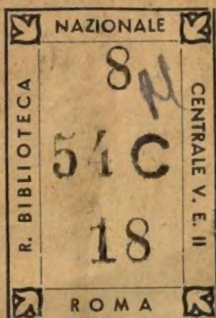
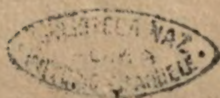
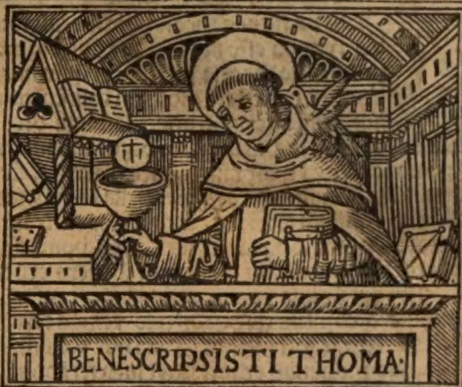

NAZIONALE
R. BIBLIOTECA
CENTRALE V. E. II
8
54 C
18
ROMA

BIBLIOTECA NAZ.
VITT. EM. III
NAPOLI

Diui Thome Aquinatis Theologorū pncipis ac theologicarū sniarū disertissimi interptis scriptū 3m luculētissimū angelico ɔcinnatū ingenio ad sūmā sacre fidei tutelā artificib' expssum typis precipuis annotamētis insignitū omniq; mēdo repurgatū inserto textu magri adiectisq; regestis tabularibus

✠

Frater Lābertus Campester Candidis theologistis.

Iunt presignes theosophie speculatores inter reliqua esse nobis a deo optimo maximo veluti duo specilla prestita:in quis mirādam semper maiestatē diuinam contēplemur nature vnū alteruz gratie. Mūdum dico ⁊ christum ꝙ in his spectatu digna latent archana modo penitioribus ea quispiam dispiceat ocellis. Et prior quidē mundus ꝗ multiiuga atq; per bella locupletatus sit suppellectile. vidimus lectores candidi cōmonstrantib⁹ nimirum nobis Petro lōbardo antistite ac Thoma aquinate in secundi libri purissimo speculo:in ibi vere experti felicem censeri qui potuit rerum cognoscere causas. Verum enimuero christus ipse quos celo veniēs terris thesauros intulerit:illi ipsi memorati viri hoc volumine explicāt tertio. quo propēsius exanclato vt mea fert opinio euāgelij verbis subscribemus qm̄ verbum caro factum sit habitauerit in nobis. Viderimusq; gloriam eius quasi vnigeniti a patre plenum gratie ⁊ veritatis. Quin ⁊ illud sibillinum felix ille deus ligno qui pendet ab alto. Agite ergo hunc librū comparate legite ⁊ tanto habete preciosiorem quāto vnum christum nouisse ⁊ amasse prestiterit oībus.

Valete Oculos introuertite.

¶ Incipit liber tertius sententiarum. De incarnatione verbi: et humani generis reparatione.

¶ Distinctio. i.

Um venit igitur plenitudo temporis: vt ait apostolus: misit deus filium suum factum de muliere: factum sub lege: vt eos qui sub lege erant redimeret in adoptionē filiorum dei. Tempus autem plenitudinis dicitur tempus gratie: quod ab aduentu saluatoris sumpsit exordium: hoc est tempus miserēdi: et annus benignitatis: in quo gratia et veritas per iesum christum facta est. Gratia quia per charitatē implet quod in lege precipiebatur. Veritas quia per christi aduētum exhibetur atque perficit humane redemptiōis sponsio facta ab antiquo. Filij ergo missio est ipsa incarnatio. Eo enim missus est quod in forma hominis mūdo visibilis apparuit: de quo supra sufficienter dictum est.

¶ Quare filius carnem assumpsit: non pater vel spiritussanctus.

Iligenter vero annotandū est quare filius nō pater vel spūssanctus incarnatus est. Solus nāque filius hominem assumpsit. quod vtique ordine cōgruo: atque alto dei sapientia fecit cōsilio vt deus qui in sapientia sua mundum condiderat: secundum illud. Omnia in sapiētia fecisti domine: vt eadē que in celis sunt et que in terris restauraret. Hec est mulier euāgelica: que accendit lucernā: et dragmā decimā que perdita fuerat reperit. Sapientia: scilicet patris que testā humane infirmitatis lumine sue diuinitatis accendit: perditūque hominem reparauit: noīe regis et imagine insignitū. Ideo etiam filius missus est: et non pater: quia congruētius mitti debebat qui est ab alio quā qui a nullo. Filius autē a patre est: pater vero a nullo est. Ut enim Augu. ait in libro de tri. non habet de quo sit. Sicut ergo pater genuit: filius genitus est: ita cōgrue pater misit: filius missus est. Ab illo enim cōuenienter mittit dei verbū: cuius est verbum. ab illo mittit de quo natum est. Mittit quod genitū est. Pater vero qui misit a nullo est. Ideoque pater missus non est: nesi mitteret ab alio esse putaretur. Intellectus parabole euangelice.

taretur. Missus est ergo pri mo fili⁹ qui a solo patre est. Deinde etiã spũssanct⁹ qui est a patre ꝛ filio. Sed filius solus in carne missus est: nõ spiritussanctus: sicut nec pa ter. Quod ideo factũ est: vt qui erat in diuinitate dei fi- lius: in humanitate fieret ho minis filius. Non pater vel spũssanctus carnẽ induit: ne alius in diuinitate esset fili⁹: ali⁹ in humanitate. ꝛ ne idẽ esset pater ꝛ filius: si de⁹ pa ter de hoĩe nasceret. Unde in ecclesiasticis dogmatib⁹. Non pater carnẽ assumpsit nec spũssanctus: sed fili⁹ tan tum: vt qui erat in diuinita- tum: vt qui erat in diuinita te dei filius: ipse fieret in ho mine hoĩs filius: ne filij no- men ad alterũ transiret: qui nõ esset eterna natiuitate fi lius. Dei ergo filius hoĩs fa ctus est filius: natus ꝯm ve ritatẽ nature ex deo dei fi- lius: ꝛ ꝯm veritatẽ nature ex hoĩe hominis fili⁹: vt ve ritas geni[...]nõ adoptione nec appella[...]e: sed in vtra ꝗ natiuitate filij nomẽ na- scẽdo haberet ꝛ esset verus deus et verus hõ vnus fi- lius. Non ergo duos chri- stos nec duos filios: sꝫ deũ ꝛ hominẽ vnum filiũ: quem ꝓpterea vnigenitũ dicim⁹ manentẽ in duab⁹ substan- tiis; sicut ei nature vnitas

Cõfes- sio di- uie in- carna- tionis.

contulit nõ confusis naturis nec imixtis: sicut Timothea ni volũt: sed societate vnitis. Ecce habem⁹ quare filius: nõ pater vel spiritussanctus carnem assumpserit.

¶ Utrũ pater vel spũssanct⁹ potuerit icarnari: vl' possit.

Si vero queritur vtrũ pr̃ vel spiri tussanct⁹ incar- nari potuerit: vl' etiã modo possit sane rñderi potest: ꝛ potuisse olim: ꝛ posse nũc carnem su- mere ꝛ hoĩem fieri tã patrẽ ꝙ spũssanctũ. Sicut em̃ hõ filius fact⁹ est: ita pater ꝛ spi ritussanctus potuit ꝛ potest.

¶ An fili⁹ qui tm̃ carnẽ acce pit aliq̃d fecerit quod nõ pa ter vel spiritussanctus.

Sed forte aliqui di cent: cũ indiuisa sint opera trinita tis: si filius carnẽ assumpsit: tũc pater ꝛ spiri- tussanctus: qꝛ si fili⁹ carnem assumpsit: nec hoc fecit pa- ter vel spũssanctus: nõ omne quod facit filius facit pater ꝛ spũssanctus. At oĩa fil' pa- ter ꝛ filius ꝛ amboꝝ spũs pa riter ꝛ cõcorditer operãtur. Ad qd̃ dicimus qꝛ nihil ope raẽ filius sine patre ꝛ spũsan cto. sed vna est horum trium operatio ĩdiuisa ꝛ indissimi lis: ꝛ tamẽ filius; non pater

Opera trinita tis sũt ĩdiuisa

vel spiritussanctus carnem assumpsit. Ipsa3 tn̄ carnis assumptionē trinitas operata est: sicut Augu. dicit in lib. de fide ad petrū: Recōciliati sumus per solū filiu3 ſm carne3: sed non soli filio ſm deitate3. trinitas enim nos sibi recōciliauit ꝑ hoc ꝙ solū verbum carne3 ipsa trinitas fecit. Trinitas igitur carnis assumptionē fecit: sed verbo non patri vel spiritui sancto. Si enim pater sibi: ⁊ filius sibi: vel pater filio: ⁊ filius patri carnis assumptionē operatus eēt: iam nō eadem operatio eēt vtriusq3 sed diuisa. Sed sicut inseparabilis ⁊ indiuisa est vnitas substātie triu3: vt ait Aug. in libro de tri. ita et operatio. Non tamē eande3 trinitatē natam de virgine crucifixam ⁊ sepultā catholici tractatores docuerunt: sed tantūmodo filium. nec eandē trinitatem in specie columbe descendisse super iesum: sed tantū spiritūsanctum. nec eandē dixisse de celo. Tu es filius meus: sed tantū patris vocē fuisse ad filiū factam: quāuis pater ⁊ filius et spiritussanctus sicut inseparabiles sunt: ita ⁊ inseparabiliter operent. Hec et mea fides est: quoniam quidē hec est catholica fides. Licet igitur solus filius carnē assumpserit: ipsam tamē incarnationē cum patre ⁊ spū sancto opat⁹ est.

Trinitas nō est dicēda incarnata.

¶ Diuisio textus.

Ostquā deni3 magister in duob⁹ precedentibus libris determinauit de rebus diuinis ſm exitū a ꝑncipio. In hoc libro incipit determinare de rebus que dicūtur diuine ſm reditū in finē. s. deum. vnde diuidit hec ps in duas partes. In prima determinat istū reditum in finē ex parte reducentiū. In secūda quātū ad ea que exigūtur ex parte reductorū. s. sacra que ad gratia3 disponūt. ⁊ hoc in. 4. li. prīa diuidit in duas partes. In prima determinat de reducente effectiue. s. de deo incarnato. In scd̄a de reducētibus formalr̄: vt sunt virtutes ⁊ dona. 23. di. (Cū vero supra ꝑhabitum sit.) prima diuidit in duas partes. In prima determinat de diuina incarnatiōe. In scd̄a ꝓsequit conditōes ipsius dei incarnationis. di. vj. (Ex ꝑmissis aūt). prima diuidit in tres partes. In ꝑma determinat de incarnatione ex pte assumētis. carnē quis sit. In scd̄a ex pte assumpti. q̄d sit di. ij. (Et qr in hoīe). In tertia ex pte vtriusq3 cuiusmodi sit. di. v. (Preterea inq̄rit op3). prīa diuidit in tres ptes. In pᵃ ostēdit ꝑ auctoritatē apl̄i que sit ꝑsona assumēs qr filius. In scd̄a inq̄rit rōnem q̄re poti⁹ filius ꝙ̄ alia ꝑsona ibi (Diligēter ꝓo annotādū). In tertia

excludit obiectionē ibi.(Sz forte di.) (Diligēter vero)hic assignat rōnē q̄re psona filij carnez assumpsit.⁊ diuidit in duas partes.In prima dicit q magis cōgruū fuit filiū incarnari q̄ prez aut spm̄ sanctuz.In scđa inquirit vtrū possibile fuerit prez aut spm̄ sanctū incarnari ibi.(Si vo qrit vtrū). Circa primū assignat tres rōnes q̄re fili⁹carnē assumpsit.Quarū pria sumit ex appropriato filij:qđ est sapientia. Secūda ex origine ipsius qr est ab alio ibi. (Ideo est fili⁹). Tertio ex pprio ipsius qr filius est:ibi. (Qđ ideo factū est).hic est duplex qō.prima de incarnatiōe. Secūda de persona carnē assumente. Questio.i.

Irca primū querūtur quattuor.Primo vtruz deū incarnari fuerit possibile.Secūdo vtrum fuerit congruū.Tertio vtrū incarnatio fuisset si homo nō peccasset. Quarto de tēpore incarnationis.

Utrum deum incarnari fuerit possibile.

D primuz sic pceditur.videt q ipossibile fuerit deū assumere carnē.Omne em̄ quod est alteri vnibile: possibile est ad vnionē.sed omne possibile ad aliquid reducit ad actū per motuz vel passionē: ⁊ ab aliquo alio primo agente: cum nō sit idem mouēs ⁊ motū: agens ⁊ patiens.cū ergo impossibile sit deū mutari vł pati:nec aliqđ purius eo esse possit: videt q carni vnibilis non fuerit. Preterea illud qđ est pfectuz in esse nō vnitur alicui vniōe essentiali. vnio em̄ essentialis est ex actu ⁊ potentia:vel forma et materia:quorū vtrūq est impfectum in esse:ergo qđ oibus modis perfectū est nullo mō alteri vniri pōt.quod cū pfectissimuz est additionē nō recipit:cū nihil sibi desit.sed deus est oibus modis pfectus:qr in se oēm pfectionē phabet:vt dicit Dio.⁊ ēt philosophus ⁊ cōmenta. eius in.v. Metha.ḡ ipe vnibilis alteri nō est. Preterea.infinite distātiū nō est aliqua pportio.quoꝝ aūt nō est pportio non est possibilis vnio.vnde non qđlibet cuilibet vniri pōt.cū ergo deus ⁊ creatura in infinitū distent:videt qđ deus creature vniri non possit. Preterea.maior ē distātia dei ⁊ creature q̄ duorū ꝯrioꝝ:cum cōtraria in genere cōueniant:et deus nō contineat in aliquo genere.sed duo ꝯria nō possunt simul esse in eodē:ergo nec natura hūana ⁊ diuina pñt esse ī vna persona.⁊ sic idē qđ pri⁹. Preterea.ad infinitatē diuine potētie exigit q nec sit corpus nec virt⁹in corpe:vt in.8.phisicoruz pbatur.sed potētia dei nūquaz potest esse finita:ergo nunq̄ potest deus esse corpus vel virtus in corpore:sed esse incarnatum est corpus vel virt⁹in corpe.ergo deus non potest incarnari.

Sed cōtra.est q deus plus potest facere q̄ homo potest dicere.Luc.i.Non erit impossibile apud deū omne verbū. Sed hoc homo potest dicere.s.deuz humanā naturaz assumere:nec cōtradictionē implicat:nec ali-

quem defectuz in deo ponit hoc dictum. ergo deus multo forti⁹ hoc facere pot. ¶ Preterea. eorum que habent similitudinem facilis est vnio. sed hō creatus est ad imaginem et similitudinem dei. Gen.i. ergo humana natura diuine aliquo mō vnibilis est in persona. ¶ Preterea. in creaturis scdm diuisionē suppositorū diuiditur natura. sed in diuinis possunt esse plures persone in vna natura. ergo et pari ratione possunt esse plures nature in vna persona: et sic idem quod prius.

Unio triplex declaratur.

Respondeo dicendū q vnio aliquorum duorū vel trium potest esse tripliciter. Uno mō scdm q aliqua nō vniunt adinuicē nisi per cōiunctionē eorum in aliquo vno. Quedā vero vniunt econuerso per cōiunctionē eorum adinuicem et in aliquo vno: qd ex eorum coniunctione constituitur. Quedā vero per coniunctionē eorum adinuicem: sed nō in aliquo vno: quia ex eorum cōiunctione nihil resultat. Primū horum contingit quattuor modis: quia vel illud vnum in quo coniungūtur est idem numero: sicut duo brachia cōiungunt in vno pectore vel duo rami qui se nō tangūt nisi in vno trunco. Uel vnum scdm speciem: sicut sortes et plato in homine. Uel vnum genere: sicut homo et asinus in animali. Uel vnum analogia siue pportione sicut substātia et qualitas in ente: quia sicut se habet substātia ad esse sibi debitum: ita et qualitas ad esse sui generis conueniēs. Que vero iungunt adinuicem et in aliquo vno ex eorum cōiunctione cōstituto: sunt sicut materia et forma: quia forma cōiungitur materie vt pfectio eius: et ambo coniungunt in natura cōi. et simile est de partibus quātitatis cōtinuatis adinuicem: ita q ex eis pueniat aliqd totum: in quo due partes cōueniant. Ea vero q vniuntur adinuicē: et nō in aliquo vno sunt sicut accidens et subiectum: ex quibus nō efficitur vnum per se. cuius subiectum et accidens partes dici possint: vt probatur in.viij.meta. Et quia vt dicit Hylarius comparatio terrenorum ad deum nulla est: nec exēplum sufficiens rebus diuinis ratio humana prestabit. Sciendum est q nullus istorum modorū cōpetit ex toto ineffabili vnioni qua deus homini vnitus est. Sed tamen aliqui istorū modorum quantū ad aliquid representāt illum modū vnionis. Sciendū est ergo q medius modus quo aliqua cōiunguntur adinuicem: vt ex eis aliquod tertium resultet: omnino non potest deo conuenire: quia duo que cōiunguntur scdm hunc modū se habēt ad tertiū vt partes: ratio autē partis sicut et imperfecti penitus a deo remouet. primus vero modus et tertius quantum ad aliquid possibile est deo conuenire. In incarnatiōe enim ex parte assumentis duo possunt cōsiderari. s. psona et natura. Si aūt cōsideremus personā assumentē: sic cōiungit hūane nature assumpte tertio mō cōiunctionis: quia psona diuina fit psona huius nature hūane: sed ex his duobus nō resultat aliqd tertiū: sicut nec etiā in sorte ex persona eius et natura nō fit aliqd tertium: sed persona eius in hūana natura subsistit.

Nota verba.

Si aūt ꝯsideremus naturā assu mentis: sic coniunctio eius ad naturā humanā est ſm primuȝ modū coniunctiōis. inquātum due nature in vna ꝑsona conue niunt q̄ in naturalibus ꝓprieta tibus: nihilominꝰ distincte sunt. Et ideo incarnatio insertiōi cō parat: sicut em̄ i insertione in eo dem trūco in quo erat vnus ra musper naturā. fit ramus alius per insertionē ita in eadē perso na: in qua naturalr̄ erat diuina natura: est per vniōnē hūana na tura. In vno aūt genere vel spe cie deū ꝛ creaturā cōueuire im possibile est: sed ꝑ analogiā pos sibile est: sed hoc ex tūc fuit ex quo creature eē ceperūt. ꝛ iō de hoc nō est ad presens questio.

Incarnatio cōpaꝛ insertioni.

Ad primū ergo dōȝ ꝙ cōtingit ali quādo in relatiuis aliq̄d relatiue dici: nō qꝛ ip̄m referatur: sed qꝛ alterū refert ad ip̄m. vt dr̄ in 5. meta. sicut scibile relatiue di citur ad scientiā: ꝛ in talibus ali quid incipit dici d̄ nouo qd̄ priꝰ nō dicebaꝛ: nulla mutatōe facta circa ip̄m: sed circa alterū: nulla em̄ mutatiōe facta circa scibile incipit eē a me scitū per mei mu tationeȝ: ꝛ silr̄ dicit res scibilis: nō per potentiā passiuā q̄ sit in ipsa: sed per potētiā q̄ est in scie te: ꝛ sic est in ꝓposito. nō em̄ pōt esse: vt creator ad creaturā refe ratur: nisi qꝛ creatura ad ipsum referaꝛ: in qua relatio realr̄ exi stit. vt in prio libro dictū est. dis. 30. ꝛ ideo deꝰ dr̄ vniri nō ꝑ muta tionē sui: sed eiꝰ cui vnitur ꝛ simi liter cū dr̄ vnibilis: hoc dr̄ non ꝑ potentiā aliquā passiuā in deo existentē: sed ꝑ potētiā q̄ in crea tura est vt vniri possit. Uel pōt dici ꝙ vnibile nō dicit potentiā passiuā sed actiuā: sed hec rn̄sio nō cōgruit ꝓpter duo. Primo ex ipsa significatiōe nois: qꝛ vnibi le signat possibile vniri: vnitiuū vero potēs vnire. Scd̄o: qꝛ cuiꝰ est actio eiꝰ est potētia. vn̄ cum hec actio q̄ est vnire ꝯueniat in differēter toti trinitati: ꝛ vnibile si dicit actiuā potentiā vniōis to ti trinitati indifferēter ꝯueniet: ꝛ nō magis cōgruet filio vt in ifa dr̄. ¶ Ad 2m dōm ꝙ illud qd̄ est ꝑfectū in se nō vniꝛ alteri ad acq̄ rendū aliquā ꝑfectionē: sed ad cōmunicādū: ꝛ sic deꝰ hoi vniri voluit: nō ꝓpter se: qꝛ nō hȝ quo crescat eiꝰ ꝑfectio: sed ꝑꝑ hoiem cui subueniendū erat: sicut etiā deꝰ est in omnibꝰ ꝑ essentiā pre sentiā ꝛ potentiā suā bonitateȝ in omnibꝰ diffundēdo: ex quo tn̄ nihil sibi accrescit. ¶ Ad tertiuȝ dōm ꝙ ꝓportio dr̄ duplr̄. Uno mō idē est ꝓportio qd̄ certitudo mēsuratiōis duarū quātitatū. ꝛ talis ꝓportio nō pōt eē nisi duo rū finitoꝝ: quoꝝ vnū excedit ſȝ aliquid certū ꝛ determinatum. Alio mō dr̄ proportio habitudo ordinis: sicut dicimꝰ eē ꝓportio neȝ inter materiā ꝛ formā: qꝛ se hȝ in ordine vt ꝑ ficiaꝛ materia ꝑ formā: ꝛ hoc ſm proportiona bilitatē quādā: qꝛ sicut forma pt̄ dare eē: ita materia pōt recipere idē esse: ꝛ hoc mō etiā mouēs ꝛ motū debēt esse ꝓportionabilia ꝛ a genoꝛ patiēs: vt. s. sicut agēs pōt imprimere aliquē effectum: ita patiēs possit recipe eundeȝ: nec opȝ vt cōmensureꝛ potētia passiua recipiētis ad potentiaȝ actiuā agētis: nec ſm numeruȝ: sicut vnus artifex ꝑ artē suā pōt in ligno iducere plures formas

Proportio duplex dicitur:

vt formā arce & formā serre: sed lignū nō pōt recipere nisi vnam illarū: nec etiā ꝯm intētionē: qꝛ artifex per suā artē pōt ꝑducere pulchrā sculpturā: quā tñ lignū nodosum non pōt recipe. & ideo nō est incōueniens. vt hic modꝰ ꝑportionis inter deū & creaturā saluetur: cū̄uis in infinitū distēt & ideo possibilis ē vnio vtriusqꝫ. ¶ Ad quartū dōm ꝙ contraria nunqꝫ possunt vniri hoc mō ꝙ insint eidē ꝯm idem: & sic ēt nec creatura creatori vnit: quia ꝯm Dam. qđ erat increabile mansit increabile: & qđ erat creabile mansit creabile. ¶ Ad 5^m dđꝫ ꝙ aliqđ dr esse virtus in corpe pluribus modis. Uno mō qꝛ est forma corpis: & non hꝫ operationē nisi mediāte corpore. & sic potētie sensitiue: & q̄infra eas sunt dignitate dicunt̄ ꝟtutes in corpore. Alio mō pōt dici virtꝰ in corpore: qꝛ est forma dans esse corpori: nō tñ operās mediāte corpore: cū̄uis idigeat corpe ad suā operatioñ: per qđ repsentat̄ sibi suū obiectū: & hoc mō itellectus possibilis ē virtus icorpore. Alio mō posset dici virtꝰ in corpore: qđ ē forma corpis: cū̄uis nō opet̄ mediāte corpore: nec a corpe aliquid recipiat: sicut dixerūt đ aiabꝰ orbiū qui posuerūt celos aiatos aīa itellectuali tm̄ & pꝫ qꝛ eē ꝟtutē icorpe significat vel eē formā corporis vel ēt cuꝫ hoc dependere aliquo mō eius opationē a corpe quorū neutrū de deo dicimus ꝯm ꝙ icarnatus est vñ ad hoc ꝙ ponamus eum incarnatū: non opꝫ quod ponamus eum virtutem in corpe vel aliquo modo ad corpus ꝯiniri. ¶ Utrum deuꝫ incarnari fuerit congruum.

Virtꝰ i corpe mltis mōis dicit̄.

D secūdū sic procēdit̄. vr̄ ꝙ nō fuerit congruū deū incarnari: & si fuerit possibile: sicut em̄ bonitati opponit̄ malitia: ita maiestati opponitur infirmitas: sed summā bonitatē nō decet assumere aliquā malitiā. ergo summe maiestati indecēs ē oīs infirmitas: oīs aūt sapiēs vitat indecentiā. ergo cū deus sit sapientissimꝰ: nullo mō nostrā naturā q̄ infirma est assumere debuit. ¶ Preterea. pctm̄ hoīs & pctm̄ angeli fuerūt eiusdā generis: qꝛ vterqꝫ ꝑ superbiā peccauit: sed deꝰ angeloꝝ peccato nō subuenit ꝑ alicuiꝰ nature assumptionē. ergo nec pctō hoīs subuenire debuit ꝑ incarnationē. ¶ Preterea. creatio recreationi rñdet: sed deus ad creationeꝫ hoīs nullā creaturā assumpsit. ergo nec ad eiꝰ recreationē incarnari eū ꝯgruū fuit. ¶ Preterea. vt in psal. dr̄. Miserationes eius sup oīa opa eius. ergo plus decuit ꝙ deꝰ ostēderet immēsitatē sue misericordie q̄ȝ seueritatem sue iustitie. Sꝫ ad magnitudinē misericordie ꝑtinet vt pctā sine satisfactiōe remittant̄. vñ & a deo nobis ꝑcipitur vt debitoribꝰ nostris gratis dimittamꝰ. ergo et deꝰ naturā hūanā gratis reparare debuit nō expetēdo satisfactionē: & ita nō fuit opportunum vt deꝰ homo fieret ad satisfaciēdū ꝑ hoībꝰ ¶ Preterea nulla crudelitas deo ē attribuēda: q̄ summe ē misericors: sꝫ exigere ab aliquo plꝰ q̄ȝ pōt est crudele. & deꝰ nō exigit satisfactionē ab homīe quā hō nō pōt iplere: & ita hō ꝑ

se pōt satisfacere: ꝛ sic nō fuit necessarium ꝙ deus incarnaretur. ¶ Preterea. quicūqꝫ pōt satisfacere ꝑ maiori pctō: pōt satisfacere ꝑ minori: sꝫ mortale pctm̄ actuale est mai⁹ ꝙ̄ originale: qꝛ hꝫ plus devolūtario. ergo cū homo possit ꝑ mortali satisfacere. pōt ꝑ originali multo forti⁹ satisfacere. ꝛ sic idē qḋ pri⁹. ¶ Preterea. in pīo parēte idēꝫ fuit pctm̄ originale ꝛ actuale: sed ipē ꝑ penitentiā de pctō actuali satisfecit. ergo ꝛ de origiali potuit satisfacere. ꝛ sic idē qḋ pri⁹. ¶ Preterea. fm Dio. lex diuinitatis ē vltima ꝑ media reducere: sed hō ꝑ pctm̄ a deo abiect⁹ erat. ergo cū natura angelica inter naturā diuinā ꝛ hūanā sit media. vt in. 4. ca. ce. ierar. ostendit. vr̄ ꝙ etsi hō sufficiēter satisfacere nō poterat ꝑ angelū hoc fieri debuerit: ꝛ nō ꝑ deū incarnatū. ¶ Preterea. qḋlibet bonū creatū finitū est: sꝫ bonū toti⁹ hūane nature est creatū quolibet āt finito pōt de⁹ facere aliqd maius. ergo de⁹ pōt facere vnā creaturā: cui⁹ bonitas ꝑponderet bonitati toti⁹ nature hūane. ergo ꝑ illā posset recōpensari corruptio toti⁹ nature: ꝛ ita vr̄ ꝙ nō opportuit ad reparationē humani generis deū incarnari. ¶ Sed cōtra. Nō erat cōueniēs vt vna nobilissimaꝝ creaturarū a suo fine totaliter frustraret̄: sꝫ hūana natura ē īter nobilissimas naturas. cū ergo tota corrupta fuerit per peccatū in pīo parēte ꝛ ita btitudine priuata: ad quā instituta erat: cōgruū fuit ipam reparari: sꝫ repatio hūani generis nō pōt fieri nisi pctm̄ dimittatur: nec iustū est vt pctm̄ sine satisfactione dimittat̄. ergo oportuit ꝑ pctō toti⁹ hūane nature satisfieri: sed satisfactio decenter fieri nō pōt: nisi ab eo q̄ dꝫ satisfacere ꝛ pōt: sed nō dꝫ nisi hō q̄ peccauit: ꝛ nō pōt nisi deus: qꝛ quelibet creatura totū suū esse deo dꝫ: ne dū vt pro alio satisfacere possit: ꝛ sic aliqua creatura pro hoīe nō pōt satisfacere: nec ipse pro se: cū pctō indign⁹ reddat̄. ¶ Preterea. nulli⁹ creature bonū excedit bonū nature hūane vt recōpensationē ꝑ tota natura possit facere. ergo oportunū fuit. vt de⁹ hō fieret ad satisfaciēdū ꝑ hoīe. ¶ Preterea. Sapi. 8. dr̄. Sapiētia vincit malitiā sꝫ ꝑ malitiā diaboli ꝛ hoīs hūana natura: q̄ opus est dei: abiecta erat ꝙ̄tū deijci potuit inculpā ꝛ in miseriā. ergo decuit vt sapiētia dei ipsaꝫ exaltaret: ꝙ̄tuꝫ exaltari potuit. ergo cū hūana natura sit assumptibilis in vnitatē diuine ꝑsone: vt pri⁹ dictū est. vr̄ cōgruū fuisse vt de⁹ hūanā assumeret. ¶ Itē Iac. 3. De⁹ supbis resistit: sed ꝑ supbiā diabolus homini inuidēs eū seruū suū cōstituit: ꝛ iniuste in seruitute detinuit: cū ad seruitiuꝫ dei creat⁹ sit. ergo decuit vt summe potēs de⁹ neqͥtie diaboli resisteret: vt n̄ solū hoīeꝫ ꝺ ei⁹ ptāte eriperet: sꝫ ēt ecōuerso hominē dn̄ꝫ diaboli ꝯstitueret. sꝫ cū nulla creatura sit supior angelica natura q̄ est in dyabolo: hoc nō posset eē nisi hō q̄ angeloꝝ dn̄s esset qḋ soli deo ꝯuenit ꝙ decuit vt de⁹ hō fieret. vt sic i noīe iesu oē genu flectat̄ celestiuꝫ terrestriū ꝛ infernoꝝ. Phil. 2.

Vide solutiōes.

Respondeo dr̄m ꝙ ad ea q̄ fidei sunt rō ꝺmōstratiua hr̄i nō

pōt: cū fides de nō apparentib⁹ esse dicat. heb. 9. ꝛ pcipue in illis q̄ ex mera dei volūtate pueniūt: cuiusmodi ē incarnatio: et iō ad incarnationē pbandā rō demōstratiua hri nō pōt. nec ēt in cōtrariū. qꝛ cū demōstratio scire faciat: scia aūt nō nisi verorū sit: opꝫ oē qđ demōstratur verū esse: ꝛ ei⁹ cōtrariū falsum ꝛ ideo sufficit defendere ꝙ nō est ipossibile incarnationē esse: qđ in primo articulo ex parte dictū est: ꝛ ostēdere aliquā congruentiā ad incarnationē: qđ ad hūc articulū ptinet. ¶ Sciēdū ergo ꝙ supposito lapsu humane nature ꝯgruētia incarnatiōis appet ex trib⁹. s. ex plenitudine diuine misericordie: et ex imobilitate iustitie ipsi⁹: et ex decenti ordine sapiētie eius. qꝛ igit de⁹ summe bon⁹ ꝛ misericors est: decuit vt nulli negaret nature hoc cui⁹ capax. erat ergo cū hūana natura lapsa esset: ꝛ nihilominus reparabilis erat decuit vt eā repararet: qꝛ ēt iustitia ei⁹ imutabilis ē: cui⁹ lege sancitū ē: vt nūꝗ pctm̄ sine satisfactiōe dimittat: decuit vt in hūana natura institueret eū q̄ satisfacere posset: qꝛ hoc purus hō p se facere nō poterat vt dicet. sꝫ qꝛ summe sapiēs est: cōuenientissimū modū reparatiōis debuit adinuenire. Modus aūt cōueniētissimus est vt integre natura repararet: ꝛ faciliter ad id qđ amiserat hō peruenire posset. Si aūt hominē per angelū repararet: nō integra eēt reparatio: qꝛ semp hō angelo salutis sue debitor esset: ꝛ ita ei in btitudine adequari nō posset: qđ tn̄ cōsecut⁹ fuisset si nō peccasset. sicut ꝛ nūc ꝯsequunt hoies p gratiā reparatiōis: vt sint sicut āgeli dei in celo. Mat. 22. Et iō decuit vt nō angel⁹: sꝫ ipse de⁹ hominē repararet. Silr vt eēt facilis mod⁹ ascendēdi in deū: decuit vt hō ex his q̄ sibi cognita sunt tā sꝫ intellectū ꝙ̄ affectū ꝯsurgeret: ꝛ qꝛ hoi cōnaturale est fm statū pñtis miserie: vt a visibilibus cognitionē accipiat. ꝛ circa afficiatur: ideo deus congruenter visibilis factus est humanam naturam assumēdo vt ex visibilibus in inuisibilium amorem ꝛ cognitionem rapiamur.

Incarnatiōnis cōgruentia pbat ex trib⁹.

Ad primū ergo dđꝫ ꝙ maiestatē nō decuit infirmitas eam deprimēs ꝛ quodāmō inuoluēs. nec p incarnationē infirmitas hūanitatis diminuit potētiā maiestatis: qꝛ due nature in vna psona inconfuse ꝛ inalterabiliter sunt vnite nec est silis rō de malitia ꝛ infirmitate: qꝛ infirmitas ƀ sui rōne nō priuat ordinē a fine: et iō pter aliquē finē assumi potuit: sed malitia dr fm deordinatiōnē a fine: ꝛ ita omnē cōgruitatē tollit. vñ omnino indecens fuisset vt summa bonitas quocū ꝙ mō malitiā assumeret. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ pctm̄ hois fuit remediabile. nō aūt pctm̄ angeli: cui⁹ rō multipliciter assignat. Prio ex ꝟtute naturali vtriusꝗ: quia quātū ad cognitiuā angel⁹ cognoscit in luce plena p intellectū deiformē: vt possit totū cōsiderare sine inq̄sitiōe: qđ ad electionē alicui⁹ rei ptinet: vt sic p ignorātiā nō excusetur: sicut hō q̄ cognoscit q̄ agēda sunt deliberādo per rōnē que est quasi

Dria inter pctm̄ āgeli ꝛ hois.

quedã obūbratio intellꝰ. vt dicit Isaac in li. de diffinitionibꝰ: quantū ad affectiuã vero: qꝛ voluntas angeli inuertibilis ē post electionē: cū sit infra volūtatē diuinã q̄ est inuertibilis ante ꝛ post: ꝛ supra voluntatē hūanã que est ꝟtibilis ante ꝛ post: ꝛ iō angelus malo qđ appetijt peccando imobiliter inheret. Secūda rō assignat̃ ex nã vtriusqꝫ qꝛ angeloꝝ natura nō ꝓpagat̃ ex vno: ex quo vitiū ꝯhat sicut humana: ꝛ iō nec per vnū eam reparari cōgruit. ꝛ hoc est qđ vꝫ Apl's dicere ad Ro. 5. Sicut per vnum hoīeꝫ ꝛc. Tertia ex peccato vtriusqꝫ: ꝛ quātum ad genus peccati: qꝛ hō supbiuit ex appetitu sciētie: cuius natura creata capax est: angelus ꝟo ex appetitu potētie: quã natura creata non ita pfecte pōt recipere sicut sciētiam. vñ ꝛ aīe xp̄i cōicata est oīs sciētia: sꝫ nō oīpotentia. Et etiã q̄tum ad circunstantiã peccati: qꝛ hō peccās ꝛ de venia cogitauit: ꝛ in aliquo deceptus ē. vt in 2. lib. di. 22. dr̄. non aūt angelus peccās. ꝛ silr̄ q̄tuꝫ ad occasionē peccati quam hō habuit: qꝛ alio suggerēte peccauit. nō aūt angelus. Quarta ex iustitia diuina: qꝛ oēs illi ad quos corruptio peccati primi hoīs venire debebat: nondū erāt in actu: sꝫ in virtute tm̄. Et iō non decebat vt huiusmõi essent vltimã dānationē reciperent: sicut oēs angeli actu existētes ꝓprio arbitrio peccauerunt. Quinta ex misericordia diuina: qꝛ tota natura hūana lapsa erat in vno parente: nō aūt tota natura angelica: ꝛ iō magis indecēs erat vt natura hūana tota relinquerent̃ sub dānatione q̄ natura angelica: que nō tota corruerat. Sexta ꝟo ꝛ p̄cipua ē ex pte status vtriusqꝫ: qꝛ hō non peccauit in termino vie sue sicut angelus: cui ad ꝓpriam electionē status vie finitus ē: ꝛ hoc ꝯsonat verbo Dama. q̄ dicit ꝙ hoc est hoībus mors qđ angelis casus. ꝛ de hoc in li. 2. dictū ē. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ in creatōe se hꝫ creatura sicut effectus ꝓductus in eē per creationē: ꝛ iō non exigit̃ vt a creatura aliquo mō opetatio creatiōis exeat: sꝫ ꝙ ad eã terminet̃: sꝫ in recreatiōe creatura se hꝫ vt satisfaciēs: qđ sine eius operatiōe fieri non pōt. ꝛ iō q̄uis creatio sit opus dei nō per aliquã creaturam: tñ opꝫ ꝙ recreatio p modū redēptiōis facta sit opus dei naturam creatã assumentis. ¶ Ad quartū dōm ꝙ q̄uis deꝰ sit summe misericors: sua tñ mĩa nullo mō iustitie sue obuiat. Misericordia eñ q̄ iustitiã tollit magis stultitia q̄ꝟtus dici dꝫ: ꝛ ita deū non decet: ꝓpter qđ deus mĩam infinitã: sic manifestare voluit: vt in nullo eius iustitie derogaret̃ qđ factū est: duꝫ ꝓ nobis hō factus ē: vt ꝓ nobis satisfaceret: in quo etiã eius abundantior mĩa ostēsa ē ad nos q̄ si pctm̄ sine satisfactiōe dimisisset. inquātū naturam nr̄am magis exaltauit: ꝛ ꝓ nobis mortē pertulit. Nec tñ est silr̄ de hoīe ꝛ de deo propter duo. Primo qꝛ ipse deus ē iudex omniū. ad queꝫ pertinet iustitie ordinē seruare: nō aūt hō q̄libet vñ ꝛ iudex nō dꝫ ꝓprio arbitrio peccata dimittere impunita. Secūdo. qꝛ cum bene sit ipsa bonitas ex hoc ipso ē aliqđ maluꝫ: ꝙ cōtra ipm̄ ē: ꝛ iō cuꝫ pena nō debeatur actui: nisi qꝛ malus est: Notã rōneꝫ.

decet vt ipse se vindicet punien do peccatū: qd ꝯ ipm cōm ilīuz ē: secus aūt ē de hoīe. vnde hō nō dʒ punire quasi se vindicans: sʒ quasi deū vindicās si hoc ex offi cio hʒ. Unde dr Deute. 32. scdm aliam litterā. Mihi vindictaʒ et ego retribuā. ¶ Ad quintū dicē dum ꝙ quātitas peccati ex duo bus pōt pensari. s. ex parte dei i quē peccat. ⁊ sic infinitatē quan dam hʒ put offensa dei est: quia quāto maior ē qui offendit: tan to culpa ē grauior. vel ex parte boni qd corrumpit per peccatū: ⁊ sic quātitas culpe finita est. s. inq̄tum ē corruptio nature: ⁊ iō ad satisfactionē debitā requirit actio hoīs q̄ pportionet quanti tati culpe inq̄tuʒ corruptio q̄ dam est. ⁊ grā cuius ɣtus quo dāmō infinita ē: cum sufficiat ad merendū premiū infinitū: p quā satisfactio pportionat quātitati culpe: put offensa dei est: ⁊ iō ex se nō sufficit ad satisfaciendū: qꝛ ex se gratiā habere non pōt. nec tñ deus crudelis ē hanc satisfa ctionē exigēs. qꝛ q̄uis gratiam habere nō possit ex se: ⁊ ita nec satisfacere: pōt tñ satisfacere per id qd deus paratus ē dare. s. per gratiā. ¶ Ad sextū dōm ꝙ quan titas originalis ⁊ actualis mor talis pōt duplr attendi. vel quā tum ad principiū: vel q̄tum ad bonū quod per vtrūqꝫ priuatur. Principiuʒ aūt actualis peccati volūtas ppria est. principiū aūt originalis an iīto est origo eius vitiata. vñ originale quodāmō est necessariū: sʒ actuale est oino voluntariū: vnde plus hʒ de rōne culpe ⁊ vituperabilis. Bonū aūt qd per actuale peccatū corrumpitur est bonū huius psone: cui prepōderat bonū totius na ture: qd per originale corrumpi tur: qꝛ bonū gentis ē diuinius q̄ bonuʒ vnius hoīs: vt dꝫ. 1. ethi. Unde et originale peius erit q̄ actuale: vt sic possit dici ꝙ actua le ē magis culpa: ⁊ originale ma ius malū. actio aūt satisfactiōis vt prius dictuʒ ē. pportionatur quātitati culpe ex parte boni qd per culpā corrumpit. ⁊ ideo cuʒ omnis actio sit persone: qꝛ actꝰ singulariū sunt: iō ad satisfactio nem p actuali sufficit actꝰ cuius cunqꝫ hoīs cuʒ gratia diuina: nō aūt ad satisfaciendū p originali peccato nisi actio il'ius hominis plus valeret q̄ totum bonū hu mane nature: ⁊ hoc nō posset eē: si esset purus hō: et iō oportuit esse deum ⁊ hoīem: qui p origi nali satisfaceret. ¶ Uel dicendū fm quosdā ꝙ etiā p actuali pec cato nō sufficit purus hō satisfa cere nisi ꝓ supposita satisfactiōe xpi: ex cuius passiōe etiam antis quorꝫ patrum satisfactio efficax fuit: qui in fide eius saluabant. ¶ Ad septimū dicendū ꝙ in pec cato primi hoīs persona corru pit naturaʒ. vñ illud peccatum pōt duplr cōsiderari: vel q̄tuʒ ad corruptionē boni psonalis: ⁊ sic primus hō p eo satisfecit adiutorio gratie dei: vel inq̄tū fuit corruptio nature: ⁊ sic pro eo adam satisfacere nō potuit: nec aliqs antiquorꝫ patrū nisi soluʒ inq̄tuʒ corruptio nature in personā redundabat. Ex hac eñ parte originale peccatū in antiquis patribus p fidē: deci mas: circuncisioneʒ: ⁊ sacrificia soluebat: ⁊ iō decedentes: non dum ad visionē dei admittebā tur: nisi prius per satisfactioneʒ

Quantitas peccatorum tractatur.

chũsti nature corruptio sanaret. ¶ Ad octauũ dicendũ q ipsa reparatio humani generis aliquo mõ mediãtibus angelis facta ẽ ipsi em̃ nasciturũ dñm annũciauerunt. vt dr Luc. pmo. non tñ sufficiebat angelus reparationẽ perficere: qr satisfacere non poterat p tota humana natura: nec etiã debebat: qr ipse nõ peccauerat: ⁊ iõ oportuit: vt dictũ est: q per deum hoiem reparatio hũani generis cõpleret. ¶ Ad nonũ dicendum q nulla creatura in quantacũq bonitate crearetur põt sufficere ad reparationem corruptionis humane nature per modum satisfactiõis: cuius rõ põt esse triplex. Prima est: qr omnis creatura totum qđ põt pro se dr̃o dz: vñ nõ relinquitur sibi vt p alio satisfacere possit. Scđa qr hoc requirit in satisfactione: vt qđ satisfaciẽs reddit: preponderet ei qđ per culpam ablatum ẽ: vel saltez sit equale illi: cũuis aũt aliqua natura licz creata sit vel possit esse melior natura humana: nõ tñ natura in aliqua persona creata considerata põt adequare bonitatẽ totius nature huuane. bonum em̃ humane nature quodãmõ infinitum ẽ per cõparationem ad supposita: inqũtũ natura humana in infinitũ per generationem cõicabilis est: bonum aũt cuiuslibet nature create ⁊ in se finitũ ẽ: ⁊ finit ɓm q ɔsiderat in vno supposito determinato: et iõ cũ actus sint suppositoꝝ: nõ põt esse vt operatio alicuiꝰ creature valeat tm̃ qũtũ ẽ totũ bonũ nature hũane vt possit eẽ digna satisfactio p eius reparatione. Tertia ẽ: qr vt in scđo dictũ est: hũana natura in prima sui ɔditione accepit qđdam per q supra statũ suis principiis ɔgruentez eleuabat: sicut imortalitatem quandã q erat gr̃e: nõ nature: ⁊ alia hmõi sibi ex pura liberalitate dei collata: q p pctm̃ amisit. vñ eã reparare erat ad gradũ superiorẽ ipsaz eleuare in q prius ɔdita fuerat: nõ est autẽ possibile eleuare aliquaz nãm ad gradũ superiorẽ: nisi ei q naturas cõdidit: ⁊ eaꝝ gradus ordinauit: et iõ soli deo possibile fuit naturã humanã reparare.

Nulla creatura potest p hoie satisfacere.

¶ Utrũ si hõ non peccasset deus fuisset incarnatus.

Ad tertiuz sic pcedit. vr q si hõ nõ peccasset deus incarnatus fuisset: vt em̃ dr Deute. 32. dei pfecta sunt opera: sz pfectio nõ põt esse nisi vltimũ pncipio ɔiugat: vt sic qsi quidã circulus ɔcludat ⁊ alteriꝰ additio fieri nõ possit: cuz g ipse deus sit primum: ⁊ hõ sit vltima creaturarũ: decuit ad pfectionez vniuersi: vt etiã si hõ nõ peccasset: deus hõ fieret. ¶ Preterea. humilitas ẽ pfecta virtus: vt dr in glo. sup Matth. 3. super illud Sic decet nos implere oẽm iustitiã: sz ois pfectio deo attribuẽda est. g ipse pfectissimã humilitatez hz: pfectissimus aũt gradus hũilitatis ẽ: vt aliqs se inferiori vel cõparet vel subiiciat. g decuisset vt deus aliquã creaturã assumeret: etiã si hõ nõ peccasset. ¶ Itẽ Ro. 1. Inuisibilia dei p ea que facta sunt intellecta conspiciunt: sz potẽtia ⁊ sapiẽtia ⁊ bonitas dei sunt infinita. g decuit ẽt si hõ non peccasset vt in aliquo

effectu manifestarent: sꝫ potētia infinita nō manifestat nisi ꝑ effectum infinitū: nec sapiētia infinita nisi ꝑ decorē infinitū: nec bonitas infinita: nisi ꝑ cōicationē infinitā: cū ergo nulla creatura sit infinita: nec in ea sit infinitus decor resultās ex forma ꝛ ꝓportiōe ptium: nec iterū aliqua creatura cōicationē boni infiniti recipiat: vr ꝙ etiā decuit hoie nō peccāte vniri deuꝫ hoi: vt ex parte hois rō effectus eēt: ꝛ ex pte dei infinitas: ꝛ ex ꝯiunctiōe diuine nature ad creaturā infinitus decor resplēderet: ꝛ infinitū bonum ipsi nature hūane cōicaret .s. ꝑsona increata q̄ i ea subsisteret. ¶ Itē per pctm̄ nō ē in aliquo cōpacitas hūane nature ampliata: sed post pctm̄ hūana natura inuēta est capax tāti boni vt a deo assumeret in vnitatē ꝑsone. ergo ꝛ ante peccatū huius dignitatis capax fuit: sed ad deū q̄ infinito amore diligit ea q̄ sunt: ptinet vt nullū bonū creature subtrahat: cuius est capax. ergo ipse humanā naturam assumpsisset: etiā si hō non peccasset. ¶ Itē nō ē credēdū ꝙ hō ex peccato aliqđ cōmodū reportauerit: sꝫ maxima dignitas hūane nature ē in hoc ꝙ assumpta est in vnitatē diuine ꝑsone. ergo hoc ꝑ pctm̄ hō cōsecutus nō ē: ꝛ sic idē qđ prius. ¶ Itē. cū hō ad beatitudinē creatus sit: an pctm̄ totus hō beatificabilis erat: sed beatitudo hois q̄ntū ad ptēꝫ sensitiuā erit in aspectu hūanitatis assumpte: q̄ntū ꝟo ad ptēꝫ intellectuā in ꝯtuitu deitatis assumētis: sic eñ ingrediet hō ꝛ egredietur: vt Aug. exponit. ꝛ pascua inueniet. Jo. 10. ergo etiā si hō nō peccasset: hūanitas a deo assumpta fuisset. ¶ Preterea Ber. exponēs id qđ dr̄ Jone. 1. Et ꝑꝑ me orta ē tēpestas ꝛc. dicit ꝙ diabolus vidit rōnaleꝫ creaturā assumendā in vnitatē ꝑsone filij dei ꝛ inuidit ꝛ hec inuidia fuit cā casus eius: ꝛ mouēs ipm ad tētandū hoiem si aūt incarnatio non fuisset nisi hoie peccāte: nō instigasset diabolus hoiem ad peccādū: qꝛ per hoc ꝓmouisset eū ad bonū qđ ei inuidebat. ergo etiā si hō nō peccasset. deus fuisset incarnatus. ¶ Econtra. Aug. in li. de ꝟbis apli. exponēs illud Matth. 18. Uenit filius hois q̄rere ꝛ sal. fa. qđ perierat: dicit. Si hō non peccasset filius hois nō venissꝫ: sꝫ ibi dñs loquit de aduentu in carnē. ergo si hō non peccasset filius dei nō eēt incarnatus. ¶ Itē ꝑma Ti. 1. Xp̄s iesus venit in hūc mundū pctōres sal. fa. Ubi glo. aug. dicit ꝙ nulla cā fuit dño xp̄o veniēdi nisi pctōres saluos facere: tolle vulnera: tolle morbos. ꝛ nulla ē cā medicine. sꝫ remota cā remouet effectus. ergo si peccatū nō fuisset: filius dei non fuisset incarnatus. ¶ Preterea. apls dicit Heb. 2. qꝛ pueri cōicauerūt carni ꝛ sanguini ꝛ ipse similiter cōicauit eisdē: vt per mortem destrueret eū q̄ habebat mortis imperiū. sꝫ mors ꝑ pctm̄ in hūc mūdū itrauit. Ro. 5. ergo si pctm̄ nō fuisset: ꝑ incarnationē deus carni ꝛ sanguini nō cōicasset. ¶ Preterea. Greg. dicit. nihil nobis nasci ꝓfuit: nisi redimi ꝓfuisset: sed redēptio nō fuisset nisi pcti seruitus fuisset. ergo si pctm̄ nō fuisset: filius dei tpaliter natus non fuisset.

Respōdeo dicendū ꝙ huius questionis veritatem solus ille scire potest qui natus et oblatus est.

q̄r voluit. Ea em̄ que ex sola dei volūtate depēdent: nobis ignota sunt: nisi in q̄tum nobis innotescūt per auctoritates sanctoꝝ. q̄bus deus suā voluntatē reuelauit. ⁊ q̄ in canone scriptu re: ⁊ in dictis sanctoꝝ expositorum: hec sola assignat̄ cā incarnationis: redemptio scʒ hois a seruitute peccati: iō quidā ꝓbabiliter dicūt: ꝙ si hō nō peccasset: filius dei hō non fuisset: qđ etiā ex ꝟbis leonis pape in sermone de trinitate expresse habetur: si em̄ inquit hō ad imaginem ⁊ silitudineʒ dei factus in suo honore māsisset creator mundi creatura non fieret: aut sempiternus tēporalitatē subiret: aut equalis deo patri dei filius formam serui assumeret. Iteʒ Aug. in oratione ad beatā virginē. Ut quid em̄ nesciū peccati ꝓ peccatoribus parceres: si deesset q̄ peccasset: aut quid mater fieres saluatoris. si nulla eēt indigētia salutis. Item super illud Matth. 1. Ipse em̄ sal. fa. populum: ꝰm Aug. si hō nō peccasset. ꝟgo nō peperisset. Alij vero dicūt ꝙ cum ꝑ incarnationē filij dei nō solū liberatio a peccato: sed etiā humane nature exaltatio ⁊ totius vniuersi consummatio facta sit: etiā peccato nō existente ꝓpter has causas incarnatio fuisset: ⁊ hoc etiam ꝓbabiliter sustineri potest.

Angelici doctoris verba ignita

Ad primū ꝗ dicendū: ꝙ vniuersū perficit̄ in ꝯiunctione vltimi ad principiuʒ primū: nō tñ opꝫ ꝙ in cōiunctione q̄ est in vnitate persone: sʒ in cōiunctione que ē per ordinem ad finē. ¶ Ad scđm dicendum ꝙ aliq̄d pertinet ad ꝑfectionem hois: qđ oīno derogat perfectioni dei. vñ ꝗuis humilitas sit ꝑfecta virtus in hoie: non tñ opꝫ vt in deo ponat̄ si proprie sumatur humilitas: qđ pꝫ ex speciebus superbie q̄ ei opponunt̄: quarū prima est cuʒ bonū qđ hꝫ quis tribuit sibi: hoc quidem in hoie vitium est: q̄ nihil hꝫ a se: sed in deo summe ꝑfectiōis est qui nihil hꝫ ab extrinseca. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ in ꝓductiōe minime creature manifestat̄ infinita potentia sapientia ⁊ bonitas dei: q̄ quelibet creatura ducit in cognitionē alicuius ꝑmi ⁊ summi: qđ est infinitū in omni ꝑfectione: nec opꝫ vt potentia infinita per effectū infinitū manifestetur: nec bonitas infinita per cōicationem infinitam: sed sufficit ad ostendendū bonitateʒ infinitam hoc quod vnicuiq; iuxta suam capacitatē largitur. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ capacitas alicuius creature pōt intelligi dupl'r: vel ꝰm potentiā naturalē q̄ pertinet ad rōnem seminalem: ⁊ sic nullam capacitatem nature vacuā deus dimittit in genere: ꝗuis capacitas alicuius creature particularis nō impleat̄ propter aliq̄đ impedimentū: vel ꝰꝫ potentiam obediētie ꝰm ꝙ quelibet creatura habet vt ex ea possit fieri qđ deus vult. ⁊ hoc modo in natura humana est capacitas huius dignitatis vt in vnitatem diuine persone assumatur: nec oportet ꝙ omnem talem capacitatem adimpleat: sicut non oportet ꝙ deus faciat quicquid potest: sed quod congruit ordini sapientie eius. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ sicut dicit Apostolus Romano. 5°. vbi abundauit

Capacitas duplex I creatura.

delictum

delictum superabūdabit ⁊ gratia. vnde nō est incōueniens vt aliqđ bonum deus ex peccato eliciat qđ sine peccato nō fuisset: vt patet in mltis virtutibus vt in patiētia: penitētia ⁊ hmōi. ⁊ ita etiam ex peccato hois hoc optimū deus potuit elicere: vt dei fili⁹ incarnaret. ppter qđ dicit Greg. O felix culpa que talē ac tantū meruit habere redemptorē. ¶ Ad sextū dōm: ꝙ btitudo toti⁹ hois est ex ipsa diuinitate in quā virt⁹ itell's imediate fert: ex quo redundat glīa in iferiores ptes aīe ⁊ in ipm corpus: in visione aūt humanitatis xp̄i erit quoddā gaudiū accn̄tale: sicut etiā in victoria passiōis eius: ⁊ tn̄ constat apud oēs: ꝙ si hō non peccasset xp̄s passus nō fuisset. ¶ Ad 7m dōm: ꝙ si etiā ponat ꝙ dyabolus preuiderit rōnalē creaturā a filio dei assumendā: non tn̄ opꝫ ꝙ preuiderit antecedētia ad ipsaꝫ: sicut ēt vt ibidē Ber. dicit: puidit se futurū principē maloꝝ: quod per suū casuꝫ cōsecutus est: ⁊ tamē suū casum nō preuidit vt in. 2. li. dis. 4. dcm̄ est. ¶ Ad ea ꝟo que in ꝯrium obijciūtur potest rn̄deri ꝑm aliam opinionē ꝙ auctoritates ille loquūtur de aduentu in carnē passibilē ad redimēdū: redemptio em̄ nō fuisset nisi seruitus peccati p̄cessisset: ⁊ nō de aduentu in carnem simpliciter.

¶ Utrum docuerit deum tantū differre incarnationem suam.

Ad quartū sic pceditur. vr̄ ꝙ filius dei non debuerit suā incarnationē tantū differre: tempus enim incarnatiōis dicit tempus plenitudinis. ad Gal. 4. Cū venit plenitudo tēporis ⁊c. sed plenitudo perfectionē importat: cū ergo perfectio vniuersi cōsumata sit die septima: vt dicit Gen. primo. videt ꝙ tunc debuit fili⁹ dei incarnati. ¶ Item amor causat donū ⁊ celeritatē doni: sed deus ex maxima charitate icarnatus est. Ergo videt ꝙ non debuerit tantū incarnationē differre. prima pbatur per id qđ dr̄ puer. 3. Ne dicas amico tuo vade ⁊ reuertere: ⁊ cras dabo tibi cū statī possis dare. Scđꝫ per hoc qđ dicit Hier. 13. in charitate ppetua dilexi te: iō attraxi te miserans. ¶ Itē. quāto plus differt medicina: tāto periculosius inualescit morbus: sed sapiētis medici est vt morbi periculū euitet: ergo videt ꝙ incarnationē suam dei filius accelerare debuerit. ¶ Item pma Thi. 2. dicit ꝙ vult deus oēs hoies saluos fieri: sed si christus ante incarnat⁹ fuisset multis ad salutē magis via patuisset: vt dicit Matthe. 11. Si in tyro ⁊ syndone facte fuissent virtutes que facte sunt in te olī penitentiā egissent: ergo videt ꝙ deus ante incarnari debuerit. ¶ Preterea. vt Boetius dicit in libro de cōso. natura a pfectioribus initiū sumit ſꝫ opus dei nō est minus ordinatum ꝙ̄ opus nature: cū ergo perfectissimū in operibus dei sit incarnatio videt ꝙ circa principiū deus incarnari debuerit. ¶ Sed contra. perfectio grē magis assimilatur perfectiōi glorie ꝙ̄ perfectioni nature: sed pfectio gratie incarnatiōi debet: vt dicit Joā. primo. Gratia ⁊ veritas p iesum

christum facta est: cũ ergo pfe-ctio glorie fini seculorũ debeat: perfectio põ nature pncipio: videt ꝙ versus finẽ seculorũ magis ꝙ̃ circa principiũ de⁹ incarnari debuerit. ¶ Preterea Augu. dicit. Institutũ est vt iam pacte sponse nõ statim tradãtur: ne vilem habeat maritus datã quã nõ suspirauit spõsus dilatã: sed hoc beneficiũ scz incarnationis debet homo maxime carũ habere. ergo decuit vt humanum genus ipsum dilatũ suspiraret. ¶ Preterea. pfectio fini debet: sed tẽpus incarnatiõis est tempus perfectissimũ: q: in eo dominus tpis natus est. vnde etiam tempus plenitudinis dicit. ergo videt ꝙ versus finem temporis incarnari debuerit.

Respõdeo dicendum ꝙ incarnationi tẽpus congruissimũ tẽporum dispẽsator elegit. oĩa enim tempus habẽt: vt dicit Eccle. 3. hec autẽ congruitas nõ plene a nobis põt cognosci qui non omniũ tẽporum ꝓportiones cognoscimus sꝫ tamẽ possunt plures rãtiões congruitatis assignari: quare hoc tempus ad incarnationẽ elegerit. Prima q: homo per supbiam peccauerat. vnde oportebat ꝙ per humilitatẽ repararet: ad quam exigebat vt defectum suũ cognosceret in virtute ꝛ in cognitiõe: defectus autem cognitiõis innotuit homini tẽpore legis nature quo tempore multi lumine naturalis rationis nõ obstante in pessimos errores idolatrie ꝓlapsi sunt: et in nefandissima opa: defect⁹ autem virtutis ꝓprie innotuit homini tpe legis scripte: q: tunc p legem eruditus: nõdum tñ peccati iugũ excutere potuit: ꝛ iõ oportuit ꝙ post ista duo tempora quasi ꝑparatoria de⁹ homo fieret vt in solo deo spes salutis haberet. Secunda ratio est: q: naturalis ordo est vt ab impfecto ad perfectũ veniatur pfectissimũ autẽ in operibus dei est ipa incarnatio per quã creatura deo vnitur in vnitate psone: ꝛ ideo oportuit vt nõ in principio humani generis: sed postmodũ versus finẽ seculorum cõpleretur: vt sic prius eẽt quod aĩale est: deinde quod spirituale est. pma Corinth. 3°. Et hanc causam Augu. assignat in lib. 83. q. dicens: sicut absurdus est qui iuuenilẽ tãtũ vellet etatẽ esse in hoĩe: euacuaret enim pulchritudines que ceteris etatib⁹ suas vices atꝙ ordines gerunt: sic absurdus est ꝙ̃ ipsi vniuerso humano generi vnã etatem desiderat: nã ꝛ ipsum tanꝙ̃ vnus homo suas etates agit nec oportuit venire diuinit⁹ magistrum: cuius imitatiõe in mores optimos formaret nisi in tẽpore iuuẽtutis: et ideo apostolus ad Gala. 3. dicit hoĩes sub lege quasi sub pedagogo puulos custoditos: donec veniret ꝙ̃ per prophetas promissus erat. Tertia ratio est: q: distãtia a ꝓncipio facit debilitatẽ in effectu. Unde ꝛ ꝓpter longe distare a pncipio alique res perpetuũ esse nõ possunt retinere: vt maneant semꝑ eedem scdꝫ numerũ. vnde si hoc maximũ remediũ incarnationis in pncipio seculorũ fuisset: ꝓcedente tẽpore effectus eius in hoĩes minus carus fuisset refrigescẽte chari-

Resolutio dulcissima.

Ↄgruũ tps incarnationis osdit.

tate: et ideo a principio generis humani indita est mētibus hominū lex naturalis per quam hoīes deo subiecti eēnt. postmodū vero inualescēte cōsuetudine peccatorū lex naturalis adeo tenebrata est in pluribus: vt iam nō videret ad regimen hūani generis sufficere: et ideo tūc additum est aliud remediū: scʒ vetus lex: et ea que ad ipsam pertinēt: qua etiā processu tēporis in hominū cordibus debilitata: oportuit aliud perfectius remediū per incarnationē apponi vsqʒ ad tps illud cū multorum charitas refrigesceret: et tunc succederet post scdm aduētum visio fidei: et status glorie statui psentis ecclesie. et iō dicit Diony. 5. c. cele. Jerarch. q sicut se hʒ hierarchia legis ad nraʒ hierarchiā ita se habet nostra ad celesteʒ.

Ad primū ergo dicēdum q ē triplex pfectio: scʒ nature: gratie et glorie: pfectio autē nature est: que fuit in pncipio seculorū: pfectio vero glorie erit in fine seculorum: et qr pfectio gratie media est inter vtrāqʒ: ideo xps: per quem gratia facta est: circa mediū seculorum venit. vnde dr Abac. 3. In medio annorū notū facies. ¶ Ad scdm dicēdum q amor discretioni cōiunctus non facit accelerare donum anteqʒ expediat ei cui datur: nō autem expediebat humano generi hoc donum accipere anteqʒ experimēto disceret: quātum eo indigebat: vt sic acceptū carius haberet. ¶ Ad tertiū dicēdum: q aliter est in morbo spirituali quaʒ corporali: ad sanationē eni corporalis morbi non exigitur: vt infirmus vim medicine et periculū morbi cognoscat: quod tamen maxime est necessariuʒ in morbi spiritualis sanatiōe: qui per humilitatem et cōtritionem spiritus sanatur: et ideo quāuis medicina corporalis non differatur: medicina tamē spiritualis differri potest: nec tamē ita dilata est vt a principio penitus decesset: quia quādiu fuit morbus: fuit medicina morbi: vt Hugo de san. victo. dicit: Quis illa medicina non sit omnino sufficiēs: sic enim et medicus corporalis egroto preparatoria quedam medicamēta prebet anteqʒ perfectaʒ medicinā det: et hic etiam fuit processus dei in sanatiōe humani generis. ¶ Ad quartū dicēdum: q nullus eorum qui preordinati erant ab eterno etiā ante christi incarnationē periit: nec etiā aliquis non predestinatus quādocūqʒ incarnatio fuisset: saluatus esset: si tamē aliquod remedium preberetur non predestinato: quod predestinato datur: scilicet finalis gratia: ille etiā saluaretur: sed tamē hoc antecedēs est incompossibile ei: quod est eum non esse predestinatū. vnde sic est vera ista. si christus predicasset alicui prescito ille penitētiā egisset: sicut ista. si gratia sibi daretur penitentiam ageret: sed vtriusqʒ antecedens est incompossibile prescītie condēnationis: et ideo querere quare christus illi nō predicauit vel quare gratiam illi nō apposuit: est idem quod querere predestinationis cām que nulla est nisi volūtas dei.

Perfectio triplex distiguit

Mirabil' sententia.

¶ Ad quintũ dicendũ: ꝙ pfectũ simplr̄ precedit imꝑfectũ: sed accipiẽdo pfectũ ⁊ imꝑfectuꝫ circa idẽ: imꝑfectũ precedit pfectum: qꝛ motus est de imꝑfecto ad pfectũ: ⁊ hoc fit aliq̄ pfecto agente: qđ opꝫ ꝑus esse: ⁊ ideo in humano genere pri⁹ fuit adhibita imꝑfecta medicina q̄ꝫ pfecta ab ipso perfecto deo: qui est perfectionis princeps: vt dicit Dio.

Questio. ii.

DEinde q̄ritur de assumente carnẽ: ⁊ circa hoc q̄rũtur qnq̃. Primo vtrũ vna pſona possit assumere carnẽ alia nõ assumẽte. Scđo si sic: quare magis filius carnẽ assumpsit. Tertio vtrũ pater vl' spiritussanct⁹ potuerũt vel possint carneꝫ assumere. Quarto si sic: vtrũ potuerũt eandem numero hũanã naturã assumere. Quinto vtruꝫ vna pſona possit duas nũero humanas nãs assumere.

¶ Utrum vna persona sine alia possit carnem assumere.

AD primuꝫ sic ꝓceditur. videt̄ ꝙ vna pſona sine alia nõ possit carnẽ assumere. Dama. s. eñ dicit ꝙ in diuinis oĩa sunt vnũ preter ingenerationẽ generationẽ ⁊ ꝓcessionẽ: sed incarnatio nullũ hoꝝ est ergo icarnatio cõis est tribus. ¶ Itẽ sicut est vna essentia triũ personaꝝ: ita vna operatio diuina: sed assumere carnẽ est q̄daꝫ operatio diuina: ergo est cõmunis trib⁹ personis. ¶ Item Damasce. dicit ꝙ tota natura diuina in vna suarũ ẏpostasium incarnata est: sed quicq̄đ dicit̄ de natura cõmune est tribus: ergo incarnatio cõmunis est trib⁹ personis. ¶ Iteꝫ quecũq̄ꝫ sunt vnũ ꝫm substantiã simplicẽ: cuicũq̄ꝫ vnitur vnũ ⁊ reliquum. sed tres pſone sunt vnũ ꝫm substãtiam que est cõmunis et simplex: ergo si carni vnit̄ filius necessario ⁊ carni vnit̄ pater. ¶ Itẽ maior est vnio que est per gratiã vnionis q̄ꝫ que est per gratiã adoptionis: sed in vnione per grãm adoptionis non vnit̄ menti vna pſona sine alia: ergo nec vna pſona assumpsit carneꝫ sine alia. ¶ In cõtrariũ videt̄ qđ Diony. scđo ca. de di. no. ea que ad icarnationẽ pertinẽt cõputat inter ea que sunt de discreta theologia: hec autẽ sunt que vni pſone cõueniunt sine alia: ergo incarnatio cõuenit vni pſone sine alia ⁊ non oĩbus. ¶ Itẽ incarnatio includit in suo itellectu missionẽ: vt in lr̄a dr̄: sed ad hoc qđ vna pſona mittat̄ non sequit̄ ꝙ oẽs mittãtur: ergo vna pſona sine alia incarnari põt. ¶ Preterea. maior est distinctio rei ⁊ rationis q̄ꝫ distinctio rõnis tãtum. sed rõnes diuersarũ reruꝫ in diuinis nõ distinguũtur nisi rõne persone autẽ distinguũtur ⁊ re ⁊ ratiõe: ergo maior est distictio pſonarũ in deo q̄ꝫ rationũ idealiũ: sed deus per vnã rationẽ aliquid operat̄: quod nõ operatur per aliã: qꝛ alia rõne facit hominẽ: ⁊ alia ratione facit equuꝫ vt Aug. ait: ꝗ multo amplius vna persona põt incarnari sine alia. Theologia discreta q̄ sit

Respõdeo dicẽduꝫ ꝙ q̄uis tres persone sint vnũ in essentia non tamẽ oportet ꝙ si vna ꝯiũgitur

carni q etiã alia. ¶ Ad cui⁹ euidentiã sciendũ est q quãdo aliqua in aliquo cõiungũtur et in aliquo distinguũtur: tunc solũ necessariũ est vt simul cõiungãtur: quãdo cõiunctio fit scđm id in quo cõmunicãt: siue illud sit idem numero: siue nõ: sicut patet q homo ⁊ asin⁹ cõmunicant in animali: ⁊ ideo quicqd cõmunicat cũ asino in genere: cõmunicat etiã cũ homine: sed quia homo ⁊ asinus differẽtijs specificis distinguuntur: nõ oportet q quicqd cõuenit cum asino in differẽtia specifica cõueniat cũ homine similr: ⁊ ita etiã est in potẽtijs anime. qr oẽs radicãtur in essentia vna numero. vnde cũ anima vniaẽ corpori dupliciter: ⁊ scđm essentiã vt est forma eius: ⁊ scđm potẽtiam: vt est motor ipsius: vel operãs p ipsum: necessariũ est vt aĩa que vniẽ oculo ⁊ quãtum ad essentiã anime inquãtũ perficitur oculus in esse specifico. ⁊ scđm rationẽ visiue potẽtie: put efficitur instrumentũ videndi: cõiungatur etiã lingue quãtum ad essentiã anime: nõ quãtum ad rationẽ potentie eiusdẽ: eadem eñ essentia aĩe que est in oculo: est in lingua: sed ibi scđm potentiã visiuã: hic scđm potentiam gustatiuã: ⁊ qđ plus est: aliqua potẽtia est que nulli pti corporis cõiungitur quãtũ ad rationẽ potentie: vt intellectus: sed solũ quãtũ ad rõnẽ essentie. Dico ergo q tres psone distinguũtur quidẽ in personalitate: sed cõueniũt in natura: vnde quicqd vniret filio in natura: de necessitate vniretur patri: nõ aũt oportet q si aliqd vniatur filio ĩ psona q vniatur patri. Non eñ ponimus incarnationem filij esse hoc nõ vt sit vnio facta in natura: sed solũ in persona: ⁊ ideo nõ oportet: q ponamus patrẽ incarnatum: sicut nõ oportet q si potentia visiua sit actus corporis: q itellectus sit actus corporis: qũuis conueniant in vna essentia anime.

anima vniẽ corpori dupliciẽ.

Ad primũ ergo dđm q incarnatio includit in se vnũ illorũ triũ: qr incarnatio dicit vnionẽ in psona filij: cuius psonalis pprietas est generatio. ¶ Ad scđm dđm q assumere duo iportat. s. actionẽ ⁊ terminũ vnionis. dr eñ assumere. quasi ad se sumere. quicquid ergo actionis importaẽ in hoc vbo: totũ est cõe trib⁹: verũ enim est dicere q tota trinitas vniuit humanã naturã filio in persona: sed termin⁹ vnionis est solũ psona filij et nõ patris: ⁊ iđ filius carnẽ assumpsit: ⁊ nõ pater nec spũs sanctus. ¶ Ad tertiũ dđm: q de natura nõ dr incarnatio scđm se: sed ratiõe psone scđm q tota natura diuina incarnata est in vna psona filij: et iđ nõ oportet q incarnari de trib⁹ dicaẽ. hoc eñ est necessariũ in illis que dicũtur de natura ratiõe ipsi⁹ nature: nõ de illis que dicũtur de natura ratiõe psone: sicut essentia diuina est psona filij: non tamẽ psona patris est psona filij. ¶ Ad 4ᵐ dđm q si esset vnio ĩ subã vel natura sequereẽ q tres psone essent icarnate si vna incarnareẽ: nũc vo nõ est vnio facta ĩ natura: vt scꝫ ex diuina ⁊ humana fiat vnũ: sꝫ in psona in hũanitate et diuinitate subsistẽs: ⁊ iđ ratio nõ pcedit: vt

ex predictis patet. ¶ Ad quintū dicendū: q in vnione que est p gratiā adoptionis cōsideratur vnio p operationē tantū: quia scz deus aliquē effectuz in nobis operat. et qz opatio est cōis tribus. ideo opz q etiā vnio illa cōmunis sit: quāuis fm q ille effectus appropriat vni psone vel alij: dicat in mentē mitti filius vel spūssanctus: sed i hac singulari vnione diuinitatis ad humanitatē non tantum notatur ex parte dei operatio vl efficientia: sed etiā terminus: vt dictum est: et ideo non est sile.

Gratia adoptionis cōsidit.

¶ Utrū magis fuerit cōueniens filiū incarnari vl' prēz vel spi. san.

D scdm sic pcedit. videt q nō magis fuit cōueniēs filiū incarnari q patrē vel spi. san. sic in mysterio incarnatōis mōstrata est sapia in decētia recōciliationis: ita et mōstrata est potētia i hoc q in infinitū distātia cōiūcta sunt: et etiā bonitas in hoc q nō despexit pprij plasmatis ifirmitatez: sicut dicit Damas. sz sicut sapiētia attribuit filio: ita bonitas spiritui scō: et potētia pri. ergo nō decebat magis filiū incarnari q patrē vel spiritū sanctū. ¶ Itē victoria potētie attribuitur: sed per incarnationē secuta est de hoste victoria ergo incarnatio magis decebat prēm: cui appropat potētia. ¶ Itē recreatio rńdet creatōi: sed creatio appropat patri. Uń cū df Gene. i. In pn. creauit de' ce. et ter. deus creās exponit pr: ergo et icarnatio p quaz recreatio fcā est pri potissime cōueniet. ¶ Itē incarnatio ordiata est ad hoc vt nos adoptionē filioz reciperemus ad Gal. 4. sed adoptare pprie pris est: ḡ patrez decebat incarnari. ¶ Itē vr q magis congruū fuerit spm sanctū icarnari: eoz em que magis vicina sunt decētior est cōiunctio: sed spūssanct' est psona magis nobis vicina: vt dicit Augu. ergo spm sanctū magis decebat incarnari q filiuz. ¶ Preterea. incarnatio pcessit ex maxia charitate dei quā ad nos habuit: sed charitas est pprie spūssanctus vel etiā approptiate si essentialr sumat: ergo spmsanctum potissime decebat incarnari. ¶ Sed cōtra. In mente nostra sunt tria tres psonas repsentantia: scz mens que representat patrē: noticia que est verbū mētis representās filiuz: et amor qui repsentat spiritum sanctū: sed inter hec tria verbū mentis maxime est corpale: secūdū q p vocez exterius sonat: ergo et incarnatio cōueniētissime verbū eternuz decuit: qd est ipse filius dei. ¶ Itē fm philosophū. 2° Metha. id qd est pmuz in vnoquoqz genere ē causa eorū que sunt post: sed filiatio primo in filio dei inuenitur: sicut et paternitas in deo patre: ex quo ois paternitas in ce. et in ter. nominat. Ephe. 3. ergo cōuenientissime filius dei icarnatus est: vt p ipm adoptionē filiozuz dei reciperemus. ¶ Preterea. decētissima est cōiunctio sapientie et humilitatis. vnde Prouerb. ii. vbi humilitas: ibi sapientia sed sapientia appropriatur filio: ergo ipsuz maxime decuit humilitas incarnationis.

Tria sunt in mente nra.

Respondeo dicendū: q decētia incarnationis filij potest attēdi: et ex proprijs et appropriatis eius. In proprijs autē ipsius vnū consi derari quattuor. s. q filius ē: q verbū est: q imago: q media in trinitate psona: fm autē q imago cōuenientiā hz cum eo qui reparādus erat. s. cū hoīe qui ad imaginē dei factus ē Gen. i. vn decuit vt imago imaginem assumeret: increata creatā: fm aūt q filius ē conuenit ad modū reparationis q̄ expleta est per incarnationis et passionis mysteria: fm eni q ex alio ē: qd quidē sibi et spūi sancto cōe est: notat auctoritas patris respectu ipsius: vn cōuenit sibi ad patrem et deprecatio: et satisfactio et alia hmōi q̄ in patre auctoritatem demonstrāt: sz fm id qd in filio intelligit determinatus modus originis cōuenit sibi nasci vt q̄ in diuinitate est dei filius: in humanitate sit virginis filius: vt nō sint plures filij in trinitate. Cōuenit etiā sibi inquantū filius naturalis ē: vt p eū cuius est naturalis hereditas: alij in filios adoptentur et coheredes fiant. Sz inquantū verbū est: cōgruentiā hz ad officiū predicationis et doctrine: qr verbū manifestat dicentē: et ipse manifestauit patrē. Jo. xvij. Pater manifestaui nomē tuū hoibus. Inquantū vero ē media in trinitate persona cōgruit ad vltimū effectum q̄ est recōciliatio hoīs ad deū: decet eni vt qui ē medius etiam sit mediator. Inueniunt etiā quattuor filio appropriata. s. sapientia et virtus ab aplo. i. Co. i. Xpm dei virtutē et dei sapientiā. Equalitas ab Aug. spēs et pulchritudo ab Hil. Inquantū aūt sapientia ē: cōgruit ad restaurationem: qr decet vt que in sapiētia facta sunt p sapientiā restaurentur: et etiā seruituti a qua hō liberandus erat: q̄ in eā seductus quo dāmō deuenerat. et iō decebat vt per sapientiā a seductore liberaretur. Ipse etiā hō peccauit per appetitū sciētie. vn p sapientiam liberādus erat. Inquantū autē est virtus et brachiū patris: congruit ad victoriā de hoste capiendam. Luce. i. Fecit potentiā in brachio suo. Inquantum vero ē equalitas: cōgruit etiā morbo qui sanādus erat. vterqz eni. s. hō et diabolus peccauerat appetendo equalitatē: ille potētie iste sciētie. Inquantū vero spēs et pulchritudo est: cōgruit reparationi: vt per ipm deturpatio imaginis per peccatū inducta amoueat. ¶ Patri vero nō conuenit incarnatio pcipue pp proprietatem innascibilitatis: nō eni decet vt qui in deitate ē pater: in humanitate sit filius: sic eni filius dei patris esset nepos virginis: si ipsa virgo mater eēt dei patris. Silr etiam nec spūi sancto cōuenit: ne filij nomen in plures personas transferatur.

Filius decenter incarnatus ostenditur.

Quattuor filij appropriata.

Congruentia incarnationis pbat.

Ad primū ē dicendum q in incarnatione ostendunt sapientia: potentia et bonitas: et iō efficiētia incarnationis toti trinitati attribuitur: sz tamē opus quod deo incarnato debebat: per filiū expleri decuit rationibus dictis. et iō tota trinitas carnem soli filio vniuit. ¶ Ad scdm dicendum. q potentis non est vt per potentiam minus potentē vincat. hoc

em̄ videt violentum ⁊ non laudabile: sed per iusticiā ⁊ sapientiā: ⁊ ideo per filiū debuit pater hostē vincere. ¶ Uel dicendū q̄ quāuis potētia attribuat patri: eo q̄ ipse est principiū tot⁹ deitatis: tñ filius etiā dicit virt⁹ patris per quā in creatura operat vnde ⁊ brachiū patris dicitur vt exponit Grego. illud Job. 40. si habes brachiū sicut de⁹. ⁊ ideo decenter per filiū de⁹ pater dyabolū vicit. ¶ Ad 3m dōm q̄ tria opera trib⁹ p̄sonis appropriant: creatio quasi p̄ia patri qui est principiū: nō de principio: glorificatio q̄ est vltim⁹ finis spiritui sancto rōne bonitatis: recreatio q̄ media est filio q̄ est media in trinitate persona. ¶ Ad 4m dōz q̄ quāuis patris sit adoptare: tñ decenter nos p̄ filiū adoptauit cui⁹ est hereditas: vt sic per verū heredē ipsa adoptatio acceptaret: ⁊ firma ondereт: ⁊ vt filij adoptiui haberēt verū filium ducē quē imitarent illi quos prescuit cōformes fieri imaginis filij sui vt ipe sit primogenitus in multis fratrib⁹. Ro. 8. ¶ Ad 5m dōm q̄ spūssanct⁹ dicit persona maxie vicina nobis ꝓpter charitatez p̄ quā nobis omnia dona donant: sed fili⁹ ē magis nobis vicinus q̄tū ad congruentiam incarnationis rationib⁹ dictis. ¶ Ad sextū dōm q̄ charitas dei est causa incarnationis: ⁊ ideo causalitas incarnationis: iquāuis sit cōmunis tribus personis appropriat tñ spirituisancto: vt infra dicet. dist. 4. non tñ ex hoc sequit q̄ spiritussanctus debuerit incarnari.

¶ Utrū pater potuit carnē assumere: ⁊ etiaz spiritussanct⁹.

Ad tertiuz sic ꝓcedit. videt q̄ p̄r carnez assumere nō potuerit: q: vt dicit Ans. minimū incōueniēs est deo impossibile: sed si pater carnē assumeret: sequeret inconueniens: vt scilz essent in trinitate plures filij: qđ in cōfusionē quādā vergeret p̄sonaꝝ. ergo pater carnē assumere nōpotuit. ¶ Itē opposita nō possunt iungi in eodē etiā p̄ miraculū: sed in patre est quedā ꝓprietas q̄ dicit innascibilitas ſm quā dicit non esse ex alio: cui nascibilitas opponit ergo non potuit pater de virgine nasci: qđ diceret si carnē assumeret. ¶ Itē vt in littera dicit filio missio est ipsa incarnatio: sꝫ patri nō cōuenit mitti. vt in primo libro. dist. 3. habituz est. ergo nec incarnari potest. ¶ Item ab eo q̄ ē infinite misericordie semper optima expectanda sunt q̄ contingere possunt: sed cuz tot⁹ mundus per incarnationē vni⁹ persone melioratus sit: si etiam pater incarnaretur: multo amplius meliorabit. ergo si possibile est patrē incarnari: hoc sperare debem⁹: sicut ⁊ antiqui patres incarnationē filij expectauerūt: qđ est omnino absurduz. ¶ Preterea. non est maior dei potētia q̄z sua volūtas: cū vtrunq̄ sit infinitū: sed p̄r nunq̄ voluit incarnari: ergo nec incarnari potest. ¶ Sed cōtra. sicut dicit Ansel. omnis necessitas ⁊ impossibilitas deo est subiecta: sed ei nihil est impossibile cui⁹ volūtati omnis impossibilitas subdit: ergo patrē incarnari non est impossibile. ¶ Item eoꝝ queeque

Oē inconueniens in deo ipole.

distant: eque possibilis est ɔiunctio: sed humana natura equaliter distat a tribus personis: distat enim a qualibet in infinitum: ergo si potuit eam filius assumere pōt et pater. ¶ Preterea. quicquid dignitatis cōuenit filio cōuenit et pri: sed posse assumere carnē est dignitatis in filio. ergo et patri attribuendū est.

Respondeo dicendum. quod cum in agentibus ex libertate volūtatis executio potētie sequatur imperiū volūtatis et ordinē rōnis ɔsiderādū ē: qn potētie diuine aliqd ascribitur vtrum attribuatur potētie secundum se ɔsiderate: tūc enim dicitur posse illud de potētia absoluta: vel attribuatur sibi in ordine ad sapientiā et prescientiā et voluntatē eius: tunc enim dicitur posse illud de potētia ordinata: ipsi ergo potētie absolute cū infinita sit necesse est attribuere omne id qd in se ē aliquid: et qd in defectū potentie nō vergit. dico aūt in se aliquid esse qr coniunctio affirmatiōis et negatiōis nihil ē: nec aliquē intellectū generat quod dicitur hō et non homo simul acceptū quasi in vi vnius dictionis: et ideo potentia dei ad hoc se nō extendit: vt affirmatio et negatio sint simul. et eadē ratio ē de omnibus q̄ cōtradictionē includūt. dico aūt in defectū potētie vergere q̄ passionē potētie importāt: ex defectu enim potētie actiue ad resistēdū ɔtingit quod aliqd vel corrumpatur vel diuidatur vel aliqd hmōi. vnde et mollicies impotētia naturalis dr propter facilē diuisibilitatē: et ideo nō dicimus deū in natura diuinitatis posse pati vel mori vel aliquid hmōi sicut nō dicimus eū posse esse impotentē. huic aūt potentie absolute ɔsiderate qn attribuitur aliqd qd vult facere et sapientia sua hz vt faciat: tunc dicitur posse illud secundum potentiā ordinatā: qn aūt potentia se extēdit quantū in se est ad illud qd sibi attribuitur: quāuis nō habeat eius sapiētia et volūtas: vt ita fiat tūc dicitur posse illud de potentia absoluta tm: sed in his distiguendū est: qr in his sunt quedā que habent aliquid in se diuine sapientie et bonitati repugnās inseparabiliter cōiunctū: vt peccare mentiri: et hmōi: et et ista dicimus deum nō posse. quedā vero sunt que de se non habent inconuenientiā ad diuinā sapientiā. sed solū ex ordine aliquo sue prescītie: quē deus in rebus statuit vel preuidit secundum suā voluntatē: vt quod caput hominis sit inferius: et hmōi deus pōt facere: quia pōt statuere alium ordinē in rebus secundum quē sit conueniens: qd nunc secundum istum ordinem quī rebus inest inconueniēs videtur Sic ergo in his q̄ diuine potentie attribui possunt: est quadruplex distinctio siue ordo quedā enim nec ipsi potētie absolute attribuuntur. Unde simpliciter dicendū est deū ea non posse: sicut pati et cōtradictoria simul esse. quedā vero ex se sapiētie et bonitati eius repugnāt: et ista nō dicimus deum posse nisi sub conditiōe: scilicet si vellet. nō enim inconueniens est vt in conditionali vera antecedens sit impossibile. quedam vero de se repugnantiam non habent: sed sola ab exteriori. et talia absolute concedendū est deū

Regula theologia.

Deus aliq̄ dr nō posse.

posse de potentia absoluta: nec sunt negāda nisi sub cōditione: scz vt dicatur non pōt si voluntati eius repugnat. quedā vero sunt q̄ attribuuntur potentie: ita q᷑ voluntati et sapientie eius cōgruūt et hec simplr dicēdū est deū posse: nullo modo ea non posse. Dicendū est ergo q᷑ patrem incarnari non est de illis que potētie dei absolute nō subdunt: cū neqȝ contradictionē implicet neqȝ defectum aliquem incarnatio in psona incarnata ponat. est eñ eadem dignitas patris et filij: et ratio eadem personalitatis in vtroqȝ: nec est etiā de illis q̄ ex se inconuenientiā habent: sed est de illis que habent inconueniētiaȝ ppter ordinem alium a dei sapientia institutū. sed filiuȝ incarnari est in quarto ordine: et ideo simpliciter ↄcedēdū: est q᷑ pater potuit carnē assumere et similiter spiritussanct⁹ loquēdo de potentia absoluta.

Ad primū ergo dicendū q᷑ hoc est impossibile: vt aliqd faciat deus et hoc sit inconueniens: sed tñ potest facere vt illud quod modo est inconueniens fm vnū ordinem: fm aliū ordineȝ fiat conueniēs: sicut pōt carnem hoc modo formando assumere: sicut corpus viri de terra formauit sic eñ filij nomē patri non cōueniret: nec etiā si pater filius diceretur esset de se repugnantiam habens cū fm diuersas naturas hec sibi attribuerentur. ¶ Ad secundū dicendum q᷑ fm ideȝ non possunt opposita eidē inesse: sed fm diuersa nihil prohibent. vnde quāuis patri conueniat innascibilitas fm naturā diuinā: posset tamen eidem in esse natiuitas fm naturā humanaȝ: sicut filio fm naturā diuinam inest q᷑ sit pater virginis: cuius fm naturam humanā est filius. ¶ Ad tertiū dicendū q᷑ incarnatio filij dicitur missio: quia filius ab alio est: si autē pater incarnaretur ei⁹ incarnatio missio non dici posset: sicut ostensio spiritussancti in columba missio visibilis ipsius dicitur: non aūt ostensio patris in sono vocis. ¶ Ad quartū dicendū q᷑ tres persone nō sunt maioris bonitatis q᷑ vna tantū: et iō nihil plꝰ vniuerso accresceret de incarnatione omniū personarū q̄ȝ de incarnatione vnius tantū vnde fuisset superfluū: et iō quāuis sit possibile patrē incarnari non tamen est expectādū. ¶ Ad quintū dicendum q᷑ potētia dei non est maior quantū ad essentiam q̄ȝ voluntas: tamen ad plura obiecta se extendit potētia q̄ȝ voluntas. vnde non sequitur si aliquid deus non vult q᷑ illud absoluta potētia nō possit.

¶ Utrum pater et filius et spiritussanctus possint eandē numero naturā assumere.

D quartum sic pcedit. vr q᷑ pater et spiritussanctus nō possint vnā et eandem numero naturā assumere. primo p hoc quod dicit Ansel. in libro de concep. virgi. plures persone non possunt assumere vnū eundemqȝ hominē: sed si vnam naturam assumerent. vnus homo assumptus: esset a pluribus personis. ergo primū est impossibi-

pr na scibil pt dici fz nāz hūanā

le. ¶ Item assumptio humane nature terminatur ad aliquam vnionē: nō aūt ad vnionē in natura: q2 oporteret vel alterā tantū remanere. sicut p3 in coniunctione cibi ad cibatū. vel etiam neutrū vt p3 in coniunctiōe elementoꝝ: in incarnatiōe ħo vtraq3 natura manet: vt Damas. dicit. ⁊ sic p3 q̄ nō pōt esse vnio in natura. ergo op3 q̄ terminet̄ ad vnionē in p̄sona. nō ergo pñt eē plures p̄sone vnā naturā assumētes. ¶ Preterea. vt Dam̄. dicit: in incarnatiōe vniēs ⁊ vnitū cōmunicant sibi sua idiomata: vt quicq̄d d̄r de filio hoīs possit dici de filio dei: ergo si eadē natura hūana a tribus p̄sonis assumpta eēt: demōstrato illo homine possem⁹ eū dicere filiū dei ⁊ quicq̄d de filio dei d̄r: ⁊ econuerso filiū dei eē hunc hominē ⁊ natū de virgine ⁊ hm̄ōi oīa: s3 stante eadem positione possem⁹ dicere q̄ hic homo esset pater: ergo esse patrē ⁊ q̄cq̄d est patris possunt p̄dicari de filio dei: qđ manifeste cōfusionē induceret p̄sonarū. ¶ Preterea. tres persone distinguunt̄ relationib⁹. ergo qđ attribuit̄ alicui p̄sone p̄rio ⁊ per se rōne eius qđ ad alterum est nullo mō trib⁹ p̄sonis pōt eē cōmune: sed humanā naturam assumere cōuenit filio s̄m id qđ ad alteru3 est: quia primo ⁊ per se conuenit persone: nature autem prout est in persona: ergo assumere hanc naturā non potest esse cōmune tribus p̄sonis. ¶ Preterea. vt in primo libro dictum est. omnis quidditas vel natura que non est suum esse diuiditur s̄m diuisionem suppositorum in ea subsistentiu3: quia esse habet s̄m q̄ in supposito est: sed humana natura est q̄ddítas vel natura que non est suu3 esse. hoc enim solius dei natura est: ergo op3 q̄ diuidatur s3 esse ad diuisione3 suppositoꝝ in ea subsistentiū: sed si tres assumerent humanā naturā essent tria supposita in hūana natura subsistentia: ergo essent tres hūane nature: nō ergo vna numero humana natura a tribus p̄sonis assumi pōt. ¶ Preterea. si tres p̄sone vnā naturā humanā assumerent: aut essent vnus homo aut plures: sed nō plures: q2 nō haberent nisi vnā aīam ⁊ vnū corpus. ergo eēt vnus homo: ⁊ posset demōstrari. iste homo est pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus: sed ille homo non pōt supponere nisi p̄sonā patris vel filij vel spūssancti: ergo p̄sona patris esset pater ⁊ filius ⁊ spiritussanctus vel p̄sona filij vel p̄sona spiritussancti quod est impossibile: ergo īpossibile est talem assumptionē esse. ¶ S3 cōtra. humane nature3 cōuenit esse assumptibilē s̄m q̄ est ad imaginē dei: sed eadem numero hūana natura est ad imaginem trium p̄sonarum: ergo humana natura eadem numero a tribus assumi pōt. ¶ Preterea. maior ē distantia diuersarum potentiarum anime adinuicem que etiā in absolutis distinguntur: q̄3 diuinarum personaru3 que distinguūtur solum in eo quod ad aliđ est. sed anima vnitur eidem mēbro s̄m diuersas potentias: qđ patet: quia organa aliorum sensuum sunt etiam organa tactus qui per totum corpus diffunditur: ergo ⁊ deus potest vniri homini: ita q̄ tres persone vnam

Cōicatio idiomatu3 d̄signatur.

naturã humanã assumât. ¶ Preterea. eorum que magis conueniunt. facilior est vnio: sꝫ humana natura assumpta a filio non minus cõuenit cuꝫ patre: sꝫ etiã magis ꝙ aliqua alia: ergo si pater potuit assumere aliaꝫ humanam naturã. vt dictum est. ergo multo magis eandem.

Respõdeo dicendũ: ꝙ tres personas diuinas assumere vnam humanaꝫ naturã in vnitate vnius persone est impossibile: quia cõtradictionem implicat: cuꝫ eñ vnio dei ⁊ hominis non possit fieri in natura. vt infra. dist. 5. probabit̃ opꝫ ꝙ fiat in persona: vt scilꝫ sit eadem personalitas assumentis et assumpti. vnde ponere vnam personaꝫ ex parte assumpti: ⁊ tres ex parte assumẽtis est incõpossibile. Et non põt etiã similiter eẽ vna vnitate vnius ypostasis vel suppositi ad minus quantũ ad secundaꝫ opinionẽ que ponitur infra. dist. 6. que ponit vnionem non tñ in persona: sed etiam in supposito ⁊ ypostasi. sꝫ ꝙ natura assumpta a tribus psonis sit vna vnitate singularis nature: nõ est impossibile: loquendo de potentia absoluta: ꝗuis non sit congruũ ꝫm ordinẽ diuine sapiẽtie: cum vnius persone incarnatio ad reparationẽ mille mundorum sufficiat. Dico aũt vnitatẽ singularis nature: si assumeret̃ vnum corpus ⁊ vna anima sibi vnita: ex quoꝝ vnione, vna hũanitas resultaret: vt sic tres persone, in vna natura assumpta cõuenirent: sicut cõueniunt in natura eterna. Quidã vero econuerso contrariã opinionẽ tenent ⁊ ꝫm vtranqꝫ potest ad obiecta responderi.

Ad primũ ergo dicendum ꝙ Ansel. ibi accipit vnũ hominẽ vnam personã humanã. hoc eñ est impossibile ei qd ponit̃ tres personas assumẽtes esse. ¶ Ad scdm dicendũ ꝙ assumptio illa terminaretur ad aliqd vnum in persona: nõ ita ꝙ vni tantũ psone vniretur: sꝫ quia a qualibet triũ personarum assumeret̃ in vnitate persone: vt nõ esset alia persona hominis assumpti a tribus personis patris ⁊ filij ⁊ spũssancti: ꝗsi homo per se inquantũ homo sit persona: esset tamen alia persona patris alia filij alia spiritus sancti humanitatẽ eandem assumentiũ. ¶ Ad tertium dicenduꝫ ꝙ cõicatio idiomatum intelligitur respectu alterius nature. vñ predicta positione facta: hic homo nõ cõmunicaret filio idiomata patris: sed soluꝫ idiomata humane nature. ¶ Ad quartũ dicẽduꝫ ꝙ sicut supra in primo libro dictum est: in diuinis dupliciter est cõmunitas rei ⁊ rõnis: cõmunitate rei nihil est ibi cõmune nisi absolutuꝫ: sed cõmunitate rõnis est ibi cõmune hoc nomẽ persona vel relatio: et ita per hunc modum cõmunitatis põt cõmuniter cõuenire patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto: vt vnusquisqꝫ eoꝝ trahat humanã naturam eandẽ numero in vnitatẽ persone sue. ¶ Ad quintũ dicẽdũ: ꝙ tres psone nõ distinguunt̃ ꝫm eẽ: imo eaꝝ ẽ vnũ eẽ viuere ⁊ intelligere: cũ eẽ nõ nisi ad eẽntiã ptineat: ⁊ idõ nõ oporteret ꝙ nã hũana a trib⁹ psonis assumpta ꝫm esse multiplicaret̃: sicut multiplicatur in tribus psonis hu-

Duplex cõmunitas in diuinis.

manis quarū nō est vnū ei. ¶ Ad 6m dicendum q cū termini substātiui significent vel consignificent pluraliter ex vnitate seu pluralitate forme signate dicerent tres vnus homo: si vnā humanā naturā assumpsissent: sicut ppter vnā naturam diuinā dicunt vnus deus: et sicut dicit tota trinitas vnus solus verus deus fm Aug. et Baruch. 3. Hic est deus et non estimabitur alius ab illo: ita posset dici iste solus homo est pater et filius et spiritussanctus: et tunc iste terminus homo supponeret rem humane nature sine distinctiōe trium personarum: sicut iste terminus deus supponit in pdictis locutiōibus rem nature diuine indistincte. et hec est suppositio sua naturalis: et quasi termini communis respectu triū personarum: suppositio aūt qua supponit p patre vel filio est sibi accidētalis: et quasi termi discreti. ¶ Ad ea q̄ in oppositū obijciunt fm alios pōt respōderi qd ad vnitatē nature seqret aliquo mō vnitas suppositi fm eos: et hoc esse non potest. vt dictum est.

Vocat ancilla ad arcē

¶ Utrum vna persona possit assumere duas humanas naturas.

D quantum sic pceditur. videtur q vna psona nō possit duas hūanas naturas assumere. natura enim cōmunis nō multiplicat: nisi secundum pluralitatem suppositorum sed vna psona est tantum vnum suppositum: vt infra patebit: ergo nō potest in vna persona esse duplex natura eiusdem speciei. ¶ Item si filius dei assumeret plures humanas naturas: vocetur fm vnam naturam iesus et fm aliam petrus: inde sic: supposito filio dei supponit iesus. et eadem ratione supposito filio dei supponitur petrus: ergo supposito iesu supponitur petrus: ergo hec est vera iesus est petrus: sed impossibile est q duorum hominū vnus de alio predicetur: ergo iesus et petrus nō sunt duo homines: sed impossibile est duas humanas naturas numero differentes esse nisi p hoc q sunt in duobus hominibus: ergo in iesu et petro non erūt due humane nature: sed vna tantū: ergo ad hāc positiōem q filius dei duas humanas naturas assumpserit sequit suum cōtrariū scilicet q sit vna tantū natura humana assumpta. ergo positio illa est impossibilis. ¶ Preterea plus distat natura humana a diuina q̄ vna humana natura ab alia sed q̄uis dei filius subsistat in duabus naturis. diuina. s. et humana non tn duo sed vnus et vnū est: ergo et si subsisteret in duabus naturis humanis assumptis: nō tamē duo hoīes dici posset: q̄ nec eēnt due humane nature: et sic idē qd prius. ¶ Preterea. si filius dei duas humanas naturas assumpsisset: fm quarū vnā diceret petrus: et fm aliā iesus: oporteret q de iesu et petro hoc verbū. Sum es est. singulariter pdicaret: q2 vtrumq3 esset vnum suppositum. sed de patre et filio pdicatur pluraliter: vt patet. Jo. x. Ego et pater vnum sumus. Ergo maior est vnitas aliqua q̄ vnitas trium psonarum: qd est impossibile: ergo et positio pdicta. ¶ Preterea. negat hec ppositio filius dei assumpsit hoiem ne videat psonā assumpsisse: sed sicut filius dei nō assumpsit psonam ita filius dei nō est due psone q̄ nul

lo modo põt dici q filius dei sit duo hoies: hoc autez sequitur si duas humanas naturas assumpsit. q̃ ẽ impossibile. ¶ Sz cõtra. Quicq̃d põt pater põt filius. sed pater põt aliã humanã naturaz assumere ab ea quã filius assumpsit. q̃ ꝛ filius põt aliã assumere ab ea quã assumpsit. q̃ vna psona potest plures assumere naturas. ¶ Preterea. maioris bonitatis ꝛ dignitatis ostensiua ẽ vnio qua filius dei humanã naturaz in vnitatẽ psone assumpsit q̃ illa qua mentẽ hois p gratiã sibi vnit: sz hec scḋa vnio q̃ est p gratiam nõ ẽ filij ad vnũ tñ: sed ad multos: qꝛ sapientia in animas sanctas se trãsfert. Sap. iiij. Cũ q̃ bonũ sit diffusiuuz ꝛ cõicatiuũ videt q illa vnio q̃ est in vnitate persone possit esse in psona filij ad multas humanas naturas.

¶ Preterea. potẽtia filij p incarnationẽ in nullo minorata est. sz filius ante incarnationez poterat humanã naturã aliaz ab ea quã assumpsit assumere. q̃ ꝛ nũc potest. ꝛ sic idem quod prius.

Respõdeo dicendũ: q hoc fere ab oibus concedit q vna psona diuina põt plẽs hũanas naturas assumere ꝛ rõnabilr. Nõ est eñ cõtra rõnez diuine psone q ipsa in pluribꝰ naturis subsistat: alr non potuisset fieri vnio diuine ꝛ hũane nature in vna psona filij.

Si aũt esset ꝯ rõnez psone vt in pluribus q̃ in duabus naturis subsisteret: hoc nõ posset ꝯtingere: nisi ita q tota facultas vnius persone: q̃ in pluribus naturis subsisteret: p naturã secundã aduenientẽ terminaret: ꝛ quodammõ impleret: qḋ est impossibile: qꝛ natura assumpta adueniens nullo mõ cõmensurabilis ẽ ꝑtuti diuine psone: cum distet ab ea sicut finitũ ab infinito. Vñ sicut deus põt semp nouas creaturas condere: qꝛ eius potẽtia p creaturas nõ exhauritur: ita etiam filius põt qualibet natura assũpta iteꝝ aliam assumere: qꝛ potestas assumendi per naturam assumptam non terminatur.

Deus quare potest plures naturas assumere.

Ad primũ q̃ dicẽdũ: q natura ab eodem hꝫ vt indiuiduet ꝛ diuidatur. vñ cũ ꝑncipiũ indiuiduationis sit materia aliquo mõ sub dimẽsionibus terminatis ꝯsiderata: ex eiusdẽ diuisione natura hũana diuidit ꝛ multiplicat. vñ si assumpsisset duo corpora: et duas alas: duas hũanas naturas assumpsisset: nõ tñ sequeret q essent duo supposita: vel due ypostases. nõ eñ materia quolibet mõ diuisa ꝯstituit diuersitatem suppositoꝝ: sz solũ qñ vtrobiq̃ inuenit esse discretũ ꝛ subsistens per se. vnde non põt dici q due manus sunt due ypostases: sed cõueniunt in eadez ypostasi hois. ita etiã ꝛ due humane nature: qꝛ nõ haberent eẽ discretũ: sed vnitũ in vna psona filij dei: nõ esset naturarũ illarũ diuisio ṡm duo supposita: sz solum p diuisionẽ materie. ¶ Ad scḋm dicendũ q stante ꝑdicta positione Petrus ꝛ Joãnes non sunt duo supposita: sz vnũ. ꝛ hec est vera. Petrus est ioãnes: ꝛ tñ Petrus ꝛ ioãnes nõ sunt vnus homo: sz duo hoies. singularitas enim ꝛ pluralitas termini substãtiui attenditur ṡm vnitatẽ vel pluralitatem nature signate p terminũ ꝛ nõ ṡm vnitatẽ vel pluralitatez

suppositorum. Quis enim pater et filius et spiritussanctus sint tria supposita: tamen propter vnitatem diuine nature quam significat hoc nomen deus dicuntur vnus deus: ita econtrario quamuis ioannes et petrus essent vnum suppositum: tamen propter pluralitatem naturarum assumptarum dicerentur duo homines: sed diuersitas naturarum manente vnitate suppositi non impediret quin de inuicem predicarentur: quia identitas suppositi sufficeret ad veritatem predicationis. ¶ Ad tertium dicendum quod humana natura assumpta habet quantum ad aliquid rationem accidentis: quamuis simpliciter loquendo vnio non sit accidentalis vt infra patebit. et ideo propter assumptionem illius nature dei filius non potest dici duo: sicut nec sortes potest dici duo propter humanitatem et albedinem: sed si filius dei assumeret duas humanas naturas: quamuis vtraque illarum haberet rationem accidentis in comparatione ad naturam diuinam: tamen neutra haberet rationem accidentis in comparatione ad alteram: et ita plures homines: et non vnus homo diceretur: sicut albus et musicus magis possunt dici duo quam homo et albus. ¶ Ad quartum dicendum quod sicut est in diuinis personis quod propter vnitatem essentie et pluralitatem personarum quicquid ibi predicatur ad essentiam pertinens: predicatur singulariter: vt cum dicitur. pater et filius sunt vnus deus. quod vero ad personam pertinet pluraliter predicatur. vt pater et filius sunt persone: ita econtrario esset hic: quia quicquid ad naturam pertinet: predicaretur pluraliter: quod vero ad personam singulariter: et quamuis summa sit vnitas trium personarum propter essentie simplicitatem: non est tamen inconueniens vt pater et filius adinuicem non habeant aliquam vnitatem que in creatura aliqua inuenitur. scilicet personalem: cum sint vere particulariter distincti. Tamen sciendum quod hoc verbum. Sum es est non solum pluraliter predicatur propter pluralitatem suppositorum realiter distinctorum: sed etiam propter pluralitatem suppositorum locutionis. Dicimus enim in diuinis quod persona et essentia sunt sic vel sic: quamuis persona et essentia ibi nullo modo realiter differant: multo ergo magis predicaretur hoc verbum. Sum es est: de iesu et petro pluraliter: cum differrent secundum rem propter diuersitatem naturarum: quamuis non sint diuersa supposita. ¶ Ad quintum dicendum quod terminus in predicato positus tenetur formaliter: quod non est necessario de termino ad quem terminatur actus alicuius verbi: et ideo cum dicitur. Dei filius est duo homines: importatur pluralitas formarum seu naturarum. Cum autem dicitur. Filius dei assumpsit hominem: ly hominem non tenentur formaliter. vnde magis stat pro supposito hominis quam pro natura suppositi: et ideo non est simile.

Unio in christo non est accidentalis.

¶ Expositio textus.

Plenitudo temporis.) Sciendum quod tempus incarnationis dicitur tempus plenitudinis multis de causis. Primo propter perfectionem vniuersi: quia tunc ad maximam completionem vniuersum venit: quando omnes creature in homine ad suum principium re-

Plenitudinis tempus quare dicatur.

dixerunt humana natura a deo assumpta. Sicut ponit ephe.i. In dispensatione plenitudinis Scdo pter abundantiã gre q̃ tũc ppalata est. Jo.i. De plenitudine eius oẽs accepim⁹. Tertio pter adimpletionẽ legis. Mat.v. Nõ veni soluere legẽ: sz adimplere. Quarto propter magnitudinẽ eius qđ in illo tẽpore accidit: qr in illo tpe nat⁹ est dñs tpis. & ita factũ ẽ aliqđ maius tpe qđ tẽpus impleuit Quinto qr in tpe illo impletũ est qđ deus ab eterno preuidit & qđ ante per suos pphetas pdixerat. Roma.i. (Factũ est de muliere). Cõtra. In simbolo dr Genitũ nõ factum. ¶ Preterea mulier corruptionẽ importat: sz christus de incorruptissima vgine natus est. ergo incõuenienter dr factuz de muliere. ¶ Sed dicendũ ad primũ q̃ filius dei ſm diuinam naturã nullo mõ factus est sed genitus: sed ſm humanã naturã aliquo mõ factus est: qr humana natura quaz assumpsit creatura quedam est: nõ tñ xp̃s põt dici pprie factus simplr loquendo: sed dicitur filius dei factus homo. ¶ Ad scđm dicendũ q̃ mulier ponit hic ad designationẽ sexus: & nõ ad designandũ corruptionez. sicut costa assumpta de adam dr formata in mulierẽ: q̃uis eua tunc virgo sit facta. (Factũ sub lege.) Sed cõtra prima Thimo.i. Justo lex non ẽ posita. Sed christus fuit iustissimus. ergo nõ est factus sub lege. Sed dicendũ q̃ aliqđ dr esse sub lege tripliciter. Uel quantũ ad motiuuz: & hoc mõ sunt sub lege quasi cõpressi & coacti illi q̃ timore pene: quaz lex infligit: precepta legis custodiũt. & hoc mõ iustus nõ est sub lege. qr amore iustitie operat: etiam si nulla sit lex. vt dr Ro.ii. Alio mõ dr quis sub lege esse quantũ ad causaz: & sic oẽs in peccato nati sub lege sunt: qr pter peccatũ tollendũ sacramẽta legis instituta sunt. Alio mõ dr aliquis esse sub lege quantũ ad obseruationẽ legis. & hoc mõ christus factus ẽ sub lege: qr sacramenta & precepta legis impleuit: non necessitate sicut alij: sed sola volũtate: (Ut eos qui sub lege erãt redimeret (· Contra. i. Thi. ij. Qui vult omes homines saluos fieri. & ita non solum ad redimenduz iudeos qui erant sub lege alios venit. Sed dicendum q̃ quãuis venerit ad redemptionem toti⁹ humani generis: tñ quodam speciali modo operatus est ad redemptionẽ filiorũ israel: quia eis personaliter pdicauit Uñ Math.xv. Non suz missus nisi ad oues que pierãt dom⁹ israel. Et p eos verbum vite diffusuz est inter gentes. Isa. xxvij. Qui egrediẽtur impetu a Jacob: & implebunt faciẽ orbis semine. (hec est mulier euãgelica de qua. Lu.xv.) Sciendũz q̃ diuina sapientia mulier dicitur: non propter fragilitatem: sed ppter fecunditatem. Ecclesiastici xxiiij. Aggenerationib⁹ meis ad implemini. (Nec eandẽ trinitatẽ in specie colũbe). Sed cõtra. in illa columba nihil fuit quod nõ toti trinitati esset cõmune: cum non sit assumpta in vnitatez alicuius persone: quia eam cõmuni operatione tota trinitas fecit et in ea tota trinitas fuit sicut in ceteris creaturis per essentiam: presentiam

Instãtie cõtra textuz dissoluũtur.

presentiā et potentiam. et ita videt quod ad totam trinitatē pertineat. Sed dōm quod illa colūba pōt considerari dupl͛r. Uel inquātū est res quedam siue fuerit aial: siue fuerit tm̄ similitudinem aialis habēs. et sic ad totam trinitatez pertinet vt cōis effectus. Uel ꝫm quod est signū: et hoc modo tm̄ ad spm̄ sanctum pertinet: cuius inuisibilis missio per aduētū colūbe designatur. et de hac missione visibili et alijs dcm̄ est in pͥmo li. dis. xvj.

¶ Quare totā humanā naturā accepit: et quid nomine humanitatis vel humane nature intelligendum sit.

¶ Distinctio. ij.

Et quia in homine tota humana natura vitio corrupta erat: totā assumpsit idest aiaz et carnem vt totā curaret et sctificaret. Quod aūt humane nature siue humanitatis vocabulo aīa et caro intelligi debeāt: aperte docet Hiero. in expositiōe catholice fidei dicens. Sic cōfitemur in christo vnā esse personaz filij: vt dicamus duas perfectas et ītegras esse substātias. i. diuinitatis et humanitatꝫ: que ex anima cōtinet͛ et corpore. Ecce aperte ostēdit nomine humanitatis animā et corpus intelligi: que duo assumpsisse dei filius intelligitur: vbi hoīem siue humanitatē siue humanā naturam accepisse legit͛. Errāt ergo qui noīe humanitatis nō substātiam sed ꝓprietatē quādam a qua homo nominat͛ significari contēdunt vbicūque humanitas christi memoratur. Ait em̄ Joannes damasce. Sciendū quidez quod deitatis et humanitatis nomē substātiaruz. s. naturarū est representatiuuz. natura eni nō sic accipitur in christo: vt cū dicitur vna natura esse omniū hominū: quod euidēter idez Joānes ostēdit differentez rōnem dicti assignās: cū natura humana in christo nominat͛: et cum d͛r vna natura omniū hominū. Ait em̄. Cū vnam naturā hominū dicimus: sciendū est quod non cōsiderantes ad aīe et corporis rationē hoc dicimus vt dicamus in singulis hominibus eandē esse naturaz corporis et aīe: quia alia est natura anime: alia corporis. Impossibile enim est vniꝰ nature dicere domini corpus et aiam. sic et aliorum hominū cōparata adinuicem. Sed quia psone plurime hominū sunt: omnes autē eandē suscipiūt rationē nature. Omnes eni ex anima et corpe cōpositi sunt et omnes naturā aīe participant et corporis substātiam

possident: cōez speciē pluri-
marū differētium psonaruz
vnā naturā dicim⁹ vniuscu-
iusq̧ psone.s.duas naturas
habētis: ⁊ in duab⁹ perfecte
naturis existētis: aie.s. ⁊ cor-
poris. In dño aūt iesu xpo
nō est cōez speciē accipe: si
qd prius fuit. Neq̧ eñ fa- Dama-sceni v̄ba ob-scura.
ctus est: nec est: nec aliquā
do fiet al⁹: sed xps ex deita
te ⁊ humanitate in deitate
⁊ humanitate de⁹ pfect⁹ est
idē ⁊ hō perfectus. Totaz
igit humanā naturaz.i.car
nē ⁊ animā: ⁊ horū pprieta
tes siue accidentia assūpsit
deus: non carnem sine aīa:
nec animā sine rōne: vt he-
retici voluerūt: sed ⁊ carnē
⁊ animaz cum sensib⁹ suis.
Unde Joānes damasc. ait.
Oia que in natura plātauit
dei verbuz assumpsit.s. cor-
pus ⁊ animā intellectualē: ⁊
horū idiomata. Totuz enim
totus assumpsit me: vt toti
mihi gratificet salutem. Qđ
enim in assumptibile est in-
curabile est.

¶ De vnione verbi et car-
nis mediante anima.

Ssumpsit igitur
dei filius carnē ⁊
animā: sed carnē
mediāte aīa. Un
de Joā.damasce. Unitū est
carni per mediū intellectuz
dei verbū. Tante eñ subtili
tatis atq̧ simplicitatis est
diuina essentia: vt corpi de
limo terre formato vniri nō
cōgruerit nisi mediāte ra-
tionali essentia. Illa autez
vnio iexplicabilis est: adeo
vt etiam Joānes ab vtero
sanctificatus.i.ab originali
mūdatus: se nō esse dignuz
fateat soluere corrigiā cal-
ciamēti iesu: qz vnionis il-
li⁹ modūinuestigare aliisq̧
explicare nō erat sufficiēs.
Non igit audiendi sunt qui
nō verum hominē filiū dei
suscepisse dicūt: nec natum
de femina: sed falsaz carnē
⁊ imaginē corpis simulatā
ostēdisse vidētibus: in quē
errorē prumpūt: quia timēt
quod fieri nō potest.s.ne hu
mana carne ⁊ veritas ⁊ sub-
stātia dei inquinet. ⁊ tñ pre
dicāt istū visibilem solez ra-
dios suos p oēs feces spar-
gere: ⁊ oēs mundos ⁊ since-
ros seruare. Si ergo visibi-
lia mūda a visibilib⁹ immū-
dis cōtingi possunt: ⁊ nō co-
inquinari: qto magis incō- Silitudo icarnatōis
mutabilis ⁊ inuisibilis veri-
tas per spiritū.i.per intelle-
ctū animaz: ⁊ per aīam cor-
pus suscipiēs totuz hominē
sine sui cōtaminatiōe assum
psit: ⁊ ab oīb⁹ īfirmitatibus
liberauit. Ecce hic dicit dei
sapientiam per spm̄ assum-
psisse aīaz: ⁊ per animā cor-

pus. Spūs enim .s. pars anime superior maiori similitudine deo ꝓpinquat ꝙ aīa .s. ipsa eadē ſm inferiorē partem: ⁊ aīa magis ꝙ corpus: ⁊ ideo nō incongrue aīa dicitur assumpta per spiritū: ⁊ corpus per animam.

¶ Qđ vbū simul assumpsit carnē et aīā: nec caro pri⁹ est concepta ꝙ assumpta.

Si autē queritur vtrum verbū carnem: ⁊ animā assumpsit an pri⁹ naturam ꝙ carnē vel carnem ꝙ animā: ⁊ vtrum caro illa pri⁹ fuerit in vtero virginis cōcepta ⁊ postea assumpta verissime ⁊ absq; vlla ambiguitate dicit: qꝛ ex quo hominē deus assumpsit totum assumpsit: simulq; sibi vniuit animā ⁊ carnē: nec caro prius fuit ꝯcepta: ⁊ postmodum assnmpta: sed in conceptiōe assumpta et in assumptione cōcepta. Unde Aug. in lib. de fide ad petrū. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites: non carnē christi sine diuinitate conceptā in vtero virginis priusꝙ susciperet a verbo: sed ipsum verbū domini sue carnis acceptōe cōceptū. ipsamq; carnē vbi incarnatiōe ꝯceptam. Idē in lib. de trini. ait. Nō esset dei hominūq; mediator nisi eēt idem deus ⁊ homo in vtroq; vnus ⁊ verus: quā seruilem formā a solo filio susceptam tota trinitas cui⁹ vna est voluntas ⁊ operatio fecit. Non autē in vtero virginis prius caro est suscepta: ⁊ postmodum diuinitas venit in carnem: sed mox vt venit verbū in vterū seruata veritate ꝓprie nature factū est caro et perfectus homo: ⁊ in veritate carnis ⁊ aīe natus est. De hoc etiam Grego. in moralibus ait. Angelo nūciante et spiritu adueniente mox verbum in vtero: mox intra vterum verbum caro.

¶ Diuisio textus.

Postquā determiauit de incarnatione ex pte assumentis. In ista pte determinat ex pte nature assumpte. Et diuidit i tres ptes. In pria ostēdit qđ sit assūptū. In secūda quale fuerit illō assumptū. dis. 3. (Querit etiā de carne). In tertia ostēdit q̄ agēte id qđ assumptū est formatū sit di. 4. (Cū vero incarnatio verbi.) Prima diuidit in duas partes. In pma ostēdit quid sit assumptū: qꝛ humana natura integra ex ptibus suis. s. corpe ⁊ aīa constās. In scđa determinat ordinē assumptionis ibi. (Assūpsit dei filius car.) Prima diuidit in duas partes. In pria ostēdit naturā humanā integrā assūptā

esse rõne suarũ partium. In secũda rõne naturaliũ ꝓprietatũ ibi.(Totã igitur hois naturã). Circa pri^m tria facit. Pri^o ostendit oẽs partes humane nature assumptas esse ꝑ hoc ꝙ hũana natura assumpta est. Secundo ostẽdit ꝙ per humanã naturaȝ significẽtur oẽs partes eius:scȝ aĩa ⁊ corpus.ibi. (Quod auteȝ humane nature). tertio excludit quorũdam errorẽ.ibi.(Errãt igiť qui noĩe humanitatis.) (Assumpsit dei fili^9car.) Hic ostẽdit q̃o partes humane nature assumpte sunt:⁊ diuidiť in duas ptes. In ꝑma inq̄rit ordineȝ nature. In secũda inq̄rit ordinem tp̃is.ibi. (Si autẽ queriť vtrum verbũ).Circa primuȝ tria facit. Primo ostẽdit ordinem nature ostẽdens carnẽ esse assumptam mediãte anima. Scd̃o ostendit modũ illius vniõis esse inexplicabilẽ ibi.(Illa aũt vnio inexplicabilis). Tertio excludit quorũdam errorẽ ibi.(Nõ sunt ergo). Hic est duplex q̃o. Prima de ipso assumpto. Secũda de ordine assumptiõis. Tertio quid in humana natura assumi debuit.

Questio. I.

Circa primũ queruntur tria. Primo vtrũ natura hũana pre aliis sit assumptibilis. Secundo in quo assumi debuit.

Utrum natura humana sit pre aliis assumptibilis.

Ad primuȝ sic ꝓcediť.vř ꝙ humana natura nõ sit magis assũptibilis q̃ creatura irrõnalis. Sicut eñi dicit Aug.ad volusianũ. In rebus mirabilib^9 tota rõ facti est potẽtia faciẽtis:sed oluȝ mirabiliũ mirabilius est creaturam assumi in vnitatẽ ꝑsone increate:ergo tota assumptibilitatis ratio est ex potẽtia eius:q̃ assumptionẽ fecit.sed cũ illa potentia sit infinita:ex parte ipsi^9 equalř est humanã naturã vel etiã irrationalẽ naturam assumere:ergo nõ magis dicẽda est hũana natura assumptibilis q̃ natura irrõnalis. Preterea.sicut in humana nã est silitudo dei ratiõe imaginis:ita in creatura irrõnali est silitudo dei rõne vestigii:sed silitudo ⁊ ꝯuenientia aliq̃ꝝ adinuicẽ est cã vnibilitatis ipsorũ.ergo sicut hũana natura vnibiř est deo:ita et creatura irrõnař. Preterea.illud vř esse simillimũ alteri:in q̃ maxie ꝓpetates alteri^9 repñtãtur.sȝ sicut dicit Dio. 15.ca.ce.hierar.in igne inter oĩa corꝑalia magis diuie ꝓpetates repñtãtur.⁊ ideȝ dicit de radio solari in.4.ca.de diui.no.ergo iste creature videntur deo simillime: ⁊ ita ẽt ei magis vnibiles q̃ humana nã. Sed ꝯ.Nobilioris doni nobilior creatura ẽ capax. ergo ad istud donũ q̃d est nobilissimũ inter dona nobilioris nãe inferior nã capacitateȝ nõ hȝ:sed humana nã est nobilior creatura irrõnali. Cũ ergo inter oĩa q̄ humane nãe sunt collata assũptio ipsius in vnitatẽ diuine persone sit nobilissimũ:vř ꝙ huius creatura irrõnalis capax nõ sit:⁊ ita non erit assumptibilis.

Utrum natura angelica sit magis assumptibilis q̃ humana.

Sñia gñalis diui au gustini

Prima qstiun cula.

Alterius vr q angelica nã non sit min⁹ assũptibilis q̃ nã humana. De⁹ em̃ pp suã mĩsicordiaz hũanã nãz assũpsit. vt humane miserie subueniret: sz sicut ẽ miseria i hũana nã: ita ẽt in angelica. cũ ꝗ sũma mĩsicordia sit oĩ miserie subueniẽ: vr q angelica sit nã assũptibilis sicut ⁊ hũana ¶ Preterea ea q̃ magis sũt silĩa facili⁹ vniũtur: sz angelica ẽ diuine siliou q̃ hũana: qꝛ vt dicit Greg. q̃to i angelo nã est subtilior: eo magꝫ imago dei i illo isinuar expssa. ꝗ angelica nã ẽ magis assũptibiĺ q̃ hũana. ¶ Sed ꝯ. Assũptio hũane nãe iõ facta est vt pctõ hois remediũ prebe ret: sed pctm̃ angeli est irremediabile. vt supra dcm̃ est. ꝗ angelica nã non est assumptibilis.

¶ Utrũ totũ vniuersum sit magis assumptibile q̃ hũana nã.

Scda qstiun cula.

Alterius vr q totum vniuersũ sit magis assũptibile q̃ hũana nã. effect⁹ em̃ vniuersaĺ maxie cãe vĺi assilar: sz vniuersũ est effect⁹ vĺis dei q̃ vĺis cã est. ꝗ vniuersũ deo magis assilar q̃ hũana nã: que est q̃dã pticularis effect⁹: et ita est magis assũptibiĺ. ¶ Preterea. per assumptõez ꝯsũmatio toti⁹ vniuersi est pfecta. Sz magis eẽt vniuersuz pfectũ si oẽs ptes eius essent assumpte. ꝗ vniuersum est magis assumptibile. ¶ Sed ꝯ. Ex hoc est aliq̃d assũptibile deo q ad imaginẽ dei ẽ: sed nõ põt dici q totũ vniuersuz sit ad imaginez nisi forte poneretur vniuersum aĩatum anima rationali. sicut platonici posuerunt: qd a fide alienuz est. ergo vniuersum nõ est assumptibile.

Respõdeo dĩm: q assumptibile dr qd põt assumi: cum aũt dr creatura põt assumi: non signar aliq̃ potẽtia actiua creature: qꝛ sola potẽtia ifinita hoc facer potuit. vt in ifinitũ distãtia ꝯiũgerẽtur i vnitatẽ psone. Silr nõ significar ẽt potẽtia passiua nãĺ creatur: qꝛ nulla potẽtia passiua nãlis est i nã: cui nõ rñdet potẽtia actiua alicui⁹ nãlis agentis. Uñ reliquir q dicat i creatura solã potẽtiã obediẽtie: scdm quã de creatura põt fieri q̃cq̃d de⁹ vult sicut de ligno põt fieri vitulus deo operãte. Hec autez potẽtia obediẽtie corrñdet diuine potẽtie fm q dr q ex creatura pt fieri qd ex ea de⁹ facere põt. Sz potentia dei dupĺr ꝯsiderar: vel vt absoluta: vĺ vt ordiata. Qd q̃lr itelligẽdũ sit ex dictꝫ. i. di. pz. Loquẽdo aũt de potẽtia dei absoluta de⁹ põt assumere quãcũq3 creaturã vult. Uñ fm hoc nõ est vna creatura magis assũptibilis q̃ altera. Loquẽdo aũt de potẽtia ordinata illã creaturã assumere põt: quã cõgruit eum assumere ex ordine sue sapie. Uñ illa creatura dr assumptibiĺ in q̃ hmõi cõgruitas inuenir. Inuenir aũt i humana nã cõgruitas pre aliis q̃tũ ad tria q̃ in assumptiõe req̃rũtur. ¶ Pmo q̃tuz ad silitudinẽ vnibiliuz: in humana em̃ natura inuenir expssior silitudo diuina q̃ i aliq̃ creatura irrõnali: qꝛ hõ fm q hz mentẽ ad imaginez dei factus dr: cum in creaturis irrõnalib⁹ non nisi silitudo vestigii inueniar: ⁊ ẽt q̃tuz ad quedã i ea est diuina silitudo magis q̃ in angelica nã vt post dicer. ¶ Scdo q̃tuz

Nã humana pp tria fuit assumptibilis.

ad terminū assumptiōis. terminaꝛ enim assumptio ad vnitatē ꝑsone: ꝑsonalitas aūt nō inuenitꝛ in irrōnalib⁹ naturis: cū ꝑsona sit rōnalis nāe īdiuidua substātia. vt Boe. dicit. In angelis ꝟo est quidē ꝑsona: sꝫ non ſm originē distincta: cū vn⁹ angelus ab alio nō trahat originē. in hūana ꝟo natura est ꝑsona distincta etiā ſm originē. ꝛ iō cōuenietissime humana natura ī vnitatē diuine ꝑsone assumitꝛ: que distinguuntꝛ ſm relationē origīs. ¶ Tertio ꝯtꝫ ad finē assumptōis. Si em̄ ꝑfectio vniuersi dicaꝛ assumptiōis finis ꝑcipu⁹ vt ꝗdā dicūt: nulla natura ꝑticularꝫ assumi potuisset: per quā ita vniuersum ꝑfici posset: sicut ꝑ assumptionē humane nāe. tū qꝛ hō est vltia creaturarū ꝗsi vltimo creat⁹: cui⁹ natura assumpta vltimū est cōiunctū p° ꝑncipio per modū circuli que est figura perfecta: ex eo ꝙ additamētū nō recipit: tum etiā qꝛ in hoīe quodāmodo oēs nature cōfluūt: qꝛ cū oibus creaturis aliqd cōe hꝫ. vt dicit Grego. vñ hoīe vnito quodāmodo oīs creatura vnita est. Si ꝟo finis assumptiōis ponaꝛ liberatio a peccato: sic etiā sola hūana natura ꝯgrue assumi potuit: qꝛ in irrōnali creatura pctm̄ nō erat. in angelica ꝟo erat quidē peccatū: sed irremediabile. vt pꝫ ex dictis in ꝑma di. in hoīe ꝟo erat remediabile. ꝛ iō solā humanaꝫ naturā cōgruum fuit assumere ꝛ sic ea repata creatura irrationalis que ꝑpter ipsius peccatū quodāmodo deteriora dicitur: scd̄m ꝙ in vsum hominis cedit: restaurata est.

Ad primū ẜ qōnē dicēdū ꝙ de⁹ de potētia absoluta creaturā irrōnalē assumere potuit: nec ipedit ꝙ creatura irrōnalꝛ ꝑsonalitatē nō hꝫ: qꝛ ꝑsonalitas nō debeꝛ ēt hūane nāe assūpte ratiōe sui. vt īfra patebit: sꝫ rōe assumētis. vñ nō est ibi nisi ꝑsonalitas īcreata: ꝛ ꝑterea ꝗuis in nā irrōnali nō inueniaꝛ ꝑsona: inuenitꝛ tñ in ea hypostasis ꝛ suppositū. vnio aūt nō tm̄ fcā est ī ꝑsona: sꝫ ēt ī hypostasi ꝛ supposito: sed ꝯgruū nō erat vt assumereꝛ: ꝛ ꝑcipue qꝛ nā assumpta maxie btificaꝛ. vt in psal. dꝛ. Btūs quē elegisti ꝛ assūpsisti. Btitudinis ꝟo q̄ in actu mētis cōsistit creatura irrōnalꝛ ꝑticeps esse nō ꝑt. Rñsio ad pri maꝫ q̄stiūculam.

Unde pꝫ rñsio ad ꝑmā obꝫ: q̄ ꝑcedit de potētia absoluta: ꝛ nō de potētia ordīata. ¶ Ad 2ᵐ dōm: qꝺ ad ꝯgruitatē assūptibilitatꝫ reqꝛitꝛ sīlitudo imagīs: qꝛ per hanc creatura rōnalꝛ ꝑticeps est diuine btitudinis. vñ ad hāc ꝯgruitatē nō sufficit sīlitudo vestigij q̄lis ī creaturis irrōnalib⁹ inuenitꝛ. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ duplex est sīlitudo creature ad deuꝫ. vna ſꝫ ꝑticipatōeꝫ alicui⁹ dīne bonitatꝫ: sic ab eo viuētē oīa vitā ꝑticipāt. ꝛ sic creatura rōnalꝛ in q̄ inuenitꝛ eē viuere ꝛ ītellige re: maxie deo assilaꝛ. ꝛ hec sīlitudo reqꝛitꝛ ad assūptibilitatē. Alia sīlitudo est ſꝫ ꝑportiōeꝫ. vt si dicaꝛ sīlitudo inter deū et ignē: qꝛ sicut ignis ꝯsumit corp⁹: ita de⁹ ꝯsumit neqꝛtiā: ꝛ hec sīlitudo reqꝛitꝛ ī figuratiuis locutōib⁹ ꝛ appropriatiōib⁹: quā Dio. in scd̄o ca. ce. hierar. vocat dissimilē sīlitudinē. ꝛ ꝺ hac

similitudine procedit obiectio.

Rñsio ad secundã q̄stiun culam **Ad secundã** q̄ōnez dōm ē q̄ de absoluta potētia loquēdo deus potuit angelicã naturam assumere: sz natura ãgelica nō habebat aliquã ꝯgruentiaz vt assumeret: p̄cipue pp duo. Primo q: ei• peccatū nō erat remediabile. Scdo q: nō decet vt aliquã pfectionez creature deus assumiendo auferat. psonalitas aūt quedã pfectio creature ē: sz si nã assumpta psonalitatē ꝓpriã hr̄et post assumptionē: nō posset eē vnio in psona: q: eēnt due psone. vn̄ oz q̄ id qd̄ assumptū ē personalitatē nō habeat: natuz tm̄ habere. In angelica aūt natura nō inueniť potētia ad personalitatē sine actu: cuz nō per generationē ꝓcedant in esse. Et ideo nō fuit congruū vt angelica natura assumeretur.

Ad primū ḡ cū opponitur q̄ angelica natura est deo similior q̄ȝ humana: dicendū q̄ verū ē si natura diuina in se absolute ꝯsideretur. si aūt cōsidereť s̄m q̄ ē in personis p relatiões originis distinctis: sic magis ꝯuenit cū hoīe vt dictū est. Silr̄ etiã si ꝯsidereť s̄m q̄ est exēplar totius creature. in hoīe eñ inuenitur silitudo cum qualibet creatura. vt dictū est: nō aūt in angelo. Silr̄ etiã si considereť inquantuz gubernat vniuersum. sicut eñ deus totus est in qualibet parte vniuersi p essentiã p̄ntiam ⁊ potentiã: sic ⁊ anima in qualibet pte corporis. ¶ Ad scd̄m dicendū: q̄ cū miserie angeloꝝ. i. peccatū remediū nō h̄z: ⁊ ideo nec eorum miserie congrue subueniri potest.

Ad tertiã q̄ōnez dōm: q̄ alicui toti pōt ꝯuenire aliq̄d dupl̄r. Uel rōne partis: sicut hō d̄r canus ꝓpter capillos. Uel rōne sui. q̄ s. ipsi toti primo cōuenit. ⁊ hoc est vt in. 6. physi. ꝓbatur. qd̄ kō uenit toti ⁊ omnibus eius partibus. Uniuersum ḡ pōt assumi dupliciter. Uel ratione partis: et sic assumptibile fuit ⁊ assumptum ē humana natura assumpta. Uel ratiōe sui: ⁊ sic assumi nō potuit: q: nō omnes partes eius assumptibiles erãt: vt ex dictis patet. Rñsio ad tertiaz q̄stiūculam.

Ad primū ergo circa hoc obz dicendū: q̄ q̄uis deus sit cā v̄lis: est tñ maxime simplex: ⁊ iō cum eo magis conuenit v̄lis effectus vnitus. s. humana natura: l qua oēs nature congregant quodãmodo: q̄ȝ effectus vniuersalis nō simpliciter vnitus: sicut est vniuersum: ex cuius partibus non efficitur vnum simpl̄r: cuz remaneant distincte in actu. ¶ Ad secundū dicendū q̄ nō decet in oībus partibus vniuersi eandē pfectionē esse: ⁊ ideo magis congruuz fuit vt vna parte vniuersi assumpta in totum vniuersum perfectio redundaret.

D secūdū sic ꝓceditur. videť q̄ filius dei humanaz naturã assumere debuit in omnibus suppositis humane nature: q: vt Dama. dicit qd̄ est inassumptibile est incurabile: sed humana natura curabilis est in omnibus suis suppositis. ergo in omnibus assumi debuit. ¶ Preterea. bonū est diffu

siuũ ꝛ cõicatiuũ sui. vt ex Dion. pꝫ. 4. ca. de di. no. Cũ ergo deus sit summe bon⁹: ꝛ maxie in icar natiõe suaꝫ bonitatẽ ostẽderit: videt̃ ꝙ naturã q̃ assumptibilis erat cõiter in oĩbus suis suppositis assumere d̃buerit. ¶ Preterea. xp̄s venit ad satisfaciẽdũ p̄ci pue p pctõ nature: qd̓ p vnũ hominẽ in mundũ intrauit: sꝫ id qd̓ nature ꝓꝫ se debet̃: debet̃ cõiter ꝛ eq̃liter in oĩb⁹ suis suppositis. ergo fili⁹ dei naturã humanã in oĩbus suis suppositis assumere debuit. ¶ Sꝫ ꝯ. Fili⁹ dei ad hoc carnẽ assumpsit. vt p nobis satisfaciẽdo p̄n^m hũane salutꝭ eẽt. cũ ergo p̄n^m in quolꝫ gñe vnuꝫ inueniat̃: vr̃ ꝙ in vno tm̃ supposito hũanã nãꝫ assumere d̃buit.

Ulterius

vr̃ ꝙ non debuerit assumere naturã hũanã in aliquo ex stirpe ade gñato. sicut eñ dicit. Aplus ad heb. 7. talis decebat: vt nobis eẽt põtifex q̃ eẽt segregat⁹ a pctõrib⁹: sed magis esse segregat⁹ a pctõribus si de stirpe pctõrũ carnẽ nõ assumpsisset ergo nõ debuit carnẽ assumere de stirpe ade. ¶ Preterea. pctm̃ originale est pctm̃ nature: ꝛ nõ psone nisi p accidẽs. nõ ergo requirit̃ ad satisfactionẽ: nisi ꝙ aliquis sit de humana natura: sed si aliq̃s homo fieret nõ de stirpe ade cõstat ꝙ ad hũanã naturaꝫ ptineret. ergo cõgrue p natura hũana satisfacere posset. ¶ Sꝫ cõtra. Medicina in loco vulneris debet apponi: sꝫ hũana natura est vitiata tm̃ in his qui ex genere ade descendũt: in quo oẽs moriuntur. i. Corinth. 15. ergo in aliquo ad ei⁹ stirpẽ ptinẽte natura hũana assumi debuit.

pria q̃ stiun-cula.

Ulterius

vr̃ ꝙ naturã hũanã assumere debuit in ipso adã. Assumptio eñ carnis ad satisfactionẽ ordinat̃. sꝫ decet vt idẽ q̃ peccauit satisfaciat. ergo naturã hũanã in ip̄o adã assumere debuit. ¶ Preterea. talis debuit eẽ hũane nature reparatio. vt nihil hoĩ de sua dignitate periret: sꝫ adaꝫ in p̄mo statu hoc habuit. vt nullius hoĩs auxilio ad suã saluteꝫ indigeret. hoc aũt non sibi restituit̃ in alio hoĩe hũana natura assumpta: q: bñficio illi⁹ hoĩs indiget ad suã salutẽ. ergo nõ decuit hũanã naturã in alio q̃ꝫ in ipso adã assumi. ¶ Sꝫ cõtra cõtrarioꝝ nõ est eadẽ causa: sꝫ adã causa fuit perditiõis hũane nature. ergo nõ decuit vt ipse esset causa salutis humane nature. hoc aũt ꝯtingeret si hũana natura in ip̄o adã assumpta esset. ergo hoc decens nõ fuit.

scd̓a q̃ stiun-cula.

Respõdeo

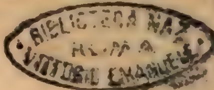
ad p̄mã qõnẽꝫ d̓m. ꝙ nõ fuit decẽs fili⁹ dei ꝙ hũanaꝫ naturã in oĩbus suis suppositis assumeret: ꝛ hoc pp quattuor rõnes. Primo q: oĩa supposita hũane nature nõ reducerent̃ ad pl⁹ q̃ꝫ ad tria supposita. Cũ eñ assumens. ꝛ assumptũ vniant̃ in eodẽ supposito: nõ possent eẽ plura supposita nature assumpte q̃ꝫ nature assumẽtis. Scd̓o pp finẽ assumptiõis. est eñ ad reparationẽ hũani gñis ordinata p modũ cuiusdaꝫ mediationis inter deũ ꝛ hominẽ. mediator autẽ q̃ vnitatẽ pacis facere intẽdit vn⁹ ꝯgrue dꝫ esse. Tertio pp vnitatẽ ipsi⁹ assumẽtis: sicut eñ decuit vt diuina natura tm̃ in vno supposito incarnaret̃: ita decuit vt

vna natura indiuidua assumere tur: sic em̄ vni⁹ ad vnū decenter facta est cōiunctio. Quarto pp dignitatē ipsi⁹ filij incarnati: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus. Hebre. 2. in spirituali gñatiōe. Sicut ēt primogenit⁹ creature in rerū emanatiōe ab vno pricipio. hec aūt priogenitura sibi nō ꝯpeteret si p̄les nūero hūane nāe assumpte essent.

Ad primū ergo dicendū: ꝙ p incarnationē assumit natura. vt infra patebit. ꝓprie etiā ꝛ primo curat pctm̄ nature. vñ si aliqua natura assumptibilis nō est curabilis nō est nō tñ opꝫ vt si hec natura indiuidua non assumit ꝙ suppositū hui⁹ nature nō curet. qꝛ p hoc ꝙ natura in aliquo indiuiduo assumpta ē preparat curatio omnib⁹ q̄ similez naturā habēt: sicut ecōtra per hoc ꝙ vna persona infecit naturā humanā q̄ in ipso erat: in oēs homines pctm̄ transmisit. ¶ Ad 2m dōm. ꝙ sicut bonitas diuina q̄ in creatione rer̄ se manifestat omnibus se cōmunicat: non tñ equaliter: ita etiā prout se in incarnatiōe manifestat: precipue quantū ad dilectionez humani generis: omnib⁹ se cōicat: non tñ eodē modo ꝛ equaliter: sed vni p gratiā vnionis: alijs per gratiā adoptionis: q̄ gratie non repugnant. ¶ Ad 3m dicendū. ꝙ aliquid debet hūane nature dupliciter. Uel vt sibi essentiale: ꝛ hoc inuenitur cōmuniter in omnib⁹ hominib⁹ naturā habentib⁹ humanam. Uel etiā superadditū essentialib⁹ principijs: siue sit p gratiā acceptū: siue operibus acquisitū: ꝛ hoc nō inuenit cōmuniter in omnib⁹ naturā habentibus. vnde ratio non procedit. ¶ Quartū concedimus.

Ad secundam questionē dicendū. ꝙ non fuit decens vt aliunde q̄ꝫ de stirpe ade filius dei humanā naturaꝫ assumeret precipue propter tria. Primo ad seruandū iustitiaꝫ satisfactionis. Si enim de genere ade non fuisset ad eum non pertineret pro peccato ade satisfacere. Secundo ad perfectā reintegrationē dignitatis ade: qui hoc habuit vt ipse ꝛ suū genus nulla alia creatura idigeret qua si sustentante ꝛ saluante: et hoc generi eius redditū non fuisset si redemptus fuisset per aliquē qui ad genus eius non pertineret. Tertio ad seruandū dignitatē specialiter ipsius ade: qui ia hoc quodā modo imaginem dei singulariter habuit. vt sicut deus cū sit ens primū omnium entiū principium est per creationem: ita etiam adam cū sit primus homo est principium omnium hominū per generationeꝫ qđ sibi deperiret si Christ⁹ non de ei⁹ genere homo fieret. Rñsio ad primaꝫ q̄stiūculam.

Ad primū ergo quod obijcit. ꝙ debet esse segregatus a peccatoribus dicendū. ꝙ verū est inquātum peccatores sunt: nō inquātum homines sunt. venit enim peccatū destruere: ꝛ naturā saluare. vnde conuenientiam habuit in his que ad naturam pertinent: sed contrarietateꝫ in his que ad peccatum spectant: quia neqꝫ contraxit neqꝫ cōmisit peccatum. ¶ Ad secundū dicendū. ꝙ natura humana non fuit infe

cta originali peccato nisi scd̄m q ab adam trahitur. vnde si deus vnum hominē de limo terre formaret: peccatū originale in eo non esset. et ideo satisfactio de originali nō pertinebat indifferenter ad quēlibet hominē: sed ad quēlibet de gñe ade. ¶ Tertium concedimus.

Rn̄sio ad 2ᵃ3 q̄stiun culaꝫ. **Ad tertiam** q̄onem dicēdū. q nullo modo fuit decens. vt filius dei in ipso adā humanā naturā assumeret pp duo. ¶ Primo q2 adaꝫ ppria psonalitate perfectus fuit. vn̄ in vnitatem psone assumi nō posset nisi illa psonalitas destrueretur: qd̄ nō decebat. vt supra de angelis dictū est. Scd̄o q2 cū per assumptionē fiat cōmunicatio ppuetatū. vt quicqd̄ de hoīe dicitur de deo dicat: sequeret vt diceret q de peccasset: q2 adā peccauit: qd̄ est absurdū.

Ad primū ergo dōm q p peccatū ade fuit infectio psonalis in ipso: et infectio nature create in ipso: et ppagande ab ipso: et pro infectione psonali ipe gr̄a adiutus satisfacere potuit scd̄ꝫ quosdā sed requirebat aliquis q̄ p pctō nature satisfaceret. et iō nō oportuit q eēt idē i psona cū adā: sꝫ idē in natura. ¶ Ad 2ᵐ dōm: q nō est inconueniens q de dignitate illius persone aliqd̄ periat ex culpa sua: sed inconueniens est. vt aliqd̄ nature deperiret: que cū bona esset homo male vtendo ipsuꝫ corrupit. ¶ Tertium concedimus.

¶ Utrum filius dei carnem humanaꝫ assumpsit.

Ad tertiuꝫ sic pcedit q videt. filius dei carnē nō assumpserit Gala. 5°. Caro cōcupiscit aduersus spiritū. sed in xp̄o talis pugna nō fuit. ergo ipse verā carnē nō habuit. ¶ Preterea in carne tm̄ est similitudo vestigij: sed similitudo vestigij tantū nō sufficit ad assumptibilitateꝫ vt supra dictū est. ergo caro assumptibilis non fuit. ¶ Preterea. maior est gratia vnionis q̄ꝫ gratia fruitionis: sed caro nullo modo pōt coniūgi deo per fruitionem. ergo non pōt coniungi per vnionē. ¶ Sed cōtra. ad Hebre. i. Semen abrahe apprehendit: et Ro. i. Factus est ei ex semine dauid scd̄m carnē: sed semē nō pertinet ad adā sed a d carnem. ergo fili9 dei in hūana natura nō solū animā: sed etiā carnē assumpsit. ¶ Preterea homo nō nascit ex hoīe nisi per traductionē carnis: sed xp̄s nō solū dicit homo imo etiā fili9 hominis: nō nisi q2 de virgine natus est ergo assumpsit carnē in hūana natura.

¶ Utrū carnē tm̄ et nō humanā animā assumpserit.

Ulterius videt q carnē assumpsit et nō animā Job. primo. Uerbū caro factū est: nō aūt per cōuersionē in carnē: sꝫ per assumptionē carnis. ergo solā carnē assumpsisse videt. ¶ Preterea: corpus nō indiget vt vniat sibi anima: nisi ad hoc vt per ipsaꝫ viuificetur: sed ad hoc q corp9 viuificet sufficit q corpi viuificabili pncipiū: vite vniat: cū ergo de9 q̄ est principiū vite corp9 sibi vnierit

vt q vnio corpis ad animā sup flua fuisset. ¶ Preterea a habito aliquo qđ est sufficiens operationis principiū nō requirit ad eandē operationē aliud principiū. sicut ad illuminationē aeris qui illuminat lumine solis non requirit lumen candele: sed xp̄s per intellectū diuinū sibi vnitū sufficiēter omnia cognoscere poterat. ergo nō requirebat anima cognoscitiua ꝛ intellectiua ad vnionē illam. ¶ Sed contra. Christus curauit naturā nostrā per hoc q eam assumpsit: sed principaliter venit ad curandū animas ergo animā assumpsit. ¶ Preterea mors corporalis nō est nisi per separationē corporis a principio vite. si ergo in christo non fuisset aliud principiū vite q ipsa deitas: cum caro a diuinitate nunq̄ fuit separata: nū q̄ christus fuisset mortuus: qđ expresse contradicit scripture. ¶ Preterea. sequeretur q deus esset immediatus motor corporis christi si anima caruisset: et sic nunq̄ xp̄s fuisset fatigat⁹ ex itinere. vt dicit. Jo. 4. cū fatigatio non accidat nisi ex debilitate virtutis mouentis.

¶ Utrū assumpserit formā toti⁹ ex ꝯpōne ptiū resultantē.

Sc̄da q̄stiūcula. **Alterius** videt q non assumpserit formā totius ex cōpositione partiū resultantem. forma enim totius est illa in qua sicut in natura cōmuni particularia ꝯueniūt Sed Dama. dicit: ꝛ habetur in littera: q in domino nostro iesu xp̄o nō est cōmunē speciē accipere: ergo in eo forma totius non fuit. ¶ Preterea. vt dicit Boeti. species est totū esse indiuiduorum. sed nihil in christo fuit ex parte carnis ꝛ anime quod totū eē ipsius christi concluderet: q2 habuit esse diuinū: non per animā neq̄ per corpus. ergo cum forma totius sit species in potentia: videtur q in christo forma totius non fuerit. ¶ Preterea in littera dicitur q nomine humane nature corpus ꝛ anima intelligitur: cū dicitur christus hūanam naturā assumpsisse: sed cōstat q neq̄ corpus neq̄ anima ē forma totius ad minus ſm opinionē cōmuniorē: ergo in christo forma totius nō fuit. ¶ Sed contra forma totius in reb⁹ animatis resultat ex vnione vel cōiunctione anime ad corpus: sed in christo anima fuit coniuncta corpori alias corp⁹ illud viuū non fuisset: ergo in christo fuit forma totius. ¶ Preterea homines conueniunt specie adinuicē ſm conuenientiā in forma toti⁹ sed xp̄s fuit eiusdem speciei cū aliis hominibus: alias ꝑ hominib⁹ nō satisfecisset: ergo in xp̄o fuit forma totius.

Respondeo dicēdū q ſm philosophū. viii. metha. diffinitio in hoc conuenit cum numero: q sicut in numeris cōtingit q semp subtracta vel addita vnitate fit alius numerus: ita etiā in diffinitiōibus si addatur vel subtrahatur aliqua differētia: semper fit alia species. cum ergo oēs differentie sumantur ex essentialibus principiis: oportet q si homini subtrahatur aliquid de eēntialibus eius non remaneat eadem species: cū ergo xp̄s fuerit eiusdē speciei cū aliis hominib⁹ alias em̄ verus homo non fuis- Similitudo diffinitionis et nūeri.

set: sꝫ equiuoce hō diceret: necꝫ pro oibus satisfaceret cōgruenter: opꝫ ꝙ oia essentialia hoi in xp̄o fuerint ⁊ corpus ⁊ aia vegetabilis sensibilis ⁊ rōnalis: ⁊ vlterius forma totius resultās ex cōiunctione corporis ⁊ aie q̄ humanitas dr: ⁊ qꝛ ꝓprietates naturales ex principijs eētialibus causantur: opꝫ ꝙ in ipso fuerint oēs naturales ꝓprietates speciem humanā cōsequentes De alijs aūt que ꝑ accidēs humanā naturā consequūtur siue sint defectus siue ꝑfectiones infra suo loco dicetur.

Ad primā ꝙ questionez sciēdū ꝙ circa hoc fuerūt duo errores. Unus fuit manicheoꝝ qui dicebant ꝙ xp̄s verū corpus non habuit: sꝫ tm̄ fentasticū: ⁊ rō huius positionis vr̄ fuisse: qꝛ omniū visibiliū auctorē posuerūt diabolum. ⁊ iō nihil huius fm veritatem in xp̄o fuit: in quo princeps mūdi huius nihil habuit. Joā. xiiij. Patet aūt ꝙ positio ista est falsa. ⁊ quantū ad radicem positionis: qꝛ deū creatorē omniū visibilium ⁊ inuisibiliū ⁊ fides tenet ⁊ rō demōstrat: cuꝫ a primo ente oporteat oia entia eē: vt pꝫ ex scdo meta. ⁊ etiā in se positio falsa est: qꝛ veritatē hūanitatis tollit. vt ex dictis pꝫ: esset eñi inuenire aliquā falsitatē vel simulationez in eo q̄ de se dicit. Ego sum via veritas ⁊ vita. Jo. xiiij. Alius error fuit martianoꝝ qui dicebāt christū corpus de ꝟgine nō assumpsisse: sꝫ de celo apportasse: qd̄ forte ortum habuit ex opinione platonicorū: q̄ dicebāt anime corpus terrestre omnino fugiendū esse vt beatitudinē cō sequatur. Nō eñi credebāt posse fieri vt anima corpori terrestri vnita beata fieret: ponebant tñ animas corporib⁹ celestib⁹ vnitas: vt soli et stellis ⁊ lune btās fore. vt Augu. recitat in lib. x. de ciui. dei. ⁊ iō animā xp̄i que summe beata fuit nō terrestri: sꝫ celesti corpori vnitā putauerunt. Sꝫ hec etiā positio veritatē humanitatis tollit: qꝛ q̄libet forma naturalis determinatā materiā requirit. ⁊ iō anima humana nō ex qualibet materia quā perficit hoiem facit: sꝫ inq̄tū est forma talis corporis: elemētati. s. ⁊ debita ꝓportione ꝯplexionati. vñ si xp̄s corpus terrestre non habuit: verus hō nō fuit. his autē idē defectus ꝯtingit: q̄ ⁊ antiq̄s ph̄is. vt in p̄mo de anima ꝟr. de anima dicentes nihil de corpore dixerunt: opinātes q̄ālibet animā cuilibet corpori adaptari: qd̄ esse non pōt: cū ꝓprie forme respondeat ꝓpria materia: ⁊ vnicuiqꝫ agenti determinata instrumenta: ⁊ ideo fides catholica q̄ christū verꝫ hoiem confitet̃ eū habuisse corpus ex quatuor elemētis ꝯpositū sicut nos habemus firmiter tenet.

Ad primū ꝙ dicēdū ꝙ cōcupiscentia carnis ꝯ spiritū nō causat̃ ex ipsa carnis natura: sꝫ ex vitiosa corruptiōe eius q̄ ex pctō primi parentis ꝓuenit: sine qua filius dei verā carnis naturā assumpsit

¶ Ad scdm dicendū: ꝙ silitudo attendit̃ fm formā. Corporis autem humani forma ē anima rōnalis: in qua imago dei cōsistit: ⁊ iō in corpore humano nō tm̄ ē silitudo vestigij: sꝫ etiā similitudo imaginis inquantū aiam hꝫ

Imago quō ē etiaꝫ in corpore.

Non enim corpus humanum hz esse qo̍dam distinctuz ab esse qd̄ dat sibi anima quasi ab alia forma: per quam sit in eo similitudo vestigij tantū: sicut est in corporibus inanimatis qz sic anima esset ens in subiecto s̄m q subiectum nominat ens subsistens in actu: qd̄ ad rationem accidentis pertinet vt in secundo de anima. dicit cōmen. ¶ Ad 3m dicendum. q cōiunctio anime ad deū per fruitionez cōsistit in operatione intellectus ꝛ voluntatis: in qua corpus nullo modo cōicat: qz exercetur talis operatio sine organo corporali vt ꝓbatur in. 3. de anima. ꝛ ideo ꝑ fruitionem nullo modo corpus deo vniri potest: sed coniunctio vnionis est ad esse in ꝑsona vna. corpus autez ꝛ anima in vno esse communicant: qz anima est quod quid erat esse huiusmodi corpori. vt in. 2. de anima dicitur. ꝛ ideo ꝑ modum vnionis in ꝑsona vna corpus deo cōiungi pōt. ¶ Quartum ꝛ quintum concedimus.

Rn̄sio ad primā q̄stiūculam.

Ad secundam qd̄ nez est sciendum q circa hoc etiā fuerunt duo errores. Un⁹ fuit Arrij ꝛ Eunomij: qui dicebant filium dei carnē sine anima assumpsisse quia opinabantur diuinitatez sine anima corpus eius viuificare Alius fuit error Apollinaris qui dicebat in christo corpus animatum fuisse cum anima carēte sensu ꝛ intellectu. vterq autem error ꝛ veritati humanitatis derogat: ꝛ dignitati corporis xp̄i. Nō eniz potest esse vt materia in aliquo esse ꝑficiatur nisi per aliquid qd̄ sit forma eius. vn̄ cuz deus nullo mō forma corporis eē possit: qz oporteret eū esse partē: ꝛ non immaterialissimū: sequeretur q corpus xp̄i si olno careret anima esset sicut corpus nō viuū: ꝛ si careret anima sensibili ꝛ rōnali eēt sicut corpus plāte. vn̄ esset multominus nobile q̄ corpus nr̄m. Silr̄ etiaz cum de rōne hōis sit rōnalez animā habere: si ea xp̄s caruisset: verus hō non fuisset. Hoc aūt vr̄ eis cōtigisse ex hoc q credebant animā corpori nō vniri sicut formā: sz magis sicut indumēto. vt plato dicit s̄m q Grego. nis̄. narrat. per quē modum si deus corpori vniret: hō non diceret: precipue si ponat: vt quidā posuerunt: animā de substantia dei esse: que oia manifestam falsitatē ꝯtinent. Et ideo horum ꝛ aliorꝫ predictorꝫ errorꝫ excluditur in libro de ecclesiasticis dogmatibus sic. Natus ē dei filius ex hoīe: nō per hōiez idest viri coitum. sicut Ebeon dicit: sed carnē de virgine trahens: nō de celo afferens. sicut Martian⁹ affirmat: neq in fantasia sine carne: vt Ualentinus dicebat: sed verū corpus nō tn̄ carnez ex carne. vt Martianus dicit: sz verus deus ꝛ verus hō in deitate verbuz p̄ris ꝛ deus: in hoīe ala ꝛ caro: nō sine sensu ꝛ rōne: vt Apollinaris posuit: neq caro sine anima. vt Eunomius dixit. Neq sic natus de virgine: vt anteq̄ de virgine nasceretur deus nō fuerit: sicut Antemon ꝛ Marcellus dixerunt. Dogma ecclesiasticum

Ad primū ergo circa hoc obiectum dicendū q cum dr̄. Uerbū caro factū est: sumit pars ꝑ toto id est caro ꝑ toto hoīe: sicut anima ponitur aliqñ ꝑ toto homine. Gen. 46. Omnes anime q̄

ingresse sunt in egyptũ ⁊c. Ideo aũt carnem q̃ inferior pars est di cere voluit. vt ostenderet per lo cum a minori nihil in hoīs natu ra esse: qđ filius dei nõ assumpse rit. ¶ Ad scđz dicendũ: ꝙ ad hoc ꝙ corpus viuificeť requiritur ꝙ sibi cõiungať principiũ vite per modũ forme. vt ex eis efficiatur vna natura cõis: diuinitas autẽ forma corporis esse non põt. nõ eñ ex deitate ⁊ corpore vna cõis natura resultat. ⁊ ideo ad hoc vt corpus xp̄i vnum esse possit: re= quiritur anima q̃ sit eius forma. ¶ Ad tertiũ dicendũ: ꝙ sicut in scđo de anima đr. Illud quo ali= quid operať primo est forma rei vnde cũz intellectus diuinus nõ possit esse forma in humanitate christi: opꝫ ꝙ illud quo hõ sen= tit ⁊ intelligit sit anima sensitiua et intellectiua. ¶ Alia duo con= cedimus.

Rñsio ad se= cundã q̃stiun culam

Ad tertiã q̃õnez scien dum ẽ ꝙ q̃= dam posuerunt deũ assumpsisse animã ⁊ corpus: nõ ita ꝙ ex eoꝶ coniunctiõe aliqua humanitas resultaret: ⁊ hec opinio silr veri tatez humanitatis tollit: ⁊ digni tatez corporis christi. nõ eñ xp̄s verus hõ esse potuit: nec corpus eius vere viuũ: nisi anima corpo ri vnita fuisset vt forma eius: ita ꝙ ex eis vnũ quid efficeretur: sꝫ de hac opinione infra diceť. dis. 5. vñ dicendũ ꝙ sicut in xp̄o veꝝ corpus ⁊ vera anima fuit: ita et vera hũanitas. i. natura huma= no ex ꝯiũctiõe vtriusꝗ resultãs.

Ad primũ circa hoc obiectũ di cendũ ꝙ Dam. dicere intẽdit ꝙ nõ est facta vnio in vna natura vt Euticiani posuerũt: ⁊ iõ vult ꝙ ex cõiunctione diuinitatis ad humanitatez nõ resultet aliqua natura cõis tertia: qꝛ illa nec eẽt diuinitas nec humanitas: sicut humanitas nec est anima: neqꝫ corpus. vñ xp̄s neqꝫ esset deus: neqꝫ hõ: sꝫ tm̃ xp̄s. nõ aũt inten= dit ꝙ ex ꝯiunctiõe anime ad cor pus non resultet forma totius: p quã in specie cum alijs hoībus cõicet. ¶ Ad scđm dicendũ: ꝙ v= bum Boetij veritatẽ hꝫ in quoli bet indiuiduo. qđ subsistit i vna natura tm̃: qꝛ spẽs cõprehẽdit oĩa essentialia principia subsistẽ tis indiuidui in natura speciei: et sic etiã humanitas cõprehen dit omnia essentialia xp̄i ſm ꝙ i humanitate subsistit: sꝫ illa per= sona hoc singulariter habꝫ: vt in duabus naturis subsistat: ⁊ ideo spẽs humana nõ colligit omnia que illi persone essentialiter cõ= ueniũt. ¶ Ad tertiũ dicenduz: ꝙ cum đr noĩe humanitatis corp⁹ ⁊ animã intelligi. intelligendũ ẽ materialiter: sicut noĩe toti⁹ in= telliguntur partes: nõ ꝙ totũ pro= prie loquẽdo sit sue partes: sed aliq̃d ex partibus constitutum. ¶ Alia duo concedimus.

¶ Questio. ii.

Deinde q̃rit de ordine assum= ptiõis. Et circa hoc querũtur tria. Prio vtrum vnã partem humane na ture assumpserit mediante alia. Secundo vtrum humanam na turam assumpsit mediante ali= quo alio. Tertio vtrum oẽs par tes humane nature simul tem= pore assumpserit.

¶ Utrum assumpserit carnẽ me diante anima.

Ad primum sic proceditur: videtur quod carnem non assumpserit mediante anima. remoto enim medio quo aliqua coniunguntur: extrema separantur. sicut patet in tabulis que per clavum coniunguntur: sed in morte christi separata est anima a carne: nec tamen separata est deitas a carne. ergo anima non est medium quo deitas unitur carni. ¶ Preterea. unum extremorum que coniunguntur per medium: magis coniunguntur medio quam alteri extremo: sed caro non magis coniungitur anime quam deitati. est enim caro ab anima separata in morte: non tamen a deitate. ergo divinitas non est unita carni mediante anima. ¶ Preterea. deus in qualibet creatura est immediate per essentiam presentiam et potentiam: Similiter etiam anime sancte coniungitur immediate per gratiam: cum ergo maior sit coniunctio unionis quam aliqua predictarum: videtur quod quicquid assumitur ad unitatem persone immediate divinitati coniungatur. ¶ Sed contra. Aug. ad Volusianum dicit. Filius dei assumpsit animam rationalem: et per eam sibi corpus aptavit: et ita videtur quod mediante anima filius dei carnem assumpserit. ¶ Preterea. multum distantia non coniunguntur nisi per medium: quod minus distat ab extremis quam extrema adinvicem: sed corpus plus distat a deitate quam anima. ergo corpus unitur deitati mediante anima.

¶ Utrum animam assumpserit mediante spiritu.

Alterius videtur quod non assumpserit animam mediante spiritu: impossibile enim est ut per idem medium uniatur aliquid superiori et inferiori quia illud quo unitur inferiori est infra ipsum. illud autem quo unitur superiori est supra ipsum: sed anima mediante spiritu unitur corpori quod est infra ipsum. ut quidam dicunt. ergo non unitur deo qui est supra eam mediante spiritu. ¶ Preterea. medium oportet differre ab extremis: sed mens que spiritus dicitur ab Augu. 12. super Gen. non est extra essentiam anime immo est id quod in anima nostra est sublimius: in qua imago dei invenitur. ut idem Aug. 14. de trini. dicit. ergo non assumpsit animam mediante spiritu. ¶ Preterea. spiritus humanus differt in hoc ab angelico: quod est anime unitus et carni: quod angelo non convenit: sed spiritus angelicus non est assumptibilis. ut supra dictum est. ergo quod spiritus humanus sit assumptibilis: est ex ratione anime vel ex ratione carnis. ergo magis assumpsit spiritum mediante carne vel anima quam econverso. ¶ Sed contra Ea que sunt distantia per aliquid utrique proximum coniunguntur: sed spiritus proximus est deo per similitudinem imaginis. quia et ipse deus spiritus est. ut dicitur Jo. 4. Similiter etiam cum anima convenit in hoc quod pars quedam anime est. ergo deus animam mediante spiritu assumpsit. ¶ Preterea. sicut anima corpore: ita aliis partibus anime spiritus superior est sed deus assumpsit corpus mediante anima. ergo eadem ratione assumpsit animam mediante spiritu. prima questiuncula.

¶ Utrum assumpserit totum mediantibus partibus.

Secta q̃stiun cula.

Alterius vr̃ q̄ non assumpserit totum mediātibus partibus: illud enī qđ cōuenit toti rōne partiū: nō solū ꝯuenit toti: sꝫ etiā partibus: sꝫ deitas nō predicaꝭ de ptibus hūane nature. non enī dicimus q̄ aīa sit deus: vel q̄ corp9 sit deus: predicaꝭ aūt de toto cū dicimus deū hoīem eē. ꝑ cum p assumptionē hūane nature p̄dicetur deus de hoīe. ꝛ ecōuerso: vr̃ q̄ partes nō assumpserit nisi mediāte toto. ¶ Preterea. alia ē singularitas vniuscuiusq̄ ptis hoīs: ꝛ singularitas diuine psone: vel incōicabilitas. qꝛ partes sunt plures: sꝫ persona assumēs vna est: est aūt eadem singularitas persone assumētis et totius hominis: qꝛ eadē est hypostasis vtriusq̄. vt dicit Damas. ergo vi detur q̄ partes nō assumpserit nisi mediante toto. ¶ Preterea. creature cui est vnita diuinitas debetur honor latrie: vt infra dicetur dist. 9. sed aliquibus partibus corporis christi: si essent separate: nō deberetur honor latrie. ꝑ partibus separatis a toto non est vnita diuinitas. ꝑ nō est vnita partibus nisi mediāte toto. ¶ Sed ꝯtra. In morte christi diuinitas partibus hominis. s. corpori ꝛ anime vnita mā̄sit: sed tunc ex partibus: cum cōiuncte nō essent totū non ꝯstabat. ergo nō assumpsit partes mediāte toto. ¶ Preterea. quicq̄d conuenit parti et toti per prius conuenit parti q̄ toti: sed dicimus humanam naturā assumptā esse: ꝛ similr̄ partes eius. s. animā ꝛ carneꝫ. ꝑ per prius assumpsit partes q̄ totum: ꝛ ita nō partes mediāte toto assumpsit.

Respōdeo dicendū: q̄ est duplex mediū. s. ꝯgruentie ꝛ necessitatis. Mediū cōgruētie ē qđ facit ad decentē ꝯiunctionē extremoꝝ: que tñ nihilominus sine illo eē posset: sicut pulchritudo facit ad decentē ꝯiunctionē mr̃imonij: qua tñ amissa matrimoniū nō soluiꝭ. Mediū aūt necessitatis ē sine quo ꝯiunctio extremorum esse nō pōt. sicut lumē ꝯiūgitur aeri mediāte diaphano. hoc tñ cōtingit duplr̄: qꝛ vel est cā cōiunctionis: vel est ad ꝯiunctionem ꝯñs. Cōiunctionis cā est mediū. sicut aqua ꝛ aer in visu: qꝛ per aerē redditur spēs visibilis ipsi visui. Consequens aūt cōiunctionē est qđ ex cōiunctoꝝ dispositione causaꝭ. sicut aer vel aqua ē mediuꝫ in tactu: ꝑpter hoc opꝫ extremitates corporū se tangentiū humidas esse ꝛ ita opꝫ humiditatē aliquā intermediā esse. Mediū aūt quod est causa cōiunctionis ē duplex: quia vel cōtingit effectiue: sicut homo reconciliās inimicos diciꝭ medius inter eos: vel coniungit formaliter. sicut amor coniungit amicos vt mediū quoddā inter eos: sꝫ vtrūq̄ hoꝝ adhuc dupliciter contingit: qꝛ mediū necessitatis vel causa coniunctionis est in actu: vt patet in vinculo quo aliqua colligantur: vel est causa coniungibilitatis: sicut siccitas in lignis causat coniungibilitatem ad ignem.

medij duplicis distinctio

His igitur visis ad primam q̄ōnem dicendū: q̄ anima ē quodāmodo mediū quo corpus diuinitati vnitur. Sꝫ sciendū q̄ si aīa comparet ad vnionē in actu

est mediū

Ala e medium congruentie. est mediu congruentie tn̄. non enim decet vt diuinitas corpori vniat nisi habeat animā. Tum quia est deo propinquior. Tum quia pluribus modis est deo vnibilis q̄ corpus: quia etiā per gratiam et gloriam. Tum etiam quia corpori vniat propter reparationē anime. si vero cōparetur ad vnibilitatem: sic est mediu necessitatis sicut causans formaliter vnibilitatē in corpore. nō enim corpus est vnibile seruato ordine ad finē vnionis: secundum quod creatura rationalis pre aliis assumptibilis dicta est. nisi per hoc q̄ particeps est imaginis dei mediante anima. vnde corpa inanimata vnibilia nō sunt.

Ad primum dicendum quod si tollatur mediu. quod est causa cōiunctionis in actu. necesse est vnita dissolui. sicut subtracto amore. hominū corda vlterius vnū non erūt. semper enim ablata causa aufertur effectus subtracto tn̄ medio cōgruētie: quod ad decentiam vnionis faciebat. nō est necessariū vnita dissolui: similiter autem nō est necessariū. vt si tollatur mediu: quod est causa cōiungibilitatis. quod vnio dissoluatur pōt enim esse vt causet cōiungibilitatem etiam postq̄ abscesserit: dūmodo remaneat ordo et possibilitas ad ipsum. quia forte cōiunctio actualis medii nō est causa cōiungibilitatis ad extremū. sed potius coniungibilitas medii sicut actualis cōsideratio principiorū est mediu quo habitus cōclusionū acquiritur. nō tn̄ trāseunte actuali cōsideratione principiorū trāsit habitus cōclusionis. eo q̄ adhuc manet habilitas ad considerandum principia. vnde cum anima sit mediu cōgruētie, et cāns vnibilitatē in corpore. non oportet quod abscendente anima cōiunctio diuinitatis ad carnē dirimatur. quia adhuc remanet in corpore habilitas et ordo ad animam. ratione cuius remanet in carne cōueniētia vnionis. et vnibilitas ad diuinitatē. ¶ Ad secundum dicendum: q̄ aliqua duo possunt esse magis cōiuncta q̄ alia dupliciter. Uel quia pluribus modis cōiunguntur: et sic anima magis vniatur carni q̄ deitas. quia anima est forma eius. et hoc modo est mediu formaliter vnibilitatē in ipso causans. Uel quia fortiori vinculo cōiunguntur: et sic deitas magis vniatur carni q̄ anima que vniatur ei naturali vnione: propter quod separabilis est. diuinitas autem vniatur carni per gratiā increatā. que immutabilis est: et ideo illa vnio nunq̄ separatur. ¶ Ad tertium dicendum q̄ creatura ex seipsa receptibilis est diuini influxus in ipsam. et ideo nō indiget medio quod faciat eam possibilē ad hoc q̄ deus in ea sit per essentiā presentiam et potētiam neq̄ etiā indiget medio cōgruentie: quia decētissimū est vt creatura a creatore nō deseratur similiter etiā anima secundum sui naturā capax est dei. corpus autem nō est assumptibile per naturam corporis. sed inquātū est perfectum anima rationali. et ideo nō est simile.

Cōiunctio maior q̄ sit.

Ad secundā questionem dicendum q̄ secundum Augu. 12. super Gen. spiritus multipliciter dicitur. Uno modo ipsum corpus subtile. vt aer. Alio modo corpus anime omnino subiectum. sicut corpora sanctorum in resurrectione prima Corin. 15. Tertio modo quelibet anima brutorum. Eccle. 3. Quis nouit si spiritus iumentorum etc. Quarto virtus imaginaria prima

Responsio ad primā questiunculam.

Corin.14°. psallã spũ psallã et mẽte. Quinto ipa mẽs hoĩs vl' angeli. Ephesi.4. Renouamini spũ mẽtis vestre. Sexto ipa diuina substãtia. Jo.4. Spũs ẽ deus. Nũc aũt loqmur de spũ fm q p mẽte ponit. Vñ dõm q diuinitas mediãte spũ animaz assũpsit. sicut aĩa mediãte corp⁹ sic ei corp⁹ nõ ẽ assũptibile nisi p hoc q hz aĩaz: ita aĩa non est assumptibilis nisi p hoc q mẽs in ea est: p quã imaginẽ dei hz.

Ad primum ergo circa hoc obiectũ dõm: q rõ illa pcedit ex equocatiõe spũs. vt ex dictis pz. ¶ Ad 2ᵐ dõm. q quãuis spũs i. mens nõ differat ab aĩa p eẽntiã nisi mẽs dicat potẽtia aĩe: q quodãmodo ab aĩa p essentiam differt. sicut pprietas a subiecto tñ aĩa nõ ex hoc q est aĩa assumptibilis est modo pdicto: sed ex hoc q mẽtẽ habet. ⁊ ideo mẽs ẽ medium in anima assumptibilitatẽ causans. ¶ Ad tertiũ dicendũ. q quãuis forma materialis nõ possit esse sine materia. tamẽ materia non dat esse forme: sed econuerso. ita etiam quãuis spiritus carni nõ vnitus assumptibilis nõ sit: magis tamẽ spiritus causat assumptibilitatẽ in corpore quã ecõuerso. ¶ Alia duo concedimus.

Respõsio ad scđam q̃stiũculaz.

Ad tertiã questionem dicendũ. qđ partes originaliter sunt priores toto quasi constituentes ipsuz: totũ autẽ cõpletiue est prius partibus: quia ratio nature complete inuenitur prius in ipso toto: et ad partes eius peruenit mediãte toto inquantuz eius partes sunt. vnde etiam sunt in genere per reductionem. ¶ Et ideo dicendũ est quod quodãmodo mediantibus partibus assumpsit totũ inquãtũ scilicet partes originaliter humanã naturam constituebant. cui per se assumptio debebatur: quodãmodo autẽ partes mediante toto inquantuz ratio humane nature que p se assumptibilis est p prius inuenitur in toto: et per hoc in partibus.

Ad primum ergo dicẽdnz q quãuis de partibus humane nature deus non predicetur: tamen partes ille causant originaliter assumptibilitatẽ in toto: sicut homo dicitur animal: nõ autẽ corpus vel anima dicitur animal. quãuis ex corpore ⁊ anima causetur in homine qđ animal sit. ¶ Ad secundũ dicendũ qđ est duplex singularitas. s. singularitas nature: vt hec humanitas: et singularitas subsistentis in natura. vt hic homo. nõ autez est facta vnio in singularitate nature: quia nature inalterabiliter vnite sunt. sed est facta vnio in singularitate persone subsistentis in natura: quia idem christ⁹ in vtraq natura subsistit. singularitas autẽ partiũ inquantum partes sunt ad naturaz pertinet et ideo non est eadem singularitas partium hominis et dei: sed est eadem persona hominis et dei. nec tamen sequitur quod partes non causent assumptibilitatem in toto. ¶ Ad tertium dicendũ. quod in omnibus partibus que sunt de veritate humane nature etiam separatis manet ordo ad totam naturam et ideo remanet in eis assumpti-

bilitas: et per consequens vnio. sicut in corpore christi remansit anima separata. vnde et eis latria deberetur. si autem separentur alique partes que nõ essent de veritate humane nature: nõ remaneret in eis ordo ad naturam humanã: cui principalr assũptio deberetur: et ideo non remaneret vnio nec debitum latrie. ¶ Ad quartũ dicendum. qd sicut corp9 remanet vnitum post animam quãuis mediante anima vniatur propter hoc quod remanet in corpore ordo ad animã. ita etiam remanet ordo in partibus ad totum: et propter hoc dissoluto toto adhuc remanent partes vnite. ¶ Ad quintum dicendum. qd quãuis partes sint priores toto: et causent totum: tñ aliquid est quod non conuenit partibus nisi in ordine ad totum sicut quod ordinentur in predicamento. vñ rõ ex falsis procedit.

¶ Utrũ natura humana sit assumpta mediãte gratia.

AD secundum sic proceditur. videtur q natura humana assumpta sit mediante gratia. Sicut enim dicit Aug. in. 14. de trini. In reb9 p tẽp9 exortis summa gratia est q de9 in vnitate psone homini nullis meritis precedentib9 copulat. sed in his que fiunt p gratiã. gratia mediũ cadit. ergo natura humana vnitur diuinitati mediante gratia. ¶ Preterea maior est vnio in psona quã vnio anime beate ad deum per fruitionẽ: sz anima non põt vniri deo p modũ fruitiõis nisi mediãte gra. ergo nec natura hũana põt assumi in vnitate diuine psone nisi mediãte gra. ¶ Preterea in illud quod facultatem nature excedit natura nõ potest peruenire nisi mediãte gra: sed assumi in vnitatẽ diuine psone est maxime excedens facultatẽ nature. ergo in hoc natura nõ potest peruenire nisi per grãm eleuetur. et sic idem quod prius.

¶ Sed contra. Corpus humanũ nõ est susceptibile gre. et tñ assumptũ est sicut et anima. ergo assumptio humane nãe nõ ẽ facta mediante gratia. ¶ Preterea in his que miraculose fiũt nõ requirit aliqd mediũ disponẽs: sed assumptio hũane nature miraculose est facta. ergo nõ oportuit q esset ibi gra aliqua qsi dispones hũanã nãm ad vnionem.

¶ Utrum assumpsit carnem mediante spũsancto.

ULterius videt q fili9 dei carnẽ assumpsit mediãte spũsancto. verbũ enim creatũ nõ vnitur voci nisi mediante spũ. sed sicut verbum mẽtis hũane vnit voci: ita verbum diuinũ vnit carni. vt dicit Aug. ergo illa vnio facta ẽ mediãte spũsctõ. ¶ Preterea in oi piũctione que fit per gratuitã volũtatem amor mediũ cadit: sed vnio filij dei ad hũanã naturã est hmõi. ergo in ea spũsctũs q est amor medium est. ¶ Preterea sm Aug. et Hyl. Inter tres psonas spiritussctũs est nobis propinquior: sed id qd alicui magis propinqt est medium quo magis distant vnit ergo spũssctũs est mediũ qvnitur hũana natura diuine.

¶ Sed cõtra. mediũ magis vnitur vtrique extremorum quam

Que sit causa prima

extrema adinuicem. sed spiritus sanctus non vnitur humanitati persona. ergo non est medium vnionis.

Questiuncula 2ª. ℂ Utrum vnio cadit media inter naturam humanam et diuinam.

Alterius videt quod nec vnio cadat medium inter humanā naturā et diuinā. nullum enim accidens cadit mediū in aliqua substantiali vnione. sed vnio cum sit relatio: accidens quodam est. ergo cum vnio diuinitatis ad humanitatē nō sit accidētalis. sed in substātia que hypostasis dr. videt quod in illa vnione mediū cadere nō possit. ℂ Preterea. Si vnio illa res aliqua est aut est eterna aut tēporalis si eterna. cū cōpositionē non sit intelligere sine cōpositis. vt dicit phs. oporteret quod hō ab eterno deo vnitus fuisset: si tēporalis: cū vnio sit in vtroque extremorū. videt quod aliquod tēporale in deo sit: quod est impole. ergo vnio non est aliqua res cadens mediū inter humanā naturam et diuinam. ℂ Preterea si sit tēporalis. cū oia temporalia precesserint in operibus sex dierum oportet quod et vnio ista operibus illis precesserit. quod nō vr. ergo vnio nō ē aliqua res tēporalis que mediū inter diuinitatem et humanitatem cadere possit.

ℂ Sed cōtra relatio cadit mediū inter extrema. sed vnio relatio quedā ē. qua hūanitas et diuinitas vniri dr. ergo mediāte vnione hūana natura diuine vnita est.

Respondeo Supposita distinctione in pdicto articulo pmissa. sciendum est quod in vnione humane nature ad diuinā nihil pōt cadere mediū formaliter vnionē causans. cui pter pus humana natura coniūgatur quam diuine persone. sicut enim inter materiā et formā nihil cadit mediū in esse. quod prius sit in materia quam forma substantialis: alias esse accidentale eēt pus substātiali. quod ē impossibile. ita etiam inter naturam et suppositum nō potest aliquid dicto modo medium cadere: cū vtraque piūctio sit ad esse substātiale. sed sicut aduētum forme in materiam pcedunt ordine fiēdi disponentia formaliter et materialiter quibus materia reddit idonea ad susceptionē forme. ita etiā in humana natura inueniūtur quedam supaddita quibus redditur dicens. vt assumatur a diuina psona. vt sciētie et virtutes et hmōi. vn̄ ista possunt quodam mo dici mediū cōgruētie.

Medium quod tinus cadit in vnione hui.

Ad primam ergo quōnē dōm quod sicut in. 2. sen. 26. distin. Magister dicit. gratia dupliciter dicitur. Uno modo ipē deus gratis dans vel gratuita voluntas eius. alio modo donum aliquod gratis datum. primo ergo modo accipiendo gratiam: gratia est medium vnionis quasi vnionem efficaciter causans. quia gratuita sua voluntate sine meritis pcedentibus carnē assumpsit. Secundo modo accipiēdo gratiam nō cadit ibi aliqued medium habituale donum. sicut vnionem vel vnibilitatem formaliter causans. sed solum est sicut medium congruitatis. sicut etiam scientia et perfectio corporis et huiusmodi: que decuit nature assumpte non dees-

Rō ad qōnes

se. Nisi forte gratia ipsa vnio dicatur que est quoddam donum gratie gratis datum que quomodo sit mediū posset dicer.

Ad primum ergo dicendū qđ sicut ipsemet se exponit. Assumptio illa ad maximam gratiam ptinet: quia tam maximū donum collatum est homini. vt esset filius dei nullis pcedentibus meritis. Unde gratia diuina ibi signat voluntatem diuinā vnionem. gratis facientem ꝛ nō habitum aliquem quo interueniente vnio completa sit. ¶ Ad scđm dđm. ꝙ fruitio opationem quandam dicit. vnde p fruitionem anima vnitur deo. sicut operans operationis ;abiecto : hoc autem ad ratione perfecte operationis ptinet. vt a potētia mediante habitu eliciat: ꝛ ideo oꝫ quod vnio fruitionis mediante habitu gratuito fiat. vnio autē in psona est ad vnum esse psonale: habitus autem non potest esse principium psone subsistentis: sed est ad esse consequēs: et ideo gratia non est medium in vnione psonali: sicut vnionē formaliter causans. ¶ Ad tertium dicēdū ꝙ ꝗuis assumi in vnitatem diuine psone sit supra facultatem humane nature: nō tamē exigitur aliquid formaliter humanā naturā eleuās ad talem assumptionē. tum quia quocūꝗ addito talis natura a psona diuina in infinitum distaret. tum quia cum assumi p se nature cōueniat: omnia autem accñtia pter rōnē nature sunt: ꝛ ideo non poterit humana natura fm id quod assumptibilis est eleuari p aliquod accidens additū ad hoc. vt assumptibilior fiat. sed ad hoc qđ assumatur. exigitur benignitas diuina humanā naturam. ad tantam dignitatē gratis eleuans.

Rō ad pmam q̄stiuncula 3

Ad scđam q̄stionem. dicendū ꝙ spiritussanctus non potest dici in illa vnione medium: nisi sicut vnionem effectiue causans: que ꝗuis effectus totius trinitatis sit: tamē spūsancto appropatur. vt infra dicet. dist. 4.

Ad primū ergo dđm ꝙ etiā verbum creatū voci nō vnitur mediāte spū: nisi sicut per medium effectiuum vnionis: quia sicut dicit phs in scđo de anima. percussio respirati aeris ad arteriā est causa vocis: ꝛ per hunc etiā modum spirituisancto appropatur efficientia carnis: cui verbū increatum vnitur. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ ea que per voluntatem fiunt: etiam mediante amore fiunt. sicut efficiente causa: ꝛ sic etiam est in predicta vnione. ¶ Ad tertium dđm. qđ spiritussanctus etiam dicitur ppinquior nobis inquantum per ipm omnia dona nobis donantur. vt in pmo libro distin. 18. dictum est. ꝛ sic in idem redit cum predictis

Rō ad 3ᵐ qđnum.

Ad tertiam questionē dđm est ꝙ inter humanam naturam et diuinā necesse est cadere vnionem mediam: non sicut causam sed sicut effectum coniūctionē naturarum consequentem. Est enim natura relationis. vt i aliis rerum generibus causa habeat qꝛ minimum habet de natura entis. vt Cōmētator in. 11. meta

phy.dic vñ cõuis relatio p se nõ terminet motum: quia in ad aliquid non est motus. vt pbatur in.5°.physi.& tñ ex hoc q mot⁹ p se terminat ad aliqd ens:d necessitate cõsequit relatio aliqua sicut ex hoc q mot⁹ alterationis terminat ad albedinẽ cõsequit relatio silitudinis ad oia alba. similiter etiã ex hoc q mot⁹ generationis terminat ad formaz cõsequit hec relatio sm quã materia sub forma esse dr. ita etiaz ex hoc qd motus assumptionis humane nature terminat ad psonã: cõsequit hec relatio q dicitur vnio. vñ vnio est mediũ non sicut assumptionem causans. sz poti⁹ sicut eã ɔñs. sicut etiã dictum est supra. quod aqua ẽ medium in tactu ex hoc q tãgẽtia humecta sunt.

Ad primuz ꝗ dñs. q nihil pbibet accñs esse mediũ in coniũctione substãtiali. sicut ɔiũctionẽ sequẽs: impoĩe ẽ tñ. vt sit mediũ cõiũctionẽ cãns. ¶ Ad 2^m dñm. q vnio relatio quedã tẽporalis est: q quidẽ realiter ẽ in ipa natura assumpta: sz est in psona assumẽte sm rõnẽ tantũ: sicut & de alijs relationib⁹ ex tpe de deo dictis. vt domin⁹ & hmõi vt in pmo lib. di. 3°. dictũ ẽ. Et tñ sicut dñs realiter dr deus: nõ pter relationẽ dominij realiter in ipo existentẽ: sed pter potestatẽ coercẽdi creaturaz: ex qua talis relatio causat. ita etiã dicitur realiter vnitus q: in eo realiter est psonalitas ad quã vnio terminat. ¶ Ad 3^m dñm: q vnio illa precessit in operibus sex dierũ: non in ratione seminali: sz in potentia obedientie tantum: sicut i costa ade fuit: vt ex ea eua formari posset.

¶ Utrum caro pus fuerit cõcepta q assumpta.

Ad tertiuz si proceditur. videt q caro pus fuerit cõcepta quã assumeretur. qd eñ nõ est nõ põt assumi sed caro p ɔceptionẽ efficit ens caro ergo pus fuit cõcepta q assumeret. ¶ Preterea mot⁹ semp pcedit tpe terminũ mot⁹: sz cõceptio carnis terminata est ad vnionẽ: sicut mot⁹ ad terminuz ergo cõceptio vnionem pcessit. ¶ Sed cõtra. sola vnione ɔmunicatio pprietatum efficitur: vt qd de homine dicit de filio dei dicatur. sed concipi proprie carnis est. sic ergo cõceptio carnis vnionem pcederet: filius dei de virgine conceptus nõ esset: qd ẽ contra symbolum. ergo conceptio carnis vnionem nõ pcessit.

¶ Utrum caro pus fuerit assumpta q animata.

Alterius videtur qd caro pri⁹ fuerit assumpta q animata. qd eñ est pmũ in resolutiõe est vltimũ in compositione: sed anima separata est a carne adhuc manẽte vnione carnis ad diuinitatez ergo caro pus est assumpta a diuinitate q animaretur. ¶ Preterea anima cũ sit forma requirit ppriã materiã scz corpus organicũ in quo sit: hoc autẽ fit p conceptionem carnis. q cõceptio pcedit animationẽ: sz conceptio carnis silr ẽ cũ ipi⁹ assumptione vt pbatũ ẽ. q caro pus fuit assũpta q alata ala rationali: Prima qstiũcula.

¶ Sz ɔ. caro vnit diuinitati me

diante anima. vt supra habitum est: sed extremū non prius extremo cōiūgitur q̄ medio. ergo caro non prius est diuinitati vnita q̄ animata.

¶ Utrum anima sit prius assumpta q̄ corpori vnita.

2ª questiuncula.

Ulterius videt q̄ anima sit prius assumpta q̄ corpori coniuncta: extremū enim prius ꝯiungit medio q̄ alteri extremorū: sed diuinitas vnitur carni mediāte anima. ergo prius vnit aie q̄ carni sed simul diuinitas ꝛ anima carni vniūtur. ergo diuinitas prius vnitur anime q̄ carni. ¶ Preterea ꝑsona christi ex tribus substātijs cōponi dicitur. s. ex diuinitate anima ꝛ carne: quorum supremum est deitas: et infimū est caro: anima autem est mediū: sed prius diuinitas fuit q̄ anime et carni vniret. ergo si medium cū extremis cōmunicat. videtur q̄ aia sit posterior deitate et prior carne: sed simul aia creata est et assumpta. ergo aia prius est asūpta q̄ carni vniatur.

Sed cōtra anima nō est prius assumpta q̄ creata: nec creata q̄ corpori infusa: q: creando corpori infundit: et infundēdo creat. ergo aia nō est prius assumpta q̄ carni vnita.

Respondeo dicendum: q̄ nulla natura hȝ eē nisi in supposito suo: non enim hūanitas potest esse nisi in hoie. vnde q̄cq̄d est in genere substātie per se existens: rationē hypostasis hȝ vel suppositi: ꝛ q: vnio diuinitatis et humanitatis fit in hypostasi: vt dicit Dama. ideo non potest esse: vt qd̄ assumptū est prius fuerit q̄ assumeretur: nisi forte poneretur q̄ assumptio rationē hypostasis rei assumpte tolleret: qd̄ est inconueniens. hoc enim sine corruptione assumpti accidere non posset. et ideo nullum horum triū est possibile. s. nec vt caro cōcepta prius fuerit: et postmodū assumpta: nec vt aia prius creata ꝛ postmodū assumpta: neq̄ vt homo prius ex suis partibꝰ constitutus sit: ꝛ postmodū assumptus: sicut aūt ex dictis patet corpus assumptibilitatē habet ex anima: similiter etiā partes essentiales assumptibilitatem habent ex ratione nature cuius sunt partes. vnde etiam vtrūq̄ horum ē impossibile: vt scilicet anima prius sit creata et assumpta: ꝛ postmodum corpori coniuncta: et etiā q̄ sit caro sit prius cōcepta: et postmodum anime vnita: sed hec quatuor necesse ē simul fuisse. s. cōceptionē carnis: creationē anime: coniunctionem vtriusq̄: et vnionem ad deitatem.

Unde patet responsio ad primā questionē. nō enim fuit possibile q̄ caro priꝰ fuerit concepta et postmodū assumpta: quia si ante assumptionē cōcepta fuisset. propriam hypostasim habuisset: et tūc post assumptionem vel mansisset illa hypostasis: et sic nō potuissȝ fieri vnio in hypostasi: vel non mansisset: et hoc sine corruptione carnis prius concepte accidere nō posset. ratio enim hypostasis nō est accidentalis rei: vt re eadem numero manente alia hypostasis esse possit.

Ad primū ergo dōm: q̄ q̄uis illud qđ nō est nō possit assumi: tñ possibile est vt in eodē instāti in q̄ esse hȝ assumat: vt sic eē rei assumpte nō p̄cedat assumptioneȝ tpe: sȝ natura. ¶ Ad 2^m dōm: q̄ q̄uis motus ſm p̄ncipiū sui vel mediū nō possit eē simul cum eo ad qđ mot⁹ terminat: tñ vltimū mot⁹ pōt esse simul cuȝ eo: sicut alteratio termiat ad generationē: ita q̄ in eodē instāti in q̄ alteratio terminat forma subalis introducit: ita ēt in eodē instāti in q̄ ꝯceptio termiat qñ caro p⁹ ꝯcepta ē tūc assumi pōt. Et q: cōptio in instāti facta est nō differebat in ea p̄mū mediū et termin⁹ et iō simpl'r loquēdo ꝯceptio sil' fuit cum assumptione.

Rñsio ad primā q̄stiūculam.

Ad secundā q̄stionē ptȝ etiā rñsio ex p̄dictis. nō em̄ est possibile vt caro p̄us assumpta sit et postmodū aiata pp duo: tñ quia assūptibilitatē hȝ ab aia: quā sibi aia ꝯferre nō pōt an̄q̄ ei vniatur: tū etiā q: ptes assūptibilitateȝ hñt a toto, vt prius dictū est.

Ad primū ergo dōm: q̄ corp⁹ assumptibile ē ſm q̄ ordinē hȝ ad animā et ad totū: quē ordinē habere nō pōt nisi postq̄ aie virtutum est ⁊ actu pars hūane nature effectū: et tñ sepata aia ⁊ dissoluto toto adhuc remanet ille ordo in corpe ſm spem resurrectionis: sicut et habitus acq̄situs vt virt⁹ politica causat p actualeȝ opationē: ⁊ tñ trāseunte actuali opatiōe remanet habit⁹. vñ ptȝ q̄ corpus non pōt assumi anteq̄ aie vniat: ⁊ tñ si aia separet post vniōnē: remāebit caro nihilominus assumpta ⁊ diuinitati vnita. ¶ Ad scđm dōm: q̄ forma p̄supponit materiā ppriā ⁊ dispositā nō ordine tpis: sed ordine nature: q: in eodē istāti in q̄ materie sit necessitas. idest in vltimo istāti dispositiōis iducit forma substantialis: ⁊ iō non opȝ q̄ prius tpe caro sit cōcepta q̄ aie vniat.

Rñsio ad secundā q̄stiūculā.

Ad tertiā q̄stioneȝ ptȝ rñsio ex p̄dictis. nō em̄ potuit aia prius assumi q̄ carni vniret cum assumptibilis sit p hoc q̄ est pars humane nature.

Ad primū ergo dōȝ: q̄ extremum nō semp prius tpe cōiungit medio q̄ alteri extremoꝝ: sil' enim tpe aer patitur a calore ⁊ visus: sed tñ aer p̄us patit ordine nature: q: passio aeris causat passionē visus: sil'r etiā nō ē necessariū q̄ p̄us tpe deitas p̄us sit vnita aie q̄ carni. ¶ Ad scđm dōm q̄ aia quāuis sit dignior corpe: est tñ forma corpis: forme autem nō est vt tpe materiā p̄cedat: sȝ dignitate tantū: diuinitas autem nō vnitur humne nature vt forma. vñ non est silis rō vtrobiq̄.

¶ Expositio textus.

Quod autē humane nature) Nō est intelligēdū p humanitatē animam et corp⁹: quasi pprie dici possit humanitas ē aia et corpus: sȝ sicut in toto intelligūtur ptes vt i domo paries ⁊ tectū: que tñ de toto non p̄dicant: vnde etiā in auctoritate bti hiero. subdit. (Humanitas q̄ ex aia continet ⁊ corpore.) nō dicit q̄ est aia ⁊ corpus (Errant ergo qui noie humani-

tatis.) Per hanc ꝓprietatē que ab eis humanitas dr pōt intelligi forma cōsequēs partiū cōpōsitionē corpis ⁊ anime: in qua sicut natura cōi oīa indiuidua cōmunicāt. forte enim qui hoc posuerunt sapiebāt opinionē Platonis: ꝙ posuit formas vniuersales in actu habere esse in natura ꝑter materiā. sic enim ſm eum: vt phs in ꝑmo Meta. dicit. Forma hois erat sine carnibus ⁊ ossibus. ⁊ sine aliis partibus eius ⁊ talem humanitatez sine corpe ⁊ anima isti assumptā ponebāt. Et cōtra tales Dama. dicit in. 3° lib. cap̄. 11. Nec eam que nuda contēplatione cōsiderat naturā assumpsit. non enim incarnatio esset: sed deceptio et fictio incarnationis. Uel tangit vt quidam dicunt opinionē eorum qui dicebant christū ſm ꝙ est homo non esse quid sed qualiter se habēs: qḋ infra tangeť. dist. 6. (Qḋ euidenter idē Joānes.) Sciendūꝙ magister accipit verba Jo. Dama. sed nō sensuz. Inducit enim Dama. hec verba ad cōfutandū errorem eorum qui dicebant in christo vnā tantū naturā esse ꝗsi fectam ex diuinitate ⁊ humanitate: sicut vna quedā natura cōficiť ex anima et corpe: anīa que signatur cuz diciť omnes homines esse eiusdem nature: nō ita ꝙ in quolibet eoꝝ aīa ⁊ corpus sint vnius nature adinuicem cōparata: sed quia ex his duobus vna natura ꝯficiť: in qua omnes cōueniunt: sed non est ita in christo ꝙ ex humanitate ⁊ diuinitate vna cōmunis natura resultet: que sit quasi communis spēs de pluribus predicata: que diuinitatem ⁊ humanitatem simul habeant. Magister autem assumit hec verba ad impugnandū positionem eorū qui proprietatem ꝗ humanitas dicitur assumptam dicebant. Humanitas enim si cōsidereť vt cōmunis species est ꝗ in pluribꝰ inueniť: ſm quez modum omnium hoīm dicitur vna natura. sic autē cōis species humanitatis in xp̄o non est. nō em̄ humanitas christi est cōmunis actu: sed humanitas singularis (Neqȝ enim factꝰ.) Uideť ꝙ hec ꝓbatio nulla sit. multe enim species sunt que non nisi de vno indiuiduo ꝑdicantur: vt sol ⁊ luna Sed dōm ad hoc ꝙ ſm intentionem magistri facile ē respōdere. Omnis em̄ species que participatur a multis idiuiduis: ꝑdicatur de oībus eis. vnde si species humana ꝓut est cōis: esset quid subsistens ꝑter sigularia: ipsa de oībus ꝑdicaretur. vnde si talem humanitatē christꝰ assumpsisset homo ꝗ est christus de oībꝰ hominibus ꝑdicareť. Scdm intentionē vero Dama. aliter est dōz ꝙ oīs natura cōis inquantū huiusmodi in multis inueniri pōt. Sed si aliqua species sit ꝗ ī vno tantū est indiuiduo: hoc est propter aliquid aliud: quod non est de intellectu illius nature. vnde possibile est itelligere plures soles: sȝ singulare hȝ incōmunicabilitatem ꝑ id qḋ est de ratione eius. s. ꝑ materiam que cēt pars diffinitionis eius si diffiniretur: vt ex. 8. Meta. patet. vnde nō est possibile intelligi hunc hominez de pluribus predicari. vnde ptȝ ꝙ illud qḋ nec actu nec itellectu de pluribus dici potest est singulare. huiusmodi autem est christus: quare hoc nomen christus

Platonis error notatur.

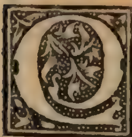
Instātia cōtra textū dissoluiť.

non significat vnam naturã com munẽ resultantẽ ex vnione diuinitatis ⁊ humanitatis: sed vnam hypostasim subsistentẽ in vtraꝙ natura. (Omnia q̃ l nostra natura.) Intelligendũ est de his q̃ sunt de ratione humane nature: sicut principia essentialia ipsius vel etiam ea q̃ ex principijs eẽntialibus consequũtur: vt naturales proprietates. vnde nõ est instantia de immortalitate q̃ gratis primo homini cõcessa est. (Et tamen predicant illum visibilẽ.) Responsio quare sol non inficitur ex hoc ꝙ radios suos p feces spargit hec est: q: nõ cõmunicat cum alijs corporibus in materia vt simul agens patiat̃ sicut ea q̃ in mã cõicat dũ agũt patiunt̃ vt in primo de gña. &c. Anima autem cõmunicat corpori in materia: non ex qua fit anima: sed in qua fit. ⁊ ideo ex coniunctione ad corpus inficit̃ Diuinitas autem non cõmunicat cũ corpe neꝙ in materia ex qua: cuꝫ oĩno sit immaterialis: neꝙ sicut materia in qua: cum nõ vniat̃ corpi sicut forma eius.

Sol nõ maculatur.

¶ De carne quam verbum assumpsit: qualis ante fuerit et qualis assumpta sit.

¶ Distinctio. iij.

Queritur etiam de carne verbi an prius q̃ꝫ conciperetur obligata fuerit peccato. Et an talis fuerit assumpta a verbo. Hanc dici põt ⁊ credi oportet iuxta sanctorum attestationis conuenientiam ipsam prius peccato fuisse obnoxiã sicut reliqua virginis caro: sed spiritussancti operatiõe ita mundatã: vt ab omni peccati contagione ĩmunis vniretur verbo: pena tamen nõ necessitate: sed voluntate assumentis remanente. Mariam quoꝙ totam spiritussanctus in eam preueniens a peccato prorsus purgauit et a fomite peccati etiam liberauit: vel fomitem ipsum penitus euacuando vt q̃busdam placet: vel sic debilitãdo ⁊ extenuando: vt ei postmodũ peccandi occasio nullatenus extiterit. Potentiã quoꝙ generandi absꝙ viri semine virgini preparauit. Ita enim verba euangelij docẽt: vbi angelus virginẽ alloquens ait. Spiritussanctus superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obumbrabit tibi: et quod nascet̃ ex te sanctum vocabitur filius dei. Cui sacra virgo respondit. Ecce ancilla domini: fiat mihi ẽm verbum tuum. Quod exponens Joãnes ait. Post consensum autem sancte virginis spiritussanctus preuenit in ipsam ẽm verbum domini quod angel⁹ dixit purgans ipsam. et potentiã deitatis verbi receptiuam: preparans simul ⁊ generatiuaꝫ ⁊ tunc obumbrauit ipsaꝫ de

Magnalia facta diue virgini.

altissimi per se sapientia: et virtus existens idest filius dei patris homousios: id est consubstantialis: sicut diuinum semen. et copulauit sibiipsi ex sanctissimis et purissimis ipsius virginis sanguinibus carnem animatam anima rationali et intellectiua: nostre antique cõspersionis non seminans: sed p spiritum creans. Quare simul caro: simul dei caro: simul caro animata anima rationali et intellectu: simul dei verbi caro animata anima rationali et ĩtellectiua. Ex his perspicuum fit quod ante diximus: carnem. s. verbi simul conceptam et assumptam: eandemq immo virginem totam spiritu sancto preueniente ab omni labe peccati castificatam. Cui collata est potentia nouo more generãdi: vt sine coitu viri: sine libidine concipientis in vtero virginis celebraretur conceptus dei et hominis. Illa enim caro: quam deus sibi ex virgine vnire dignatus est: sine vitio concepta: et sine peccato nata est. hãc tamen carnem non celestis non aeree: non alterius cuiusq̃ putes esse nature: sed eius cuius est omnium hominum caro.

¶ Auctoritate confirmat et tunc fuisse virginem immunem a peccato.

Quod autẽ sacra virgo extunc ab oĩ peccato imunis extiterit. Augustinus euidenter ostẽdit in libro de natura et gratia inquiens. Excepta virgine maria: de qua ppter honorẽ dñi nullã prorsus: cum de peccato agitur: haberi volo questionẽ. Inde enim scimꝰ q ei plus gratie est collatum ad vincendũ ex omni parte peccatum: q̃ cõcipere ac parere meruit: quem cõstat nullũ habuisse peccatum. Hac igitur virgine excepta: si omnes sancti et sancte cõgregari possẽt: et quereretur ab eis an peccatum haberẽt: quid respõderent nisi quod Joannes ait. Si dixerimus quoniam peccatũ non habemus nosipsos seducimus. Illa autẽ virgo singulari preuenta est gratia atq replecta: vt ipm haberet ventris sui fructum quẽ ex initio habet vniuersitas dñm: vt illud quod nascebatur ex propagine primi hominis: tantummodo generis et nõ criminis originem duceret.

Virginea puritas ostẽditur.

¶ Diuisio textus.

Ostenso qd filius dei in humana natura et quo ordine assumpserit hic ostendit quale sit qd assumptũ est. Et diuidit in duas ptes. In pma pte determinat veritatẽ. In scda mouet quasdam dubitatiões circa veritatez determinatam ibi. (Cunctꝫ aũt illa caro cuius.) Prima diuidit in duas partes. In prima determinat conditionez carnis assumpte que fuit in ea per operationem spiritussancti. In secũda determinat conditionem matris de qua assumpta est ibi. (Mariaz quoqꝫ totam.) Circa pmũ duo facit. Primo mouet questionem. Secũdo determinat eam ibi. (Sane dici potest.) (Mariaz quoqꝫ totam.) hic ostendit conditionez matris. Et circa hoc tria facit. Primo determinat conditionem eius ante conceptionem carnis assumpte. Secundo conditionem ipsius in ipsa conceptione ibi. (Potentiaz quoqꝫ generandi.) Tertio conditionem eius post conceptionem ibi. (Quod autem sacra virgo) Circa secundum duo facit. Primo determinat qd collatum fuerit beate virgini in conceptione saluatoris. Secundo ex dictis quandaz conclusionẽ elicit ibi. (Ex his perspicuuz fit.) ¶ Hic est triplex questio. Prima de sanctificatiõe beate virginis. Secunda de potẽtia generatiua qua saluatorẽ concepit. Tertia de annunciatione q̃ per angelum facta est. De conditione enim carnis assumpte in sequenti parte distinctionis queretur.

¶ Questio. I.

Circa pmũ qrũtur duo. Primo de tpe sanctificationis. Scdo de effectu ipsius. De sanctificatione enim aliorum questio ptinet ad quartum librum dist. 6.

¶ Utrũ btã virgo fuerit aũ sctificata q̃ conceptio eius finiretur.

Ad primuz sic pcedit. videtur q beata virgo sanctificata fuerit anteqꝫ cõceptio carnis eius finiret. Sicut em̃ dicit Apostolus Rom. xi. Si radix sancta et rami: sed parẽtes cõparant ad plem cõceptã sicut radix ad ramos: ergo sanctificatis parẽtibus virginis: sanctificatio ad ipaz puenisset: sꝫ si in parẽtibus sanctificata esset: sanctificatio cõceptionẽ eius pcessisset. cuꝫ ergo credẽdum sit ei collatũ esse q̃cquid cõferri potuit: videt q aũ cõceptionẽ sanctificata sit. ¶ Preterea. bonũ est efficaci⁹ ad agẽdũ q̃ malũ: cũ maluz nõ agat nisi in virtute boni: vt dicit Dionysi. 4. ca. de diui. no. sed p peccatũ pmi parentis infectio originalis peccati in oẽs homines ptransit: ergo multo fortius p sanctificationem parentũ beata virgo sanctificari potuit: et sic idẽ q prius. ¶ Preterea. id qd est meritoriũ gratie: sanctificationi nõ repugnat: sed actus matrimonialis meritori⁹ esse potest: ergo in ipso concubitu matrimoniali parentuz beate virginis ipsa sanctificari potuit. ¶ Sed contra. qd nõ est non potest sanctificari: sꝫ beata virgo nõ

fuit anteq̄ cōciperet in vtero matris sue: ergo nō potuit ante conceptionē sanctificari. ¶ Preterea vnigenito dei filio singularis cōceptio et partus debebat: sed xp̄i cōceptio ex virgine mr̄e fuit sine cōmixtiōe viri: ergo non decuit vt mater eius cōciperet nisi p sexuū commixtionem: sed post statum nāe corrupte nō potuit eē cōmixtio sexuū sine libidie: cū q̄ libido illa q̄ est filia peccati ex p̄ctō p̄mo rum parentū pueniens: sit causa originalis peccati in ple: vt Augus. dicit: videt q nō potuit beata virgo sanctificari nisi post conceptionem.

¶ Utrum ante animationem fuerit sanctificata.

Prla q̄stiuncula.

Alterius videt q ante animationē sanctificata fuerit. Ambrosi⁹ eīn dicit Luce p̄mo. de Joāne baptista. Nondum illi inerat spūs vite et iā inerat spūs gr̄e: sed spūs vite anima est: ergo in Joanne baptista gratia animam p̄uenit: sed q Joanni baptiste concessum est: dubitari non debet beate virgini concessum esse: ergo et ipsa ante animationem sanctificata fuit.

¶ Preterea. Jere. p̄mo dicitur. Anteq̄ te formarem in vtero noui te. nec loquitur ibi de notitia qua bonos et malos cognoscit quia per hoc nulla prerogatiua ostenderetur ipsius Jeremie ad quem dicta verba pferuntur: ergo oportet inteligi de notitia approbationis: sed hec notitia est solum bonorum et habentiū gratiam: ergo Jeremias anteq̄ formaretur: gratiam habuit. ergo et anteq̄ animaretur: qr anima nō infunditur nisi formato puerperio: ergo multo amplius an̄ animationem beata virgo sanctificata fuit. ¶ Preterea. Ansel. in lib. de conceptu virginali dicit. Decebat vt illius hominis cōceptio de matre purissima fieret que ea puritate niteret: qua maior sub deo nequit intelligi: sꝫ maior puritas fuisset in ea si aīa eius nūq̄ infectionē peccati originalis habuisset q̄ si ad aliquod tempus habuerit: et post modum mundata fuerit: ergo anima illa nunq̄ originali peccato īfecta fuit: aut igitur caro sanctificata fuit: ante animationem: vel saltem in ipso instanti infusionis anima gratiam suscepit p quam immunis a peccato originali esset. ¶ Sed contra. in partibus hominis est talis ordo q anima est deo ppinquior q̄ corpus: sed virtus alicuius agentis p̄us peruenit ad ea que sunt sibi ppinquiora: et per ea ad magis distantia: ergo gratia sanctificationis a deo venit ad corpus per animam: ergo anteq̄ animaretur: sanctificari non potuit. ¶ Preterea. contraria nata sunt fieri circa idem: sed gratia sanctificationis precipue originali peccato opponitur: cum ergo ante animationem in ple peccatum originale esse non possit: quia proprium subiectum culpe est anima rationalis: videt q ante animationē: beata virgo sanctificata non fuerit.

¶ Utrū ante natiuitatē ex vtero fuerit sanctificata.

Alterius videt qḋ nec etiā ante natiuitatem ex vtero: sicut eīn dicit Augusti. ad Dardan. sanctificatio qua singuli efficimur templū dei nō nisi renatorum est: nemo aūt renascit nisi p̄us nascat. ergo

Scḋa q̄stiuncula.

ritatem: sed sub hac maximã vir go mater eius habere debuit.

Rñsio ad se= cundã q̃stiun culam

Ad tertiã q̃stionẽ di= cendum: ꝙ btã virgo ante natiuitatẽ ex vte ro sanctificata fuit: qḋ colligi pȯ test ex hoc ꝙ ipa sup oẽs alios sanctos a pctõ purior fuit: vt ex hac lr̃a habet: veluti diuine sa= pientie mater electa in quã ni= hil coinq̃natũ incurrit: vt dicit Sap̃.7. vnde cũ hec puritas in quibusdam fuisse inueniat vt ante natiuitatẽ ex vtero a pctõ mũdarẽtur: sicut de Joãne ba= ptista: de q̃ legit Luce.1. Spiri tusancto replebit adhuc ex vte ro matrꝫ sue. ⁊ de Hieremia de quo dicit Hiere.1. Priusꝙ exi. de ven. sancti. te. non est dubitã dũ hoc multo excellentius ma tri dei collatum fuisse.

Ad primũ ergo dr̃ ꝙ verbuꝫ Augu. intelligendum est de re= generatione que fit per legem cõem: qḋ notat in hoc qḋ dicit. q̃ singuli efficimur templũ dei. hec eñ sanctificatio fit p sacramẽta que p ministros ecclesie dispen= santur: quorum operationi q̃ in maternis vteris sunt subiacere nõ possunt: sed deꝰ sacramentis gratiaꝫ non alligauit. vnde p̃ter hũc modum in maternis vteris aliquos quodã p̃uilegio sancti= ficat. ¶ Ad scḋm dḋm: ꝙ si rege neratio que est per legẽ cõmunẽ sumatur. oportet verbum dñi qḋ dicitur Joãnis.3. Nisi q̃s renatꝰ fuerit ⁊c. intelligi de natiuitate ex vtero q̃ simpl'r natiuitas dicit et hoc ipse textus sonare videt. cum dicit: ex aq̃ et spũ: si autẽ su matur pro quacũꝙ regeneratio ne gratie: sic oportet intelligi de natiuitate in vtero: non tñ opor tet ꝙ regñatio spiritualis q̃ est per sacramenta secũda dici non possit: q: ille due in vno ꝯueniũt fm ꝙ contra tertiam diuidũtur. vtraꝙ enim illarum naturalis ē hec vero spiritualis. ¶ Ad ter= tium dicendum: ꝙ quãuis san= ctificatio beate virginis in vtero expressa in scriptura veteris et noui testamenti non legatur: tñ pro certo haberi pȯt ex his que ibi legũtur. si eñ Joãnes et Hie remias qui christũ pronunciaue runt sanctificati sunt: multo ma gis virgo que christum genuit.

¶ Utrum beatissima virgo per sanctificationem in vtero fuerit totaliter ab originali mundata.

D secũdũ sic pcedit. videtur ꝙ per sanctificationeꝫ in vtero dei genitrix a pctõ originali totaliter mũda= ta nõ sit. remota eñ macula: rea tus remanere non pȯt: sed post sanctificationẽ originalis pecca ti adhuc reatus mansit in ea: q: si ante mortem christi defuncta fuisset diuina visione caruisset: ergo per sanctificationẽ a macula ori ginali liberata non fuit. ¶ Pre= terea. Nihil qḋ ad virtutẽ pro= mouet ei subtrahenduꝫ fuit: cui virtutis perfectio debebatur: sꝫ fomes ad virtutẽ promouet: vñ et paulo potentia a se carnis sti mulum amoueri dictum est: vir= tus in infirmitate perficitur: pri me Cor. xij. ergo cũ matrem dei summa virtutis perfectio dece= ret: fomes ab ea p sanctificatio= nem remoueri nõ debuit. ¶ Pre terea. In littera Magister dicit ꝙ caro christi anteꝙ conciperet obnoxia

obnoxia fuit peccato: sicut et reliqua caro virginis: sed caro nō est peccato obnoxia nisi ratione fomitis: ergo per sanctificationem in vtero fomes ab ea remotus non fuit. ¶ Sed contra beate virgini: aliquid vltra legē cōmunez conferendum fuit: sed sanctificatio que fit per legem cōmunē aufert culpe maculā fomite remanente. ergo in beata virgine fomitez ex toto remouit ¶ Preterea corruptio fomitis ē causa quare dicere non possumus: peccatum non habemus. hoc eniz adam in primo statu dicere potuit: sed vt ex littera habetur beata virgo hoc dicere potuit. ergo i ipā fomes nō fuit.

¶ Utrum per sanctificationem in vtero fuerit immunis a peccato actuali.

Prima qstiuncula. **Alterius** videtur q̄d ip sanctificationem in vtero immunitatē a peccato actuali consecuta non sit. sicut eniz dicit. August. in libro d̄ q. vete. et no. testamen. Maria per quam gestuz est mysteriū incarnationis saluatoris: in morte domini dubitauit. non tamen in dubitatione permāsit: sed dubitatio de fide peccatum est. ergo non fuit a peccato omnino immunis. ¶ Preterea Ambros. dicit super. illud Luce primo. Spiritussanctus superueniet in te: Spiritussanctus in virginez superueniens mentez ipsius ab omni sorde vitiorū castigauit: sed sordes viciorū ex peccato consequuntur. ergo beata virgo post primā sanctificationez peccauit. ¶ Preterea Augustinus dicit in libro de perfectione iustitie. Esse sine peccato de solo vnigenito in hac vita dici potest. ergo de beata virgine dici non potest. ¶ Sed contra Ber. in epistola ad Lud. dicit. Puto quod copiosior gratia sanctificationis in ipsam descendit: q̄ non solum ortum eius sanctificauit: sed eam ab omni peccato deinceps custodiuit immunem: ergo per primam sanctificationem immunitatez ab omni peccato consecuta est. ¶ Preterea Sapientie primo dicitur. In maliuolaz animaz non introibit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. sed dei sapientia non solum animam virginis intrauit: sicut et de ceteris dicitur Sap. vij. In animas sanctas se transfert. sz et corpus eius inhabitauit carnem de ea assumens: ergo in ea nulluz peccatū fuit. quod colligi potest ex eo quod dicitur Cant. 4°. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te:

¶ Utrum per sanctificationem illam fuerit cōfirmata in bono.

Alterius videtur q̄ per secundā sanctificationez que in conceptione saluatoris fuit: confirmationez in bono consecuta non fuit: q̄d enim quis iaz habet adipisci vlterius non potest: sed si beata virgo ex prima sanctificatione immunitatez a peccato habuit: ex tunc confirmata fuit: nō enim certitudo impeccabilitatis habetur nisi per iustitiam confirmatam. ergo per secundam sanctificationem. confirmationem gratie adepta non est. ¶ Preterea in nullo qui purus viator fuerit liberum arbitrium confirmatum ad iustitiam comprobari 2a qstiuncula.

extrema adinuicem. sed spiritus sanctus non vnitur humanitati persona. ergo non est medium vnionis.

Que stiūcula 2ª. ¶ Utrum vnio cadit media inter naturam humanam et diuinam.

Alterius videt͛ q̄ nec vnio cadat medium inter humanā naturā et diuinā. nullum enī accidēs cadit mediū in aliqua substantiali vnione. sed vnio cum sit relatio: accidens quodam est. ergo cum vnio diuinitatis ad humanitatē nō sit accidētalis. sed in substātia que hypostasis dr. videt͛ q̄d in illa vnione mediū cadere nō possit. ¶ Preterea. Si vnio illa res aliqua est aut est eterna aut tēporalis si eterna. cū cōpositionē non sit intelligere sine cōpositis. vt dicit phs. oporteret q̄d hō ab eterno deo vnitus fuisset: si tēporalis: cū vnio sit in vtroq̄ extremorū. videt͛ q̄ aliq̄d tēporale in deo sit: q̄d est impos̄e. ergo vnio non est aliqua res cadens mediū inter humanā naturam ꝛ diuinaꝫ. ¶ Preterea si sit tēporalis. cū oīa temporalia precesserint in operibus sex dieruꝫ opꝫ q̄ ꝛ vnio ista operib⁹ illis p̄cesserit. q̄d nō vr̄. ergo vnio nō ē aliqua res tēporalis que mediū inter diuinitatem et humanitatem cadere possit.

¶ Sed cōtra relatio cadit mediū inter extrema. sed vnio relatio q̄dā ē. qua hūanitas ꝛ diuinitas vniri dr̄. ḡ mediāte vnione hūana natura diuine vnita est.

Respondeo Supposita distinctione in p̄dicto articulo p̄missa. sciendum est q̄ in vnione humane nature ad diuinā nihil pōt cadere mediū formal͛r vniens cansans. cui p̄ p̄us humana natura coniūgatur q̄ꝫ diuine p̄sone. sicut enī inter materiā ꝛ formā nihil cadit mediū in esse. q̄d p̄ p̄us sit i materia q̄ꝫ forma substantialis: alias esse accidentale eēt p̄us substātiali. quod ē impossibile. ita etiam inter naturaꝫ et suppositum nō potest aliq̄d dicto modo medium cadere: cū vtraq̄ ꝯiūctio sit ad esse substātiale. sed sicut aduētum forme i materiam p̄cedunt ordine fiēdi disponentia formaliter et materialiter quibus materia reddit͛ idonea ad susceptionē forme. ita etiā in humana natura inueniūtur quedam supaddita quibus redditur dicens. vt assumatur a diuīa p̄sona. vt sciētie ꝛ v̄tutes ꝛ hmōi. vn̄ ista possunt quodam mō dici mediū cōgruētie. Medium q̄ tinus cadit i vniōe vbi.

Ad primam ergo q̄stionē dōm q̄ sicut in. 2. sen. 26. distin. Magister dicit. gratia dupliciꝫ dicitur. Uno modo ipse de⁹ gratis dans vel gratuita voluntas eius. alio modo donum aliq̄d gratis datum. primo ergo modo accipiendo gratiam: gratia est medium vnionis quasi vnionem efficaciter causans. q: gratuita sua voluntate sine meritis p̄cedentib⁹ carnē assumpsit. Secundo modo accipiēdo gratiam nō cadit ibi aliquod medium habituale donum. sicut vnionem vel vnibilitatem formaliter causans. sed solum est sicut medium congruitatis. sicut etiam scientia et perfectio corporis et huiusmodi: que decent nature assumpte non decess Rō ad q̄ōnes

se. Nisi forte gratia ipsa vnio dicatur que est quoddam donum gratie gratis datum quę quomodo sit mediū post dicet.

Ad primum ergo dicendū qd sicut ipsemet se exponit. Assumptio illa ad maximam gratiam ptinet: quia tam maximum donum collatum est homini. vt esset filius dei nullis pcedentibus meritis. Unde gratia diuina ibi signat voluntatem diuinā vnionem gratis facientem et nō habitum aliquem quo interueniente vnio completa sit. ¶ Ad scdm dōm. q fruitio operationem quandam dicit. vnde p fruitionem anima vnitur deo. sicut operans operationis obiecto: hoc autem ad rationē perfecte operationis ptinet. vt a potētia mediante habitu eliciat: et ideo oz quod vnio fruitionis mediante habitu gratuito fiat. vnio autē in psona est ad vnum esse psonale: habitus autem non potest esse principium psone subsistentis: sed est ad esse consequēs: et ideo gratia non est medium in vnione psonali: sicut vnionē formaliter causans. ¶ Ad tertium dicēdū q quauis assumi in vnitatem diuine psone sit supra facultatem humane nature: nō tamē exigitur aliquid formaliter humanā naturā eleuās ad talem assumptionē. tum quia quocūqz addito talis natura a psona diuina in infinitum distaret. tum quia cum assumi p se nature cōueniat: omnia autem accñtia pter rōnē nature sunt: et ideo non poterit humana natura fm id quod assumptibilis est eleuari p aliquod accidens additum ad hoc. vt assumptibilior fiat. sed ad hoc qd assumatur. exigitur benignitas diuina humanā naturam. ad tantam dignitatē gratis eleuans. Rō ad pmam qstiunculam

Ad scdam qstionem. dicendum q spiritussanctus non potest dici in illa vnione medium: nisi sicut vnionem effectiue causans: que quauis effectus totius trinitatis sit: tamē spūsancto appropriatur. vt infra dicet. dist. 4.

Ad primū ergo dōm: q etiā verbum creatū voci nō vnitur mediāte spū: nisi sicut per medium effectiuum vnionis: quia sicut dicit phs in scdo de anima. percussio respirati aeris ad arteriā est causa vocis: et per hunc etiā modum spirituisancto appropriatur efficientia carnis: cui verbum increatum vnitur. ¶ Ad secundum dicendum q ea que per voluntatem fiunt: etiam mediante amore fiunt. sicut efficiente causa: et sic etiam est in predicta vnione. ¶ Ad tertium dōm. qd spiritussanctus etiam dicitur propinquior nobis inquantum per ipm omnia dona nobis donantur. vt in pmo libro distin. 18. dictum est. et sic in idem redit cum predictis

Ad tertiam questionē dōm est q inter humanam naturam et diuinā necesse est cadere vnionem mediam: non sicut causam sed sicut effectum coniūctionem naturarum consequentem. Est enim natura relationis. vt i alijs rerum generibus causam habeat qr minimum habet de natura entis. vt Cōmētator in. 11. meta Rō ad 3m qōnum.

phy.dič vñ ꝯuis relatio ꝑ se nõ terminet motum: quia in ad aliquid non est motus. vt ꝓbatur in.5°.phyſi.⁊ tñ ex hoc ꝙ mot⁹ ꝑ se terminaẗ ad aliqđ ens:đ necessitate cõsequiẗ relatio aliqua sicut ex hoc ꝙ mot⁹ alterationis terminaẗ ad albedinē cõsequiẗ relatio siĩtudinis ad oĩa alba. similiter etiã ex hoc ꝙ mot⁹ generationis terminaẗ ad formaʒ cõsequiẗ hec relatio ẽm quã materia sub forma esse dr. ita etiaʒ ex hoc qđ motus assumptionis humane nature terminaẗ ad ꝑsonã: cõsequiẗ hec relatio q̃ dicitur vnio. vñ vnio est mediũ non sicut assumptionem causans. sʒ poti⁹ sicut eã ꝯñs. sicut etiã dictum est supra. quod aqua ē medium in tactu ex hoc ꝙ tãgẽtia humecta sunt.

Ad primuʒ ꝯ dđʒ. ꝙ nihil ꝓhibet accñs esse mediũ in coniũctione substãtiali. sicut ꝯiũctionē sequẽs: impoĩe ē tñ. vt sit mediũ cõiũctionē cãns. ¶ Ad 2m dđm. ꝙ vnio relatio quedã tēporalis est: q̃ quidē realiter ē in ipa natura assumpta: sʒ est in ꝑsona assumēte ẽm rõnē tantũ: sicut ⁊ de aliis relationib⁹ ex tpe de deo dictis. vt domin⁹ ⁊ hmõi vt in pmo lib. di.3°. dictũ ē. Et tñ sicut dñs realiter dr deus: nõ ꝓpter relationē dominij realiter in ipo existentē: sed ꝓpter potestatē coercēdi creaturaʒ: ex qua talis relatio causaẗ. ita etiã dicitur realiter vnitus q: in eo realiter est ꝑsonalitas ad quã vnio terminaẗ. ¶ Ad 3m dđm: ꝙ vnio illa precessit in operibus sex dierũ: non in ratione seminali: sʒ in potentia obedientie tantum: sicut i costa ade fuit: vt ex ea eua formari posset.

¶ Utrum caro ꝑus fuerit cõcepta ꝙ̃ assumpta.

Ad tertiuʒ sic proceditur. videẗ ꝙ caro ꝑus fuerit cõcepta quã assumeretur. qđ eñ nõ est nõ põt assumi sed caro ꝑ ꝯceptionē efficiẗ ens caro ergo ꝑus fuit cõcepta ꝙ̃ assumereẗ. ¶ Preterea mot⁹ semꝑ ꝑcedit tpe terminũ mot⁹: sʒ cõceptio carnis terminata est ad vnionē: sicut mot⁹ ad terminuʒ ergo cõceptio vnionem ꝑcessit.

¶ Sed cõtra. sola vnione ꝯmunicatio ꝓprietatum efficitur: vt qđ de homine diciẗ de filio dei dicatur. sed concipi proprie carnis est. sic ergo cõceptio carnis vnionem ꝑcederet: filius dei de virgine conceptus nõ esset: qđ ē contra symbolum. ergo conceptio carnis vnionem nõ ꝑcessit.

¶ Utrum caro ꝑus fuerit assumpta ꝙ̃ animata.

Ulterius videtur qđ caro pri⁹ fuerit assumpta ꝙ̃ animata. qđ eñ est pmũ in resolutiõe est vltimũ in compositione: sed anima separata est a carne adhuc manēte vnione carnis ad diuinitateʒ ergo caro ꝑus est assumpta a diuinitate ꝙ̃ animaretur. ¶ Preterea anima cũ sit forma requirit ꝓpriã materiã scʒ corpus organicũ in quo sit: hoc autē fit ꝑ conceptionem carnis. ergo cõceptio ꝑcedit animationē: sʒ conceptio carnis siĩ ē cũ ipi⁹ assumptione vt ꝓbatũ ē. ergo caro ꝑus fuit assũpta ꝙ̃ aĩata aĩa rationali: ¶ Sʒ ꝯ. caro vniẗ diuinitati me

Prīa q̃stiũcula.

diante anima. vt supra habitum est: sed extremũ non prius extremo cõiũgitur ꝙ̄ medio. ergo caro non prius est diuinitati vnita ꝙ̄ animata.

¶ Utrũ anima sit prius assumpta ꝙ̄ corpori vnita.

2ª questiũcula.

Ulterius videtur ꝙ anima sit prius assumpta ꝙ̄ corpori coniuncta: extremũ enim prius ꝯiungitur medio ꝙ̄ alteri extremorũ: sed diuinitas vnitur carni mediãte anima. ergo prius vnitur aie ꝙ̄ carni sed simul diuinitas ⁊ anima carni vniũtur. ergo diuinitas prius vnitur anime ꝙ̄ carni. ¶ Preterea psona christi ex tribus substãtiis cõponi dicitur. s. ex diuinitate anima ⁊ carne: quorum supremum est deitas: et infimũ est caro: anima autem est mediũ: sed prius diuinitas fuit ꝙ̄ anime et carni vniretur. ergo si medium cũ extremis cõmunicat. videtur ꝙ aia sit posterior deitate et prior carne: sed simul aia creata est et assumpta. ergo aia prius est assũpta ꝙ̄ carni vniatur.

Sed cõtra anima nõ est prius assumpta ꝙ̄ creata: nec creata ꝙ̄ corpori infusa: qꝛ creando corpori infunditur: et infundẽdo creatur. ergo aia nõ est prius assumpta ꝙ̄ carni vnita.

Respondeo dicendum: ꝙ nulla natura hꝫ eẽ nisi in supposito suo: non enim hũanitas potest esse nisi in hoie. vnde qcqd est in genere substãtie per se existens: rationẽ hypostasis hꝫ vel suppositi: ⁊ qꝛ vnio diuinitatis et humanitatis fit in hypostasi: vt dicit Dama. ideo non potest esse: vt qd assumptũ est prius fuerit ꝙ̄ assumeretur: nisi forte poneretur ꝙ assumptio rationẽ hypostasis rei assumpte tolleret: qd est inconueniens. hoc enim sine corruptione assumpti accidere non posset. et ideo nullum horum triũ est possibile. s. nec vt caro cõcepta prius fuerit: et postmodũ assumpta: nec vt aia prius creata ⁊ postmodũ assumpta: nec ꝙ̄ vt homo prius ex suis partibꝰ constitutus sit: ⁊ postmodũ assumptus: sicut autem ex dictis patet corpus assumptibilitatẽ habet ex anima: similiter etiã partes essentiales assumptibilitatem habent ex ratione nature cuius sunt partes. vnde etiam vtrũqꝫ horum ẽ impossibile: vt scilicet anima prius sit creata et assumpta: ⁊ postmodum corpori coniuncta: et etiã ꝙ sit caro sit prius cõcepta: et postmodum anime vnita: sed hec quatuor necesse ẽ simul fuisse. s. cõceptionẽ carnis: creationẽ anime: coniunctionem vtriusqꝫ: et vnionem ad deitatem.

Unde patet responsio ad primã questionẽ. nõ enim fuit possibile ꝙ caro priꝰ fuerit concepta et postmodũ assumpta: quia si ante assumptionẽ cõcepta fuisset. propriam hypostasim habuisset: et tũc post assumptionem vel mansisset illa hypostasis: et sic nõ potuissꝫ fieri vnio in hypostasi: vel non mansisset: et hoc sine corruptione carnis prius concepte accidere nõ posset. ratio enim hypostasis nõ est accidentalis rei: vt re eadem numero manente alia hypostasis esse possit.

Ad primū ergo dōm: ꝙ q̄uis illud qđ nō est nō possit assumi: tñ possibile est vt in eodē instāti in q̄ esse hʒ assumat: vt sic eē rei assumpte nō p̄cedat assumptionez tpe: sʒ natura. ¶ Ad 2^m dōm: ꝙ q̄uis motus ſm p̄ncipiū sui vel mediū nō possit eē simul cum eo ad qđ mot⁹ terminat: tñ vltimū mot⁹ pōt esse simul cuʒ eo: sicut alteratio termiat ad generationē: ita ꝙ in eodē instāti in q̄ alteratio terminat forma subalis introducit: ita ēt in eodē instāti in q̄ ꝯceptio termiat qñ caro p⁹ ꝯcepta ē tūc assumi pōt. Et qꝛ cōceptio in instāti facta est nō differebat in ea p̄mū mediū et termin⁹ et iō simplr loquēdo ꝯceptio sil' fuit cum assumptione.

Rñsio ad primā q̄stiūculam.

Ad secundā q̄stionē ptʒ etiā rñsio ex p̄dictis. nō eñ est possibile vt caro p̄us assumpta sit et postmodū aiata pp duo: tū quia assūptibilitatē hʒ ab aia: quā sibi aia ꝯferre nō pōt an̄q̄ ei vniatur: tū etiā qꝛ ptes assūptibilitatez hñt a toto, vt prius dictū est.

Ad primū ergo dōm: ꝙ corp⁹ assumptibile ē ſm ꝙ ordinē hʒ ad animā et ad totū: quē ordinē habere nō pōt nisi postq̄ tale virtutum est ꝛ actu pars hūane nature effectū: et tñ sepata aia ꝛ dissoluto toto adhuc remanet ille ordo in corpe ſm spem resurrectionis: sicut et habitus acq̄situs vt virt⁹ politica causat p actualez opationē: ꝛ tñ trāseunte actuali opatiōe remanet habit⁹. vñ ptʒ ꝙ corpus non pōt assumi anteq̄ aie vniat: ꝛ tñ si aia separet post vnionē: remāebit caro nihilominus assumpta ꝛ diuinitati vnita. ¶ Ad scđm dōm: ꝙ forma p̄supponit materiā ppriā ꝛ dispositā nō ordine tpis: sed ordine nature: qꝛ in eodē istāti in q̄ materie fit necessitas. idest in vltimo istāti dispositiōis iducit forma substantialis: ꝛ iō non opʒ ꝙ prius tpe caro sit cōcepta q̄ aievniat.

Rñsio ad secundā q̄stiūculā.

Ad tertiā q̄stionez ptʒ rñsio ex p̄dictis. nō eñ potuit aia prius assumi q̄ carni vniret cum assumptibilis sit p hoc ꝙ est pars humane nature.

Ad primū ergo dōʒ: ꝙ extremum nō semp prius tpe cōiungit medio q̄ alteri extremoꝝ: sil' enim tpe aer patitur a colore ꝛ visus: sed tñ aer p̄us patit ordine nature: qꝛ passio aeris causat passionē visus: silr etiā nō ē necessariū ꝙ p̄us tpe deitas p̄us sit vnita aie q̄ carni. ¶ Ad scđm dōm ꝙ aia quāuis sit dignior corpe: est tñ forma corpis: forme autez nō est vt tpe materiā p̄cedat: sʒ dignitate tantū: diuinitas autez nō vnitur humne nature vt forma. vñ non est silis rō vtrobiq̄.

¶ Expositio textus.

Quod autē humane nature) Nō est intelligēdū p humanitatē animam et corp⁹: quasi pprie dici possit humanitas ē aia et corpus: sʒ sicut in toto intelligūtur ptes vt i domo paries ꝛ tectū: que tñ de toto non p̄dicant: vnde etiā in auctoritate bti Hiero. subdit. (Humanitas q̄ ex aia continet ꝛ corpore.) nō dicit q̄ est aia ꝛ corpus (Errant ergo qui nole humani-

tatis.) Per hanc ppietatē que ab eis humanitas dr pōt intelli gi forma cōsequēs partiū cōpō sitionē corpis ⁊ anime: in qua si cut natura cōi oia indiuidua cō municāt. Forte enim qui hoc po suerunt sapiebāt opinionē Pla tonis: q̄ posuit formas vniuersa les in actu habere esse in natura pter materiā. sic enim fm eum: vt phs in pmo Meta. dicit. Forma hois erat sine carnibus ⁊ ossibus. ⁊ sine aliis partibus eius ⁊ talem humanitatē sine corpe ⁊ anima isti assumptā ponebāt. Et cōtra tales Dama. dicit in. 3° lib. cap. 11. Neq₃ eam que nuda contēplatione cōsideraẗ naturā assumpsit. non enim incarnatio esset: sed deceptio et fictio incarnationis. Uel tangit vt quidam dicunt opinionē eorum qui dicebant christū fm q₃ est homo non esse quid sed qualiter se habēs: qđ infra tangeẗ. dist. 6. (Qđ eui denter idē Joānes.) Sciendūq₃ magister accipit verba Jo. Dama. sed nō sensuz. Inducit enim Dama. hec verba ad cōfutandū errorem eorum qui dicebant in christo vnā tantū naturā esse q̄si fectam ex diuinitate ⁊ humanitate: sicut vna quedā natura cō ficiẗ ex anima et corpe: ania que signatur cuz diciẗ omnes homi nes esse eiusdem nature: nō ita q₃ in quolibet eoꝝ aīa ⁊ corpus sint vnius nature adinuicem cō parata: sed quia ex his duobus vna natura ꝯficiẗ: in qua omnes cōueniunt: sed non est ita in chri sto q₃ ex humanitate ⁊ diuinitate vna cōmunis natura resultet: que sit quasi communis spēs de pluribus predicata: que diuinitatem ⁊ humanitatem simul habeant. Magister autem assumit hec verba ad impugnandū positionem eorū qui proprietatem q̄ humanitas dicitur assumptam dicebant. Humanitas enim si cō sideraret vt cōmunis species est q̄ in pluribꝰ inueniẗ: fm quez modum omnium hoim dicitur vna natura. sic autē cōis species hu manitatis in xpo non est. nō eñ humanitas christi est cōmunis actu: sed humanitas singularis (Neq₃ enim factꝰ.) Uideẗ q₃ hec pbatio nulla sit. multe enim spe cies sunt que non nisi de vno in diuiduo pdicantur: vt sol ⁊ luna Sed dōm ad hoc q₃ fm intentio nem magistri facile ē respōdere. Omnis eñ species que partici patur a multis idiuiduis: pdica tur de oibus eis. vnde si species humana put est cōis: esset quid subsistens pter sigularia: ipsa de oibus pdicaretur. vnde si talem humanitatē christꝰ assumpsisset homo q̄ est christus de oibꝰ ho minibus pdicareẗ. Scđm intentionē vero Dama. aliter est dōz q₃ ois natura cōis inquantū hu iusmodi in multis inueniri pōt. Sed si aliqua species sit q̄ i vno tantū est indiuiduo: hoc est pro pter aliquid aliud: quod non est de intellectu illius nature. vnde possibile est itelligere plures so les: sz singulare hz incōmunicabilitatem p id qđ est de ratione eius. s. p materiam que ēēt pars diffinitionis eius si diffiniretur: vt ex. 8. Meta. patet. vnde nō est possibile intelligi hunc hominez de pluribus predicari. vnde ptz q₃ illud qđ nec actu nec itellectu de pluribus dici potest est singu lare. huiusmodi autem est christus: quare hoc nomen christus

Platonis error notatur.

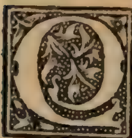
Instātia cōtra textū dissoluiẗ.

non significat vnam naturā com munē resultantē ex vnione diuinitatis et humanitatis: sed vnam hypostasim subsistentē in vtraque natura. (Omnia q̄ i nostra natura.) Intelligendū est de his q̄ sunt de ratione humane nature: sicut principia essentialia ipsius vel etiam ea q̄ ex principijs eēntialibus consequūtur: vt naturales proprietates. vnde nō est instantia de immortalitate q̄ gratis primo homini cōcessa est. (Et tamen predicant illum visibilē.) Responsio quare sol non inficitur ex hoc q̄ radios suos p feces spargit hec est: qr nō cōmunicat cum alijs corporibus in materia vt simul agens patiat sicut ea q̄ in mā cōicat dū agūt patiunt vt in primo de gn̄a. dr. Anima autem cōmunicat corpori in materia: non ex qua fit anima: sed in qua fit. et ideo ex coniunctione ad corpus inficit. Diuinitas autem non cōmunicat cū corpe neque in materia ex qua: cuz oīno sit immaterialis: neque sicut materia in qua: cum nō vniat corpi sicut forma eius.

Sol nō maculatur.

Ⅽ De carne quam verbum assumpsit: qualis ante fuerit et qualis assumpta sit.

Ⅽ Distinctio. iij.

Queritur etiam de carne verbi an prius q̄ conciperetur obligata fuerit peccato. Et an talis fuerit assumpta a verbo. Sanc dici pōt et credi oportet iuxta sanctorum attestationis conuenientiam ipsam prius peccato fuisse obnoxiā sicut reliqua virginis caro: sed spiritussancti operatiōe ita mundatā: vt ab omni peccati contagione imunis vniretur verbo; pena tamen nō necessitate: sed voluntate assumentis remanente. Mariam quoque totam spiritussanctus in eam preueniens a peccato prorsus purgauit et a fomite peccati etiam liberauit: vel fomitem ipsum penitus euacuando vt qbusdam placet: vel sic debilitādo et extenuando: vt ei postmodū peccandi occasio nullatenus extiterit. Potentiā quoque generandi absque viri semine virgini preparauit. Ita enim verba euangelij docēt: vbi angelus virginē alloquens ait. Spiritussanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi: et quod nascet ex te sanctum vocabitur filius dei. Cui sacra virgo respondit. Ecce ancilla domini: fiat mihi sm verbum tuum. Quod exponens Joānes ait. Post consensum autem sancte virginis spiritussanctus preuenit in ipsam sm verbum domini quod angel⁹ dixit purgans ipsam. et potentiā deitatis verbi receptiuam: preparans simul et generatiuaz et tunc obumbrauit ipsaz de

Magnalia facta diue virgini.

altissimi per se sapientia: et virtus existens idest filius dei patris homousios: id est consubstantialis: sicut diuinum semen. et copulauit sibiipsi ex sanctissimis et purissimis ipsius virginis sanguinibus carnem animatam anima rationali et intellectiua: nostre antique cõspersionis non seminans: sed p spiritum creans. Quare simul caro: simul dei caro: simul caro animata anima rationali et intellectu: simul dei verbi caro animata anima rationali et itellectiua. Ex his pspicuum fit quod ante diximus: carnem .s. verbi simul conceptam et assumptam: eandemque immo virginem totam spiritu sancto preueniente ab omni labe peccati castificatam. Cui collata est potentia nouo more generãdi: vt sine coitu viri: sine libidine concipientis in vtero virginis celebraretur conceptus dei et hominis. Illa enim caro: quam deus sibi ex virgine vnire dignatus est: sine vitio concepta: et sine peccato nata est. Hãc tamen carnem non celestis non aeree: non alterius cuiusque putes esse nature: sed eius cuius est omnium hominum caro.

¶ Auctoritate confirmat ex tunc fuisse virginem immunem a peccato.

Quod autẽ sacra virgo ex tunc ab oi peccato imunis extiterit. Augustinus euidenter ostẽdit in libro de natura et gratia inquiens. Excepta virgine maria: de qua ppter honorẽ dñi nullã prorsus: cum de peccato agitur: haberi volo questionẽ. Inde enim scim⁹ quod ei plus gratie est collatum ad vincendũ ex omni parte peccatum: quod cõcipere ac parere meruit: quem cõstat nullũ habuisse peccatum. Hac igitur virgine excepta: si omnes sancti et sancte cõgregari possẽt: et quereretur ab eis an peccatum haberẽt: quid respõderent nisi quod Joannes ait. Si dixerimus quoniam peccatũ non habemus nosipsos seducimus. Illa autẽ virgo singulari preuenta est gratia atque repleta: vt ipm haberet ventris sui fructum quẽ ex initio habet vniuersitas dñm: vt illud quod nascebatur ex propagine primi hominis: tantummodo generis et nõ criminis originem duceret.

Virginea puritas ostẽditur.

¶ Diuisio textus.

Ostenso qd filius dei in humana natura et quo ordine assumpserit hic ostendit quale sit qd assumptũ est. Et diuidit in duas ptes. In pma pte determinat veritatẽ. In scda mouet quasdam dubitatiões circa veritatez determinatam ibi. (Cunctꝫ aũt illa caro cuius.) Prima diuidit in duas partes. In prima determinat conditionez carnis assumpte que fuit in ea per operationem spiritussancti. In secũda determinat conditionem matris de qua assumpta est ibi. (Mariaz quocꝫ totam.) Circa pmũ duo facit. Primo mouet questionem. Secũdo determinat eam ibi. (Sane dici potest.) (Mariaz quocꝫ totam.) hic ostendit conditionez matris. Et circa hoc tria facit. Primo determinat conditionem eius ante conceptionem carnis assumpte. Secundo conditionem ipsius in ipsa conceptione ibi. (Potentiaz quocꝫ generandi.) Tertio conditionem eius post conceptionem ibi. (Quod autem sacra virgo) Circa secundum duo facit. Primo determinat qd collatum fuerit beate virgini in conceptione saluatoris. Secundo ex dictis quandaz conclusionẽ elicit ibi. (Ex his perspicuuz fit.) ¶ Hic est triplex questio. Prima de sanctificatiõe beate virginis. Secunda de potẽtia generatiua qua saluatorẽ concepit. Tertia de annunciatione q̃ per angelum facta est. De conditione enim carnis assumpte in sequenti parte distinctionis queretur.

¶ Questio. I.

Circa pmuz qruntur duo. Primo de tpe sanctificationis. Scdo de effectu ipsius. de sanctificatione enim aliorum questio ptinet ad quartum librum dist. 6.

¶ Utrũ btã virgo fuerit añ sctificata q̃ȝ conceptio eius finiretur.

Ad primuz sic pcedit. videtur q̃ beata virgo sanctificata fuerit anteq̃ȝ cõceptio carnis eius finiret. Sicut em dicit Apostolus Rom. xi. Si radix sancta et rami: sed parẽtes cõparant ad plem cõceptã sicut radix ad ramos: ergo sanctificatis parẽtibus virginis: sanctificatio ad ipaz puenisset: sȝ si in parẽtibus sanctificata esset: sanctificatio cõceptionẽ eius pcessisset. cuz ergo credẽdum sit ei collatũ esse q̃cquid cõferri potuit: videt q̃ añ ↄceptionẽ sanctificata sit. ¶ Preterea. bonũ est efficaci⁹ ad agẽdũ q̃ȝ malũ: cũ maluz nõ agat nisi in virtute boni: vt dicit Dionysi. 4. ca. de diui. no. sed p peccatũ pmi parentis infectio originalis peccati in oẽs homines ptransit: ergo multo fortius p sanctificationem parentũ beata virgo sanctificari potuit: et sic idẽ q̃ prius. ¶ Preterea. id qd est meritoriũ gratie et sanctificationi nõ repugnat: sed actus matrimonialis meritori⁹ esse potest: ergo in ipso concubitu matrimoniali parentuz beate virginis ipsa sanctificari potuit. ¶ Sed contra. qd nõ est non potest sanctificari: sȝ beata virgo nõ

fuit anteq̄ cōciperet in vtero matris sue: ergo nō potuit ante conceptionē sanctificari. ¶ Preterea vnigenito dei filio sin gularis cōceptio et partus debebat: sed xp̄i cōceptio ex virgine m̄re fuit sine cōmixtiōe viri: ergo non decuit vt mater eius cōciperet nisi p sexuū commixtionem: sed post statum nāe corrupte nō potuit eē cōmixtio sexuū sine libidie: cū q̄ libido illa q̄ est filia peccati ex p̄ctō p̄morum parentū p̄ueniens: sit causa originalis peccati in p̄le: vt Augu. dicit: videt q̄ nō potuit beata virgo sanctificari nisi post conceptionem.

¶ Utrum ante animationem fuerit sanctificata.

Prla q̄ stiuncu la.

Alterius videt q̄ ante animationē sanctificata fuerit. Ambrosi⁹ eñ dicit Luce p̄mo. de Joāne baptista. Nondum illi inerat sp̄ūs vite tn̄ inerat sp̄ūs gr̄e: sed sp̄ūs vite anima est: ergo in Joanne baptista gratia animam p̄uenit: sed q̄ Joanni baptiste concessum est: dubitari non debet beate virgini concessum esse: ergo et ipsa ante animationem sanctificata fuit.

¶ Preterea. Jere. p̄mo dicitur. Anteq̄ te formarem in vtero noui te. nec loquitur ibi de notitia qua bonos et malos cognoscit quia per hoc nulla prerogatiua ostenderetur ipsius Jeremie ad quem dicta verba p̄feruntur: ergo oportet inteligi de notitia approbationis: sed hec notitia est solum bonorum et habentiū gratiam: ergo Jeremias anteq̄ formaretur: gratiam habuit. ergo et anteq̄ animaretur: q2 anima nō infunditur nisi formato puerperio: ergo multo amplius an̄ animationem beata virgo sanctificata fuit. ¶ Preterea. Ansel. in lib. de conceptu virginali dicit. Decebat vt illius hominis cōceptio de matre purissima fieret que ea puritate niteret: qua maior sub deo nequit intelligi: sȝ maior puritas fuisset in ea si aīa eius nūq̄ infectionē peccati originalis habuisset q̄ si ad aliquod tempus habuerit: et post modum mundata fuerit: ergo anima illa nunq̄ originali peccato īfecta fuit: aut igitur caro sanctificata fuit: ante animationem: vel saltem in ipso instanti infusionis anima gratiam suscepit p quam immunis a peccato originali esset. ¶ Sed contra. in partibus hominis est talis ordo q̄ anima est deo p̄pinquior q̄ corpus: sed virtus alicuius agentis p̄us peruenit ad ea que sunt sibi p̄pinquiora: et per ea ad magis distantia: ergo gratia sanctificationis a deo venit ad corpus per animam: ergo anteq̄ animaretur: sanctificari non potuit. ¶ Preterea. contraria nata sunt fieri circa idem: sed gratia sanctificationis precipue originali peccato opponitur: cum ergo ante animationem in p̄le peccatum originale esse non possit: quia proprium subiectum culpe est anima rationalis: videt q̄ ante animationē: beata virgo sanctificata non fuerit.

¶ Utrū ante natiuitatē ex vtero fuerit sanctificata.

Alterius videt q̄d nec etiā ante natiuitatem ex vtero: sicut eñ dicit Augusti. ad Dardan. sanctificatio qua singuli efficimur templū dei nō nisi renatorum est: nemo aūt renascit nisi p̄us nascat. ergo

Secūda q̄stiuncula.

nullus habet grām anteꝙ nasca tur: sed sanctificatio est effectus gratie: ergo beata virgo in vtero matris sanctificata nō fuit. ¶ Si dicat̄ ꝙ est duplex natiuitas scꝫ natiuitas in vtero que conceptio dicitur: ꝛ natiuitas ex vtero que communiter natiuitas nominat̄ ꝛ beate virginis regenerationem sanctificationis precessit natiui-tas in vtero: sed non natiuitas ex vtero. ¶ Cōtra. dominus Joannis. 3. generationem spiritualem que est ex aqua ꝛ spiritu: vocat secundam dicens. oportet vos nasci denuo: sed si due natiuitates carnales precessissent: spiritualis non diceretur secunda: sed tertia ergo non est duplex natiuitas vt dictum est. ¶ Preterea. beatus Hieronymus dicit. Nō mihi credas si tibi aliquid dixero qđ ex veteri vel nouo testamento habe ri nō possit: sed de sanctificatiōe beate virginis in vtero nihil dicit̄ in veteri vel nouo testamento: ergo non est credenduꝫ eam in vtero sanctificatam fuisse. ¶ Sed cō tra. ecclesia nō solennizat nisi ꝓ aliquo sancto: solennizat autem natiuitatem beate virginis: ergo beata virgo sancta nata fuit. ergo anteꝙ ex vtero nasceretur sanctificata fuit. ¶ Preterea. Luce primo de Joanne baptista dicitur. Spiritu sancto replebitur ad huc ex vtero matris sue: sed plus gratie collatum est beate virgini ꝙ alicui sanctorum: vt in littera ex verbis Augusti. dicit̄. ergo beata virgo adhuc in vtero matris spiritusancto repleta fuit. ergo ꝛ sanctificata.

Respondeo dicēdum: ꝙ sicut dicit Dionysius. 12. ca. de diui. no. sanctitas est ab omni immundicia libera ꝛ perfecta ꝛ immaculata mundicia. vnde cum sanctificari sit sanctum fieri: oportet ꝙ sanctificatio emundationem ab immūditia spūali ponat: prout nūc de sanctificatiōe loquimur. emūdatio autē a spirituali macula. s. culpa sine gratia esse non potest sicut ꝛ tenebra nō nisi per lucem fugatur. vnde sanctificatio tantū ad eos pertinet: qui grē capaces sunt: ꝛ qꝛ ꝓpriū subiectum gratie est rōnalis natura: iō ante īfusionem anime rationalis beata virgo sanctificari non potuit ꝛc.

Ad primā q̄stionem ergo dicēdum qđ nullo mō in parentibus sanctificari potuit: neꝙ etiā in ipso actu cōceptiōis eius. Cōditio eñ spiritualis ꝑsonalis a parētibus in prolē nō trāsit: nisi sit ad naturā corporalē ꝑtinens: vt grāmatica patris in filiū nō trāsit qꝛ ꝑfectio ꝑsonalis est. vñ ꝛ sanctificatio parentū in beatā virgineꝫ trāsfundi nō potuit nisi curati essent in eis nō soluꝫ id qđ ꝑsone est: sed etiā id quod est nature: inquantum huiusmodi: quod quidē deus facere potuit: sed non decuit. perfecta eñ nature curatio ad ꝑfectionem glorie ꝑtinet: ꝛ ideo sic in statu vie parentes eius curati non fuerunt. vt prolem suam sine originali peccato cōcipere possent: ꝛ ideo beata virgo in peccato originali fuit cōcepta: ꝓpter quod beatus Bernardꝰ. ad Lugđ. scribit cōceptionē illiꝰ celebrādā nō esse: ꝙuis in quibusdaꝫ ecclesijs ex deuotiōe celebret̄: nō cōsiderādo cōceptiōem: sed potius sanctificatiōem: que quādo determinate fuerit incertum est.

Ad primũ ġ dōm ꝙ si radix est sancta ẜm id qđ est radix: ⁊ rami sūt sancti. q: nō pōt arbor bona fructus malos facere. Matth. 7. vnde apłs vult ibi ꝓbare ꝙ si antiqui patres sancti fuerūt ꝑ fidem ⁊ spem: populus ex eis ẜm carnē descendēs: sanct⁹ erit quādo corda filioꝝ cōuertentur ad patres parentes autez beate virginis radix eius fuerūt per actuz nature propagatiōi deseruientem. vnde nisi natura in eis sctificata fuissz nō potuit ex eis sancta ꝓles cōcipi: sed vitiata ꝓpter viciū nature in eis remanēs: nō aūt fuit in eis natura sanctificata. ¶ Ad secūdū dōm ꝙ gr̄a sanctificās non oīno directe opponit pctō originali: sz solum prout peccatum originale personā inficit. Est eñ gratia ꝑfectio personalis: pctm̄ vero originale direcute est viciū nature: ⁊ iō nō opz ꝙ gratia sanctificās a parētibus traducat: si pctm̄ originale traducat: sicut ⁊ originalis iustitia cui directe opponitur traducta fuisset. ¶ Ad tertiuz dicendum ꝙ cōcubitus quo beata virgo cōcepta fuit: meritori⁹ credītur nō ꝑ gr̄am oīno purgātem naturā: sed per gr̄am perficiētem personas parentum: ⁊ ideo non oportuit ꝙ in ꝓle cōcepta statim sanctitas esset nō ꝓpter repugnātiā actus matrimonij ad sanctitatem: sed propter repugnantiaz vicij nature nōdum curati.

Gr̄a. ē ꝑfectō ꝑsone.

Respōsio ad p̄mam q̄stiunculaz.

Ad scđam q̄ōnē dōm: ꝙ sanctificatio beate virginis nō potuit esse decēter ante infusionē anime: q: gratie capax nōduz erat: sed nec etiā in ipso instāti infusionis: vt s. per gratiam tūc sibi infusam cōseruaretur ne culpā originalem incurreret. Christus eñ hoc singulariter in humano genere habet: vt redemptiōe non egeat: q: caput nostrū est: sed oībus cōuenit redimi per ipsum. hoc autem esse nō posset si alia aīa inueniretur que nunq̄ originali macula fuisset infecta: ⁊ ideo nec beate virgini: nec alicui preter christū hoc concessum est.

Ad primū ergo dōz ꝙ hec ṽba de Joāne baptista dicūtur pro tempore illo quādo ad ingressuz matris dei exultauit in vtero: ꝙ fuit in sexto mēse a cōceptione eius: vt verba angeli ostendūt. Luce. 1. vnde cōstat ꝙ tunc aīam rōnalez habebat: ⁊ ideo vel per spūm vite nō intelligitur anima rationalis sed respiratio exterioris aeris vel dicitur spiritus vite: si de anima intelligatur: nondum inesse: quia nōdum manifestabatur per modum quo dicūtur res fieri qñ innotescunt. ¶ Ad secundum dicēdum ꝙ loquitur de notitia approbationis: que quamuis sit tātum habētium gratiā: non tamē est eorum solum quādo gratiam habent: sed ab eterno. vnde talis notitia potuit esse. Jere. ante ei⁹ formatiōem: nō tamen satisfactio que tamē esse potuit ante egressionem ex vtero: ⁊ ideo tempus noticie ⁊ sanctificatiōis distiguit dominus dicēs: priusq̄ te formarem in vtero noui te: ⁊ anteq̄ exires de ven. san. te. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ hec puritas soli homini deo debebatur: vt ipe quasi vnicus redemptor humani generis nulla peccati seruitute teneretur: cui competebat omnes a peccato redimere. vñ nō hāc pu-

ritatem: sed sub hac maximã virgo mater eius habere debuit.

Rñsio ad secundã q̃stiunculam

Ad tertiã q̃stionẽ dicendum: q̃ btã virgo ante natiuitatẽ ex vtero sanctificata fuit: qđ colligi potest ex hoc q̃ ipsa sup oẽs alios sanctos a pctõ purior fuit: vt ex hac lr̃a habet: veluti diuine sapientie mater electa in quã nihil coinq̃natũ incurrit: vt dicit Sap. 7. vnde cũ hec puritas in quibusdam fuisse inueniat vt ante natiuitatẽ ex vtero a pctõ mũdarẽtur: sicut de Joãne baptista: de q̃ legit Luce. 1. Spiritusancto replebit adhuc ex vtero matris sue. & de hieremia de quo dicit hiere. 1. Priusq̃ exi. de ven. sancti. te. non est dubitãdũ hoc multo excellentius matri dei collatum fuisse.

Ad primũ ergo dđz q̃ verbuz Augu. intelligendum est de regeneratione que fit per legem cõem: qđ notat in hoc qđ dicit. q̃ singuli efficimur templũ dei. hec enim sanctificatio fit p sacramẽta que p ministros ecclesie dispensantur: quorum operationi q̃ in maternis vteris sunt subiacere nõ possunt: sed de⁹ sacramentis gratiaz non alligauit. vnde p̃ter hũc modum in maternis vteris aliquos quodã p̃uilegio sanctificat. ¶ Ad scđm dđm: q̃ si regeneratio que est per legẽ cõmunẽ sumatur. oportet verbum dñi qđ dicitur Joãnis. 3. Nisi q̃s renat⁹ fuerit &c. intelligi de natiuitate ex vtero q̃ simpl'r natiuitas dicit et hoc ipse textus sonare videt. cum dicit: ex aq̃ et spũ: si autẽ sumatur pro quacũq̃ regeneratione gratie; sic oportet intelligi de natiuitate in vtero: non tñ oportet q̃ regñatio spiritualis q̃ est per sacramenta secũda dici non possit: q2 ille due in vno ꝯueniũt ſm q̃ contra tertiam diuidũtur. vtraq̃ enim illarum naturalis & hec vero spiritualis. ¶ Ad tertium dicendum: q̃ quãuis sanctificatio beate virginis in vtero expressa in scriptura veteris et noui testamenti non legatur: tñ pro certo haberi põt ex his que ibi legũtur. si eñ Joãnes et hieremias qui christũ pronunciauerunt sanctificati sunt: multo magis virgo que christum genuit.

¶ Utrum beatissima virgo per sanctificationem in vtero fuerit totaliter ab originali mandata.

D secũdũ sic pcedit. videtur q̃ per sanctificationez in vtero dei genitrix a pctõ originali totaliter mũdata nõ sit. remota eñ macula: reatus remanere non põt: sed post sanctificationẽ originalis peccati adhuc reatus mansit in ea: q2 si ante mortem christi defuncta fuisset diuina visione caruisset: ergo per sanctificationẽ a macula originali liberata non fuit. ¶ Preterea. Nihil qđ ad virtutẽ promouet ei subtrahenduz fuit: cui virtutis perfectio debebatur: sz fomes ad virtutẽ promouet: vñ et paulo potentia a se carnis stimulum amoueri dictum est: virtus in infirmitate perficitur: pri me Cor. xij. ergo cũ matrem dei summa virtutis perfectio deceret: fomes ab ea p sanctificationem remoueri nõ debuit. ¶ Preterea. In littera Magister dicit q̃ caro christi anteq̃ conciperet

obnoxia

obnoxia fuit peccato: sicut et reliqua caro virginis: sed caro nõ est peccato obnoxia nisi ratione fomitis: ergo per sanctificationem in vtero fomes ab ea remotus non fuit. ¶ Sed contra beate virgini: aliquid vltra legẽ cõmunez conferendum fuit: sed sanctificatio que fit per legem cõmunẽ aufert culpe maculã fomite remanente. ergo in beata virgine fomitez ex toto remouit ¶ Preterea corruptio fomitis ẽ causa quare dicere non possumus: peccatum non habemus. hoc eniz adam in primo statu dicere potuit: sed vt ex littera habetur beata virgo hoc dicere potuit. ergo i ipsa fomes nõ fuit.

¶ Utrum per sanctificationem in vtero fuerit immunis a peccato actuali.

Prima qstiuncula. **Alterius** videtur q̃d per sanctificationem in vtero immunitatẽ a peccato actuali consecuta non sit. sicut eniz dicit. August. in libro d̃ q. vete. et no. testamen. Maria per quam gestuz est mysteriũ incarnationis saluatoris: in morte domini dubitauit. non tamen in dubitatione permãsit: sed dubitatio de fide peccatum est. ergo non fuit a peccato omnino immunis. ¶ Preterea Ambros. dicit super illud Luce primo. Spiritussanctus superueniet in te: Spiritussanctus in virginez superueniens mentez ipsius ab omni sorde vitiorũz castigauit: sed sordes viciorũz ex peccato consequuntur. ergo beata virgo post primã sanctificationez peccauit. ¶ Preterea Augustinus dicit in libro de perfectione iustitie. Esse sine peccato de solo vnigenito in hac vita dici potest. ergo de beata virgine dici non potest. ¶ Sed contra Ber. in epistola ad Lud. dicit. Puto quod copiosior gratia sanctificationis in ipsam descendit: q̃ non solum ortum eius sanctificauit: sed eam ab omni peccato deinceps custodiuit immunem: ergo per primam sanctificationem immunitatez ab omni peccato consecuta est. ¶ Preterea Sapientie primo dicitur. In maliuolaz animaz non introibit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. sed dei sapientia non solum animam virginis intrauit: sicut et de ceteris dicitur Sap. vij. In animas sanctas se transfert. sz et corpus eius inhabitauit carnem de ea assumens: ergo in ea nulluz peccatũ fuit. quod colligi potest ex eo quod dicitur Cant. 4°. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te.

¶ Utrum per sanctificationem illam fuerit cõfirmata in bono.

2a questiuncula. **Alterius** videtur q̃ per secundã sanctificationez que in conceptione saluatoris fuit: confirmationez in bono consecuta non fuit: q̃d enim quis iaz habet adipisci vlterius non potest: sed si beata virgo ex prima sanctificatione immunitatez a peccato habuit: ex tunc confirmata fuit: nõ eñ certitudo impeccabilitatis habetur nisi per iustitiam confirmatam. ergo per secundam sanctificationem. confirmationem gratie adepta non est. ¶ Preterea in nullo qui purus viator fuerit liberum arbitrium confirmatum ad iustitiam comprobari

potest potētiā enim peccādi et potentia moriendi ex eodem passu currere videntur. et nō prius tollatur potētia peccādi quam potētia moriēdi: sed btā virgo etiam postquam salvatorē cōcepit ante mortē suam pura viatrix fuit. ergo in ea confirmatio iustitie nō fuit. ¶ Item videtur quod nec tūc penitus a fomite liberata fuerit. est enim vnus effectus fomitis vt infecti fomite originalem culpā in prolē generādo transfundāt: sed si per impossibile ponatur beatā virginē aliū post xpm ex carnali copula generasse. pecca catū originale in illū trāsfudisset. ergo in ea aliquo mō post scdam sctificationē fomes remāsit. sed cōfirmatio vnius oppositorum non pōt contingere quamdiu aliqd de opposito remanet: ergo btā virgo cōfirmata nō fuit per secūdā sanctificationē. ¶ Sed contra Amb. dicit in lib. de virg. beate virginis. Impossibile fuit vterū virginis quē dei filius inhabitādo consecrauit: aliene copule coitu incestari: sed eadē rōne. nec aliud peccatū in ea esse potuit. ergo cōfirmata fuit. ¶ Preterea, vbi est plenitudo lucis. habilitas ad tenebras nō remanet. sed in cōceptione xpi beata virgo tota lumine plena fuit, cōcipiens illū qui est splēdor glorie pris. Heb. vñ dicitur Eccl. xliiij. Ingressa est gloria domini tēplum: et resplenduit: ergo post illam sanctificationē confirmata fuit.

Respondeo ad primā qōnē dōm quod duplex sctificatio btē virginis eē dignoscitur. pma qua in vtero sanctificata fuit. scda in cōceptione salvatoris. et quia sanctificatio emundationē a culpa dicit. q sine gra esse nō pōt. gre autē ē firmitatē quandā facere: iō effectus sactificationis in generali est duplex. s. emūdare et cōfirmare: et quātū ad vtrūque scdam sanctificatio pfecit pmā. in pma enim sm quod ab oibus cōiter tenetur a pctō originali quātū ad maculā et reatū purgata fuit: sed de emūdatione eius a fomite diuersimode opinantur. qdā enim dicūt quod per pmā sctificationē fomes ex toto sublatus est. Cui contradicit qd in lra ex verbis Damasce. dr: quod in scda sctificatiōe supuenit in eā spūs sctūs eā purgās.: qd nō pōt intelligi nisi de purgatione a fomite. quia pctm actuale nō cōmiserat: vt dicit Aug. ¶ Et iō alij dicūt quod quātū ad aliqd purgata fuit a fomite in pma sctificatione et quātū ad aliqd fomes remāsit. qd etiam diuersimode distinguitur. qdā enim dicūt quod subtractus fuit inquātū est inclinās ad malū: remāsit autē inquātū difficultatē ē pbens ad bonū. quos duos fomitis effectus apls notat Roma. vij. dicēs nō enim qd volo bonū hoc ago: sed qd odi malū hoc facio. ¶ Hoc aūt nō vr posse stare. quia scdm idē ex quo est pnitas ad vnū cōtrariorū est difficultas ad alterū siue sit habitus aut forma aliqua. sicut grauitas trahit deorsum et causat difficultatem in ascensu: siue etiā sit priuatio siue defectus: sicut debilitas virtutis motiue facit pnitatem ad casum et difficultatē in pgressu vñ nō pōt esse vt fomes tollatur sm quod inclinat ad malū: et remaneat sm quod causat difficultatem ad bonum. ¶ Et ideo alij dicūt quod fomes est corruptio psone: in quantum impellit ad malum: et

Sctificatio duplex distinguitur.

Caute leege.

inquantum facit difficultatē ad bonū. & sic penitus in pⁱma sctifi catione subtract⁹ est a beata vir gine. Est etiā corruptio nature: rōne cui⁹ in fectio originalis p actū nature in plē trāsit: & sic re māsit post pⁱmā sctificationē. sic tñ ab eo purgata est i scḋa. vt p lē sine oi originali pctō ꝯciperet ¶ Hoc ēt nō videt ēē cōueniēs q: sicut dictū ē in scḋo lib. corru ptio originalis quātū ad id qḋ culpe est trāsit in plē a pře: qᷓtū vero ad id qḋ tm̄ pene est sicut sunt corporis passibilitates trā sit in plem a matre. q̄ mām mi nistrat. vñ nō videt esse cā quare xp̄s ꝯcept⁹ sit sine originali pur gationē mřis a fomite fm qḋ in ficit nām ei⁹: sʒ magis q: sine vi rili copula nat⁹ est. quā causam. Ansel. assignat in lib. de ꝯceptu virginali. defect⁹ aūt penales nō necessitate. sʒ voluntate assum psit. ¶ Et Preterea cum idē fo mes sit p essentiam q̄ est nāe & p sone corruptio si remanet iquā tum est corruptio nature. nō po test essentialiter tolli fomes p sonam corrumpens. Unde relin quitur vt alij dicunt ꝙ fomes p essentiam post primam sanctifi cationem remanserit. sed impe ditus est p gratiam sanctifican tē ne in peccatum inclinaret aut a bono retraheret: contingit ei habitum aliqñ ligari ne i actum exire possit. sicut scientia p ebrie tatem: vt dicit phs. in. vij. Ethi. in secunda vero sanctificatione essentialiter fomes ille subtra ctus est.

Ad primum ergo di cendū qḋ: si btā virgo añ passionē xp̄i defuncta fuisset ad dei visionez nō admitteret: sicut nec alij an tiqui pře s. q̄uis ei in eis remo tus eēt reat⁹ ad psonā ptinens remanebat tñ reat⁹ nāe: q̄ p pas sionē xp̄i sublat⁹ est. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ fomes nō p se pmouet i bonū sʒ p accñs iqᷓtū ē i nā cor rupta: ex hoc ei ꝙ iclinat ad ma lū: qdē iclinatio psone puū ma lū & occasionē pbet vitādi maxi mū malū. s. supbiā: si tñ hoc ma lū aliter vitaret simpliciter me lius esset fomitē nō esse: sicut co mestio serpentis p accñs inuat inquātū aliquē a lepra liberat: cuius tñ cōmestio hoi sano sim pliciter vitanda est: & iō btē vir gini q̄ simpliciter sanata fuit a peccato. fomes ad pfectionē vir tutis nō cōtulisset si ad malū eā inclinasset. ¶ Ad tertium dicen dum ꝙ caro virginis ante cōce ptionem dicit fuisse pctō obno xia propter fomitez qui essentia liter remanebat. quāuis impedi tus esset vt dictum est. ¶ Ad qr tum dicendum ꝙ illa sanctifica tio beate virginis excellētior fuit sanctificationibus aliorum: quod sic patet. in sanctificatio ne enim que fit per legem cōmu nem in sacramentis tollitur cul pa: sed remanet fomes inclināe ad peccatum mortale et venia le. sed in sanctificatis ex vtero non manet fomes secūdū quod inclinans est ad mortale: sed ta men remanet inclinatio fomi tis ad venialia: vt patet in Je re. et Joanne baptista. qui pec catum actuale habuerunt. non mortale sed veniale. sed in bea ta virgine inclinatio fomitis omnino sublata fuit: et quantū ad veniale. et quantum ad mor tale. et quod plus est: vt dr. gra

Cōme stio ser pētis curat a le pra.

sctificationis nõ tm̃ repressit in ipsa motus illicitos: sed etiaȝ in alijs efficatiã habuit. ita vt quã uis esset pulchra corpore a nullo vnq̃ cõcupisci potuit. ¶ Ad quintũ dõm q necessitas peccãdi saltẽ venialiter ꝓuenit in nobis ex inclinatione fomitis q̃ in beata virgine non fuit fomite ligato. vt dictum est.

Rñ ad pmam qstiunculam

Ad secũdam

qõnẽ dõȝ ẽ q sicut in pma sctificatione fuit qdã inchoatio emũdatiõis. remoto pctõ originali quantũ ad culpã: ⁊ ligato fomite: ita ẽt fuit quedã inchoatio ꝯfirmationis qꝛ p grãm sctificantẽ imunitatẽ a pctõ deinceps cõsecuta est: q̃ qdẽ imunitas a trib⁹ causabat. s. ex ligatione fomitis q̃ ad malũ non incitabat ex inclinatione grẽ que in bonũ ordinabat quã uis nõdũ p eã liberũ arbitrium esset in fine vltimo stabilitum: sicut est in btis q̃ ad finẽ vie ꝑuenerũt: ⁊ iterũ ex cõseruatione diuine ꝓuidẽtie que eã intactam custodiuit ab oi pctõ: sicut et in pmo statu hominẽ ab oi nociuo protexisset.

Ad primum

ḡ ꝯtra hoc obiectũ dõm q dubitatio q̃ sonat i infirmitatẽ fidei sine pctõ eẽ nõ potest: nec talis dubitatio i btã virgine fuit in tpe passionis. sed in ea remansit fides firmissima etiam apostolis dubitãtib⁹: sed fuit in ea quedã dubitatio admirationis: dũ considerabat euȝ quẽ itã digne genuerat: sic ignominiose tractari. ¶ Ad 2m dõm q sordes vitioꝝ a qb⁹ i ꝯceptõe saluatoris btã virgo castificata ẽ: nõ fuerũt aliqua pctã venialia: sȝ reliquie quedã originalis pcti: sicut recedente habitu adhuc aliqua dispositiões manẽt. ¶ Uel dõȝ q castificatio a sordibus vitioꝝ nõ intelligit remotio existẽtiũ. sed impedimentuȝ futurarũ sordiũ. ¶ Ad 3m dõm q esse sine pctõ dr esse ꝓprium xpo: qꝛ ipe nũq̃ nec actuali nec originali macula infect⁹ ẽ: sȝ virgo mater eius fuit quideȝ pctõ originali isfecta. a quo emũdata fuit añq̃ ex vtero nasceret: sȝ a pctõ actuali oĩno imunis fuit. ¶ Alia duo cõcedimus.

Rñ ad 2am qstiunculam

Ad tertiam

qõnem dõȝ. q i scda. sctificatione ⁊ emũdatio ⁊ ꝯfirmatio in bono quodã modo cõsummata est ꝑȝ ꝑfectionẽ vie: sed in assũptione ei⁹ gloria cõsũmata est ꝑm ꝑfectionẽ patrie qd sic pȝ. In pria eñ sctificatione abiata fuit inclinatio fomitis remanẽte essentia ei⁹. In secũda vero fuit extinctus ipe fomes p essentiã remanẽtib⁹ adhuc penalitatib⁹ ex pctõ causatis a quib⁹ plene liberata fuit p gloriã assumptionis. silr etiã est ex parte altera. in pria sctificatione grã collata fuit ad bonũ efficaciter liberũ arbi. inclinãs. cuius nõ esset sufficiẽs ad tollẽdũ flexibilitatẽ lib. arbi. in malũ q̃ ẽt hõ i primo statu habuit. in scda vero sctificatione grã supaddita fuit: q̃ ita potẽtiã lib. arb. impelleret: vt in ꝯtrariũ flecti nõ posset: nõ quidẽ tollẽdo nãm libero arbi. sed defectũ sicut mã celi ex eo q subsistit forme que oẽȝ ꝑuationẽ ab ea excludit nõ est in potentia ad corruptionẽ: sed in tertia exaltatione eius per gratiam ꝑfectaȝ in glo

riã trãseūtē: fini ꝯiuncta est: ex q̃ ꝑfecta imobilitas cãtur.

Ad primū q̃ ꝯtra hoc obiectum dõm ꝙ in ꝓma sanctificatiõe cõsecuta est imunitatē a pctõ: non ꝑ grãm cõfirmantem. sꝫ ꝑ ligationē fomitis ad malū inclinantis: ꝛ ꝑ custodiã diuine ꝓuidentie: sine qua ēt fomite oīno extincto peccare potuisset: sicˀ ꝛ adaꝫ peccauit. nisi eēt in ea gr̃a cõsūmata. ¶ Ad 2m dõm ꝙ potentia peccãdi auferꝭ dupl'r.: vel ꝑ hoc ꝙ li. ar. vltimo fini cõiungitur. q̃ ipꝫ supimplet vt null⁹ defect⁹ in eo remaneat: ꝛ hoc fit ꝑ gloriã. vñ in nullo puro viatore: sic peccãdi potētia soluitur vt cū absolutione potētie peccãdi tollaꝭ potētia moriēdi nisi in xp̃o: in quo dispēsatiue remansit ad op⁹ redēptionis cõplēdū alio modo auferꝭ ꝑ hoc ꝙ gr̃a tãta infundiꝭ que oēm defectū tollat: et sic in beata virgine qñ cõcepit dei filiū ablata est peccãdi potētia. Quis instatu vie ipa virgo remaneret. ¶ Ad tertiū dõm ꝙ si ꝑ impossibile ponatur beatã virginē post secundã sanctificationē aliuꝫ filiū ex carnali copula cõcepisse. ille filius pctm̃ originale habuisset: nõ ex ꝑte mr̃is sed ex ꝑte pr̃is: si ꝫo ponaꝭ illū patrē parimõ sanctificatum fuisse sicut beata virgo in sanctificatione secunda. ille filius peccatum originale nõ habuisset. ¶ Uel dicendum ſm aliam opinionem q̃ꝺ neq̧ in secunda sanctificatione fomes remotus fuit a btã virgine ſm q̃ꝺ est infectio nature: neq̧ hoc ꝓhibet confirmationem ei⁹ in bono: ꝛ. fomes enim confirmationi

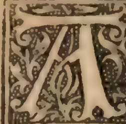
Impotētia peccãdi declaraꝭ

opponitur ſm quod est vitium persone ad cõcupiscentiã actiualem inclinans.

¶ Questio. II.

Deinde q̃ritur de potētia generatiua beate virginis. Et circa hoc querūtur duo. Primo vtrū aliquid ad christi conceptionem actiue operata sit. Secūdo vtꝝ generatio filij ex ea sit naturalis vel miraculosa.

Ad primū ꝓcediꝭ. Uidetur q̃ꝺ btã virgo aliqd actiue i cõceptione xp̃i cooperata sit: potētia em̃ pure passiua est receptiua tãtū: sꝫ Damas. dicit vt in litera habeꝭ. ꝙ nõ tm̃ dedit spūssanctus virgini potentiam receptiuam verbi: sed simul etiam generatiuam. ergo oportet ꝙ ꝑ potentiam generatiuam intelligatur virtus actiua ipsius: ꝛ ita in conceptione christi aliquid actiue operata est. ¶ Preterea hoc quod dicitur Luce. i. Uirt⁹ altissimi obumbrabit tibi. intelligitur quãtum ad collationem alicuius virtutis supra eaꝫ quã naturaliter habebat: sed btã virgo naturaliter habuit sicut et alie virgines potentiam generãdi per modum passionis seu receptionis. ergo potentia quam sibi Damasce. per spiritumsanctum dicit preparatam: est potētia actiua: ꝛ sic idem quod prius. ¶ Preterea dicit August. Christus ſm hoc est filius matris q̃ꝺ

accepit a matre:sed dicit filius matris ſm humanã naturã ergo humanam naturam accepit a matre: ⁊ ſic beata virgo aliquid in coceptione operata eſt. ¶ Preterea virgo fuit vera mater chriſti:ſed nõ eſſet vera mat eius:ſi tãtũ materiã miniſtraſſet:nõ eñ dicit terra ꝓprie mater hois quãuis lim⁹vñ format homo de terra ſumpt⁹ ſit: nec ſimiliter dici põt lignũ mater ſcãni.eo ꝙ de eo ſit.ḡ btã virgo nõ tãtũ miniſtrauit materiã ad cõceptionẽ xpi:ſed aliq̃d actiue fecit. ¶ Preterea cõmen. in .2.de aia ponit hãc diſtinctionẽ potẽtiarũ anime:ꝙ potẽtie nutritiue partis oẽs ſunt actiue: potentie ſenſitiue oẽs ſunt paſſiue. In intellectu aũt eſt aliquid actiuum vt intellect⁹ agẽs.et aliquid paſſiuũ vt intellectus poſſibilis:ſed potentia generatiua ad vegetabilem animã pertinet. vñ etiam plãtis ineſt.ergo eſt potẽtia actiua.cũ ḡ ꝑ potẽtiã generatiuam mater filiũ cõcipiat videt ꝙ aliquid actiue in cõceptione agat et ſic idẽ qđ ꝑus. ¶ Preterea motus naturalis eſt. cui⁹ ꝑncipiuꝫ eſt intra.ſ3 generatio filij ex matre eſt naturalis. ḡ in ipa maťia quã mater miniſtrauit ad formationẽ cõceptus eſt principiũ aliquod actiue cooperãs ad cõceptionẽ:et ſic idẽ quod ꝑus.

¶ Sed contra beata virgo non fuit ſi mater xpi:ſed ad matrem nõ pertinet niſi miniſtrare materiã:nõ aũt aliq̃d actiue operari:qđ eſt patris.ergo beata virgo nihil actiue ad cõceptionem xpi operata eſt. Media ꝓbatur per hoc quod phus dicit. 15. de animalibus.vir dat animã formã et ꝑncipium motus. femina dat corpus ⁊ materiã: ſicut accidit in lacte coagulato:ꝙ corp⁹ exit ex lacte.et coagulatio ex coagulo.⁊ poſt pauca ſubdit.Manifeſtũ eſt ꝙ mas eſt opans: ⁊ femina patiens.ſicut erit ſcamnũ ex carpentario ⁊ ligno. ¶ Preterea Auguſt.dicit.10.ſup Geñ. ad lit.chriſt⁹ viſibilẽ carnis ſubſtantiam de carne virginis aſſũpſit:ratio vero conceptionis nõ a virili ſemine: ſed longe aliter ac de ſup venit·ſed virtus actiua in cõceptiõe dicitur ratio cõceptionis:ergo agens in conceptione xpi fuit tm̃ deſuꝑ: ⁊ non in beata virgine. ¶ Preterea. Anſe.dicit in li.de cõcep. virgi. illud ſubiectum non creata natura.nõ volũtas creature:nõ vlli data poteſtas ꝓducit aut ſeminat.ergo in beata virgine nõ fuit naturaliter neq3 diuino dono potẽtia actiue corpus chriſti ꝓducens. ¶ Preterea nulla virtus creata ſubito operat. ſed in cõceptiõe xpi ſimul ⁊ ſubito fcm̃ ẽ q̃cq̃d ibi fcm̃ ẽ đ organizatiõe aiatiõe et ꝓmõi.ḡ nõ fuit actiue niſi ꝑ virtutem increatã.

Reſpõdeo dđ3 ꝙ circa hoc diuerſimode opinatũ ẽ q̃dã eñ dicũt in conceptione xpi matrem aliquid actiue opatã eẽ : quoꝝ q̃dã hoc ponũt fuiſſe ꝑ naturalẽ modũ:quidã ꝟo ꝑ ſupnaturale donũ cum eñ beata virgo vera mater xpi credat:oportet ſibi attribuere totũ illđ qđ mr̃is ẽ : ad officiũ aũt mr̃is ꝑtinere eſtimãt vt aliqđ ꝑn^m actiuũ ad ꝯceptionẽ miniſtret:⁊ nõ mãle tm̃ : hoc tñ ponit diuerſimode. q̃dã eĩ una mã quã mater miniſtrat ponũt

esse virtutem actiuam pncipalr: tum qr ex cõmixtione seminum conceptionē fieri ponūt. vñ sicut semē viri est actiuū in gñatione ita vt semē mulieris: quāuis nō sit in eo tanto efficacia ad agendū tum etiā qr ponūt conceptū plē sensificari ⁊ vegetari p aīam matris vt sic etiā pncipalior inueniat in gñatiōe mr ꝙ pater. hoc aūt phs reprobat in.15. de aīalibus. in his em̄ que hñt vitā perfectā distinguūtur agēs ⁊ patiēs i generatiōe pp perfectā gñationez in eis. in plātis aūt q̄ impfectaz vitā hñt: est in eodē vtraqꝫ virtus actiua. s. ⁊ passiua: quāuis forte in vna plāta dominet virt⁹ actiua: ⁊ in alia virt⁹ passiua: pp qđ dr ēt vna plāta masculina: ⁊ alia femina: cū igit ipossibile sit illud qđ ē determinatū vt patiens habere virtutē actiuā respectu eiusdem opz ꝙ femina nō sit agens in cōceptione sed tm̄ patiēs. ¶ Et iđ aliḡ dicūt ꝙ id qđ mater ministrat se hz i gñatiōe sicut materia naturalis. in materia aūt naturali nō est potētia passiua tm̄: alias gñatio eēt violēta: ⁊ nō naturalr sed opz inesse materie ipsam formā: q̄ per gñationē adducenda est in potētia: ⁊ ꝰm esse incōpletum: et iđ non hz pfectā virtutē ad agendū: sed impfectā: et iđ p se non pōt agere: nisi quodāmodo exciteē ab agente exteriori: et sic ei coopereē. hoc aūt non pōt stare: qr impossibile est idē eē alterans: ⁊ alteratū. vñ nō pōt esse ꝙ forma q̄ est in aliqua materia agat in ipsaz siue sit pfecta, siue impfecta: forma enim que per se non existit: nō agit: nec materia pprie patitur: sed ꝯpositum agit ratione forme: et patitur ratiōe materie: et ideo non est possibile ꝙ illa forma impfecta in agēdo cooperetur agenti exteriori. ¶ Preterea. Agere sequiē ad eē pfectū cū vnūqđqꝫ agat ꝰm ꝙ ē in actu: vñ oz ꝙ forma impfecte existēs in materia prius pficiaē in esse p agēs exterius ꝙ detur sibi agere. vñ nō pōt in agendo cooperari ad gñationē p quā forma in esse pfectuz adduciē. ¶ Et preterea si eēt de necessitate matris vt actiue ad gñationē operaretur: btā virgo nō possz dici mr cū em̄ conceptio illa tota sit sibi facta: nō potuit p aliquā creatā actiuā virtutē fieri. vñ btā virgo nō potuit actiue opari ad conce tionē: et sic nō habuisset illđ qđ ad matrē pertinet. vñ nec mr eēt Nec pōt dici ꝙ cooperata sit ad introductionē forme tm̄: q̄ etiaz ꝰm naturā in istāti induciē. Inducens enim formā est nobilius quā preparās materiā p alterationem: et sic spiritulsancto attribueretur id qđ minus est: ⁊ virgini id qđ dignius est. ¶ Et preterea forma substātialis ad quā terminatur conceptio est anima que est actus totius ⁊ oīm partiū: vnde remota ea: nec os nec caro diciē nisi equiuoce. ad animam autem christi constat nihil actiue beatam virginem cooperatam esse. ¶ Et ideo aliḡ dicūt ꝙ beata virgo habuit aliqđ plus ex supernaturali virtute quam alie matres. materia enim que ab aliis ministraē non potest seipsam complete in actum educere nisi sit agens exterius: sed materia corporis christi quam beata virgo ministrauit hoc habuit ex dono diuino vt posset seipsam formare per virtutē su

peradditam nature: sed nō poterat in instāti hoc fieri: et ideo quia decebat cōceptionē in instāti esse: ꝯuenit spūssanctus subito formationē corporis xp̄i cōplēs: q̄ tn̄ aliter licet successiue cōpleta fuisset. ¶ Istud autē non vr̄ ꝯueniens. Primo quia si illa virtus nō cooperata est ad formationem corporis xp̄i frustra collata est: qđ non cōtingit in operibus nature: et multo minus in operibus miraculosis. Scđo quia btā virgo nō eligebatur vt eēt simul pr̄ et mr̄ xp̄i: sed vt eēt mater tm̄. vn̄ nō oportebat vt in mā quā virgo ministrauit cōiūgeret hoc qđ in aliis est ex parte pr̄is et mr̄is. Tertio quia ꝯm actiuā vel passiuā potētiam generandi: nullus dr̄ pater vel mater: sed ꝯm q potentia in actū procedit. vnde si in materia quā virgo ministrauit fuit potētia actiua que exigitur ad prēm et matrē sine hoc q virtus illa operata sit: non diceret neq; pr̄ neq; mater: aut eadē ratione pater et et mater qđ absurdū est: nisi forte sufficiat ad esse matrē hoc solum q materiam ministrauit: qđ nō sufficit ad eē patrē: pp qđ mr̄ dr̄: et non pater: et hoc quidē vr̄ esse ꝯm intentionē ph̄i: ꝯm quam pfectissime saluat virginitas matris et vera maternitas. vnde et fidei maxime cōsona est. ¶ Hāc igitur viam tenēdo dōm videt q in cōceptione prolis inuenit triplex actio. vna q̄ est principalis. scz formatio: et organizatio corporis: et respectu huius actionis agens est tm̄ pater: mater vero solūmodo ministrat materiā: alia actio est p̄cedēs hāc actionē: et p̄paratiora ad ipsam cū enim gn̄atio naturalis sit ex

Actio triplex in conceptione prolis.

determinata materia: eo q vnus quisq; actus in ppria materia fit: sicut in scđo de aīa dicit ph̄s. oz vt formatio plis fiat ex materia cōuenienti: et nō ex quacūq;. vnde opz esse aliquā virtutē agentem per quā prepare materia ad cōceptū. sicut aūt dicit ph̄s in scđo physicoꝝ. ars que operatur formam pncipatur et iperat ei q̄ preparat materiā: sicut ars cōpaginans nauim: ei que cōplanat ligna: et ideo virtus q̄ p̄parat materiā ad cōceptū est impfecta respectu eius: q̄ ex materia p̄parata plem format. hec autē virtus p̄parans est matris: que imperfecta est respectu virtutis actiue q̄ est i patre. vn̄ dicit ph̄s. in. 15. de aīalib⁹ q mulier ē sicut puer qui nondum pōt generare. Tertia actio est concomitans vel sequens actionē principalē. sicut eñ locus facit ad bonitatē gn̄ationis ita et bona dispotio matricis operatur ad bonam dispositionē plis quasi prebēs fomentum: et hoc est qđ dicit Auicē. in cap. de diluuiis: matrix nō facit nisi ad meliorationem concepti. Scđm hoc ergo dico q in principali actione formationis corporis christi: nihil fuit ex parte beate virgis qđ esset actiuum sz id qđ btā v̄go mīstrauit se habuit materialiter tantū ad hāc actionem: virtus autez diuina fecit totum quod fit in aliis cōceptionibus per virtutem seminis qđ est a patre: et ideo Damasce. diuinam virtutem dicit quasi diuinū semē: vt in littera habetur. In secunda vero et tertia actione beata virgo actiue operata est sicut et alie matres vnde et vere mater fuit.

Miraculum duplex, in christi conceptione

Ad primū ergo. dōm: ꝙ in conceptione xp̄i fuit duplex miraculū vnū ꝙ femina cōcepit deū: aliud ꝙ virgo peperit filiū. quantū ꝗ ad primū beata virgo se habebat ad conceptionē ꝓm potentiā obediētie tm̄: ⁊ adhuc multo remotius ꝙ costa viri vt ex ea mulier formaret. In talibus aūt simul dantur actus ⁊ potētia ad actum: ꝓm quā dici posset ꝙ hoc ē possibile. Sed quātum ad scdm habebat virgo potentiā passiuā naturalē tamen que per agēs naturale in actū reduci posset. vnde quantū ad primū dicit. (Potentiā receptiuam verbi dei.) quātū vero ad scdm dicit. (Simul aūt et generatiuam.) vtrāqꝫ em̄ potētiam in actum reduxit spiritussancti virtus. ¶ Ad scdm dōm ꝙ potentia passiua potest accipi dupliciter. vel ꝓm substantiā potentie: ⁊ sic potentia fuerat ante in beata virgine: vel ꝓm ꝙ potētia passiua sue operationi coniungitur: ⁊ tale posse nō habet patiēs nisi ab agente: sicut dicimus ꝙ visibile mouendo visum dat sibi posse videre in actu: et p hūc modum potentiā generādi spiritus sanctus virgini dedit. ¶ Ad tertium dōm ꝙ christus accepit humanā naturā a matre: nō tamē sicut a principio agēte: sed sicut a materia ministrāte. ¶ Ad 4m dōm: ꝙ prebere materiā simplr ad gnationem alicuius nō facit matrē: sed pbere talē materiam sic preparatā est id qd matrē facit. i ligno em̄ nō ē potētia naturalis vt ex eo fiat scamnuꝫ: cum per agens naturale in actū non ꝯpleat: silr nec in limo terre vt ex ea fiat hō. vn̄ qd inducit non est simile. ¶ Ad quintuꝫ dōm ꝙ potētia generatiua actiua est: ⁊ hec potētia est pfecte in viro. vn̄ ei' actio se extēdit vsqꝫ ad formationē gnati: in femina aūt est imperfecta. vnde nō extēdit se eius actio nisi ad pparationē materie. ¶ Ad sextū dōꝫ ꝙ cuiuslibet motus naturalis pncipiū est in eo qd mouet: nō tn̄ eodeꝫ mō: vt in scdo physicoꝝ dicit Cōmētator In quibusdā em̄ est pncipiū actiuum vt in motu grauiū ⁊ leuiū. In quibusdā vero principiū passiuum vt in gnatiōe simplicium corpoꝝ. vn̄ et phs naturam quā principiū motus in eo qd mouetur diffinit: statim subdiuidit in materiā et formā. vn̄ nō opꝫ vt ꝗuis gnatio pfecti aialis sit naturalis ꝙ in materia quā femia ministrat sit principium actiuū: sed passiuum tantum.

¶ Utrū generatio xp̄i ex virgie sit naturalis vel miraculosa.

D scdm sic pcedit. Uꝫ ꝙ gnatio xp̄i ex virgine sit natural. Filiatio em̄ natiuitateꝫ cōsequit: sed xp̄s dicit naturalis fili' matris: sicut ⁊ naturalis filius pris vt dicit Augu. in lib. de fi. ad pe. ergo gnatione naturali nascitur ex matre. ¶ Preterea virt' naturalis passiua cōpleta ab agēte naturaliter exit in suā operationē sicut visus mot' a colore naturaliter videt: sed in btā virgie fuit naturalis potētia ad generādū: ꝗuis incōpleta. vt ex dictis ptꝫ. ergo postqꝫ fuit pfecta ꝟtute spiritussancti naturaliter gnauit.

¶ Preterea in illuminatione ceci gñuis potẽtia visiua miraculo se detur: tñ post acceptã potẽtiã naturalr̃ videt: sed spũssanctus virgini potẽtiã gñatiuã dedit. g̃ postea naturalr̃ gñauit. ¶ Preterea si gñatio xp̃i ex ṽgine esset miraculosa: sicut formatio hoĩs de limo terre: tũc ita se haberet materia: quã virgo ministrauit ad xp̃m: sicut lim⁹ de terra sumptus ad Adam. sed talis materia nõ sufficit ad rõnẽ matris: vt prius dictũ est. ergo btã virgo nõ esset vera mr̃ xp̃i: qđ dicere est hereticum. ¶ Preterea opatio miraculosa nõ est ab aliqua creatura: sꝫ vere dr̃ ꝙ virgo genuit xp̃m: ergo gñatio talis nõ ẽ miraculosa ¶ Sed cõtra Dio. dicit in ep̃la 4. ad Gaiũ. De iesu loqũs. Super hoĩes inquit operaẽ ea que sunt hoĩs: et hoc mõstrat virgo supnaturalr̃ cõcipiẽs: ⁊ aq̃ istabilis mãliũ et terrenoꝝ pedũ sustinẽs grauitatẽ: sꝫ hoc qđ fit supernaturalr̃ dicim⁹ eẽ miraculosum. g̃ cõceptio xp̃i ex ṽgine miraculosa fuit. ¶ Peterea Ansel. dicit in li. de cõcep. vir. Spũssanctus virt⁹ altissimi de muliere virgine virũ virginẽ mirabiliter ꝓpagauit. g̃ gñatio xp̃i ex virgĩe miraculosa est. ¶ Preterea sicut est ꝯtra nature ordinẽ: vt cecus videat ita ⁊ vt virgo manẽs virgo pariat: sed illuminationẽ cecorũ dicimus miraculosam esse: ergo et cõceptio christi ex virgine miraculosa est.

Cõceptio xp̃i est oĩꝫ miraculorũ maximuꝫ

Respondeo dicẽduꝫ ꝙ pter vnionẽ duarũ naturarũ in vnam hypostasim q̃ cõpleta est in conceptione xp̃i que est miraculum oĩꝫ miraculoꝝ: est ẽt aliud miraculum vt virgo manẽs: virgo cõcipiat hoĩem deuꝫ. ad hoc eñ ꝙ gñatio aliq̃ naturalis dicaẽ: oꝫ ꝙ fiat ab agẽte nãlr̃ ⁊ ex mã naturali ad hoc ꝓportionata. qđcũqꝫ aũt hoꝝ defuerit non põt dici gñatio nãlis: sed miraculosa: si virtute fiat supernaturali: agẽs aũt nãle cũ sit finite virtutis nõ põt ex mã nõ nãlr̃ ꝓportionata effectũ ꝓducere agens ṽo supernaturale cum sit infinite virtutis: põt ex vtraqꝫ mã opari: nãli. s. et nõ nãli: ⁊ iõ duobus modis cõtingit eẽ miraculum. vno modo qñ neqꝫ agens est nãle: neqꝫ mã nãlr̃ ꝓportionata ad talẽ formã: vt ptꝫ ĩ formatiõe hoĩs de limo terre. alio mõ qñ mã est nãlis: sꝫ agẽs ẽ supernaturale: vt qñ aliq̃s miraculose a febre sanaẽ. corp⁹ eñ hoĩs est naturalis mã sanitatꝭ: q̃ per supnaturale agens cõferẽ ei: et silr̃ fuit in cõcepciõe hoĩs xp̃i. mã eñ quã virgo ministrauit: fuit mã ex q̃ naturalr̃ corp⁹ hoĩs formari potuit: sꝫ virt⁹ formãs fuit diuia. vñ simplr̃ dĩm est conceptionem illam miraculosam esse: naturalẽ vero ẽm q̃d et propter hoc xp̃s dr̃ naturalis filius virginis: q: naturalem materiam ad ei⁹ conceptũ p̃parauit

Unde patet responsio ad primum. ¶ Ad secundum dĩm ꝙ quando potentia passiua completur per operationem agẽtis nãlis. tũc opatio sequẽs est naturalis. hoc aũt nõ fuit in ꝓposito et iõ rõ nõ sequitur. ¶ Ad tertiũ dĩm ꝙ ceco nato illuminato datur potẽtia visiua sine oĩ dispositiõe ꝯtraria visioni: et iõ opatio seu visio sequens est naturalis.

sz potētia generādi data ē virgini manēte virginitateq̄ ē dispositio cōtraria ad cōceptum: & ideo sicut potētia miraculose data ē: ita et actus sequens miraculosus fuit vel dōm q̄ ceco illuminato dat potētia passiua: cui⁹ opatio est p hoc q̄ mouet ab agēte naturali s. colore: & iōvisio ipa naturalis ē sz virgini dr̄ data potētia generatiua p hoc q̄ mota est ei⁹ potētia passiua ad generādū ab agēte supnaturali: & ideo opatio sequēs est miraculosa. ¶ Ad 4m dōz: q̄ formatio homis de limo terre fuit miraculosa quātū ad agēs et quātū ad mām: sed cōceptio est miraculosa quantum ad agēs & nō q̄tū ad mām. & iō nō est sil'r de vtroq;. ¶ Ad 5m dōm q̄ btā virgo dr genuisse xp̄m: nō sicut pncipiū actiuuz ad gñationem pbens: sed sicut ministrans materiā naturalē: vñ non ē incōueniēs q̄ gñatio illa miraculosa fuerit: opatio vo miraculosa nō est alicuius creature: sicut agentis: est tñ alicuius creature sicut materie: vt ptz ex eo: q: miraculose ex aliq̄ creata mā de⁹ q̄nq; aliqd facit. ¶ Questio. III.

Deinde q̄ritur de annūciatione facta p angelum ad beatā virginem. Et circa hoc q̄rūtur duo. Primo de cōueniētia annūciatiōis. Secundo de conuenientia nuncij. ¶ Utrum conueniebat virgini saluatoris conceptionē nūciari.

Ad primuz sic pcedit. Uidetur q̄ nō oportebat virgini verbi annūciari cōceptionē: ipa eñ fidem habebat: sed semp ad fidē ptinuit credere incarnationez futurā. ergo nō oportebat vlterius q̄ per modū annūciatiōis sibi patefieret. ¶ Preterea sicut dicit Greg. fides non hz meritū cui hūana rō pbet expimentū: sed in collocutione angeli ad virginē quedam psuasiua rōcinatio facta est. ergo meritū fidei l ipsa vel euacuauit vel diminuit: qđ vr inconueniēs. ¶ Preterea hīs q̄ sine hois arbitrio deus in hoie cōplet: nō req̄riuur aliq̄s cōsensus ex parte hois: sed pphetia predestinationis ē de his q̄ sine nostro cōplētur arbitrio. vt habet ex Hiero. in glo. Mat. 1. sup illud. Ecce virgo in vtero habebit. cuiusmodi dicit eē hanc pphetiā. Ecce virgo cōcipiet. Isaie. 7. ergo nō requirebatur aliquis cōsensus ex parte virginis. ratione cui⁹ oporteret annunciationē fieri. ¶ Sz contra maioris sapientie ostensiuum est miraculum factum in conceptione christi ex virgine q̄s in conceptione Joannis ex sterili. sed conceptio Joānis p angelum prenunciata fuit. ne fortuito. sed ex dei puidentia accidere putaret. ergo multo amplius cōceptionē xp̄i annūciatio pcedere debuit. ¶ Preterea in cōceptione christi est factū quoddam matrimoniū per indiuisibilē coniūctionē diuie & hūane nāe. sed in matrimonio requiritur consensus qui per verba nunciorum requiritur et reconciliatur. ergo & decuit vt deus per angelum suū cōsensuz exq̄reret virgis de qua humanam naturam assumeret. ¶ Utrū annūciatio fuerit p modum visitationis corporalis.

Questiuncula.

Alterius vr q annunciatio nō fuerit p modū corpalis visiōis vt em dicit Aug.12.sup Geñ.inter tria visiōis genera q̄ sunt corpale: spirituale: et itellectuale: intellectualis visio est prestātior: sed qd dignius est mrem dei magis decet ergo p itellectualē visiōez: et nō p corporalē facta est annunciatio. ¶ Preterea. Apparitiones corpales angelorum eo q isolite sunt: et pter cōe z cursuz nature iter signa et mirabilia cōputari pñt. signa āt data sunt nō fidelib9 sz ifidelib9 vt dicit apls.1.Corin.14.cū igr beata vgo fidelissima fuerit: nō vr ad eā apparitionē corpalem angeli fuisse factā. ¶ Sz contra. Luc.j. sup illō. Que cū audisset. &c. dicit glo. Trepidare virginū est et oēm viri ingressum pauere: oēsq viri affatus vereri. nō aūt hoc virginibus efficit ex intellectuali cōsideratiōe viri vel ex ymaginatiōe: sz ex corpali aspectu. ergo angelus in corpali visiōe virgini apparuit et eam collocutus est.

Respōdeo dōm ad primā q̄stionē q cōgruū fuit vgini suā cōceptionē annūciari multis de causis: pmo qr cū mēs deo sit vicinior q̄z corpus: nō decebat vt dei sapientia ei9 vterū ihabitaret sine hoc q mēs ei9 cognitiōe summe sapiētie replēderet: et iō nō decuit eā ignorare qd in ea fiebat: sed oportuit hoc sibi annūciari. 2°. qr ipa futura erat certissima testis inusitate cōceptiōis vñ oportuit q d tā magno misterio p annūciatiōem erudiret. 3° qr deus nō diligit coacta: sz voluntaria servitia vt q̄ obsequunt ex ipso ministerio mereant. vñ cū beata vgo singulariter et excellēter in dei mysteriuz eligeret: quē in vtero portauit lacte aluit: et brachijs baiulauit: decuit vt cōsensus ei9 angelo nunciāte requiret: quez humiliter prebēs ad obsequiū se sedulā et promptā obtulit dicens. Ecce ancilla domini.

Ad primū ergo dōz q nō erat determiate sub fide cadēs tempus incarnatiōis: et p quā virginē hoc esset implēdū. vñ de hoc instruēda erat p annūciatiōem. incarnatiōem em̄ futurā esse qd antiquorum fidei subiacebat: firmissima fide tenebat. ¶ Ad scdm dicēduz q allocutio angeli non ex humana rōne psuasit: sed ex oipotētia diuina: cui fides marie innitit. dixit em̄ non erit impossibile apud deū omne vbū. ¶ Ad tertiū dōz q ea de q̄bus est pphetia pdestinatiōis cōplent sine nostro arbitrio causante. non tñ opz q sine nostro arbitrio consentiente.

Ad secundā questionem dicendū q cōuenientissime p corpalem visionem annūciatio facta est. pmo vt annunciatio esset certior. In his enim que visibiliter cernim9: minus decipimur. Secūdo qr vt dicit Dio. in epistola ad Titum: hec est causa quare nobis diuina per corporales figuras pponunt: vt. vtraq vita hominis sm suā pprietatē diuina cognitione illuminet: sensitiua. s. imaginatione figuraruz intellectiua vo cōtemplatiōe spiritualis vitatis. similr ēt decuit vt virginis aspectus vterq suo modo nobilitaret: interior. s. per reuelatiōem tanti mysterij. et exterior p corporalem angeli visio

Respōsio ad q̄stiuncula z.

nem. Tertio quia annūciatio debebat pportiōdari ei qd annūciabatur: annunciabatur aūt visibilis missio filij dei in mundum. vnde decenter angelus nunciās corporali visione apparuit.

Ad primū ergo contra hoc obiectū dicēdū: quod quāuis intellectualis visio sit melior corporali: tn vtraque simul efficacior inuenitur quam altera ppter cōnaturalitatē humane cognitiōis ad sensum. ¶ Ad scd'm dicendum quod corporalis apparitio ad virginē facta est: nō ppter confirmationē fidei sed ppter signationē misterij. vel ppter dignitatem ipsius vt sibi singulari modo diuina panderentur.

¶ Utrum annūciatio debuit fieri per angelum.

Ad secūdū sic pceditur. videtur qd annunciatio p angelum fieri nō debuit. Missio enim qua filius mittitur vt sit hō: est excellētior ea qua mittitur vt sit cū hoie ex pte effectus. Sz missio qua mittitur in mētē vt sit cū hoie nō cōpletur mediāte angelo quia mēti nō illabitur: vt in. ij. li. di. xj. dictū est. ergo nec qn missus est vt esset hō: oportuit p annunciationē angeli fieri. ¶ Preterea superior nō instruitur p inferiorē. sz btā virgo fuit angelis superior. quia deo acceptior: ergo nō debuit sibi p angelum xpi cōceptio nunciari. ¶ Preterea. ordo reparatiōis debet respondere ordini prime conditionis. sed in prima conditione preceptū diuinum ad mulierē p virū venit: ergo et p aliquem virum prophetam annūciari debuit virgini conceptio filij. ¶ Sed cōtra est quod dr in Isa. Missus est gabriel angelus. ¶ Preterea. vt pbat Dio. 4. ca. ce. ierar. Angeli sunt medij inter deum et nos. sed ab vno extremo in aliō deuenitur p mediū: ergo ea q btē virgini diuinitus nūciāda erāt p angelum nunciari decuit.

¶ Utrum angelus annuncians fuerit de summis ordinibus.

Ulterius vr quod angelus nunciās fuerit de supremis ordinibus. Dicit enim Greg. in omel. de. c. ouibus. Summū nūcium mitti decuit qui summū oim nūciaret. sed illi qui sunt in ordine seraphin sunt summi inter angelos: iō p aliquē eorum annūciatio facta est. ¶ Preterea. Hiero. dicit quod ista est qstio inferiorum angelorum mysteriū incarnatiōis nō plene cognoscētium quam ponitur Isa. lxiij. Quis est iste q venit de edom etc. sed nō potuit nūciari misteriū incarnatiōis nisi p illos qbus plene reuelatū est: ergo annūciatio p aliquē de supremis angelis facta est. ¶ Sed cōtra est qd ecclesia cātat Gabrielē archāgelū scimus diuinitus te esse affatū. Ordo aūt archāgelorum est penultimus ce. ierar. vt pz ex Gre. et Dio. ergo angelus nūciās non fuit de supremis ordinibus. 1a questiuncula.

Respōdeo dicendum ad primū qsitū quod annunciatio p angelū facta est: cuius rō multipliciter accipi potest. Primo quia vt dicit Hiero. angelis est cognata virginitas. vnde decuit vt ad virginē nunciandā angelus mitteretur. Secundo quia perditio humana initiū sumpsit ex hoc quod diabolus mulierem allocutus est vnde dicit Beda. Cōgruum apparet ad humane nature reparationis exordium: vt Angelus greme missus ad virginem.

angelus virginez alloqueretur. Tertio quia ille annunciabatur qui est rex hominum et angelorum. et eius natiuitas sicut in salutē hoim fuit: ita et in reparationem ruine angelice. et ideo decuit vt tam homines q̄ angeli huic misterio ministerium exhiberent.

Ad primū ergo dicendū q̄ q̄uis qn̄ filius in mentē mittit angelus in mentem non illabat: tn̄ filio venienti obsequit preparās mentez purgādo illuminādo et pficiēdo ad diuine sapiētie susceptionē ita etiā et qn̄ filius in carnem missus est: angelus nō venit; vt carnē assumeret: sed vt virginem instrueret: de qua caro assumenda erat. ¶ Ad 2^m dōm q̄ q̄uis beata virgo superior angelis fuerit ſm acceptionē diuine predestinatiōis: tn̄ eis inferior erat q̄tum ad statum: q: ipsa in statu vie erat: angeli autem in statu patrie: vn̄ nō est inconueniens q̄ angelus virginem instrueret. ¶ Ad tertium dicenduz q̄ in prima conditione mulier prima non accepit diuinū preceptum nisi per illū qui viruz erat pn^m totius carnalis generationis vn̄ hoc solum debet homini xp̄o qui est spūalis regn̄atiōis pn^m: vt matrē doceat ex qua vita spūalis in omnes quodammodo processit.

Respōsio ad q̄stiun culaz.

Ad scd̄am questionez ergo dicendū est q̄ angelus nuncians non fuit de suprema nec de media ierar. sed de infima. nec de primo ordine eiusdem ierar. sed de medio: qui est ordo archangelorū. Cuius ratio multiplex patet. Primo quia cum xp̄s nasceretur vt inordinationem que in angelis acciderat repararet: decuit vt in sua conceptione ordo ille ce. ierar. maxime seruaretur. vt scz supremi angeli mediantibus infimis homines illuminarēt. Secundo vt misterium incarnationis tn̄ congruentius esset. cum enim inferiores angeli agāt ſm id quod a superioribus recipiunt et nō ecōuerso: dū inferiores angeli nunciāt annūciatio p superiores ad inferiores explet: qd̄ nō esset si superiores immediate annunciarēt. Tertio quia sic saluatur pprietas ordinū sicut in. 2. dist. 9. dictum est. Infima ierar. officium habet dirigendi homines ſm quandā limitationem: vel vnius puincie: sicut ordo pncipatiuū: vel vnius hois sicut ordines angelorum et archāgelorum: sed differunt: q: ad angelos pertinet dirigere in actibus alicuius hois: qui ad ipsuz tm̄ pertinēt. vnde dicunt ministra nūciare. Ad archāgelos vero pertinet dirigere in actibus alicuius hominis: qui tn̄ in totā multitudinē redundāt. vnde et medij sunt inter principatus et angelos: qd̄ et eorum nomen ostēdit. dicunt em̄ archangeli quasi principes angeli: q: ergo cōsensus beate virginis qui per annūciationē requirebat: actus singularis persone erat in multitudinis salutē redundās: imo totius humani generis: angelus nūciās de ordine archangelorū esse debuit: et inter eos summus.

Ad primum ergo cōtra hoc obiectū dicēdum q̄ Grego. nō intelligit summū simpliciter sz summum inter angelos ſm q̄ q̄libet

archangelus summus nuncius dici potest: qđ patet ex hoc quod premittit. Archãgeli dicunt quasi summi nũcij. ¶ Ad secũduz dicendũ q angeli inferiores nõ penitus misteriũ incarnatiõis ignorauerũt. sed qr nõ totã profunditatem cõsilij diuini sup salutẽ hũani generis capere poterãt inquirebant plenius edoceri. & de hoc in. ij. lib. dist. xj. plenius dictũ est.

¶ Expositio textus.

Virtus altissimi obumbrabit tibi.) Virt⁹ altissimi s͡z expositionez Damas. sequẽtem intelligitur filius de quo. 1. Corint. 1. dr. Xp̄m dei virtutem & dei sapientiam. vt sic in verbis angeli prenunciet duarũ psonarum aduentus in virginez s. spũssanctus ad purgandũ & potentiaz generatiuã prestandũ: & filij ad carnẽ assumẽdũ ppter q dicit. Obũbrabit tibi virtus. Virtus eñ altissimi per susceptionez nostre infirmitatis obũbrata est. Vel dr. Obumbrabit tibi. ad signãdũ extinctionẽ oĩmodã fomitis qr p aduẽtũ filij in ipaz oẽs reliquie fomitis ab ea extirpate sunt: & hec extirpatio obũbratio dicit. sicut & fomes incendium. vmbra aũt contra estũ refrigeriũ prestat. (Sicut diuinuz semen.) Non dicit simpliciter semen vt caueret errorem. Appollinaristarũ qui ponebant spiritum sanctũ in vterum virginis vero sicut semen venisse. in hoc tamen similitudinez seminis habet: q sicut semen est actiuum in generatione: ita & spiritussanctus in conceptione xp̄i: vel fili⁹

Expõitur verbũ obũbrabit tibi.

quem virtutem altissimi dicit. (Nostre antique aspersionis.) Non quantum ad vetustatem culpe: sed pene. (Per spiritum sanctum creans.) ¶ Contra. creare est ex nihilo aliquid facere. sed corpus xp̄i de materia formatum est. ergo non est per spirituz sanctum in conceptione creatuz. Sed dicenduz q creatio hic large accipitur pro qualibet operatione supernaturali que ipsius tantuz dei est. (Si dixerimus: qr peccatum non habemus.) Videtur instantia esse de puero baptizato: & de adulto qui statim vere confessus est: sed dicendum q hoc vt veritatem in se habeat: dictum Apostoli dupliciter potest accipi. Uno modo vt p pctm̃ non tãtum intelligatur macula & reatus peccati: sed etiã causa & sequela pcti: in puero eñ baptizato & adulto penitente manet fomes incitãs ad peccãdũ: & vlteri⁹ aliq̃ dispositiones ex actuali peccato relicte: in xp̄o aũt neutrũ horum fuit: caro enim ei⁹ sine corruptione fomitis concepta est: & cuz peccatum nõ fecerit: reliquie pcti in eo non fuerũt similr nec in btã virgine que immunis a pctõ actuali fuit. fomes autez & si essentialiter in ea remãsit post primã sanctificationem: tamen vt ligatus: & nõ vt incitãs ad pctm̃: vt dictuz est. ¶ Alio mõ potest verificari vt intelligat̃ ẽt de pctõ actuali quo ad reatũ & maculã. Si eñ hõ ad breue tp̄s sine actuali pctõ eẽ possit nõ tñ diu sic pseuerare p̄t vt saltẽ veniale pctm̃ nõ cadat: vt sic hoc vbũ habem⁹ nõ determiatũ s͡z cõfusum p̄hs importat: in xp̄o võ & mr̃e ei⁹ nullomõ pctm̃ actuale locũ habuit nec mortale nec vẽiale.

Instãtia cõtra textuz dissoluit.

¶ Quare non fuit xp̄s decimatus in Abraā sicut Leui: cum caro quā accepit in eo fuerit peccato obnoxia.

Um autem illa caro cuius excellentia singularis verbis explicari non potest: anteq̄ eēt verbo vnita obnoxia fuerit pctō in maria: ⁊ in alijs a q̄bus ꝓpagatione traducta ē: non immerito videri pōt in Abraā pctō subiacuisse: cui⁹ vniuersa caro pctō subiacebat. Unde queri solet quare Leui dicatur decimatus in Abraam: ⁊ non christus: cū in lumbis Abrae vterq̄ fuerit ꝯm mālē ratioñē qn̄ decimat⁹ ē Abraam. i. decimas dedit melchisedech. Tūc eñ Apl's leui decimatū dicit ī Abraā tāq̄ in materiali cā. Quia ea decimatione sicut Abraā minor melchisedech ostēditur: cui ꝑsonalr̄ decimas soluit ita ⁊ leuiticus ordo: q̄ in Abraā ꝯm rationem seminalem erat: ⁊ ex eo per cōcupiscentiā carnis descēdit: xp̄s aūt non est decimatus: q: licet ibi fuerit ꝯ carnem: non tñ inde descendit ꝯm legē cōem. s. per carnis libidinē: sicut etiā in Adam oēs peccauerūt: sed nō xp̄s. Uñ aug. sup Genesiz. Sicut Adā peccāte q̄ in lūbis ei⁹ erāt peccauerunt: sic Abraā dāte decimas q̄ in lūbis ei⁹ erāt decimati sunt. Sed hoc nō sequit̄ in xp̄o: licet ⁊ in lūbis Ade ⁊ Abrae fuerit: qui nō ꝯm concupiscētiā carnis inde descendit. Cū ḡ leui ⁊ xp̄s ꝯm carnē essent ī lūbis Abrae qn̄ decimat⁹ ē: iō pariter decimati nō sunt: q: ꝯ aliquē modū nō erat ibi xp̄s quo erat ibi leui. Scd̄m q̄ppe rationē seminalē: illā ibi fuit leui: qua ratiōe p cōcubitum vētur⁹ erat in matrē: ꝯ quā rationē non erat ibi xp̄i caro: q̄uis ꝯm ip̄am ibi fuerit Marie caro. Ille ḡ decimat⁹ est in Abraā: q̄ sic fuit ī lūbis Abrae: sicut ille fuit in lūbis p̄ris sui. i. q̄ sic est natus de patre Abraā. sicut ille de suo p̄re nat⁹ ē. s. p legē carnis: ⁊ iuisibilē cōcupiscētiā.

Abraā visus ē minor melchisedech.

¶ Qua ratiōe xp̄i caro dicta est in scriptura non fuisse peccatrix: s; fil'is quo aperitur quare obligata peccato non fuerit in christo.

Uocirca primitias nr̄e masse recte dr̄ assumpsisse xp̄s: q: nō carnē pcti: sed similitudinē carnis pcti accepit. Misit eñ deus filiū suū: vt apl's in silitudinē carnis peccati.

Assūpsit ei verbū carnē pec catrici silēm in pena ⁊ nō in culpa: ⁊ iō nō peccatricē. Cetera vero hoim caro ois pec cati caro ē: sola illi⁹ non ē caro pcti: qꝛ nō eā mater ꝯcupiscētia: sed grā cōcepit: h₃ tñ silitudinē carnis pcti per passibilitatē ⁊ mortalitatē: qꝛ esuriit ⁊ sitiit: ⁊ hmōi. Licet ergo eadē caro sit ei⁹ q̄ ⁊ nostra: nō tñ illa facta est in vtero sicut nostra. Est ei sancficata in vtero: ⁊ nata sine pctō: et nec ipse in illa vnq̄ paccauit. In pena ergo similis ē nostre: nō in q̄litate pcti: qꝛ pollutionē q̄ ex cōcupiscētie motu cōcepta ē oio nō habuit: nec ex carcali delectatiōe nata ē. Uenit ergo ad corp⁹ imaculatū qd̄ p̄ter libidinis concupiscētiā conceptū fuit: nec illud in se habuit vitiū qd i aliis est cā peccati: nec i eo peccauit. Idq̄ vere dr̄ verbi caro nō fuisse in xp̄o obligata pctō.

Christus dr̄ assum psisse pmīstias nāe.

¶ Quidā videt̄ aduersari illi sententie qua dictū ē carnē christi nō prius conceptā quā assumptam.

Aliaūt sententie qua supra diximꝰ carnē verbi non ante fuisse conceptā q̄ assumptā. videt̄ obuiare qd̄ Augu. ait. sup Ioānē: vbi legitur. Soluite templū hoc: ⁊ in trib⁹ diebu⁹ excitabo illud. Dixerūt ergo iudei. Quadraginta et sex annis edificatū ē hoc tēplū. et tu in trib⁹ dieb⁹ excitabis illud? Hic inq̄t nūerus perfectioni dn̄ici corpis cōuenit qꝛ vt dicūt physici: tot dieb⁹ forma hūani corpis pficitur. Horū occasione verbor̄ q̄dā dicere p̄sumpserūt dn̄ici corporis formā tot dieb⁹ ad modū alior̄ corpor̄ pfectam: ⁊ mēbror̄ liniamētis distictā ⁊ mox verbū dei sibi vnisse carnē ⁊ aiam: ⁊ hoc mō dicūt illū numerū pfectiōi dn̄ici corpis cōuenire. S₃ alia rō illi⁹ dicti extitit: ex q̄ sana verbi ītelligētia oris̄. Nō eī ideo illd̄ dicit Aug. q̄n mox vt caro illa ope spūssctī sctificata: et reliq separata fuit verbo dei cū aia vniret̄. vt pfect⁹ ⁊ ver⁹ de⁹ eēt pfect⁹ et verus hō: s₃ qꝛ mēbrorum illius dn̄ici corpis distinctio in ipso momento conceptionis et vnionis dei et hominis adeo tenuis erat ⁊ parua vt humano visui vix posset subiici. Diebus autē illis quos memorat August. perfecta est ⁊ notabilis facta. Incarnatum est igitur verbum. vt ait Ioannes Damasce. et propia incorruptibilitate non excessit: ⁊ totuꝫ incarnatum est. ⁊ totum est

Formatio dn̄ici corporis.

incircūſcriptū. minoraṫ cor- poraliter ⁊ cōtrahiṫ: ⁊ diui- ne ē incircūſcriptū nō coex- tenſa carne ei⁹ cū incircun- ſcripta diuinitate. In oib⁹ igiṫ ⁊ ſup oīa erat. ⁊ in vte- ro ſctē genitiricis exiſtebat. Sʒ ī ipo actu īcarnationis.

¶ Poſtq̄ oſtēdit magiſter cōdi tionē carnis aſſumpte: ⁊ matris de q̄ aſſumpta eſt. ¶ Hic mouet q̄ſdā dubitationes circa deter- minata. Et diuidiṫ ī duas ptes. In pima mouet dubitationem circa ꝓpagationē carnis xp̄i ex remotis parētib⁹. ſ. abraā ⁊ adā In ſcd̄a mouet dubitatiōeʒ circa ꝯceptionē carnis ei⁹ in ꝓxima mr̄e. ibi. (Illi aūt ſnīe q̄ ſupra di xim⁹) Circa pᵐ tria facit. pᵒ mo uet dubitationē. 2ᵒ ſoluit eā ibi. (Quia ea de incarnatione.) 3ᵒ ex ſolutione elicit quādā conclu ſionem. ibi. (Quocirca pmitias noſtre maſſe.) Secūda dubita- tio diuiditur in queſtionē ⁊ ſo- lutionē. Solutio incipit. (Sed alia ratio.) ¶ Hic eſt duplex q̄- ſtio. prima d ꝓpagatiōe carnis chriſti ⁊ antiquis patrib⁹. Scd̄a de ꝓpagatione ei⁹ ex matre.

¶ Queſtio. IIII.

Irca primū q̄runṫ tria primo vtrum caro chriſti in antiq̄s pa tribus fuerit pctō obnoxia. vel ab alia eoꝝ carne ſm̄ dr̄iam puritatis ⁊ infectio- nis diſtincta. Scd̄o vtrum caro chriſti fuerit in antiquis patri- bus ſm̄ q̄titatē aliq̄d determia tā ⁊ māliter in eis exn̄s. Tertio vtrū chriſtus ſingulariter ha- beaṫ inter filios abrae vt in eo decimatus non ſit.

¶ Utrum caro xp̄i in antiquis pr̄ib⁹ fuerit pctō obnoxia.

D pri- mū ſic ꝓceditur. vr̄ ꝙ caro xp̄i in antiq̄s patribus pctō infecta non fuerit corp⁹ eīm celeſte nō inficiṫ nec alteraṫ ex cōiūctione ad aliud corp⁹ ſʒ cor pus xp̄i nature celeſtis fuit. qd̄ videṫ ex hoc quod dr̄ de ipſo. Io. 3. Qui de celo venit ſup oēs eſt. ergo caro chriſti in antiquis patrib⁹ infecta eē non potuit. ¶ Preterea in lr̄a dr̄ ꝙ xp̄s pri- mitias nr̄e carnis aſſumpſit. ſʒ caro humana in pmo ſtatu infe cta nō fuit. ergo xp̄s aſſūpſit car nē nūq̄ pus īfectā. ¶ Preterea Augu. 10. ſup Gen̄. dicit ꝙ natu ra hūana ſemp habuit ſimul cū vulnere vulneris medicinā. ſed qd̄ eſt corruptum nō pōt corru- ptiōis eē medicina. ḡi hūana nā ſemp fuit aliq̄d nō corruptū vel infectū. vn̄ caro xp̄i formata eſt q̄ medicina facta eſt toti⁹ huma ni gn̄eris. ¶ Preteꝛea nihil ſanaṫ a corruptione niſi in eo aliquid īcorruptū remāſerit: ſicut ī egri tudine alalis. cum cor remaneat ſanū. ei⁹ ꝟtute mēbra pus egra ſananṫ: ſʒ corruptio hūani gn̄is ſanabilis fuit. ḡ in hūana natu- ra aliq̄d īcorruptū remāſerat: ſʒ nihil ē mūdius in hūana nā q̄ caro xp̄i. ḡ illud de quo forma- ta eſt caro xp̄i nūq̄ in patribus fuit infectū. ¶ Preterea in diui- na ſapiētia nihil coinquinatum īcurrit. vt dr̄ Sap. 8. ſed xp̄s eſt dei virtus ⁊ dei ſapientia: vt dr̄

pme corin. 9°. ergo caro ei⁹ nūqʒ coinqnata fuit: ¶ Sʒ ꝯ̄ ē ꝙ magister i lr̄a dicit carnē xp̄i pusqʒ assumeret pctō fuisse obnoxiaʒ. Et idē habet ad Hugo. de san. vic. i li. de sacramētis. ¶ Preter ea caro xp̄i nō pcessit ad abraā nisi p semē ex q̄ ꝯcept⁹ ē Isaac: sʒ semē illud pp carnalē coitus cōcupiscētiā pollutū ē originali isectiōe. ḡ caro xp̄i. añqʒ assumeret isecta fuit pctō originali.

¶ Preterea distictio q̄litatis psup ponit distinctionē nāe subiecte cū ꝯ̄ria nō sint simul i eodē: nec ex eisdē pncipijs causent: sʒ caro xp̄i nō fuit disticta fm nām a carne parētū: a qb⁹ ppagata ē. ḡ nec fm q̄litatē puritatis et impuritatis: ⁊ sic idē qđ prius.

Rn̄deo dōm ꝙ circa hoc fuit duplex heresis. Una illoꝝ q̄ dixerūt corpus xp̄i nō eē formatuʒ ex eodē ex q̄ alia caro hoim formať. sʒ ꝙ fili⁹ dei corp⁹ celeste. secū attulit: et hoc mō p vterū v̄ginis transiuit nihil ex ea sumēs. Hoc aūt ē hereticū dupli. pmo qr derogat veritati scripture q̄ xp̄m ex muliere factū ⁊ natū dicit. nō eñ ex ea fact⁹ diceret nisi ex ea aliq̄d traxisset. vñ māliter ei⁹ caro fieret. et sic nec beata v̄go mater dī diei posset. Scđo qr derogat veritati hūanitatis xp̄i: cū eñ oīs forma determiatā māṁ reqrat si corp⁹ xp̄i formareť ex materia alterius generis ab illa materia de qua formať corp⁹ alteri⁹ hominis: nō eēt corp⁹ eiusdem speciei cū corpib⁹ alioꝝ hoim: ⁊ ita hō equoce diceret: cū sit eēntialis pars hois. Ali⁹ error fuit dicentiū ꝙ caro xp̄i fm ꝙ in parētibus erat infecta non fuit. Dicūt eñ ꝙ peccante adam deus cōseruauit in illo aliq̄d incorruptū ⁊ nō isectū p qđ hūana natura sanari posset. ⁊ hoc quidē trāsfusum est sine aliqua infectione vsqʒ ad beatā virginē: ⁊ exinde formatū est corp⁹ xp̄i. Hoc autē erroneū reputatur pcipue ppē duo. Primo qr fm hanc positionē xp̄s nō esset vere filius virginis. nec vere ex stirpe alicu⁹ patrū pgenitus nisi solū ex adam illa eñ pars q̄ incorrupta in humana natura remansit in hoib⁹ alijs ab adā. fuisset quasi extraneū ab eis: soli aūt ade connaturale quantum ad primū statuʒ. Scđo quia tollitur cōgru⁹ satisfactionis ordo. sicut eñ nō erat decens vt p adā ⁊ ei⁹ successione corrupta aliquis satisfaceret qui ex illo genere non esset: ita etiam non esset congruuʒ vt naturam infectam satisfaciēdo sanaret dei filius nisi hoc ip̄m qđ prius infectum fuerat assumpsisset. ¶ Et iō dōm est ꝙ caro xp̄i fm ꝙ fuit in patrib⁹: et etiam in ip̄a beata virgine peccato infecta fuit anteqʒ assumereť: sed in ipsa assumptione ab omni infectione peccati purgata est. vt fʒ quod est actu caro christi in ea nihil macule inueniatur.

Ad primū ergo dicenduʒ ꝙ xp̄s dicitur de celo venisse. nō ratione nāe assūpte: q̄si aīa vel corp⁹ eius prius in celo fuerit assumpta. ⁊ postmodū p vterū v̄ginis ad nos puenerit. sʒ quātū ad psonam assumentem. q̄ quideʒ de celo ad nos venisse dī: non loci mutatione. sed visibilis nature assumptione. ¶ Ad secundū dicēdū ꝙ xp̄s dicitur pmitias nr̄e

Heresis duplex refellit.

Ueritas cōclusionis pbat.

carnis assumpsisse: nō ꝯm idētitatē rei. vt. s. natura carnis quā assumpsit semꝑ in cōditione ꝓmi status remāserit: sed quātuꝫ ad sitūdinē: qꝛ caro assumpta put ꝯsiderat actu caro xp̄i sine infectiōe culpe fuit: sicut ⁊ caro ꝓmi hoīs añ pctm̄. vt magr̄. in lr̄a exponit. ¶ Ad 3m dōm ꝙ caro xp̄i in abraā nō fuit vt medicina vulneris in actu: sed solū in potētia. ꝯm. s. ꝙ ex eo ꝓpagari poterat illa caro ex qua medicina nostri vulneris facta est: ⁊ iō nō oꝫ ꝙ fuerit ibi actu sine infectione vulneris: sꝫ solū in potētia ꝯꝫ ordinē quo caro xp̄i ex ea ꝓpagāda erat. ¶ Ad 4m dōm ꝙ aliqđ corruptū est repabile dupl'r. Uel ꝯm potētiā passiuā tm̄: ⁊ sic opꝫ vt remaneat i eo aliq̄d non corruptū. i. nō ꝑ corruptionem annihilatū: sicut dr ꝯuiū corrūpi ꝑ aduentū ꝯuij. opꝫ em̄ subiectū remanere cū possibilitate ad salutē q̄ recuperāda est. Uel ꝯm potētiā passiuaꝫ ⁊ actiuā simul: sicut hō ifirm⁹ curabilis ē q̄ñꝙ ꝟtute actiua nāe sue: ⁊ qꝛ idē nō patit a seipo necesse ē vt i eo qđ sic repabile ē sit aliq̄ ps nō corrupta nec corruptiōi subiecta sicut cor. dōm est ergo qđ hūana nā nō erat repabilis nisi ꝯm potētiā passiuā tm̄: ⁊ iō nō oportuit ꝙ i ip̄a remaneret aliqua pars corruptioni nō subiecta: sed sufficit ꝙ i ea remanserit id qđ nāe ē cū possibilitate ad reparationē: subiectuꝫ tm̄ corruptioni. ¶ Ad quintū dōm ꝙ caro xp̄i actu existēs caro ip̄i nullo mō fuit ifecta: ei⁹ ei emūdatio a p̄cedēti ifectione saltem intellectu p̄cedit assumptioneꝫ. vn̄ i diuinā sapiētiā nihil iq̄natū incurrere potuit.

Repatio duplex exponitur.

¶ Utrum caro xp̄i fuit i antiq̄s ꝑrib⁹ ꝯm q̄ntitatē determinatā.

D scōm sic ꝑcedit. videt ꝙ caro xp̄i fuerit in antiq̄s p̄ribus ꝯm aliq̄d demōstrabile determinatū. Ut em̄ i lr̄a ex Aug. habetur: caro xp̄i fuit in abraā ꝯꝫ corpulētā substātiā: sꝫ corpolenta substātia noīat aliq̄d determinatū demōstrabile. ergo ꝑ hūc modū fuit caro xp̄i in abraā ⁊ i alijs. ¶ Preterea i formatiōe corpis xp̄i duo iueniunt. s. rō formationis q̄ ē ꝑnm actiuū in cōceptiōe ⁊ mā de q̄ corpus xp̄i formatū ē sꝫ rō formatiōis nō descendit ab adā. vt Aug. 10. sup Gen̄. dicit: sꝫ desuꝑ venit. qꝛ qđ in ea natū est de spūsctō ē Math. p°. Si ergo ista materia demōstrata i adā vl' abraā nō fuerit: nullo mō corp⁹ xp̄i ex ꝑmis parētib⁹ venit: qđ ē incōueniēs. qꝛ nō ꝑtineret ad eū satisfacere ꝑ pctō ade. sicut dcm̄ ē. ergo opꝫ carnē xp̄i fuisse in abraā et adā ꝯm mām determinatam. ¶ Preterea si hac mā determiata ex q̄ corp⁹ xp̄i formatū est nō fuit in adā. hoc nō pōt eē. nisi qꝛ ex alimēto sumpta ē. alimētum aūt extraneū ē a nā hūana. ergo caro xp̄i nō est vere de nā hūana: qđ hereticū ē: videt ergo ꝙ mā carnis xp̄i nō sit ex suꝑfluo alimenti sumpta. sed ex ꝑmis parentibus descēderit. ¶ Preterea maior cōuenietia q̄ ē ꝯm identitatē rei q̄ꝫ q̄ est ꝯm ꝓportionē ꝑncipij ad ꝑncipiatū: sed si mā corporis xp̄i ex suꝑfluo alimēti sūpta est realr. fuit q̄ñꝙ materia

dio comesti.nō autē pōt dici qđ realr̄ fuerit in auo vel ꝓauo: ⁊ si forte dicař φ ibi fuerit sicut p̄ncipatū est virtute in suo p̄ncipio ꝑ maior esset cōueniētia carnis xp̄i ad aīalia.quoꝝ carnes i ci bū sumpte sunt:ꝗꝫ ad adam vel abraā.qđ est incōueniens. ergo idē qđ p̄us. ¶ Preterea illđ qđ in se mūdū est nō est natū infice re aliud ꝯtra infectione.sed bea ta virgo mūdata fuit p̄ p̄mā san ctificationē ab originali infectio ne.ergo virtute aīe ei⁹ nutrimē tū assumptū infici nō potuit.nec alias īfectū erat tāli infectiōe ꝗ eꝫ hūanā nām nō īuenit.ꝑ caro xp̄i nō in btā virgine pctō subia cuisset:qđ est erroneū vt dictū ē ergo caro xp̄i ex supfluo alimen ti nō fuit materialiter.⁊ sic ideꝫ qđ p̄us. ¶ Sed ꝯ xp̄s nō aliquo mō fuit in parētib⁹ quo aliꝫ ho mines ibi nō fuerūt: sꝫ ecōuerso aliꝫ hoīes aliquo mō ibi fuerūt quo xp̄s nō fuit.sꝫ aliꝫ hoīes nō fuerūt in p̄mis parētib⁹ ꝭm ma teriā determinatā.ergo nec xp̄s in eis hoc mō fuit ꝓbatio me die.aliꝫ hoīes nō descendunt a suis parētib⁹ nisi mediāte semīe semē aūt vt ꝓbat phs.15.de aīa lib⁹:nō est aliqđ decisum qđ fue rit actu pars sed est supfluū ali mēti qđ est potētia totū.ꝑ alioꝝ hoīm mā nō fuit determinate in adā ꝗsi act⁹ps ei⁹ existēs. ¶ Pre terea gn̄atio ꝭm nām in infini tū possibilis est ꝭm nāꝫ hoc mō ex hoīe gn̄ef: si ꝑ aliq mā φ hō determinata sumař ex ꝗ oīs ca ro decisa sit:opꝫ φ infinitorum mā in aliq finito fuerit.hoc aūt est impoīe.ꝑ īpossibile est φ oīꝫ hominū caro ⁊ xp̄i fuerit i adaꝫ ꝭm determinatā vel signatā ma teriā.qđ aūt īpossibile sit sic ꝓ bař. Cuiuslibet rei nālis mā de terminatā ꝗtitatē exigit:nō eñ in ꝗcūqꝫ parua materia pōt in duci ꝗcūqꝫ forma . sꝫ īfinita non p̄nt esse in aliquo finito nisi ꝭm ꝗtitatē nō determinatā accipiā tur diuisiōe facta:sꝫ sp̄ ꝭꝫ eādē ꝓportionē.vt.s.toti⁹ sumař di midiū:⁊ dimidiꝫ dimidiā:et sic i īfinitū sic ei ꝭꝫ eādē ꝓportionū 2⁹ acceptū erit alteri⁹ꝗtitatꝫ ꝗꝫ p̄⁹ acceptū. ergo impoīe est qđ infinitoꝝ corpoꝝ naturaliū mā sumař ex aliq vno finito i actu. ¶ Preterea in oī generatiōe na turale agens vniuocum inducit formā suā in materiā ꝗ p̄us ta li forme subiecta non erat: sicut ignis i materiā aeris ꝗ p̄us for me ignis subiecta non erat: sed si materia ex ꝗ ille hō formatur ꝭm aliqđ signatū in adā fuerit ⁊ in ceteris parētib⁹: nūqꝫ ei⁹ ma teria fuisset hūane nature non subiecta.ꝑ iste mod⁹ gn̄ationis nō eēt ꝯueniēs ꝭꝫ viā gn̄atiōis naturalis:⁊ sic idē qđ prius.

Rn̄deo dicēdum φ circa hoc sunt due opi niones. Una opinio dicit qđ ca ro christi ⁊ omniū alioꝝ hoīm fuit in adā ꝭm determinatā ma teriā hoc modo qđ aliqua pars corporis ade fuit de qua p̄ mul tiplicationem quādā omniū ho minū corpora formata sunt:aut sine permixtione alicuius extra nei.vt quidā dicūt: aut p̄mixto illi materie aliquo qđ ex alimē to cōuersuꝫ ē.⁊ de hoc ꝗliter im probabile videař.in.2.li.di.30.di ctū est. ¶ Aliorum opinio est ꝗ probabilior videtur qđ aliꝫ ho mines non fuerunt in primo pa rente:nisi ꝭm materiam origina

Christus in adam secundum corpulentam substantiam.

le et christus hoc modo in primis parentibus fuit. Sed in hoc differt quod alij homines fuerunt in primo parente secundum rationem seminalem: christus autem non. quod sic videri potest in his que per concubitum generantur duo concurrunt ad formationem corporis. scilicet principium activum quod est in semine. quod ratio seminalis dicitur. aliud autem est materia ex qua corpus formatur. quam mater ministrat: vtrumque autem horum originaliter reducitur in primum parentem: Quod enim in semine patris sit virtus activa ad conceptionem corporis humani est per virtutem nature humane. quam pater proximus procreande a suo patre accepit: et ille ab alio. et sic vsque ad adam. et sic patet quod ratio seminalis eorum qui sunt ex semine viri concepti originaliter ab adam descendit similiter etiam materia quam mater ministrat oportet quod sit preparata per virtutem generativam eius. rei enim generatio naturalis requirit materiam propriam et determinatam. Virtus autem generativa ipsius matris originaliter ab adam descendit: sicut et virtus generativa viri et ideo illi qui ex mare et femina generantur descendunt originaliter ab adam: et secundum rationem seminalem. et secundum materiam: et quia vnus modus essendi in est secundum quod dicitur effectus esse in sua causa efficiente. vt dicitur. 4°. physicorum. ideo homines sic concepti dicuntur fuisse in adam et secundum rationem seminalem: et secundum materiam originalem. In conceptione autem christi virtus activa non fuit nisi spiritussanctus, materia autem est per viginem ministrata debito modo preparata. vnde patet quod originaliter materia corporis christi descendit ab adam. non autem ratio activa in conceptione eius ab adam descendit originaliter. et ideo christus fuit in adam secundum materiam originalem. sed non secundum rationem seminalem.

Ad primum ergo dicendum quod cum dicitur christus fuisse in adam secundum corpulentam substantiam. non est intelligendum quod in adam fuerit per modum corpulente substantie: sed quia ipsa corpulenta substantia corporis christi aliquo modo fuerit in adam sicut in originali principio. ¶ Ad 2m dicendum quod materia corporis christi non autem ratio conceptionis eius fuit in adam. non tamen materia illa fuit in adam in actu quasi aliqua determinata pars eius. sed virtute tantum. sicut res dicitur esse in suo principio effectivo vnius speciei. ¶ Ad 3m dicendum quod materia corporis christi assumpta est ex eo quod de cibis a beata virgine sumptis in purissimos sanguines eius conversum est alimentum autem quantum in principio sit extraneum et dissimile. tamen in fine est conveniens et simile. vt in. 2. de anima dicitur vnde non sequitur quod materia corporis christi sit extranea humana nature. ¶ Ad 4m dicendum quod similitudo et convenientia magis attenditur secundum formam quam materiam. vt si ignis generet ex aere ignem: ignis generatus convenit cum igne generante cum quo convenit secundum formam quam cum aere ex quo materialiter generatus est. Similiter etiam materia corporis christi magis convenit cum beata virgine: et alijs patribus. quorum virtute effecta est propria materia corporis humani. quam cum rebus illis que in cibum sumpte sunt. ¶ Ad 5m dicendum quod per primam sanctificationem. vt supra dictum est: beata virgo a fomite mundata fuit secundum quod inclinat ad actus personales: non autem remota est illa inclinatio secundum quam fomes est infectivus nature. sed hoc secundum se per se

eundā sctificationē: vt q̄dā dicūt et ið illð qð erat in btā v̄gine vt ordiatū ad ppagatōez nāe pctō obnoxiuz erat: cōuis erat a pctō mūdatū s̄z q̄ ad p̄sonā ptinebat ¶ Utrum solus xp̄s in Abraaz non fuerit decimatus.

D tertiuz sic pcedit. Uī q̄ nullꝰ q̄ de stirpe Abrae descēdit in ipso decimatus sit. qꝛ vt dicit Aug. 10. super Gen. qð in eo decimabat, curabat: sed nullus in parētibꝰ curari vel sanctificari pōt: vt supra dictū est. ergo nullus in Abraā decimari potuit. ¶ Preterea sicut pꝰ tpa Abrae i illꝭ q̄ ex eiꝰ stirpe descēderūt valuit circuncisio ad pcti originalis curationē: ita et ante ipsiꝰ tpa valuit ad idē v̄tus sacrificiorꝫ decimarū et oblationū: vt dicit Greg. in mora. s̄z qñ Abraā circūcisus est: nō pp hoc aliq̄s de stirpe eius descēdēs circūcisus fuit. alr̄ eos nō oportuisset iterū circūcidi. ergo nec Abraaz dante decimas eiꝰ, filij decimati sunt. ¶ Preterea decimari aut est decias dare: aut ad decias obligari: aut decima pte p̄uari: sicut dr̄ granū decimatū a q̄ iam decima pars ablata est. S̄z primo mō non pōt dici q̄ aliq̄s in pr̄e suo decimet. dare em̄ decimas ē quidā actꝰ p̄sonalis: sed actꝰ p̄sonales nō transfundunt a parētibꝰ i filios: sicut nec peccata actualia. ergo Abraā dante decimas nō pp hoc filiꝰ eius decimatꝰ est q̄si dans decimas. Silr̄ nec scdo mō. Leuite em̄ et sacerdotes veteris legis ab Abrae stirpe descēderūt: q̄ tn̄ ad decias dādū n̄ obligabant: s̄z eos a pplo accipiebant. ergo nec sic oēs filij Abrae: pter xp̄m in ipso decimati sunt q̄si ad decimas obligati. Silr̄ nec tertio mō: qꝛ decimatio respicit id qð ē i actu distinctū. vñ triticū nō pōt eē decimatū ex hoc q̄ semē decimatū fuit: s̄z filij Abrae nō erāt i eo vt actu distincti: s̄z tm̄ virtute. ergo nullo mō in eo decimari potuerūt. ¶ S̄z ꝯtra est qð apl's ad Heb. 7. dicit. et in lr̄a ex v̄bis aug. hr̄. ¶ Preterea decimatio qōdā signū f̄uitutis diuie ē: cū ad latriā ptineat: s̄z p̄les i parēte ad f̄uitutē obligat. serui em̄ sūt filij si ex seruis parētibꝰ nascātur. ergo Abraaz dante decimas filij eiꝰ decimati sunt. ¶ Utrum christꝰ in Abraam decimatus sit.

Ulterius videt q̄ etiā xp̄s in abraā decimatꝰ sit. Xp̄s em̄ nō h̄z habitudinē ad Abraam nisi mediāte btā virgine: s̄z beata v̄go fuit in Abraā decimata. ergo et xp̄s. ¶ Preterea deciatio ꝯuēit filijs abrae ex eo. vt in lr̄a hr̄ rōne pcti originalis: qꝛ p cōcupiscētiā ex eo ppagādi erāt: s̄z caro xp̄i i abraaz fuit pctō obnoxia: vt in lr̄a dr̄. ergo et i eo xp̄s decimatꝰ fuit. ¶ Preterea decimatio ē q̄dā actꝰ figuralis: sed xp̄s vr̄ maxime p decimaz figurari ratione pfectionis xp̄i q̄ denario cōpetit. ergo xp̄s pcipue in Abraam fuit decimatus. ¶ S̄z ꝯtra apl's hebre. 7. p̄fert sacerdotiū christi sacerdotio aaron per hoc q̄ leui: ex cuius stirpe aaron descendit: abraam dante decimas decimatꝰ est: sed christus in hoc nihil amplius haberet q̄ aarō si in abraaz similiter decimatus esset. ergo nullo mō in eo decimatus fuit. ¶ Preterea

Decimationis significatio.

Questiūcula

q̄ȯ multiplicat̄ miraculose: ⁊ nō virtute nature: non est decimabile. vt p3. 4. Regū. 4. q2 Helizeus nō p̄cepit vidue vt ō oleo q̄ȯ miraculose multiplicatū erat decimas daret. s3 caro xp̄i ex Abraā miraculose p̄pagata est. ḡ xp̄s i Abraam decimatus non fuit.

Respōdeo dicēdū: ad primā questionē, q̄ illi q̄ ex Abraā per concubitū descēderūt: in Abraā decimati sunt. Christ⁹ aūt in eo decimatus nō est: cuius ratio ē: q2 decimatio nō tm̄ erat act⁹ moralis: sed etia3 figuralis. erat em̄ actus moralis ſm hoc q̄ pars quedā terre nascētiū ⁊ alioꝝ in vsu3 ministroꝝ dei ⁊ pauperu3 p̄ferebat̄: vt eēt cib⁹ i domo dn̄i vt h̄r Malac. 3. Act⁹ āt singl'aris ē ſ3 q̄ hoc q̄ȯ figurat ip̄fectionem in eo q̄ decimas dat q̄ p̄fectionē ab eo cui dat expectat. In numero em̄ denario est queda3 p̄fectiōis ratio ſm q̄ limes q̄dā est. vn̄ nouenari⁹ imp̄fectionem signat ſm q̄ a denario deficit. et ideo q̄ decimas dat: in hoc q̄ noue3 sibi retinet ⁊ decē alteri dat p̄fitet̄ se imp̄fectū esse: et p̄fectionē ab altero expectare. ⁊ inde ē q̄ etiā decimatio quodāmō act⁹ sacr̄alis erat ſm q̄ dicta realis cōfessio ex fide mediatoris p̄cedebat: per cui⁹ p̄fectionē sacrata ē hūani ḡhis imp̄fectio q̄ erat p̄ originale pctm̄: hoc em̄ figurādo remediū q̄ȯ contra originale pctm̄ p̄stabat p̄ modū sacramēti illa ergo decimatio q̄ Abraam decimas dedit ostēdēs se liberatore indigere: ad illos tm̄ p̄tinet ex ei⁹ stirpe descendētes: q̄ imp̄fectionē originalis pcti ex eo traxerunt: vt sic sicut ipse liberationem ab alio expectarēt: nō autē originale pctm̄ ab eo traxerunt nisi q̄ per p̄cubitū ex eo descēderūt. solū em̄ hi naturā hūanam ab eo sicut a principio actiuo acceperūt. vnde ⁊ i eo ſm rōnē seminalē fuisse dicuntur. et p̄p hoc ēt simul cū nā nature vitiū cōtraxerūt ab Ada3 vel Abraā xp̄s vero ab Adam vel Abraā non per p̄cubitū descēdēs materiā hūane nāe ab eis habuit: q̄ virtute spūssancti in hūanā naturā formata est: et iō non p̄traxit originale pctm̄. et iō non potuit figurari vt imp̄fectionē h̄ns ⁊ liberatore indigēs: et p̄p hoc non ē xp̄s decimatus in Abraam.

Ad primū ergo dō3: q̄ in v̄bo Augu. hoc q̄ dicit curabat̄: nō desīgnat curatiōnē in actu: sed curatiōis necessitatē: qui em̄ sic in eo erāt vt curatiōe indigerent in eo decimati sunt. ¶ Ad scd̄m dōm: q̄ nullus dr̄ circūcidi nisi ſm q̄ actu aliq̄d patit̄. Decimari āt dr̄ aliq̄s etiā ſ3 p̄figurationē. vnde nō est sil'e de decimatione ⁊ circūcisione. ¶ Ad 3^m dōm q̄ decimari nullo hoꝝ modoꝝ accipitur: s3 decimari nihil aliud est prout hic accipit̄ q̄3 p̄figurari: liberatiōe indigere. hoc aūt p̄figurabat̄ Abraā dāte decimas de oībus qui pctm̄ origīale ab eo cōtracturi erant: sicut ipse a suis parētib⁹ cōtraxerat: vt eadē ratiōe imp̄fectio liberatiōe indigens in illis figuraret̄ q̄ in se eā esse p̄ decimaꝝ collationē confitebatur. ¶ Quartum et quintum concedimus.

Ad secundā q̄stionē dōm: q̄ xp̄s nullo mō in Abraā decima

tus fuit: cui ratio p3 ex pdictis.

Respõsio ad q̃stiun culam

Ad primũ ergo dõm: contra hoc obiectũ: q qz xp̃s nõ descẽdit ab Abraã nisi mediãte btã virgine: iõ sicut descẽdit a btã vgine: ita descẽdit ab Abraã. vnde cum a btã virgie descẽderit nõ per concubitũ: nec ab Abraã p cõcubitũ descendit: quãuis btã virgo ab Abraã per cõcubitũ descẽderit. vñ nõ seq̃r q si btã vgo i Abraã decimata fuit q in eo xp̃s decimatus fuerit. ¶ Ad 2m dõm: q id q est impotẽtia põt figurari mundũ vel immũdũ. esse aũt mũdum vel imundũ nõ cõuenit nisi rei actu existẽti. qz ḡ q i Abraaz actu erat totũ pctõ subiacebat: iõ caro xp̃i in Abraã pctõ obnoxia fuit. qz vero ex Abraaz caro xp̃i nõ sic ppagãda erat: vt ex eo infectionẽ originalẽ cõtraheret iõ in eo xp̃s decimatus esse non dr: cũ decimatio inq̃ntum figurale qd iã est referri possit etiã ad illud qd virtute erat in Abraaz ¶ Ad 3m dõz q decima pars q̃ deo reddit nõ dr ppue decimari sed magis nouẽ partes a quib9 decima separat. et iõ christ9 per decimã signatus decimari nõ dr sed alij impfectionẽ cõtrahẽtes per nouenariũ designati.

¶ Alia duo cõcedimus. Qõ. 5.

DEinde q̃ritur de ppagatiõe carnis xp̃i ex matre ei9. ¶ Et circa hoc q̃runt tria. Primo de materia ex qua cõceptũ est corpus ei9. Secundo de tpe cõceptiõis. Tertio de sanctificatione concepti.

¶ Utrũ corpus xp̃i fuerit ex purissimis virginis sanguinibus.

AD primũ sic pcedit. videt q corpus xp̃i nõ fuerit formatũ solum ex purissimis sanguinibus virginis: sicut Dama. dicit. Eoruz eni q̃ specie cõueniũt ẽ materia eiusdem ratiõis: qz forma naturalis materiã determinatã req̃rit: sed alioz hoim materia est ex eo qd ex viro z muliere descindit: cum ergo xp̃s inquantũ homo fuerit eiusdẽ speciei cũ alijs hoib9: vr q corpus eius nõ solũ ex sanguinibus matris virgis formatum sit. ¶ Preterea ad Rom. 1. dr. Factus est ei ex semine Dauid fm carnẽ: sed id ex q̃ fit aliqd est mã eius. ḡ materia corpis xp̃i non ẽ sanguis: sed semẽ. ¶ Preterea in collecta dr q deus vbũ suum de virgine carnẽ sumere voluit: sed de illo corpus xp̃i formatuz ẽ qd de virgie sumpsit. ḡ corpis xp̃i materia nõ est sanguis sed caro ¶ Preterea vt in. 2. de gñatione dr. Que magis cõueniũt facili9 inuicẽ trãsmutant: sed caro magis cõuenit cũ carne q̃z sanguis. ergo cõueniẽtius est dicere corpus xp̃i ex carne virgis formatũ esse q̃z ex eius sanguine. ¶ Preterea gñatiua nõ opat nisi ex eo qd residuum est nutritiue virtutis cum nutritiua generatiue deseruiat: sanguis autem non est residuũ ab opere nutritiue: immo est quo nutritiua indiget in via existẽs ad nutriẽdum mẽbra. ergo sanguis nõ potest esse materia a virtute gñatiua ministrata ad cõceptionẽ plis. et sic idez qd prius. ¶ Sed cõtra est qd dicit Dam. q diuia sapiẽtia ex purissimis sanguinib9 virginis car

nem sibi copulauit. ¶ Preterea corpus xpi nō est formatū nisi ex materia quā virgo ministrauit: talem in natura qualē alie mrēs ministrant ad conceptū plis: sz vt in.15.de aialibus dr: materia ex qua corpus conceptū formatr quaz mater mistrat et sanguis q̄ menstruum dr. ergo et corp9 xpi ex sanguine formatum est.

Respondeo dōm: q̄ circa materiā de qua corpus hois formatū est varie sunt opiniones. Quidam em̄ dicūt q̄ corpus hūanū formatr ex cōmixtiōe seminuz.s. matris ꝛ pris simul cū sanguine menstruo: ita q̄ totū hoc sit materia corpis. hoc aūt phs in.15. de aialibus multiplr destruit ostendens quod id qd ex viro descindit non est materia hūani corporis: sz solū pncipiū actiuū: et per rationē et experimēta sensibilia: q̄ magis in rebus naturalibus faciūt fidē: et hoc pz īspiciēti vba ei9. Silr et ostēdit q̄ semen mulieris nihil facit ad generationē. vnde etiā ꝛ q̄dā mulieres ꝯcipiūt sine hoc q̄ seminēt sed sanguis qui menstruū dr est in mulierib9 loco seminis in viris et fm hāc phi opinionē cōueniētissime pōt saluari part9 virgis si ad conceptionē hūani corpis non nisi sanguis mulieris materialiter requirit. nō em̄ credendum est q̄ materie corpis xpi qd sine semine viri conceptū est aliquid defuerit qd mālr ad formationē hūani corpis reqrat. Constat etiā oib9 virginitatē matris cōfitēbus absq oi hūmano semine cōceptionē illā peractā esse: ꝛ ideo materia ex qua corpus formatr et in xpo: et in aliis hoibus est sāguis p virtutē gn̄atiuā matris pparat9. Ille em̄ sanguis in mulierib9 est sicut semē in viris. vn̄ et in eodē tpe hoc in viris: et illd in mulierib9 incipit.s. apd ortū pilox ꝛ aliox accn̄tiuz q̄ sunt signa pubertatis: sed qz in muliere ē calor gn̄atiue deseruiens diminutus respectu caloris viri: ideo nō pōt in mulierib9 superfluum alimenti ad tātā digestionem pduci sicut in viris pp qd remanet in forma sanguis: sicut deficiēs a cōpleta digestiōe seminis. vn̄ accidit in aliquo multuz coeūte vt sanguinē loco seminis emittat. vt in.15. de aialib9 dicit quasi natura nō sufficiat ad tantum seminis digerendū quantū incontinentia querit.

Materia corporis xpi determinatur.

Ad primū ergo dōm: q̄ fm phm in.15.ꝛ.16.de aialib9 dr. Illd qd a viro emittit nō efficit mā i generatiōe: sed actiuū. vn̄ relinquit q̄ ex solo sanguie mulieris materialiter corpus hūanū formet tam in xpo q̄ in aliis homibus. ¶ Ad 2m dōz q̄ xps ex semie dauid dr fact9 fz carnez: nō sicut ex immediata materia: sed qz materia ex qua corpus xpi formatū est: originalr ex semine dauid descendit. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ assumptio hz duos terminos.s. a q̄ et in quem. dr ergo dei verbū ex virgine carnē assumpsisse nō q̄tū ad terminū a quo: q̄si pri9 eēt in specie carnis q̄ assumeret: sz quantū ad terminum ad quē: qz materia illa simul assumpta est et in carnē formata. ¶ Ad quartum dōm q̄ q̄uis caro cū carne magis cōueniat fm silitudinem speciei: tamē sanguis ex quo formatur corpus magis conuenit

cũ carne et reliquis partib⁹ corporis ſm ꝓportionẽ potẽtie ad actum ꝙ caro cũ carne: ſanguis eñ ille eſt potẽtia totũ ſm potẽtiã paſſiuã: ſicut et ſemẽ ẽ potẽtia totũ ſm potẽtiã actiuã. caro aũt nõ ẽ potẽtia totũ: cũ ſit actu pars vltimũ cõplementũ hñs iã per vltimã digeſtionẽ. hec autẽ cõueniẽtia ꝑcipue requiritur ad hoc ꝙ aliqd ex aliq fiat: domus eñ facilius cõſtruit ex cemẽto ⁊ lapidibus ſpecie differẽtibus ꝙ ex alia domo eiuſdẽ ſpeciei ex q dom⁹ cõſtrui nõ põt niſi in lapides reſoluatur. ❡ Ad qntũ dõ ꝙ ſanguis q humani corpis materia ponit nõ eſt abſolute talis qualis per actũ nutritiue generatur ex cibo: ſed hoc qd de illo ſanguine reſiduũ eſt ab vltima digeſtione: nutritiua in feminis generatiue miniſtratque ipſum preparat vt ſit debita materia corporis humani.

Notula natural.

❡ Utrum cõceptio corporis xpi fuerit ſubito vel ſucceſſiue.

Ad ſcd̃m ſic ꝓcedit. Uĩ ꝙ conceptio corpis xpi nõ fuerit ſubito: ſed ſucceſſiue cõpleta. heb. 2. dr: qꝛ xp̃s debuit ꝑ oia fratrib⁹ ſimilari: ſed alij hoies q fratres eius dicũtur ibidẽ ſucceſſiue cõcipiũtur. ❡ Preterea tẽpus generationis cuiuſlibet rei ẽ determinatũ ſm ſpeciem ſuã. vt ex 2. de gña haberi põt: ſed xp̃s fuit eiuſdẽ ſpeciei cũ alijs hoib⁹. ergõ ſicut alioꝝ hoim gñatio determinato tpe perficit: ita et xpi ❡ Preterea vt in. 2. de aia dicit. cuiuſcuꝫ rei naturali debet determinata magnitudo: ſed corpus xpi nõ potuit in principio conceptionis ſue habere tãtã magnitudinẽ quãta nature hois debet alr̃ tpe illo nõ creuiſſet in vtero ꝟgis q alij creſcũt vel minori tpe a ꝟgie portar⁹ eẽt ꝙ alij hoies portant qd nõ tꝫ eccl̃ia. ꝙ i pncipio ſue conceptionis nũdũ erat in ſpecie hũana in q fuit in termino cõceptionis. ergo pncipiũ conceptionis eſt aliud a termio eius. ois aũt mutatio q hꝫ pri⁹ et poſterius eſt ſucceſſiua. ergo conceptio xpi fuit ſucceſſiua. ❡ Preterea corpus xpi ex virginis ſanguinib⁹ formatuꝫ eſt. aut ergo in eodẽ inſtãti fuit ſanguis et caro: et ſic eadem materia ſimul erit ſub duabus formis ſubſtantialibus deſperatis: qd eſt impoſſibile: aut in alio ⁊ in alio inſtanti: ſed inter quelibet inſtantia eſt tẽpus mediũ: vt in. 6. phyſicoꝝ probat. ergo conceptio xpi tẽpore mẽſurat: et non eſt ſubito peracta: ❡ Preterea concipi ẽ quoddam fieri. ſicut conceptum eſt quoddã factum eſſe. nihil autem in permanentibus ſimul fit et factum eſt. alr̃ ſimul aliquid eſſet et nõ eſſet: qd eñ fit in permanentibus nõ eſt: qd aũt factũ eſt iam eſt. ergo in carne xpi non ſimͣl fuit ꝯcipi ⁊ ꝯceptũ eẽ: ⁊ ſic fuit ibi prioris ⁊ poſterioris ſucceſſio. ❡ Sed contra. Cõceptionis pncipium eſſe nõ potuit anteꝙ cõceptionis actiuũ in virgine eſſet ſed conceptiõis actiuum fuit ipſa diuina ſapientia q ex ſanguinibus virginis carnem ſibi copulauit: vt dicit Dama. ergo nõ potuit prius conceptio incipere ꝙ in vterum virginis diuia ſapientia deſcendiſſet. Sed ſicut dicit

Ergo in mora. spūs adueniente mox verbuꝫ in vtero: mox intra vterū verbū caro factū. ergo ꝯceptio carnis incipere non potuit anteꝗ̄ caro eēt: sꝫ ad spēm carnis terminata ē ꝯceptio. ergo nō prius incepit ꝯceptio ꝗ̄ terminata eēt ⁊ ita sine successiōe fuit. ¶ Preterea. cōceptio christi facta ē virtute diuina que infinita est: sed virtutis infinite est subito suum effectum producere. ergo conceptio christi subitanea fuit.

Respondeo dicendum: ꝙ ꝯceptio xp̄i ſꝫ fidē opꝫ ꝙ subito facta ponatur: nō em̄ hūana natura prius assumpta fuit ꝗ̄ in sua spē pficeretur. cuꝫ ptes eius nō sint assumptibiles nisi rōne totius: vt pꝫ ex dictis in. 2. di. pprietates autem ⁊ accidētia hūane nature nō dicunt̄ de filio dei an̄ assumptionem. ergo quicqd humanū de filio dei dr̄. cōpletionē humane nature nō precessit. ꝯceptio aūt de filio dei dr̄. vt pꝫ in symbolo Qui cōceptus est de spū sancto ⁊c. ergo opꝫ vt conceptio in xp̄o non precedat tēpore cōpletam naturā carnis eius: ⁊ ita relinquitur ꝙ simul cōcipiebatur ⁊ cōcepta est: ppter qḋ opꝫ illam cōceptionē subitaneaꝫ ponere: ita ꝙ hec in eodē instāti fuerūt scꝫ ꝯuersio sanguinis illius naturalis in carnē ⁊ alias partes corporis xp̄i: ⁊ formatio mēbrorum organicoꝝ: ⁊ animatio corporis organici: ⁊ assumptio corporis aīati in vnitatē diuine psone. in aliis aūt hec successiue cōtingunt: ita ꝙ maris ꝯceptio nō pficit̄ nisi vsqꝫ ad quadragesimū diē. vt phūs in. 9. de aialibus dicit. femine aūt vsqꝫ ad nonagesimū: sed in cōpletione corporis masculi vult Augu. supaddere sex dies. q̄ sic distinguunt̄ ſm eū in epl̄a ad Hiero. Semē primis sex diebus quasi lactis hꝫ silitudinem. 9. diebus ꝯuertitur in sanguinē. deinde. 12. diebus solidat̄. 18. diebus format̄ vsqꝫ ad pfecta mēbroꝝ liniamēta ⁊ hic iā reliq̄ tpe vsqꝫ ad tp̄s partus magnitudie augetur. vnde versus. Sex in lacte dies ter sunt in sanguine terni. Bisseni carnē. ter seni mēbra figurāt. In xp̄i aūt ꝯceptōe materia quā virgo ministrauit statim formā ⁊ figurā humani corporis accepit ⁊ aiam ⁊ in vnitatē diuine personē assumpta est.

> Cōceptiōis christi misteriuꝫ exponit.

Ad primā ergo dicendum quod xp̄s p oia fratribus assimilari debuit in his q̄ necessaria erāt ad eoꝝ reparationē hmōi. aūt sunt ea in q̄bus veritas humane nature cōsistit s. ptes essentiales eius: ⁊ pprietates naturales ⁊ passiōes quibus opus redēptiōis explēdū erat in aliis aūt excellere debuit vt hoīꝫ saluator. ¶ Ad scḋm dicendum ꝙ determinatū tp̄s gnationis alicui spēi debitū nō sequit̄ ꝯitatē spēi in re generata: sed virtutē gnantis specie illa ⁊ nō ꝙ̄uis xp̄s in veritate humane nature conceptus fuit: q2 tn̄ conceptio illa nō est facta p actionem alicuius virtutis humane: iō nō opꝫ ꝙ idem tempus debeat cōceptiōi xp̄i qḋ cōceptionibus aliorum. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ ꝗ̄titas determinata alicuius speciei nō ē determiata ſm aliquid indiuisibile: sed habet aliquā latitudinem q2 in spē humana inuenitur maior ⁊ minor ꝗ̄titas: ⁊ in eodē indiuiduo ſm diuersa tempora: ⁊ in diuer-

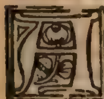
sto vt ad sensum ptz. Minimum aut quātitatis in vno indiuiduo est in pmo instanti sue figurationis ⁊ animationis: que quātitas adeo parua est q parum excedit qntitatez formice. vt dicit phs in 9. de aialib⁹ q in quadragesima die muliere patiēte aborsum inuentuz est corpus plis oia membra distincta hre: qntuis in quantitate esset sicut magna formica. Maxima aut quātitas in aliquo indiuiduo est in vltimo termino augmēti: ⁊ sicut maximū differt in diuersis ita etiā pportionalr illō minimū. Potuit g esse vt corpus xpi in pmo instāti cōceptionis pfecte figuratū haberet qntitatē sufficientē sue spēi: minorē tn q̄ sibi deberet in pncipio sue humanitatis: si naturalr conceptus esset respectu quantitatis quā habuit in cōpleta etate pportionalr alijs hoibus: ita qd vsq ad quadragesimū aut quadragesimūsextuz diē crescēdo puenerit vsq ad qntitatē illā q̄ in eo debuit esse minima pportionaliter alijs hoibus ⁊ deinceps creuit sicut ⁊ alij hoies crescunt ita q totū tps quo in vtero matris fuit augmēto corporis ei⁹ seruiuit: quod in alijs seruit cōuersioni: figuratiōi: animatiōi: ⁊ augmento. ¶ Ad quartū dōm q hoc est vniuersalr veruz in quolibet motu continuo q nō est accipere vltimuz instans in quo id q mouet distet a termio ad quē qnuis posset accipi primū instās in quo est in termino ad quē. vt ptz ex. 8. physicorum. Uerbi gra. si aliqd mouet de nigredine in albedinē in vltimo instāti temporis mensurātis motuz illum albedo inest mobili vltimus em termin⁹ tpis respōdet vltimo termino motus: sed in oi eo qd de dicto tpe accipitur ante vltimū instans mobile ab albedine distat. nō est autem accipere ante vltimū instās temporis: secundo vltimū instās cuz inter quelibet duo instantia sit tēpus mediū. vt. 6. physicorum pbat. vn non est accipere instās in quo id qd fit albū sit nō albū. Et similr est in mutatiōibus que qnuis nō sint motus: tamen aliquē motum cōsequunt: sicut generatio sequit alterationem: ⁊ illuminatio motum localem solis nō est enim accipere vltimum instans in quo id qd fit ignis sit nō ignis: nec instans in quo aer q illuminatur sit tenebrosus: eo q terminus a quo in istis mutatiobus inest transmutato in toto tēpore mensurante motum: cui mutatio nō coniungitur sicut terminus nisi in illo vltimo instanti illius temporis dico ergo q conceptio xpi qnuis non sit motus: qr successionem non habet: tamē cōiungitur cuidaz motui locali saltem motui locali sanguinis naturalis ad locū generationis vbi vndiq cōgregatus est: ⁊ in vltimo termino illius motus materia illa fuit sub specie corporis xpi: et sic est accipere primū instans in quo corpus xpi fuit: sed in toto tempore precedenti hoc instans erat sanguis. vn non est accipere vltimum instans in quo sanguis erat. sed vltimum tempus. tempus aut cōtinuatur instanti sine hoc q cadat aliqd mediuz: sicut nec inter lineam ⁊ punctum necesse est medium cadere. vnde forma sanguinis ⁊ forma corporis xpi continue successerant sibi in illa materia: nec oportet aliqd

Quantitas corporis xpi notatur.

Generatio ⁊ illuminatio sūt mutatiōes.

medium tempus ponere vt cõceptio successiua iudicet. ¶ Ad q̄ntuz dõm q̄ fieri dupliciter põt accipi. Uno mõ fm q̄ ptinet ad motum precedentem esse rei: que fieri dicit: ⁊ sic oportet q̄ fieri rei p̄cedat duratione factuz esse vt obiectio probat. Alio modo dicitur fieri ipsa terminatio motus esse inducentis sicut illuminari signatur per modum fieri: ⁊ hoc ipsuz qđ dicitur terminari. ⁊ huiusmodi fieri non precessit tempore factum esse: nec differt ab eo nisi ratione. hoc enim qđ est esse illuminatum: si consideretur fm se signatur vt factũ esse: vt cum dicitur illuminatum: si autem consideretur prout est aliquid motus precedentis. s. terminus: sic signatur vt in fieri: vt cum dicitur illuminari: ⁊ ideo non est verum hoc dicere nisi in primo instanti: in quo motus precedens terminat̃ quãuis semper postea verum sit dicere hoc factum esse. sic autem acceptum fieri non oportet q̄ sit non esse. sed q̄ sit nunc primo eẽ ⁊ per hunc modum de xp̄o veruz est dicere simul concipi ⁊ cõceptũ esse. vñ non oportet q̄ conceptio fuerit successiua.

¶ Utruz xp̄o sanctificari conueniat. s. vt idigeret sanctificatiõe.

D tertiuz sic p̄cedit̃. videt̃ q̄ xp̄o sanctificari non cõueniat q: vt dr̃ Hebre. 7. Talis decebat vt esset põtifex nobis: qui bõ hz necessitatẽ queadmodũ sacerdotes p̄us pro suis delictis hostias offerre deinde pro populo. sed xp̄s sicut venit orare ⁊ hostiam offerre p̄ populo: ita ⁊ sanctificare populũ. ergo nec indignit vt ipse sanctificaretur. ¶ Preterea. in quolibet ordine p̄mũ mouẽs est imobile: sed xp̄s est p̄n^m totius hũane sctificatiõis. ergo ip̄e sctificatus nõ est. ¶ Preterea. oẽ qđ fit: fit ex cõtrario: gñationes em̃ fm ph̄m ex cõtrarijs sunt s3 xp̄s ab oi pctõ qđ sanctitati contrariat̃ imunis fuit ergo xp̄s sanctificari nõ dr̃. ¶ Si dicat̃ q̄ caro eius anteq̄ esset assumpta fuit obnoxia peccato. vt in lr̃a dicit̃. vnde rõne emũdationis eius xp̄s sanctificari dicitur. ¶ Cõtra. Hoc nomẽ xp̄s nomen est hypostasis in duab⁹ naturis subsistẽtis. ergo nihil põt dici de xp̄o qđ vnionẽ illã precesserit: sed infectio cui in patribus caro ei⁹ obnoxia fuerat solũ añ vnionem fuit. ergo rõe illa nõ põt dici xp̄s sanctificat⁹. ¶ S3 cõtra est qđ dr̃ Jo. 10. Quẽ pater sctificauit ⁊ misit in mũdũ. ergo xp̄s sctificatus est. ¶ Preterea xp̄s dr̃ vnctus: s3 spũalis vnctio cã est sctitatis. ergo ⁊ sanctificatus dici potest.

Respõdeo dicendũ q̄ sanctificari est sanctũ fieri. potest aũt aliq̄s sanctus fieri dupl'r vel ex sancto vel ex nõ sancto. Ex sancto iterũ dupl'r. vel ex minus sctõ magis sanctũ vt dr̃ Jo. xvij. Pater sctifica eos in veritate. Apostoli tũc sancti erãt. vel fz cõtinuationẽ sanctitatis eadẽ q̄ntitate seruata: ⁊ hoc mõ xp̄s põt esse sanctificat⁹ sicut ip̄e ibidez dicit. Ego p̄ eis sanctifico meip̄z eo q̄ cõtinuatio rõne successiõis quẽdaz modũ sctificatiõis hz: s3 hic modus loquẽdi nõ videt̃ cõsuetus vñ sic de sctificatiõe nõ loq̄mur. Ex nõ sancto etiã dr̃ aliq̄s sanctus fieri dupl'r vel ex nõ sancto

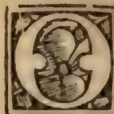
Sctificatiõis rõ exponit̃.

cōtrarie aut ꝑuatiue sicut ꝑ gratiā petōr sctificari dr: ⁊ hoc mō xps nō pōt dici esse sctificatus: qr nō pōt accipi cū ꝯsistētia subiecti defect⁹ sctitatis in eo fuisse simul em̄ fuit hō ⁊ sctūs hō: vel ex nō sctō negatiue ⁊ hoc adhuc distinguēduz est: qr vel dr ex non sctō sanctus factus rōne create sanctitatis q̄ hoīs est ⁊ sic dr xps sanctus factus sicut ⁊ hō factus aut rōne sctitatis increate: ⁊ sic dr sctūs fact⁹ ꝑ modū quo hō dr fact⁹ de⁹: q̄ vel est falsa: vel minꝰ ꝓprietatis hñs q̄ꝫ ꝑma. s. de⁹ factus est homo: vt infra. dist. vij. patebit ⁊ ita concedi potest in aliquo sensu christuz sanctificatum esse.

Ad primum ergo dicēdū ꝙ sicut christus non indiguit vt pro se oraret vel hostias offerret: iō nec indiguit vt hoc modo sanctificaretur quo alios sanctificare venerat. scilicet per purgationez peccatorum ꝑ hoc tamen non remouet̃ qn̄ ipse a tota trinitate sanctus sit fact⁹ hō: cuz ꝑus nec hō nec sanctus hō fuerit: ¶ Ad scdz dicēdū ꝙ ꝑmiū mouēs in aliquo ordine mobiliū nō opz esse immobile simplr̄: sꝫ immobile ꝫm idez genus motus: sicut celū ꝙ est ꝑncipiū alterans: mouet̃ qdem: sed nō alterat̃: non em̄ est ꝑmum mouens simpliciter. similr̄ etiā xps ꝫm ꝙ hō non est ꝑmum sanctificans simpliciter: sed deus trinitas. est aūt prīmū sanctificans in quātū homo per modū satisfaciētis pro peccato ⁊ sic sanctificatus non est: aliquo tamen modo sanctificatus est. ¶ Ad tertium dicēdum ꝙ non oportet omne quod sit ex contrario fieri: sed solum

Oē qđ fit ex icōtigēti fit.

qđ fit per viam generationis ⁊ alterationis: oportet tamen omne qđ fit ex incontingenti fieri: vt in primo physicoꝝ dicit̃ qđ nō cōtingit simul in esse. sic aūt cōtingēs nō est solū cōtrariuz vel priuatio que requirūt subiectū sed etiā negatio q̄ consistentiā subiecti non requirit: ⁊ sic ex nō sancto xps fact⁹ est sctūs vt dictū est. ¶ Quartū cōcedimus: qr respōsio illa nō valet. ¶ Expositio textus.

Bnoxia fuit petō in materia.) ¶ Sed cōtra. Qđ nō est non pōt esse pctō obnoxium sed caro xp̄i non fuit nisi in ipso. ergo falsuz est qđ hic dicit̃. ¶ Dicenduz ꝙ q̄uis caro christi actu non fuerit nisi in ipso: tamen materialiter fuit in beata virgine ⁊ in aliis: sed differenter: qr in beata virgine preexistebat materia illa essentialiter: sed in aliis priorib⁹ originaliter tantum: vt dictuz est ⁊ ꝫm illum modum quo in vno quoqꝫ fuit sic peccato obnoxia erat. (Ita ⁊ leuiticus ordo.) Uidetur ꝙ ratio Apostoli non valeat. potest enim contingere ꝙ pater pape alicui simplici sacerdoti decimas soluerit: nec propter hoc papa sacerdote illo minor esset: ⁊ sic non videtur sequi si abraam melchisedech decimas soluerit ꝙ propter hoc leuiticus ordo melchisedech minor fuerit. Sed dicendum secunduz quosdam ꝙ Apostolus procedit ex suppositiōe huius ꝙ abraam tota posteritate sua maior fuerit. vnde si melchisedech maior fuerit q̄ꝫ Abraam per consequēs maior fuit q̄ꝫ Leui vel Aa-

Instātia contra textū dissolui̇t.

you. Sz qr hec suppositio vel du bia est vel falsa saltē ,ppter beatam virginē. ideo melius dicendum: q apostolus nō intēdit pbare q Melchisedech personaliter maior fuerit q̄ Aaron: sed q sacerdotiū christi figuratū,p sacerdotiū Melchisedech maius est q̄ sacerdotiū Aaron. vñ virtus rationis apostoli fundat super figurā. figurauit em̄ Abraā decimas Melchisedech dans q ipse cum tota sua posteritate minor eēt sacerdotio xp̄i per Melchisedech figurati. (Scd̄m rationē seminalē erat.) Semen vt dicit phs. 5. physicoꝝ est in genere cause efficientis. vñ illi dicūt in Abraam ẜm rationē seminalem fuisse q̄ concepti sunt p virtutez actiuā ex Abraā originaliter descendentē: qd̄ de xp̄o dici nō pōt vt ex dictis ptz.) Nō eum mater cōcupiscētia.) Istud pōt intelligi dupliciter. vel ita q cōcupiscētia ꝛ gratia sint nolatiui casus: sic em̄ cōcupiscentia dr mater eorū qui p concupiscentiaz nascuntur. et gratia mater xp̄i: qr per gratiam natus est: vel pōt intelligi q sint ablatiui casus vt intelligatur q mater xp̄i nō genuit eum per concupiscētiam: sed per gratiā: et sic locutio ,ppria ꝛ plana est. (Quia dicunt physici tot.) Hoc pōt aliter exponi q̄ magister infra exponit vt intelligat cōpletio corporis humani non solū quantū ad figuraz: sed etiā quantū ad debitā quantitatē: vt per hos quadragintasex dies totū tempus vsq ad partum intelligat. quadraginta enim ꝛ sex si p senarium: qui numerus est perfectus: multiplicentur resultant 276. dies: ꝛ tot dies cōputant ab octauo kalēdas Aprilis qñ christus conceptus est: vsq ad octauū kalendas Januarij qñ christus natus est. et hoc accipitur ab Augustino.

¶ Quare in scriptura sacra sepius tribuatur incarnatio que est opus trinitatis spiritui sancto: et de ipso etiā conceptus et natus xp̄s dicatur ¶ Distinctio. iiij.

Umvero incarnatio verbi sicut in superioribus tractatū est: operatio vere sit patris et filij et spiritussancti: inuestigatione nobis dignum videtur: quare in scriptura spiritusancto hoc opus sepiꝰ attribuatur: ꝛ de ipso christus conceptus memorer et natus. Nō enim ideo operatio incarnatiōis spiritui sancto sepius attribuitur q ipse solus eam sine patre ac filio fecerit: sed quia spiritussanctꝰ est charitas ꝛ donū prīs ꝛ filij: et ineffabili dei charitate vbū dei caro factū est: ꝛ inestimabili dei dono filiꝰ dei vniuit sibi formā srui. Nō igr̄ frequens denoīatio spūsscti ab illo ope prēz vel filiū secludit: sz potiꝰ vno noīato tres intelliguntur: sicut sepe fit in alijs opibus. vñ August. sup hoc mouens q̄stionē in hūc

modum

modū eandē determinat in Enche. ita inquiens.

¶ Propositio questionis.

Um illā creaturam quā virgo cōcepit et pepit q̄uis ad solā psonā filij ptinētē tota trinitas fecerit: neq̄ .n. sepabilia sunt opera trinitatis: cur in ea faciēda spūssanctus solus noiat⁹ est? an etiā quādo vnus triū in aliquo opere noiat̃ vniuersa opari trinitas intelligit̃? Ita vere est: ꝛ exēplis doceri potest. Audistis ꝓpositā q̄ōnē eiusdēq̄ solonē vel expōnē.

¶ Quo sensu xp̄s dicat̃ concept⁹ ꝛ natus de spū sancto.

Ed in hoc non est diutius imorādū. Illud eñ mouet: q̄uō xp̄s est dict⁹ natus de spū sancto cū filius nullo modo sit spiritussancti Nūquid dicturi sumus patrē hois christi esse spm̄ sanctū: vt deus pater verbū genuerit: spūssanctus hominē: et qua vtraq̄ substātia christus vn⁹ esset: et dei pr̄is filius ſm verbū: ꝛ spūſſci fili⁹ ſm hominē: eo q̄ cū spūssanctus tanq̄ pater ei⁹ de matre ṽgine genuisset? Quis hoc dicere audebit: cū hoc ita sit absurdū: vt nulle fideliū aures id valeant sustinere? Proinde cū confiteamur christū natum de spū scō ex maria ṽgine: q̄uō non sit filius spūssancti: ꝛ sit fili⁹ virginis: cū ꝛ de illo ꝛ de illa sit natus explicare difficile est. Proculdubio non sic de illo vt de patre: sic aūt de illa vt de matre nat⁹ est. Nō est autē concedēdum quicq̄d de aliqua re nascit̃ cōtinuo eiusdē rei filiū nuncupandū. vt enim omittā aliter de homine nasci filiū: aliter capillū: aliter pediculū vel lumbricū: quoꝝ nihil est vilius. vt ergo hoc omittam: quoniā tante rei deformiter cōparātur certe qui nascūtur ex aqua et spū sancto: non aque filios eos recte dixerit quispiā: sed dicūtur filij dei patris ꝛ mr̄is ecclesie. Sic ergo de spū sancto natus est xp̄s: nec tñ filius est spūssancti. Sicut ecōuerso non oēs qui dicūtur alicuius filij cōsequēs est vt de illo etiā nati esse dicātur vt illi qui adoptātur. Dicūtur etiā filij gehēne: non ex illa nati: sed etiā in illā p̄pati. Cū itaq̄ de aliquo nascit̃ aliquid: ꝛ nō ita vt sit filius: nec rursus oīs qui dicit̃ filius de illo sit nat⁹ cuius dicit̃ fili⁹: pfecto modus iste quo natus est xp̄us de maria virgine sicut filius: ꝛ de

xp̄s q̄ mō dr̄ de spū scō cōcept⁹.

spiritu sancto nõ sicut filius insinuat nobis gratiã dei: q̃ homo nullis precedẽtibus meritis in ipso exordio nature sue quo esse cepit v̄bo dei copularet in tantã persone vnitatẽ: ꝙ idẽ esset filius dei qui filius hoĩs: ⁊ filius hominis qui fili⁹ dei. ⁊ sicut in nature humane susceptiõe fieret quodãmodo ipsa gratia illi hoi naturalr̄ qua nullũ possit admittere peccatum: que gratia ideo per spm̃ sanctũ est significata: q: ipse ꝓprie sic est deus: vt sit et dei donũ. Per hoc ẽ ꝙ de spiritu scõ esse natiuitas xp̄i dicitur: q̃d aliud ꝙ̃ ipsa gr̃a demõstrat: qua homo mirabili et ineffabili modo verbo dei est adiunctus atq; concreatus: ⁊ diuina gratia corporaliter repletus?

¶ Alia ratio quare dicatur natus de spiritu sancto.

Potest etiam dici xp̄s ſm hominẽ ideõ nat⁹ de spiritu scõ q: eum fecit. Incõtuz em̃ hõ est ⁊ ipse factus est: vt ait apl's. Cõcept⁹ ergo ⁊ natus de spũ scõ dr̄: nõ ꝙ spũssanctus fuerit virgini ꝓ semine. nõ eni de substantia spũssancti semẽ partus accepit: sed q: per gr̃am dei ⁊ operationẽ spũssancti deo carne virginis est assuz ptũ: quod verbo est vnitũ. ⁊ in euãgelio ſm hanc intelligentiã legit̃ de maria: ꝙ inuẽta est in vtero habens de spũ sancto. Cuius dicti rationẽ Ambrosius insinuans in scd̄o lib. de spũ sancto ait. Qd̄ ex aliquo est aut ex substãtia: aut ex potestate eius est. Ex substãtia sicut filius q̃ a patre: ⁊ spũssanct⁹ qui a patre filioq; ꝓcedit. ex potestate aũt sicut ex deo omnia. Quũ ergo in vtero habuerit maria de spũ sãcto: si q̃si ex substãtia. Ergo spũssanctus in carnẽ ⁊ ossa conuersus est? Non vtiq;. Si vero quasi ex operatione ⁊ ptãte eius virgo cõcepit: quis neget spm̃ sanctum dominice incarnationis auctorem?

¶ Quare apostolus dicat christum factũ cum nos fateamur eum natum.

Ed queri potest cũ nos saluatorẽ natum ꝯfiteamur cur apl's factũ eũ dicat ex semine dauid: ⁊ alio loco factũ ex muliere: cũ aliud sit fieri: aliud nasci? Aliq̃d ergo significauit hoc dicto. q: em̃ nõ humano semine cõcepta est caro dñi in vtero v̄ginis ⁊ corpus effecta: sed effectu ⁊ virtute spũssancti: ideõ apl's dicit

factū: nō natū. Aliud est cū semine admixto et sanguis coagulo generare. aliō est nō permixtiōe: sed virtute ꝑcreare: possunt hoīes generare filios: sed nō facere. Ecce quare dixit apl'us factū ⁊ nō natum: ne ei⁹. s. natiuitas que fuit sine viri semine nr̄e similis putaretur que cōficitur ex seminū cōmixtione. Ideo autē cū3 factū diceret apostolus addidit ex semine dauid: q: etsi nō intercessit semen hoīs in conceptiōe virginis: tamen q: ex ea carne xp̄us formatus est: que ꝯstat ex semine: recte dicitur q: factus est.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit de incarnatione ex ꝑte assūpti ostendēs quid assumptū est: ⁊ cuius cōditionis fuerit anteq̄ȝ assumeret. In ista ꝑte determinat de effectiuo ipsi⁹ assumpti. Et diuidit in duas partes. In p̄ma ostēdit quare efficiētia nature assumpte sp̄ūisancto appropriat. In secūda mouet quādam dubitationē ex dictis consequētē ibi. (Sed nō est in hoc diutius). Circa p^m tria facit. Primo mouet q̄ōnem. Secundo determinat eā ibi.) Non eīm operatio incarnatiōis). Tertio cōfirmat per auctoritatē ibi. (Cū illaȝ creaturā ⁊c.) (Sed nō est in hoc diutius). Hic determinat quādaȝ dubitationē ex ꝑte dictis ortam. Si eīm christ⁹ inquātuȝ homo de sp̄ū sancto natus est: videt q̄ spiritussancti filius sit inquātum homo. Circa hoc ergo duo facit. primo mouet dubitationē. Secūdo determinat eam. ibi. (proinde cuȝ fateamur). Circa quod duo facit. Primo ostēdit q̄ xp̄s non dr̄ natus de sp̄ū sancto: sicut de patre. Secūdo exponit qua ratiōe de spiritu sancto natus dicatur. ibi. (profecto modus iste). Et circa hoc duo facit. primo ostēdit q̄ hoc dicit ad signādum rationē illius natiuitatis. q: per gratiaȝ est: vt ly de. denotet q̄si rationē operis. Secūdo ostēdit aliam rationē qua hoc dici possit. s. q: sp̄ūssanctus fecit christū inquātuȝ est homo: vt ly de. denotet habitudinē cause efficientis. ibi. (potest etiā dici christ⁹). Circa quod iterū duo facit. primo prosequitur rationē secūdo assignatam. Secūdo mouet quādam questionē circa verbū apostoli inductū ibi. (Sed queri potest cur nos). Hic est triplex questio. Prima de cōceptione christi in cōparatione ad efficiētiaȝ spiritussancti. Secunda de ipsa in cōparatione ad matrē concipientem. Tertia de ipsa per cōparationē ad gratiam per quā conceptio facta dicitur.

Questio. I.

Circa primu querūtur duo. Primo vtrū efficientia cōceptiōis christi spiritui scō̄ appropriari debeat. Scd̄o vtrū ratione huius efficientie christi s̄m q̄ hō spiritussanctus possit dici pater.

¶Utrum efficientia cõceptionis christi debeat appropriari alicui persone.

Ad pmũ sic ꝓcedit. videt ꝙ nulli ꝑsone efficientia illa appropriari debeat opatio enim dei ē sua essentia: sꝫ eẽntia est cõis tribus ꝑsonis: ꝛ nulli eoꝝ appropriabilis: ꝗ nec opatio diuina ꝗ ꝯceptio hois xp̄i ꝑfecta est: alicui ꝑsone dꝫ approꝑari. ¶Preterea. Damas. dicit ꝑ° ca. tertij libri ꝙ in incarnatõe manifestabãtur simul bonitas: potẽtia: iustitia: ꝛ sapiã dei. sꝫ sicut bõitas appropriat spũisc̃o: ita potentia pr̃i: ꝛ sapiã filio. ꝗ efficiẽtia carnis assumpte nõ magis vni ꝑsone ꝗ̄ alteri appropriari debet. ¶Sed ꝯ. Ois operatio dĩna ꝓcedit ab eo ſm rõnẽ alicuiꝰ attributi: sicut ꝛ opatio creatare ꝓcedit ab ea ſm suã formã: sed qꝺlibet diuinoꝝ attributoꝝ ē alicui ꝑsone appropriabile. ergo ꝛ qꝺlibet diuinũ opus alicui persone approꝑari dꝫ: sicut cãe efficienti: ꝛ ita opus incarnatiõis.

¶Utꝝ approꝑari debeat filio.

Prima qstiuncula. Alterius videt ꝙ debeat appropriari pr̃i: ipsi em̃ attribuit potẽtia. potẽtia aũt actiua que in solo deo est: est ꝑncipiũ efficiendi: ergo ois efficiẽtia pr̃i ꝑcipue appropriari dꝫ. ¶Preterea. sicut supra magister dicit: filij missio est eius incarnatio. sed actiua missio filij ꝓprie attribuit patri: ergo ꝛ efficiẽtia incarnatõis debet pr̃i attribui. ¶Sed contra. sc̃dm Orige. sicut generatio filij eterna est a patre sine matre ita generatio eius tp̃alis est a matre sine patre. hoc autẽ non cõtingeret si efficientia incarnatiõis patri attribuat: ergo nõ est sibi cõuenienter attribuenda.

¶Utrum sit attribuenda filio.

Secũda qstiuncula. Alterius videt qꝺ sit attribuẽda filio: sicut em̃ ex verbis Damasce. 3. di. habitũ est: diuina sapiã sicut diuinũ semẽ ex purissimis sanguinibꝰ virginis sibi carnem copulauit: sed semẽ: vt dicit philosophus. 2. ꝑhicoꝝ est ꝑncipiũ actuũ: ergo efficiẽtia incarnationis filio appropriari dꝫ. ¶Preterea. Bern. in. 5. de cõsi. dicit ꝙ dei sapiã est illa mulier euãgelica que fermento fidei gloriose virginis tria sata cõmiscuit. scꝫ nouũ antiquũ ꝛ eternũ: nouum in creatiõe aie de nihilo: ãtiquũ in assumptiõe corporis de natura adẽ: eternũ in vnione deitatis: sed sapiẽtia attribuit filio: ergo efficiẽtia incarnatõis filio attribuẽda est. ¶Sed cõtra. incõueniens videt qꝺ aliqua res seipsam faciat: vel seipsaꝫ generet: vt dicit Aug. sed appropriatiões sc̃dm rationẽ conueniẽtie fiunt: cũ ergo ipse filius factus sit homo: nõ debet sibi efficientia incarnationis appropriari: sed alteri persone.

¶Utrum debeat appropriari spiritui sancto.

Tertia qstiuncula. Alterius videt ꝙ non debeat etiã appropriari spiritui sancto: vt dicat de spũsancto conceptus: spũs enim sanctus charitas est ꝛ donũ dei: vt in primo lib. habitũ est: sed nõ conueniẽter dicitur xp̄s cõceptus de charitate

vel dono dei: ergo nec de spiri-
tusancto conceptus dici debet.
¶ Preterea. vt ex verbis Augu.
habitũ est. 36. dist. primi lib. hec
ꝓpositio de. denotat cõsubstan
tialitatem. vnde nõ dicimus ali-
quid de aliquo fieri nisi de eius
substãtia sit: dicimus eñ esse fi-
lium de patre: nõ autem celum
ꝛ terrã de deo. sed christus ſm
hominẽ non est cõsubstantialis
spiritui sancto: ergo nõ debet di
ci de spiritusancto natus.
¶ Sed cõtra. est quod dr̃ Mat
the. primo. quod eñ in ea natum
est de spiritu sancto est.

Respõdeo ad primam qõnem di
cendũ: ꝙ sicut dicit Dio. 2. cap.
de di. no. Omne nomẽ dei ope-
Regla theologica. rationẽ in creaturam designans
cõuenit toti trinitati: ꝛ ideo in
qualibet operatiõe diuina ap
propriata trium personarum ostẽ
dũtur. s. sapiẽtia potentia ꝛ bo
nitas: que etiã in operatõe in-
carnationis ostẽsa sunt: vt Da
masce. dicit: bonitas quidẽ in-
quãtum proprij plasmatis non
desperit salutẽ: potentia vero in-
quãtum maxime distãtia ꝯiun
xit: sapientia vero inquãtũ cõ-
uenientẽ modum inuenit ei⁹ qd
īpossibile videbat: iustitia etiã
in eo per modum satisfactionis
salutẽ humani generis repara
uit vnaquequ tamẽ operatio di
uina huic persone magis ꝙ il-
li est appropriabilis scdm ꝙ in
ea magis manifestat attribu-
tum: qd illi psone appropriat.
Bonitas aũt diuina ſm hoc in
opatiõe dei manifestat ꝙ sine
sui indigẽtia ea q̃ sunt sua crea
ture cõicat: ꝛ ꝙto ea que cõmu
nicãtur min⁹ sunt creature de-
bita ꝛ q̃si magis deo ꝓpa: tãto
magis bonitas dei ostẽdit: sicut
sunt ea q̃ gratis nature supad-
dũtur: ꝛ ꝓpter hoc grẽ spũiscto
attribuũtur: cui bonitas appro
priat cũ ꝗ hoc p̃cipue supra ꝯdi
tionẽ hũane naẽ sit: vt in vnitatẽ
diuine psone assumat hoc opus
p̃cipue spũiscõ appropriãdũ est

Ad primũ ꝗ obꝫ ꝙ at
tributa ap
propata psonis p̃supponũt ra-
tionẽ essentie: sed opatões diue
p̃supponũt attributa ſm itellm
ꝛ iõ ꝓpter appropriationẽ attri
butorum: essentia nõ appropriat
alicui psone: sed opatio: qr iudi
ciũ posterioris depẽdet a p̃ori:
ꝛ nõ ecõuerso. ¶ Ad ſm dõm ꝙ
ꝙuis illa q̃ttuor in incarnatiõe
ostẽdantur: th̃ precipue manife
stat ibi bonitas diuina: vt ex di
ctis patet. ¶ Tertiũ cõcedim⁹.

Ad secundã qõnem dõm vr
ꝙ p̃ri appropriãde sunt ille ope Rñsio ad primam q̃stiũculam.
rationes diuine: in q̃bus p̃cipue
manifestat potẽtia: ꝓpter qd
opus creatõis appropriat p̃ri:
attẽditur eñ potẽtia p̃ris ope-
rãtis in ꝓductiõe effectus: bo
nitas aũt in liberali collatiõe:
in ope ergo creatiõis res in es
se ꝓducte sunt. nõ aũt tunc ali
q̃d eis collatum est supra id qd
nãe rõ exigit: sicut est in ope re
creatõis: in quo res nõ oĩno ex
nõ esse ꝓducũtur: sed aliq̃d su-
pra earũ ꝯditionẽ eis ꝯfertur: ꝛ
iõ ea q̃ ad recreationẽ pertinẽt
spũiscõ appropriant: et nõ p̃ri.

Ad primũ ergo cõtra hoc obꝫ di
cendũ ẽ ꝙ ꝙuis potẽtia p̃n^m ac
tiuũ p se nolet: tñ in agẽtib⁹ per
volũt atẽ volũtas est imperans

qđ potentia exequit: volūtatis aūt obm est bonū: ꝛ iō pncipale in opatiōe agētis p volūtatē est bonitas: ꝛ quasi secūdariū exequēs est potētia: ꝛ pcipue quādo tota rō effect⁹ ē bonitas agētis: ꝛ iō hmōi opera spūiscō appropriant. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ i incarnatōe duo sunt. s. psona assumēs: ꝛ nā assumpta: missio igit nolat icarnationē ex pte psone assumētis pcipue: ꝛ qr ad psonā filij assumētē solus pr autē hꝫ bet: iō missio actiua pri attribuitur: cōceptio autē vel natiuitas tpalis nolat icarnationē ex pte nature assūpte: cui gratuito collatū est vt in vnitatē talis psone assumeret: ꝛ iō efficiētis ɔceptionis nō pri: sꝫ spūiscō approṗat.

Rñsio ad faꝫ q̄stiunculaꝫ.

Ad tertiam qōnem dōm q̄ sicut dicit phs pmo meta. Sapiētis est ordinare. vñ ille opatiōes diuine q̄ ad ordinationē dei ptinēt: sicut gubernatio et hmōi: filio attribuūtur cui sapiētia appropriat. In ope aūt incarnatōis attēdit quedā gratuita collatio q̄ humane nature datū est in vnitate diuine psone assumi: ꝛ oi gr̄a repleri sicut primū: ꝛ executio illi⁹ doni sicut 2m: que ad ordinationeꝫ dei nō pertinent: ꝛ iō spūisancto cōuenit esse factiuū incarnatiōis: sed exequi ministeriuꝫ incarnationis conuenit filio.

Ad primū q̄ ɔ̄ hoc obiectū dōm q̄ in nāli ɔceptōe hois semē hꝫ rōnē actiui: ꝛ itez rōnē termini: inq̄ꝫtū vtus q̄ est i semine attrahit sibi id vñ nutriat: ꝛ in q̄ntitatē pfectā pficiat: q̄ꝫtū q̄ ad priᵐ opatio semis approṗat spūiscō sed q̄ꝫtū ad 2ᵐ approṗat filio qr ɔceptio ad ypostasim filij terminata est. ¶ Ad 2m dōm q̄ cōmixtio illa illoꝝ triū ordinationeꝫ signat vnionis ipsoꝝ: nō eñ ibi pprie cōmixtio est: hec aūt ordinatio psupponit diuinā acceptationē q̄ hoc donū creature dare voluit vt per vnionē persone eterne coordinaret: et iō q̄uis ɔmixtio sapiētie possit attribui: tñ ipsa incarnatio pncipal'r spiritui sancto appropriāda est. ¶ Tertium concedimus.

Ad quartā qōneꝫ dicendū q̄ rōne iā dcā efficiētia icarnatōis spūiscō appropriat: ꝛ iō pōt dici xp̄s cōcept⁹ de spūscō. s. siue hec ppō de. dicat cāe efficientis habitudinē siue etiā designet rationē faciendi: ipsa eñ ratio faciendi incarnationē est bonitas spiritui sancto appropriata. Rñsio ad tertiāque stiūculam.

Ad pmuꝫ q̄ ɔtra hoc obm dōꝫ q̄ q̄uis spūsscūs sit charitas ꝛ donū: tñ noie charitatis ꝛ doni nō signat vt psona subsistēs cuius est agere: ꝛ iō non pōt dici xp̄s cōceptus de charitate vl' dono si ly de. dicat habitudinē cause efficientis q̄uis forte posset cōcedi fm q̄ ly de. signat rōneꝫ faciendi. ¶ Ad fm dicendū q̄ de. largo modo accipitur pro ex. ¶ Tertium concedimus.

¶ Utrum christus fm q̄ homo possit dici filius spiritussancti.

D scdm sic pcedit. vr̄ q̄ xp̄s fꝫ q̄ hō possit dici fili⁹ spiritussci: hūanā. n. nāꝫ quā assum-

psit xps tota p indifferentiã trinitas operata ē: sꝫ hō xps iesus cōuenienter dr filius dei pris. ergo ēt pōt dici filius spūsancti vel totius trinitatis. ¶ Preterea. sm phm l 15. de aialibus i gnatiōe hūana mām ministrat mr: actio xo ex semine pris ē: sꝫ oēꝫ actionē quã facit semē hois pris in gnatione humana: facit in cōceptione xpi spūsanctus: et multo efficacius: si g rōne illaꝝ actionuꝫ dr vnus hō pater alterius: vr q spūsanctus dr pater xpi sm hūanaꝫ naturam. ¶ Preterea. ex hoc hō dr pater hois: qr genuit eū ex mre similē in sua natura: sed pōt dici vt vr q spūsanctus genuit xpm ex maria virgine sicut etiã dr in glo. Matth 3. q deus ex sara genuerit filiū: cum g xps et spūsanctus sint eiusdē nature. videt q spūsanctus possit dici pr christi. ¶ Sed ꝯ est auctoritas Aug. in lra. ¶ Preterea. sicut supra. pma dist. dixit magr. iō filius et nō pr aut spūsanctus assumpsit carneꝫ ne nomē filij trãsiret ad aliã personã: sꝫ nō ē minus incōueniēs q nomē patris trãseat ad aliam personã q nomen filij. g nomen pris nō dꝫ trãsire ad psonã spūsancti. vt dicatur pater christi.

¶ Utrū possit dici filius trinitatis.

Questiūcula. **Alterius** videt q possit xps dici filius trinitatis. xps eñ sm q hō creatura est: sꝫ nos dicimur filij trinitatis per creationē. Deut. 32. nunqd non ipse est pater tuus etc. ergo et christus pōt dici filius trinitatis sm q hō. ¶ Preterea. Heb. 2. Ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. glo. sm humanã naturã sm quã fratres hꝫ sm aūt diuinã non hꝫ: sꝫ fratres dicunt qui ex eodē patre nascūtur. cum g pater eoꝝ qui dicunt fratres xpi sit tota trinitas: videtur q etiã christi hois sm hūanam naturã. ¶ Preterea. cuiuslibet gratiã habentis dr pater tota trinitas. Jo. 1. Dedit eis potestatē fi. dei fie. sed xps plenissime habuit gratiã. g pōt dici filius totius trinitatis inqtuꝫ est hō.

¶ Sed ꝯ. sicut infra. probat dis. 10. Christus nō est filius nisi naturalis: sed naturalis filius non est trinitatis: sꝫ patris tm. ergo christus non pōt dici filius trinitatis. ¶ Preterea sm Dam. filiatio nō determinat naturã sed personã. Sed in christo quãuis sint due nature nō ē ibi: nisi vna persona eterna: cum igitur sm personam eternã non possit dici filius trinitatis: nullo mō potest dici filius trinitatis.

Respōdeo dicēduꝫ ad primã questionem q sm Aug. in lra. Christus nō ē filius: neq spūsancti neq trinitatis: sꝫ tantū dei pris: sed hoc diuersa rōne a diuersis negatur. quidã negant hoc non tanq simplr falsum: sꝫ tanq inconuenienter dictuꝫ: vt pote prestans occasionē errandi. et circa eternã generationeꝫ filij in qua sequeret quedã cōfusio relationuꝫ: si filius diceretur suijpsius filius et spūsancti. Et circa gnationeꝫ eius tpalem ne videatur spūsanctus de sua suba xpm genuisse sm holeꝫ si pater eius diceret. Et sicut nō pōt dici filius trinitatis simplr: ita nec p creationem vt euitetur error Arrij q dicit xpm puraꝫ creaturã. Neq p gratiã vt euitetur error Nestorij qui dixit duas personas in xpo:

Errores variũ examinãt

⁊ vnionẽ diuinitatis ad hominẽ xp̄m eẽ tm̄ p grãm: nõ in ꝑsona Cõcedũt tñ aliqui ꝙ põt dici. Iste homo fili⁹ trinitatis p creationẽ: si ly iste hõ dicit suppositũ siue indiuiduũ hoĩes: nõ ꝑsonã filij dei: nullo tñ mõ fili⁹ dei põt dici fili⁹ trinitatis ꝑp repugnantiã relationũ. Concedũt ẽt ꝙ q̈tũ ad grãz habitualẽ p quã tota trinitas habitat in aĩa xp̄i: põt dici iste hõ fili⁹ dei ẽt ꝫm ꝙ hõ: non tñ trinitatis: qꝛ ꝫm hoc nõ hꝫ ipe cõparationẽ ad relationẽ quib⁹ distinguit̄ trinitas: sed q̈tũ ad grãm vnionis dicit̄ tm̄ filius pr̄is naturalis. ¶ Sed hec opinio nõ ẽ ꝯueniẽs dictis. Aug. q̄ simpl'r negat dici xp̄m eẽ filiũ trinitatꝭ aut sp̄ussancti. Nõ em̄ hoc põt eẽ ad vitandũ cõfusionẽ relationũ: cũ em̄ ꝯfusio sit ex inordinata ꝑmixtiõe aliquorũ: nulla sequeret̄ cõfusio: si ꝫm diuersas naturas oppositas relatiões filio attribueremus vel sp̄uisctõ rõne diuersoꝝ: cũ etiaꝫ de filio rõne diuersaꝝ naturaꝝ sine aliqua incõueniẽtia ꝯtraria p̄dicent̄: vt qð ẽ passibilis ⁊ ĩpassibilis. Et ẽt relõnes opposite: vt ꝙ est minor ⁊ equalis pr̄i: ⁊ etiã maior ⁊ minor seip̄o. Neqꝫ ẽt negãt hoc ad euitandũ errorẽ qui posset sequi: nõ em̄ magis p̄rociuat̄ error Arrij si dicat̄ ꝙ est fili⁹ trinitatis p creationẽ q̈ꝫ ꝙ dicat̄ ꝫm ꝙ hõ creatura: qð tñ ꝯcedit̄. Et est sil'e de alijs erroꝛib⁹. Preterea hoc ꝙ cõcedit̄ iste hõ fili⁹ trinitatis p creationẽ ꝫꝫ ꝙ dicit suppositũ vel indiuiduũ hoĩs nõ ꝑsonã filij dei nõ cõuenit secũde opinioni q̄ infra ponit̄ dis. 6. ꝫm ꝙ ille hõ nõ põt supponere nisi suppositũ eternũ. Simil'r etiã ꝙ xp̄s p gratiã habitualeꝫ nõ ꝯparet̄ ad relõnes distinguẽtes ꝑsonas nõ vr̄ eẽ rõ ꝙ nõ possit dici fili⁹ trinitatis. qꝛ nos dicimur per gratiã filij trinitatis: ⁊ tñ grã q̄ in nobis est: est effect⁹ eẽntie diuĩe nõ hñs respectũ ad distinctionẽ ꝑsonarũ. Et iõ dõm aliter cũ alij s. s. ꝙ Aug⁹. hoc negat tanq̈ simpl'r falsuꝫ ⁊ impossibile. Filiatio em̄ est relõ ꝯñs gñationẽ. gñatio aũt est via ad esse: eẽ aũt est q̄d suppositi a forma siue a natura. vñ cũ filiatio ꝫm Dam̄. sit determinatiua suppositi vel ypostasis: non põt aliquis dici filius alicui⁹ nisi a quo accipit esse: esse autẽ xp̄i est vnũ ad min⁹ q̈tũ ad secũdã opinionẽ: vt infra dicet̄: hoc aũt esse nõ hꝫ xp̄s ab aliqua ꝑsona diuina nisi a pr̄e: vñ nõ põt dici fili⁹ nisi pr̄is. Sil'r ẽt nõ p̄t dici ꝙ sit fili⁹ trinitatis p creationẽ vel gratiã qꝛ quãdo in aliquo inuenit̄ ꝑfecta rõ alicui⁹ nõis: nullo modo recipit̄ illud nomẽ de eo cũ determinatiõe diminuente: vt patet ex verbis Augus. in lr̄a sicut planta dꝛ viuẽs imperfectuꝫ ꝑp animã vegetabilẽ: qꝛ nõ hꝫ esse cũ aĩa sensibili. aĩal aũt q̈uis habeat eandẽ animã nõ dꝛ viuens imperfectũ: qꝛ hꝫ eã cũ aĩa sensibili: xp̄s aũt hꝫ verã rõnẽ filiationis ad deũ. vñ nõ est dicend⁹ fili⁹ p creationẽ neqꝫ per gratiã qꝛ per hoc significat̄ filiatio imperfecta ad deũ q̄ est ꝫm quid: ⁊ non simpliciter.

Veritas declaratur.

Ad primũ ꝫ dõm ꝙ nõ ẽ dõm xp̄m ꝫm hoĩeꝫ eẽ filiũ patris per creationẽ neqꝫ rõne formatiõis corꝑis xp̄i nisi quaten⁹ illa formatio terminat̄ ad vnionẽ ꝑso-

nalē: p quā iste hō est naturalis fili⁹ dei pris. ¶ Ad 2m dōm q spūssanct⁹ facit illas actiōes nō mediāte semie ex se deiso qđ ad patrē ptinet: sed q̄si artifex: operādo in materiā exteriorē. ¶ Ad 3m dōm q spūssanct⁹ nō genuit xp̄m de btā virgine qr ſʒ Dam. gńare est ex sua substātia aliud pducere: ⁊ glo. illa sic exponēda est genuit id est fecit vt nasceret̄ Nec iterū spiritussanct⁹ est filis xp̄o in natura illa quā in vtero virginis formauit: vn̄ nō pōt spiritussanct⁹ dici pr̄ xp̄i ſm hūanitatē. ¶ 4m ⁊ 5m ꝯcedim⁹.

Ad secundam qō nē pʒ responsio ex dictis.

Ad primū dōʒ q creatura respicit cōiter naturā ⁊ suppositū: filiatio aūt respicit tm̄ suppositū. vn̄ hūana natura in xp̄o dr̄ creata: nō aūt filia: ⁊ iō inq̄ātū hō nō pōt dici fili⁹ p creationē: pōt aūt dici creatura. ¶ Ad 2m dōm q xp̄s dr̄ p̄mogenit⁹ in multis fratrib⁹ ſm hūanā naturā: nō quasi vniuoce fili⁹ cū alijs: sed p analogiā: qr ipse filius naturalis ppter vnionē in psona alij aūt filij adoptiui per assimilationeʒ ad deū que est p gratiā: sicut etiaʒ dicit̄ p̄mogenit⁹ creature inq̄ātū ſm Basili. accipere cōmune hʒ cū creatura. vn̄ nō opʒ q ad eundē patrē omnino referant̄. ¶ Ad 3m dōm q alij dicunt̄ filij adoptiui: xp̄s aūt dr̄ p gratiā vnionis fili⁹ naturalis: p gratiā aūt habitualē nō p̄t dici fili⁹ adoptiuus: vt dicet̄ infra. di. 10. neq3 ēt naturalis. vn̄ nullo mō pōt dici fili⁹ per gratiā. ¶ Alia cōcedimus. Questio. II.

p̄mogenit⁹ q̄ modo xp̄s dr̄

Deinde q̄ritur de cōceptiōe xp̄i in ꝯparatiōe ad matrē cōcipiētē. Et circa hoc querunt̄ duo. Primo vtrū beata virgo possit dici mater hominis iesu xp̄i. Scd̄o vtrū debeat dici mater dei.

¶ Utruʒ beata virgo possit dici mater hoīs xp̄i iesu.

Ad primuʒ sic procedit̄. videt̄ q beata virgo nō possit dici mater illi⁹ hominis In cōceptione eni xp̄i btā virgo ministrauit tm̄ materiam qr totā actionē fecit spūssanct⁹: sed ppter materiā nō pōt aliqđ dici mater sicut arbor nō est mater scamni. Ergo b'ā virgo nō p̄t dici mater illi⁹ hoīs. ¶ Preterea Matris est descindere semē ad cōceptū: sed materia cōceptiōis xp̄i sepata ē a reliqua carne virginis opatione spūssancti. ergo nō p̄t dici mater. ¶ Preterea. Sicut caro xp̄i opatiōe spiritussct̄i formata est de materia sumpta a beata virgine: ita etiā formata est opatione diuina de materia sumpta ab adā: sʒ adā nō pōt dici pater eue nec mater: ergo nec btā virgo pōt dici mater christi. ¶ Preterea. Multo plus contulit ad cōceptionē xp̄i spiritussanctus: q̄ btā virgo qr agēs ē prestantius in actiōe q̄ materia: ergo si spiritussanct⁹ nō p̄t dici pater xp̄i: nec btā virgo pōt dici mater eius. ¶ Preterea. Filiatio vt dictū est respicit ypostasim: sed ypostasis in xp̄o est vna tm̄: que est eterna: ſm quā xp̄s nō est a btā v̄gine. ergo nullo mō p̄t dici

fili⁹ btē virginis. ¶ Preterea. In xpo est tm̄ vnū eē ex pte yposta= sis: quā ꝯsequit̄ filiatio: sed illō eē nō habuit xp̄s a mr̄e. ergo nō pt dici fili⁹ ei⁹. ¶ Cōtra. est au= ctoritas euāgelij Matt. p°. Cū esset despōsata mr̄ iesu ꝛc. Et in plurib⁹ alijs locis. ¶ Preterea Sicut supra dictū est dis. 3. Btā ꝟgo in gn̄atiōe xp̄i cōtulit q̄cq̄d alia mulier ꝯferre dꝫ ad gn̄atio nē filij sui. Si ergo alie mlieres vere dicunt̄ matres: ꝛ btā ꝟgo vere pōt dici mater xp̄i.

Respōdeo dōm q btā virgo vere pōt dici mater xp̄i: cū q̄cq̄d sit de necessitate gn̄atōis ex pte mr̄is inueniat̄ in btā: ꝟgine: maxime ſm opinionē Arist. q̄ vult q for matio ꝛ organizatio corpoꝝ nō fiat p virtutē actiuā mulieris: sꝫ solū p virtutē actiuā viri ꝛ q se men mulieris nō est de necessita te cōceptiōis: qꝛ qn̄qꝫ contingit inpregnari mulierē sine emissio ne seminis: p hoc q sanguinem menstruū ministrat: q̄ ē materia cōcept⁹. Et hoc cōsonat ei qd di cit Da. q ex purissimis sangui= nib⁹ ꝟginis formatū ē corp⁹ xp̄i nō seminaliter: sed ꝟtute diuia. Sed huic vere mr̄nitati deroga tur p duos errores. Quoꝝ vn⁹ ponit xp̄m nō verā carnē: sꝫ fan tasticā assumpsisse: ꝛ beatā ꝟgi nē nō mulierē: sed angelū fuisse vn̄ nec vera mater eēt. ali⁹ vero ponit xp̄m nō carnē nature nr̄e assumpsisse: sed celestē secū por= tasse: ꝛ ſm hoc beata ꝟgo nō ve re mater eius eēt: qꝛ q̄uis in ea natus esset non tamen de ea. hi aūt errores verā humanitatem xp̄i negant. vnd e a fide catholi= ca sunt alieni.

Virgo btā ꝟe dr ma ter xp̄i sancta theoto cos.

Ad primū ergo di= cendū: q non solū materiā p̄stitit btā vir go ad cōceptionē xp̄i: sed mate= riā ꝯuenientē ad p̄ducendū aliq̄d simile in specie ꝛ locū ꝯuenientem ꝛ nutrimētū cōueniēs cōceptioni fetus: ꝛ hoc sufficit ad rationeꝫ matris. ¶ Ad 2m dōm q ſꝫ phi losophū semē mulieris nō est de necessitate generatiōis: sed san guis quē femia ministrat ad cō= ceptionē: q̄ quidē in alijs mulie ribus sepat̄ per ꝟtutē mulieris motā a viro: sed in beata virgi= ne per virtutē spiritussancti: nec hoc diminuit rōnē matris. quia ista actio est preambula ad con ceptionē. ¶ Ad tertiū dōꝫ q pa ter est principiū actiuū in gene= ratione: ꝛ ideo ad eē patreꝫ non sufficit q materiā ministret sicut sufficit ad esse matrē. ¶ Ad 4m dōm q licet spiritussctūs pl⁹ fe= cerit actiue in conceptiōe xp̄i q̄ btā virgo: non tn̄ pōt dici pater: qꝛ nō inueniunt̄ in eo ꝯditiones q̄ requirunt̄ ad cōditionē patris sicut q ex sua substātia: ꝛ similē sibi in specie filiū p̄ducat. ꝛ alia hmōi. ¶ Ad quintū dōm q filia tio respicit ypostasim consequē tem ad generationē q̄uis ergo hypostasis filij dei ſm genera= tionē eius eternā nō sit a virgi= ne: tamē ſm generationē eius tē poralē ex ea est. ¶ Ad sextū dicē dū q esse geniti est ab agente: mater aūt non est agens in ge= neratione sed pater. vn̄ nō opꝫ q esse filij sit a matre sꝫ a patre: ꝛ ideo ph̄s dicit in. 16. de anima libus q in generatione mater dat corpus et pater formam a qua est esse.

¶ Utrū debeat dici mater.

D secūdū sic pcedit quod videtur. quod btā virgo nō debeat dici mr dei: nō enī ē mr nisi fm quod ab ea accepit eē: sed nō accepit ab ea diuinitatē: sz hūanitatez. ergo nō dz dici mr dei: sed mater hois. ¶ Preterea. in deo non differt deus & deitas. sz nō pōt dici mater deitatis: ergo nec pōt dici mr dei. ¶ Preterea. deus est cōe tribus psonis: sz btā virgo nō ē mr pris: nec spūsscti: ergo nō dz dici mr dei. ¶ Preterea. sicut naturā pduxit assumptā virgo generādo: ita ēt pduxit eā deus creādo. sz rōne nature assumpte nō dicimus trinitatē creatricē dei ergo nec debemus dicere virginē matrem dei. ¶ Preterea. magis dz cōcedi id qđ est verū per se quam id qđ est verū p accidens: sed in hoc nomine xps importat hūana natura quā generando virgo per se pduxit: q̄ in hoc nomie deus importat: ergo magis debz dici mater xpi quam mater dei.

¶ Sz cōtra. Dam. in. 3. lib. dicit Theotocos. i. dei genitricē vere & principalr virginē pdicamus. ¶ Preterea. fm Augu. talis fuit illa vnio q̄ deū faceret hominē & hoiez deū. sz virgo genuit hoiez: ergo & genuit deuz. Ergo est mr dei. ¶ Preterea. propter vnionē naturarū in psona vna: vere dicimus deū passuz: quamuis hoc fuerit fm hūanā naturā. & sic pt dici deus vere ex virgine natus. Ergo eēt mater dei dici potest.

Respondeo dicendum quod hūanitas xpi & mrnitas virginis adeo sibi connexa sunt: vt qui circa vnū errauerit: oporteat ēt circa aliud errare. Unde qr Nestorius circa hūanitatē errabat aliā esse asserens in xpo hūanitatis & diuinitatis psonā: oportebat quod diceret virginē nō matrē dei sed hois. qr fm eū: deus & hō nō est vnus xps. Quidā vero moderni errātes dicūt nō posse virginē dici matrē dei: ne mater patris & spiritussancti intelligat: concedūt tamē eā eē matrē filij dei: sed hi trepidant timore vbi nō est timor: quia quamuis hoc nomē deus cōe sit tribus psonis: pōt tn̄ reddere locutionē verā pro vna persona fm qđ dicitur deus generat: sicut cū dr hō currit: solo petro currente. vñ simplr concedendū est virginez eē matrē dei: sicut cōfitemur iesum esse verū deum. Notu la pulchra.

Ad primū ergo dicendum quod quia vna psona est q̄ subsistit in hūanitate & diuinitate: iō nature cōicāt sibi sua idiomata id est pprietates: vt dicit Dam. vñ sicut dicitur iudei crucifixisse dñz glorie quamuis nō fm quod est dominus glorie ita dz dici virgo ē mr dei: quamuis eū fm diuinitatē non genuerit. ¶ Ad scđm dicendum quod quamuis deitas & deus nō differant re: differūt tn̄ fm modū significādi: qr deitas signat diuinā naturā in abstracto: vnde nō potest supponere pro persona: deus aūt: qr signat naturā diuinā per modū cōcreti. i. habentē diuinitatē. pōt reddere locutionē verā pro supposito. & iō qr btā virgo est mater filij dei pōt dici mater dei: nō aūt diuinitatis. ¶ Ad 3m dicendum: quod quamuis deus sit cōmune tribus potest tn̄ reddere locutionē verā pro vno eorum vt dictum est. sicut cum

dicit deus generat reddit locu-tionē verā ꝓ pr̄e. ¶Ad quartū dicendū ꝙ xp̄m nō dicimus crea turam simplr: vt infra patebit: dicimus tn̄ simplr euꝫ natū. ⁊ sō natiuitas pōt trāsferri ad deū ⁊ nō creatio. Et pterea nasci nō ē cōtra rōnem deitatis sicut creari. ¶Ad quintū dicendū ꝙ beata virgo ē vere mater christi: nō tn̄ dicimus eam christotocon. i. xp̄i genitricē. qꝛ hoc nomē inuē tum ē a Nestorio ad abolenduꝫ nomen theotocon. cū hereticis autē nec nōia debemus habere cōia. vt dicit Jero. super Os. 3.

¶Questio. iii.

Einde q̄ritur de ꝯceptione in cōparatione ad gratiam xp̄i: per quā facta est cōceptio. ⁊ circa hoc queruntur duo. Primo vtrū illā conceptionem vel vnionē aliqua merita precesserit. Scdo vtruꝫ gr̄a sit illi homini naturalis.

¶Utrū illā ꝯceptionē aliq̄ merita precesserūt in antiq̄s patribꝰ.

D primū sic procedit. vr̄ ꝙ antiqui patres incarnationē meruerūt Jsa. 36. Jn semita iudicioꝝ tuorū sustinuimꝰ te: sed ad iudiciū ptinet vt aliq̄d ꝓ meritis reddat. ergo aduētus filij dei in carnē: quē sancti pr̄es expectabāt eis ꝓ meritis reddendus erat. ¶Preterea. Ps. Fiat misericordia tua dn̄e su. nos glo. Jnsinuat desideriuꝫ ꝓphete de incarnatione ⁊ meritū impletionis. ¶Preterea. Qui meret aliquid meret: ⁊ hoc sine quo non pōt illud haberi. alias meritum cassum esset: sꝫ sancti pr̄es merebant vitā eternā: ad quā peruenire nō poterāt nisi filio dei incarnato. ergo merebant eius incarnationē. ¶Preterea Oratio que fit ab aliquo pure ⁊ perseueranter: ꝓ se ⁊ ad salutē pertinēs: meretur sui impletionē: sꝫ sancti patres hoc mō orabant ꝓ incarnatione. vt pꝫ Jsa. 64. Utinā dirū peres celos ⁊ descēderes. ergo eam merebant. ¶Preterea. Nos per fidē operantē ꝑ dilectioneꝫ quā habemus de vita eterna quam expectamus meremur eam: sed silr antiqui patres habebāt fidē per dilectioneꝫ operantē de incarnatione. ergo eam merebantur. ¶Preterea. hoc vr̄ ad minus de beata virgine: de qua cantat quē dn̄m omnium portare meruisti. ¶Preterea. Ber. dicit ꝙ fermentuꝫ qd̄ mulier abscōdit sub tribꝰ farine satis est fides beate virginis q̄ tres substātias in vnā personam ꝯiunxit: sꝫ hoc nō potuit facere nisi per modum meriti. ergo beata virgo meruit incarnationem per eā fieri. ¶Sed ꝯtra ad Tit. 3. Apparuit benignitas et humanitas saluatoris nr̄i dei: nō ex operibus iustitie ⁊c. sꝫ benignitatē nominat ampliꝰ ostensam in xp̄i incarnatione. ergo nō est ſm merita. ¶Preterea. ad hoc ē qd̄ Ansel. dicit in littera. ¶Preterea. Jncarnatio christi ē beneficium impensum toti nature: sꝫ merituꝫ nullius hominis preter meritū christi extendit se ad totam naturaꝫ. ergo sancti patres nō meruerunt incarnationem.

Respōdeo dicendū: ꝙ Aug. videt intendere in littera ꝙ nulla me-

Incarnatio xp̄i est gratie nō meriti.

risa illius hoīs precesserunt vt filio dei in persona vniref: nihilo minus tñ verū est ꝙ nulla merita etiā alioꝝ filij dei icarnationē meruerūt ꝓprie loquēdo ꝓpter tres rōnes. Prima est ꝙ meritū puri hoīs nō extēdit se ad totā naturā: sicut supra dictum ē. dis. i. vñ cū incarnatio sit quoddā medicamentū toti⁹ nature: non pōt sub merito alicuius cadere. Scḋa aūt rō est: q2 illud qḋ est principiū merēdi non pōt cadere sub merito. incarnatio aūt est quodā mō ṗncipiū omniū humanoꝝ meritoruz: q2 oīa nr̄a merita a xp̄o efficaciaz habēt per quē veritas ⁊ gr̄a facta est. Tertia rō est: q2 meritū humanū non se extēdit vltra conditionē humanā q̄ in hoc cōsistit: vt quis mereaf aliquā diuinitatis ⁊ beatitudinis participationē: sz ꝙ tota plenitudo diuinitatis habitet in homine hoc excedit ⁊ cōditionē ⁊ meritū humanū. vñ nullo mō pōt cadere sub merito: nisi large meritū dicamus oēm ṗparationez ad aliquid habendū: qḋ precessit in humano genere.

Ad primū ḡ dicendū: ꝙ per iudicium reddif aliqḋ alicui qḋ ṗus sibi debef: nobis aūt nō debebatur filij incarnatio quasi ex merito: sz ex diuina ꝓmissione: ⁊ ꝗ̄tum ad hoc saluaf ratio iudicij. ¶ Ad scḋm dicendū ꝙ glosa ista loquif de merito cōgrui: ⁊ nō de merito cōdigni: qḋ proprie ḋr meritū. ¶ Uel dicendū ꝙ cōpletio incarnatiōis ꝯsistit in vltimo effectu eius. s. in vltima reparatione humani ḡnis q̄ aliquo mō cadebat sub merito. maxime sz ꝙ reparatiōis terminus cōsistit in peruentiōe ad vitā eternam. ¶ Ad tertiuz dicendū ꝙ aliqua sunt: sine q̄bus vita eterna haberi nō pōt q̄ sunt ꝯcomitātia ipsaꝝ sicut visio dei ⁊ impassibilitas: ⁊ de his veꝝ ē ꝙ meref ea q̄ meretur vitā eternā. quedā vero sunt que sunt ducētia ad vitā eternā sicut ṗncipia merēdi: ⁊ talia nō cadūt sub merito: sicut gratia et hmōi: ⁊ inter illa pōt computari incarnatio filij. ¶ Uel dicēdū ꝙ sine incarnatione poterat perueniri ad vitā eternā: q2 fuit alius modus possibilis nr̄e salutis vt dicūt sancti. ¶ Ad quartuz dōm ꝙ ipsi nō petebāt incarnationez quā indubitāter credebāt futuram. sz petebāt eius accelerationem. ¶ Uel dōm ꝙ nō petebant ꝓ se: q2 nō petebāt aliqd fiēduz in ipsis petētibus. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ q̄uis mereamur vitā eternā per fidē operantē per dilectionem: nō tñ opȝ hoc dicere de incarnatiōe: q2 vita eterna est beneficiū prestitū tm̄ ꝑsone merentis: incarnatio aūt beneficiū prestitum toti humane nature. ¶ Ad sextū dōm ꝙ beata virgo nō meruit incarnationē: sz ṗsupposita incarnatione meruit ꝙ ꝑ eam fieret: nō quidē merito ꝯdigni: sz merito cōgrui. inquantuz decebat ꝙ mater dei esset purissima ⁊ perfectissima virgo: ⁊ per hoc pȝ etiā solutio ad alia.

Pres petebāt accelerationez incarnationis.

¶ Utrū gr̄a sit naturaf illi hoī.

AD secūdū sic ṗcedif. vr̄ ꝙ gr̄a nō sit illi hoī naturalis. gr̄a eīn ⁊ natura diuidunf ex opposito: sz vnuz oppositoꝝ non denoiat aliud. ꝗ̄

gratia nõ debet dici naturalis. ¶ Preterea naturale est qđ ex principijs nature causatur: sicut igni ferri sursum: sz ex humana natura nõ causaẽ gr̃a: ergo non debet dici naturalis. ¶ Preterea. xp̃s est eiusdem nature cum alijs hoibus: sz alijs hominib' gratia nõ est naturalis: ergo nec sibi. ¶ Preterea p nãlia nõ meremur: sed xp̃s meruit per gratiã quã habuit. vt infra diceẽ: ergo nõ fuit ei naturalis. ¶ Sz contra cause prime rerũ naturaliũ sunt naturales: sed xp̃s p gratiã est naturalis filius: ergo gratia est ei naturalis.

¶ Utrum christus diuinitate sit repletus corporaliter.

Questiũcula.

Alterius videẽ q xp̃s diuina gr̃a vel diuinitate nõ sit repleṫ corporaliter: qđ in lr̃a diciẽ. Omne eñ qđ est in aliquo corporaliter: est in eo per circũscriptionẽ: sed diuinitas non põt esse circũscripta: ergo nõ põt habitare in xp̃o corporaliter. ¶ Preterea. Deus magis elongaẽ a corporeitate q̃ angelus: qui in cõparatione dei corporeus est vt dicit Damasc. sed angelus nõ est in aliquo loco vel corpore corpaliter: ergo multo minus diuinitas. ¶ Preterea. Deitas i hoie nõ habitat nisi per gr̃az: sz gr̃a nõ est in corpore: ergo deitas nõ põt habitare in aliquo corpaliter. ¶ Sz cõtra. Diuinitas iũcta est toti humane nature: sed corp' est pars humane nature: ergo vnita est corpori. Ergo habitat i christo etiã corporaliter.

Respõdeo dicẽduz ad pmã questionẽ q de gr̃a xp̃i possumus loqui dupliciter. Aut de gr̃a vnionis: aut de gr̃a habituali: qua anima ei' pfecta est. Gr̃a autẽ vnionis dr̃ xp̃o naturalis: qr ordinatur ad vnionẽ in psonã diuinã s̃m q ille homo dr̃ naturalis filius pr̃is. Gr̃a vo hitual' põt etiã dici xp̃o naturalis dupliciter. Uno mõ. qr ad motum ppͥetatũ naturaliũ se hz: que suũ subiectũ inseparabiliter cõsequũtur. Alio mõ: qr ex altera suarũ naturaꝝ causaẽ. s. ex diuina natura: nõ aũt ex hũana.

Ad primũ ergo dicenduz q gr̃a vnionis dicit qdez gr̃a q̃tũ ad cãm: quia eã nulla merita p̃cesserũt: sed dr̃ naturalis q̃tũ ad effectũ: qđ est esse filiũ naturalẽ: vt dictũ est. Gr̃a autẽ habitualis dr̃ gr̃a ratiõe hũane nature: naturalis ratiõe diuine: vel rõne humane nature: inq̃tum inseparabiliter in est. ¶ Et p hoc pz solo ad alia.

Rñsio ad questiũculam.

Ad id quod vlteri' querit dicendũ: q plenitudo diuinitatis dr̃ corpaliter habitare i christo tripliciter. Pͥmo mõ qr deitas nõ tãtũ aie: sz ẽt carni vnita est. Scđo per similitudinẽ ad tres dimẽsiões corpis: qr diuinitas est trib' modis i xp̃o. Uno mõ generali sicut est in oibus creaturis per essentiã p̃ntiam ꝛ potentiã. Et in hoc ɔsistit quasi lõgitudo. Alio mõ spãli put ẽ in sanctis p gratiã per quã ẽ latitudo charitatis. Tertio mõ in pprio filio. s. per vnionẽ: in quo ẽ sublimitas ꝛ pfundũ. Tertio dr̃ corporalr̃ habitare ad similitudinẽ corporis s̃m q diuidiẽ ɔ vmbrã. In sacris eñ veteris legis fuit quasi in vmbris ꝛ signis Heb.

Nota verba

ro. Ambros hōs lex fu. bonoꝝ ⁊c. In xp̄o aūt ſm rem ⁊ veritatem vñ christus ſe hȝ ad illas figuras ſicut corpus ad vmbram.

Ad primū ḡ dicendū ꝙ corporaliter ſm primā expoſitionē: non dicit modū exiſtendi diuinitatē in xp̄o: ſȝ magis id cui diuinitas cōiungit: ſm aūt alios modos ē ſilitudinarie dictū. ¶ Vñ pȝ ſolutio ad ſcdm. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ in alijs hoibus ſanctis ē deus ꝑ gratiā acceptationis ſiue habitualem q̄ eſt tantū in aīa: in chriſto aūt eſt per gratiam vnionis que eſt ad animam ⁊ corpus.

¶ Expoſitio textus.

Iſto nominato tres intelligūtur). Contra dicimus filiū dei incarnatū. quod non intelligitur de patre ⁊ ſpirituſancto. ⁊ dicendum ꝙ hoc eſt intelligendū de his q̄ ad eſſentiā pertinēt: quoꝝ ſi aliqd de vna tm̄ pſona dicat: opȝ ꝙ de alia intelligat. (Nō eſt aūt cōcedendū). Sciendū ē ḡ ꝙ hec prepoſitio ex. denotat cām efficientē vel materialē: ad hoc aūt ꝙ aliqd natū ex aliquo materialr filiatiōis nomē accipiat: opȝ ꝙ in ſilitudinē ſpēi pducat cū eo ex quo naſcit: ſicut filius matri: ⁊ iō capilli ⁊ lūbricus nō dicunt filij eius ex quo materialiter naſcunt. Ad hoc etiā ꝙ aliquid natū de alio actiue dicatur filius ei⁹: opȝ ꝙ pducat de ſubſtātia agētis: ⁊ in ſilitudinē eiuſdem ſpēi: ⁊ ꝙ nō ſit agēs iuſtrale: ſed principale: prime aūt due cōditiones deficiūt in ſpūſancto vñ xp̄s nō pōt dici filius ei⁹. ſcd̄a aūt ⁊ tertia deficiunt in aqua: qꝛ renatus ſpūaliter nō aſſumit ſilitudinē aque: ſȝ ſilitudinē dei: et aqua ē inſtrm̄ diuine ꝟtutis operātis in eo. tñ Dio. 2. c. cele. Jerar. vocat aquā baptiſmi mrē filiolitatis: ſȝ nō ꝓprie dr. (Dicuntur filij gehēne). Sciēdū ꝙ hoc dr ſm modū loquēdi ꝯſuetū in ſcripturis: vt illud quod magnā hȝ affinitatē ad alterū: filius eius dicat. ſicut Iſa. 5. dr In cornu filio olei. i. in mōte vbi abundat oleū. ⁊ ſilr primi Re. 26. dixit Dauid de Abner ꝙ filius mortis eēt: qꝛ mortē valde merebat. (Cōceptus ⁊ nat⁹ de ſpūſancto). Quāuis vtrūqꝫ hoꝝ poſſit dici ⁊ de ſpūſctō ⁊ de matre: tñ magis ꝓprie dr cōceptus de ſpūſancto: qꝛ cōceptionē in inſtanti ſpūſanctus operatus eſt: natus autē magis ꝓprie dr de matre: q̄ cum ex vtero pduxit. vñ in ſymbolo dr. Cōceptus de ſpūſancto: natus ex maria ꝟgine. (Factū ex ſemine). Ro. pmo. Cōtra Dam̄. 3. li. c. 2. Nō ſeminaliter: ſȝ cōditiue ꝑ ſpiritū ſanctū. Ad qđ dicendū ꝙ Dam̄. loquitur q̄tum ad ꝓximam xp̄i generationem ex virgine: verbū apoſtoli intelligendum eſt quātum ad remotos parētes ex quibus ſeminaliter mater xp̄i proceſſit. (Cum aliud ſit fieri aliud naſci. Contra. fieri videtur eſſe cōe ad omnem productionē: qua aliqnid incipit eſſe. Ad qđ dicēdum ꝙ hoc eſt verum de facere ſm ꝙ cōmuniter ſumitur: ꝓprie tamē dr facere exercere aliquā actionē in exteriorem materiā ſm ꝙ dicit philoſoph⁹ in. 6. eth. ꝙ ars eſt recta ratio agibilium.

Inſtātia cōtra textū diſſoluit.

vnde ad ostendendū q̄ ꝯceptio xp̄i ē ex principio agēte extrinseco nō naturalr̄ agēte: sicut est in nr̄a ꝯceptione: ideo dicit apl's eum factū q̄uis ꝛ natus ꝛ ꝯceptus dici possit: q̄ntum ē ex pte matris.

¶ Si persona vel natura p̄sonam vel naturā assumpsit: ꝛ si natura dei sit incarnata.

¶ Distinctio. v.

Reterea inquiri opꝫ cū ex premissis cōstet ꝟbum dei ꝛ carnē ꝛ animam simul assumpsisse in vnitatē p̄sone quid hoꝝ potius cōcedendū sit. s. q̄ p̄sona personā vel q̄ natura naturā: vel p̄sona naturā: vel natura p̄sonā assumpserit: ꝛ an ita cōueniat dici diuinā naturā eē incarnataꝫ sicut deus incarnatus ꝛ ꝟbū incarnatū sane dr̄: hec inquisitio siue querēdi rō iuxta sacrarum auctoritatū testimonia partim implicita atq̄ perplexa: partim ꝟo explicita ē ꝛ aperta. Certuꝫ ē em̄ ꝛ sine ambiguitate veꝝ q̄ nō natura p̄sonā: nec p̄sona personā: sꝫ persona naturā assumpsit. Qḋ sanctoꝝ subditis cōprobatur testimonijs: ꝛ astruit̄ documētis. Augu. em̄ ait in lib. de fide ad Petrū. Deus vnigenitus dū ꝯciperet̄ ꝟitatē carnis accepit ex ꝟgine: ꝛ cū nasceret̄ integritatem ꝟginitatis seruauit in mr̄e. Et paulo post. Deus hūanā naturā in vnitatē p̄sone suscepit. q̄ se humiliās p miam incorrupte ꝟginis vterū ex ea nasciturus impleuit. formā g̊ serui. i. naturaꝫ serui in suaꝫ accepit de⁹ ille p̄sonā. Itē. Deus em̄ ꝟbuꝫ nō accepit personā hois: sꝫ naturā. Itē. Dei fili⁹ vnigenitus vt carnē hois aīamq̄ mūdaret: susceptiōe carnis animeq̄ rōnalis incarnat⁹ est. His alijsq̄ pluribus auctoritatibus euidēter ostēditur nō naturā personam: nec personam personā: sed personam naturam accepisse.

¶ De parte q̄ōnis perplexa.

E quarto ꝟo q̄ōnis articulo: vtꝝ s. natura naturā assūpserit: scrupulosa etiā inter doctos q̄ō est: q: in hoc plurimū dissentire vident̄: q̄ in sacra pagina auctoritate preclari alijs doctiores extiterunt. Nec tm̄ alij ab alijs: verum etiam idem a seipsis dissonare videntur: sicut subiecta capitula docent.

Egitur em̄ in toletano ꝯcilio. viij. traditum sic. Solum verbum caro factum est: ꝛ habitauit in nobis. ꝛ cum tota trinitas operata sit formationeꝫ suscepti

Determinatio cōsilij.

hominis:

hominis: quoniā inseparabilia sunt opera trinitatis: solus tamē fili⁹ accepit hominē in singularitatē persone: nō in vnitatē diuine nature. i. id qđ propriū est filij: non qđ cōe est trinitati. ¶ Itē in toletano concilio. xi. Unius substātie credimus deū patrē et filiū et spm̄ sanctū: nō tn̄ dicimus vt huius trinitatis vnitatē maria virgo genuerit: sed tm̄ filium qui solus nostrā naturam in vnitatē psone sue assumpsit. Incarnationē quoq huius filij dei tota trinitas opata esse credēda est. Solus tn̄ filius formā serui accepit in singularitatē persone. His insinuari vr̄ q persona tm̄ naturā: non natura naturā assumpserit. Si enim quod cōe est trinitati nō accepit hominē: ergo nō natura diuina que cōis est trib⁹ psonis. Cui videt obuiare quod Aug. ait in lib. de fide ad petrū: nec diuinitas inqt christi aliena ē a natura patris: sed id quod in principio erat verbū: nec humanitas eius aliena est a natura matris scđm id quod verbū caro factū est. Illa enim natura que semper genita manet ex patre: nostrā naturā sine peccato suscepit vt nasceret ex virgine. Hac auctoritate videt tradi q diuina natura humanā suscepit: vbi vehemēter moueri possumus qđ eam genitā eternal'r ex patre dicit: nisi forte naturā p persona hic accipiat: alioqn si dixerimus naturā tribus personis cōem genitā esse occurrunt nobis ex aduerso q̄ in tractatu de trinitate disseruimus: vbi dixim⁹ nō naturā naturā: sed personā psonam genuisse: q: si natura genuisset naturā: cū vna eademq sit natura trinitatis: eadem res seipsā genuisset: q Aug. fieri posse negat. Sed alibi certū reperimus documentū: quo natura naturā assumpsisse mōstratur. Ait enim Augu. in p̄mo li. de trinitate. Etiā seipso christ⁹ minor factus est formā serui accipiens. Neq enim sic accepit formā serui vt amitteret formā dei: in qua erat eq̄lis patri: vt et in forma serui et in forma dei idē ipse sit vnigenitus filius patris: quia forma dei accepit formam serui. Si autē forma serui formā serui accepit sine dubio natura naturā accepit: forme enim noīe natura significatur: vt Aug. euidenter docet in libro de fide ad petrū. Cum inquit de christo audis: quia in forma dei erat: oportet te cognoscere

firmissimeq; tenere in illo forme noie naturalē plenitudinē debere intelligi. In forma igitur dei erat: q: in natura dei patris semp erat de quo natus erat. Hylari9 quoq; in lib. xij. de trinitate ait. Eē in forma dei nō alia intelligētia est q̄ in dei manere natura. Didicisti nomine forme intelligentiaz fieri nature: ꝛ audisti q forma dei formā serui suscepit: vñ consequēs est q natura diuina naturā humanam suscepit. Quod etiā Hieronymus in explanatiōe fidei euidenter insinuat inquiēs passus est filius dei: nō putatiue: sz vere. scd̄m illud. passus est qd̄ pati poterat. id est non scd̄m illam substantiā que assumpsit: sed ꝑm illam que assumpta est. Ex quo apparet diuinam substantiā assumpsisse humanā. Ex verbis autē Aug. superius positos adhibita diligētia innui videt̄ solum verbū carnem factuz: et naturā solum suscepisse humanā: ꝛ diuinā naturā eandem accepisse. Ait eni. Trinitas nos sibi reconciliauit per hoc q solum verbū carnē ipsa trinitas fecit: in quo sic vitas incōmutabilis manet diuine humaneq; nature: vt sicut vera semper est eius diuinitas: quam de patre habet: ita vera semper atq; incōmutabilis eius sit humanitas: quā sibi vnitaz summa diuinitas gerit. Ecce ꝛ solū verbū dixit carnē factū: ꝛ humanitatē diuinitati vnitā. Idē quoq; superius dixit seruilē formaz a solo filio susceptam: quā tota trinitas fecit: iam facile est cognoscere q̄ diuersa ꝛ mlˀtiplicia super qōne ꝓposita auctores tradiderint. Idq; posteriores ea legentes varias atq; cōtrarias ex p̄dictis occasionē sumentes promunt sententias.

¶ Quid de hoc tenē duz sit.

Os autē omnis mendaciȷ̄ ꝛ contradictōis notā a sacris paginis secludere cupiētes: orthodoxis p̄ribus atq; catholicis doctoribus nulla praue intelligētie suspitione notatis cōsentimus dicētes ꝛ ꝑsonā filiȷ̄ assumpsisse naturā humanā: ꝛ naturam diuinā humane nature in filio vnitam: eāq; sibi vnisse vel assumpsisse. vñ ꝛ vere incarnata dr̄. Qd̄ vero dr̄ solus filius formaz assumpsisse serui: per hoc non excludit̄ diuina natura ab acceptōe seruilis forme: sed alie due ꝑsone: pater. s. ꝛ spūssanctus. Itē ꝛ illud aliud. s. id qd̄ est ꝓprium

filij: nō quod cōe est trinitati hominē accepit: sic oz itelligi. i. proprie hypostasi filij: nō in tribus cōiter personis diuina natura humanā sibi vniuit. Qui sensus ex verbis Ioānis damasce. cōfirmat: qui totā diuinā naturam in vna hypostasion incarnataz esse euidēter asserit dicens. In humanatōe dei vbi aīmus oēz & perfectā naturaz deitatis in vna ei? hypostasion incarnatā esse. i. vnitaz humane nature: & nō partez parti. Sī eñ hūane nature aīmus vnitā esse oēm deitatis naturā vl substātiā. Itē. Eadez est natura in singula hypostasion. i. psonarū. & qñ dicimus naturā verbi incarnatā esse ƀm beatos & athanasiū & cirillū deitatem dicimus esse vnitā carni: & vnaz naturā dei verbi incarnataz cōfitemur. Verbuz aūt & qđ cōe est substātie possidet: et qđ ppzietatis est habēs hypostasios. i. persone. Ex his manifeste ostēdit qđ natura diuina incarnata est. vnde & eadem vere dicitur suscepisse humanam naturam.

¶ An diuina natura debeat dici caro facta.

Sed querit vtrum eadē diuina natura dēat dici caro facta; sicut verbū dr̄ factum caro. Si eñ idez est incarnari qđ est carnem fieri: videri pt ita debere dici qđ sit caro fcā sicut dr̄ icarnata. Ad qđ dicim?: q: si illud dcm̄ i sacra scriptura reperiret ex eadē intelligētia acciperet qua cū dr̄ incarnata. Sed q: illud auctoritas subticuit atqꝫ locutiōis modus nimiā vr̄ facere expssionē: si natura diuina diceret caro facta: meli? hoc silere puto vel negare qꝫ temere asserere: ne si illud dicat cōuertibilitas nature in naturā significari putet. Ex premissis indubitabil'r constat qđ verbi psona siue natura hoīs naturā sc3 carnez & animā assumpsit: sed nō psonaz hoīs. Si autē natura diuina naturā hoīs accepit: quare non dr̄ facta homo vl' esse hō sicut verbū dei? Ad quod dici pōt qđ dei filius dicit fact? homo vl' esse homo: nō solū qđ hoiem assumpsit: sed qđ ipsum in vnitatē & singularitatē sui. i. persone accepit. Natura aūt diuina hoiem quidē accepit. idest hoīs formaz sibi vniuit: sed nō in singularitatez & vnitatē sui. Seruata eñ ppetate ac diuersitate duarū naturaz psone singularitas extitit. Iō qꝫ nō sic dicit diuina natura esse ho- | Qđo dei filius dr̄ factus hō

mo vel facta homo sicut dei filius: quidā tamen indifferenter vtrūq; concedunt.

¶ Quare nō accepit psonā hoīs cū hominē acceperit.

Ideo vero nō personā hoīs assumpsit: q: caro illa et aīa illa non erant vnita in vnā personā quam assumpserit: q: nō ex illis cōstabat persona quando illis vnitū est verbū. Nā sibi inuicē sunt vnita simul cū verbo vnita sunt: altera tñ vnione inuicē vnita sunt illa duo scz aīa et caro: alia vniōe verbo vnita sunt: q: alia ē vnio anime illi9 ad carnē: et alia vnio verbi ad aīam illā et carnez. Nō ergo accepit verbuz dei personā hoīs: sed naturam: q: nō erat ex carne illa et aīa illa cōposita psona vna quā verbū acceperit: sed accipiē do vniuit: et vniēdo accepit.

¶ Cōtra hoc oppositio qua pbare quidā volunt personam accepisse personam.

Hic a quibusdā opponit̄ q̄ persona assumpserit psonā. Persona enī est substātia rōnalis indiuidue nature: hoc autē est: ergo si animaz assumpsit et personam. Quod ideo nō sequit̄: q: anima non est persona quando aliij rei est vnita psonaliter: sed quādo per se est. Absoluta enim a corpore persona est sicut angelus. Illa autez anima nunq̄ fuit quin esset aliij rei coniūcta: ideoq; non ea assumpta psona assumpta est. Aliter quoq; nitūtur pbare verbū dei assumpsisse personā: q: assumpsit aliquē hominez: assumpsit enī hominē iesum christū: ergo aliquē hominē. Quod autez hominē iesum xp̄m assumpserit Aug. in expositiōe symboli sub anathemate tradit dicēs. Si quis dixerit atqz crediderit hoīez iesum xp̄m a filio dei assumptū nō fuisse: anathema sit. Qui etiā in pluribus scripture locis huiusmodi vtitur locutiōibus. Ille hō a v̄bo dei est assumptus: ille homo fact9 est christus. Et ppheta de homine christo loquēs deo ait. Beatus quē elegisti et assumpsisti. Ex quibus cōsequi videtur q̄ aliquis hō assumptus sit a verbo: et ita persona assumpta sit a psona. Sed q: hoc nephas dicere est aut sentire. premisse locutiones eisq; siles b̄m hanc intelligētiā sane accipi debēt vt homo christus siue hō ille siue quidā homo dicat̄ assumptus a verbo siue vnitus verbo: non q: hoīs persona sit

Verbū dei nō assumpsit psonam sed naturaz.

Intellectus ppōm ondit.

assumpta vel vnita verbo: sed q anima illa et caro illa assumpta sunt et vnita verbo: in quibus subsistit dei et hominis persona: vt ad hominis naturã non ad psonaz respiciat. cũ assumptum vel vnitum vel quẽdam vel aliquẽ in huiusmodi locutionibus scriptura memorat. Quo circa cũ queritur sine proposita auctoritate: an aliquis vel quidã homo sit assumptus a verbo: vel vnitus verbo sine distinctione intelligentie: nõ est hic reddenda respõsio: quoniaz multiplex premissa est questio: sed instantiã querentis ita determinato. Si de hoĩs persona queris: respõdeo q non. si de hominis natura dico est.

¶ Diuisio textus.

Postquã determiauit magister circa icarnationẽ diuinaz qd sit assumens τ qd assumptũ. Hic determinat de vtroq simul cuiusmodi sit quãtum ad intentiones eorũ. vtrum. s. assumẽs τ assumptũ habeant rationẽ nature vel psone. Et diuiditur in tres partes. In pma mouet questionẽ. In secũda determinat eã ibi. (Hec inqsitio). In tertia mouet quasdam dubitationes ibi. (Sed queritur vtruz eadẽ d.) Pria diuidit in duas. pmo determinat qõnez qtum ad id qd manifestat veritatẽ. Scdo qtum ad id qd est magis dubiuz in qõne ibi. (De quarto vero qstionis). Et hec pars diuidit in tres partes. In pria ponit auctoritates ad vtrãq partem dubitatiõis. In secũda soluit ibi. (Nos autẽ ois mendacij). In tertia solutionẽ per auctoritates Damas. ↄfirmat ibi. (Qui sensus ex verbis). Circa primã tria facit. pmo inducit auctoritatẽ ad partem negatiuã. s. q natura nõ assumpsit naturam. scdo ad partẽ affirmatiuaz. ibi. (Cui videt obuiare) tertio ex auctoritatibꝰ inductis colligit dubitationẽ ibi. (Ex verbis autẽ Augu.) (Sed queritur vtrum eadem). Hic mouet quasdã dubitationes circa predictã determinationez. τ primo quãtuz ad hoc qd dixit naturã diuinã incarnatam. scdo quãtũ ad hoc q dixit personã non esse assumptã ibi. (Ideo nõ personã hoĩs assumpsit). Circa primum d. s. pmo querit vtrũ diuina natura possit dici caro facta. secundo vtrũ possit dici facta homo ibi. (Si autem natura diuina). (Ideo nõ personã). Hic mouet dubitationes circa hoc quod dictũ est personam hominis non eẽ assumptã: τ circa hoc duo facit. pmo assignat huiꝰ dicti causaz. scdo obijcit in ↄtriũ: ibi. (Hic a quibusdã opponit). Et diuiditur hec pars in duas obiectões quas ponit. scda icipit ibi. (Alio quoq intendit). Et vtraq diuidit i obiectõez τ solõnẽ. pria solutio icipit ibi. (Qd id n sequit) Scda ibi. (Qr nephas ẽ hoc dicere). ¶ Hic ẽ triplex qõ. Pria ẽ de vniõe. Scda d assumẽte vnionẽ. Tertia de assũpto. Qõ. I.

Circa primũ querũtur tria. Primo q̃d sit vnio. Secũdo vtruʒ vnio sit facta in natura. Tertio vtrũ sit facta in persona.

¶ Utrũ vnio sit aliq̃d creatum.

Ad primuʒ sic ꝓcedit. vr̃ ꝙ vnio nõ sit aliqua creatura. Unio em̃ est i eo qđ per eã vnũ dr̃: sed diuina natura dr̃ vnita humane. ergo vnio est in diuina natura. sʒ nihil est in deo creatũ: ergo vnio non est aliq̃d creatũ. ¶ Preterea. vnio ẽ relatiuũ equiperãtie: sed hm̃oi relatiua siĺr se hñt ad vtrũq; extremũ: ergo vel est in diuina nã ⁊ humana: ⁊ sic idẽ qđ pri⁹: vel in neutra: ⁊ sic nusq̃ ẽ: ⁊ ita nõ eẽt creatura. ¶ Preterea. nihil creatũ dr̃ de deo nisi vel per causam: vt cũ dr̃ aliq̃d scire: q: facit nos scire: vel ꝑ assumptionẽ: vt cum dr̃ hõ: vel ꝑ siĺitudinẽ vt cũ dr̃ leo vel agnus dei: sed cũ dicitur diuina nã vnita hũane nature: hoc nõ tm̃ per cãm dicitur: q: sic pater diceret̃ vnitus: quia hanc facit vnionẽ: nec ꝑ assumptionẽ: q: si assumpsit vnioneʒ: aliqua vnio esset dei ad vnionẽ: ⁊ sic in infinitũ: nec iterũ per similitudinẽ: q: tunc vnio nõ diceretur scđm veritatẽ rei: sed secundũ methaforã: ⁊ sic de⁹ homo diceret̃ methaforice sicut dicitur leo vel agnus. ergo vnio non est quid creatum.

¶ Sed cõtra. omne qđ est ⁊ non est creatum: est eternũ: sed vnio est: q: per eam scđm rem vnite sunt due nature in vna persona ⁊ non est ab eterno: sed in tempore incepit: ergo est creatum.

¶ Utrum illa vnio sit minima vnionum.

Ulterius videt̃ ꝙ sit minima vnionum. q: quãto vnita magis distant tãto est minor vnio: sed diuina natura ⁊ humana que dicũtur vnita maxime distant: ergo vnio est minima. ¶ Preterea. quãto maior est cõpositio tãto minor vnio: sed in xp̃o est maxima cõpositio: q: post cõpositionem: quã natura facit in homine: que est maxima inter oẽs naturales cõpositiones: est ibi cõiunctio diuinitatis ⁊ humanitatis: ergo est ibi minima vnio. ¶ Preterea. qđ est oĺbus modis vnũ est magis vnuʒ q̃ quod est quodãmodo vnum: ⁊ quodãmodo nõ: sed quedam sunt vnita ⁊ in natura ⁊ in ꝑsona: sicut quatuor elemẽta in corpore humano: cuʒ igit̃ in xp̃o facta sit vnio in persona: ⁊ nõ in natura: vr̃ ꝙ ad minus multe vniones sint maiores ista vnione. Prima q̃stiuncula.

¶ Sed ꝯtra. est quod dicit Bernar. in lib. de cõsideratione: qđ inter omnes vnitates arcem tenet vnitas trinitatis et post ipsaʒ est vnitas dignatiua que est in christo: ergo videtur ꝙ post vnitatem diuine nature ista sit maxima.

¶ Utrum vnio differat ab assumptione.

Ulterius vr̃ ꝙ vnio nõ differat ab assumptiõe. assumptio. n. dicit̃. quasi ad se sumptio: sed quicq̃d ad se sumit̃ aliquo modo sumẽti vnit̃: ergo assumptio est idem quod vnio. ¶ Si dicat̃ ꝙ diffe- Scđa q̃stiuncula.

runt: quia vniēs est vnitum: sed assumens non est assumptum.

¶ Contra. vniēs est agens vnionem: sed nō omne agens vnionē est vnitum: sicut pz de patre & spiritusancto. ergo illa differentia nulla est. ¶ Si dicatur q assumptio precedat vnionē. Cōtra. ante primū nō potest esse aliquod prius. sed in primo instāti sue cōceptionis fuit vnio in christo. ergo assumptio nō precedit vnionem: & ita nō videtur q differāt. ¶ Sed ɔtra. diuina natura dicitur vnita humane nature: nō autem dicit assumpta. ergo assumptio & vnio differunt.

Respōdeo dicēdū ad primā questionē q vnio relatio quedā est. omnis aūt relatio fm phm. 5. meta. fundatur vel supra quantitatē: fm q reducit ad genus quātitatis: aut supra actionē vel passionem: vnum aūt reducitur ad genus quantitatis quasi principiū quātitatis discrete: & supra ipsam fundatur idētitas fm q ē vnum in substātia: equalitas fz q est vnum in quātitate. similitudo fm q est vnum in qualitate. vnitio aūt est quedam actio vel passio que ex multis efficitur aliquo modo vnum. & hāc actionem sequitur illa relatio: que ē vnio. Relationum aūt tam harū q̄ illarū quedam innascuntur ex motu vtriusqʒ: & tunc oportet q ille relationes sint realiter in vtroqʒ extremorū sicut paternitas: & hmōi. quedam aūt innascuntur ex motu vnius sine mutatione alterius: quod accidit in his quorū vnum depēdet ad alterum: & nō econuerso: sicut sciētia ad scitū: & in talibus relatio est fm rem in eo qd depēdet ad alterū. In altero vo est fm rōnē tantū. Cū igitur in incarnatione nō sit aliqua mutatio facta in natura diuina: sed in humana: que tracta ē ad vnitatem in persona diuina: erit hec relatio s. vnio fm rem in natura humana: in diuina aūt fm rōnē tm: fm q dicit phs in. 5. meta. q aliqua sunt relatiua nō q: ipsa referuntur. sed quia alia referuntur ad ipsa. vnde vnio fm rem creatura quedam est.

Ad primū ergo dicendū q vnio illa est in deo fm rōnem tantū: & non fm rem. ¶ Ad secundū dicendum q vnio est relatio equiparantie in rebus creatis: sed nō in creatore & creatura: quia non eodem modo se habēt in vnione: sicut etiam similitudo nō ordinatur in deo ad creaturā fm equiparantiam: sicut dicit Dionysius. 5. cap. de diui. nomi. quāuis in aliis sit relatio equiparātie. ¶ Ad tertium dicendum: q vnio que de deo predicatur non est: neqʒ creator neqʒ creatura: quia prout in ipso est: non est aliquid fm rem: sed fm rationem tantū: non tñ ratio falsa est: quia fundatur super relationem creature ad creatorem: sicut etiā est de aliis relatiuis que ex tempore de deo dicuntur vt dominus et huiusmodi.

Ad secundā qōnem dicendū q vnio ista pōt dupliciter considerari: vel q̄tum ad id in quo fit vnio: vel q̄tum ad ea q̄ vniūtur: si primo cum vnio fiat in psona diuina: que est maxime vnum et simplicissimum: sic, est maxima

Rn̄sio ad primā q̄stiūculam.

vnio post vnionē essentie in tribus personis: q̄uis em̄ persona sit ita simplex ꝛ vnū sicut eēntia tamen quelibet triū personarū est idē re cū ipsa essentia in qua vniunt̄: nō aūt vtraq; natura in xp̄o est idē re cū persona diuina: q̄uis altera natura .s. diuina sit omnino idē re cū ipsa: ꝛ ita vnio personarū in vna essentia est maior q̄ vnio naturaꝝ in vna p̄sona. Si scd̄o mō sic nō est maxīa vnio: sed p̄ria ꝯsideratio est vnionis ƀm se: q2 ƀm id qd̄ vnū: ē hec aūt est ꝯsideratio vniōis nō ƀm ꝙ vnio. ꝛ iō dc̄m ꝙ vnio est maxima simpl'r q̄uis sit nō maxīa ƀm qd. ¶ Et p hoc pȝ responsio ad ea q̄ obijciunt̄.

Rn̄sio ad secundā q̄stiunculaȝ.

Ad tertiā q̄ōneȝ dc̄m ꝙ p̄ria differentia assumptionis ꝛ vniōis est ꝙ assumptio est actio vel passio vnio autē est relatio tm̄: q̄uis vnitio ēt sit actio. ¶ Scd̄a differentia est: q2 assumptio d2 p ꝯparationē ad terminū a quo separat̄: vel accipit̄ ƀm ꝙ vniendū est: ſȝ vnio d2 p cōparationē ad terminū vel effectū ꝯiūctionis q̄ est eē vnū. ¶ Et inde sumit̄ tertia differētia ꝙ vniēs est vnitū. q2 vnitū significat̄ ƀm ꝙ iā factū est vnū assumptū autē ƀȝ ꝙ est in via ad hoc: ꝛ iō assumens nō est assumptū. ¶ Quarta dr̄ia ē. q2 assumptio d̄terminat id ad qd̄ fit ꝯiūctio ƀȝ ꝙ d2 assumptio quasi ad se sumptio vnio aūt nō: ꝛ iō quicūq; facit ꝯiunctionē pōt dici vnire. nō aūt pōt dici assumere nisi sibi cōiungat. vn̄ pr̄ vniuit hūanaȝ naturā cū diuia: nō aūt assumpsit. ¶ Quinta dr̄ia ē: ꝙ vnio q̄rū est de se equaliter respicit vtrūq; extremoꝝ. assumptio aūt nō. imo req̄rit esse fixū ꝛ stās in vno ad qd̄ aliud trahat̄: ꝛ inde est ꝙ natura diuina pōt dici vnita in p̄sona hūane nature. nō āt pōt dici assumpta.

Ad primū ergo dc̄m ꝙ q̄uis assumptio ordinet̄ ad vnionē: non tamē includit in sua significatione terminū qui est fieri vnū: sicut includit̄ in significatiōe vnionis. ¶ Ad scd̄m dc̄m in hoc qd̄ dr̄ ꝙ vniens est vnitū: intelligendum est de eo: qd̄ est veniens sibi ꝛ in se: pater aūt non vniuit sibi: nec diuina natura vniuit in se: ſȝ in p̄sona: nec hūana natura signat̄ vt vnitū in persona: ſȝ hō: ꝛ ideo neq; pater est homo neq; diuia natura est humana. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ quāuis in christo assumptio non precedat vnionē tēpore: p̄cedit tamen natura: et ƀm modū intelligēdi.

¶ Utrū vnio sit facta in natura.

D scd̄m sic p̄cedit. videt̄ ꝙ vnio sit facta in natura: qd̄ em̄ cōstat ex duab⁹ naturis. vr̄ hr̄e vnā naturā mediā inter illa sicut mixtū qd̄ cōstat ex quatuor elemētis ƀȝ xp̄s ꝯstat ex duab⁹ naturis ƀȝ Aug. qui dicit ꝙ ex vtraq; substātia .s. diuina ꝛ hūana ē vn⁹ dei ꝛ hoīs filius. ergo videt̄ habere vnā naturam ex vtrisq; cōpactā. ¶ Preterea. natura ƀȝ ꝙ hic loquimur est vnū qd̄q; informans specifica differētia: vt dicit Boe. in li. de duab⁹ naturis ƀȝ philosoph⁹ dicit ꝙ semp vna differentia addita mutat speciē

sicut in numeris quelibz vnitas addita facit nouā specie͂ numeri. ergo hūana natura addita diuine facit nouam naturā ꝯm speciez. ¶ Si dicat̄ ꝙ nō potest vna natura cōstitui ex duab us: quia opꝫ vtrāqꝫ naturā seruari in incarnatione. ¶ Contra. anima ꝛ corpus cōstituūt humanā naturā: vtrūqꝫ tñ. s. corp⁹ ꝛ aīa intrās mutatū permanet in sua natura: ergo ex duab⁹ naturis pōt tertia cōstitui vtraqꝫ remanēte salua. ¶ Preterea. ꝓprietas sequit̄ naturā ei⁹ cuius est ꝓprietas: sꝫ ꝓprietates diuine nature dicunt̄ de illo hoc: dr̄ eīm ꝙ ille hō creauit stellas: ꝛ ecōuerso dr̄ ꝙ fili⁹ dei est passus: ergo vr̄ qḋ aliqd diuine nature est in hūana natura: ꝛ aliqd hūane sit in diuina: et sic videt̄ esse facta q̄daꝫ ꝯiunctio naturarū in vnā naturā. ¶ Preterea qñ aliqua duo ꝯiungunt̄. quoꝝ vnū multū superat alteꝝ: hoc qḋ superat̄ transit in naturaꝫ superātis: sicut si gutta vini in mille amphoras ꝓiciat̄ aque sed natura diuina in infinitū superat humanaꝫ. ergo hūana natura coniuncta diuine tota conuertit̄ in diuinā. ¶ Preterea hoc videtur per hoc qḋ caro xp̄i dicit̄ deificata a sanctis: sicut Damasce. narrat.

¶ Sed cōtra. Filiatio reqrit similitudinē in natura: sꝫ xp̄s dr̄ filius dei pr̄is: ꝛ virginis mr̄is: ergo est similis in natura vtriqꝫ sed virgo ꝛ de⁹ pr̄ nō cōmunicāt in aliqua vna natura: ergo opꝫ xp̄m ponere duaꝝ naturarum.

¶ Preterea. Per ꝓprietates naturales in cognitionē nature deuenim⁹: sꝫ in xp̄o inuenim⁹ ꝓprietates duarū naturaꝝ vt humane ꝛ diuine: ergo opꝫ christū duarū naturaꝝ ponere.

Respondeo dōm ꝙ ad huius questiōis euidētiā opꝫ scire qḋ nomē nature significet. Natura aūt a nascēdo nomē accepit: que ꝓprie dr̄ gñatio viuētiū ex filiis sīlia in specie ꝓducētiū. vñ ꝯm primā sui institutionē natura signat generationē ipsam viuentiū. s. natiuitatē. Itē translatū est nomē nature ad signandū ꝓn^m actiuū illius generatiōis: qr virtutes agentes ex actib⁹ nominari consueuerūt. Inde vlterius ꝓcedit nomē nature ad significandū principiū actiuū cuiuslibet motus naturalis: ꝛ vlterius ad signandū etiā principiū materiale cuiuslibet generatiōis: ꝛ inde etiā ad signandū principiū formale qḋ est terminus generatiōis: sꝫ qr non solū generatio terminatur ad formā. sꝫ ad substantiā cōpositā: ideo translatū est ad signandū quālibet substātiā: ꝯm ꝙ dicit ph̄s in. 5°. meta. ꝛ ad signandū etiam quodlibet ens. sicut dicit Boe. in li. de duabus na. Substantia aūt preter significationes: quib⁹ forma vel materia dicitur substantia: dicit̄ duobus modis ꝯm philosophuꝫ. 5°. metha. Uno mo dr̄ subiectū ipsum qḋ dicit̄ hoc aliqd: ꝛ de altero non predicatur vt hic homo: ꝯm ꝙ substantia significat̄ nomine hypostasis ꝛ ꝯm hāc significationē substantia dicitur natura ꝯm ꝙ natura est quod agere vel pati potest: vt dicit Boetius in predicto lib. Alio modo dicit̄ substantia quod quid erat esse. idest quiditas ꝛ essentia: quā significat diffinitio cuiuslibꝫ rei: ꝓut

Nota nāe rō explicatur.

signatur nomine vsie: et sic etiã substãtia dr natura scdm quod Boetius dicit quod natura est vnũquodque informãs specifica differẽtia. quia vltima differẽtia est que diffinitionẽ cõplet. Relictis ergo omnib9 alijs significationib9 nature scdm hanc tantũ significationẽ queritur vtrũ in christo sit vna natura vel plures: si aũt sit vna tãtũ: vel eorum altera tm: vel cõposita ex vtrisque. si altera eorum tm hoc erit dupliciter. vno modo nulla adiunctione interueniente vnius ad alteram: et sic si sit diuina tantum: nihil nomini accidit in hoc quod verbũ caro factũ est: et incarnatio nihil est: si vero sit humana tantũ non differt christus ab alijs hominibus: et perit incarnatio. Alio modo altera naturarum transeunte in alterã: quod nõ põt esse: quia que nõ cõmunicãt in materia non pñt in inuicẽ transire: diuina aũt natura penit9 est immaterialis: nedum vt cõmunicet humane in materia. ¶ Preterea. si diuina natura trãsiret in humanã tolleretur simplicitas, et immutabilitas diuine nature: si vero humana verteretur in diuinam tolleretur veritas passionis et omniũ que corporaliter operat9 est xps. si aũt esset vna natura cõposita ex duabus hoc posset eẽ dupliciter. Uno modo quia tertia natura cõponeretur ex duab9 naturis nõ manẽtib9: sicut ex quatuor elemẽtis cõponitur mixtũ: et scdm hoc poneretur diuina natura passibilis et materialis: quia mixtio nõ est nisi eorum que cõicant in materia: et nata sunt agere et pati ad inuicẽ: et tolleretur fides cõfitens xpm esse verũ deũ et verũ hominẽ. Alio mõ quod cõponeretur ex duabus naturis manentibus: et hoc dupliciter: vno mõ scdm cõmẽsurationẽ vel cõtinuatiõis vel cõtinguationis: et scdm hoc poneretur diuina natura corporea: quia cõtinuatio: et cõtact9 corporum est. alio mõ scdm informationẽ: sicut ex anima et corpore fit vnũ: et hoc etiã non põt eẽ: quia per modũ istum nõ fit vnũ ex duob9 actib9: nec ex duabus potẽtijs: sed ex actu et potẽtia scdm philosophũ: diuina autẽ natura et hũana: vtraque est ens actu. ¶ Preterea diuina natura non habet aliquid potentialitatis: nec põt esse actus veniens in cõpositionẽ alicuius: cũ sit esse primũ infinitũ per se subsistẽs. Patet igitur quod quocũquemodo ponatur vna natura in xpo sequitur error: et ideo Eutices qui hoc posuit hereticus cõdennat9 est.

Ad primũ ergo dicendum quod aliquid cõstat ex duab9 naturis: non tamẽ ex duab9 sicut mixtũ ex elementis: quia et in talib9 oportet quod sit media natura cõstituta ex duabus non manentib9. Christ9 aũt cõstat ex duabus naturis: ita quod in duab9 naturis saluatis subsistit est eñ nature diuine et hũane: et ideo ratio non sequitur. ¶ Ad secũdũ dicendum quod sicut dicit Auicen. differentia nominat totã naturã speciei. alias nõ predicaretur de specie: sed nõ nominat ex toto sed ex parte: scz formali principio: dr eñ rationale habens rationẽ. genus aũt ecõuerso nominat totũ ex principio materiali. vnde differẽtia non additur differentie per hoc quod natura additur nature: sed per hoc quod vlterius principiũ formale addit sicut intellectiuũ supra sensitiuũ.

Ultas quõnis discutitur.

talis aūt additio nō est in chri- sto. non eī vna natura additur alteri sicut formalis respectu il lius vt dictū est. ¶ Ad tertiū di cendū φ ala ⁊ corpus fm φ sunt partes hois ꝓprie loquēdo nō sunt due nature ꝓut in ꝓposito de natura loquimur sed vtrūqꝫ est pars nature: alterū sicut for- ma alterū aū, sic materia: vñ nō est instātia. ¶ Ad quartū dō ꝫ φ ꝓprietates humane nature nū- ꝙ dicunt de diuina: nec ecōuer so nisi fm quandā ꝑticipationē sed dicunt vtreqꝫ de hnte natu rā vel humanā vel diuinā: que significat hoc noie de⁹: ⁊ hoc no mine homo. idē eī est ꝗ vtrasqꝫ naturas hꝫ. ¶ Ad quintū dicen dū φ ratio ista procedit in illis ꝗ cōmunicāt in materia: ⁊ agūt ⁊ patiunt adinuicē. ⁊ ideo non ē ad ꝓpositū. ¶ Ad sextū dicendū φ caro dicit deificata: non qꝛ sit facta ipsa diuinitas: sꝫ qꝛ facta est dei caro. ⁊ etiā qꝛ abundan- tius dona diuinitatis ꝑticipat ex hoc φ est vnita diuinitati. et qꝛ est quasi instrumentū per qꝺ diuina virt⁹ salutē nostrā opat. tāgendo eī leprosum carne sa- nauit ꝑ diuinitatis virtutē: ⁊ mo riendo carne mortē vicit ꝑ virtu tē diuinitatis virt⁹ aūt agentis aliquo modo est in instrumento quo mediāte aliqꝺ agit.

Caro qūo deifi- cata.

¶ Utrū vnio sit facta in persona ⁊ si xp̄s est vna persona.

D tertiū sic ꝓcedit φ videt φ in xp̄o nō sit vna tm̄ ꝑsona: ⁊ sic nō sit vnio facta in ꝑ sona. nulla eī natura inuenit si ne illis ꝗ ꝑ se ꝯsequunt ad natu rā illā: sꝫ ꝑsonalitas ꝑ se ꝯsequit naturā hūanā: ⁊ silr diuinā. er- go vtraqꝫ natura tenet suā ꝑso nalitatē. ¶ Preterea. natura hu mana ē dignior in xp̄o ꝙ i petro sꝫ ꝑsonalitas ad dignitatē perti net: vñ in substantijs ignobilib⁹ nō inuenit ꝑsona: ergo sicut hūa nitas petri hꝫ suā ꝑsonalitatē: ita ⁊ hūanitas xp̄i. ¶ Preterea. ꝑsona nō vr̄ aliqꝺ eē nisi natura ⁊ distinguētia supposità nature ab alijs suppositis: sꝫ nature in xp̄o sunt diuerse: ⁊ distinctiua di uersa: qꝛ relatiōes eternas distī guit a pr̄e ipū fctō. ꝑ diuisionē aūt materie ⁊ accidentia distin- guit ab alijs hoib⁹: ergo est ibi duplex ꝑsonalitas. ¶ Preterea. maior est ꝯueniētia in persona ꝙ in gn̄e vel specie: qꝛ illa est in aliquo qꝺ fm rē vnū est hoc aūt est fm rōnē vnū. sꝫ ꝓpter maxi mā distantiā nature diuie ⁊ hu mane nō pōt eē earū cōueniētia in gn̄e vel in specie: ergo multo minus pn̄t conuenire in vna ꝑ- sona. ¶ Preterea phs dicit in. v. metha. φ ad diuersitatē in gene re sequit diuersitas in specie. et ad hanc diuersitas fm numerū. sed in xp̄o inuenitur diuersitas fm speciē: qꝛ sunt diuerse natu- re fꝫ illā acceptionē ꝗ natura dr vnūqꝺqꝫ informās specifica dif ferētia: ergo ēt fm numerū drīa inuenit. sed vbi est eadē ꝑsona est idē fm numerū: ergo in xp̄o nō est vna persona. ¶ Preterea. nō vr̄ minor affinitas nature ad personā ꝙ forme ad materiam. sed fm diuersitatē formaꝝ ē di- uersitas materie: qꝛ ꝓprius act⁹ fit in ꝓpria materia ergo fm di- uersitatē naturarū ē etiā diuer sitas in ꝑsona. ⁊ sic idē qꝺ prius

¶ Sed 3. Ea q̄ s̄m personā diffe runt ⁊ naturā qđ đr de vno non dicit de altero: sʒ ea q̄ sunt dei in scripturis attribuūtur hoi. ps. hō natus est in ea: ⁊ ip. fun. eaʒ al. Et q̄ sunt hois attribuuntur deo. i. Cor. ij. Nunq̄ dn̄m glorie crucifixissent. g̃ deus ⁊ hō conue niunt in persona. ¶ Preterea qđ attribuitur filio ⁊ nō patri cōue nit ei s̄m id in quo a p̄re distinguitur: sed vnio passiue accepta cōuenit filio ⁊ nō patri. g̃ ꝯuenit ei s̄m id in quo a p̄re distinguit: sʒ hoc ē in persona. g̃ vnio facta est in psona. ¶ Preterea. ad hoc ꝙ fiat redemptio humani gn̄is opʒ ꝙ sit agens satisfactionē vn⁹ deus q̄ pōt: ⁊ hō q̄ dʒ: vt pʒ ex di ctis in. i. di. sʒ nullo mō due per sone pn̄t esse vnū agens. ergo si sunt due persone nondū facta ē satisfactio: ⁊ ita adhuc sumus in seruitute peccati: qđ est 3 sacraʒ scripturam noui testamenti.

Respōdeo dicēdum ꝙ Nestori⁹ q̄ ponit duas in xp̄o personas ex hoc deceptus fuit. vt dicit Boe. q̄ credidit idē esse personā ⁊ na turā. vñ credidit ꝙ cum sint due nature in xp̄o ꝙ sint due psone. ⁊ ex eodē fonte ꝓcessit error Eu ticis: qui cū audiuit vnā psonaʒ in xp̄o estimauit vnam naturaʒ: ⁊ ex eodē fonte cōtra trinitatem processit error Arrij ⁊ Sabellij. ¶ Sciendū est g̃ ꝙ in q̄busdaʒ differūt natura ⁊ persona s̄ʒ rē in quibusdā ꝓo s̄m rōnem tm̄. natura em̄ s̄m ꝙ hic loquimur est quiditas rei quā signat sua diffinitio. persona aūt ē hoc ali quid qđ subsistit in natura illa. in simplicibus aūt q̄ carēt ma teria: vt dicit Aui. ip̄m simplex

Notula metaphysicalis

est sua quiditas. quidditas ꝓo cōpositi non est ip̄m cōpositūʒ: humanitas em̄ nō est hō: cuius rō est: q̄ in significatione hūa nitatis siue q̄dditatis siue na ture cōtinent tm̄ essentialia p̄n cipia hois s̄m ꝙ hō est: non aūt ea q̄ pertinēt ad determinatio nem materie per quā natura i diuiduat que tm̄ cōtinentur in significatione sortis: q̄ per ea sortes ē hic ⁊ diuisus ab alijs: ⁊ iō q̄ humanitas nō includit in sua significatiōe totū qđ est in re subsistēte in natur.: cum sit quasi pars: nō predicat: ⁊ q̄ nō subsistit nisi qđ est cōpositūʒ: ⁊ pars habet a suo toto: ideo aīa nō subsistit: sed sortes: ⁊ ipse est hn̄s humanitatē. hō aūt signat vtrūq̄ ⁊ eēntialia ⁊ indiuiduā tia: sʒ diuersimode. quia signat essentialia determinate indiui duātia vero indeterminate hec vel illa. ⁊ ideo hō cum sit totuʒ: pōt predicari de sorte: ⁊ đr hn̄s humanitatē: sʒ q̄ eē indistinctuʒ est incōpletū quasi ens in poten tia: iō hō non subsistit: sʒ hic hō cui ꝯuenit rō persone. est g̃ ratio persone ꝙ sit subsistēs distinctū ⁊ oia cōprehendēs q̄ in re sunt: natura aut essentialia tm̄ cōpre hendit. in simplicibus autē non differt re natura ⁊ persona; q̄ na tura nō recipitur in aliqua mate ria: per quā indiuiduet: sʒ est per se subsistens: tn̄ inq̄ꝗtuʒ ꝯsiderā tur essentialia rei sic dicimus ibi naturā. inq̄ꝗtnm aūt inuenit ibi aliq̄d subsistens; sic dicimus ibi personā. pʒ igit ꝙ ex quo de rō ne persone est ꝙ cōprehēdit oia que in re sunt si aliq̄d est extra il lud qđ cōprehendit persona hoc nō est vnitū rei nisi forte s̄m sili

tudínem in gñe vel in specie vel accidēte. ꝛ iō vt Boe. dicit in lib. de dua. na. si nō est vna persona in xp̄o: nulla vnio facta ē diuinitatis ꝛ humanitatis nisi ẜm similitudinē gratie: qḋ etiā Nestorius posuit: ꝛ hoc nō est nouum: nec xp̄o ꝓprium: neqꝫ per eū redēptio fieri potuisset: nec ipse esset verꝰ deus: sꝫ per participationē sicut alij sancti. vñ simplr est ꝯcedendum in xp̄o esse vnam personā.

Nestorij errorē explodit

Ad primū ḡ dicenduꝫ ꝙ humana natura in xp̄o nō est sine ꝑsonalitate: sꝫ ē in persona vna verbi cum natura diuina. ¶ Ad scḋm dicēdū ꝙ ex hoc natura xp̄i maxime nobilis ē: qḋ est in persona diuina. ¶ Ad tertiū dicenduꝫ ꝙ de rōne persone ē ꝙ cōprehēdat oīa essentialia ꝛ ꝓprietates indiuiduātes simul ꝯiunctoꝝ. vñ nō sequit̄ ꝙ si sint due nature ꝛ diuerse ꝓprietates ꝙ sint diuerse persone. Si eñ essent nature cū suis ꝓprietatibus seorsum posite: vtrinqꝫ esset totalitas: quā requirit rō persone, nō est aūt nisi vna totalitas qñ ꝯiungunt̄: ꝛ iō est vna persona. ¶ Ad quartuꝫ dicendū ꝙ ea q̄ differūt gñe vel spē differunt numero essentie vel nature: nō aūt opꝫ ꝙ differāt numero suppositi vl' subiecti: q: ea que ẜm se cōsiderata diuersorū sunt generū vel specieꝝ: in vnuꝫ suppositū vel subiectū ꝯgregari pñt: sicut caro ꝛ os ad cōstituendum corpus: ꝛ albedo ꝛ lōgitudo in eodem subiecto sunt: ꝛ simr q̄uis diuina natura ꝛ hūana differant plus q̄ spē vel gñe: ī vnā tñ personā vniri pñt. ¶ Ad quintum dicenduꝫ ꝙ sicut dicit Boe. spēs est totū eē indiuiduoꝝ: ꝛ ēt genus aliquo mō: vt dicit Auic. ẜm ꝙ indistincte signat totum: ꝛ q: natura humana nō ꝯprehendit totū esse xp̄i: iō non hꝫ in xp̄o naturā spēi. ꝛ iō non sequitur ꝙ in xp̄o sint diuerse spēs. ¶ Uel dicendū ꝙ illud phi ē intelligendum qñ nature diuersoꝝ generꝝ non coniungunt̄. accidens eñ ꝛ subiectū: q: ꝯiungunt̄: q̄uis sint diuersa genere nō faciunt numerum. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ forma adunat̄ materie informādo eam. ꝛ iō opꝫ ꝙ ad diuersas formas diuerse sint materie dispo site: sed ad rōnem persone requiritur tm̄ adunatio q̄ pōt eē etiā quantūcunqꝫ diuersoꝝ: ꝛ iō non opꝫ ꝙ diuerse nature habeant diuersas personas.

Ratio persone exponit̄.

¶ Questio. ii.

DEinde q̄ritur de assumēte. Et circa hoc queruntur tria. Primo vtrū assumere cōueniat diuine persone Scḋo vtrū nature. Tertio vtrū nature remota persona.

¶ Utrum assumere cōueniat diuine persone.

AD primuꝫ sic procedit̄. vr̄ ꝙ persone nō ꝯueniat assumere. sicut eñ dictū est: persona signat aliq̄d cōpletū ꝛ totum: sꝫ vltima cōpletione cōpleto non pōt fieri additio. ergo persona nō pōt ad se aliq̄d assumere ¶ Preterea, qḋ assumitur ad participationē alicuius aliq̄ mō cōicat illud: sꝫ de rōne persone est oīmoda incōicabilitas. ergo nō pōt ꝑsona assumere ad se aliquid in participationem sui.

¶ Preterea. persona increatū supponit nature hʒ aliquā silitudinem materie sicut natura habet silitudinē forme: sʒ magis elōgatur a pfectiōe materia ꝙ forma que ē pars rei. si ḡ natura diuina ꝑpter sui pfectionē non pōt esse forma alicui⁹ rei: multo minus psona diuina poterit eē persona alicuius alterius nature. ḡ non pōt psona naturā assumere ¶ Preterea. plus repugnat simplicitati diuersitas nature ⁊ psone ꝙ diuersitas subiecti ⁊ accñtis: qꝛ in substātijs simplicibus creatis nō differt ꝭm Aui. persona a natura ꝭm rem: ꝙuis l eis differat accidēs a substātia: sed persona diuina verbi nō pōt distingui ꝑpter suā simplicitatem ꝑprietate que nō sit qđ ipsa: nec pōt eē subiectū alicuius accidētis. ḡ multo minus pōt esse suppositū extranee nature. ¶ Sed cōtra. Jo. i. Uerbū caro factū est id est hō factus ē: sʒ non nisi per assumptionē. cum ḡ verbū sit nomen personale: opʒ dicere ꝙ persona assumat. ¶ Preterea. assūptio terminatꝛ ad vnionem: vnio aūt in persona ē: vt ꝓbatum est in solutione articuli precedētis ergo persona assumens est: cum assumptio vt dictum est dicit terminum in quo fit vnio.

Assumptiōis mysteriūpulchre exponitꝛ.

Respōdeo dicendū: ꝙ sicut dictū est: psona requirit cōpletionē. in cōiunctione autē aliquoꝝ aliqñ ita ē ꝙ vtrūqꝫ incōpletuʒ ē sicut pʒ in vnione materie et forme: quoꝝ vtrūqꝫ nō hʒ esse cōpletuʒ ⁊ in mixtiōe qñ vtrūqꝫ mixtoꝝ partium corrumpitꝛ: vñ in talibus hec cōpletio: quā requirit persona neutri debetꝛ: sʒ cōposito. aliqñ aūt vnū preexistit in se cōpletum: ⁊ aliud additꝛ ei ⁊ cōpletꝛ p cōpletionē eius: sicut cibus qꝫ adiungitꝛ homini iam cōpleto. vñ cōpletio psonalis nō debetꝛ cibo sʒ hoī: ⁊ hoc ꝑprie dꝛ assumi: qđ sic in personalitatē alterius trahitꝛ. cum igitꝛ diuina natura ⁊ humana q̄ cōiunguntur nō se habeāt equaliter ad pfectionē: sʒ diuina natura cōpletionē habeat personalē in quo differt a forma: ⁊ in ea incorrupta ꝑmaneat: in quo differt ab his q̄ miscentꝛ: opʒ si debeat fieri cōiunctio: ꝙ humana natura trahatꝛ ad diuinā personā ꝟtute diuina: alꝭ essent due psone ⁊ nulla cōiunctio. ⁊ ita ꝯcedendum est ꝙ persona assumit.

Ad primū ḡ dicenduʒ ꝙ persona nō recipit additionē distinguentium ipsaʒ ⁊ cōplentiū in eē psone ꝭm q̄ cōpleta esse dꝛ. sʒ alioꝝ q̄ personalitatē nō causant nō ē incōueniēs vt additionē recipiat sicut sortes recipit additionem sciētie nutrimēti ⁊ hmōi: ⁊ tñ hec nō indiuiduāt ipm: ita etiā natura hūana: q̄ additꝛ diuine psone nō causat psonalitateʒ in ipsa. sʒ ad personalitatē eius ꝑexistentē trahitꝛ. ¶ Ad scđm dicenduʒ ꝙ triplex incōicabilitas ē de rōne persone. s. partis ꝭm ꝙ est completū: ⁊ vlis ꝭm ꝙ est subsistēs: ⁊ assumptibilis ꝭm ꝙ id qđ assumitur trāsit in personalitatē alterius: ⁊ nō hʒ personalitateʒ ꝑpriā. nō est aūt ꝯ rōnem psone cōicabilitas assumētis. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ persona diuina nō supponitꝛ humane nature quasi sub ea posita sicut materia sub forma: sʒ quasi subsistēs

Triplex icōicabilitas est de ratiōe psone.

in ea: in quantum habet eam sibi vnitã: vnde nõ habet silitudinem materie.
¶ Ad quartũ dicendũ quod subiectum subijcitur accidẽti quod diuine persone conuenire nõ põt: cum nõ habeat aliqd potẽtialitatis: sed non dicitur supponi humane nature quasi ei subijciatur: vt dictum est.
¶ Utrũ assumere cõueniat nãe.

AD secũdũ sic pcedit. vr quod nature nõ cõueniat assumere: quod enim conuenit nature diuine cõe est tribus personis: sed assumere nõ conuenit patri et spirituisancto. ergo nec diuine nature. ¶ Preterea. actus personales nõ dicuntur de natura: sicut generare. vt dictum est. v. dist. i. lib. sed assumere pprie conuenit persone. ergo natura non assumit. ¶ Preterea. verbũ secundum hoc quod carnem assumpsit dicitur caro factũ: sed natura diuina nõ dicitur caro facta. ergo natura diuina non assumpsit. ¶ Preterea rõne assumptionis fit cõicatio idiomatũ: vt dicit Damas. sed ea que sunt nature humane non dicuntur de diuina. nõ enim dicitur passa vel mortua. ergo eius nõ est assumere. ¶ Preterea. assumere est ad se sumere: sed diuina natura nõ traxit naturã humanã ad se: quia nõ est vnio facta in natura diuina. ergo diuina natura nõ potest dici assumere.
¶ Sed cõtra sunt auctoritates que tacẽt in littera. ¶ Preterea. in christo quicquid est vnitũ potest dici assumens vel assumptũ: sed diuina natura est vnita humane: ergo cum nõ sit assumpta debet dici assumens.

Respõdeo dicendũ: quod assumere dicitur triplr. Uno mõ cõiter pro sumere. et sic tota trinitas assumpsit humanã naturã filio. Scdo dicitur pprie quasi ad se sumere vt sibi quocũque mõ vniatur: et hoc mõ natura diuina in persona filij assumpsit humanã naturam. Tertio dicitur ppriũssime quasi ad se et in se sumere: et sic conuenit tantum persone in qua facta est vnio. assum ptio tri plex notatur.

Ad primũ ergo dicendum quod hoc verũ est de his que conueniunt nature secundum se: et nõ rõne persone huius vel illius sicut assumere. ¶ Ad secundum dicendum quod assumere tertio mõ dictum est pprie persone: et sic nõ cõuenit nature. ¶ Ad tertiũ dicendũ quod natura diuina assumit humanã: et vnitur ei: nõ tamen in nomine nature importatur suppositum: sicut in hoc noie deus vel verbum. et ideo dicitur deus vel verbũ caro i. homo factũ: nõ per trãsmutationem nature: sed per vnionẽ in supposito. nõ autem põt dici de natura diuina. ¶ Ad quartũ dicendum quod cõicatio idiomatũ fit rõne vnionis in supposito. et quia suppositum non importatur noie nature: sicut hoc noie deus vel filius: ideo nõ põt dici natura passa sicut deus passus. dicitur tamen natura incarnata: quia per hoc nõ importatur aliqua pprietas humane nature: sed sola vnio ad ipsam. ¶ Ad quintũ dicendũ quod natura diuina sumit humanã ad se. i. vt sibi vniatur: nõ tamen vt in se vnio fiat.
¶ Utrum conueniat nature remotis personis.

AD tertium sic procedit vr quod natura circũscriptis personis assumere non

possit. Natura enim sine suppositis est pura in contemplatione tantum: sed quod est tantum in contemplatione non habet esse et quod non est non agit. ergo natura sine personis assumere non posset. ¶ Preterea. secundum philosophum actiones sunt indiuiduorum siue suppositorum. sed assumere est actio quedam. cum igitur supposita diuine nature sint ipse persone: videtur quod natura sine personis assumere non possit. ¶ Preterea filius ex hoc quod assumit dicitur mitti. sed si non essent persone distincte non remaneret ratio missionis: quia mittitur quod ab alio est secundum Aug. ergo sine personis distinctis non posset esse assumptio. ¶ Preterea. assumptio oportet quod terminetur ad aliquam vnionem sed circumscriptis personis non remaneret in quo fieret vnio: quia in natura non potest fieri quia natura non potest sine personis assumere. ¶ Sed contra. Angelus Luc. i. probauit incarnationem per dei omnipotentiam quia non est impossibile apud deum omne verbum. sed circunscriptis personis adhuc in essentia remaneret omnipotentiam: ergo adhuc in essentia poterat fieri assumptio. ¶ Preterea. Damas. dicit in primo. tertij libri quod propter philantrophiam .i. amorem hominis filius dei naturam accepit. sed circumscriptis personis adhuc conueniret deo deo suam creaturam diligere: quia adhuc poterit esse assumptio.

Respondeo dicendum quod circumscriptio persone a natura diuina potest dupliciter intelligi. Uno modo quod circumscribatur omnis ratio personalitatis. et sic ipsa natura neque erit subsistens in se: neque erit in aliquo subsistente. et sic non habebit esse in re: sed in intellectu et sic non conueniet ei neque assumere neque aliquid agere. Alio modo potest intelligi quod circumscribantur persone distincte quas fides ponit eis autem circunscriptis adhuc remaneret diuina natura subsistens sicut deum intelligunt qui non habent fidem trinitatis sine hoc quod intelligant ibi patrem vel filium vel spiritum sanctum. vnde adhuc remanebit ibi personalitas aliqua et secundum hoc que stio procedit de circumscriptione personarum distinctarum: quas fides supponit. et hoc modo dicendum quod circumscriptis personis adhuc diuine nature conueniet assumere.

Ad primum quia secundum et quartum patet solo: quia procedunt secundum primum intellectum. ¶ Ad tertium dicendum quod missio non est de necessitate incarnationis simpliciter: sed de necessitate incarnationis filij. vnde supra. a. distinctione prima. magister dicit quod pater potuit incarnari: qui tamen non potest mitti. ¶ Quo. III.

Deinde queritur de assumpto. Et circa hoc queruntur tria. primo vtrum natura humana sit assumpta. Secundo vtrum anima sit persona. Tertio vtrum persona hominis sit assumpta.

¶ Utrum humana natura sit assumpta

Ad primum sic proceditur videtur quod humana natura non sit assumpta: quia secundum Boet. natura prout hic loquimur de ea: est vnumquodque informans specifica differentia. sed differentia specifica est naturam nudam significans non enim significat eam vt in aliquo. cum quia secundum Damas. non assumpserit deus naturam que nuda est in contemplatione: videtur quod non assumpserit

assumpserit

assumpsit naturā. ¶ Preterea. qd̄ assumit̄ opʒ p̄existere. sʒ hūana natura nō p̄existit vnioni: q2 simul fuit caro ꝛ dei verbi caro: ergo natura nō assumit̄. ¶ Preterea. natura est idē qd̄ essentia sed non pōt dici ꝙ eēntiā assumpserit: q2 eēntia dicit̄ ab essendo esse aūt psone est quā nō assumpsit. ergo nec naturā assumpsit. ¶ Preterea. natura hūana ē ipsa hūanitas. sʒ hūanitas nō pōt esse sine homie: cū igit̄ id qd̄ assumptū est nō fuerit hō: vt đr in littera. vr̄ ꝙ nec hūanitas: ꝛ ita nec hūana natura. ¶ Preterea. assumptio terminat̄ ad vnionē. sʒ hūana natura nō est vnita: q2 vniēs est vnitū. natura aūt hūana non est filiꝰ dei. ergo natura humana non est assumpta.

¶ Sed cōtra. Aug. in de fide ad petrū. Deꝰ hūanā naturā in vnitatē psone accepit. ¶ Preterea. deꝰ p assumptionē fit hō. sʒ non est hō in quo nō sit hūana natura: ergo deus hūanā naturā assumpsit. ¶ Preterea. Philip. ij. Formā serui accipiēs. i. naturā

Respondeo dōm ꝙ quicūqʒ ꝯfitet̄ incarnationē ponit humanā naturā assumptā: ꝛ q̄uis s̄m oēs modos quibꝰ đr natura superiꝰ positos possit dici natura assumpta: nō opʒ discurrere per singula: cū naturā omnes intelligūt qui dicunt naturā hūanā assumptā s̄m ꝙ natura significat quiditatē.

Ad primum ergo dicendū: ꝙ sicut genꝰ est q̄dā intētio quā intellectꝰ ponit circa formā intellectā: ita ēt dr̄ia ꝛ oia q̄ significāt scdas intētiōes. t̄h huic itētiōi intellecte r̄ndet n̄ā q̄dā q̄ ē i pticularibꝰ: q̄uis s̄m ꝙ ē in pticularibus nō habeat rōnē ḡnis vel specie. s̄m hoc dico ꝙ Boe. nō intēdit dicere ꝙ dr̄ia s̄m ꝙ accidit ei intentio differētie sit natura: sed q̄ɇtū ad id qd̄ est in re ip̄a. scʒ quiditas rei quā differētia complet. ¶ Ad 2m dōʒ ꝙ q̄uis nō p̄existat tēpore p̄existit t̄n s̄m modū intelligendi: ꝛ hoc sufficit.

¶ Ad 3m dōm ꝙ essentia nō habet se ad esse sicut ꝯñs ip̄i: sed sicut id per qd̄ est esse: sicut ꝛ natura. vñ silr̄ cōcedo ꝙ assumpsit eēntiā sicut assumpsit natura: q̄uis nō assumpserit suppositum. ¶ Ad 4m dōʒ ꝙ q̄uis hūanitas nō sit sine hoīe: t̄n est priꝰ naturaliter q̄ɇ hō: q2 p eā dicit̄ aliqs eē hō: vñ est eadē rō sicut đ eēntia. ¶ Ad 5m dōm ꝙ q̄uis natura hūana nō sit vnita. i. facta vnū simplr̄ cū diuīa: est t̄n ei vnita in aliquo id est in psona.

¶ Utrū aīa sepata sit psona.

Ad secūdū sic pcedit̄. vr̄ ꝙ aīa sepata sit psona. psona em̄ s̄m Boetiū est rōnalis nature indiuidua substantia. sed hoc conuenit anime separate: ergo est persona. ¶ Preterea. ppter qd̄ vnūqdqʒ tale ꝛ illud magis. sed homo dicit̄ psona ppter animā: vnde q̄ carent anima non dicunt̄ psone ergo anima separata est psona. ¶ Preterea. cōcedit̄ ꝙ aīa rōnalis est hoc aliq̄d: sʒ hoc aliq̄d in natura rōali est psona: ergo aīa sepata est psona. ¶ Preterea. angelus ꝛ aīa sepata nō videntur differre nisi p hoc ꝙ aīa est vnibilis. sed vnibilitas nō impedit

rōnē psone: ergo cū angelus sit psona: ēt aīa separata erit persona pbatio medie. id qđ pōt fieri p diuinā virtutē nō imutat aliqđ de rōne rei: sicut q deus possit assumere aliquē hominē vt petrū nō aufert petro rationē psonalitatis. Sed anima separata non pōt vniri corpori nisi p resurrectionē que non erit naturalis: sȝ per diuinaȝ virtutē tantū: ergo anima pptervnibilitatē rationē psone nō amittit. ¶ preterea sola vnibilitas qua aliqđ pōt vniri nobiliori tollit rationē persone: alias verbū nō hrēt ab eterno rationē psone: sed vnibilitas que est in aia separata nō est respectu alicuius dignioris: imo minus nobilis: ergo pter hoc nō pdit rationē psone.

¶ Sed contra nulla forma est psona. sed aia est forma: ergo nō est psona. ¶ preterea. psona habȝ rationē completi ꝛ totius. sȝ anima est pars: ergo anima nō habet rōnem persone.

Respondeo dđm q de vnione aie ad corpus: apđ ātiquos duplex fuit opinio. Una q anima vnitur corpori sicut ens cōpletū enti completo: vt esset in corpore sicut nauta in naui. vnde sicut dicit Grego. nice. plato posuit q homo non est aliquid cōstitutum ex corpore ꝛ anima: sȝ est anima corpore induta. et fm hoc tota personalitas hominis cōsisteret in anima adeo q anima separata posset dici homo vere: vt dicit hu. de san. vi. ꝛ sȝ hāc opinionē esset verū qđ magister dicit q aia est persona: quando est separata: sed hec opinio non potest stare: quia sic corpus anime accidentaliter aduenirer. vnde hoc nomen homo de cuius intellectu est anima ꝛ corpus: non significaret vnū per se sed per accidens: ꝛ ita non esset in genere substātie. ¶ Alia est opinio Aristotelis quā omnes moderni sequuntur. q anima vnitur corpori sicut forma materie. vnde anima est pars humane nature: et nō natura quedā per se. ꝛ quia rō ptis contrariat rōni psone vt dictū est: ideo anima separata nō pōt dici persona. quia q̄uis separata nō sit pars actu: tñ hȝ naturam vt sit pars.

Error platonis.

Ad primū ergo dđm q aia separata pprie loquēdo non est substantia alicuius nature: sȝ est pars nature. ¶ Ad scđm dicenduȝ q non tm ab anima habet homo q sit persona: sed ex ea ꝛ corpore: cuȝ ex vtrisq subsistat. ¶ Ad tertiū dicendū q anima rationalis dicitur hoc aliqđ per moduȝ quo esse subsistens est hoc aliqđ etiā si habeat naturā partis. sed ad rationē persone exigitur vlterius q sit totum ꝛ completuȝ. ¶ Ad quartum dicendum q q̄uis vnio anime separate ad carnē nō possit fieri per nisi virtutē supernaturaleȝ: tamen in ea est naturalis aptitudo ad hoc. et q non potest vnio compleri per virtutem naturalem est ex defectu corporis: non ex defectu anime. ¶ Ad quintum dicendum q q̄uis anima sit dignior corpore: tamen vnitur ei vt pars totius hominis: quod quodammodo est dignius anima: inq̄tum est completius.

¶ Utrum persona sit assumpta.

Ad tertiū sic pcedit. vr q psona hominis sit assūpta. Dam. em dicit q de9 assumpsit hūanā naturā athomo idest in indiuiduo. sz hūana natura in indiuiduo est natura in psona: ergo assumpsit naturā in in psona. ¶ Preterea. xps nō est silis matri nisi in hoc qd accepit a matre. sz est silis matri q̄tū ad psonā. vn dicit Cassian9 in libro ptra Nestoriū q xps ppter psonaruz diuersitat reddidit vtriq3 parenti silitudinē. s. patri z mri. ergo assumpsit psonā. ¶ Preterea. ponat q xps deponat hoc qd assumpsit: cōstat q ies9 erit qui dē hō z psona: sed ex separatiōe nihil acqsitū est ei qd prius non hret: nec habuit aliqd ex parte hūanitatis nisi assumptū. ergo assumpsit personā. ¶ Preterea. nō psumit nisi qd est. sz dicit Innocenti9 quart9 in decre. q persona psumpsit personā: ergo natura hūana habuit psonalitatē ppriā: sed nō an assumptionē qz nō fuit ante: ergo in ipa assumptiōe habuit psonalitatē ppriā ergo persona fuit assumpta.

Athomos grece sonat indiuisum.

¶ Sz cōtra. Aug. dicit q verbū nō accepit psonā hominis. sz naturā. ¶ Preterea qd assumitur aliquo mō vnit. sz psona nō vnit persone: qz sic essent due psone: qd esse non pōt: vt supra dictuz vel vna composita ex duab9: qd etiā. qd est impossibile: cū persona pars esse nō possit: ergo psona non est assumpta.

Respondeo dōm q sicut supra dictū ē: assumēs nō ē assumptū. vn si psona dei assumpsisset psonā hois: psona dei non esset psona hois: z sic eēnt due psone qd est hereticū: vn nō cōcedit q psona sit assumpta: z ēt qd assumit trahit ad aliqd cōpleti9 ipm incōpletū existēs: vt ptz ex pdictis. z hoc est cōtra rationē psone q̄ maximā pplectionē ipoitat.

Ad primū ergo dōm q humana natura nō p̄existit ante vnionez. sz postq̄ vnita est fuit in athomo vel psona verbi. ¶ Ad 2m dōz q hoc qd dicit p personarū diuersitate non est referendū ad xpm sed ad parentes qz diuersa sunt psona pris z matris eius. ¶ Ad 3m dōm q separatio dat vtriq3 ptiū totalitatez: z in ptinuis dat etiā vtriq3 esse in actu: vn suppo sito q hominē deponeret subsisteret hō ille p se in natura rationali. z ex hoc ipso acciperet rōnē psone. ¶ Ad 4m dōm q consumere dicit pprie destruere qd extitit. z sm hoc psona cōsumpsisset psonā si persona vbi assumpsisset hominē prio existentē: sz iproprie dr etiā cōsumi: qd impedit ne fiat. z qz psona diuia que assumpsit hūanā naturā impedit q natura hūana habeat ppriā psonalitatē: iō dicit cōsumpsisse psonā: q̄uis improprie. vn nō est hoc extendendū.

¶ Expositio textus.

Ec diuinitas (inqt xpi) Cōtra. xps cōmunicat cū patre in vna natura numero: cū mre vero nō. ergo nō ē rectu silitudo. Dōm q non opz q sit silitudo quantū ad oīa: sed

Instātia p̄ textu3 dissoluitur.

sufficit q sit copntum ad aliquid. (Cum de christo audis &c.) Sciendum q natura diuina dicitur forma: non q sit actus alicuius nature: sed quia non habet partem sui naturam: nec aliquid potentialitatis in ipso est. Natura vero humana dicitur forma non quia comprehendit principia tantum formalia: comprehendit enim et formam et materiam: sed per modum quo quiditas compositi dicitur forma totius. (Solum verbum carnem spaz.) Pars ponitur hic pro toto: quia caro pro homine: et ponit infirmiorem de qua minus videtur vt totam naturam nostram videatur assumpsisse. et etiam defectus humane nature quos decuit.) Omnem et perfectam naturam diuinitatis.) Contra. omnis signum distributiuum est. sed natura diuina est indiuisa. Dicendum q omnis ponitur pro toto secundum q totum dicitur cui nihil deest. et non est ex parte illa qua totum comparatur ad partes quia natura diuina non habet partes. (Ideo q non sic dicitur diuisa natura.) Contra. de quocunque predicatur filius dei predicatur homo. sed natura diuina est filius dei: ergo est homo. Dicendum q differentia est inter nomina substantiua et adiectiua. substantiua enim significant non tantum formam: sed etiam suppositum forme. vnde possunt predicari ratione vtriusque: et quando predicantur ratione suppositi dicitur predicatio per identitatem. quando autem ratione forme: dicitur per denominationem siue informationem. et hec est magis propria predicatio: quia termini in predicato tenentur formaliter adiectiua autem tantum significant formam. et ideo non possunt predicari nisi per informationem. vnde hec est falsa Essentia est generans: quamuis hec sit vera. Essentia est pater. cum igitur dicitur. filius dei est homo: est predicatio per informationem et identitatem: cum vero dicitur. Essentia diuina est homo: est predicatio per identitatem: quia idem secundum rem cum supposito hominis: non autem per informationem: quia natura diuina non significatur vt suppositum subsistens in humana natura. Et ideo dicit magister q non est vna vera sicut alia: sed nec tamen dicit eam simpliciter esse falsam.

Instantia tertium dissoluitur.

¶ De intelligentia harum locutionum. s. deus factus est homo deus est homo: an his locutionibus dicatur deus factus esse aliquid: vel esse aliquid vel non. ¶ Distin. vj.

Ex premissis autem emergit questio plurimum continens vtilitatis: sed nimium difficultatis atque perplexitatis. Cum enim constet ex predictis et alijs pluribus testimonijs: omnesque catholici vnanimiter fateantur deum esse factum hominem: et iesum christum deum verum esse et verum hominem: queritur an his locutionibus. Deus factus est homo: filius dei factus est filius hominis: deus est homo: et homo est deus: dicatur deus factus esse aliquid: vel esse aliquid: vel aliquid dicatur esse deus. et an ita conueniat dici homo factus est deus: et

filius hominis factus est filius dei: sicut econuerso dicitur. & si ex his locutionibus nō dicitur deus factus esse aliquid: vel esse aliquid: que sit intelligētia harum locutionum & similiū. In huius profunditatis reseratione & scrupulose questiōis expositione plurimum differre inueniuntur sapientes.

Theologorū dissentio.

¶ Quorūdam sniam refert.

Ali enī dicunt in ipsa verbi incarnatiōe hominē quēdam ex aīa rationali & hūana carne cōstitutū: ex quibus duobus ois verus homo constituitur. & ille homo cepit esse deus: non quidē natura dei: sed persona verbi: & de⁹ cepit esse hō ille. Concedunt etiam hominē illum assumptū a verbo: & vnitū verbo: & tamē esse verbū. Et ea ratione tradūt dictum eē deū factum hominē vel esse hominē: q: deus factus est. i. cepit esse quedam substātia ex anima rōnali & humana carne subsistēs. et illa substātia facta est. i. cepit esse de⁹ non tamē de migratione nature in naturā: sed vtriusq; nature seruata ꝓprietate factum est vt deus esset illa substantia: & illa substātia esset de⁹. vnde vere dicit̄ deus factus est homo: & homo factus est deus: & deus eē homo: & homo deus: & filius dei fili⁹ hominis: & ecōuerso. Cūq; dicant illū hominē ex aīa rationali & humana carne subsistere: non tamē fatentur ex duabus naturis esse cōpositum: diuina. s. & humana nec illius partes esse duas naturas: sed animā tm̄ & carnē.

¶ Auctoritates ponit qbus suam muniunt sententiam.

Et ne de suo sensu tantū loqui putētur hanc sentētiā pluribus muniūt testimoniis. Ait enī Aug. in lib. iii. de tri. Cum legit̄ verbum caro factū est: in verbo intelligo dei filium verū: in carne agnosco verū filiū hominis: & vtrūq; simul vnam personā deū & hominē ineffabilis gratie largitate coniunctū. Idē in enche. Christus iesus de⁹ de deo est: homo aūt natus est de spū sancto ex maria virgine: vtraq; substātia: diuina. s. & humana fili⁹ est vnicus dei patris oipotētis: de quo ꝓcedit spiritussctūs vtrūq; vnus: sz aliud ꝓpter verbū: & aliud propter hominem. nec duo filii deus & hō: sed vn⁹ dei filius: deus sine initio: hō a certo initio. Itē in eodem. Quid

natura humana in xp̃o hoie meruit vt in vnitatem p̃sone vnici filij dei singulariter assumpta eẽt: Que bona volũtas: que bona opera p̃cessẽrũt: quibus mereret iste hõ fieri vna p̃sona cũ deo: nunquid antea fuit hõ: et hoc ei singulare beneficiũ p̃stitũ est: vt singul'r promereretur deum: Nẽpe ex quo hõ esse cepit nõ aliud cepit esse hõ ꝙ̃ dei filius: ⁊ hic vnicus. et ꝓpterea dei verbũ: q2 est ab illo suscepta caro: fcã ẽ vtiq3 deus: vt queadmodum vna p̃sona est q̃libet hõ: anima: sc3 rõnalis ⁊ caro: ita sit xp̃s vna p̃sona verbũ ⁊ hõ. Idez super Jo. Agnoscam⁹ geminã substantiã xp̃i: diuinã sc3 que eq̃lis est patri: ⁊ humanã qua minor est patre. Utrũq3 aũt simul nõ duo: s3 vnus est xp̃s: ne sit q̃ternitas: non trinitas deus. ac p̃ hoc xp̃s est de⁹ aĩa rõnalis ⁊ caro. Idẽ quoq3 in lib. de p̃destinatiõe sanctoꝝ. Ille hõ vt a verbo p̃ri coeterno in vnitate p̃sone assumpt⁹ filius dei vnigenit⁹ eẽt: vnde3 hoc meruit: q̃d eius bonu3 p̃cessit: vt ad hãc ineffabilẽ excellentiã perueniret: Faciẽte ac suscipiente deo verbo: ipse homo ex quo eẽ cepit filius dei vnicus esse cepit. Itẽ homo quicũq3 ita gratia fit christianus: sicut gratia hõ ille ab initio fact⁹ est xp̃s. Idem in lib. xiij. de tri. Gratia dei nobis in homine xp̃o cõmẽdatur: quia nec ipse vt tãta vnitate deo vo coniũctus vna cũ illo p̃sona fili⁹ dei fieret: vllis est p̃cedẽtibus meritis assecut⁹ sed ex quo hõ esse cepit ex illo est ⁊ de⁹: vnde dcm̃ ẽ. verbũ caro factũ est. Hyla. quoq3 in li. de tri. ait. Christum nõ ambigimus esse deũ verbũ: neq3 rursum filiũ hoĩs ex aĩa ⁊ corpore ꝯstitisse ignoramus. His alijsq3 auctoritatib⁹ vtũtur qui hominem quẽdam ex aĩa rõnali ⁊ carne compositũ deũ factum dicũt: s3 gratia nõ natura. Sola em̃ gratia habuit ille hõ: non meritis vel natura vt esset deus siue fili⁹ dei: vt haberet omnẽ scientiã ⁊ potestatẽ: quã habet verbũ cum quo est vna p̃sona. Nec tantum in superiorib⁹ legitur ꝙ homo ille sit vna p̃sona cum verbo: ⁊ sit ipsum verbũ: sed etiam ꝙ anima rationalis ⁊ caro eadem persona sit: et christus sit ⁊ deus.

¶ Aliorum sententia.

Sunt autem et alij qui istis in parte consentiũt: sed dicunt hominẽ illu3 non ex aĩa rationali ⁊ carne

tm: sz ex humana et diuina natura. i. ex tribus subsistentiis diuinitate carne et aia constare: et hunc iesum xpm fatent et vnam psonam tm ee ante incarnationem solummodo simplicem: sz in incarnatione factam compositam ex diuinitate et humanitate: nec est io alia persona q prius: sed prius cuz eet dei tm psona in incarnatione facta est etiam hois psona: no aut vt essent due persone: sz vt vna et eadem esset psona dei et hominis. Persona ergo q prius erat simplex et in vna tm natura exns: in duabus et ex duabus subsistit naturis. et persona que tm erat deus facta est etiam verus homo subsistens no tm ex anima et carne: sed etiam ex diuinitate: nec tm persona illa dz dici persona: quis dicat facta persona hois. Facta est igitur illa persona vt quibusdam placet quiddam subsistens ex anima et carne: sed non est facta persona vel substantia vel natura: et inquantum est illud subsistens composita e inquantum aute verbum est simplex est.

¶ Auctoritates etiaz ponit que hanc pbant sententiaz.

DE hoc Aug. in li. sententiaru Prosperi ait. Modis oibus approbare contedimus sacrificiu ecclesie duobus constare duobus confici. visibili elementorum specie: et inuisibili domini nostri iesu christi carne et sanguine: sacramento et re sacramenti idest corpore christi sicut christi persona constat et conficitur ex deo et homine: cuz ipse christ9 verus sit deus et verus homo: q: omnis res illaru rerum naturam et veritatem in se continet: ex quibus conficit. De hoc eodem Jo. Damas. ait. In domino nostro iesu christo duas quide naturas cognoscimus: vnam aute hypostasim ex vtrisq compositam. Incarnatus est igitur christus ex virgine assumens primitias nostre masse: vt ipsa extiterit in carne hypostasis: que dei verbi hypostasis facta et composita fuerit: que pri9 simplex erat verbi hypostasis: composita vero ex duabus perfectis naturis diuinitate et humanitate: et ferat ipsa diuine dei verbi filiationis caracteristicum et determinatum ydioma sm q diuisa est a patre et spiritu sancto: et carnis caracteristica et determinatiua ydiomata sm que differat a matre et reliqs hoibus. Ite vna hypostasiz filij dei confitemur in duabus na-

Misteriu declarat

turis perfecte se habētibus deitatis et humanitatis: et incarnatā eādē hypostasim et has duas naturas custodiri et manere in xp̄o post vnionē non seorsum et ſm partes ponētes singulā sed vnitas inuicē in vnam cōpositam hypostasim. Substantialē em̄ inquimus vnionē.s.veram: et non ſm fantasiam. Substātialem autē non duabus naturis perficiētibus alterā.s. vnam compositā naturā: sed vnitas inuicē in vnam hypostasim cōpositam filij dei et manere eandē substātialem differentiā determinamus. Quod creabile māsit creabile. et qd̄ increabile increabile: et mortale mortale: et imortale imortale: et circūscriptibile circūscriptibile et incircūscriptibile incircūscriptibile. et hoc quidem refulget miraculis. De hoc etiā Augu. in lib. de tri. ait. Quēadmodum ſm deitatē vna est patris filijq̄ natura: ita etiā iuxta humanitatem eadem est matris et filij natura. ex vtraq̄ autē substantia et diuinitatis et humanitatis vnus atq̄ idem est deus dei et hoīs fili9 iesus christus vt deus verus: ita etiā homo verus. Item in lib. xiij. de trini. Sic deo coniūgi potuit humanana natura vt ex duabus substātijs fieret vna persona: ac ꝑ hoc iam ex tribus deo aīa et carne. His alijsq̄ plurib9 se muniunt auctoritatibus qui dicunt personā christi esse cōpositam vel factā siue ꝯstantem ex duabus naturis siue ex tribus substantijs.

Persona xp̄i cōstat tribus sūbstātijs

¶ Tertia aliorum sententia.

Sunt etiam alij q̄ incarnatiōe verbi nō solum personā ex naturis cōpositam negāt: verum etiā hoīem aliquem siue etiam aliquā substantiam ibi ex aīa et carne compositā vel factam diffitētur: sed sic illa duo.s. aīam et carnē verbi ꝑsone vel nature vnita eē aiunt: vt nō ex illis duobus vel ex his trib9 aliqua substātia vl persona fieret siue cōponeretur: sed illis duobus velut idumēto verbū dei vestiret vt mortaliū ocul' ꝯgruēter appareret. qui ideo dicit factus verus homo: q: veritatem carnis et aīe accepit. que duo etiā in singularitatē vel vnitatē sue persone accepisse legitur: nō q: illa duo vel aliqua res ex illis cōposita sit vna persona cū verbo vel sit verbum: sed q: illis duobus accidētibus verbo non est personarū numerus au-

ctus vt fieret quaternitas in trinitate. Et q2 ipa persona verbi: que prius erat sine indumēto assumptione indumenti nō est diuisa vel mutata: sed vna eadēq3 imutata permansit. qui scdm habitum deū hominem factū dicūt. Accipiendo enim hominē dictus est deus factus homo: ꝛ ꝑpter acceptū hominē dicitur deus verus eē homo. ꝛ propter assumentē deum dicit̄ homo esse deus. Nā si essentialiter inquiunt illi deus esse homo vl' homo esse deus intelligeret̄: tunc si deus hominē assumpsisset in sexu muliebri: ꝛ mulier essentialiter deus esset: ꝛ econuerso. At potuit de⁹ assumpsisse hominē in sexu muliebri: potuit igitur mulier esse deus ꝛ econuerso.

¶ Auctoritates inducit quibus hec sententia roborat̄.

Hec autem ꝛ isti de suo influere videātur: testimoniis in medium productis quod dicūt confirmant. Ait enim Augu. in lib. de grā noui testamēti. Sicut nō augetur numerus personarū cum caro accedit aie: vt sit vnus homo: sic nō augetur numerus personarū cum hō accedit verbo vt sit vnus xp̄s. Legitur itaq3 deus hō vt intelligamus eius psone singularitatē: nō vt suspicemur in carnē mutatā diuinitatē. Idē quoq3 tractās illud verbum apostoli. Habitu inuētus vt homo: manifeste ondit deū dici factū esse hominē vel esse hominē ꝑm habitum in libro. lxxxiij. qōnum. ita inquiens. Multis modis habitū dicimus. vel habitū animi: sicut discipline perceptionē vsu firmatā: vel habitū corporis: sicut dicim⁹ aliū alio validiorē. vel habitū eorum que mēbris accōmodātur extrinsecus. vt cū dicimus aliquē vestitum: calciatū: ꝛ huiusmodi: vt in oībus generibus manifestū est. In ea re dici habitū que accidit alicui ita vt eam possit etiā non habere. Hoc autē nomen ductū est ab illo verbo. qd' est habere. Habitus ergo in ea re dicit̄ que nobis vt habeat̄ accidit vl' accedit. Uerūtamen hoc interest q2 quedā eorum que accedūt vel accidunt: vt habitum faciāt non mutātur: sed ipsa mutāt in se integra ꝛ incōcussa manentia: sicut sapientia accedēs homini nō ipsa mutatur: sed hoīem mutat: quē de stulto sapientē facit. Quedā vero sic accedunt vel accidūt vt mutēt

apostoli vba exponūtur.

& mutent: vt cibus qui amittens speciem suaz in corpus vertit: & nos cibo refecti ab exilitate atq; lāguore in robur atq; valentiā mutamur. Tertiū genus est cū ea que accidūt nec mutant ea q̄bus accidunt: nec ab eis ipsa mutātur. sicut annulus positus in digito: qd genus rarissime reperit. Quartū genus est cū ea que accedunt mutātur: nō a sua natura: sed aliā speciem & formā accipiunt: vt est vestis que deiecta atq; deposita nō habet eā formam quā sumit induta. Induta enim membris accipit formā quam nō habet exuta. Quod genus cōgruit cōparatiōi huic. Deus enim filius semetipsum exinaniuit non formā suam mutās: sed formā serui accipiens: neq; cōuersus aut trāsmutatus in homine amissa incōmutabili stabilitate: sed in similitudinē hominū fact⁹ est ipse susceptor: verū hoīem suscipiendo. & habitu inuētus est vt homo. idest habendo hominē inuentus est vt homo: non sibi sed eis quibus ī homine apparuit. Qd autem dicit vt homo veritatē exprimit. Noīe ergo habitus sane significauit ap̄lus qual'r dixerit in similitudinem hominū factus: q: non transfiguratiōe in hominē: sed habitu factus est cuz indutus est hoīem: quem sibi vniens quodāmodo atq; cōformans imortalitati eternitatiq; sociaret. Nō ergo oz intelligi mutatū esse verbuz susceptōe hominis: sicut nec mēbra veste induta mutantur: q̄uis illa susceptio ineffabiliter susceptū suscipienti copularet. His verbis apte īnuere videt Augu. deū dici factū hoīem scd̄m habitū: qui etiā ipsius incarnatiōis modū volēs exprimere que rētibus in quarto lib. de trinitate ait. Si querit ipsa incarnatio qūo facta est: ipsuz verbū dei dico carnē factuz idest hominē factum. Nō tamē in hoc q̄ factū est cōuersum atq; mutatū: sed carnez vt carnalib⁹ cōgruenter appareret indutū. Ita sane factū vt ibi sit non tm̄ verbum dei & hoīs caro: sed etiā rationalis hoīs aīa: atq; hoc totū & deus dicat pp deuz: & hō ꝓpter hoīez. Quod si difficile intelligit mēs fide purget a peccatis abstinēdo & bona operādo. Difficilia eñ sunt hec. Idem in libro de fide ad petrū. Deus fili⁹ cū sit deus etern⁹ & verus ꝓ nobis fact⁹ est homo verus & plen⁹. In co verus q: verā hʒ ille humanaz na

Exemplū sacrosctē icarnationis.

Remediū salutare

turaz. In eo vero plenus q: et carnē humanaz suscepit: et animā rationalē. Item non aliud fuit illa dei sūmi exinanitio nisi forme seruilis. i. nature hūane susceptio. vtraq3 igit est in christo forma: q: vtraq3 vera et plena est in christo substātia: diuina sc3 et humana. Idē in libro ɔtra maximinū. Cum esset per seipsum inuisibilis: visibilis in homine apparuit: quē de femina suscipe dignatus est. Itē in eodem. Nos christū deuz verum hoīez suscepisse credim9 et in xpo visibiliter inuisibilē hominibus apparuisse: in ipso inter hoīes cōuersatū fuisse: in ipso ab hoībus humana ptulisse: in ipso homines docuisse Hylari9 quoq3 in decimo lib. de tri. ait. Quō dei fili9 ex maria ē nisi q verbū caro fcm̄ est. s. q3 fili9 dei cū in forma dei eēt formā s'ui accepit. Unuz tm̄ eūdēq3 nō dei defectiōe: s3 hoīs assūptiōe ɔfitemur: et in forma dei p naturā diuinā: et in forma s'ui ex cōceptiōe spūsscī s'm hoīs habituz reptū fuisse: nō fuit habit9 ille tm̄ hoīs: sed vt hominis: neq3 caro illa caro pcti: s3 in silitudine carnis pcti. Audistis tres s'm diuersos positas snias: et pro singulis īducta testimonia.

catholica assertio.

Diuisio textus.

Postq̄ magr determinauit de incarnatōe dei. hic determinare icipit cōditiōes dei icarnati. Diuiditur aūt hec ps in duas. In pa determinat de his ɔueniūt deo icarnato rōne vniōis. In scda de his q̄ ptinēt ad nām assūptā absolute di. 13. ibi. (Preterea. sciēdū ē.) De his. n. q̄ absolute ptinēt ad diuinā nāz determinatū ē in po li. Pria aūt ps diuidit in duas. Prio determinat de his q̄ dicuntur de deo icarnato expmētia ipsaz vnionē sicut q dr de9 est hō: vel fact9 est hō. In scda determinat de his q̄ ɔueniūt ei ɔnr ad vnionē. di. 8. ibi. (Post pdicta). Pria diuidit i tres ptes. In pma monet qōnē de locutiōib9 expmētibus vnionē. In scda ponit diuersas opiniones de mō vnionis. ibi. (Aliū em̄ dicūt). In tertia ostēdit quo intelligunt diuersimode pdicte locutōes s'm diuersas opiniōes di. 7. ibi. (Scdm primaz nō dr.) (Aliū em̄ dicunt). Hic ponit opiniōes: et diuidit in tres ptes s'm tres opiniōes q̄s ponit. Scda icipit ibi. (Sūt aūt aliū). Tertia ibi. (Sunt et aliū). Quelz autez triū partiū diuidit in duas partes. in opinionē et cōfirmationē. Cōfirmatio pme opinionis incipit ibi. (S3 ne de suo sensu.) Secūda aūt ibi. (De hoc aug.) Cōfirmatio aūt tertiū ibi. (Ne aūt et illi). Ad euidentiā aūt eoꝝ q̄ dicunt opz primo tria videre. Primo in quo iste tres opiniōes cōueniant. Secundo in quo vna harum opinionū ab alia differat. Tertio quid vnaq3 ponat.

¶In quo tres ille opiniones communicant.

Quantū ad primū sciendū q̄ iste opiniōes ꝯueniūt in quattuor. Primo q̄ quelibet harū ponit vnā psonā in xp̄o.s.diuinā:p qđ recedūt ab heresi Nestorij. Scđo ponūt in xp̄o duas naturas ꝛ tres substā tias.s.diuinā:aīam ꝛ corpus: in quibus duob⁹ dicūt ꝯstare natu rā humanā.ꝛ p hoc recedūt ab errore Euticis q̄ posuit vnā na turam in xp̄o. Tertio has duas substātias in quib⁹ hūana natu ra cōsistit dicūt assumptas a ꝟbo.p qđ recedūt ab errore Ma nichei q̄ negabat carnis assum ptionē. Quarto q̄ hoc qđ assum ptū ē nō p̄existit añ vnionē tpe: sꝫ natura solū.p qđ euadunt er rorē quē tāgit Dam.dicentiū q̄ primo assumpserit intellm̄:ꝛ ex tūc fuisse hoiem:postea aūt assū psisse carnē in vtero ꝟginis:qđ vr̄ esse error Orige.qui ponebat animas creatas ante corpora.

¶In quo vna harum opinionū ab alia differat.

Quantū ꝟo ad scđꝫ.s. dr̄iam harū opinionū sciendū ē:q̄ cū in xp̄o sint tres substātie inuenitur tri plex ꝯparatio harū substātiarū. Una aīe ꝛ corporis adinuicē ſm q̄ in eis ꝯsistit hūana natura. Al tera ꝟo harū duarū ad psonā di uinam ſm q̄ illa assumpsit has duas.ꝛ q̄libet harū opinionum differt ab altera q̄tuꝫ ad vtrāq; cōparationē. ¶Differt aūt ter tia opinio a p̄mis duabus q̄tuꝫ ad cōparationē aīe ꝛ corporis; q̄ p̄me due opiniōes ponūt ali quid ꝯpositū ex aīa ꝛ corpore:qđ ē assumptū. Tertia ꝟo ponit has duas substātias eē diuisas ab inuicē:ꝛ sine aliqua cōpositione a psona ꝟbi assumptas eē:vñ cū dr̄ natura hūana assumpta a ꝟ bo sumit naturā humanā mate rialr̄.i. ptes humane nāe: sicut partes domus dicūtur domus. Differt aūt a primis duab⁹ quā tuꝫ ad cōparationē harū duarū substātiarum ad tertiā:q̄ ponit has duas substātias cōiunctas ꝟbo accidentalr̄:sicut vestis cō iungit hoi:ꝛ sicut angelus assu mit corpus.vt in eo videat. Pri me ꝟo due opiniōes dicunt non accidentalr̄:sꝫ substātialr̄ q̄tum ad eē personale ꝟbo coniunctas esse. Silr̄ etiā scđa opinio differt a prima ſm has duas cōparatio nes. quantū eñ ad cōparationē anime ꝛ corporis differūt in hoc q̄ cum vtraq; ponit animā ꝛ cor pus precxistere ſm intellectū ad vnionē:ꝛ ex eis coniunctis effici aliqđ vnum nō vnius modi vnū ex his coniunctis constitui dicit vtraq;.ex ꝯiunctione eñ anime ad corpus resultat ꝛ hic homo ꝛ humanitas. ꝛ hec duo qualiter differant patere pōt ex p̄dictis in precedēti dist. q̄ hic hō dicit quid subsistēs in natura hūana humanitas aūt colligit tm̄ ea in sua significatiōe; ex q̄bus hō hꝫ q̄ sit hō. Prima ḡ opinio dicit q̄ illud vnū constitutū ex anima ꝛ corpore qđ preintelligit vnioni ꝛ assumitur ē hic hō. Scđa vero dicit q̄ sit hūanitas.ꝛ hoc q̄ sit hic hō:nō hꝫ ex ꝯiunctione ani me ad corpus:sed ex ꝯiunctione vtriusq; ad diuinā personaꝫ que sub sistit in eis. Differunt etiam quantū ad secundā cōparationē

Collisio errorum doctissima.

vtriusq; substantie ad diuinam personā. nam scda opinio dicit: q iste due substantie assumpte: ita cōiungūtur diuine psone: q pertinēt ad personalitatē ipsi⁹: adeo q sicut psona vbi ante incarnationē subsistebat in natura diuina: ita post incarnationē subsistit in humana & diuina: et ideo ante icarnationē erat simplex: sed post est ɔposita. Prima vero opinio dicit q illa substantia cōposita ex ala & corpore nō pertinet ad personalitatez vbi: ita q in ea psona vbi subsistat: sed per assumptionē factum est vt psona verbi esset illa substantia cōposita ex ala & corpore. et econuerso. vnde psona verbi sicut fuit simplex ante incarnationem: ita est et simplex post incarnationem.

¶ Quid vnaqueq; harum opinionum ponat.

Quātum ad tertiū autē. s. ad positiōes quas quelz opinio ponit. Sciendū est q prima opinio ex hoc q ponit duas substātias. s. animā & corpus fm q preintelligūtur vnioni esse ɔiunctas ad constituēdū hominē. opz q primo ponat hominē assumptū. secūdo q homo nō significet nisi compositū ex duabus substantijs. s. ala & corpore: non autem deitate: & qr hic homo est suppositum vel hypostasis: ideo ponit tertio i christo esse duo supposita. vnū creatū quod est homo: & alteruz increatū: quod est filius dei: et simil'r duas hypostases. Et qr suppositū predicatur in recto: nō in obliquo, sicut natura. sortes enim est suppositū humane nature. Ideo quarto dicit q christus est neutraliter duo. vnus tamen masculine ppter vnitatē persone. Et quia dicit hominē assumptum: & filius dei est homo: ideo dicit quinto q assumēs est assumptuz. Et qr in christo dicit duo supposita: ideo dicit sexto q supposito filio dei non supponitur hic homo: quāuis hic homo sit filius dei. sicut supposita essentia nō supponitur pater: quāuis essentia sit pater. Et quia hic homo non supponit suppositū eternū ideo dicit septimo q sicut deus fact⁹ est homo: ita homo fact⁹ est deus. quod nō posset dici si supponeret suppositū eternum: qr suppositum eternū non incipit esse deus. Et qr proprietates eterne nō determinant suppositū temporale nec ecōuerso: ideo dicit octauo q omnia nomina adiectiua que significant aliqd eternum nō possunt dici de filio virginis nisi cū implicatione: vt si dicatur filius virginis est eternus. i. est ille qui est eternus. et similiter adiectiua que significant aliquod tēporale non possunt dici ppe de filio dei. Substantiua autē hincinde predicantur propter vnionē: sicut & adiectiua personalia non dicuntur de essentia: quāuis substantiua dicātur de ea. ¶ Secunda vero opinio quia ponit qd humana natura que est assumptum non significat quid subsistēs sed potius in ea subsistit diuina persona per vnionē: ideo primo dicit hominē: quod significat per modum subsistētis non esse assumptum: sed humanā naturaz. Et quia hypostasis vel suppositū dicit aliquid per se subsistens:

ideo scdo nō ponit in christo nisi vnū suppositū vel hypostasim. Et per ɔns ponit tertio ꝙ xp̄s est vnū tm̄ ⁊ solū vnus. Et quia humana natura nō substantificatur vt subsistat nisi p vnionem ad diuinam personam: ideo hō ꝗ significat per modū subsistētis nō solū dicit naturā ⁊ corpus. sz etiā diuinitatē. Et hec est quarta positio. Et quia diuina persona ꝗ ante incarnationē subsistebat in vna natura: post quā subsistit in duabus naturis ⁊ tribus substātijs. ideo quinto dicit ꝙ persona xpi ante incarnationē fuit simplex: sz post incarnationē est cōposita. Et quia est vnū suppositū qd subsistit in duabus naturis: ideo sexto ponit ꝙ de illo supposito proprie dici pñt adiectiua significātia ꝓprietates vtriusqꝫ nature siue denominetur p vnam naturā siue per aliā. vñ fz eos ꝓprie dr̄ iste puer est eternus: ⁊ deus est passus.

¶ Tertia vero opinio quia negat vnionē anime ad carnē in xp̄o: ideo primo ponit ꝙ hō non p̄dicat de xp̄o aliqd cōpositū ex anima ⁊ corpore: sz partes humane nature vt sit sensus hō est. i. hz animā ⁊ corpus sibi vnita accidētaliter. et ideo ponit secūdo ꝙ hō predicat de xp̄o accidētaliter: nō in qd: sed in quo modo se hz: vt cū dicit hō indutꝰ. ⁊ ideo tertio ponit ꝙ due substātie nō ptinēt ad psonalitatē filij dei: sed extrinsecus se hñt ad ipsam. Et multa alia ex his opinionibꝰ sequunt si quis radicē opinionū cōsideret.

Epilogus opinionū. Ex predictis autē pz ꝙ quelibet harū duarū opinionū ɔuenit cū alia i aliquo in quo differt a tertia. Prime eñ opiniones due cōueniunt i hoc ꝙ vtraqꝫ ponit ꝙ homo de xp̄o predicat in qd: in quo differūt a tertia que hoc negat. silr tertia cōuenit cū scda in hoc ꝙ in xp̄o nō sunt duo supposita: q̄uis differēter: quia scda ponit ꝙ supponit vtriqꝫ nature substantialiter. tertia vero ꝙ diuine substātialiter: ⁊ humane accidētalr: sicut albū ⁊ hō nō est aliud et aliud suppositū: sz idē qd supponit hō copulat album: in quo differūt a p̄ma q̄ ponit i xp̄o duo supposita. silr etiā p̄ma ⁊ tertia cōueniūt i hoc ꝙ humana natura nō ptinet ad psonalitatē diuine persone: q̄uis differēter: quia p̄ma ponit ꝙ substantificat p se. Tertia aūt ꝙ nullo modo. vñ vtraqꝫ ponit ꝙ diuina psona sicut fuit simplex ante icarnationē: ita est simplex post icarnationē: in quo differūt a scda. ¶ His visis circa veritatē harū opinionum est triplex questio. Prima de his q̄ dicit prima opinio. Scda de his q̄ dicit secūda. Tertia de his que dicit tertia. ¶ Questio .i.

Circa p̄mā opinionem querunt tria. Primo vtrū in xp̄o sint due hypostases. Secūdo vtrum hō sit assumptus. Tertio vtrum hō significet substātiam cōpositā ex duabꝰ substātijs tm̄.

¶ Utrū i xp̄o sint due hipostases

Ad primū sic proceditur. videt ꝙ i xp̄o sint due hypostases sicut eñ dicit Boe. i lib. de dua. na. oīs substantia pticularis fm ꝓprietatē vocabuli potest dici hypostasis: q̄uis fm vsum dicat tātum de substātijs nobilioribus. sed in christo

sunt plures substantie: sicut ab omnibus cōcedit: et nō sunt vniuersales: sʒ particulares. ergo i christo sunt plures hypostases. ¶ Prima. xp̄s ſm q̄ est homo est hypostasis q̄dam in genere substantie: q: de quocunq̄ predicat species & genus: sed hypostasis verbi nō est in genere substātie: ergo in xp̄o est alia hypostasis preter hypostasim verbi: et ita i xp̄o sunt due hypostases. ¶ Preterea. sic se hʒ spēs ad genꝰ: ita se hʒ hypostasis ad speciem. sed vna species non potest esse in diuersis generibꝰ nō subalternatꝭ ergo vna hypostasis non potest esse i duabꝰ speciebꝰ: ergo multo minus i natura humana & diuina: que plus q̄ specie differunt. ¶ Sed cōtra. ē q̄ dicit Damas. duas naturas vnitas esse in vnā hypostasim. ¶ Preterea. ſm Boe. persona est rationalis nature indiuidua substantia: hypostasis aūt ſm eundē est indiuidua substantia: ergo ꝑsona non addit supra hipostasim nisi hoc qđ est rationalis nature: ergo hypostasis rationalis nature est ꝑsona. humana aūt natura & diuina vtraq̄ est rōnalis. si ḡ sint due hypostases harū duarū naturaꝝ: opʒ diuersas personas ponere: & sic esset error Nestorij.

¶ Utrū i xp̄o sint duo supposita

Prima q̄stiūcula. **Alterius** querit vtrū i christo sint duo supposita: vr̄ q̄ sic: suppositū eñ dicit respectū ad naturā cōem: sed in xp̄o sunt due nature. ḡ duo supposita. ¶ Preterea suppositū dr̄. quasi sub alio positum: sed inconueniēs est dicere q̄ diuina persona ponat sub humana. ḡ opʒ aliud esse humane nature suppositū q̄ persona diuina: sed persona diuina est suppositum nature diuine. ergo in xp̄o sunt duo supposita. ¶ Preterea. vnio ad alterū nō tollit alicui rōnē suppositi: q: etiā pars vt manus alicui nature cōi supponit cum sit in spē manus: sed nihil aliud pōt impedire ne humana natura in xp̄o habeat ꝓprium suppositū nisi vnio. ḡ hʒ ꝓprium suppositū ꝑter suppositum diuine nature: & sic idem qđ prius. ¶ Sed ꝯ. qđ est vnitum alteri digniori nō hʒ rōnem suppositi: al's in christo essent tria supposita ſm tres substantias: vel etiā plura ſm oēs ꝑtes corporis. si ergo in christo sunt duo supposita nō erit aliqua vnio diuinitatis ad carnem.

¶ Utrum in christo sint duo indiuidua.

Secūda q̄stiuncula. **Alterius** videtur q̄ in xp̄o sint duo indiuidua. sicut eñ dicit Dama. filius dei assumpsit humanā naturaʒ in athomo .i. in indiuiduo sed q: natura assumpta ē in christo dicimus duas naturas. ergo & dicere possumus i christo duo indiuidua. ¶ Preterea omne qđ est aut est vl'e aut particulare: sʒ humana natura est in christo. ḡ cum nō sit vl'is erit particularis sed omne pariculare est indiuiduum. ḡ hūana natura in xp̄o ē indiuiduū: ḡ sunt ibi duo indiuidua. ¶ Preterea. ſm Porphi. indiuiduū facit collectio accidentium. sed accidentia humane nature non sunt in . persona diuina que subiectum accidentis eē non po. est. ergo oportet q̄ sit ibi aliquod indiuiduum: et sic idem quod prius.

¶Sed ꝫ. nihil ẽ aliud ꝑsona ꝙ̃ indiuiduũ rõnalis nature: sed in xp̃o nõ pñt esse due persone. ergo in christo nõ sunt duo indiuidua.

¶Utrum ibi sint due res.

Tertia questiuncula.

Ulterius vr̃ ꝙ sint ibi due res nature. Res enĩ nature ẽ qd̃ constituitur per naturã: sꝫ diuina ꝑsona nõ ꝯstituit̃ ꝑ humanã naturã ergo persona ṽbi nõ ẽ res humane nature: sꝫ ẽ aliqua res hũane nature in xp̃o. ergo i xp̃o sunt due res nature. ¶Preterea. res nature idẽ vr̃ eẽ qd̃ naturale: sꝫ naturale: vt dr̃. 2. phy. ẽ ꝓprietas causata ex ꝑncipijs nature: vel cõpositum ex ꝑncipijs naturalibus: sꝫ neutrũ istoꝝ ꝯuenit diuine ꝑsone. ergo ꝑsona diuina nõ ẽ res nature hũane. ⁊ sic idẽ qd̃ pri⁹. ¶Sꝫ ꝫ. res nature ẽ cõpletũ subsistẽs in natura: sꝫ nullũ tale ẽ assumptibile: ꝙ̃uis possit aliud assumi ad ipꝫ. ergo si eẽt in xp̃o aliqua res nature ꝑter diuinã ꝑsonã nõ eẽt assumpta a diuina ꝑsona: et ita nec vnita: ⁊ sic nõ esset in xp̃o.

Respõdeo dicendũ: ꝙ cũ oẽ particulare habeat respectũ ad naturam cõeꝫ ⁊ ad ꝓprietates põt fꝫ vtrũq; respectũ noiari: tũ ꝑ nomen ꝑme impositiõis: tũ ꝑ nomẽ scd̃e intẽtiõis. hoc enĩ nomẽ res nature ẽ nomẽ prime impositionis significãs ꝑticulare ꝑ respectũ ad naturã cõeꝫ. hoc ṽo nomẽ suppositũ ẽ nomẽ scd̃e īpositiõis significãs ipsaꝫ habitudinem particularis ad nãm cõeꝫ inq̃ꝫtũ subsistit in ea. particulare vero inq̃ꝫtum excedit ab ea: sꝫ qꝛ accidẽtia cõsequunt̃ naturã: iõ oẽ nomẽ designãs ꝑticulare fm respectum ad ꝓprietates

Declaratio noim scd̃e intẽtiõis

designat etiã ipm̃ per respectuꝫ ad naturã cõem. hoc ꝗ põt fieri dupl̃r. vel per nomẽ prime impositionis: ⁊ sic ẽ hypostasis cõiter in oibus substãtijs: persona ṽo in oibus rõnalibus: vel ꝑ nomẽ scd̃e impositiõis: ⁊ sic est indiuiduũ inq̃ꝫtuꝫ ẽ indiuisuꝫ in se. singulare ṽo inq̃ꝫtum est diuisum ab alijs. vñ singulare est idẽ qd̃ diuisum. ¶Est etiã alia differentia attendẽda inter ista: qꝛ q̄daꝫ istoꝝ significãt cõiter particulare in quolibet gñe sicut particulare indiuiduũ singulare. q̄dam vero tm̃ particulare in gñe substãtie: sicut res nature suppositum hypostasis ⁊ ꝑsona. Qꝛ ṽo rõ substãtie ẽ ꝙ per se subsistat: inde est ꝙ nulluꝫ istoꝝ dr̃ nisi de re cõpleta per se subsistẽte. vnde nõ dicunt̃ neq; de parte neq; de accidente: de q̃bus alia dici pñt que in oibus generib⁹ inueniuntur. ꝙ̃uis enĩ hec albedo vel hec manus dicat̃ indiuiduũ vel singulare: non tñ põt dici hypostasis suppositum vel res nature. Impossibile est aũt ꝙ si ponant̃ duo quorum vtrũq; per se subsistat ꝙ vnum sit alterũ: quia fm hoc ꝙ numerãtur differũt: cum differentia sit causa numeri: ⁊ nõ predicantur de se inuicẽ nisi fm ꝙ vnum sunt. Unde cum diuina persona sit quiddam per se subsistens: si etiã ponatur compositum ex anima ⁊ carne vnum q̃d completuꝫ subsistens qd̃ est homo vel hic homo: impossibile est ꝙ vnum predicetur de altero: vt dicatur. Filius dei est hic homo ⁊ quia prima opinio hoc ponit. ideo non tenetur modo ab aliquo: sed fm hoc quod est cõpositum tantũ ex anima et carne ⁊ nõ dicit

nō dicit esse quid subsistēs. sȝ dicit esse humanā naturā in qua diuina psona subsistit: ⁊ ideo ſm hāc opinionē dōȝ est ꝙ illa noia q̄ significāt particulare in quolibet genere pħt dici esse duo in xp̄o: sicut eñ hec manus dicitur indiuiduū vel singulare vel particulare: ita hūana natura ī xp̄o est indiuiduū singulare vel particulare. Et cum natura humana nō sit diuina natura. neq̧ diuina persona nihil ꝓhibet dici in xp̄o duo indiuidua. vel singularia vel particularia: aut etiam plura ſm numerū partiū corporis xp̄i. quarū q̄libet potest dici indiuiduū nisi fiat vis in hoc ꝙ in diuinis non proprie inueniunt huiusmodi nomina. hec tamen plura indiuidua de xp̄o nō predicant. quia de eo non predicat natura hūana neq̧ partes eius nō aūt cōtingit dicere in xp̄o eē duas ypostases. vel res nature: vel supposita. natura eñ hūana in xp̄o nō est res nature vel suppositū. sed ipsa natura. nulla eiȝ natura cōposita est res vel suppositum ꝯuiꝑsius. similiter nō est ypostasis sed vsya. nihilominus tñ sicut dicimꝰ vnionē factā in ꝑsona: sic dicimꝰ in ypostasi: supposito: re nature. indiuiduo singulari vel particulari. qꝛ ꝙuis hec vltima tria possint dici de nō per se subsistētibꝰ. nihilominꝰ dicūtur ēt de ꝑ se subsistētibꝰ. dicimꝰ eñ ypostasim esse indiuiduū. vñ inquātū est vnio facta in ypostasi est etiā facta in indiuiduo. ⁊ sic possumus dicere xp̄m vnum indiuiduū: ⁊ tñ in eo duo vel plura idiuidua sicut ēt et de q̄libet alio hoīe ꝯtigit: et eadē rō de singulari ⁊ ꝑticulari

Ad primum ergo dicendum ꝙ substantia ſm est genꝰ nō proprie ꝑdicatur de parte. manꝰ etsi esset substantia cū sit aīata: esset aīal nihil eñ est in gñe q̄si directe ꝯtēptū sub ipso: nisi qđ hȝ nām aliquā cōplecte. tñ dr̄ manus eē substātia ſm ꝙ substātia diuidit ꝯ accña: ⁊ silr̄ dico d̄ nā humana in xp̄o: cū igitur dr̄ qđ oīs substātia particularis ē ypostasis. intelligendū est de illis q̄ directe recipiunt ꝑdicationē generis ⁊ hec sunt q̄ significantur vt res cōplete ꝑ se subsistētes.

¶ Ad scđm dōȝ ꝙ ypostasis verbi. ꝙuis non sit ī gñe substantie simplr̄ inꝙtū: est ypostasis x̄bi tñ inꝙtñ: est ypostasis humane nāe est. in genere sb̄e sicut ī spē hoīs. nō eñ ypostasis ordiat ad genꝰ vł spēm nisi ꝑ nām quā hȝ

¶ Ad 3ᵐ dōȝ ꝙ genꝰ q̄dāmodo est ꝑs spēī silis materie. vñ sicut ī natura ex pluribꝰ materijs sufficiētibꝰ nō ordinatis nō fit aliq̄d vnū. ita ēt plura genera non possunt venire ad cōstitutioneȝ vnīꝰ spēī: sȝ nā ypostasis est. pars vñ nō est silis rō: dr̄ eñ ypostasis alicuius nature inquātū subsistit in ea. ¶ Ea que in contrarium obijciuntur concedimus.

¶ Sciendum tamen est qđ prima opinio ꝙuis poneret duas ypostases: non tamen diuersas personas posuit: ex hoc eñ qđ persona est indiuiduum rationalis nature que est completissima. et vbi stat tota intentio nature habet ꝙ significet completissimum vltima complexione. post quam non est alia. vnde cū poneret hominē assumptum vniri verbo non dabat ei rationē

persone:dabat ei tamen rationē ypostasis:inquantum erat subsistens:nec tamē ponebat q hō ille vniretur diuine persone in accidente:quia sic nō diceret q predicaret qd:sed q esset accidētaliter vnitū.sicut dicit tertia opinio:sed ponebat q persona verbi erat illa ypostasis:quod tamē non est intelligibile vt duorum distinctorum vnum de altero p dicetur.vt prius dictum est.

Ad secundā qōnē dicēdū q in xpo tantū vnū est suppositū rōne iam dicta:nisi dicat suppositum locutionis: quia sic de quocūq potest fieri sermo ē suppositum.

Ad primum autē cōtra hoc obiectū dōm' q quāuis sint ibi due nature.tamen est vnum habens respectum ad duas naturas:et ideo est ibi suppositum vnū. ¶ Ad scōm dicēdū q suppositū nō imppitat suppositionē indignitatis vel potētialitatis.alias persone nō dicerentur supposita diuine nature:sed solū suppositionē q̄tū ad cōitatē inquātū natura cōmunis excedit p̄dicatiōe suppositū vl' actu vel potētia. ¶ Ad 3^m dōm q ps proprie non habet genus neq spēm.vñ nō conuenit sibi pprie suppositum esse.loquēdo simpliciter nisi forte cū additione: vt dicatur hec manus suppositum manus: q̄uis manus pprie loquēdo non sit genus neq spēs.

Rñsio ad secūdaz q̄stiūculam

Ad tertiā questionem dicēdum q in christo sunt duo indiuidua nō tñ per se subsistentia . et ipse xps ē vnū idiuiduū sbsistēs:vt dcm ē

Ad primū ergo dicendum quod Damas.intendit dicere q assūpsit humanā naturā particularē.nō aūt subsistentē: sz qd in ea diuina persona subsistit . ¶ Ad scōm dōz q hūana natura ē particulare et indiuiduū.nō tñ subsistēs. ¶ Ad tertiū dōm q q̄uis diuina nā sit q̄ddā idiuiduū in xpo:tamē ēt xps ē idiuiduū humane nature:nec tñ opz q accidētia humane nature insint diuine psone nisi natura mediante. ¶ Ad id qd in 2rīū obijcitur dicēdū qd in xpo est aliqd indiuiduum quod non est rationalis nature indiuiduum : sed ipa rationalis natura indiuidua vel pars eius.sicut manus xpi. Rñsio ad tertiā q̄stiūculam.

Ad quartam questionem dicendum quod in christo non sunt due res nature:sed ipse est res vna duaꝝ naturarum.

Ad primum ḡ dicēdū q quāuis verbū nō sit constitutum p naturā hūanā vt sit simpliciter.tñ p naturā humanā cōstituitur q sit homo. ¶ Ad secūdum dicēdum qd res nature per se loquendo est qd habet naturam:sed q hoc sit compositū accidit inquātum ipm cōpositum ex materia ⁊ forma.que sunt pncipia nature.non adiungitur alteri subsistenti simplici.si autem alteri subsistenti coniūgatur: q est in se simplex.erit quidem illd simplex vt res subsistens in natura composita: nō tñ erit cōpositum nisi p modū q infra dicet sm quē secunda opinio ponit psonaz verbi incarnati esse compositam.

¶ Utrum filius dei assumpserit hominem.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod filius dei assumpserit hominem ex .ps. Beatus quem elegisti et assumpsisti: et loquitur de christo homine. ergo homo est assumptus. ¶ Preterea si filius dei est homo: aut homo quem assumpsit: aut homo quem non assumpsit si homo quem non assumpsit. ergo non magis potest dici homo quam est ihesus: quam homo qui est petrus: si autem quem assumpsit ergo assumpsit hominem. ¶ Preterea filius dei assumpsit animam et corpus unita: quia corpus non unitum anime est corpus inanimatum: quod non est assumptibile. ut in .2. dist. dictum est: unio autem illa non est minoris efficatie in homine christo quam in aliis hominibus: sed in aliis hominibus facit non solum humanitatem. sed etiam hominem: ergo in christo facit hominem. ¶ Preterea in christo non est nisi assumens et assumptum sed non habet quod sit homo ex parte assumentis. quia sic ab eterno fuisset homo. ergo habet ex parte assumpti. ergo homo est assumptus. ¶ Preterea secundum Damas. christus assumpsit quicquid in nostra natura plantavit: sed id quod unitum est ex corpore et anima facit hominem. cum sit de naturalibus que dei verbum in nostra natura plantavit hoc ergo assumpsit. ergo assumpsit hominem: quia posita causa sufficienti ponitur effectus.

¶ Sed contra assumens non est assumptum. sed deus est homo. ergo non assumpsit hominem. ¶ Preterea si assumpsit hominem. constat quod non assumpsit hominem universalem. ergo assumpsit hunc hominem: sed hic homo est persona: ergo assumpsit personam. quod falsum est: ergo et primum.

Respondeo dicendum quod id quod assumitur secundum intellectum precedit unionem. si ergo dicatur homo assumptus oportet intelligatur homo antequam intelligatur assumptus: homo autem particularis: quia universalem non assumpsit: cum non habeat esse in rerum natura: est quod subsistens habens esse completum: quod autem habet esse completum in quo subsistit: non potest uniri alteri nisi tribus modis: vel accidentaliter. ut tunica homini: et hunc modum unionis ponit tertia opinio. vel per modum aggregationis sicut lapis lapidi in acervo: vel aliquo accidente sicut homo unitur deo per amorem vel gratiam: et neutra harum est unio simpliciter sed secundum quid: quarum primam posuit Dioscorus: alteram Nestorius heretici: ut dicit Damas. 3. ca. tertium libri. unde nullo modo concedendum est quod homo sit assumptus. Sciendum tamen quod prima opinio nullum predictorum modorum unionis ponebat. unde non est heretica: sed ponebat quod erat facta unio secundum hoc quod persona verbi incepit esse illa substantia: quod quidem non est intelligibile. ut duorum unum fiat alterum nisi per conversionem unius ad alterum: immo impossibile est ut prius dictum est et ideo non sustinetur.

Errores vitantur

Ad primum ergo dicendum quod omnes auctoritates que dicunt hominem assumptum: exponi debent ut ponatur concretum pro abstracto. id est homo pro humana natura. ¶ Ad secundum dicendum quod christus est homo. non quem assumpsit. sed cuius humanam naturam assumpsit. ¶ Ad tertium dicendum quod non est propter inefficatiam unionis anime ad corpus quod eorum coniunctio secundum quod preintelligitur unioni ad divinam personam non facit hominem: sed humanam naturam in christo: sed est ex hoc quod non fuerunt ut coniuncta per se subsisterent, sed ut divina per-

sona l eis subsisteret. ¶ Ad 4^m dőm φ hō significat humanam naz ꝛ supponit ꝑ supposito sub sistente in nā illa. quorū vnū est ex parte assumpti: alterū ex par te assumētis. ¶ Ad quintū dőm φ hoc φ facit cōiunctū ex aīa ꝛ corpe esse hoiem nō est ꝑter aiaz et corpꝰ ꝛ vnionē aliqd positiue sed ex hoc ipo qđ ipm cōpositū ex aīa ꝛ corpore nō adiūgitur al teri subsistenti in natura cōposi ta. seqtur φ cōiūctū sit hō. vn̄ et si xp̄s humanā naturā quā assū psit deponeret: ex hoc ipo esset homo illud cōiunctum ex dua= bus substantijs.

¶ Utrū hō dicat ibi ꝯpositū ex duabus substātijs tantū.

D tertiū sic ꝓcedit. vr̄ qđ hō non dicat nisi ꝯpositū ex duabꝰ substātijs. hō eni̅ p̄dicatur de xp̄o et de petro: ꝛ non equiuoce dici tur sꝫ cum dr̄ de petro nihil p̄di= catur nisi cōpositū ex duabꝰ na turis vel substātijs: ergo ꝛ cū dr̄ de xp̄o. ¶ Preterea in symbolo Athan. dr̄ sicut aīa rationalis ꝛ caro vnº est hō: ita deꝰ ꝛ hō vnꝰ est xp̄s: sꝫ aīa nō includit in sua significatione carnē: nec ecōuer so. ergo nec hō dicit diuinitatē nec ecōuerso. ¶ Preterea nihil est in xp̄o ꝑter tres substātias: si ergo hō diceret tres substantias tūc xp̄s erit tātū hō: qđ est falsum. ¶ Preterea. Totū nō dicit vniri parti. sed pars toti vel parti. si ergo homo diceret tres substan stātias: videret φ nō posset dici homo vnitus dei filio. ¶ Sed cō tra. homo est habens humani= tatē. sed habens humanitatem est diuina persona. ergo cū hu= manitate q̄ cōtinet duas substā tias hoc nomē hō dictū de xp̄o dicit et diuinā p̄sonā: ꝛ sic dicit tres substātias. ¶ Preterea oē p̄= dicatū substātiale cōtinet aliq̄ mō suū sbm: sꝫ hoc nomē hō p̄di cat de filio dei nō accidētaliter ergo cōtinet personā filij dei: et sic nō dicit tātū cōpositū ex dua bus substantijs.

Respondeo dőm φ in quo= libet noīe est duo cōsiderare. s. id a quo imponit nomē qđ dicit qualitas nois: ꝛ id cui imponi tur qđ dicit substantia nois: et nomē ꝓprie loquēdo dr̄ signifi care formā siue q̄litatē: a q̄ ipo nit nomē. dr̄ ꝟo supponere pro eo cui imponitur. Prima ergo opi nio dicit φ hoc nomē hō q̄tum ad significatū ꝛ q̄tū ad suppo sitū nō dicit nisi ꝯstitutū ex dua bus substantijs. qꝛ hoc cōstitu tū ex duabus substātijs est ypo staticis subsistēs ꝑ q̄ potest fieri suppositio huiꝰ nois hō. secū= da vero opinio dicit φ cōstitu= tū ex duabꝰ substātijs tm̄ nō ē ypostasis subsistēs sꝫ nā in qua subsistit verbū dei. vn̄ non pōt ponere φ cōstitutū ex duabus substātijs tm̄ sit suppositū: cui nomen iponit. sꝫ forma a qua i ponitur. s. humanitas. illud ꝟo cui nomē iponit qđ ē subsistēs in humana natura. ē p̄sona ver bi. ꝛ ideo hoc nomen homo cō prehendit tres substantias: sed duas ex parte significati: tertiā ex parte suppositi. Duo sūe in rōne nois.

Ad primū ergo dicē= dum φ di= uersitas suppositiōis non facit

equiuocationē: sȝ diuersitas significationis. ¶ Ad secūdū dōȝ ꝙ Athañ. accipit hoīem ex parte nature significate. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ termini in predicato positi tenent formaliter. in sbō vero materialiter. vñ hoc nomen hō supponit suppositū eternuȝ qđ subsistit in duabus naturis et tribus substātijs. pdicat vero tātū naturā hūanā. vñ si diceret qđ est tātū hō: excluderetur oīs natura alia ab hūana. ⁊ ꝓpter hoc nō cōceditur ꝙ sit hō tm̄.

Notula logical.

¶ Ad 4^m dōm qđ homo dicit ꝓprie et simplr vnitus filio dei: qꝛ dicit id qđ vnit seu cōiūgitur scȝ humanā naturā. que est quasi pars in hac vnione ⁊ id ī quo fit vnio. s. suppositū vnum.

¶ Questio. II.

Eide q̄ritur de his q̄ ptinēt ad secūdaȝ opinionē. ⁊ circa hoc queruntur tria. pº vtrum xp̄s sit vnū. scđo vtrū habeat vnū esse. 3º. vtrū psona xp̄i post incarnationē fuerit composita.

¶ Utrū xp̄s sit duo neutraliter.

D primuȝ sic ꝓcedit. videt. qđ xp̄s sit duo naturaliter. Isido. eñ dicit in lib. de trini. Mediator dei et hoim hō iesus xp̄s. Cuius aliud sit de patre aliud de virgine nō tñ alius. sed vbicūqȝ est aliđ ⁊ aliđ ibi sunt duo. ergo xp̄s est duo. ¶ Preterea xp̄s est vnū vnitate increata: ⁊ ē vnū vnitate creata: vnitas aūt creata non ē vnitas increata: ğ xp̄s est duo. ¶ Preterea sicut ī trinitate sūt tres psone ī vna eēntia: ita in xp̄o sunt due nāe ī vna psona: sȝ ꝓpt vnitatē nāe dicūt pater ⁊ filius vnū. Cuius nō vnus. ğ ⁊ ꝓpter vnitateȝ psone xp̄s debet dici vnus ⁊ non vnū. sȝ duo pp dualitatē naturarū. ¶ Preterea xp̄s fm ꝙ est deus est aliqđ qđ est pr: ⁊ fȝ qꝫ ē hō: est aliqđ qđ ē mr: sȝ hoc ꝙ ē pr. nō ē hoc qđ ē mr: ğ xp̄s ē aliqđ: ⁊ aliqđ, ita ē duo. ¶ Preterea xp̄s ē aliqđ passibile ⁊ aliqđ impassibile: sȝ passibile nō ē impassibile: ğ xp̄s ē aliqđ ⁊ aliqđ. ergo nō ē vnū. ¶ Preterea fȝ Dam. xp̄s totus est vbiqȝ nō tñ totū sȝ ē vbiqȝ fm ꝙ ē deus: ğ xp̄s nō ē totū deus: sȝ ē aliqđ pter hoc qđ est deus: sȝ ex hoc ꝙ ē deus est aliqđ: ğ ē aliqđ ⁊ aliqđ: ⁊ sic idē ꝙ prius ¶ Preterea xp̄s nō ē tm̄ hō: sed hō pdicat aliqđ vnū de ipo. ergo xp̄s nō est tātū vnū aliquid. ergo est duo. ¶ Sed ꝯ qcquid est. id est: qꝛ vnū nūero est: si ğ xp̄s nō est vnū nihil est: qđ falsuȝ est ¶ Preterea maior est ꝯueniētia nāe hūane in xp̄o ad naturā diuinā q̄ accñtis ad sbm: sȝ accñs cū sbo nō facit numerū: ğ nec rōne hūane nāe ⁊ diuine dicet xp̄s eē, duo. ¶ Preterea. ca q̄ nō sunt vnū nō pñt de se īuicē pdicari sȝ deus pdicatur de homine xp̄o ⁊ ecōuerso. ergo xp̄s est vnum.

Respōdeo dicendum qđ neutrū gen⁹ est informe ⁊ indistinctum masculinum vero est formatum et determinatum. vnde masculinū non predicatur absolute nisi de re perfecta subsistēte. neutrū vero genus de re perfecta subsistente et de nō perfecta. vnde non potest dici qđ albedo vł hu

Notula gramaticus.

manitas petri est aliquis: sȝ qđ est aliquid. de petro aũt possumus dicere ꝙ est aliqs ⁊ ꝙ ē aliquid. silr in xp̄o de ꝑsona pōt dici ꝙ est aliquis ⁊ ē aliqđ: de natura aũt ꝙ est aliqđ: ⁊ ꝙ nō ē aliquis: ꝭȝ igitur secũdã opinionē de qua agitur. illđ aliqđ qđ est natura assũpta nō ꝑdicat̃ đ. xp̄o qꝛ nō hȝ rōnē hominis. sed hũanitatis. aliqđ. ergo ꝭm ꝙ ꝑdicatur de xp̄o nō significat tm̄ naturã: sed suppositũ nature: ⁊ quia plurale est geminatũ singulare ideo xp̄s nō posset dici aliqua: nisi essent in eo duo supposita naturarum. qđ negat scđa opinio: ⁊ silr. 3ª. ⁊ iđ vtraqȝ opinio dicit ꝙ xp̄s est vnum: sȝ secunda dicit ꝙ est vnũ ꝑ se. tertia ꝟo qđ est vnũ per accidens sicut albus homo. sed prima opinio dicit ꝙ assumptũ non tm̄ hȝ rōnē hũanitatis sed ēt hois: ⁊ tñ non pōt dici aliqs: qꝛ ē alti digniori adiũctũ. sȝ dr̃ aliqđ ⁊ illđ aliqđ ꝑdicatđ ꝑsona assumēte: ⁊ iđ seqt̃ ꝙ xp̄s sit aliquid scȝ assumens et aliquid scȝ assumptum et quod sit duo neutraliter: sed non masculine.

Ad primũ ergo dicendũ qđ aliđ partitiuũ est. vñ requirit̃ aliqđ a quo diuidatur: cum autē dicitur xp̄s est aliud: et aliđ cũ aliđ non predicet naturã tm̄: sȝ suppositum nature: qꝛ humana natura de xp̄o nō ꝑdicatur: reqritur ꝙ sit ibi aliquid distinctum vel diuisum a supposito humane nature. quod de xp̄o predicetur: hoc aũt nō pōt esse ꝭm secũdã opinionē. quia suppositũ diuine nature nō est aliud a supposito hũane nature. nec diuina natura que de xp̄o predicatur ē aliud a supposito eius. nec ꝑ cōsequēs a supposito humane nature. vnde ꝭm hanc opinionem xp̄s non dicitur proprie aliud et aliud: sed exponendũ est alteriꝰ nature prima vero opinio q̃ distinguit supposita naturarũ potest dicere ꝙ xp̄s est aliđ ⁊ aliđ. ¶ Ad scđȝ dicēdũ ꝙ termini numerales: vt in primo dictũ est: se habent cōiter ad personã ⁊ naturã. vnde loquendo de vnitate personali est tm̄ vna in xp̄o. ꝭm quã dicitur vnus xp̄s. loquēdo autem de vnitate naturali ē duplex vnitas: non tamē sequitur ꝙ xp̄s sit vnũ ⁊ vnũ: qꝛ vnũ qđ đ xp̄o predicatur nō refertur tãtũ ad naturam: sed ad suppositum nature. qđ nō geminat̃. ¶ Ad 3m dđm ꝙ natura diuina ꝑdicat̃ in recto de personis ꝓpter idētitatē rei: sed due nãe q̃ sũt i xp̄o nō ꝑdicat̃ de eo in recto: cꝰuis enī diuina natura predicetur de eo in recto. nō tñ humana: sicut nec de aliquo alio hoie: si aũt tres ꝑsone differrēt ꝭm rem a natura cuius esset vna numero in eis nō tamē posset propter hoc dici ꝙ tres persone essent vnum simpliciter: sed forte ꝙ esset vnꝰ deꝰ sicut multi homines dicunt̃ vnꝰ populus. ¶ Ad quartũ dđm ꝙ cũ dr̃ xp̄s est aliqđ qđ est mater: ly aliqđ nō ꝑdicat tm̄ nãm. sed suppositũ nãe: vt ptȝ ex ꝑdictis: relatiuũ aũt refert suũ ãcedēs nō grã suppositi. sȝ grã nãe. mr̃ eñ nō cōuenit cum filio in supposito. sed in natura: relatiuum autem non refert idem ꝭm suppositum: sed quandoqȝ idem ꝭȝ naturam speciei: cum vero dicitur. est aliquid quod est pater.

ly aliquid. predicat naturam diuinam. vnde ex hoc sequitur q humana natura non sit diuina natura: non autem q christus sit duo. ¶ Ad quintum dicendum q cum dicitur christus est aliquid passibile: ly aliqd. nō predicat naturā: sed suppositū humane nature: quia proprietas nature denominatiue pdicātur de supposito quāuis nature de ea nō predicetur: et etiā pprietates partiū. Petrus enī quamuis non sit capillus: est tamen crispus: cum vero dicitur christus est aliquid impassibile: ly aliquid. predicat suppositum diuine nature: qd non est aliud q suppositum humane nature: vel etiam diuinā naturam: que non est aliud a suo supposito. vnde nō sequitur q sit ibi aliud et aliud: media enī falsa est: q dicit q aliquid passibile: non est aliquid impassibile: idem enim suppositum qd est passibile fm vnam naturam: est impassibile fm aliam. ¶ Ad sextū dicendum: q totus refertur ad psonā: totū aūt ad naturā. totum aūt fm q hic sumitur est cui nihil deest: et qr nihil deest de psonalitate filij quā significat nomen christi fm q nō sit vbiqz: qr est persona eterna: ideo dicit totus vbiqz. deest autē aliqd de natura ei fm q nō est vbiqz: sed tamen illud aliquid non predicat de xpo. vn non sequit q xpo sit aliquid et aliqd: sz q in eo sit aliquid et aliquid. ¶ Ad septimum dicendum: q termini in predicato positi tenēt formaliter. vnde non pceditur ista. q christus sit tantum homo. quia excluderetur omnis alia natura. ly aliquid. autem et ly vnum. non determinant aliquam formam vel naturam: sed determinatum suppositum fm q de christo predicantur. nō enī determinant nisi illud circa qd ponuntur. vnde si diceretur. christus est tantū vnum vel tantum aliquid: nō excludit aliam naturam: sed aliud suppositum: et ideo hec est vera. Christus est tantum aliquid vnū et est in processu illo fallacia cōsequentis: quia aliquid vnum est superius ad hominem: procedit ergo negatiue ab inferiori ad superius cum dictione exclusiua.

Nota tula pulchra.

¶ Utrū in christo sit tantū vnum esse.

Ad scdm sic proceditur videtur q in christo nō sit tantum vnum esse: ois enim forma substantialis dat esse: sed aīa est forma substātialis: ergo dat esse: sed nō dat eē diuine psone: qr hoc ē eternū: g dat aliud esse. ergo in xpo non tm est vnum esse. ¶ Preterea vnū est eē filij dei et pris: si g vnū est esse hui9 hois et filij dei: vnū erit eē hu9 hois et dei pris: sz nulla ē maior vnio q ea q est aliquorū fm esse vnū: ergo hūanitas est vnita deo patri ¶ Pretea in diuis nō est eē nisi essentiale: si ergo vnio hūane nature ad diuinā facta est in eē filij dei facta est in essentia: qd est impossibile. ¶ Preterea diffinitio est oratio indicans qd est eē sed hō fm eādē diffinitionē pdicatur de xpo et de petro: ergo ē idem esse hūanitatis illius hois cū esse petri fm speciem: sed esse

filij dei nõ est idē specie cū eē pe tri. ergo in xpo nõ est tm̄ vnū eē. ¶ Preterea de quocūq; r̄nderi põt ad q̄stionē factā per An. est: hȝ ꝑpriū esse: sȝ hec q̄stio fit non tm̄ de ꝑsona: sed ēt de natura: ꝗ in xpo sunt duo esse. ¶ Sed con tra. oē qd̄ hȝ ꝑ se esse ē subsistēs si ergo in xpo est duplex esse. sūt ibi duo subsistētia: ergo due hy postases: qd̄ supra improbatum est. ¶ Preterea quecūq; dr̄nt fȝ eē vnū eorū nõ predicat̄ de altero: sed deus est hõ ⁊ ecōuerso: ergo est eē vnū dei ⁊ hoīs. ¶ Preterea vni⁹ nõ est nisi vnū eē: sed xp̄s est vnū: vt dictum est: ergo hȝ vnū esse tantum.

Esse ex ponit. **Respondeo** dd̄m: q; fm phȝ 5. Meta. eē duob⁹ modis dr̄. vno mõ fm q; significat veritatē ꝑpositiõis fm q; ē copula: et sic. vt cõmētator ibidē dicit: ens est ꝑdicatū accn̄tale: ⁊ hoc eē non est in re: sȝ in mēte q̄ cõiūgit ꝑdicatū cū subo: vt dicit phs in 6. Metha. vñ de hoc nõ est hic q̄stio. alio mõ dr̄ esse qd̄ ꝑtinet ad naturā rei fm q; diuidit̄ fȝ decē gn̄a: et hoc quidē esse ē in re: et est actus entis resultās ex principijs rei: sicut lucere est act⁹ lucētis aliqñ t̄n sumit̄ esse ꝑ eēn tia fm quā res est. q2 ꝑ actus cõ sueuerunt significari eoꝝ princi pia: vt potētie vel habitus. Lo quendo igit̄ de esse fȝ q; est act⁹ entis: sic dico q; fm secundā opi nionē oportet ponere tantū vnū esse. scd̄ȝ alias autem duas opȝ ponere duo esse: esse enim subsi stens est qd̄ habet esse tāq; eius qd̄ ē. q̄uis sit nāe vel forme tāq; ei⁹ q̄ est. vnde nec natura rei nec partes eius ꝓprie dicuntur eē sꝫ esse predicto modo accipiatur: similiter autem accidentia: sup positū completuȝ qd̄ est fm oīa illa. vnde etiam phs dicit in. 11. Metha. q; accidens magis pro prie est entis q̄ ens. prima ergo opinio que ponit duo subsisten tia ponit duo esse substantialia similiter tertia opinio: quia po nit q; partes hūane nature ad ueniunt diuine persone acciden taliter: ponit duo esse: vnū sub stantiale: et aliud accidētale. se cunda vero opinio: q2 ponit vnū subsistens: et ponit humanitatē nõ accidentaliter aduenire diuie persone: oportet q; ponat vnum esse. impossibile est em̄ q; vnū ali quid habeat duo esse substantia lia: q2 vnum fundatur sup ens. vnde si sint plura eē: fm que ali quid dr̄ ens simpliciter: impossi bile est q; dicatur vnum: sed non est incōueniens q; esse vnius sub sistentis fit per respectū ad plu ra: sicut esse petri est vnū: habēs tamen respectū ad diuersa prin cipia constituētia ipsum: ⁊ simili ter suo modo vnum esse xp̄i ha bet duos respectus. vnū ad na turam hūanā: alterū ad diuinā. Esse quo in christo

Ad primū ergo dd̄ȝ: q; forma facit esse: nõ ita q; illud esse sit mate rie aut forme: sed subsistentis quando ergo compositū ex ma teria et forma est per se subsi stens: acquiritur ex forma illi composito esse absolutum per se: quando aūt non est ꝑ se sub sistens non acquiritur per for mam esse illi cõposito: sed sub sistenti: cui hoc adiungitur: ac quiritur respectus fm esse ad hoc qd̄ ei addit̄: sicut si pona mus hominē nasci sine manu.

et manū per se separatim fieri: et postea ei miraculose cōiungi: cōstat quod forma manus causabit esse manus per se subsistentis: sed postquam coniungitur hō acquiritur ex forma manus aliquod esse manui: quia manus nō habet esse proprium. sed acquiritur homini respectus ad manū secundum suum esse. Ita etiam dico quod anima in xpo nō acquirit proprium esse humane nature: sed filio dei acquirit respectū secundum suū esse ad naturam humanā. qui tamē respectus nō est aliquid secundum rem in diuina persona. sed aliquid secundum rationē: vt dictum est de vnione. ¶ Ad secundum dicendum: quod aliud est de deo et de omnibus aliis rebus. quia in deo ipsa essentia subsistens est. vnde sibi secundum se debetur esse: immo ipsa est suum esse subsistens. vnde essentia a persona non differt secundum rem et ideo esse essentie est etiam persone: et tamen persona et essentia ratione differunt. quāuis ergo vnum sit esse: potest tamen esse cōsiderari vel prout est essentie et sic nō vnitur hūanitas in esse diuino. vnde nō vnitur patri: vel potest considerari prout est persone: et sic vnitur in esse diuino. Et per hoc patet solutio ad tertium. ¶ Ad quartum dicendum quod philosophus accipit ibi esse pro essentia vel quidditate quam significat diffinitio. ¶ Ad quintum dicendum: quod illa obiectio procedit de esse secundum quod signat veritatem propositionis: sic enim potest dici non tantum de his que sunt in re: sed de eis que sunt in intellectu de quibus potest locutio formari.

Nota la viii.

¶ Utrum persona verbi post incarnationem sit cōposita.

Ad tertium sic proceditur. videtur quod persona verbi post incarnationē nō sit cōposita: omne enim cōpositum est melius cōponentibus quia bonū additū bono facit magis bonū: sed diuinitate non potest esse aliquid melius: ergo ex diuinitate et hūanitate nō potest fieri vna persona composita. ¶ Preterea in xpo nō est nisi persona eterna sed nullum eternum est cōpositū ergo persona xpi nullo modo est composita. ¶ Preterea ad simplicitatē diuine essentie spectat quod non sit cōposita: nec alteri cōponibilis: sed persona diuina est equalis simplicitatis cū essentia: ergo nec in se pōt dici cōposita: nec alteri cōponibilis. ¶ Preterea sicut dicit phs. 3. physicorum pars habet rationē materie et imperfecti: sed omnis imperfectio et materialitas a deitate est aliena: ergo nō potest esse pars alicuius: sed omnis cōpositio est ex partibus: ergo persona xpi nō potest esse cōposita ex diuinitate et humanitate. ¶ Sed contra est quod dicit Damasce. duas naturas vnitas inuicē in vnam compositam yposthasim filii dei. ¶ Preterea Leuitici. 5. super illud Decimā partem ephi. glo. i. xpi hūanitatē. Ephi. ei tres modios capiens significat trinitatē: ergo hūanitas xpi est pars alicuius persone in trinitate ¶ Preterea athan. in symbolo. Sicut anima rationalis et caro vnus est homo: ita deus et homo vnus est xps: sed anima rationalis et caro sunt partes hominis: ergo deus et homo sunt partes xpi. ¶ Preterea omne totum est cōpositū ex partibus: sed Dam. dicit quod xps totus fuit in inferno:

non tamē totū: et silr vbiq; ē nō totū: sed tot9: q2 nō est vbiq; nisi fm alteram naturā: ergo due naturе sunt partes psone xpi cōposite ex eis.

Respōdeo dicendū: q ad ratiōnē totius pertinēt duo: vnū. s. q eē tot9 cōpositi ptinet ad oēs ptes q2 ptes nō habēt propriū esse: sz sunt p esse toti9: vt dictū ē. aliud est q partes cōponētes causant esse totius: fm autem tertiam et primā opinionē neutruz horum inuenit in xpo: q2 opinio pma dicit q hic hō habet esse suū propriū. vnde esse diuine psone ad ipm non ptinet. Silr tertia opinio dicit q est esse supadditū ad esse diuine psone accidentaliter vnde aia et corpus nō dicuntur partes psone: sicut nec accidētia subiecti. vnde neutra ponit psonam verbi cōpositam. Sed scda ponit vnū esse in christo. vnde eē diuine persone ptinet ad vtrāq; naturā. non tn illud esse causat ex coniūctione naturarum: sicut esse compositi causat ex coniunctione cōponentiū. vnde fm hāc opinionē persona xpi post incarnationē potest dici aliquo modo cōposita: inquantū ibi saluatur aliqua conditio cōpositi: non tn est ibi vera ratio cōpositiōis: q2 deficit ibi altera cōditio. vn etiā nō est in vsu modernorum hanc opinionē tenētiū q dicant personam cōpositā: nec dōm q dicat cōposita fm expositionē nois q̄si cum alio posita: quia sic prima opinio et tertia ponerent personam compositam: sicut et secūda

Totī9 ratio i duob9 ɔsistit.

Ad primū ergo dōm: q in psona cōposita q̄uis sint plura bona q̄ in psona simplici: quia est ibi bonum increatum et bonū creatum: tamen persona composita non est maius bonū q̄ simplex: quia bouum creatum se habet ad bonum increatum sicut punctus ad lineam: cum nulla sit pportio vnius ed alterum. vnde sicut linee additum punctū non facit maius: ita nec bonum creatum additū in persona bono increato facit melius: vel etiam q2 tota ratio bonitatis omniū bonorum est in deo. vnde et ipe dr omne bonū. vnde nō pōt sibi fieri additio alicuius boni. quod in ipo non sit. ¶ Ad scdm dicendū q persona non dicit composita quasi esse suū sit ex multis cōstitutū:. hoc em est contra rationē eterni. sed q2 ad ad multa se extēdit q̄ assumūtur i illud eē. ¶ Ad tertiū dōm q de ratione summe simplicitatis est q nec sit cōpositus ex partibus: nec cōponibiles alteri tanq̄ pars: sic autem persona non est composita: q2 neq; est pars neq; ex partibus constituta. ¶ Ad quartum dōm: q cōpositionis ɔpositio quantū ad aliquid saluet in incarnatione verbi nullo tamen modo est ibi rō partis diuinitas em pars eē nō pōt pp impfectionē que est de rōne partis: hūana aūt nāslr non pōt eē pars: quia ɔpartē non habet: vel etiam: q2 non est causat esse psone q̄ dicitur cōposita. et ideo magister dicit i sequēti dis. q iexplicabilis est illa cōpositio que nō est partiū: rō aūt dr a magistris vnio exigitiua:. quia tot comprehenduntur in persona quot exigunt ad opus redēptionis: vt sit deus q̄ posset. et hō qui deberet satisfacere. ¶ Ad quintum dōm

Nota illa pulchra.

q. Damascennus dicit composi tā ypostasim inquantum est ibi aliqd de rōne cōpositiōis: nō q sit simplr ꝯposita quantū ad pfectā rationē cōpositiōis. ¶ Ad sextū dōm: q allegatio illa sumi tur quantū ad silitudinē nume ri: nō quantū ad similitudinē to tius et partis. ¶ Ad septimū di cendū: q similitudo illa est quan tū ad aliqd et nō quantū ad oīa vt pz ex dictis. ¶ Ad vltimū di cendū q totū preter hoc q est cō positū ex partibꝰ habet aliud de ratione sui. s. q ei nihil deest eo rū q̄ dz habere: et ꝯm hoc sumit a diuina. ¶ Questio. III.

Einde q̄ritur de his q̄ perti nent ad tertiā opi nionē: et circa hoc q̄runt duo. Primo vtrū ex aīa et corpe xpi fuerit aliqd cōpositū. Scdo vtrū aīa et corpꝰ fuerunt vnita diuine persone accidētalr. ¶ Utrū in xp̄o fuerit aliqua cō positio anime et corporis.

D primuz sic pcedit. Uidetur q nō fuerit aliq ꝯpo sitio aīe et corpis in xp̄o. supra eni. dis. 2. pbauit ma gister q noīe hūane nature intel ligit aīa et corpus: nec ita accipi tur in xp̄o sicut in aliis: cū ergo i aliis hoībus accipiat hūana nā p eo q cōpositū est ex aīa et cor pore: videt q in xp̄o accipiat p partibꝰ nō cōpositis. ¶ Preterea Damas. dicit q in dn̄o iesu non est cōmunē speciē accipere: sz ex aīa et corpe vnitis ꝯsurgit natu ra speciei: ergo vr q nō fuerit ad inicē vnita in xp̄o. ¶ Preterea post vltimā cōpositionē non pōt esse alia cōpositio: sed vltima cō positio in natura est aīe rōnalis ad corpꝰ: ergo si ista vnio esset in xp̄o non posset seq vnio ad diui nā psonā. ¶ Preterea aīa nō cō iungit carni nisi cor viuificet ip sam: sed caro poterat viuificari ex vnite ad ipsam vitam. s. vbū. ergo nō oportuit q carni vniret. ¶ Sed cōtra. hō vniuoce dr de xp̄o et aliis hoībꝰ. alias non esset eiusdē speciei: nec per eum debe ret satisfieri pro peccatis: huma ni generis: sed de ratione hoīs ꝯm q predicatur de aliis est cō positio anime et corpis. ergo et in xp̄o fuit vnio anime et carnis. ¶ Preterea corpus nō est aīatū: nisi aīa cōiūgat ei quasi forma: si ergo anima nō fuisset vnita cor pori xp̄i forma: fuisset corpus il lud inanimatum: et ita non fuis set assumptibile.

Respōdeo dicendū: q vnio anie ad carnem constituit rationē ho minis et oīm partiū eius. vn̄ re mota anima nō dicitur homo: nec oculus: nec caro: nec equi uoce sicut homo pictus: et ideo si tollat vnio anime christi ad carnem eius: sequitur q nō sit homo verus: nec caro eius ve ra: quod est contra articulum fidei: et ideo hec opinio tertia non solum est falsa: sed hereti ca: et in concilio a papa Alexā dro condēnata: tamen ista opi nio videtur ex eodem fonte p cessisse cū prima. s. ex hoc q cre debant omne compositum ex anima et corpore habere rōnē hoīs: et iō qz pª opinio posuit aīaz et corpꝰ vnita adinicē eē as sūpta: coacta fuit pōere hoīem

Rō ho minis in q̄ cō sistit.

eẽ assumptũ ꝛ xp̃z eẽ duo hec aũt opinio vt hoc negaret posuit ani mã ꝛ corp⁹ esse assumpta nõ vnita 2ª vero vtrũq3 eurtat vt dictũ est.

Ad primũ ꝗ dõz ꝙ nõ fuit intẽtio magistri dicere ꝙ ꝑ humanã na turaz in xp̃o significent corpus ꝛ aĩa nõ vnita: nõ eñ quãtũ ad hoc assignat differẽtiã: ſ3 q̃tũ ad hoc ꝙ humana natura in alijs cõsur git ex oĩb⁹ q̃ substantialr̃ in ipsis sunt. in xp̃o aũt nõ: ſ3 solũ ex cor pore ꝛ aĩa. ¶ Ad scõm dõz ꝙ Da ma. loquit̃ q̃tũ ad vnionẽ diuini tatis ad hũanã naturã ex qua nõ cõsurgit 3ª natura spẽi: nõ q̃tuz ad vnionẽ aĩe ad corp⁹. ¶ Ad 3m dõm ꝙ cõpositio aĩe rõnalis ad carnẽ est vltima in opib⁹ nature: ſ3 cõpositio hũanitatis ad ꝑsonã vbi nõ fit opatiõe nature ſ3 v̄tu te diuia. ¶ Ad 4m dõz ꝙ v̄bũ vi uificat carnẽ xp̃i actiẽ ꝛ ñ formalr̃ ꝛ iõ reqrit aĩa q̃ formalr̃ viuificet.

¶ Utrum humana natura verbo accidentaliter vniatur.

D secũdũ sic ꝓcedit̃ videtur ꝙ hũana natura acci dentalr̃ verbo vniat̃ Philip. 2°. Habitu inuẽtus vt hõ ergo cũ habitus sit gen⁹ accñtis videt̃ ꝙ de⁹ fuerit hõ accñtaliter ¶ Preterea. oẽ qđ aduenit post esse cõpletũ ẽ accñs: ſ3 hũana na tura aduenit filio dei post esse cõ pletũ ipius: ꝗ aduenit ei vt accñs. ¶ Preterea. f̃m p̃hm: in subiecto dr̃ esse qđ ẽ in aliquo nõ sicut ps: ſ3 hũanitas in xp̃o nõ est sicut ps vt dictũ est: ꝗ ẽ in eo sicut in subo ſ3 in subo esse est ꝓpriũ accñtis: ꝗ vnit̃ v̄bo accñtalr̃. ¶ Preterea. accidens est qđ adest ꝛ abest p̃ter subiecti corruptionẽ: ſ3 hũana na tura hoc mõ se hȝ ad ꝑsonaz filij dei: ꝗ vnit̃ ei accñtalr̃. ¶ Sz con tra est decretalis alexãdri pape cũ inq̃t xp̃s sit ꝑfect⁹ de⁹ ꝛ ꝑfect⁹ hõ: qua temeritate audẽt q̃dã di cere ꝙ xp̃s f̃m ꝙ hõ nõ est aliq̃d: ſ3 p̃dicatũ accñtale nõ p̃dicat ali q̃d: ſ3 aliqualr̃ se hñs: ꝗ hõ nõ est p̃dicatum accñtale. ¶ Preterea. Aristoteles i p̃mo phisicoꝝ dicit qđ vere est idest substãtia: fit acci dẽs nulli: ſ3 hũanitas est suba: ꝗ nõ põt dici accidẽs alicui. ¶ Pre terea. si est accñs opȝ ꝙ alicui ac cidat: nõ hõi: q2 ꝑ se ꝯuenit ei hu manitas: ꝗ accidit filio dei: qđ est cõtra Boe. qui dicit ꝙ in deo nõ est aliquod accidens.

Respõdeo dõz ꝙ quã uis hoc qđ est accidẽs in se possit eẽ aliquo mõ suba alicui vt color albedini: tñ qđ est in se suba nõ põt esse ac cidẽs alicui⁹: q̃uis cõiũctio vni⁹ sube ad alterã possit esse accñs: vt si vna substãtia alteri accñta liter aduenire dicat̃ sicut vestis hoi ſ3 hoc nõ põt esse nisi duplr̃ vel ꝙ cõiungat̃ ei f̃m cõtactũ: si cut vestis homini vel sicut doliũ vino: aut sicut mobile motori: si cut angelus coniungit̃ corpori qđ assumit: ꝛ cũ cõtact⁹ nõ sit ni si corpoꝝ opȝ dicere ꝙ humana natura nõ põt aduenire diuine ꝑsone: nisi sicut mobile motori vt dicat̃ xp̃s hoc mõ assumpsisse naturã hũanã: sicut angel⁹ assu mit corp⁹ vt oculis mortaliũ vi deat̃ sicut dr̃ in lr̃a ꝛ sicut spũssã ctus visus est in colũba: hec aũt assumptio nõ vere facit p̃dicari assumptũ de assumẽte: nec pro prietates assumpti vere transfert in assumẽtẽ nõ eñ angelus assu

Reſo logica

mens corpus ad hois similitudinem vere est hō: nec vere hʒ aliquas ꝓprietates hois: neqꝫ spiritus sanctus pōt dici minor seipso ꝓpter spēm colūbe in qua apparuit: vt dicit Aug. vñ ptʒ ꝙ hec opinio nō pōt dicere ꝙ filiꝰ dei vere sit hō vel vere sit passus: ⁊ iō cū neget veritatē articuloꝝ cōdēnata est: quasi heretica: tñ etiam quātū ad hanc positionē ꝓcedit ab eodē fonte cū ꝑma. s. ex hoc ꝙ hūana natura nō assumeret ad esse diuine ꝑsone. vñ ꝑma opinio ponebat ꝙ assumptū habebat eē ꝑ se in quo subsistebat. hec autē tertia opinio ponit ꝙ nō subsistit assumptū neqꝫ ꝑsona in eo: sʒ est esse accidentale superadditum.

Ad primū ergo dōʒ ꝙ humana natura in xp̄o hʒ aliquā similitudinem cū acidēte ⁊ precipue cū habitu quātum ad tria. ¶ Pmo qꝛ aduenit ꝑsone diuie post esse cōpletū sicut habitus: ⁊ oīa alia accidētia. Scdo qꝛ est in se substātia: ⁊ aduenit alteri sicut vestis homini. Tertio qꝛ melioraṫ ex vnione ad verbū: ⁊ nō mutat verbū: sicut vestis formaṫ ꝫm formā vestiētis ⁊ nō mutat vestientē vnde antiq̄ dixerūt ꝙ vergit in accidens. ⁊ quidā ꝓpter hoc addiderūt ꝙ degenerat i accidēs: ꝙ tñ nō ita ꝓprie dr̄ qꝛ natura humana in xp̄o nō degenerat: immo magis nobilitaṫ. ¶ Ad secundum dōm ꝙ quāuis adueniat post esse completum: nō tamen est accidētaliter aduenięs qꝛ trahitur ad vnionem in illo esse sicut corpus adueniet anime in resurrectione. ¶ Ad tertium dōm ꝙ q̄uis non proprie possit dici pars: tamē aliquid habet de ratione partis: qꝺ nō habet accidens: vt patet ex dictis. ¶ Ad quartum dicendum sicut ad scd̄m.

Notula pulchra.

¶ Expositio textus.

Queritur an his locutionibus.) Hic ponit tres q̄ones. Pria est vtrū hō aliq̄d predicet de xp̄o: ⁊ ꝫm primam et secundā opinionem predicat aliquid: qꝛ de eo p̄dicatur in q̄d: qꝛ est vnio substantialis. scd̄m vero tertiā opinionē non predicat aliquid: sed aliquo modo se habēs. Secundā questionem ponit ibi. (Et an ita conueniat.) Utruʒ homo factus sit deus sicut deus factus est homo: qꝺ prima opinio cōcedit. secunda ⁊ tertia non: ꝓprie loquendo: vt in sequēti dist. patebit. Tertia questio est si per huiusmodi locutiones non diciṫ deus factus aliquid: quis erit in his intellectus. ⁊ hanc ponit ibi. (Et si ex his locutionibus.) (Alij enim dicunt.) Hic ponit positiones prime opinionis non omnes sed que sufficiunt ad intellectum eius: ⁊ ꝑma positio est radix opinionis. scilicet ꝙ anima ⁊ corpus assumuntur vnita: quod est contra tertiaʒ non solum ad constituendum humanitatem: sed etiā hominem qꝺ est contra secundā ⁊ hoc est ꝙ dicit: hominem quemdam: ⁊ ꝙ ista vnio anime ad carnem ex qua cōstituitur homo precedit vnionem ad verbum ꝫm intellectum: ⁊ hoc est ꝙ dicit. ⁊ ille homo cepit ⁊c. non autem tempore: ⁊ hoc est ꝙ dicit. In ip̄a verbi incarnatione. secundā positionem ponit ibi. (Concedunt etiaʒ ⁊ hoc est ꝙ homo est assumptus

& ꝙ assumens est assumptum: qđ notat in hoc ꝙ dicit. Tamen eē verbū: & ꝙ per assumptionē de⁹ factus est homo: vnde dicit. (Et ea ratione.) tertia est ꝙ homo factus est deus et econuerso ibi. (Unde vere dicitur:) quarta est ꝙ homo dicit compositum ex duabus substantijs. ibi. (Cumqȝ dicant.) (Sed ne de suo.) Hic inducuntur auctoritates ad probandum primā opinionem. Et sciendū ꝙ quatuor probāt predictas auctoritates primū est ꝙ xp̄s est duo qđ probāt per primaȝ auctoritatem que incipit ibi. (Cū legit ex illo verbo.) (Utrumqȝ simul vnam personam.) Item per secūdam que incipit ibi. (Jesus xp̄s) ex illo verbo. (Utraqȝ substantia scilicet diuina & humana.) ex illo. (Aliud propter verbum) Iteȝ per quartam que incipit ibi. (Agnoscamus geminam substantiā.) ex illo verbo. (Utrum aut simul.) ꝙ autem dicitur. (Utraqȝ xp̄s.) intelligendum est non proprie dici: sȝ materialiter sicut paries & tectū dicitur domus. ꝙ vero dicit. Aliđ & aliud: intelligendum est alteri⁹ & alterius nature secundum ꝙ ꝓbatum est ꝙ homo factus est de⁹ & hoc probant per tertiam auctoritatem que incipit ibi. Quid natura humana.) ex illo v̄bo. (Quibus meretur iste homo.) Iteȝ ex quinta que incipit ibi. (Ille homo autem a verbo.) ex illo verbo (Ex quo ille homo esse cepit.) Itē ex sexta que incipit ibi. (Homo ꝗcunqȝ) ex illo verbo. (Homo ille ab initio). Item ex septima que incipit ibi. (Gratia dei:) ex illo verbo. (Una cum illa persona filius dei fieret:) qđ qualiter intelligēdum sit in sequenti dist. dicetur.

Tertium est ꝙ homo sit assumptus: & hoc probāt per auctoritatem quintam que incipit ibi. (Ille homo:) que expresse hoc dicit: & hoc in precedenti dist. solutum est: q2 homo dicitur assumptus idest natura hominis. Quartum qđ probant est ꝙ homo constat ex duabus substantijs per octauam auctoritatem que incipit. ibi. (Christum non ambigimus.) que expresse hoc dicit: sed hyla. loquit quantum ad formā significataȝ non quantum ad suppositum. (Sunt autem alij.) In hoc capitulo ponit positiones secunde opiniōis: ponit ergo duas positiones eius in quibus tota consistit. prima est ꝙ assumptum est compositum ex anima & corpore per modum nature humane: qđ patet ex hoc ꝙ humanam naturam: ex qua & diuina dicit xp̄m constare: statim exponit per animam & corpus ex quibus nō constat natura humana: nisi ꝑm qđ sunt coniuncta adinuicem: & ꝙ hoc compositū sit homo habet ex vnione ad diuinā personam vnde dicit ꝙ homo ille non tantuȝ constat ex anima & corpore: sed ex his & diuinitate: ꝙ autem dicit. (In parte consentiunt:) intendit quantum ad hoc ꝙ vtraqȝ ponit quod homo predicat de christo quid. & ꝙ anima & corpus sint vnita adinuiceȝ. secunda positio est ꝙ persona verbi ante incarnationem fuit simplex: sed post est cōposita: & post hoc remouet duo inconuenientia que videntur sequi. primum est ꝙ persona verbi sit alia ꝙꝫ primo: qđ remouet ibi. (Non est ideo alia per.) secundum qđ persona sit facta qđ remouet ibi. (non tn̄ persona illa

(De hoc Aug. in libro sentētiaꝝ prosperi.) Hic ponit auctoritates probantes secundā opinionem & probant duo. s. qđ est vna hypostasis & qđ persona post incarnationem est composita: quod satis patet in littera. Sunt etiam alij. hic ponit positiones tertie opinionis: & ponit quattuor in quibus tota consistit. prima est qđ ex anima & corpore nō fit aliquid vnum: & hoc ponitur statim in principio. secunda qđ hec duo adueniunt diuine persone accidentaliter sicut indumentum. & hoc ibi (Sed sicut illa duo.) & deinde remouet duo inconuenientia. vnū quod sequitur ex prima positiōe scilicet qđ deus non sit verus homo & hoc ibi. (Qđ ideo deus.) sed constat qđ non potest euitare quia remota vnione anime ad corpus nō inuenitur veritas carnis: & preterea adhuc si sit vera caro & vera anima non erit verus homo nisi sint vnita. scđm est qđ sequitur ex scđa positione. s. qđ si anima & corpus aduenerint accidentaliter non pertineant ad singularitatem diuine persone qđ remouet ibi. (Que duo etiā. (ptz etiaz qđ non potest hoc inconueniens euitare: quia non sequitur. si nō addit ad numerum personarum: ergo pertinet ad singularitatez diuine persone. sicut etiam columba. in qua spiritussanctus nō auget numerum personarum: non tamen pertinet ad singularitatē persone spiritussancti. Tertia positio est qđ persona verbi est simplex post incarnationem sicut ante in quo conuenit cum prima. & hoc ibi. (Et quia ipsa persona verbi.) quarta qđ homo de deo non predicat quid: sed habitum: & hoc ibi. (Qui sm habitum.) & hoc probat ad incōueniens ducendo ibi (Nam si essentialr.) qđ tn ptz nō esse inconueniens. (Nec autez illi de suo.) Hic ponit auctoritates probantes hāc tertiam opinionem. primum qđ probant est qđ persona ista nō fuit mutata per incarnationem: & qđ humana natura non auget numerum personarū & hoc per primam auctoritatem sz hoc non est cōtra secundam opinionem: que quāuis ponat personam compositaz: non tamen mutatā: nec sufficit ad pbādum qđ aīa & corpus non pertineant ad singularitatez diuine persone: quia nō est auctus numerꝰ psonaꝝ. sz qđ pbatū est qđ hō dr de deo sz habitū: & hoc p scđaz auctoritatē ibi. (Multis modis.) que expsse dicere hoc videt. Itē p tertiā que incipit ibi. (Si qrit ipa incarnatio &c.) ex illo vbo. (Indutum.) Item secūda ex sexta & septima q deuz dicunt suscepisse hoiez aut humanā naturā vt visibilis esset: sed non opz qđ oē qđ suscipit sit accidens. Itē ex vltima q incipit ibi. (Quo filius.) ex illo vbo. (Nō fuit habitus ille tm hominis). i. puri hominis: sed vt hominis: quia purus homo videbat pter habitum: sz oia hec p similitudinez dicuntur & non per pprietatem sicut ex predictis ptz. Tertiuz est qđ xps dicatur: homo quia habuit corpus & aiaz sibi vnitā ex qrta auctoritate q icipit ibi. (Dei filius) ex illo verbo. (In eo plenꝰ.) sed hec auctoritas nō negat vnionez aīe & corpis: immo magis ponit per hoc qđ dicit veram naturaz: nō eñi est natura humana nisi ex compositione anime & corporis.

¶ Positis sentētijs pbatisqꝫ

testimoniis intelligentias ppositarum locutionum exequtur ẜm singulas sententias: et prius ẜm primam.

¶ Distinctio. vij.

Secundũ vero primã dr deus factus homo: et hõ fact⁹ deus. Quia de⁹ cepit esse qdaꝫ suba rõnalis: q̃ ante nõ fuerat: et illa suba cepit esse de⁹: ꝛ hoc grã nõ nã vel meritis habuit. Uñ recte dr xp̃s inquãtũ hõ pdestinatus esse filius dei. huic autẽ snĩe opponitur si illa suba cepit esse de⁹ et deus illa. Quedam igiꝭ substãtia est deus: q̃ non semp fuit de⁹: et q̃daꝫ suba est de⁹ que nõ est diuĩa suba: et deus est aliquid qd̃ non semp fuit: qd̃ et illi cõcedũt Origenis testimonio innitentes qui ait. Factus est sine dubio id quod prius nõ erat: sꝫ addidit ẜm carnẽ: ẜm deum vero erat prius: et nõ erat quando non erat. Aliis quoqꝫ plurib⁹ modis illi sententie potest opponi quibus supersedemus exercitatiõis studium lectori relinquẽtes: et ad alia properantes.

¶ Hic explanat scdaꝫ snĩam ꝛ eorũdẽ locutionuꝫ sensus.

In secunda vo sententia huius distinctionis talis videtur ratio: vt cũ dr: deus factus est hõ: intelligatur cepisse esse subsistens ex duab⁹ naturis vel trib⁹ substantiis: et econuerso hõ factus est de⁹: qꝛ subsistens in duab⁹ naturis cepit eẽ de⁹: vel potius hõ factus est de⁹ et ecõuerso dicitur: qꝛ deus assumpsit hoĩem: et hõ assũptus est a deo. Uñ Augu. dicit in libro de trinitate. Talis fuit illa susceptio q̃ hoĩem faceret deũ: et deum hoĩem. Uariatur autẽ intelligentia cum dr. deus est hõ: et hõ est deus. Dicitur eñ deus esse persona subsistens in duab⁹ et ex duabus naturis ꝛ persona subsistens in duab⁹: et duabus naturis dicitur esse deus. idest verbum vel natura diuina. Potest eñ pdicari persona simplex vt natura de persona composita. Non est autẽ: vt ait Joannes Damascenus: idem dicere naturam vel personam.

¶ Qd̃ est idem dicere naturam vel personam.

Sti dicũt christum predestinatum esse: seꝫ personam illaꝫ inquantum est homo. i. inquãtum est subsistens ex duab⁹ substantiis: scilicet anima et carne: nam quantum ad naturaꝫ diuinitatis non est ipse

pdestinatus

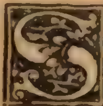
predestinatus: nō ergo ī quā tū in ea vel ea subsistit ꝑdestinatus est: sed in quātū subsistit in aliis duabus substantiis: idest in aīa ꝛ carne: hoc est inquātū est homo.

¶ Qualiter exponunt auctoritates prime: que huic vident obuiare sententie.

Etermināt ēt auctoritates q̄ prīe cōueniunt snīe. ꝛ huic vr̄ cōtradicere. vt cū legit hō ille assumpt⁹ a verbo in singularitate persone vel fact⁹ vna persona cum verbo de natura humana intelligatur que verbo vnita est in singularitate persone. idest ita ꝙ eadem persona que prius erat: ꝛ simplex erat sine incremento nr̄m et immutata permansit: licet composita. Compositionis vero huius aliam dicunt esse rationem quā sit in aliis hominibus: quia huius ex tribus: aliorū ex duabus substantiis est cōpositio. Negant quoqꝫ humanā naturā esse personam vel dei filiū: ꝛ sicut vnum eū demqꝫ dicunt esse hominē et deū ꝛ filiū hois ꝛ filiū dī: ita vnū ꝛ idē: nō aliud ꝛ aliud sicut nec alium ꝛ alium.

¶ Quedā ponit q̄ premissis vident aduersarii.

Ed his vident aduersari que subditis continentur capitulis. Ait enī Augu. sup er Jo. aliud ē verbum dei: aliud homo: sꝫ verbum caro factum est. idest homo. Non itaqꝫ alia verbi: alia est hominis persona: quoniam vtrūqꝫ est xp̄s et vna persona. Idem ad Felicianum. Aliud dei filius est: aliud hominis filius. sed non alius. Item dei filius: aliud de patre: aliud de matre. Idem in lib. j. de trinitate. Cum filius sit et deus et homo: alia substātia deus: alia homo.

¶ Qualiter his respondeant.

Ec autem in hunc modum determinant: quia cum dicitur: aliud verbum dei: aliud hō: siue alia substantia deus: alia hō: alteri⁹ nature significat xp̄s eē inq̄tū ē hō: ꝛ alteri⁹ inq̄tū de⁹: ꝛ aliđ natura q̄ ē hō: ꝛ aliuđ natura q̄ ē de⁹ Ut eī ait Jo. Dama. Inconuerse ꝛ inalterabilr̄ vnite sunt adinuicē nature: neqꝫ diuina distante a propria simplicitate: neqꝫ humana. aut cōuersa in deitatis naturā: aut in nō existentiā diuisa: neqꝫ ex

duabus vna facta cōposita natura. Cōposita ei natura neutri earū: ex q̄b9 cōponit naturis homousia .i. cōsubstātialis eē pōt: ex alteris p̄ficiens alterū: vt corp9 ex q̄tuor elemētis cōpositū: nec ignis noīatur: nec terra. nec aer: nec aq̄: nec horū alicui homousion dr̄. Si igit̄ ꝑm hereticos xp̄s vni9 compositꝫ nature post vnionem extitit ex simplici natura cōuersus est in cōpositā: ꝛ neq̄ patri simplicis nature existēti. neq̄ mari ē homousios: neq̄ de9. neq̄ hō denoīabitur sed xp̄s solū. et erit hoc nomē .s. xp̄s nō persone ipsius nomen: sed vnius ꝑm ipsos cōposite nature. Nos autem xp̄z nō vnius cōposite nature dogmatizam9: ꝛ hoc nomē .s. xp̄s nomen persone dicimus. non monotropos .i. vno modo dictū: sed duarū naturarū esse significatiuum scil3 deitatis ꝛ humanitatis ex deitate autem et humanitate deum perfectum ꝛ hominē perfectum eundē ꝛ eē et dici ex duab9. ꝛ in duab9 naturis confitemur. Si ergo dicitur aliud esse filius dei: aliud filius hominis. q2 alterius est substātie vel nature inquantū est filius dei: alterius inquantum est fili9 hominis: non quod ipse fili9

Asserꝫ tio catholiꝫ ca.

xp̄s nō est monotropos.

dei et hominis sit illa duo diuersa. idest due diuerse nāe.

¶ Auctoritate cōfirmat determinationem.

Aperte em̄ Hylarius in .ix. lib. de trini. ait. Cū nō aliud sit filius hominis: neq̄ aliō filius dei: verbū em̄ caro factū est: ꝛ cū ille q̄ fili9 dei ē ipse ꝛ hoīs sit fili9: requro q̄s in hoc filio hoīs sit glificat9 Euidēter dic̄ nō aliō eē filiū dei: ꝛ aliud filiū hoīs. Ex q̄ p̄missa roboratur ꝛ approbatur determinatio.

¶ Alia ēt verba auctoritatū annotat vt determinet.

Uod ēt dictū ē vtrūq̄ ē xp̄s ꝛ vna p̄sona: mouere pōt lectorē: sicut et illō qō Aug. dicit i li. p̄io ō tri. forma dei formā serui accepit: vtrūq̄ de9 vtrūq̄ hō: s3 vtrūq̄ de9 pp̄ accipientē deum: ꝛ vtrūq̄ hō pp̄ acceptū hoiem. Et illō quod ait idē i libro de bono p̄seuerātie. Qui fidelis ē in eo verā humanā naturā credit suscipiente deo verba ita sublimatā: vt q̄ suscepit. ꝛ qō suscepit vna eēt i trinita p̄sona: assumptiōe illa ineffabiliter faciēte p̄sone vnius in deo: ꝛ hoīe vnitatē. Si autē

q̃ suscepit et qđ suscepit, vna ē psona: ergo natura hũana cũ verbo vna ē psona. Sed hec oīa ex tali sensu dicta fore tradũt: vt vtrũqꝫ dicat̃ eē xp̃s ⁊ vna psona: q: in vtroqꝫ vnus xp̃s vna persona subsistit. Ita ēt susceptũ cum suscipiēte vna psona đ: q: susceptũ suscipienti est sociatũ in vnitate psone. i. ita q vnitas persone permāsit: nō ita vt caro ⁊ aīa sint deus: q̃ vt ait Hieronym⁹ verbũ ē de⁹ nō caro assumpta. ⁊ Ambrosius in lib. iij. de spũsctō ait. Aliud est quod assumpsit: et aliud qđ assumptũ est.

¶ Hic quandā ponit auctoritatē que multũ vr̃ huic sententie obuiare.

Est aũt ⁊ aliđ qđ huic snie plurimũ vr̃ obuiare. Ait eī Aug. in li. contra maximũ. Xp̃s vna psona est gemine substātie: q: ⁊ de⁹ et hō est: nec tñ hō vel de⁹ ps hui⁹ psone dici pōt. Alioqn filius dei deus anteq̃ susciperet formā serui nō erat tot⁹ et creuit cũ hō diuinitati ei⁹ accessit. Ecce deũ dicit non esse ptē illi⁹ psone. vñ videt̃ illa psona nō cōstare ex deo ⁊ hoīe. Ad q ēt illi dicunt illā psonā nō nō ita ꝯstare ex deo ⁊ hoīe q̃si totum ex partibus. Ita eñ ptes alicuius toti⁹. ꝯueniũt vt ex illis q nō erat cōstituat̃: nō autē sic diuina ⁊ hũana nā i xp̃o vniũt̃ Inexplicabilis eñ est istius vnionis q̃ nō est partiuz rō. Quidā tñ noie dei ibi psonā significari putāt: q: de tribus agebant psonis. quarũ nullā trinitatis esse partē dicebāt: sicut pars istius psone nō ē de⁹. Qđ ñ de psona intelligit̃: manifestũ ē: q: psona nō est pars psone. Posita est diligēter snia secunda et eius explanatio: cui in nullo vel ī modico obuiāt auctoritates in tertia snia īducte. q̃ iā cōsiderāda est.

¶ In tertia snia q̃ sit p̃missarum ꝓpōnũ intelligētia.

In hac igit̃ snia sic đ deus factus hō: q: hoīem accepit: ⁊ sic đ esse hō: q: hoīem hꝫ. vel q: ē habēs hoīem: ⁊ hō factus est deus quia assumptus est a deo: et homo esse deus: q: habens hominē est deus Cuz ergo đ deus homo ē: vel habitus predicatur vel persona: sed humanata: et quod persona humanata p̃dicetur. Cassiodorus ostēdere videtur dicens. Factus est: vt ita dixerim: humanatus deus. qui etiam in assumptione carnis de⁹ eē non destitit. Quod tamen

catholica sententia exponitur.

varie accipi pōt: vt dicatur de⁹ fact⁹ hūat⁹: vel xp̄s factus est de⁹ hūat⁹. vtrūqꝫ ei sane dici pōt. Cū ergo dr̄ factus ē de⁹ hō: multiplex ꝑm istos fit ītelligētia. vt hūanā naturā accepisse vel hūanū verbū eē incepisse intelligatur: nec tñ si incepit eē hūatū verbū: ideo sequit̄ ꝙ incepe rit eē verbū: nec si de⁹ factus ē hūatū verbū: sequit̄ ꝙ fact⁹ sit verbū: sicut d̄ aliquo dr̄: hodie iste cepit esse bon⁹ hō. vel fact⁹ ē bon⁹ hō nec tamē hodie cepit eē hō vel factus est homo.

¶ Quo sensu ꝑ istos dicat̄ xp̄s predestinatus.

Secundū istos dr̄ xp̄s ꝑm qd̄ hō p̄destinat⁹ eē fili⁹ dei: q: ē p̄destinatuꝫ a deo ab eterno: ꝛ in tp̄e collatū ei p grāz: vt ipse ens hō sit fili⁹ dei. Hoc ei nō semp habuit: sꝫ in tp̄e per grāz accepit: ꝛ qd̄ vr̄ Aug. notasse in lib. ad p̄sperū: et Hyl. dicēs. Predestinatus est iesus: vt q̄ futur⁹ erat ꝑꝫ carnē fili⁹ Dauid eēt i virtute filius dei. Hi ēt cū dr̄ xp̄s minor patre: ꝑm ꝙ hō: ꝑm habitū hoc intelligunt dictū. i. inq̄tū hꝫ hoiem sibi vnitū. Vñ Augu. in lib. i. de tri. De⁹ fili⁹ deo pr̄i natura ē eq̄lis: habitu minor. In forma eñ serui minor ē patre. In forma dei equalis est patri. Et q: ꝑm habitū accipiēda ē īcarnatiōis rō: iō deū humanatū: nō hoiēꝫ deificatū dici tradunt. vnde Io. Dam: nō hoiēꝫ d̄ificatū dicim⁹: sꝫ deū hoiēꝫ factum.

Misteriū p̄destiationis christi tradit

¶ Qd̄ nō dꝫ dici hō dn̄ic⁹.

Et licꝫ dicat̄ hō de⁹: nō tñ congrue dr̄ hō dn̄icus. vñ Aug. i lib. retractationū. Non iō vtrū recte dicat̄ hō dn̄icus q̄ ē mediator dei ꝛ hoiꝫ xp̄s iesus: cū sit vtiqꝫ dn̄s. Et h̄ q̄dē vt dicerē apd̄ quosdā legi tractatores catholicos. Sꝫ vbicūqꝫ hoc dixi dixisse me nollē. Postea q̄ppe vidi nō eē dicēdū: q̄uis nōnulla possit rōne defendi ꝑꝫ istos et dr̄ p̄sona filij i duab⁹ et ex duab⁹ existere naturis ꝑm adherentiam ꝛ inherētiā: altera eñ adheret ei: altā iest

¶ Qd̄ p̄dicā nō sufficiūt ad cognoscēdā hāc q̄ōnē.

Satis diligēter iuxta diuersorū sententias supraapositam absqꝫ assertione ꝛ p̄iudicio tractaui q̄ōnē Verūtñ nolo in re tātaqꝫ ad dignoscēdū difficili putare

lectorē istam sibi nostrā debere sufficere disputationē. sed legat & alia forte melius cōsiderata atq; tractata: et ea q̄ hic mouere possunt vigilātiori atq; itelligentiori si pōt mēte discutiat: hoc firmiter tenēs: φ deus hoīem assumpsit. hō in deū trāsiuit nō nature vertibilitate: sed dei dignatione: vt nec deus mutaref in hūanā substātiā assumēdo hoīem. nec hō in diuiduā glorificatus in deū: q: mutatio vl' ꝯsibilitas nāc diminutionē & abolitionem substantie facit.

¶ Diuisio textus.

Postq̄ distīxit Magister tres opiniones p modū vniōis hic sꝫ eas ondit q̄lr locutiōes qb᷒ vnio significaꝫ sūt itelligēde. Et diuidiꝫ i duas partes. In pma exponit eas fm singulas opiniones. In scda relinqt auditori iudiciū de dictis opinionib᷒. ibi (Satis diligēter) Prima diuiditur in tres partes. In prima exponit dictas locutiones fm pmā opinionē. In secūda fm scdam. ibi (In scda vero snia.) In tertia fm tertiā. ibi (In hac igiꝫ snia.) Circa pmum duo facit. Primo exponit ppositiones dictas fm pmā opinionē Scdo obijcit cōtra ibi. (Huic autē sententie) Exponit aūt illas ppositiones in pma pte: i quibus fit mutua predicatio dei & hois mediante hoc participatio factus: quas primo exponit: et illas in qbus fit predicatio mediāte hoc participatio pdestinatus q̄s scdo exponit. ibi (Et hoc grā nō natura) Obiectionis autem solonē ponit. ibi (Qd et illi cōcedūt) (In scda vero snia). Hic exponit eas q̄ sunt fm secūdā opinionē. Et pmo, exponit ppōnes. Scdo soluit que vident eē ɔtra hāc opinionē. ibi. (Determinat eam.) Circa pm tria facit. Primo exponit illas in quib᷒ fit pdicatio mediāte hoc participatio factus. Secūdo illas in qb᷒ fit mediāte hoc verbo est. (Uariatur aūt intelligētia.) Tertio illas in qbus fit pdicatio mediante hoc participatio pdestinat᷒. ibi (Illi dicūt xpm) (Determināt eam auctoritates.) Hic soluit tria q̄ videnꝫ esse cōtra hāc scdam opinionem. Et tria facit circa circa hoc. Primo soluit auctoritates q̄ videntur pbare φ hō sit assūptus. Scdo illas q̄ videnꝫ pbare φ xps sit duo. ibi. (Sed his videntur aduersari). Tertio illas q̄ pbāt φ psona non sit cōposita ibi. (Est aūt et aliud.) Scda ps diuiditur in duas ptes. In pma soluit auctoritates q̄ dicūt xpm esse aliud: et aliud: ex quo sequitur ipsum esse duo. In scda soluit illas que dicunt xpm eē duo vel vtrūq; duorum esse xpm. ibi. (Qd etiā dictū est vtrūq; xps.) Circa pm tria facit. pmo obijcit 2° soluit. ibi (Hec autē in hunc modū.) 3° solonē confirmat. ibi. (Apteq; Hyll.) Et silr diuiditur pars scda. Qz pmo obijcit. Secūdo soluit. ibi (Sed hec oia ex tali sensu.) Tertio solutionē cōfirmat. ibi. (Quia vt ait.) (Est autem & aliud) Hic obijcit contra positionem persone. Et primo

obijcit. Secundo soluit. ibi. (Ad qd et illi.) (In hac igit snia.) Hic exponit dictas ppones fm tertiam opinionē. Et diuidit in duas ptes. In pma exponit ppones. In 2a infert correlariū ex dictis. ibi (Et qr fm habitum.) Circa pm tria facit po exponit qliter dicat de9 factus hō. Scdo qūo dicat xps pdestinat9. ibi. (Scdm istos xps.) Tertio qūo dicat minor se ipo. ibi (Hi et cū dr.) (Et qr fz habitū.) Hic cōcludit ex dictis qd hō pōt dnolatiue pdicari de do vt dicat de9 humanatus. nō aūt de9 de homine. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit q nō potest dici hō deificatus. Scdo q non pōt dici hō dnic9. ibi (Licet dicat hō) Hic est qstio de locutionib9 exprimentib9 vnionē. Et primo querit de locutionib9 exprimentibus vnionē per hoc verbū est simplr. Scdo de his q exprimunt vnionē cū hoc participio fact9. Tertio de illis q exprimūt vnionē cū hoc participio pdestinatus.

¶ Questio. I.

Irca primum qrūtur duo. Primo de hac deus ē hō. & ecōuerso. Scdo de hac xps est homo dominicus.

¶ Utrum hec sit vera de9 ē hō.

D primum sic proceditur. videtur qd hec sit falsa. de9 est homo. magis em ꝯueniūt que vniuntur in psonā & naturā vnā qz ea q vniunt in psonā et nō in naturā vnā. sed anima et corp9 vniunt in naturā & personā vnā deus aūt & hō in psonā & nō in nām. Cuz g aia nō possit pdicari de corpe nec ecōuerso. vr q de9 nō possit pdicari de homie nec ecōuerso. ¶ Preterea maior est vnitas triū psonaꝝ in nā diuia qz vnitas duaꝝ nāruz in psona xpi: sz vna psona nō predicatur de alia. g nec hō pdicat de deo nec ecōuerso. ¶ Preterea nihil predicat vniuoce de creatore et creatura: sed hō vniuoce pdicat in xpo & in nobis. g nō pdicatur d deo. ¶ Preterea qcqd pdicat de deo aut est absolutū aut relatiuū. sz hō nō est relatiuum: qr nō dr ad aliqd. ¶ Et pterea pdicat aliqt fm duas opiniones: q nō cōuenit relatiuis. q fm Aug. nō pdicant aliqd: sed ad aliqd. Nec pōt pdicari de deo tāqz absolutū: qr absoluta q veniūt i diuinā pdicaiionē dicunt de trib9 psonis. q nō ē de hoc nole hō. g nō possum9 dicere q de9 sit hō ¶ Preterea q pdicat aut pdicatur p se: aut p accns. sz hō nō pdicat p se de deo. qr sic cōueniret oi supposito diuine nāe nec iterū pdicatur per accidēs quia deo nihil accidit. ergo hō nullo mō pdicat de deo. ¶ Preterea ois pdicatio vel est p essentiam sicut hō est animal vel per inherentiam sicut hō est alb9. vel p causalitatem sicut dies est sol lucens sup terrā: sed cū dr. de9 est hō. non est predicatio per cām vt sit sensus. de9 ē cā hois quia sic posset dici deus est leo vel stella. nec ē pdicatio p inherentiam. quia humanitas non accidētaliter inheret deo: vt supra dictū est. nec per essentiam qr alia ē eēntia hois et dei: g ppositio est falsa. ¶ Preterea fz

Predicatio multiplex notat.

artē phi in pmo. Thopi. qttuor sunt gña pdicatoꝝ.s.eëntiale nō cōuersum vt gen⁹: ⁊ eëntiale cōuersum vt diffinitio: accidentale nō conuersum vt accidens: accidentale cōuersum vt ppriū: sed nullo istoꝝ modoꝝ se hꝫ hō ad deū: vt ptꝫ per se. ergo nullo mō pōt pdicari de ipso. ¶ Preterea propositio dr esse in mā remota qñ forme significate sunt diuerse: sed forme significate per hoc nomē de⁹. et p hoc nomē hō sunt diuerse maxima diuersitate. ergo hec ppositio. de⁹ est hō. est i mā remota. ergo ē falsa: qꝛ in remota materia: omēs affirmatiue sunt false. ¶ Sed contra. Ro. 9. Quoꝝ patres ex quib⁹ xp̄s ſm carnē qui est bñdictus in scl'a: sꝫ xp̄s ſm carnē nat⁹ est hō quidē. ergo hō est de⁹. ¶ Preterea. Ber. dicit in li. de cōsi. Tantā et tam expressam vim vnionis pfert illa psona qua de⁹ et hō vnus est xp̄s: vt si alterū de altero predices nō erres. ergo deus est hō ⁊ ecōuerso. ¶ Preterea q̄cūq; vniet eidē sunt eadē sibiinuicē sunt eadem: sed xp̄s est de⁹ et ipsemet ē hō. ergo deus est hō. ¶ Preterea quecūq; sunt vnum ſm suppositum vnum de altero pdicat: sed idem est suppositū dei ⁊ hominis: vt dictuꝫ est supra. ergo de⁹ est homo.

Respōdeo dicendum q hec propositio. deus est hō. ab oib⁹ conceditur: sꝫ diuersimode a diuersis ſm enī tertiā opinionē est pdicatio per inherentiā: sicut cuꝫ dr. hō est alb⁹: qꝛ ponit q hūana nā accidētalr aduenit diuine: et adhuc ē valde iꝓpꝛia ex duab⁹ partibus. pꝛimo qꝛ partes humane nature vocat holem. s. corpus ⁊ animā: qđ improꝑe dr: nō enī ꝓprie dr q partes sunt totū sed q totū est ex partibus. vnde nō ꝓpꝛe pōt dici q aīa ⁊ corp⁹ sint hō. Scđo qꝛ si ēt ꝓprie hoc diceret: sicut hec duo ſꝫ hāc opinionē aduenīāt filio dī q̄si habitus non pōt hō proprie predicari de eo nisi denoīatiue: sicut nec vestis de hoīe: sed dr homo vestit⁹: ita etiā hec opinio dicit q dr homo qꝛ habet hoīem et partes hūane nature. vnde non proprie diceretur hō: sꝫ hūanatus: sicut hō vestitus nō vestis dr. vñ nō est ꝯtra veritatē sacre scripture ⁊ simboli: que deū hoīem factū dicit: ⁊ pp hoc est heretica. Scđm vero pͥmā opinionē est predicatio per idētitatē: nō p īformationē: de⁹ enim supponit suppositum eternum. qđ quidem non informat per formā significatā p hoc nomen homo: sed informatur p ipꝫ suppositū humane nature: quod est aliud a supposito diue nature: ⁊ qꝛ illa supposita sunt eadē persona: rōne huius idētitatis pōt fieri predicatio de se inuicem: vt sit sensus: de⁹ est hō. idest ille. s. xp̄s qui est homo: et est similis modus predicandi: sicut cū dicit essentia est pater. quia essentia diuina est eadē ſm rē cū supposito qđ īformat paternitate: q̄uis ipsa essentia paternitate non informetur. ¶ Sed hoc nō potest stare: qꝛ hoc quod dicit duo supposita esse eādeꝫ personā: nō potest intelligi nisi duob⁹ modis. primo q ex duobus suppositis constituat vna psona: et sic neutrum illorum suppositorum ēēt illa persona: qꝛ q cōstituit ex aliquibus nō predicatur de illis vt

Ancilla vocat ad artem.

dictū est. vnde expositiua istius deus est hō. s. ille qui est deus ē hō: erit falsa q̄tū ad vtrā q̄ partem: q2 nec q̄ de9 esset illa psona: nec illa psona eēt deus: sed h nō est intellectus eius: q2 nō ponit psonā cōpositā sed simplicem. Alio mō potest intelligi vt suppositū diuine nature sit illa psona simplex fm rem et illa persona fmplex sit illd suppositū humane nāe qd ei aduēit p assumptionē: sed hoc est oino impoſe. cū implicet cōtradictionē. s. q illud qd aduenit sit distinctum in sua singularitate: et sit idem illi existenti cui aduenit. idem em ē qd est fm subam vnū: vnum aūt est in se indiuisum: et ab alijs diuisum. vn suppositū hūane nāe qd aduenit diuine psone esset distinctū a diuina psona: inquātū est singulare p se: et esset non distinctū inquantū est idē ei. vnde psona illa inuenit hre idētitatē cū vno supposito p. s. cū supposito diuine nature: nō aūt cū supposito hūane nature: et pp hoc expositiua hui9 locutiōis. Deus est hō. s. ille q̄ est deus est hō: est falsa: quantū ad alterā partē. q2 illa psona nō est hō: quāuis de9 sit illa psona. vn nō pōt eā verificare: et iō sola opinio scda vera ē q̄ verificat eā. pōt em ponere q cū dicitur. de9 est hō: est p̄dicatio p informationē essentialē: q2 ly deus supponit suppositū psone filij: et hoc idē est suppositū hūane nature p illā naturā informatum fm modū intelligēdi: inquātum subsistit in ea. vn sicut hec ē vera et ppria. petr9 est hō: ita et ista. De9 ē hō. est tn in hoc dria q2 in ista. petr9 est hō: hō p̄dicatur in esse subo rōne suppositi et ratiōe forme importate p subm: sed i hac. De9 est hō p̄dicatū nō inest subo ratiōe forme significate p subm. nō em ɔuenit ei rōne diuinitatis: sz rōne suppositi: hoc aūt sufficit ad hoc q sit vera: q2 ppositio nō v̄ificat rōne forme significate in supposito: sz rōne suppositi: sicut patet infra.

Ad primū ergo dōz: q sicut aīa et corp9 non p̄dicant de seinuicē: sic nec diuina natura et hūana: sz de9 et hō nō tm naturā: sed ēt suppositū nature designāt. et iō possūt p̄dicari de se inuicē: sicut ex illa parte hns alā et hns corpus p̄dicant deinuicē. ¶ Ad 2m dōm. q fm hoc q psone diuine sunt vnū p̄dicant de seinuicē. dr em q nā pris est nā filij: sed q2 nō sunt vnū in psona: iō noīa psonalia d seinuicē nō p̄dicant. Et silr h. q2 nāe sunt diuerse et psona eadem: noīa q̄ significāt vel supponunt psonas p̄dicant de seinuicē: non aūt noīa q̄ significant nās tātū. ¶ Ad 3m dōm q hō vniuoce p̄dicat de deo et alijs hoib9: q āt dicit q nihil dr vniuoce de deo et creaturis: intelligēdū est de illis q̄ p̄dicātur de ipo inquātum est de9. ¶ Ad 4m dōm: q cū dr de9 est hō: ly hō q̄tū ad formā significatā ē absolutū: sz q̄tū ad suppositū hz relationē iplicitā: supponit em pro persona filij dei. ¶ Ad 5m dōm: q cū dr de9 est hō: de9 supponit psonā filij: et significat diuinitatē. ppō aūt nō v̄ificat rōne significati: sz rōne suppositi. et cū hoc suppositum sit subsistēs i hūana nā: hoc nomē hō p se p̄dicat de ipa. vn fz q vera ē. est p se p̄dicatio: sicut ista. petr9 est hō. vn non seqr q

Intellectus breuis ppositionis dubie.

possit p̄dicari de o͠ib⁹ q̄b⁹ lest for ma significata p̱ hoc nomē de⁹. q̄r nō est p̱ se ex p̱te forme signifi cate: sed ex p̱te suppositi. et hoc est singulare in ista m̄a: q̄r nū q̄̄ alibi inuenit̄ q̄ sit suppositū vnū ēēntial̄r in duab⁹ naturis subsi= stens: ꝛ idō non pōt dici q̄ sit p̱ ac cidēs sicut hoc albū est hō. id em̄ qd̄ est p̱ se suppositū hoīs nō est pars significatiōis hui⁹ noīs al= bu₃.. Albū em̄ solā q̄litatē signi ficat cū nomē significet vnū: ex al bedine aūt ꝛ subiecto nō fit vnū simpl̄r. vn̄ hoc nomē albū copu lat suū subm̄ q̄si extrinsecū: deus aūt importat suppositū diuie na ture: qd̄ etiā idē est hūane nō q̄si extrinsecū. s₃ sicut clausum in si= gnificatiōe huius noīs hō. et idō hec nō est p̱ acc̄ns. De⁹ est hō: s₃ h₃ aliq̄d sil̄e cū illis q̄ sunt p̱ ac cidens inquātū p̄dicatū nō inest sub̄o rōne forme ip̄ortate p̱ sub= iectū. ¶ Ad 6^m^ dōm: q̄ est p̄dica tio p̱ essentiā: nō q̄ diuinitas sit hūanitas: s₃ q̄r suppositū diuine n̄ae ēēntial̄r ē suppositū hūane nature: et hoc significat locutio. ¶ Ad 7^m^ dōm: q̄ reducit̄ ad p̄= dicatu₃ de genere: sicut ista. Pe trus est hō: q̄r eadē est rō v̄itat̄ꝭ i vtraq̄₃. ¶ Ad 8^m^ dō₃: q̄ nō est i m̄a remota: s₃ i m̄a n̄ali: q̄r p̱pō verificat̄ nō ratione nature: sed ratione suppositi humane natu re. nec est simile in hoc ꝛ in aliis quia in aliis ad diuersitatem na turarū sequit̄ diuersitas in sup= positis. vnde si forme sunt diuer se que significantur per subm̄ ꝛ predicatum: supposita non pos= sunt esse eade₃ in xp̄o autē sunt due nature et vnum suppositum ¶ Utrum christus possit dici ho mo dominicus.

Dicendum sic p̱cedit. vr̄ q̄ xp̄s pos sit dici hō domini= cus. Aug. em̄ dicit in lib. 83. q. Monendu₃ est vt il= la bona eterna expectētur q̄ fue runt in hoīe dn̄ico: et loquit̄ de xp̄o. ergo pōt dici dn̄ic⁹. ¶ Prete= terea hō xp̄s iesus est magis in participatiōe diuie bonitatis q̄̄ alij sc̄ti: sed alij sc̄ti p̱p̱ participa tionē diuie bonitatis dicūtur do minici. vt p̱t₃ p̱ glo. 1. Regum. 1. Quis est iste hō nisi hō dn̄icus. ḡ multo magis xp̄s pōt dici hō dn̄icus. ¶ Preterea sicut dn̄icus d̄r denolatiue a dn̄o: ita diuinus d̄r denolatiue a deo. Sed Dio. frequēter noīat xp̄₃ diuinissimū iesum. ḡ. et pōt dici ille dn̄icus. ¶ Prete̅a sicut hec ē vera. De⁹ est hō: ita hec. hō est de⁹: sed di cimus deū hūanatū. ḡ. possum⁹ dicere hoīe₃ dn̄icū. ¶ Prete̅a cō ditio s̄uitut̄ꝭ magis exp̄mit̄ noīe s̄ui q̄̄ noīe dn̄ici. sed ap̄ls nomē s̄uitut̄ꝭ i xp̄o ponit Phili. 2. For mā serui acipiēs. ḡ etiā possu= mus dicere eū dn̄icū. ¶ S₃ con tra. qd̄ p̄dicatur de aliq̄ ēēntial̄r nō pōt de eo p̄dicari denolatiue sed de⁹ p̄dicat̄ de hoīe xp̄o ēēn= tialiter: quia hec est vera. Hic hō est de⁹. ergo videt̄ q̄ nō debeat p̄dicari denolatiue. ¶ Preterea ad idem est auctoritas Augu. in littera posita.

Respondeo dōm^n^ q̄ hoc ad= iectiuū dn̄icus pōt duo iportare vno mō id qd̄ h₃ aliquā p̱ticipa= tionē dn̄ij. Aliomō rem q̄ est dn̄i sicut possessio: vel sicut effectus sicut dicūtur v̄ba dn̄ica: vel sicut pars: sicut d̄r pes dn̄ic⁹. Quātū

q̄ ad scdaʒ opinionē ptinet nullo mō: ille hō pōt dici hō dn̄ic⁹ hō enī īportat suppositū eternū cui eēntialr̄ nā dominij cōpetit non p pticipationē: nec est q̄si posses=sio vel effectus vel ps dn̄i: sʒ est ip se dn̄s qꝛ dominus pr̄ dn̄s filius dn̄s sp̄ussctūs: silr̄ ēt tertia opio cū ponit hoīeʒ q̄si hitū dei filio aduenire: nō pōt pōere q̄ hō de noīeť p deū: sʒ magis de⁹ p hoīeʒ qꝛ habit⁹ denoīat habētē: ꝛ nō cō uertit: tn̄ inq̄ʒtū dn̄icū dr̄ posses=siue posset ponere q̄ dr̄ hō dn̄ic⁹ sicut dr̄ vestis socratica. sʒ prima opinio posset pōnere q̄ diceret homo dn̄icus etiā per participa tionē inquantū hoc noīe hō non īportať suppositū eternū s̄ʒ eos

Xp̄s nō dr̄ hō dn̄icus.

Ad primū ergo dicen dū qd̄ aug. illud retractauit sicut in lr̄a ponit magr̄. ꝛ cū dixit nō intellexit: q̄si diceret dn̄icus rōne suppositi: sʒ rōne nāe q̄ fit in pticipatiōe dn̄ij sicut ꝛ diuinitatis: p hoc q̄ assu mitur in vnitatē psone filij dei q̄ est de⁹ et dn̄s. ℂ Ad 2^m dōm: q̄ ille hō nō pticipat pprie loquē=do diuinitatē vel dn̄iū: sʒ ē plene dn̄s qꝛ hō īportat suppositū eter num: vt dictū ē. et iō nō est silr̄ rō de ipo ꝛ de alijs. ℂ Ad 3^m di cēdū: q̄ diuinū pōt dici aliqd ēt si hēat plenā diuinitatꝭ rōnē. di=cim⁹ enī diuinā eēntiā diuīas p=sonas: et iō ħ hō: qꝛ ē diuia pso=na, pt ēt dici diuin⁹: sʒ dn̄ic⁹ nō dr̄ de illis q̄ hn̄t plenā rōnē dn̄ij nō. n. dicim⁹ dn̄icas psonas. ℂ Ad 4^m dōm: q̄ qꝛ natura hūana in xp̄o hʒ quādā silitudineʒ cū habitu: vt prius dictū est. ideo ea q̄ perti nent ad humanā naturā īueniū tur q̄nq̄ predicari de xp̄o p mo=dum habitus. q̄uis nō ita ppe

Diuinus qd̄ notet.

et ideo Cassiodorus addit. vt ita dixerim: nō tamen est similis ra tio ex alia parte. qꝛ diuina natu ra non habet similitudinem cū habitu. ℂ Uel dōm q̄ cū dr̄ de⁹ humanatus: nō sumitur huma=natus in vi noīs denominatiui: sed in vi participij. vn̄ tantum va let humanat⁹ quantū hō factus et hoc ptʒ p auctoritatē Dama. positaʒ in lr̄a. ℂ Ad 5^m dōm: q̄ ap̄ls non dicit xp̄m vel filiū dei esse seruū: sed q̄ formā serui ac=cepit: qꝛ hūana natura xp̄i si se=parareť. vt dicit Dama. subtili=bus intelligētijs a filio dei ꝛ ser ua est ꝛ ignorans est: ꝛ de natura bene potest dici hoc adiectiuuʒ dn̄icus: vt dicatur dn̄ica natura

ℂ Questio. II.

Deinde q̄=ritur de locutiōib⁹ q̄ exp̄mūt vr̄em per hoc partipiū factus et querūtur duo. p̄mo vtrū de⁹ factus sit homo. Scdo vtrū ho=mo factus sit deus.

ℂ Utruʒ hec sit vera. deus fact⁹ est homo.

Ad primuʒ sic pcedir. Uidetur q̄ hec sit falsa. De⁹ fact⁹ est hō. mutari enī genus ē ad fieri: sed de⁹ nul=lo mō pōt dici mutat⁹. ergo non pōt dici factus aliqd. ℂ Preterea factū esse terminus est fieri: qd̄ significať esse circa id qd̄ factum dr̄: sʒ circa deū q̄ diciť fact⁹ hō n̄ pōt poni aliqd̄ fieri: suppositūʒ enī factiōis esse nō potest. ergo hec est falsa. De⁹ factus est hō. ℂ Preterea termin⁹ factiōis est perfectio eius qd̄ fit: qꝛ est finis

factiõis: sed cũ dr. de⁹ factus est hõ: termi⁹ factiõis iportate per participiũ est hõ. ergo significat q eẽ hoiem sit pfectio dei q̃ factus hõ dr. hoc aũt ẽ ipoĩe. ergo hec ẽ falsa. de⁹ fact⁹ est hõ. ¶ Preterea in hoc noie hõ non pñt itelligi nisi duo. s. suppositũ nãe: et nã hũana. sz dicta ꝓpõ non põt ꝟificari rõne nãe. qz de⁹ nũq̃ fuit neq̃ ẽ nã hũana. siſr nec ex pte suppoti: qz hoc nomẽ hõ ſm q de xpo ꝑdicaẽ nõ impoꝛtat nisi suppositũ eternũ filij: et semp verũ fuit dicere q deus est pſoa filij. ergo nullo mõ ꝑdicta locutio ꝟificari põt. ¶ Preterea hõ nõ est cõditio diminuẽs de rõne factiõis. ergo si de⁹ factus ẽ hõ possuz inferre. q deus sit fact⁹. hoc aũt ẽ falsũ ergo ꝛ pmũ. ¶ Sz ꝯtra. Jo. i°. Verbũ caro factũ ẽ. ꝟbũ aũt deus ẽ. ergo de⁹ fact⁹ est caro. i. hõ. ¶ Preterea in symbolo Niceno dr de filio q est de⁹ de deo. ꝛ q hõ fact⁹ est. ergo de⁹ factus ẽ hõ. ¶ Preterea oẽ qđ est ꝛ nõ fuit prius dr eẽ factũ. sz hec ẽ vera. Deus est hõ. vt supra dictum est. et non fuit semper vera ergo deus factus est homo.

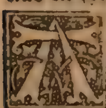
Intellectus ꝓpositionis de⁹ factus ẽ homo

Respõdeo dicendũ: q cũ dr deus fact⁹ est hõ. hoc pticipiũ factus tripl'r põt se hẽe i ista locutione. Uno mõ vt feraẽ ad totã ꝓpositionẽ. vt sit sensus. Factuz est q deus est hõ. ꝛ sic ẽ vera. q̃uis h intellectus nõ possit haberi ſm ꝓprietatatẽ locutionis. Tum qz nõ est de illis q̃ hñt determiare cõpositionẽ sicut necessariũ ꝛ cõtingẽs. Tuz ẽt qz cũ sit adietiuũ masculini gñis reqrit substantiuum. Scđo dictũ participiũ põt determiare alterũ extremũ ꝯpositiõis absolute. ꝛ sic siue determinet ꝑdicatũ siue subz locutio est falsa. ois em̃ determiatio potest ꝑdicari de determinato. hec aũt falsa ẽ. De⁹ fact⁹ est. ꝛ siſr illa. Jlle hõ factus ẽ. demõstrato xpo nisi aliud addaẽ: qz suppõit suppositũ eternũ ſm scđam opinionẽ. Tertio mõ dictũ pticipiũ põt determiare subm in cõparatiõe ad ꝑdicatũ. ꝛ sic locutio ꝟa est ſm oẽs opiniões: ꝛ nõ obstat q vr̃ põere fieri circa deũ: qz hoc fieri q pticipiũ ipoꝛtat nõ ẽ nisi fieri rõnis: dictũ est em̃ supra. q vnio q̃ deus dr eẽ hõ: est quidez ſm rem in hũana nã: sed ſm rõnẽ in deo: sicut sunt alie relationes q̃ ex tpe de deo dicũtur: ꝛ qz non dr factus hõ nisi ſm q relatio vnionis de nouo aduenit et postq̃ non fuit. idõ sicut relatio illa nõ pouit aliquã rem nouaz in deo: sed dr ſm rõnẽ tm̃ intelligẽtis: ita etiã et factus nõ ipoꝛtat circa deũ nisi fieri rõnis: sicut ẽt cũ dr. Dñe refugiũ fact⁹ es nob.

Ad primum ergo dođz: q mutari ꝓpe dr p remotionẽ a termino a q̃ fieri ãt p acceſſũ ad terminũ. qz igr̃ nihil remotũ ẽ a deo neq̃ ſz rẽ. neq̃ ſz rõnẽ. aliqđ ãt aduẽit ei ſz rõnẽ. etsi nõ ſm rem idõ põt dici fieri. sz nõ mutari. sicẽt sciẽs qñ ꝯsiderat nõ mutaẽ ꝓprie loq̃ndo. sz ꝑficiẽ. vt dr phs i 2. de aĩa. ¶ Ad 2m dođz q illđ fieri ẽ tm̃ rõnis. et idõ non ẽ incõueniens q circa deũ ponaẽ. ¶ Ad 3m dđm. q obiectio illa procedit qñ ẽ fieri reale. tũc em̃ opz q aliquid real'r adueniat. et hoc aliq̃ modo est perfectio eius cui aduenit. sic autẽ non est in ꝓposito. vt dictũ est. ¶ Ad 4m dicẽduz. q dicta locutio verificatur

rōne vtriusq simul.s.suppositi et nature ꝗuis eni suppositū illud semp fuerit: nō tñ semp fuit suppositū humane nature fm ꝙ significat hoc noīe homo. ¶ Ad ꝗntum dōm ꝙ hūana natura hʒ similitudinē cū accidēte in xp̄o in ꝗtū aduenit diuine nature post esse cōpletū nō eni sequit. petrꝰ est factus albus. ꝗ est factꝰ qꝛ albū diminuit de rōne facti simplr qd eni factū est nūc est: ⁊ pus nō fuit non aūt seqt. Si pus nō fuit albus ꝙ non fuerit simpliciter. qꝛ album aduenit post completum esse: ⁊ ita non sequitur. Deus est factus homo: ergo deus est factus simpliciter.

¶ Utrum hec sit vera. homo factus est deus.

Ad scdm sic ꝓceditur. videtur. qd hec nō sit vera. homo factus est deus. Dicit eni Damas. ⁊ hr in littera ꝙ non dicimus hoīem deificatum: sed idē est dicere hominē deificatū ⁊ factū deū: ꝗ homo nō est factus deus. ¶ Preterea. cū dr hō factꝰ est deus: aut hō tenet ꝓ natura: aut ꝓ persona: si ꝓ natura: natura autē humana nō est facta deꝰ qꝛ nunq̄ est nec fuit deus: ꝗ est falsa. si pro ꝑsona: ꝑsona aūt filij dei fuit semp deus ꝗ nullo modo hec est vera. hō est factus deus. ¶ Preterea. hō fm Damas. hō ⁊ deꝰ cōicāt sibi ydiomata: vt ꝗcqd dr de hoīe possit dici de filio dei. sʒ hec est falsa. Filiꝰ dei est factꝰ deꝰ: ꝗ hec ē falsa. hō est factꝰ deꝰ ¶ Preterea. qꝛ deꝰ factꝰ ē hō: possum arguere ꝙ deꝰ ē hō recēs. si ergo hō factꝰ ē deꝰ: hō erit recēs deꝰ: qd est cōtra ps. Nō erit in te deꝰ recēs. ¶ Preterea. qd dr fieri aliqd: ꝑsupponit fm intellʒ ad hoc qd fieri dr: sʒ xp̄s nō pus intelligit hō ꝗ deꝰ: ꝗ nō pōt dici ꝙ hō factꝰ sit deꝰ. ¶ Sʒ cōtra Aug. talis fuit vnio que hoīem faceret deū: ⁊ deū hoīem. ¶ Preterea hō est deꝰ: ⁊ nō semp fuit deꝰ: ꝗ factꝰ est deꝰ. ¶ Preterea. factio q̄ iportat ꝑ pticipiū fm rē non ponit in deo: sʒ in hūana natura: sʒ hō significat hūanā naturā cū ꝗ hoc pticipiū ponat rē suā circa subʒ in compatiōe ad p̄dicatuʒ. vr ꝙ magis sit hec vera. homo factus est deus. ꝗ hec. deus factus est hō.

Respondeo dōm ꝙ hec propositio similr tripliciter pōt accipi sicut p̄cedens. ⁊ in p̄mo sensu est vera sicut ⁊ p̄ma. ⁊ eadē rōne. sicut eni factū est vt deus sit hō: ita factuʒ est vt hō sit deꝰ. in scdo vero sensu est falsa sicut ⁊ p̄ma ⁊ eadē rōne: qꝛ ijdē sunt termini: sʒ cōuersim positi in tertio aūt sensu fʒ ꝙ determiat subiectū in cōparatiōeʒ ad p̄dicatū diuersimode iudicat a diuersis opinionibꝰ p̄ma enim opinio: quia ponit qd homo supponit suppositū creatum: dicit ꝙ hec est vera: sicut et prima: quia sicut persona diuina non semper fuit illud suppositū: ⁊ modo est illud suppositum: ita illud suppositum non semp fuit persona diuina: ⁊ modo est. secūda autem opinio ⁊ tertia ponunt ꝙ homo prout de xp̄o predicatur non habet aliquod alind suppositum ꝗ suppositum eternū. sed secunda dicit ꝙ homo supponit suppositum eternū tertia autē ꝙ homo copulat ipsum sicut termini accidentales. Et quia illd suppositum nunq̄ non fuit deus: id

hec est falsa s'm hoc. homo fact' est deus. cōcedūt tñ eā in primo sensu'q̄ nō est ꝓpri' sensus ei'. iō s'm has opiniones magis est falsa q̄ alia. s'm aūt primā simpliciter est vera: q2 tñ aliquo modo cōceditur respondendū est ad vtrasq̄ obiectiones.

Ad primū ergo dōm q̄ Damas. loquit' s'm ꝓprietatē proportiōis ⁊ sic est falsa. ¶ Ad scdm dōm qd pma opinio diceret q̄ teneret' ꝓ supposito: nō ꝓ persona. alie aūt due dicerent q̄ teneret' pro persona: quā tñ non determinat participium: s3 totā locutionem q2 factuz est vt psona diuina in hūanitate exñs et esset deus. ¶ Ad 3m dōm q̄ hoc itelligēdū est de illis que cōueniūt nature s'm se: ⁊ nō hñt repugnantiā ad alterā naturā. q̄ aūt dr factus de' nō conuenit nature s'm se: s3 rōne vniōis vñ nō sequit'. hō fact' est de'. ergo fili' dei fact' est de'. sicut nō sequitur. hō vnit' est deo: g̊ de' vnit' est deo. ¶ Ad 4m dōm q̄ nō sequitur ex ꝟtute locutiōis. De' fact' est hō g̊ ē hō recēs: q2 si hō assumptus s'z pmā opinionē vel hūana natura ab eterno fuiss3: nihilominus diceret'. de' fact' est hō. vñ sicut in l'ra dr nō sequit' q̄ sit deus recēs: s3 q̄ de' sit recēter. i. de nouo. ⁊ hoc est icōueniēs s'm primā opinionē. ¶ Ad 5m dōm q̄ ꝯtuz ad tertiū intellectum ꝓpositiōis predicte ꝓcedit illud argumentū vñ prima opinio que s'm illum intellectū concedit propositionem dicit q̄ hō preintelligitur ad vnionem: vt dictū est. s'm aūt pmū sensum in quo cōcedit eā: 2a opinio ⁊ 3a non sequit'. ¶ Ad 6m dōz qd dictum Aug. intelligendū est s'm pmū modū q2 illa vnio fecit vt de' esset homo: ⁊ ecōuerso. ¶ Ad septimū dōm qd cuz dr. homo nō semp fuit deus: negatio pōt negare totā ꝓpositionez: vt sit sensus. homo non semper fuit de': id est nō semper fuit verū dicere q̄ homo sit deus. ⁊ s'm hoc sequitur veritas huius ꝓpositionis s'm primum sensum. s. factuz est vt homo esset de' vel potest negare predicatum a subiecto ⁊ sic falsa est: quia in propositiōe illa subijcitur suppositū eternuz: qd semper fuit deus. ¶ Ad 8m dōz q̄ factio ponit' s'm rem circa naturam humanaz: sed hoc nomē homo non supponit naturā humanā: sed suppositum eternuz: circa qd non ponitur factio s'm rem: sed s'm rationem tantū nō respectu dei: quia semper ei infuit: sed respectu hominis: ⁊ iō semp dicitur deus factus est hō sed nō conuertitur. ¶ Qō. iii.

Deinde q̄ queritur de locutionibus exprimentib' vnionē cum hoc participio pdestinatus. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtruz hic homo sit predestinatus esse fili' dei. Secundo vtrum filius dei sit predestinatus.

¶ Utrum homo christus sit predestinatus filius dei.

Ad primuz sic procedit'. videt' q̄ hō xp̄s non sit predestinatus esse fili' dei q2 sicut illud qd semper fuit: non fit: ita id qd semp fuit non predestinatur: q2 predestinatio importat antecessionem. sed homo xp̄s

supponit suppositū eternum qđ semper fuit filius dei: ergo sicut ratione ista non potest dici φ hō sit factus deus: ita non potest dici φ sit predestinatus filius dei. ¶ Preterea. homo non importat nisi humanam naturam ⁊ suppositum eternum: sed humana natura nō est predestinata esse filiꝰ dei: qꝛ nunꝙ fuit nec est: nec erit filius dei: similiter hec est falsa. Diuina persona que est suppositum eternum est predestinata eē filius dei: qꝛ naturaliter ⁊ ab eterno hoc habet: ergo ⁊ hec est falsa Hic hō est p̄destinatus filiꝰ dei. ¶ Preterea. predestinatio precedit illud respectu cuius est. sed eternuꝫ nō preceditur ab aliquo ergo non pōt esse predestinatio respectu eterni: sed filius dei est eternus: ergo homo non potest esse predestinatus filius dei. ¶ Preterea. quicquid est predestinatum ab eterno fuit predestinatū: si ergo iste homo est predestinatus esse filius dei vel xp̄s ſꝫ φ homo opꝫ φ ab eterno hō fuerit predestinatus: ergo ab eterno fuit homo. predestinatus eñ est participium preteriti temporis: ⁊ huiusmodi participia vel ṽba restringunt nomē substantiuum sibi adiunctum ad supponēdum ꝓ preteritis. ¶ Preterea. predestinatio etiā ſm nomē importat directionem in finem: sed nō potest aliquid dirigi in fineꝫ nisi ad minus ſm intellectū sit ante finem illum. cuꝫ igit̄ ſm secundam opinionem etiā ſm intellectum xp̄s non p̄us intelligatur hō ꝙ filius dei: videt̄ φ ille homo nō possit dici predestinatus esse filiꝰ dei. ¶ Sed contra Ro. i. Qui predestinatus est filius dei in virtute.

¶ Preterea xp̄s est filius dei per gratiam vnionis: ⁊ hoc est preuisum ab eterno. ⁊ a deo propositū ergo christus est predestinatus esse filius dei.

Respōdeo dīcm φ predestinatio ꝓprie accepta tria importat ex parte eius que dicitur predestinari. Unū est φ hoc ad φ predestinari dꝛ aliquando sibi conueniat. Secūdum autē est φ cōueniat sibi ꝑ gratiam. Tertiū vero est φ sequat̄ predestinationē. ex hoc eñ dꝛ p̄destinatus φ ē p̄uisus ⁊ p̄ordinatus habiturus aliquid ꝑ gratiam. Quantū ad primuꝫ ergo hoꝝ manifeste in xp̄o predestinatio supposito conuenit qꝛ hic homo est filius dei: ſꝫ hoc nō inuenit̄ in natura humana: q̄ nunꝙ fuit: nec est: nec erit filius dei. vñ non ꝓprie potest dici esse p̄destinatus filius dei ſꝫ vt assumat̄ a filio dei: hoc eñ sibi cōuenit. Secundū aūt inuenitur in xp̄o ſm secundam opinioneꝫ ⁊ tertiam: nō rōne suppositi qđ naturaliter est filius dei sed ratione nature assumpte q̄ ꝑ gratiam vnionis vnitur filio dei: ex qua vnione cōtingit hāc esse veram. Homo est filius dei: sed ſm primam opinionem etiā rōne suppositi: qꝛ hoc qđ supponitur ꝑ hoc nomen homo: nō habet ꝑ naturam φ sit filiꝰ dei: ſꝫ ꝑ grām vnionis: qꝛ non est suppositum eternū. Simil̄r etiā tertium q̄tum ad p̄mā opinionē cōuenit hoi rōne suppositi humane nature qđ q̄deꝫ nō fuit semꝑ filiꝰ dei. ſm aūt secūdaꝫ ⁊ tertiā opinionē nō cōuenit hoi rōne suppositi: ſꝫ rōne nature qꝛ suppositū illđ semper fuit filius dei: sed nō semꝑ in

Tria sunt in p̄destinatiōe

humanitate existens fuit. vnde quantum ad duas vltimas conditiones magis ppria est pdicta locutio sm ppriam opinionez q sm alias. sed quantum ad pmaz conditionem est ppria sm alias: non autem sm primam: sm quã: vt predictum est: non potest homo proprie predicari de eo. vel econuerso.

Ad primũ dõm q diuersa consideratio nihil variat eorũ q sunt

Nõ varia rez non variat.

n revariat autẽ ea que ptinent ad actũ anime. hoc autẽ participiũ factus imponit ab actu qui est in re: et cum supposito eterno sm se nõ cõueniat q sit fact9 deus: neq cõueniet ei sm q cõsideratur subsistens in humana natura pdestinatus aũt est participiũ qd iponit ab actu ale. s. puidere vel pordinare. et ideo quis supposito eterno nõ conueniat sm se pdestinari esse filium dei. conuenit tñ sibi sm q est humane nature suppositũ: sicut si hõ fiat alb9. hec est falsa. hõ alb9 incipit esse hõ. sed hec põt eẽ vera. hõ alb9 icipit cogitari q sit hõ. ¶ Ad scdm dõm q sicut dictum est pdestinatio nõ est nature neq psone sm se: sed psone ratiõe nature assumpte. ¶ Ad tertium dicendũ q quis filius dei sit eternus: tamẽ vnio ad filium dei nõ est eterna. et sm hoc põt hõ pdestinari eẽ fili9 dei sicut petr9 pdestinatur vt cõiũgat deo eterno p grãm vel gloriã. ¶ Ad quartum dõm q duplici rõne hoc participiũ pdestinat9 nõ cogit hoiez stare p preterito primo qr licet sm vocem sit preteriti temporis: tñ includit pricipium futuri tpis. pdestinatus em idẽ est qd pscitus habiturus aliqd p grãm. Secundo qr ptinet ad actuz anime. et ex hoc hz vim ampliãdi ad qdlibet tpis: sicut cum dicit homo laudatur põt itelligi de pñti pterito vel futuro. actus enim anime se extẽdit etiã ad ea que nõ sunt. ¶ Ad qntuz dõm q licet hõ nõ pintelligatur ad filium dei ratione suppositi tamen preintelligitur ratione nature.

¶ Utrum hic filius dei sit predestinatus esse homo.

D secũdũ sic proceditur videt q filius dei nõ sit pdestinatus esse hõ. pdestinatio em pcedit pdestinatum: sed filium dei nihil pcedit: ergo ipse nõ est predestinatus esse homo. ¶ Preterea. homo nõ dicit equoce de filio dei et petro. sed petrus non est pdestinatus esse hõ: ergo nec filius dei. ¶ Preterea. hoc dr alicui pdestinari: qd cõuenit ei p gratiam: sed non est gratia filio dei q sit homo. ergo filius dei nõ est predestinatus esse hõ. ¶ Sed contra. omne quod est preuisum et ordinatum ab eterno est predestinatum. sed filius dei ab eterno preuisus est esse filius hominis: ergo est predestinatus esse filius hominis.

¶ Utrum hec sit vera. filius dei est predestinatus esse filius dei.

1a questiũcula.

Ulterius videt q hec sit vera. Fili9 dei pdestinatus est esse fili9 dei. quecunq em pdicant de filio hois pdicant de filio dei sed hec est vera Filius hois pdestinatus est esse fili9 dei vt dictũ est ergo et hec. Filius dei pdestinatus est esse filius dei

¶ Preterea filius dei inquantū est hō p̄destinat⁹ est eē filius dei sꝫ alia'q̄ p̄dicātur de filio dei inquantū hō p̄dicātur de ipso etiā sine reduplicatiōe sicut fili⁹ dei inquantū hō est mortu⁹: ⁊ tñ hec cōcedit. Fili⁹ dei est mortuus: ḡ siliṫ hec dꝫ cōcedi. Fili⁹ dei ē predestinat⁹ esse fili⁹ dei. ¶ Preterea ad veritatē locutionis nō opꝫ ꝙ p̄dicatū p se subto cōueniat nisi circa subm̄ reduplicatio ponat. sed p̄destinatū esse aliq̄ mō cōuenit filio dei: q2 iquantū hō. ergo pōt cōcedi simplr. Fili⁹ dei est p̄destinatus eē fili⁹ dei: ꝗuis non cōcedat ꝙ filius dei inquantum filius dei est p̄destinat⁹ esse fili⁹ dei. ¶ Sed cōtra. qđ semp inest alicui nō predestinat ei. sed esse filiū dei ab eterno cōuenit filio dei: ergo nō predestinat ei: ergo hec est falsa. Filius dei est p̄destinatus esse filius dei.

¶ Utrū hec sit vera. filius dei ē predestinatus simpliciter.

Scḋa q̄stiuncula.

Alterius videt ꝙ hec sit vera. Filius dei p̄destinatus est simplr. sicut em̄ prestinat⁹ iportat effectuꝫ tpalē: ita mittit et donatur. sꝫ ꝯcedit. ꝙ fili⁹ dei ē missus ⁊ datus. ergo etiā dꝫ ꝯcedi ꝙ fili⁹ dei est p̄destinat⁹. ¶ Preterea i alijs q̄ sunt p̄destinati ad vitā eternā nō opꝫ ꝙ addat ad q̄d p̄destinati sunt: sed sufficit eos dicere eē predestinatos. sed filius dei est p̄destinatus esse hō: ergo filius dei dꝫ dici esse p̄destinat⁹ simpliciter. ¶ Preterea in xp̄o non est nisi vnū suppositū. sꝫ de illo supposito pōt dici simplr ꝙ sit predestinatum. dr em̄ ꝙ hō est p̄destinatus. ergo potest fili⁹ dei eē predestinatus.

¶ Sed contra. eternum nō predestinatur: sed filius dei est eternus. ergo non est predestinatus

Respondeo ad p̄mā q̄stionem dicendum: ꝙ predestinatio iportat ordinē ad finē: q2 p̄destinare ē mittere vel ordinare in aliq̄d. vnde q̄n simplr ponit intelligit preordinatio ad finē vltimū: qui est in coniūctione ad deū p gratiā vel gloriā vel vnionē in p̄sona. sꝫ q̄n addit ei aliquid tūc iportat p̄ordinatiōeꝫ tm̄ i illō qđ ei adiūgit ⁊ p hūc modū ꝯcedit ꝙ fili⁹ dei ē predestinatus esse hō: q2 hoc ab eterno preordinatum est.

Ad primū ergo dicendum: ꝙ predestinatio no importat antecessioneꝫ ad p̄destinatū simplr sed in cōparatione ad illud qđ sibi p̄destinari dr. ꝗuis aūt filius dei sit ab eterno: non tñ ab eterno fuit homo. ¶ Ad scḋm dicēdū quod suppositū petri non fuit anteꝗ̄ esset petrus hō. ⁊ iō non pōt dici ꝙ sit p̄destinat⁹ eē hō. sed suppositū filij dei fuit anteꝗ̄ ipe esset hō. ⁊ iō non ē siliṫ rō. Et iterum petrus nullo mō hꝫ eē hō p gratiā. filius aūt dei hꝫ eē hō p gratiā vnionis. nō q̄dē sibi factā sꝫ hūane nature. ¶ Ad 3ᵐ dicendum qđ ꝗuis nō sit gr̄a filio dei ꝙ sit homo: tñ hoc hꝫ p gr̄am vnionis p quā hūana natura assumpta ē i vnitatē diuine p̄sone.

Rō ad p̄mam q̄stiunculam

Ad secundā q̄onem dicendum ꝙ in sacra scriptura dr aliq̄n aliq̄d fieri. q̄n ignotescit. hoc ḡ qđ ē eē filiū dei p̄t accipi vel s̄m rei veritatē. vel s̄m euidētiā ꝓut. s. manifestat. Si p̄mo mō. tūc falsum est ꝙ filius dei sit p̄destinat⁹ eē filius

filius dei. cum nõ ponatur in locutione aliquid respectu cuius possit denotari antecessio: quã importat predestinatio. Si aũt accipiatur 2° mõ sic glosa super illud Ro. j. Qui pdestinatus ẽ filius dei in virtute: pcedit qd filius dei pdestinatus sit vt sit filius dei id est vt euidenter appareat quod fuit in resurrectione factũ. vnde et ipse tunc dixit. Data est mihi oĩs potestas ꝛc. Matth. vlti. et sm hũc sensum ẽ eadẽ rõ de ista sicut de pcedenti q̃ dr filius dei pdestinatus eẽ hõ: qr pdestinatio simplr iportat pordinationẽ Quantũ ergo ad primũ sensum hec est falsa. Filius dei est pdestinatus esse filius dei.

Ad primũ ergo dicẽdu ʒ quod eorũq̃ dñr de hoĩe illa tm̃ dñr d filio dei. q̃ nõ habẽt repugnantiã itellectuũ ad filiũ dei: sed pdestinatus habet repugnantiã qr filius dei eternus est. pdestinatio aũt importat antecessionem que nõ est respectu eterni. ¶ Ad scõm dicẽdũ quod illa que pdicant de filio dei: inqʒtũ est hõ: nõ hñt aliquã repugnãtiã ad filiũ dei: ꝛ iõ nõ est silis rõ. ¶ Et silr dõm est ad tertium.

Ad tertiã qõnẽ dicendũq hec silr est falsa. Filius dei ẽ pdestinatus cũ non ponat aliq̃d respectu cuius possit antecessio denotari: sʒ hec. Filius dei est pdestinatus inqʒtũ est hõ est vera: quia potest importari antecessio respectu hominis quãtũ ad naturam.

Respõsio ad secundam q̃stiunculam

Ad primũ ergo dõm qd missio nõ importat tpalitatẽ in eo qui mitti dr: sed magis in eo ad quẽ mitti dr: in quo per nouũ effectũ inhabitat: ꝛ iõ mitti dicitur psona diuina sed predestinatus ponit posterioritatẽ respectu pdestinationis in eo q̃ pdestinatur et iõ non est similis ratio. ¶ Ad scõm dicendum q in alijs pdestinatis põt antecessio importari respectu ipsorũ q̃ pdestinari dicunt. quod nõ est de filio dei: et iõ nõ est similis ratio.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ q christus nõ sit nisi vnũ suppositũ: tamen est duarũ naturarũ suppositũ: ꝛ potest sibi aliq̃d cõueuire respectu vnius nãe qd nõ cõuenit sibi absolute sicut eẽ creaturam.

¶ Expositio textus.

F Actus ẽ sine dubio id qd prius non erat.) Hec locutio est impropria: quia non põt intelligi neqʒ de nã: qr deus nõ ẽ factus hũana nã: neqʒ de psona siue de supposito. qr illud suppositũ semp fuit sm secũdã opinionẽ. vnde exponẽda ẽ. Illud pus non erat idest habens naturã quã prius nõ habebat. (Quia deus assum psit hoiem) idest humanã naturã: vt supra distin. 5. glosauit aliis esset cõtra hãc opinionẽ q̃ dicit hominẽ non esse assumptũ. sed humanã naturã. (Variant autẽ) Ratio variatiõis ẽ: qr diuina nã pdicat de xpi psona: nõ aũt humana. (Quod esse dictum est vtrũqʒ) Hoc positum est supra i illo capitulo. (Sed his vident aduersari.) (Hi etiam cuʒ dr minor est patre christus.) Ideo hoc exponit sm hãc opinionẽ: quia hec opinio non potest hoc sustis

nere: cũ supra dixit Augu. in p̃mo lib. q̃ sp̃ussctũs nõ est minor seipso ꝓpter columbã in qua visibiliter apparuit. (Hoc firmiter tenens q̃ deus hominẽ.) Exponendum est vt supra. vt homo ponatur pro natura humana sicut ipse docuit supra exponere.

¶ An diuina natura debeat dici nata de virgine.

¶ Distinctio. viij.

Post p̃dicta inq̃ri dꝫ vtrũ de natura diuina cõcedendũ sit q̃ de virgĩe sit nata. sicut dr̃ d̃ virgine ĩcarnata. Et vr̃ vtiq̃ nõ debere dici nata de virgine. cũ nõ sit nata de patre. Que eñ res nõ ẽ de pr̃e genita nõ vr̃ de matre nata: ne res aliq̃ filiatiõis nomẽ habeat in hũanitate. q̃ illd̃ non teneat ĩ diuinitate. Uidetur tñ posse ꝓbari q̃ sit nata de virgine: q: si hoc est deũ nasci de virgine. s. hominẽ assumere in vtero virginis: cum natura diuina superius dicta sit hominẽ assumpsisse: videtur debere dici nata. De hoc August. in lib. de fide ad petrum sic ait. Natura eterna atq̃ diuina nõ posset tẽporaliter cõcipi et nasci ex natura hũana. nisi ſm susceptionẽ veritatis hũane veram tẽporaliter conceptionem ⁊ natiuitatẽ ineffabilis diuinitas ĩ se accepissꝫ Sic est deus eternus veraciter ſm tẽpus et cõceptus et natus de virgine. Ista auctoritate videtur insinuari q̃ natura diuina sit nata ⁊ cõcepta de virgine. Sꝫ si diligenter notent̃ verba: potius de persona dici intelligitur: q̃ sine dubitatione et de patre et de matre nata esse dici debet.

¶ De gemina natiuitate xp̃i qui bis natus est.

Queri ẽt solet vtrũ debeat dici xp̃us bis genitus: vt dr̃ dei ⁊ hoĩs filius. Ad qd̃ dici põt xp̃m bis natum esse duasq̃ natiuitates habuisse. vñ Aug. in li. de fide ad petrũ. Pr̃ de⁹ de sua natura genuit filiuꝫ deũ sibi coeq̃lẽ ⁊ coeternuꝫ. Idẽ q̃ꝫ vnigẽit⁹ de⁹ scd̃o nat⁹ est semel ex patre: semel ex matre Nat⁹ est eñ de pr̃e dei verbũ: nat⁹ est de mr̃e ꝟbũ caro factũ. Un⁹ igit̃ atq̃ idem dei filius nat⁹ est añ scl'a et nat⁹ in scl'o: ⁊ vtraq̃ natiuitas vni⁹ est filij dei diuia. s. ⁊ hũana. De hoc ẽt Jo. ait. Duas xp̃i natiuitates veneramur: vnã ex patre ante secula: q̃ est sup cãm et rõnem et tẽpus ⁊ naturam: ⁊ vnam q̃ in vltimis tp̃ibus ꝑꝑ nos: ⁊ ſm nos: ⁊ sup nos: ꝑꝑ nos: q: ꝓpter nr̃aꝫ salutẽ; ſꝫ nos

quia nat⁹ est hō ex muliere et tpe cōceptionis.s. nouem mēsiū: sup nos: q: nō ex semine: sed ex spūscto: ⁊ sctā virgine supra legē cōceptionis Ex his manifeste appet xpi duas esse natiuitates eundē ꝗ bis natū fore.

¶ Diuisio textus.

Postq̄ determinauit magr̄ de his q̄ ꝯueniūt deo incarnato quasi exprimētia vnionem. hic determinat de his q̄ cōueniūt ei ꝯsequētia vnionē. Et diuidit in duas ptes. In pma determinat de his q̄ conueniūt vni nature ex vnione ad alterā. In secūda de his q̄ conueniūt psone rōne nature assūpte. 10. di. ibi. (Sol aūt a quibusdā) Prima diuidit in duas. In pma determinat qd cōueniat diuine nāe ex vnione ad hūanā. In 2ª qd ꝯueniat hūane ex vnione ad diuinā. di. 9. ibi. (Preterea inuestigari). Prima diuidit in duas ptes. In pma iqrit vtrū diuina natura debeat dici nata in xpo ex vnione ad hūanā. In 2ª qūo xps dicat natus. ibi (Queri etiā solet.) Circa pᵐ duo facit. Prio mouet qōnē et soluit. Secūdo obiicit in cōtrariū et soluit ibi. (Videt tn̄ posse probari.)

¶ Questio. I.

Hic querūtur quinq̄. Primo quid sit natiuitas: ⁊ quorum proprie est nasci. Secundo vtrum humana natura in christo debeat dici nata. Tertio vtrum natura diuina debeat dici nata de virgine. Quarto de duplici xpi natiuitate. Quinto vtrū sint in christo due filiationes.

¶ Utrum solum modo in viuentibus sit natiuitas:

Ad primum sic proceditur. videtur q̄ nō solūmodo viuentium debeat dici natiuitas: natum enī idē videt q̄ genitum sed generatio inuenit in oībus corporibus a lunari globo inferius: q̄ nō oīa viuūt. ergo vr̄ q̄ non solū viuētiū sit natiuitas. ¶ Preterea. idē videtur esse oriri et nasci. sed dicim⁹ ea oriri q̄ nō viuūt sicut dicimus q̄ sol oritur: ⁊ flos oritur: ergo natiuitas nō solum in viuentibus reperitur. ¶ Preterea viuere substantiaꝝ solum est. sed nasci siue oriri inuenitur in accidentibus. dicimus enim splendorem oriri a sole: et calorem ab igne. ergo nasci non solū viuētiū est. ¶ Preterea hoc solū ē ingenitū qd nō est natū. sed illa sola dicuntur igenita q̄ semper fuerūt: sicut phs ponit celū ingenitū: q: sm̄ eum semp fuit. ergo solum illa nō sunt nata. ergo q̄cunq̄ incipiūt esse dicūtur nasci ¶ Sed ꝯ. vr̄ q̄ nō oīm viuētium sit nasci. Natiuitas enim causat filiationē: sed filiatio nō inuenit in plātis: q̄ tamē viuūt. ergo nec natiuitas. ¶ Preterea ꝯstat q̄ ēbua viuūt. nec tn̄ dr̄ nata. ergo non omniū viuentium est natiuitas. ¶ Preterea sicē aīata corpa gn̄ant ex cā extrīseca. ita ēt aīalia gn̄ata p putrefactionē. sed inaīata

nō dr̄ ꝓpe nasci rōne p̄dicta. ſ nec aīalia ḡnata ex putrefactione. ¶ Preterea spūſſanctus ꝓcedit a p̄re ⁊ viuēs a viuēte: nec tñ nasci dr̄. ergo nec oīs ꝓcessus rei viuētis est natiuitatis.

Respōdeo dōm ꝙ cū ḡnatio sit cōis oībꝰ corpibꝰ corruptibilibꝰ tñ i corpibꝰ aīatis ē spālis modꝰ ḡnatiōis: ⁊ ꝓpter hoc etiā h̄nt spāliter iter alīs vires aīe vim generatiuam. in viuētibꝰ eñ p̄mo ex generante decidit aliqd quod est sufficiēs ad generationem quātū ad principiū actiuū et passiuū. q̄uis in quibusdam idem generans sit quod vtrūq3 ministrat. sicut in plantis q̄ non habent sexum distinctum. In quibusdam autē. s. q̄ habēt sexū distinctū a mare ministrat p̄ncipiū actiuum: a femina p̄nm materiale: ⁊ aīalia in coitu s̄m ph̄m sunt quasi vnū generās: sicut dr̄ Gen. ꝓ°. Erūt duo i carne vna. Et iō sequit s̄m. s. ꝙ ḡnatio est p modū exitꝰ a generāte. quod non est in generatione inanimatorū. Tertiū aūt est ꝙ generatū exiēs a generāte in p̄n° ḡnis adheret ei. et est in eo vel p cōtactū: vel p ꝯsolidationē: sicut dicit ph̄s in. 5. metaphysi. vt pꝫ in fructibus qui colligātur plātis: ⁊ de embrione q̄ adheret s̄m cōtactū matrici: ⁊ quātū ad tres has conditiones res viua inquātū generat hꝫ tria noīa sibi ꝓpria: s̄m eñ quod principia sufficientia sue generationi ministrant ⁊ generantur dr̄ gigni: vel genita est. s̄m aūt ꝙ aūt ḡnatur p modū exitus: dr̄ oriri: s̄m aūt ꝙ generat vt cōiūctū generāti dr̄ nasci. sic ei generās ⁊ generatum est quasi res vna: et iō cū nomen nature a nascēdo sumatur. illa dicuntur eē p naturā quorū p̄ncipiū intus est in ip̄is et sic pꝫ qđ nasci ꝓprie dr̄ illđ qđ egreditur a generante cōiunctum ei habēs ab ipso p̄ncipia sufficientia generationi.

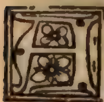
Gnationis rō explicat

Ad primū ergo dōm ꝙ genitum s̄m ꝙ est idē qđ natū nō dr̄ a generādo. sꝫ a gignēdo. vñ q̄uis in aīata ꝓprie dicant ḡnata: nō tñ ꝓprie dr̄ genita neq3 nata.

¶ Ad secūdū dōꝫ ꝙ sol ⁊ aq̄ fōtis dr̄ p silitudinē oriri: inq̄tum s. egreditur de occulto in manifestū. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ silr accidētia inquātū sunt virtute in principijs essentialibus causantur p modū exitus. ⁊ iō dicūtur oriri p silitudinē: ⁊ p̄nt etiā dici nasci inquātū adherent subo ꝙ est cā ip̄orū. ¶ Ad quartū dōm ꝙ sicut dicit Damas. ingenitum p duplex n scriptū: est idē qđ increatū siue eternū: et sic accipit ph̄s. ingenitū aūt per vnū n scriptū idē est qđ nō ḡnatū. ⁊ sic hic loquimur: ¶ Ad 5m dōm qđ ad filiationē requirit plusq̄ ad natiuitatē vel ortū. s. vt qđ exit per ḡnationē a generāte sit completum in specie generantis: et iō fructus arborū: ⁊ oua auiū: ⁊ capilli et hmōi nō h̄nt rōnē filiatiōis. q̄uis dicant nasci. ¶ Ad sextū dicēdū ꝙ genitiuū exit a generante dupl r. Uno° s̄m qđ ꝓcedit in eē distinctū a generāte. clausum tñ infra terminos generātis: ⁊ hoc ꝓprie dr̄ cōceptio. Alio° s̄m ꝙ ꝓcedit in esse distinctū et manifestū. et qr res nominat s̄m id qđ apparet: iō ille modus exeundi facit natiui

Genitum exit a ḡnante duplicit.

tatē fm cōem vsum loquēdi: ꝙ᷑ uis ēt primus aliquo mō faciat natiuitatē. fm qđ dr̄ duplex na tiuitas .s. in vtero et ex vtero: et qr in plantis simul aliqđ pce dit in esse distinctū ꝛ manifestū: iō nō ꝑprie in eis est conceptio sed natiuitas: ꝛ iō etiā verbū ꝫ ꝙ distinguit in intellu dr̄ ꝯcipi: fm aūt ꝙ ex ꝓnūciat pōt dici ꝑ silitudinē nasci. ¶ Ad 7m dicen dū ꝙ in aialib⁹ gn̄atis ex putre factione virt⁹ solis ꝛ aliorū cor porū celestiū supplet vicē virtu tis formatiue: q̄ est in semine in gn̄atiōe eoꝝ q̄ ex semine nascun tur: ꝛ qr hmōi ꝟtutes corpoꝝ ce lestiū sunt ꝑ oia inferiora corpa diffuse. iō dicit ph̄s in. 17. de aia libus ꝙ oia plena sunt ꝟtutib⁹ aie: et iō sicut alalia q̄ generant ex semine se habent ad feminā: ita ista se hn̄t ad terrā q̄ sine se mine gn̄ant: et sicut illa se hn̄t ad pr̄ez: ita ista se hn̄t ad corpa celestia ꝑꝑ qđ dixit qđā ph̄s ꝙ sol ē pr̄ plantaꝝ. terra vero mat vn̄ pꝫ ꝙ hmōi q̄ sine semine ge nerant siue sint plāte siue aialia ꝑprie dn̄r nasci oriri ꝛ gigni.
¶ Ad 8m dōm ꝙ ꝗ̄uis spūssan tus ꝓcedat viuēs ex viuēte: nō tn̄ hoc ꝯuenit ei fm rōnē sue ꝓ cessionis: ꝓcedit enim vt amor. amor aūt cōsiderat⁹ in sue inꝗ̄ tū amor nō hꝫ ꝙ sit res viua: sꝫ opatio vel passio rei viuentis: hꝫ tn̄ ꝙ sit res viua ꝛ subsistens inquātū ē amor diuin⁹: ꝛ iō non dr̄ nasci. vt hꝫ pmo li. di. 13. dem̄ ē.
¶ Utrū hūana nā sit nata i xp̄o.

D secūdū sic ꝓcedit. vr̄ ꝙ hūa na nā sit nata i xp̄o. sicut em̄ supra dem̄ est. illa de persona vel supposi to ꝛ nō de nā dn̄r q̄ ꝑ se existenti solū ꝯueniūt: sicut yypostasis res nāē ꝛ hmōi: sed nasci nō ē solū ꝑ se existētiū. cū sit ꝑtiū: supra em̄ di. 4. habitū est ꝙ capill⁹ nasci tur. ꝰ nasci nō solū est ꝑsone vel suppositi: sꝫ ēt nāe. ¶ Preterea id qđ est per se intētū a nā gn̄an te verissime dr̄ nasci. sꝫ nā ꝗ̄uis generet hunc hoiem. intēdit tn̄ hoiem gn̄are. vt dicit Auic. hō aūt nām cōem significat. ꝰ natu re hūane maxime cōuenit nasci
¶ Pretea 2m ph̄m. 2. phyſi. idē: spē est ꝙ generat ꝛ qđ generat sꝫ nāe est gn̄are. ergo ipi⁹ est et generari siue nasci. ¶ Preterea xp̄s nō dr̄ nat⁹ de virgie: nisi fm hoc ꝙ de virginelaccepit: sed nō accepit nisi hūanā naturā. ergo hūana natura dr̄ nasci de ꝟgie. ¶ Preterea oē qđ cepit eē ex ali qua materia dr̄ gn̄ari: sꝫ huma na natura in xp̄o cepit eē ex ali qua materia. ergo hūana nā in xp̄o dr̄ nasci. ¶ Sed cōtra ē qđ dicit Dama. ꝙ nasci est tm̄ ypo stasis. ergo nō ē nature. ¶ Pre terea sic se hꝫ diuina nā xp̄i ad eternā eius gn̄ationē: ita ꝛ hūa na natura ad tpalē: sꝫ nā diuina non est nata eterna gn̄atione. ꝰ nec humana temporali.

Respōdeo dicendum quod nasci fieri quoddam est: nihil autē fit nisi vt sit. vnde fm quod alicui conuenit esse: ita et conuenit ei fieri: esse autem proprie subsistē tis est. vnde ipsum dicitur pro prie nasci et fieri forma autē et natura dicitur esse ex consequē ti. non enim subsistit: sed inquā tum in ea suppositum subsistit esse dicitur. vnde et ex cōsequēti

cõuenit ei fieri vel nasci non q̃si ipsa nascat̃. sʒ q2 p generationẽ accipitur. accñtia autẽ nõ dicuntur esse nisi per accñs. vnde et p accñs fieri dicuntur.

Ad primũ ergo dõm: ꝙ ẽ duplex pars: est eñ pars subẽ ƀʒ q̃titatẽ: ꝛ hoc vel subsistit in potentia vt in cõtinuis: vel in actu. vt in his q̃ p tactuʒ iungũtur. vñ tales ptes pñt dici fieri vel nasci: et pcipue qñ addunt̃ toti p̄existenti: sec9 aũt eẽt si generarent̃ gñatione toti9. q2 tũc totũ dicerent̃ fieri ꝛ non ipsa. sunt ẽt ptes subẽ in quas diuidit̃ totuʒ ƀm rõnẽ. sicut mã ꝛ forma ꝛ hmõi: cũ nõ subsistãt neq3 i actu neq3 in potẽtia nõ dicunt̃ p se fieri: nisi forte forma sit subsistẽs: sicut est ala q̃ dr̃ fieri p creationẽ p̄ter factionẽ qua fit cõpositum p generationẽ. natura aũt hũana q̃ vt pars significatur nõ lest nata subsistere: cũ nõ possit i rerũ natura esse nisi i athomo. .i. in suo supposito: ꝛ ideo ipa non põt dici nasci. ¶ Ad secũdũ dõʒ ꝙ hõ nõ significat tm̃ naturam put hic loquimur. sicut patʒ ex dictis in. 5. di. et iõ nõ sequit̃ rõ. nõ eñ natura intendit naturam pducere nisi in supposito. ꝛ ideo nõ intẽdit generare humanitatẽ sʒ hoiem. ¶ Ad tertiũ dõm ꝙ sicut esse suppositi est. ita ꝛ agere: ꝛ iõ sicut nature est generare nõ quasi ipa generet: sed q2 ƀtute eius sit gñatio: ita nõ est ipsi9 generari quasi ipa generet̃: sed quia p generationẽ accipitur.

¶ Ad quartum dõʒ ꝙ sicut xp̃s dicitur homo ratione hnmane nature: ꝛ tamen humana natura non est hõ: ita etiam dicitur nasci ratione humane nature q̃ accepit a virgine: ꝛ tamen ipsa humana natura nõ generatur. sicut eñ dicit Dio. 2. cap. de di. no. non oportet qõ eodem modo causa et causatum recipiant predicationem alicuius generis vel speciei sicut calor ẽ quo aliquis dicitur calidus: et tamen ipse non est calidus sed calor. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ cũ esse non sit nature sed suppositi humana natura proprie non cepit esse: sed christus cepit esse in humana natura: et sic per consequens natura cepit esse.

¶ Utrum diuina natura in xp̃o nata sit de virgine.

Ad tertiuʒ sic proceditur. videtur ꝙ natura diuina in xp̃o sit nata d virgine filius enim dei nõ dicitur natus de virgine nisi inquantum est incarnatus: sed natura diuina diuina incarnata: vt supra. distinc. 5. dictum est ergo ipsa debet dici nata de virgine. ¶ Preterea quicquid in recto predicatur de petro dicitur nasci ipso nato: sequitur eñ petrus est natus: ergo homo. ergo animal. ergo suba: sed natura diuina in recto predicatur de filio dei: ergo cum filius dei sit natus de virgine: etiam diuina natura debet dici nata de virgine. ¶ Preterea in filio dei nõ est accipere nisi essentiam et proprietatem. sed absurdum esset dicere quod ratione proprietatis tantum dicatur natus de virgine: quia proprietas illa relatio est ƀm quam ad patrem q̃ generat sine matre refert. ergo

est natus rõne diuine nature: et sic idē qđ prius. ¶ Preterea. Ber nar. dicit q in incarnatiōe est fortitudo infirmata: sȝ infirmari magis est remotuȝ a natura diuina q̄ nasci. ergo etiaȝ pōt dici nasci. ¶ Sed cōtra. natura diuina magis conuenit cū generatione xp̄i eterna q̄ cum temporali: sed ipsa non est nata de generatione eterna vt in p̄mo li. di. 5. dictum est. ergo multo minus est nata generatione tp̄ali. ¶ Preterea. humana natura nō proprie d̄r nasci generatione humana. ergo multo minus natura diuina.

Respōdeo dēm q natura humana quamuis non dicatur proprie nasci in christo de virgine eo q nasci non est nature: sed yposstasis tamen consequenter ad generationem se habet: quia est per generationeȝ accepta. diuina autem natura non est a christo per temporalem generationem accepta. vnde nullomodo debet dici nata de virgine: nec per se nec per consequens: si natura proprie accipiatur s̄m q pro essentia supponit: tamen quia aliquando proprie trahitur ad supponendū pro persona: sicut in. 5. distinctione primi dictum est: ideo etiam aliquando inuenitur q natura diuina sit nata sicut patet in littera. vnde exponēdum est sicut magister exponit.

Ad primum ergo dicenduȝ q filius dei vniuit sibi humanaȝ naturam z in se: quia vnio terminata est ad personam. non auteȝ ita est de diuina natura: vt patet ex dictis supra. vnde non simile. ¶ Ad secundum dicendum q natura diuina non habet inquantum est natura quod predicetur in recto de persona filij dei: sed ratione simplicitatis diuine que non permittit aliquam realem diuersitatem in ipso: sed differentia est in modo significandi qui facit q aliquid de persona dicatur quod de natura dici non potest. ¶ Ad tertium dicendum q in filio dei non solum est accipere naturam z proprietatem: sed etiam ypostasim siue personam quamuis vnum illorum ab altero s̄m rem non differat z ratione ypostasis dicitur filius incarnatus inquantum sibi carnem sociauit in vnitate persone. ¶ Ad quartum dicendum q fortitudo dicitur infirmata id est infirmitatem assumsisse. z ideo impropria est locutio: nec ad consequentiā trahenda.

¶ Utrum ponende sint due natiuitates xp̄i vel vna.

D q̄rtū sic proceditur. videtur q non sint ponende due xp̄i natiuitates. nasci eñ non est nature sed persone: sȝ in xp̄o est tantum vna persona ergo z vna natiuitas. ¶ Preterea. cuȝ natiuitas sit generatio quedā: p natiuitatem aliquis ad esse tendit. Sed in xp̄o est tantum vnum esse: ḡ tātuȝ vna natiuitas. ¶ Preterea. ea que nō sunt vni⁹ rōnis nō debēt cōnumerari: sicut canis celestis z terrestris non dicuntur duo canes. sed generatio christi temporalis z eterna non sunt vni⁹ rationis: ergo non debent dici due natiuitates.

¶Sed contra. nullus dicitur filius alicuius nisi ratione alicuius natiuitatis. sed christus dicitur filius patris et etiam matris: ergo vtrumque est secundum aliquam natiuitatem: et non secundum eandem: ergo in christo sunt due natiuitates.

¶Utrum christus debeat dici bis natus.

Questiuncula.

Ulterius videtur quod christus non debeat dici bis natus ratione enim eius quod aduenit alicui post completum esse non dicitur aliquis natus. sicut homo non dicitur nasci: quamuis capillus per aliquam natiuitatem adueniat. sed humanitas christi aduenit filio dei post completum esse: ergo propter hoc non debet dici ipse natus quod humanam naturam acceperit. ¶Preterea. hoc aduerbium bis importat successionem actuum sed generationi eterne non succedit temporalis: quia eterna semper est vnde est simul cum temporali ergo ratione duplicis natiuitatis non debet dici bis natus. ¶Preterea hoc aduerbium bis importat interruptionem. vnde qui tota die loquitur non dicitur bis loqui. sed eterna generatio non habet interruptionem: ergo ratione eius non debet dici bis natus.

¶Sed contra. hoc aduerbium bis numerat actum cui adiungitur. sed duplex est christi natiuitas: ergo secundum eas debet dici bis natus.

Respondeo dicendum ad primam questionem quod christus processit a patre eternaliter: et a matre temporaliter: et vtraque processio habet rationem natiuitatis. secundum enim processionem eternam filius est de substantia patris: et exit ab eo in personam distinctam et tamen est coniunctus patri propter indiuisionem substantie: quia verbum apud deum est. vnde patet quod saluantur suo modo tria illa que dicebantur supra esse de ratione natiuitatis et propter hoc dicitur oriri et gigni et nasci. sed processio eius temporalis qua procedit a matre habet natiuitatis rationem: sicut cuiuslibet alterius qui ex sua matre nascitur. vnde sicut due sunt eius processiones vt dictum est in primo libro. ita etiam sunt due natiuitates.

Ad primum ergo dicendum quod quamuis nasci sit persone: est tamen eius ratione nature. vnde secundum duas naturas quas per generationem accepit habet duas natiuitates. ¶Ad secundum dicendum quod quamuis in christo sit vnum esse: tamen secundum illud habet respectum ad duas naturas: vt supra dictum est. et ita natiuitas est duplex secundum duplicem respectum qui acquiritur persone ad duas naturas acceptas per generationem. ¶Ad tertium dicendum quod quamuis non sit vna ratio per vniuocationem eterne: et temporalis natiuitatis: est tamen vna per analogiam.

Ad secundam questionem dicendum quod bis cum sit aduerbium ponit numerum circa actum. cum autem motus et actus numerentur tripliciter. scilicet ex subiecto: quia est alius et alius agens. et ex terminis: quia est aliud et aliud quod agitur. et ex mensura actus: quia nunc et tunc agit. hoc aduerbium bis non importat numerum nisi qui causatur ex diuersa mensura vnde non dicitur bis lectum esse si

Responsio ad questiunculam.

duo legant: nec si duo libri simul legant: sed quādo diuersis horis legitur. qꝛ autem in his q̄ agunt in tempore non est alia mensura nisi tempus: ⁊ hoc nō est aliud ⁊ aliud nisi qn̄ discōtinuatur: ideo bis dr factū esse quando aliquid cum interruptiōe factum est. eternitas aūt ⁊ tps sunt diuerse mensure s̄m diuersam naturā: ⁊ nō p discontinuationē. vnde qd̄ fit in eternitate ⁊ tpe pōt dici bis factū esse: q̄uis id qd̄ eternū est non interrumpatur nec cesset.

Ad primū ergo dōz q̄ q̄uis humana natura aduenial filio dei post esse completū: tn̄ filius dei totus subsistit in vtraq; natura nō autē ita est de toto homine ad capillum: ⁊ iō rō nō ꝓcedit. ¶ Ad 2^m^ dicēdum q̄ rō illa ꝓcedit de his q̄ agunt in tpe. Et simil'r 3^m^. ⁊ iō non sunt ad propositum.

¶ Utrum in christo sint due filiationes:

AD quintū sic procedit. vr̄ qd̄ in xp̄o sint due filiatiōes multiplicata em̄ cā multiplicat effectus: sz natiuitas est cā filiatiōis ergo cū in xp̄o sint due natiuitates: erūt in ipso due filiationes. ¶ Preterea. relatiua sunt quorum esse est ad aliud se habere: sed esse filiationis eterne non est ad matrem xp̄i se hr̄e: ergo per eam nō refertur ad matrē: sed aliqua filiatiōe refert ad matrē: ergo in xp̄o sunt due filiationes. ¶ Preterea. relatiua posita se ponunt: ⁊ interēpta se interimūt. sz maternitate interempta a virgine non interimit filiatio eterna: ergo oportet ponere aliā filiationem que ponat posita maternitate ⁊ interimat ea remota. ¶ Preterea. mot⁹ diuersificat p terminos: sz sicut mot⁹ hz spēciē a termis: ita relō. g̃ cū xp̄s sit fili⁹ p̄ris ⁊ m̄ris opz q̄ alia filiatione ad vtrūq; referat. ¶ Preterea. ph̄s in .5. meta. probat q̄ scia nō refert ad sciētē: qꝛ cuz referat ad scibile: ⁊ hoc sit suuz esse inq̄tuz ad aliquid est: oporteret si diceretur ad scientez: q̄ haberet duplex esse. si ergo filiatione refert xp̄s ad patrē ⁊ matrez: opz q̄ sint due filiatiōes s̄m esse. ¶ Preterea. sicut supra magister dixit: p̄r posset carnē assumere. sz si de virgine carnez assumpsisset fili⁹ vgīnis diceret. nō aūt referret ad virginem filiatione eterna: qꝛ eam non habet ergo filiatione tpali: ergo eadē rōne opz in christo ponere filiationē temporalē. ¶ Sz cōtra. filiatio est ꝓprietas psonalis: sed in xp̄o est tm̄ vna psona. g̃ tantū vna filiatio. ¶ Preterea sicut xp̄s est fili⁹ p̄ris ⁊ m̄ris: ita q̄libet alius hō: sz nō alia filiatione refert hō ad prēz ⁊ m̄rez g̃ nec in xp̄o sunt due filiatiōes. ¶ Preterea. duo accn̄a eiusdez rōnis non p̄nt esse in eodē subo. vn̄ eadē p̄rnitate hō refert ad multos filios sz suppo^m^ filiatiōis in xp̄o ē vnuz tm̄: g̃ in eo non p̄nt esse plures filiatiōes: sz vna tm̄. ¶ Preterea qd̄ libet cōtinuū est maius olb⁹ suis ptib⁹: sz in quolibet cōtinuo sunt īfinite ptes in potētia g̃ ad hoc q̄ aliq̄d referat ad diuersa p diuersas relōnes opz q̄ sint infinite relatiōes in aliquo cōtinuo: qd̄ est incōueniēs. ⁊ iterū q̄ in quolibet cōtinuo sint tot equalitates quot rebus equale est.

Notula logicalis.

Respondeo dicendum quod sicut in primo libro dictum est: relatio non habet ex hoc quod ad alterum dicitur quod sit aliquid in rerum natura: sed hoc habet ex eo quod relationem causat quod est in re quam ad alterum dicitur. et quia ex eo res habet unitatem et multitudinem ex quo habet esse. ideo secundum id in quo relatio fundatur iudicandum de ea est utrum sit secundum rem una vel plures. Sunt ergo quedam relationes que fundantur super quantitatem: sicut equalitas que fundatur super unum in quantitate. et cum unitas quantitatis non sit nisi una in re una: inde est quod per unam equalitatem est res equalis omnibus quibus dicitur equalis. alie vero relationes fundantur super actionem et passionem. et in istis considerandum est quod una passio respondet duabus actionibus quasi neutrum agens sufficit per se ad actionem complendam: sicut est in eo quod una nativitate nascitur ex patre et matre. unde in patre et matre sunt due relationes secundum rem. sicut et due actiones. sed in nato est una relatio secundum rem secundum quam refertur ad patrem et ad matrem sicut et passio una. Item considerandum est quod quedam relationes non innascuntur ex actionibus secundum quod sunt in actu: sed magis secundum quod fuerunt. sicut aliquis dicitur pater postquam ex actione est effectus consecutus et tales relationes fundantur super id quod in agente ex actione relinquitur sive sit dispositio. sive habitus: sive aliquid ius aut potestas vel quicquid aliud est huiusmodi: sed quia hoc quod relinquitur ex actionibus unius speciei non potest esse nisi unum: inde est quod tales relationes etiam secundum rem non multiplicantur secundum diversas actiones: sed magis sunt unum secundum id quod ex actione relinquitur. et propter hoc non sunt diverse relationes secundum rem in patre uno qui generat plures filios nec in magistro uno qui docet plures discipulos. si autem sint plures actiones secundum speciem causant etiam plures relationes specie differentes. unde cum christus non per unam generationem passivam se habeat ad generationem activam patris et ad generationem activam matris sed per aliam et aliam. et he due generationes non sunt unius generis nedum unius speciei: nihil: ut videtur: impediret: quin in christo possent esse due filiationes secundum rem differentes nisi immediatum subiectum filiationis esset suppositum: quod quidem secundum secundam opinionem non est nisi suppositum eternum in christo et quia ex nullo temporali advenit rei eterne aliqua realis relatio: sed rationis tantum. ideo filiatio quam consequitur christum ex generatione temporali non est realis: sed rationis tantum: et tamen realiter filius est. sicut et deus realiter dominus ex hoc est quod creatura realiter refertur ad ipsum. unde concedo quod in christo non est nisi una filiatio realis: qua refertur ad patrem: et respectus quidam rationis quo refertur ad matrem. tamen prima opinio que ponit duo supposita posset ponere duas filiationes: nec tamen poneret duos filios masculine: sed duo filia neutraliter: si latine diceretur.

Fundamenta relationis notantur.

Relatio filiationis in christo declaratur

Ad primum ergo dicendum quod nativitas temporalis sive generatio passiva christi est quedam relatio que secundum rem fundatur in humana natura: et ex hoc nominatur natus: sicut et homo. sed subiectum filiationis non potest esse natura cum sit eius quod habet complementum

speciei: vt supra dictum est. et ideo due natiuitates causant duas filiationes: sed vnam tamen secundum rem: et aliam secundum rationem. ¶ Ad 2m dicendum: quod philosophus non accipit esse secundum quod dicitur actus entis. sic enim relatio non habet esse ex eo ad quod dicitur: sed ex subiecto sicut omnia alia accidentia: sed accipit esse pro quiditate vel ratione quam signat diffinitio. ratio autem relationis est ex respectu ad alterum: vnde ex hoc quod filius dei refertur ad matrem non oportet quod habeat aliam filiationem secundum rem: sed aliud respectum relationis. ¶ Ad 3m dicendum quod maternitas posita ponit alium respectum in christo: et remota remouet illum respectum: sed non oportet quod ponat aliam filiationem realem.

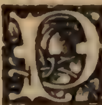
¶ Ad 4m dicendum: quod omnis motus est aliquid secundum rem: non autem omnis relatio: ergo quamuis ex terminis multiplicentur respectus relationis: non tamen oportet quod multiplicentur relationes secundum rem: sicut motus multiplicantur secundum rem ex diuersitate terminorum. ¶ Ad quintum dicendum quod respectus scientie ad scientem et ad scibile non est vnius rationis: sed respectus eius ad scientem inest ei ex hoc quod est accidens. respectus autem eius ad scibile inest ei ex hoc quod est scientia. vnde si referretur inquantum est scientia ad vtrumque oporteret quod essent respectus diuersi secundum speciem. sed respectus filii ad patrem et ad matrem est ad terminos vnius rationis. vnde non oportet quod sit diuersa relatio secundum speciem neque secundum rem. ¶ Ad 6m dicendum quod si pater carnem assumpsisset de virgine esset filius virginis: non quidem per aliquam realem filiationem: cuius suppositum eternum subiectum esset sed per respectum rationis tamen.

¶ Expositio textus.

Hoc enim naturaliter ei de virgine.) scilicet hominem assumere. Uerum est si humana natura dicatur homo: et si assumere dicatur ad se sumere vel in se: quod diuine nature non conuenit.

¶ De adoratione humanitatis christi: an eadem sit adoratio humanitati et diuinitati exhibenda. ¶ Distinctio. ix.

Preterea inuestigari oportet vtrum caro christi et anima vna eademque cum verbo debeant adoratione adorari: illa. scilicet que latria dicitur. Si enim anime vel carni christi exhibetur latria que intelligitur seruitus siue cultus soli creatori debitus: cum anima christi vel caro creatura tamen sit: creature exhibetur quod soli creatori debetur. Quod facienti in idolatriam deputatur. Ideoque quibusdam videtur non illa adoratione que latria est: carnem christi vel animam esse adorandam: sed ea que dulia est: cuius duas species vel modos esse dicunt. Est enim cuiusdam modi dulia que creature cuilibet exhiberi potest. et est quedam soli humanitati exhibenda: non alii creature: quia christi humanitas super omnem creaturam est veneranda et diligenda non tamen a deo vt cultus diuinitati debitus ei exhi- Dulie due sunt species.

beatur qui cultus in dilectio ne et sacrificij exhibitione atq reuerentia consistit: q latine dicit pietas: grece autē theosebia.i.dei cult⁹: vel eubia.i.bon⁹ cult⁹. Alijs autē placet xpi humanitatez vna adoratione cū verbo esse adorandam: non propter se. sed propter illū cuius est scabellū: cui est vnita. Nec ipsa humanitas sola vel nuda: sed cū verbo cui est vnita. nec propter se: sed ꝓpter illū est adoranda. nec qui hoc facit idolatrie reus iudicari potest: q: nec soli creature nec propter ipsam: sed creatori cum humanitate et inhūanitate sua sua seruit. De hoc Jo. Dam. ita ait. Due sunt nature christi ratione et modo differentes: vnite vero ſm hypostasim. vn⁹ igitur xp̄s est deus pfect⁹ et hō pfect⁹: quē adoram⁹ cū patre et spūsctō vna adoratiōe cū icōtamiata ei⁹ carne: nō inadorabilē carnē dicētes. adoratur em̄ in vna verbi hypostasi: q̄ hypostasis gnata est: nō creature venerationez pbentes. Nō em̄ vt nudā carnē adoram⁹: sed vt vnitā deitati in vnā hypostasiz dei vbi duab⁹ reductꝫ naturis. Timeo carbonē tāgere pp ligno copulatū ignē adoro xp̄i dei mei fil' vtrāq natura propter carni vnitaz diuinitatē. non em̄ quartam appono psonā in trinitate: sz vnā personā confiteor verbi et carnis eis. His verbis insinuari videtur christi humanitatem vna adoratiōe cum verbo esse adorandam. De hoc etiaz Augustinus ex' sermone domini: vbi dicit. Nō turbetur cor vestrū: ita dicit Dicūt heretici. filiū nō natura esse deū: sed creatū. Quibus respondendū est: q: si filius dei non est deus natura sed creatura: nec colēdus est oino nec vt deus adorādus: dicente aplo. Coluerūt et seruierūt poti⁹ creature q̄ creatori. sz illi adhuc replicabūt et dicēt. Quid ē q carnē ei⁹ quā creaturā esse nō negas simul cū diuinitate adoras: et ei nō minus q̄ diuinitati deseruis. Ego dominicā carnē imo perfectā in xp̄o humanitatē ideo adoro q a diuinitate suscepta et deitati vnita est vt nō aliū et aliū: sed vnū eundemq deū et hoiem dei filiū esse cōfitear. Deniq si hominē separaueris a deo: illi nūq̄ credo nec ſuio velut si q̄s purpuram vel diadema regale iacens inueniat nunq̄d ea conabitur adorare: cū vero ea rex fuerit indut⁹ periculum mortis incurrit: si ea cuz

catholica cōfessio.

rege adorare qs contēpserit Ita etiā in xpo dño hūanitatē nō solā vel nudā: sz diuinitati vnitā. s. filiū vnū deū verū et hoiem verū si qs adorare cōtēpserit eternalr morief. Itē sup psalmū nōagesimū octauū vbi dicit. Adorate scabellū pedū eius. qm̄ sctm̄ est sciendū ē q in xpo terra est id ē caro q̄ sine ipietate adoratur. Suscepit em̄ de terra terrā: q caro de terra ē: et de carne marie carnez accepit. Hec sine impietate a vbo dei assumpta adoraf a nobis: q carnez ei⁹ nemo mādučat nisi prius adoret: sed q adorat nō terrā intuetur sed potius illū cui⁹ scabellū est: pper quē adorat. His auctoritatib⁹ premisse inuestigatiōis absolutio explicatur.

scabellū xpi adorādum.

¶ Diuisio textus.

Postquā magister determinauit qd cōueniat nature diuine ex vnione ad hūanā. Hic determinat qd cōueniat humane ex vnione ad diuinā: q. s. adoraf adoratiōe latrie. Diuiditur aūt hec pars in duas partes. In prima mouet questionē. In scda determinat eaz ibi. (Ideo qbusdā) Et hec diuidif in duas ptes fm q duas opiniones ponit. Secūda incipit ibi. (Alijs placet.) Et hec diuidif in tres. In prima ponit solutionē. In scda respondet ad obiectionē factā in ɔtrarium ibi. (Nec cōtra hoc facit.) In tertia ɔfirmat solutionem ibi. (De hoc Ioānes ita ait.) ¶ Hic ē duplex q̄stio. primo em̄ querif de latria. Scdo de dulia.

¶ Questio. I.

Circa primum q̄runf tria. primo qd sit latria. Secundo cui debef. Et habito q soli deo: q̄ritur tertio q̄liter sit ei exhibēda.

¶ Utrū latria sit virt⁹ vel donū.

Ad primū sic pcedif. vr q latria non sit virtus. ois em̄ virtus in libera volūtate ɔsistit: sed seruitus libertati opponitur. cū ergo latria sit seruitus: vt dr in lr̄a: vr̄ q non sit virtus. ¶ Preterea ois virt⁹ cōsistit pncipalr in actu volūtatis. sed latria cōsistit in actu exteriori. s. in exhibitione sacrificiorū: ergo vr̄ q non sit virtus. ¶ Preterea ad latriā ptinet reuerētiā deo exhibere. hoc aūt ad donū timoris ptinet: ergo latria est donum: et nō virt⁹. ¶ Preterea latria dr alio nomie pietas: vt habef ex littera sed pietas ē donum: ergo latria non est virtus sed donum.

¶ Sed contra. Laudabile fm philosophum est proprium virtuti: sed actus latrie est maxime laudabilis: ergo latria est virt⁹. ¶ Preterea ois actus qui cadit i pcepto legis est actus virtutis quia intentio legislatoris est inducere hoiem ad virtutem: vt dicitur. 2. Ethico. sed actus latrie

nere: cũ supra dixit Augu. in p̃mo lib. q̄ sp̃ussctũs nõ est minor seipso ꝑpter columbã in qua visibiliter apparuit. (Hoc firmiter tenens q̄ deus hominẽ.) Exponendum est vt supra. vt homo ponatur pro natura humana sicut ipse docuit supra exponere.

¶ An diuina natura debeat dici nata de virgine.

¶ Distinctio. viij.

Post p̃dicta inq̃ri dꝫ vtrũ de natura diuina cõcedendũ sit q̄ de virgĩe sit nata. sicut dꝛ d̄ virgine ĩcarnata. Et vr̄ vtiq̄ nõ debere dici nata de virgine. cũ nõ sit nata de patre. Que eñ res nõ ẽ de pr̄e genita nõ vr̄ de matre nata: nec res aliq̃ filiatiõis nomẽ habeat in hũanitate. q̃ illd nõ teneat ĩ diuinitate. Videtur tñ posse ꝓbari q̄ sit nata de virgine: q: si hoc est deũ nasci de virgine. s. hominẽ assumere in vtero virginis: cum natura diuina superius dicta sit hominẽ assumpsisse: videtur debere dici nata. De hoc August. in lib. de fide ad petrum sic ait. Natura eterna atq̄ diuina nõ posset tẽporaliter cõcipi et nasci ex natura hũana. nisi ꝑm susceptionẽ veritatis hũane veram tẽporaliter conceptionem ⁊ natiuitatẽ ineffabilis diuinitas ĩ se accepissꝫ Sic est deus eternus veraciter ꝑm tẽpus et cõceptus et natus de virgine. Ista auctoritate videtur insinuari q̄ natura diuina sit nata ⁊ cõcepta de virgine. Sꝫ si diligenter notent̄ verba: potius de persona dici intelligitur: q̃ sine dubitatione et de patre et de matre nata esse dici debet.

¶ De gemina natiuitate x̄pi qui bis natus est.

Queri ẽt solet vtrũ debeat dici x̄pus bis genitus: vt dꝛ dei ⁊ hoĩs filius. Ad qđ dici põt x̄pm bis natum esse duasq̄ natiuitates habuisse. vñ Aug. in li. de fide ad petrũ. Pr̄ de⁹ de sua natura genuit filiuꝫ deũ sibi coeq̃lẽ ⁊ coeternuꝫ. Idẽ qꝫ vnigẽit⁹ de⁹ scđo nat⁹ est semel ex patre: semel ex matre Nat⁹ est eñ de pr̄e dei verbũ: nat⁹ est de mr̄e ꝟbũ caro factũ. Vn⁹ igit̄ atq̄ idem dei filius nat⁹ est añ scl'a et nat⁹ in scl'o: ⁊ vtraq̄ natiuitas vni⁹ est filij dei diuia. s. ⁊ hũana. De hoc ẽt Jo. ait. Duas x̄pi natiuitates veneramur: vnã ex patre ante secula: q̃ est sup̱ cãm et rõnem et tẽpus ⁊ naturam: ⁊ vnam q̃ in vltimis tp̄ibus pp̱ nos: ⁊ ꝑm nos: ⁊ sup̱ nos: pp̱ nos: q: ꝑpter nr̄aꝫ salutẽ; ꝑꝫ nos

quia nat⁹ est hõ ex muliere et tpe cõceptionis.s. nouem mẽsiũ:sup nos:qꝛ nõ ex semine:sed ex spũsctõ: ⁊ sctã virgine supra legẽ cõceptionis Ex his manifeste appet xpi duas esse natiuitates eundẽ ꝙ bis natũ fore.

¶Diuisio textus.

Ostq̃ determinauit magr de his q̃ ꝯueniũt deo incarnato quasi exprimẽtia vnionem. hic determinat de his q̃ cõueniũt ei ꝯsequẽtia vnionẽ. Et diuidit in duas ptes. In pma determinat de his q̃ conueniũt vni nature ex vnione ad alterã. In secũda de his q̃ conueniũt psone rõne nature assũpte. 10. di. ibi. (Sol aũt a quibusdã) Prima diuidit in duas. In pma determinat qd cõueniat diuine nãe ex vnione ad hũanã. In 2ª qd ꝯueniat hũane ex vnione ad diuinã. di. 9. ibi. (Preterea inuestigari). Prima diuidit in duas ptes. In pma iuqrit vtrũ diuina natura debeat dici nata in xpo ex vnione ad hũanã. In 2ª quo xps dicat natus. ibi (Queri etiã solet.) Circa pᵐ duo facit. Prio mouet qõnẽ et soluit. Secũdo obijcit in cõtrariũ et soluit ibi. (Videt tñ posse probari.)

¶Questio. 1.

Ic querũtur quinq̧. Primo quid sit natiuitas: ⁊ quorum proprie est nasci. Secundo vtrum humana natura in christo debeat dici nata. Tertio vtrum natura diuina debeat dici nata de virgine. Quarto de duplici xpi natiuitate. Quinto vtrũ sint in christo due filiationes.

¶Utrum solum modo in viuentibus sit natiuitas:

D primum sic procedit. videtur ꝙ nõ solũmodo viuentium debeat dici natiuitas: natum em̃ idẽ videt ꝙ genitum sed generatio inuenit in oĩbus corporibus a lunari globo inferius: q̃ nõ oĩa viuũt. g vr ꝙ non solũ viuẽtiũ sit natiuitas. ¶Preterea. idẽ videtur esse oriri et nasci. sed dicim⁹ ea oriri q̃ nõ viuũt sicut dicimus ꝙ sol oritur: ⁊ fõs oritur: ergo natiuitas nõ solum in viuentibus reperitur. ¶Preterea viuere substantiaꝝ solum est. sed nasci siue oriri inuenitur in accidentibus. dicimus enim splendorem oriri a sole: et calorem ab igne. ergo nasci non solũ viuẽtiũ est. ¶Pretea hoc solũ ẽ ingenitũ qđ nõ est natũ. sed illa sola dicuntur igenita q̃ semper fuerũt: sicut phs ponit celũ ingenitũ: qꝛ ẽm eum semp fuit. ergo solum illa nõ sunt nata. ergo q̃cunq̧ incipiũt esse dicũtur nasci ¶Sed ꝫ. vr ꝙ nõ oĩm viuẽtium sit nasci. Natiuitas enim causat filiationẽ: sed filiatio nõ inuenit in plãtis: q̃ tamẽ viuũt. g nec natiuitas. ¶Pretea ꝯstat ꝙ ẽbua viuũt. nec tñ dñr nata. ergo non omniũ viuentium est natiuitas. ¶Pretea sic ãiata corpa gñant ex cã extriseca. ita ẽt aĩalia gñata p putrefactionẽ. sed inaĩata

nō dr̄ ꝓꝑe nasci rōne p̄dicta. ꝗ nec aīalia ḡnata ex putrefactio-ne. ¶ Preterea spūssanctus ꝓce dit a p̄re ⁊ viuēs a viuēte: nec tñ nasci dr̄. ergo nec oīs ꝓcessus rei viuētis est natiuitatis.

Respōdeo dr̄m ꝙ cū ḡnatio sit cōis oīb⁹ corpib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ tñ i corpib⁹ aīatis ē spālis mod⁹ ḡnatiōis: ⁊ ꝓpter hoc etiā hñt spāliter iter al's vires aīe vim generatiuam. in viuētib⁹ eñ p̄mo ex generante decidit aliqd quod est sufficiēs ad generatio-nem quātū ad principiū actiuū et passiuū. q̄uis in quibusdam idem generans sit quod vtrū-q̄ ministrat. sicut in plantis q̄ non habent sexum distinctum. In quibusdam autē. s. q̄ habēt sexū distinctū a mare ministrat p̄ncipiū actiuum: a femina p̄n^m materiale: ⁊ aīalia in coitu fm p̄hm sunt quasi vnū generās: si-cut dr̄ Gen. ij°. Erūt duo i car-ne vna. Et iō sequit fm. s. ꝙ ḡna tio est p modū exit⁹ a generāte. quod non est in generatione in-animatorū. Tertiū aūt est ꝙ ge neratū exiēs a generāte in p̄n° ḡnis adheret ei: et est in eo vel p cōtactū: vel p ꝯsolidationē: si-cut dicit p̄hs in. 5. metaphysi. vt ptʒ in fructibus qui colligātur plātis: ⁊ de embrione q̄ adheret fm cōtactū matrici: ⁊ quātū ad tres has conditiones res viua inquātū generat hʒ tria noīa si bi ꝓpria: fm eñ quod principia sufficientia sue generationi mi-nistrant ⁊ generantur dr̄ gigni: vel genita est. fm aūt ꝙ aūt ḡna tur p modū exitus: dr̄ oriri: fm aūt ꝙ generat vt cōiūctū gene-rāti dr̄ nasci. sic ei generās ⁊ ge neratum est quasi res vna: et iō cū nomen nature a nascēdo su-matur. illa dicuntur eē p naturā quorū p̄ncipiūʒ intus est in ip̄is et sic ptʒ qđ nasci ꝓprie dr̄ illđ qđ egreditur a generante cōiun ctum ei habēs ab ipso p̄ncipia sufficientia generationi.

Ḡnationis rō explicat

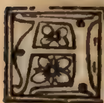
Ad primū ergo dr̄m ꝙ genitum fm ꝙ est idē qđ natū nō dr̄ a ge nerādo. sʒ a gignēdo. vñ q̄uis in aīata ꝓprie dicant ḡnata: nō tñ ꝓprie dr̄ genita neq̄ nata. ¶ Ad secūdū dr̄ʒ ꝙ sol ⁊ aq̄ fōs tis dr̄ p silitudinē oriri: inq̄tum s. egreditur de occulto in mani-festū. ¶ Ad tertiū dr̄m ꝙ silr ac cidētia inquātū fiunt virtute in principijs essentialibus causan tur p modū exitus. ⁊ iō dicūtur oriri p silitudinē: ⁊ pñt etiā dici nasci inquātū adherent subo ꝙ est cā ip̄orū. ¶ Ad quartū dr̄m ꝙ sicut dicit Damas. ingenitum p duplex n scriptū: est idē qđ in-creatū siue eternū: et sic accipit p̄hs. ingenitū aūt per vnū n scri ptū idē est qđ nō ḡnatū. ⁊ sic hic loquimur: ¶ Ad 5^m dr̄m qđ ad filiationē requirit plusq̄ ad na tiuitatē vel ortū. s. vt qđ exit per ḡnationē a generāte sit comple tum in specie generantis: et iō fructus arborū: ⁊ oua auiū: ⁊ ca pilli et hmōi nō hñt rōnē filia-tiōis. q̄uis dicant nasci. ¶ Ad sextū dicēdū ꝙ genitiuuʒ exit a generante dupl'r. Uno° fm qđ ꝓcedit in eē distinctū a generā te. clausum tñ infra terminos generātis: ⁊ hoc ꝓprie dr̄ cōce-ptio. Alio° fm ꝙ ꝓcedit in esse distinctū et manifestū. et q2 res nominat fm id qđ apparet: iō i lle modus exeundi facit natiui

Genitum exit a ḡnante duplicit.

tatē sm cōem vsum loquēdi: ꝙ uis ēt primus aliquo mō faciat natiuitatē. sm qđ dr duplex natiuitas .s. in vtero et ex vtero: et qꝛ in plantis simul aliqđ pcedit in esse distinctū ꝛ manifestū: iō nō ꝓprie in eis est conceptio sed natiuitas: ꝛ iō etiā verbū sꝫ ꝙ distinguit in intellu dr ɔcipi: sm aūt ꝙ ex ꝓnūciat pōt dici p similitudinē nasci. ¶ Ad 7m dicendū ꝙ in aīalib⁹ gñatis ex putrefactione virt⁹ solis ꝛ aliorū corporū celestiū supplet vicē virtutis formatiue: q̄ est in semine in gñatiōe eoꝝ q̄ ex semine nascuntur: ꝛ qꝛ hmōi ꝟtutes corpoꝝ celestiū sunt p oīa inferiora corpa diffuse. iō dicit phs in. 17. de aīalibus ꝙ oīa plena sunt ꝟtutib⁹ aīe: et iō sicut aīalia q̄ generant ex semine se habent ad feminā: ita ista se hñt ad terrā q̄ sine semine gñant: et sicut illa se hñt ad pr̄ ez: ita ista se hñt ad corpa celestia pp qđ dixit q̇dā phs ꝙ sol ē pr̄ plantaꝝ. terra vero mat̄ vñ pꝫ ꝙ hmōi q̄ sine semine generant siue sint plāte siue aīalia ꝓprie dñr nasci oriri ꝛ gigni.

¶ Ad 8m dōm ꝙ q̄uis spūssanctus ꝓcedat viuēs ex viuēte: nō tñ hoc ɔuenit ei sm rōnē sue ꝓcessionis: ꝓcedit enim vt amor. amor aūt cōsiderat⁹ in gñe inq̄ tū amor nō hꝫ ꝙ sit res viua: sꝫ opatio vel passio rei viuentis: hꝫ tñ ꝙ sit res viua ꝛ subsistens inquātū ē amor diuin⁹: ꝛ iō non dr nasci. vt in p̄mo li. di. 13. dcm̄ ē.

¶ Utrū hūana nā sit nata i xp̄o.

D secūdū sic pcedit. vr ꝙ hūana nā sit nata i xp̄o. sicut em̄ supra dcm̄ est. illa de persona vel supposito ꝛ nō de nā dñr q̄ p se existenti solū ɔueniūt: sicut ypostasis ratiōne nāe ꝛ hmōi: sed nasci nō ē solū p se existētiū. cū sit ꝑtiū: supra em̄ di. 4. habitū est ꝙ capill⁹ nascitur. ḡ nasci nō solū est ꝑsone vel suppositi: sꝫ ēt nāe. ¶ Preterea id qđ est per se intētū a nā gñante verissime dr nasci. sꝫ nā q̄uis generet hunc hoiem. intēdit tñ hoiem gñare. vt dicit Auic. hō aūt nām cōem significat. ḡ nature hūane maxime cōuenit nasci ¶ Pretea 2m phm. 2. phy si. idē: spē est ꝙ generat ꝛ qđ generat sꝫ nāe est gñare. ergo ipi⁹ est et generari siue nasci. ¶ Preterea xp̄s nō dr nat⁹ de virgīe: nisi sm hoc ꝙ de virginelaccepit: sed nō accepit nisi hūanā naturā. ergo hūana natura dr nasci de ꝟgīe. ¶ Preterea oē qđ cepit eē ex aliqua materia dr gñari: sꝫ humana natura in xp̄o cepit eē ex aliqua materia. ergo hūana nā in xp̄o dr nasci. ¶ Sed cōtra ē qđ dicit Dama. ꝙ nasci est tñ ypostasis. ergo nō ē nature. ¶ Preterea sicē se hꝫ diuina nā xp̄i ad eternā eius gñationē: ita ꝛ hūana natura ad tpalē: sꝫ nā diuina non est nata eterna gñatione. ḡ nec humana temporali.

Respōdeo dicendum quod nasci fieri quoddam est: nihil autē fit nisi vt sit. vnde sm quod alicui conuenit esse: ita et conuenit ei fieri: esse autem proprie subsistētis est. vnde ipsum dicitur proprie nasci et fieri forma autē et natura dicitur esse ex consequēti. non enim subsistit: sed inquātum in ea suppositum subsistit esse dicitur. vnde et ex cōsequēti

cōuenit ei fieri vel nasci non q̄si ipsa nascat̄. sȝ q̄ꝛ ꝑ generationē accipitur. accñtia autē nō dicuntur esse nisi per accñs. vnde et ꝑ accñs fieri dicuntur.

Ad primū ergo dōm: ꝙ ē duplex pars: est eñ pars sub̄e ſ̄ȝ q̄ntitatē: ⁊ hoc vel subsistit in potentia vt in cōtinuis: vel in actu. vt in his q̄ ꝑ tactuȝ iungūtur. vñ tales ꝑtes pñt dici fieri vel nasci: et p̄cipue q̄ñ addunt̄ toti p̄existenti: sec⁹ aūt eēt si generarent̄ ḡnatione toti⁹. q̄ꝛ tūc totū dicere t̄ fieri ⁊ non ipsa. sunt ēt ꝑtes sub̄e in quas diuidit̄ totuȝ ſ̄m rōnē. sicut mā̄ ⁊ forma ⁊ hm̄ōi: cū nō subsistāt neq̄ȝ i actu neq̄ȝ in potētia nō dicunt̄ ꝑ se fieri: nisi forte forma sit subsistēs: sicut est aīa q̄ dr̄ fieri ꝑ creationē p̄ter factionē qua fit cōpositum ꝑ generationē. natura aūt hūana q̄ vt pars significatur nō est nata subsistere: cū nō possit i rerū natura esse nisi i athomo. .i. in suo supposito: ⁊ ideo ip̄a non pōt dici nasci. ℭ Ad secūdū dōȝ ꝙ hō nō significat tm̄ naturam ꝑut hic loquimur. sicut patȝ ex dictis in. 5. di. et iō nō sequit̄ rō. nō eñ natura intendit naturam ꝑducere nisi in supposito. ⁊ ideo nō intēdit generare humanitatē sȝ hoīem. ℭ Ad tertiū dōm ꝙ sicut esse suppositi est. ita ⁊ agere: ⁊ iō sicut nature est generare nō quasi ip̄a generet: sed q̄ꝛ ꝟtute eius sit ḡnatio: ita nō est ipsi⁹ generari quasi ip̄a generet̄: sed quia ꝑ generationē accipitur.

ℭ Ad quartum dōȝ ꝙ sicut xp̄s dicitur homo ratione humane nature: ⁊ tamen humana natura non est hō: ita etiam dicitur nasci ratione humane nature q̄̄ accepit a virgine: ⁊ tamen ipsa humana natura nō generatur. sicut eñ dicit Dio. 2. cap̄. de di. no. non oportet q̄d eodem mo do causa et causatum recipiant predicationem alicuius generis vel speciei sicut calor ē quo aliquis dicitur calidus: et tamen ipse non est calidus sed calor.

ℭ Ad quintum dicendum ꝙ cū esse non sit nature sed suppositi humana natura proprie non cepit esse: sed christus cepit esse in humana natura: et sic per consequens natura cepit esse.

ℭ Utrum diuina natura in xp̄o nata sit de virgine.

D tertiuȝ sic proceditur. videtur ꝙ natura diuina in xp̄o sit nata d virgine filius. enim dei nō dicitur natus de virgine nisi inquantum est incarnatus: sed natura diuina diuina incarnata: vt supra. distinc. 5. dictum est ergo ipsa debet dici nata de virgine. ℭ Preterea quicquid in recto predicatur de petro dicitur nasci ipso nato: sequitur eñ petrus est natus: ergo homo. ergo animal. ergo sub̄a: sed natura diuina in recto predicatur de filio dei: ergo cum filius dei sit natus de virgine: etiam diuina natura debet dici nata de virgine. ℭ Preterea in filio dei nō est accipere nisi essentiam et ꝑprietatem. sed absurdum esset dicere quod ratione proprietatatis tantum dicatur natus de virgine: quia proprietas illa relatio est ſ̄m quam ad patrem q̄ generat sine matre refert. ergo

est natus rõne diuine nature: et sic idē qḋ prius. ¶ Preterea. Bernar. dicit ꝙ in incarnatiõe est fortitudo infirmata: sꝫ infirmari magis est remotuꝫ a natura diuina ꝙ̄ nasci. ergo etiaꝫ põt dici nasci. ¶ Sed cõtra. natura diuina magis conuenit cũ generatione xp̄i eterna ꝙ̄ cum temporali: sed ipsa non est nata de generatione eterna vt in ꝑmo li. di. 5. dictum est. ergo multo minus est nata generatione tp̄ali. ¶ Preterea. humana natura nõ proprie dr̄ nasci generatione humana. ergo multo minus natura diuina.

Respõdeo dr̄m ꝙ natura humana quamuis non dicatur proprie nasci in christo de virgine eo ꝙ nasci non est nature: sed yypostasis tamen consequenter ad generationem se habet: quia est per generationeꝫ accepta. diuina autem natura non est a christo per temporalem generationem accepta. vnde nullomodo debet dici nata de virgine: nec per se nec per consequens: si natura proprie accipiatur ꝫm ꝙ pro essentia supponit: tamen quia aliquando proprie trahitur ad supponendũ pro persona: sicut in. 5. distinctione primi dictum est: ideo etiam aliquando inuenitur ꝙ natura diuina sit nata sicut patet in littera. vnde exponẽdum est sicut magister exponit.

Ad primum ergo dicenduꝫ ꝙ filius dei vniuit sibi humanaꝫ naturam ⁊ in se: quia vnio terminata est ad personam. non auteꝫ ita est de diuina natura: vt patet ex dictis supra. vnde non simile. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ natura diuina non habet inquantum est natura quod predicetur in recto de persona filij dei: sed ratione simplicitatis diuine que non permittit aliquam realem diuersitatem in ipso: sed differentia est in modo significandi qui facit ꝙ aliquid de persona dicatur quod de natura dici non potest. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ in filio dei non solum est accipere naturam ⁊ proprietatem: sed etiam yypostasim siue personam quamuis vnum illorum ab altero ꝫm rem non differat ⁊ ratione yypostasis dicitur filius incarnatus inquantum sibi carnem sociauit in vnitate persone. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ fortitudo dicitur infirmata id est infirmitatem assumsisse. ⁊ ideo impropria est locutio: nec ad consequentiã trahenda.

¶ Utrum ponende sint due natiuitates xp̄i vel vna.

D q̄rtũ sic proceditur. videtur ꝙ non sint ponende due xp̄i natiuitates. nasci enim non est nature sed persone: sꝫ in xp̄o est tantum vna persona ergo ⁊ vna natiuitas. ¶ Preterea. cuꝫ natiuitas sit generatio quedã: ꝑ natiuitatem aliquis ad esse tendit. Sed in xp̄o est tantum vnum esse: ḡ tãtuꝫ vna natiuitas. ¶ Preterea. ea que nõ sunt vni⁹ rõnis nõ debẽt cõnumerari: sicut canis celestis ⁊ terrestris non dicuntur duo canes. sed generatio christi temporalis ⁊ eterna non sunt vni⁹ rationis: ergo non debent dici due natiuitates.

¶ Sed contra. nullus dicitur filius alicuius nisi ratione alicuius natiuitatis. sed christus dicitur filius patris et etiam matris: ergo vtrumque est secundum aliquam natiuitatem: et non secundum eandem: ergo in christo sunt due natiuitates.

¶ Utrum christus debeat dici bis natus.

Questiuncula. **Ulterius** videtur quod christus non debeat dici bis natus ratione enim eius quod aduenit alicui post completum esse non dicitur aliquis natus. sicut homo non dicitur nasci: quamuis capillus per aliquam natiuitatem aduenerit. sed humanitas christi aduenit filio dei post completum esse: ergo propter hoc non debet dici ipse natus quod humanam naturam acceperit. ¶ Preterea. hoc aduerbium bis importat successionem actuum sed generationi eterne non succedit temporalis: quia eterna semper est vnde est simul cum temporali ergo ratione duplicis natiuitatis non debet dici bis natus. ¶ Preterea hoc aduerbium bis importat interruptionem. vnde qui tota die loquitur non dicitur bis loqui. sed eterna generatio non habet interruptionem: ergo ratione eius non debet dici bis natus.

¶ Sed contra. hoc aduerbium bis numerat actum cui adiungitur. sed duplex est christi natiuitas: ergo secundum eas debet dici bis natus.

Respondeo dicendum ad primam questionem quod christus processit a patre eternaliter: et a matre temporaliter: et vtraque processio habet rationem natiuitatis. secundum enim processionem eternam filius est de substantia patris: et exit ab eo in personam distinctam et tamen est coniunctus patri propter indiuisionem substantie: quia verbum apud deum est. vnde patet quod saluantur suo modo tria illa que dicebantur supra esse de ratione natiuitatis et propter hoc dicitur oriri et gigni et nasci. sed processio eius temporalis qua procedit a matre habet natiuitatis rationem: sicut cuiuslibet alterius qui ex sua matre nascitur. vnde sicut due sunt eius processiones vt dictum est in primo libro: ita etiam sunt due natiuitates.

Ad primum ergo dicendum quod quamuis nasci sit persone: est tamen eius ratione nature. vnde secundum duas naturas quas per generationem accepit habet duas natiuitates. ¶ Ad secundum dicendum quod quamuis in christo sit vnum esse: tamen secundum illud habet respectum ad duas naturas: vt supra dictum est. et ita natiuitas est duplex secundum duplicem respectum qui acquiritur persone ad duas naturas acceptas per generationem. ¶ Ad tertium dicendum quod quamuis non sit vna ratio per vniuocationem eterne: et temporalis natiuitatis: est tamen vna per analogiam.

Ad secundam questionem dicendum quod bis cum sit aduerbium ponit numerum circa actum. cum autem motus et actus numerentur tripliciter. scilicet ex subiecto: quia est alius et alius agens. et ex terminis: quia est aliud et aliud quod agitur. et ex mensura actus: quia nunc et tunc agit. hoc aduerbium bis non importat numerum nisi qui causatur ex diuersa mensura vnde non dicitur bis lectum esse si Responsio ad questiunculam.

duo legant: nec si duo libri simul legant: sed quādo diuersis horis legitur. q2 autem in his q̄ agunt in tempore non est alia mensura nisi tempus: & hoc nō est aliud & aliud nisi qn discōtinuatur: ideo bis dr factū esse quando aliquid cum interruptiōe factum est. eternitas aūt & tps sunt diuerse mensure sm diuersam naturā: & nō p discontinuationē. vnde qd fit in eternitate & tpe pōt dici bis factū esse: q̄uis id qd eternū est non interrumpatur nec cesset.

Ad primū ergo dōz q̄ q̄uis humana natura aduenıat filio dei post esse completū: tn̄ filius dei totus subsistit in vtraq̄ natura nō autē ita est de toto homine ad capillum: & iō rō nō pcedit. ¶ Ad 2m dicēdum q̄ rō illa pcedit de his q̄ agunt in tpe. Et similr 3m. & iō non sunt ad propositum.

¶ Utrum in christo sint due filiationes:

D q̄ntuz sic procedit. vr̄ qd in xp̄o sint due filiatiōes multiplicata em̄ cā multiplicat effectus: sꝫ natiuitas est cā filiatiōis ergo cū in xp̄o sint due natiuitates: erūt in ipso due filiationes. ¶ Preterea. relatiua sunt quorum esse est ad aliud se habere: sed esse filiationis eterne non est ad matrem xp̄i se hr̄e: ergo per eam nō refertur ad matrē: sed aliqua filiatiōe refert ad matrē: ergo in xp̄o sunt due filiationes. ¶ Preterea. relatiua posita se ponunt: & interēpta se interimūt. sꝫ maternitate interempta a virgine non interimit filiatio eterna: ergo oportet ponere aliā filiationem que ponat posita maternitate & iterimat ea remota. ¶ Preterea. mot⁹ diuersificat p termīos: sꝫ sicut mot⁹ hꝫ spēciē a termīs: ita relo. g̃ cū xp̄s sit fili⁹ pr̄is & mr̄is opꝫ q̄ alia filiatione ad vtrūq̄ referat. ¶ Preterea. phs in. 5. meta. probat q̄ scia nō refert ad sciētē: q2 cuꝫ referat ad scibile: & hoc sit suuꝫ esse inq̄stuꝫ ad aliquid est: oporteret si diceretur ad scientēꝫ: q̄ haberet duplex esse. si ergo filiatione refert xp̄s ad patrē & matreꝫ: opꝫ q̄ sint due filiatiōes sm esse. ¶ Preterea. sicut supra magister dixit: pr̄ posset carnē assumere. sꝫ si de virgine carneꝫ assumpsisset fili⁹ virginis diceret. nō aūt referret ad virginem filiatione eterna: q2 eam non habet ergo filiatione tpali: ergo eadē rōne opꝫ in christo ponere filiationē temporalē. ¶ Sꝫ cōtra. filiatio est pprietas psonalis: sed in xp̄o est tm̄ vna psona. g̃ tantū vna filiatio. ¶ Preterea sicut xp̄s est fili⁹ pr̄is & mr̄is: ita q̄libet alius hō: sꝫ nō alia filiatione refert hō ad pr̄eꝫ & mr̄eꝫ g̃ nec in xp̄o sunt due filiatiōes. ¶ Preterea. duo accn̄a eiusdeꝫ rōnis non pn̄t esse in eodē subō. vn̄ eadē pr̄nitate hō refert ad multos filios sꝫ suppo^m filiatiōis in xp̄o ē vnuꝫ tm̄: g̃ in eo non pn̄t esse plures filiatiōes: sꝫ vna tm̄. ¶ Preterea qd libet cōtinuū est maius olb⁹ suis ptib⁹: sꝫ in quolibet cōtinuo sunt īfinite ptes in potētia g̃ ad hoc q̄ aliqd referat ad diuersa p diuersas relōnes opꝫ q̄ sint infinite relatiōes in aliquo cōtinuo: qd est incōueniēs. & iterū q̄ in quolibet cōtinuo sint tot equalitates quot rebus equale est. Notula logicalis.

Respondeo dicendum quod sicut in primo libro dictum est: relatio non habet ex hoc quod ad alterum dicitur quod sit aliquid in rerum natura: sed hoc habet ex eo quod relationem causat quod est in re que ad alterum dicitur. et quia ex eo res habet unitatem et multitudinem ex quo habet esse. ideo secundum id in quo relatio fundatur indicandum de ea est utrum sit secundum rem una vel plures. Sunt ergo quedam relationes que fundantur super quantitatem: sicut equalitas que fundatur super unum in quantitate. et cum unitas quantitatis non sit nisi una in re una: inde est quod per unam equalitatem est res equalis omnibus quibus dicitur equalis. alie vero relationes fundantur super actionem et passionem. et in istis considerandum est quod una passio respondet duabus actionibus quando neutrum agens sufficit per se ad actionem complendam: sicut est in eo quod una nativitate nascitur ex patre et matre. unde in patre et matre sunt due relationes secundum rem. sicut et due actiones. sed in nato est una relatio secundum rem secundum quam refertur ad patrem et ad matrem sicut et passio una. Item considerandum est quod quedam relationes non innascuntur ex actionibus secundum quod sunt in actu: sed magis secundum quod fuerunt. sicut aliquis dicitur pater postquam ex actione est effectus consecutus et tales relationes fundantur super id quod in agente ex actione relinquitur sive sit dispositio. sive habitus: sive aliquid ius aut potestas vel quicquid aliud est huiusmodi: sed quia hoc quod relinquitur ex actionibus unius speciei non potest esse nisi unum: inde est quod tales relationes etiam secundum rem non multiplicantur secundum diversas actiones: sed magis sunt unum secundum id quod ex actione relinquitur. et propter hoc non sunt diverse relationes secundum rem in paternitate uno qui generat plures filios nec in magistro uno qui docet plures discipulos. si autem sint plures actiones secundum speciem causant etiam plures relationes specie differentes. unde cum christus non per unam generationem passivam se habeat ad generationem activam patris et ad generationem activam matris sed per aliam et aliam. et he due generationes non sunt unius generis nedum unius speciei: nihil: ut videtur: impediret: quin in christo possent esse due filiationes secundum rem differentes nisi immediatum subiectum filiationis esset suppositum: quod quidem secundum secundam opinionem non est nisi suppositum eternum in christo et quia ex nullo temporali advenit rei eterne aliqua realis relatio: sed rationis tantum. ideo filiatio que consequitur christum ex generatione temporali non est realis: sed rationis tantum: et tamen realiter filius est. sicut et deus realiter dominus ex hoc est quod creatura realiter refertur ad ipsum. unde concedo quod in christo non est nisi una filiatio realis: qua refertur ad patrem: et respectus quidam rationis quo refertur ad matrem. tamen prima opinio que ponit duo supposita posset ponere duas filiationes: nec tamen poneret duos filios masculine: sed duo filia neutraliter: si latine diceretur.

Fūdamenta relationis notantur.

Relatio filiationis in christo declaratur

Ad primum ergo dicendum quod nativitas temporalis sive generatio passiva christi est quedam relatio que secundum rem fundatur in humana natura: et ex hoc nominatur natus: sicut et homo. sed subiectum filiationis non potest esse natura cum sit eius quod habet complementum

speciei: vt supra dictum est. et id due natiuitates causant duas filiationes: sed vnam tn̄ ſm rem: et aliam ſm rationem. ¶ Ad 2m dicendum: ꝙ phs non accipit eē ſm ꝙ dr actus entis. sic em̄ relatio nō hz esse ex eo ad qd dr: sed ex subiecto sicut oīa alia accidētia: sed accipit esse pro quiditate vel ratione quam signat diffinitio. ratio aūt relōnis ē ex respectu ad alterum: vnde ex hoc ꝙ filius dei refertur ad matrem nō oportet ꝙ habeat aliam filiationem ſm rem: sed aliū respectum relationis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ maternitas posita ponit aliū respectū in xp̄o: et remota remouet illum respectum: sed nō opz ꝙ ponat aliam filiationem realem.

¶ Ad 4m dicendū: ꝙ oīs motus est aliquid ſm rem: nō autē oīs relatio: ergo quamuis ex terminis multiplicentur respectus relationis: non tn̄ oportet ꝙ multiplicentur relationes ſm rem: sicut motus multiplicant ſm rem ex diuersitate terminorū. ¶ Ad quintū dicendum ꝙ respect⁹ sciētie ad scientem et ad scibile non est vnius rationis: sed respectus eius ad scientem inest ei ex hoc ꝙ est accñs. respectus autē eius ad scibile iest ei ex hoc ꝙ est sciētia. vñ si referret iquātū est scia ad vtrūqꝫ oporteret ꝙ essent respect⁹ diuersi ſm speciē. sꝫ respect⁹ filij ad patrē et ad matrē ē ad terminos vnius rationis. vñ nō opz ꝙ sit diuersa relatio ſm speciē neqꝫ ſm rem. ¶ Ad 6m dōm ꝙ si pr̄ carnē assūpsisset de virgine eēt fili⁹ virgīs: nō qdē per aliquā realē filiationē: cuius suppositum eternum subiectum eēt sed per respectum rationis tn̄.

¶ Expositio textus.

Ec em̄ nasci de virgine. i. hoīem assumere. Verū est si hūana natura dicat hō: et si assumere dicatur ad se sumere vel in se: qd diuine nature non conuenit.

¶ De adoratione humanitatis xp̄i: an eadē sit adoratio humanitati et diuinitati exhibenda. ¶ Distinctio. ix.

Reterea inuestigari opz vtrū caro xp̄i ⁊ aīa vna eadēqꝫ cum verbo debeant adoratione adorari: illa. s. que latria dicitur Si enim aīe vel carni xp̄i exhibetur latria q̄ intelligitur seruitus siue cultus soli creatori debit⁹: cū aīa xp̄i vel caro creatura tm̄ sit: creature exhibetur qd soli creatori debetur. Qd facienti in idolatriā deputat. Jōqꝫ qbusdā vr̄ nō illa adoratiōe. q latria est: carnē xp̄i vel aīam esse adorādā: sꝫ ea q̄ dulia ē: cui⁹ duas species vel modos eē dicunt. Est em̄ cuiusdā modi dulia q̄ creature cuilibet exhiberi pt̄. ⁊ ē qdā soli hūanitati exhibēda: nō alij creature: q: xp̄i hūanitas sup oēm creaturā est veneranda et diligenda nō tn̄ a deo vt cult⁹ diuinitati debitus ei exhi-

Dulie due sūt spēs.

beatur qui cultus in dilectio ne et sacrificij exhibitione atque reuerentia consistit: que latine dicitur pietas: grece autem theosebia. i. dei cultus: vel eusebia. i. bonus cultus. Alijs autem placet xpi humanitatem vna adoratione cum verbo esse adorandam: non propter se, sed propter illum cuius est scabellum: cui est vnita. Nec ipsa humanitas sola vel nuda: sed cum verbo cui est vnita. nec propter se: sed propter illum est adoranda. nec qui hoc facit idolatrie reus iudicari potest: quia nec soli creature nec propter ipsam: sed creatori cum humanitate et inhumanitate sua sua seruit. De hoc Jo. Dam. ita ait. Due sunt nature christi ratione et modo differentes: vnite vero secundum hypostasim. vnus igitur xps est deus perfectus et homo perfectus: quem adoramus cum patre et spiritusancto vna adoratione cum incontaminata eius carne: non inadorabilem carnem dicentes. adoratur enim in vna verbi hypostasi: que hypostasis generata est: non creature venerationem prebentes. Non enim vt nudam carnem adoramus: sed vt vnitam deitati in vnam hypostasim dei verbi duabus reductis naturis. Timeo carbonem tangere propter ligno copulatum ignem adoro xpi dei mei filii vtrasque natura propter carni vnitam diuinitatem. non enim quartam appono personam in trinitate: sed vnam personam confiteor verbi et carnis eius. His verbis insinuari videtur christi humanitatem vna adoratione cum verbo esse adorandam. De hoc etiam Augustinus ex sermone domini: vbi dicit. Non turbetur cor vestrum: ita dicit Dicunt heretici filium non natura esse deum: sed creatum. Quibus respondendum est: quia si filius dei non est deus natura sed creatura: nec colendus est omnino nec vt deus adorandus: dicente apostolo. Coluerunt et seruierunt potius creature quam creatori. sed illi adhuc replicabunt et dicent. Quid est quod carnem eius quam creaturam esse non negas simul cum diuinitate adoras: et ei non minus quam diuinitati deseruis. Ego dominicam carnem imo perfectam in xpo humanitatem ideo adoro quod a diuinitate suscepta et deitati vnita est vt non alium et alium: sed vnum eundemque deum et hominem dei filium esse confitear. Denique si hominem separaueris a deo: illi nunquam credo nec seruio velut si quis purpuram vel diadema regale iacens inueniat nunquid ea conabitur adorare? cum vero ea rex fuerit indutus periculum mortis incurrit: si ea cum catholica confessio.

rege adorare q̄s contēpserit Ita etiā in xp̄o dn̄o hūanitatē nō solā vel nudā: sʒ diuinitati vnitā. s. filiū vnū deū verū & hoīem verū si q̄s adorare cōtēpserit eternal'r moriet. Itē sup psalmū nōagesimū octauū vbi dicit. Adorate scabellū pedū eius. qm̄ sctm̄ est sciendū ē q: in xp̄o terra est id ē caro q̄ sine īpietate adoratur. Suscepit em̄ de terra terrā: q: caro de terra ē: & de carne marie carneʒ accepit. Hec sine impietate a vbo dei assumpta adorat a nobis: q: carneʒ ei⁹ nemo mādu cat nisi prius adoret: sed q̄ adorat nō terrā intuetur sed potius illū cui⁹ scabellū est: ppter quē adorat. His auctoritatib⁹ premisse īnuestigatiōis absolutio explicatur.

scabellū xp̄i adorā dum.

Diuisio textus.

Ostquā magister determinauit q̄d cōueniat nature diuine ex vnione ad hūanā. Hic determinat q̄d cōueniat humane ex vnione ad diuinā: q. s. adorat adoratiōe latrie. Diuiditur aūt hec pars in duas partes. In prima mouet questionē. In scd̄a determinat eaʒ ibi. (Ideo q̄busdā) Et hec diuidit in duas ptes fm q̄ duas opiniones ponit. Secūda incipit ibi. (Alijs placet.) Et hec diuidit in tres. In prima ponit solutionē. In scd̄a respondet ad obiectionē factā in ꝯtrarium ibi. (Nec cōtra hoc facit.) In tertia ꝯfirmat solutionem ibi. (De hoc Joānes ita ait.) Hic ē duplex q̄stio. Primo em̄ querit de latria. Scd̄o de dulia.

Questio. I.

Irca primum q̄runt tria. Primo q̄d sit latria. Secundo cui debet. Et habito q̄ soli deo: q̄ritur tertio q̄liter sit ei exhibēda.

Utrū latria sit virt⁹ vel donū.

D primū sic pcedit. vr̄ q̄ latria non sit virtus. oīs em̄ virtus in libera volūtate ꝯsistit: sed seruitus libertati opponitur. cū ergo latria sit seruitus: vt dr̄ in lr̄a: vr̄ q̄ non sit virtus. Preterea oīs virt⁹ cōsistit pn̄cipal'r in actu volūtatis. sed latria cōsistit in actu exteriori. s. in exhibitione sacrificiorū: ergo vr̄ q̄ non sit virtus. Preterea ad latriā ptinet reuerētiā deo exhibere. hoc aūt ad donū timoris ptinet: ergo latria est donum: et nō virt⁹. Preterea latria dr̄ alio nomi͂e pietas: vt habet ex littera sed pietas ē donum: ergo latria non est virtus sed donum.

Sed contra. Laudabile fm philosophum est proprium virtuti: sed actus latrie est maxime laudabilis: ergo latria est virt⁹. Preterea oīs actus qui cadit ī p̄cepto legis est actus virtutis quia intentio legislatoris est inducere hoīem ad virtutem: vt dicitur. 2. Ethico. sed actus latrie

precipitur per primũ mandatũ ergo latria est virtus.

¶ Utrum sit virtus generalis.

Prima qstiuncula. Alterius videtur q sit virtus generalis. Augu.t.em.di.x.de ciui.dei. Uerum sacrificiũ est oẽ opus qd geritur: vt sancta societate deo iungamur. sed hmõi est oẽ opus virtutis: ergo oẽ opus virtutis est verum sacrificiũ. sed sacrificium deo offerre proprie ptinet ad latriã: ergo ad ipsam ptinent omnes actus virtutũ: et sic ipsa ẽ virtus gnalis. ¶ Preterea per oẽ opus virtutis deo seruit. Luc.18. Cũ oia bene feceritis dicite: serui inutiles sumus. sz latria est seruitus deo debita: ergo oẽ opus virtutum ptinet ad latriã: et sic idem qd prius. ¶ Preterea qcũqz facit aliquid ad gloriã alicuius exhibet ei reuerentiã. sed apostolus prime Corinth.22. docet omnia in gloriam dei facere. ergo per oia opera virtutũ recte facta exhibetur deo reuerentia. sed reuerentiam deo exhibere ptinet ad latriam: ergo ipsa est virtus generalis. ¶ Sed cõtra. Uirtus generalis nõ precipitur speciali legis precepto: sed tota lege: sicut pat de iustitia legali. sed latria precipitur speciali precepto. s. p primum prime tabule: ergo ẽ virtus specialis. ¶ Preterea vitio speciali opponitur virtus specialis. vnde philosophus.5. Ethicorum. probat iustitiã esse specialẽ virtutẽ propter hoc q ei opponitur auaritia: que ẽ speciale vitium. sed latrie opponit speciale vitiũ. s. idolatria. ergo est spãl virtus

Scda qstiuncula. ¶ Utrum sit virtus theologica. Alterius videtur q sit virtus theologica. Augustinus dicit in Encheri. Si querat quo colit deus respondetur fide spe et charitate sed latria dicitur cultus dei: vt ex ista habet ergo latria ẽ fides spes et charitas: que sunt virtutes theologice. ¶ Preterea virtus theologica ẽ q hz deũ p obo sic fides qr credit deus et sic de aliis sz latria hz deũ p obo: qr ea colit. ergo latria ẽ virtus theologica. ¶ Preterea ois virtus cardinalis est medium inter supfluũ et diminutũ sz latria nõ ẽ hmõi qr deus nõ põt nimis coli: ergo latria non est virtus cardinalis: sed theologica.

¶ Sed cõtra. Nulla virtus theologica hz actũ exteriorẽ: sed latrie actus est sacrificiũ offerre qui ẽ actus exterior. ergo non est virtus theologica

¶ Utrũ ad aliquam virtutũ cardinalium reducatur.

Tertia qstiuncula. Alterius queritur ad quã virtutũ cardinaliũ reducat. et videtur q nõ ad iustitiam de qua magis videtur. Justitia em fm q est specialis virtus vna de qttuor cardinalibus cõsistit fm phm in cõmunicatiõe actiue vite. sed in psenti vita non est nobis cõmunicatio cuz deo. vnde dr Danie.2. Exceptis diis quorum nõ est cũ hoibus cõuersatio. ergo nõ põt nobis esse iustitia ad deũ: sed latriam deo exhibemus: ergo non potest eẽ species iustitie. ¶ Preterea fm philosophum quinto Ethicorũ. nõ est iustitia proprie dicta inter dominum et seruum sicut nec alicuius ad se quia seruus qd ẽ et qd habet domini ẽ similiter nec patris ad filiuz qui est quasi pars eius. sed nos habemus nos ad deum sicut serui

ad dñm: et filiū ad patrē: ergo nō est iustitia nostri ad deū: et ita latria nō ē pars iustitie. ¶ Preterea iustitia proprie in equalitate cōsistit: sicut dicit philosophus. 5. Ethicorum. sed non est possibile nos equari deo sm opus nostrū ergo non potest esse iustitia nostri ad deum: et sic idē qđ prius. ¶ Sed contra Tullius in rethorica ponit religionē speciē iustitie: sed religio sm qꝫ ipse accipit est idem qꝫ latria: qꝛ religio, sm eum est: que superiori cuidā nature: quā diuinā vocant cultum cerimoniāqꝫ affert: ergo latria ē species iustitie. ¶ Preterea reddere debitū actus est iustitie: sed latria est cult⁹ deo debitus. vnde exhibet deo qđ ei debetur: ergo latria est pars iustitie.

Regula logicalis.

Respōdeo dicēdū: ad primā questionē qꝫ qñ aliqđ cōmune i multis inuenit si in aliquo eorū sm specialem modum inueniat: habet etiam nomen speciale: sicut nasus curuus dicitur simus. Similiter cum obsequium diuersis possit exhiberi: speciali quodam et supremo modo deo debetur: quia in eo est suprema ratio maiestatis et dominij: et ideo seruitium vel obsequium quod ei debetur: speciali nomine noiatur et dicitur latria. Hoc autem nomen tripliciter sumitur. quādoqꝫ enim pro eo quod deo i obsequium exhibetur sicut sacrificiū genuflectiōes et huiusmodi qñqꝫ autem pro ipsa exhibitione: quandoqꝫ vero pro habitu quo exhibetur obsequium. et primo modo latria non est virtus: sed materia virtutis. secundo modo est actus virtutis: tertio modo est virtus: et nominatur hec virtus quattuor nolbus: dicitur em̄ pietas quantum ad effectū deuotionis: qđ primuꝫ occurrit dicitur etiam theosebia. id est diuinus cultus: vel eusebia. id est bonus cultus quantum ad intētionem attentam: illud em̄ coli dicitur cui studiose intēditur sicut ager vel animus vel quicqđ aliud: dicitur etiam latria id est seruitus quantuꝫ ad opera que exhibētur in recognitionem dominij: qđ deo ꝯpetit ex iure creationis. dicitur etiā religio quātum ad determinationem operꝫ ad que homo se obligādo in cultum dei determinat: quibus tamen nominibus vna et eadē virtus nominatur sm diuersa que ad ipsam concurrunt

Liberi et serui rō discutitur.

Ad primū ergo dōm: qꝫ sm philosophum in pncipio metha. Liber est qui sui causa est: vnde seruus dicitur qui causa alterius est: et iseruitium qđ causa alteri⁹ agit: sed alteri⁹ causa agi est dupliciter: vel sicut finis: sicut seruus nō lucratur sibi: sed dño: vel sicut mouētis: sicut seruus non ꝓprio motu: sed motus sicut instrumentū dñi operat: seruitiuꝫ ꝙ ꝗtū ad hoc sꝫ tollit libertatē volūtatis: et p ꝯńs virtutē: sꝫ ꝗtū ad pmū nō: qꝛ hō pōt pp alterū opari: qđ sibi dꝫ etiā ꝓpria voluntate: et sm hoc latria dicitur seruitus. ¶ Ad scđm dōm: qꝫ ꝗnis virtus habeat qꝫ sit virt⁹ ex actu interiori. s. ex electione: tamen qꝫ sit determinata virt⁹ habet ex actu exteriori: qꝛ nr̄a electio determiatur p actū exteriorem ꝙ elicit sm quē attingit virtus propriū obiectū vel mām ex

quo specificatur actus vel habitus: et ideo virtutes quedam habent actus exteriores non solum interiores: sicut patet de fortitudine et iustitia. ¶ Ad tertium dicendum: quod revereri inquantum huiusmodi est actus timoris: sed exhiberi reverentiam inquantum est deo debitum est proprie latrie. unde non sequitur idem esse latria et timoris donum sicut etiam pugnare viriliter est actus fortitudinis inquantum huiusmodi: sed pugnare in acie regis inquantum miles hoc debet ei propter feudum: quod tenet ab eo: et est actus iustitie. ¶ Ad 4m dicendum quod pietas inquantum est donum consistit in quadam beniuolentia supra modum humanum ad omnes: sed pietas: secundum quod hic accipitur consistit in quadam deuotione ad deum cui latria exhibetur: et hoc infra in tractatu de donis melius patebit.

Responsio ad primam questiunculam

Ad secundam questionem dicendum quod aliqua virtus dicitur generalis quattuor modis. vno modo quia predicatur de qualibet virtute sicut iustitia legalis que conuertitur cum virtute: et est idem subiecto ratione differens: vt dicit philosophus 5. Ethi. et sic dicitur generalis quantum ad suam essentiam. Secundo modo dicitur generalis inquantum ab ea dependent alie virtutes participantes eius actum: et hoc modo prudentia generalis dicitur: quia ex ea omnes alie virtutes morales rectitudinem electionis participant et sic actus eius immiscetur actibus omnium aliarum virtutum nihilominus tamen ipsa se est specialis secundum quod habet specialem rationem obiecti. scilicet elegibile ad opus. Tertio modo dicitur generalis inquantum operatur circa actus omnium virtutum: ita quod omnes cedunt ei pro materia: sicut magnanimitas que operatur magna in omnibus virtutibus: vt dicitur 4. Ethi. et tamen in se specialis virtus est. quia rationem specialem obiecti in omnibus attendit. scilicet dignum magno honore. Quarto dicitur aliqua virtus generalis inquantum ad eam concurrunt diuerse virtutes. quia scilicet actus eius preexigit actus multarum virtutum: sicut etiam ad magnanimitatem preexiguntur alie virtutes. quia nullus potest dignificare magnis nisi virtuosus sit. Prima ergo generalis est quasi vniuersalis. Secunda quasi cause dantis esse. Tertia quasi mouentis per imperium. Quarta quasi totius integralis comprehendentis multa. ¶ Sic ergo dicendum est quod latria in se considerata est specialis virtus: quia habet specialem rationem obiecti: et actus. scilicet vt exhibeatur aliquid deo in recognitionem seruitutis: sicut feudotarius aliquid reddit domino suo in recognitionem dominij. vnde actum et obiectum habet formaliter vnum et specialem quantum ad predictam rationem quamuis materialiter sint multi actus et multa obiecta. Potest autem dici generalis quantum ad duos vltimos modos. Potest enim vti actibus aliarum virtutum materialiter sub predicta ratione proprij obiecti: et iterum ad actum eius preexiguntur multe virtutes alie sicut fides que ostendit cui exhibenda sit latria: et charitas que afficit ad eum cui exhibenda est et sic possunt multa alia concurrere. Quamuis autem vtatur materialiter actibus aliarum virtutum sub ratione proprij actus: tamen vtitur quibusdam actibus qui non sunt proprie alicuius alterius virtutis elicitiue sicut offerre sacrificia: facere prostrationes et huiusmodi: nisi forte sicut imperantur a charitate et ostenduntur a fide: non autem eliciuntur: et isti videntur proprie actus esse latrie.

latria est virtus specialis.

Ad primum

Ad primū ergo dōm q̄d offerre sacrificia est tm̄ de illis que ptinēt ad latriā elicitiue. vñ hoc q̄ dr̄ oē opus quo deo iungimur eē sacrificiū est metaphaorice dictū in q̄ntum deū placabilem reddit ad q̄d sacrificiū offertur. ¶ Ad scd̄m dōm q̄ aliud est deo seruire ⁊ aliud exhibere aliquid in recognitionē seruitutis. p̄mū enim oīs virtutis cōmune est. secundū autē pprium est latrie. vnde latria includit seruitiū in ratiōe sui subiecti: ⁊ pp hoc per se inest ei ⁊ a seruiēdo noīat: alijs autē virtutibus accidit ⁊ nō pertinet ad proprias ratiōes ipsarum. ¶ Ad tertiū dicēdum q̄ secundū q̄ actus aliarū virtutum in gloriā dei fiunt sic materialr̄ assumūtur a latria vt dictū est.

Rñsio ad secūdam q̄stiunculaz.

Ad tertiā q̄onem dōm q̄d virtutes theologice dicūtur ppt̄e ille q̄ habēt deū p obiecto ⁊ fine: vnde nulla v̄tus theologica h̄z actum circa rē creatam ppr̄ie loquēdo: charitas enim nihil in hoīe diligit nisi deum: obiectū autez circa q̄d agit latria est id quod reddit deo in recognitionez seruitutis: quod nō est deus. vnde nō est virtus theologica: sed ad cardinales reducit.

Ad primū ergo dicendū q̄ deus dr̄ coli fide spe ⁊ charitate non quasi cultus eliciat his virtutibus: sed qr̄ dcē virtutes ordināt ad cultū: vel etiā qr̄ actus dcāꝝ virtutū mālr̄ ꝯcedūt in cultum modo p̄dcō. ¶ Ad s̄m dōz q̄ cū dr̄ colo: vel adoro deū: q̄uis actus videat trāsire in deum sicut in obm: trāsit tñ in rē aliaz sicut in obiectū: ⁊ in deū sicut in finē: qr̄ colere deū est aliqd exhibere deo in ptestationem seruitutis. ¶ Ad tertiū dōm q̄ sup̄fluū ⁊ diminutū inter q̄ mediat virt⁹ moralis nō attēdit s̄m q̄ntitatē absolutā: sed in ꝯpatōe ad rōnē rectā: vt. s. fiat aliq̄d s̄m q̄ dz q̄ntū ad oēs circūstantias. Vñ cōtingit q̄ q̄ntū ad aliquā circūstantiā v̄tus aliq̄ ponit in maximo sicut magnanimitas q̄ est circa maximos honores: ⁊ magnificētia que est circa maxios sumptus. vñ ⁊ in latria sup̄fluū est nō q̄ deus colat nimis: sz q̄ntū ad has circūstantias exhibere cultū latrie: cui nō dz cult⁹ exhiberi: ⁊ sic est idolatria: vl̄ qñ non dz: ⁊ sic est supstitio: q̄ est religio supra modum obseruata.

Rñsio ad tertiā questiunculam.

Ad quartā q̄onez dicendū q̄ s̄m p̄hm iustitia s̄m q̄ est spālis virt⁹ cōsistit in bonis q̄b⁹ hoīes sibi inuicē cōicant in vita ista sicut sunt pecūia honores ⁊ hmōi s̄m q̄ vn⁹ alteri hmōi cōicare potest: in q̄b⁹ iudex s̄m legē equalitatē ꝯstituit vt vnusq̄sq; habeat q̄d sibi debet nō plus nec minus: ⁊ in hac eq̄litate ꝯsistit iustitia. vñ iustitia sic accepta vt ipse dicit nō est nisi in illis q̄ nati sunt regulari eadē lege ⁊ sub eodē principe esse ⁊ equaliter p̄ncipari. Unde s̄m ip̄z talis iustitia nō est dñi ad seruum nec p̄ris ad filiū: qr̄ seru⁹ ⁊ fili⁹ res eoꝝ sunt. vñ nō est ad eos iustitia sicut nec ad seip̄m: tñ ē ibi quidā modus iustitie scd̄m q̄ dñs reddit seruo q̄d sibi debet vel ecōuerso: q̄d appellat iustū dñatū: ⁊ hoc mō se h̄z ad iustitiā latria qr̄ ꝯsistit i hoc q̄

reddit deo qđ sibi debet. vñ reducũt ad iustitiã nõ q̃si sp̃es ad gen⁹: sꝫ sic virtus ãnexa ad p̃ncipalẽ q̃ participat modũ p̃ncipalis. ¶ Et p̄ hoc p꞉ r̄nsio ad duo p̄ma que s̄m istã viam p̄cedũt. ¶ Ad tertiũ aũt dõm qđ p̄dcũs modus iustitie q̃ est filij ad patrẽ ⁊ hoĩs ad deũ nõ req̃rit eq̃litatẽ vt exhibeat̃ s̄m dignitatem ei⁹ cui exhibet̃: sed s̄m possibilitatẽ reddẽtis. vñ dicit ph̄s in octauo ethi. q̄ nõ in oib⁹ reddẽdũ est q̄ est s̄ꝫ dignitatẽ quẽadmodũ in his q̃ ad deos ⁊ parentes honoribus: nullus em̄ s̄m dignitatẽ alteri retribuit. Scđꝫ potẽtiaꝫ aũt famulãs iustus esse vr̃.

¶ Utrum humanitati christi exhibenda sit latria.

Ad scđm sic p̄cedit̃. videt̃ q̄ hũanitati x̄pi nõ sit latria exhibẽda: dr̃ em̄ i gl. super illud psal. Adorate scabellũ pedũ ⁊c. Caro x̄pi nõ est adorãda illa adoratõe latrie q̃ soli deo debetur. ¶ Preterea. ea q̃ ad nãm p̄tinẽt in x̄po distincta sunt: sꝫ reuerẽtia nõ solũ debet̃ p̄sone: sed nãe: cũ igit̃ nã hũana sit alia a diuina alia sibi debet̃ reuerẽtia: ergo non debet̃ sibi latria que tm̄ deo debet̃. ¶ Preterea. sicut dcm̄ ẽ. latria exhibet̃ deo inq̃ꝫtum est ipse dñs per creationẽ: sed creare nõ conuenit humanitati x̄pi: ergo nõ est ei exhibenda latria. ¶ Sed ꝯ. sicut aĩa rõnal' ⁊ caro vnus est hõ: ita de⁹ ⁊ hõ vnus ẽ x̄ps: sed eadẽ reuerẽtia exhibet̃ aĩe hoĩs ⁊ carni eius: ergo eadẽ reuerẽtia exhibenda est filio dei ⁊ hũanitati assumpte: ⁊ sic adorãda ẽ latria. ¶ Preterea. hoc idẽ p꞉ p̄ auctes ⁊ exẽpla in l'ra posita.

¶ Utrum imaginibus christi sit exhibenda latria.

Alterius videt̃ q̄ nec imaginibus x̄pi cult⁹ sit exhibẽd⁹ latrie Exo. 20. Nõ facies tibi imaginẽ: neq̄ vllã siĺitudinẽ: ergo multo min⁹ licet adorare imaginẽ x̄pi. ¶ Preterea. de nullo alio irridẽt̃ i scripturis idolatre: nisi q2 op̄a manuũ suaꝝ adorauerũt: q̄b⁹ ipi faciẽtes meliores erãt: sꝫ siĺr imagines q̃s ecclia adorat sunt opera manuũ hoĩuꝫ: ergo vr̃ in siĺeꝫ derisionẽ incidere. ¶ Preterea i cultu diuino nõ sunt exhibẽda nisi ea q̃ per legẽ dei determinãtur: sꝫ nõ iuenit̃ i sacris scripturis institutũ de imaginũ adoratiõe: ergo vr̃ nimis p̄sũptuosũ fuisse imaginũ adoratiõeꝫ iducere. ¶ Sed ꝯ. imago inq̃ꝫtum hm̃õi ducit in imaginatũ: sꝫ in imaginatũ haꝝ imaginũ q̃s adoram⁹ ẽ x̄ps q̃ est adorãdus adoratiõe latrie: ergo ⁊ imago ei⁹. ¶ Preterea. Basili⁹ dicit q̄ honor imaginis ad p̄thopicũ refert̃. i. ad p̃ncipalem figurã. s. ad imaginatuꝫ: ergo idẽ honor vtriq̄ exhibẽdus est: ⁊ sic idem quod prius. Prima q̃stiuncula.

¶ Utrum beate virgini sit exhibenda latria.

Alterius vr̃ q̄ btẽ virgini sit latria exhibẽda: q2 Dam. dicit qđ honor m̃ris refert̃ ad filiũ: si ergo fili⁹ latria ẽ adorãdus siĺr ⁊ mater. ¶ Preterea. de ipa cãtat̃. Secũq̄ faciet m̃reꝫ p̄cipẽ p̄ris iperij: ⁊ ab oib⁹ dr̃ dña mũdi ⁊ regia angeloꝝ: sꝫ deo exhibet̃ latria inq̃ꝫtũ est dñs ⁊ rex: ergo ⁊ v̄gini m̃ri Scđa q̃stiuncula.

oz latriā exhiberi. ¶ Preterea. Aug. in sermone de assūptiōe virginis, pbat q̄ corpus virgis nō est icineratū: qz est eiusdē nāe cū corpore filij qd ex suo sumptū est: ergo si corpus filij ē adorādū adoratiōe latrie: videt q̄ similr mater. ¶ Sed 5. btā virgo est pura creatura: sed latria soli creatori debetur: ergo ei nō debetur latria. ¶ Preterea. ipsa adorat deū latria: sed nō est eiusdē latriā exhibere ꝛ recipe: sicut nec creari ꝛ creare: ergo latria non est exhibenda beate virgini.

¶ Utrū cruci sit exhibēda latria

Alterius vr̄ q̄ non sit exhibenda cruci: sicut eñ sʒ hūanitatē passus ē in cruce: ita sm̄ diuinitatē celū est sedes ei⁹: sed celū ppter hoc nō est adorādū latria: ergo multo min⁹ crux cū latria adorat xpo rōne diuinitatis: nō rōne humanitatis. ¶ Preterea. res inanimata idignior est hoie: sʒ honor latrie nō est exhibēd⁹ ab hoie nisi ei q̄ est supra hoiem: ergo crux nō dʒ latria adorari. ¶ Preterea. maiorē affinitatē hʒ ad xpm btā virgo q̄ crux eius: sed virgo nō adorat latria: ergo mlto min⁹ crux. ¶ Sʒ 5. reliquie alioꝝ scōꝝ honorant eodē honore q̄ ipsi sci: sʒ crux est de reliquijs xpi: ergo ē adorāda latria sicut xps. ¶ Preterea. crux est imago xpi crucifixi: sed imago crucifixi xpi est adoranda latria: ergo ꝛ crux.

tertia q̄stiuncula.

¶ Utrum viris sanctis honor latrie sit exhibendus.

Alterius querit: vtrū viris scis sit exhibēdus honor latrie: ꝛ vr̄ qd sic: qz latria exhibet deo ratiōe diuinitatis: sed sci participatōe dicūtur dij ergo eis dʒ latria exhiberi. ¶ Preterea. imago ipressa diuinitus est nobilior q̄ que facta est humanitas: sed imagines dei q̄s hō fecit adorant latria: ergo multo forti⁹ viri sci in quib⁹ deus suā imaginē impssit ꝛ reformauit. ¶ Preterea ab:aā vt legitur Gene. 18. tres viros q̄ angeli erāt: vt dicit Aug. adorauit adoratiōe latrie: ergo vr̄ q̄ ꝛ alijs scis latria exhiberi possit. ¶ Sed 5. est qd legit Actu. 14. d paulo ꝛ barnaba qui phibuerūt illos qui eis sacrificare volebant. ꝛ in Hester. 13. legitur de Mardocheo qui noluit adorare aman ne honorem dei videretur transferre ad homines.

Quarta q̄stiuncula.

¶ Utrū sine pctō alicui creature possit honor latrie exhiberi.

Alterius vr̄ q̄ sine peccato alicui creature possit latria exhiberi. legitur eñ Apoc. vlt. q̄ ioānes voluit angelū adorare: ꝛ phibitus est ab eo: non autē phibuisset si eū dulia adorare voluisset qz hec angelis sanctis debet: ergo volebat eū adorare latria: ꝛ ita hoc pōt fieri sine peccato: vt videt. ¶ Preterea. opus sm̄ intētionē iudicatur: sed aliqs adorās angelū qui in forma xpi apparet hʒ intētionē bonā credēs ipm esse xpm: ergo adorādo nō peccāt. ¶ Preterea. aliqs adorat hostiā non cōsecratā adoratione latrie credēs ipsaʒ esse cōsecratā ꝛ non peccat. qz ignorantia facti excusat eū: sed tñ idolatria est: qz decretalis dicit qd sacerdos qui nō consecrat ꝛ fingit se cōsecrare: facit populuʒ idolatrare: ergo vr̄ q̄ hō possit creature latriā exhibere sine peccato.

Quarta q̄stiuncula.

¶Sed cōtra. si aliquis hoc qd debet tēporali dn̄o in recognitionē dominij alteri exhiberet: reus esset infidelitatis apud ipsuz: ergo multo amplius peccat si cultū deo debitū creature impēdat. ¶Utrum sit exhibita sit vniuoca cum illa que deo exhibetur.

Sexta q̄stiuncula.

Alterius vr̄ q si creatur exhibeatur vniuoce dicat̄ cuz ea q̄ exhibet̄ deo: mā eniz nō diuersificat speciē: sed cultus exhibitus deo et creature nō differt: vt vr̄ nisi materialr̄: ergo nō differt s̄m speciez: et ita dr̄ vniuoce. ¶Preterea. beatitudo vniuoce dr̄ quis a quibusdā querat̄ vbi est. s. in deo: a quibusdā vbi non est. s. in diuitijs. igit̄ silr̄ latria dicet̄ vniuoce siue exhibeat̄ cui est exhibenda: siue cui nō est exhibēda. ¶Preterea omis cultus deo debitus est latria: sed idolatria est cultus deo debitus idolo exhibitus: ergo est latria: et sic idem qd p̄us. ¶Sed contra. idem vniuoce sumptū nō pōt esse virtus et vitiū: sed latria q̄ deo exhibet̄ est virtus: que autē creature est vitiū: ergo nō dicit̄ vniuoce. ¶Preterea. deus nō vniuoce dr̄ de deo vero et idolo: sed vterqz mouet̄ ex diuinitate eius cui latriam exhibet: ergo videt̄ q nec latria vniuoce dicatur.

Respōdeo dōz ad primā q̄ōnez q duplex est modus quo aliqd honorat̄. aliquid eni honoratur rōne sui et rōne alterius. s̄m philosophū eni in p̄mo ethi. Laus et honor in hoc differūt q laus debet̄ alicui propter bonitatem quā hz ex ordine ad alteruz: vt quādo facit actū cōgruentem fini: honor autē debetur alicui propter bonitatez quā habet scd̄m se. vnde s̄m ipsuz. laus debetur hominiū ppter actus virtutum qui ordinātur ad felicitatē: honor autē debetur deo et diuinis. vnde sicut laus non debet̄ nisi actui vel agēti qui est dn̄s actus q̄si per electionē agens: ita etiā nec honor: quis etiaz honor nō ita debeatur actui sicut laus: sed magis agenti: ergo rōne sui honorat̄ illud cuius est per electionē agere: sed ratiōe alterius honorat̄ qd rōne honorati est. vnde parti hominis s̄m se considerare non debet̄ honor nisi rōne alterius. id autē cuius est agere persona est vel suppositū: quia actus sunt individuorū. vnde q̄tum ad primū modū honoris non debetur humanitati xp̄i honor separatim a persona diuina: sed in ipsa et cū ipsa adorat̄ sicut manus cuz hoīe: et ideo s̄m hoc debet̄ sibi honor latrie: q̄tum autē ad s̄m modū honoris: qui partibus et etiā rebus inanimatis exhibet̄: debetur sibi per se reuerētia et honor: et ideo nō debet̄ sibi latria: sed dulia excellēs ppter singularem modū dignitatis quē habet ex vnione ad verbū: patet ergo q honor quo honorat̄ aliquid rōne sui ad humanitatem christi nō pertinet vt per se cōsideratā: sed solum vt honoratur vno honore cū supposito in quo est: et sic debet̄ ei latria: sed honor qui debet̄ ei ratiōe alterius pertinet ad eam etiā in se consideratam: et sic debet̄ ei dulia: et quia scd̄m primū modum magis pprie dicit̄ aliquid honorari quā s̄m 2^m. moduz: iō magis pprie dicit̄ q humanitas christi ado=

Honor exhibetur duplex.

Honor q̄uo xp̄o debetur.

retur latria quam dulia: et hoc secundum secundam opinionem: sed secundum primam opinionem magis proprie diceretur quod sit adoranda dulia: quia prima opinio ponit humanitati aliud suppositum agens preter suppositum eternum cui debeatur latria.

Ad primum ergo dicendum quod humanitas potest considerari dupliciter: vel prout intelligitur non coniuncta verbo: et sic non debetur sibi latria. sed hec consideratio est in intellectu tantum: vel prout intelligitur vnita verbo: et sic potest honorari honore vno cum verbo: et sic debetur ei latria: vel alio: et sic debetur ei dulia. et sic loquitur predicta glosa. ¶ Ad secundum dicendum quod honor non debetur alicui ratione sui nisi persone. vnde ratio procedit ex falsis. ¶ Ad tertium dicendum quod quamuis creare non sit humanitatis christi: est tamen persone verbi cum qua simul adoratur.

Rnsio ad primam questiunculam.

Ad secundam questionem dicendum quod imago potest dupliciter considerari. vel secundum quod est res quedam: et sic nullus honor ei debetur: sicut nec alii lapidi vel ligno vel sculpto quod est imago. Et quia idem motus est in imaginem inquantum est imago: et in imaginatum: ideo vnus honor debetur imagini: et ei cuius est imago: et ideo cum christus adoretur latria: similiter et eius imago.

Ad primum ergo dicendum quod ante incarnationem christi cum deus incorporeus esset non poterat ei imago poni: sicut dicitur Isa. 4. Et ideo prohibitum est in veteri le. ne imagines fierent ad adorandum: et precipue quia proni erant ad idolatriam ex hoc quod totus mundus idolatrie insistebat: sed postquam deus factus est homo potest habere imaginem cum habeat ratione humanitatis assumpte: que simul cum eo adoratur: figuram corporalem: et ideo permissum est in noua lege imagines fieri. ¶ Ad secundum dicendum quod idolatre credebant in ipsis imaginibus aliquod numen esse: quod ex vi sylllabarum ipsis imaginibus acquireretur sub quibus fiebant imagines: sicut hermes dixit quod datum hominibus erat facere deos: vt Aug. narrat in li. de ciui. dei. vnde deseruiebant imaginibus non solum vt imaginibus: sed vt rebus: et preterea non solum vt imaginibus dei: sed vt imaginibus creaturarum. solis aut lune. vnde patet quod non est simile. ¶ Ad tertium dicendum quod apostoli multa tradiderunt que scripta non sunt in canone: inter que vnum est de vsu imaginum. vnde Damasc. dicit quod lucas depinxit imaginem christi et beate virginis: et christus suam imaginem abagaro regi direxit: vt dicitur in ecclesiastica hystoria. Fuit autem triplex ratio institutionis imaginum in ecclesia. Primo ad instructionem rudium qui eis quasi quibusdam libris edocentur. secundo vt incarnationis mysterium et sanctorum exempla magis in memoria essent: dum quottidie oculis representantur. tertio ad excitandum deuotionis affectum qui ex visis efficacius incitatur quam ex auditis.

Usus imaginum est ab apostolis.

Ad tertiam questionem dicendum quod cum beata virgo sit per se quedam persona agens: ei debetur honor per se: vnde alia adoratione adoratur quam filius eius: vnde non potest adorari latria: sed dulia: quia tamen non solum honoratur ratione sui: sed etiam ratione filii vt mater dei: ideo inquantum pertinet ad christum honoratur yperdulia.

Rnsio ad secundam questiunculam.

Ad primum dicendum quod honor

matris referť ad filium nō sicut ad subm.s.vt sit vn⁹ mot⁹ in matrē ꝛ in filiū sicut est in imaginibus:sed referť in filiū sicut in finē:qꝛ ꝓpter filiū mater honoratur. ¶ Ad fin dōm ꝙ de⁹ est dominꝰ ꝛ rex q̄si creator: sed virgo nō est creatrix:sed q̄si creatoris mater.vn̄ nō opꝫ ꝙ latria adoretur. ¶ Ad tertiū dōm: qđ incorruptio que opponiť incineratiōi debeť christo etiaꝫ rōne carnis quā assumpsit de ꝟgine:non autē latria:ꝛ ideo non est sil'is r̄ō.

Rn̄sio ad tertiā que stiūculam.

Ad quartā

qōnē dicēdūꝫ qđ crux xp̄i et ipsa in q̄ xp̄s pependit pōt dupl'r cōsiderari:vel inquātū crucifixi imago:ꝛ sic adorať eadē adoratiōe sicut crucifixus.s.latria.vn̄ eā alloq̄mur sicut crucifixum:dicētes: o crux aue spes vnica.vel in inq̄ꝫtum est res quedā:ꝛ sic cū nō pertineat ad ꝑsonā ꝟbi sicut ꝑs ei⁹ nō pōt eadē adoratiōe adorari cū ꝟbo:sed adorať inq̄ꝫtū est res q̄dā xp̄i rōne ipsi⁹ yꝑdulia: sꝫ alie cruces nō adorāť nisi vt imago:ꝛ iō adoranť tm̄ latria.

Ad primū

ergo dōm ꝙ c̄suis celū sit sedes dei:nō tn̄ vnitū ē deo in ꝑsona.sicut caro.xp̄i.vn̄ celuꝫ nec latria nec yꝑdulia honorať nec ēt dulia:cuꝫ nō sit res viua: sed hūanitas xp̄i vel latria vel yꝑdulia adorať:ꝛ sil'r ea que ad hūanitatē xp̄i referūť:vt cruxvestisꝛ hmōi. ¶ Ad ꝫ dōꝫ ꝙ crux inq̄ꝫtū ē res q̄dā i se ꝯsiderata:ē idignior hoīe nec rōe sui adorať sꝫ rōe alteri⁹ q̄ in ea crucifix⁹ est. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ si ꝯsidereť honor q̄ exhibeť cruci inq̄ꝫtū ē res q̄dā rōne xp̄i nō est tāt⁹ c̄ꝫtus ille q̄ exhibeť virgini:sed cruci exhibeť quidā honor inq̄ꝫtum est imago qui nō exhibetur matri.

Ad quintā

qōnē dōꝫ ꝙ deus ē ꝑnᵐ ꝛ finis oiuꝫ:ꝛ inq̄ꝫtū ē ꝑnᵐ adoram⁹ eū latria:iq̄ꝫtū ꝟo finis vltim⁹ fruimur eo:i redeūdo āt ad ipꝫ iuuamur ꝑ al's creaturas rōnales.s.angelos ꝛ hoies:ꝛ iō c̄ꝫuis solo deo fruēdū sit:tn̄ possum⁹ frui hoie in deo:sicut dicit apl's ꝛ aug.sꝫ in exeūdo ab ipo sicut a ꝑnᵒ creāte:nō iuuamur ꝑ aliquā creaturaꝫ:qꝛ imediate creauit nos:ꝛ iō honor latrie est sibi soli exhibēd⁹ nō alicui i ipso c̄ꝫtūcūꝗ sit i ꝑticipatiōe sue bonitatis nisi honoreť vno honore cuꝫ eo:sic̄ caro xp̄i ꝛ imagines.

Rn̄sio ad q̄rtā que stiūculam.

Ad primū

ergo dōm ꝙ viri scti ꝑ ꝑticipatiōeꝫ illā nō efficiūť ꝑmū ꝑnᵐ nr̄i eē:ꝛ iō nō debeť eis latria. ¶ Ad 2ᵐ dōꝫ ꝙ hoies sunt imagines dei ꝑ ꝑticipatōeꝫ sue bōitat' faciēteꝫ exp̄ssaꝫ silitudinē:ꝛ hoc dat rei bonitatē in se:ꝛ iō rōne hui⁹ est res ipsa ꝫ se honorāda:sꝫ imagines picte nō sūt imagies ꝑ silitudineꝫ in nā:sꝫ ꝑ instōnē ad significandā. vn̄ ꝛ ex hoc nō acq̄riť eis nisi honor relat⁹ ad alterū. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ angeli illi nō appuerūt abrahe in ꝓpa natura sed in q̄busdā corporib⁹ q̄si imaginib⁹ assumptis.vn̄ inq̄ꝫtū erāt imagines reꝑn̄tantes trinitatē poterāt adorari latria nō aūt inq̄ꝫtum reꝑsentabant angelos ipsos.

Ad sextā

qōnē dōꝫ ꝙ cū creature nō sit exhibēda latria:si exhibeť ei est exhiberi cui nō est exhibēda:ꝛ h̄ faď vitiū ꝯtriuꝫ latrie sic̄ supflu

Rn̄sio ad q̄ntā que stiūculam.

medio. vñ sine pctõ fieri nõ põt.

Ad primũ ḡ dicenduꝫ q ioãnes volebat adorare angelũ dulia. sꝫ ꝓhibitus fuit ꝑꝑ .iria. pᵒ ad ondẽduꝫ dignitatẽ ipsiꝰ ioãnis q̃ multis angel' dignior fuit. 2ᵒ ad euitãdũ spẽꝫ idolatrie. 3ᵒ ad ondendum exaltationẽ hũane nãe sup angelos i hoie assumpto. ¶ Ad 2ᵐ dõꝫ q q̃ adorat hostiã nõ ꝯsecratã: adorare eã opꝫ cũ ꝯditiõe s. si ẽ ꝯsecrata: nõ tñ opꝫ q hec cõditio semꝑ sit actu explicita: sed sufficit q habitu teneat, illaꝫ: vñ nõ peccat adorãs eã: qꝛ ñ adorat purã creaturã: sꝫ xp̃ꝫ fm intẽtionez suã: sacerdos aũt q̃stũ in se ẽ facit pplm idolatrare: qꝛ offert ei purã creaturã ad adoranduꝫ. ¶ Ad 3ᵐ dõm qd nõ põt diabolus in spẽ xp̄i apparẽs sine pctõ adorari nisi sit ꝯditio actu explicita: non eñ sufficit solo habitu: qꝛ ipsa nouitas rei insolite ꝯsiderationẽ ꝛ attentationẽ req̃rit: sicẽ dꝛ de btã ꝟgine. Lu. 1. qd cogitabat qualis esset ista salutatio.

Rñsio ad sextã que stiũculam. **Ad septimã** q̃onem dõꝫ qd q̃ncunq aliqd nomẽ imponitur alicui actui vel accñti fm qd determinaꝉ ad aliqd vnũ nõ potest dici de alio nisi ip̄roprie vel metaphorice: sicut simitas imponiꝉ curuitati nasi. vñ nõ põt dici qd crux sit simũ vel lignũ qd est curuum nisi metaphorice: silr cũ latria sit nomẽ impositũ seruituti diuine: non põt q̃cunq alia seruitus alteri exhibita dici latria nisi improprie vel metaphorice. vñ latria nõ dꝛ vniuoce de cultu dei veri ꝛ de idolatria.

Ad primũ ḡ dicenduꝫ q mãꝫ q̃ includit in rõne spẽi bene diuersificat spẽꝫ ꝛ impedit vniuocationẽ sicut pꝫ in exẽplo posito de curuitate nasi. ꝛ ita est in ꝓposito. ¶ Ad 2ᵐ dõm q hoc nomẽ btitudo significat aliqd ꝑꝑ qd oĩa alia sunt eligẽda: ꝛ ipm ꝑꝑ se tm̃ eligaꝉ ois boni sufficiẽtiam hñs sine hoc q ꝯcernat aliquã materiã: ꝛ iõ semꝑ remanet habitudo vniuoce dicta: q̃uis in diuersis rebus q̃raꝉ: sꝫ nõ ẽ sic in ꝓposito qꝛ nomẽ latrie materiã ꝯcernit. ¶ Ad 3ᵐ dõm q cuꝫ dꝛ q idolatria sit cultus deo debitꝰ idolo exhibitus: hoc q dꝛ in idolo exhibitus diminuit de rõne p̄cedẽtis. vñ nõ sequiꝉ. ḡ ẽ latria: sicut aratio dꝛ scissio q̃ debeꝉ terre: si quis aũt vomere scindit aquam illa scissio est terre debita: nõ tñ dicitur aratio nisi equiuoce.

¶ Utruꝫ latria debeaꝉ deo rõne potẽtie an sapiẽtie an bonitatis.

AD tertiuꝫ sic ꝓceditur. videꝉ q latria debeaꝉ deo rõne potentie. seruitus eñ dñiuꝫ respicit: sꝫ deus dꝛ dñs ꝓpter potẽtiã coercẽdi subditã creaturã: vt dicit Boe. cũ igiꝉ latria sit seruitus vꝛ q debeaꝉ deo rõne potẽtie. ¶ Itẽ vꝛ q rõne sapientie. debeꝉ eñ deo latria inq̃tuꝫ ẽ deus: sꝫ deus fm Dam. dꝛ ex hoc q oĩa videtꝰ: qd ad sapientiã pertinet. ḡ videtur q debeatur ei latria ratiõe sapientie. ¶ Item vꝛ q rõne bonitatis: qꝛ latriã ei exhibemus inq̃tum ab ipso sumus: sꝫ qꝛ bonus est summus. vt dicit Aug. ḡ latria debetur ei ratione bonitatis.

¶ Utrum alia latria debeaꝉ patri et alia filio.

3ª q̄stiuncula. **Alterius** vr ꝙ alia latria debeat prī ⁊ alia filio. Latria eñ dirigit fides sed fides aliū articulū hꝫ de patre ⁊ aliū de filio. ergo alia ⁊ alia latria est vtriqꝫ exhibēda. ¶ Preterea. honor vt dic tu est debet psone agēti. sed pr ⁊ filius sunt due psone: ergo duplex honor eis debet. ¶ Preterea hūanitati xpi exhibet vnus honor q̄ ⁊ verbo: sed nō pōt hoc intelligi vt vr rōne nature: qꝛ nature distincte sunt ergo intelligit rōne persone: sed alia est persona patris alia filij: ergo ⁊ alius honor debetur vtrisqꝫ.

¶ Sed ɔ̄. remota distinctiōe psonarū adhuc debet deo latria. ergo debet ei rōne nature: sꝫ natura est vna: ergo ⁊ latria est vna.

¶ Utrū latria deo sit exhibēda sm corporales ritus.

secūda q̄stiuncula. **Alterius** vr ꝙ non debeat deo exhiberi latria sm aliquos corporales ritus: sicut eñ dicit aplus ad Gal. 4°. Hoies in veteri lege sub elemētis hui⁹ mundi seruiētes erant quasi pueri sub pedagogo positi: sed sicut ipse dicit veniente plenitudine tēporis: iam non sumus sub pedagogo: ergo nō debemus deo latriā exhibere sm corporales act⁹. ¶ Preterea. Jo. 4. dr. Spiritus est deus. ⁊ eos qui adorant eū: opꝫ in spū ⁊ veritate adorare: ergo nō opꝫ ꝙ eū adoremus corpalibus actibus vel genuflectendo vel cantando. ¶ Preterea. de⁹ vbiqꝫ est ergo nō magis debem⁹ ad oriētē adorare q̄ȝ ad aliā partem.

¶ Sꝫ cōtra. nos ⁊ spiritū ⁊ corpus habem⁹ a deo: sꝫ sm hoc ꝙ ab eo sum⁹: eū adoram⁹: ergo et spiritualiter ⁊ corporaliter eū debemus adorare.

Respōdeo dōm ad primā q̄ōnē ꝙ latria ꝓfitet seruitutē quā debemus deo: qꝛ fecit. nos vñ debet sibi latria inq̄ȝtū creator sm ꝙ ipse est finis ⁊ origo prīa nostri eē. ⁊ hoc est ꝙ dicit glo. sup illud ps. Dñe deus meus in te speraui. De⁹ p creationē cui latria debetur: ⁊ qꝛ ipse creator est inq̄ȝtum bonus sapiēs ⁊ potens: ⁊ sm oīa hmōi: iō rōne oīuȝ debet sibi latria ⁊ non sm vnū horū tantuȝ.

¶ Uñ pꝫ rñsio ad obiecta.

Ad secundam q̄ōnē dōm ꝙ qꝛ pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssanct⁹ sunt vnus creator: iō debetur eis vna latria: cū deo debeat latria inq̄ȝtum creator. Rñsio ad q̄stiūculam.

Ad primū ergo dōm ꝙ fides debet deo inq̄ȝtū est res cogitabilis: ⁊ qꝛ q̄cūqꝫ sm rē distinguunt pñt seorsum cogitari. sꝫ nō ɔuertitur. iō tres psone que sunt tres res diuerse: diuersos articulos hñt: sꝫ oēs tres persone sunt vn⁹ creator vñ ⁊ vna latria eis debet ¶ Ad 2m dōm ꝙ natura diuina est p se subsistens etiā circūscriptis psonis distictis: quas fides supponit: vñ agere ɔpetit ei ⁊ circūscripta distinctiōe psonarꝫ: ⁊ p ɔ̄ñs latria. ¶ Ad 3m dōm ꝙ q̄ȝuis due nature sint distincte sm se: tñ sunt vnite in psona. ⁊ qꝛ vn⁹ honor debet diuīe nature ⁊ psone: iō p ɔ̄ñs vn⁹ honor debet diuine nature ⁊ hūane cui debet vn⁹ honor q̄ ⁊ psone diuine.

Rñsio ad secūdā q̄stiūculam. **Ad tertiā** q̄ōnē dōꝫ ꝙ in nobis ē triplex bonū. s. spūale: corpale: ⁊ ex

trinsecū: et qz hec oia in nobis a deo sint idō fm oia debem⁹ deo latriā exhibere: et fm spiritū exhibem⁹ ei debitā dilectionē: fm corp⁹ pstrationes et causat⁹: fm exteriora aūt sacrificia luminaria et hmōi: q̄ deo nō ppter ei⁹ indigentiā exhibem⁹: sed in recognitionē q̄ oia ab ipso habem⁹: et sicut eū ex oib⁹ recognoscim⁹: ita etiā eū ex oibus honoram⁹.

Ad primū ergo dicēdū q̄ corporalia erant in ve.le. pure corpalia: qz grāz nō cōtinebāt: erāt tñ signa spūaliū: sz corpalia q̄ nos deo exhibem⁹ nō sunt pure corpalia: sz sunt sacra cōtinētia grām et sacralia. vñ nō est siīe de noua et veteri obseruātia. ¶ Ad 2^m dōz q̄ q̄uis de⁹ sit spūs: est tñ creator corporis: et idō pncipalr ei in spū seruire debem⁹. scōario aūt ēt i corpore: et idō ēt vocaliter oramus vt sibi nō solū spūs: sz ēt lingua carnis obsequatur: vt et nos ipsos et alios ad laudē dei excitemus. Missa
¶ Ad 3^m dōz q̄ q̄uis de⁹ vbiqz sit tñ institutū est ab eccīa vt sacrificiū misse ei offerat ḟsus oriētē pp tria. pmo pp sigationē: qz a deo est nobis mētis illuminatio sicut lumē corpale ab oriēte. 2°. q̄ est nobilior ps orbis: et oē qđ est nobili⁹ apō nos deo debem⁹ 3°. ppter opa q̄dā notabilia ipi⁹ in oriente: qz ipe mouet celū cuius motus ab oriente incipit: ipse etiā paradisuz in oriēte constituit: ipse etiā ab oriente ad iudiciū veniet sicut ad orientē ascendit. Missa ḟsus oriētē q̄re dr

Qō. II.

Deinde q̄rit đ dulia. ¶ Et circa hoc q̄runt tria. pmo qđ sit. Secūdo vtrum habeat diuersas species. Tertio cui debeatur.

¶ Utrz latria et dulia sint idem.

Ad primū sic pcedit videtur q̄ dulia sit idez qđ latria. deo eñi non debet nisi vn⁹ honor: sz debet ei dulia et latria sicut dicit glo. sup illud ps. Dñe deus me⁹ in te speraui. dñe oluz p potentiā: cui debet dulia: de⁹ oliu p creationē cui debet latria ergo dulia et latria sunt idem. ¶ Preterea. eadē ḟtus charitatis est qua diligit de⁹ et pxim⁹: sz latria honorat de⁹: dulia proximus. ergo est eadē virt⁹. ¶ Preterea. dr̄ia fm materiā nō diuersificat spēciē: vt dr. 10. met. sz honor q̄ debetur deo et pximo non differunt nisi fm materiā: ergo non sunt diuersi in spē: et sic idez qđ pri⁹. ¶ Preterea. magis et minus nō diuersificāt speciē: ergo q̄uis sit de⁹ magis honorand⁹ q̄ pximus: nō ppter hoc sunt diuerse species.

¶ Sed cōtra. sapia et scia sunt diuersa dona qz vnū est de eternis alterū de tpalibus. ergo sili rōne latria et dulia sunt diuerse ḟtutes. ¶ Preterea habitus distinguunt p act⁹: et act⁹ p obiecta: sz dulia et latria hñt diuersa obiecta: ergo sunt diuerse virtutes.

Respōdeo dōm q̄ honor debet alicui rōne excellentie q̄ in ipso est: non est autē vnius rationis excellentia diuina et humana: et ideo non est honor vnius rationis. vnde opz q̄ latria et dulia differant specie. triplicis honoris rō

Ad primũ ergo dicendum quod dulia quantum ad proprietatem vocabuli dicit servitutem communiter cuicumque debeatur: et quia deo debetur honor vel servitus secundum modum perfectiorem: ideo nomen dulie communiter convenit: et quodammodo appropriatur ad honorem creature: quia non addit aliquam differentiam ad dignitatem pertinentem supra commune: sicut nomen proprium trahitur ad conversum accidentale: conversum autem essentiale proprio nomine dicitur diffinitio: et quia in deo est omnis ratio honoris que invenitur in creatura: sed non convertitur: ideo latria debetur sibi secundum id quod est sibi proprium: dulia autem secundum id quod est commune sibi et creature per analogiam. ¶ Ad 2^m dicendum quod obiectum charitatis cum sit virtus theologica est bonitas divina que eadem est: sive in se sive in altero consideretur: et ideo dilectio dei et proximi ad unam virtutem pertinent: sed honor exhibetur excellentie absolute que non est unius rationis in deo et creaturis sed variatur. ¶ Ad 3^m dicendum quod hec non est tantum materialis differentia sed formalis: quia alia reverentie et honoris invenitur in deo et in homine: et ideo causatur diversitas secundum speciem. ¶ Ad 4^m dicendum quod magis et minus non causant diversitatem secundum speciem. sed aliquando consequuntur eam. quando scilicet magis et minus causantur ex diversitate eorum que speciem diversificant.

¶ Utrum dulia habeat diversas species.

Ad secundum sic proceditur. videtur quod dulia non habeat diversas species dulia enim dividitur contra latriam: sed latria non dividitur per species ergo nec dulia. ¶ Preterea. dulia attendit bonitatem vel excellentiam creatam: sed hoc invenitur in omnibus communiter quibus debetur dulia: ergo non habet diversas species. ¶ Preterea sicut dulia respicit debitum honoris ita obedientia debitum precepti: sed obedientia non differt specie secundum diversos quibus debetur: ergo nec dulia. ¶ Preterea. cum dulia debeatur diversis secundum infinitos gradus excellentie: si secundum diversos quibus debetur species diversas haberet: essent infinite species dulie: sed hoc est impossibile: ergo dulia non habet plures species.

¶ Sed contra. dulia debetur deo et creature: ut ex dictis patet: sed non est eadem ratio honoris in utroque: ergo est ibi diversa species dulie. ¶ Preterea. dulia exhibetur rebus inanimatis sicut cruci et reliquiis et etiam hominibus. sed in his non potest esse una ratio honoris. ergo dulia habet diversas species.

Respondeo dicendum quod habitus diversificantur per actus et actus per obiecta. unde ubi invenitur diversa ratio obiecti oportet quod sint actus et habitus specie differentes: cum ergo honor debeatur alicui ratione excellentie quam habet: et non sit eiusdem rationis excellentia in diversis: ideo oportet quod sit alia ratio honoris et alia virtus secundum speciem que diversos honores exhibet. non enim idem honor debetur patri: regi: et magistro: et sic de aliis: ut dicit philosophus in 9. ethicorum. inter omnes autem alias rationes excellentie illa est precipua qua creatura honoratur ratione unionis ad creatorem: sicut humanitas christi et que ad ipsam pertinent: et ideo speciali nomine yperdulia nominatur. quasi super duliam ad latriam accedens. Notula physicalis

Ad primū ergo dōm q excellentia creatoris est vnius rōnis: ꝛ ideo latria q̄ hoc attēdit est vna tm̄: nec ē sile de dulia cuꝫ in creaturis sint diuerse rōes excellētie. ¶ Ad 2^m dōm q excellētia creata nō est vni⁹ rōnis in spē: licꝫ sit vna ſm gen⁹: ꝛ iō ēt dulia ꝑ spēs diuidit̄. ¶ Ad 3^m dōm q obediētia respicit dominiuꝫ ſm hoc q seru⁹ ē quasi instrm̄ dn̄i ꝛ monet̄ ad imperiū ei⁹: sꝫ dulia nō ꝯsiderat rōnē vnā excellētie tm̄: sed oēs. ¶ Ad 4^m dōm q grad⁹ excellētie pn̄t accipi dupliciter: vl' ſm q̄titatē tm̄: ꝛ sic sunt infiniti ꝛ non diuersificant speciē dulie: vel ſm rationē: ꝛ sic diuersificāt ꝛ non sunt infiniti.

¶ Utrū peccatores debeant honorari dulia.

D tertiuꝫ sic ꝓcedit̄. videt̄ q pctōres nō debeant honorari dulia. honor em̄ dulie: vt dicit phs in 4° eth. est reuerētia exhibita alicui in testimoniū ꝟtutis: sꝫ pctōres ēt ꝑlati nō h̄nt ꝟtutē: ergo q̄ eos honorāt falsuꝫ testimoniū ꝑhibēt: qd̄ est pctm̄. ¶ Preterea. Grego. in pasto. dicit q in exēplū culpa vehemēter extēdit̄: dū ꝑ reuerētia gradus pctōr honorat̄: hoc aūt fieri nō dꝫ vt in exēplū culpa trahat̄: ergo neqꝫ ꝑlat⁹ pctōr dꝫ honorari. ¶ Preterea. subditus bon⁹ magis est deo silis q̄ ꝑlatus malus. sꝫ honor nō exhibet̄ homini nisi inq̄tū hꝫ dei similitudinē: qꝛ reb⁹ diuinis tm̄ debetur honor: vt dicit phs. 4° eth. ergo min⁹ honorādus est prelatus malus q̄ subditus bonus.

¶ Sꝫ cōtra est q abraā honorauit pctōres habitantes in Sichen qn̄ voluit emere speluncā duplicē. ¶ Itē vr̄ q demonib⁹ dulia debeat exhiberi: qꝛ in eis manet diuina imago: qꝛ bona naturalia eis data manēt lucidissimā vt dicit Dionysi. sed ratiōe imaginis homini dulia exhibetur. ergo ꝛ demoni est exhibenda. ¶ Itē videt̄ q irrōnalib⁹: quia in eis est vestigiū: qd̄ est similitudo dei: sicut imago ꝛ si nō a deo expressa: magis aūt ꝛ minus nō diuersificāt spēꝫ: ꝙ debet̄ eis dulia ¶ Sed ꝯ. vr̄ q nec ēt hoib⁹ bonis: qꝛ dulia seruit⁹ est: sꝫ nō omnibus bonis hoibus seruituteꝫ debemus: ergo nec duliā.

Rn̄deo dicendū q dulia reuerentiā et honorē importat que creature exhiberi pōt: cum autez honor: vt dicit philosophus nō debeatur nisi reb⁹ diuinis nō debetur ꝓprie ꝛ directe nisi habēti gratiā ꝛ virtutē q̄ diuinos facit: sed hꝫ aliquis virtutē multipliciter: vl' sicut actu virtuosus: ꝛ huic directe debetur ꝛ proprie ꝛ secundum honor: vel sicut habēs aptitudinē naturalē ad virtutē: et sic cuilibet h̄nti imaginē est exhibend⁹ honor nisi sit confirmatus in malo: qꝛ ligat⁹ est in illo ordo ad virtutē: vel sicut ordinatus ad inducēdū vel ꝯseruāduꝫ virtutē: ꝛ sic debetur oib⁹ prelatis qui ad hoc ordinati sunt vt alios dirigāt in virtutē. Dulie rō exponit̄.

Ad primū ergo dōm q pctōres: q̄uis nō habeāt ꝟtutē in actu: tm̄ habēt in habilitate: ꝛ prelati h̄nt etiā in hoc q sunt ordinati ad ipsaꝫ causandā vel ꝯseruan-

dam. ¶ Ad scḋm dḋm q̄ plato dum ē in actu peccati nō dʒ exhiberi dulia: qꝛ apparet i eo aliquid honori ꝯ̄uiuʒ: sʒ añ vel post sibi dulia dʒ exhiberi: qꝛ nescit̄ i quo statu sit. ¶ Ad tertiū dḋm: q̄ subdito bono debet̄ f̄ʒ se maior reuerentia: sʒ rōne p̄lationis debet̄ maior malo p̄lato: ⁊ ē triplex rō. primo qꝛ p̄latus gerit vicem dei. vñ deus in ipso honoratur. scḋo qꝛ ipse ē persona publica ⁊ honorat̄ in ipso bonitas ecclesie vel rei publice q̄ est maior q̄ꝫ merita vnius singularis psone. tertio qꝛ p̄latio se hʒ ad virtutem sicut cā efficiēs in aliis ꝟtutem: ⁊ dignius ē alterius ꝟtutis cāʒ existere inq̄ꝫtū hmōi q̄ꝫ ꝟtuo suʒ eē. vt dic̄ phs. 9. eth. ¶ Quartum ꝯcedimus. ¶ Ad quintū dicendū q̄ in demonib⁹ est ligata aptitudo naturalis ad ꝟtuteʒ: ⁊ ideo nō debʒ eis dulia exhiberi. ¶ Ad sextū dḋm q̄ silitudo vestigii nō ponit aptitudinē ad ꝟtutē. sicut silitudo imaginis: ⁊ iō dulia non debet̄ ei. ¶ Ad septimuʒ dicendū q̄ sanctis nō seruimus quasi obnoxii eis: sed seruitute reuerētie. qꝛ sunt nr̄i ductores vel p doctrinā vel p administrationē vel per intercessionē et exēplū: ⁊ saluat̄ in hoc rō seruitutis q̄ꝫtū ad hoc q̄ est cā alterius agere sicut finis: nō aūt sicut mouētis p coactionē vel imperium.

¶ Expositio textus.

(Adilectione sacrificii exhibitione ⁊ reuerētia). dilectio refert̄ ad honorem interiorē deo exhibitū. sacrificia ad bona exteriora q̄ in eius honorē assumunt̄: reuerētia f̄m q̄ corpus nr̄m ei in obsequiū damus sicut in ꝓstratiōib⁹ ⁊ hmōi. (Una adoratiōe cuʒ incōtaminata carne eius). Ꝗ vr̄ q̄ filius sit magis adorādus q̄ꝫ pr̄ vel q̄ꝫ ipsemet añ incarnationē. Dicendū q̄ hūanitas eius nō adorat̄ latria nisi ꝓpter diuinitateʒ: ⁊ iō nō facit ipm magis adorabileʒ: sʒ plura in ipso adorari. qꝛ hoc qḋ addit̄. vt supra dictū est non addit ad bonitatē diuinā. (Nemo carnem eius mādūcat nisi prius adoret). Loquit̄ de manducatiōe spūali: q̄ sine reuerentia eē non pōt: nō aūt de sacr̄ali: qꝛ pōt aliqs irreuerēter mādūcare. Uel dicendū q̄ loquit̄ q̄ꝫtum ad id qḋ dʒ fieri f̄m institutionem ecclesie q̄ prius ꝓponit carnem christi adorandā q̄ꝫ tribuat manducandā: ⁊ nō f̄m q̄ abusiue potest fieri.

Instātia cōtra textuʒ dissoluit̄.

¶ An christus secūdū q̄ homo sit persona vel aliquid.

¶ Distinctio. x.

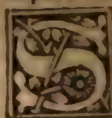
Olet etiā queri a q̄busdā virū christus f̄m q̄ hō sit persona vel etiā sit aliq̄d: ex vtraq̄ꝫ parte questionis argumēta concurrunt. Qḋ eñ persona sit his edisserunt rōnibus: si f̄m q̄ hō aliquid est vel persona vel substantia vel aliud est: sed aliud nō: ergo vel persona vel substātia: sed si substātia est vel rōnalis vel irrationalis. sed nō est irrōnalis substantia: ergo rōnalis.

Si vero sm q hō est ratio-
nalis substātia est: ergo per-
sona: q2 hec est diffinitio psō
ne: substātia rōnalis indiui-
due nature. Si ergo s3 q ho
mo est aliquid: et sm q homo
persona est. Sed econuerso si
scdm q homo psona est: vel
tertia in trinitate psona: vel
alia: s3 alia nō: igitur tertia i
trinitate persona. At si sm q
homo persona est tertia i tri
nitate: ergo deus. Propter
hec incōuenientia et alia qui
dā dicūt xpm sm hoiem non
esse personā nec aliquid nisi
forte sm sit expressiuū vnita
tis persone. Scdm eñ multi
plicē habent rationē. Aliqñ
enim exprimit cōditionē vel
ppietatē nature diuine vel
humane: aliquādo vnitatem
persone: aliquādo notat ha-
bitū: aliqñ causam. Cui9 ra-
tionē distinctionis diligēter
lector animaduertat atq3 in
sinu memorie recōdat: ne ei9
cōfundat sensus: cū3 de xpo
sermo occurrit.

¶ Et si xps scdm q homo di
catur esse substātia rationa-
lis non inde tñ sequit q pso-
na sit scdm q homo.

Llud tñ nō sequi
tur qd i argumē-
tatione superiori
inductū est: q si
xps sm q hō ē substātia rō-
nalis. g psona. Nā et mō aia
xpi est substātia rōnalis: non
tñ psona: q2 nō ē p se sonans
immo alij rei piūcta. Illa tñ
persone descriptio nō est da
ta p tribus illis personis.

¶ Alia probatio q christus
sit persona.

Ed adhuc aliter
nitūr pbare xps
sm hoiem eē pso
nam: q2 xps s3 q
hō pdestinatus ē
vt sit fili9 dei. S3 illud ē qd
vt sit pdestinatus ē: g si pde
stinatus est xps sm q hō: vt
sit fili9 dei: et sm q hō ē fili9
dei. Ad qd dici pōt xpm esse
id qd vt sit pdestinatus est.
Est eñ pdestinatus: vt fili9
dei sit: et ipse ē vere fili9 dei:
s3 sm hoiem predestinatus ē
vt sit filius dei: q2 per gratiā
hoc h3 sm hoiem: nec tñ sm
hoiem ē fili9 dei: nisi forte s3
vnitatis psone sit expssiuum
Ut sit sensus. Ipse qui hō ē:
est filius dei. Ut aūt ipse ens
hō sit filius dei p grāz h3: s3
si cā moueat falsū3 ē. Non eñ
quo hō est eo dei filius est.

¶ An xps sit adoptiuus fili9
sm q hō vel aliquo modo.

I vo querit an
xps sit adoptiu9
filius sm q hō:
an alio mō. rñde
mus xpm nō esse
adoptiuū filiū aliquo mō: s3
tñ naturalē: q2 natura filius

est:nō adoptionis grā. Non aūt sic filius dr natura: vt dr deus natura. Nō eñ eo fili⁹ est quo de⁹: qr ppzietate natiuitatis filius ē: natura diuinitatis deus ē: ⁊ tñ dr natura vel nature fili⁹: qr naturalr ē fili⁹: eandē. s. hñs naturā quā ille q̄ genuit. Adoptiuus aūt fili⁹ nō ē: qr non prius fuit: ⁊ postmodū adoptatus ē in filiū: sicut nos dicimur adoptiui filij: qr cum nati fuerimus ire filij p gratiā facti sumus filij dei. Xp̄s vo nunq̄ fuit nō filius: ⁊ iō non est adoptiuus filius.

¶ Alia descriptio q̄ christus sit adoptiuus filius.

Sed ad hoc opponitur sic: xp̄s fili⁹ hoīs ē. i. virginis aut grā: aut natura: vel vtroq̄ mō. Si vo natura: aut diuina aut humana Sz diuina nō: g̊ aut hūana natura: aut nō natura ē fili⁹ hoīs. si nō natura: ergo grā tm̄. ⁊ si natura humana: non ideo min⁹ p grām. Si ergo grā filius virginis est adoptiuus fili⁹ esse videt vt idē sit naturalis fili⁹ patris ⁊ adoptiuus fili⁹ virginis. Ad qđ dici potest xp̄z filiū virginis esse ⁊ natura vel naturaliter ⁊ grā: nec tñ adoptiu⁹ filius virginis est: qr nō p adoptionē sz p vnionē fili⁹ virginis esse dicet. Fili⁹ eñ virginis dicit eo q̄ in virgine accepit hoīez in vnitatē psone: ⁊ hoc fuit grē: nō nature. vñ Augustinus sup Joannē. Qđ vnigenitus est equalis patri nō est grē: sz nature. Qđ autē in vnitatē psone vnigeniti assūptus est hō: grē est: nō nature. Xp̄s ergo nec dei nec hominis est adoptiuus fili⁹: sz dei naturalr ⁊ hoīs naturaliter ⁊ grā fili⁹. Qđ vero naturaliter sit hoīs filius. Aug⁹. ondit in li. de fide ad Petrū. Ille. s. de⁹ fact⁹ est naturaliter hoīs fili⁹ q̄ ē naturaliter filius vnigenitus patris dei. Qđ aūt nō sit adoptiuus filius: ⁊ tñ grā sit fili⁹ ex subditis probat testimonijs. Hyeronim⁹ sup epistolā ad ephesios ait. De xp̄o iesu scriptū est: qr semp cum patre fuit: ⁊ nunq̄ eū vt esset volūtas paterna p̄cessit: ⁊ ille quidē natura fili⁹ ē: nos vero adoptione. ille nūq̄ fili⁹ nō fuit: nos anteq̄ essem⁹ p̄destinati sumus. ⁊ tunc spiritū adoptionis accepim⁹ qñ credidim⁹ in filiū dei. Hylari⁹ quoq̄ in libro. iij. de tri. ait. Dñs dicens: clarifica filiū tuū: mō solo noīe cōtestatus est se esse filiū: sz ⁊ proprietate. Nos filij dei sumus: sz non talis hic filius. Hic enim verus ⁊ proprius est filius origine; non

Christus nō dr dei filius adoptiuus.

adoptione: veritate nō nuncupatione: natiuitate: non creatione. Augu. etiā super Joannē ait. Nos sumus filij gratia: & nō natura: vnigenitus aūt natura: nō gratia. An hoc etiā in ipso filio ad hominē referendū est? Ita sane. Ambrosi⁹ quoq; in lib. j. de tri. ait. Christus filius est nō per adoptionē sed per naturā: per adoptionē nos filij dicimur. ille vero per veritatem nature ē. Ex his euidenter ostendit q̄ christus nō sit filius gratia adoptionis. Illa em̄ gratia intelligitur cum Aug. eū nō esse filiū grā asserit. Gratia em̄ sed nō adoptiōis: immo vniōis filius dei ē filius hominis: & econuerso.

Utrum persona vel natura predestinata sit.

Einde si querit vtrū p̄destinatio illa quā commemorat apl'us sit de p̄sona: an de natura. Sane dici potest et personā filij que semp fuit esse predestinatam p̄m hominem assumptū: vt ipsa. s. eius hō esset dei filius: & naturā humanā esse predestinatam: vt verbo patris personaliter vniretur.

Diuisio textus.

Ostq̄ determinauit magr̄ qd̄ conueniat vel nō cōueniat vni nature ex hoc q̄ est alteri sociata in persona xp̄i. hic determinat: qd̄ cōueniat ipsi p̄sone xp̄i rōne hūane nature. Quid em̄ sibi cōueniat rōne diuine nature dictū ē in p̄mo libro. diuidit aūt hec pars in duas. primo q̄rit vtrū cōueniat xp̄o rōne humane nature ea q̄ ad dignitatē hūane nature ptinere videnē. In scd̄a de illis querit q̄ ptinēt ad defectū. dis. xj. ibi. (Solet etiā queri.) p̄ma in duas. p̄mo inq̄rit de illis que ptinēt ad dignitatē naturalem hūane nature: sicut ē p̄sonalitas. scd̄o de his q̄ ptinent ad dignitatē grē. ibi. (Si vero queritur an xp̄s sit adoptiuus fili⁹.) Circa primū duo facit. p̄mo mouet q̄ōnē. scd̄o obijcit ad vtrāq; p̄tē & soluit ibi. (Qū em̄ p̄sona sit) & hec pars diuidit in duas. scd̄m duas vias in q̄bus ad p̄positam q̄ōnem argumentat. scd̄a incipit ibi. (Sed aliter nituntur). Circa primū duo facit. primo ponit obiectionē. scd̄o soluit ibi. (Propter hec incōuenientia). Circa p̄mū duo facit. primo obijcit ad ptem affirmatiuā. scd̄o ad partē negatiuam ibi. (Sed I. si scd̄m q̄ hō) (Propter hec inconuenientia). hic soluit: & circa hoc duo facit. primo respondet ad questionem secūdo ad obiectionem. ibi. (Illud tamē non sequit). (Sed aliter nituntur.) Hic ponit aliam obiectionē. & primo obijcit. secūdo soluit ibi. (Ad quod dici pōt) (Si vero queritur.) hic inquirit de illis que pertinent ad dignitatem gratie: & p̄mo de filiatione

fm adoptionē. scđo de pdestinatione ibi. (Deinde si querit.) Circa primū duo facit. primo ondit q xps non sit filius adoptiuus. scđo obijcit in 𝔷trium. ibi. (Sed adhuc opponitur). Et circa hoc tria facit. pmo ponit obiectionē. scđo soluit ibi. (Ad hoc dici pōt) tertio solutiōis ɔfirmationē q̄stum ad duo. primo q̄stuz ad hoc q xps ē naturalis filius vginis ibi. (Qđ vero naturalr). scđo q̄stum ad hoc q non sit filius per adoptionē. ibi. (Qđ aūt non sit filius adoptiuus). Hic ē triplex qō. prima quid cōueniat christo fm q hō. scđa de adoptione. tertia de predestinatione.

Circa primuz querūtur duo. primo vtruz xps fm q homo sit de⁹. scđo vtrum xps fm q hō sit persona.

¶ Utrū xps fm q hō sit deus.

Ad primuz sic proceditur vr q xps fm q hō sit de⁹ phil. ij. Dedit illi nomē ꝛc. glo. inq̄stum hō assumpsit nomē dei nō vsurpatiue: sed vere (sʒ nomē qđ hʒ vere. vere dr de eo. ergo vere dr q xps fm q hō ē deus. ¶ Preterea. xps est deus per gratiā vnionis. sʒ gra vnionis nō conuenit ei: nisi fm q est hō. ergo est deus fm q hō. ¶ Preterea. xps fm q hō dimittit peccata. vt pʒ Matth. x. Ut aūt sciatis qr filius hoīs hʒ potestatē in terra dimittēdi peccata. Sʒ hoc est tantū dei. vt dr Isa. 43. Ego sum qui deleo iniquitates tuas ppter me. ergo fm q homo est deus. ¶ Sed cōtra. christus fm q deus fuit ab eterno. si igitur fm q hō est deus: fm q hō fuit ab eterno: qđ falsum est. ¶ Preterea. deus et homo significant naturas disparatas: sed in talibus non pōt vnum eoꝝ fm alterum alicui conuenire: ergo christus non est deus fm q homo.

¶ Utrum christus fm q iste homo sit deus.

Alterius videt q non sit deus fm q iste hō. omne em̄ qđ predicat de altero fm q aliquid: oportet q sit diffinitio vel pars diffinitionis aut per se accidēs illius fm q predicatur. sicut cum dr. petr⁹ fm q hō est animal rōnale mortale. vel fm q hō est risibile: sed deus nullo dictoꝝ modorum se habet ad istuz hominē. ergo hec est falsa. christus fm q iste hō ē deus. ¶ Preterea. christus fʒ q deus caret mr̄e. si ergo christus fm q iste hō est deus: fm q iste homo caret matre: qđ falsuʒ est. ¶ Preterea. remoto eo fʒ qđ aliquid alicui cōuenit: vlterius nō cōuenit ei: sed remoto a christo q sit hic hō adhuc cōuenit sibi esse deuʒ: qr ab eterno fuit deus non autē ab eterno fuit hic hō: ergo christus fm q hic homo nō est deus. ¶ Sed cōtra. sicut supra dictū est: ista propositio. iste hō est deus. nō est predicatio accidentalis: sʒ essentialis. sʒ predicatum eēntiale pōt predicari de subiecto quocunq̧ cum reduplicatione: sicut sortes inquantum est homo est animal: qr animal per se de homine predicatur. ergo hec est vera. christus fm q ē hic homo est deus. ¶ Preterea. hic homo demōstrat suppositū eternū: sed hec est vera. christus fm q

Prīa q̄stiūcula.

ſm qꝺ eſt ſuppoſitū eternum eſt deus. ergo ⁊ hec ē vera. chriſtus ſm qꝺ hic homo eſt deus.

¶ Utrum chriſtus ſm qꝺ homo ſit predeſtinatus.

Scꝺa qſtiun cula: Alterius vꝛ qꝺ xp̄s nō ſit predeſtinatus ſm qꝺ hō: qꝺ eñ cōuenit petro ſm qꝺ hō: opꝫ qꝺ cuilibet hoi ꝯueniat: ſꝫ eſſe predeſtinatū nō ꝯuenit cuilibet hoi. ergo nec conuenit xp̄o ſm qꝺ hō. ¶ Preterea effectus p̄deſtinationis cōformiter rn̄det predeſtinationi: alias eſſet p̄deſtinatio falſa: ſꝫ cuꝫ xp̄s ſit predeſtinatus eſſe filius dei: effectus huius predeſtinationis eſt eſſe filium dei: ſi ergo xp̄s ſꝫ qꝺ homo nō eſt filius dei: nec ſꝫ qꝺ homo eſt predeſtinatus.

¶ Sed cōtra. xp̄s eſt predeſtinatus. vt dicit apl's Ro. i. ſꝫ nō ſm qꝺ deus. vt pꝫ ex dictis in. vij. diſtin. ergo ſm qꝺ homo.

Reſpōdeo ꝺ dicenduꝫ qꝺ id quod in aliqua ꝑpoſitione reduplicaꝛ cum hoc qꝺ dico ſm qꝺ: ē illud per qꝺ p̄dicatū ꝯuenit ſubiecto: vñ opꝫ qꝺ aliquo mō ſit idē cuꝫ ſubiecto ⁊ aliquo mō idē cuꝫ predicato: ſicut medius terminus ī ſillogiſmo affirmatiuo ad predicatum quidē hꝫ cōparationem: ſicut ad id qꝺ per ſe conſequitur ip̄m: nihil eñ cōuenit alicui ſm qꝺ eſt animal niſi illud aiali ꝑ ſe cōuentat. ſm quēcunqꝫ modū dicendi per ſe: ad ſubiectū aūt cōparaꝛ: ſicut ad id qꝺ aliquo mō includitur ī ſubiecto. includitur autē in ſubiecto ipſa ſubſtantia ſubiecti: ⁊ antecedētia ſicut cauſe: ⁊ cōſequentia ſicut accidētia: ſubſtantia aūt ſubiecti ē ⁊ ipſuꝫ ſubiectū ⁊ natura eius. ⁊ ratiōe omniū iſtoꝝ pōt aliqꝺ attribui xp̄o: ⁊ cuilibet homini. ſi enim aliqꝺ attribuiꝛ homini rōne p̄ncipioꝝ p̄cedentium ſic dicimus qn̄tum ad cām materialē qꝺ hō ſm qꝺ eſt cōpoſituꝫ ex ꝯrijs eſt corruptibilis qn̄tuꝫ ad cām formalem dicimus qꝺ hō ſm qꝺ hꝫ animā rōnalem eſt ad imaginem dei: quantū vero ad cauſam efficienteꝫ dicimus qꝺ petrus ſcꝺm qꝺ natus de tali p̄re eſt heres eius: quātuꝫ autē ad cām finalem dicimus qꝺ hō ſꝫ qꝺ eſt ad beatitudinē ordinat⁹ opꝫ qꝺ ſit imortalis quantū ad animaꝫ: ſi aūt attribuaꝛ alicui homini aliqꝺ rōne accidentiuꝫ ſic dicimus qꝺ hō ſm qꝺ eſt coloratus eſt viſibilis: ſi aūt attribuatur ſibi aliqꝺ rōne ſuppoſiti: ſic dicimus qꝺ ſortes ſcꝺm qꝺ ſortes eſt indiuiduū: ſi aūt rōne nature: ſic dicimus qꝺ hō ſcꝺm qꝺ homo eſt animal. Nota latheologaꝛ.

Scꝺm hoc ergo dicendum ad primam qōnem qꝺ cum dicıꝛ. xp̄s ſcꝺm qꝺ homo eſt deus: lꝫ. hō pōt replicari rōne nature: ⁊ ſic ē falſa: quia nature humane non per ſe conuenit inquantū talis natura vt diuine vniatur: ſi aūt replicatur rōne ſuppoſiti: cum ſuppoſituꝫ humane nature in chriſto ſit ſuppoſitum eternū: cui ꝑ ſe conuenit eſſe deum: erit vera: qꝛ tñ hoc nomē homo nō importat aliquod ſuppoſitū determinatum humane nature niſi per demonſtrationē adiunctā: ⁊ ſolū cuidā determinato ſuppoſito humane nature conueniat per ſe eſſe deum. ideo niſi aliqꝺ aliud addatur vel intelligatur ſimplr nō eſt concedendū qꝺ chriſtus ſcꝺꝫ

q̄ homo est deus.

Ad primū ergo dō3 q̄ assūptio rvt supra dis.v.dcm̄ est: significat̄ p modū motus: cui aūt cōuenit p se moueri ad aliqd non cōuenit esse illud: sicut nigro cōuenit p se moueri ad albedinē: nō tamē cōuenit ei per se esse albū: simpliciter assumere nomē dei pōt cōuenire xp̄o ſm q̄ hō: ⁊ tñ esse deū non conuenit ei scd̄m q̄ hō. ¶ Ad scd̄m dōm q̄ hoc nomen xp̄s significat personā in duab⁹ naturis. vnde nō cōuenit ei per gratiā q̄ sit deus: s3 ab eterno: sed q̄ sit sil' deus ⁊ homo hoc est per grā3 vnionis. ¶ Uel dicendū q̄ q̄uis grā vnionis faciat hoīe3 deum: non tamē ad idē refert grā vnionis ⁊ eē deū qr esse deū cōuenit huic homini rōne persone. grā autē fit ei rōne nature: vnde ſm q̄ homo h3 gratiā vnionis: si fiat reduplicatio rōne humane nāe. nō autē ſm q̄ homo est deus: sed ſm q̄ talis p̄sona. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ dimittere peccata ē duplr̄: vel per auctoritatē. ⁊ sic cū sit solius dei: nō est xp̄i inq̄tum est hō: si fiat replicatio ratiōe nature: vel per ministeriū: ⁊ sic cōuenit christo etiam ratione humane nature.

gratia vniōis q̄ndif̄.

Ad scd̄am q̄ōnem dicendu3 q̄ ad hoc q̄ aliqua p̄dicatio sit p se: non oportet q̄ predicatū per se q̄ueniat subiecto ſm oē quod in noīe subiecti implicat̄: s3 sufficit si ſm aliquid eorū per se sibi cōueniat: sicut rōcinari p se q̄uenit hoī: non inq̄tū h3 corp⁹: sed inq̄tū ala3 h3. vnde hec est per se: hō rōcinatur: cū autē dr̄. iste homo demōstrato christo includitur ex vi demōstrationis suppositū determiatū humane nature: qd̄ est suppositū eternū secundū secūdā opinionē: cui supposito per se cōuenit esse deu3. vnde hec est per se scd̄m secūdā opinionē: iste homo est deus: et qr ad veritatē huiusmodi locutionū non exigitur nisi q̄ predicatū per se cōueniat ei qd̄ replicatur: ideo hec est vera: xp̄s secundū q̄ iste homo est deus.

Rn̄sio ad primā q̄stiūculam.

Ad primū ḡ dōm: qd̄ sicut aliqd est de diffinitōe speciei quod nō est de diffinitiōe generis: ita aliquid eēt de diffinitōe indiuidui si diffiniret̄. qd̄ nō est de diffōne spēi: sicut pars materie: vt dicit ph̄s in .7. metha. vnde l3 deus nō sit pars diffinitiōis hoīs: esset tamē pars diffōnis hui⁹ hominis xp̄i si diffiniri posset ratiōe persone verbi. vnde p3 qd̄ est per se. ¶ Ad ſm dōm q̄ cu3 dr̄ iste hō: demonstrat̄ suppositu3 duarū naturarū: q̄p vtraq3 caderet in diffōne eius si diffiniri posset: ⁊ ideo ea q̄ sunt vtriusq3 nature p se ei cōueniunt: ⁊ iō xp̄s ſm q̄ iste hō est deus: ⁊ ſm q̄ iste hō est homo: ⁊ silis rō est de illis que cōsequūtur ad alteram naturā. vnde ſm q̄ iste hō est habēs matrē ⁊ carens m̄re: nec vnū excludit aliud: cum nō sint opposita: qr non cōueniunt scd̄m idem. ¶ Ad tertium dōm q̄ remoto a xp̄o toto hoc quod importat̄ cum dicit̄ iste hō: non cōueniet ei esse deū: qr includit̄ ibi natura diuina ⁊ humana: vt dictū est: sed remota altera: sc3 humana natura: sequit̄ q̄ filius dei nō possit dici iste homo. ra-

tione tamē illius.s. humane nature nō verificatur pdicta locutio: ꝛ est simile: sicut si dicat: petrus inq̄ntum hō sentit: q2 remoto rōnali per intellm̄ nō erit homo ꝛ remanebit sentiens: vt dicitur in libro de causis.

Ad tertiā q̄nē dōz: q2 q2 pdestinatio iportat antecessionez: ideo pꝯñs includit factionē: q2 oē qđ est postq̄ nō fuit dr factū. vnde dr aliq̄s pdestinatus inq̄ntum pdiuisus est fieri dēus: oia aūt q̄ factionē iportāt ꝛ motū: conueniūt p se ei qđ accidit ad terminū: cui tñ per se nō ꝯuenit esse in termio. sicut moueri ad albedinē per se cōuenit nō albo: cui nō ꝯuenit esse albū: pdestinatio aūt q̄ de xp̄o dr est respectu gr̄e vnionis s3 quā scđm est vt hō eēt de9 cuius factiōis termin9 ē esse deū. Accedēs autez ad terminuz est qđ assumit ad vnionē. s. hūana natura: ꝛ ideo rōne humane nature cōuenit xp̄o esse pdestinatū: nō aūt esse deū. vnde hec est vera: xp̄s scđm q2 hō est pdestinatus: hec autē est falsa: xp̄s s3 q2 hō est deus.

Rñsio ad secūdam q̄stiunculam

Ad primū ḡ dōm: qđ rō illa pcedit de illis q̄ ꝯueniūt alicui rōe hūane nāe scđm rōnē spēi: s3 pdestinari cōuenit xp̄o rōne humane nature particulare i ipso. vñ obiectio nō ē ad ꝓpositū. ¶ Ad scđm dicendū q2 effectus pdestinatiōis rñdet predestinatōi conformiter quātum ad id de quo est pdestinatio: non autē q̄ntum ad conditiōes predestinatiōis: q2 pdestinatio est eterna. effect9 aūt est tp̄alis: ꝛ sic est in ꝓposito: q2 xp̄s nō est predestinat9 vt sit scđm q2 hō filius dei: sed ipsa pdestinatio cōuenit ei scđm q2 hō. vnde p3 q2 hm̄ōi locutiōes sunt duplices ex hoc q2 iplicatio pōt ferri ad hoc qđ est predestinatum: vel ad hoc qđ est esse filiū dei: de quo est predestinatio.

¶ Utrū xp̄s scđm q2 hō sit p̄sona.

D scđm sic pcedit. videt q2 xp̄s scđm q2 homo sit p̄sona. p̄sona enim vt dicit Boetius est rationalis nature indiuidua substātia: sed xp̄s scđm q2 hō est huiusmodi: ergo scđm q2 hō est persona. ¶ Preterea. qđ cōuenit alicui scđm qđ hō cōuenit oi homini scđm qđ est homo: sed petr9 scđm qđ est homo est persona: ergo ꝛ christus. ¶ Preterea. dicim9 qđ christus scđm q2 homo aliq̄d operatus est: sicut q2 comedit. Et similr̄ scđm qđ deus: sicut q2 mortuū suscitauit: nec seq̄tur ꝓpter hoc qđ christus sit duo: ergo vr similr̄ qđ si dicamus christum scđm qđ hoiez esse personā: ꝛ silr̄ scđm q2 deū qđ nō sequit ip̄m eē duo ꝛ ita nullū aliud inconueniens.

¶ S3 ꝯ. quicq̄d ꝯuenit xp̄o scđm q2 hō: hoc ē assumptū: s3 p̄sona nō est assūpta: vt ex q̄nta distinctiōe p3: ḡ xp̄s nō est p̄sona scđm qđ hō. ¶ Preterea. ipoie est qđ idē numero cōueniat alicui scđm duas diuersas naturas: sed in xp̄o est tm̄ vna p̄sona: ḡ cuz scđm nām diuinā ꝯueniat ei eē persona: scđm nāz hūanā nō ꝯueniet ei: ꝛ sic nō erit p̄sona inq̄ntū est hō.

¶ Utrū scđm q2 hō sit indiuiduū.

Alterius videt qđ si. scđm q2 hō in

diuiduū: xp̄s enim ſm q̄ hō eſt aliq̄d: ſed nō eſt aliq̄d v̄le: ergo eſt aliquid particulare: ḡ ſm q̄ hō eſt idiuiduū. ¶ Preterea. in indiuiduo nihil eſt niſi nā ſpeciei: ⁊ accidētia indiuiduātia ipſam: ſed xp̄us ſm q̄ hō h̄z nām humanā ⁊ accidētia indiuiduātia ip̄m: ergo ſm q̄ hō eſt indiuiduū. ¶ Preterea. quicq̄d ꝯuenit nāe humane: cōuenit chriſto inq̄ntum eſt homo: ſicut eſſe paſſibile ⁊ mortale. ſed hūana natura in xp̄o eſt q̄d dā indiuiduū ḡ xp̄s inq̄ntuz hō eſt indiuiduū. ¶ Sed ꝯ. indiuiduuz in genere rōnalis nature nihil aliḋ eſt q̄ꝫ perſona: ſed xp̄s ſm q̄ homo nō eſt pſona: ergo nec indiuiduuz.

Prima q̄ſtiuncula.

¶ Utrum ſcd̄m q̄ homo ſit ſuppoſitum vel res nature.

Alterius v̄r q̄ xp̄s ſz q̄ homo ſit ſuppoſitū: vel res nāe: ſuppoſitū eñ vel res nāe dr̄ aliquis ex hoc q̄ h̄z naturā humanaz: ſed xp̄s ſm q̄ hō h̄z humanā nām. ergo ſm q̄ hō eſt ſuppoſitū vel res nāe. ¶ Preterea. hūana natura ita ſ̄re eſt in xp̄o: ſicut accidētia hūane nature: ſed xp̄s ſm q̄ hō eſt ſubiectū accidētiuz humane nature: ḡ ⁊ ſm q̄ hō ē ſuppoſitū vel res nāe. ¶ Preterea. xp̄s ſm q̄ hō eſt res quedā: ſed nō eſt res nulli⁹ nāe: ḡ eſt ſm q̄ hō res nature. ¶ Sed ꝯ. ſuppoſitū humane nature eſt idez q̄d hypoſtaſis vel perſona: ſed chriſtus ſm q̄ homo non eſt hypoſtaſis vel perſona ergo nec ſuppoſitum vel res nature. ¶ Preterea. in xp̄o eſt tm̄ vnū ſuppoſitum: ſed chriſtus ſcd̄m q̄ deus eſt ſuppoſitum. ergo nō ſecūdū q̄ homo eſt ſuppoſitum.

Scd̄a q̄ſtiuncula.

Reſpondeo dr̄z ad primaz q̄ōnem q̄ in xp̄o nō eſt niſi vna pſona q̄ eſt ab eterno: nullū aūt eternū cōuenit xp̄o ſm q̄ homo ꝓp̄e loquēdo: vt p̄z ex p̄dictis. vñ hec non eſt vera. xp̄s ſm q̄ hō eſt pſona niſi replicet̄ ſuppoſitū hoīs vt dicat̄ xp̄s ſm q̄ iſte hō eſt pſona: hoc enim verū eſt.

Ad primuz ḡ dr̄z q̄ xp̄s ſcd̄z q̄ homo eſt ſuba rōnalis nāe: ſz ſm q̄ iſte hō eſt idiuidua ſuba rōnalis nature: vnde ſm q̄ iſte hō eſt pſona: ſicut ſm q̄ iſte hō eſt deus. ¶ Ad ſcd̄m dicēduz q̄ etiā nec petrus inq̄ntum homo eſt pſona: ſed ſm q̄ iſte homo: q̄ȝ hec nō eſt per ſe. homo eſt pſona: ſed hec. iſte homo eſt pſona. ¶ Ad tertiuz dd̄m q̄ ex hoc q̄ xp̄s operatus eſt ſm q̄ hō ⁊ ſm q̄ deus ſeq̄tur q̄ in xp̄o ſint due operationes: ita etiā ſi chriſtus eſſet perſona ſcd̄m q̄ hō et ſcd̄z q̄ deus ſequeretur q̄ in ipſo eſſent due perſone.

Ad ſcd̄am q̄ōnem dicendū q̄ ſicut ſupra di. 6. d̄ceſt: idiuiduū inuenit̄ in ſubſtātijs ⁊ accidētibus: ſm aūtē q̄ in ſubſtātijs eſt h̄z de rōne ſui q̄ ſit ſubſiſtēs: non aūt ſm q̄ in accidētib⁹ inuenitur: ⁊ vtroq̄ modo inuenitur in chriſto: tamē alterū tantūmodo predicat̄: humana eñ natura in chriſto eſt quoddam indiuiduū: ſed xp̄s nō eſt illud indiuiduū: ſed eſt indiuiduum ſubſiſtens: ⁊ hoc mō accipiēdo indiuiduū ſm q̄ de xp̄o predicat̄: eſt in xp̄o vnum tm̄ indiuiduū: ſicut ⁊ vna perſona. vnde ſicut chriſtus non eſt perſona

Rñſio ad primaz q̄ſtiūculam.

fm qd homo: ita nec idiuiduū.

Ad pmuz ergo dōz q̄ xp̄s fz q̄ hō est aliquid: nō tñ sequit: ergo secundū q̄ homo est aliquid vl'e vel pticulare. q2 hoi accidit esse vl'e vl' pticulare. vñ hec est p accidēs: hō est aliqd particulare. hec aūt p se: iste hō ē aliqd particulare. vnde xp̄s nō est aliqd particulare fm q̄ hō: sed fm q̄ iste homo. ¶ Ad scōm dōm: qd de rōne indiuidui fm q̄ de christo predicat est q̄ sit per se subsistēs: z hoc non cōuenit christo fm q̄ hō: sed, fz q̄ hic homo. vnde nō oportet q̄ sit indiuiduuz fm q̄ hō. ¶ Ad tertiū dicēdum qd ea que conueniunt humane nature nō opz q̄ eodez mō quo de natura predicant de christo predicētur. q2 ipsa natura de eo nō predicat in recto z in abstracto: sed oblique vel concretiue. vnde non sequit: si hūana natura est indiuiduū: q̄ christus fm qd homo sit indiuiduuz: sed qd habeat indiuiduam naturam.

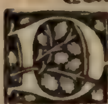
Rñsio ad secūdam q̄stiunculam

Ad tertiā qōnē dicendū q̄ in ppositionibus p se aliter est ex parte subiecti: z ex parte predicati: q2 ex parte subiecti sufficit q̄ secundū vnum tantū eorū que in subiecto continētur: predicatuz per se subiecto cōueniat: ex parte autē predicati: opz q̄ quicqd est in predicato per se cōueniat subiecto. vnde hec nō est per se homo est aial album. hec autē est per se. albus hō est aial. secūdum hoc dico q̄ in hoc qd dico suppositū vel res nature duo importātur. s. respectus ad naturā cōem: z aliud subsistēs: cui inest respectꝰ ille: quoꝝ vnū inest xp̄o

Notula logicalis.

fm qd hō. s. respectus ad naturam cōez: non autē alteꝝ: vt pz ex pdictis: z ideo hec est falsa: xp̄s fm q̄ hō est suppositū vel res nature: tamē magis accedit ad veritatē q̄ aliqua pdictarū: inquātum ista nola imponūtur per respectū ad naturam cōem. vñ si suppositum sumat adiectiue: est vera. xp̄s em̄ fm q̄ hō supponit hūane nāe: vel est aliqd suppositūz hūane nature: z hoc ēt valet ad ea q̄ dicta sunt de psona z idiuiduo z per hoc ēt pz solutio ad primū. ¶ Ad fm dōm q̄ q2 accidentia non pertinēt ad esse rei sicut natura cōis .iō in nole subiecti nō includit nisi respectꝰ ad accidēs: nō aūt rō per se existētis vt significatū eius: sed sicut psuppositū: z iō nō est sīlis rō de subiecto z supposito. ¶ Ad 3m dicēdū q̄ xp̄s fm qd hō est quedam res z etiā fm q̄ hō est alicuius nature: nō tamē seqtur q̄ sit res nature fm qd homo: q2 plus est in significatiōe compositi quam in significatōibus cōponētium: quod z in istis accidit: sicut non ois arma gerens est armiger.

¶ Questio. II.

Deinde q̄ritur de filiatiōe p adoptionē. Et circa hoc querūtur duo. Prio querit de ea ex pte adoptantis. Scdo ex pte adoptati. ¶ Utrum deo conueniat aliquē in filium adoptare.

Ad primuz sic pcedit. vr q̄ deo nō cōpetat aliquez in filiuz adoptare

adoptio. est enim alicuius extranee psone in filiũ vel nepotem vel deinceps legitima assũptio. sed deo nõ est aliqua psona extranea: qꝛ oẽs ipse cõdidit: ergo ei nõ cõpetit adoptare. ¶ Preterea. apud nos adoptãs nõ est principiũ essendi adoptato: sed deus est oibus principiũ essendi ergo nõ cõpetit ei aliquẽ adoptare. ¶ Preterea. ille q̃ filios naturales hꝫ nõ adoptat aliquem nisi vt cõdiuidat hereditatẽ cuꝫ filijs naturalibus: sꝫ hereditas dei patris indiuisibilis est: quia est ipsemet: ergo cũ ipse habeat naturalẽ filium nõ competit ei aliquẽ adoptare. ¶ Sed cõtra. Adoptio cõtingit ex benignitate adoptãtis ad adoptatuꝫ: sed deus maxime benign⁹ ⁊ amator est hominũ: ergo ipsi maxie cõpetit adoptare. ¶ Preterea quicunq̧ facit aliquos filios p gratiam adoptat: sed hoc deo cõpetit. Joan. 1. Dedit potestatẽ filios dei fieri. ergo ipse adoptat.

¶ Utrum adoptare sit tantum dei patris vel totius trinitatis.

pᵃ questiũcl'a

Alterius vr̃ q̄ adoptare sit tãtũ dei patris: qꝛ sꝫ leges illius est adoptare cui⁹ ẽ filios generare: sed soli⁹ p̃ris in trinitate ẽ filium generare nãlr̃: ḡ eius soli⁹ est filios adoptare. ¶ Preterea. per adoptionẽ efficimur frẽs christi Hebre. 2. vt sit ipse p̄mogenitus in multis fratrib⁹. sed christus nõ est filius nisi dei patris vt supra dist. 4. dictũ est: ergo ⁊ nos per adoptioneꝫ solius p̃ris filij sumus. ¶ Preterea. sicut supra dis. 1. dictũ est: ideo solus filius incarnatus est: ne nomẽ filij trãsiret ad alterũ: sed nõ est magis incõueniens nomen filij transire ad aliã personam q̄ nomen patris: ergo nõ debet dici adoptare nisi paterne nomen patris ad aliam personam transeat.

¶ Sed cõtra. omne nomen effectum significãs in creatura dictum de deo est cõmune toti trinitati: sed adoptare importat effectum in creatura: ergo toti trinitati cõpetit. ¶ Preterea. scd̃m hoc q̄ adoptamur in filios dei deus pater noster dicit: sed tota trinitas dicit pater noster: sicut in. 1. li. dist. 18. dictũ est: ergo totius trinitatis est adoptare.

¶ Utrum adoptatio fiat tantum per filium.

2ᵃ questiũcl'a

Alterius videt q̄ per filiũ tãtum fiat adoptatio per hoc qđ dr̃ ad Gala. 3. Misit deus filiũ suũ factũ ex muliere vt adoptionẽ filiorũ reciperem⁹. ¶ Preterea sm̃ phm̃. 2. metha. illud qđ est p̄mũ in quolibet genere est cã eoruꝫ que sunt post: sed filiatio p° inuenit in filio: ḡ per ipm oẽs efficimur filij: sicut p bonitateꝫ filij dei oẽs efficimur bõi. ⁊ sic ex patre celesti ois p̃nitas in celo et in terra noiat. ad Ephe. 3. Sed videt q̄ fiat per spm̃ sanctũ per hoc quod dicit Roma. 8. Accepistis spiritũ adoptionis filij in quo clama. abba. pater. ¶ Preterea. per charitatẽ efficimur filij dei. 1. Joan. 3. Uidete qualeꝫ charitateꝫ dedit nobis deus vt filij dei nominemur ⁊ simus: sed charitas est spiritussanctus: ergo per ipsum adoptamur.

Respõdeo dicẽdũ ad p̄maꝫ questionem q̄ adoptatio trãsfertur ad diuina ex silitudine huma-

Adoptatio nis ratio explicat. norum. hō em̄ dr aliq̄d in filiū adoptare ſm ꝙ ex gratia dat ei ius percipiēde hereditatis ſue cui p naturā nō ↄpetit. hereditas aūt hois dr illa qua hō diues ē. id aūt quo deus diues ē: eſt ꝑfruitio ſuiꝑſius: qꝛ ex hoc beatus eſt: ⁊ ita hec eſt hereditas eius. vñ inq̄ꝝtū hoibus qui ex naturalibus ad illā fruitionē puenire nō poſſunt: dat gratiam p quā hō illā beatitudinē meretur. vt ſic ei competat ius in hereditate illa. ſm hoc dicit aliquem in filium adoptare.

Ad primū ḡ dicēdū: ꝙ q̄uis nulla perſona ſit ſibi ex̄nea q̄tum ad eſſe qđ ab ea pticipat: eſt tñ ſibi extranea aliqua pſona q̄tum ad ius percipiēde hereditatꝭ. ¶ Ad ſcđm dicenduꝫ ꝙ ex hoc ipſo ꝙ aliq̄s hō ex alio naſcitur hꝫ ius in hereditate paterna. vñ nō eſt extraneus vt adoptari poſſit. ſꝫ nō ex hoc ꝙ aliquis habꝫ eſſe a deo competit ſibi ius in hereditate celeſti: ⁊ ideo pōt qui hꝫ eē a deo per creationē ab eo p gratiam in filiū adoptari. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ accidit adoptioni q̄ eſt apud nos vt per eam diuidatur hereditas inq̄ꝝtū a multis ſimul tota haberi nō poteſt: ſꝫ hereditas celeſtis tota ſimul habetur a patre adoptāte: et ab oibus filijs adoptatis: vnde non eſt ibi diuiſio nec ſucceſſio.

Rñſio ad primā q̄ſtiūculam. **Ad ſecundā** q̄ōnem dicēdū: ꝙ adoptare conuenit toti trinitati: qꝛ vna eſt operatio totius trinitatis: ſicut ⁊ vna eſſentia: ſꝫ tamen poteſt appropriari patri: inquantuꝫ habet ſimilitudinem cum proprio eius.

Ad primū ḡ dicenduꝫ ꝙ q̄uis ſit ſolius patris generare filiū qui ſit deus: tñ totius trinitatis ē pducere filios p creationē: ⁊ iō eſt etiā totius trinitatis per gr̄am filios adoptare. ¶ Ad ſcđm dicēdum ꝙ ex adoptiōe q̄ eſt p gr̄aꝫ efficimur fratres xp̄i inq̄ꝝtuꝫ per hoc efficimur filij dei patris: nō aūt inq̄ꝝtuꝫ efficimur filij xp̄i vel ſpūſſancti. ¶ Ad tertiū dicenduꝫ ꝙ filiatio ē relatio eius qđ eſt a principio. paternitas aūt ē relatio principij: tota aūt trinitas ē principiū creature. vnde magis pōt trahi nomē paternitatis ad alias pſonas reſpectu creature q̄ filiationis nomen.

Rñſio ad ſecundā q̄ſtiunculam. **Ad tertiā** q̄ōnem dicenduꝫ ꝙ hec p̄poſitio per. pōt denotare duplicem cauſam. ſ. agentē mediā: et ſic ſumus adoptati a deo patre per filiū vt appropriate loquamur: qꝛ p eum deus pater multos filios in gloriā adduxit vt dr ad Heb. 2. ſm ꝙ eū miſit in mūdum ſaluatorē. pōt etiā notare formaleꝫ cauſam. ⁊ hoc dupl'r: vel inherentē: vel exēplarem. ſi inherenteꝫ: ſic adoptati ſumus per ſpiritū ſanctū cui appropatur charitas ſꝫ quā formaliter meremur. Jō dicit Ephe. i. Signati eſtis ſpiritu promiſſiōis ſancto qui eſt pignus hereditatis veſtre. ſi vero deſignat cauſaꝫ exēplarē formale: ſic ſumus adoptati per filium vnde Ro. 8. Quos preſciuit cōformes fieri imaginis filij ſui ⁊c. Et p hoc patet reſponſio ad obiecta.

¶ Utrū omnibus creaturis conueniat adoptari an homines ex ipſa creatione adoptet.

D secūdū sic pcedit. vr q oib creaturis ɔueniat. adoptari. de eñ dr pater nr q creauit: nos: sicut dr Deu. 32. Nūqd nō ipse est pater tuus ꝛc. sz nō est pater creatura rū p naturā: q sic solius xpi pr ē: ergo ē pater p adoptionē: ergo omnib creaturis ɔuenit adoptari. ¶ Preterea. ex hoc qd de aliqd creat assumit illud in cōicationē suoꝝ bonoꝝ ex mera sua bonitate: sz nihil aliud videt eē adoptio: ergo cuilibet creature ɔuenit adoptari. ¶ Preterea. ex ipsa creatiōe de iprimit rōnali creature imaginē suā sm quam dicit filius dei: sed non adoptat nisi inq̄tū nos filios suos facit: ergo ex ipsa creatiōe ad minus homines adoptat.

¶ Sz ɔ. sicut ex dictis patz adoptio filioꝝ fit per spiritū sanctū sed non datur spiritussanct ratiōe creatiōis. ergo nec adoptio est rōne creatiōis tantum.

¶ Utrum angelis conueniat adoptari.

3ª questiūcula.

Alterius vr q nec angelis conueniat adoptari q illi ɔuenit adoptari q nō est in domo prisfamilias: ꝛ in ipam inducit: sed angeli semp fuerūt in domo dei: qz in celo empireo creati sūt. ergo eis nō ɔuenit adoptari. ¶ Preterea sicut in lra dr: nos ideo filij dei adoptiui dicimur: qz cū nati fuerim filij ire p grām: facti sum filij dei. sed angeli nunq̄ fuerūt fuerūt filij ire ergo nūq̄ fuerūt nō filij: ad min sm illos q dicūt q angeli fuerūt creati in grā ergo angelis nō ɔuenit adoptari

¶ Preterea. Gala. iiij. dr. Misit de filiū suū vt adoptionē filioꝝ recipem. sz ad angelos nō fuit missus fili dei: qz nō ē fact angel: sicut est fact hō: sm quem modū ad hoīes missus dr: ergo angelis nō ɔuenit adoptari.

¶ Sz cōtra. p spm scm q holb dat dicunt hoīes adoptari: vt pz ex dictis. sed spūssanct habitat in angelis sicut ēt in holb: ergo āgeli sicut ꝛ hoīes dicunt adoptari. ¶ Preterea. angeli dicunt fratres ꝛ ɔsortes nr̄i. sz hoc nō ē nisi sm q ab eodē prē: ꝛ ad eādē hereditatē nobiscū sūt adoptati: ergo eis ɔuenit adoptari.

¶ Utrꝫ xps sit fili adoptiu.

Alterius vr ēt q xps sit fili adoptiuus: qz Hyl. dicit. ptātis dignitas nō amittit dūcarnis hūanitas adoptat. ꝛ loquit de hūanitate xpi: ergo xps sm q hō est fili adoptiu. ¶ Preterea. nō vr sequi aliqd icōueniēs si dicam xpm filiū adoptiuū. neq eñ sequit q fuerit filius ire: neq q aliqñ fuerit nō filius: qz angeli nunq̄ filij ire fuerūt: ꝛ tñ dicunt filij adoptiui: ergo nihil phibet xpz dicere filiū adoptiuū. ¶ Preterea. maior ē dignitas filij adoptiui q̄ serui. sz xps sm q hō dr seru: vt ptz. Phil. ij. ergo multo forti pōt dici filius adoptiuus. ¶ Preterea. per inhabitationez spiritussancti homo efficit filius adoptiu. sed sup xpz requieuit spūssanct: vt dr Isa. xj. ergo ipse dz dici filius adoptiu. ¶ Preterea. Aug. in lib. de predestinatiōe sanctoꝝ. Ea grā fit ab initio fidei hō quicūq xpian: qua grā ille hō fact est xps. sz quicūq hō fit ab initio xpianus fit p

scda questiūcula.

gratiā adoptionis: et ille homo factus est christus per grāz adoptiōis et ita est filius adoptiuus. ¶ Sed cōtra. sup illo Ro. i. Qui pdestinatus est filius dei in virtute. dicit Ambro. Volui et reuolui scripturas: xpm nunq̄ filiuz adoptiuū inueni: ergo nō est dicēdus filius adoptiuus. ¶ Preterea adoptare totius trinitatis est. si ergo xps esset filius adoptiuus esset filius trinitatis: qđ esse nō potest: vt supra dis. iiij. dictū est.

Respondeo dōz ad primaz qōnē q̄ sicut supra di. viij. dictū est de rōne filiatōis est vt filius pducat in similitudinē spēi ipsius generātis. hō aūt inq̄ztū p creationē pducit: in pticipatōe intellectus pducit q̄si in similitudinē speciei ipsius dei: q2 vltimū eoz scdm que natura creata pticipat similitudinē nāe increate est itellectualitas: et iō sola rōnal' creatura dr ad imaginē: vt in. ij. lib. di. xvj. dcm̄ est: vn̄ sola rōalis creatura p creationē filiatōis nomē adipiscit: sz adoptio vt dictū est reqrit vt adoptato ius acqratur in hereditatē adoptātis. hereditas aūt ipsius dei est ipsa sua btitudo: cuius nō est capax nisi ipsa rōnalis creatura: nec ipsi acqrit ex ipsa creatiōe: sed ex dono spiritussancti. vt dictum est: et iō pz q̄ creatio irrōnalibus creaturis nec adoptionē nec filiationē dat creature aūt rōnali dat q̄dem filiationē: sed nō adoptionem.

Ad primū ḡ dicēdū q̄ filiatio per adoptionē addit supra filiationem p creationē: sicut pfectū supra diminutū: et sicut gr̄a sup naturā. vn̄ p creationē hō nō efficitur filius naturalis neq̄ adoptiuus: sz tm̄ dr filius creatiōe: creature aut irrōnales nullo modo. ¶ Ad 2m dōz q̄ cōicatio quorūcunq̄ bonoz nō sufficit ad adoptionē: sz cōicatio hereditatis. vn̄ nec aliq̄ creatura dr adoptari ex hoc q̄ sibi aliqua bona cōicant a deo nisi cōicet ei hereditas q̄ est diuina habitudo. ¶ Ad tertiū dicēdum sicut ad primū.

Ad secundā qōnem dicēdū q̄ beata fruitio sicut excedit naturā humanā: ita et naturā angelicā. vn̄ sicut hoc homini dat ex gr̄a: et non ex debito sue nature: ita angelo. et ppter hoc sicut cōpetit hoi adoptari: ita et angelo. Rn̄sio ad primā q̄stiūculam.

Ad primū ergo dōz q̄ domus dei in quātū filij adoptiui inducūt nō dr celū empireū sz ipa beatitudo diuina fm quaz deus in seipso q̄escit et facit alios in se q̄escere. et in hac domo nō semp fuerūt q2 nō fuerūt creati beati. Domus dei est beatitudo. ¶ Ad secūdū dōm q̄ accidit adoptioni q̄ adoptatus fuerit filius ire vel q̄ fuerit prius tempore nō filius. vn̄ ponit in littera magis ad euidētiam adoptiōis q̄ ad necessitatē sz hoc ē de necessitate adoptionis vt prius natura sit nō filius q̄ filius vt filiatio sibi ex natura sua nō ɔpetat: sz ex gr̄a quacūq̄ collata. et hoc bn̄ inuenit in angelo ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ q̄uis missio filij in carnē non fuerit facta ad angelos: fuit tamen facta ad eos missio q̄ est in mentē vt in. i. lib. di. iij. dictum est.

Ad tertiā qōnē dōm q̄ xps nullo mō dicēdus ē filius adoptiōis: q2 ei ɔpetit ex sua natura: sz quā eterna Rn̄sio ad secūdā que stiūculam.

liter a patre nascit: hēc ius in hereditate pr̄na: qr oia q̄ hz pater sua sūt: vt dr Jo. xvj. vn̄ hoc ius nō acqrit ei p gratiā aduenientē vt possit dici filius adoptiuus.

Ad primū ergo dōz q hūanitas adoptat non in ipo capite sed in mēbris ei⁹. ⁊ sic intelligendū est verbum hyl. ¶ Uel dōm q et si adoptio aliquo mō possit dici de natura creata: q̄ per grāz trahit in pticipationē diuine bonitatis: in vnitatē diuine psone: nō tn̄ opz q supposito cōueniat: cui naturalr ɔuenit eē beatū. ¶ Ad 2m dōm q sequit hoc icōueniēs q xp̄s ad min⁹, natura vel intellectu eēt pri⁹ nō fili⁹ q̄z filius: sicut ē de āgelis: qđ nullo mō stare pōt q̄ztū ad scđaz opinionē q̄ ponit q nullū suppositū pintelligit vnioni nec filiatio ɔuenire pt nisi supposito pfecto. ¶ Ad 3m q xp̄s cū dr seruus iportat subiectionē tm̄. vn̄ xp̄s ẜm q hō dr seru⁹: sicut ⁊ minor p̄re: nō autē iportat acq̄sitionē p grāz ei⁹: qđ ei ɔuenit p naturā sicut fili⁹ adoptiu⁹. ⁊ iō nomē seruitutis aliquo mō ɔcedit in xp̄o: nō aūt nomē adoptiōis ¶ Ad 4m dōz q aliis hoib⁹ p spm̄ santū inhabitantē. acqrit ius in hereditate celesti de nouo q̄ eis nō cōpetit p naturā: sic filio dei cōpetit. vn̄ p spm̄ scm̄ inhabitātē nō dr adoptari. ¶ Ad 5m dōz q est silr̄itudo q̄ztū ad rōnē grē: qr vtraqz ē sine meritis p̄cedētib⁹. non aūt q̄ztū ad effectū: qr illa est grā vniōis: ẜm quā efficit nālis filius. sz gratia qua hō fit xp̄ianus nō facit filiū nālez: sed facit tm̄ adoptiuum.

¶ Utrū p̄destinatio xp̄i sit đ natura an de persona. Qō. iii

Deinde q̄rit de p̄destiatōe xp̄i Et vr̄ q nō sit de nā sz de psona. p̄destiatio em̄ xp̄i ē ad filiationē: qr p̄destinatus ē filius dei in virtute. Ro. i. sz filiatio nō cōpetit nature: ergo p̄destinatio nō est de natura. ¶ Preterea. eius vr̄ p̄destinari cuius est agere qr ei⁹ est, ēt felicitari: sed agere est suppositi ⁊ nō nature: ergo p̄destiatio non est de nā. ¶ Preterea. hūana nā est vnius rōnis in xp̄o ⁊ in aliis hominibus: sed in aliis hominibus predestinatio non est de natura: ergo nec in christo.

¶ Sz cōtra. Ro. i. dicit glo. q p̄destiatio ē vno mō de eo qđ nō semp fuit. sz nihil est in ipo xp̄o: qđ non sp fuerit nisi hūana nā: ergo p̄destiatio ē de nā. ¶ Preterea ex hoc aliquis p̄destinat q p̄uidet deo vniēdus p grāz. sz hūana natura ab eterno est preuisa deo vniēda p grām vniōis. ergo hūana nā ē p̄destiata in christo.

¶ Utrū p̄destiatio christi sit conformis predestinatiōi nostre.

Alterius vr̄ q p̄destiatio xp̄i nō sit ɔformis p̄destinationi nostre: qr ẜm Aug. p̄destiatio qua nos predestinamur est ppositū miserendi. sz hoc nō cōpetit predestinationi xp̄i: qr ipse nūq̄z fuit miser ergo p̄destinatio sua ⁊ nr̄a non sunt vni⁹ rōnis. ¶ Preterea. effectus p̄destinationis est grā. sed gratia xp̄i est alterius rōnis q̄z gratia nr̄a: qr nostra grā non est vniōis in persona sicut sua: ergo nec predestinatio ei⁹ ⁊ nr̄a sunt eiusdē rōis. ¶ Preterea. opationes differūt penes terminos. sz

p̄la q̄ stiūcula.

filiatio naturalis: ad quā terminatur p̄destinatio x̄pi. nō est vnius rōnis cū filiatiōe adoptionis: ad quā terminatur nr̄a predestinatio ergo nō sunt vnius rōnis p̄destinatiōes. ¶ Sed cōtra est q̄ vtriq; p̄destinatiōi cōpetit vna diffinitio. s. p̄destinatio est prepaparatio grē in presenti: ⁊ glorie in futuro: ergo sunt vnius rōnis.

¶ Preterea. Ro. i. dicit glo. q̄ p̄clarissimū exēplar nostre p̄destinationis precessit in x̄po: ergo ē vnius rōnis: q2 exēplar ⁊ exēplatū sunt vnius rōnis.

¶ Utrū p̄destinatio x̄pi sit cā efficiens nr̄e predestinatiōis: an sit causa exēplaris an finalis.

Alterius videt̄ q̄ predestiatio eius sit cā efficiēs nr̄e p̄destinatiōis. Ephe. i. dr̄. predestinauit nos in adoptionē filioꝝ p iesuȝ x̄pm. sȝ p denotat causaȝ efficientē: qn̄ dicit̄ pr̄ opari p filiū. ergo eius predestinatio est cā efficiēs nr̄e p̄destinatiōis. ¶ Itē videt̄ q̄ sit causa exēplaris p illō qd̄ dr̄ Ro. viij. Quos p̄destinauit ꝯformes fieri imaginis filij sui sȝ imago ad exēplaritatē ꝑtinet: ergo est causa exēplaris nr̄e p̄destinatōis: sicut etiā sua resurrectio nr̄e resurrectiōis. ¶ Itē vr̄ q̄ finalis: q2 nr̄a p̄destinatio vr̄ esse ordinata ad ipletionē corpis x̄pi: vt p3 Eph. iiij. vn̄ ipe vr̄ eē finis nr̄e salutis: ḡ ⁊ eius p̄destiatio nr̄e p̄destinatōis ¶ Sed cōtra. eternū nō h3 causaȝ. sȝ p̄destinatio nostra est eterna: ergo nō h3 cām x̄pi p̄destinationē. ¶ Preterea. x̄ps nō est p̄destinatus nisi f̄m q̄ hō: sȝ ipse f̄3 q̄ hō nō est causa nostri sed f̄m q̄ deus: ergo p̄destinatio eius nō est causa p̄destinatiōis nostre.

Scd̄a q̄stiuncula.

Respondeo dōm q̄ ad p̄mā qōnē q̄ p̄destiatio accipit̄ cōiter ⁊ ꝓprie. cōiter p p̄sciētia ⁊ preordiatiōe cuiuscūq;: ⁊ sic p3 q̄ predestiatio pōt eē de nā. f̄m aūt q̄ ꝓprie accipit̄ iportat ordinē predestiati ad grāȝ. gratia aūt creature facit vnionē ad deū. q̄ qdeȝ duplex ē. s. p opationē: f̄m quaȝ nos vnimur deo cognoscendo ⁊ amādo ipm. ⁊ in ꝑsona: ⁊ f̄3 hoc hūana nā fuit vnita deo. ⁊ iō cū p̄destinatio x̄pi ordinet̄ ad grāȝ vniōis in ꝑsona: pōt dici q̄ nā ē p̄destiata: vl' ꝑsona rōne nature.

Ad primū ergo dōȝ q̄ p̄destiatio x̄pi primū effectū h3 ipsam vnionē. vn̄ cū venio sit nature: pōt ēt dici predestiata: q̄uis sibi filiatio nō coueniat quia filiatio nō est primus effectus predestinatiōis: sȝ ꝯsequit̄ ad vnionē. ¶ Ad 2m dōm q̄ rō illa ꝓcedit de felicitate creature ex hoc q̄ deo vnitur p opationē. sed ipsa natura btificat̄ ex hoc q̄ deo vnit̄ in persona. ¶ Et p hoc ēt pt3 rn̄sio ad 3m: q2 p̄destinatio alioꝝ hoīum nō est ad vniōnē in ꝑsona: sȝ ad vnionē p operationē.

Ad secūdā qōnē dōm q̄ multa requirunt̄ in p̄destinatiōe: ⁊ ex ꝑte predestinatiōis. ⁊ ex ꝑte p̄destiati: ⁊ f̄m terminuȝ a quo ⁊ secundum terminum ad queȝ. f̄m q̄ pōt attēdi diuersitas inter p̄destinationē x̄pi ⁊ nostrā. ex ꝑte āt predestinātis q̄ deus est: nō est diuersitas inter p̄destiationē x̄pi ⁊ nostrā. ē aūt dr̄ia ex ꝑte p̄destiati: q2 in nobis est de persona: in x̄po aūt de natura: q2 dictū est. Silr̄ ē dr̄ia ex ꝑte termini a quo

Rn̄sio ad primā q̄stiūculam.

q2 in nobis ẽ vt liberemur a pec
cato: sicut dicit glo. super illud
Ro. viij. Quos p̄destinauit hos
vocauit: in xp̄o autẽ nõ: q2 neq3
ꝯtrit neq3 fecit pctm̄: sed neutra
istaꝝ dr̄iarum diuersificat rõnẽ
p̄destinatiõis: s3 solũ illa q̃ est
essentialis ⁊ specifica. specifica
aũt dr̄ia cuiuslibet motus vel
op̄atiõis accipit penes terminũ
ad quẽ: illud aũt qđ ẽ p̄destina-
tio nõ ẽ vnius rõnis in xp̄o et in
nobis: q2 p̄destinatio xp̄i est ad
vnionem in persona. p̄destinatio
aũt nr̄a ad vnionẽ p operationẽ
aut per habitũ assimilantẽ: ⁊ he
due vniões nõ sunt vnius rõnis
sed se h̄nt fm prius ⁊ posterius
⁊ pfectum ⁊ diminutũ; ⁊ iõ pre-
destinatio xp̄i ⁊ nr̄a nõ est vnius
rõnis fm vniuocationem: sed fm
analogiã. Et per hoc facile ẽ res
pondere ad obiecta.

Rn̄sio ad se- cundã q̄stiun culam

Ad tertiã q̃õnez dicen-
dũ q in ipsa
predestinatiõe duo sunt. vnum
eternũ. s. ipsa dei op̄atio: ⁊ aliđ
tp̄ale. s. p̄destinatiõis effectus:
predestinatio g̃ nr̄a q̄tũ ad il-
lud qđ ẽ eternũ in ipsa cãm nõ
h3: s3 q̄tum ad effectũ põt h̄re
cã3: inq̄tũ. s. eius effectus pdu
citur mediãtibus aliquib9 cau
sis creatis. ⁊ fm hoc p̄destina-
tiõis nr̄e cã efficiẽs ẽ p̄destina-
tio xp̄i inq̄tũ ipse est mediator
nr̄e salutis. ⁊ formalis inq̄tum
in filios dei ad imaginẽ eius p̄-
destinamur. ⁊ finalis inquantũ
nr̄a salus in eius gl̄ia3 redũdat
Et p hoc p3 solutio ad obiecta.

¶ Expõ tertius.

Christum
fm hoiem nõ esse p-
sonã nec aliud. (pri-
mu3 hoꝝ ꝓcedit ab oĩ opinione
Scđm aũt nõ: sed a tertia tm̄: q2
p̄me due opiniões dicũt q fm
q xp̄s ẽ hõ est aliqđ. hoc aũt ne
gare ẽ error. (Scđ3 eñ multipli
cem.) Ista diuisio accipit ex ꝯpa
ratiõe replicatiõis ad subiectu3
ꝓpõnis: q2 põt fieri replicatio vł
eius qđ añcedit subiectũ: ⁊ sic no
tat cãm. vel eius qđ sequit: ⁊ sic
notat habitũ aut qđcunq3 aliud
accñs. s3 sp̄aliter noĩat habitum
pp rõnẽ tertie opiniõis. vel ipsi9
subiecti: ⁊ hoc vel q̄tũ ad natu-
ram: ⁊ sic exprimit cõditionẽ na
ture. vel q̄tũ ad suppositũ: ⁊ sic
notat vnitatẽ psone in xp̄o. (Illa
tñ psone descriptio). Cõtra est q
directe ponit eã Boe. ĩ materia
illa in li. de du. na. Dr̄3 q magr
verũ dicit si capiant stricte ea q̃
in diuisiõe ponunt: s3 Boe. lar-
ge accipit: ⁊ hoc p3 in. i. lib. dist.
xxv. Nõ aũt sic dr̄ filius natura.
Dicit eñ deus natura quasi for
maĩr. s3 dr̄ filius natura non for
maĩr s3 q̄tũ ad modũ originis:
q2 p modũ nature ꝓcedit. (Xp̄s
nunq̃ fuit non filius:) nec prius
tp̄e sicut nos: nec prius natura
aut intellectu sicut angel9: si in
gr̄a creati sunt. (Xp̄m filiũ ꝟgi-
nis eẽ natura ⁊ gr̄a). Cõtra. Na
tura ⁊ gr̄a ex opposito diuidun
tur. g̃ qđ est p gr̄am nõ est p na
turã. ¶ Preterea. xp̄s ẽ fili9 ma
tris: sicut ⁊ q̃libet ali9 hõ: s3 alij
hoies nõ sunt filij matrũ suarũ
p gr̄am. g̃ nec xp̄s. ¶ Dicẽdum
ad primũ q gr̄a vniõis nõ oppo
nit ꝯ naturã: q2 p eã vna psona
fit duaꝝ naturaꝝ; ⁊ sic qđ inest
per gr̄am vniõis inest p alteru
tram naturaꝝ naturaĩr. ¶ Ad
scđm dicendũ q xp̄m inquantũ
hoiem nasci ex m̄re nõ fuit gr̄e

Instã- tia cõ- tra tex tu3 dis soluit.

sz nasci simul deū & hoiem hoc fuit p gratiā vniōis. (Nō talis hic filius). Sz vr ꝙ filiatio dicat equiuoce. Dicendū ꝙ nō vniuoce nec equiuoce: sz analogice: sicut & alia q̄ dicunt de deo & creaturis. (Origine nō adoptione.) Hoc dr̄ ꝯ Nestoriū: q̄ cuz poneret in xp̄o duas personas non potuit ponere vnionē nisi p gratiaz. & sic sequeret ꝙ psona hois nō sit filius dei nisi per gratiam habitualem adoptionis: sicut et nos. (Ueritate nō nūcupatione) Hoc dicitur ꝯ Sabelliū qui posuit distingui personas tm̄ noialiter. (Natiuitate nō creatione.) Et hoc dicitur ꝯ Arriū qui dicebat filium dei esse creaturam.

¶ Utrum christus sit creatura siue creatus vel factus.

¶ Distinctio. xi.

Olet etiā queri vtrū debeat simpl'r dici atꝗ concedi xp̄z esse factum vel creatū. Ad qđ dici pōt ꝙ hoc simpliciter et absꝗ determinatiōe minus congruēter dr̄: etsi qn̄ꝗ breuitatis causa simpl'r denunciet: nunꝗ tm̄ simpl'r dz intelligi: q2 vt Aug. in primo libro de trinitate ait. Cum de xp̄o loquimur quid ſm quid & ppter quid dicat prudens & diligēs ac pius lector intelligere dz. Qui christū vel dei filiū nō esse factū vel creatūz in libro p2io de trinitate ostēdit ita inquiēs. In principio erat verbū: & verbū caro factum est: & omnia p ipsum facta sunt. Neꝗ dicit oīa nisi que facta sunt. s. cōem creaturam. Unde liquido apparet ipsum factum nō esse per quem facta sunt omnia: et si factus nō est creatura non ē. Si aūt creatura nō est eiusdem cum patre substātie est. Omnis em̄ substātia q̄ deus nō est creatura est: & q̄ creatura non est deus est. Sed si filius non eiusdez substantie est cum patre. ḡ facta substātia est: & si facta substātia est: non oīa per ipsum facta sunt at omnia p ipsum facta sunt. facta igitur substātia nō est: sed vna cuz patre infecta substantia est. Item in codez: si vel filium fecit pater qnē nō fecit ipse filius: non omnia p filium facta sunt. At omnia per filiū facta sunt. Ipse igitur factus nō est: vt cum patre faceret omnia que facta sunt. Idem in libro. lxxxiij. qōnum. Dicit creatura quicquid fecit pater deus per filium: qui nō potest appellari creatura: qm̄ per ipsum facta sunt omnia. Ambrosius in libro de trini. ait. Probemus inquit creaturam nonz esse dei filium. Audiuimus em̄ in euangelio dn̄m mandasse discipulis predicare euangeliū vniuerse creatu= Filius non dr̄ creatura.

re. Qui vniuersam creaturaz dicit nullã excipit: et vbi sunt qui creaturã deum appellant? Nã si creatura eẽt sibi mandaret euangelium predicari: et subiectus esset vanitati: quia testante Apostolo omnis creatura vanitati subiecta est. Nõ igitur christus creatura ẽ: sꝫ creator: qui docẽde creature discipulis mandat officium.

¶ De perfidia et pena arrij.

Arrij hec fuisse perfidia legiẜ vt christũ creaturam fatereẜ: ideo effusa sũt Arrij viscera: atqꝫ crepuit medius ꝓstratus in facieꝫ ea quibus xp̄m negauerat feda ora pollutus. His alijsqꝫ pluribus testimonijs instruimur non debere fateri simpliciter christuꝫ eẽ factum vel creaturã: sed addita determinatiõe recte dici põt: vt si dicatur factus ꝑꝫ carnem vel ꝑm hominẽ: vt factura humanitati nõ deo attribuatur. Ut em̃ ait Ambrosius in libro primo de trinitate. nõ deus factus ẽ: sꝫ deus dei filius natus est: postea vero ꝑm carnem homo factus ex maria est. Misit em̃ deus filium suũ ex muliere factum sub lege factum: filiuꝫ inquit suum. s. nõ vnum de multis; cuꝫ dicit suum generationis eterne ꝓprietatem signauit. Postea factũ ex muliere asseruit: vt factura nõ diuinitati sꝫ assumptioni corporis ascriberetur. Factum igiẜ ex muliere dicit ꝓpter carnis susceptionem. sub lege propter obseruantiã legis. Generatio generatiõi nõ preiudicat nec caro diuinitati. Deꝰ em̃ eternus incarnatiõis sacramentũ suscepit: nõ diuiduus sed vnus. et in vtroqꝫ vnus. s. diuinitate et corpore. Nõ em̃ alter ex parte alter ex virgine: sed idem aliter ex parte: aliter ex virgine. qui factus est ꝑm nostre susceptionem nature nõ ꝑm eterne substãtiam vite. quẽ legimus primogenitũ: et vnigenitũ: primogenituꝫ quia nemo ante ipsum. vnigenituꝫ q: nemo post ip̄m. Ex his euidenter traditur qua intelligẽtia accipiendũ sit cum diciẜ christus factus: vel simpliciter: vel cum additamẽto: vt factura. s. vel creatura: non ad assumentẽ deũ: sꝫ ad assumptuꝫ hominẽ referatur. In deo aũt creatura esse nõ potest: vt ait Ambrosius in p̄mo lib. de trinita. Nunquid dicto factus est xp̄s? Nunquid mandato creatus est christus? Quomodo autem creatura in deo esse potest?

Arriꝰ crepuit.

Intellectus verborum.

Etenim deus nature simplicis est: non cõiuncte atq; cõposite: cui nihil accidat: sz solum qđ diuinum est in natura sua habeat. Etsi ğ christus ꝑm hominẽ đr creatura non tamẽ christus simpliciter predicãdus est creatura. Nec ex eo ꝙ christus ꝑm hominem dicitur esse creatura potest quis ꝓgredi sic argumentando. Si ꝑm ꝙ homo christus est creatura: vel rõnalis vel irratiõalis: vel que est deus vel nõ: nitens ꝑ hoc probare christum eẽ aliquid non diuinum: quia quod ipse est ꝑm hominem ipse est. Et ideo si ꝑm hominẽ est substãtia aliqua nõ diuina: ẽ vtiq; aliquid nõ diuinũ: sed ex tropicis locutionibus nõ est recta argumentationis processio. Illa aũt locutio tropica est qua christus dicitur creatura vel simpliciter: vel cum adiunctione.

¶ Diuisio textus.

Ostquã determiauit magister qualiꝭ ea que sunt dignitatis in humana natura de christo possunt vel nõ possunt dici. hic determinat qũo de eo dici possunt ea que ad defectum nature humane pertinent. Et diuiditur in duas partes. In prima inquirit vtruz nomẽ creature qđ de humana natura đr de christo dici possit. In scđa vtrũ illi defectus qui consequunꞇ ipsam inquantũ creatura: vel alio modo ipsi conuenire possint. di. 12. ibi. (Post predicta.) Prima in tres. In prima mouet questionez. In scđa determinat eaz. ibi. (Ad qđ potest dici.) In tertia excludit obiectiones que cõtra solutionem fieri possunt. ibi. (Si igitur christus ꝑm hominẽ.) Circa primuz duo facit. Prio determinat ꝓpositam questionẽ. Scđo confirmat determinationẽ. Et ꝓmo quantuz ad hoc ꝙ christus non possit simpliciter dici creatura. ibi. (Qui christũ vel dei filium.) Secundo quantũ ad hoc ꝙ possit dici creatura cum determinatione. s. inquantũ est homo. ibi. (Sed addita determinatione.)

¶ Questio. 1.

Ic queruntur quattuor. Primo vtrum filius dei sit creatura. Secundo vtrũ christus vel iste homo possit dici creatura. Tertio vtrum sit creatura ꝑm ꝙ homo. Quarto vtrũ omnia que humane nature conueniunt de christo possint predicari.

¶ Utrum filius dei sit creatura.

D primuz sic ꝓcedițur. vř ꝙ filius dei sit creatura. Eccle. 24. Ab initio ⁊ añ secula creata sum: ⁊ loquitur de diuina sapiẽtia: sed filius dei est

dei sapiẽtia. ergo ipse est creatura. ¶ Preterea. omne qd̄ ē subiectū deo vel minus eo ē creatura: sꝫ filius dei est hmōi. vt pꝫ Jo. 13. Pater maior me ē: ꝛ prime Cor. 15. dr̄ qꝫ filius erit subiectus pr̄i qui subiecit ei oīa: ergo filius dei ē creatura. ¶ Preterea. hoc mō se hn̄t actiones adinuicē sicut termini actionū: sꝫ esse qd̄ est terminus creationis ē prius quacūqꝫ alia forma: ad quā terminantur alie actiones. ergo creatio est prior oībus alijs actionibus vel ꝓductionibus: sꝫ posterius semꝑ presupponit prius: cuꝫ ergo generatio cōueniat filio dei fm̄ quā dr̄ natus. vr̄ qꝫ etiā creatio ꝯueniat ei vt dicaꝛ creatus. ¶ Preterea. vt ꝓbat Aui. in sua metha. Jd cuius essentia ē suū esse est ꝑ se necesse esse: sꝫ qd̄ est hmōi nō hꝫ esse ab alio: qꝛ hoc qd̄ ē necesse esse absolute nō ē ꝓpter aliqd̄ aliud: vt etiā dicit phs in. 5. meta. ergo id cuius essentia ē suum esse nō hꝫ esse ab alio: sed filius hꝫ esse ab alio. ergo nō est necesse esse: nec sua essentia est suū esse. ergo est creatura. ¶ Preterea. oē qd̄ hꝫ causam sui esse ē creatura: sed filius hꝫ cām sui esse: qꝛ pater est cā filij: vt dicit Chris. ꝛ oēs greci doctores cōcedunt. ergo filius est creatura. ¶ Preterea. oē qd̄ gignitur ad hoc gignitur: vt sit. sꝫ qd̄ est non gignitur ad hoc qꝫ sit: qꝛ iā est: ergo oē qd̄ gignitur anteqꝫ gignaꝛ nō est: sed oē qd̄ nō fuit: ꝛ postea est creatū est: ergo filius cū genitus sit creatus est. ¶ Preterea. oē qd̄ hꝫ aliqd̄ ab alio in se cōsideratū nō hꝫ illd̄: ꝛ caret illo si sibi relinquaꝛ: sꝫ filius habet esse ab alio ergo in se cōsideratus nō habet esse etsi sibi relinquatur non est

Necessariū ē ꝓpter se.

sed hec est conditio creature fm̄ quā dicitur vertibilis in nihilū: qꝛ oīa in nihilum reuerterenꝛ nisi ea manus ꝯditoris teneret. ergo filius est creatura. ¶ Sed ꝯtra. Nulla creatura ē ꝯsubstātialis creatori: sꝫ filius est cōsubstātialis patri. vt dr̄. Jo. 10. Ego ꝛ pater vnū sumus. ergo filius nō ē creatura. ¶ Preterea. oīs creatura portaꝛ ꝑ potentiā creatoris: sed id qd̄ oīa portat nō portaꝛ. ergo id quod oīa portat nō est creatura: sꝫ hic ē filius. Heb. 1. Portās oīa verbo virtutis sue. ergo filius non est creatura. ¶ Preterea. nihil ē in deo qd̄ sit creatura: sed filius est in deo patre cum sit verbum eius: ꝛ omne verbū est in dicēte ergo filius nō ē creatura. ¶ Preterea. omne qd̄ dicitur per similitudinem reducitur ad id qd̄ ꝓprie dicitur: sed hoīes dicunꝛ filij dei per assimilationē ad vnicū filiū. Roma 8. Cōformes fieri imaginis ꝛc. ergo ipse ꝓprie filius dr̄: sed nullus diciꝛ ꝓprie filius alicuius nisi habeat eandē naturā specie quā hꝫ pater: ꝛ vere. ergo filius eius est vere deus: sed nulla creatura est hmōi. ergo filius non est creatura.

Respōdeo dicendū: qꝫ filius naturaliter a patre ꝓcedit. hoc enim ipm̄ nomē filiationis demōstrat si vera filiatio sit. qd̄ oꝫ maxime esse in illa filiatōe ꝛ paternitate ex qua oīs paternitas et filiatio i celo et i terra noīaꝛ. ad Ephe. 3º. Maxime enī vera sunt q̄ sunt causa esse veritatis in alijs vt dicitur. 2. meta. Omne aūt qd̄ naturaliter procedit ab altero duo habet. vnum est qꝫ equatur ei a quo procedit: quia natura non

Processio ē in duobus cōsistēs.

postponit

postponit facere opus suuz nisi sit ex defectu agētis q̄ quidem defectus est in eo qđ agens naturalr nō h̃z perfectā virtutem ad agendū: sicut pueri ad generādū. vel in eo q agit p trāsmutationē exterioris materie. vnde effect⁹ non sequit̃ nisi in fine trāsmutatiōis. ⁊ sic opz q duratiōe sequatur suā cām agētez q̄ lōge sunt a deo: cui⁹ virtus non auget̃: neq₃ materiā ex qua operet̃ reqrit. restat ergo qđ oē qđ naturalr a deo pcedit coeternū sit ei: ⁊ ita fili⁹ est ab eterno. Aliud est qđ opz eē in eo qđ naturalr pcedit ab altero q sit silr ei a quo pcedit: qz nā intendit sibi silr pducere inqȝtū pōt. vnde q aliqd nāliter pcedēs nō habeat pfectā silitudinē eius a quo pcedit cōtingit vel ex defectu virtutis agentis: sicut in semine in quo debilitat̃ calor nālis: vn̄ nō sufficit ad generādū masculum sed feminā. vel ex defectu mãe que nō pōt recipe totā virtutez agētis: sicut accidit in partub⁹ mōstruosis. hec autē duo a deo lōge sunt: vt dcm̄ est. vnde opz q hoc qđ naturalr a deo pcedit perfectā silitudinē ad eum habeat. pfecta aūt silitudo esse nō potest vbi nō est eadē natura scđm speciē. natura autez diuina nō potest esse eadē specie nisi sit eadē numero: cū omnino sit imaterialis. vnde opz qđ fili⁹ qui naturalr a deo patre pcedit habeat eādē numero naturā cū ipso: ⁊ per consequens idē esse: ⁊ ita omnibus modis ei erit equalis: ⁊ qz natura ⁊ esse dei patris nullo modo depēdet ad nihil vel ad nō esse: vt. s. nō esse precedat eam tempore vel natura: ideo nec natura nec eē filij ad nihil aliquo modo depēdet. ex quo patet qđ filius nullo modo pōt esse creatura: neq₃ ẽm qđ fides de creatione loquitur: scđm quā ponimus q nō esse duratione creaturā precessit: nec scđz q quidā philosophi posuerūt creationez dicentes illud creari qđ esse habet post nō esse: non tēpore: sed natura. ⁊ hoc est cuius esse dependēs est ad non esse: quia in se cōsideratum et sibi relictū nō est: cum solū ab altero esse habeat: sed de hoc in. i. distin. 2. li. dictum est plenius.

Ad primū ergo dicendū q istud verbū vel intelligitur de sapientia creata. s. āgelica natura que est ante tēpora secularia: ⁊ si nō duratione: tamē ordine nature: vel intelligit̃ de filio dei quātuz ad naturam assumptā que etsi ante secl'a creata nō fuerit: fuit tamē ab eterno preuisa creari. ¶ Ad scđm dicendum: qđ sicut Augu. docet in primo de trini. omnia que minorationem aut subiectionē circa filiū dei ponere videntur vel referēda sunt ad naturam assumptā: scđm quam minor est patre in forma dei manēs equalis patri: vt dicitur: ad Phili. secūdo. vel referēdum est ad cōmendationem principij secūdum q pater dicit̃ principiuz filij: ⁊ ẽm hoc dicitur maior: qȝuis filius non sit minor: vt dicit Hyla. ¶ Ad tertium dicēdum q secūdum Basi. accipere a patre filius habet cōmune cum omni creatura: sed habere per naturam est sibi propriū: vnde pcessio filij a patre in aliquo cōue=

uenit cum processione que est in creaturis cõmunitate analogie ꝛ in aliquo differt. conuenit quidē in respectu originis qui est eē ab aliquo differt aūt in hoc ꝙ ꝓcessio filij a patre est per naturam: aliorū aūt per voluntatem ex hoc sequitꝛ triplex differētia: vt ex dictis ptz. Prima. ꝙ filius est consubstantialis patri. Secūda ꝙ est coeternus. Tertia ꝙ eē suū nullo modo dependet ad nihil. ꝛ hec sequitꝛ ex prima. vnde cōsiderandū est ꝙ oia nomina vel verba que importāt respectū originis absolute recipiuntꝛ in ꝓcessionē diuinā sicut ꝓcedit: exit est ab alio. illa aūt que important aliquid contrariū trib⁹ predictis nullo modo dicuntꝛ: sicut fact⁹: qđ repugnat cōsubstantialitati: qꝛ facere dicitur ꝓprie ſm operationē quā agens exercet in id quod est extra: ꝛ similr ver bum incipiendi repugnat coeternitati: ꝛ silr verbū creandi importat dependentiā ad nō eē. sꝫ natiuitas ad respectū originis absolute addit aliquid magis pertinens ad ꝯsubstātialitatem q̄ʒ ad differentiā substātie: qꝛ sicut supra. dist. 7. dictū est: nascitur proprie qđ ꝓcedit coniunctum ei a quo ꝓcedit. ꝛ ideo omnia illa que pertinent ad ḡnationem viuorum quorum est nasci dicuntur in ꝓcessione filij: sicut oriri ꝛ nasci: gigni ꝛ generari: ꝛ hec est causa quare processio filij potuit habere nomen proprium. non autem processio spiritus sancti: qui non procedit per modum nascentis. vnde generatio vel natiuitas non transumitur ad diuina ſꝫ ꝙ ꝓsupponit creationem. sed ſm quod importat

Differentia triplex notanda.

cōsubstātialitatē. ¶Ad 4^m dicendū ꝙ nō illa seqtur de eo qđ est ab alio hñs aliā naturam ab ipso: qꝛ sic nāe ei⁹ qđ est ab alio: nō debetꝛ eē ex seipsa: vñ ipa nō ē suū eē: vt h̄ eat necessitatē eēndi ex se. sꝫ fili⁹ est a pr̄e habēs eandē numero naturaꝫ. vñ sicut natura patris est suum eē ac ꝑ hoc necesse esse: ita et natura filij nec eius esse est ab aliquo modo dependēs ad nihil: sicut nec esse pr̄is. ¶Ad 5^m dōm ꝙ esse filiū nō est creatū: vñ filius non hꝫ causaꝫ sui esse: nec suū eē hꝫ ꝓn^m quāuis eñ ſm nos ipse filius habeat principiū a quo est nō tñ causaꝫ: qꝛ ſm nos nomen principij importat relationē originis absolute. nomen aūt cause importat respectū originis ꝑ cōparationē ad esse rei qđ a causa ꝓcedit vñ termin⁹ a quo dicitꝛ principiū mot⁹: non tñ causa: sꝫ ſm grecos nomen cause importat simplicē forme originē sicut nomen principij ſm nos: ꝛ quāuis dicamus patrē ꝓncipiū filij: nō tñ dicimus filiū principatū a patre: qꝛ noīe ꝓcipiati non vtimur nisi in his q̄ sunt cōstituta in esse ꝑ principiū vñ linea nō dicitur esse principiatū ꝓncti: sicut nec motus termini a quo: sed tñ dr esse a principio. ¶Ad sextum dōm ꝙ filius nō habuit esse anteq̄ʒ generaretꝛ: sed qꝛ generatio ei⁹ est eterna: ꝛ esse ei⁹ eternuꝫ est. ¶Ad septimū dicendū ꝙ sicut creatura nō habet esse nisi a deo ita nec filius habꝫ esse nisi a patre: sed in hoc est differentia ꝙ creatura nō est illa relatio ſꝫ quā dicitur esse a deo per quaꝫ hꝫ esse: ꝛ iō pōt ꝯsiderari i se sine respectu ei⁹ ad deū ꝛ sic inuenitꝛ

nō hñs esse sed fili⁹ dei est ipsa relatio: ſm q̄ habet esse a patre: ꝛ ipsa relatio est ipsum esse: ꝛ ideo nō pōt fili⁹ ꝯsiderari sine respectu ad patrē. vt inueniatur in se nō habēs esse vel potens in nihilū decidere.

¶ Utrū xp̄s sit creatura.

Ad scd̄m sic pceditꝛ. vr̄ q xp̄s sit creatura. Leo papa. Nouaꝛ in audita cōuētio. de⁹ q̄ eratꝛ q̄ est fit creatura: sed illud quod de⁹ fit potest de xp̄o predicari: ergo christ⁹ est creatura. Dam. etiā dicit de xp̄o q nō scandalizabitꝛ ad nomē creature. ¶ Preterea. de quocunq; predicatꝛ inferius ꝛ superi⁹. sed creatura ē superius ad hominē. ḡ cū hō p̄dicetur de xp̄o creatura de ip̄o predicabitur. ¶ Preterea. oē qd̄ est vel est creatū vel increatū. si ergo xp̄s est hō: vel erit hō creat⁹ vel increat⁹: sed nō est homo increat⁹ sicut nec hō etern⁹: qꝛ omne increatū eternū est: ergo est homo creat⁹: ergo est creatura. ¶ Preterea. id qd̄ cōuenit parti transumitꝛ ad predicationē toti⁹ sicut hō dꝛ crispus propter capillos: sed humana natura est quasi pars ꝑsone cōposite ꝑ qua supponit hoc nomen xp̄s: ergo cum hūana natura sit creatura: xp̄s pōt dici creatura. ¶ Preterea. ꝑncipalioꝛ pars hois xp̄i est aīa q̄ corp⁹: sed rōne corpis qd̄ de virgine traxit simpliciter dicitur natus de virgine: ergo rōne anime que creata est a deo dꝫ dici creatura. ¶ Preterea. sicut repugnat nomē creature filio increato: ita repugnat tꝑaliter nasci eternaliter nato: ꝫ tñ dicimus xp̄m tēporaliter natū: ḡ ꝛ simpl'r possum⁹ ipsuꝫ dicere creaturaꝫ.

¶ Sed cōtra. creatura non pōt predicari de aliquo eterno: sed christus supponit suppositum eternū: ergo nō p̄t dici creatura. ¶ Preterea. in xp̄o nihil creatuꝫ est nisi hūana natura: sꝫ hūana natura nō predicatꝛ de xp̄o: ergo xp̄s nō pōt dici creatura. ¶ Preterea. oīs creatura rōnalis ē fili⁹ trinitatis ꝑ creationē: sꝫ xp̄s si ē creatura ē creatura rōalis: ergo est fili⁹ trinitatis ꝑ creationē: qd̄ supra improbatū est. dist. 4.

Respōdeo dicendū q creatio proprie respicit esse rei. vñ dꝛ in lib. de causis. q esse est per creationē: alia per informationē. esse autē simpliciter ꝛ per se est suppositi subsistētis. Alia vero dicuntꝛ esse inquantum suppositū in eis subsistit vel eētialiter sicut materia ꝛ forma: ꝛ sic natura ip̄a dicitꝛ esse. vel accidētaliter sicut accidētia dicuntur eē. esse ergo dictū simpl'r de supposito significat esse ꝑsonale ipsi⁹. eē vero ſm q ꝯuenit parti vel accidēti non dicitꝛ simpliciter de supposito: sꝫ suppositū dicitꝛ esse in eo. vñ cuꝫ dico xp̄s est: significatꝛ eē ipsius. nō aūt esse ipsius nature vel accidētis vel partis: cum autē fiat vnio naturarū in eē suppositi ſꝫ secūdā opinionē esse ſm q xp̄s simpliciter eē dicitꝛ est eē increatū. vnde nō potest dici creatura nō tantū ad euitanduꝫ erroꝛem Arrij: vt quidā dicunt: sed etiam ad vitandum falsitatem. potest tamen dici q aliquid creatū est in christo scilicet humana na- Eē ē ꝑ creationē.

turus: qr eē ꝯuis sit vnū: tū respe ctū hꝫ ad naturā hūanā ꝛ ad ꝑ tes ei⁹ ſm quas hūana natura dicit eē in xp̄o: vel ptes aut acci dētia ei⁹: vt supra. di. 6. dictū est vñ sicut eē aliquo mō ad naturā ptinet: ꝛ ad ꝑtes ꝛ accidētia ei⁹ ita ꝛ creatio.

Ad primū ē dicēdū q ꝟba illa in telligēda sunt cū determinatio ne: vt dicit magister in lr̄a. quã nis illa determinatio causa bre uitatis intermittat. ¶ Ad scdm dōm q creatura nō est superius ad hominē: qr creatio magis re spicit eē ꝙ naturā. eē aūt nō est gen⁹: nec inducit in significatio ne alicui⁹ gn̄is: vt dicit Auic. cū ea que sunt in vno gn̄e nō cōue niāt in vno eē: sꝫ in natura cōi. ¶ Uel dōm q creatura nō est su perius ad hominē significās qd est hō: qr creatio nō respicit na turā vel eēntiā nisi mediāte actu essendi: q est prim⁹ termin⁹ crea tiōis. hūana aūt nā in xp̄o non hꝫ aliud eē ꝑfectū qd est eē hy postasis ꝙ eē diuine ꝑsone. ꝛ iō simplr loquendo creatura dici nō pōt: qr intelligeret q eē ꝑfe ctū hypostasis xp̄i ꝑ creationē e ēt acqsitū. ¶ Ad 3ᵐ dōꝫ q cū dr Xp̄s est homo creat⁹ locutio est duplex ex eo q hoc ꝑticipiū crea tus pōt determinare predicatū in ꝯparatione ad subiectū: ꝛ sic po test eē vera sicut ꝛ ista Xp̄s est fa ctus hō. si aūt determinat abso lute predicatū: tunc est falsa: qr homine nō intelligit tantū natu ra. sꝫ suppositū eternū: cui nō cō uenit eē creatū qd eñi determi nat predicatū in ordine ad sub iectū est determinatio ipsi⁹ inqꝫ tū est predicatū. Unū opꝫ q respi ciat predicatū formalr. qr termi ni in predicato ponunt formalr. determinatio aūt q determinat absolute ponit circa predicatuꝫ sicut circa subiectū qdā. vñ ma gis respicit suppositū ꝙ formaꝫ. similr etiā hec est falsa. Xp̄s est homo increat⁹: qr priuatio crea tiōis ponit circa predicatū rōne vtriusqꝫ: ꝛ iō vtraqꝫ falsa est: nec sibi ꝯtradicūt. sꝫ hec est ꝟa. Xp̄s est homo q nō est creat⁹: sꝫ eter nus ex ꝑte deitatis nō tñ etern⁹ hō vt eternitas determinet ꝑdi catū in ordie ad subiectū. ¶ Ad quartū dicendū q totū denoiat a proprietate ꝑtis qñ illa ꝓprie tas nullo mō nata ē ꝯuenire ni si parti illi: sicut crispitudo capil lis: ꝛ claudicatio pedi: sꝫ creatio nō tm̄ nature: sed ēt ꝑsone nata est ꝯuenire: ꝛ etiā ꝑsone ꝛ suppo sito magis ꝓprie: ꝛ iō nō pōt di ci de supposito q sit creatū: qr natura est creata. ¶ Et per hoc pꝫ solutio ad quintū: qr nasci de matre nō est natū cōuenire sup posito hois nisi ꝑ hoc q corpus traducit a matre. vñ nō hꝫ repu gnātiā tꝑaliter nasci ad eterna liter nasci: qr vnū naturā hūanā respicit: ꝛ alterū diuinā quaruꝫ hꝫ vnā xp̄s a pr̄e eternaliter: al terā a matre tꝑaliter: sed creatū ꝛ increatū vtrūqꝫ potest respice re suppositū ratione esse qd est suppositi. ¶ Unde patet solutio ad sextum.

Intellect⁹ ꝑpōnis ambigue.

Nasci ē suppositi.

¶ Utrum xp̄s ſm q homo sit creatura.

D tertiuꝫ sic pcedit: vr̄ q xp̄s nō possit dici creatu ra ſꝫ q hō. qcqd eñi predicat de altero ſm q ipm est

predicat de eo simplr. sed qd predicatur de xpo sm q homo predicatur de eo sm q ipsuz est: qr ipse e eentialiter homo: ergo cu esse creatura no predicet simpliciter: no pot predicari de eo sm q ho. ¶ Preterea. magis est ee filiu adoptiuu q esse creaturaz: sz no pot dici q christus sm q ho sit filius adoptiuus: ergo multo pot dici q sm q ho sit creatura. ¶ Preterea. sm q magister dicit in littera hec est tropica locutio. Xps est creatura: ergo si xps sm q homo sit creatura: et hec est erit impropria. Xps e ho qd est falsum. ¶ Preterea. nihil est creatu in xpo nisi huana natura: sed hec est falsa. Xps sm q ho est huana natura: ergo & hec Xps sm q homo est creatura.

¶ Preterea. ista se compatiunt, vt xps sit ho & sit deus: ergo qd no compatit secum hoc qd est ee deu no pot pdicari de xpo sm q ho sicut hoc qd est carere diuinitate: sed esse creatura non compatitur secu hoc qd est esse deum: ergo christus no est creatura sm q homo.

¶ Sed contra. omne qd non est eternu est creatu: sed xps sm q homo no est eternus: sicut nec deus: ergo sm q ho est creatura. ¶ Preterea. omne qd est factu est creatu: sed xps sm q ho est factus ergo est creatus sm q ho. ¶ Preterea. omnis conditio alicuius nature pot predicari de aliquo sm nome significas natura illa. sz ho significat natura huanaz: cuius conditio est q sit creatura. ergo xps pot dici creatura sm q homo.

Respondeo dicendum q huana natura se hz ad compositam psonaz xpi sicut pars: cuius pprie pars dici no possit: nec pprie persona composita: vt supra di. vi. dictu e. pars aut aliqn hz aliqua dispositione q nata est couenire toti. aliqn vero alia q no est nata couenire toti: sicut albedo que in est capillis: pot etia toti coueni re. crispitudo aut ita couenit capillis q nullo mo toti vel alicui alteri pti. ergo sm dispositiones illas que insunt tm pti denoiat totu simplr & pprie p dispone m ptis nullo addito: sicut ho dicit crispus. sz qtu ad illas dispositioes q nate sunt pti & toti couenire no denoiat totu a pte simpliciter sz addita pte: vt cu dr ho albus sm capillos. nec hoc pprie sz figuratiue p sinodoche. vnde pz q cu creatio nature & psone nata sit couenire sicut & ee vtriq aliquo mo couenit: no tm pot dici de xpo q sit creatura: qr huana natura creata est nisi fiat additio: vt si dicat sm homine vel sm q ho: & tuc et tropica et figuratiua: vt dicit magr: sicut & hec Ethiops est albus sm dente. | Xps no proprie dr psona composita.

Ad primu ergo dicendu q illa ro pcedit in his que predicant proprie & p se: sed hec non est pptia predicatio: vt dictu est. ¶ Ad scdm dicendum q esse filiu adoptiuu nullo modo natu est couenire nisi psone: & ideo no pot dici filius adoptiuus sm huana natura sicut dr creatura: qr creature nome cper sone & nature aptat. ¶ Ad tertiu dicendum q qn cu reduplicatione est pptia predicatio. tunc predicatu p se couenit ei qd replicat. sicut xps sm q ho est animal. hec eni est per se & pprie. Homo est

al:ꝛ ideo sim̄ modo predicatū ꝗ reduplicatio de subiecto ꝑdi-cat. hec aūt reduplicatio nō est nota per se predicatōis. hec eīm nō est ꝓpria. hic hō. s. christꝰ est creatura. nec etiam est per se: qꝛ creatura nō est superius ad ho minē significans qd est hō: vt di ctum est: ꝛ ideo nō oportet qđ si creatura improprie dicatur de christo: ꝙ etiā ipse improprie di cat homo. ¶ Ad quartū dōm ꝙ natura hūana in abstracto non predicat de xp̄o sm ꝙ hō: sꝫ ꝯdi tiōes eius: ꝛ in cōcreto possunt de xp̄o predicari: sm ꝙ homo vł ꝓprie: vel improprie. creatura au tē in cōcretione dr̄: qꝛ oē creatū est creatura. ¶ Ad q̄ntum dōm ꝙ q̄uis illud qđ conuenit parti aliq̄ mō possit dici de toto: non tñ opꝫ vt qđ remouet a pte re- moueatur a toto. vnde quāuis ethiops sm dentē habeat albe-dinē: non pōt tñ dici ꝙ sit carēs nigredine: qꝛ qđ nō cōuenit sibi sm vnā partē potest sibi cōueni re sm aliam: ꝛ silr̄ q̄uis xp̄s sit creatura sꝫ qđ hō: non tñ potest dici ꝙ sm ꝙ hō careat diuinita te que sibi cōpetit p aliam nāꝫ. ¶ Utrū ea que sunt hūane na-ture possint dici de filio dei.

AD quartū sic pcedit. vr̄ ꝙ ea q̄ sunt hūane nature nō possunt dici đ fi lio dei. oīs eīm ꝓprietas vel acci dēs nature hūane est q̄d creatū sed filiꝰ dei nō informat aliquo creato: ergo non pōt ꝑdicari de filio dei aliqđ accidēs humane nature. ¶ Preterea ꝙ ꝓꝑetates diuine nature dicuntur de filio dei cōtingit ex hoc ꝙ filiꝰ dei est natura diuina: sed filius dei nō est natura hūana: ergo ꝓprieta-tes hūane nature non ꝑdicātur de filio dei. ¶ Preterea. huma-ne nature cōuenit assumi a filio dei: ꝛ hoi ꝯuenit esse vnituꝫ: sed hoc nō ꝯuenit filio dei: ergo nō oꝫ ꝙ ea que cōueniunt nature hu mane dicant de filio dei. ¶ Pre terea. hec est vera. Iste hō ē ꝑde stinatꝰ: sed hec est falsa. Filiꝰ dei est ꝑdestinatus: ergo idē qđ prius. ¶ Preterea. oīs ꝓꝑetas huma-ne nature ē q̄d creatū: sed crea-tura nō predicat de filio dei: er-go nec ꝓprietas humane natu-re. ¶ Preterea. ea que ꝑdicātur de xp̄o sm ꝙ hō non ꝑdicantur de ipso sm ꝙ filiꝰ dei. ergo vr̄ eadeꝫ rōne ꝙ ea que ꝑdicant de hoīe non predicentur de filio dei.

¶ Sed ꝯ. De quocūqꝫ predicat aliq̄d: predicātur de eo oīa ꝯse quētia ad ipm̄: etiā si sit predica tio accidētalis: sicut si hō est al-bus sequit ꝙ sit coloratus: sed hō predicat de deo: ergo quicq̄d predicat de hoīe predicat de fi-lio dei. ¶ Preterea. q̄cūqꝫ conse quūtur natura ꝑdicant de sup-positis nature illiꝰ: sed filiꝰ dei ē suppositū hūane nature: ergo cōse quētia naturā humanā pñt pre dicari de filio dei: ¶ Pretea xp̄s est ꝑsona subsistēs in duabꝰ na turis diuina ꝛ humana: sed oīa que cōueniūt diuine nature pñt predicari de xp̄o: ergo pari rōne oīa ea que cōueniūt nature hu mane. ¶ Preterea. nihil magis repugnat diuine nāe q̄ mori: sꝫ dr̄ ꝙ filiꝰ dei est mortuus: ergo ꝛ oīa alia possunt dici de filio dei que ꝯueniunt humane nature.

Rn̄deo dōm ꝙ nā ꝛ sup positū nāe in q̄-

busdā differūt re ꝛ rōne. sicut in cōpositis. in qbusdaꝫ aūt rōne ꝛ nō re: sicut in diuinis: sꝫ dr̄ia q̄ ē ſm rōnem ē dr̄ia oppositiōis: qꝛ natura ꝛ suppositū: hn̄t intētiones oppositas: ꝛ iō ea q̄ ꝑtinent ad rōnem nature nullo mō p̄dicanť de supposito: neqꝫ i abstracto: neqꝫ in cōcreto: neqꝫ in diuinis: neqꝫ l humanis. sicut pater non dr cōe tribus: nec petrus dr forma totius. differētia aūt q̄ est ſm rem nō est oppositionis: sed est sicut ꝑncipij formalis ad formatū: ꝛ iō q̄ ſm rem ad naturaꝫ ꝑtinent pn̄t p̄dicari de supposito: sicut natura p̄dicať. s. in ꝯcreto: qꝛ aūt vnio facta est in supposito: vt. s. sit vnuꝫ ꝛ idem suppositum diuine ꝛ humane nature: iō de illo supposito pn̄t p̄dicari ea que ꝯsequunť ſm rem vtrāqꝫ naturam: sicut ꝛ ipse nature de ip̄o predicanť: qꝛ eīn diuina natura predicať de filio dei in concreto et in abstracto: iō ꝓprietates eiꝰ pn̄t vtroqꝫ mō p̄dicari de ipso: qꝛ vero humana natura p̄dicatur in cōcreto tm̄: iō hūane nature ꝓprietates in concreto tm̄ predicanť. nec differt vtrum fiat predicatio de supposito ſm nomen qđ significat diuinā naturam: vt verbū. vel humanā vt iesus: vel vtrūqꝫ sicut xp̄s: qꝛ ꝑ oīa supponiť idem suppositū: sed tm̄ hoc suppositū non cōstituitur ꝑ naturā humanā: sꝫ humana natura aduenit ei iaꝫ ab eterno p̄existenti in alia natura: vn̄ duo singulariter inueniunť in cōpositiōe hūane nature ad istud suppositū. s. ꝙ vniť ei: ꝛ ꝙ se hꝫ ad ip̄m ꝑ modū ꝑtis ſꝫ ꝙ istud suppositū in duabꝰ naturis subsistit ꝛ iō a p̄dicta generalitate excludunť ea q̄ vnionē importāt: ꝛ iterum ea que nata sunt de se ꝛ ꝑsone ꝛ nature cōuenire: que non possunt predicari de supposito nisi cum additione: sicut ea que sunt partis de toto.

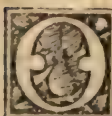
Theorema de natura et supposito nature.

Ad primū q̄ dicenduꝫ ꝙ ꝓprietates create dicunť de filio dei: nō q̄si ipsa ꝑsona eterna his informeť: sꝫ qꝛ natura assumpta informať eis: sicut ꝓprietates quibꝰ informanť ꝑtes p̄dicanť de toto ¶ Ad scđm dđm ꝙ illa rō ꝯcludit ꝙ ꝓprietates hūane nature nō p̄dicanť in abstracto de xp̄o: qđ ꝛ verū ē. ¶ Ad tertiū dđm ꝙ assumi ē de illis q̄ vnionē important. ꝛ iō nō opꝫ ꝙ dicať de filio dei. ¶ Ad quartū dđm ꝙ p̄destinatio xp̄i ē respectu vnionis. vn̄ predestinatus includit vnioneꝫ sicut terminū predestinationis: ꝛ ideo sicut hō vnitus dicť: ita ꝛ p̄destinatus vniri. nō aūt filius dei. ¶ Et preterea p̄destinatus includit factionē: vt patet ex predictis. vnde sicut esse factum nō dicť de filio dei absolute: ita nec esse predestinatū. ¶ Ad quintuꝫ dicendū ꝙ sicut humana natura est creatura: ꝛ tm̄ cuꝫ p̄dicetur de christo in ꝯcreto nō sequiť ꝙ xp̄s sit creatura: ita etiā nō seqtur ꝓpter hoc ꝙ ꝓprietates nature humane in cōcreto de xp̄o predicenť ꝙ christus sit creatura. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ ad veritatē ꝓpositionis sufficit ꝙ p̄dicatum ꝯueniat subiecto quocunqꝫ modo: sed ad hoc ꝙ propositio sit per se opꝫ ꝙ ꝯueniat sibi rōne forme importare per subiectū: vn̄ hec ē vera. Deus ē passus: non tn̄ est per se: ꝛ quiaꝫ reduplicatio exigit locutioneꝫ

Notu la logicalis.

per se verã: ideo nõ est sił's ratio de reduplicatiõibus ꝛ ppositiõibus que sunt sine reduplicatione. ¶ Ad septimũ dicendũ ꝙ aliqua consequũtur humanam naturã: non scdm ꝙ predicatur de filio dei: ꝛ illa non oportet ꝙ de xp̃o predicẽtur. ¶ Et ex dictꝫ patet solutio ad consequentia.

¶ Expositio textus.

Omnia p ipsuz facta sunt). Videtꝛ hoc nõ esse ad ppositũ: qꝛ Augu. intẽdit de filio dei inquãtum est fili⁹ dei. Et dicendũ ꝙ qꝛ non est in xp̃o aliud suppositũ nisi psona filij dei: idõ sicut de filio dei dici non põt ꝙ sit creatura: ita nec de xp̃o. (Nã si creatura eẽt sibi mãdaret p̃dicari euãgelium). vr ꝙ hoc nõ sequatꝛ: qꝛ angeli et lapides sunt creature: qb⁹ nõ est euãgeliũ p̃dicãdum. Dicendũ ꝙ intelligitꝛ de creaturis que sunt hoĩes: qbus est predicãdũ euãgelium: vel vt emũdẽtur: vel vt pficiantur: vel vt cõseruẽtur. Xp̃s aũt hõ est. (Vanitati subiecta.) intelligitꝛ de illa vanitate scdm quã oĩa in nihil tenderẽt nisi manu omnipotẽtis cõtinerẽtur. (Nõ vnũ de multis). Cõtra. vt sit ipse pmogenitus in multis fratribus. Et dõm ꝙ vn⁹ ẽ de multis q̃tum silitudine filiationis scdm quod etiã dr̃ primogenitus sed nõ vnũ de multis pprietate natiuitatis scdm qđ dicitur vnigenitus. (In deo creatura esse nõ potest). Contra Ro. xi. In ipso sun t oĩa: dicendum qđ sunt in ipso creature nõ per essentiã: sed sicut in causa p similitudines ideales que scdm ꝙ in deo sunt creature nõ sunt. (Sꝫ ex tropicis locutionibus.) Cuius ratio est: quia nõ sunt simpliciter vere: sed scdm quid. vnde etiã Diony. dicit in epistola ad Titum ꝙ simbolica theologia non est argumentatiua.

Instãtia ꝯtextũ dissoluitꝛ.

¶ An homo ille semper fuerit: vel ceperit esse.

¶ Distinctio. xij.

Post predicta queritꝛ vtꝝ homo ille ceperit esse: vel semp fuerit: sic simpliciter enunciamus xp̃m vel dei filiũ semp fuisse: nec cepisse. De hoc Aug. dicit ita super Jo. Habuit aliquãdo dei fili⁹ quod nõdum habuit idẽ ipse hõ filius: qꝛ nondum erat homo. Itẽ in codeꝫ. Prius q̃ mundus eẽt nec nos eram⁹: nec ipse mediator dei ꝛ hominũ homo xp̃s iesus. Iteꝫ super psal. Christ⁹ nr̃ ꝛ si forte homo recẽs est: tamẽ est eternus de⁹. Alibi vero legitꝛ ꝙ puer ille creauit stellas: et christus dicit se esse principiũ: ꝛ esse ante abraam. His ergo auctoritatibus in nullo resultãtes dicimus hoĩeꝫ illum inq̃tum homo est eẽ cepisse: ꝛ inquãtum verbuꝫ est semp fuisse. Hic enim absqꝫ distinctiõe nõ est referenda respõsio: Nam ipse Aug. hu

Intellectus auctoritatũ.

iusmodi vtiꝰ distinctiōe in pluribꝰ locis dicēs per xp̄z oīa esse facta inq̄tū est verbū: scdm id vero quod homo est ip̄m esse factū ꝛ glorificatū. Si igiꝰ ad p̄sonaz respicis cōfidenter dic hominē illum semper fuisse. Si vero ad naturaz hominis concede eum cepisse.

¶ Si deus aliuz hominem assumere potuerit: vel aliūde quam de genere ade.

Olet ēt queri vtrꝫ alium hoīem: vel aliūde hoīem q̄ d̄ genere illiꝰ ade deus assumere potuerit. Ad qđ sane dici pōt ip̄m ꝛ aliaz aīaz ꝛ aliā carnē potuisse assumere: q: gr̄a tantū assumpta est aīa illa ꝛ caro a v̄bo dei. Ut em̄ ait Aug. in rebꝰ per tp̄s ortis illa sumpta est gr̄a qua hō invnitate p̄sone ꝯiūctus est deo. Potuit igiꝰ deus aliā aīaz ꝛ aliaz carnē assumere: ꝛ carnē vtiq̄ aliū de q̄ de genere ade. vn̄ aug. in li. iij. de tri. Poterat vtiq̄ deus hoīem aliūde suscipe: in quo etiā mediator dei et hoīum: nō de genere illius ade qui pctō suo genꝰ obligauit humanū: sicut ip̄z quē p̄io creauit: non de gn̄e alicuiꝰ creauit. Poterat ḡ vel sic vel alio quo vellet modo creare vnū hoīez de quo vinceret victor p̄ioris. sed melius iudicauit ꝛ de ipso qđ victū fuerat genere assumere hominē: per quem hoīs vinceret inimicū: ꝛ tn̄ ex virgine cuius cōceptum sp̄ūs nō caro: fides nō libido p̄uenit. nec interfuit carnis cōcupiscētia q̄ ceteri conci piūtur q̄ originale trahunt peccatū: sed credendo non concūbendo sancta est fecūdata virgitas. Ex his aperte ostendiꝰ ꝛ alium ꝛ aliūde hoīez deū assumerē potuisse.

¶ Si homo ille potuit peccare: vel non esse deus.

Deo non īmerito queritur vtrū homo ille potuerit peccare: vel nō esse deus. Si em̄ potuerit peccare ꝛ potuit dānari. Si potuit dānari potuit nō eē deus. Ergo si potuit peccare potuit non esse deus: q: esse deū ꝛ posse ꝛ velle iniq̄tātez simul nequeūt. Hic distictione opus est vtrū de persona an de natura agaꝰ. Si enim de p̄sona agitur: manifestuz est q: peccare nō potuit: nec deus nō esse potuit. Si v̄o de natura discutiendū ē vtrꝫ agaꝰ de ea vt verbo vnita: an de ea tanq̄ non vnita verbo: ꝛ tamē enti. i. an de ea secundū q̄ fuit vnita verbo: an de ea s̄m q̄ esse potuit: ꝛ nō

vnita verbo. Non est em̄ ambiguū animā illam entē vnitam verbo peccare nō posse: ꝛ est sine ambiguo veruz eandem ꝛ si esset non vnita verbo posse peccare.

ℭ Quorūdam oppositio qꝺ potuit ēt vnita deo peccare.

Quidam tn̄ ꝓbare conātur eā etiam vnitā verbo posse peccare: q2 liberū arbitrium hꝫ: ꝛ ita pōt flecti in vtrāqꝫ ꝑtem. Quod friuolū est: cū ꝛ angeli liberū arbitriū habeant: ꝛ tamē in gratia adeo sunt ꝯfirmati: vt peccare nequeāt. quāto magis ꝗ ille hō cui spūs sanctꝰ est datus sine mēsura: Inducūt quoqꝫ auctoritatē ad ꝓbandū idē. Scriptū est em̄ i libro sapiē. Qui potuit trāsgredi ꝛ nō est trāsgressus: facere mala ꝛ non fecit. sed hoc accipiēdū est ſm mēbra: vel parti de capite: partim de mēbris. de capite nō est trāsgressus: ꝛ nō fecit malū. ꝺ mēbris potuit trāsgredi ꝛ facer̄ malū.

ℭ Si deus potuit assumere hominem in sexu muliebri.

Solet etiā queri quāuis curiose a nōnullis si deus humanā naturā potuit assumere ſm muliebrē sexum. Quidā arbitrātur cū potuisse assumere hominē in feminco sexu vt assumpsit i virili. Sed oportunius atqꝫ ꝯuenientius factū est vt de femina nasceret: ꝛ virum assumeret: vt ita vtriusqꝫ sexus liberatio ostēderetur. Unde Aug. in lib. lxxxiij. qōnum. Hois liberatio in vtroqꝫ sexu debuit apparere. ergo q: virū oportebat suscipe qui sexꝰ honorabilior est: ꝯñs erat vt feminei sexus liberatio hīc appareret. ꝙ ille vir de femina natus est. Sapientia ergo dei que dr̄ vnigenitꝰ filius: hoīe suscepto in vtero: ꝛ de vtero ꝟginis liberationeꝫ hois indicauit. Nota mysterium.

ℭ Diuisio textus.

Postquā ostēdit magr̄ qꝺ nomen creature non predicat̄ de xp̄o simplr̄: sed cū determinatione. hic inqrit de defectibꝰ q̄ ꝯsequūtur naturā humanā ſm qꝺ creatura est. Et diuidit̄ in duas partes. Prio inqrit de defectu q̄ cōiter cōseqtur oēm creaturā. s. incipe esse. Scꝺo de defectibus qui cōsequūtur specialr̄ humanā naturā ibi. (Solet etiaꝫ queri vtrū alium hominē.) Circa p̄mū tria facit. Primo mouet qōnem. Secūdo obijcit ad vtrāqꝫ partē ibi. (De hoc Aug. inquit ita. (tertio determinat eam ibi. (Pis autē auctoritatibꝰ). (So-

let etiam queri). Hic prosequitur de defectibus: qui pertinẽt ad humanam naturam tantũ. Et diuidit in duas partes. primo. inquirit de defectu culpe. secũdo de defectu nature qui est sexus femineus ibi. (Solet etiã queri quãuis curiose). ¶ Circa primum duo facit. Primo querit de defectu culpe quantũ ad originem: scilicet vtrum aliunde quã de peccatoribus carnẽ assumere potuisset. Secũdo de defectu culpe quantum ad actum: vtrum .s. peccare potuisset. ibi. (Ideo non imerito queritur). Et circa hoc tria facit. Primo mouet questionem. secundo. determinat ibi. (Hic distinctione opus est.) Tertio obijcit contra determinationem . ibi. (Quidam tamẽ). Et primo obijcit per rationem. Secundo per auctoritatem. ibi. (Inducunt auctoritates). et vtrũq; soluit vt patet in littera. (Solet etiam queri). Hic inquirit de defectu nature qui est sexus femineus. Et primo mouet questionem. Secundo soluit. ibi. (Quidam arbitrantur. Questio. I.

Ic queruntur tria. Primo de cõceptione. Secundo de potẽtia peccandi. tertio de ꝯgruitate assũptionis respectu sex⁹ feminei. de congruitate tñ assumptionis respectu generis ade. di. 2. dictũ est. Circa primũ querũtur duo. Primo vtrũ iste homo demonstrato christo incepit esse. Secundo vtrum incepit esse deus.

¶ Utrũ h sit va: iste hõ icepit eẽ.

D primum sic pceditur. vr q hec sit vera. Iste hõ incepit esse. oẽ enim qd non semp fuit et est: incepit esse. sz sicut dicit Aug. in lra: mediator dei et hoiuz hõ xp̃s non fuit prius q̃ mũdus esset: ergo incepit esse. ¶ Preterea. iste demonstrat supposistũ vtriusq; nãe: diuine. s. et hũane. sed rõne diuine nãe põt dici. Iste hõ sp fuit: q cũ incipe ꝯueniat hũane nature: sicut ẽt ab eterno diuine: rõne humane nature põt dici. iste hõ incepit eẽ. ¶ Preterea. antequã mundus fieret erat vex dicere. nullus hõ est. q hec erat falsa. aliqs hõ est. vel iste hõ est: nũc aũt est vera: ergo iste hõ incepit eẽ. ¶ Preterea. qd incepit esse in aliq̃ specie: incepit esse simplr. sz iste hõ incepit esse in specie hũana: ergo incepit esse simplr. ¶ Preterea. nasci tpalr est mutari de nõ esse in esse: sed iste hõ est natus in tpe: q est mutatus de nõ esse in esse. sed omne tale incepit eẽ: ergo iste hõ incepit esse. ¶ Preterea. iste homo supponit psonaz cõpositam. sed psona cõposita nõ fuit ab eterno: qz qñ non est cõpositio non põt esse aliqd compositũ: ergo iste homo non fuit semper: ergo incepit esse.

¶ Sed cõtra. nullũ eternum incepit esse. sed iste hõ supponit suppositũ eternum: ergo nõ incepit esse. ¶ Preterea. oẽ quod incepit esse est creatura. sed iste hõ non est creatura: vt dictũ est supra. ergo iste hõ non incepit esse. ¶ Preterea. Joan. 8. dicit ille homo de quo loqmur. Antequã abraam fieret ego sum. et

simili rõne potuisset vere dicere Anteq̃ mundus fieret ego sum. sed nullũ tale incepit esse. ergo iste homo nõ incepit esse.

Respõdeo dicẽdum q̃ quidã disti guũt istã. Iste hõ incepit esse: ex hoc q̃ hoc pnomen iste. põt de mõstrare psonã v̾bi: vel singula re hois. ⁊ primo mõ ẽ falsa, scdo mõ est vera. Sed cum dr: iste hõ hoc pnomen iste nõ põt demon strare nisi id qd supponit p hoc nomẽ hõ: suppositũ aũt per hoc nomẽ hõ. non est aliud q̃ psona verbi fm secundã opinionez. vñ fm eã non põt stare: qr q̃uis po nat in xp̃o eẽ aliqd singulare pre ter personã verbi. s. humanã na turã tñ illud singulare nõ suppo nitur p hoc nomẽ hõ. neq̃ p̃dicat de xp̃o. sicut. v s: di. dictũ est: ⁊ iõ pz q̃ ista distinctio ẽ fm primaz opinionez bona: ⁊ iõ hac omissa quidã dicũt q̃ hoc v̾bum incipit põt notare inceptionez respectu suppositi simplr. ⁊ sic ẽ falsa: qr suppositũ illud est eternũ: vel re spectu suppositi ratiõe forme si gnificate: ⁊ sic est vera. ⁊ ponunt exẽplum de hac. Scutũ albũ in cipit esse hodie. supposito q̃ scu tum heri factuz hodie dealbet. Sz hoc dictũ nõ vr habere effi caciam pp̃ter duo. primo qr ⁊ si hũana natura habeat aliqd sicle accidẽti in xp̃o: tñ hoc nomẽ hõ non ẽ adiectiuũ sz substantiuuz: etiaz si natura hũana esset pure accidentalr adueniẽs: ⁊ in talib⁹ plus facit modus significãdi q̃ pp̃rietas rei significate. scdo qr dato q̃ esset adiectiuũ opz q̃ p̃ dicatum cõueniret ei qd copulat vel supponit p nomẽ positũ in subiecto: vel rõne sui. vel ratiõe aliculus qd in eo ẽ: illa aũt p̃di cata q̃ nata sunt ipsi supposito cõuenire non p̃dicant simplr de eo rõne alicuius qd in ipso est: neq̃ fm partẽ: neq̃ fm accidẽs aut naturã. nisi ei fm se conuẽ niant: qr tũc sequeret q̃ affirma tio ⁊ negatio verificent de eodẽ: si rõne alicuius existẽtis in ipso verificaret qd rõne sui de eo v̾e negat: ⁊ hoc pz in p̄posito. ei em qd supponit cum dr: iste hõ ince pit esse. vñ de eo non põt verifi cari negatio vt dicat. nõ fuit sem per simplr loquendo: ⁊ per cñs: nec aliqd qd negationẽ dictã im plicet sicut verbũ incipiẽdi. vnde dicendũ ẽ q̃ hec est simplr falsa: iste hõ incepit esse. ⁊ ẽ fm qd v̾a s. cum determinatiõe hũane na ture sicut ⁊ hic. iste hõ ẽ creatu ra. est falsa nisi ei determinatio addat ⁊ tunc etiã est tropica: vt supra dixit Magister. vnde hic non intẽdit eaz distinguere tãq̃ multiplicem: sed dicere quomõ potest esse vera ⁊ falsa.

Ad primũ ḡ dicenduz q̃ fm regu lam a magrõ p̃cedenti. dis. datã intelligẽda est illa auctoritas cũ determinatiõe etiã q̃uis cã bre uitatis nõ apponat. ¶ Ad scdm dicendũ q̃ q̃uis illud suppositũ sit vtriusq̃ nature suppositũ: tñ q̃tum ad aliqua se hz aliter ad naturã diuinã q̃ ad humanã: qr est idem re cũ diuina ⁊ cõstitutuz in eẽ p ipsam. scdm modũ intelli gendi. vñ qñcũq̃ fuit natura di uina. fuit ipm suppositũ: nõ autẽ ita se hz ad naturã humanã; et iõ non opz q̃ incipiẽte humana natura ipz incipiat. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̃ ab eterno ver̃ fuisset dicere: nullus hõ ẽ: qr suppositũ

eternū nondū erat suppositū hu mane nature. vñ nō poterat sumi sub dicta distributione: sicut nunc pōt ꝑpter vnionē. vñ q̄uis ab eterno nō erat verꝫ dicere: aliquis hō ē eternus: mō tñ est verꝫ dicere: aliquis vel iste hō est ab eterno. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ nasci temporalr ex matre non ē natū cōuenire supposito: nisi rōne corporis: vt supra dictū est. et iō rōne eius verificatꝰ simplr de supposito. sꝫ incipere eē non pōt verificari de eo rōne corpis simplr: sed cuꝫ determinatione: ⁊ iō hec est vera simplr. iste hō ē natus temporalr: nō tñ ista. iste hō incepit esse. sꝫ est verū fm quid. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ in alijs suppositis q̄ sunt supposita tm̄ vnius nature sequitꝰ ꝙ si incipiūt esse in aliqua spē: ꝙ incipiūt esse simplr: sꝫ nō ē ita in ꝓposito. vñ q̄tuꝫ ad hoc siītudinē hꝫ humana natura in xp̄o cū accidente: ⁊ iō. sicut nō sequitꝰ. iste hō incepit esse albus. ergo incepit esse: ita nec sequitꝰ. iste incepit esse hō. ergo incepit esse. ¶ Ad sextū dicenduꝫ ꝙ qꝛ cōpositio non semꝑ fuit: ideo hec ē falsa. ꝑsona semꝑ fuit composita. sꝫ tñ hec ē vera. ꝑsona cōposita semꝑ fuit: qꝛ ad veritateꝫ ꝓpositionis sufficit ꝙ p̄dicatum cōueniat subiecto: nec opꝫ ꝙ cōueniat ei rōne forme significate vel apposite nisi sit predicatio ꝑ se: ⁊ iō qꝛ ꝑsone cōuenit semper fuisse: q̄uis non rōne cōpositionis. hec est simplr vera. persona cōposita semꝑ fuit: sꝫ ad veritatem ꝓpositionis exigitꝰ ꝙ totuꝫ qđ est in p̄dicato ꝯueniat subiecto. ⁊ iō ꝯpositio quaꝫ significat hoc nomē cōpositū non ꝯueniat ab eterno ꝑsone: ⁊ iō hec ē falsa.

persona ista semꝑ fuit cōposita. ¶ Ad scđm sciendū ꝙ ideꝫ iudiciuꝫ ē de ista. hō incepit eē deus ⁊ hō factus est deus: ⁊ eedem rōnes vtrobiq꞉ fieri pñt: ⁊ iō requiratur supra di. 7. vbi inquisitum est vtrum homo factus sit deus.

¶ Questio. ii.

Deinde q̄ritur de potētia peccādi: ⁊ circa hoc duo queruntꝰ. primo vtrū iste hō potuit peccare: scđo vtrū habuit potentiam peccandi.

¶ Utrū christus potuit peccare.

Ad primuꝫ sic proceditꝰ. vr̄ ꝙ potuit peccare Ber. eñ dicit ꝙ tm̄ descendit filius dei quantū descendere potuit p̄ter peccatū: sꝫ vltimus gradus circa peccatū ē posse peccare. ergo ipse potuit peccare. ¶ Preterea nihil laudis xp̄o hoī subtrahendū est. sed in laudem viri iusti dr̄ Eccl. 31. Qui potuit trāsgredi ⁊ non ē trāsgressus. ergo hoc xp̄o ꝯuenire dꝫ. ¶ Preterea. sicut peccatū requirit volūtariuꝫ: ita ⁊ meritū. sed fm Augu. Nullus peccat in eo qđ non pōt vitare. ergo etiā nullus meretꝰ vel laudatꝰ de hoc dimittere non pōt. Si ergo xp̄s nō potuit peccare: nō ē laudandus de hoc qđ nō peccauit. ¶ Preterea. phs dicit in. 4. thopi. ꝙ deus ⁊ studiosus pōt praua agere: sꝫ in xp̄o nō inuenitur aliqđ: quare nō potuerit peccare nisi qꝛ deus est: ⁊ qꝛ bonus ꝑfecte fuit. ergo potuit peccare. ¶ Preterea. Jo. 7. dr̄ a xp̄o. Si dixero qꝛ nō noui eū ero silis vobis mēdax. sꝫ potuit illa v̱ba dicere sine

additiõe: sicut dixit eñ additio ne. ergo potuit mentiri ergo et peccare ¶ Sed contra. Hebr. 2. Eum qui paulo min⁹ etc. dicit glo. quia natura humane mẽtis quã deus assumpsit et que nullo mõ peccato deprauari potuit solus deus maior est: sed quicũqz põt peccare: mens eius põt peccato deprauari: ergo xp̃s nõ potuit peccare. ¶ Preterea. Hec est pfectio nature glorificate vt iam peccare nõ possit: sz xp̃s ab instanti sue cõceptionis fuit verus cõprehensor. ergo nũqz peccare potuit. ¶ Preterea. Quicquid fecit ille homo potest dici deus fecisse: si ergo ille hõ peccasset: sequeret qꝫ deus peccasset: qđ est impossibile. ergo primuz.

Respõdeo dicendũ qꝫ simpliciter loquẽdo christus nullo mõ peccare potuit. vnde Dam. dicit in 3°. libro. qꝫ impeccabilis ẽ deus Jesus. potest eñ cõsiderari vt viator vel vt cõprehensor: et vt deus: vt viator quidem dux videtur esse dirigẽs nos fm viaz rectam. Jn quolibet aũt genere oportet primũ regulãs torqueri non posse: quia alias esset error in omnibus que ad ipm regulantur. et iõ ipse christus tantaz gratie plenitudinem habuit vt etiam inquantũ viator peccare nõ posset. vnde etiã et illi qui pximi sibi fuerunt ꝯfirmati sunt vt apostoli etiã viatores existẽtes: vt mortaliter peccare non poterit: quãuis potuerint peccare venialiter. Scðz vero qꝫ fuit comprehẽsor: mens eius totaliter est cõiuncta fini vt agere nõ posset nisi scðm ordinẽ ad finẽ: sicut in. 2. libro. dist. 7. de angelis cõfirmatis dictum est. scðm

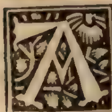
Christus nõ potuit peccare.

autez qꝫ fuit deus anima eius et corpus fuerũt quasi organũ deitatis fm qꝫ: vt dicit Damas. deitas regebat animã et anima corpus. vnde nõ poterat peccatum attingere ad eius animaz: sicut nec deus potest peccare: tamen sub conditione potest concedi qꝫ peccare potuit s. si voluisset: quãuis hoc antecedens sit impossibile: quia ad veritatẽ cõditionalis nõ requiritur neqꝫ veritas antecedentis: neqꝫ consequentis: sed necessaria habitudo vnius ad alterum.

Ad primũ ergo dicenduz qꝫ sicut deus nõ potuit descendere ad hoc qꝫ peccaret: et ideo christus nunqꝫ peccauit. Jta etiam non potuit descẽdere ad hoc qꝫ peccare posset. et ideo etiã christus nunqꝫ peccare potuit: et etiaz si deus ad hoc descẽdere potuisset: non tamẽ cõueniebat: quia hoc magis impediebat finẽ incarnationis fm quam est dux et regina nostrorũ operum qꝫ iuuaret. ¶ Ad scðm dicenduz qꝫ aliquid põt pertinere ad laudẽ inferioris qđ attributũ superiori magis est in vituperiũ: vt dicit Diony. 4. c. de diui. no. sicut furibundũ laudabile est in cane: sed vituperabile in homine. vnde etiã phs dicit in. 10. Ethi. qꝫ laudes hominũ translate in deos derisiones vident: tamen hoc qꝫ posse peccare ptinet ad laudẽ: est p accidens: inquantũ ostendit opus qđ laudatur: ex necessitate factũ nõ esse: sed quãuis remoueat a xp̃o potentia peccãdi: non tñ ponit coactio que voluntario cõtrariatur: et laudis rõnem tollit. ¶ Ad tertium

dicendũ: q̄ impotentia coactio-nis que opponitur volũtario tol lit rationẽ meriti ⁊ demeriti: nõ in potentia q̃ est ex perfectione in bonitate vel malicia: quia hoc voluntariũ nõ tollit: sȝ ponit vo luntatem confirmatã ad vnum. ¶ Ad quartum dicendũ q̄ sicut dicit Rabi mo. verbũ ph̄i intelli-gendum est cum cõditione: q̄z. s. posset si vellet. ¶ Ad quintũ di-cendũ q̄ christus potuisset si vo luisset illa verba exprimere: sed velle non potuit.

¶ Utrum christus habuit potẽ tiam peccandi.

D secũdũ sic pceditur. videt̃ q̄ christus nõ ha-buit potentiã pec-cãdi: scd̃m em̃ quã libet potentiã est aliquis potẽs sed christus nõ potuit peccare: ergo nõ habuit peccandi poten tiam. ¶ Preterea. potẽtia peccã-di s̄m Ansel. nõ est libertas arbi trij: nec pars libertatis: sȝ dimi-nuit libertatẽ: sȝ in christo liber-tas non fuit diminuta. ergo ipse nõ habuit potentiam peccandi. ¶ Preterea. potentia peccandi est radix peccati ⁊ p̄ncipiuȝ: sed in christo nõ fuit aliqd̃ p̄ncipiuȝ ⁊ radix peccati. ergo ipse nõ ha-buit potentiã peccandi. ¶ Pre-terea. christus etiã s̄m q̄ hõ fuit maxime deo similis: sȝ deus nõ potest peccare nec potentiã pec-candi hȝ. ergo nec christus s̄ȝ q̄ hõ. ¶ Sed cõtra. ph̄s dicit q̄ pote-states multorũ sunt eligende: sȝ omnia bona hoim xp̄s habuit: ergo potentiã peccãdi ¶ Preterea. sicut dicit Damas. filius dei as-sumpsit quicq̃d in nostra natura plantauit. Plantauit autẽ in ea potentiã peccandi: quia potẽtia peccandi a deo est: quãuis vo-luntas peccãdi non sit ab eo. er go potentiam peccandi habuit. ¶ Preterea. potẽtia peccandi ẽ potentia qua peccatur: hoc autẽ est liberum arbitriũ: cum igitur christus habuerit liberum arbi trium s̄m q̄ homo. vt dicit Da-masce. oportet q̄ habuerit potẽ-tiam peccandi. ¶ Preterea. ani-ma christi creatura est: sed s̄m Damas. anima creatura vertibi lis est: vel s̄m electioneȝ: vel s̄m substantiã. ergo anima christi v̄ tibilis est s̄m electionẽ: cum vim electiuam habeat: sed vertibili-tas electionis est potentia pec-candi. ergo christus habuit po-tentiam peccandi.

Respõdeo dicendũ: q̄ Ratio actus se hȝ inter ad potentiã dupliciter: q̄z actus actũ ⁊ egreditur a potentia: ⁊ iterum p̄ poten actus specificat̃ potentia: ⁊ ideo tiã de-cum dicitur potẽtia aliq̃d agen clarat̃ di: vt potentia videndi: duplici-ter potest intelligi: quia potest designari vel ordo potentie ad actum scd̃m q̄ actus sumitur vt effectus potentie. vel designa-tur potẽtia ipsa specificata per actum s̄m q̄ actus sumitur lo-co differẽtie specifice ipsius po-tentie: ⁊ primo modo non po-test dici q̄ ille qui habet visum impeditum habeat potentiam videndi: sicut non potest dici q̄ possit videre: sed scd̃o mõ potest dici q̄ habeat potentiã videndi sicut q̄ habeat potentiã visiuã hec autẽ distinctio: vt ex dictis patet: hȝ locum in illis actibus quibus specificantur potentie: hm̃oi autẽ sunt actus ad quos

potētie ordinant: sꝫ liberū arbitriū nō ordinat̄ ad pctm̄: immo peccatū incidit ex defectu eiusꝫ vñ peccare nō specificat potentiā liberi arbitrij. ⁊ iō cum dr̄ ꝙ aliqs hꝫ potentiā peccādi: non intelligit̄ ꝙ habeat liberū arbitriū: sꝫ ꝙ habeat ipm ordinatuꝫ ad peccandū: ita vt peccare possit: ⁊ iō sicut de xp̄o nō dr̄ ꝙ possit peccare: ita nec ꝙ hꝫ potētiaꝫ peccādi ꝓprie loquēdo ⁊ ſm se: sꝫ pōt cōcedi sub hoc sensu vt dicatur habere potentiā peccandi qꝛ hꝫ potentiā q̄ in alijs ē potentia peccādi: ⁊ hoc mō sustinēdo facile respōdet̄ ad primas quattuor rōnes. ¶ Ad quintū dicendum ꝙ ptātes multoꝝ sunt eligēde per accñs: nō qꝛ sunt multoꝝ: sꝫ qꝛ eedē sunt ad bona. magis aūt essent eligēde si eēnt bonorum tm̄. ¶ Ad sextū dicendū ꝙ potētia peccādi inq̄tuꝫ peccādi nō est a deo. vt in. 2. lib. di. vltima. dictū est: sꝫ quantū ad subiectuꝫ potētie tm̄. ¶ Ad septimū dicendū ꝙ liberū arbitriū vt ex dictis pꝫ: non pōt dici simplr̄ potentia peccandi nisi in his q̄ peccare possunt. ¶ Ad octauū dicēduꝫ ꝙ illa vertibilitas in christo perficitur per gratie plenitudinem sicut ⁊ potentia materie terminatur per actum forme totaꝫ potentialitatē materie tollētis: vt pꝫ in celo. ¶ Qō. III.

Einde q̄ritur de congruitate ꝯpꝛuꝫ ad sexū. ⁊ circa hoc querunt̄. primo in quo sexu humanam naturam assumere debuit. secūdo de quo sexu. vtruꝫ scilicet de viro vel de muliere.

¶ Utrū christus debuit aliqueꝫ sexum accipere.

D primuꝫ sic ꝓcedit̄. vr̄ ꝙ non debuerit aliquē sexum accipere: qꝛ ipꝫ corpus xp̄i verū presignat corp⁹ mysticū: sꝫ in corpore mystico qḋ est eccl'ia nō est dr̄a sexuū: qꝛ sicꝫ dicit apl's Coll'. 3. in xp̄o non est masculus neqꝫ femina: ergo nec ipe sexū assumere debuit. ¶ Preterea sexus ordinat̄ ad ḡnationem carnalē: sꝫ xp̄s non venerat vt eēt principiū hūani ḡnis per ḡnationē carnalē: sꝫ spūalē. ergo sexū sumere non debuit. ¶ Preterea spūs creatus indifferenter se hꝫ ad vtrūqꝫ sexum: sed plus distat spūs increatus a differētia sexuū q̄ȝ spūs creatus. ergo ipse deus se hꝫ indifferēter ad vtrūqꝫ sexum: ḡ vel vtrūqꝫ assumere debuit vel neutrū. ¶ Sed ꝯ. xp̄s debuit fratribus assimilari quātū ad naturalia: vt dr̄ hebr. 2°. sed sexus est de naturalibus hominis. ergo debuit sexū assumere. ¶ Preterea. qḋ est inassumptibile est incurabile. vt dicit Dam. sed sexus precipue curatiōe indigebat: in quo maxime peccatum originale regnat. ergo debuit assumere sexum.

¶ Utrum debuerit accipere sexum femineum.

Ulterius vr̄ ꝙ debuit assumere femineū. reparatio em̄ rñdet ruine: sꝫ prima ruina fuit per feminam. ḡ ⁊ principiū reparationis debuit esse per feminā. hoc autē est xp̄s. ḡ ⁊c. ¶ Preterea. christ⁹ assumpsit defectus nature nr̄e: sed fragilitas sexus feminei est quidam

Prīa q̄ stiūcula.

quidaz defectus: ergo debuit ipsum assumere. ¶ Preterea. dicitur in quodã sermone de virginib⁹. Quãto infirmius vasculũ qđ reportat ab hoste triũphuz: tãto magis deus laudat. sed in victoria xp̃i est deus maxie laudandus: ergo decuit φ sexũ infirmiorez. s. femineũ assumeret. ¶ Sed 𝔷. xp̃s fuit caput eccl'ie: sed mulier nõ est caput viri: sed ecõuerso ꝫm apl'm: ğ nõ debuit esse mulier. ¶ Preterea. xp̃s vt esset doctor ecclesie promittitur Joel. 2. sed mulieri non cõuenit docere in eccl'ia: vt pꝫ p̃ma Corin. 14. ergo xp̃s non debuit sexum femineum assumere.

Xp̃us doctor eccl'ie.

Respondeo ad primã qõnẽ φ xp̃s venit ad reparãdã humanã naturã: quã per assumptionẽ reparauit: ⁊ iõ oportuit φ quicq̃d ꝑ se cõseq̃tur ad humanã naturã assumeret. s. oẽs proprietates ⁊ ꝑtes hũane nature: inter quas est etiã sexus: ⁊ ideo decuit φ sexum assumeret.

Ad primũ ğ dõꝫ φ in corpe mystico dr̃ nõ esse mascul⁹ aut femina: nõ q: non sit dñia sexuũ: sed q: idifferẽter se hꝫ vterq: sexus ad ip̃m corpus mysticum: q: corpus mysticũ nõ est vna ꝑsona sicut est ipse christus. vñ in eo nõ potuit esse vterq: sexus. q: hoc esset monstruosum ⁊ inaturale. ¶ Ad ꝫm dõm φ non assumpsit sexum ad vsuꝫ: sed ad perfectionẽ nature: sicut etiã erit in sanctis post resurrectionẽ quando neq: nubẽt neq: nubent. ¶ Ad tertium dicẽduꝫ: φ equaliter se habet quãtum ad potẽtiam: sed non quãtum ad congruentiaꝫ.

Ad scđam qõnem dicenduꝫ φ non loq̃tur hic de potentie dei: q: ipse potuit assumere q̃le corpus voluit. de cõgruitate aũt loquẽdo: q: xp̃s venit vt doctor ⁊ rector ⁊ ꝓpugnator humani generis que mulieri non cõpetunt: ideo nec cõpetens fuit φ sexum femineum assumeret.

Rn̄sio ad q̄stiũculam.

Ad primũ ergo dõꝫ φ reparatio debet rñdere ruine: per oppositũ. vnde sicut ꝑncipium ꝑditiõis fuit natura fragilior: ita principiũ repationis dꝫ eẽ natura fortior: sicut sanatio i corpore hois est ꝑ virtutez cordis: qđ hꝫ fortiorẽ sanitatẽ. ¶ Uel dõm φ per mulierẽ nõ intrauit in mundũ pctm̃ originale: sꝫ ꝑ virũ: sicut in li. 2. dcm̃ est ꝙuis a muliere initiũ habuit pctm̃: ita ẽt ꝑ virũ habuit ꝑfici opus salutis nr̃e: qđ aliquo mõ initiatũ est per mulierẽ. s. beatã virginẽ. ¶ Ad ꝫm dõm φ xp̃s non assumpsit oẽs defectus: sꝫ illos qui cõueniebant ad finẽ assumptiõis. s. ad opus redemptiõis: vt infra dicet. ¶ Ad tertiũ dicendum: φ laus dei non tm̃ est ex infirmitate victorie sed etiam ex magnitudine victorie ⁊ cõgruentia pugne scđꝫ que in victoria christi deus maxime laudatur.

¶ Utrum debuerit carneꝫ assumere ab vtroq: sexu.

Ad secũdũ sic ꝑceditur. videt φ debuit ab vtroq: sexu carnẽ assumere: q: vt dicit apl'us Heb. 2. Debuit ꝑ oia fratribus assimilari: ⁊ ꝑcipue in nãlib⁹: sed nãl'r alij

hoies generãtur ab vtroq; sexu: ergo et xp̃us ab vtroq; sexu carnẽ assumere debuit. ¶ Preterea. illa solũ videntur in hũana natura xp̃o repugnare que ad peccatũ ptinẽt: sed cõmixtio sexuũ põt esse sine oi pctõ et sine oi corruptela: cũ in paradiso añ peccatũ fuisset f3 Aug. ergo debuit p cõmixtionẽ sexuũ carnẽ assumere. ¶ Preterea. xp̃us pcipue venit ad tollendũ originale peccatũ: sed p cõmixtionẽ sexuũ traducit originale: ergo debuit p cõmixtionẽ sexuũ carnem assumere. ¶ Sed contra. Ansel. dicit q decuit vt mr xp̃i ea puritate niteret: q maior sub deo nõ põt intelligi: sed maxima puritas est virginalis: ergo de vgine nasci debuit: et ita non p cõmixtionez sexuum. ¶ Preterea. seqret q xp̃s haberet duos pres: qđ nusq; inuenitur. ¶ Utrũ debuerit assumere corpus de viro tantum.

quastiuncula. **Alterius** vr q debuit assumere corpus de viro tm̃: qr reparatio dz respõdere ɔditioni: sed in ɔditiõe humani generis est aliquid formatũ ex viro tm̃: ergo et sic debuit esse in reparatõe. ¶ Preterea. generãs est silr generato sed xp̃s debuit esse masculinũ sexus: ergo de masclo debuit eius corpus assumi. ¶ Sed cõtra. christus venit vtrũq; sexum saluare: sed ipse fuit vir: ergo debuit ex muliere carnem assumere.

Respondeo dicẽz ad primaz qõnẽ q nullo modo cõgruebat q per cõmixtionẽ sexuũ carnez assumeret. pmo ppter dignitatẽ matris. vt purissima eẽt: et ita virgo. secũdo ppter dignitatem patris: vt nõ esset alius pater sui filij. tertio. ppter dignitatẽ concepti: qr nõ decuit vt illa caro formaret nisi a spũsancto. quarto ppter vnitatẽ persone: ad quã caro illa assumpta est. vnde decuit vt sicut p virtutez infinitã assumpta est: ita p virtutẽ infinitã formaret. hoc aũt esse nõ potuisset si p cõmixtione sexus ɔcepta fuisset: qr vl semen viri fuisset ibi p nihilo: vel fuisset agẽs in conceptione.

Ad pmuz ergo dicẽm q debuit fratribus assimilari in his que nõ derogãt dignitati eius vel pfectioni nature assumpte: vel que faciũt ad opus redẽptiõis. sed hoc nõ est hmõi. ¶ Ad scđm dicẽm q cõmixtio sexuũ q̃uis possit fieri sine peccato: tñ nõ põt esse i statu nature corrupte sine vitiosa libidine: que est pncipiũ pcti: christus autẽ nõ venerat repare naturã tunc q̃tũ ad actũ nature: qr hoc erit in resurrectiõe gloriosa: sed quãtũ ad actũ psone. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q sicut xp̃s per suã innocẽtiam culpam nostrã abstulit: ita purissimũ opportuit esse eius cõceptum: qui cõceptiõis vitiuz tollere venerat.

Ad secũdã qõnẽ dicẽm q decuit vt de muliere carnẽ assumeret. pmo vt vterq; sexus glorificaret christi incarnatiõe: vt in obiectiõe factuz est. secũdo ad cõpletionez vniuersi: qr generatio viri de muliere tãtũ nusq; fuerat: sed mulieris de viro fuerat. s. i eua et viri de vtroq; sicut in abel et alijs: et viri de neutro sicut in adam. tertio vt naturalẽ habitudinẽ haberet ad genus hu- Responsio ad questiunculam.

manum. si enim ex viro fuisset nō per actionem viri: non esset filius eius nec naturalis nepos abrahe: sicut ē naturalis filius virginis ex hoc solo qđ carnem ab ea sumpsit.

Ad primum ergo dicendum φ non opꝫ φ per oīa reparatio similis sit cōditionis: sed q̄tum attinet ad finē repatiōis. ¶ Ad secūm dicendum qđ non oportet qđ in sexu generans assimiletur genito: sed in natura speciei.

¶ Expositio textus.

Hic distinctione opus est) hic nō dicit magr̄ quin locutio sit simpliciter talia: sed vt ostēdat quātum pōt habere de veritate. (An de ea f̄m φ potuit esse): pꝫ qđ hoc quod potuit esse alr̄ non mutat aliquid de veritate eius qđ est. nec ista cōsideratio hūane nature vt nō vnita est in re: sed in intellectu tm̄. (Quidā arbitrātur ꝛc). hoc dicit sub dubitatiōe pp incōueniēs: ad qđ tertia opinio ducebat: vt supra di. 8. habitum est. Et tamē simpliciter cōcedendum est qđ potuit assumere sexum femineū de potentia absoluta loquendo: quāuis non fuisset ita congruum.

¶ Si xp̄s f̄m naturam hominis in sapientia et gratia proficere potuit vel profecit.

¶ Distin. xiij.

Preterea sciendū est xp̄m hoīeꝫ ab ipsa conceptione gratie plenitudinem recepisse: cui sp̄us datus est nō ad mēsuram: ꝛ in quo plenitudo diuinitatꝫ habitat corporal'r. Ita ꝟo habitat, vt ait Augu. ad dardanū: φ omni gratia plen⁹ est. Non ita habitat in sanctis vt etiā in corpore nostro iest sensus singulis mēbris: sed non quātum in capite. Ibi enim ꝛ visus est ꝛ auditus est ꝛ olfactus et gustus ꝛ tact⁹. In ceteris vero solus est tactus. Ita ꝛ in christo habitat oīs plenitudo diuinitatis: qꝛ ille est caput in quo est omnis sensus. in sanctis ꝟo quasi solus tactus est: quibus sp̄us datus est ad mensurā: cuꝫ de illius plenitudine acceperūt. Acceperunt autē de illi⁹ plenitudine: non f̄m essentiā: sed f̄m similitudinē. Quia nunq̄ illaꝫ eandē essentialr̄: sed similē acceperunt gratiam. Puer ergo ille plenus sapiētia ꝛ gratia fuit ab ipsa conceptione. vnde Hiere. recte dicit. Nouū faciet dominus super terrā. mulier circūdabit virum: qꝛ in vtero virginis perfectus vir extitit. nō solum ꝓpter animā ꝛ carnē, sed etiam propter sapientiā ꝛ gratiā qua plenus erat.

¶ Auctoritatem ponit que videtur obuiare.

Hic aūt sentē tie vr̄ obuiare qđ in euāgelio luce legitur ie sus proficiebat sapiētia et etate ꝛ grā apud deum ꝛ hoies. Si eñ ꝓficie bat sapiā ꝛ grā. non videt̄ a cōceptione habuisse pleni tudinē gratie sine mēsura. Ad qđ sane dici pōt: ipsum ſm hoiez tantā a ꝯceptiōe accepisse sapie ꝛ gratie ple nitudinē: vt deus ei plen⁹ ꝯferre nō potuerit: ꝛ tamē vere dr̄ ꝓfecisse sapiā ꝛ gratia: non quidem in se: sed in aliis: q̄ de eius sapiā ꝛ grā ꝓficiebant: dū eis sapiētie ꝛ grē munera ſm ꝓcessum etatis magis ꝛ magis pa tefaciebat. Unde Greg. in q̄nadā omel'. ait. Iuxta ho minis naturā ꝓficiebat sapi entia: nō ꝙ ipse sapiētior ex tpe esset: qꝛ a prima cōcep tionis hora spū sapiētie ple nus permanebat: sed eandē qua plen⁹ erat sapiam cete ris ex tpe paulatim demon strabat. Iuxta hoīs naturā ꝓficiebat etate de infantia ad iuuentutem. Iuxta hoīs naturā ꝓficiebat gratia: non ipse ꝙ nō habebat per acces sum tpis accipiēdo: sed pan dēdo gratie donū qđ habe bat. Apud deū ꝛ hoīes ꝓfi ciebat: qꝛ quātū ꝓficiēte eta te patefaciebat hoīb⁹ dona gratieq̄ sibi inerāt ꝛ sapie: tm̄ eos ad laudē excitabat: ꝛ sic deo p̄ri ad laudē ꝛ hoi bus ad salutē ꝓficiebat. In aliis ergo nō in se ꝓficiebat sapiā ꝛ grā. Unde in eodem euāgelio. Puer ille plen⁹ sa piētia ꝛ grā perhibet̄. Sic ergo dr̄ ꝓfecisse sapiā ꝛ gra tia vt aliq̄s rector eccl'iasti cus dr̄ proficere in cura sibi credita: dum per eius indu striam alii proficiunt.

Euāge lij v̄ba expo nūtur.

¶ Predictis videtur aduer sari quod Ambrosius ait.

Libi tm̄ scriptum reperit̄ ꝙ ſm sen suz hoīs ꝓfecerit sicut etate hoīs ꝓ fecit. Ait eñ ambro. in libro tertio de spūsancto sic. De⁹ perfectionē nature assūpsit humane. Suscepit sensū ho minis: sed non sensu carnis fuit inflat⁹. Sensu hoīs ani maz dixit ꝯturbatam. sensu hoīs esuriuit ꝛ rogauit. sen su hoīs ꝓfecit sicut scriptuz est. Iesus ꝓficiebat etate et sapiētia ꝛ gratia. Quo mo do proficiebat sapiētia dei? Profect⁹ etatis ꝛ ꝓfectus sa piētie non diuine: sed hūane est. Ideo etatē cōmemora uit: vt ſm hominē crederes dictū. Etas eñ non diuini tatis: sed corporis est. Ergo si ꝓficiebat etate hoīs profi

ciebat hoīs sapiētia. Sensus autē pficit: q: sensus est sapiētia. Qui sensus pficiebat? Si hūanus: ergo ipse susceptꝰ est. Si diuinus: ergo imutabilis per pfectuz. Qđ em̄ pficit mutaī in meliꝰ sed qđ diuinū est non mutatur. Qđ ergo mutaī nō est diuinū. Sensus igitur pficiebat hūanus. Sensum ḡ suscepit humanū. Non poterat ꝯfortari virtus dei: nec crescere deus. nec altitudo sapīe dei impleri. Que igiī implebatur: non erat dei: sed nr̄a sapiētia. Nam qūo implebaī qui vt oīa impleret descendit? Per quē aūt sensum dixit isaias ꝙ patrē puer nesciebat aut mr̄em? Scriptū enim est. Priusq̄ꝫ sciat puer mr̄ez aut patrē: accipiet spolia samarie. Sapiētiā. n. dei futura ꝛ occulta nō fallunt.

Esaye ꝟba exponūt

Xp̄s aūt agnitōis infātia per humanā vtiqꝫ iprudentiā quod adhuc nō didicit ignorat. Sed verēdū est in quam ne si duos pncipales sensus aut geminā sapiam xp̄o tribuimus: xp̄z diuidamus. Nūquid cū ꝛ diuinitatē eius ꝛ carnē adoramus xp̄z diuidimus? Nunq̇d cū in eo imaginez dei crucēqꝫ veneramur diuidimꝰ eum. Apl's qui certe de eo dixit: qm̄ ꝛ si crucifixus est ex infirmitate nostra: viuit tñ ex virtute dei: ipse dixit: q: non diuisus est xp̄s: nūquid ēt cum dicimus q: aīaz rōnalem intellectus nostri suscepꝰt capacē diuidimus eū? Nō enī ipse deus verbū p aīa rōnali ꝛ itell's capaci in carne sua fuit: sed aīaz rōnalē ꝛ intellectus capacē ꝛ ipsam hūanā ꝛ eiusdē substātie: cuius nr̄e sunt aīe: ꝛ carnē nostre similem: eiusdēqꝫ cuius caro est nostra substātie suscipiens: perfectus etiam homo fuit.

¶ De intelligentia premissorum verborum.

Ec ꝟba ambrosij pia diligentia inspiciēda sunt: q̄ ex pte rōis ignorantiaz instruūt ꝛ illuminät: ex parte errādi fomitē male itellecta ministrāt. His. n. euidēter tradiī duos in xp̄o esse principales sensus: siue geminā sapientiaz. Neqꝫ iđ vnitas ꝛ singularitas psone diuidiī: sed iuxta duas naturas duas hꝫ sapiētias: vnaz non creatā sed genitam que ipse est: alterā non genitam sed creatā: ꝛ per gr̄az ei collatā. Naz ꝛ isaias de eo ptestaī. Requiescet sup eū spiritus sapīe ꝛ itell's ꝛc. spū ergo sapīe ꝛ intellectꝰ. i. sapia ꝛ intelligētia per spm̄ sanctū gratis data xp̄s erat sapiēs

Gemina in xp̄o sapiētia.

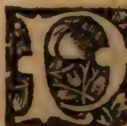
scdm animam. scdm deum vero sapiens erat sapia eterna: que ipse est. Et sicut inquãtum deus est bonus est in bonitate naturali que ipse est: et iustus iustitia naturali que ipse est: ita sapiens est sapientia naturali que ipse est. Anima vero eius sicut bona est et iusta bonitate vel iustitia gratis data: que ipse vel ipsa non est: ita sapiens est sapiẽtia gratis data que ipsa non est. Et licet in christo gemina sit sapientia: vna tamen eadẽq persona est que inquãtum deus est vel inquãtum diuina natura est sapiens est sapiẽtia eterna. s. sapientia ingenita que est pater et sapiẽtia que non est ingenita: que cõmunis est tribus personis: non tamẽ gemina sapiẽtia: quia non est alia et alia sapiẽtia. sapientia ingenita que tantum filius est: et sapientia que cõmuniter pater est: et filius et spiritussanctus. Inquãtum vero eadem persona homo est. idest secũdum hominem acceptum vel inquãtum est subsistens ex anima et carne sapiens est sapiẽtia gratuita. Sapiens est igitur humano sensu et diuino.

¶ Quõ intelligendũ sit illud sensus pficiebat humanus.

Sed et qua cã illius dicti intelligẽtia. s. sẽsus pficiebat humanus assumẽda est. Aperte enim videt ambrosius inuere: q christus scdm humanũ sensum pfecerit: et q infantia eius expers cognitiõis fuerit: et patrẽ et matrẽ ignorauerit. Qd nec ecclesia recepit: nec pmisse auctoritates patiuntur sic intelligi. Sed ita sane põt accipi: vt quãtum ad visum hominũ et sui sensus ostẽsionẽ christus profecisse dicat. Proficiebat ergo humanus sensus in eo scdm ostensionem et aliorum hominũ opinionẽ. Ita etiampatrem et patrẽ dicitur ignorasse in infantia: qr ita se habebat et gerebat ac si agnitionis expers esset.

¶ Diuisio textus.

Postquã magister determinauit de his q̃ cõueniũt deo incarnato ratione vnionis: hic determinat ea que cõsequũtur ipsum scdm alterã naturarũ. Et qr de his que cõueniunt ei ratione diuine nature: que in incarnatiõe minorata nõ est: determinatum est in primo li. restat vt hic determinetur de his que cõueniunt christo scdm naturã: que p incarnationez est exaltata: diuidit autem hec ps in tres partes. In pma determi

nat de his q cuz humana natura assumpsit. in scda de his que per naturā humanā operatus ē dist.xvij.(Post predicta). In tertia de morte quā in humana natura sustinuit.dis.xxi.(Post predicta ɔsiderandū). Prima diuiditur in duo. primo determinat de perfectionibus quas cuz hūana natura assumpsit. scdo de defectibus cum eadē assumptis.dis. xv.ibi.(Illud quoqз). Prima diuiditur in duas partes. pmo determinat de perfectionibus cuz humana natura assumptis quātum ad earū plenitudinē. scdo p comparationē ad perfectionē diuine nature.dis.14.ibi.(Hic queri opus est). Prima in duas. primo determinat plenitudinē pfectionis quantū ad gratiam affectus ꝛ scientiā intellectus: quaz xps accepit in instāti conceptionis. scdo obijcit in ɔtrū ibi.(Huic aūt vr obuiare). Et hec diuidit in duas pertes. in prima obijcit in ɔtrium per auctoritates canonis. in scda per auctoritates sanctoꝝ. ibi.(Aliter tñ scriptū reperitur). Circa primū tria facit. primo facit obiectionez. scdo soluit eam ibi.(Ad qd sane dic potest) tertio solutionē per auctoritatez cōfirmat ꝛ explanat ibi.(Unde Grego.) (Alibi tñ scriptum est.) Hic obijcit per auctoritatē Ambro. ꝛ tria facit. primo ponit auctoritatem. scdo exponit ꝛ ostendit qūo pposita auctoritate partim edificat fides: partim pōt sumi errādi materia. ibi.(Sз vba Amb.) tertio ostendit qūo exponēda sit: ne error inde sequatur ibi.(Sed ex qua cā). ¶ Hic incipit questio de gra xpi: qr de sciētia eius in sequenti distinctione queretur. ꝛ querunt tria. Primo de gratia eius fm q est singularis homo. Secundo de gratia fm q est caput ecclesie. Tertio de gratia vnionis.

¶ Questio. I

Circa primuз querūtur duo. primo vtruз in eo sit gratiaз habitualem ponere qua anima eius perficiebatur que dr singularis hois. secūdo de plenitudine illius grē.

¶ Utrū in christo fuerit gra habitualis perficiens animā eius.

Ad primuз sic pceditur. videtur q in xpo gratia dicta non fuerit. sicut eñ se hз filiatio adoptiōis ad filiationem naturalē: ita se hз bonitas gratuita ad bonitatē naturalez: sed xps sicut ex vnione habuit q esset filius naturalis: ita habuit q esset naturaliter bonus. ergo sicut nō ponitur in eo filiatio adoptionis: ita nō dз poni bonitas gratuita. ¶ Preterea. gratia datur hominibus vt assimilent deo: sed christus nunqз fuit dissimilis deo. ergo gratia nunqз indiguit. ¶ Preterea. vbi ē lux solis non indigetur lumine candele: qr maior lux offuscat minorem: sed in christo fuit lux diuinitatis quasi lux solaris. ergo non oportuit in eo ponere lumen gratie. ¶ Preterea Damascenus dicit in tertio lib. q sicut anima regit carnem ꝛ operatur per eam sicut p instrumentū. ita diuinitas regebat animā christi

Uide solutiones rōnuз.

sed instrumētū nō idiget aliquo habitu quo regaē in opere: qꝛ regitur per agēs pncipale: ergo ꝛ aīa xpi nō indigebat habitu gratie. ¶ Preterea. grā ad hoc daē hominibꝰ: vt per eā peccatū viteē: ꝛ gloria adipiscaē: sꝫ ex hoc ipo ꝙ xps fuit deus habuit ꝙ peccare nō posset: vt in precedēti distinctiōe dictū est: ꝛ iterū habuit plenū ius in glīa diuina: vt dictum est di. 10. ergo grā non indiguit. ¶ Sꝫ cōtra. sicut aīa est pfectio corporis: ita grā est pfectio anime: sed nō minus debuit hr̄e animā perfectā ꝙ̄ corpꝰ pfectū: ergo sicut omne assumpsit corpꝰ cū anima: ita assumere debuit animaꝫ cū grā. ¶ Preterea. oē meritū est p gratiā: sꝫ xps meruit sibi: ꝛ nobis: vt infra di. 18. diceē. ergo ipse habuit gratiā. ¶ Preterea. d ipso in psalmo dr̄. Diffusa ē grā in labijs tuis. Et vnxit te oleo leticie: q̄ oīa grām in ipso ostendūt: ergo ꝛ ipse habuit gratiā.

Respondeo dr̄m ꝙ grā pricipaliter duo facit in aīa. Primo. eīm perficit ipsam formalr̄ in eē spūali: ſm quā deo similaē. vn̄ ꝛ vita aīe dr̄. secūdo perficit eā ad opus ſm ꝙ a grā emanāt virtutes: sicut vires ab eēntia: qꝛ non pōt esse opatio pfecta nisi pgrediaē a potētia pfecta per habitū: ꝛ pter hec duo opꝫ ponere gratiā in aīa xpi: qꝛ cū sit perfectissima in esse spūali: opꝫ ꝙ sit aliquid perficiēs illā formaliter in eē illo. deitas aūt nō ē formaliter: sed effectiue pficiēs ipsaꝫ: vnde opꝫ aliā formā creataꝫ in ipso ponere: qua formaliter pficiatur: ꝛ hec est gratia: similiter etiā cū alia sit eius operatio ſm humanitatē ꝛ ſm diuinitatē sicut ꝛ alia natura: opꝫ ꝙ operatio eius hūana habitū perficienteꝫ alias esset imperfecta. ꝛ ideo in christo oportet ponere gratiam ꝛ virtutes.

Grē duo effectus

Ad primū ergo dōꝫ ꝙ filiatio refertur ad personā: ꝛ qꝛ extraneitas respectu diuine gratie: quā nomē adoptiōis importat nullo modo cōueuit persone illi: ideo nomen adoptionis de xpo non cōcedit: sed gratia est pfectio nature: cū subiectū eius sit anima: que est pars humane nature: ideo quāuis gratia iportet aliquid etiā nō naturaliter inherens: tamē potest ratione hūane nature xpo cōuenire. ¶ Ad secūdū dicenduꝫ ꝙ gratie est facere deo similē: nec oportet vt de dissimili faciat similē: sed de nō sili similē: nec ita ꝙ semp negatio similitudinis similitudinē tēpore precedat: sed natura: sicut potētia ē añ actū sicut sol pcedit lucē suā. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ lux solis ꝛ lux candele vtrūqꝫ est actiue illuminās: sed deitas ꝛ gratia non sic se habent: sed vnū illumiat actiue: alterū formaliter ꝛ ideo sicut solem ꝛ lumē solis in aere necesse est esse simul: et vnū alterum efficit ꝛ nō offuscat ita ex diuinitate christi sequiē ipsa gratia ꝛ non offuscatur. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ sicut philosophus dicit in. 8. Ethicorum. duplex est instrumentū: scilicet animatū ꝛ inanimatū: inanimatū sicut securis: animatū sicut seruꝰ q̄ moueē ad imperiū dn̄i: instrumentū: ergo inanimatū ita agiē ꝙ nō agit: ꝛ diciē inanimatū anima rationali: ꝛ ideo non indiget

habitu regente in operatiõe: sȝ instrumentũ animatũ agit ⁊ agitur. vnde sicut seruus indiget habitu ad hoc vt imperiũ domini sui debito modo exequatur: ita etiam anima xpi ad hoc ꝙ perfecte diuina operaret. ¶Ad 5m dõm ꝙ sicut ois forma est per se ordinata ad perficiendũ ꝙ autẽ abijciat contrariũ est ei ꝑ accidẽs: ita etiã est de gratia respectu peccati vnde ꝗuis xp̃s nũꝗ peccauerit nec peccare potuisset etiã si gratiã habitualẽ non habuisset ex vnione ad verbũ: tamẽ gratia indiguit ad perfectionẽ vt dictũ est: ⁊ iterũ quãuis ex hoc ipso ꝙ deus erat sibi gloria debebatur: tamen oportuit ꝙ esset ibi aliquid formaliter ꝑficiẽs ipsam animã ad actus glorie: ⁊ hec fuit gr̃a. qꝛ gr̃a cõsumata in aia est idẽ qđ glorie lumen: ⁊ ẽt perficiẽs eam ad actus vie.

Gr̃a q̃re xp̃o necessaria.

¶Utrũ xp̃s habuerit gratie plenitudinem.

D scđm sic ꝓcedit. vr̃ ꝙ xp̃s non habuit gr̃e plenitudinẽ xp̃s.n. nõ habuit fidẽ nec spẽ sicut infra determinabit: nec iteꝝ penitẽtiã: qꝛ nũꝗ peccauit: sed hec oia ad gratiã pertinẽt: ergo ipse non habuit gr̃e plenitudinem.

¶Preterea. ph̃s dicit. l. 10. Eth. ꝙ virtutes morales non sunt in dijs: sed xp̃s fuit verus deus. ergo nõ habuit virtutes morales. s. tẽperantiã ⁊c̃. ¶Preterea. virtutes ordinant ad actũ: sed act⁹ quarũdã virtutũ xp̃o nõ conueniũt: sicut magnificentia q̃ consistit in magnis sumptib⁹: qꝛ pauper pro nobis fact⁹ est ergo nõ habuit omnes virtutes: ⁊ ita nec gratie plenitudinẽ.

¶Sȝ cõtra. Jo. p̃io. Uidim⁹ eũ plenũ gr̃e ⁊ veritatis. ¶Preterea. maior gratia fuit in xp̃o q̃ in aliquo alio hoie: sȝ de quibusdam alijs legit ꝙ fuerũt gratia pleni sicut de matre ei⁹. Luc. primo. Et de stephano. Act. 7. ergo multo magis xp̃s habuit gratie plenitudinem. ¶Preterea. spiritussanct⁹ in hoie per gratiã habitare dicit. sed Luc. 3. dicitur ꝙ xp̃s plen⁹ spũssancto regressus est a iordane. ergo ipse habuit gr̃e plenitudinẽ.

¶Utrum gratia christi fuerit infinita.

Alterius videt ꝙ gr̃a ei⁹ fuerit infinita. Jo. 3. dr̃ ꝙ non ad mensuram dat ei deus spiritũsanctũ. sȝ omne infinitũ mensurã hȝ. ergo cũ spũssctũs dicat dari dat hominibus ſm ꝙ gratiã accipiũt. videt ꝙ gratia eius fuerit infinita. ¶Preterea. omni finito põt aliq̃d maius intelligi. ⁊ de⁹ aliquid maius facere: sȝ in littera. dr̃ ꝙ deus illi maiorẽ gratiã cõferre nõ potuit: nec põt plenior intelligi. ergo ẽ ĩfinita. ¶Preterea. omne finitũ multotiẽs sumptũ equat alteri finito excedit ipsuȝ: si ergo gratia xp̄i fuit finita tunc gr̃a alteri⁹ hois posset tm̃ augeri ꝙ equaret gr̃e xp̄i vel excederet ip̃am: qđ est inconueniẽs ergo gratia xp̄i est infinita.

Prela q̃ stiũcula.

¶Preterea. A causa finita non est effectus infinit⁹: sed meritũ xp̄i fuit infinitum: qꝛ sufficiẽs ad redemptionẽ toti⁹ hũani generis qđ est infinitũ petentia. ergo et gr̃a q̃ est causa meriti infinita.

¶ Sed contra. nullū creatū est infinitū. gratia christi fuit creata: ergo non fuit infinita. ¶ Preterea. nullo infinito est aliquid maius. si igitur xps secundum quod homo habuisset gratiā infinitam: secundum quod homo non fuisset minor patre: quod est cōtra fidem.

¶ Utrum gratia christi potuerit augmentari.

Ulterius videtur quod gratia illa potuerit augmentari: omni finito possibilis est additio. si ergo gratia xpi secundum quod fuit: quia creata est potuit ei fieri additio: et ita potuit augeri. ¶ Preterea quantumcunque additur intellectuali nature de perfectione: tanto magis augetur eius capacitas. vnde secundum philosophum in .3. de anima quanto intellectus magis intelligit difficilia: plus etiam pōt intelligere: sed capacitas amplioris gratie facit possibilitatem ad augmentū. ergo quantumcunque hō habeat perfectā gratiam remanet possibilitas ad augmentū: et ita videtur quod xps potuit proficere in gratia. ¶ Preterea. missio visibilis est signum missionis inuisibilis: sed ad xpm facta est visibilis missio spiritussancti. in 30. anno. vt supra. Lu. 3. ergo tūc fuit ei facta inuisibilis missio spiritussancti: sed spiritussanctus nō mittitur visibiliter ad aliquem nisi rōne noue gratie datę vel rōne augmenti gratie: ergo xps creuit in gratia cū primū gratiā habuerit. ¶ Preterea. sicut requirebatur in ipso perfectio anime: ita et perfectio corporis: sed ipse creuit in perfectione corporis. ergo et creuit quantum ad gratiam que est perfectio anime.

Secunda quaestio.

¶ Sed contra est quod dicitur. Jere. 31. Mulier circundabit virū vbi dicunt sancti quod christus ab initio cōceptionis fuit plenus omni gratia. ergo gratia non creuit in ipso. ¶ Preterea. christus fuit ab instanti conceptionis sue perfectus cōprehensor: sed cōprehensores sunt in statu nō in augmento gratie. ergo gratia in ipso nō creuit.

Respōdeo dicendum ad primā quōnem quod illud plene haberi dicitur: quod secūdū oēs differētias et modos et effectus suos habetur: et secundum hoc xps plenitudinē gratie habuit. hec autē plenitudo pōt attendi secundum rationē cause finalis efficientis et formalis. Finis autē gratie est vt cōiungat nos deo. quia igitur xps secundum quod homo cōiūctus fuit diuinitati non solū per cognitionē: amorē et fruitionē: sed etiā per vnionē in persona: ideo gratia ipsius plenissime consecuta est finē suum. Et hec est plenitudo cause finalis. ¶ Item videmus quod aliquid habet lucē corporalem tantum vt luceat: sicut quidā vermes et putredines quercus vel carbūculus. Aliquid autē vt alia illuminet: sicut lumē candele. Aliquid autē vt alia illuminantia faciat. Aliquid autē vt omnis illuminatio ab eo sit: sicut est de sole: ita etiam est et de gratia xpi: quia ipse habet gratiā per quā in se perfectus est: et ex ipso. in alios redūdat. Et eorum in quos redūdat quosdā facit cooperatores dei: vt et ipsi alios per ministeriū ad gratiam inducāt: vt dicitur prima Corint. 3. et iterum ex ipso in omnes redūdat quia de plenitudine eius oēs accepimus. Jo. primo. et hec est plenitudo cause efficientis. Similiter etiā aliqui formaliter gratia perfecti sunt quantū ad omnes virtutes: et quantū ad expulsionem

Gratie et luminis comparatio.

omniũ peccatorũ mortaliũ: ꝛ hec est plenitudo sufficiẽtie que. fuit in stephano ꝛ aliis sanctis: ƒm ꝙ aliquis implet deo: ita vt nihil in eo a deo auersum maneat: in tota autẽ ecclesia est plenitudo copie: qꝛ nulla gratiarũ ei deest quin sit in aliquo mẽbrorũ suorũ: de qua plenitudine dicitur Eph. 4. Ut adimpleret oĩa: alicui etiã data est gr̃a q̃ nõ solum omnia mortalia: sed etiã venialia repelleret: ꝛ hec est plenitudo specialis ꝓrogatiue: q̃ fuit in beata virgine: ƒm quã plena deo fuit vt nihil in ea esset quod ad deũ nõ ordinaret: sed xp̃o vlteriꝰ data est gratia perficiens ipsuʒ: non solũ q̃tũ ad oẽs virtutes: sʒ etiã q̃tũ ad oẽs vsus virtutũ: ꝛ quantũ ad' oẽs effectus gr̃e gratis date: ꝛ iterũ ad omnis peccati remotionẽ non solũ actualis: sed etiã originalis: ꝛ potẽtie peccandi: ꝛ hec est plenitudo xp̃i singularis ƒm rationẽ causa formalis. prima igit̃ plenitudo respicit gratiã vnionis. secũda gratiã capitis. tertia gratiam singularem ipsius.

Ad primũ ꝰ dicẽdũ ꝙ ille ṽtutes hñt aliq̃d ꝑfectionis: ꝛ hoc i xp̃o precipue est: ꝛ aliquid imperfectionis: ꝛ ƒm hoc xp̃o nõ conueniũt: sed hoc infra meliꝰ patebit ¶ Ad scđm dicẽdũ ꝙ ṽtutes morales xp̃o nõ cõueniunt q̃tũ ad vsus quosdã: qui in nobis: sunt sicut ꝙ ꝑ eas domant̃ passiones quibꝰ caro cõtra spiritũ concupiscit: qđ in xp̃o non fuit: sʒ quãtũ ad alios vsus ƒm quos erũt in patria: plenissime fuerũ i xp̃o. Et etiã quantũ ad quosdã vsus vie qui eius perfectioni nõ de-

rogabant: quantũ erat verꝰ viator ꝛ cõprehensor. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ nõ est de necessitate magnificentie ƒm ꝙ a philosopho accipit̃ ꝙ homo habeat multas diuitias: sed vt sit sic dispositus ꝙ quãdo opꝫ ꝛ decet optĩe eas dispensare velit: ꝛ hoc in christo perfecte fuit.

Ad secundã q̃onem dicẽdũ ꝙ gratia dicit̃ donũ gratis homini collatũ: donũ aũt homini xp̃o sine meritis ꝓcedẽtibꝰ collatum fuit ꝛ creatũ ꝛ increatũ. Increatũ fuit ipse sp̃ũssctũs: qꝛ in eius anima requieuit: vt dr̃ Isaie. xi. ꝛ ipsa persona verbi: qꝛ datũ est nature hũane: vt in ꝑsona verbi esset eius: ꝛ ƒm hoc est datuʒ ei nomen qđ est sup omne nomẽ Phil. 2. ꝛ sic simplr̃ gratia xp̃i ẽ infinita. Creatũ autẽ donũ eius est ipsa gratia: qua formaliter anima eius perficiebatur: ꝛ hec quodãmodo fuit finita ꝛ quodãmodo infinita: qꝛ ƒm essentiã finita fuit: sed tribꝰ modis infinita dici põt vno modo ex coniunctione ad diuinitatẽ: inquãtum concurrit ad eundem actũ cũ ipsa: vt actus gratia illa informãtis non tantũ sit actus hominis sed etiã dei. scđo quantũ ad rõnem gratie. In his eñ que mole magna non sunt non est accipere finitũ ꝛ infinitũ ƒm numeralẽ vel dimensiuã q̃titatem: sed ƒm aliquid qđ est limitatum ꝛ non limitatũ. Limitatur auteʒ aliq̃d ex capacitate recipientis. vnde illud quod non habet esse receptũ in aliquo: sed subsistens non habet esse limitatum: sed infinitum: sicut deus: si autem esset aliqua forma simplex subsistens

Rñsio ap primã q̃stiũculam.

Quãtitas q̃o in spiritalibꝰ accipitur.

que nõ esset suũ esse: haberet q̃dem finitatẽ quãtũ ad eẽ qđ eẽt particularisatũ ad formã illã: sȝ illa forma nõ eẽt limitata: qꝛ nõ eẽt in aliquo recepta sicut si intelligatur calor ꝑ se existẽs: ⁊ ſm hoc etiam forme vl̃es intellecte hñt infinitatem: sȝ si forma talis sit recepta in aliquo: de necessitate limitata est quãtũ ad eẽ de bitũ illi forme nõ solũ quãtuȝ ad esse simplr: qꝛ nõ solũ nõ hȝ plenitudinẽ essendi simplr. sȝ nec totum esse qđ nature illius ẽ possibile fore. sȝ possibile est vt nõ sit limitata quantũ ad rõneȝ illius forme: vt. s. habeat illam formaȝ ſm oĩm modũ ꝯpletiõis ipsius. vt nihil sibi desit de ꝑtinẽtibus ad ꝑfectionẽ illius forme: ⁊ hoc erit si ex parte recipiẽtis non sit defectus vel ex parte agentis: et hoc mõ đr gratia xp̃i infinita: qꝛ quicq̃d ad gratie ꝑfectionẽ ptinere põt totuȝ in xp̃o fuit. tertio quantũ ad effectus; qꝛ non limitatur ad aliquos determinatos effectus: sȝ põt ꝑ grãm infinitos operari redẽptionẽ: sicut dicit̃ in lib. de causis: ꝙ virtus intelligẽtie est infinita inferius: ⁊ hic modus respicit gratiã capitis. scđs aũt gratiã singularis hoĩs; sed primus gratiam vnionis.

Ad primũ ẽ dicenduȝ ꝙ vr̃ intelligi illa auctoritas quantũ ad secundũ modũ dictum. hoc eñ intendit dicere ꝙ in xp̃o nõ est gr̃a limitata q̃tum ad aliquẽ modũ perfectionis eius: sȝ hȝ ipsaȝ q̃tum ad oẽs: vel intelligit̃ de gr̃a vnionis: ꝑ quã eleuatur ad infinitum bonũ. s. vt sit verus deus. ¶ Ad scđm dicendũ ꝙ verba illa intelligẽda sunt q̃tum ad rõneȝ gratie: qꝛ omne qđ ꝑtinet ad ꝑfectionem gratie collatũ ei fuit. vñ multa alia posset deus facere; sed nõ ꝑtinerent ad rationeȝ gratie: sicut posset homini multas alias ꝑfectiones naturales ⁊ essentiales addere: sed hec non essent de rõne hoĩs: ⁊ esset tunc alia spẽs ⁊ non hõ. ¶ Uel dicendum ꝙ lȝ quantũ est in se possit facere maiorẽ gratiã q̃tum ad essentiaȝ q̃ sit xp̃i: tñ nulla maior posset eẽ cui⁹ capacitas creata sit capax: nec posset facere aliquam capacitatẽ q̃ nõ esset creata. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ diuersis speciebus aptantur diuerse quãtitates. ⁊ hoc pȝ de quãtitatibus dimẽsiuis: qꝛ ẽ aliqua quãtitas determinata homini: vltra quã nõ inuenit̃ aliqua quãtitas hoĩs maior: sȝ inuenit̃ quãtitas arboris maior illa q̃ q̃uis finita sit: nullo mõ ad eaȝ ꝑtingere potest hõ quãtũcunq; crescat. silr ẽ in quãtitatibus virtualibus: q̃uis eñ caliditas ignis non excedat in infinitũ caliditateȝ aeris: tñ est aliq̃s terminus caliditatis aeris: quẽ non trãsgreditur manens aer. vñ nullo mõ põt tãtuȝ intẽdi qđ equet̃ caliditati ignis: nisi aer fiat ignis: ⁊ silr est in oĩbus qualitatibus q̃ cõsequũtur alias ꝑfectiones vel disponunt ad eas: qꝛ diuersis ꝑfectionibus ſm spẽm respõdent diuersi gradus ꝑfectionũ vel dispositionũ perfectio aũt ad quaȝ disponitȝ gratia est ꝯiunctio ad deum. etȝ hec est multiplex. s. in enigmate ⁊ ꝑ spẽm. vñ quãtũcunq; crescat gr̃a viatoris non potest eẽ similis gr̃e comprehensoris ſm actũ: q̃uis ꝟtute possit eẽ maior: ⁊ eadem rõne quantũcunq;

Qualitatis duplicis terminatio notat̃.

crescat gra pure creature non pōt puenire in gratiā creature assumpte in vnitatē psone q ad vnionē disponit quodāmō nisi ⁊ ipa assumeret: ⁊ qꝛ nō ē altior modus possibilis creature quo coniungat deo ꝙ p vnitatē psone: iō dictū est supra qd capacitas creata non pōt ampliorem gratiā recipere. ¶ Ad quartū dicendū qd infinitas efficacie q est in merito ptingit ex hoc qd ad actionē illam pcurrit diuina psona: qꝛ non est tm̄ hois actio sꝫ dei ⁊ hois fm qd Dio. actiones christi nominat dei viriles.

Rn̄sio ad secundā q̄stiunculam

Ad tertiā q̄ōnē dicendum qd augmentū non cōpetit rei fm qd est in termino. sꝫ fm qd est in via ad terminū: qꝛ fm qd res est in termino tota potētialitas capacitatis eius est impleta ex fine implente: ⁊ ideo nō hꝫ vlterius quo crescat: ⁊ qꝛ anima christi fuit ab initio conceptionis fini vltimo vnita nō solum p fruitionem perfectam: sed etiā cōmunicando in persona verbi. ideo gratia eius crescere non potuit.

Ad primū ḡ dicēdū: q cuilibet finito pōt fieri additio mathematice loquendo: qꝛ rō quantitatis quā solā mathematicus cōsiderat nō phibet quin possit infinito aliqd addi. phibet aūt additionē talē forma quā considerat naturalis: ⁊ iō fm naturalē nō est verū: sꝫ fm imaginationē tm̄: et silr est in pposito. vt ex dictis ptꝫ. qꝛ nec gra pōt esse maior ꝙ cōprehensoris: nec gloria maior ꝙ creature vnite deo in psona. ¶ Ad scđm dicendū: qd hoc intelligendū ē de capacitate intellectualis nature circa finē: vltra quā nulla capacitas alicuiꝰ rei extendit: sicut intellectus in statu vie quātūcunqꝫ pficiat nūqꝫ puenit ad modū intelligēdi qui erit in patria. ¶ Ad tertiū dicendū qd missio visibilis signū fuit inuisibilis missiōis nō tūc facte: sꝫ ab initio pceptionis. ¶ Ad q̄rtum dicendū qd xps non assumpsit corpus gliosū: ita qd eēt in vltima sui pfectiōe: accepit autē animā gloriosam: ⁊ iō fm corpꝰ pficere potuit nō aūt fm aiam.

¶ Questio. ii.

Deinde q̄ritur de gra capitis. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrū xps fm qd hō habeat talē grām qd sit caput. Scđo q̄r sit caput.

¶ Utrum xps sit caput ecclesie fm qd homo.

Ad primū sic pcedit. videt qd xps nō sit caput ecclesie fm q hō: a capite eñ spūs aialis ad membra diffundit: sed spūssanctus nō diffunditur in ecclīam a xpo fm qd hō. sꝫ inquantū deus: qꝛ vt dicit Augu. in. 15. de tri. Ipse accepit spiritū sanctū vt hō. ⁊ effudit vt deus. ḡ ipse nō est caput vt hō. sꝫ vt deus. ¶ Preterea sensus ⁊ motus traducunt a capite in membra. sed gra q motū vite facit in corpore ecclesie non est p traductionem ab vno in alium. ḡ xps fm qd hō non est caput ecclesie. ¶ Preterea. gra a solo deo creatur in nobis. qꝛ fm Aug. natura mentis humane imediate a deo formatur. sed vita ecclesie est per

gratiã: cum igit de rõne capitis sit vt mẽbra q̃stũ ad aliquẽ actũ viuificet. vr̃ q̶ xp̄s ſm q̶ hõ non possit dici caput ecclesie. ¶ Preterea. capitis nõ est aliud caput sz caput xp̄i ẽ deus. 1. Cor. 12. g̃ xp̄s nõ est caput. ¶ Preterea. caput recipit influẽtiã ab alio mẽbro. s. a corde: sed xp̄s nõ recipit influentiã ab alio mẽbro eccl̄ie. Ergo christus nõ dz dici caput. ¶ Preterea. caput põt dici membrũ totius corporis ⁊ cõmẽbrũz alijs mẽbris: sz xp̄s vt vr̃ nõ põt dici mẽbrum eccl̄ie: qz sic virtus eius partialitatẽ haberet respectu totius ecclesie: ⁊ ecclesia eẽt perfectior xp̄o. g̃ xp̄s non dz dici caput. ¶ Ad oppositũ est. Eph. primo. Ipsuz dedit caput super oẽm ecclesiam q̃ ẽ corpus eius. g̃ cum eccl̄ia sit corpus eius ſm humanã naturã: put sibi consormis est vr̃ q̶ ipse ſm humanã naturam sit caput. ¶ Preterea. rex dr eẽ caput regni: ⁊ pontifex ecclesie sibi cõmisse: sed xp̄s ſm q̶ hõ ẽ Rex ⁊ põtifex totius humani gñis. g̃ ipse ſm q̶ hõ ẽ caput. ¶ Preterea. illud qð est dignissimuz in quolibet gñe dr caput: sicut leo ẽ caput animaliuz. sed xp̄s etiã ſm humanã naturã pcellit oẽs hoies. g̃ etiã ſm q̶ hõ est caput totius ecclesie.

Respõdeo dicẽdum q̶ xp̄s dr caput ecclesie p silitudinẽ capitis naturalis. inueniunt̃ eñ in capite naturali tres ↄditiones respectu alioꝝ mẽbrorũ singulariter. Prima est q̶ excellit ea dignitate in tribus. s. in altitudine situs in nobilitate ꝓprie ṽtutis: qz. s. nobiliores vires. s. imaginatio ⁊ memoria ⁊ hmõi hñt locũ in capite: ⁊ etiã in perfectiõe: qz in capite cõgregant̃ oẽs sensus: cũ in alijs mẽbris sit solus tactus. Secunda est q̶ a capite sunt oẽs vires animales in alijs mẽbris: et sic dr esse principiũ alioꝝ mẽbrorum dans alijs sensum ⁊ motũ. Tertia est q̶ dirigit oia mẽbra in suis actibus ꝓpter imaginationẽ ⁊ sensus q̃ in eo abundãt formalr̃. Hz aũt quartã ꝓprietatem cõem cuz aliis mẽbris q̶ est cõformis cum eis in natura rõne g̃ prime ꝓprietatis. s. pfectionis: omne qð ẽ pfectissimũ in quacũq; natura dr caput: sicẽ leo in aialibus: rõne aũt secũde omne principiũ dr caput: sicut fons caput fluminũ: ⁊ sicut dr caput libri vel caput vie: rõne aũt ꝓprietatis tertie ois rector dr caput. sicut rex: dux vel põtifex: quantũ igit ad has tres ꝓprietates capitis põt xp̄s dici caput ⁊ ſm humanã naturaz ⁊ ſm diuinã: qz ſm diuinã naturam in eo ẽ plenitudo ois deitatis. vt dicit Apl's Col. 1. vñ ẽ super oẽs deus bñdictus in secula. Ro. 9. ⁊ silr̃ ab ipso incõtum deus est nobis ois spũalis gr̃a. Item incẽtuz deus dirigit nos in seipm. Sed etiã hec ↄuenĩũt ei ſm humanã naturam q̃ in xp̄o dignissima ẽ rõne altitudinis. qz ẽ vsq; ad vnionẽ in diuina psona exaltata. Rõne proprie operatiõis: qz dignissimum actũ habuit in eccl̄ia. s. redimere ipsam ⁊ edificare eã in sanguine suo. ⁊ etiã rõne pfectionis: qz ois gr̃a in eo est: sicut oẽs sensus in capite. Silr̃ etiã dr caput rõne scõe ꝓprietatis: qz per ipsum sensum fidei ⁊ motuz charitatis accepimus: qz gratia ⁊ veritas p

Christus q̃re dicitur caput.

Jesum xpz facta est. Joa. primo. et siltr direxit nos doctrina et exeplo: qr cepit Jesus facere et docere. Act. pmo. Sed quarta codi tio xpo couenit fm humana naturam tm. et hec complet in ipso ronem capitis. qr xps fm humanam natura hz perfectione alijs homogenea. et est pricipiu quasi vniuocum: et est regula oformis et vnius generis. vnde coiter loquendo christus fm q deus pot dici caput ecclesie simul cuz patre: et spusancto: sz pprie loquendo e caput fm humana natura: et dr gra capitis fm quaz pdicte pprietates ei couenniunt pcipue fm q influit alijs membris.

Ad primu dicenduz q dare spiritu sanctu est dupltr. s. auctoritate et ministerio. Auctoritate quidem: tm dei e. Sz ministerio dicunt etia hoies dare: inquatuz s. per ministeriu eox dat a deo sicut dicit Paulus. Gal. 3. Quis tradidit vobis spiritu. vt supra in primo lib. di. 15. Magr dixit. et hoc mo xps fm q ho spirituz sanctu ministerio dare potuit. vt dr Ro. 15. Dico xpm dei ministru etc. ¶ Ad scdm dicenduz q in hoc q de xpi plenitudine oes accepimus est aliqd simile traductioni: quuis no sit pprie traductio: est igit similitudo qtu ad ipm spiritu sanctu increatum qui idez numero e in capite et in mebris: et aliquo mo a capite ad mebra descedit: non diuisus: sed vnus. est aut dissimilitudo qtuz ad ipm donuz scdm q spusanct in nobis inhabitat: qr istud non traducit de subiecto in subiectu. ¶ Ad tertiu dm q in aliq actione pot aliqd esse mediu dupltr. s. quatu ad perfectione et quantuz ad dispositione tm: sicut natura est mediu in operatioe qua deus producit anima sensibile: qr ipsa perfectio vltima fit mediate natura: sz in operatioe qua pducit anima ronalez natura no est medium nisi quatu ad dispositione. Siltr dico q deus imediate format mente nostra qtu ad ipsam perfectionez gratie: et tn pot ibi cadere medium disponens: et sic gratia fuit a deo mediate homine christo. ipse em disposuit totum humanuz genus ad susceptionem gratie et hoc tripltr: vno mo fm operatione nostra in ipz quia fm q credimus ipsum deu et homine iustificamur. Ro. 3. que posuit deus ppiciatorem per fidem etc. alio mo per operatione ipsius in nos. inquantu. s. obstaculum remouet p peccatis toti humani generis satisfaciendo: et etia inquantu nobis suis operibus gratia et gloria meruit et inquantu p nobis interpellat apd deum: tertio mo ex ipsa eius affinitate ad nos: qr ex hoc ipso q humana natura assumpsit: huana natura e magis deo accepta. ¶ Ad quartu dicendu q caput xpi dr deus no fm completa ronem capitis. est em caput ipsius fm q e pncipiu eius: principium aut eius e fm diuinitatem et fm humanitate: sz inqtuz est principium eius fm humanitatem sic deficit: quarta odítio capitis q e coformitas in natura. inquantu aut est principiu eius fm diuinitatem sic deficit prima conditio qr sic no hz maiore dignitatem. ¶ Ad quintuz dicendu q cor est principiu viriu vitalium in toto corpore: et est primu principium

mediu duplex actione. (margin: medium duplex in actione)

Principalitas cordis et capitis distinguitur.

omniū mēbrorū ꝗtum ad eē. vt dicit phs. sꝫ caput ē pncipiū virium aīaliuꝫ q̄ ptinēt ad sensuꝫ ⁊ ad motū: ⁊ qꝛ cū dicimus xp̄m principiū esse mēbrorū eccl'ie nō intēdimus ꝗtū ad eē naturale ſm ꝙ sunt hoīes: sꝫ quantū ad fidē ⁊ charitatē: ꝑ quaꝫ ecclesie mēbra vniunt: iō accōmodatius dr caput ꝗ cor. ¶ Ad sextū dicēdum ꝙ in noīe capitis importat principiū ⁊ origo alicuius rei: in noīe aūt mēbri importat partialitas q̄ repugnat rōni prime originis: qꝛ in pma origine sunt oīa virtute q̄ inueniunt in originatꝭ ⁊ iō non pōt dici mēbrū: qꝛ nō recipit ab aliquo alio influentiā: qꝛ in corpore naturali caput non solū influit alijs mēbris: sꝫ etiaꝫ ab alijs recipit vt nutrimentū ⁊ alia obsequia: iō ⁊ caput dr ⁊ cō mēbrum. sed xp̄s ſm ꝙ hō nō recipit aliqd ab alijs mēbris ecclesie: sed a solo deo. vn̄ non pōt dici cōmembrū ſm ꝙ caput eccl'ie dicitur ipse ſm humanitatē: pōt aūt dici mēbruꝫ ſm humanitatē ſm ꝙ ipse est caput ecclesie ſm diuinitateꝫ. ⁊ sic dicit Apl's pma Corin. 7. Uos estis corpus ⁊ mēbrum de membro.

¶ Utrum christus ſm ꝙ homo sit caput angelorum.

Ad secūdū sic pcedit. vr ꝙ xp̄s ſm ꝙ hō non sit caput angelorū. de rōne eñ capitis est cōformitas ad mēbra. vt dictuꝫ est. sꝫ xp̄s non ē ꝯformis angelis in natura. qꝛ nū ꝗ angelos apprehendit. vt dr Heb. pmo. ergo nō est caput angelorum. ¶ Preterea. xp̄s dr caput hominū ſm ꝙ ab ipso aliquam influentiā recipiūt: sꝫ angeli cuꝫ sint beati nō indigēt vt eis aliqd influat. ergo xp̄s ſm ꝙ hō non ē caput angeloruꝫ. ¶ Preterea. sicut dicit in lib. de motu cordis: intelligētie sunt receptiue earuꝫ illuminationū q̄ sunt a deo pma receptione: anime aūt scda: sed qd recipit pma receptione: non recipit ab eo quod recipit scda receptione. ergo angeli qui intelligētie dicunt non recipiunt ab aliqua anima. ⁊ ita nec a christo ſm ꝙ hō. ergo xp̄s ſm ꝙ hō nō est caput angelorum. ¶ Sed contra. Coll'. 2. Qui est caput oīs pncipatus ⁊ potestatis: ⁊ loquit de christo ſm ꝙ hō: ⁊ ita xp̄s ſm ꝙ hō est caput angelorū. ¶ Preterea. Dio. dicit. 7. ca. ce. ierar. ꝙ seraphin a christo iesu querunt et discūt ⁊ illuminant. ergo influit angelis: ⁊ ita vr esse caput eorū. ¶ Preterea. ecclesia vna ē constituta ex angelis ⁊ hoībus: sꝫ vni⁹ corporis nō sunt duo capita. ergo xp̄s etiā est caput angelorū.

¶ Utruꝫ sit caput omniū hoim.

Prīa q̄stiūcula.

Alterius vr ꝙ non sit caput oium hominū: caput eñ vnū refertur ad vnum corpus: sed oēs homines nō conueniūt in aliquo vno ſm numerū: qꝛ ⁊ ipsi differunt: ⁊ fides: ⁊ spes: ⁊ charitas qua connectunt adinuicē: numero diuerse sunt in diuersis. ergo non est caput omniū hominū. ¶ Preterea corpus xp̄i verū est figura corporis christi mystici: sed in corpore vero nō ē aliqd mēbrum impurū ergo cum multi hoies sint corrupti ꝑ peccata. vr ꝙ eorū caput nō sit christus. ¶ Preterea. corpus xp̄i verū totum fuit glorificatum: sꝫ sunt multi etiaꝫ existētes in gratia

in gratia q̄ nūq̄ erūt in gloria: q: nō p̄sistēt. ergo xp̄s nō est caput oīm. ¶ Preterea caput cum sit pn̄cipiū membrorū nō sequit̄ alia mēbra: sed multi sancti precesserūt xp̄i incarnationē. ergo xp̄s fm q̄ hō nō est caput oīm hoīm. ¶ Sed cōtra: xp̄s satisfecit pro tota humana natura. sz oēs homines cōicāt in natura humana ergo xp̄s oībus influit: ⁊ ita videt̄ q̄ ipse sit caput oīm. ¶ Pret̄ea p xp̄z oēs resurgem⁹. sed hoc nō esset nisi esset caput oīm. ergo ipse est oīm caput fm q̄ hō.

¶ Utrum sit caput tantum animarum.

Scd̄a q̄stiuncula.

Alterius videtur q̄d sit caput tā tum animarū: quia capitis ad mēbrum oportet esse continuationem. sed corpora aliorū hoīz nō cōtinuantur ad corpus xp̄i. ergo et ip̄e nō est caput hoīm q̄tum ad corpus. sed quantum ad animas tātū. ¶ Preterea ip̄e influit sensum spiritualem fm q̄d est caput. sed fm q̄d hō est caput corporū: q̄ est caput. sed huiusmodi sensus non sunt susceptiua corpa ḡ xp̄s fz. ¶ Pret̄ea fm corp⁹ nō differim⁹ a brutis: sz solū fm aīam rationalem: sed xp̄s nō dicitur caput irrationalium fm q̄ hō: ergo ip̄se nō est caput nostrū quātum ad corpa. ¶ Sed cōtra. Phil. 3. Reformabit corpus humanitatis nr̄e ⁊c. et sic influit nobis q̄tū ad corpus. ergo ip̄e nō est tātū caput aīarū. ¶ Preterea ip̄e est caput nr̄m fm q̄ est cōformis nobis in natura. sed hūana nā nō cōsistit solū in aīa: sed in aīa et corpe simul. ergo xp̄s est caput nr̄m fm corpora. ⁊ nō fm aīas tm̄.

Respōdeo dd̄m ad p̄mā q̄ōnem q̄ xp̄s fm q̄ hō est caput angelorū nō tn̄ ita p̄prie: nec eodem mō sicut hoīm p̄pter duas cōditiones. p̄ma q̄tū ad cōformitatē nature: q: cū hoīb⁹ cōuenit ēt fm spēm in natura. cū angelis aūt nō fm spēm. sz fm gen⁹ intellectualis nature. scd̄o quā tū ad influētiā: q: nō influit angelis remouendo p̄hibens aut merendo gratiā. aut orādo pro eis. q: iā beati sunt: sed in his q̄ ad actus ierarchicos p̄tinēt. fz q̄ vnus angelus illuminat aliū purgat ⁊ p̄ficit. vt in. 2. lib. di. 6. dictū est hoc em̄ multo eminēti⁹ a xp̄o recipiunt.

Ad primū ḡ dd̄m q̄d q̄uis nō sit aīs cōformis in nā spēi. est tn̄ eis cōformis i natura gn̄is vt dictū est. ¶ Ad scd̄m dd̄m q̄ btitudo angelorū nō excludit q̄n vn⁹ ab alio recipiat vl̄ ēt a xp̄o sz exclu di idigētiā recipiēdi: q: p̄sto est eis oē id. q̄ idigēt ne alicui⁹ rei penuriā patiantur. ¶ Ad 3m dd̄z q̄ hoc intelligit̄ q̄tum ad receptionē nālīū: ⁊ tn̄ aīa xp̄i inq̄tū deo vnita fuit etiā q̄tū ad naturalia: lumen ab angelis nō recipit: sed immediate a deo.

Ad scd̄am q̄ōnē dd̄m q̄ i corpe nāli inueniūt̄ q̄druplex vnio mēbrorū adinuicē. p̄ma est fm conformitatē nāe: q: oīa mēbra constāt ex eisdem si̅l̄ibus p̄tibus et sunt vni⁹ rōnis: sicut manus et pes ex carne et osse. ⁊ sic dicunt̄ mēbra vnū sicut genere vel spē. Scd̄a est p colligationē eorū ad inuicem p neruos ⁊ iūcturas: et sic dicuntur vnū cōtinuatione:

Rn̄sio ad p̄mam q̄stiunculaz.

tertia est sm q diffunditur vitalis spūs et vires ale p totū corp⁹ quarta est sm q oia mēbra pficiunt p aiam q̄ est vna nūero in oibus mēbris: et hec q̄tuor vniones inueniūtur in corpe mystico. pma est inquātū oia mēbra ei⁹ sunt vni⁹ nāe vel spē vel genere scda est inquātū colligata sunt adinuicē p fidē: qr sic cōtinuantur in vno credito: tertia est sm q vivificātur p gratiā et charitatē. quarta est sm q in eis ē spūs scrūs qui est vltima pfectio et pncipalis toti⁹ corpis mystici qua si aīa in corpore naturali. Prīa aūt dictaꝝ vnionū non ē vnio simplr. qr illud in quo est vnio hec nō est vnū numero: sicut ē in tribus sequētib⁹. qr p fidem et charitatem in vno credito et amato sm numerū vniunt: silr spūsscūs vnus numero oēs replet: hoies igitur infideles non ptinēt ad vnionē corporis ecclesie sm q est vnū simplr: et iō respectu horū xp̄s caput non est nisi in potētia sm. s. q sunt vnibiles corpori: hoies aūt fideles pctōres ptinēt qdē aliquo mō ad vnitatē ecclesie. inquātum continuant ei p fidē q̄ ē vnitas materialis. non tamen possunt dici mēbra ppriē nisi sicut mēbrū mortuum. s. equoce: et ideo qr vnitas corpis ex mēbris cō sistit: iō qdā dicūt q nō ptinent ad vnitatē corpis ecclesie q̄uis pertineāt ad vnitatē ecclesie: et sicut opationes q̄ sunt ad alterū possūt aliquo mō fieri p mēbra arida: vt pcutere vel aliqd hmōi nō tamē operationes q̄ sunt aie in mēbris: ita nec mali recipiunt spūalis vite operationem a spū sancto: sz tm̄ spūsscūs p eos operatur spūalē vitā in alijs sm q alijs sacramenta ministrāt vel alios docēt: sz hoies fideles i grā existentes vniunt sz tertiā vnionē q̄ est formalis respectu huius scde. et iterū sm quartā q̄ est cōpletiua totius: et iō horū ppriē dicitur xp̄s caput.

Ad primū ergo dōm. qd sicut in corpe naturali vires diffuse p oia mēbra differūt nūero sm essentiā: sed cōueniunt in radice vna sm numerū: et pter hoc habēt formā vnā vltimā numero: ita et oia mēbra corporis mystici habēt p vltimo cōplemento spm̄scm̄ qui est vnus numero in oib⁹: et ipsa charitas diffusa in eis per spm̄sanctum q̄uis differat in diuersis sm essentiam cōuenit tamē in vna radice sm numerū. Radix aūt opationis pprie est ipm obiectū ex quo spēs trahit. et ideo inquātū est idē numero amatū et creditū ab oibus sm hoc vnitur oim fides et charitas in vna radice sm nūerū: non solū pma q̄ ē spūsscūs: sz et prima q̄ ē ppriū obiectū. ¶ Ad 2m dōm q per corpus xp̄i verum significant ea que sunt mēbra corporis mystici. non aūt ea q̄ sunt mēbra equiuoce. i. sm silitudinē tm̄ et sitū. ¶ Ad tertiū dicēdum q mēbrū nō iudicat sm id qd de eo fieri pōt. sed sm id qd est. vñ manus anteq̄ abscindat mēbrū est: q̄uis sit futura abscindi. et silr qui est in gratia mēbrū est: q̄uis postea abscindat. ¶ Ad quartū dōm q q̄uis xp̄s non dū fuisset incarnatus tēpore patrū veteris testamenti sm rem: erat tamē iā incarnatio ipa i dei ordinatione: et in fide ipsorum

fm quã fidẽ iustificabant: quia tẽpora mutata sunt: et nõ fides vt dicit Aug. sed tñ nõ fuit tãta influetia ante incarnationẽ quã ta est mõ: qr tunc nõ erat remotũ obstaculũ: nec sacramẽta gr̃e exhibita erãt sicut mõ sunt. ¶ Ad quintũ dõm ꝙ xp̃s satisfecit ꝓ tota humana natura sufficiẽter nõ tamẽ efficienter. qr nõ oẽs il lius satisfactiõis participes fiũt quod ex eorum importunitate est: non ex ipsius insufficientia satisfactionis. ¶ Ad sextũ dicẽdum ꝙ resurrectio ad vitam naturalem erit oĩbus cõis: nõ aũt ad vitã glorie: qr mali i vita naturali tñ cõformitatẽ habuerũt cũ mẽbris ecclesie: nõ aũt in vita gr̃e. vñ ex hoc nõ sequit̃ qđ sint mẽbra ꝓprie loquẽdo.

Rñsio ad secũdaȝ q̃stiunculaȝ.

Ad tertiã qõnẽ dõm ꝙ xp̃s est caput hominũ quantũ ad animas ⁊ q̃tũ ad corpora: sed principaliter animarũ: ⁊ secũdario corporum tũ rõne cõformitatis ad mẽbra que per assumptionẽ humane nature est: quia corp⁹ assumpsit ala mediãte: tũ etiam rõne spũalis influentie que ꝑuenit ad corpus mediante ala: inquantum corpus est instrumẽtum ale fm gratiã operãtis: et ex hoc relinquitur ordo in corpore ad gloriosam resurrectionem.

Ad primũ ergo dõm. ꝙ corpora nostra aliquo mõ hñt cõtinuationẽ cũ corpe xp̃i: nõ quidẽ fm q̃titatẽ aut fm ꝑfectionem nãlem: sed inquantũ spũssctũs habitat in nobis q̃ plenissime fuit in xp̃o. p̃a Corin. 6. Nescitis q̃m mẽbra vestra tẽplũ sunt spũssctĩ ¶ Ad scðm dõm ꝙ q̃uis corp⁹ nõ recipiat influẽtiã spũalẽ immediate. recipit tamẽ mediãte ala. vt dictum est. ¶ Ad tertiũ dõm ꝙ etiã fm corpora a brutis differimus: inq̃tũ corpa nostra sunt ꝑfecta ala rationali: nõ autem corpora brutorum.

¶ Questio. III.

Deinde q̃ritur de gr̃a vnionis. Et circa hoc queruntur duo. Primo vtrũ gr̃a vnionis sit aliq̃ gratia creata. Secũdo de cõparatione istius gr̃e ad alias christi gratias.

¶ Utrum gratia vnionis sit creata.

Ad primũ sic ꝓcedit̃. vr̃ ꝙ gr̃a vnionis nõ sit creata. gr̃a eñ creata ẽ gr̃a habitualis: sed habit⁹ ordinat̃ ad opationẽ: cuȝ ergo vnio i ꝑsona nõ sit fm opa sȝ fȝ eẽ: vr̃ ꝙ gr̃a vnionis nõ sit gr̃a creata. ¶ Preterea q̃lȝ nr̃m ðo vnit̃ ꝑ gr̃am creatã. si igr̃ gr̃a vnionis in xp̃o fuisset creata gr̃a tũc nõ alio mõ esset deo vnit⁹ q̃ nos: ⁊ sic seq̃ret̃ error Nestorij. ¶ Preterea vnio ẽ hũanitatis ad diuinitatẽ fȝ corp⁹ ⁊ alam: sȝ corpus nõ ẽ susceptiuũ create gr̃e. ergo gr̃a vniõis nõ ẽ aliq̃ gr̃a creata. ¶ Preterea i hĩs q̃ fiũt ꝑ miraculũ nõ req̃rit̃ aliq̃ dispõ ex parte facti. sȝ totũ ẽ ex ꝑte infinite virtutis agẽtis: ita eñ de⁹ potuit ð lapide sicut de aq̃ vinũ facere: sȝ vnio hũanitatis ad diuinitatẽ ẽ maxie miraclosa ergo nõ req̃rit̃ aliq̃ gr̃a creata q̃ disponat ad hãc

vnionē. ¶ Preterea iter psonā et nām nō cadit aliqđ accñs mediū sicut nec iter mām et formam: qꝛ fm formā substātialē et materiā est eē substātiale: quo nō est pus aliqđ eē accidētale: sed vnio humane nature est ad deū sicut nature ad psonā ergo inter ea nō ē mediū: sed gratia creata est accidens. ergo gratia vnionis nō est gratia creata. ¶ Sꝫ cōtra Aug. dicit ꝙ qcqd cōuenit filio dei p naturā cōuenit filio hoīs p gratiā. sed eē deū cōuenit filio dei p naturā. ergo cōuenit filio hoīs p gratiā: hec est gratia vnionis que non semp fuit: ergo est gratia creata. ¶ Preterea maior ē vnio in psona ꝙ̄ p fruitionē. sed humana natura nō pōt exaltari ad vnionē fruitionis: nisi per gratiā habitualē. ergo mlto minus ad vnionem in persona.

¶ Preterea. cū deꝰ sit in qualibet creatura p essentiā psentiam et potentiā: et in aiabus sanctis p gratiā: aut in aīa xpī est alio mō aut nō. si nō. ergo non est magis assumpta a diuina psona ꝙ̄ aīa petri. Si aūt alio modo: sed deus quātū in se est hꝫ se codeꝫ mō ad oīa. sed res diuersimode se habent ad ipm: vt dr in li. de causis: Et fm hoc ꝙ diuersa diuersimode se habēt ad ipm fm hoc diuersis diuersimode ipse cōparat. ergo opꝫ ꝙ in aīa xpī sit aliqua alia dispositio p quā deꝰ est in eo p vnionē. ergo opꝫ ponere aliquā aliā gratiā creatā. ¶ Preterea cū spūssctūs datur hoībus aliqs nouus effectꝰ in creatura intelligit. ergo et silr fm ꝙ psona filij carni vnit opꝫ aliquē effectum de nouo intelligi: et ita videtur ꝙ gratia vnionis sit qd creatū.

Respondeo dicēdū ꝙ sicut magr̄ dixit supra. 2. li. di. 26. gr̄a dr̄ duplr̄. Uno modo gr̄a gratis dās. qđ est ipsa gratuita dei volūtas aliqd sine meritis dans. Alio mō dr̄ gr̄a donū aliqđ gratis datū. Fm ergo pmū modum gr̄a vnionis d: ipa diuina volūtas sine aliqbꝰ meritis nām humanā filio dei vniens in psona. et sic gr̄a vnionis ē gratia icreata. si aūt dicatur gr̄a donū aliqđ gratis datū: sic gr̄a vnionis pōt itelligi duplr̄. Uno mō pōt dici ipa vnio q̄ est qd creatū. vt supra. di. 5. dictū est. Alio modo pōt intelligi gr̄a vnionis aliq̄ q̄litas ad vnionē disponēs. sꝫ aliqd pōt disponere ad aliquā pfectionē tripliciter. Uno mō ita ꝙ cadat mediū inter subiectuꝫ et pfectionē illā quasi strametū pfectionis illiꝰ. sicut diaphaneitas disponit ad lucē. et hoc mō nō pōt nām aliqd disponere ad vnionē: qꝛ natura vnitur psone immediate quātū ad esse. Alio mō disponit aliqd ad formā: sicut pparando materiā ad receptionē forme: ita ꝙ preexistat i materia ante formā ordine fiēdi: nō ordine essendi: sicut calor disponit ad formā ignis: nō qꝛ medium cadit inter formā et materiā: sed materia appropriatur ad formā ignis per aduentū caloris: et sic etiā nō pōt aliqd disponere naturā ad vnionē in psona. qꝛ natura humana fm id qđ est talis natura assumptibilis est a diuina persona. Tertio modo aliquid disponit aliud ad perfectionē aliquam. sicut quod facit ad bonitatem et decētiaꝫ

Hec distinctio magistralis

perfectionis illius: sicut decor ꝑsone facit ad dignitatē regiā ſm ꝙ dictum est. Species priami digna est imperio: et hoc modo gratia vnionis potest dici omne illud quod decet naturam humanam deo vnitatem sic ex parte corporis. sicut ex parte anime: et sic etiam gratia vnionis est qd creatum: tamen sancti loquentes de gratia vnionis videntur intelligere ſm primum modum prout gratia dicitur diuina volūtas gratis et sine meritis dās et sic ſm diuersas vias ad argumenta vtriusqꝫ partis oportet respondere.

Ad primum ergo dicendū ꝙ gr̄a creata disponit ad operationem sicut operationis pn̄cipium: sed ad vnionē nō quasi principium vnionis: sed sicut faciens ad congruentiam vnionis. ¶ Ad scd̄m dōm ꝙ vnio nostri ad deū est ꝑ gratiā habitualē creatā sicut ꝑ cām. et sicut per id in quo est vnio: qꝛ in ipa silitudine gratie aīa deo cōformat et vnitur: sed si gr̄a vnionis dicatur aliqd creatū: ipsa nō est id ī quo est vnio: cū vnio sit in ꝑsona et nō solū in aliqua silitudine. neqꝫ etiam facit vnitatē. sed ꝯsequit vnitatē in ꝑsona ſm ꝙ ipa vnio gratia vnionis dr̄. vel ē id qd̄ nām vnitā decet si gr̄a habitualis gr̄a vnionis dicat. et iō nō est sile de xp̄o et de nobis. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ gr̄a illa habitualꝭ etiā quodāmō redundat in corpus ſm ꝙ est instrumētū aīe. vt supra dictū est vn̄ sicut ī corpe ꝑfecto aīa rōnali manet post mortē ordo ad resurrectionē: et vlterius ad gloriā si aīa q̄ fuit eiꝰ ꝑfectio grām habuit: ita etiā corpꝰ xp̄i incꝑtū est: tali aīa ꝑfectū hꝫ quēdā ordinē ad vnionē. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ rō illa ꝓcedit de dispōne ſm mediū modū. ¶ Ad quītū dōm ꝙ illa rō ꝓcedit ſm ꝑmū modū dispōnis: vt ꝑ se ptꝫ. ¶ Ad 6m dōm ꝙ cū dr̄ ꝙ eē deū cōuenit filio hōis ꝑ grām vnionis: vel gr̄a vnionis intelligitur ipsa vnio gratis facta q̄ nō semꝑ fuit et creata est. vel intelligitur ipsa gratuita dei volūtas: q̄ qdē in se semꝑ fuit: sꝫ effectꝰ eiꝰ non semꝑ fuit. ¶ Ad 7m dōꝫ ꝙ vnio q̄ est ꝑ fruitionē est vnio per operationē: et qꝛ ad operationē perfectā nō pōt natura humana nisi mediāte aliquo habitu: iō opꝫ aliquā habitualē gratiā que sit pn̄cipiū illius vnionis: sed vnio ī ꝑsona est vnio ad esse. ꝙ aūt inter hūanā nām et esse qd̄ hꝫ in ꝑsona nō pōt cadere mediū qd̄ sit pn̄cipiū. illius esse: et iō nō pt ibi eē alia gr̄a q̄ sit pn̄cipiū illiꝰ vnionis: vel sicut disponens nisi per modum dictum. ¶ Ad 8m dōm qd̄ hoc qd̄ deus est in aīa xp̄i vel in natura assumpta alio mō q̄ꝫ in alijs creaturis non est per aliquā dispōnē aduenientē sed per ipsum esse persone diuine qd̄ cōicatur nature humane. ¶ Ad nonū dōm ꝙ spūssctūs dicitur dari de nouo: nō ſm mutationē suam: sed ſm mutationem creature q̄ ē in ꝑceptione doni ipsius: et ita etiā filiꝰ dei dr̄ vniri nature humane nō ꝑ mutationē filij dei: sed ꝑ mutationē humane nature: siue exaltationem ipsius nō ad aliqd̄ donū creatū sꝫ ad ipꝫ eē increatū diuie ꝑsone. ¶ Utrū gratia vnionis sit idem qd̄ gratia capitis.

Gr̄a quō ī corpꝰ redundat.

D secūdū sic pceditur. vr qd gra vnionis sit idez qd gra capitis. xps em dr caput ecclesie fm q de ei plenitudine oes accepimus: sed plenitudo ei est fm q ipe e vnigenitus a patre. vt dr Jo. p°. cū igit vnigenitus sit a patre p gratiam vniōis. videt q gratia vnionis sit idē q gratia capitis. ¶ Preterea mediū cōicat cū extremis sed xps fm q est caput ecclesie mediū est inter deum et hoies: qr caput viri xps: caput xpi deus. g est caput fm q cōicat cum vtroq. sed hoc habet p gratiā vnionis per quā est deus et homo. ergo gratia vnionis est gratia capitis. ¶ Preterea xps est caput ecclesie fm qd hoies excedit sed. excedit humanam naturam p gratiam vnionis. ergo est caput per gratiam vnionis. ¶ Sz contra gratia capitis conuenit xpo in comparatione ad alios sed gratia vnionis in seipso tm g vna nō e alia. ¶ Preterea gra capitis opata est a cōstitutione mūdi ex quo hoies mēbra eius esse ceperūt. nō aūt gratia vnionis. ergo vna nō est alia.

¶ Utrū sit eadē gratia capitis: et gratia singularis hois.

pma qstiuncula. Ulterius videt qd sit eadē gra capitis et gratia singularis ipsius qr eadē scia est qua quis e sciēs et alios docēs: et fm phm. 5. eth. eadē p eēntiā est virt⁹ qua qs in se pfect⁹ est: et iustitia legalis q pficit in ordine ad bonum cōe. g silr eodē habitu xps fuit in se ipso pfect⁹: et i alios pfectionē influēs. ¶ Preterea gra ē vita ale sed vnius subiecti est vna vita. g et gratia vna. et sic idem q pus. ¶ Preterea sicut caput cōpat ad alia mēbra. ita alia mēbra ad caput. sed nō distinguit in mēbris xpi gratia per quā pficiunt in se a gra fm quā sunt mēbra. g nec xps dz distigui gra p quā est caput a gra singulari ipsi⁹ fm quā pficit in se. ¶ Sz ɔ sicut p adaz intrauit pctm i mūdū: ita p xpm gra et iustitia. Ro. 5. Sz in adā distinguit aliud pctm actuale. qd est singulare ipsi⁹ et originale qd trāsfundit in posteros: g et in xpo dz alia et alia gra distingui. ¶ Preterea ad diuersos act⁹ diuersi habitus ordinant. sz alius actus est bene operari: et alius Ifluere. ergo et alius habit⁹ gre et sic idem quod prius.

¶ Utrū gratia singularis psone pcedat gratiam vnionis.

Ulterius vr q gratia singularis psone pcedat gratiā vnionis. qr gra singularis psone facit ad cōgruitatē vniōis. sz aia q facit ad ɔgruitatē vnionis corpis pus intelligit vniri corpori q ipa vnita adinuicē itelligāt vniri diuine psone. g silr pus ē fm itellectū est gratia singularis in natura hūana q gra vnionis. ¶ Item videt q sit prius gra capitis. qr pus consideratur aliquid in se perfectū q alteri pfectionē largiens: sz gratia singularis ē qua in se perfectus est. gratia autem capitis fm quam perfectionem alteri largitur. ergo gra singularis est por q gra capitis. ¶ Itē videtur q gra vnionis sit prior q gra capitis: quia ex hoc ē caput q iustificat. sed per fidem incarnationis iustificat: vt supra 2ª questiuncula.

dictū est. ergo incarnatio precedit gratiā capitis. ¶ Sed contra. gratia capitis operata est ante incarnationē. nō aūt gr̄a vnionis nec gr̄a singularis persone. ergo gr̄a capitis est prior illis duabus. ¶ Item vr̄ q̄ gr̄a vnionis sit prior q̄ gr̄a singularis: q2 ex hoc q̄ fuit vnigenitus a pr̄e fuit plenus gratia et veritate: sed vnigenitus a patre fuit p gratiā vnionis. ergo gratiā singularis psone habuit p gratiā vnionis. et sic illa ē prior.

Respondeo dōm: ad pmam q̄stionem q̄ si gr̄a vnionis dicatur gratia habitualis quodāmodo disponens ad vnionē: sic eadē est p essentiā gratiā vnionis capitis et singularis illius hoīs solum rōne differens: q2 inquantū pficiebat animā xp̄i ad actus meritorios dr̄ gr̄a illius singularis hoīs: inquantū vero tāta erat huius gratie copia vt i alios redūdare posset: dr̄ gratia capitis. inquantum vero gratiā tam plenā decebat inesse assumpte nature pōt quodāmō dici gr̄a vnionis. Si vero gr̄a dicat voluntas dei gratuita: sic iterū constat q̄ est vna. Alijs autē modis accipiēdo gratiā vnionis cōstat q̄ per essentiam differt nisi quatenus intelligitur caput vt deus.

gr̄e triplex cōparatio.

Ad primū ergo dicendū q̄ q̄uis ex hoc q̄ est vnigenitus habeat plenitudinē capitis: non tn̄ ipsa vnio est illa plenitudo. ¶ Ad secundum dōm: q̄ s̄m aliā rōnem deus dr̄ caput xp̄i: et xp̄s viri vt supra dictū est. Et p̄terea ip̄e s̄z q̄ est hō est mediū et sapit naturam extremorū: inquātū est deo similior alijs hoibus per maiorem gratiā quā hz. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ nō solū excedit alios homines s̄z q̄ deus: s̄z s̄m q̄ pleniorem gratiā creatā oīb⁹ alijs hz.

Ad secundā q̄stionē ptz solutio ex dictis. ¶ Et sir̄ ad duo pma argumēta q̄ pcedūt de vnitate s̄m eēntiam. ¶ Ad 3m dōm: q̄ q̄uis gratia mēbri habeat diuersas opatiōes: nō tn̄ ex hoc q̄ est mēbri reqrit aliq̄ abūdantior plenitudo: et iō non distinguitur gratia mēbri a gratia singulari. ¶ Ad 4m dōm: q̄ pctm̄ actuale Ade fuit causa originalis in ipso et in alijs. Et iterū nō sunt respectu eiusdē: sed vnū est p se nature: alterū est p se psone: vt i. 2. lib. dictū est. nō sic aūt est in proposito: q2 neutra gratia est cā alterius: et vtrumq3 respicit personam xp̄i mediante hūana natura: et iō non op3 q̄ differant per essentiam. ¶ Ad 5m dōm: q̄ s̄m illos actus q̄libet meruit: et etiā in alios influxit. q2 merēdo pro alijs satisfecit. et alijs gratiā meruit s̄m q̄ caput nostrū dicitur.

Ad tertiam questionem dicendum: q̄ iste tres gratie christo attribuuntur s̄m diuersas ipsius considerationes. potest em̄ considerari in se: vel in comparatione ad alios. si in se consideratur: sic vel inq̄ntū deus: et sic attribuitur ei gratia vniōis: vel in inquantū hō: et sic attribuitur ei gr̄a singularis. si aūt in cōparatiōe ad alios: sic attribuit ei gr̄a capitis. et q2 prius cōsiderat aliquis in se q̄ in cōpatiōe ad alios ideo gr̄a s̄m quā est caput sequitur alias duas gratias: et q2 oīs gratia et pfectio hūanitatis ex

Rn̄sio ad secundā q̄stiunculam

hoc sibi debetur: qr deo vnitus est homo ille in psona. ergo gratia vnionis precedit sm ordinez nature et intellectus gratiaz singularem: quãuis simul in codẽ tẽpore sint iste tres gratie.

Ad primũ ergo dõz: ꝙ gratia cõplet rationẽ hũane nature: et ideo ꝓ intelligit vnio ale ad carnẽ vnioni humane nature ad deitatem: qr prius est considerare aliqd in se ꝙ alteri vnitum: sed gratia nihil facit ad rationẽ hũane nature: qr inquantũ hmõi assumptibilis ẽ: et ideo nõ est simile. ¶ Secundũ et tertiũ patet. ¶ Ad 4m dõm: ꝙ etiam in antiquis patribus non operabaꝛ gratia capitis nisi sm ꝙ presupponebatur: in fide ipsorum gratia vnionis quia per fidem incarnationis iustificabantur. ¶ Quintũ patet.

¶ Expositio textus.

In sanctis vero quasi solus tactus.) Hoc videꝛ esse falsum. qr Orige. super Leuiꝛ. distinguit qnqꝫ sensus spirituales dicens: ꝙ visus spiritualis est vt videam deũ. auditus autez vt audiam que loquiꝛ. odoratus per quẽ odoramus bonum odorem christi. gustus vt gustemus eius dulcedinẽ tactus vt palpemus cuz ioanne verbũ vite. hec autez oia sunt in olbus sanctis. ergo non solum habent tactũ. Dicendum sensus spirituales possunt distingui per similitudinem ad actus sensuum corporalium. ⁊ sic sunt in olbus sanctis. vt dicit Orige. vel per similitudinẽ ad quasdaz ꝓprietates sensuũ sm ꝙ tactus

Quinqꝫ sensus spirituales.

est necessari⁹. alij aũt nõ. ⁊ sic qr in alijs sanctis sunt oia que sũt de necessitate salutis: in xp̃o autem oia simpliciter que pertinẽt ad pfectionẽ gratie: ideo in xp̃o dicuntur oẽs sensus esse: in alijs autẽ solus tactus. (Quibus datus est spũs ad men.) Cõtra Iaco. primo. Qui dat olbus affluẽter. dicit glo. oia dat nõ in mensura dari potest accipi vel ex largitate dantis. ⁊ sic nulli dat cuz mẽsura: qr olbus dat ex largitate infinita: vel ex capacitate recipientis. ⁊ sic dat cuilibet cũ mensura: qr nulli dat vltra ꝙ capax sit. vel sm rationẽ dati. et sic xp̃o nõ dat cũ mensura: qr gratia ei⁹ quãtũ ad rationẽ gratie non est limitata quantũ ad rationẽ gratie: sꝫ alijs dat cũ mensura. vt patet ex dictis. (Non sm essentiam sed sm similitudinẽ.) Contra. ergo pari ratione petr⁹ potest dici caput: qr quilibet sanctus est alij simil᷑s in gratia. Dicendum ꝙ sumitur ibi similitudo actiue inquantũ. s. christus sibi alios assimilat in gratia vt dictum est. qđ alij non conuenit. (Ut quantuz ad visum hoim.) Uidetur ꝙ hec non fuit intẽtio Ambro. quia per hoc nihil probaret: sicut etiã dei sapientia ꝓficit sm ꝙ se magis ostendit. Dicendũ ꝙ ꝗuis dei sapientia magis se ꝙ prius ostendit in aliquibus effectibus: tamen ipsa sem̃p creditur esse equalis: qđ nõ fuit de sapientia christi: qr videbaꝛ quãdoqꝫ sapientior quam prius fuisset. et ideo dicit duo: ad visus hominum et sensus ostensionez. tñ vtrum aliquo alio modo profecerit in sapiẽtia in sequenti distinc. dicetur.

Instãtia cõtra textum dissoluitur.

¶ Si anima xpi habuerit sapientiã parẽ cũ deo: et si oia scit que de⁹. Dist. xiiij.

Hec queri op⁹ ẽ cũ aia xpi esset sapiẽs sapiẽtia gratuita: vtruz habuerit sapiẽtiã equalẽ deo siue oim rerũ sciam habuerit vel hẽat. i. vtrũ oia sciat que de⁹ scit. quibusdã placz q nec cũ deo pre hẽat sciam: nec oia sciat q de⁹: qr i nl'lo creatura eqt creatori. Cũ igit aia illa creatura sit: i nullo equat creatori ergo nec i sapiẽtia. Non ergo hz cũ deo equalẽ sapiẽtiã: nec scit oia que de⁹. Itẽ si aia illa eqlẽ hz cũ deo sapientiã. nõ ergo deus in oi bono maiorẽ hz sufficientiã q ei⁹ creatura. Inducũt etiaz auctoritates ad idẽ pbãdũ. Ait. n. ppheta ex psona hominis assumpti. Mirabilis facta ẽ scia tua ex me: et non potero ad eã. Qd exponens Cassiodorus ait. Veritas humane cõditionis ostẽdit: qr hõ assumptus diuine substãtie nõ põt coequari i scia vel i alio. Apl'us etiã ait. Nemo nouit q dei sunt: nisi spũs dei qui solus scrutatur oia etiã profunda dei. His aliisq plu rib⁹ rationib⁹ et auctoritatib⁹ nitunt q aiaz xpi asserũt nec parẽ cũ deo habere sciaz nec oia scire q de⁹ scit. Quia si oia scit q deus: scit g creare mũdũ scit ẽt creare seipaz

¶ Responsio qõnũ diffinitiuam cõtinens sententiam.

Quib⁹ respõdẽtes dicim⁹ aiaz xpi p sapiẽtiã gratis datã in verbo dei cui vnita ẽ: qd et pfecte itelligit oia scire q de⁹ scit: sz nõ oia posse q põt de⁹ nec ita clare ac pspicue oia capit vt de⁹: et iõ non equat creatori suo i scia: et si oia sciat q et ipse. Nec ẽ ei⁹ sapientia eqlis sapiẽtie dei: qr illa ml'to ẽ dignior: digniusq et pfectius oia capit q illius aie sapiẽtia. Ergo et in scia maiorẽ hz sufficiẽtiã de⁹ q illa aia q dignior ẽ oi creatura. Illud vero Apostoli qd inducũt. Nemo nouit q dei sunt nisi spũs dei q sol⁹ scrutatur oia pro nobis facit. Mox. n. ait Apostolus. Nos aũt spm dei habem⁹: vt p spm quez habebat dei pfunda se scire ostẽderet. Sed aia illa pre oib⁹ spm dei habuit: cui spũs nõ ẽ datus ad mensurã: vt ait Jo. euangelista. Dona igit spiritussancti sine mẽsura habuit igitur et sapiẽtiam. Oia ergo sciuit anima illa. Si. n. qdã sciuit et qdam non: non

Distinctio scientie et potentie xpi

sine mẽsura sciẽtiã habuit: sed sine mẽsura sciẽtiã habuit: scit igiẽ oia. Fulgẽtius etiã in sermone quodã multa inducit q̇bus asserit aiam illã rerũ oim sciam hr̃e vtẽs auctoritatibus apl'i dicẽtis. ĩ quo sunt oẽs thesauri sapie ⁊ sciẽ abscõditi. Qđ ẽt rõne põt ꝓbari sic. Nihil scit aliquis qđ eius aia ignoret. sed xp̃s ꝑm oim cõcessionez oia scit. ḡ aia eius oia scit. Ad id ṽo qđ dicunt. si scit oia. igit̃ scit creare mũdũ vel seip̃am rñdem⁹ ꝙ sciam hȝ creandi mũdũ: sed nõ potẽtiã: ⁊ creãdi aiam; et scit qũo deus ipsam creauerit. hȝ sciaȝ. ergo sui create: nõ sui creande: qꝛ nõ est creanda sed creata.

¶ Quare deus nõ dedit illi potentiam vel scientiam.

Si vero querit̃ q̃re deus non ei dederit potẽtiã faciẽdi omia vt sciam: respõderi põt: qꝛ naturalr capax est sciẽ: et iõ ei id ꝯgrue datũ est sine mẽsura cui⁹ ip̃a natural'r capax est. Nõ ẽ ãt ei datũ posse facere oia que de⁹ fecit: ne aia oipotẽs: et p hoc de⁹ putaret̃. Uerũtamẽ forte nec potẽtiã faciẽdi oia ei de⁹ prestare potuit: etsi potentiã faciendi aliq̃ que non põt facere. Scit igitur ⁊ aia xp̃i oia que scit in verbo dei: qđ liquidius et p̃sentius omni creatura contẽplatur vt ei vnita: in quo etiã angeli et q̃ dei sunt ⁊ que futura sunt cognoscunt.

¶ Quomodo intelligenda sunt verba Ambrosij super Lucam.

Sed si aia illa nõ hȝ tantã potẽtiã quantã et deus: nec hõ assumpt⁹ quantã et deus: qũo ergo ĩtelligit̃ illud Ambrosij super Luc. vbi angel⁹ de nascituro filio virgis ait. Hic erit magnus: ⁊ filius altissimi vocabit̃: nõ ideo inquit erit magn⁹ ꝙ ante partum virginis magn⁹ nõ fuerit: qꝛ potentiã quã dei fili⁹ naturaliter hȝ hõ erat ex tẽpore acceptur⁹: vt vna sit ꝑsona hõ et deus. Ecce aperte dicit ꝙ hõ erat acceptur⁹ ex tpe potẽtiã quam habuit dei fili⁹ naturalr. Sed si hõ acceptur⁹ illã potentiã erat ergo vel persona vel natura hominis. sed persona non: qꝛ semper habuit et habet. ergo natura. Si natura. ergo anima. Nam de carne constat ꝙ accipere non posset. Ad quod dicimus illud esse accipiendũ de persona: sed non inquantum est dei: immo inquantũ est hominis ꝑsona. Una est enim perso-

Declaratio verborũ ambrosij.

na dei et hominis: filij dei et filij hominis: que inquantum est dei persona semper naturaliter oipotētiā habuit. sed inquantū est hoīs non semp fuit. Illa ergo persona que semp fuerat dei futura erat hoīs persona. et s3 hoc q futura erat hoīs persona acceptura erat ex tēpore potētiā quā naturaliter et semp habuerat inquantū dei psona. Scdm hāc distinctionem illud z similia sane accipi possunt. Que distinctio in pluribus questionum articulis ē necessaria aduersus quorūdam perplexam verbositatē Sed cum de rebus cōstat in verbis frustra habetur controuersia.

¶ Diuisio textus.

Ostquā determinauit magister de plenitudine pfectiōis xpi quantum ad gratiam et scientiam. hic cōparat pfectionē xpi fm q est hō ad pfectionē diuinā Et diuiditur i duas partes. Primo cōparat perfectione3 aīe xpi ad perfectionē diuinā quantum ad scientiam. Secūdo quantum ad potentia3. ibi. (Si vero queritur quare.) Prima diuiditur in duas. Primo mouet questione3 Secundo determinat eam. ibi. (Quibusdā placet.) Et hec pars diuiditur in duas. primo ponit determinationē aliorum. Scdo determinationē suam. ibi. (Quibus respondentes dicimus.) Et circa hoc tria facit. Primo respōdet ad questionē: et soluit rōnes p prima determinatiōe positas. Scdo cōfirmat suā determinationem. tum per rationē ab alijs inductā que est ɔtra eos. ibi (Illis vero apponi.) Tum etiā per auctoritatē. ibi. (Fulgētius.) Tum ex rōne. ibi. (Qd etiā ex ratione ostēdi potest.) Tertio docet euitare quodda3 incōueniēs: ad qd illi inducebāt si aīa xpi oīa sciret ibi. (Ad id vero qd dicūt.) (Sive ro qrit.) Hic comparat animam christi ad deum fm potentiam. Et tria facit. Primo determinat veritatē. Secundo obijcit in cōtrariū. ibi. (Sed si illa anima.) Tertio soluit. ibi. (Ad quod dicimus.)

¶ Questio. I.

Ic queritur qtuor. primo quā scia3 habuit z qz habuit diuinā et hūanā de diuina in primo lib. dictum est. Propter hoc secundo queritur de perfectione humane scientie ipsius qua videt verbum. Tertio de perfectione scientie ipsius qua videt res in pprio genere. Quarto de ipsius potentia.

¶ Utrū in christo sit aliqua sciētia creata.

D primu3 sic pcedit. Uidetur q in christo non sit aliqua scientia creata. vbi enim ē cognitio perfecta nō est opus cognitiōe iperfecta

sicut q̄ scit aliqd p demōstratio-
nē nō idiget scire illō p syllogis
mū dialecticū: sed ois cognitio
creata est imꝑfecta respectu scie
diuine. ḡ cū in xp̄o sit scia dei in
creata videt̄ q̄ nō opꝫ ponere in
ipso aliquā aliam sciam. ¶ Pre-
terea. luminare minus offuscat̄
p lumiare maius. sꝫ scia nō solū
se hꝫ vt lux: sed vt lumiare illumi
nans. ergo scia minor offuscat̄ p
sciam maiorē. ꝛ ita scia creata nō
debet esse in eodē cum scia icrea
ta dei. ¶ Preterea. ois ꝑfectio ē
nobilior ꝑfectibili: sꝫ ois scia est
ꝑfectio scientis. cū igit̄ nihil crea
tum sit nobilius aia christi: nul-
la creata scientia est in eo.

¶ Sed cōtra plus cōuenit natu
ra sensitiua ꝛ intellectiua in ho-
mine q̄ꝫ natura diuina ꝛ huma-
na in xp̄o: sed cognitio intellecti
ua in hoīe nō excludit sensitiuā
q̄ est minus ꝑfecta. ergo nec diui
na cognitio in xp̄o excludit hu-
manā. ¶ Preterea. nō est suba si
ne sua opatiōe. vt dicit Damas.
ꝛ phs. sed in xp̄o est intellectus
creat⁹. s. aia rōnalis. ḡ ꝛ cognitio
creata que est eius operatio.

¶ Utrū scia creata vel cognitio
in xp̄o sit act⁹ tm̄ vel act⁹ ꝛ hit⁹.

1ª que stiūcula. Alterius vr̄ q̄ si ē i eo aliqua cogni
tio creata q̄ illa nō sit habit⁹ sed
actus tm̄. Ad Heb. 2. dicit glosa
q̄ natura mētis hūane nature i
xp̄o nihil est alti⁹ vel excellētius
sed q̄dā creature propter sui ꝑfe
ctionē nō indigēt aliquo habitu
ad cognoscendū: sicut angeli. vt
dicit. Maxim⁹ sup ce. ierar. Dio.
ergo multo min⁹ aia xp̄i. ¶ Pre
terea. aia xp̄i est nobilior tota q̄ꝫ
intellectus agēs alicui⁹ alteri⁹
hois: sꝫ intellect⁹ agēs non facit
opationē suā mediāte habitu ali
quo. ergo nec aia xp̄i aliqua ha
bituali scia cognoscit. ¶ Preter-
ea. vires naturales non exeūt in
actum mediāte aliquo habitu: si
cut pꝫ in calore ignis: simil'r nec
deus: sed aia xp̄i magis accedit
ad dei similitudinē q̄ꝫ aliqua res
creata ergo ꝛ ip̄a nō hꝫ opationē
cognitiōis mediāte aliquo habi
tu. ¶ Sed contra. xp̄s assumpsit
integre naturā nostrā: sed de in
tegritate nature est intellectus
possibilis. ergo assumpsit intelle
ctuꝫ possibilē: sed possibilis intel
lectus nō intelligit perfecte nisi
ꝑficiat̄ aliquo habitu. ḡ cū xp̄s p
fecte intellexerit: in eo fuit habi
tualis scia. ¶ Preterea. xp̄s vere
dormiuit: nec tūc aliquid amisit
eoꝝ que sciuit. cum ergo scia dor
mictis sit scia in habitu vr̄ q̄ xp̄s
habuit habitualem stientiam.
¶ Utruꝫ aia xp̄i mediāte aliquo
habitu cognouerit verbum.

Alterius videt̄ q̄ aia xp̄i mediāte aliquo habitu nō cognouerit ver 2ª questiūcula.
bū: ad cognitionē eñ nō requirit̄
aliud nisi vt cognoscibile cogno
scenti vniat̄. sed verbum vnitum
est ale xp̄i non mediante aliquo
habitu. ergo cognouit verbū non
p aliquē habitū. ¶ Preterea. ha
bit⁹ scie cōsistit ex spēbus q̄ sunt
similitudines reꝝ cognitaꝝ: sed
aia xp̄i nō videt verbū p aliquaꝫ
similitudinē sꝫ p seipm̄. ḡ nō co-
gnoscit ipꝫ p aliquē habitū crea
tuꝫ. ¶ Preterea ꝓpter qd vnūqdq
illud magis. igit̄ si cognoscit aia
xp̄i verbū mediāte aliquo ali o: il
le habitus magis cognoscit ver
bum: ꝛ erit ei magis ꝓximus q̄ꝫ
aia xp̄i quod est inconueniens.
¶ Sed cōtra. glia corrñdet gr̄e:

sz in xp̄o fuit habitus gr̄e. ergo et habitus glīe. sed tota glīa cōsistit in visiōe verbi vt dicit Aug. ergo aīa xp̄i aliquo habitu cognoscit verbum. ¶ Preterea eiusdez nature est aīa xp̄i et aīa nostra sed aīa nostra nō pōt ptingere p naturalia sua ad vidēdū deū. ergo nec aīa xp̄i et ita opz q sit aliquid supadditū nature quo videt deū. ergo videt mediante aliquo habitu.

¶ Utrū opz in xp̄o ponere aliuz habitum quo cognoscit verbū: et quo res in verbo.

3ª questiūcula. **Alterius** videt q oportet aliū habitu; scie ponere quo cognoscit verbū: et quo cognoscit res in verbo verbuz eñi repsentat res q̄ in eo cognoscunt: sicut speculū species in eo resultātes: sed q̄ videt speculū nō tm̄ ipmit in eo similitudo speculi sed ēt rer similitudines in speculo resultātes. ergo et in eo q̄ videt res in verbo opz ponere aliū habitū specier rerū visarū in verbo et ipsi⁹ verbi. ¶ Preterea. omnis scientia est s̄m assimilationē scientis ad rem scitā: vt dicūt phi. si igit aliquis videt res alias in verbo: opz q intellectus assimilet illis rebus. et sic cū habitus cognitiu⁹ cōsistat in predicta assimilatione que est p species intellectuales: sequit idem qd̄ prius. ¶ Preterea. ponamus q aliqs vidēs in verbo designat videre verbū: sicut Paulo contingit vt dicit: cōstat q iste non obliuiscit eorum que videt in verbo. ergo cognoscit ea. non in verbo qr non vidit verbū ergo cognoscit ea in speciebus pprijs. et sic idez qd̄ prius. ¶ Sed cōtra. vbi vnuz propter alterū ibi tātum vnū. vt dicit phs. sed qui videt res in verbo non cognoscit eas nisi per verbum cognitū. ergo non est ibi nisi vnus habitus. ¶ Preterea. vbi est vnus actus non sunt plures habitus: sed eodem actu cognoscit anima verbū et res que videt in verbo. ergo non est ibi quātum ad hoc diuersus habitus.

¶ Utrū preter sciam quā hz de reb⁹ in verbo habeat aliā de reb⁹.

4ª questiuncula. **Alterius** videt q pter hāc sciaz qua cognoscit res in verbo nō habeat aliā scientiā in rebus. vnius eñi s̄m idem et respectu eiusdez est tantum vna perfectio. sed xp̄s s̄z humanā naturā habet cognitionem in verbo de rebus creatis. ergo ipe s̄m humanā naturā nō habet earundem rerum aliaruz cognitionem vel scientiā. ¶ Preterea. i. Corin. 13. Cum venerit qd̄ perfectuz est euacuabitur quod ex parte est. sed cognitio qua cognoscunt res in verbo est pfecta respectu alterius modi cognitionis reruz. ergo cum ipsa non est alia in christo cognitio. ¶ Preterea. propter hoc q christus habet visionem comprehēsoris nō ponitur in eo fides q̄ est viatoris cognitio diuinor: sz sciētia rerū in verbo est ppriuz cōprehēsoris ergo cum ea nō opz ponere aliā cognitionē q̄ cōpetit viatoribus. ¶ Sed contra. cognitio matutina in angelis: qua cognoscūt res in verbo: nō excludit vespertinā: qua cognoscūt res in propria natura sed anima xp̄i perfectior est in cognoscēdo q̄ aliquis angelus. ergo et ipsa habet duas cognitiōes. ¶ Preterea. plus distat a pfectione cognitionis in verbo cognitio sensitiua q̄ cognitio intellectiua in proprio genere: sed

cognitio inverbo non excludit in xpo sensitiuā cognitionem. ergo multo minus cognitionem rerū in proprio genere.

Respondeo dicendum ad primam questionē q cū in xpo sit vna persona z due nature: cōsiderandū est vtruz ea que attribuunt christo pertinēt ad rationem persone vel ad ratiōem nature z si quidem ad ratiōez persone: sic opz in christo illud tantum vnuz ponere: sicut vnum tātuz esse: vnū suppositum: vna ypostasis. z sic de alijs. Si autem pertinet ad naturam: aut ad alteram tātuz aut ad vtramqz si ad alteraz tātum: sic iterum est vnum tātum sicut vna immensitas: et vna anima. si autem ad vtrāqz sic qr nature in xpo sunt itegre oportet ponere talia esse duo: sicut duas voluntates duo libera arbitria. vnde cum scientia pertineat ad diuinam naturam z humanam oportet in christo ponere duas scientias vnam creatā: et aliam increatam.

Notitia theologica.

Ad primū ergo dicendum q sciētia est de his que consequuntur humanam naturam ſm animaz que est pars eius: vnde licet in xpo sit scientia diuina que est perfectissima: tamē ea nō formaliter pficitur humana natura: z ideo oportet creatam cognitionez vel scientiam in ea ponere. ¶ Ad secūdum dicēdum q diuersa luminaria per radios suos sunt nata informare easdē res: z sunt ei usdē ratiōis in illuminando. vnde effectus minoris lucis nō percipitur: qr sensus replet luce maiori. sed sciētia creata z increata non sunt vnius ratiōis nec idem informant. z ideo non est simile. ¶ Ad tertium dicēdum q nihil prohibet aliqd esse dignius alio ſm qd: qd est indignius simpliciter. sicut etiaz color corporis xpi ſm quid est dignior ipo corpore incōptum se hz ad ipm: sicut act ad potētiam: cū sit forma accidentalis ipsius tn corpus xpi est dignius simplr. z similiter se habet sciētia creata ad animam xpi.

Ad secundā qōnem dicendum q nulla potētia passiua pōt in actū exire nisi completa per formam actiui per quā fit in actu qr nihil opatur nisi ſm q est in actu. impressiōes autem actiuorum possunt esse in passiuis dupliciter. vno modo per modum passiōis. dum. s. potētia passiua est in trāsmutari. alio modo per modum qualitatis z forme: quando impressio actiui iam facta est cōnaturalis ipsi passiuo: sicut etiam phs in predicamentis distinguit passionē z passibilem qualitatē. Sensus autem potētia passiua est: qr nō potest esse in actu oim ad que se extēdit sua operatio p naturam potētie nō enim potest esse aliquid qd actu habeat omnes colores: z sic patiēdo a coloribus fit in actu: z eis assimilat: z cognoscit eos. Similr etiaz intellect est cognoscitiuus oim entium: qr ens z vnum cōuertūtur: qd est obiectum intellectus. nulla autem creatura potest esse in actu totius entitatis: cuz sit ens finitum. hoc em solius dei est: q est fons oim entium: oia quodāmō in se prehabēs: vt dicit Dionys. z ideo nulla creatura potest intelligere sine aliquo intellectu

Responsio ad secūdā questiunculaz.

qui sit potẽtia passiua: idest rece ptiua. vnde nec sensus nec intel lect⁹ possibilis opari possunt ni si p sua actiua perficiant vel mo ueant sed qꝛ sensus nõ sentit nisi apud pñtiam sensibilis: ideo ad eius operationem pfectam suffi cit impressio sui actiui per modũ passionis tantum. In intellectu aũt requiritur ad eius perfectio nem ꝙ impressio sui actiui sit in eo nõ solum per modum passio: nis: sed etiam per modum quali tatis ⁊ forme cõnaturalis perfe: cte. ⁊ hãc formam habitum dici: mus. Et qꝛ qđ est naturale firmi ter manet: ⁊ in promptu est ho: mini vti sua naturali virtute: ⁊ est eidem delectabile: qꝛ est nature cõueniens: ideo habitus est diffi cile mobilis sicut sciẽtia ⁊ eo po: test homo vti cum voluerit: ⁊ red dit operationem delectabilem. Sicut autem in sensu visus est duplex actiuum. vnum quasi p̃: mum agẽs ⁊ mouẽs: vt lux. aliđ quasi mouens motum: sicut co: lor factus visibilis actu per lu: cem: ita in intellectu est quasi p̃: mum agens lumen intellectus agentis: ⁊ quasi mouẽs motum species per ipm facta actu intel ligibilis: ⁊ iđ habitus itellectiue partis cõficit ex lumine ⁊ spẽ itel ligibili eoꝝ q̃ p spẽ cognoscunt qꝛ igitur intellectus xp̃i pfectissi mus fuit in cognoscẽdo oporte: bat ꝙ in xp̃o habitus esset quo cognosceret: vt sic impressio acti ui nõ solũ eẽt in ipo p modũ pas sionis: sed etiã p modum forme.

Ad primũ ergo dicen dum ꝙ ho: mo indiget ad intelligendum lu mine intellectuali. ⁊ in naturali cognitione rerum naturaliũ: vt per ipsuꝫ fiãt intelligibiles actu cum sint intelligibiles in poten: tia ⁊ in cognitione supernatura li: vt per lumen infusum ad ea que sunt supra se eleuet: ange: lus auteꝫ nõ indiget habitu in cognitiõe naturali: quia nõ ab: strahit a fantasmatib⁹ spẽs: sed hꝫ eas innatas: indiget tamen eo in cognitione supernaturali vnde dicitur Job. 25. Nunquid est numerus militum eius: ⁊ su per quem nõ fulget lumen il: lius ⁊ ideo angeli in cognitione naturali non indigent habitu ẜm ꝙ ad habituꝫ requiritur lu men. Exigitur autem ẜm ꝙ re: quiritur spẽs reruꝫ propter hoc: quia habẽt esse limitatum. vnde dicit in libro de causis: ꝙ omnis intelligẽtia est pleniformis. ani ma autem xp̃i ꝙ sit superior an gelis nõ habet ex natura anime quia sic quelibet anima esset su: perior angelo: sicut nec corp⁹ ei⁹ habet ex natura corporis ꝙ sit nobilius nostris animabus: sed habet ex vniõe. vnde omnia que superadduntur a deo in anima christi et in angelis sunt eminen tius in anima christi q̃ in ange: lis. ¶ Ad 2^m dicẽdum ꝙ anima intellectiua comparatur ad res intelligendas dupliciter. Uno modo vt faciens eas intelligibi les actu: qꝛ non omnes res put sunt insunt natura: sꝫ actu intel ligibiles: sed solum res immate: riales. vnde et res materiales in telligibiles efficiuntur per hoc ꝙ abstrahuntur a materia par: ticulari: et a conditionibus eius vt sic quadammodo intellectui qui immaterialis est assimilen: tur. Alio modo comparatur ad res vt cognoscens eas. et scđm

hoc oportet q sit similis ipsis rebus. vt per propriá rationem cuiuslibet rei de ea determinatam cognitioné habeat. ad hoc autez q aliquid assimilet multa sufficit q habeat in actu illam solaz formá: sm quá dicitur esse similitudo: sicut per calorem ignis multa sibi assimilat. Sz ad hoc q aliqd sit simile multis opz q actu olm illorũ multorũ formas habeat: sicut si in pariete sint diuersarum rerum similitudines. et ideo ala intellectiua pōt facere oia intelligibilia per vnam naturá luminis: quá actu habet sine hoc q aliqd aliud ab alio recipiat. et ideo potentia qua hec efficit est simpliciter actiua. ꝛ dicitur intellectus agens: qui non operatur aliquo habitu mediãte. Sed cũ essentia ale sit limitata. non pōt per eá assimilari omnibus quiditatibus rerum intellectarum. vnde oportet q ista assimilatio compleatur per hoc q aliquid aliũde recipit. ꝛ ideo potentia qua perficitur quasi passiua est sm q omne recipere dr pati. ꝛ vocatur possibilis intellectꝰ qui operatur aliquo habitu mediante. Quãuis auté possibilis intellectꝰ in xpo sit nobilior simpliciter ex vnione ꝙ intellectus agens in nobis: tamé non est nobilior ex ratione potentie: sicut nec sensus ciꝰ nobilior é itellectu nostro ex ratione potentie. vnde non sequit q si intellectus agés in nobis non est subiectum alicuius habitus q nec possibilis intellectus in christo. ¶ Ad tertiũ dicenduz: q potentie naturales operatur circa aliqua determinata. vnde possunt sm naturam suam esse in actu simpliciter respectu illorum: ꝛ ideo non oportet q eis aliquid addatur ad pducendum suum effectũ. sed anima humana habet operationez circa ens simpliciter. ꝛ ideo cum habeat possibilitatem in suo eē oportet q eius possibilitas perficiatur per aliquid additum ad hoc q operetur.

Rñsio ad secundã qstiunculam

Ad tertiam questionem dicendũ q habitꝰ scientie ex duobus cōsistit: vt dictum est. s. ex lumine intellectuali: et ex similitudine rei cognite. in cognitiōe autem ꝙ anima xp̄i vel ꝗlibet anima videt verbum per essentiam non potest esse habitus quantũ ad speciem que sit similitudo cogniti. Cũ em oē qđ recipitur in aliquo sit in eo per modum recipientis: essentie diuine similitudo nō potest in aliqua creatura recipi: que perfecte repńsentet ipsam propter infinitam distantiã creature ad deum. Et inde est q illud quod est in deo vnũ et simplex creature diuersis formis et perfectionibꝰ representant: vnaquecꝫ earũ deficiéte a pfecta representatiōe diuine essentie. similitudo autem alicuius rei recepta in vidente non facit eum videre rem illã nisi perfecte eã representet sicut similitudo coloris in oculo existés non facit videre lucé perfectam. quia in colore non est nisi quedam obumbrata pticipatio lucis. et ideo ꝗcunqꝫ intellectꝰ cognosceret verbum per similitudinem aliquaz nō diceret videre essntiam verbi Ita ptz q ania christi ꝛ quelibet alia ala que videt verbum per essentiam non videt ipsum mediante aliꝗ similitudine. sitr non

potest

pōt ex parte luminis in illa visio ne eē habit⁹ cꝺtrū ad effectu lucis intellectualis cui⁹ ē intelligibilia facere in actu. qꝛ res im materiales ꝭm se sunt itelligibilia in actu. ſꝫ opꝫ ꝙ ſit ibi cꝺtruꝫ ad aliū effectū q̄ ē ꝑficere itellm̄ poſ̄em ad cognoſcēdū. qꝺ in nobis faciūt ſpēs illumināte lumie itellect⁹ agētis. ſꝫ qꝛ illa viſio excedit oēm facultatē nāe create: iō ad illam viſionem nō ſufficit lumē nature: ſed opꝫ vt ſupadꝺatur lumen glorie.

Ad primū ꝫ dōm qꝺ nō eadem eſt vnio qua vnit̄ verbū aie xp̄i in pſona: ꝛ qua vnit̄ ei vt viſibile videri. qꝛ vnit̄ corpi in pſona: nō tn̄ videt̄ a corpe: ꝛ ideo lꝫ in vnione illa qua vnit̄ aia v̄bo in perſona non cadat aliqꝺ medium: nō tn̄ opꝫ ꝙ in viſione in ō cadat aliqꝺ mediū: nō quidē dico mediū: ſicut in quo videt̄ vt ſpeculū vel ſpēs: ſed ſicut ſub quo videt̄: ſicut lumē. ¶ Ad ſcōm dicēdū ꝙ habitus ſcie nō tm̄ cōſiſtit in ſpeciebꝰ: ſed ēt in lumine vt dictū eſt. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ illud lumē nō ē qꝺ ſubſiſtēs: vt poſſit vniri verbo quaſi cognoſcēs v̄bū: ſed eſt illud quo aſſimilatur aia verbo formaliter vt poſſit in viſionē v̄bi ſicut in gr̄a eſt ſilitudo quedam aie ad deū et hec eſt nobilior aia ꝭm quid et non ſimplr̄. vt dictū eſt.

Rn̄ſio ad tertiā q̄ſtiūculam.

Ad quartā qōnē dicendū qꝺ illud in quo aliqꝺ videt̄ ē ratio cognoſcēdi illud qꝺ i eo v̄r. Rō aūt cognoſcēdi eſt forma rei inꝗtrū ē cognita qꝛ ꝑ eā ſit cognitio iactu. vn̄ ſicut ex materia et forma ē vnū eē: ita rō cognoſcēdi ꝛ res cognita ſunt vnū cognitū. ꝛ ꝑꝑ hoc vtriuſqꝫ inꝗtū hmōi eſt vna cognitio ꝭm habitū ꝛ ſꝫ actū: ꝛ ita nō eſt alius hit⁹ quo cognoſcitur v̄bū: ꝛ ea que i verbo vident̄. ſicut nec ali⁹ hitus q̄ cognoſcit mediū demōſtratiōis et cōcluſio ꝭm ꝙ mediū ad concluſionē ordinatur.

Ad primū ꝫ dōm qꝺ qn̄ vident̄ res in ſpeculo ſpēs iſtarū rerum nō iprimunt̄ a reb⁹ in ſenſuꝫ: ſꝫ a ſpeculo: vn̄ imprimunt̄ oēs iſte ſpēs in ſenſum vt concluſe i vna ſpē ſpeculi: nō qꝛ ſit alia ſpēs ſpeculi: ꝛ alia ſpēs rei viſe in ſpeculo. Sꝫ in viſione v̄bi nō imprimitur aliqua ſilitudo a v̄bo iaiam ꝑ quā videat̄: vt dictū eſt: ſꝫ ipm̄ ꝑ eſſentiā ſuā aie vnit̄: ꝛ ꝺō in ipa eſſentia verbi vident̄ alie res. qꝛ eſſentia v̄bi hꝫ rōnē ſpeculi que fit i viſu a ſpecl'o. ¶ Ad 2m dōꝫ ꝙ aia aſſimilat̄ rebus quas cognoſcit in v̄bo nō ꝑ aliquas formas illarū rerū ipreſſarū in aia ſꝫ ꝑ hoc ꝙ verbū ipm̄ efficit̄ vt forma aie videnti inꝗtum videtur ab ea: ꝛ ipm̄ v̄bū eſt ſilitudo oīm illarū rerū. ¶ Ad 3m dōꝫ ꝙ ſicut abeuntibus rebus ſenſibilibus remanēt impſſiōes rerū ꝭm quas eſt imaginatio: ita ēt abeūte v̄bo i ipo q̄ deſinit videre verbū remanet impſſio in aia eius a verbo ꝑ quā cognoſcunt̄ ea q̄ in verbo videat ꝑ ſpēs illarū rerū. ꝛ hec erit quaſi reliquie preterite viſionis.

Rn̄ſio ad q̄rtā que ſtiūculam.

Ad quintā qōnē dicēdū qꝺ ꝭm ph̄m in. 3°. de aia intellect⁹ ꝑ poſſibilis eſt in potentia ad oiaꝫ intelligibilia: omne aūt qꝺ ē in potentia ad formā aliquam re

manet impfectū nisi illa forma fiat in eo. vnde cū intellect⁹ xp̄i non sit impfectus: opȝ ꝙ forme rerū: ad quas intellectus possibilis est in potentia: sint descripte in eo. sȝ s̄m ꝙ cognoscit verbum non depingitur. i eo: neqȝ similitudo verbi: neqȝ res q̄ videntur in verbo: vt dictum est: Unde opȝ ꝙ p̄ter visionez qua videt res in verbo habeat aliā sciaȝ de rebus s̄m ꝙ cognoscit eas p proprias silitudines in ꝓpria natura: ⁊ sic habemus tres scientias xp̄i. Una est diuina. q̄ est increata. Alia qua cognoscit res in verbo ⁊ v̄bū ip̄m. que est sciētia ꝯprehēsoris. Tertia qua cognoscit res in ꝓpria natura: q̄ cōpetit ei s̄m ꝙ est hō i solis naturalibus cōsideratus.

Ad primū ergo dōm ꝙ iste due sciētie vltime nō sunt vnius rōnis nec vnius speciei: ⁊ iō nō est incōueniēs ꝙ sint in eodē nō rōne einsdē: ❡ Ad 2m dōm ꝙ verbū Ap̄li intelligendū est de perfecto et imperfecto in eadeȝ specie. nō t̄n est incōueniēs ꝙ in eodē sint perfectiones: quarū vna sit maior altera diuersarū spēȝ. ❡ Uel dicēdū ꝙ scientia rerum in ꝓprio genere non habet aliquā imperfectionē ex parte cognoscētis. vnde etiā in beatis ē: quāuis sit inferior illa scientia qua videntur res in verbo ꝓpt̄ ignobilius mediū cognoscendi vnde non est simile de fide que importat imperfectionē ex parte credentis. ❡ Et per hoc patȝ responsio ad tertium.

❡ Utrum anima christi videndo verbum comprehēdat ipsūm.

Ad scdm sic ꝓcedit̄. videt̄ ꝙ aia xp̄i v̄bum videndo cōprehenderit. Sicut enī dicit Isido. trinitas sibi soli nota est ⁊ homini assumpto. sed visio qua deus videt̄ soli deo est cōueniens: et nulli alij pure creature est visio cōprehensionis. ergo homo assūptus cōprehendit trinitatem. ❡ Preterea mai⁹ est vniri deo q̄tū ad eē psone q̄ q̄tū ad visionē. sed sicut dicit Dama. tota diuina natura vnita est carni in psona filij: ergo multo forti⁹ tota diuina natura vnita est aie p modū visibilis: ⁊ ita aia xp̄i cōp̄hēdit deitatē v̄bi. ❡ Preterea verbū ē simplex nō diuisibile: sȝ simplex nō pōt ab aliquo capi quin cōprehēdat̄. q: nō pōt eē partim intra capientē et partim ex̄. cum igit̄ aia xp̄i verbū vidēdo capiat videt̄ ꝙ ip̄m comprehendat.

❡ Sȝ ꝯ s̄m Aug. illud ꝓprie cōprehendit̄ cui⁹ fines cōspiciunt̄ sȝ verbi cū sit infinitū fines conspici nō p̄nt. ḡ nō pōt cōprehendi ab aia xp̄i. ❡ Pretea. nulla potētia substantie finite est infinita sȝ aia xp̄i cū sit creata ē substātia finitaq̄ oīs v̄t⁹ ei⁹ ē finita ḡ ⁊ capacitas ei⁹. sȝ capacitas finita nō cōp̄hēdit infinitū: cū igit̄ v̄bū sit ifinitum nō potest comp̄hendi ab aia xp̄i.

❡ Utrū in verbo cognoscat oīa que cognoscit verbū.

Alterius vr̄ ꝙ in v̄bo non cognoscat oīa que cognoscit verbum. Matt. 14. De die illa nemo scit neqȝ filius: sed sol⁹ p̄r: sed nō lo- p̄ria q̄ stium- cula.

quitur de filio ƒm diuinã nãm ƒm quã habet eandẽ sciam cu3 pr̃e. ğ loquit̃ de filio ƒm humanã nãm. ğ xp̃s ƒm alam non scit oia q̃ scit deus. ¶ Preterea de⁹ scit infinita: sed ala xp̃i cũ sit finita nõ põt cõprehẽdere ifinita: ğ nõ oia scit q̃ deus scit. ¶ Preterea ex infinitate diuine potẽtie ẽ qđ põt ifinita facere. s3 ala xp̃i non cõprehẽdit infinitatẽ diuine potẽtie. ğ nõ cõprehendit oia que deus põt facere. sed de⁹ scit oia q̃ põt facere. ergo ala xp̃i nõ h3 sciam oim que scit de⁹. ¶ Preterea quãto aliq̃s intell'cs est altior tanto põt ex vno plura cognoscere: ꝛ ꝓpter hoc dr̃ scia superiorũ eẽ vnior q̃ꝫ inferiorũ in lib. de cau. ꝛ a Dio. sed itellect⁹ diuin⁹ est altior in ifinitũ ꝙ ala xp̃i. ğ i infinitum plura põt ex seipso cognoscere q̃ꝫ ala xp̃i ex visiõe vni⁹ diuine essentie. ¶ Sed contra Apoc. 5. Dignus est agnus qui occisus est accipe diuinitatẽ et sapiam. glo. idest oẽm cognitionẽ. ergo cũ agn⁹ sit occisus ƒm humanã naturã. videt̃ ꝙ xp̃s ƒ3 humanã naturã oẽm cognitionẽ habeat. ¶ Preterea nullũ bonũ est ꝙ ala xp̃i nõ amet. q2 h3 ꝑfectã charitatẽ. sed nõ amat̃ nisi cognitũ. ergo nullũ bonũ est qđ nõ cognoscat. sed omne quod est inquantum est: bonum est: ergo cognoscit omnia.

¶ Utrũ cognoscat oia ita limpide sicut verbum.

Alterius videtur qđ cog̃scat oia que ita limpide: vt deus limpiditas enim visionis impeditur per obscuritatem potẽtie vidẽtis aut ipsius medij: sed in potẽtia itellectiua christi non est aliqua obscuritas cũ eius ala sit speculũ clarissimum et mundissimũ: medium autẽ est idem in quo videt deus et ipsa aia xp̃i sc3 ipsa eẽntia diuina. ergo ala xp̃i nõ min⁹ limpide videt q̃ꝫ de⁹. ¶ Preterea si deus magis limpide videt q̃ꝫ ala xp̃i: limpiditas in infinitum limdiditatem excedit: s3 inter infinite distantia pñt esse infinita media. ergo pñt eẽ ifinite creature magis limpide cognoscentes quã ala christi. ¶ Preterea limpiditatis defect⁹ in itelligẽdo cõtingit ex hoc ꝙ virt⁹ itellectiua nõ põt sufficiẽter supra rẽ itelligẽdã: siue cõtingat ex excellẽtia rei intelligẽde ad quã nõ ꝑtingit itellect⁹: siue ex defectu eius: q2 intellect⁹ agẽs nõ põt ꝑfecte eis dare rõnẽ intelligibilis: sicut sunt ea que nõ habent esse perfectũ sicut tẽpus ꝛ motus s3 ala xp̃i sufficienter põt sup oẽm naturam creatam: ergo oia que in verbo videt: videt in termino lipiditatis: ergo deus non magis limpide videt quam anima xp̃i. ¶ Sed cõtra. quãto magis visus est acutior tato visio limpidior sed visus diuinus est in infinitum acutior et potentior in intelligendo quã visus anime xp̃i ğ in infinitũ lipidi⁹ videt. ¶ Preterea maior lux maiorẽ visiõis claritatem causat. sed lux increata qua videt deus in infinitum est maior quam lux creata intellectus christi: ergo de⁹ i infinitũ limpidius videt.

2ª questiũcula.

¶ Utrũ vno ituitu oia videat q̃ cognoscit in verbo.

Alterius videtur. qđ anima christi nõ vnũ ituitu oia videat que i ṽbo cog̃scit. q2 sic dic̃ p̃hs scim⁹

3ª questiũcula.

plura intelligim⁹ vero vnū: sed nō videt aīa xp̄i aliqua in v̄bo nisi intelligēdo: ergo nō pōt vno intuitu oīa videre. ¶ p̄terea aīa xp̄i in verbo videt oīa q̄ videt verbū. s3 verbū videt infinita. ergo ⁊ aīa xp̄i videt infinita: si igit̄ simul actu oīa videret q̄ ibi videt esset ꝑtrāsire actu infinita: qđ nō cōtingit. ¶ p̄terea q̄titas virtutis commēsuratur operationi. sed aīa xp̄i est finita ergo nō pōt in operationem infinitam nec in infinitas operationes simul. sed si oīa infinita videt simul aīa xp̄i diuersis operationibus ſm diuersa oƀa habet infinitas operationes simul. si aūt vna opatione habet infinitam opationē: qđ est impōſe: ergo nō videt actu oīa simul que videt in verbo. ¶ p̄terea angeli beati nō vident simul actu q̄cquid vident in verbo. vñ ⁊ vnus alium illuminat. 3 visio qua aīa xp̄i videt in verbo est similis illi visioni: ergo non oīa simul videt in verbo. ¶ Sed cōtra p̄hs dicit in p̄mo ethi. q̄ felicitas nō consistit in habitu sed in opatione: sed xp̄s est ꝑfecte felix ⁊ beatus: ergo est in actu oīm eorum que cognoscit. ¶ p̄terea quecūq̄ cognoscunt̄: cognoscuntur vel habitu vel actu: sed xp̄s non videt per aliquē habitū sp̄erum ea que videt in verbo. si ergo nō videt actu nullo modo cognoscit nisi in potentia. ¶ p̄terea quecūq̄ vident̄ in vna specie simul videntur: sicut homo simul videt quātitatē et colorem: sed oīa que videt anima xp̄i in verbo. videt in vna eēntia verbi q̄si in vna spē: ergo aīa christi oīa simul videt.

Respōdeo dicēdum ad p̄mo q̄ōnez q̄ illud ꝓp̄rie cōprehēditur qđ attingit̄ ab intellectu ſm totā3 rōnē sue cognoscibilitatis. ⁊ hoc est fines eius cōspici: nō q̄dē rei: quia sic deus seip̄m nō comprehēderet: q2 fines nō h3. sed quia ſm omnē rationē qua cognoscibilis est seipsum cognoscit: ideo comprehendere seip̄m dr̄. et q2 vnūquodq̄ est cognoscibile ſm q̄ est ens. ideo dicta comprehensio contingit quando adequat̄ ad essentiam rei efficatia intellectus intelligēdo: cū autē intellectus duo habeat in intelligendo. s. lumē intellectuale quo intelligere potest: ⁊ silitudinē rei intellecte qua sua itellectualis operatio determinatur ad hanc rem cognitam. Quodcūq̄ horū excedatur a re scđm quod est in suo esse: intellectus illam re3 nō comprehēdet: sed in hoc differt: q2 si excedat res similitudinem intellect⁹: qua rem ipsa3 intelligit: tunc intell's nō attingit ad vidēdū essentiā illius rei: q2 vt dictu3 est: per similitudinem illam intellectus determinat̄ ad rem cognitā: sicut si species itelligibilis rep̄ntaret hoīem inq̄ntū est sensibilis: ⁊ nō inq̄ntū est rōnalis: tūc eñ non videt̄ essentia hoīs. quocūq̄ eñ subtracto de essentialibus rei remanet essentia alterius speciei. Si autē res excedat lumen intellect⁹ et non spēm: tūc videbit̄ q̄dem essentia rei: sed non modo ꝑfecto vt cognoscibilis est: eo q̄ vt dictū ē ex lumine intellectuali est efficatia intelligēdi. sed quia esse qđ recipitur in creatura deficit ab eminentia esse creatoris ideo omnis

Cōp̄hensionis rōnal.

intellectus creatus cognoscens deum per silitudinē aliquā siue impressam siue a reb9 acceptam nō videt essentiā dei sed ad hoc ꝙ videat deū opȝ ꝙ ipsa dei eēntia coniungatur itellectui vt forma qua cognoscit determinate qđ est in oībus beatis. Sȝ qꝛ lumen intellectuale facit intelligētē simplr̄: ideo opȝ ꝙ oīs intellectus intelligat per lumē qđ sit ī ipso. vñ per lumen intellectuale quod est in intellectu creato receptum quo deum videt: deficit ab esse diuino: ꝛ iđ ꝗ̄uis essentiā dei vedeat: non tamē perfecto modo videt: ꝛ ꝑpter hoc intellectui creato cōicari nō potest ꝙ deum cōprehendat.

Ad primū ergo dicendū ꝙ Isiđ. loquitur de perfecta cognitione trinitatis: que trinitas de seipa pfectā cognitionē hȝ simplr̄. sed aīa xp̄i hȝ de ea cognitionē pfectā in genere creature. ¶ Uel dicēdū ꝙ nō loquitur de cōprehēsione ipsius trinitatis ꝺm se sed ꝗ̄tū ad oīa que ī seipsa trinitas cognoscit: qꝛ oīa illa cognoscit ī ea aīa xp̄i. nō autem aliqua alia creatura. vel si intelligat de cōprehensione trinitatis in se: tunc homini assumpto cōuenit: nō rōne nature humane: sed rōne diuine. ¶ Ad scđȝ dđm ꝙ sicut nihil est de diuina natura qđ non sit hūane nāe vnitū in persona verbi: nō tñ hūana nā adeq̄t diuine nature: propter qđ diuina natura tota dicitur vnita hūane nature nō cōclusa in humana natura. silr̄ qꝛ nihil est đ natura verbi quod aīa xp̄i non videat: nec tñ ei adequat. pōt dici: ꝙ aīa xp̄i totam naturā verbi videt. nō tamē eā cōprehendit: eā nō totaliter videt. Illđ enim totaliter videt cui9 visibilitas nō excedit modū vidētis: vt. s. vidēs ita pfecte videat. sicut res perfecte visibilis est. vñ q̄ habet opinionē tm̄ de quo scia haberi pōt nō totaliter cognoscit illud ꝛ iđ nullus intellectus creatus pōt essentiā dei totaliter: videre: qꝛ eius efficatia non est tāta in intelligendo quāta est veritas siue claritas diuine eēntie ꝺm ꝗ̄ visibilis est. qđ solius diuini est intellectus: ꝛ iđ ipse sol9 seipm totaliter cognoscit. ¶ Ad tertiū dđm ꝙ nō negatur verbum ab aīa xp̄i comprehedi. qꝛ partem eius videat ꝛ partē ei9 non videat. sed quia non ita pfecte videt sicut visibile est. sicut etiam duoꝝ qui vnā cōclusionē sciūt: vnus pfecte scit. nō đꝛ alter conclusionis partē sciat. et partem ignoret. sȝ qꝛ vn9 scit per mediū efficatius quā alter. Aīa xp̄i q̄ nō videt ꝺbuȝ.

Ad secundā qōnē dicendū ꝙ quidā dixerūt oēm intellectū vidētē deū videre oīa que videt deus: sȝ hoc nō est necessariuȝ qꝛ cū res videnť in deo: deus est q̄si mediū cognoscendi illas res nō est aūt necessariū ꝙ q̄ cognoscit aliqđ mediū cognoscat oīa illa q̄ ꝑ mediū illđ cognosci ꝑñt nisi plenarie mediū illud ꝺm totam virtutē suā cognoscat. et iđ ip̄e deus qui seipsum cōprehendit: oīa que ī eo sunt q̄litercūq̧ cognoscit: sȝ diuersimode: qꝛ ea que sunt erunt vel fuerūt ꝺȝ qđ cūq̧ tēpus scit scia visionis. qꝛ illud proprie videť quod habet eē ex̄ vidētē. Et ꝗ̄uis eēntia ꝑ quam videt sit vna. tñ qꝛ per di Rñ sio ad primam q̄stiunculaȝ.

stinctas rōnes ideales ea videt: idō distictā cognitionē de eis habet: dum vnūquodq₃ cognoscit fm ppriā ideam: sicut bonū. vel per opposituȝ ideam. sicut malū: distinctio autem harum rationū est ex diuerso respectu exemplaris. s. diuine essentie ad res visas Sed ea que nec sunt nec fuerūt nec erunt: et tamē potuissent esse vel fuisse vel futura esse: cum in seipsis non sunt: nullā in seipsis distictionē habēt: nec sunt nisi in potētia ipsius dei: in q̄ vnū sunt. vnde non possunt eē respectus diuersi fm quos distinguātur rationes horum possibilium et ideo hec deus nō cognoscit p ideas distinctas: sed per cognitionem sue potentie in qua sūt. et ideo dicit hec cognoscere simplici intelligentia. qꝛ intelligentie est concipere etiaȝ ea que nō sunt extra concipientē. Sȝ quia omne quod agit aliquid vł pōt agere: agit illō fm quod est ens actu: idō impoīe est q̄ aliqs sciat oīa que ex aliqua cā pñt pduci nisi comprehendat eius entitatem. ⁊ qꝛ nullus intellectus creatus comprehendit essentiam diuinā ideo nullus creatus intellect⁹ pōt scire oīa que deus potest facere: et hec sunt illa q̄ de⁹ scit simplici intelligentia. sed ea que sunt fuerunt vel erunt deficiunt ab infinitate diuine potentie: quia plura facere posset. Unde non prohibetur aliquis creatus intellect⁹ cognoscere ea oīa sed vnusquisq₃ tanto plura eoꝝ in verbo cognoscit: quanto perfectius verbum intuetur. ⁊ quia aīa xp̄i perfectissime inter creaturas verbū intuet: ad terminuȝ huius cognitionis peruenit scȝ q̄ scit oīa: q̄ fuerūt vel erūt nō solū facta: sed cogitata vel dicta. ⁊ quia cōprehēdit quālibet. essentiam creatam ideo scit omnia q̄ sunt in potentia seminali creature cuiuscunq₃ eo mō quo de⁹ scit que sunt in potentia sua. sic ergo dōm est q̄ videt i v̄bo: oīa q̄ videt verbum scientia visiōis.

Ad primū ergo dōm: q̄ dr filius nescire: quia non facit nos scire ex eo, q̄ ad nos mittitur silr necȝ spūsctūs. sȝ solus pr̄. scire dr. qꝛ ipse nō mittitur. vñ scia pr̄is intellr̄ ꝯtū ad hoc q̄ in se scit: a qua scia non excluditur filius et spūsctūs. vt sic intelligitur d̄ filio nō solū inq̄tū homo. sed etiā inq̄tū de⁹. vel pōt intelligi de filio fm humanam naturam fm eundem modū loquendi. ¶ Ad scdm dōm q̄ deus infinita nō scit per visionis sciam: sciret tn̄ si gn̄atio in futuꝝ nūq₃ cessaret. qd̄ deo est possibile. et hac positione facta aīa xp̄i sciret infinita scia visionis. vt quidam dicunt: nunc autē scit infinita simplici intelligentia in quātum scit oīa que fieri possunt p potentiam creature. que infinita sunt ad minus fm numerum. Nec hoc impeditur per hoc qd̄ est eius subā finita propter duo primo qꝛ ista infinita. que sciret si generatio semper duratura esset: non cognosceret per infinita sed per vnum scȝ verbum nec tamē comprehenderet illud verbum. quia ex illo vno possent adhuc multo plura educi. Posset enim aliquas alias species facere: ea autem infinita. que sunt in potentia creaturarū: iterū cognoscit comprehendendo. ipsaꝝ

Nota intellectum euangelij.

creaturas: que infinite nõ sunt. virtus autẽ cognoscẽtis ꝓportionat̃ medio cognoscẽdi magis ꝙ̃ ipsis cognitis. Scḋo qꝛ cõtingit aliquã virtutẽ limitatam esse quantũ ad esse: sed non quãtuꝫ ad rationẽ illius virtutis: sicut supra de grã dictũ est. et qꝛ rõ virtutis determinat̃ ad obiectũ: ideo cõtingit aliquã virtuteꝫ finitam quantũ ad essentiam posse in infinita oꝑa: sed nõ oꝑari modo infinito: qꝛ efficacia infinita in agẽdo nõ potest esse: nisi ab essentia infinita: cũ vnũquodꝙ agat ẜm ꝙ est ens actu: sicut virtus solis ẽ ad ꝓducendũ infinitas herbas: qꝛ quantumcũꝙ producat nũꝙ virtꝰ sua exhaurit: nõ tñ agit efficacia infinita. Ita etiam aĩa xp̃i: ꝙ̃uis finita sit in essentia: nõ tamen ꝓhibetur quin infinita cognoscere possit. sed ꝙ non possit cognoscere ea limpiditate infinita. ¶ Ad tertium dr̃m: ꝙ deꝰ potest facere multa: q̃ nunꝙ faciet ⁊ illa scit deus scia simplicis noticie: nõ autẽ scia visiõis. scia autem aĩe christi: nõ perficit̃ etiam in numero scitoꝝ scientie diuine que est simplicis noticie: sꝫ solũ scientie visionis: vt dictum est.

¶ Ad quartũ dicenduꝫ ꝙ deus scit ex ip̃a sua eẽntia: que potest deus facere: que tñ in aĩa christi nõ scit: et ideo quãtũ ad hoc deꝰ plura scit. ¶ Preterea hoc hꝫ locum in illis: q̃ minor intellectus nõ comprehẽdit. si eñ oĩa comprehendit: tunc oĩa scit inferior intellectus in illis. que superior nõ tñ ita bene. et ideo cũ aĩa xp̃i cõprehẽdit creaturas scit oĩa q̃ sunt in creatura vel actu vel potentia ipsius: non tamen ita limpide: sicut deus.

Ad tertiã q̃stionẽ dicendum: ꝙ claritas vel limpiditas visionis ꝯtingit ex tribus. Primo ex efficacia virtutis visiue: qꝛ q̃ sunt fortioris visus magis limpide vident. Scḋo ex claritate lucis sub qua claritate visibile videtur: sicut clarius videt̃ aliq̃d in lumine solis ꝙ̃ in lumine lune. Tertio ex cõparatiõe visibilis vel eius in quo aliq̃d videt̃ ad videntẽ: quia qḋ a remotiori videtur minus clare videtur. et ꝓpter hec tria non põt aĩa xp̃i ita limpide videre ea q̃ videt in verbo: sicut ipsum vbũ. Primo quia nõ habet tantã virtutẽ in intelligendo. Scḋo qꝛ lumẽ sub quo videt deficit a lumie icreato. Tertio qꝛ essentia diuina: que est exemplar rerũ in quo res videntur: est magis coniũcta deo ꝙ̃ alicui creature: qꝛ est idẽ eidẽ ẜꝫ rem. Rñsio ad secundã q̃stiunculam

Ad primũ ergo dr̃m. ꝙ aĩa xp̃i est speculũ clarissimum respectu creaturarum: non tñ ꝯtingit ad claritatẽ diuinã. nec ex hoc seq̃t̃ ꝙ sit i eo aliq̃ obscuritas. sic̃ nec in minꝰ albo est aliqua nigredo sꝫ albedo minꝰ intẽsa. ¶ Ad 2[m] dr̃m ꝙ ꝙ̃uis limpiditas cognitiõis diuie in ĩfinitũ excedat limpiditatẽ cognitiõis aĩe xp̃i: nõ tñ seq̃t̃ ꝙ possit eẽ alia creatura lĩpidiꝰ cog̃scẽs ꝙ̃ aĩa xp̃i: qꝛ ꝑuẽit ad vltimũ gradũ creature poteꝫ sicut supra dictũ ẽ de grã eiꝰ. Ad tertiũ dr̃m: ꝙ limpiditas intelligẽdi: nõ est tñ ex ꝑte itelligibil' sꝫ ex ꝑte itelligẽtis. vñ ꝙuis aliqua res ab aĩa xp̃i sciat̃ ẜm oẽm suã cognoscibilitatẽ: tñ meliꝰ cognoscitur ab ip̃o deo quantũ ad modum intelligentis: eo ꝙ mini

mum intelligibile itelligit clari tate infinita: sicut etiã rem par nam creat potētia infinita.

Ad quartam questionem dōm. ꝙ ratio quã assignãt phi: quare itellect⁹ noster nõ potest simul plura intelligere est hec: qꝛ oꝫ ꝙ intellectus figuret specie rei intelligibilis. ipossibile est autē ꝙ simul figuretur pluribus speciebus: sicut ipossibile est ꝙ corpus simul figuret pluribꝰ figuris. Et iõ: si aliq̃ cognoscũtur per vnaꝫ speciem illa nihil prohibet simul cognosci: sicut hõ itelligēs quiditatē hois simul intelligit alal et rationale. et ꝑpter hoc etiã intelligens ꝑpositionē simul intelligit predicatũ et subiectũ: qꝛ intelligit ea vt vnũ. et iõ cũ aia xpi intelligit oia q̃ sunt in vno. s. vbo etiã simul ⁊ vno intuitu oia cognoscit actu. Et siľr est de alijs beatis: quantũ ad oia que in verbo vidēt: secus aũt est de illis: q̃ vidēt per species diuersas: que simul videre non possunt.

Rñsio ad terciã q̃ suficu lam.

Ad primũ ergo dꝫ: ꝙ quãdo plura intelliguntur in vno. oia illa sunt vt vnum intelligibile: ⁊ per hoc seruaꝛ verbũ phi. ¶ Ad 2m dōm: ꝙ verbũ nõ videt infinita per scientiã visionis: vt dictũ est et de hac verũ est ꝙ aia xpi videt quecũq; videt verbũ. si tñ infinita viderit predicta positione facta ꝙ generatio semper duraret nõ sequereꝛ ꝙ trãsiret in infinita: qꝛ nõ videret ea pertrãseũdo de vno i aliud: sed in vno simplici tam deus q̃ȝ aia xpi. ¶ Ad 3m dōm: ꝙ oia que aia christi videt in verbo: videt vna opatione: nõ tñ illa opatio est infinita in se: ſʒ materialr qꝛ transit sup infinita ꝑdicta positione stante de duratiōe mũdi: sicut etiã dictũ est de virtute intelligēdi. ¶ Ad 4m dicendũ ꝙ vnus angel⁹ nõ illuminaꝛ ab alio: de his q̃ illuminat⁹ videt in verbo: sed de his q̃ non videt q̃ superior videt vel i verbo vel in lumine alterius angeli magis sibi proportionato: in q̃ sunt forme magis particulares: sicut inferiores angeli illuminãtur a medijs: de his que ipsi in verbo non vident: medij autem vident vel in verbo vel ꝑ illuminationē superiorum angelorum

De q̃bꝰ angelus illuminatur.

¶ Utrũ aia xpi ſm illam sciētiaꝫ qua cognosceres in propria natura cognoscat omnia.

Ad tertiuꝫ sic ꝑcediꝛ. Uꝛ ꝙ ſm illã scientiã qua aia xpi scit res in ꝑpria natura: sciat oia. ois eñ potentia: que nõ est reducta ad actuꝫ est iperfecta: sed intellectus possibilis aie xpi: est in potentia ad oia: intelligibilia: qꝛ est quodam modo oia fier: vt dꝛ in tertio de aia. ergo si oia sciret per ꝑprias silitudines remaneret impfect⁹. ¶ Preterea hec est nã intellect⁹ per quã differt assensu: vt dꝛ i tertio de aia. ꝙ quãto itellect⁹ plura ⁊ difficiliora intelligit: tanto magis põt alia leuiora intelligere: sed qd est hmõi nihil ꝑhibet quin oia capere posset: ergo aia xpi etiã in ꝑpria natura oia cognoscit. ¶ Preterea magis impediunt se opposita: vt non possint esse simul q̃ȝ quelibet alia: sed species oppositorũ nõ impediunt se: quin sint simul in aia

q2 simul homo h3 sciam albi et nigri: ergo multo minus aliq̄ue alie spẽs ipediunt se inuicem vt nõ possint esse sil': z sic idẽ quod prius. ¶ Sed cõtra. nõ pñt omnia cognosci in quo nõ sunt omnia: sed oia nõ possunt esse i vno habitu creato: ergo cũ scia quã h3 xp̄s de rebus in ꝓpria natura sit per aliquẽ habitũ creatū nõ potest per illã scientiã oia cognoscere. ¶ Preterea. per illam scientiã christus cõformatur nobis: sed nos nõ possumus scire omnia: ergo nec christus scd̃m hanc scientiam sciuit omnia.

¶ Utrũ scia aie ꝯm quã cogscit res sit maior q̄ scia angelorū.

1a questiũcl'a

Alterius videt q hãc sciam christus habuit minorẽ angelis: q2 q̄to intellect⁹ est simplicior: tanto eius nãlis scia maior: s3 itellect⁹ angelicus est simplicior q̄ anime christi: q2 intellect⁹ christi nõ excedit terminos humane nature: vltra quos est simplicitas intellect⁹ angelici: ĝ intellectus h3 maiorẽ sciam q̄ ẽ scia nãlis aie xp̄i. ¶ Preterea quãto intellect⁹ est magis ꝓpinquius materie tãto debilior in cognoscẽdo: sed intellectus xp̄i cũ sit forma nãlis corporis xp̄i est magis ꝓpinquus materie q̄ angelicus: ergo debilius cognoscit: z sic idẽ qd̃ prius. ¶ Preterea. sicut dicit Isaac. ratio orit in vmbra intelligẽtie: intelligẽtiā autẽ vocat angelũ: cũ ergo xp̄s habeat intellectũ rõnalem videt q eius scia sit minor q̄ angelorũ. ¶ Sed cõtra. Heb. 2. dr̃. q christus minoratus ẽ ab angelis solum ꝓpter passionẽ: ergo sciẽtiã habet eis potiorẽ. ¶ Preterea. Sicut dicit Diony. 7. ca. Eccle. ie. ipse christus scd̃m qd̃ homo docet angelos: ergo maiorẽ scientiam habet q̄ illi.

¶ Utrum xp̄s habuerit sciẽtiã per modum collationis.

2a questiũcl'a

Alterius videt q xp̄s non habuit sciã per modũ collatiõis: q2 sicut Damas. in xp̄o non inq̄rim⁹ cõsilium neq3 electionẽ: sed hec pertinẽt ad collationẽ practicã: ergo eadem rõne non fuit in ea collatio q̄tū ad speculatiuam. ¶ Preterea. discursus rõnis opponit deiformitati: sed aia christi tota fuit deiformis: ergo non h3 sciam collatiuã. ¶ Preterea. discursus ratõis: vt dicit Isaac: ꝯtingit. ex hoc q h3 lumẽ obumbratum: sed in aia xp̄i nulla fuit obũbratio: nec obscuritas: ĝ nec habuit scia3 p modũ collatiõis. ¶ Sed cõtra. Christ⁹ assumpsit oia nãlia que cõsequũtur naturã humanã: ĝ assumpsit rõnẽ: s3 rõnis act⁹ est inq̄rere z cõferre: ergo ipse habuit sciam collatiuã. ¶ Preterea. opponere z rñdere ꝯtinẽt ad scia3 collatiuã: s3 xp̄s exercuit offm̃ opponẽtis et rñdentis: vt dr̃ Luce. 2. ergo ipse habuit scientiam collatiuā.

¶ Utrũ per plures habit⁹ sciẽtia christi diuisa fuerit.

3a questiũcl'a

Alterius vr̃ q p pl'es habit⁹ hec scia diuisa fuerit: q2 scia sua fuit vniuoca scie nr̃e: sed nr̃a scia est de olb⁹ q̄ xp̄s sciuit p pl'es habitus: ĝ z scia xp̄i. ¶ Preterea. sicut dicit ph̃s. 3. de aia. scie secant sicut z res: sed xp̄s habuit sciẽtiã de diuersis rebus: ergo habuit diuersos habitus sciarū. ¶ Preterea. scie diuidũtur scd̃m diuer

sas rationes cognoscēdi: sed ꝙ͂tum ad hāc scientiā pertinet: ipse nō eadē specie siue ratiōe oīa cognouit: sꝫ pluribꝰ: ergo nō habuit vnum tantū habitū scientie sed plures. ¶ Sed cōtra. Scientia xp̄i fuit ꝑfectissima: sed scientia ꝙ͂to magis est vna ꝑfecta: tāto magis est perfecta vt patet per Dionysi. et per li. de causis. ergo magis sciuit oīa ꝑ vnū habitum. ¶ Preterea sciētia regitiua pluriū artiū nō diuersificat̃ ꝑ illas artes: sed est vnꝰ habitus sicut ptꝫ de militari respectu oīꝫ sciētiarū que sub ea sunt: sꝫ sciētia xp̄i fuit regitiua: ꝛ q̄si architectonica respectu oīm hūanaꝝ sciētiarū: ergo ipse per vnum habitū oīa sciuit que ad hanc sciētiam pertinent.

¶ Utrum sciētia anime christi ī aliquo ꝓfecerit.

Quarta questiuncula.

Alterius videtur ꝙ ī ista scientia ꝓfecerit. Heb. 10. Didicit ex eis q̄ passus est obedientiā: sꝫ discere ē in sciētia ꝓficere: ergo ī sciā ꝓfecit. ¶ Preterea nō proficere ī his q̄ quis ꝓficere pōt ē magnꝰ defectus: sed in oī sciā: qua quis nō oīa scit pōt ꝓficere: ꝗ cū xp̄s ꝛ͂m hāc sciētiā nō oīa sciuerit. videt̃ ꝙ potuerit ꝓficere: ꝛ ita ꝓfecerit in ea. ¶ Preterea intellectus agēs in ip̄o abstrahebat species a fantasmatibꝰ. et hic est actus eiꝰ. alias frustra assumpsisset eū sed species abstracta a fantasmatibꝰ recipit̃ in intellectu possibili. ꝗ sem̄ in xp̄o plures sp̄es recipiebant̃ in intellectu possibili eius. ergo ꝓficiebat in sciētia. ¶ Preterea hoc ptꝫ per auctoritatem Ambrosij superiꝰ inductā. ¶ Sed ꝯtra. Damas. dicit. Qui dicūt xp̄m ꝓficere sapiā ꝛ etate vt additamentū suscipientē: non eaꝫ que ꝛ͂m hypostasim est vnionem venerant̃: sed illa vnio oīno venerāda est: ergo nō debemus dicere ꝙ in scientia profecerit.

¶ Utrum aīa xp̄i sciam ab angelis acceperit.

Quinta questiuncula.

Alterius videt̃ ꝙ ab angelis: ꝙ͂tum ad hanc sciētiam acceperit Dio. eñ. 4. cap. celestis hierarchie dicit. per angelos videmꝰ eū sub paternis legibꝰ ordinatū sꝫ qđ ordinat̃ aliq̄d ab ordināte accipit: ergo xp̄s aliq̄d ab angelis accepit. ¶ Preterea Luc. 22. dicitur. ꝙ apparuit angelus dn̄i cōfortans eū: sed cōfortans accipit aliquid a cōfortante: ergo ꝛ xp̄s ab āgelo. ¶ Preterea. xp̄s dū fuit in terra voluit subdi legalibus ordinationibus factus sub lege. Gal. 4. Sed legalis obseruantia est minoris dignitatis ꝙ͂ celestis hierarchia. ergo et ordini celestis hierarchie subdi debuit. hec aūt est lex celestis hierarchie: vt hoīes ab angelis suscipiant: vt dicit Diony. ergo ipse ab angelis suscepit. ¶ Preterea corpus eius ip̄ressionē suscepit a corporibꝰ celestibus. ergo pari rōne anima a spiritibꝰ celestibus. ¶ Sed ꝯtra. supioris non est ab inferiori recipe: sed xp̄s etiā ꝛ͂m humanā naturā angelis supior fuit ꝛ caput: vt supra dictum est ꝗ ab eis nō recepit. ¶ Preterea qđ īmediate accipit a vbo nō hꝫ necesse ab angelis accipere: sed aīa xp̄i immediate accipit a vbo sibi vnito: ꝗ non recepit ab angelis.

Respōdeo ad primaꝫ questioneꝫ dicendum: ꝙ cognitio rerum in pro-

prio genere et cognitio rerum in verbo differunt nõ quantũ ad res cognitas: sꝫ quantũ ad medium cognoscẽdi: qđ est id in quo res cognoscit. Quia cognitio q̄ est rerum in verbo hꝫ mediũ cognoscẽdi ipsum verbum. Cognitio aũt rerũ in ꝓprio genere habet mediũ cognoscẽdi rerum similitudines: q̄ sunt in intellectu: mediũ aũt cognoscendi qđ est lumen sub quo res videt vtrobiqꝫ creatũ est. hoc enĩ vel ẽ lumen naturale: sicut in his que cognoscũtur per rationẽ naturalem: vel lumẽ gratie: sicut i his q̄ cognoscũtur per fidẽ et reuelationẽ. Xp̄s aũt pfecte fuit ꝑm aiam et ꝑm naturã et ꝑm gratiã: nõ autem pfectio aie quantũ ad naturam esset in ipso: nisi oia cognosceret hoc genere cognitionis q̄ q̄ per rationẽ naturalẽ cognosci possunt: nec etiã esset pfectus in gratia: nisi oia q̄ ad reuelationẽ gratie ptinent in hoĩb' siue in angelis cognouisset: et ideo anima eius hoc genere cognitionis oia cognouit. Sed q: similitudo creata deficit a representatione substantie increate. ideo hoc genere cognitiõis nõ cognouit ipaꝫ essentiã increatã: nec alia oia q̄ ad perfectionẽ intellectiue partis nõ pertinẽt: neqꝫ ꝑꝫ naturã neqꝫ ꝑm gratiã: sicut sunt gesta particularium hoĩm: et hmõi: que tamẽ oia cognouit in verbo. Et iõ dicendum q hoc genere cognitionis non cognouit omnia simpliciter.

Marg.: cognitio duplex rerum distinguitur.

Ad primũ ergo dõm: q ex hac ratiõe nõ cõcluditur nisi q cognouerit: oia que per rationẽ naturalem cognosci possunt: q: sicut materia pma est in naturali potentia tantuꝫ ad illas formas: q̄ per agens naturale pduci possunt: q̃uis deus alia ex materia illã facere possit: ita etiã intellectus possibilis est in potẽtia naturali eorũ tantũ: que per lumen intellectus agẽtis cognosci possunt: sed si hec tantũ cognosceret impfectus nõ esset: sed deus ex liberalitate sua infundit amplius lumen gratie: per qđ etiaꝫ plura intellectus possibilis cognoscit. ¶ Ad scđm dõm: q per ea q̄ intellectus intelligit nõ ampliatur capacitas: nisi respectu eorꝫ intelligibiliũ que sunt eiusdem generis: sicut quantũcunqꝫ homo sit instructus in scientiis physicis nunq̄ ꝑuenit ad cognitionẽ eorũ que sunt fidei vel ꝓphetie nisi lumen amplius addatur: et ita quãtũcunqꝫ ampliatur capacitas eius ad intelligenduꝫ res in proprio genere nunq̄ perueniet ad vidẽdũ diuinã eẽntiã vel res aliquas in ea. ¶ Ad tertiuꝫ dõm: q non negatur oia cognoscere huiusmodi cognitionis genere anima christi: quia species seinuicem in intellectu impediãt sed quia quedam cognoscibilia excedunt omnem speciem creatam: sicut essentia diuina: quorũdam vero similitudines et cognitiones non sunt de perfectione intellectus humani.

Ad secũdam questionem dicendum: q ad cognitionem intellectiuam tria requirũtur. scilicet potentia intellectus lumen quo intelligit: et similitudo rei per quam cognitio rei determinatur: et ꝑm hec tria potest aliq̃ cognitio eẽ altera potior tri

Marg.: Rñsio ad primam q̄stiunculam

pliciter pmo q̄tū ad efficaciā co gnoscēdi siue certitudinē cogni tiōis siue limpiditatē qd idē est q̄ ex ipo lumine cōsequit̄. sic cū xps abūdāter lumē grē habuerit magis q̄ angeli habuit limpidiorem cognitionē q̄ angeli. secundo pōt esse aliqua cognitio potior alia q̄tū ad sil̄itudinem cognitorū: q̄ atttēdit̄ fm spēs: et fm hoc ēt xps pfectiorē cognitionē habuit q̄ angeli q: pluriū spēs sibi infuse fuerūt q̄ angelis cōcreate et infuse. vn̄ etiā de his q̄ ad illumiatiōes ierarchicas ptinēt: xps angelos illumiauit: vt dicit Dio. 7. ca. de di. no. tertio pōt esse aliqua cognitio altera nobilior q̄tū ad gen⁹ cognitiōis qd cōsequit̄ naturā potētie intellectiue. Et q: xps pcognouit intellectu possibili cui⁹ est; ob3 fantasma iō cognouit ea cū cōtinuo et tpe vtēs fantasmatib⁹ q̄si obiectis itell'is: nō q̄dē sicut ab eis spēciē accipiēs s3 sicut spēs circa ea ponēs sicut cōtigit in eo: q̄ h3 habitū et actu aliqua cōsiderat. hoc aūt gnē cognitiōis angeli nō cognoscūt: s3 aliquo altiori fz ordinē nature. s. sine ɔtinuo et tēpore.

Ad primum ḡ dōm q istacognitio nō fuit solū in xpo fm pportionē virtutis q̄ debet̄ humane nature: s3 fz q huāna natura pfecta est p grā3 q̄ fuit potior in xpo q̄ in angelis. vn̄ et pfectiorē sciam habuit simplr. ¶ Ad 2^m dō3 q ex hoc q itell's possibilis est ppinqu⁹ materie nō h3 defectū in cognoscēdo nisi q̄tū ad genus cognitiōis: q: em̄ talis ē natura ei⁹: vt corpi vniat̄ vt forma: iō tali genere cognitiōis cognoscit vtēdo s. corpis instrumētis: sed multitudo cognitorū non est ex natura intellect⁹ possibilis; s3 ex speciebus itelligib ilibus: limpiditas vero ex lumie intellectus agētis vl' ex aliquo supiori lumine. ¶ Ad 3^m dō3 q obumbratio illa intelligitur: q̄tū ad hoc q intelligit cū continuo tempore.

Ad tertiā qōnē dōm q ex hoc ipo q intellectus nr̄ accipit a fantasmatib⁹ sequit̄ in ipo q sciā3 habeat collatiuā inq̄tū ex multis sensibus fit vna memoria: et ex multis memorijs vnū experimētū: et ex multis experimētis vnū3 vl'e pncipiū: ex quo alia cōcludit: et sic acq̄rit scia3: vt dī in pmo meta. et in fine posteriorū. vn̄ fm q se h3 itellectus ad fatansmata fm hoc se h3 ad collationē3. h3 aute3 se ad fantasmata dupl'r. Uno mō sicut accipiēs a fantasmatib⁹ scia3 qd est in illis q̄ nō dū sciam h̄nt fz motū q̄ est a rebus ad aia3. Alio mō fm motū q̄ est ab aia ad res: iq̄tū fantasmatib⁹ vtit̄ quasi exēplis in quibus inspicit qd cōsiderat: cuius tn̄ scia3 pus habebat in habitu simil'r ēt est; duplex collatio vna qua hō pcedit ex notis ad inq̄sitionem ignoti: et talis collatio nō fuit in xpo: alia fm quā hō ea que habitu tenet in actū ducens ex principijs considerat cōclusiōes: sicut ex causis effect⁹: et talis collatiua scia fuit in xpo.

Respō sio ad scdam q̄stiunculā3.

Ad primū ḡ dō3 q Damas. loquit̄ q̄tū ad pmū modū collatiōis vn̄ subdit. nō em̄ habuit ignorātiā. ¶ Ad 2^m dō^m q discursus rōis nō opponit̄ deiformitati q̄ est p grā3: s3 q̄ est p ordinē nature de⁹ em̄ nō accipit cognitionē a fan-

tasmatib⁹. vñ aīa recedit a dei similitudine q̄ꝰtuz adhoc magisq̄ꝫ angeli: inq̄ꝰtū est forma corporis. ¶ Ad 3ᵐ dōm q̄ vmbra illa vt dictū est refert ad gen⁹ cognitiōis nō ad limpiditatē i cognoscēdo.

Respō sio ad tertiaȝ q̄stiun culaȝ.

Ad quartā qōnē dōȝ q̄ ex limpiditate cognitiōis cōtigit q̄ scīa est magis vnitā ꝛ simplex q̄ q̄ꝰto limpidius videt intellectus: tāto ex paucioribus pōt cognoscere plura. vñ cuȝ aīa xp̄i habuit limpidissimā cognitioneȝ inter oēs creaturas: scientia eius fuit magis vnita: ꝛ ꝑ formas magis vniuersales q̄ꝫ aliqua scientia creature: diuisio aūt habituum in diuersis rebus cognoscendis contingit in nobis ex hoc q̄ forme intelligibiles in nobis sunt minime vniuersales. vñ opꝫ q̄ diuersas res ꝑ diuersas spēs cognoscamus ꝛ diuerse spēs ꝫm genus faciūt diuersos habitus sciētiaꝝ ꝛ ꝑpter hoc angeli q̄ habent sciētiam magis vniuersalē: vt pote nō acceptā a rebus non habent cognitionē de rebus per diuersos habitus: q̄ ergo aīa christi habuit sciētiā magis vniuersalē q̄ꝫ aliq̄s angelus: iō non habuit diuersos habit⁹ q̄bus cognosceret: sꝫ vno habitu oīa cognouit: q̄ ad hāc sciam pertinent: q̄ꝰuis diuersis speciebus.

Ad primū ergo dōȝ q̄ scīa xp̄i etiā reruȝ in ꝑprio genere fuit multo altior q̄ꝫ sciētia nostra. ¶ Ad 2ᵐ dicendū q̄ nō oīs diuersitas reꝝ facit diuersas sciētias: sed diuersitas q̄ reqrit diuersam rōneȝ cognoscendi: sicut naturalia distinguunt a mathematicis. sꝫ rō cognoscendi in xp̄o fuit magis vnibilis q̄ꝫ in nobis: ꝛ iō ꝑ vnā rōnē potuit plura cognoscere. ¶ Ad 3ᵐ dōm q̄ nō quelibet spērū diuersitas facit habitū diuersum: alias oporteret q̄ quot sunt res tot essent sciētie sed diuersitates specieꝝ: que nō reducunt ad eūdē modū cognitiōis ꝫm genus q̄ quidē diuersitas cōtingit ex hoc q̄ lumen intellectus nostri est ꝑticulatū ꝛ debile. ꝛ iō in xp̄o non fuit talis diuisio habituū ꝑpter luminis claritatem.

Ad q̄ntā qōnē dōm q̄ cum eminētia scientie: vt dictū est: cōstat in tribus. sciētia xp̄i nunq̄ꝫ creuit q̄ꝰtū ad genus cognitionis: q̄ illō genus cognitionis sequit naturaȝ humanam que in ipso semꝑ permansit: nec iteruȝ quantū ad numerum scitoruȝ: quia omnia sciuit a primo instanti sue cōceptionis: que ad hanc scientiā pertinent: creuit auteȝ quantū ad aliquem modum certitudinis. Cū eñ anima nostra ꝫm naturā sit media inter intellectū purū qualis est in angelis. ꝛ sensuȝ dupliciter certificat de aliquibus. vno modo ex lumine intellectus qualis est certitudo in demōstrationibus illoꝝ q̄ nūq̄ꝫ visa sunt alio mō ex sensu sicut cū aliq̄s est certus de his q̄ videt sensibilr: ꝛ talis certitudo acq̄rit alicui ēt q̄uā tuncunq̄ꝫ per certissimā demonstrationeȝ aliquid sciat: quando videt sensibiliter: qđ prius nō viderat. vnde aīa delectat in visis etiā que sciuit: ꝛ hic vocat certitudo experimentalis. Et q̄ꝰtuȝ ad hanc creuit scientia xp̄i inq̄ꝰtum quotidie aliqua videbat sensibiliter q̄ ꝑus nō viderat: nō aūt creuit q̄ꝰtum ad essentiam.

Respō sio ad q̄rtam q̄stiun culaȝ.

Ad primũ ergo dõz q illud dicere est referendũ ad experientiã. ¶ Ad 2m dõm q aia christi quã uis hoc genere cognitionis:non oia sciuisset: tñ nõ poterat q̃tũ ad ea pficere:tũ q2 quedã sunt: que hoc gñe cognitionis cognosci nõ possunt: sicut essentia dei tuz q2 q̃dã cõtingẽtia singularia nõ sunt de pfectiõe sciẽtie: vt dictuz est. ¶ Ad 3m dõm q per lumen itellectus agẽtis in xp̃o nõ fuit aliqua spẽs de nouo recepta in intellectu possibili eius:sz fuit facta conuersio noua ad spẽs: q̃ erãt in fantasia: sicut est in eo: q̃ hz habitũ scientie eorũ: q̃ imagi naturvelvidet. ¶ Ad 4m dõz q Ambro. intelligit pfectũ scie r pĩ q̃tũ aderperientiã:fm nouã cõuersionem ad sensibile presens: vel sicut supra magister determinauit.

Ad sextã questionẽ dõz q fz doctrinã Dio. in ce. ie. Angeli a q̃bus aliĩ cognitionẽ accipiũt abundãtio ri lumine pleni sunt quasi ppin quius diuinã claritatẽ cõtẽplantes:oportet eñ recipiens esse po tentia respectu eius a quo recipit:r ita minus in actu eius qd recipere debet vnde cũ aia xp̃i abũdantius intellectuale lumen habuerit q̃ angeli: vt pz er p̃dictis cõstat etiã q xp̃s mortale corp9 gerens nihil cognitiõis accepit ab angelis. Sed ip̃e nõ solũ fm deitatez:sed ẽt fm aiam omnes angelos illuminauit:sicut etiaz nũc illumiat:nõ eñ minoris glorie erat illa aia aut minoris cognitiõis in statu illo q̃ modo sit cũ a p̃ncipio sue cõceptiõis pfectus comprehensor fuerit.

Respõsio ad q̃ntaz q̃stiunculaz.

Ad primũ q̃ dõm q sicut ipsemet dio. se ibidẽ exponit dz xp̃s p angelos ordiat9:nõ q2 ip̃e ab eis illumiationez accepit:sz q2 de his q̃ ad ip̃m ptinebãt:circa ip̃m gerẽda p angelos aliĩ istruebant sicut Joseph de fuga in egyptũ: r de reditu de egypto:vt dz Mat. 2. Ip̃e eñ p se in his eos instruere nõvolebat vt vlterius ab aliĩs pueris non differret. r vt veritas assumpte nature pbaret. ¶ Ad 2m dicendũ q q̃uis angeli xp̃m nõ illumiarent: tñ ei ministrauerũtvt pz Mat. 4. r ad hoc ministeriũ illa cõformatio ptinebat nõ eñ cõfortabat istruẽdo sz eo mõ quo er collo q̃o r p̃ñtia amicoz r familiariũ hõ naturalr cõfortat in tristitiĩs: vt in hoc quoq3 veritas assumpte nature appareret. ¶ Ad 3m dõm q deus venerat nos liberare:sicut a morte: ita r a legis onere: r iõ sicut mortez p nobis subĩit: vt nos a morte liberaret: ita r legalia in seip̃o recepit vt eos q̃ sub lege erãt redimeret ad Gal. 4. Nõ aũt venitvt nos ab ordie celestis ierarchie educeret: r iõ nõ ẽ similis rõ. Et p̃terea xp̃s a legalibus nihil accepit fm aiaz sz tñ in corpe ei9 gerebat exteri9: sicut circũcisio r hmõi: sz leges celestis ierarchie ad aiam p ti ẽt xp̃i autẽ aia nõ subiacebat alicui impfectiõi sicut corp9 subiacebat passibilitati. Et p hoc pz solo ad 4m q2 eñ corp9 ei9 non dũ erat gl̃ificatũ: poterat aliquã impressionez a corporib9 celestib9 accipere: aia aũt q̃ gl̃ificata erat r sup angelos exaltata: nihil poterat ab eis accipere.

Xp̃s liberauit a duob9

¶ Utruz aia xp̃i habnit omnipotentiã sicut r omniũ scientiam

Ad qrtū sic pceditur q aia xpi habuit oipotētiā sicut et oiz sciaz pmo p hoc q dr ma. vlt. Data est mihi ois ptās in celo et in terra. et loquit sm hūanaz naturā: g sz hūanā naturā hūit oipotētiā. ¶ Preterea. xps hūit oiz sciam sz scia est practica et speculatiua g et ipe habuit de oibus reb9 sciaz practicā: sz scia practica est sz quā aliqs scit facere aliqd: et pōt facere: qz scia practica ē cā rer: g aia xpi habuit oipotentiā. ¶ Preterea aia hūana ē imago trinitatis p potētiā volūtatē et sciaz sz aia xpi inqstū fuit imago dei capax fuit ois scie: g pari rōne oipotētie. ¶ Pretea. sicut potētia dei ē ifinita: ita et scia: sz ifinitas scie n phibet qn oiz scia xpo cōicata sit: g nec ifinitas potētie phibet qn sibi oipotētia cōicata sit. ¶ Pretea. sic i aia hūana est possibilitas ad recipiēdū oia p itellz possibilē q ē oia fieri: ita est in ea possibilitas ad faciēdū oia p intellm agētē q est oia facere: sz xpo est cōicata oim scia inqstū aia ei9 est receptiua oiz: g similr debuit sibi cōicari omnipotētia. ¶ Sz cōtra potētia hz rōnē pncipij vt dr in. 5. met. sz nō potuit cōicari aie xpi q esset pnm oiz: qz sic esset pmuz pnm qd est sol9 dei: g nō potuit sibi cōicari oipotētia. ¶ Pretea. p potētiā dei aia xpi cōseruat in esse: sz nō potuit sibi cōicari vt ipa seipaz cōseruaret in esse: qz sic nō esset creatura. g nō potuit sibi oipotētia cōmunicari. ¶ Preterea. nulli9 subē finite est vt9 actiua ifinita sz aia xpi ē suba finita: g nō potuit sibi cōicari infinita potētia q est omnipotētia.

Respōdeo dicēdum q vnūqdq ē actiuum sm q est ens actu. vn qnto aliqua hnt deficiēti9 eē tāto minus sunt actiua sicut pz de materia pma: in qua nō ē actiua potētia: qz tenet vltimū gradū in entibus: et iō potētia actiua cōmensurat essentie. Et ppter hoc sicut aie xpi non potuit cōicari q haberet infinitatē essentie: ita nec oipotētia sibi cōicari potuit nec alicui creature cōicari pt: credo tn q ois potētia q alicui creature cōicari pōt sibi cōita fuit multo abūdāti9 vt. s. materia elemētaris magis obediret sibi adnutum q actiuis qlitatibus vel ēt vtuti celesti: et q magis potuisset mouere celū q aliqs angelus si tamen angeli mouent orbes. Potentia aie christi

Ad primū ergo dicēdum. q oipotētia data est xpo qstū ad psonam ab eterno sed qstū ad naturā humanam in ipa conceptione nō q natura hūana vel aliqua pars eius oipotētia informaret vt oipotēs dici possit: sed sm moduz quo et alias pprietates cōicāt sibi nature ppter vnitatez ypostasis: tn in resurrectiōe manifesta est et iō tūc data dr sm illū modū loquēdi quo res dr fieri quādo innotescit. ¶ Ad 2m dicēdum q xps habuit oim rerū sciam: non tātum speculatiuā: sed etiaz practicā: non quidez qua ipsas res faceret: sed sciuit qualiter a deo sunt facte. Xps habuit sciaz speculatiuā et practicaz. scia aūt practica qnuis sit quodāmodo cā opationis inqstum dirigit in ope: non tn est sufficiēter cā: qz ab ipsa nō producit res nisi assit potentia actiua rei. vnde

xps habuit oēm sciētiam practi- cam quidē sꝫ nō practice: qꝛ nō ordinauit ad opus. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ vniuersalitas possibiliū deo: cōmensuratꝰ diuine essentie: qꝛ ꝑm hoc infinita pōt: qꝛ habet esse non limitatū: sed vniuersali tas eoꝝ q̄ scit scia visiōis nō cō- mensuratꝰ eēntie eius: etiā si mū dus duraret semp: per hūc mo- dum quo modo est: qꝛ semp pos set plura facere ꝑm vnūqdꝙ tē- pus ꝙ̄ que fecit et plures spēs: et plura rerum genera ⁊ plures mūdos: et ideo ꝙ̄uis oīm sciētia qua deꝰ scit scia visionis sit cōi- cata aie xpi: nō tñ oīpotētia qua deꝰ potest facere: sibi cōicari po tuit: sicut nec essentia infinita.

¶ Ad 4m dōm: ꝙ in oīpotentia includūtur oia ad que diuia po- tentia se extēdit ex infinitate sue essentie ꝑm quam est actiua infi nitoꝝ ꝑm quēlibet modum: sed in scentia oīm que dꝛ xpo cōica- ta nō includūtur oia q̄ deus pōt facere: vt dictū est. et iō oīpoten- tia cōicari nō potuit: nisi habēti eēntiā infinitā: sicut nec scia oiꝫ simplr q̄ deus pōt facere nisi cō prehēdēti eēntiā infinitā: vt priꝰ dictū est. ¶ Ad 5m dōm: ꝙ potē tia intellectus agentis nō est: vt faciat omia simplr: sed vt faciat omnia esse intelligibilia: et ideo ratio non est ad propositum.

¶ Expositio textus.

In nullo creatura creatori equatur.) Intelli- gendum est ꝙ̄tum ad rationē rei ha- bite: et quan tū ad modū haben- di: qꝛ et si aliqd idem conueniat deo et creature: non tñ ꝑm eūdē modum vel eandē rationē. (Ne- nouit q̄ sunt dei ⁊c.) Non exclu- ditur ꝑ hoc pater et filius q̄ hñt eandem cognitionem quam et spiritussanctus. (Naturaliter ca pax est scientie.) Est enim facta anima ad cognoscendū oia: non autem ad faciendum omnia.

¶ De hois defectibꝰ quos assumpsit xps in humana na tura. ¶ Distinctio. xv.

Illud quoqꝫ pre- termittendum nō est ꝙ dei filiꝰ nām hois accepit passi bilē aiaꝫ passibilē: carnē pas bilē ⁊ mortalē. vt ei ꝓbaretꝰ verū corpus hr̄e suscepit de fectus corpis. s. famē ⁊ sitim ⁊ hmōi. et vt verā animā ꝓ- baretꝰ hr̄e suscepit defectus aie. s. tristitiā timorē dolorēꝫ ⁊ hmōi. Ois aūt sensus ani- me est Nō eñ caro sentit: sꝫ aia vtens corpe velut instru mento. vñ Aug. super Geñ. in lib. xij. nō corpus sentit: sꝫ aia per corpus: quo velut nū cio vtitur ad confirmandum in seipsa qd̄ extrinsecus nun ciatur. Sicut ergo aia qd̄ fo ris est ꝑ corpus tanꝙ̄ instru mentū videt vl' audit: ita etiā per corpꝰ sentit mala q̄ sine corpore non sentiret: vt famē et sitim et hmōi. vnde non i- merito defectus corporis di cuntur. Quedam autē non ꝑ corpus: immo etiā sine corpo re sentit: vt est timor ⁊ hmōi

Diuisa q̄ cum corpe q̄ sine corpo- re sen- tiant.

Sentit

Sētit igit aīa dolores: sz q̄sdā p istrumētū corpis: q̄sdā vo nō. Suscepit aūt xp̄s sic verā naturā hoīs: ita et veros defect⁹ hoīs. sz nō oēs. Assumpsit eī defect⁹ pene: sz nō culpe. Nec tn̄ oēs defect⁹ pene. sz eos oēs q̄s eum assumere expediebat: ⁊ sue dignitati nō derogabat. Sicut eī p hoīem hō fact⁹ est: ita p eū hoīs defect⁹ suscepit. Suscepit eni de nr̄o vt de suo nobis tribueret: ⁊ vt nr̄m tolleret. Suscepit eni nr̄am vetustatē vt suā nobis īfūderet nouitatē. Simplā accepit ille vetustatē. i. pene vt nostrā duplā cōsumeret i. pene ⁊ culpe.

¶ Qual'r accipiēdū sit illud qđ ait Leo papa.

Tradit auctas q̄ dn̄s nr̄ i se suscepit oīa īfirmitatis nr̄e p̄ter pcm̄. Qđ nisi accipiat de illis tm̄ q̄ eū sumere p nobis oportuit ⁊ decuit: falsum eē pbabit. Nō eni assūpsit ignorātiā aliq̄: cū sit ignorātia q̄dā q̄ d̄fect⁹ ē. necq̄ pcm̄ ē. s. ignorātia iuīcibilis. Nā vincibil' pctm̄ ē: si tn̄ de his ē q̄ nobis expedit scire. Sūt eni q̄dā quoꝝ scia nō affert vl' ignorātia nō ipedit salutē Et forte taliū reꝝ ignorātia defect⁹ nō ē. Cōstat autē in nobis eē ignorātia atq̄ difficultatē volēdi vel faciēdi bonū: q̄ ad miseriā nostram ptinet. vn̄ Aug. in li. iij. de libe. arbi. Approbare inq̄t falsa p veris vt erret iuit⁹. ⁊ resistēte atq̄ torquēte dolore carnalis vinculi: nō posse a libidinosis opib⁹ tēpare: nō ē natura instituti hoīs: sz pena dānati. Ex qua misia pec cātib⁹ iustissime īflicta libat dei gr̄a: q: spōte hō lib. arb. cadere potuit: nō ēt surgere ad q̄ miseriā ptinet ignorantia ⁊ difficl'tas: q̄ patit oīs hō ab exordio natiuitat' sue nec ab isto malo q̄sq̄ nisi gr̄a dei libat. Ecce euident' dic̄ hic. Aug. ignorātiā q̄ q̄sq̄ inuit⁹ falsa p veris approbat: ⁊ difficultatē q̄ nō pōt tēperare se a malo: ad miseriam nr̄az ptinere. ⁊ penā eē hoīs hec aūt xp̄s nō habuit. Non igit accepit oēs defect⁹ nr̄e infirmitatis p̄ter peccatum.

Xp̄s n̄ assumpsit ignorātiaz.

¶ Qđ ignorātia talis ⁊ difficultas nō sit peccatum.

Ed forte aliq̄s dicet illa eē pctm̄. Cui obuiat quod Aug. tradere vr̄. b̄. s. deū iculpabil'r an̄ pctm̄ i exordio ɔditōis hōi potuisse tradere: vt eēnt ei naturalia: ita ī lib. retractationū inquiēs. Ignorātia ⁊ difficultas ēt si eēnt hoīs pmordia

naturalia nec sic culpandus de⁹ sʒ laudād⁹ eēt. Sed si hō hō ī pⁱmordio nālit hūīsset nūqd ī eo eēnt defect⁹ ꝛ pe-ne. Si defect⁹ ꝛ pena ei idita fuisset añ pctm̄: iniuste cū eo agi videref: si añ culpam sētiret penā. Ob hō sane dicimus illa nō fuisse defect⁹ vel penas si hoī naturalr īfuissent: sicut nō fuit hoī añ pctm̄ nōdū grām adepto defect⁹ siue pena non posse ꝑficere. Sed postq̄ grām recepit p quā ꝑficere potuit: ꝛ ad tps ēt ꝑficit: cāqꝫ culpa sua post amisit: simulqꝫ ꝑficiēdi facl'tatē ꝑdidit: defect⁹ fuit ei et pena nō posse ꝑficere. s. malū declinare ꝛ bonum facere Oēs igit defect⁹ nr̄os suscepit xps ꝑter pctm̄: q̄s ei cōueniebat suscipe ꝛ nobis expediebat. Sūt eī plura egritudinū gn̄a ꝛ corpis vicia. a q̄b⁹ oino imunis extitit: q̄s ei defect⁹ hūīt: vel ad ostsionē vere hūanitatis vt timorē ꝛ tristitiā vel ad ipletōēʒ opis ad qd venerat: vt passibilitatē ꝛ mortalitatē: vel ab imortalitat[illegible] desperatiōe speʒ nr̄aʒ erigēdā vt mortē suscepit.

¶ Qd sola volūtate illos dfect⁹ suscepit: nō necitate conditionis sue.

Os aūt dfect⁹ nō ꝯditiōis sue necitate: sʒ miſatiōis volūtate suscepit: vos q̄deʒ hūīt dfect⁹ sic ꝛ nos: sʒ nō ex eadē cā. Nos eī ex pcō origi nali hos defect⁹ trahim⁹ sic apl's īsinuat dicēs. Corp⁹ q̄dē pp pctm̄ mortuū ē. i. necitatē moriēdi hʒ ī se. Xps āt nō ex pctō hmōi hūīt defect⁹: q2 sine pctō ē ꝯcept⁹ et nat⁹: ꝛ ī tris ꝯuersat⁹: sʒ ex sola miſatiōis voluntate de nr̄o ī se trāstulit verā īfirmitatē: sic accepit verā carnē. quā sine oī īfirmitate assūere potuit: sicut eādem absqꝫ culpa accepit.

¶ Auctoritatib⁹ ꝓbat xp̄m ſm hoiem vere dolores sensisse et timuisse.

Ed q2 nōnulli de sēsu ī passiōe hūanitatis xp̄i male sensisse iueniunf: asserētes sīlitudieʒ atqꝫ imaginē passiōis et doloris xp̄m hoieʒ ꝑtulisse: sʒ nullū oino doloreʒ vl' passionē sensisse: auctū testimoniis eos cōuincētes idubitabile faciamus. Qd sup dixim⁹ ꝓpha Isai. dic. Uere lāguores nr̄os ipe tulit: ꝛ dolores nr̄os ipe portauit. Et. vitas ipa ī euāgelio ait. Tristis ē aīa mea vsqꝫ ad mortē. vbi ēt legif. Cepit ies⁹ pauere ꝛ tedere. Propheta ēt ex psōa xp̄i ait. Repleta ē mal' aīa mea. Qd exponēs Aug. ait. Nō vitiis ꝛ

petis: sꝫ hūanis malꝭ. i. dolorib⁹ fuit repleta aīa xp̄i: q̄b⁹ ipa cōpatiť carni. Nō eī dolor corpis pōt eē sine aīa. dolore aūt aīa ēt nō dolēte corpore p̄t. Hos āt hūane īfirmitatis defect⁹ sic ipam carnē ac mortē nō ꝯditōis necītate sꝫ mišatiōis volūtate suscepit. Amb. ēt ī lib. iij. d̄ tri. sic ait. Scriptū ē. P̄r si poſſe est trāsfeat a me calix iste. Timet ḡ xp̄s: ⁊ dū Petr⁹ nō timet xp̄s timet. Petr⁹ dixit. aīam meā pono ꝑ te: xp̄s dicit: aīa mea turbať. Utrūqꝫ verū ē ⁊ rōnis plenū ꝙ ⁊ ille q̄ ē īferior non timet: ⁊ ille q̄ supior est gerit timētis affectū. Jdē in eodē. Ut hō turbať: vt hō flet vt hō crucifigiť. Per nām hoīs ⁊ tediauit ⁊ resurrexit xp̄s. Nō turbať ei⁹ virt⁹ non turbať ei⁹ diuinitas: sꝫ turbať aīa: ꝭm hūane fragilitatis assūptionē turbať. Nā q̄ suscepit animā suscepit ēt aīe passionēꝫ Nō eī eo q̄ de⁹ erat aut turbari aut mori posset. Jdē ī eodem. Suscepit tristitiam meā. Cōfidēť tristitiā noīo ī crucē predico. Ut hō hūit tristitiā quā ī eo suscepit affectu: mihi cōpatiť. mihi tristis est: mihi dolet. Ergo ꝑ me ⁊ in me doluit: q̄ ꝑ se nihil habuit qđ doloret. Doles igiť dn̄e iesu mea vulnera non tua. quia tu non pro te: sed pro me doles. Hieronymus quoqꝫ in explanatione fidei ait. Nos ita dicimus hominem passibilem a dei filio susceptum: vt deitas impassibilis permaneret. Passus est enim dei filius non putatiue: sed vere. Omnia que scriptura testatur ꝭm illud quod pati poterat scꝫ ꝭm substantiam assumptam. Licet ergo persona filij susceperit passibilēꝫ hoīem: ita tñ ei⁹ habitatiōe ꝭm suā subām nihil passa ē. vt tota trinitas quam impassibilem necesse est confiteri. His alijsqꝫ auctoritatibus ꝑspicuuꝫ fit christum vere passibilē assumpsisse hominem atqꝫ in eo defectus et affectus nostre infirmitatis suscepisse: sed voluntate nō necessitatis conditione.

¶ Hic ponit q̄ predictis aduersari videntur.

Quedā tñ repiunť ī sctōꝝ tractatib⁹ q̄ ꝑmissis aduersari videnť. Nā sup illū locū psalmi. Clamabo ⁊ ñ exaudies. Aug. tradere videtur xp̄ꝫ nec vere timuisse nec vere trāslatum eē sic dicēs. Qūo h̄ dicit q̄ pctm̄ nō fecit nec īuēt⁹ ē dol⁹ in ore ei⁹? Sed de nobis corpore suo hoc dicit. Corporis enim sui

mnum intelligibile itelligit clari tate infinita: sicut etiã rem par= uam creat potẽtia infinita.

Ad quartam que= stio= nem dõm. ꝙ ratio quã assignãt phi: quare itellect⁹ noster nõ po= test simul plura intelligere est hec: qꝛ oꝫ ꝙ intellectus figuret specie rei intelligibilis. ipossi= bile est autẽ ꝙ simul figuretur pluribus speciebus: sicut ipos= sibile est ꝙ corpus simul figu= ret pluribꝰ figuris. Et iõ: si aliq̃ cognoscũtur per vnaꝫ speciem illa nihil prohibet simul cogno sci: sicut hõ itelligẽs quiditatẽ hois simul intelligit aial et ra= tionale. et ꝓpter hoc etiã intelli gens ꝓpositionẽ simul intelligit predicatũ et subiectũ: qꝛ intelli= git ea vt vnũ. et iõ cũ aia xp̄i in= telligit oia q̃ sunt in vno. s. v̄bo etiã simul ꝛ vno intuitu oia co= gnoscit actu. Et silr̄ est de aliis beatis: quantũ ad oia que in ver bo vidẽt: secus aũt est de illis: q̃ vidẽt per species diuersas: que simul videre non possunt.

Respõ ad ter tiã q̃= stiuncu= lam.

Ad primũ ergo dõꝫ: ꝙ quãdo plu= ra intelliguntur in vno. oia illa sunt vt vnum intelligibile: ꝛ per hoc seruat verbũ phi. ¶ Ad 2m dõm: ꝙ verbũ nõ videt infinita per scientiã visionis: vt dictũ est et de hac verũ est ꝙ aia xp̄i videt quecũq; videt verbũ. si tñ infini ta viderit predicta positione fa= cta ꝙ generatio semper duraret nõ sequeret ꝙ trãsiret in infini= ta: qꝛ nõ videret ea pertrãseũdo de vno i aliud: sed in vno simpli ci tam deus q̃ aia xp̄i. ¶ Ad 3m dõm: ꝙ oia que aia christi videt in verbo: videt vna oꝑatione: nõ tñ illa oꝑatio est infinita in se: sꝫ materialr̄ qꝛ transit suꝑ infinita ꝑdicta positione stante de dura tiõe mũdi: sicut etiã dictũ est de virtute intelligẽdi. ¶ Ad 4m di cendũ ꝙ vnus angelꝰ nõ illumi= naf ab alio: de his q̃ illuminatꝰ videt in verbo: sed de his q̃ non videt q̃ superior videt vel i ver= bo vel in lumine alterius ange= li magis sibi proportionato: in q̃ sunt forme magis particulares: sicut inferiores angeli illuminã tur a mediis: de his que ipsi in verbo non vident: medij autem vident vel in verbo vel ꝑ illumi nationẽ superiorum angelorum ¶ Utrũ aia xp̄i fm̄ illam sciẽtiaꝫ qua cognosceres in propria na= tura cognoscat omnia.

De q̃= bꝰ an= gelus illumi natur.

D tertiuꝫ sic ꝓcedit. Uꝫ ꝙ fm̄ illã scientiã qua aia xp̄i scit res in ꝓpria natura: sciat oia. ois eñ poten= tia: que nõ est reducta ad actuꝫ est iperfecta: sed intellectus ꝑos sibilis aie xp̄i: est in potentia ad oia: intelligibilia: qꝛ est quodam modo oia fier: vt dr̄ in tertio de aia. ergo si oia sciret per ꝓprias silitudines remaneret impfectꝰ. ¶ Preterea hec est nã intellectꝰ per quã differt assensu: vt dr̄ i ter tio de aia. ꝙ quãto itellectꝰ plu= ra ꝛ difficiliora intelligit: tanto magis põt alia leuiora intellige re: sed qđ est hmõi nihil ꝓhibet quin oia capere posset: ergo aia xp̄i etiã in ꝓpria natura oia co= gnoscit. ¶ Preterea magis im= pediunt se opposita: vt non pos= sint esse simul q̃ quelibet alia: sed species oppositorũ nõ impe diunt se: quin sint simul in aia

q: simul homo hz sciam albi et nigri: ergo multo minus alique alie spẽs ipediunt seinuicem vt nõ possint esse sit: z sic idẽ quod prius. ¶ Sed cõtra. nõ pñt omnia cognosci in quo nõ sunt omnia: sed oia nõ possunt esse i vno habitu creato: ergo cũ scia quã hz xp̃s de rebus in ꝓpria natura sit per aliquẽ habitũ creatuz nõ potest per illã scientiã oia cognoscere. ¶ Preterea. per illam scientiã christus cõformatur nobis: sed nos nõ possumus scire omnia: ergo nec christus scd̃m hanc scientiam sciuit omnia.

¶ Utrũ scia aie ẽm quã cognoscit res sit maior q̃ scia angeloruz.

1ª questiũcula **Alterius** videt q hãc sciam christus habuit minorẽ angelis: q: q̃to intellect⁹ est simplicior: tanto eius nãlis scia maior: sz itellect⁹ angelicus est simplicior q̃ anime christi: q: intellect⁹ christi nõ excedit terminos humane nature: vltra quos est simplicitas intellect⁹ angelici: ẽ intellectus hz maiorẽ sciam q̃ ẽ scia nãlis aie xp̃i. ¶ Preterea quãto intellect⁹ est magis ꝓpinquius materie tãto debilior in cognoscẽdo: sed intellectus xp̃i cũ sit forma nãlis corporis xp̃i est magis ꝓpinquus materie q̃ angelicus: ergo debilius cognoscit: z sic idẽ qd̃ prius. ¶ Preterea. sicut dicit Isaac. ratio orit in vmbra intelligẽtie: intelligẽtiaz autẽ vocat angelũ: cũ ergo xp̃s habeat intellectũ rõnalem videt q eius scia sit minor q̃ angelorũ. ¶ Sed cõtra. Heb. 2. dr̃. q christus minoratus ẽ ab angelis solum ꝓpter passionẽ: ergo sciẽtiã habet eis potiorẽ. ¶ Preterea. Sicut dicit Diony. 7. ca. Eccle. ie. ipse christus scd̃m qd̃ homo docet angelos: ergo maiorẽ scientiam habet q̃ illi.

¶ Utrum xp̃s habuerit sciẽtiaz per modum collationis.

Alterius videt q xp̃s non habuit sciaz per modũ collatiõis: q: sicut Damas. in xp̃o non inq̃rim⁹ cõsilium neq; electionẽ: sed hec pertinẽt ad collationẽ practicã: ergo eadem rõne non fuit in ea collatio q̃tuz ad speculatiuam. 2ª questiũcula ¶ Preterea. discursus rõnis opponit deiformitati: sed aia christi tota fuit deiformis: ergo non hz sciam collatiuã. ¶ Preterea. discursus ratõis: vt dicit Isaac: ptingit. ex hoc q hz lumẽ obumbratum: sed in aia xp̃i nulla fuit obũbratio: nec obscuritas: ẽ nec habuit sciaz p modũ collatiõis. ¶ Sed cõtra. Christ⁹ assumpsit oia nãlia que cõsequũtur naturã humanã: ẽ assumpsit rõnẽ: sz rõnis act⁹ est inq̃rere z cõferre: ergo ipse habuit sciam collatiuã. ¶ Preterea. opponere z rñdere ptinẽt ad sciaz collatiuã sz xp̃s exercuit offm̃ opponẽtis et rñdentis: vt dr̃ Luce. 2. ergo ipse habuit scientiam collatiuaz.

¶ Utrũ per plures habit⁹ scientia christi diuisa fuerit.

Alterius vr̃ q p plẽs habit⁹ hec scia diuisa fuerit: q: scia sua fuit vniuoca scie nr̃e: sed nr̃a scia est de oib⁹ q̃ xp̃s sciuit p plẽs habitus: ẽ z scia xp̃i. 3ª questiũcula ¶ Pretetea. sicut dicit phs. 3. de aia. scie secant sicut z res: sed xp̃s habuit sciẽtiã de diuersis rebus: ergo habuit diuersos habitus sciaꝝ. ¶ Preterea. scie diuidũtur scd̃m diuer

sas rationes cognoscēdi: sed q̄tum ad hāc scientiā pertinet: ipse nō eadē specie siue ratiōe oia cognouit: sꝫ pluribꝰ: ergo nō habuit vnum tantū habitū scientie sed plures. ¶ Sed cōtra. Scientia xpi fuit perfectissima: sed scientia q̄to magis est vna perfecta: tāto magis est perfecta vt patet per Dionysi. et per li. de causis. ergo magis sciuit oia p vnū habitum. ¶ Preterea sciētia regitiua pluriū artiū nō diuersificatur p illas artes: sed est vnꝰ habitus sicut ptꝫ de militari respectu oiū sciētiarū que sub ea sunt: sꝫ sciētia xpi fuit regitiua: et q̄si architectonica respectu oim hūanarū sciētiarū: ergo ipse per vnum habitū oia sciuit que ad hanc sciētiam pertinent.

¶ Utrum sciētia anime christi i aliquo profecerit.

Quarta questiuncula.

Ulterius videtur q̄ i ista scientia profecerit. Heb. 10. Didicit ex eis q̄ passus est obedientiā: sꝫ discere ē in sciētia proficere: ergo i scia profecit. ¶ Preterea nō proficere i his q̄ quis proficere pōt ē magnꝰ defectus: sed in oi scia: qua quis nō oia scit pōt proficere: ꝫ cū xps fm hāc sciētiā nō oia sciuerit. videt q̄ potuerit proficere: et ita profecerit in ea. ¶ Preterea intellectus agēs in ipo abstrahebat species a fantasmatibꝰ. et hic est actus eiꝰ. alias frustra assumpsisset eū sed species abstracta a fantasmatibꝰ recipitur in intellectu possibili. ꝫ semp in xpo plures spēs recipiebantur in intellectu possibili eius. ergo proficiebat in sciētia. ¶ Preterea hoc ptꝫ per auctoritatem Ambrosiȷ̄ superiꝰ inductā ¶ Sed cōtra. Damas. dicit. Qui dicūt xpm proficere sapia et etate vt additamentū suscipientē: non eaꝫ que fm hypostasim est vnionem venerantur: sed illa vnio olno venerāda est: ergo nō debemus dicere q̄ in scientia profecerit.

¶ Utrum aia xpi sciam ab angelis acceperit.

Quinta questiuncula.

Ulterius videtur q̄ ab angelis: q̄tum ad hanc sciētiam acceperit Dio. enī. 4. cap. celestis hierarchie dicit. per angelos videmꝰ eū sub paternis legibꝰ ordinatū sꝫ qđ ordinatur aliq̄d ab ordināte accipit: ergo xps aliq̄d ab angelis accepit. ¶ Preterea Luc. 22. dicitur. q̄ apparuit angelus dn̄i cōfortans eū: sed cōfortans accipit aliquid a cōfortante: ergo et xps ab āgelo. ¶ Preterea. xps dū fuit in terra voluit subdi legalibus ordinationibus factus sub lege. Gal. 4. Sed legalis obseruantia est minoris dignitatis q̄ celestis hierarchia. ergo et ordini celestis hierarchie subdi debuit. hec aūt est lex celestis hierarchie: vt hoies ab angelis suscipiant: vt dicit Diony. ergo ipse ab angelis suscepit. ¶ Preterea corpus eius ipressionē suscepit a corporibꝰ celestibus. ergo pari rōne anima a spiritibꝰ celestibus ¶ Sed cōtra. superioris non est ab inferiori recipe: sed xps etiā fm humanā naturā angelis superior fuit et caput: vt supra dictum est ꝫ ab eis nō recepit. ¶ Preterea qđ imediate accipit a v̄bo nō hꝫ necesse ab angelis accipere: sed aia xpi immediate accipit a v̄bo sibi vnito: ꝫ non recepit ab angelis.

Respōdeo ad primas questiones dicendum: q̄ cognitio rerum in pro-

cognitio duplex rerum distinguitur.

proprio genere et cognitio rerum in verbo differunt non quantum ad res cognitas: sed quantum ad medium cognoscendi: quod est id in quo res cognoscit. Quia cognitio que est rerum in verbo habet medium cognoscendi ipsum verbum. Cognitio autem rerum in proprio genere habet medium cognoscendi rerum similitudines: que sunt in intellectu: medium autem cognoscendi quod est lumen sub quo res videt utrobique creatum est. hoc enim vel est lumen naturale: sicut in his que cognoscuntur per rationem naturalem: vel lumen gratie: sicut in his que cognoscuntur per fidem et revelationem. Christus autem perfecte fuit secundum animam et secundum naturam et secundum gratiam: non autem perfectio anime quantum ad naturam esset in ipso: nisi omnia cognosceret hoc genere cognitionis que per rationem naturalem cognosci possunt: nec etiam esset perfectus in gratia: nisi omnia que ad revelationem gratie pertinent in hominibus sive in angelis cognovisset: et ideo anima eius hoc genere cognitionis omnia cognovit. Sed quia similitudo creata deficit a representatione substantie increate. ideo hoc genere cognitionis non cognovit ipsam essentiam increatam: nec alia omnia que ad perfectionem intellective partis non pertinent: neque secundum naturam neque secundum gratiam: sicut sunt gesta particularium hominum: et huiusmodi: que tamen omnia cognovit in verbo. Et ideo dicendum quod hoc genere cognitionis non cognovit omnia simpliciter.

Ad primum ergo dicendum: quod ex hac ratione non concluditur nisi quod cognoverit: omnia que per rationem naturalem cognosci possunt: quia sicut materia prima est in naturali potentia tantum ad illas formas: que per agens naturale produci possunt: quamvis deus alia ex materia illa facere possit: ita etiam intellectus possibilis est in potentia naturali eorum tantum: que per lumen intellectus agentis cognosci possunt: sed si hec tantum cognosceret imperfectus non esset: sed deus ex liberalitate sua infundit amplius lumen gratie: per quod etiam plura intellectus possibilis cognoscit. ¶ Ad secundum dicendum: quod per ea que intellectus intelligit non ampliatur capacitas: nisi respectu eorum intelligibilium que sunt eiusdem generis: sicut quantumcunque homo sit instructus in scientiis physicis numquam perveniet ad cognitionem eorum que sunt fidei vel prophetie nisi lumen amplius addatur: et ita quantumcunque ampliatur capacitas eius ad intelligendum res in proprio genere numquam perveniet ad videndum divinam essentiam vel res aliquas in ea. ¶ Ad tertium dicendum: quod non negatur omnia cognoscere huiusmodi cognitionis genere anima christi: quia species seinvicem in intellectu impediant sed quia quedam cognoscibilia excedunt omnem speciem creatam: sicut essentia divina: quorundam vero similitudines et cognitiones non sunt de perfectione intellectus humani.

Ad secundam questionem dicendum: quod ad cognitionem intellectivam tria requiruntur. scilicet potentia intellectus lumen quo intelligit: et similitudo rei, per quam cognitio rei determinatur: et secundum hec tria potest aliqua cognitio esse altera potior tri- Responsio ad primam questiunculam

pliciter pmo quantu ad efficacia co gnoscedi siue certitudine cogni tiois siue limpiditate qd ide est q ex ipso lumine cosequitur sic cu xps abudater lume gre habue rit magis q angeli habuit limpi diorem cognitione q angeli. se cundo pot esse aliqua cognitio potior alia quantu ad similitudinem cognitoru: q attedit fm spes et fm hoc et xps pfectiore cogni tione habuit q angeli qr pluriu spes sibi infuse fuerut q ange lis cocreate et infuse. vn etia de his q ad illumiatioes ierarchi cas ptinet: xps angelos illumia uit: vt dicit Dio. 7. ca. de di. no. tertio pot esse aliqua cognitio al tera nobilior quantu ad gen⁹ cogni tiois qd cosequitur natura potetie intellectiue. Et qr xps cognouit i tellectu possibili cui⁹ est: obz fan tasma io cognouit ea cu cotinuo et tpe vtes fantasmatib⁹ qsi obie ctis itellis: no qde sicut ab eis spe cie accipies sz sicut spes circa ea pones sicut corrigit in eo: q hz ha bitu et actu aliqua cosiderat. hoc aut gne cognitiois angeli no co gnoscut: sz aliquo altiori fz ordi ne nature. s. sine otinuo et tepore.

Ad primum g dom q ista cognitio no fuit solu in xpo fm pportione vtutis q debet huma ne nature: sz fz q huana natura pfecta est p gra q fuit potior in xpo q in angelis. vn et pfectiore sciam habuit simplr. ¶ Ad 2^m dz q ex hoc q itells possibilis est ppinqui⁹ materie no hz defe ctu in cognoscedo nisi quantu ad ge nus cognitiois: qr em talis e na tura ei⁹: vt corpi vniatur vt forma: ip tali genere cognitiois cogno scit vtedo s. corpis instrumetis: sed multitudo cognitoru non est ex natura intellect⁹ possibilis: sz ex speciebus itelligibilibus: lim piditas vero ex lumie intellectus agetis vl ex aliquo supiori lumi ne. ¶ Ad 3^m dz q obumbratio illa intelligitur: quantu ad hoc q intelligit cu continuo tempore.

Ad tertia qone dom q ex hoc ipso q intellectus nr accipit a fantasma tib⁹ sequitur in ipso q sciaz habeat collatiua in quantu ex multis sensi bus fit vna memoria: et ex mul tis memoriis vnu experimetu: et ex multis experimetis vnu vle pncipiu: ex quo alia cocludit: et sic acqrit sciaz: vt dr in pmo me ta. et in fine posterioru. vn fm q se hz itellectus ad fatansmata fm hoc se hz ad collatione. hz autez se ad fantasmata duplr. Uno mo sicut accipies a fantas matib⁹ sciaz qd est in illis q no du sciam hnt fz motu q est a re bus ad aiaz. Alio mo fm motu q est ab aia ad res: i quantu fantas matib⁹ vtitur quasi exeplis in qui bus inspicit qd cosiderat: cuius tn sciaz pus habebat in habitu similr et est duplex collatio vna qua ho pcedit ex notis ad inq sitionem ignoti: et talis collatio no fuit in xpo: alia fm qua ho ea que habitu tenet in actu du cens ex principiis considerat co clusioes: sicut ex causis effect⁹: et talis collatiua scia fuit in xpo.

Respo sio ad scdam qstiun culaz.

Ad primu g dz q Da mas. loquitur quantu ad pmu modu collatiois vn subdit. no em habuit ignorantia. ¶ Ad 2^m dom q discursus rois no opponitur deiformitati q est p gra: sz q est p ordine nature de⁹ em no accipit cognitione a fan

tasmatib⁹. vñ aīa recedit a dei si-militudine q̄ᵱtuz adhoc magisq̄ᵱ angeli: inq̄ᵱtū est forma corporis. ¶ Ad 3ᵐ dōm q̄ vmbra illa vt dictū est refert ad gen⁹ cognitiōis nō ad limpiditatē i cognoscēdo.

Rñsiō ad tertiā q̄stiunculā.

Ad quartā qōnē dōz q̄ ex limpiditate cognitiōis cōtigit q̄ scia est magis vnitā ꝛ simplex: q̄ q̄ᵱto limpidius videt intellectus: tāto ex paucioribus pōt cognoscere plura. vñ cuz aīa xp̄i habuit limpidissimā cognitionez inter oēs creaturas: scientia eius fuit magis vnita: ꝛ p formas magis vniuersales q̄ᵱ aliqua scientia creature: diuisio aūt habituum in diuersis rebus cognoscendis contingit in nobis ex hoc q̄ forme intelligibiles in nobis sunt minime vniuersales. vñ opz q̄ diuersas res p diuersas spēs cognoscamus ꝛ diuerse spēs ꝑm genus faciūt diuersos habitus sciētiaꝝ ꝛ ꝑpter hoc angeli q̄ habent sciētiam magis vniuersalē: vt pote nō acceptā a rebus non habent cognitionē de rebus per diuersos habitus: q̄ ergo aīa christi habuit sciētiā magis vniuersalē q̄ᵱ aliq̄s angelus: iō non habuit diuersos habit⁹ q̄bus cognoscere: sz vno habitu oīa cognouit: q̄ ad hāc sciam pertinent: q̄ᵱuis diuersis speciebus.

Ad primū ergo dōz q̄ scia xp̄i etiā rerū in ꝑꝑrio genere fuit multo altior q̄ᵱ sciētia nostra. ¶ Ad 2ᵐ dicendū q̄ nō oīs diuersitas reꝝ facit diuersas sciētias: sed diuersitas q̄ reqrit diuersam rōnez cognoscendi: sicut naturalia distinguunt a mathematicis. sz rō cognoscendi in xp̄o fuit magis vnibilis q̄ᵱ in nobis: ꝛ iō p vnā rōnē potuit plura cognoscere. ¶ Ad 3ᵐ dōm q̄ n ō quelibet spērū diuersitas facit habitū diuersum: alias oporteret q̄ quot sunt res tot essent sciētie sed diuersitates specieꝝ: que nō reducunt ad eū dē modū cognitiōis ꝑm genus q̄ quidē diuersitas cōtingit ex hoc q̄ lumen intellectus nostri est ꝑticulatū ꝛ debile. ꝛ iō in xp̄o non fuit talis diuisio habituū ꝑpter luminis claritatem.

Rñsiō ad q̄rtam q̄stiunculā.

Ad q̄ntā qōnē dōm q̄ cum eminētia scientie: vt dictū est: cōstat in tribus. sciētia xp̄i nunq̄ᵱ creuit q̄ᵱtū ad genus cognitionis: q̄ illō genus cognitionis sequit naturaz humanam que in ipso semꝑ permansit: nec iteruz quantū ad numerum scitoruz: quia omnia sciuit a primo instanti sue cōceptionis: que ad hanc scientiā pertinent: creuit autez quantū ad aliquem modum certitudinis. Cū eñ anima nostra ꝑm naturā sit media inter intellectū purū qualis est in angelis. ꝛ sensuz dupliciter certificat de aliquibus. vno modo ex lumine intellectus qualis est certitudo in demōstrationibus illoꝝ q̄ nūq̄ᵱ visa sunt alio mō ex sensu sicut cū aliq̄s est certus de his q̄ videt sensibilr: ꝛ talis certitudo acq̄rit alicui ēt quā tuncunq̄ᵱ per certissimā demonstrationez aliquid sciat: quando videt sensibiliter: qd̄ prius nō viderat. vnde aīa delectat in visis etiā que sciuit: ꝛ hic vocat certitudo experimentalis. Et q̄ᵱtuz ad hanc creuit scientia xp̄i inq̄ᵱtum quotidie aliqua videbat sensibiliter q̄ ꝑus nō viderat: nō aūt creuit q̄ᵱtum ad essentiam.

Ad primū ergo dōz q̄ illud dicere est referendū ad experientiā. ¶ Ad 2m dōm q̄ aīa christi quā uis hoc genere cognitionis: non oīa sciuisset: tñ nō poterat q̄trū ad ea pficere: tū q̄ quedā sunt: que hoc gñe cognitionis cognosci nō possunt: sicut essentia dei tūz q̄ q̄dā cōtingētia singularia nō sunt de pfectiōe sciētie: vt dictuz est. ¶ Ad 3m dōm q̄ per lumen itellectus agētis in xp̄o nō fuit aliqua spēs de nouo recepta in intellectu possibili eius: sz fuit facta conuersio noua ad spēs: q̄ erāt in fantasia: sicut est in eo: q̄ hz habitū scientie eorū: q̄ imagi naturvelvidet. ¶ Ad 4m dōz q̄ Ambro. intelligit pfectū scie r pi q̄trū ad experientiā: fm nouā cōuersionem ad sensibile presens: vel sicut supra magister determinauit.

Ad sextā questionē dōz q̄ fz doctrinā Dio. in ce. ie. Angeli a q̄bus alij cognitionē accipiūt abundātiori lumine pleni sunt quasi ppinquius diuinā claritatē cōtēplantes: oportet eñ recipiens esse potentia respectu eius a quo recipit: ⁊ ita minus in actu eius q̄d recipere debet vnde cū aīa xp̄i abūdantius intellectuale lumen habuerit q̄ angeli: vt pz ex p̄dictis cōstat etiā q̄ xp̄s mortale corp⁹ gerens nihil cognitiōis accepit ab angelis. Sed ip̄e nō solū fm deitatez: sed ēt fm aīam omnes angelos illuminauit: sicut etiaz nūc illumiat: nō eñ minoris glorie erat illa aīa aut minoris cognitiōis in statu illo q̄ modo sit cū a p̄ncipio sue cōceptiōis pfectus comprehensor fuerit.

Respōsio ad q̄ntazi q̄stiunculaz.

Ad primū q̄ dōm q̄ sicut ipsemet Dio. se ibidē exponit dr xp̄s p angelos ordiat⁹: nō q̄ ip̄e ab eis illumiationez accepit: sz q̄ de his q̄ ad ip̄m ptinebāt: circa ip̄m gerēda p angelos alij istruebant sicut Joseph de fuga in egyptū: ⁊ de reditu de egypto: vt dr Mat. 2. Ip̄e eñ p se in h's eos instruere nōvolebat vt vlterius ab alijs pueris non differret. ⁊ vt veritas assumpte nature pbaret. ¶ Ad 2m dicendū q̄ q̄uis angeli xp̄m nō illumiarent: tñ ei ministrauerūt vt pz Mat. 4. ⁊ ad hoc ministeriū illa ɔformatio ptinebat nō eñ cōfortabat istruēdo sz eo mō quo ex colloq̄o ⁊ p̄ñtia amicoꝝ ⁊ familiariū hō naturalr cōfortat in tristitijs: vt in hoc quoq; veritas assumpte nature appareret. ¶ Ad 3m dōm q̄ deus venerat nos liberare: sicut a morte: ita ⁊ a legis onere: ⁊ iō sicut mortez p nobis subijt: vt nos a morte liberaret: ita ⁊ legalia in seip̄o recepit vt eos q̄ sub lege erāt redimeret ad Gal. 4. Nō aūt venit vt nos ab ordie celestis ierarchie educeret: ⁊ iō nō ē similis rō. Et p̄terea xp̄s a legalibus nihil accepit fm aīaz sz tñ in corpe ei⁹ gerebat' exteri⁹: sicut circūcisio ⁊ hmōi: sz leges celestis ierarchie ad aīam p ti ēt xp̄i autē aīa nō subiacebat alicui impfectiōi sicut corp⁹ subiacebat passibilitati. Et p hoc pz solo ad 4m q̄ eñ corp⁹ ei⁹ non dū erat glificatū: poterat aliquā impssionez a corporib⁹ celestib⁹ accipere: aīa aūt q̄ glificata erat ⁊ sup angelos exaltata: nihil poterat ab eis accipere.

Xp̄s liberauit a duob⁹

¶ Utruz aīa xp̄i habuit omnipotentiā sicut ⁊ omniū scientiam

D qrtū sic pcedif᷑ q aia xpi habuit oipotētiā sicut ⁊ oiz sciaz pmo p hoc q dr ma. vlt. Data est mihi ois ptās in celo ⁊ in terra. ⁊ loquif ſm hūanaz naturā: ḡ ſʒ hūanā naturā hūit oipotētiā. ¶ Preterea. xps hūit oīʒ sciam sʒ scia est practica ⁊ speculatiua ḡ ⁊ ipe habuit de oībus reb⁹ sciaz practicā: sʒ scia practica est ſʒ quā aliqs scit facere aliqd: ⁊ pōt facere: qꝛ scia practica ē cā rez: ḡ aia xpi habuit oipotentiā. ¶ Preterea aia hūana ē imago trinitatis p potētiā volūtatē ⁊ sciaz sʒ aia xpi inq̄tū fuit imago dei capax fuit ois scie: ḡ pari rōne oipotētie. ¶ Pretea. sicut potētia dei ē īfinita: ita ⁊ scia: sʒ īfinitas scie n̄ phibet qn oiʒ scia xpo cōicata sit: ḡ nec īfinitas potētie phibet qn sibi oipotētia cōicata sit. ¶ Pretea. sic ī aia hūana est possibilitas ad recipiēdū oia p intellʒ possibilē q ē oia fieri: ita est in ea possibilitas ad faciēdū oia p intellm agētē q est oia facere: sʒ xpo est cōicata oim scia inq̄tū aia ei⁹ est receptiua oiʒ: ḡ simil'r debuit sibi cōicari omnipotētia. ¶ Sʒ cōtra potētia hʒ rōnē pncipij vt dr in. 5. met. sʒ nō potuit cōicari aie xpi q esset pnm oiʒ: qꝛ sic esset pmuʒ pnm qd est soli⁹ dei: ḡ nō potuit sibi cōicari oipotētia. ¶ Pretea. p potētiā dei aia xpi cōseruaf in esse: sʒ nō potuit sibi cōicari vt ipa seipaʒ ɔseruaret in esse: qꝛ sic nō esset creatura. ḡ nō potuit sibi oipotētia ɔmunicari. ¶ Preterea. nulli⁹ sub̄e finite est ṽt⁹ actiua īfinita sʒ aia xpi ē sub̄a finita: ḡ nō potuit sibi cōicari infinita potētia q est immipotētia.

Respōdeo dōm q vnū qdq ē actiuum ſm q est ens actu. vn̄ q̄to aliqua hn̄t deficiēti⁹ eē tāto minus sunt actiua sicut pʒ de materia pma: in qua nō ē actiua potētia: qꝛ tenet vltimū gradū in entibus: ⁊ iō potētia actiua cōmensuraf essentie. Et pp̄ter hoc sicut aie xpi non potuit cōicari q haberet infinitatē essentie: ita necʒ oipotētia sibi cōicari potuit necʒ alicui creature cōicari pt: credo tn̄ q ois potētia q alicui creature cōicari pōt sibi cōita fuit multo abūdāti⁹ vt. s. materia elemētaris magis obediret sibi adnutum q̄ actiuis q̄litatibus vel ētʒ ṽtuti celesti: ⁊ q magis potuissʒ mouere celū q̄ aliqs angelus si tamen angeli mouent orbes. Potentia aie christi

Ad primū ergo dōm. q oipotētia data est xpo q̄tū ad psonam ab eterno sed q̄tū ad naturā humanam in ipa conceptione nō q natura hūana vel aliqua pars eius oipotētia informaref vt oipotēs dici possit: sed ſm moduʒ quo et alias pp̄rietates cōicāt sibi nature pp̄ter vnitateʒ ypostasis: tn̄ in resurrectiōe manifesta est ⁊ iō tūc data dr ſm illū modū loquēdi quo res dr fieri quādo innotescit. ¶ Ad 2m dōm q xps habuit oim rerū sciam: non tātum speculatiuā: sed etiaʒ practicā: non quidez qua ipsas res faceret: sed sciuit qualiter a deo sunt facte. scia aūt practica q̄uis sit quodā modo cā opationis inq̄tum dirigit in ope: non tn̄ est sufficiēter cā: qꝛ ab ipsa nō produciſ res nisi assit potentia actiua rei. vnde X p̄s habuit sciaʒ speculatiuā ⁊ practicaʒ.

xp̄s habuit oēm sciētiam practicam quidē sz nō practice: qz nō ordinauit ad opus. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ vniuersalitas possibiliū deo: cōmensurat diuine essentie: qz ꝑm hoc infinita pōt: qz habet esse non limitatū: sed vniuersalitas eoꝝ q̄ scit scia visiōis nō cōmensurat eēntie eius: etiā si mūdus duraret semꝑ: per hūc modum quo modo est: qz semꝑ posset plura facere ꝑm vnūqδꝙ tēpus ꝙ que fecit et plures spēs: et plura rerum genera ꝛ plures mūdos: et ideo ꝙuis olm sciētia qua de⁹ scit scia visionis sit cōicata aie xp̄i: nō tñ oipotētia qua de⁹ potest facere: sibi cōicari potuit: sicut nec essentia infinita.

¶ Ad 4^m dōm: ꝙ in oipotentia includūtur oia ad que diuia potentia se extēdit ex infinitate sue essentie ꝑm quam est actiua infinitorū ꝑm quēlibet modum: sed in scentia oim que dr̄ xp̄o cōicata nō includūtur oia q̄ deus pōt facere: vt dictū est. et iō oipotentia cōicari nō potuit: nisi habēti eēntiā infinitā: sicut nec scia oīz simplr̄ q̄ deus pōt facere nisi cōprehēdēti eēntiā infinitā: vt prius dictū est. ¶ Ad 5^m dōm: ꝙ potētia intellectus agentis nō est: vt faciat omia simplr: sed vt faciat omnia esse intelligibilia: et ideo ratio non est ad propositum.

¶ Expositio textus.

In nullo creatura creatori equatur.) Intelligendum est ꝙtum ad rationē rei habite: et quan tū ad modū habendi: qz et si aliqd idem conueniat deo et creature: non tñ ꝑm eūdē modum vel eandē rationē. (Nenouit q̄ sunt dei ꝛc.) Non excluditur ꝑ hoc pater et filius q̄ hn̄t candem cognitionem quam et spiritussanctus. (Naturaliter capax est scientie.) Est enim facta anima ad cognoscendū oia: non autem ad faciendum omnia.

¶ De hois defectib⁹ quos assumpsit xp̄s in humana natura. ¶ Distinctio. xv.

Llud quoqꝫ pretermittendum nō est ꝙ dei fili⁹ nām hois accepit passibilē aiaz passibilē: carnē passibilē ꝛ mortalē. vtici ꝓbaret verū corpus hr̄e suscepit defectus corpis. s. famē ꝛ sitim ꝛ hmōi. et vt verā animā ꝓbaret hr̄e suscepit defectus aie. s. tristitiā timorē dolorez ꝛ hmōi. Ois aūt sensus anime est Nō eñ caro sentit: sz aia vtens corpe velut instrumento. vñ Aug. super Gen. in lib. xij. nō corpus sentit: sz aia per corpus: quo velut nūcio vtitur ad confirmandum in seipsa qδ extrinsecus nunciatur. Sicut ergo aia qδ foris est ꝑ corpus tanꝙ instrumentū videt vl' audit: ita etiā per corp⁹ sentit mala q̄ sine corpore non sentiret: vt famē et sitim et hmōi. vnde non immerito defectus corporis dicuntur. Quedam autē non ꝑ corpus: immo etiā sine corpore sentit: vt est timor ꝛ hmōi Sentit

Diuia q̄ cum corpe q̄ sine corpore sentiant.

Sētit igit aīa dolores: sʒ qͣ̄sdā p īstrumētū corpis: qͣ̄sdā ꝟo nō. Suscepit aūt xp̄s sic verā naturā hoīs: ita et veros defect⁹ hoīs. sʒ nō oēs. Assumpsit eī defect⁹ pene: sʒ nō culpe. Nec tm̄ oēs defect⁹ pene. sʒ eos oēs q̄s eum assumere expediebat: ⁊ sue dignitati nō derogabat. Sicut ei p hoīem hō fact⁹ est: ita p eū hoīs defect⁹ suscepit. Suscepit em̄ de nr̄o vt de suo nobis tribueret: ⁊ vt nr̄m tolleret. Suscepit em̄ nr̄am vetustatē vt suā nobis īfūderet nouitatē. Simplā accepit ille vetustatē. i. pene vt nostrā duplā cōsumeret i. pene ⁊ culpe.

¶ Qualr̄ accipiēdū sit illud qd̄ ait Leo papa.

Tradit auctas q̄ dn̄s nr̄ i se suscepit oīa īfirmitatis nr̄e p̄ter pcm̄ Qd̄ nisi accipiat de illis tm̄ q̄ eū sumere p nobis oportuit ⁊ decuit: falsum eē pbabit. Nō em̄ assūpsit ignorātiā aliq̄: cū sit ignorātia q̄dā q̄ dfect⁹ ē. neq; pcm̄ ē. s. ignorātia iuīcibilis. Nā vincibilꝫ pcm̄ ē: si tm̄ de his ē q̄ nobis expedit scire. Sūt em̄ q̄dā quoꝝ scia nō affert vl̄ ignorātia nō īpedit salutē Et forte taliū reꝝ ignorātia defect⁹ nō ē. Cōstat autē in nobis eē ignorātia atq; difficultatē volēdi vel faciēdi bonū: q̄ ad miseriā nostram ptinet. vn̄ Aug. in li. iij. de libe. arbi. Approbare inq̄t falsa p veris vt erret iuit⁹. ⁊ resistēte atq; torquēte dolore carnalis vinculi: nō posse a libidinosis opib⁹ tēpare: nō ē natura instituti hoīs: sʒ pena dānati. Ex qua miſia peccātib⁹ iustissime īflicta libat dei grā: q: spōte hō lib. arb. cadere potuit: nō ēt surgere ad q̄ miseriā ptinet ignorantia ⁊ difficltas: q̄ patit oīs hō ab exordio natiuitatꝫ sue nec ab isto malo q̄sq̄ nisi grā dei libat. Ecce euident dic̄ hic. Aug. ignorātiā q̄ q̄sq; inuit⁹ falsa p veris approbat: ⁊ difficultatē q̄ nō pōt tēperare se a malo: ad miseriam nr̄aʒ ptinere. ⁊ penā eē hoīs hec aūt xp̄s nō habuit. Non igit accepit oēs defect⁹ nr̄e infirmitatis p̄ter peccatum.

Xp̄s nō assumpsit ignorātiaʒ.

¶ Qd̄ ignorātia talis ⁊ difficultas nō sit peccatum.

Ed forte aliq̄s dicet illa eē pcm̄. Cui obuiat quod Aug. tradere vr̄. b. s. deū īculpabilr̄ an̄ pcm̄ ī exordio ꝯditōis hōī potuis se tradere: vt eēnt ei naturalia: ita ī lib. retractationū inquiēs. Ignorātia ⁊ difficultas ēt si eēnt hoīs pmordia

naturalia nec sic culpandus de⁹ sȝ laudād⁹ eēt. Sed si h̄ hō̄ i pumordio nālit hūisset nūqd i eo eēnt defect⁹ ⁊ pene. Si defect⁹ ⁊ pena ei idita fuisset añ pctm̄: iniuste cū eo agi videref: si añ culpam sētiret penā. Ob h̄ sane dicimus illa nō fuisse defect⁹ vel penas si hoī naturalr̄ īfuissent: sicut nō fuit hoī añ pcm̄ nōdū grām adepto defect⁹ siue pena non posse ꝑficere. Sed postq̄ grām recepit p quā ꝑficere potuit: ⁊ ad tp̄s et ꝑficit: eāq̄ȝ culpa sua post amisit: simulq̄ȝ ꝑficiēdi facl'tatē pdidit: defect⁹ fuit ei et pena nō posse ꝑficere. s. malū declinare ⁊ bonum facere Oēs igit̄ defect⁹ nr̄os suscepit xp̄s p̄ter pcm̄: q̄s ei cōueniebat suscipe ⁊ nobis expediebat. Sūt ei plura egritudinū gn̄a ⁊ corp̄is vicia. a q̄b⁹ oīno imunis extitit: q̄s eī defect⁹ hūit: vel ad ostēsionē vere hūanitatis vt timorē ⁊ tristitiā: vel ad iplet̄ōēȝ op̄is ad qō venerat: vt passibilitatē ⁊ mortalitatē: vel ab imortalitat̄ desp̄atiōe speȝ nr̄aȝ erigēdā vt mortē suscepit.

¶ Qō sola volūtate illos d̄fect⁹ suscepit: nō necītate conditionis sue.

Os aūt d̄fect⁹ nō ꝯditiōis sue necītate: sȝ mis̄atiōis volūtate suscepit: vos q̄deȝ hūit d̄fect⁹ sic̄ ⁊ nos: sȝ nō ex eadē cā. Nos ei ex pcō originali hos defect⁹ trahim⁹ sic̄ apl's īsinuat dicēs. Corp⁹ q̄dē pp̄ pctm̄ mortuū ē. i. necitatē moriēdi hȝ i se. Xp̄s āt nō ex pctō hmōi hūit defect⁹: qꝛ sine pctō ē ꝯcept⁹ et nat⁹: ⁊ i t̄ris ꝯuersat⁹: sȝ ex sola mis̄atiōis voluntate de nr̄o i se trāstulit verā īfirmitatē: sic̄ accepit verā carnē. quā sine oī īfirmitate assūere potuit: sicut eādem absq̄ȝ culpa accepit.

¶ Auctoritatib⁹ ꝓbat xp̄m s̄m hoīem vere dolores sensisse et timuisse.

Ed qꝛ nōnulli de sēsu i passiōe hūanitatis xp̄i male sensisse īueniunt̄: asserētes siīitudieȝ atq̄ȝ imaginē passiōis et doloris xp̄m hoieȝ ptulisse: sȝ nullū oīno doloreȝ vl' passionē sensisse: auctū testimoniis eos cōuincētes īdubitabile faciamus. Qō sup̄ diximꝰ ꝓpb̄a Jsai. dic̄. Uere lāguores nr̄os ip̄e tulit: ⁊ dolores nr̄os ip̄e portauit. Et vitas ip̄a i euāgelio ait. Tristis ē aīa mea vsq̄ȝ ad mortē. vbi et legit̄. Cepit ies⁹ pauere ⁊ tedere. Propheta et ex p̄sōa xp̄i ait. Repleta ē mal' aīa mea. Qō exponēs Aug. ait. Nō vitiis ⁊

pctis: sz hūanis mall'. i. dolo
rib⁹ fuit repleta aīa xpi: qb⁹
ipa cōpatit carni. Nō eñ do
lor corpis pōt eē sine aīa. do
lore aūt aīa ēt nō dolēte cor
pore pt. Hos āt hūane inr=
mitatis defect⁹ sic ipam car
nē ac mortē nō ɔditōis necī
tate sz mīsatiōis volūtate su
scepit. Amb. ēt ī lib. iij. ō tri.
sic ait. Scriptū ē. Pr si poss̄e
est trāseat a me calix iste. Ti
met q̄ xps: z dū Petr⁹ nō ti
met xps timet. Petr⁹ dixit.
aīam meā pono ꝓ te: xps di
cit: aīa mea turbat. Utrūqꝫ
verū ē z rōnis plenū ꝙ z ille
q̄ ē iferior non timet: z ille q̄
supior est gerit timētis affe=
ctū. Idē in eodē. Ut hō tur=
bat: vt hō flet vt hō crucifi=
git. Per nām hois z tedia=
uit z resurrexit xps. Nō tur
bat ei⁹ virt⁹ non turbat ei⁹
diuinitas: sz turbat aīa: ſm
hūane fragilitatis assūptio=
nē turbat. Nā q̄ suscepit ani
mā suscepit ēt aīe passionez
Nō eñ eo q̄ de⁹ erat aut tur
bari aut mori posset. Idē iz
eodem. Suscepit tristitiam
meā. Cōfidēt tristitiā noio
q̄ crucē predico. Ut hō hūit
tristitiā quā ī eo suscepit af=
fectu: mihi cōpatit. mihi tri
stis est: mihi dolet. Ergo ꝓ
me z in me doluit: q̄ ꝓ se ni=
hil habuit qd doloret. Do=
les igit dñe iesu mea vulne

Nota
ṽba.

ra non tua. quia tu non pro
te: sed pro me doles. Hiero=
nymus quoqꝫ in explana=
tione fidei ait. Nos ita dici
mus hominem passibilem
a dei filio susceptum: vt dei=
tas impassibilis permane=
ret. Passus est enim dei fi=
lius non putatiue: sed vere.
Omnia que scriptura testa
tur ſm illud quod pati po=
terat scz ſm substantiam as
sumptam. Licet ergo perso
na filij susceperit passibilez
hoiem: ita tñ ei⁹ habitatiōe
ſm suā subam nihil passa ē.
vt tota trinitas quam impas
sibilem necesse est confiteri.
His alijsqꝫ auctoritatibus ꝑ
spicuuz fit christum vere pas
sibilē assumpsisse hominem
atqꝫ in eo defectus et affe=
ctus nostre infirmitatis su=
scepisse: sed voluntate nō ne
cessitatis conditione.

¶ Hic ponit q̄ predictis ad=
uersari videntur.

Uedā tñ repiunt ī
sctōꝝ tractatib⁹ q̄
ꝓmissis aduersari
vident. Nā sup il
lū locū psalmi. Clamabo z ñ
exaudies. Aug. tradere vide
tur xpz nec vere timuisse nec
vere trāstatum eē sic dicēs.
Quō h̄ dicit q̄ pctm̄ nō fecit
nec īuēt⁹ ē dol⁹ in ore ei⁹?
Sed de nobis corpore suo
hoc dicit. Corporis enim sui

idest ecclie gerebat psonā:sicut et alibi cū dixit. Trāseat a me calix iste:p nobis loqtur. Nisi forte puteť timuisse mori. Sz nō vere timebat dñs pati tertia die resurrecturus:cū arderet paulus dissolui et eē cū xpo. Nō enim fortior ē miles qȝ imperator: Miles ergo coronādus gaudet mori:et dñs coronatus timet mortē: Sz infirmitatē nostrā repsentās p suis infirmis q timēt mori hoc dixit. Uox illorū erat. Hieronymus ēt ait. Erubescāt qui putant saluatorem timuisse mortē: et passionis pauorē dixisse. transeat a me calix iste.

¶ Determinatio auctoritatum.

NE aūt i sacris lrīs aliq aduersa diuersitas eē puteť: harū auctoritatū verba i hūc modū accipiēda dicimus:vt nō veritatē timoris et tristitie vel passionē. sed timoris et tristitie necessitatē et passionē a xpo remouisse itelligant: Habuit eī xps verū timorē et tristitiā i natura hois:et nō sicut nos q membra eius sumus. Nos aūt cā pcī nrī his defectibus necessario subiacemus:et i nobis sūt isti defectus sz ppassionē et passionē.sz i xpo nō nisi sm ppassionē. Sicut eī i pctis gradus qdā notant passio et ppassio ita et i his affectibus penalibus Afficit eī qs interdū timore et tristitia:ita vt mētis intell's moueaľ nō ide a rectitudie vel dī contēplatiue: et tūc ppassio ē. Aliqñ vo mouet et turbaľ: et tūc passio ē Xps vero nō ita fuit turbatus i aia timore vl' tristitia vt a rectitudie vl' dei cōtemplatiōe aliqtenus declinaret Scdz quē modū itelligiť cū dr nō timuisse vel tristis fuisse:vñ Hiero. sup Mattheū. vbi legiť: cepit cōtristari et mestus eē. vt vitatem inqt pbaret hois assūpti vere contristatus ē. Sz nō passio eius dñaľ aio. verū ppassio est. vñ ait. Cepit cōtristari Aliud est eñ cōtristari:aliud incipe cōtristari. Qd est. Aliť ptristaľ qs p ppassionem:alr p passionē. Idēqȝ sm hāc distictionē aliqñ dr xps nō vere timuisse:aliqñ vere timuisse qr verū timorem habuit et tristitiā:sz nō sm passionem neqȝ ex necessitate pditiōis vñ Aug. ex his cāis volens assumi dictorum itelligentiam: dicit xpz nō vere timuisse vl' tristatū eē:et incōtinēti verā tristitiā hūisse. His verbis infirmos in se pfigurās dñs ait. Pr si fieri pōt trāsfert a me calicē istū. Non eñ vere

Gradus in peccatis.

Propassio quō fuit in xpo.

timebat dñs pati tertia die resurrectur⁹: cum arderet Paul⁹ dissolui: ⁊ eē cū xp̄o: Iste gaudet coronandus et tristis est domin⁹ coronaturus. Ecce hic videt augustinus tristitiam et timorem a xp̄o remouere. Continuo autem subiunxit. Sz tristitiam sic assumpsit quomō carnez Fuit em̄ tristis vt euāgeliū dicit. Si enim nō tristis fuit cum euangelium dicat: tristis est anima mea vsq; ad mortem ⁊c. ergo et qñ dicit dormiuit iesus non dormiuit vel quando dicit mādūcasse non manducauit. Et ita nihil sanum relinquetur vt dicat etiam qz corp⁹ ei⁹ nō erat verū. Quicquid ergo d̄ illo scriptum est verū ē et factum est. Ergo ⁊ tristis fuit. Sed voluntate tristitiam suscepit veram quomodo volūtate carnē verā. Ecce aperte noscis eundem sibi in his v̄bis ꝯtradicere nisi varias dictorum discerneret cās: ex intelligētia verborum assumēda est. Ueritas. Si enim discernatur intelligentie cā predictorum verboruz nihil occurrit contradictionis.

De quibusdam hylarij capitulis valde obscuris que videntur communi sententie obuiare.

Terrētū magis mouēt ac difficiliorē afferūt q̄ōnē verba hylarij: q̇bus vr̄ tradere ict⁹ ⁊ vulnera et h̄mōi sic in xp̄m incidisse vt passiōis dolorē nō icuterēt Sicut telū tractū p̱ aquam vel ignē vel aera ea facit q̄ ⁊ cōtrahit p̱ corpa aīata: qz p̱forat ⁊ cōpungit: nō tm̄ dolorē īgerit: qz nō sunt ille res doloris capaces. ita ⁊ corp⁹ xp̄i sine sensu pene vim pene excepisse dicit. Qz sicut corpus nr̄m nō hz talē naturaz vt valeat calcare vndas: ita corp⁹ xp̄i dicit nō habuisse naturā nr̄i doloris: qz nō habuit naturā ad dolēdū. Ait em̄ hylari⁹ i. x. li. de tri. vnigenit⁹ deus hoiem verū ſm similitudinē nr̄i hois nō deficiens a se deo sumpsit: in q̄ q̄uis ictus incideret: aut vulnus descēderet: aut nodi cōcurrerēt aut suspensio eleuaret: afferrēt q̇dē hec ipetum passiōis: nō tm̄ dolorē passionis inferrēt: vt telū aliquod aquā pforās: vl' ignē cōpungēs: vl' aera vulnerās: oēs q̇dē has passiōes nāe sue infert: vt pforet: vt ꝯpungat. vt vulneret: sz nām suā in h̄ passio illata nō retinet: dū in nā nō ē vel aquā forari: vel cōpungi ignē. vel aera vl'nerari. q̄uis nāe sit teli vulne-

Hylarij has sententias dixit retractasse. rare et pungeret forare. Passus inuenit quidem christus: dum ceditur dum suspenditur: dum moritur: sed in corpus irruens passio: necnon fuit passio. non tamen naturam passionis exercuit: dum et penali mysterio pena deseuit: et virtus corporis sine sensu pene vim pene in se deseuientis excepit. Habuit sane illud domini corpus dolorem nostri naturam. Si corpus nostrum id naturae habet vt calcet vndas: et desuper eat fluctus nec clause domus obstaculis arceatur. At vero si domini corporis solum ista natura sit vbi feratur in humidis: et sistat in liquidis et structa transcurrat: quid per naturam humani corporis carnem ex spiritusancto conceptam iudicamus? Caro illa de celis est: et homo ille de deo est habens ad patiendum corpus: et passus est: sed naturam non habens ad dolendum. Item in eodem. Videamus an ille passionis ordo infirmitatem in domino doloris permittat intelligi. Dilatis enim causis: ex quibus metum domino heresis ascribit res ipsas vt geste sunt inferamus. Nec enim fieri potest vt timor eius significetur in verbis: cuius fiducia continuatur in factis. Timuisse igitur heretico passione videtur Sed ob ignorantie huius errorem Petrus et sathanas et scandalum est. An ne timuit qui armatis obuius prodijt et in corpore eius infirmitas fuit: ad cuius occursum consternata persequentium agmina supinatis corporibus conciderunt? Quam igitur infirmitatem dominatam huius corporis credis: cuius tantam habuit natura virtutem. Sed forte dolorem vulnerum timuit. Quem rogo o tu dominice infirmitatis assertor penetrantium carnem claui habuit terrorem: qui excisam aurem solo restituit attactu? Producens aurem hec manus clauum dolet et sentit vulnus: qui alteri dolorem vulneris non reliquit. Pungende carnis metu tristis cuius tactu caro post cedem sanatur. Idem: collatis igitur dictorum gestorumque virtutibus demonstrari non est ambiguum: in natura corporis eius infirmitatem corporee nature non fuisse: et passionem illam licet illata corpori sit. non tamen naturam dolendi corpori intulisse. Quia licet forma corporis nostri esset in domino: non tamen vitiose infirmitatis nostre forma erat in corpore: quod ex conceptu spiritussancti virgo progenuit. Audisti lector verba Hylarij quibus dolorem excludere videtur: sed si excussa sensus et impietatis ebetudine premissa diligenter intendas: atque ipsius scripture circunstantiam inspicias: dictorum. rationem atque virtutem percipere vt cunque poteris: et intelligentiam arguere Mira hylarij opinio.

non attētabis. Intelligit eñ ea rōne dixisse dolorē passionis in xp̄m nō incidisse ꝛ virtute corporis xp̄i excepisse vim pene sine sensu pene: qr causa ꝛ meritū doloris in se non habuit. Qđ videt notasse vbi ait. Nō habēs naturā ad dolendū. Et iō nō iudicāda ē caro illi⁹ ſm naturā nr̄i corporis nec in eo ēt dominiū habuit passio. Ita ēt nō habuit naturā ad timendū vel tristādū qr nō habuit talē naturā in q̄ esset cā timoris vel tristitie. Itaq̧ necessitas timēdi nō fuit ī eo: sicut ē in nob: nec nā doloris fuit in eo sicut ī nobꝭ. Tristiciā tñ in eo fuisse cōsequenter asserit: sꝫ causaꝫ ei⁹ extitisse nō suā mortē: sꝫ defectū Petri ꝛ alioꝝ aplo꜄. Dicit eñ xp̄m nō pp̄ mortē: sed vsq̧ ad morteꝫ tristeꝫ fuisse. His verbis interrogo q̇d sit tristeꝫ esse vsq̧ ad mortē. Nō eñ eiusdē significatiōis ē tristē eē pp̄ mortē ꝛ vsq̧ ad mortem. Qr vbi pp̄ mortē tristitia ē: illic mors cā tristitie est Ubi ꝟo tristitia vsq̧ ad mortē est mors non tristitie causa est: sed finis. A deo autem non propter mortem suscepta est tristitia vt sit destituta per mortez. Nō ergo sibi tristis est: sed illis q̇ ī scādalo p infirmitatē carnis erāt futuri: quos monet orare ne

Sens⁹ catholic⁹ elicit ex ꝟbis.

inducāt ī tētationē: q̇ añ polliciti erāt se nō scādalizari.

❡ Diuisio textus.

Ostquā magister determinauit de his q̄ xp̄s cuꝫ natura humana assumpsit ad dignitatē ptinētia. hic determiat ð his assumptis q̄ ptinēt ad defectū. Et diuidit in duas ptes. pⁱo determiat de defectib⁹: q̄s xp̄s cū hūana nā assumpsit. scđo ðtermiat modū quo hm̄ōi defect⁹ in xp̄o fuerūt. di. xvj. ibi (hic oritur qō.) pⁱa ī duas. pⁱo determiat ꝟitatē. scđo excludit errorē ibi. (Sꝫ qr nōnulli.) pⁱa ī duas. pᵒ. ośdit quos defect⁹ cū hūana nā assūpsit xp̄s. scđo ostēdit q̄ fuit cā assūptiōis. ibi. (hos aūt defect⁹.) pⁱa iteꝝ ī duas ptes. pmo ośdit ꝙ xp̄s ī nā nr̄a accepit ðfect⁹ penales ꝛ nō culpe. scđo ostēdit q̄s ð penalib⁹ ðfectib⁹ nō assūpsit ibi. (Tradit auctas) circa qđ duo facit. pᵒ. ośdit q̄s ðfect⁹ penales nō suscepit ex pte ale. scđo q̄s ðfect⁹ corpales ñ suscepit ibi. (Sūt. n. pⁱa egritudinū. circa pᵐ duo facit. pᵒ ośdit ꝙ xp̄s ñ suscepit ignorātiā aut difficultatē ad bonū faciēdū. 2ᵒ ośdit ꝙ hec ñ sunt culpa: sꝫ pena ibi: (Sꝫ forte dic aliq̇s.) (Sꝫ qr nōnulli.) hic excludit errorē. et duo facit. pᵒ obijcit ꝯ errātes. 2ᵒ. soluit illa q̄ pse illi iducebāt ibi: (q̇dā tñ repiūt.) ꝛ hec diuidit ī duas. pᵒ soluit obiectiōes ð passiōib⁹: q̄s dixerāt eē ale tm̄: sic tristitia. ꝛ hm̄ōi 2ᵒ soluit ð illis q̄ sunt anime p corpus sicut dolor sensibilis ibi: (Uerumtamen

magis.) Circa pͥmum tria facit. Primo ponit obiectionē. Scd'o soluit. ibi. (Ne aūt i sacris.) Tertio solutionē ↄfirmat. ibi. (Unde lex.) (Uerūtamē magis.) Hec ps etiā diuidit in duas. Primo pōit obiectionē. Scd'o soluit. (Sed si excussa.) Hic ē duplex q̄stio. Primo de his defectib' in gnali. Secundo spāliter de passiōib' aie.

Questio. I.

Irca primū querūt tria. Primo vtrū xp̄s debuerit assumere naturā humanā cū hmōi infirmitatib'. Scd'o vtrū oēs nr̄os defect' suscipe debuerit. Tertio vtrū hos defect' q̄s assumpsit cōtraxerit.

Utrum xp̄s naturā humanaz cum defectib' et infirmitatibus accipere debuit.

D primuz sic pcedit. Uidetur q̄ christ' hūanaz naturam cū infirmitatibus huiusmodi defectuū susci scipere nō debuit. xp̄s eīm p suaz incarnationē votis antiquorum patrum satisfecit. Isaie. 51. dr ad exprimendū desideriū sanctoruz patrū. Cōsurge cōsurge induere fortitudinē. ec. ergo nō debuit vestire indutus infirmitate carnis. Preterea hmōi defectus pene sunt. sed pena nō ē iuste: nisi vbi culpa est: cum igit absq; oi culpa fuerit: videt q̄ penales defectus suscipe nō debuit. Preterea contraria contrariis curant: sed xp̄s venerat curare nr̄as ifirmitates ergo debuit contraria assumere scz robur et fortitudinē. Preterea ipse venerat ad vincenduz diabolū: sed vincere est op' fortitudis: ḡ nō debuit assumere ifirmitatez. Preterea sicut culpa derogat iusticie: ita ifirmitas derogat vrtuti: sed xp̄s nō debuit assumere defectus culpe ne derogaret diuine iustitie. ḡ silr nec debuit suscipe infirmitates penales ne derogaret diuine ꝟtuti. Preterea ipē venerat ad hoc q̄ hoies in diuinā cognitionē adduceret: sz p infirmitates magis a sui cognitiōe adducebat: vt dr Isaie. 53. Uidim' eū despectū. et sequit. vnde nec reputauim' eū: ergo nō debuit hmōi infirmitates assumere. Sed ↄtra. Heb. 2. In eo in quo passus est et tentatus potēs est et his qui tentātur auxiliari: sed xp̄s ad auxiliū dū hoibus venerat. ergo debuit eoꝝ defectus suscipe. Preterea xp̄s venerat ad redimēdū genus hūanū. sed opus redēptiōis congrue cōpleri nō poterat. nisi per passionez. vt ifra dicet. ḡ debuit defect' assumere ꝑm q̄s passibil fuit. Preterea xp̄s ad hoc venerat vt eēt mediator inter nos et deū. ergo debuit cōicare cū vtroq; sed cū deo cōicauit in iustitia ḡ nobiscū debuit cōicare i pena:

Respōdeo dicendum q̄ xp̄s ad hoc vēit vt hūanū gen' in deuz reduceret a quo p pctm̄ abductum erat. Et iō sicut mediator ea q̄ dei sunt in nos transfudit scz gratia et iustitiaz. et ea q̄ nr̄a sunt quodā mō in deū. nō autē nr̄a. q̄ a nob tm̄ sunt. nō a deo scz pctā. q: per hec ad deū non ordinamur. sed magis deordinamur ab eo. sed ea q̄ a deo in nobis sunt que oia in se ordinata sunt et ad ipm nos ordinātia: et

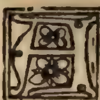
mysterium mediatoris.

ideo ea q̄ fecit in nob deꝰ trāstulit in deū: nō quidē in naturā diuinā: sꝫ psonā ea assumēdo. Fecit aūt deꝰ in nobis nām et perfectiōes nāe ꝛ defectꝰ penales: ꝛ ēt quosdā nāles: sicut idigētiā cibi quā etiā hō in statu innocentie habuisset: et iō hos defectus siľ cū nā in sua psona suscepit. hec em̄ in sua psona suscipe est ipsa deo repsentare ad placandū ipsum nobis.

Ad primū ergo dicendū ꝙ desiderium sctōꝝ patrū fuit vt veniret in fortitudie spūali .s. gratie ꝛ scientie ꝛ virtutꝫ. q̄ per hmōi defectus: quos xp̄s assūpsit: nō ipeditur. ¶ Ad 2m dōm ꝙ ꝯꝗuis culpa nō p̄cesserit in ip̄o tamē p̄cessit in nā hūana quā deo reconciliare venerat. et ideo inquantū cōsideratꝛ vt gerens vicē totiꝰ nature in satisfaciēdo pro ip̄a q̄cq̄d in nā hūana ad defectū ptinens rōnem iuste pene hꝫ ēt in ip̄o habuit. ¶ Ad tertiū dōꝫ ꝙ infirmitas curatꝛ optime p curationem sue cause: et p ꝯñs p ꝯtraria cāe Causa autē hoꝝ defectuū in nobis ē culpa: et iō per ꝯtraria culpe hos defecꝰ curare debuit .s. p gratiā et ꝟtutes. ¶ Ad 4m dōm ꝙ venerat vincere fortē per iustitiā satisfaciēdo: et iō oportuit ꝙ haberet defectus: fm quos satisfaceret. Et p̄terea p fortitudineꝫ oppositā istis defectibꝰ nō vincitur diabolus: sed p fortitudineꝫ virtutis et gratie. ¶ Ad 5m dōꝫ ꝙ culpa nō solū repugnat deo: qꝛ in ip̄m nō cadit: sed etiā qꝛ ab ip̄o separat: qꝛ est pu͛ersitas voluntatis fm ꝗ aīa nata est deo coniungi sed infirmitas ꝯꝗuis in deū nō cadat: tamen a deo nō separat: et ideo non est siľis ratio.

¶ Ad sextū dīm. ꝙ xp̄s nō venerat manifestare se fm humanaꝫ naturaꝫ. sed fm diuinā. vñ dixit ego nō quero gloriā meā: sed eiꝰ q̄ me misit: gloriā aūt dei magis clarificauit p assumptā infirmitatē: inquantū inuētū est ꝙ id qđ est infirmius dei: est potētius hominibus. pͥme Corin. primo.

¶ Utrum omēs defectus preter peccatum accipere debuit.

Ad secūdū sic pceditur. videt ꝙ xp̄s debuit oēs defectus p̄ter pctm̄ assumere. Heb. 2. dī. ꝙ debuit p oīa fratribus assimilari: vt miſicors fieret: sed mīa respicit oēm miseriā. ergo debuit oīs nr̄os defectꝰ. ¶ Preterea sicut dicit Dama. qđ est inassumptibile est incurabile: sꝫ ip̄e venerat oēs nr̄os defectus curare. ergo debuit oēs suscipe. ¶ Preterea in susceptione nostroꝝ defectuū manifestatꝛ xp̄i hūilitas: sꝫ ip̄e humiliatꝰ est ꝙtumcūqꝫ hūiliari potuit: vt dicit Ber. ꝗ ip̄e debuit oēs nr̄os defectus suscipe. ¶ Preterea oēs defectus eq̄lr dedecēt dei maiestatē si ergo aliq̄s suscepit: eadē ratione oēs suscipe debuit. ¶ Preterea ip̄se curauit naturā nr̄am p gratiā et infirmitatē. quā accepit: sꝫ ip̄se accepit oēꝫ gratiā: ergo omnem defectum suscipere debuit.

¶ Sed cōtra. Chrisꝰ qui totam humanā naturā curare venerat debuit integrā naturā habere: sed quidā defectus sunt qui integritati nature repugnāt: sicut cecitas ꝛ defectꝰ mēbroꝝ. ergo non oēs defectus debuit habere. ¶ Preterea chrisꝰ debuit esse perfectus in gratia: sed quidam defectus sunt qui pfectioni gra-

tie repugnāt: sicut ignorantia et difficultas ad bonū. q̄ nō oēs defect⁹ hr̄e debuit. ¶ Preterea cōtraria nata nō sunt fieri in eodē: sed q̄dā īfirmitates sunt sibi ↄtrarie ex cōtrarijs causis cāte. ergo nō potuit oēs nr̄as īfirmitates hr̄e.

Christ⁹ quos defect⁹ assūpserit ondītur.

Respondeo dōm: q͡ sicut dicit Damas. xp̄s habuit i se omnes naturales: et idetractibiles passiōes. dīr aūt passiōes nāles quecūq͡ vīr hūanā naturā cōsequūtur: siue ex cōditiōe nature: sicut indigētia cibi ⁊ potus: siue que p̄ peccato primi parentis in totā naturā deuenerūt, ex principijs nature sibi relicte causata: sicut fames sitis labor dolor ⁊ hmōi. Indetractabiles autem passiōes sunt q̄ defect⁹ gr̄e nō importāt: sicut importat p̄uitas ad malū ⁊ difficultas ad bonum et hmōi que ex carētia gr̄e vl' pfectiōis ↄtingūt. Ex hoc em̄ laus xp̄i minueret si pfect⁹ in virtutib⁹ nō fuisset: fm quas ē laus ⁊ vituperiū siue detractio fz earum opposita. Unde duo genera defectuū non assūpsit. illa. s. q̄ non vīr hūanā naturā cōsequuntur. sicut lepra: cecitas febris: et hmōi. cōtingunt em̄ ex particularibus corruptionib⁹ in singulis personis: ⁊ hos defectus assumere nō debuit qr ad curandū nāe morbum venit. Itē illa nō assumpsit q̄ ad impfectionē gr̄e ptinēt sicut ignorantiā difficultatē ad bonū et hmōi: qr ip̄e venerat ad hoc vt de plenitudine sue gratie omnes acciperemus.

Ad primū ergo dcz: q͡ debuit fratribus assimilari quantū ad illa in que oēs fratres conueniūt: que ad defectū gratie nō ptinēt. non em̄ fuit fratrib⁹ silis nisi natura speciei: et iō quantū ad actus ⁊ defectus q̄ cōsequūtur totā speciem debuit fratrib⁹ assimilari. ¶ Ad scdm dōm: q͡ sicut de⁹ curauit oēs in hoc q͡ assumpsit naturā in q̄ oēs cōueniūt: ita curauit oēs defect⁹ in hoc q͡ assumpsit illos defect⁹: in qb⁹ oēs conueniūt: ex qb⁹ quasi causis primordialib⁹ alij oriūtur. Ex passibilitate em̄ nature quā assumpsit sequit febris ⁊ omnia hmōi. ¶ Ad tertiū dōm: q͡ hūiliari debuit inquantū potuit decēter: nō aūt fuit decēs vt q̄ venerat alios in gratiā adducere defectum vel impfectionē gratie pateret: neq͡ q̄ naturā in alijs itegrare venerat ipse in his in qbus aliū itegri defectū pateret. ¶ Ad 4m dōm q͡ q̄uis oēs defect⁹ equalr sint indecētes diuine maiestati q̄tū ad suā nām: nō tn̄ q̄tū ad nā assumptā vt ptz ex dictis. ¶ Ad 5m dōm: q͡ aliq̄ defect⁹ sunt q̄ plenitudini gr̄e repugnāt: ⁊ iō ex hoc q͡ habuit oēm gratiā magis dz cōcludi q͡ non habuit oēs defectus q̄ q͡ habuit. ¶ Uel dcz: q͡ qr alios reintegrare venerat debuit in pfectiōib⁹ potētior eē nō in defectibus: qr plus indiguisset ipse reformari quā reformare: et ideo habuit oēm gratiā: non tamen omnem defectum.

¶ Utrum huiusmodi defectus susceperit vel contraxerit.

D tertium sic p̄cedit. Uit q͡ huiusmodi defectus cōtraxerit. illud enim p̄prie cōtrahit qd cū alio trahit sed ipse hos defect⁹ cū nā traxit:

ꝙ eos ɔtraxit. ¶ Preterea id qđ ex rõne originis hʒ proprie cõtrahitur. sed ex ratiõe sue origis xp̃s habuit hos defectus. qꝛ ex rõne sue originis matri similis est natus: que his defectib⁹ subiacuit. ergo ipse istos defectus cõtraxit ¶ Preterea illud cũ natura contrahit qđ ex p̃ncipijs nature causat: sed hmõi defect⁹ vt fames sitis et hmõi: ex p̃ncipijs nãe causant: quia ex actib⁹ ɔtrarioꝝ in inuicẽ: ex q̃bus hõ naturalr̃ constat. ergo hos defect⁹ contraxit. ¶ Preterea verbuʒ cõtrahẽdi s̃m ꝙ hic loq̃mur vr̃ traductionẽ importare: sʒ xp̃s habuit hmõi defect⁹ per traductioneʒ corp̃is ex corp̃e nõ ex cõditione aĩe. ꝙ xp̃s hos defectus contraxit. ¶ Preterea sicut culpa originalis contrahit a p̃re. ita iste penalitates contrahuntur ex matre: sicut dictum est in scđo libro. sed xp̃s ex matre passibili nat⁹ ẽ ↄ̃uis non ex patre pctõre: ergo hmõi penalitates contraxit.

¶ Sed contra. qđ volũtarie assumitur nõ cõtrahit: sed xp̃s voluntarie assumpsit hos defectus sicut ⁊ ipsam naturã: ergo nõ cõtraxit eos. ¶ Preterea nos dicimur cõtrahere hos defectus: qꝛ nobis debẽtur propter culpã originalem. sed in christo culpa originalis nõ fuit. ergo xp̃s hos defectus non contraxit.

Respondeo dicendũ ꝙ illđ proprie contrahitur qđ ex necessitate alio tracto trahit. Et quia ex hoc ipso ꝙ humanã naturã trahimus ex parẽtib⁹ per viciatam origineʒ: sequit de necessitate ꝙ hos defectus habeam⁹: iõ dicimur hos defect⁹ ɔ̃here. Xp̃s aũt potuit hũanã nãʒ sine his defectib⁹ assumere: sicut ⁊ cũ defect⁹ assũpsit: et iõ non fuerũt in eo ex hoc ip̃o ꝙ hũanã nãm a parẽtibus traxit: sed sicut volũtarie assumpsit naturã hũanã: ita ⁊ hos defect⁹: et p̃pter hoc dr̃ assũpsisse hos defectus non cõtraxisse.

Ad primũ ergo dõm: ꝙ hec cõiũctio con. nõ solũ notat simultatẽ tp̃is in hoc ꝙ dr̃ aliq̃d ɔtrahi sʒ ordinẽ necessarie cõsecutiõis vnius ad alterũ. ¶ Ad 2m dõm. ꝙ gñatuʒ incẽptũ hmõi assimila et qđ gñat ip̃m actiue: qꝛ agẽs similat sibi patiẽs: ꝙ aũt aliqñ nat⁹ assimilat m̃ri ex q̃ gñat materialiter est ex defectu v̄tutis actiue: que nõ põt materiã contrahere ad sui similitudinẽ. vñ vicũt mot⁹ mãe ⁊ assimilat fili⁹ m̃ri. Neutro istoꝝ modoꝝ fuit (Xp̃s ꝗ̃ũo m̃ri similis.) necessariũ ꝙ xp̃s matri assimilaretur: tuʒ qꝛ m̃r nõ fuit agẽs in generatione: sed solũ materiaʒ ministrauit: tum qꝛ nõ fuit aliquis defectus ex parte virtutis agentis .s. spũssancti: et ideo ꝙ assimilatus est matri in his defectibus hoc fuit ex sola eius volũtate. ¶ Ad tertiũ dõm ꝙ ex p̃ncipijs nature sibi relicte .i. priuate illo dono gratie qđ nature primo condite datum fuerat: vt in secũdo libro dictũ est hmõi defectus causantur: sed christus poterat naturam humanã accipere cum illa perfectione quam gratis in sua conditione natura humana acceperat: et ideo non de necessitate cõtraxit: sed volũtarie assũpsit. ¶ Ad quartũ dõʒ ꝙ v̄bũ cõtrahẽdi nõ solũ importat traductionẽ: sed necessariuʒ ordinem ad aliud tractum vt di

ctū est. ¶ Ad q̄ntum vō̄m q̄ illō habet veritatē in illis q̄ scō̄m legē nature nascunt: xp̄s aūt nō sic ex virgine natus est: sed supra naturā: ideō rō̄ nō req̄rit. Quō. II.

Deinde q̄ritur de passiōib⁹ quas assūpsit ex parte aīe. ⁊ circa hoc q̄runt tria. p̄mo si aīa xp̄i fuerit passibilis. ⁊ cuius p̄prie sit pati. scd̄o de passionibus aīalib⁹ q̄ cōsequunt ex interiori apprehensione vt tristitia ⁊ hm̄ōi tertio de passionibus q̄ sunt scō̄m sensum corporalem sicut est dolor.

¶ Utrū omne corp⁹ pati possit.

Ad primū sic p̄cedit. videt q̄ oē corpus possit pati. oē em̄ qd̄ mouet patit: q̄ motus in eo qd̄ mouet est passio vt dicitur in tertio phyicoꝝ sed oē corpus mouet ḡ oē corpus patit. ¶ Preterea. oē qd̄ recipit patit: cū pati dicat a patim qd̄ est recipe: sꝫ corpora celestia aliq̄d recipiunt. s. illuminationē: ergo patiunt: ergo talia multo magis que sunt sub eis. ¶ Preterea. oē qd̄ est potēti⁹ natū est agere in min⁹ potēs: sed oī corpe est aliq̄d potēti⁹ ⁊ oī substātia creata. ḡ oīs creature ē pati. ¶ Sed contra. oē passibile est corruptibile: q̄ passio magis facta abijcit a substātia: vt dicit in Thopi. sꝫ nō oē corpus est corruptibile ergo nō oē corpus est passibile. ¶ Preterea sicut dr̄ in p̄mo de gñatiōe oē agens est cōtrariū patiēti: sꝫ nō oē corpus hꝫ cōtrariū: ergo nō etiā omne patitur.

¶ Utrū anima sit passibilis.

Alterius querit vtrū aīa sit passibilis ⁊ videt q̄ nō sicut em̄ forme est agere: ita materie est pati sed anima nō est composita ex materia vt in p̄mo lib. dist. viij. dictum est: ergo nō pōt pati. ¶ Si dicat q̄ patit per accidens ad passionē corpis. Cōtra passionis terminus est corruptio: sꝫ aīa nō corrū pit corrupto corpe: ḡ etiā nō patit corpe patiēte. ¶ Preterea. ex hoc aīa mouet p accn̄s localr ad motū corpis q̄ est in loco corpis p accn̄s sed nullo mō hꝫ q̄litatē corporeā neq̄ p se neq̄ p accn̄s. ergo nullo mō alterat corpe per accn̄s alterato. sed passio p̄prie dr̄ in motu alteratiōis vt dr̄ in. I. de generatione. ergo aīa nō patitur per accidēs passo corpore. ¶ Sed cōtra. ad motū totius p accn̄s mouet pars: sed aīa est ps totius cōpositi qd̄ patit. ergo et ipsa aliquo modo patitur. — 1ª questiuncula.

¶ Utrū aīa xp̄i possit pati.

Alterius videt q̄ aīa xp̄i nō possit pati: q̄ nihil est dignius q̄ aīa xp̄i: sed agēs est dignius patiēte s̄m Augu. 12. sup Gen̄. ḡ aīa xp̄i nō fuit passibilis. ¶ Preterea virtus reddit aīam quietā a passionū tumultibus: ⁊ q̄to virt⁹ est pfectior tāto passiones in aīa minus dominant: sed in xp̄o fuit pfectissima virtus: ergo nullo mō fuit in aīa eius passio. ¶ Preterea impassibilitas est de rōne beatitudinis: vn̄ ponit inter dotes corporis: sed anima xp̄i fuit beata: ergo nō fuit passibilis. ¶ Sꝫ cōtra. Joh. Damasce. dicit q̄ anima corpi inciso compatit: ⁊ dolet ⁊ hoc est q̄ vnit corpori passibili — 2ª questiuncula.

sed aīa christi coniuncta est corpori passibili: ergo anima eius fuit passibilis: quia nihil compatiṫ quod non est passibile. ¶ Preterea. christus assumpsit in natura nostra defectus qui totaȝ naturam consequunṫ: qui imperfectionem gratie non important: sed passibilitas anime est huiusmodi: ergo xp̄s passibileȝ animā assumpsit. ¶ Preterea. christus venit magis curare defectus anime in nobis ꝙ defect⁹ corporis: sed ipse suscepit naturam passibilem vt impassibilitateȝ nobis acquireret: ergo debuit assumere animā passibilem vt per hoc impassibilitatē anime acciperem⁹.

Respondeo dicendū ad p̄mā questionem ꝙ cum Damasce. ꝙ passio est motus ab vno in aliō: non quilibet motus est passio: sȝ solū alteratio ꝓprie loquēdo vt dicit ph̄s in p̄mo de genera. q: in hoc solo motu aliq̄d a re abijcitur: ⁊ aliquid imprimitur quod est de ratione passionis. Motus enim localis est ſm id quod est extra rem: quod est locus. Motus autem augmenti est ſm hoc ꝙ ex eo quod iam est. s. nutrimēto producitur augmētatū in maiorem quantitatem. Ad hoc autem ꝙ sit alteratio requiritur ex parte alterati ꝙ sit res ꝑ se subsistens. Aliter enim subiectū motus esse non posset: ⁊ ꝙ sit corp⁹: quia soluȝ tal emouetur vt in. vj. Phi. probatur. Et vlterius ꝙ habeat naturam contrarietati subiectam quia alteratio est motus inter contrarias qualitates. Ex parte vero terminorum alterationis requiritur ꝙ vna qualitate expulsa alia introducatur: sic enim de qualitate in qualitateȝ transitur. Sed vlterius ad rationem passionis requiritur ꝙ qualitas introducta sit extranea: et qualitas abiecta sit connaturalis: quod contingit ex hoc ꝙ passio importat quandam victoriaȝ agentis super patiēs. Omne autem quod vincitur quasi trahitur extra terminos proprios ad terminos alienos: ⁊ ideo alterationes que contingunt preter naturā alterati magis proprie dicūtur passiones: sicut egrotatiōes q̄ sanationes: sicut patet p Damas. 3. lib. ⁊ per philosophum. 5. Meth. vnde patet ꝙ illorum corporum tantum est proprie pati q̄ possunt extra naturā suā trahi ⁊ hec sunt corruptibilia.

(Passionis rō declaratur.)

Ad primū ergo dōȝ ꝙ non omne moueri est pati nisi communiter ⁊ large loquendo: sicut etiaȝ omne moueri quoddam corrumpi est ſm Aug. ⁊ ſm ph̄m. 8. phisicorum. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ in illuminatione nō abijciṫ aliqua qualitas: sed inquantum recipitur: ⁊ iō non est passio. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ deus qui est superior omni substātia creata influit rebus ad perfectionem nature ipsarum: ⁊ ideo ſm ꝙ ab ipso recipiunt non dicuntur proprie pati neq̄ ſm ꝙ corporalia a quibuscunq̄ spiritualibus recipiunt.

Ad secundā questionem dicendum ꝙ ex dictis ex facili potest patere equaliter in aīa posse esse passio: q: cuȝ anima sit quid incorporeum sibi proprie non accidit pati nisi ſȝ ꝙ corpori applicatur: applicatur autem corpori

(Respōsio ad p̄mā q̄stiunculaȝ.)

et secundum essentiam suam secundum quod est forma corporea: et secundum operationem suarum potentiarum prout est motor eius. Secundum autem quod applicatur corpori vt forma: sic non consideratur vt quid subsistens: sed vt adueniens alteri. vnde sic non patitur per se: sed per accidens sicut alie forme mouentur motis subiectis compositis. In viribus autem anime quantum ad operationem applicatur corpori solum vires partis sensitiue: et nutritiue: sed quia operatio virium nutritiue partis est in mouere non in moueri ideo secundum eas anima non patitur: sed magis agit. Relinquitur ergo quod pati sit proprie anime secundum partem sensitiuam vt dicitur in 7. phi. sed quia huiusmodi vires non sunt subsistentes: sed forme organorum corporalium. ideo non dicuntur pati per se: nec anima secundum eas: sed per accidens: inquantum compositum patitur: vt dicitur in primo de anima. Sed quia potentie apprehensiue sensitiue sunt tantum in recipiendo speciem: que quidem non recipitur in sensu per modum rei:. sed per modum intentionis: et ideo in operatione harum virium est quidem aliquo modo pati quantum ad hoc quod sunt vires materiales: et quantum ad hoc quod aliquid recipitur. Et propter hoc dicitur in. 2. de anima quod sentire est quoddam pati. Sed quia sensus non mouetur a sensibili secundum conditionem mouentis: cum forma sensibilis non recipiatur in sensu secundum esse materiale prout est in sensibili: sed secundum esse spirituale quod est proprium sensui vnde non habet contrarietatem ad sensum: sed est perfectio eius nisi secundum quod excedit proportionem sensus: ideo non proprie dicitur pati nisi secundum hoc quod excellentia sensibilium corrumpit sensum aut debilitat. Relinquitur ergo quod passio proprie dicatur secundum vires appetitiuas sensitiuas: quia he vires et materiales sunt: et mouentur a rebus secundum proprietatem rei: quia non est appetitus intentionis: sed ipsius rei: et secundum hoc habet res conuenientiam ad animam vel contrarietatem: et ideo dicit philosophus in. 2. Ethi. quod passio est quam sequitur delectatio vel tristitia. Passio quomodo discutitur. Et Remigius dicit quod passio est motus anime per suspicionem boni vel mali. Sed quia accidit delectatio secundum coniunctionem conuenientis et connaturalis ideo adhuc magis proprie dicuntur passiones ille affectiones sensitiue: ad quas sequitur tristitia: vel etiam que sunt cum vehementia siue delectationis siue tristicie. vt dicit philosophus. 5. meta. quia sic trahitur anima extra modum suum naturalem: et sic loquimur hic de passionibus. Sed in viribus intellectiue partis: quamuis non sit proprie passio: quia immateriales sunt tamen ibi est aliquid de ratione passionis: quia in apprehensione intellectus creati est receptio. et secundum hoc dicitur in. 3. de anima: quod intelligere est pati quoddam. In appetitu autem intellectiuo adhuc est plus de ratione passionis: quia voluntas mouetur a re secundum quod est bona vel mala: que sunt conditiones rei: intellectus autem mouetur secundum apprehensionem veri vel falsi: que non sunt rei per se: sed secundum quod sunt in anima: quia bonum et malum sunt in rebus: verum et falsum sunt in anima: vt dicitur in. 6. metha. vnde magis re

cipit ala a re sm affectum: et vehementius mouet quam sm intellectum: sicut dicit Dio. 3. ca. de di. no. quod Jerotheus patiendo didicit diuina. idest ex affectu circa diuina in intellectum deuenit. Et quia mouetur affectus a re sm proprietatem rei quam res habet in seipsa: ideo per hunc modum contingit quod res habeat contrarietatem vel couenientiam ad aiam: sed sm quod apprehenditur ab intellectu omnis res habet conuenientiam inquantum apprehendit ut verum et ideo in operatione apprehensiue semper est delectatio. in operatione autem affectiue est delectatio et tristitia. et sic etiam tristitia magis adhuc proprie dicitur passio: sicut in affectu sensibili dictum est. et similiter accipitur hic passio. De passione autem aie sm quod ab igne infernali patitur dicendum est in quarto sic enim aia per se patitur.

Ad primum ergo dicendum quod ratio illa procedit de passione proprie dicta: et concludit quod aia hoc modo passionis non patitur per se sed per accidens. ¶ Ad secundum dicendum quod quamuis per corruptionem corporum anima non corrumpatur simpliciter quantum ad substantiam: corrumpitur tamen compositio sm quam actu est forma corporis et etiam vires affixe organis: ut quidam dicunt. ¶ Ad tertium dicendum quod anima dicitur esse in loco per accidens inquantum est pars compositi quod est in loco per se: et sic mouetur per accidens in loco: et sic etiam valitudo que est compositi est anime per accidens inquantum est pars eius: et sic etiam per accidens patitur ad passionem corporis.

Ad tertiam questionem dicendum quod ala xpi me dia fuit inter diuinitatem et carnem ad se. Et quia beatitudo inerat illi aie ex diuinitate: corpus autem eius erat passibile: ideo passibilitas inerat illi aie ex parte illa qua coniungibilis erat corpori: beatitudo autem ex parte illa qua coniungebatur diuinitati. Coniungebatur autem corpori dupliciter. s. sm essentiam: inquantum est forma: et sm potentias: non tamen oes sed quasdam. et anima xpi sm essentiam tota patiebatur ex lesi corporis passione: sed quantum ad potentias patiebatur quidem passione imperfectiois sm operationes virium affixarum organis. sm alias vero vires quibus aia conuertebatur in deum qualiter pateretur diceretur infra. 3. arti. Responsio cuiusdam questiunculae.

Ad primum ergo dicendum quod quamuis aia xpi nihil sit dignius non tamen impedit quin per accidens possit pati alio patiente. ¶ Ad secundum dicendum quod perfecta virtus omnino non tollit animales passiones: quia etiam aliquando vtitur eis sicut fortitudo ira vt dicit philosophus in. 3. Ethico. facit vt nulla passio in eo surgat que rationem impediat: in christo autem amplius fuit. quia enim fuit perfecta obedientia virium inferiorum ad superiores: ideo nulla passio surgebat in eo nisi ex ordine rationis. ¶ Ad tertium dicendum quod anima christi habuit vtrumque statum scilicet viatoris et comprehensoris. vnde secundum aliquid fuit beata: et secundum aliquid non fuit beata ex illa enim parte qua nata est anima corpori coniungi non erat beatificata alias ex aia in corpus claritas glorie descendisset: sicut erit in aliis. Xps viator et comprehensor.

glorificatis: et ideo ex parte ista poterat pati: et habebat statum viatoris. Sed ex parte illa qua coniungebat verbo per fruitionem erat glorificata: et habebat statum comprehensoris.

¶ Utrum xps tristitiam habuerit.

Ad secundum sic proceditur. videtur quod xps non habuerit tristitiam Isa. 42. dicitur de deo. Non erit tristis neque turbulentus. ¶ Preterea. omnis tristitia est perturbatio quedam: sed in sapientem non cadit perturbatio: ergo nec in xpo qui fuit maxime sapiens fuit tristitia. Secundam probat Seneca tripliciter. Primo sic: fortius non perturbatur a debiliori: sed virtus est fortior malitia: ergo non perturbatur ab ea: nec a virtute: quia virtus non est virtuti contraria: ergo nullo modo. Secundo sic: nullus perturbatur nisi de eo quod bonum suum perdit vel diminuit: sed sapiens non perdit bona sua: nec ei possunt auferri que sunt bona anime: quia bona corporis non reputat sua: ergo non perturbatur. Tertio sic: quia fortuna nihil eripit nisi quod dedit: sed non dedit virtutem: ergo ipsam tauferre non potest. et sic idem quod prius. ¶ Preterea. phs in. 3. topi. idem sine tristitia quam cum tristitia magis eligendum est: sed xps cum fuerit sapientissimus optime scivit eligere: ergo non elegit aliquid pati cum tristitia. — Sapiens non turbatur

¶ Sed contra. Matthe. 26. Tristis est anima mea usque ad mortem. ¶ Preterea. fletus est signum tristitie: sed christus fleuit Ioan. 11. ergo ipse fuit tristis.

¶ Utrum in christo ira fuerit.

Ulterius videtur quod in xpo non fuerit ira. ira enim vitium est: sed in xpo nullum fuit vitium: sed summa mansuetudo. Matth. 11. Discite a me quia mitis sum etc. ergo in xpo non fuit ira ¶ Preterea. sicut Gre. dicit. Ira per vitium excecat oculum mentis: ira per zelum turbat: sed in xpo oculus mentis neque excecatus neque perturbatus fuit: ergo in xpo non fuit ira. ¶ Preterea. secundum phm et Damascenum ira est appetitus vindicte sed xps non fecit aliquid ad vindictam: ergo in christo non fuit ira. — 1ª questiuncula

¶ Sed contra. in xpo fuit ira per zelum: vt patet Io. 2. ergo in eo fuit ira. ¶ Preterea. nulla virtus non fuit in xpo: nec aliqua virtutis perfectio: sed de perfectione aliquarum virtutum est ira sicut fortitudinis: vt dicitur in tertio ethi. ergo in christo fuit ira.

¶ Utrum in xpo fuerit timor.

Ulterius videtur quod in xpo non fuerit timor. timor enim maxime opponitur fortitudini: sed in xpo fuit perfectissima fortitudo: ergo in ipso non fuit aliquis timor. ¶ Preterea. Augu. dicit in lib. 83. questionum. quod signum perfectionis est absque timore esse: sed xps fuit perfectissimus: ergo in eo non fuit passio timoris. ¶ Preterea si dicatur quod timor inerat ei secundum sensualitatem. Contra. timor est de futuro malo: sed sensualitas in xpo non poterat futurum comprehendere: ergo in christo non poterat esse timor: sed tantum dolor de presenti. — 2ª questiuncula

¶ Sed contra. Matthe. 14. Cepit iesus pauere et tedere. ergo. ¶ Preterea. eiusdem est dolor et timor. sed in christo fuit verus dolor: ergo et verus timor.

Respondeo.

Respōdeo dicēduz ad primā questionem ꝙ hic querit̄ de tristitia ſm ꝙ est passio aialis in parte sensitiua: ⁊ iō dicendū ꝙ q2 xp̄s volūtarie assumpsit naturā nostrā: vt per eā nos redimeret: iō talē assumpsit qualē oportuit esse ad finē redemptiōis nr̄e. Unde q̄uis in aliis beatis p quandaz redūdantiā ex glorificatiōe superiorū virium glorificent̄ et inferiores: ⁊ ex gloria aīe descēdat gloria corporis: tn̄ in christo nō fuit sic: q2 gloria eius que inerat ei ſm fruitionē dei: non īpediebat passibilitatē aīe eius ſm ꝙ erat pars humane nature: ⁊ silr̄ leticia que inerat in superiori parte per fruitionē non redūdabat in īferiores: ⁊ ideo cū accidebat aliqd̄ cōtrariū delectatiōi inferiorū partiū erat de eo tristitia. Sed tn̄ aliter in ipso ⁊ in nobis: q2 in nobis īferiores vires non sunt perfecte subiecte rōni: Et ideo qn̄q3 preter ordinē rōnis insurgūt in nobis passiōes tristitie: quas quidē virtus refrenat in virtuosis sed in aliis etiā rōni preualēt: sed in xp̄o nunq3 surgebat motus tristitie nisi ſm dictamē superioris rōnis: qn̄. s. dictabat rō qd̄ sensualitas tristaretur scd̄m cōuenientiā nature sue. Et ideo non fuit in eo tristitia rationem peruertens: nec fuit necessaria: sed voluntaria quodāmodo.

Ad primū ḡ dd̄m ꝙ p illā auctē Isa. excludit̄ a xp̄o tristitia rōnē impediēs. ¶ Ad 2m dd̄m ꝙ ꝑturbari dr̄ ex toto turbari: ⁊ hoc est qn̄ turbatio īferioris ꝑtis ad superiorē ꝑuenit: vt eius ordo turbet: ⁊ hoc nō est in aliq̄ sapiente nec in xp̄o fuit: ⁊ sic cōcludūt rōes Senece. ¶ Ad 3m dd̄m qd̄ oīs tristitia: vt dr̄ in. 8. ethi. inq̄ātuz in se est fugiēda est: inq̄ātum hmōi: pōt tn̄ eligi tristitia: inq̄ātum ad aliqd̄ bonum ordinat: sicut tristitia penitētis ad salutē: ⁊ ita etiā christus elegit tristitiā inquātum vtilis erat ad redemptionem humani generis.

Ad secūdaz qōnez dicēduz ꝙ ira triplr̄ dr̄: qn̄q3 eniz ira ponit̄ ꝓ habitu vel actu vitii: qd̄ opponit̄ māsuetudini: qd̄ in. 4. ethi. irascibilitas dr̄: qd̄ contingit ex hoc ꝙ virtus. vt in. 2. dr̄: qn̄q3 magis opponit̄ vni extremorū: sicut māsuetudo sup̄fluitati ire magis q̄3 diminutioni: ⁊ iō oppositū vitium nolatur ira. ⁊ sic ira non fuit in xp̄o. Alio mō dr̄ ira volūtas vindicādi aliquod malefactū: ⁊ sic ira nō est passio ꝓprie loquēdo: nec est in irascibili: sed in volūtate: ⁊ sic ira est in deo et beatis ⁊ in xp̄o fuit. Tertio mō dr̄ ira ꝓprie quedā passio vis irascibilis que cōtingit ex hoc ꝙ vis irascibilis tendit ad destructionē alicuius qd̄ apprehēditur cōtrario volito vl̄ desiderato. Et siquidē sit ex ordine rōnis insurgens vel ordinata rōne: sic dr̄ ira per zelum: ⁊ sic fuit in christo. si autē sit inordinata: sic erit ira per vitium: que in christo nullo modo fuit.

Rn̄. ad primā q̄stiunculam

Ad primū ḡ dd̄3 ꝙ rō illa ꝓcedit de ira ſm p̄mū modū dicēdi. sic eñ opponit̄ māsuetudini: s3 autē ꝙ est passio nō opponit̄: s3 est mā eius circa quā: q2 etiā mitis irascit̄ qn̄ opz. ¶ Ad 2m dd̄m ꝙ

sicut in christo delectatio superioris partis non tollebat tristitiam sensitiue partis: ita etiã et ira sensitiue partis nõ impediebat in aliquo vsum rõnis: quia quando diuinitas permittebat vnicuiqȝ partiũ humanitatis xpi agere que sunt ei ppria: vt dicit Damas. vna pars aliã non impediebat: sicut in nobis accidit q vna pars impedit aliã. ¶ Ad tertiuȝ dicendũ q ira inordinata cõsistit in vindicta: sed ira ordinata vindictã ad iustitiam ordinat: vt scȝ vindictaȝ non querat: sed iustitiam: ⁊ tãtũ puniat quãtum iustitie ordo permittit.

Rñsio ad 3am qõnem dõm q timor etiã multipliciter dr. Uno modo nominat habitũ vel doni vel vitij. quod opponit fortitudini: ⁊ dicitur timiditas in tertio ethi. ⁊ sic habit⁹ doni fuit in xpo: nonȝ autẽ habitus vitij. Alio mõ sumitur p actu vel vitij vel doni: ⁊ sic simil'r dõm vt prius. Alio modo dr quedam passio in irascibili que cõsurgit ex hoc qȝ appetitus sensitiu⁹ refugit aliquod nociuũ apprehẽsuȝ: ⁊ sic loquimur hic de timore. vñ dicendũ q hoc modo fuit timor in xpo per eundẽ modum sicut et de tristitia ⁊ ira dictũ est: inquãtũ. s. ex dictamine rõnis: et deitatis adiuncte appetit⁹ sensibilis refugiebat ea que sunt sibi contraria.

Ad primũ ergo dicẽdũ q rõ illa pcedit de timore sm q est vitiũ: qr passio timoris est materia circa quã est fortitudo. ¶ Ad scõm dõm q ois timor ex aliqua imperfectione est: qr ex imperfectione est q aliquid ab aliquo ledi possit christus autẽ quis fuerit sm animã perfectissimus: tamẽ ledi poterat ex parte corporis: ⁊ ideo ex parte ista patiebat imperfectionem: ⁊ timere poterat. ¶ Ad tertiũ dicendũ q in homine appetitus sensibilis mouetur ex imaginatiõis siue estimationis apprehensiõe imediate: sed mediate etiã ex apprehẽsione ratiõis: inquãtum eius conceptio in imaginatiõe imprimitur: ⁊ ideo quãdo ratio in christo preuidebat lesionẽ corporis fiebat species lesiui in imaginatione: et appetitus sensibilis ad timorem mouebatur.

¶ Utrum in christo fuerit verus dolor in sensu.

Ad tertiuȝ sic pceditur. videt q in christo nõ fuerit verus dolor i sensu. quãtũcũqȝ enim est vis resistens lesiuo tm dolor diminuit ex lesiõe pueniẽs. sȝ in xpo fuit ifinita vis ad resistẽdũ lesiuo. s. vt⁹ diuinitatis: ḡ in eo dolor eẽ nõ poterat. ¶ Preterea. dolor nõ ẽ de re volũtaria: sed xpus volũtarie passionẽ sustinuit: ḡ in eo dolor passionis nõ fuit. ¶ Preterea. xps magis pfecte videbat deum q paulus: sȝ paulus i raptu pp visionẽ dei nõ sentiebat ea q̄ i corpore gerebant: ḡ nec xps dolorẽ habebat ex corporis lesione.

¶ Sed 𝔷. Isa. 53. Uere dolores nros ipse tulit. ¶ Preterea. ad vitatẽ doloris nõ reqrit nisi lesio ⁊ sens⁹ lesiõis: sȝ corp⁹ xpi lesũ fuit ⁊ sensuȝ lesiõis habuit: ḡ fuit in eo verus dolor. ¶ Utrum dolor puenit ad superiorem rõnẽ.

Prima q̄stiuncula.

Ulterius videt̃ q̄ dolor vsq̄ ad superiorē rationē non peruenerit. iudicare em̄ de dolore nō est pati dolorē: sed in sanctis est tā tum iudiciū de doloribus scd̄m rationē: vt patet per Dionysiuz in epistola ad Joannem euāgelistam. cuz ergo christus in sanctitate perfectus fuerit. ipse f̄m superiorē partē rationis dolorē non habuit. ¶ Preterea. secūdū philosophū intellectus nullius partis corporis est actus: s3 dolor passionis nō est in anima nisi ex cōiunctione ad corpus ergo in parte intellectiua non fuit dolor passionis. ¶ Preterea f̄m ph̄m delectationi que est scd̄m intellectū nō est aliquid ɔ̄rium. sed dolor est cōtrarius delectationi: ergo nō est in parte intellectiua. ¶ Preterea. tūc aīa perturbatur: quādo vsq̄ ad rōnem ꝑuenit passio: sed in christo nulla fuit ꝑturbatio: ergo dolor nō peruenit vsq̄ ad rōnem. ¶ Preterea. impossibile est eidē scd̄m idem cōtraria iesse: sed dolor est delectatiōi cōtrarius: ḡ ipoīe est q̄ f̄m superiorē partez qua gaudebat de dei visione doleret.

¶ Sed cōtra. maior est colligatio potentiarū anime adinuicez q̄ mēbroꝝ. sed vno membro patiente alia cōpatiunt̃. 1. Cor. 14. ergo vna potentia aīe patiente multo fortius alie cōpatiuntur. ¶ Preterea. maior est affinitas potētiarum aīe ad essentiam q̄ anime ad corpus: sed aīa f̄m essentiā suā cōpatitur patiēti corpori: ḡ ꝛ oēs potētie patiunt̃ sil' cū eēntia. ¶ Prete͛a. i p̄s. Repleta ē mal' aīa mea. dicit gl. exponens de xp̄o. i. doloribꝰ: ergo f̄m omnes partes aīe dolor inerat.

¶ Utrū dolor christi fuerit maior omnibꝰ doloribus iustorū vel martyrum: vel dānatorum: qui sunt in inferno: vel ipsius Ade: ꝛ possibile fuisset ipsum pati in statu innocentie.

Sc̄da q̄stiuncula.

Ulterius videt̃ q̄ dolor xp̄i non fuerit maior oībus doloribus: q: quāto pena ē acerbior ꝛ diuturnior tāto pena ex dolore resultās est maior: sed aliq̄ sancti diuturniorē ꝛ acerbiorē penam ꝑpessi sunt: sicut p3 de laurentio ꝛ vincētio: ḡ xp̄i dolor nō fuit maximꝰ. ¶ Preterea. i aliis scīs dolor mitigabat̃ ex ɔtēplatōe diuina ꝛ amore: sicut d̄ stephāo cantatur. Lapides torrētis illi dulces fuerūt: sed in xp̄o fuit maxima charitas: ꝛ ꝑfecta dei ɔtemplatio. ḡ dolor eiꝰ maxīe mitigabat̃: ꝛ ita fuit minimꝰ. ¶ Preterea. innocētia patiētis minuit dolorē pene. vnde pueri qui sūt in limbo nō affligūtur de carentia visionis diuine: q: eis redditur non pro culpa: quā ipsi cōmiserunt: sed christus sine culpa passus est: ergo videt̃ q̄ dolor suus fuit mitissimꝰ. ¶ Preterea. quāto maior est recōpensatio de bono amisso tanto leuius damnuz amissiōis portat̃: sed xp̄s habebat recōpensationē maximā de amissione corporalis vite p passionem: sc3 salutē humani generis: ergo dolor ille fuit minimꝰ. ¶ Preterea. q̄to est preciosiꝰ q̄d amittit̃ tāto est maior dolor de amissiōe. sed deus quē hō p peccatuz amittit est dignior q̄ vita corporalis xp̄i: ergo dolor q̄ est de amissiōe dei ē maior q̄ dolor xp̄i de amissione vite corp͛alis.

¶ Preterea. quāto aliqd est magis dispositū ad patiendū tāto min⁹ dolet de passiōe: sed xpi corpus magis fuit dispositū ad patiendū q̄ corpus ade: ḡ adā magis doluisset dato q̄ les⁹ fuisset. ¶ Preterea. q̄to natura est pceptibilior tāto est maior dolor: sꝫ nā aie pceptibilior est q̄ nā cuiuslibet corporis: ḡ dolor aie de passiōe ifferni quā i seipsa patit̄ ab igne est maior q̄ dolor xpi.

¶ Sed ꝯ. Treñ. j. dr̄ in persona xpi. O vos oēs qui transitis ⁊c. q̄si diceret nō. ḡ dolor suus fuit maxim⁹ oiuꝫ doloꝝ. ¶ Preterea xp̄s fuit optime cōplexionatus: qḋ pꝫ ex hoc q̄ habuit nobilissimā aiaꝫ: cui rn̄det eq̄litas cōplexiōis in corpore: sed q̄to hō hꝫ meliorē cōplexionē in corpe: tanto magis sentit lesiōes corpis: q̄ hꝫ meliorē tactū. cuꝫ igit̄ dolor sit sensus lesiōis: vr̄ q̄ in xp̄o fuerit maxim⁹ dolor. ¶ Preterea. virtuosi hois est suā vitaꝫ diligere. vnde ⁊ peccatores seipsos odiunt intantū q̄ seipsos interficiūt: vt pbat ph̄s in. 9. ethi. sed xp̄s fuit virtuosissimus: ḡ maxime suā vitam dilexit: ḡ dolor de amissione vite sue fuit maxim⁹.

Xp̄s optie cōplexionatus.

Respōdeo dōꝫ ad primā q̄ōneꝫ q̄ sicut delectatio sensibilis causat̄ ex ꝯiūctiōe cōuenientis fꝫ sensum: ita dolor sensibilis causat̄ ex ꝯiūctiōe eius: qḋ nō est cōueniens sensui: sed inter oēs alios sensus solus tact⁹ ē discretiuus eoꝝ ex q̄b⁹ ꝯsistit tēperamētum corpis. vn̄ qḋ est ꝯueniēs fm tactū est ꝯueniēs ipsi tēperamēto corpis: ⁊ ꝓpter hoc cōpleta delectatio sensibil' est in sola perceptiōe tact⁹. Et sil'r illud qḋ est incōueniēs tactui est ꝯtrium tēperamēto corpis: ⁊ iō dicit ph̄s in tertio de aīa. q̄ corrūpentia tactū corrūpunt aīal: nō aūt corrūpentia auditū nisi simul ꝯtigat ex accidēti ⁊ tactū corrūpi: ⁊ iō in solo tactu est dolor: q̄ accidit ex lesiōe tēperamēti ipsius corporis. Unde cū in corpore christi fuerit vera lesio q̄ fuit diuisio cōtinui p clauos: et fuerit ibi verus tact⁹: de necessitate oꝫ dicere qḋ fuerit ibi verus dolor. Qualr̄ aūt exponēda sint verba hylariȷ̄ in fine dicetur.

Ad primū ḡ dōm: qḋ q̄uis i corpore xpi esset vis deitatꝭ ifinita ad resistēdū potestatē hn̄s: non tn̄ resistebat: sed dimittebat carnē pati: vt dicit Damas. ⁊ iō fuit ibi lesio: ⁊ p ꝯn̄s dolor. ¶ Ad 2m dōm q̄ volūtas rōnis nō excludit dolorē sensus: sicut aliquis vult fm rōnē ꝯburi vt sanet̄: sed tn̄ in cōbustiōe dolorē sensibileꝫ experit̄: ita ⁊ fuit in xp̄o. ¶ Ad tertiū dōm q̄ nō potest eē tāta vis ꝯtēplatiōis q̄ dolorē sensibileꝫ ex lesione corpis tollat: si corpus ledat̄ nisi per eā abstrahant̄ vires iferiores oino a suis actib⁹ per modū quo vna potētia intēse operans abstrahit aliā a suo actu: ⁊ hoc mō accidit in raptu pauli: sed i christo vna vis nō tollebat aliaꝫ a suo actu: nisi fm q̄ ratio et deitas coniūcta ordinabat: ⁊ ideo perfectio cōtemplationis doloreꝫ sensibilem non tollebat.

Ad secūdam q̄ōneꝫ dōꝫ q̄ in dolore ⁊ tristitia duo inueniūtur. s. ꝯrietas cōtristantis ⁊ dolorē inferentis ad cōtristatum ⁊

Rn̄sio ad primaꝫ q̄stiūculam.

dolentē: ꝛ pceptio eius. Et q̄tū ad hec duo tripl'r differūt. Prio q̄tū ad ꝯrietatē: que qdē in dolore attendit quātuz ad ipsā naturā dolētis: que p lesiuū corrūpit: sed in tristitia quātuz ad repugnātiā appetitus ad aliquid qđ quis odit. Scđo q̄tuz ad pceptionē: que qdē in dolore semper est ꝯm sensuz tactus: vt dcm̄ est: in tristitia aūt ꝯm apprehensionē interiorē. Tertio q̄tuz ad ordinē istoꝝ duorū: qꝛ dolor incipit in lesiōe ꝛ terminat in perceptiōe sensus: ibi cm̄ complet rō doloris: sed rō tristitie incipit in apprehēsione: ꝛ terminat i affectiōe. vn̄ dolor est i sensu sicut in subiecto: sꝫ tristitia in appetitu. Ex quo pꝫ ꝙ tristitia ē passio aialis: sed dolor ē magis passio corpalis. qūcꝫ tn̄ tristitia large loquēdo dolor dr̄. vnde ēt Aug. distinguit dolorē aīe ꝯm se q̄ proprie dr̄ tristitia: ꝛ dolorē aīe per corpus qui ꝓprie dr̄ dolor. Loquēdo igit de dolore ꝓprie dcō: sic quātuz ad lesionē que ē materiale in ipso se extendit in xp̄o ad oēs potētias aīe ꝯm ꝙ in essentia aīe radicant: ad quā etiā lesio corporis ꝑuenit ꝯm qđ est eius forma. Sed q̄tū ad perceptionē lesionis que est formale i dolore sic ꝯsistit in solo tactu: cuius est solius percipe lesiuū inquātum ledit. s. inquātū corporal'r coniūgitur. Loquēdo autē de dolore ꝯm ꝙ large etiā tristitia dolor dr̄: sicut ex dictis patet: tristitia nō potest esse in ratiōe sicut in subiecto: sed solū sicut in ostēdente id quod est voluntati repugnans: nisi rō accipiatur ꝓut cōprehendit vim apprehensiuā ꝛ affectiuam: in qua est tristitia sicut in subiecto: q̄uis nō tristitia que ē passio: que solū est in sensitiua parte: vt ꝓ: us dictū est. nulla autē virt⁹ apprehēsiua ostendit nisi suū obiectū. obiectuz autē superioris rationis sunt bona eterna: ex q̄bus nihil erat cōtrarium voluntati christi. vnde in rōne superiori secundū ꝙ ad obiectū suum cōparatur: nō poterat esse tristitia in christo. poterat autē esse quātuz ad rationē inferiorē: cuius obiectū sunt res tēporales in quib⁹ aliquid cōtrariuz volūtati eius aliquo m odo accidere poterat: vt infra. di. 17. patebit. sic ipa lesio erat cōtra aliquā voluntatē christi qua natural'r mortem refutabat. ꝛ simil'r etiaꝫ mala humani generis ei displicebāt. vnde in ratiōe inferiori poterat eē tristitia etiam ꝯm ꝙ ad obiecta sua cōparatur. Et quia vnaqueqꝫ potentia ad naturā pertinet scđm ꝙ in essentia aīe radicatur que est essentialis pars nature totius: ratiōnē autem potentie habet scđm operationē ad obiecta: ideo dicit a quibusdā ꝙ passio doloris perueniebat vsqꝫ ad rationē superiorē inquātum est natura scđꝫ ꝙ lesio corporis ad essentiā anime perueniebat: ꝛ vlterius ad oēs potentias scđꝫ ꝙ in essentia aīe radicātur. nō autem perueniebat ad eā inq̄tum est ratio: quia ꝯm ꝙ ad obiectū suū comparatur: nullū detrimētum ex passione corporis sentiebat cū in contemplatione diuinoꝝ non impediret. Et hoc etiā quidā aliis verbis dicunt: scꝫ ꝙ patiebatur: vt est natura corporis: non autē vt est principiū humanorū actuum: ꝛ sic etiam di-

Tristitie passio ē in pte sensitiua.

cunt q inferior rō cōpatiebat: et vt est natura: et vt ē rō. Quāuis etiā aliter possit intelligi distinctio qua distinguit rō: vt natura et vt rō: qr ratio vt natura dr fm q iudicat de eo qd est fm se bonū vel malū nature cōueniēs vl' noxiū. Ratio autē vt ratio scdm q iudicat de eo qd est bonuz vel malū in ordine ad alterū. Contingit enim qnq aliqd in se cōsideratū esse nature noxiuz: quod tamē in ordine ad finē aliquē eligendū est. sicut vstionez que est ppter sanitatē. Et sic etiā mors christi erat quidē in se mala inquātuz erat nocumētū nature. I ordine aūt ad finez redēptionis humani generis erat optima. Et sic etiā ratio inferior: vt rō nō tristabat de morte: sed solū vt natura: et sic dicta distictio erit de rōne fm q cōparat ad obiectū.

Mors xpi qōmō bona et mala.

Ad primū ḡ dōm: qd lrctio Dio. fuit dicere q sancti nullo modo quātū ad rationē mouētur a rectitudine rōnis: quod oium virtuosorū est: et etiā a trāquillitate mētis: quod perfectorū est: et ideo dicit eos quātum ad rōnē non pati. nō quin experiētia doloris aliquo mō vsq ad rōnem perueniat: et hāc experientiā iudiciū de passionib' noiat. ¶ Ad scdm dicendū q intellectus dupliciter pōt cōsiderari: vel vt est potentia quedā: et sic potētia determinat ad actum: cū operatio intellectus nō exerceat mediante aliquo organo corporali: dicitur q intellect' nō est actus alicui' partis corporis: Uel potest considerari inquātum hec potētia radicat in essentia aie: et sic cum aia fm suā essentiā sit forma corporis: et intellectus: et omnes alie vres sunt act' corporis: et per accidēs ad passionē corporis patiūtur dupliciter. tū ex ordine rōnis ad essentiā: tuz ex ordine intellectus ad alias potentias: que operātur per organuz corporale: ex quarū impedimento accidit impedimentū in operatiōe intellectus: sicut in freneticis patet. ¶ Ad tertiū dicēduz q delectatio intellectus dr dupliciter. Uno modo ita q erit intellectus quātum ad subiectū et quātum ad obiectum. et hec est illa delectatio qua intellect' delectat in hoc q intelligit: et quia vtrūq ɔrior intelligit fm q est intelligibile et pfectio intellect': nec aliquā lesionē intellectui afferre pōt: sicut in sensu accidit: ideo tali delectatiōi non est tristitia cōtraria. Alio modo delectatio intellectus dr quātum ad subiectū: sed nō quātuz ad obiectū: qr nō delectat per hoc q intelligit: sed de aliquo delectabili apprehēso: quādo. s. itellectiua pars dlectat de aliquo qd in ipsis rebus accidit ɔsonū voluntati. Et sic hec delectatio non est de vno contrariorū fm q est in aia: fm q nō habet cōtrariū: qr intētiones cōtrariorū in aia nō sunt cōtrarie: cuz sint simul: sed fm q est in re scdz q habet contrarietatē. vnde et tali delectationi rōnis potest esse tristitia cōtraria in parte intellectiua existēs: sicut est in demonib' et aiabus dānatorū. ¶ Ad qrtuz dōz q hō dr pturbari qn puenit passio vsq ad rōnē imutās ipaz a sui eqlitate. nō aūt qn puenit expiētia doloris vel passiōis ad rōnē. ¶ Ad 5^m dōz q fruitio dei

duplex dlectatio itellectus

tatis et gaudiū cōns erat in superiori pte rōnis in ordine ad suū obiectū. dolor aūt nō pueniebat ad superiorē rōnem: vt dictū ē: nisi fm q̄ fundat in essentia anime: sz in rōne inferiori: et in sensualitate et in sensu erat tristitia: et dolor etiā fm cōparationē ad obiecta: inquantū fm has potētias dolebat de pena corporis: et aliis hmōi: qui tñ dolor erat quodāmō materia gaudij fruitionis inquantū gaudiū illud se extendebat ad oia illa q̄ apprehendūtur vt deo placita. Et sic pz q̄ dolor q̄ erat in anima xp̄i nullo mō gaudiū fruitiōis impediebat neq; per modū ɔ̄rietatis neq; per modū redundantie: tristitia eñ ɔ̄rium gaudiū impedit sicut quodlibet ɔ̄riū impedit a suo ɔ̄rio. tristitia aūt que erat in anima xp̄i nullo mō gaudio fruitionis ɔ̄ria erat: qd pz ex tribus primo q2 nō inerat eidē fm idē: sz vel in potētijs erant: vel in eadem fm diuersam operationē: scdo q2 non erāt de eodē. tertio q2 vnum erat materia alterius: sicut accidit in penitēte q̄ dolet et de dolore gaudet. Sed vlterius: ois tristitia fm phm in. 7. ethi. impedit delectationē per quandā redundantiā fm q̄ nocumentū vnius potētie redūdat in aliam: talis aūt redundantia vt dictū est nō fuit in xp̄o nisi qñ ipse volebat. vnde gaudium qd erat in superiori rōne per cōparationē ad obiectū nō redundabat in vires inferiores vt ab eis dolor et tristitia tollerentur: neq; vlterius in corpus vt a lesione imune esset: nec per ɔ̄ns in alaz: nec in potētias fm q̄ in essentia anime radicant: put lesio corporis ad essentiam anime et ad potentias in ea radicatas ptingit.

Notula pulchra.

Ad tertiā qōnē dōm: q̄ magnitudo doloris sensibilis xp̄i pōt ɔ̄siderari ex tribus. Primo ex ipa natura passionis: et sic habuit magnā acerbitatē. tūc ex cōplexiōe patiētis q̄ erat tēperatissima. vñ habebat optimū tactū: et p ɔ̄ns erat in eo vehemēs sensus lesiōis: bonitas eñ tactus attestat et bonitati ɔ̄plexionis bonitati mētis: vt dr i. 2. de ala. tū ex gñe pene: q2 in locis maxie sensibilib9 fuit lesus. s. i manib9 et pedibus. tū et ex multitudine passionū: q2 p totū corp9 lesionē sustinuit. Scdo ex puritate doloris: q2 i alijs patiētib9 mitigat dolor sensibilis ex influxu superiorū virīū in iferiores: vel pp cōtēplationē q̄ abstrahit inferiores vires aliqlr a suis actib9: vel etiā pp ɔ̄placētiā volūtatis ex amore ei9 pp qd patitur. In xp̄o aūt nō fuit talis habitudo potētiarū adiuicē vt dcm̄ ē: imo vnicuiq; pmittebat agere q̄ ppria sibi erāt: vt dicit Dam. ideo dolor suus fuit absq; oi admixtiōe alicui9 mitigantis. Tertio ex volūtate patiētis: q2 eñ voluntarie patiebat vt satisfaceret p pctō toti9 hūani gñis: idō dolorem excedētē oēs alios dolores assumpsit. Silr et dolor alalis q̄ tristitia dr: q̄ erat i appetitu sensitiuo: vel in ratiōe vt nā. ex his duob9 vltimis habebat magnitudinē: et tertio ex turpitudine mortis: et ex dilectiōe vite corporalis q̄ optima erat: et ex magnitudine eorū q̄ eū ledebāt: et ex defectibus humani gñis quib9 ex maxima charitate cōpatiebat.

Rñsio ad secundā qstiunculaz.

Ad primũ ergo dõz q̃ põt inueni ri passio alicui⁹ sancti que fuit magis dolorosa q̃ꝫtũ ad aliquid vel quantũ ad diuturnitatẽ vel aliq̃d hmõi. ſꝫ nõ ſimpl'r omnib⁹ pensatis. ¶ Ad 2ᵐ dicẽdũ q̃ in xp̃o nõ refundebat̃ gaudiũ ꝯtẽplatiõis in sensuꝫ: sicut in aliis accidit vt dictũ ẽ. ¶ Ad 3ᵐ dõm q̃ innocẽtia patiẽtis minuit quidẽ dolorẽ ſm nũerũ. q: nõ dolet de tot: sicut pctõr q̃ dolet de pena: ⁊ de lesa ꝯsciẽtia: ſꝫ addit dolorẽ q̃ꝫtũ ad intẽsionẽ pene ꝑ se loquẽdo: ⁊ inquantũ apph̃ẽdit eã vt magis indebitã. Sed pueri nõ affligũtur de carentia diuine visionis: q: nõ est carentia alicuius eis ꝓportionati: vt in 2. lib. dictũ est: cũ gratiã non habeant. nec ex eis fuit q̃ non habuerũt. ¶ Ad 4ᵐ dõm q̃ recõpensatio facit gaudiũ in rõne vt rõ ꝯsiderata q̃ apprehẽdit hoc malũ in ordine ad aliud bonũ: ⁊ inq̃ꝫtũ gaudiuꝫ eius refundit̃ in alias vires ſm hoc mitigatur dolor aliarũ viriũ. in xp̃o autẽ hoc nõ fuit: ⁊ iõ nõ sequit̃. ¶ Ad 5ᵐ dõm q̃ sicut gaudium cõprehensoris superat omnẽ gaudiũ viatoris. ita dolor vel tristitia dãnati superat omneꝫ dolorem viatoris vñ cũ xp̃s non assumpserit nisi dolorẽ viatoris: dolor dãnati siue quẽ habet quantuꝫ ad pena dãni: siue quẽ hꝫ quantuꝫ ad penã sensus est maior q̃ꝫ fuerit dolor xp̃i: quia ille dolor facit dãnatũ miserũ: qḋ absit vt de xp̃o dicat̃: sed dolor queꝫ habet aliquis viator ꝺ peccato nõ est tantus quãtus est dolor xp̃i tũ q: mitigat̃ ex spe venie: tum q: nõ est tanta perceptibilitas dolentis q̃ꝫuis sit maius bonuꝫ amissuꝫ. ¶ Ad 6ᵐ dõm q̃ q̃ꝫuis ĩ xp̃o fuerit maior dispositio ad patiendũ q̃ꝫ in adã fuisset: tñ in eo ẽt fuit maior sensus lesionis q̃ꝫ in adã fuisset: ⁊ iõ maior dolor. ¶ Ad 7ᵐ dõm sicut ad quintum.

Marginal note: passio xp̃i excedit marti-ria oĩa

¶ Expositio textus.

Non sentit corpus sed anima.) Cõtra. sentire est cõiuncti ſm ph̃ꝫ: ergo neq̃ꝫ corpis neq̃ꝫ ale sed omnis. Dicẽdũ q̃ eorꝫ q̃ sunt coniuncti quedã insunt toti rõe anime: vt sentire ⁊ hmõi: ⁊ hec attribuunt̃ anime eo mõ loquendi quo dicitur calor calefacere. q: est principiuꝫ calefaciẽdi: q̃dã aũt insunt toti rõne corporis: vt dormire ⁊ hmõi: ⁊ hec attribuunt̃ corpi et nõ ale. (Quedã aũt nõ ꝑ corp⁹) ¶ Cõtra. In p̃° de ala dr̃. dĩstructo corpore anima nõ reminiscitur neq̃ꝫ amat: ⁊ est similis ratio de illis q̃ hic inducunt̃. Dicẽdũ q̃ amor timor ⁊ hmõi oĩa equoce sumunt̃. q̃nq̃ꝫ enim nominãt passionẽ ꝓprie dictã: ⁊ sic sunt in pte sensitiua: ⁊ nõ pñt eẽ sine corpe. quãdoq̃ꝫ aũt sumunt̃ pro actu volũtatis aliq̃d eligẽtis vl' repudiãtis. ⁊ sic pñt eẽ sine corpore sicut ⁊ voluntas. (Suscepit nostram vetustatẽ.) Cõtra. simile non consumit suum simile ergo vetustas vetustatẽ ꝯsumere nõ potuit. Dicẽdũ q̃ duplex vetustas est. s. culpa ⁊ pena q̃ ad veterẽ hominẽ ptinẽt. vetustas ergo pene nõ opponit̃ nouitati grẽ. imo materialiter se habet ad ipsaꝫ inquãtũ meritũ cõsistit in pena decenter tolerata: ⁊ ita vetustas pene cũ nouitate gra-

Marginal note: Instãtia ꝯ textuꝫ dissoluitur.

tie opponit vetustati culpe et delet eam: et per consequens vetustatem penes quam ex vetustate culpe causatur: consumet in statu glorie: propter hoc simplex vetustas potuit delere duplam: quam dupla vetustas non potuisset: quia non habuisset novitatem adiunctam. (Non enim assumpsit ignorantiam.) Contra Dam. naturam ignorantem et servilem accepit ¶ Preterea. Leo papa in ser. epiphania. Adoraverunt infantem in nullo ab aliis pueris segregatum: ergo ignorantem sicut alii. ¶ Dicendum ad primum quod ipsemet. Dam. seipsum exponit: dicit enim naturam assumptam ignorantem si secundum intellectum separetur assumptum ab assumente. i. si consideretur illa natura assumpta quasi non fuisset assumpta: et tunc ignorans fuisset sicut est in aliis hominibus. ¶ Ad 2m dicendum quod intelligitur quantum ad corporalia vel secundum ad apparentiam. (Nunquid in eo esset defectus). s. culpe alias auctoritas non probaret intentionem magistri (Quos enim defectus habuit.) Et videtur quod prima causa non valeat: quia vera humanitas potuit esse sine his defectibus. sicut fuit in primo statu: et erit in ultimo. ¶ Item videtur quod nec secunda: quia opus redemptionis ad quod venerat per mortem implevit: ergo non oportebat quod famen sitim et alia huiusmodi assumeret. ¶ Item videtur quod nec tertia quia magis videtur desperationem inducere infirmitas salutis eius qui salvare venerat. ¶ Ad primum ergo dicendum quod veritas humanitatis necessaria erat quod ostenderetur quia exigebatur ad redemptionem quod esset deus et homo nec humanitas secundum statum primum et ultimum erat nobis nota. sed secundum statum secundum. et ideo oportuit quod assumeret defectus qui nobis insunt secundum istum statum. ¶ Ad 2m dicendum quod alii defectus quos assumpsit fundantur super eandem causam. s. supra passibilitatem nature: et ideo simul cum defectibus quibus opus redemptionis completum est illi assumpti fuerunt. ¶ Ad 3m dicendum quod infirmitas carnis desperationem non inicit propter divinitatis virtutem adiunctam: sed magis spem erigit: quia sicut in ipso: ita et in nobis infirmitas tolletur (Doles ergo domine iesu.) ¶ Contra etiam sua vulnera doluit ut dictum est. ¶ Item queritur si sua et nostra vulnera doluit quis fuerit maior dolor. ¶ Dicendum ad primum quod ratio ut ratio non dolebat de suis vulneribus propter bonum quod sequebatur. dolebat autem sensualitas et ratio considerata ut natura ¶ Ad 2m dicendum quod non sunt unius rationis dolor corporalis passionis christi et dolor animalis quam tristitia dicitur: secundum quem nostris defectibus compatiebatur: et ideo non sunt comparabiles. Si autem sumatur dolor passionis animalis: tunc dicendum quod fuit maior dolor compassionis quam passionis: quia charitas qua de nostris malis dolebat preponderabat equalitati complexionis sue qua dolebat de passione sua. Et iterum preciosior ei erat honor divinus qui ledebatur culpis nostris quam etiam ex nobis erat quam sua vita corporalis: et etiam in huius signum illum dolorem sustinuit ut istum tolleret (Aut contristatur quis per passionem.) Videtur quod in christo non fuit propassio Matt. 7. dicit glo: quod propassio est subitus motus cui non consentitur. hoc autem est veniale peccatum. ¶ Item tristitia semper videtur esse passio: quia est in genere passionis. ¶ Item videtur quod numquam sit passio ut dicit Da. sed passionis sensus. ¶ Di-

ꝯrādū ꝙ passio īportat īmutatio nē patientis. nō aūt dicit̄ aliq̄s īmutari simpliciter q̄n id qđ est principale in ipso ꝑmanet īmutatū: ⁊ ideo simpliciter loquendo q̄n rō nō mutat̄ a sui equalitate vel eq̄tate nō dr̄ passio sed ꝓpassio quasi īperfecta passio: ⁊ hoc m̄ō fuit in xp̄o. ¶ Et ideo dr̄z ad pᵐ ꝙ ꝓpassio ꝓprie loquendo est īmutatio inferioris partis tātū. ⁊ q̄n talis īmutatio in nobis accidit non ꝓordinat̄ a rōne. iō glo. ſ᷒m statū potentiaꝝ in nobis loquēs dicit ꝓpassionē subitū motū. In xp̄o aūt aliter fuit vt ex dictis pꝫ. nec t̄n est verū ꝙ oīs subit⁹ motus sensualitatis sit peccatū veniale: sꝫ tūc t̄m q̄n est tendēs in illicitū quod in xp̄o nullaten⁹ fuit. ¶ Ad 2ᵐ dr̄z ꝙ dr̄ nō eē passio: q̄ nō est ꝑfecta passio cuius sit de ĝn̄e passionis sicut ea q̄ parua sunt quasi ꝓ nihilo reputantur sicut dicit. Dam. ꝙ ꝓprie passio est q̄n hꝫ aliquā magnitudinē perceptibilem. ¶ Ad 3ᵐ dr̄m ꝙ Dam. loquit̄ de passionib⁹ corporalib⁹ nō animalib⁹. (Unigenit⁹ de⁹ hominē verū.) Uerba hec hylarij vident̄ a xp̄o dolorē passionis ⁊ timorē excludere: q̄ tripliciter soluunt̄. quidā em̄ dicūt hyl. hoc retractasse: ⁊ hoc dicebat Uillermus ep̄s parisieñ. ꝙ viderat epistolā retractationis: ⁊ fuerat sibi scriptū a quodā q̄ eā legerat: et hoc videtur ꝓbabile ex his auctoritatib⁹: quas in lr̄a magister inducit quarum vna incipit ibi. (Interroga q̄d sit.) Alia ē notula q̄ incipit ibi (Cū hec passionū genera,) quib⁹ expresse dicit humanitatē xp̄i his infirmitatibus subiacuisse: qđ t̄n littera negat: vt vr̄. Alij dicūt ꝙ loquit̄ de xp̄o quātū ad deitatem: q̄ disputat ꝯtra illos in his verbis q̄ dei filiū creaturā dicebāt: sꝫ huic nō ꝯsonāt verba auctoritatis q̄ faciūt mentionē de xp̄i carne. Solutio aūt magistri ꝯsistit in hoc ꝙ simpliciter voluit remouere a xp̄o dolorē. sed tria q̄ sunt circa dolorē. p̄rio dominiū doloris qđ pꝫ ex hoc ꝙ dicit.) Nō t̄n vitiose infirmitatis.) Tertio necessitatē doloris: qđ patꝫ ex hoc ꝙ dicit. (Uideam⁹ an ille ordo passiōis) Et ſ᷒m hoc soluūtur tria difficilia q̄ in verbis ei⁹ videntur esse. Primū est ꝙ dicit (pena in eo deseuit sine sensu pene:) ⁊ hoc nominat supra naturaꝫ passionis: que. s. sensum pene infert. qui est dolor. quod nō p̄ōt intelligi de sensu exteriori: q̄ sic poneretur corpus illud insensibile esse. sed opꝫ ꝙ itelligat̄ quātū ad sensuꝫ rōnis: q̄ nō fuit immutatus per hm̄ōi passiones a sua equalitate: ⁊ ꝓpter hoc dicit̄ ꝙ pena in ipso dominiū nō habuit. vl̄ etiā ꝙ ipsuꝫ verbū nō est affectū huiusmodi passionibus ſ᷒m secundā solutionē: vt videt̄ dicere in notula affixa. Aliud difficile est ꝙ dicit (non habens naturā ad dolenduꝫ: ⁊ hoc dicit̄ q̄ nō erat in natura illa ordo ad dolorē ex aliquo merito peccati sicut est in nobis: ⁊ ꝑ hunc modum dixit supra ꝙ dominici corporis ista est natura vt feratur in vndis. Hoc enim non est de natura corporis in se considerati. sed ex virtute adiuncte diuinitatis. Tertium difficile est ꝙ dicit. (Neq; enim fieri potest.) Ubi videtur ab ipso eludere timorem ⁊ tristitiam consequenter: sed vel hoc

Marginal notes: ꝓ passio doloꝝ. — Ep̄la retractatōis hylarij

soluendum est sicut in supradicta auctoritate. s. ꝙ loquitur de timore prout est passio: ⁊ nõ ꝓut est propassio. Uel dicendum ꝙ excludit necessitatẽ timoris. habebat enim in ratione vnde timorem ⁊ tristitiã a sensualitate excluderet si voluisset: quia vt supra dictum est sensualitas nata est moueri ad tristitiam ⁊ timorem ⁊ ad opposita. non solũ ex apprehensione imaginationis: sed etiã ex apprehensione rationis. (Pati potuit ⁊ passibilis eẽ non potuit.) Cõtra philosophꝰ in li. de som. ⁊ vigi. cuius est potentia eius est actus. ergo quod patitur est passibile. Dicendum ꝙ pati significat passionem per modum actus vnde ad suppositum refertur ſm ꝙ suppositum est cuiuscũqꝫ nature: et quia passio inest sibi ratiõe humane nature. ideo dicitur ꝙ pati potuit passibile: aũt potentiam significat ad patiendum vt informantẽ id de quo dicit. Et qꝛ verbũ ſm se non informatur potentia patiendi: ideo dicitur ꝙ passibile esse non potuit. s. ſm se. Quis passibile fuerit ratione nature assumpte.

An in christo necessitas fuerit patiendi ⁊ moriẽdi que est defectus generalis.

Distin. xvj.

Hic oritur questio ex predictis ducẽs originem. Dictũ est enĩ supra ꝙ xp̃s in se nostros defectꝰ suscepit preter peccatũ. Est autẽ hoĩs quidã gñalis defectus: qui peccatũ non est scꝫ necessitas patiẽdi vel moriẽdi: vnde nostrũ corpꝰ nõ tñ mortale: sed etiã mortuũ dicitur: qꝛ non tñ aptitudinẽ moriendi: sed etiã necessitatem habet. Ideo queritur vtrũ necessitas talis in christi corpore fuerit. De aptitudine enim moriendi ꝙ in eo fuerit ambiguum nõ est: que etiam ante peccatũ in homine fuit: quãdo aliquis in eo defectus nõ fuit. Nec igitur mortalitas illa tunc in eo fuit defectus: qꝛ nature eiꝰ erat. Unde etiã quidã talẽ mortalitatem in nobis non esse defectum non improbe tradũt: sed necessitatem moriẽdi vel patiendi: que etiam mortalitas dicit vel passibilitas. Dicitur enĩ homo nunc passibilis vel mortalis non modo ꝓpter aptitudinem sed ꝓpter necessitatem. Sed nunquid hic defectus fuit in christi carne? Anima quoqꝫ eius cum passibilis extiterit ante mortem: nunquid necessitatem patiendi habuit? Si enĩ necessitas patiendi vel moriendi fuit in christo: nõ videtur sola voluntate miserationis defectus nostros accepisse. Ad quod dici potest christũ voluntate non necessitate siue nature hos defectꝰ sicut resolũo qõnis

alios suscepisse.s.necessitatē patiēdi in anima: simul aūt patiendi ⁊ moriēdi in carne. Verū hanc necessitatē non habuit ex necessitate sue cōditionis: q2 a peccato immunis fuit: sed ex voluntate accepit de nostra infirmitate ponens tabernaculū suū in sole.s.sub tēporali mutabilitate et labore. Unde super epistolaz ad Hebreos auctoritas dicit: ꝙ sicut omnibus aliis iure ⁊ lege nature statutum est semel mori: ita christus eadē necessitate et iure nature semel oblatus ē: ⁊ nō sepe. Nec iō dicit iure nature ꝙ ex natura sue conditionis hunc defectū ꝯtraxerit: qui etiaz nō ꝓuenit nobis ex natura ſm ꝙ prius ē nobis instituta: sz ex ea peccato viciata. Et iō dr̄ hic defectus naturalis: quia quasi ꝑ natura inoleuit in oībus diffusus.

¶ De statibus hoīs: et quid de singulis xp̄s accepit.

Est hic notandum christum de omni statu hominis aliquid accepisse: q̄ oēs venit saluare. Sunt em̄ quatuor status hominis. primus ante peccatū. secundus post peccatū ⁊ ante gratiaz. tertius sub gratia. quartus in gloria. De primo statu accepit immunitatem peccati. Unde Augu. illud Joannis euangeliste exponens. Qui de sursum venit super oēs est: dicit christū venisse desursum: idest de altitudine humane nature ante peccatuz. Quia de illa altitudine assumpsit dei verbū humanam naturā dum nō assumpsit culpaz: cuius assumpsit penam. Sz penā assumpsit de statu secūdo ⁊ alios defectus. De tertio vero gratie plenitudinē. De quarto nō posse peccare: ⁊ dei perfectam contemplationē. Habuit em̄ simul bona vie quedam ⁊ bona patrie: sicut et quedam vie mala. Nota verba

¶ Diuisio textus.

Postquaz determinauit mag r de defectibus quos xp̄o cum natura assumpsit. hic inquirit per quem modū illi defectus fuerūt in xp̄o vtrum.s.in xp̄o fuerit necessitas patiendi vel moriēdi. Et diuidit in duas partes. Primo determinat qōnez ostendens ꝙ xp̄s necessitatem moriēdi assumpsit. Et qr necessitas moriendi ad scd̄m statum pertinet: iō gr̄a huius secundo ostēdit quid xp̄s de singulis statibus aliquid accepit ibi. (Et est hic notandū.) Circa primuz tria facit. Primo ponit dubitationē. Scd̄o soluit ibi. (Ad qd̄ dici pōt.) Tertio solutionem cōfirmat ibi. (Unde sup epistolā ad hebreos.) Hic oritur duplex

questio. Primo de necessitate moriendi: quam xps ex secundo statu assumpsit. Secundo de his que christus habuit de vltimo statu. De immunitate enim peccati: et de plenitudine gratie que ad alios status pertinent supra dictum est.

¶ Questio. I.

Circa primum queruntur tria. Primo vtrum necessitas moriendi sit tantum ex peccato vel etiam ex natura. Secundo vtrum in christo fuerit necessitas moriendi. Tertio vtrum ista necessitas fuerit sub voluntate humana.

¶ Utrum necessitas moriendi tantum sit homini ex peccato.

Ad primum sic proceditur: videtur quod necessitas moriendi sit tantum homini ex peccato. Ro. 7. Corpus quidem mortuum est propter peccatum idest necessitati mortis addictum. ergo. ¶ Preterea. in humana natura est mors consecuta culpam. Ro. 5. Per peccatum mors: sed necessitas peccati inducta est homini per peccatum tantum: ergo et necessitas moriendi. ¶ Preterea. materia debet esse secundum naturam proportionata forme: sed forma corporis humani: anima scilicet rationalis est incorruptibilis. ergo et ipsum corpus humanum: ergo necessitas moriendi non est ex natura: sed ex peccato. ¶ Preterea. corpus humanum maxime ad equalitatem commixtionis peruenit: sicut philosophi tradunt: sed vbi est equalitas commixtionis vnum contrarium cum non predominetur alteri non potest agere ad corruptionem mixti. ergo corpus hominis per naturam est incorruptibile: et sic idem quod prius. ¶ Preterea. pena non est inducta nisi propter peccatum: sed mors et necessitas moriendi quedam pena est: quia omne terribile penale est: finis autem terribilium mors. vt dicitur in. 5. Ethi. ergo sunt tantum ex peccato.

¶ Sed contra. omne compositum ex contrariis est secundum naturam necessitatem habens ad corruptionem: sed corpus humanum est huiusmodi. ergo ex natura habet necessitatem moriendi. ¶ Preterea. sicut probatur in primo ce. et mundi. generabile naturaliter est corruptibile et corruptionis necessitatem habens: sed corpus humanum est generatum per naturam. ergo naturaliter est necessitatem corruptionis habens. ¶ Preterea elementa que sunt in corpore humano sunt eiusdem speciei cum aliis elementorum partibus: sed elementa in commixtionem aliorum corporum venientia sunt de necessitate corruptibilia secundum naturam. ergo et elementa que sunt in corpore humano: sed corruptis componentibus corrumpitur compositum. ergo corpus hominis secundum naturam habet necessitatem moriendi.

Respondeo dicendum quod necessitas moriendi partim homini est ex natura partim ex peccato. Ex natura quidem quia corpus hominis compositum est ex contrariis que nata sunt agere et pati adinuicem ex quo accidit dissolutio compositi: sed tamen in statu innocentie donum quoddam a deo gratis datum anime inerat vt ipsa preter modum aliarum formarum secundum modum suum vitam indeficientem corpori largiretur sicut ipsa incorruptibilis est: et non secundum modum corporis corruptibilem quamdiu ipsa manebat

Necessitas moriendi in hominibus.

deo subdita: et corpus ei omnino subdebatur: nec aliq̄ dispositio in corpore accidere poterat q̄ʒ vivificationē anime impediret: sʒ ꝓpter peccatū istud donum ablatū est: et iō relicta ē humana natura. vt dicit Diony. in celesti. ierar. in statu qui debet ei ex natura suorū principiorū ſm q̄ dictū est ei. Gen. 3. Terra es et in terrā ibis: et iō post peccatū necessitas moriēdi inest homini ex peccato sicut ex remouente prohibens quod erat gratia innocentie: ex natura aūt materie sicut ex eo qd̄ per se necessitatem mortis inducit.

Ad primū ergo dicendum q̄ hoc dicit inquantū per peccatū ꝓhibens mortē remotum est. ¶ Ad scd̄m dicendū q̄ peccatū nō inest homini ex aliquo principiorū naturaliū: imo est ꝯ naturaʒ rōnis: vnde nō ē silr̄ de peccato et morte q̄ ex principio materiali cōsequūtur. ¶ Ad tertiū dicenduʒ q̄ materia dʒ esse ꝓportionata forme: nō vt habeat cōditiones forme: sʒ vt sit disposita ad recipiendum formā ſm modū suū. vnde nō opʒ si anima hoīs est imortalis q̄ etiā corpus ſm naturā sit immortale. ¶ Ad quartū dicendum q̄ impossibile est q̄ cōplexio perueniat ad tantā equalitatem quin alterū ꝯtriorum predominetur: q̄r al's nō fieret mixtio nisi vnuʒ in alterū ageret dominans ad mediū reducēdo altero resistente: et precipue hoc opʒ in corpore humano q̄ calor dominetur ꝓpter operationes anime que indigent calore sicut instrumēto. vt dī in. 2. de anima. ¶ Ad quintū dicendū q̄ mors vel necessitas moriendi dī eē pena per cōparationē ad statū innocentie in quo inerat ei posse non mori. Si tñ in principio cōditionis natura humane dictū donū gratie humane nature nō fuisset collatum: necessitas quidē moriendi fuisset: sed tñ naturalis defectus non pena vt supra ꝓbauit magister ex ṽbis Augustini in precedenti dis. Et iō q̄r phi illud donū non cognouerunt dixit Gen. q̄ mors est hoīs natura nō pena.

Notū la vtilis.

¶ Utrum in christo fuit necessitas moriendi.

Ad secūduʒ sic ꝓceditur. vr̄ q̄ in xp̄o nō fuerit necessitas moriēdi: necessitas enī coactionē importat: sed qd̄ est in potestate alicuius ꝯstitutum nō est coactū. cum igitur xp̄s de seipso dicat. Jo. 10. potestatem habeo ponēdi animā &c. nō fuit in eo vt vr̄ necessitas moriēdi. ¶ Preterea. xp̄s mortuus est q̄r voluit: vt dī Isa. 53. sʒ non fuit in eo necessitas volēdi. ergo nec necessitas moriēdi. ¶ Preterea. necessitas moriendi venit ex peccato. Ro. 8. Corpus quidem mortuū est ꝓpter peccatuʒ. glo. necessitati mortis adductū: sʒ in xp̄s nō fuit peccatū. ergo nec necessitas moriēdi. ¶ Preterea supra dixit magister in precedenti distinctione q̄ hylarius a christo necessitatē dolendi remouit: sed dolorē passionis secuta ē mors: ergo nec in eo fuit necessitas moriendi. ¶ Preterea potentius nō de necessitate ab aliquo minus potente patitur: sʒ xp̄s fuit potētior quolibet alio passioneʒ vel mortē inducente. ergo ipse non ha-

buit necessitatē moriendi vel patiendi. ¶ Sed contra. Roma. 8. Deus misit filiū suum in similitudinē carnis peccati: sꝫ cōditio carnis peccati ē ꝙ habeat necessitatem moriendi: q̄ tñ peccatuꝫ nō est. ergo fuit in carne christi. ¶ Preterea. Hebre. 2. dr: ꝙ ipse in passione assimilatus est fratribus: idest alijs hoibus: sꝫ mater de qua xp̄s carnē sumpsit & alij homines habent necessitatē moriendi & patiēdi. ergo etiā in xp̄o talis necessitas fuit. ¶ Preterea necessitas moriendi vel patiēdi est defectus totam humanā naturam cōsequens: nec est culpa diminutionē gratie importans: quia est tm̄ ex parte corporis: sꝫ omnes tales defectus assumpsit vt supra dictuꝫ ē. ergo assumpsit necessitatem moriendi.

Respōdeo dicendū: ꝙ sꝫ phm necessarium idem est qđ impossibile nō esse: vnde necessitas excludit potentiā ad oppositum: hec aūt potentia ad oppositū excluditur triplici rōne. Primo ex hoc ꝙ talis potentia repugnat nature illius rei sicut potētia deficiēdi repugnat nature diuine: & iđ dicimus deuꝫ necessario eternū et hec ē necessitas absoluta. Secūdo excluditur ex aliquo impediēte: & sic est necessitas coactionis. Tertio, quia hoc cuius dicitur eē potentia repugnat fini intento: sicut nō curari repugnat ei qđ est sanari. vnde dicimus ꝙ non potest non curari si debeat sanari: & hec est necessitas ex cōditione finis. Necessitas autem patiendi vel moriēdi dupliciter potest attribui christo: quia pōt remouere potentiā nō moriendi a natura humana: & sic vere ei attribuitur: qꝛ natura humana quantū ad statum sue passibilitatis: in quo statu christus eaꝫ assumpsit: nō habet potentiam nō moriendi: vñ in christo quantum ad humanā naturam fuit necessitas moriendi. Iteꝫ potest remouere potentiā non moriendi a christo rōne persone: & sic ei falso attribuitur: quia virtus diuinitatis christi repellere poterat omne inducens mortem vel passionē. Erat tñ in christo necessitas patiendi etiam rōne persone ex cōditione finis. s. si humanum genus redimendo liberare vellet: & sic ideo quidam dicunt christum habuisse necessitatem patiendi attendētes naturā humanam: quidā vero dicunt non habuisse aliam necessitateꝫ nisi ex conditione finis attendentes personam diuinā. Sed qꝛ mors inest christo ratiōe humane nature: ideo sicut simpliciter concedimus ꝙ christus mortuus est: ita similiter cōcedere possumus simpliciter ꝙ necessitatē moriendi habuit non soluꝫ ex causa finali: sed etiā necessitatē absolutam vt moreretur etiam si non occideretur. vt quidā dicūt. Vñ Augu. Si nō occisus fuisset naturali morte dissolutus fuisset: & ideꝫ opus redemptionis fuisset qđ per passionē fecit: & cum hoc necessitatē coactiōis quantū ad mortē violentā quam sustinuit.

Necessitas moriēdi in xp̄o duplicit.

Ad primū ḡ dicendū: ꝙ sicut infra. 21. distin. dicit magister: hoc christus dixit de potestate in se manentis diuinitatis. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ cum dr. Christus mortuus est qꝛ voluit. ly qꝛ

nisi per gratiam innocentie sicut in primo statu: vel per gloriam sicut in ultimo statu: sed utrumque istorum dare solius dei est: ergo anima christi corpus suum non poterat a corruptione preservare: et ita necessitas moriendi sibi non subdebatur. ¶ Preterea. secundum naturam corruptibile non potest fieri incorruptibile: sed anima christi non poterat in ea que sunt supra naturam: ergo cum corpus suum esset corruptibile non poterat eum a corruptione preservare. ¶ Preterea facere miracula est signum omnipotentie: sed anima christi non habuit omnipotentiam: ergo non potuit propria virtute aliquod miraculum facere: sed quod corpus corruptibile non corrumpatur est maximum miraculum: ergo hoc non subiacebat voluntati anime christi.

Solutio de potentia nature legem immutandi

Respondeo dicendum quod eius solius est immutare legem et cursum nature impositum: qui naturam instituit et ordinavit: quod solus deus fecit: et ideo neque aliqua virtus corporalis nec spiritualis aut anime aut angeli: nec etiam anime christi potuit ad immutationem legis nature imposite divinitus nisi per modum orationis aut intercessionis. Et ideo hoc fuit signum deitatis christi quod imperando signa perficiebat: et non orando: sicut alii sancti: et ideo cum secundum legem et cursum nature mors christi corpus consequeretur ut dictum est: et ut dicit magister in littera: dicendum quod necessitas moriendi in christo non subdebatur voluntati eius humane: sed soli divine ut una opinio dicit.

Ad primum ergo dicendum quod verbum Damasceni est intelligendum de voluntate divina que fuit illius persone. ¶ Ad 2m dicendum quod sensibiles vires nate sunt obedire rationi: et quanto ratio magis fuit virtute perfecta tanto magis sibi obedivit. Et quia christus perfectissimam virtutem habuit: ideo huiusmodi vires omnino sibi subdebantur quantum ad rationem: sed vires naturales vel anime vegetabilis vel etiam corporis non sunt nate obedire rationi: et ideo non est similis ratio. ¶ Ad tertium dicendum quod Avicenna ponit quod mundus factus est a deo mediantibus angelis: unde ponit quod spiritui angelico materia obedit ad nutum: et per consequens anime inquantum angelis assimilatur. hec autem repugnant fidei et dictis aliorum philosophorum qui dicunt quod angeli non possunt in hec inferiora effectum aliquem nisi mediante motu celi: quod etiam repugnat fidei quantum ad aliqua que possunt angeli facere utendo virtutibus rerum naturalium in movendo inferiora: ut patet ex secundo. di. 8. unde in hoc non est standum auctoritati Avicenne. ¶ Ad quartum dicendum quod christus etiam miracula sanitatis non poterat facere virtute humanitatis: sed divinitatis sibi coniuncte. ¶ Ad quintum dicendum quod lignum vite non poterat immortalitatem conferre principaliter: sed removebat quoddam ex quo sequitur corruptio. s. extraneitatem a cibo assumpto: ut in. 2. li. di. 19. dictum est. ¶ Ad sextum dicendum quod quamvis moyses non affligeretur ex ieiunio quadraginta dierum: quia vires sensibiles suspense erant propter contemplationem dei: tamen calor naturalis agebat et fiebat deperditio: quamvis non tanta: quia quando vires intellective vehementer contemplantur: etiam vires naturales in suis actibus impediuntur. vel si nulla fiebat consumptio hoc non fuit nisi virtute divina per miraculum. Questio. II.

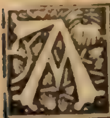
Opinio Avicenne.

Notula pulchra.

Einde q̄ritur vtrū cū necessitate moriendi potuit hr̄e ea que ptinēt ad statū glorie. Et qꝛ supra dcm̄ est de his que pertinent ad gloriaꝫ aīe: ideo querit̄ de his q̄ ptinēt ad statū glorie corporis: quā in trāsfiguratione ostendit Matthe.17. Et circa hoc querūtur duo. Primo vtꝝ illa claritas fuerit vera vel imaginaria. Secundo vtrum fuerit gloriosa.

¶ Utrū claritas que fuit in xp̄i corpe in trāsfiguratōe fuerit vera: ⁊ vtrum fuerit imaginatiua.

D primū sic pcedit̄. vr̄ ꝙ illa claritas nō fuerit vera. in illud enim dr̄ aliqd transfigurari: qḋ non ꝑm veritatē ei inest: sicut dr̄. 2. Cor. 11. ꝙ angelus sathane trāsfigurat se in angeluꝫ lucis: sed xp̄s dr̄ trāsfigurat⁹ ꝑm ꝙ illā claritatē demōstrauit: vt pꝫ Mat. 17. ꝙ claritas illa non ꝑm veritatē ei ierat. ¶ Preterea Lu. 11. Non gustabūt mortē nisi videāt regnū dei. glo. Be. i. glorificationē corporis i imaginaria repn̄tatiōe future btitudinis: sꝫ qḋ est imaginariū nō est verū: ꝙ illa claritas nō ꝑm ꝟitateꝫ ei inerat. ¶ Preterea ipossīe ē ꝙ idē corp⁹ sit sil' opacū ⁊ lucidūsſꝫ ꝑꝫ ꝟitatē corpus xp̄i opacū erat: ꝙ claritas nō inerat ei ꝑm rei veritatē. ¶ Preterea. claritas sensibil' maxime corrūpit visuꝫ. sed claritas illa fuit maxīa: qꝛ sup illḋ Mathe.17. Resplēduit facies ei⁹ sicut sol: dicit glo. hiero. De⁹ non pōt in vita tā clarū quid facere: cū ergo oculi aploꝝ nō fuerint lesi in visiōe illius claritatis: nō fuit illa claritas sensibilis: sꝫ solū imaginaria. ¶ Preterea. testes trāsfiguratiōis transfiguratiōi cōformātur: sed sup illud Lu. 9. Apparuerūt moyses et helias. dicit gl. Sciēdū est nō corpa vel aīas moysi ⁊ helie ibi apparuisse: sed in subiecta creatura illa corpora fuisse formata. pōt etiā credi vt angelico mysterio hoc factū esset: vt angeli eoꝝ personas assumerent: ꝙ nec ipsa claritas ꝑm quā fuit facta transfiguratio fuit vera: sed imaginaria.

¶ Sed cōtra. Aug. dicit: ⁊ supra habitū est dist. p̄ce. ꝙ si vnū eoꝝ que euāgeliū de xp̄o dicit verū nō fuit: nec alia opꝫ dicere vera fuisse. si ꝙ nō fuit ꝟa claritas: cū euāgeliū hoc dicat: relinquit̄ ꝙ nō ꝟe comederit nec ꝟe passus sit: qḋ est hereticū. ¶ Preterea. in opib⁹ ꝟitatis nō est credēdum aliqd false ⁊ pstigiose factū: sed si illa claritas nō fuisset ꝟa: fuisset qḋdā prestigiū illudēs oculos: ꝙ nullo modo hoc dōm est. ¶ Preterea sup illud Lu. 10. Faciam⁹ hic tria tabernacula: dicit gl. ꝙ moyses ⁊ helias fuerūt testes ḋ celo: sꝫ nō fuissēt ꝟi testes nisi ibi ꝟe fuissent: ꝙ ibi vere fuerunt: ⁊ sic vere ibi fuit claritas.

Rn̄deo dōꝫ ꝙ claritas illa fuit sensibilis ꝑm ꝟitateꝫ in corpe xp̄i exn̄s ad ostēsionē claritatis quā pmiserat in scis post resurrectionē futurā dicēs. Fulgebūt iusti tāq̄ꝫ sol in regno p̄ris eoꝝ. Mat. 12.

Ad primū ꝙ dōm ꝙ figura duplr dr̄. Uno mō dr̄ q̄litas resultans ex terminatōe q̄ꝫtitatis: ⁊ sic nō

Figura duplr dicitur

dr xps trāsfiguratus: qr eadem lineamēta corporis in ipso erāt. Et qr figura alicuius rei signū ipsius ponit: sicut pz de imaginibus que pcipue fiunt fm representationē figure. inde trāslatuz est nomē figure vt ponat pro quolibet signo qd instituit ad aliqd significandū fm assimilationē ad aliud. Hoc autez potest fieri z de eo qd est in rei veritate: sicut vna res est imago vel figura alterius. z de eo quod est in imaginatiōe tm̄. dr autē xps figuratus qr claritatem sibi veraciter inherētē assumpsit ad tēpus in figuraz future claritatis que erit in scis. ¶Ad fm dicendū q Beda dicit imaginariū: nō quod est tantuz in imaginatōe: sed qd est imago z figura alterius. ¶Ad tertium dicendū q nō est incōueniens id qd est in se opacū in intrinsecis habere claritatez in superficie: vel ex tersiōe sicut es politū: vel ex aliquo extrinseco superinducto: sicut ex reuerberatiōe solis vel alicuius hmōi. et sic fuit claritas in xpo non quidē superinducta ex aliquo corpore suplucēti: sed miraculose ab ipo deo. ¶Ad quartū dōm q claritas illa erat similis gloriosi corporis claritati que visuz nō corrumpit sed demulcet. Unde Apo. 21. cōparatur claritati iaspidis: q̄ visum demulcet z delectat. z hoc qdē cōtingit qr est alterius generis q̄ ista claritas nālis. puenit em̄ ex claritate spūali aie: q̄ quidem nō corrūpit pportionē oculi ad vim aie: sed magis cōfortat. vnde hoc qd dicit Hier. q deus nō posset in hac vita tam claruz quid facere: intelligendū est id dictū esse: qr claritas hui9 vite. s. naturalis non est pportionabilis claritati patrie: sed alterius generis existēs. ¶Ad quintū dicendū q illa glo. pūctuata est a magistris: vnde dicendū est qd vterqz illorū vere ibi apparuit: sed helias in aia z corpore: moyses autē in anima tm̄: que apparere potuit vel per aliqd corpus assumptū: sicut angeli apparent vel qr est potēs maxime deo ordinante facere aliquā in oculis speciem illum hominē cuius est anima representantem.

¶Utrū claritas illa fuerit gliosa

D scdm sic pcedit. videt qd claritas illa nō fuit gloriosa Matt. 17. Sup illud. trāsfiguratus est zc. Glo. Be. dicit. in corpore mortali ostēdit nō imortalitatē sed claritatē silem future imortalitati. sz claritas gliosa est claritas imortalitatis: g illa claritas nō fuit gliosa. ¶Preterea idē nō pōt esse subiectū penalitatis z glie. sed corpus xpi erat subiectū penalitatib9: g nō poterat i eo eē claritas gliosa. ¶Si dicat q claritas illa redūdabat ex gloria aie. Cōtra scda Corinthi. 3. Tanta erat claritas in facie moysi: q non poterat inspici nisi velaret. Et Matthe. 1. sup illud. Nō cognoscebat eā donec peperit. dicit glo. Joseph mariā facie ad faciem videre nō poterat: quā spiritussanctus repleuerat. sed maria z moyses nō habebant animā glorificatam: ergo nō est verum q illa claritas ex glorificatiōe anime processit.

¶ Preterea. ppetas corpis gloriosi nō solū est claritas: sʒ etiaʒ agilitas ⁊ ipassibilitas ⁊ subtilitas. si igit claritatē assūpsisset. q̄ est gloriosi corpus pprietas: debuisset ēt alias pprietates assumere. ¶ Preterea. claritas gl'iosa non vr̄ ab oculo nō glorificato. sed oculi aplo℞ qui viderūt christi claritatē nō erant glorificati: ḡ illa claritas non fuit gloriosa. ¶ Preterea. claritas gloriosa nō est corpori nālis. sʒ claritas illa fuit corpori xp̄i nālis: qd̄ pʒ per verba hylarij supinducta: vbi dicit. Si dn̄i corporis solū illa natura sit ⁊c. ⁊ gl. Mat. 18. dicit. Speciē quā habebat p naturā ostēdit nō amittere carnē quam assumpserat volūtate. ergo claritas illa nō fuit gl'iosa. ¶ Preterea. claritas illa nō solum fuit in corpore xp̄i: sed ēt in vestib⁹ eius: vt pʒ ex textu euangelij. sed in vestimētis nō potest esse gloriosa claritas: ergo nec in corpore christi tunc fuit.

¶ Sed cōtra. Phili. 3. sup illud. cōfiguratum corpori clari. dicit gl. Assimilabimur claritati quā habuit in trāsfiguratiōe. sʒ assimilabimur claritati gloriose: ergo tūc habuit claritatē gl'iosaʒ. ¶ Preterea. Mat. 17. dicit glosa q̄ apparuit in ea claritate quaʒ habebit peracto iudicio: sed tūc habebit claritatē glorie: ergo et in ea tūc apparuit. ¶ Preterea. claritas nō gloriosa nō ostendit gloriā resurrectiōis: sed ad hoc xp̄s trāsfiguratus est vt gloriaʒ resurrectiōis ostēderet vt dictuʒ est: ergo erat claritas gloriosa.

Respōdeo dicendū q̄ hug. de sancto victore dicit q̄ xp̄s assumpsit oēs pprietates seu dotes corporis glorificati adhuc corp⁹ passibile gerens: q̄uis in christo nō pprie habebant rationē dotis: sicut subtilitatē in natiuitate qn̄ egressus est de vtero virginali claustris pudoris manētibus clausis. Agilitatē auteʒ quando super vndas maris ambulauit. claritatē aūt in transfiguratōe. Impassibilitatē in cena: quādo corpus suū ad edenduʒ discipulis sine hoc q̄ diuideretur dedit. Et hoc quidē nō pōt intelligi quātū ad ipsas q̄litates siue habit⁹ gloriosi corpis: q̄ ꝯriātur cōditionib⁹ ⁊ ppetatibus corporis passibilis. xp̄s aūt semp ante resurrectōeʒ corpus passibile habuit. Nec hoc q̄ corpus ei⁹ a discipulis edentibus nō diuidebat: fuit pptr impassibilitatē: sed q̄ nō in ppria specie comedebat: sed in specie panis: in qua fiebat fractio. vnde cū contraria nō sint simul in eodē: non poterat tūc habere q̄litates corporis gloriosi: sed actus illarū pprietatum fuerūt in eo: nō quidē pcedentes ex aliqua inherēte: sed supnaturalr̄ diuino miraculo: vt dicit Diony. in epistola. 4. ad Gaiū. Super hoiem operat ea que sunt hois. ⁊ hoc mōstrat virgo supnaturalr̄ cōcipiens. et aqua instabilis materialiū ⁊ terrenorū pedū sustinens grauitatem. Dicēdū ergo q̄ ille fulgor nō fuit pueniens ex aliq̄ pprietate corporis gl'iosi existente in corpe xp̄i: sed fuit miraculose ⁊ diuinit⁹ inductus in corpe xp̄i. Fuit tn̄ ille fulgor eiusdē generatōis cū fulgore corporū glorificatorū: non tn̄ ita pfectus sicut

xp̄us adhuc mortalis qūo dotes assumpserit.

charitas vie assimilat charitati patrie. In moyse aūt fuit claritas filis claritati patrie sicut fides visioni nō eiusdē generis: et ideo aspectū intuentiū offendebat: qd non fuit de claritate xpi et huius rō est: qr ala xpi glorificata erat. non autez ala moysi. vnde et corpori eius poterat cōuenienter attribui claritas gloriosa. non aūt corpori moysi: ne prius eēt gloria i corpe q̄ i ala.

Ad primū ḡ dōm qd ex glo. ista habet q nō fuerit habit9 claritatis: sicut in corporibus imortalibus: sed fuit actus splēdoris similis ex diuino miraculo. Per qd pz etiā solutio ad secūdum. ¶ Ad tertiū dicendū q non potest esse q claritas illa fuerit in corpore ex gloria ale: qr ala xpi adhuc erat passibilis ex illo respectu q̄ est forma corporis. vnde gloriā in corpus nō trāsfundebat vt dcm̄ est. ¶ Ad quartū dicendū q etiā actus aliarū dotiū in christo ostendit: sed alr vt dictū est: sed tn̄ scdm illa non df trāsfiguratus: qr alie dotes nō pertinēt ad aspectū: sm quē precipue de figura alicuius iudicamus: sicut claritas p quā aliqd in seipso vf. ¶ Ad quintū dōm: q hoc intelligit qn̄ corp9 g'iosuz nō vult se ondere. ¶ Ad 6^m dōz q illa claritas df sibi fuisse nālis: inq̄tū corp9 illud ordinatuz erat ad illā claritatē habendaz: sicut ṽtutes dicūtur ale naturales: vel inquātum erat ↄformis claritati ale vel ratiōe diuinitatis. ¶ Ad septimū dicendū q in vestibus erat splēdor ex claritate corporis ꝓcedens.

¶ Expositio textus.

Sicut aliis hoib9.) Silitudo attendit inquātū aliis hoib9 necessitas moriendi inest natura: nō inquātū est ex peccato. (Sunt em̄ quattuor stat9.) Cōtra Boe. assignat tres. Dōm q boeti9 assignat status hūane nature q̄tum ad ↄditiones corpis ṗncipalr: qd q̄dez in ṗmo statu erat alale. in scdo corruptibile. i tertio spūale. magister aūt assignat ṗncipalr q̄ttuor status quātum ad cōditiones ale vt pz. (Immunitatē peccati.) Non quātum ad potētiaz peccādi: sed q̄tuz ad actū. Boe. ṽo dicit q de primo statu accepit ea que ad vitā alalem pertinēt. s. comedere dormir et hmōi. Instātia ↄ textū dissoluit.

¶ Si ois christi oratio vel voluntas impleta sit.

¶ Distin. xvii.

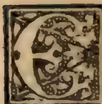
Post pdicta ↄsiderari oportet vtruz christus aliquid voluerit vel orauerit quod factū non sit. Hoc eniz extimari potest p hoc quod ipe ait. Pater si possibile est trāsfer a me calicē istum. verūtn̄ non sicut ego volo: sz sicut tu vis. hic nāq volūtatē suā a patris volūtate discernere videt. Quocirca ambigendum non est diuersas in xpo fuisse voluntates iuxta duas naturas: diuā. s. voluntatē et humanā. Et hūana volūtas est affect9 rōis vł affe

ctus sensualitatis. Et ali⁹ est affectus aïe ꝑm rõnez: alius ꝑm sensualitatẽ. vterqꝫ tñ di cit hũana volũtas. Affectu aũt rõnis id volebat qd vo lũtate dina. s. pati ꝛ mori: sed affectu sensualitatis nõ vole bat: imo refugiebat. Nec tñ in eo caro cõtra spm̃ vel cõ tra deuz ꝯcupiscebat. Quia vt ait Aug. nullũ est vitiũ cũ caro cõcupiscit aduersus spi ritũ. Caro aũt dicta est ꝯcu piscere: q: hoc ꝑm ipsaz agit aïa: sicut aïa per aurẽ audit: ꝛ per oculũ videt. Caro em̃ nihil ꝑ aïaz cõcupiscit. Sed ꝯcupiscere dr̃ cũ aïa carnali cõcupiscẽtia spũi reluctatur hñs carnalẽ delectatiõez de carne ꝛ a carne aduersus de lectationẽ quã spũs hꝫ. Ip sius autẽ carnalis concupi scẽtie cã non est in aïa sola: nec in carne sola. Ex vtroqꝫ em̃ fit q: sine vtroqꝫ delecta tio talis nõ sentit. Talis igi tur rixa talisqꝫ cõcertatio in aïa xp̃i nulla ten⁹ esse potuit. Quia carnalis ꝯcupiscentia ibi esse neq̃t. Dei etiã volun tas erat ꝛ rõni placebat: vt id ꝑm carnez vellet: quaten⁹ veritas hũanitatis in eo ꝓ bareẗ. Nã qui hoïs naturaz suscepit: q̃ ipsius sunt subire d̾buit. Jdcqꝫ sicut ĩ nobis du plex est affect⁹ mẽtis. s. ꝛ sen sualitatis: ita ꝛ in eo debuit esse gemin⁹ affect⁹ vt mẽtis affectu vellet mori: ꝛ sensua litatis affectu nollet: sicut in viris scis fit. Petro em̃ ipsa ṽitas dicit. Cũ senueris ex tẽdes man⁹ tuas: ꝛ ali⁹ te cin get: ꝛ ducet te quo tu nõ vis scꝫ ad mortẽ: qd exponẽs au gu. dicit: q petr⁹ ad illã mo lestiã nolẽs est ductus. no lẽs ad eũ venit: sed volens eã vicit: ꝛ reliq̃t affectũ in firmitatis q̃ nemo vult mo ri: q: adeo est naturaľ vt eũ Petro nec senect⁹ abstule rit. Unde etiã dñs ait. Trã seat a me calix iste. Sed vi cit eũ vis amoris. Ergo et in christo scd̃m humanita tem: ꝛ in mẽbris eius gemi nus est affect⁹. vnus ratio nis charitate informatus: quo ꝓpter deum quis mo ri vult. alter sensualitatis carnis infirmitati ꝓpinqu us: ꝛ ideo coniunctus: quo mors refugitur: vt enim ait August. Paulus mentis ra tiõe cupit dissolui: ꝛ esse cuꝫ christo: sensu autẽ carnis re fugit ꝛ recusat. Hoc hẽt hu manus affectus: quoniã di ligit vitam: odit mortẽ. Se cundum affectũ istum chri stus noluit mori: nec obti nuit quod secũdum istũ affe ctum petiit.

Cõtra rietas volũta tũ qũo intelli genda in xp̃o

Notã da sen tentia.

¶ Auctoritatib⁹ ꝓbat diuer sas in christo voluntates.

Ex affectu igitur humano quem de virgine traxit volebat non mori: et calicem transire orabat. vnde Beda. Orat transire calicem: quia homo est deus. Pater si fieri potest transfer a me calicem istum. Ecce habes voluntatem humanam expressam. Vide iam rectum cor: sed non vt ego volo: sed quod tu vis. vnde alibi. Non veni facere voluntatem meam: quam scilicet temporaliter sumpsi de virgine: sed voluntatem eius qui misit me: quam scilicet eternus habui cum patre. Hic apte dicit duas in christo fuisse voluntates secundum quas diuersa voluit. Hieronymus quoque super illum locum. Spiritus autem promptus est: caro autem infirma: dans intelligi hic duas voluntates exprimi: ita ait. Hoc contra euticianos: qui dicunt in christo vnam tantum voluntatem. Hic autem ostendit humanam que propter infirmitatem carnis recusat passionem et diuinam que prompta est perficere dispensationem. Augustinus etiam duas in christo asserit voluntates dicens. Quantum distat deus ab homine tantum voluntas dei a voluntate hominis. Unde hominem gerens christus ostendit priuatam quandam hominis voluntatem: in qua et suam et nostram figurauit: qui caput nostrum est: et ad eum sicut membra pertinemus. Pater inquit si fieri potest transfer a me calicem istum: hec humana voluntas erat proprium aliquid: et tanquam priuatum volens. Sed quia rectum vult esse hominem: et ad deum dirigi: subdit. Non quod ego volo: sed quod tu vis Ac si diceret: vide te in me: quia potes aliquid proprium velle vt deus aliud velit. Conceditur hoc humane fragilitati. Idem alibi. Christus etiam in passione sua deus expressit in se voluntates secundum duas naturas. Ait enim: pater si fieri potest transfer a me calicem istum. Ecce habes hominis voluntatem: quam ad diuinam continuo dirigens ait: verumtamen non sicut ego volo: sed sicut tu vis. Ambrosius in libro. iij. de trinitate. Scriptum est. Pater si fieri potest transfer a me calicem istum. verba christi sunt. Sed quomodo et in qua forma dicantur aduerte. Hominis substantiam gerit: hominis assumpsit affectum. Non ergo quasi deus: sed quasi homo loquitur. Suscepit quidem voluntatem meam. Mea est voluntas quam suam dicit cum ait. Non sicut ego volo: sed sicut tu vis. Cum autem dixit. omnia que habet pater mea sunt: quia

Verba christi orantis exponuntur.

Oratio christi dispensatoria.

nihil excipit sine dubio quã pater habet candẽ et filius hȝ volũtatem. Eadẽ enĩ xp̃i voluntas est q̃ paterna vna ergo volũtas p̃ris ⁊ filij est sȝ alia volũtas hoĩs alia dei vt scias vitã in volũtate hoĩs eẽ: passionẽ aũt xp̃i in voluntate diuina. vt pateretur pro nobis. His testimonijs euidẽter docet in xp̃o duas fuisse voluntates: qd̓ quia negauit. Macharius archiep̃s in metropolitana synodo ↄdennatus ẽ. Et ex affectu hũano sẽsualitatis quidẽ: nõ rõnis illd̓ voluit et peijt quod non impetrauit. Nec iõ petijt vt ĩpetraret: quia sciebat deũ non eẽ facturũ illd̓. Nec illud fieri volebat affectu ratiõis vel volũtate diuinitatis.

machari⁹ notat erroneus.

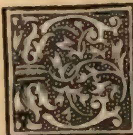
¶ Quare orauit illud.

D quid igitur petijt vt mẽbris formã prebere imminẽte perturbatione clamandi ad dñm: ⁊ subijciendi voluntatẽ suã diuine voluntati: vt si pulsante molestia turbantur ꝑ eiusdem amotione orent. Sed si nequeũt vitare: dicant qd̓ ipse christus. Non ergo ad insipientiam fuit ꝙ christ⁹ clamans non auditur ad salutẽ corporalem. Bonum quidẽ petijt. s. vt non moreretur: sȝ melius erat vt moreretur.

Quod ⁊ factum est.

¶ De eo ꝙ Ambrosius dicit christum dubitasse affectu humano.

Eterũ nõ parũ nos mouẽt verba ãbrosij: quibus significare vr̃: xp̃m ſm hũanũ affectũ de potentia patris dubitasse: sic dicens in tertio lib. de tri. De quo dubitat? d̓ se: an de patre. De eo vtiq cui dicit trãsfer: dubitat hoĩs affectu. Nã de⁹ de p̃re nõ dubitat: nec de morte formidat. Propheta ẽt nõ dubitat: qui nihil de eo impossibile asserit. Omnia quecunq voluit fecit: non intra hoĩes cõstituens deũ. Propheta nõ dubitat: et filium dubitare tu credis? Ut ergo homo dubitat: vt homo locutus ẽ. His verbis innui videtur ꝙ christus non inquantum de⁹ est vel dei filius: sed inquantũ hõ dubitauerit affectu humano. Quod ea ratione dictum accipi potest: non quia ipse dubitauerit: sed quia modum gessit dubitantis: et hominibus dubitare videbatur.

¶ Uerba hylarij longe diuersam exprimentia sententiam a premissa.

Oro ie su qua re fctã.

Illud etiã ignorandũ non est qd hylari⁹ asserere vr̃ xp̃m nõ sibi: sʒ suis orasse. cũ dixit trãseat a me calix ꝛc. Sicut nec sibi: sed suis timuit: nec eũ voluisse vt sibi nõ eẽ passio: sʒ vt a suis transiret calix passiõis ita inquiẽs. Si passio honorificatura eum erat: sicut iuda exeũte ait: nũc glorificatus est filius hominis: quõ tristẽ eũ metus passionis effecerat? Nisi forte taʒ irrationabilis fuerit: vt mortem timuerit: que patienteʒ se glorificatura erat. Sʒ forte timuisse vsqꝫ eo estimabatur: vt transferri a se caliceʒ deprecatus sit dicẽs: Pater transfer a me calicem istum. Quõ eñ per patiendi metũ trãsferri deprecaret a se qd per dispẽsatiõis studiũ festinaret implere. Nõ eñ cõuenit vt pati nolit: qd pati venit: ꝛ cũ pati eũ velle cognosceres religiosi⁹ fuerat hoc cõfiteri q̃ ad id impie stulticie ꝓrũpere: vt eũ assereres ne pateretur orasse: quẽ pati velle cognosceres. Nõ ergo sibi tristis. necqꝫ sibi orat transire calicẽ: sʒ discipulis: ne in eos calix passiõis incũbat: quẽ a se trãsire orat: ne in his. s. maneat. Nõ eñ rogat ne secũ sit: sʒ vt a se transeat. Deinde ait: nõ sicut ego volo: sʒ sicut tu vis. hũane in se sollicitudinis significãs cõsortiũ: sʒ nõ discernẽs sniam sibi cõis cũ pr̃e volũtatis. ꝓ hoĩbus ergo vult trãsire calicẽ: ꝑ quẽ oẽs tẽtãdi erant discipuli: ꝛ iõ ꝓ petro rogatur ne deficiat fides eius. Sciẽs igit̃ hec oĩa post mortẽ suã desitura vsqꝫ ad mortẽ tristis est: ꝛ scit hũc calicẽ non posse transire nisi biberit: ideo ait. Pater si nõ põt transire calix iste nisi bibam illũ fiat volũtas tua. Sciens ꝯsummata in se passiõe metũ calicis trãsiturũ: q̃ nisi eũ eũ bibisset trãsire nõ posset nec finis terroris nisi ꝯsũmata passione terrori succederet: q̃ꝛ post mortẽ ei⁹ ꝑ virtutũ gloriã apostolice infirmitatis scãdalũ pelleret. Intẽde lector his verbis pia diligẽtia: ne sint tibi cã mortis.

¶ Diuisio textus.

Postq̃ magister determinauit de his q̃ xp̃s cũ natura hũana assumpsit. hic determinat đ his q̃ per hũanã naturã fecit: operis autẽ hũani volũtas principiũ est: sine quo op⁹ nec meritoriũ nec laudabile est: ꝛ iõ diuidit̃ hec ps in 2. ptes. p̱° determiat de volũtate xp̃i. scḋo đ merito ei⁹ qd ex volũtate ꝓcessit. 28. di. ibi. (De me

rito q̄q3 xp̄i.) ptia in.duo.p° de= termiat devolūtate xp̄i.2° remo uet q̄dā dubia q̄ ex dictis oriri possent ibi.(Ceterum) ptia in tres p°.ponit dubitationē de effica= cia volūtatis xp̄i et orōnis:q̄ est signū volūtatis.2° soluit distin= guēdo volūtatē xp̄i ibi.(Quocir ca ambigēdū nō est.)In 3ª solu tionem ↄfirmat ostēdēs diuersas volūtates eē in xp̄o ibi.(Ex affe= ctu et c.)(Ceterum non parum)hoc re mouet q̄dā que possent eē ex di ctis dubia.et p° remouet dubiū: qd̄ orit̄ ex dictis ambrosij.2° du biū qd̄ orit̄ ex dictis hyl.ibi.(Il lud et̄ nō ignorādū.) Qō.1.

Ic querū tur q̄tuor.p°.d̄ plu= ralitate volūtatum xp̄i.2° d̄ ↄformitate vel ↄrietate earum adinuicē.3° de orōne q̄ volūtatē exp̄mit.4° de dubitatiōe quā pōit Amb.i xp̄o q̄tū ad aliquā volūtatū xp̄i.

¶ Utrū in xp̄o fuerit volūtas alia q̄ diuina.

D primū sic pcedit̄. vr̄ q̄ in xp̄o nō sit nisi vna volūtas.s.diuiavel le.n.cū sit agere psō ne ē s3 i xp̄o ē tm̄ vna psona.s.di= uina:ergo et tm̄ vna volūtas.s.di uina.¶ preterea volūtatis ē du cere et nō duci:s3 in xp̄o affectus hūan⁹ diuina volūtate ducebat̄ q̄ eo sicut ministro vtebat̄:vt di= cit Dam̄. ḡ affect⁹ hūan⁹ nō d3 dici volūtas in xp̄o.¶ preterea. quāto aliqs hō est magis sctūs: tāto sua volūtas magis vnit̄ di uie:q2 q̄ adheret deo vn⁹ sp̄s ē i.Cor.6.s3 xp̄s hō fuit sanctiss mus:ḡ volūtas sua hūana fuit pfecte vna cū voluntate diuina. ¶ S3 ↄ.xp̄s assumpsit naturam nr̄am vt eā curaret:q2 qd̄ inassū= ptibile ē incurabile est: vt dicit Dam̄.s3 volūtas nr̄a p quā pcm̄ intrauerat maxie curatiōe indi= gebat:ḡ ipam assūpsit:ḡ ē in xp̄o aliq̄ volūtas p̄ter.volūtatē diui= nā.¶ preterea sicut se h3 vnitas volūtatis ad vnitatē nāe: ita se h3 pl̄alitas ad pl̄alitatē:s3 i tri= b⁹ psonis ē vna volūtas:q2 ē vna nā:ḡ et i xp̄o sūt pl̄es volūtates q2 sūt pl̄es nāe:q̄uis sit vna psona ¶ Utrum in xp̄o fuerit alia volūtas humana.s.sensualitas pretervo luntatem rationis.

Ulterius vr̄ q̄ in xp̄o nō sit aliqua volūtas hūana p̄tervolūtatē rō nis:q2 sicut dicit Dam̄.in.3.lib. volūtas nām seq̄t̄.s3 i xp̄o sūt tm̄ due nāe:ḡ et tm̄ due volūtates: ḡ nō est tertia p̄tervolūtatē diui nā et rōnis.¶ preterea sicut rō ē alia virt⁹ apphēsiua a sensiti= ua apphēsiōe:ita sens⁹ iterior a sensu exteriori:s3 nō ē alia volū tas ↄñs apphēsiōem sens⁹ exterio ris ab ea q̄ ↄseq̄t̄ apphēsionē sen sus iterioris ḡ nō oz pōere aliam volūtatē q̄ ↄsequat̄ apphēsionē rōnis et sensitiue ptis.¶ preter ea.ph̄s dic̄ in.3.de aīa. et Dam̄. q̄ volūtas solū in rōne ē.in sensi bili aūt desideriū et anim⁹.i.ira= scibilis et ↄcupiscibilis:s3 sensua litas est a rōe discreta.vt p3.dis. 24.2.li.ḡ nō est aliq̄volūtas sen sualitatis.¶ preterea sensuali= tas signat̄ p serpentē in q̄ ē p̄m⁹ mot⁹ pctī.s3 i xp̄o nō ē aliqd ser pentinū nec aliqd pctm̄:ḡ in ip̄o nō ē volūtas sēsualitatis.¶ pre terea mot⁹ sēsualitatis sūt subiti p²que stiun= cula.

sȝ in xp̄o nō fuit aliq̄d subitū: q2 totū ab ip̄o fuit p̄uisuȝ. ergo i ip so nō fuit volūtas sensualitatis ¶ Sȝ ꝯ. sensualitas est mediuȝ inter corp9 ⁊ rōnē: sȝ positis ex-tremis ponit̄ mediū: cuȝ igit̄ in xp̄o fuerit corp9 hūanū ⁊ aīa rō nalis: opȝ q2 in ip̄o fuerit sensua litas. ¶ Preterea. ph̄s dicit in. 2 de aīa. Sicut trigonū ⁊ in tetra gono ⁊ tetragonū in pētagono: sic nutritiuū in sensitiuo: ⁊ sensiti uū in itellectiuo: sȝ i xp̄o fuit aīa itellectiua: g̃ i xp̄o fuit sensitiua q̄ptū ad oēs sui ptes: g̃ ⁊ volūtas sensualitatis q̄ est ps sensitiua.

¶ Utrum in christo sint plures volūtates rationis.

2a q̄stiū cula. Alterius vr̄ q2 in xp̄o sint pl'es vo lūtates rōnis: q2 Dam̄. in. 2. lib. distinguit duas volūtates rōis. s. thelesim. i. volūtas naturalis: ⁊ bulesim. i. volūtas rōnalis: sed nihil eoꝝ q̄ ad pfectionē hūane nature ptinent xp̄o defuit: ergo in xp̄o fuit duplex rōnis volun-tas. ¶ Preterea pctm̄ pprie ē in volūtate. dr̄ aūt eē aliq̄n in supe riori rōne aliq̄n aūt in inferiori: ergo vtriq3 rōni rn̄det sua volū-tas: q̄s opȝ in xp̄o pōere. ¶ Pre terea. ph̄s. i. 6. Ethi. pōit diuer-sas potētias app̄hēsiuas in pte itellectiua. s. sciētificū. qd̄ cogno scit necessaria: ⁊ rōcinatiuuū si-ue opinatiuū: p qd̄ ꝯprehēdim9 ꝯtingētia opabilia a nobis: sed app̄hensionē sequit̄ suus appeti tus: g̃ in pte intellectiua sūt plu res volūtates: ¶ Preterea. oīs virt9 hūana ē in rōe ex q̄ h3 hō q2 sit hō. sed dr̄ a magistris q2 est q̄dā irascibilis ⁊ concupiscibilis hūana. g̃ opȝ eas ponere in rōe sȝ hec ptinent ad volūtatē: ergo in rōne sunt plures volūtates. ¶ Preterea in pte itellectiua est lib. ar. qd̄ est electiuū eoꝝ q̄ sunt ad finē: ⁊ volūtas q̄ ē finis vt dr̄ in. 3. Eth. neutrū aūt hoꝝ defuit xp̄o: ergo idē qd̄ pri9 ¶ Preterea Hugo de scō victore pōit in xp̄o p̄ter volūtatē sensualitatis ⁊ rō nis ⁊ diuinā volūtatē pietatis: pietas aūt in rōne est: ergo vr̄ q2 sint plures volūtates in rōne. ¶ Sȝ ꝯ est q2 ph̄s in. 3. de aīa. vo lūtatē rōis nō distinguit sicut di stinguit appetitū ptis sensitiue. ¶ Preterea. hō dr̄ minor mūd9 q2 assimilat̄ vniuerso: sȝ i vniuer so ē tm̄. vn9 p̄m9 motor: ergo ⁊ in hoīe. sȝ prim9 motor ē volūtas rōnis: q̄ mouet oēs alias vires s̄m Ans. ergo oȝ ponere vnā tm̄ voluntatē rōnis in xp̄o ⁊ in om-nibus aliis hominibus.

Respōdeo dd̄ȝ ad p̄-mā q̄ōneȝ q2 volūtas ꝯsequit̄ nām hūanā qd̄ d̄d Dam̄. in. 3. li. pbat quinq3 rōnib9. p° q2 q̄lȝ natura h3 motū ppriū. mot9 āt rōnalis nāe ppri9 ē vt libere in aliq̄d tēdat qd̄ volū tatis ē. 2° q2 null9 adiscit velle: sicut nec alia nālia. 3° q2 natura in hoīe nō ducit sicut in aliis. sȝ ducit̄. vn̄ oȝ hoī libertatē inesse i suo motu. ⁊ hoc ē volūtatis. 4°. q2 hō h3 suā nāȝ ad imaginē dei fact9 est. ꝯsistit aūt imago in me moria itelligētia ⁊ volūtate. 5°. q2 inuenit̄ in oīb9 hn̄tib9 naturā vn̄ xp̄s cū naturā nr̄aȝ integraȝ assūpserit alias nō eēt verus hō ꝯstat q2 volūtatē assūpsit: ⁊ ita in xp̄o ē volūtas hūana ⁊ diuina nō quidē ꝯponētes vnā volūtatē: si cut eutices dixit: q2 tunc neutra eēt in eo sȝ vtraq3 distincta manēs i ip̄o. ⁊ sic i xp̄o sūt due volūtates

Ad primū ꝙ dicendū: ꝙ ꝗuisvelle sit ꝑsone: tñ hoc ē per potētiā naturalem q̄ est principiū illius actus: ꝛ iō qꝛ in xp̄o sunt due nature: sunt due voluntates: tñ est vnus volēs ꝑꝑ vnitatē persone. ¶ Ad 2m dōm ꝙ volūtas diuina nō ducit affectū humanū cogendo ip̄m: sꝫ dirigēdo: ꝛ hoc nō excludit rōneꝫ volūtatis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ volūtas dr̄ tribus modis Aliqñ ipsa potētia volēdi: aliqñ ipse actus volēdi: aliqñ aūt ip̄m volitū: ꝛ ꝗ̄tuꝫ ad hoc vnitur voluntas sancti hoīs volūtati dei: nō aūt quantum ad duo prima.

Rñsio ad primā q̄stiūculam.

Ad secundā q̄ōnem dōm ꝙ in xp̄o fuerūt oīa q̄ sunt de perfectiōe hūane nature: sicut aūt de perfectiōe hūane nature inꝗ̄tuꝫ hō ē hō ē rōnis volūtas: ita de ꝑfectiōe hoīs inꝗ̄tū aīal est appetitus sensibilis. ꝛ iō opꝫ appetitū sensitiue ꝑtis in xp̄o ponere: sed iste appetitus in aliis aīalibus nō hꝫ rōneꝫ volūtatis qꝛ agunť instinctu nāe poti⁹ ꝗ̄ agāt: vt dicit Dam. ꝛ ita nō hñt liberū motū quē volūtas reqrit: tñ appetitus sensibilis pōt in hoīe dici volūtas: inꝗ̄tū ē obediēs rōni: vt dr̄ in primo Ethi. ꝛ iō pticipat aliqualr libertatem volūtatis: sicut ꝛ rectitudinem rōnis: vt possit dici volūtas pticipatiue: sicut dr̄ rō ꝑ participatione. Et ita in xp̄o ꝗ̄tū ad hūanam naturā dicimus duas volūtates. s. sensualitatis ꝛ rōnis.

Ad primū ꝙ dōm ꝙ in christo sūt due nature integre quaruꝫ vna nō ē pars alterius: ex qbus immediate ꝑsona cōponiť: sꝫ tñ altera naturaꝝ. s. humana diuiditur in multas ꝑtiales naturas: sicut in naturā corporis ꝛ aīe: in sensitiuā ꝛ rōnalē: ꝛ ſm hoc etiā volūtas hūana diuidiť in duas volūtates. ¶ Ad 2m dōm ꝙ sicut appetitus rōnis nō sequiť quālibꝫ apꝑ̄hensionē rōnis: sꝫ qñ aliqd appꝑ̄hendiť vt bonū: ita ꝛ appetitus sensibilis non surgit nisi qñ appꝑ̄hēdiť vt ꝯueniēs. hoc aūt nō fit ꝑ exteriorē sensum q̄ appꝑ̄hendit formas sensibiles: sꝫ ꝑ estimationē q̄ apprehēdit rōneꝫ ꝯueniētis ꝛ nociui: quas sensus exterior nō apprehēdit: ꝛ iō in ꝑte sensitiua nō ē nisi vnus appetitus ſm genus: q̄ tñ diuidiť sicut in spēs in irascibilē ꝛ ꝯcupiscibilē: quaꝝ vtraqꝫ sub sensualitate ꝯputať. ¶ Ad 3m dōm ꝙ volūtas ꝑ eēntiaꝫ ē in rōne ꝑ essentiā. Et volūtas pticipatiue ē in rōne ꝑ participationē. ¶ Ad 4m dōm ꝙ sensualitas dr̄ serpēs ꝛ principium peccati: nō ꝗ̄tū ad naturā potētie: quā xp̄s assumpsit: sꝫ quātū ad corruptionē fomitis: q̄ in xp̄o nō fuit. ¶ Ad 5m dōm ꝙ in xp̄o aliqd accidit nō preuisum a sensu interiori vel exteriori: ꝗ̄uis preuisum ab eo per rōnem vel ꝑ sententiā diuinā: ꝛ iō in ipso motus sensualitatis fuit quidē subitus respectu sensus: sꝫ nō respectu rationis vel diuinitatis.

Rñsio ad secundā q̄stiunculaꝫ.

Ad tertiā q̄ōnem dōm ꝙ distinctio potentiaꝝ attendiť ſm diuersas rōnes: obiectū aūt voluntatis ē bonū ſm rōnem boni: vñ cū ista rō sit cōis oībus: non pōt esse ꝙ appetitus rōnis ſꝫ diuersas potentias distinguať: ꝛ iō in xp̄o ꝛ in aliis hoībus est tm̄ vna potētia volūtatis: pñt aūt eē diuersi

respectus illius voluntatis sm quos inuenit aliqn distingui voluntas rõnis. Magister aũt attẽdens ad naturã potẽtie volũtatem rõnis in xpo non distinguit.

Ad primũ ergo dicenduz q thelesis sm Dama. ẽ volũtas naturalis que .s. in modũ nature mouet in aliqd sm bonitatẽ absolutam in xpo consideratã. bulisis aũt est appetitus rõnalis: qui mouet in aliqd bonũ ex ordine alteri⁹. Et hec duo a magris alijs noibus dicunt volũtas vt natura: et voluntas vt rõ: sm que tñ nõ diuersificat potentia volũtatis: et qr diuersitas ista est ex eo q mouemur in aliquid sine collatione vel cum collatiõe. Cõferre aũt nõ est per se volũtatis: sz rõnis. vñ ista diuisio volũtatis nõ est per essentialia sz per accidentalia: et ppter hoc non sunt diuerse potẽtie: sz vna differens sm respectũ ipsius ad apprehẽsionẽ precedentẽ: q̃ põt esse cum collatione vel sine collatione: tñ vtraq istaꝝ in xpo fuit. s. voluntas vt naturalis: q̃ est thelesis: et voluntas vt rõ que est bulisis.

Peccatũ quõ in ratione. ¶Ad scõm dicendũ q peccatuz dicitur esse in rõne: nõ qr in ipsa complet: sz in voluntate ꝯsequẽte rõnez: ratio aũt superior et inferior nõ sunt diuerse potentie: qr non distinguunt sm rationez obiecti. vt in .2. dist. 24. dictũ est sz illa distinctio est rõnis sm ordinem ad habitus diuersos: sm q ex diuersis medijs ad idẽ procedit. s. rõnibus tẽporalibus et eternis. mediũ aũt ex quo procedit ad aliqd pertinet ad rõnẽ non ad volũtatẽ: vnde q̃uis in rõne faciat aliquã diuersitatem vel distinctionẽ saltem p officia in volũtate nullã distinctionem causat. ¶Ad tertiũ dicenduz q obiectum intellectus est verum: cuius differẽtie sunt necessariuz et cõtingens: nõ aũt sunt differẽtie boni inquantuz hmõi: qd est obiectũ appetitus: et iõ necessarium et ꝯtingens magis possunt diuersificare intellectũ q̃ voluntatem. ¶Ad quartũ dicendũ q obiectuz appetitus sensibilis nõ est bonũ simpliciter: sz est bonuz particulare: et qr aliã rõnez particularis boni hz delectabile et arduũ: et iõ penes has duas rõnes boni diuidit appetitus sensibilis et non rõnalis: qui habet p obiecto bonũ simplr. vñ irascibilis et ꝯcupiscibilis nõ sunt humane per essentiã: sed per participationẽ. Notu le physicales ¶Ad quintũ dicenduz q volũtas q̃ est finis et libe. arb. nõ sunt diuerse potentie: sicut in secundo lib. dictũ est: sed differunt sicut bulisis et thelesis: quia ad libe. arbi. pertinet eligere aliqd in ordine ad finẽ: voluntas autẽ est de fine absolute. Ex his que dicta sunt põt videri qũo volũtas in xpo distinguat. volũtas em̃ aliqua vel attribuit sibi rõne persone sue: vel rõne mẽbroruz quoꝝ personã in se trãsfert Si aũt rõne persone sue: aut sz diuinã naturã: aut sm humanam: si sm humanã: aut sensualitatis aut ratiõis: si rõnis aut sm absolutã aut sm collatiuã. ¶Ad sextum dicendũ q voluntas pietatis est voluntas, vt natura: inquãtũ refugit ea q̃ sunt nociua sibi vel alijs non considerato ordine reruz ad finem.

¶Utrum voluntas humana in xpo diuine voluntati semp con-

formis fuerit in volito.

Ad secūdū sic pceditur. videt quod voluntas hūana in xpo semper diuine volūtati conforma batur in volito: quāto em̄ ē maior conformitas volūtatis hūane ad diuinā: tāto ē maior rectitudo voluntatis: q̄ in hoc cōsistit: sicut pz per glo. sup illud psal. Rectos decet collaudatio: sz xps habuit rectissimā voluntatez. ergo conformabat diuine voluntati etiā quātuz ad volita. ¶ Preterea volūtas beatorum conformatur deo quātuz ad volita: qz omnia hñt q̄ volūt: sz xps fuit verus cōprehēsor. ergo quātum ad volitū diuine voluntati eius voluntas cōformis erat. ¶ Preterea ex hoc lz nobis aliud velle quam deus vult: qz nescimus quid deus velit in aliquibus: sed xps sciebat in omnibus quid deus vellet. ergo quantuz ad omnia volita voluntatez humanam diuine conformabat.

¶ Sz contra. xps fleuit de destructione hierusalē. ergo volebat eam non destrui: sz deus volebat eam destrui. ergo voluit aliqd qd deus nō voluit. ¶ Preterea ipse dixit: nō mea volūtas: sz tua fiat. ergo volebat sm voluntatē humanā aliquid: qd nō volebat sm diuinā.

¶ Utrum volūtas sensualitatis fuerit contraria voluntati rationis in christo.

Prima qstiuncula.

Ulterius vr quod voluntas sensualitatis sit contra voluntati rōnis in christo: sicut em̄ dicit Aug. in li. de tri. voluntatum contrarietas est ex cōtrarietate volitorum nō ex contrarietate naturarum: vt manichei dicūt sz volita sensualitatis et rōnis in christo fuerūt contraria: qz sensualitas refutabat mortē: quam rō eligebat. ergo cōtrariabat volūtas sensualitatis voluntati rōnis in christo. ¶ Preterea. sicut dicit Dam. In xpo vnicuique potentie permittebat agere qd erat sibi proprium et naturale: sz naturale est appetitui sensualitatis vt appetat hoc qd est delectabile sm sensum. ergo hoc appetebat in xpo sz ex hoc ē pugna sensualitatis cōtra rōnez in nobis: quod sensualitas appetit delectabilia sm sensum. ergo in xpo huiusmodi pugna fuit. ¶ Preterea. quicunque affligitur in hoc in quo alius delectat: hz cōtrariā voluntatē illi: sz voluntas rōnis xpi delectabat in ieiunio: sicut in opere virtutis in quo sensualitas affligebat: qz esurijt vt dicitur Matth. 4. Ergo sensualitas rationi contrariabatur in christo.

¶ Sed contra. in rebellione sensualitatis ad rōnem consistit primus motus: qui est peccatuz veniale: sz in xpo nō fuit aliqd peccatuz. ergo nō fuit in xpo contrarietas sensualitatis ad rationez. ¶ Preterea. Aug. super Gen. dicit. omne animal fuit in archa Noe: quia oēs motus fuerūt pacati in xpo: sed hoc nō contingit in illis in quibus est pugna sensualitatis contra rōnez ergo in christo talis pugna nō fuit.

¶ Utrum voluntas ratiōis erat sibiipsi contraria.

Secūda qstiuncula.

Ulterius vr quod voluntas rationis erat sibi cōtraria: mediū em̄ cōicat cum vtroque extremorum: sz voluntas rōnis media erat in christo inter voluntatē diuinā et sensualitatem. ergo cōformabat vtrique sed sensualitas volebat contrariuz

eius qd deus volebat. ergo voluntas ronis volebat contraria. ¶ Preterea. volūtas vt natura vult illud qd est ad conseruationē nature: sz volūtas vt rō in christo: volebat mortē et alia hmōi que ad corruptionē nature pertinēt. ergo in volūtate ratiōis erat contrietas in xpō. ¶ Sed contra. cōtraria nō possunt esse in eodē simul: sed voluntas rōnis est tantū vna potentia vt dictum ē. ergo non pōt esse in ea aliqua cōtrarietas. ¶ Preterea. voluntas sequit apprehensionē rōnis: sed in rōne christi nō fuit aliqua contrietas: sz fuit determinata ad vnū. ergo nec in volūtate. ¶ Preterea. sicut dicit Augu. in lib. de confes. contrarietas voluntatis causatur ex imperfectiōe voluntatis: quia voluntas nō est perfecta neq istius neq illius: sz in christo nō fuit voluntas imperfecta. ergo voluntas rōnis non contrariabatur sibi.

Processus rōnis et voluntatis declarat.

Respōdeo dicendum ad primaz qōnem q cuz volūtas sequitur rōnem: processus volūtatis proportionatur processui rōnis. Rō autē hz aliqd principiū per se notuz: ad qd resoluendo reducit illud cuius cognitionez querit. Et qn ad illud reducere poterit hz certitudinē de re et sententiat q ita est: sz anteq ad illud principiuz reducere possit mouet aliqbus verisimilitudinibus: et siquidez rōnibus illis detineatur tanq certis: decipit et errat. Si autē illis non detineat: tunc hz opinionez vnius partis cum formidine alterius. Finis aūt vt dicit phs in 7. Ethi. se hz in volūtarijs sicut principium in speculatiuis: vnde qn voluntas reducit aliqd consillabile in finez: in quo totaliter quiescit sententialiter acceptat illud. Si autē reducat in finem in quo nō totaliter quiescit trepidat inter vtrūq. Sed si consideretur hoc qd est ad finez sine ordine ad finem mouetur volūtas in ipsum sm bonitatem vel malitiā quaz in eo absolute inueniet. Sed quia voluntas non sistit in motu: quem habet circa hmōi: cum non feratur in ipsum sicut in finez: ideo nō sententiat finaliter sm predictū motū suuz de illo quousq finem in quem illud ordinat nō cōsideret: vnde voluntas nō simpliciter vult illud: sed vellet si nihil inueniretur repugnās. Voluntas autez vt natura mouet in aliquid vt dictum est absolute. vnde si per rationē nō ordinetur in aliquid aliud acceptabit illud absolute: et erit illius tanq finis. Si autē ordinet in finem nō acceptabit aliquid absolute quousq perueniat ad considerationem finis: quod facit volūtas vt ratio. Patet igitur q voluntas vt natura imperfecte vult aliquid et sub conditione nisi feratur in ipsum sicut in finem: sed eorum que ordinantur ad finem habet voluntas vt ratio vltimum iudicium et perfectum. ¶ His visis potest parere qualiter volūtas rationis diuine voluntati in christo conformatur in volito: quia voluntas vt natura nunq in christo mouebatur in aliquid sicut in finem nisi qd deus vult: et cum voluntas vt ratio nūq moueatur in aliquid nisi ex ratione finis: patz q etiā volūtas vt ratio cōformabat diuine voluntati in volito: sed voluntas

Nota theologice

vt natura mota in aliqd nō sic in finē. Qd quidē nō eodez mō se hz in bonitate ꝛ malitia ẜ3 se cōsideratū ꝛ in ordine ad finez: nō ꝯformabaꝛ diuine voluntati in volito: qꝛ si xp̄s volebat non pati: deus aūt volebat eū mori: mors aūt ẜm se mala erat: s3 relata ad finē bona. hoc autez vt dictū ē nō est ꝑfecte velle aliqd s3 sub ꝯditiōe. vñ a magr̄is velleitas appellaꝛ. Patet igitur ꝙ ẜm volūtatē rōnis cōformabaꝛ diuine volūtati in volito ꝗ̄tuz ad oē qđ ꝑfecte ꝛ absolute volebat: nō aūt ꝗ̄tū ad id qđ volebat imperfecte. Silr̄ etiā nec voluntas sensualitatis ꝯformabaꝛ diuine voluntati in volito in his q̄ erāt nociua nature: qꝛ sensualitatis nō ē ordinare ad finem: ex quo illa habebāt ꝙ essent bona ꝛ deo accepta: tñ sensualitat ꝫ voluntas ꝛ rōnis ꝯformabaꝛ diuine volūtati in actu volēdi: ꝗ̄uis nō in volito: qꝛ ꝗ̄uis deus non vellet hoc qđ sensualitas vel volūtas vt natura volebat in xp̄o: volebat tñ illū actū vtriusꝗ: inquantū ẜm Dam̄. permittebat vnicuiꝗ ꝑtiū aīe pati ꝛ agere qđ sibi erat nāle ꝛ ꝓpriū quātū expediebat ad finē redēptionis et ostensionem veritatis nature.

Ad primū ꝗ dđ3 ꝙ cōformitas q̄ est in volitiōe nō facit rectitudinem volūtatis: qꝛ aliqs pōt peccādo velle illud volitū: qđ vult deus: ꝛ mereꝛ in hoc qđ illud nō vult: vt in fine p̄mi li. dictū ē: s3 rectitudo volūtatis causaꝛ ex cōformitate in mō volēdi vt. s. velit ex charitate sicut deus: ꝛ iterum in cā finali vt ꝑp idē velit: ꝛ iterū in cā efficiēte: vt. s. deus velit ip̄m velle; vt dictū ē. ¶ Ad 2m dđm ꝙ in beatis q̄ sunt solu3 cōprehēsores q̄ erūt dotati impassibilitate: nihil eis quātū ad sensitiuam partē lesiuū occurret: et iō non erit aliqd in quo eoꝝ sensualitas a diuina voluntate discordet. secus aūt fuit in xp̄o qui simul beatus ꝛ passibilis fuit: et silr̄ nec volūtas vt natura ꝗ̄tū ad ea q̄ ad ipsos pertinēt: qꝛ ab omni malo liberati erunt: sed mala dānatoꝝ vellent imperfecte mō predicto. s. volūtate ꝯditionata nō esse: in quo etiā ꝗ̄uis nō conformenꝛ ꝗ̄tū ad volitum diuine volūtati cōsequēti: cōformanꝛ tñ diuine voluntati antecedēti: q̄ vult oēs homines saluos fieri: ꝛ ꝗ̄tū ad hoc ē similitudo inter volūtatē hoīs xp̄i: ꝛ voluntatē beatoꝝ. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ ꝗ̄uis xp̄s sciret qđ deus vellet in quolibet: non tñ qualibet sua vi apprehēdebat diuinā voluntatē nec rōnē q̄re deus id vellet ẜm ordinē ad finem aliquē: ꝛ iō non oportebat ꝙ quelibet vis eius cōformaretur diuine volūtati in volito.

Christus beatus et miser.

Ad secundā qōnem dđm ꝙ pugna siue ꝯrietas sensualitatis ad rōnē causaꝛ in nobis ex tribus. primo ex diuersitate volitoꝝ. scđo qꝛ sensualitas i suū volitum effrenate ꝛ sine regimine rōnis fertur. tertio ex hoc ꝙ sensualitas effrenate tendēs in suum volitū retardat motū rationis ꝛ impedit vel in toto vel in parte. Et hec duo vltima in christo nō fuerunt: qꝛ nūꝗ̄ motus sensualitatis in aliqd ferebatur nisi preordinaretur a ratione: ꝛ sic ꝗ̄uis volūtas rōnis non vellet

Rn̄sio ad p̄imā q̄stiūculam.

non vellet illud volitū in quod sensualitas tēdebat: volebat tamē ꝙ sensualitas in id tēderet: sicut dcm̄ est de volūtate diuina humana. Silr nec mot⁹ sensualitatis ipediebat motū rōnis: qꝛ non erat violēta refusio in christo de potētia in potentiam.

Ad primū ḡ dicenduz ꝙ ꝯria naturā sūt fieri circa idē. vñ ꝗuis motus sensualitatis et rōnis in ꝯria tendāt: nō tñ sunt ꝯrꝰ nisi quaten⁹ ex sensualitate redūdat in rōnem aliqđ ipedimentū: vel quātū ad actū quo regit alꝭ potētias. ꝛ hoc est qñ effrenate sensualitas in suū obiectuz ferꝭ: vel ꝗtuz ad ꝓpuū actū rōnis: ꝛ hoc est qñ sensualitas extinguit vel retardat motū rōnis: que duo in xp̄o nō fuerūt sicut in nobis sūt: ꝛ iō nulla fuit in xp̄o pugna vel ꝯrietas sensualitatis ad rōnez. ¶ Ad 2m dōm ꝙ nāle est sensualitati hūane ꝙ ferat in delectabile sensus ꝑm regimē rōnis: sed ꝙ imoderate ferat hoc facit corruptio fomitis: ꝛ hinc est peccatū veniale i sensualitate. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ illa ratio ꝓbat diuersitatem volitorum tantū.

Rñ. ad 3am qstiunculā. Ad tertiā qōnē dōm ꝙ ꝑm volūtatē rōnis xp̄s diuersa volebat: non tñ vno mō: sed alterū absolute: alterū aūt sub ꝯditione ꝛ impfecte: ꝛ iō nō erat ꝯrietas in volūtate: qꝛ ꝯrietas in habitu vel in actu est ex ꝯria rōne obiecti. Rō aūt ꝑm quā vnū ꝯrioꝝ volebat volūtas vt rō ꝛ alteruz volebat vt nā non hꝫ ꝯrietatem. Qđ eñ aliqđ ex ordine ad finē bonitatē habeat qđ sine illo ordine in se malū esset non hꝫ aliquā repugnantiā ꝑm que vt dcm̄ est in diuersa ferātur volūtas vt ratio ꝛ volūtas vt nā. ¶ Unde pꝫ rñsio ad duas pmas rōnes que ꝯcludunt diuersitatē volitoꝝ. ¶ Et silr ad tertiū que est ad oppositū que cōcludit de ꝯrietate volūtatis. ¶ Ad quartū dōm ꝙ sicut in christo erat rō determiata ad vnū quātū ad vltimū iudicium: ita ꝛ volūtas erat determinata tantū ad vnū ꝗtuz ad vltimum cōsensuz ꝛ absolutū: tñ in ratōe erat apphensio diuersarū ꝛ contrariarū rōnū circa eandē rē diuersimode cōsideratā. ꝛ sic etiā erat de motu voluntatis. ¶ Ad quintū dicendū: qđ Aug. loquitur quando voluntas tendit in duo quātū ad vltimū ꝛ absolutum ꝯsensum: qđ in xp̄o nō fuit.

¶ Utꝝ xp̄o fuerit ꝯueniēs orar.

Ad tertiuz sic ꝓceditur. videt ꝙ orare non fuerit ꝯpetens in xp̄o: qꝛ sicut dicit Damas. oratio ē ascēsus itellect⁹ in deū: sed ascēdere in deū cuz sit distātis a deo non cōpetit itellectui xp̄i q̄ semꝑ deo coniūctus erat. ergo xp̄o nō ꝯpetit orare. ¶ Preterea. nullus petit aliqđ a seipso: sed sicut Dama. dicit: orō est petitio decētiū a deo: cū ergo xp̄s sit de⁹: ꝛ non ali⁹ deus ꝑter eū: orare nō pertine⁹ ad ipm. ¶ Preterea orō ē expressio volūtatis: qꝛ est de eo qđ quis absolute vult: alias est fictio: sed xp̄s quicqđ absolute volebat hoc sciebat deū velle. ḡ nō opoꝛtebat ꝙ de hoc ipso rogaret. ¶ Sed ꝯ. eius qui nō potest oīa de se est orare: sed xp̄s ꝑm ꝙ hō oīa non poterat: vt supra. di.

nõ erat aliquid qđ volũtate rõnis absolute ⁊ simpl'r non vellet tunc esse in se: erat tamẽ in ipso passibilitas quã volebat perac to redemptiõis opere per glĩaȝ resurrectionis a se remouere: et erat in eo aliquid. s. passio immi nens: quã volebat etiã tunc nõ inesse voluntate sensualitatis ⁊ rationis vt natura.

Ad tertiã qõnem dđm ꝙ actus sensualitatis dr̃ dupl'r. vno mõ sen sualitatis sicut ꝑncipij eliciẽtis actũ. ⁊ sic oratio nõ põt esse actus sensualitatis in xp̃o vt ꝓba bant rõnes scđo inducte. Alio mõ dr̃ sensualitatis vt obiecti. idest de eo qđ sensualitas volebat: ⁊ sic erat aliq̃ eius oratio sensualitatis: qꝛ rõ orans erat quasi aduocat⁹ sensualitatis ꝓponẽs deo appetitũ sensualitatis. hoc autẽ non faciebat quasi ratio vellet hoc qđ pro sensualitate petebat: sed vt doceret omneȝ hoĩs voluntatẽ deo subdendã esse: ⁊ in oib⁹ necessitatib⁹ ad eũ recurrẽdũ. vñ subdit. nõ mea volũtas: sȝ tua fiat.

Rñ. ad scđam q̃stiunculam

Ad primũ ergo dicendũ ꝙ quando aliq̃s orat: ꝓpter suã vtilitatẽ ratio nõ petit nisi hoc qđ vult ⁊ iõ tunc cuius est orare eius est velle: sed xp̃s hoc nõ petebat ꝑp suã vtilitatẽ: vt. s. ip̃e effectũ huius petitõis ꝯsequeret: sed propter vtilitatẽ alioꝝ vt dcm̃ est. ⁊ ideo rõ nõ petebat hoc ꝭm ꝙ ipsa volebat: sed ꝭm ꝙ sensualitas appetebat. ¶ Ad ꝭm dđȝ ex sensualitate orauit: q̃uis sensualitas nõ oraret: qꝛ appetit⁹ sensualitatis erat cã quare orõnẽ ꝓponebat. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ illud querere ⁊ inuocare non designat orationẽ ꝓprie dictaȝ: sed ordinationẽ que est in his: sicut ⁊ in oibus alijs creaturis ad recipiendũ a deo ea que ad cõseruationem sui pertinent.

Ad quartã qõneȝ dicenduȝ ꝙ ois oratio quã xp̃s obtulit hac intẽtiõe: vt ipsam ĩpetraret fuit exaudita: sed cũ aliq̃s ĩpetrare nõ intẽdat qđ absolute nõ vult hec sola orõ xp̃i exaudita fuit que erat de eo qđ xp̃s absolute voluit. hoc aũt dr̃ aliq̃s simpliciter ⁊ absolute velle in quo vltim⁹ eius cõsensus stat: vltimus aũt ꝯsensus est ꝭm supremã partẽ appetitus ĩ hoĩe. Appetitus aũt rõnis est supra appetitũ sensus: ⁊ in appetitu rõnis est supremũ qđ in finẽ tendit vel in aliqđ ꝯiũctũ fini. Et iõ hoc solum xp̃s absolute voluit quod secũdum rationẽ voluit vt finẽ vt in ordine ad finẽ: ⁊ ois talis sua oratio fuit exaudita. Qđ aũt ꝭm sensualitatẽ voluit absolute non voluit: ⁊ iõ rõ nõ ad hoc orãdo ꝓposuit vt ĩpetraret: nec tñ fuit simulatio: qꝛ appetitũ sensualitatꝭ exp̃mebat rõne iaȝ dicta. Sil'r qđ volebat rõ vt nã si in eo non sicut in fine descebat non simpl'r volebat: vt prius dcm̃ est. Et ideo etiaȝ hec nõ ad hoc ꝓposuit orando vt impetraret: ⁊ ꝓpter hoc hmõi rationes non fuerunt exaudite.

Rñ. ad tertiaȝ q̃stiunculam

Ad primũ ꝰ dđm qđ hoc dix̃ xp̃s in ꝑsona ecclie. vt dicit gl. Ul' loquit̃ de orone exp̃mẽte volũtatẽ sensualitatꝭ aut velleitatẽ rõnis vt nã. ¶ Ad 2ᵐ dđm ꝙ volũtas rõnis vt nã est de eo qđ hȝ in se

bonitatē non cōsiderato ordine eius ad aliud. vñ volūtas talis in deo fuit de salute oiuz hoiuz sicut volūtas fuit in deo: sed ꝭm hāc simplr̄ ⁊ absolute dr̄ aliq̄s velle. hanc aūt volūtatē Hug. de scō victore dicit volūtatem pietatis: sed volūtas vt rō ē deo qd̄ hz bonitatē ēt in ordine ad aliud. ⁊ ꝭm hāc volūtatem nō volebat xp̄s oēs saluari: sicut nec de⁹ volūtate ꝯsequēte: ⁊ ꝭm hanc dr̄ aliquis simplr̄ ⁊ absolute velle: ⁊ iō oratio xp̄i q̄ fuit ꝭm hāc volūtatē fuit exaudita: nō aūt que fuit ꝭm p̄mā. ⁊ ideo dicit Hiero. ꝙ xp̄s exauditus est ꝓ p̄destinatis: non autē pro nō predestinatis. ¶ Et similiter dōm est ad tertiū. ¶ Ad q̄rtum dicendū ꝙ in illa oratōe ratio expressit motū sensualitatis ⁊ non suū. vnde illud qd̄ orabat non simpliciter voluit.

Volun tas pie tatis in christo

¶ Utrū xp̄s ꝭz ꝙ hō dubitauerit.

Ad quartū sic ꝓcedit. vr̄ ꝙ xp̄s ꝭm ꝙ hō dubitauit. per hoc ꝙ dicit Ambro. in lr̄a. ꝙ vt hō dubitabat. ¶ Preterea. q̄cūq3 nescit oīa potest dubitare: sed xp̄s ꝭz aliquā sciaz nesciuit oīa vt supra di. 14 dcm̄ est. ğ ꝭm illā potuit dubitare. ¶ Preterea. vbicūq3 ē timor ibi est dubitatio: sed in xp̄o fuit verus timor: vt supra dictuz est di. 15. Ergo in xp̄o fuit dubitatio. ¶ Si dicat̄ ꝙ dubitabat ꝭm sensualitatē ⁊ non ꝭm rationez. Cōtra sensualitas sēq̄tur apprehēsionē sensitiue ptis: sed futuruz periculū de quo erat passio nō presciebat sensus. ğ sensualitas de ipso nō dubitabat s3 rō. ¶ Si dicat̄ ꝙ sensualitas dubitabat ex app̄hensiōe rōnis vl̄ ex scia deitatis. Cōtra. xp̄s nō p̄sciuit magis tūc sibi futurā passionē q̄ꝫ a p̄ncipio. sed a p̄n⁹ sensualitas in ipso nō trepidabat. ergo nec tunc. ¶ Sed ꝯ. dubitare est ignorātis: sed i xp̄o nō fuit ignorātia sicut supra dcm̄ est. ğ nec dubitatio. ¶ Preterea. dubitatio ligat rōnē ne possit ꝓcedere: sicut dr̄ in. 3. Meth. s3 in xp̄o nō fuit rō ligata. ergo nō fuit in ipso dubitatio rōis. ¶ Preterea. vbi est sūma securitas ibi nō est aliqua dubitatio: sed i xp̄o fuit sūma securitas. psal. Si cōsistant aduersum me castra ⁊c. ergo in ipso non fuit dubitatio.

Respōdeo dōm ꝙ dubitatio dupliciter dr̄. primo em̄ ⁊ principaliter signat motum rōnis supra vtraq3 pte ꝯdictiōis cū formidine determinādi alterā. scdō trāslatū fuit hoc nomē ad significādū formidinē affectus in aggrediēdo vel sustinēdo aliqd̄ terribile. p̄mo aūt mō dicta dubitatio ꝯtigit ex defectu medij sufficiētis ad veritatē inueniēdam: ⁊ iō ꝯtigit ex defectu scie: ⁊ ꝓpter hoc in xp̄o nō fuit. scdō aūt modo dcā ꝯtingit ex infirmitate ei⁹ qd̄ lesiuū iminēs euadēdi facultatē non videt. Et q2 xp̄s hēbat infirmitatē in carne: vt supra dictū est. ⁊ lesiuū mortis iminēs sensualitas trepidabat: iō erat talis dubitatio in xp̄o q̄ꝫtū ad sensualitatē q̄uis eēt sūma securitas q̄ꝫtum ad rōnē que auxiliū diuinū iminere videbat qd̄ sensualitas apprehendere non poterat.

Dubi tatio dupl'r ꝯtigit.

Dubitatio qūo in christo

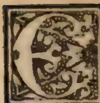
Ad primuz ğ dōm ꝙ Amb. loc

ctus sensualitatis. Et ali⁹ est affectus aie ꝑm rõnez: alius ꝑm sensualitatē. vterqꝫ tñ di cit̃ hũana volũtas. Affectu aũt rõnis id volebat qd vo lũtate diuina. s. pati ꝛ mori: sed affectu sensualitatis nõ vole bat: imo refugiebat. Nec tñ in eo caro cõtra spm̃ vel cõ tra deuz ꝯcupiscebat. Quia vt ait Aug. nullũ est vitiũ cũ caro cõcupiscit aduersus spi ritũ. Caro aũt dicta est ꝯcu piscere: q2 hoc ꝑm ipsaz agit aĩa: sicut aĩa per aurē audit: ꝛ per oculũ videt. Caro eñ nihil p aĩaz cõcupiscit. Sed ꝯcupiscere dr̃ cũ aĩa carnali cõcupiscētia spũi reluctatur hñs carnalē delectatiõez de carne ꝛ a carne aduersus de lectationē quã spũs hꝫ. Ip sius autē carnalis concupi scētie cã non est in aĩa sola: nec in carne sola. Ex vtroqꝫ eñ fit q2 sine vtroqꝫ delecta tio talis nõ sentit̃. Talis igi tur rixa talisqꝫ cõcertatio in aĩa xpi nullaten⁹ esse potuit. Quia carnalis ꝯcupiscentia ibi esse neqt. Dei etiã volun tas erat ꝛ rõni placebat: vt id ꝑm carnez vellet: quaten⁹ veritas hũanitatis in eo ꝓ barer̃. Nã qui hoĩs naturaz suscepit: q̃ ipsius sunt subire d̃buit. Idqꝫ sicut ĩ nobis du plex est affect⁹ mētis. s. ꝛ sen sualitatis: ita ꝛ ĩn eo debuit esse gemin⁹ affect⁹ vt mẽtis affectu vellet mori: ꝛ sensua litatis affectu nollet: sicut in viris scĩs fit. Petro eñ ipsa ꝟitas dicit. Cũ senueris ex tēdes man⁹ tuas: ꝛ ali⁹ te cin get: ꝛ ducet te quo tu nõ vis scꝫ ad mortē: qd exponēs au gu. dicit: ꝙ petr⁹ ad illã mo lestiã nolēs est ductus. no lēs ad eũ venit: sed volens eã vicit: ꝛ reliq̇t affectũ in firmitatis q̃ nemo vult mo ri: q2 adeo est natural' vt cũ Petro nec senect⁹ abstule rit. Unde etiã dñs ait. Trã seat a me calix iste. Sed vi cit cũ vis amoris. Ergo et in christo scd̃m humanita tem: ꝛ in mēbris eius gemi nus est affect⁹. vnus ratio nis charitate informatus: quo ꝓpter deum quis mo ri vult. alter sensualitatis carnis infirmitati ꝓpinqu us: ꝛ ideo coniunctus: quo mors refugitur: vt enim ait August. Paulus mentis ra tiõe cupit dissolui: ꝛ esse cuz christo: sensu autē carnis re fugit ꝛ recusat. Hoc hẽt hu manus affectus: quoniã di ligit vitam: odit mortē. Se cundum affectũ istum chri stus noluit mori: nec obti nuit quod secũdum istũ affe ctum petiit.

Cõtra rietas volũta tũ qũo intelli genda in xpo

Notã da sen tentia.

¶ Auctoritatib⁹ ꝓbat diuer sas in christo voluntates.

Ex affectu igit humano quē de virgie traxit volebat non mori: et calicē transire orabat. vnde Beda Orat transire calicem: quia homo est deus. Pater si fieri pōt transfer a me calicem istum. Ecce habes voluntatem humanā expressam. Uide iam rectū cor: sed non vt ego volo: sed qd tu vis. vnde alibi. Nō veni facere volūtatem meā: quaz. s. tēporaliter sumpsi de virgine: sz volūtatem eius qui misit me: quaz s. eternus habui cum patre. Hic apte dicit duas in christo fuisse volūtates sm quas diuersa voluit. Hieronymus quoqz super illū locū. Spūs aūt prōptus est: caro aūt infirma: dās intelligi hic duas voluntates exprimi: ita ait. Hoc cōtra euticianos: q dicunt in christo vnam tm voluntatē. Hic aūt ostendit humanā que ppter infirmitatem carnis recusat passionē et diuinā que prompta ē perficere dispensationē. Augustinus etiam duas in christo asserit volūtates dicēs. Quātum distat deus ab homine tantū voluntas dei a voluntate hominis. Unde hominē gerens christus ostēdit priuatam quandā hominis voluntatē: in qua et suā et nrām

Uerba christi orātis exponūtur.

figurauit: qui caput nostruz est: et ad eum sicut membra pertinemus. Pater inquit si fieri potest transfer a me calicem istum: hec humana voluntas erat proprium aliqd: et tanq priuatū volens. Sed quia rectū vult esse hominē: et ad deum dirigi: subdit. Nō qd ego volo: sed quod tu vis Ac si diceret: vide te in me: quia potes aliquid propriuz velle vt deus aliud velit. Cōceditur hoc humane fragilitati. Idem alibi. Christus etiam in passione sua deus expressit in se voluntates sm duas naturas. Ait enim: pater si fieri potest transfer a me calicem istum. Ecce habes hominis voluntatē: quā ad diuinam cōtinuo dirigēs ait: verūtamē non sicut ego volo: sed sicut tu vis. Ambrosius in libro. iij. de trinitate. Scriptum est. Pater si fieri potest transfer a me calicem istum. verba christi sunt. Sz quomodo et in qua forma dicant aduerte. Hominis substantiam gerit: hoīs assumpsit affectū. Non ergo quasi deus: sed quasi homo loquitur. Suscepit quidē voluntatem meā. Mea est voluntas quā suā dicit cuz ait. Nō sicut ego volo: sz sicut tu vis. Cum autē dixit. omnia que habet pater mea sunt: quia

Oro christi dispensatoria.

nihil excipit sine dubio quā pater habet candē et filius hȝ volūtatem. Eadē eni xp̄i voluntas est q̄ paterna vna ergo volūtas p̄ris τ filijetsȝ alia volūtas hoīs alia dei vt scias vitā in volūtate hoīs eē: passionē aūt xp̄i in voluntate diuina. vt pateretur pro nobis. His testimonijs eui dēter docet in xp̄o duas fuisse voluntates: qd̄ quia negauit. Macharius archieps̄ in metropolitana synodo ɔdennatus ē. Et ex affectu hūano sēsualitatis quidē: nō rōnis illd̄ voluit et petijt quod non impetrauit. Nec id̄ petijt vt īpetraret: quia sciebat deū non eē facturū illd̄. Nec illud fieri volebat affectu ratiōis vel volūtate diuinitatis.

macharius notat errorus.

¶ Quare orauit illud.

Ad quid igitur petijt vt mēbris formā p̄reberet īminēte perturbatione clamandi ad dn̄m: τ subijciendi voluntatē suā diuine voluntati: vt si pulsante molestia turbantur ꝓ eiusdem amotione orent. Sed si nequeūt vitare: dicant qd̄ ipse christus. Non ergo ad insipientiam fuit ꝙ christus clamans non auditur ad salutē corporalem. Bonum quidē petijt. s. vt non moreretur: sȝ melius erat vt moreretur. Quod τ factum est.

¶ De eo ꝙ Ambrosius dicit christum dubitasse affectu humano.

Eterū nō parū nos mouēt verba ābrosij: quibus significare vr̄: xp̄m s̄m hūanū affectū de potentia patris dubitasse: sic dicens in tertio lib. de tri. De quo dubitat? d̄ se: an de patre. De eo vtiqȝ cui dicit trāsfer: dubitat hoīs affectu. Nā deus de p̄re nō dubitat: nec de morte formidat. Propheta ēt nō dubitat: qui nihil de eo impossibile asserit. Omnia quecunqȝ voluit fecit: non intra hoīes cōstituens deū. Propheta nō dubitat: et filium dubitare tu credis? Ut ergo homo dubitat: vt homo locutus ē. His verbis innui videtur ꝙ christus non inquantum deus est vel dei filius: sed inquantuȝ hō dubitauerit affectu humano. Quod ea ratione dictum accipi potest: non quia ipse dubitauerit: sed quia modum gessit dubitantis: et hominibus dubitare videbatur.

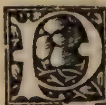
¶ Uerba hylarij longe diuersam exprimentia sententiam a premissa.

Orõ se su quare fctã.

Illud etiã ignorandũ non est qđ hylari⁹ asserere vr̃ xp̃m nõ sibi: sȝ suis orasse, cũ dixit trãseat a me calix ꝛc. Sicut nec sibi: sed suis timuit: nec cũ voluisse vt sibi nõ eẽ passio: sȝ vt a suis transiret calix passiõis ita inquiẽs. Si passio honorificatura cum erat: sicut inda exeũte ait: nũc glorificatus est filius hominis: qũo tristẽ eũ metus passionis effecerat? Nisi forte taȝ irrationabilis fuerit: vt mortem timuerit: que patienteȝ se glorificatura erat. Sȝ forte timuisse vsqȝ eo estimabatur: vt transferri a se caliceȝ deprecatus sit dicẽs: Pater transfer a me calicem istum. Qũo eñ per patiendi metũ trãsferri deprecaref a se qđ per dispẽsatiõis studiũ festinaret implere. Nõ eñ cõuenit vt pati nolit: qđ pati venit: ꝛ cũ pati eũ velle cognosceres religiosi⁹ fuerat hoc cõfiteri q̃ ad id impie stultitie ꝓrũpere: vt eũ assereres ne pateretur orasse: quẽ pati velle cognosceres. Nõ ergo sibi tristis, neqȝ sibi orat transire calicẽ: sȝ discipulis: ne in eos calix passiõis incũbat: quẽ a se trãsire orat: ne in his.s. maneat. Nõ eñ rogat ne secũ sit: sȝ vt a se transeat. Deinde ait: nõ sicut ego volo: sȝ sicut tu vis. hũane in se sollicitudinis significãs cõsortiũ: sȝ nõ discernẽs sniam sibi cõis cũ pr̃e volũtatis. ꝓ hoĩbus ergo vult trãsire calicẽ: p quẽ oẽs tẽtãdi erant discipuli: ꝛ iđ ꝓ petro rogatur ne deficiat fides eius. Sciẽs igit̃ hec oĩa postmortẽ suã desitura vsqȝ ad mortẽ tristis est: ꝛ scit hũc calicẽ non posse transire nisi biberit: ideo ait. Pater si nõ pōt transire calix iste nisi bibam illũ fiat volũtas tua. Sciens ꝯsummata in se passiõe metũ calicis trãsiturũ: q̇ nisi eũ cũ bibisset trãsire nõ posset nec finis terroris nisi ꝯsũmata passione terrori succederet: q2 post mortẽ ei⁹ p virtutũ gloriã apostolice infirmitatis scãdalũ pelleref. Intẽde lector his verbis pia diligẽtia: ne sint tibi cã mortis.

¶ Diuisio textus.

Postq̃ magister determinauit de his q̃ xp̃s cũ natura hũana assumpsit. hic determinat đ his q̃ per hũanã naturã fecit: operis autẽ hũani volũtas principiũ est: sine quo op⁹ nec meritoriũ nec laudabile est: ꝛ iđ diuidit̃ hec ps in 2. ptes. p̃° determiat de volũtate xp̃i. scđo đ merito ei⁹ qđ ex volũtate ꝓcessit. 28. di. ibi. (De me

rito q̄cq xp̄i.) p̄rla in.duo.p̄° determiat de volūtate xp̄i.2° remouet q̄dā dubia q̄ ex dictis oriri possent ibi.(Ceterū) p̄rla in tres p̄°.ponit dubitationē de efficacia volūtatis xp̄i ⁊ orōnis:q̄ est signū volūtatis.2° soluit distinguēdo volūtatē xp̄i ibi.(Quocirca ambigēdū nō est.) In 3ª solutionē ꝯfirmat ostēdēs diuersas volūtates eē in xp̄o ibi.(Ex affectu ⁊c.)(Ceterū non parū) hoc remouet q̄dā que possent eē ex dictis dubia.⁊ p̄° remouet dubiū: qd̄ oriē ex dictis ambrosij.2° dubiū qd̄ oriē ex dictis hyl.ibi.(Illud ēt nō ignorādū.) Q̄ō.1.

Hic querūtur q̄tuor.p̄°.d̄ pluralitate volūtatum xp̄i.2° d̄ ꝯformitate vel ꝯrietate eaꝝ adinuicē.3° de orōne q̄ volūtatē exp̄mit.4° de dubitatiōe quā pōit Amb.i xp̄o q̄tū ad aliquā volūtatū xp̄i.

¶ Utrū in xp̄o fuerit volūtas alia q̄ⁿ diuina.

Ad primū sic ꝓcedit. vr̄ q̄ in xp̄o nō sit nisi vna volūtas.s.diuia vel le.n.cū sit agere p̄sone ē:ſ3 i xp̄o ē tm̄ vna p̄sona.s.diuina:ergo ⁊ tm̄ vna volūtas.s.diuina. ¶ Preterea volūtatis ē ducere ⁊ nō duci:ſ3 in xp̄o affectus hūan⁹ diuina volūtate ducebat̄ q̄ eo sicut ministro vtebat̄:vt dicit Dam̄. ḡ affect⁹ hūan⁹ nō dꝫ dici volūtas in xp̄o. ¶ Preterea. quāto aliq̄s hō est magis scūs: tāto sua volūtas magis vnit̄ diuīe:qr q̄ adheret deo vn⁹ spūs ē i.Cor.6.ſ3 xp̄s hō fuit sanctissimus:ḡ volūtas sua hūana fuit p̄fecte vna cū voluntate diuina. ¶ S3 ꝯ.xp̄s assumpsit naturam nr̄āꝫ vt eā curaret:qr qd̄ inassūptibile ē incurabile est: vt dicit Dam̄.ſ3 volūtas nr̄a p̄ quā pcm̄ intrauerat maxīe curatiōe indigebat:ḡ ipā assūpsit:ḡ ē in xp̄o aliq̄ volūtas p̄ter.volūtatē diuinā. ¶ Preterea sicut se hꝫ vnitas volūtatis ad vnitatē nāe: ita se hꝫ p̄lalitas ad p̄lalitatē:ſ3 i trib⁹ p̄sonis ē vna volūtas:qr ē vna nā:ḡ ⁊ i xp̄o sūt p̄les volūtates qr sūt p̄les nāe:q̄ⁿuis sit vna p̄sona. ¶ Utrū in xp̄o fuerit alia volūtas humana.s.sensualitas preter voluntatem rationis.

Alterius vr̄ q̄ in xp̄o nō sit aliqua volūtas hūana p̄ter volūtatē rōnis:qr sicut dicit Dam̄.in.3.lib. volūtas nāꝫ seq̄t̄.ſ3 i xp̄o sūt tm̄ due nāe:ḡ ⁊ tm̄ due volūtates: ḡ nō est tertia p̄ter volūtatē diuinā ⁊ rōnis. ¶ Preterea sicut rō ē alia virt⁹ app̄hēsiua a sensitiua app̄hēsiōe:ita sens⁹ iterior a sensu exteriori:ſ3 nō ē alia volūtas ꝯ̄ns app̄hēsiōē sens⁹ exterioris ab ea q̄ ꝯseq̄t̄ app̄hēsionē sensus iterioris ḡ nō oꝫ pōere aliaꝫ volūtatē q̄ ꝯsequat̄ app̄hēsionē rōnis ⁊ sensitiue ptis. ¶ Preterea.ph̄s dic̄ in.3.de aīa. ⁊ Dam̄. q̄ volūtas solū in rōne ē.in sensibili aūt desideriū ⁊ anim⁹.i.irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis:ſ3 sensualitas est a rōe discreta.vt pꝫ.dis. 24.2.li.ḡ nō est aliq̄ volūtas sensualitatis. ¶ Preterea sensualitas signat̄ p̄ serpentē in q̄ ē p̄m⁹ mot⁹ pcī.ſ3 i xp̄o nō ē aliq̄d serpentinū nec aliqd̄ pcm̄:ḡ in ipo nō ē volūtas sēsualitatis. ¶ Preterea mot⁹ sēsualitatis sūt subiti

p̄ª questiuncula.

s3 in xpo nõ fuit aliqd subitũ: qꝛ totũ ab ipo fuit pͣuisuz. ergo i ipso nõ fuit volũtas sensualitatis ¶ S3 ꝯ. sensualitas est mediuz inter corpꝰ ꝛ rõnẽ: s3 positis extremis ponit̃ mediũ: cuz igit̃ in xpo fuerit corpꝰ hũanũ ꝛ aia rõnalis: op3 qꝫ in ipo fuerit sensualitas. ¶ Preterea. phs dicit in. 2 de aia. Sicut trigonũ ꝛ in tetragono ꝛ tetragonũ in pẽtagono: sic nutritiuũ in sensitiuo: ꝛ sensitiuũ in itellectiuo: s3 i xpo fuit aia itellectiua: ğ i xpo fuit sensitiua q̃ptũ ad oẽs sui ptes: ğ ꝛ volũtas sensualitatis q̃ est ps sensitiua.

¶ Utrum in christo sint plures volũtates rationis.

2ª q̃stiũcula. **Alterius** vr̃ qꝫ in xpo sint pl'es volũtates rõnis: qꝛ Dam̃. in. 2. lib. distinguit duas volũtates rõis. s. thelesim. i. volũtas naturalis: ꝛ bulesim. i. volũtas rõnalis: sed nihil eoꝝ q̃ ad pfectionẽ hũane nature ptinent xpo defuit: ergo in xpo fuit duplex rõnis voluntas. ¶ Preterea pctm̃ pprie ẽ in volũtate. dr̃ aũt eẽ aliqñ in superiori rõne aliqñ aũt in inferiori: ergo vtriqꝫ rõni rñdet sua volũtas: q̃s op3 in xpo põere. ¶ Preterea. phs. i. 6. Ethi. põit diuersas potẽtias apphẽsiuas in pte itellectiua. s. sciẽtificũ. qd cognoscit necessaria: ꝛ rõcinatiuuũ siue opinatiuũ: p qd ꝯprehẽdimꝰ ꝯtingẽtia opabilia a nobis: sed apphensionẽ sequit̃ suus appetitus: ğ in pte intellectiua sũt plures volũtates: ¶ Preterea. ols virtꝰ hũana ẽ in rõe ex q̃ h3 hõ qꝫ sit hõ. sed dr̃ a magistris qꝫ est q̃dã irascibilis ꝛ concupiscibilis hũana. ğ op3 eas ponere in rõe s3 hec ptinent ad volũtatẽ: ergo in rõne sunt plures volũtates. ¶ Preterea in pte itellectiua est lib. ar. qd est electiuũ eoꝝ q̃ sunt ad finẽ: ꝛ volũtas q̃ ẽ finis vt dr̃ in. 3. Ethi. neutrũ aũt hoꝝ defuit xpo: ergo idẽ qd pꝰ ¶ Preterea Hugo de scõ victore põit in xpo pͣter volũtatẽ sensualitatis ꝛ rõnis ꝛ diuinã volũtatẽ pietatis: pietas aũt in rõne est: ergo vr̃ qꝫ sint plures volũtates in rõne.

¶ S3 ꝯ est qꝫ phs in. 3. de aia. volũtatẽ rõis nõ distinguit sicut distinguit appetitũ ptis sensitiue. ¶ Preterea. hõ dr̃ minor mũdꝰ qꝛ assimilat̃ vniuerso: s3 i vniuerso ẽ tm̃. vnꝰ pͣmꝰ motor: ergo ꝛ in hoie. s3 primꝰ motor ẽ volũtas rõnis: q̃ mouet oẽs alias vires s̃m Ans. ergo o3 ponere vnã tm̃ voluntatẽ rõnis in xpo ꝛ in omnibus alijs hominibus.

Respõdeo dd3 ad pͣmã q̃nez qꝫ volũtas ꝯsequit̃ nãm hũanã qd qd Dam̃. in. 3. li. pbat quiqꝫ rõnibꝰ. pͣ qꝛ q̃l3 natura h3 motũ ppͣiũ. motꝰ ãt rõnalis nãe ppͣiꝰ ẽ vt libere in aliqd tẽdat qd volũtatis ẽ. 2° qꝛ nullꝰ adiscit velle: sicut nec alia nãlia. 3° qꝛ natura in hoie nõ ducit sicut in aliis. s3 ducit̃. vñ o3 hoi libertatẽ esse i suo motu. ꝛ hoc ẽ volũtatis. 4°. qꝛ hõ s̃3 suã nã3 ad imaginẽ dei factꝰ est. ꝯsistit aũt imago in memoria itelligẽtia ꝛ volũtate. 5°. qꝛ inuenit̃ in olbꝰ hñtibꝰ naturã vñ xps cũ naturã nr̃az integraz assũpserit alias nõ eẽt verus hõ ꝯstat qꝫ volũtatẽ assũpsit: ꝛ ita in xpo ẽ volũtas hũana ꝛ diuia nõ quidẽ ꝯponẽtes vnã volũtatẽ: sicut eutices dixit: qꝛ tunc neutra eẽt in eo s3 vtraqꝫ distincta manẽs i ipo. ꝛ sic i xpo sũt due volũtates

Ad primū ꝗ dicendū: ꝙ ꝗuis velle sit ꝑsone: tñ hoc ē per potētiā naturalem q̄ est principiū illius actus: ⁊ iō qꝛ in xp̄o sunt due nature: sunt due voluntates: tñ est vnus volēs ꝑꝑ vnitatē persone. ¶ Ad 2m dōm ꝙ volūtas diuina nō ducit affectū humanū cogendo ipm: sꝫ dirigēdo: ⁊ hoc nō excludit rōnēꝫ volūtatis. ¶ Ad 3m dōm ꝙ volūtas dꝛ tribus modis Aliqñ ipsa potētia volēdi: aliqñ ipse actus volēdi: aliqñ aūt ipm volitū: ⁊ ꝗtuꝫ ad hoc vnitur voluntas sancti hoīs volūtati dei: nō aūt quantum ad duo prima.

Rñsio ad primā q̄stiūculam.

Ad secundā q̄ōnem dōm ꝙ in xp̄o fuerūt oīa q̄ sunt de perfectiōe hūane nature: sicut aūt de perfectiōe hūane nature inq̄ꝗtuꝫ hō ē hō ē rōnis volūtas: ita de ꝑfectiōe hoīs inq̄ꝗtū aīal est appetitus sensibilis. ⁊ iō opꝫ appetitū sensitiue ꝑtis in xp̄o ponere: sed iste appetitus in aliis aīalibus nō hꝫ rōnēꝫ volūtatis qꝛ agunt instinctu nāe poti⁹ ꝗꝫ agāt: vt dicit Dam. ⁊ ita nō hn̄t liberū motū quē volūtas reqrit: tñ appetitus sensibilis pōt in hoīe dici volūtas: inq̄ꝗtū ē obediēs rōni: vt dꝛ in primo Ethi. ⁊ iō ꝑticipat aliqualr libertatem volūtatis: sicut ⁊ rectitudinem rōnis: vt possit dici volūtas ꝑticipatiue: sicut dꝛ rō ꝑ participationē. Et ita in xp̄o ꝗtū ad hūanam naturā dicimus duas volūtates. s. sensualitatis ⁊ rōnis.

Ad primū ꝗ dōm ꝙ in christo sūt due nature integre quaruꝫ vna nō ē pars alterius: ex q̄bus imediate ꝑsona cōponit: sꝫ tñ altera naturaꝝ. s. humana diuiditur in multas ꝑtiales naturas: sicut in naturā corporis ⁊ aīe: in sensitiuā ⁊ rōnalē: ⁊ ꝑm hoc etiā volūtas hūana diuidit in duas volūtates. ¶ Ad 2m dōm ꝙ sicut appetitus rōnis nō sequit quālibꝫ appꝑhensionē rōnis: sꝫ qñ aliq̄d appꝑhendit vt bonū: ita ⁊ appetitus sensibilis non surgit nisi qñ appꝑhēdit vt ꝯueniēs. hoc aūt nō fit ꝑ exteriorē sensum q̄ appꝑhendit formas sensibiles: sꝫ ꝑ estimationē q̄ apprehēdit rōnēꝫ ꝯueniētis ⁊ nociui: quas sensus exterior nō apprehēdit: ⁊ iō in ꝑte sensitiua nō ē nisi vnus appetitus ꝑm genus: q̄ tñ diuidit sicut in spēs in irascibilē ⁊ ꝯcupiscibilē: quaꝝ vtraqꝫ sub sensualitate ꝯputat. ¶ Ad 3m dōm ꝙ volūtas ꝑ essētiaꝫ ē in rōne ꝑ essentiā. Et volūtas ꝑticipatiue ē in rōne ꝑ participationē. ¶ Ad 4m dōm ꝙ sensualitas dꝛ serpēs ⁊ principium peccati: nō ꝗtū ad naturā potētie: quā xp̄s assumpsit: sꝫ quātū ad corruptionē fomitis: q̄ in xp̄o nō fuit. ¶ Ad 5m dōm ꝙ in xp̄o aliq̄d accidit nō preuisum a sensu interiori vel exteriori: ꝗuis preuisum ab eo per rōnem vel ꝑ sententiā diuinā: ⁊ iō in ipso motus sensualitatis fuit quidē subitus respectu sensus: sꝫ nō respectu rationis vel diuinitatis.

Ad tertiā q̄ōnem dōm ꝙ distinctio potentiaꝝ attendit ꝑm diuersas rōnes: obiectū aūt voluntatis ē bonū ꝑm rōnem boni: vñ cū ista rō sit cōis oībus: non pōt esse ꝙ appetitus rōnis ꝑꝫ diuersas potentias distinguat: ⁊ iō in xp̄o ⁊ in aliis hoībus est tm̄ vna potētia volūtatis: pñt aūt eē diuersi

Rñsio ad secundā q̄stiunculaꝫ.

respectus illius voluntatis sm quos inuenit aliqui distingui voluntas rõnis. Magister aũt attẽdens ad naturã potẽtie voluntatem rõnis in xpo non distinguit.

Ad primũ dicendũ q thelesis sm Dama. ẽ voluntas naturalis que. s. in modũ nature mouet in aliqd sm bonitatẽ absolutam in xpo consideratã. bulisis aũt est appetitus rõnalis: qui mouet in aliqd bonũ ex ordine alteri⁹. Et hec duo a magris alijs nobis dicunt voluntas vt natura: et voluntas vt rõ: sm que tñ nõ diuersificat potentia voluntatis: et qz diuersitas ista est ex eo q mouemur in aliquid sine collatione vel cum collatiõe. Cõferre aũt nõ est per se voluntatis: sz rõnis. vñ ista diuisio voluntatis nõ est per essentialia sz per accidentalia: et ppter hoc non sunt diuerse potẽtie: sz vna differens sm respectũ ipsius ad apprehẽsionẽ precedentẽ: q̃ põt esse cum collatione vel sine collatione: tñ vtraqz istaꝝ in xpo fuit. s. voluntas vt naturalis: q̃ est thelesis: et voluntas vt rõ que est bulisis.

Peccatũ quõ in ratione. ¶ Ad scõm dicendũ q peccatuz dicitur esse in rõne: nõ qz in ipsa complet: sz in voluntate ꝯsequẽte rõnez: ratio aũt superior et inferior nõ sunt diuerse potentie: qz non distinguunt sm rationez obiecti. vt in. 2. dist. 24. dictũ est sz illa distinctio est rõnis sm ordinem ad habitus diuersos: sm q ex diuersis medijs ad idẽ procedit. s. rõnibus tẽporalibus et eternis. mediũ aũt ex quo procedit ad aliqd pertinet ad rõnẽ non ad voluntatẽ: vnde q̃uis in rõne faciat aliquã diuersitatem vel distinctionẽ saltem p officia in voluntate nullã distinctionem causat. ¶ Ad tertiũ dicenduz q obiectum intellectus est verum: cuius differẽtie sunt necessariuz et cõtingens: nõ aũt sunt differẽtie boni inquantuz hmõi: qd est obiectũ appetitus: et iõ necessarium et ꝯtingens magis possunt diuersificare intellectũ q̃ voluntatem. ¶ Ad quartũ dicendũ q obiectuz appetitus sensibilis nõ est bonũ simpliciter: sz est bonuz particulare: et qz aliã rõnez particularis boni hz delectabile et arduũ: et iõ penes has duas rõnes boni diuidit appetitus sensibilis et non rõnalis: qui habet p obiecto bonũ simplr. vñ irascibilis et ꝯcupiscibilis nõ sunt humane per essentiã: sed per participationẽ. ¶ Ad quintũ dicenduz q voluntas q̃ est finis et libe. arb. nõ sunt diuerse potentie: sicut in secundo lib. dictũ est: sed differunt sicut bulisis et thelesis: quia ad libe. arbi. pertinet eligere aliqd in ordine ad finẽ: voluntas autẽ est de fine absolute. Ex his que dicta sunt põt videri quõ voluntas in xpo distinguat. voluntas enĩ aliqua vel attribuit sibi rõne persone sue: vel rõne mẽbroruz quoꝝ personã in se trãsfert Si aũt rõne persone sue: aut sz diuinã naturã: aut sm humanam: si sm humanã: aut sensualitatis aut ratiõis: si rõnis aut sm absolutã aut sm collatiuã. ¶ Ad sextum dicendũ q voluntas pietatis est voluntas, vt natura: inquãtũ refugit ea q̃ sunt nociua sibi vel alijs non considerato ordine reruz ad finem. Notã le physicales

¶ Utrum voluntas humana in xpo diuine voluntati semp con=

formis fuerit in volito.

Ad secūdū sic pceditur. videt q voluntas hūana in xpo semper diuine volūtati cōformabatur in volito: quāto em̄ ē maior cōformitas volūtatis hūane ad diuinā: tāto ē maior rectitudo voluntatis: q in hoc cōsistit: sicut ptz per glo. sup illud psal. Rectos decet collaudatio: sz xps habuit rectissimā voluntatez. ergo conformabat diuine voluntati etiā q̄tuz ad volita. ¶ Preterea volūtas beatoꝝ cōformatur deo q̄tuz ad volita: qr omnia hñt q volūt: sz xps fuit verus cōprehēsor. ergo q̄tum ad volitū diuine voluntati eius voluntas cōformis erat. ¶ Preterea ex hoc lz nobis aliud velle q̄ deus vult: qr nescimus quid deus velit in aliquibus: sed xps sciebat in omnibus quid deus vellet. ergo quantuz ad omnia volita voluntatez humanam diuine conformabat.

¶ Sz 𝔠. xps fleuit de destructione hierusalē. ergo volebat eam non destrui: sz deus volebat eam destrui. ergo voluit aliqd qd deus nō voluit. ¶ Preterea ipse dixit: nō mea volūtas: sz tua fiat. ergo volebat ꝯm voluntatē humanā aliquid: qd nō volebat ꝯm diuinā.

¶ Utrum volūtas sensualitatis fuerit contraria voluntati rationis in christo.

Prima q̄stiuncula. Alterius vr q volūtas sensualitatis sit 𝔠ua voluntati rōnis in christo: sicut em̄ dicit Aug. in li. de tri. voluntatum 𝔠rietas est ex cōtrarietate volitoꝝ nō ex 𝔠rietate naturaꝝ: vt manichei dicūt sz volita sensualitatis ⁊ rōnis in christo fuerūt 𝔠traria: qr sensualitas refutabat mortē: quam rō eligebat. ergo cōtrariabat volūtas sensualitatis voluntati rōnis in christo. ¶ Preterea. sicut dicit Dam. In xpo vnicuiqꝫ potentie permittebat agere qd erat sibi propriuz ⁊ naturale: sz naturale est appetitui sensualitatis vt appetat hoc qd est delectabile ꝯm sensum. ergo hoc appetebat in xpo sz ex hoc ē pugna sensualitatis cōtra rōnez in nobis: q sensualitas appetit delectabilia ꝯm sensum. ergo in xpo hmōi pugna fuit. ¶ Preterea. q̄cunqꝫ affligitur in hoc in quo alius delectat: hz cōtrariā voluntatē illi: sz voluntas rōnis xpi delectabat in ieiunio: sicut in opere ꝟtutis in quo sensualitas affligebat: qr esuriūt vt dicitur Matth. 4. Ergo sensualitas rationi 𝔠riabatur in christo. ¶ Sed 𝔠. in rebellione sensualitatis ad rōnem consistit primus motus: q est peccatuz veniale: sz in xpo nō fuit aliqd peccatuz. ergo nō fuit in xpo 𝔠trarietas sensualitatis ad rationez. ¶ Preterea. Aug. super Geñ. dicit. omne animal fuit in archa Noe: quia oēs motus fuerūt pacati in xpo: sed hoc nō 𝔠tingit in illis in quibus est pugna sensualitatis 𝔠 rōnez ergo in christo talis pugna nō fuit.

¶ Utrum voluntas ratiōis erat sibiipsi contraria.

Secūda q̄stiuncula. Alterius vr q voluntas rationis erat sibi cōtraria: mediū em̄ cōicat cum vtroqꝫ extremoꝝ: sz voluntas rōnis media erat in christo inter voluntatē diuinā ⁊ sensualitatem. ergo cōformabat vtrīqꝫ sed sensualitas volebat 𝔠trariuz

eius qđ deus volebat. ergo voluntas rõnis volebat ɔ̃ria. ¶ Preterea. volũtas vt natura vult illud qđ est ad ɔseruationẽ nature: sed volũtas vt rõ in christo: volebat mortẽ et alia huiusmõi que ad corruptionẽ nature pertinẽt. ergo in volũtate ratiõis erat ɔ̃rietas in xp̄o. ¶ Sed ɔtra. cõtraria nõ possunt esse in eodẽ simul: sed voluntas rõnis est tantũ vna potentia vt dictum ẽ. ergo non põt esse in ea aliqua cõtrarietas. ¶ Preterea. voluntas sequit̃ apprehensionẽ rõnis: sed in rõne christi nõ fuit aliqua ɔ̃rietas: sed fuit determinata ad vnũ. ergo nec in volũtate. ¶ Preterea. sicut dicit Augu. in lib. de confes. contrarietas voluntatis causatur ex imperfectiõe voluntatis: quia voluntas nõ est perfecta nec istius nec illius: sed in christo nõ fuit voluntas imperfecta. ergo voluntas rõnis non contrariabatur sibi.

Procesus rõnis et voluntatis declarat̃.

Respõdeo dicendum ad primaz q̃õnem q cuz volũtas sequitur rõnem: pcessus volũtatis pportionatur pcessui rõnis. Rõ autẽ hz aliqđ principiũ per se notuz: ad qđ resoluendo reducit illud cuius cognitionez querit. Et qñ ad illud reducere poterit hz certitudinẽ de re et sententiat q ita est: sed anteq̃ ad illud principiuz reducere possit mouet̃ aliq̃bus verisimilitudinibus: et siquidez rõnibus illis detineatur tanq̃ certis: decipit̃ et errat. Si autẽ illis non detineat̃: tunc hz opinionez vnius partis cum formidine alterius. Finis aũt vt dicit phs in 7. Ethi. se hz in volũtariis sicut principium in speculatiuis: vnde qñ voluntas reducit aliqđ consiliabile in finez: in quo totaliter quiescit sententialiter acceptat illud. Si autẽ reducat in finem in quo nõ totaliter quiescit trepidat inter vtrũq̃. Sed si consideretur hoc qđ est ad finez sine ordine ad finem mouetur volũtas in ipsum s̃m bonitatem vel malitiã quaz in eo absolute inuenicet. Sed quia voluntas non sistit in motu: quem habet circa huiusmõi: cum non feratur in ipsum sicut in finez: ideo nõ sententiat finaliter s̃m predictũ motũ suuz de illo quousq̃ finem in quem illud ordinat nõ cõsideret: vnde voluntas nõ simpliciter vult illud: sed vellet si nihil inueniretur repugnãs. Uoluntas autez vt natura mouet̃ in aliquid vt dictum est absolute. vnde si per rationẽ nõ ordinetur in aliquid aliud acceptabit illud absolute: et erit illius tanq̃ finis. Si autẽ ordinet in finem nõ acceptabit aliquid absolute quousq̃ perueniat ad considerationem finis: quod facit volũtas vt ratio. Patet igitur q voluntas vt natura imperfecte vult aliquid et sub conditione nisi feratur in ipsum sicut in finem: sed eorum que ordinantur ad finem habet voluntas vt ratio vltimum iudicium et perfectum. ¶ His visis potest parere qualiter volũtas rationis diuine voluntati in christo conformatur in volito: quia voluntas vt natura nunq̃ in christo mouebatur in aliquid sicut in finem nisi qđ deus vult: et cum voluntas vt ratio nũq̃ moueatur in aliquid nisi ex ratione finis: patz q etiã volũtas vt ratio cõformabat̃ diuine voluntati in volito: sed voluntas

Nota latheologica

vt natura mota in aliqd nō sicut in finē. Qd quidē nō eodez mō se hȝ in bonitate ꝛ malitia ſꝫ se ꝯsideratū ꝛ in ordine ad finez: nō ꝯformabaṫ diuine voluntati in volito: qꝛ si xp̄s volebat non pati: deus aūt volebat eū mori: mors aūt ſm se mala erat: ſꝫ relata ad finē bona. hoc autez vt dictū ē nō est pfecte velle aliqd ſꝫ sub ꝯditiōe. vñ a magrīs velleitas appellaṫ. Patet igitur ꝙ ſm volūtatē rōnis ꝯformabaṫ diuine volūtati in volito ꝗtuꝫ ad oē qd pfecte ꝛ absolute volebat: nō aūt ꝗtū ad id qd volebat imperfecte. Silr etiā nec voluntas sensualitatis ꝯformabaṫ diuine voluntati in volito in his q̄ erāt nociua nature: qꝛ sensualitatis nō ē ordinare ad finem: ex quo illa habebāt ꝙ essent bona ꝛ deo accepta: tñ sensualitatꝫ voluntas ꝛ rōnis ꝯformabaṫ diuine volūtati in actu volēdi: ꝗuis nō in volito: qꝛ ꝗuis deus non vellet hoc qd sensualitas vel volūtas vt natura volebat in xp̄o: volebat tñ illū actū vtriusqꝫ: inquantū ſm Dam. permittebat vnicuiqꝫ ptiū aie patiꝛ agere qd sibi erat nāle ꝛ ꝓpriū quātū expediebat ad finē redēptionis et ostensionem veritatis nature.

Ad primū ḡ dōꝫ ꝙ ꝯformitas q̄ est in volitiōe nō facit rectitudinem volūtatis: qꝛ aliqs pōt peccādo velle illud volitū: qd vult deus: ꝛ mereṫ in hoc qd illud nō vult: vt in fine primi li. dictū ē: ſꝫ rectitudo volūtatis causaṫ ex ꝯformitate in mō volēdi vt. s. velit ex charitate sicut deus: ꝛ iterum in cā finali vt pp idē velit: ꝛ iterū in cā efficiēte: vt. s. deus velit ipm velle: vt dictū ē. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ in beatis q̄ sunt soluꝫ ꝯprehēsores q̄ erūt dotati impassibilitate: nihil eis quātū ad sensitiuam partē lesiuū occurret: et iō non erit aliqd in quo eoꝝ sensualitas a diuina voluntate discordet. secus aūt fuit in xp̄o qui simul beatus ꝛ passibilis fuit: et silr nec volūtas vt natura ꝗtū ad ea q̄ ad ipsos pertinēt: qꝛ ab omni malo liberati erunt: sed mala dānatoꝝ vellent imperfecte mō predicto. s. volūtate ꝯditionata nō esse: in quo etiā ꝗuis nō conformenṫ ꝗtū ad volitum diuine volūtati ꝯsequēti: ꝯformanṫ tñ diuine voluntati antecedēti: q̄ vult oēs homines saluos fieri: ꝛ ꝗtū ad hoc ē simitudo inter volūtatē hois xp̄i ꝛ voluntatē beatoꝝ. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ ꝗuis xp̄s sciret qd deus vellet in quolibet: non tñ qualibet sua vi apprehēdebat diuinā voluntatē nec rōnē q̄re deus id vellet ſm ordinē ad finem aliquē: ꝛ iō non oportebat ꝙ quelibet vis eius ꝯformaretur diuine volūtati in volito.

Christus beatus et miser.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ pugna siue ꝯflictas sensualitatis ad rōnē causaṫ in nobis ex tribus. primo ex diuersitate volitoꝝ. secdo qꝛ sensualitas i suū volitum effrenate ꝛ sine regimine rōnis fertur. tertio ex hoc ꝙ sensualitas effrenate tendēs in suum volitū retardat motū rationis ꝛ impedit vel in toto vel in parte. Et hec duo vltima in christo nō fuerunt: qꝛ nūqꝫ motus sensualitatis in aliqd ferebatur nisi preordinaretur a ratione: ꝛ sic ꝗuis volūtas rōnis non vellet

Rñsio ad primā q̄stiūculam.

non vellet illud volitū in quod sensualitas tēdebat: volebat tamē ꝙ sensualitas in id tēderet: sicut dcm̄ est de volūtate diuina humana. Silr nec mot⁹ sensualitatis ipediebat motū rōnis: qꝛ non erat violēta refusio in christo de potētia in potentiam.

Ad primū ḡ dicendū ꝙ ɔ̄tria natura sūt fieri circa idē. vñ ꝗuis motus sensualitatis et rōnis in ɔ̄tria tendāt: nō tñ sunt ɔ̄trū nisi quaten⁹ ex sensualitate redūdat in rōnem aliqḋ ipedimentū: vel quātū ad actū quo regit al's potētias. ⁊ hoc est qñ effrenate sensualitas in suū obiectū fert: vel ꝗtuꝫ ad ꝓpriū actū rōnis: ⁊ hoc est qñ sensualitas extinguit vel retardat motū rōnis: que duo in xp̄o nō fuerūt sicut in nobis sūt: ⁊ iō nulla fuit in xp̄o pugna vel ɔ̄rietas sensualitatis ad rōneꝫ. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ nāle est sensualitati hūane ꝙ ferat in delectabile sensus ſm regimē rōnis: sed ꝙ imoderate ferat hoc facit corruptio fomitis: ⁊ hinc est peccatū veniale i sensualitate. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ illa ratio ꝓbat diuersitatem volitorum tantū.

Rñ. ad scdam q̄stiunculaꝫ. Ad tertiā qōnē dōm ꝙ ſm volūtatē rōnis xp̄s diuersa volebat: non tñ vno mō: sed alterū absolute: alterū aūt sub ɔditione ⁊ impfecte: ⁊ iō nō erat ɔ̄rietas involuntate: qꝛ ɔ̄rietas in habitu vel in actu est ex ɔ̄tria rōne obiecti. Rō aūt ſm quā vnū ɔ̄triorū volebat volūtas vt rō ⁊ alteruꝫ volebat vt nā non hꝫ ɔ̄trietatem. Qḋ eīn aliq̄d ex ordine ad finē bonitatē habeat qḋ sine illo ordine in se malū esset non hꝫ aliquā repugnantiā ſm que vt dcm̄ est in diuersa ferātur volūtas vt ratio ⁊ volūtas vt nā. ¶ Unde pꝫ rñsio ad duas ṗmas rōnes que ɔcludunt diuersitatē volitorū. ¶ Et silr ad tertiū que est ad oppositū que cōcludit de ɔ̄rietate volūtatis. ¶ Ad quartū dōm ꝙ sicut in christo erat rō determiata ad vnū quātū ad vltimū iudicium: ita ⁊ volūtas erat determinata tantū ad vnū ꝗtuꝫ ad vltimum cōsensuꝫ ⁊ absolutū: tñ in ratōe erat apphensio diuersarū ⁊ contrariarū rōnū circa eandē rē diuersimode cōsideratā. ⁊ sic etiā erat de motu voluntatis. ¶ Ad quintū dicendū: qḋ Aug. loquitur quando voluntas tendit in duo quātū ad vltimū ⁊ absolutum ɔsensum: qḋ in xp̄o nō fuit. ¶ Utꝝ xp̄o fuerit ɔueniēs orat.

Ad tertiuꝫ sic ꝓceditur. videt ꝙ orare non fuerit ɔpetens in xp̄o: qꝛ sicut dicit Damas. oratio ē ascēsus itellect⁹ in deū: sed ascēdere in deū cuꝫ sit distātis a deo non cōpetit itellectui xp̄i q̄ semꝑ deo coniūctus erat. ergo xp̄o nō ɔpetit orare. ¶ Preterea. nullus petit aliq̄d a seipso: sed sicut Dama. dicit: orō est petitio decētiū a deo: cū ergo xp̄s sit de⁹: ⁊ non ali⁹ deus ṗter eū: orare nō pertine' ad ipm. ¶ Preterea orō ē expressio volūtatis: qꝛ est de eo qḋ quis absolute vult: alias est fictio: sed xp̄s quicq̄d absolute volebat hoc sciebat deū velle. ḡ nō oportebat ꝙ de hoc ipso rogaret. ¶ Sed ɔ̄. eius qui nō potest oia de se est orare: sed xp̄s ſm ꝙ hō oia non poterat: vt supra. di.

14. dictū est. ergo eius sm q hō est orare. ¶ Preterea. offm pontificis est preces ad deū fundere: sed xps est pōtifex. vt dicitur Hebre. 2. ergo eius est orare.

¶ Utrum debuerit orare tantum pro alijs.

Ulterius vr q non sit eius orare pro se: sed tantū p alijs: offm em sacerdotis est eodē mō orare t hostias offerre: sed xps obtulit hostiā nō pro se: sed p alijs: vt dicit Hebre. 7. Ergo nec p se orauit. ¶ Preterea. i qlibet genere mouentiū est deuenire ad pmū mouens qd nō mouet sm illū motū: sicut alterātia reducūtur ad primū alterās nō alteratuz: sed xps est pmus inter orātes. g ipe est orās t p eo non orat. ¶ Preterea. nullus sapiēs orat contra eius qd vult: sed in xpo nihil accidebat nisi qd ipse volebat. ergo ipse non p se orauit. ¶ Sed cōtra. oratio fit non tm cōtra infirmitatē culpe: sed etiā contra ifirmitatē pene: sed xps circūdatus erat infirmitate pene: quis non infirmitate culpe. ergo pro se orare poterat. ¶ Preterea. per orōnez aliquis sibi meret: sed christus sibi meruit claritatē corporis. ergo christus pro se orare potuit.

¶ Utrum oratio q pro se orauit fuerit actus sensualitatis.

2a questiūcla Ulterius videt q oratio qua p se orauit fuit actus sensualitatis. eius em est orare cuius est velle: sed nō mori in christo absolute nō volebat nisi sensualitas. ergo oratio qua mortē petebat a se excludi erat actus sensualitatis. ¶ Preterea. magr dicit i littera q ex defectu: humano quē ex virgine cōtraxit calicē trāsire orabat: sed affectū rōnis nō traxit ex virgine: qz ala rōnalis fit p creationē t nō ex traduce. ergo hoc orauit p affectū sensualitatis. ¶ Preterea. catuli leonū querūt a deo escā sibi t pulli coruorū inuocāt euz. vt dr in psalmo: sed in eis nō est nisi affectus sensualitatis. g t xps orare potuit per sensualitatē tm. ¶ Sed contra. eius est orare cuius est deū cognoscere. hoc aūt est tm rōnis. ergo rōnis est tm orare in xpo. ¶ Preterea. oratio ad vitā contemplatiuā ptinet: sed vita contēplatiua nō hz aliquā cōitatem cū sensualitate. g oratio in xpo non fuit actus sensualitatis.

¶ Utrum omnis oratio christi fuerit exaudita.

Ulterius vr q nō ois xpi orō fuit exaudita. per id qd dr in psal. Clamabo per diē t nō exaudies. qd glo. exponit de christo. ¶ Preterea. orauit vt discipuli seruarētur a malo. vt pz Jo. 17. Et oēs qui credituri erāt p verbū eorum in ipm. hoc autē nō fuit impletū: nec quātū ad ipos apostolos: nec qntuz ad alios credētes: nec de malo clpe: nec de malo pene. ergo non ois xpi oratio fuit exaudita. ¶ Preterea. vt dr Lu. 23. orauit p crucifixoribus vt pctm eis nō imputaret: sz vt parceret: sed nō oibus remissuz fuit illud pctm: qz non oēs conuersi sunt ad fidē sine qua nō est peccatorū remissio. ergo sua oratio nō fuit exaudita. ¶ Preterea. orauit vt calix ab eo transferret. vt pz Mat. 26. hoc aūt nō fuit factū. g tc. ¶ Sed contra. Heb. 5. Exauditus est pro sua reuerētia. ¶ Pre- 2a questiūcla

terea. oratio sua nõ fuit min⁹ efficax q̃ alioꝝ scõꝝ: sed aliis sanctis ipse dicit petite ⁊ accipietis. Jo. 16. Ergo ⁊ ipse qđ petiit accepit. ¶ Preterea. Jo. 11. Ego aũt sciebam: q꞉ semper me audis.

Respõdeo ad primã qõnẽ dicẽdum ꝙ xp̃o ſm ꝙ deus nõ competit orare nec obedire nec aliqđ qđ in minorationẽ sonat aut qđ ad diversitatẽ volũtatis ptinet: sed ſm ꝙ homo cõpetit sibi orare ppter tria: vt dicit Damas. pmo ppter veritatẽ humane nature insinuãdam ſm quã minor est patre ⁊ obediẽs ei ⁊ orans ipsuz. secũdo ad exemplũ orandi nobis prebendũ: q꞉ ois eius actio nostra est instructio: cum sit nobis dat⁹ q̃si exẽplũ virtutis. tertio ad ostendendum ꝙ a deo venerat ⁊ sibi contrarius non erat: deũ eum orando principium recognoscebat.

oratio. ꝯuenit christo triplr.

Ad primũ ergo dicẽdum qđ ascẽdere ẽ pprie tendere in aliqđ qđ supra ip̃m erat. intellectus aũt xp̃i nõ tendit in aliqđ qđ supra ip̃m esset q̃ntũ ad contẽplationẽ: q꞉ quicquid de deo vnq̃ cõtẽplat⁹ est hoc cõtẽplatus est a pmo instãti cõceptiõis: ⁊ ſm hoc dicit Dama. ꝙ itellect⁹ xp̃i ascẽsione q̃ est in deũ nõ indigebat: sed tñ potentia diuina quã orãdo iplorabat supra ip̃m erat: ⁊ sic ascẽdens in deuz orabat. ¶ Ad 2^m dicẽdum ꝙ in aliis hoib⁹ est vna itellectualis volũtas cui⁹ est orare: que hz ẽt imperiũ super alias vires in ipso exñtes: ⁊ iõ ei⁹ nõ est orare: sz iperare respectu eoꝝ que p ipz fieri pñt: sed nõ oia q̃ erãt in christo erãt subiecta rõni ⁊ volũtati rationis: sed aliqđ supra ip̃az. s. deitas. vñ sicut i aliis hoib⁹ rõ ⁊ volũtas iperãt aliis viribus: ita in xp̃o orabat deitatẽ. ¶ Ad tertiũ dicẽdum ꝙ aliqđ orauit xp̃s qđ absolute fieri rõnis volũtate volebat. cuius non oia. vt dicet. ⁊ cuius sciret hoc eẽ i dei volũtate: nihilominus orabat: q꞉ sciebat deũ velle hoc ipleri p suã orõnẽ sicut ẽt de⁹ vult aliquez saluare orõnib⁹ alicuius sci. vñ nõ est superfluuz ꝙ ille sanct⁹ pro eo orat.

Ad secundã qõnem dicẽdum ꝙ orõ semp ẽ ad supplẽdũ aliquẽ defectũ. christus aũt non patiebat aliquẽ defectũ q̃ntũ ad bona spũalia: q꞉ btũs erat: patiebat aũt defectũ inq̃ntũ passibil erat in aĩa ⁊ in corpe. vñ ois oratio xp̃i q̃ erat p bõis spũalibus nõ erat p se sz p aliis: sicut illđ. vt sint vnũ i nobis sicẽ ⁊ nos vnuz sum⁹. Jo. 17. Sed orõ q̃ erat p hiis q̃ ptinent ad corpus: ẽt erat ipsi p seipso: sicut ptz per illud psal. resuscita me ⁊c. Que q̃dẽ oratio ⁊ si sit p se. i. vt ipse resuscitaret: tñ est p aliis inquãtuz ad alioꝝ salutẽ tendit: q꞉ resurrexit pp iustificationẽ nostraz. Ro. 5. ⁊ instructionẽ: q꞉ ei⁹ exemplo ab ipso deo petere debẽt.

Rñ. ad pmam q̃stiunculaz.

Ad pmũ ergo dicẽdum ꝙ orõ effundit p q̃lz defcũ amouẽdo: sz hostia pcipue p pctĩs offert: vt p eã de⁹ placat⁹ aliqđ ꝯcedat. xp̃s aũt cuius aliquẽ defectũ pene habuerit: non tñ hũit defectũ clpe: ⁊ iõ p se orauit: nõ aũt p se hostiaz obtulit. ¶ Ad ſm dicẽdum ꝙ orãs p q̃ non orat est ipse xp̃s ſm ꝙ btũs: nõ aũt ſz ea q̃ ad statũ viatoris ptinẽt. ¶ Ad tertiũ dicẽdum ꝙ in xp̃o

nō erat aliquid qđ volūtate rōnis absolute & simpl'r non vellet tunc esse in se: erat tamē in ipso passibilitas quā volebat peracto redemptiōis opere per glīaȝ resurrectionis a se remouere: et erat in eo aliquid .s. passio immi nens: quā volebat etiā tunc nō inesse voluntate sensualitatis & rationis vt natura.

Ad tertiā qōnem dōm ꝙ actus sensualitatis dr̄ dupl'r. vno mō sensualitatis sicut pncipij eliciētis actū. & sic oratio nō pōt esse actus sensualitatis in xp̄o vt pbabant rōnes scđo inducte. Alio mō dr̄ sensualitatis vt obiecti. idest de eo qđ sensualitas volebat: & sic erat aliq̄ eius oratio sensualitatis: q2 rō orans erat quasi aduocat⁹ sensualitatis ꝓpōnēs deo appetitū sensualitatis. hoc autē non faciebat quasi ratio vellet hoc qđ pro sensualitate petebat: sed vt doceret omneȝ hoīs voluntatē deo subdendā esse: & in oib⁹ necessitatib⁹ ad eū recurrēdū. vñ subdit. nō mea volūtas: sȝ tua fiat.

Rñ. ad scđam q̄stiunculam

Ad primū ergo dicendū ꝙ quando aliq̄s orat: ꝑpter suā vtilitatē ratio nō petit nisi hoc qđ vult & iō tunc cuius est orare eius est velle: sed xp̄s hoc nō petebat ꝑp suā vtilitatē: vt .s. ip̄e effectū huius petitōis ꝯsequeret: sed propter vtilitatē alioꝝ vt dcm̄ est. & ideo rō nō petebat hoc ꝰm ꝙ ipsa volebat: sed ꝰm ꝙ sensualitas appetebat. ¶ Ad ꝰm dōȝ ex sensualitate orauit: q̄si q̄uis sensualitas nō oraret: q2 appetit⁹ sensualitatis erat cā quare orōnē ꝑponebat. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ illud querere & inuocare non designat orationē ꝓprie dictaȝ: sed ordinationē que est in his: sicut & in oibus alijs creaturis ad recipiendū a deo ea que ad cōseruationem sui pertinent.

Ad quartā qōneȝ dicenduȝ ꝙ ois oratio quā xp̄s obtulit hac intētiōe: vt ipsam īpetraret fuit exaudita: sed cū aliq̄s īpetrare nō intēdat qđ absolute nō vult hec sola orō xp̄i exaudita fuit que erat de eo qđ xp̄s absolute voluit. hoc aūt dr̄ aliq̄s simpliciter & absolute velle in quo vltim⁹ eius cōsensus stat: vltimus aūt ꝯsensus est ꝰm supremā partē appetitus ī hoīe. Appetitus aūt rōnis est supra appetitū sensus: & in appetitu rōnis est supremū qđ in finē tendit vel in aliqđ ꝯiūctū fini. Et iō hoc solum xp̄s absolute voluit quod secūdum rationē voluit vt finē vt in ordine ad finē: & ois talis sua oratio fuit exaudita. Qđ aūt ꝰm sensualitatē voluit absolute non voluit: & iō rō nō ad hoc orādo ꝓposuit vt impetraret: nec tñ fuit simulatio: q2 appetitū sensualitat͛ exp̄mebat rōne iaȝ dicta. Sil'r qđ volebat rō vt nā si in eo non sicut in fine q̄escebat non simpl'r volebat: vt prius dcm̄ est. Et ideo etiaȝ hec nō ad hoc ꝓposuit orando vt impetraret: & ꝑpter hoc hmōi rationes non fuerunt exaudite.

Rñ. ad tertiaȝ q̄stiunculam

Ad primū ḡ dōm qđ hoc dix̄ xp̄s in ꝑsona eccl'ie. vt dicit gl. Ul' loquit de orōne exp̄mēte volūtatē sensualitat͛ aut velleitatē rōnis vt nā. ¶ Ad 2m dōm ꝙ volūtas rōnis vt nā est de eo qđ hȝ in se

bonitatē non cōsiderato ordine eius ad aliud. vñ volūtas talis in deo fuit de salute oiuz hoiuz sicut volūtas fuit in deo: sed ſm hāc simplr̄ ⁊ absolute dr̄ aliqs velle. hanc aūt volūtatē Hug. de scō victore dicit volūtatem pietatis: sed volūtas vt rō ē de eo qd hʒ bonitatē ēt in ordine ad aliud. ⁊ ſm hāc volūtatem nō volebat xp̄s oēs saluari: sicut nec deꝰ volūtate ꝯsequēte: ⁊ ſm hanc dr̄ aliquis simplr̄ ⁊ absolute velle: ⁊ iō oratio xp̄i q̄ fuit ſm hāc volūtatē fuit exaudita: nō aūt que fuit ſm p̄mā. ⁊ ideo dicit hiero. ꝙ xp̄s exauditus est p̄ p̄destinatis: non autē pro nō predestinatis. ¶ Et similiter dōm est ad tertiū. ¶ Ad q̄rtum dicendū ꝙ in illa oratōe ratio expressit motū sensualitatis ⁊ non suū. vnde illud qd orabat non simpliciter voluit.

Volun tas pie tatiʒ in christo

¶ Utꝝ xp̄s ſʒ ꝙ hō dubitauerit.

Ad quartū sic p̄cedit. vr̄ ꝙ xp̄s ſm ꝙ hō dubitauit. per hoc ꝙ dicit Ambro. in lr̄a. ꝙ vt hō dubitabat. ¶ Preterea. q̄cūq3 nescit oīa potest dubitare: sed xp̄s ſʒ aliquā sciaʒ nesciuit oīa vt supra di. 14. dcm̄ est. ḡ ſm illā potuit dubitare. ¶ Preterea. vbicūq3 ē timor ibi est dubitatio: sed in xp̄o fuit verus timor: vt supra dictuʒ est di. 15. Ergo in xp̄o fuit dubitatio. ¶ Si dicat̄ ꝙ dubitabat ſm sensualitatē ⁊ non ſm rationeʒ. Cōtra sensualitas seq̄tur apprehēsionē sensitiue ptis: sed futuruʒ periculū de quo erat passio nō presciebat sensus. ḡ sensualitas de ipso nō dubitabat ſʒ rō. ¶ Si dicat̄ ꝙ sensualitas dubitabat ex app̄hensiōe rōnis vl' ex scia deitatis. Cōtra. xp̄s nō p̄sciuit magis tūc sibi futurā passionē q̄ꝫ a p̄ncipio. sed a p̄nᵒ sensualitas in ipso nō trepidabat. ergo nec tunc. ¶ Sed ꝯ. dubitare est ignorātis: sed i xp̄o nō fuit ignorātia sicut supra dcm̄ est. ḡ nec dubitatio. ¶ Preterea. dubitatio ligat rōnē ne possit p̄cedere: sicut dr̄ in. 3. Meth. ſʒ in xp̄o nō fuit rō ligata. ergo nō fuit in ipso dubitatio rōis. ¶ Prețea. vbi est sūma securitas ibi nō est aliqua dubitatio: sed i xp̄o fuit sūma securitas. psal. Si cōsistant aduersum me castra ⁊c. ergo in ipso non fuit dubitatio.

Respōdeo dōm ꝙ dubitatio dupliciter dr̄. p̄mo eīn ⁊ principaliter signat motum rōnis supra vtraꝗ pte ꝯdictiōis cū formidine determinādi alteꝝ. scdo trāslatū fuit hoc nomē ad significādū formidinē affectus in aggrediēdo vel sustinēdo aliqd terribile. p̄mo aūt mō dicta dubitatio ꝯtigit ex defectu medij sufficiētis ad veritatē inueniēdam: ⁊ iō ꝯtigit ex defectu scie: ⁊ p̄pter hoc in xp̄o nō fuit. scdo aūt modo dcā ꝯtingit ex infirmitate eiꝰ qd lesiuū iminēs euadēdi facultatē non videt. Et qr xp̄s hēbat infirmitatē in carne: vt supra dictū est. ⁊ lesiuū mortꝫ iminēs sensualitas trepidabat: iō erat talis dubitatio in xp̄o q̄ꝫtū ad sensualitatē q̄uis eēt sūma securitas q̄ꝫtum ad rōnē que auxiliū diuinū iminere videbat qd sensualitas apprehendere non poterat.

Dubitatio dupl'r ꝯtigit.

Dubitatio q̄uo in christo

Ad primuʒ ḡ dōm ꝙ Amb. lo=

quitur quātuz ad sensualitatis timorē quē duz ostēdit. videbat hoib⁹ dubitare etiā quātum ad rōnē. ¶ Ad 2ᵐ dōm q nō omnis nesciēns dubitationē causat: sz qn̄ aliqs rōnez eius qd querit: ꝛ de quo ꝯria apparēt: videre nō pōt: ꝛ iō in xp̄o nō fuit talis dubitatio. ¶ Ad tertiū dōm q dubitatio ꝓut pro timore ponit in christo fuit quātuz ad sensualitatē. ¶ Ad 4ᵐ dōm q sensualitas mouet ēt ex his que rō apprehēdit: qꝛ formātur forme ꝑticulares in imaginatōe: ex qbus sēsualitas nata ē moueri. ¶ Ad quintū dōm q q̄uis mors a ꝑncipio ꝯceptōis esset ꝑuisa: nō tñ preuidebat vt iminēs: ꝛ iō dubitationē nō faciebat: sed soluz qn̄ iaz iminebat. ¶ Alias ꝯcedim⁹: qꝛ ꝑcedūt de rōnis dubitatiōe.

¶ Expositio textus.

Anima p aurē andit) i. ē pn̄cipiuz audiēdi hoi per aurē. (Sicuti veris sanctis fuit) videt q magis fuit in impijs: qꝛ seipsos interficiūt suoꝝ pctōꝝ pondere afflicti. vt dr in. 9. ethi. Dicendū q volūtas sensualitatis semꝑ refugit mortē. silr voluntas rōnis vt nā: sed volūtas rōnis vt ratio quādoq3 appetit mortem. ꝛ hoc dupl'r. vel ꝓpter amorē future vite: ꝛ hoc ē in sanctis: vel ꝓpter remorsum lese cōsciencie: ꝛ hoc fit in peccatoribus. (Pius mētis affectus) Cōtra. nolumus expoliari: sed superuestiri. Dicendū q pius affectus bonoꝝ refugit vestitū corporis quātum ad corruptionem: sed amat quātum ad naturā. Vel dicendū q non vult expoliari ꝓpter se: sed vt cū christo sit: cuz quo si esse posset non expoliatus sed supuestitus melius vellet. (Sed qꝛ modicum gessit dubitatiōis). Contra est quod supra dixit Aug. distin. 15. Quia eadē rōne omnia que de christo dicūtur nō fuerunt vera. Dicendū q erat vera dubitatio quātum ad sensualitatē que faciebat apparere dubitationē in rōne in qua dubitatio non erat. (Intende lector). Verba hyla. sunt exponēda scd3 q ratio pro se nō pro sensualitate proponebat. sic eñ non pro se: sed ꝑ suis orabat: scdm autem q pro sensualitate proponebat sic orabat pro se: vt iam dictum est.

Instātia ꝯtra xtū dissoluit.

¶ Si christus meruerit sibi ꝛ nobis: et quid sibi et quid nobis.

¶ Distinc. xviij.

De merito etiaz christi pretermittēdum non est: de quo quidem dicere solent q nō sibi: sed mēbris tantū meruerit. Meruit quidem mēbris redemptionē a diabolo: a peccato: a pena: ꝛ regni resurrectionem: vt amota ignea rūphea: liber pateret introitus: sed ꝛ sibi meruit impassibilitatis et immortalitatis gloriam secūdum carnem: sicut ait apostolus. Christus factus est ꝑ nobis obediens

vsq; ad mortē: mortē aūt crucis. Propter qđ ⁊ deus illuz exaltauit: ⁊ dedit illi nomen qđ ē sup omne nomē. Aperte dicit apl's xp̄m propterea exaltatū p impassibilitatis gloriā: q: est humiliatus per passiōis obedientiā. Hūilitas ḡ passiōis meritum fuit exaltatiōis: ⁊ exaltatio premiū humilitatis. Un̄ Aug. exponēs p̄missum capitulū ait. Ut xp̄s resurrectione clarificaret: prius humiliatus ē passiōe. Humilitas claritat; est meritū: claritas hūilitatis ē p̄miū. Sz hoc totuz factuz ē in forma serui. In forma em̄ dei semper fuit ⁊ erit claritas. Itē Ambro. idē capitulum tractās ait. Quid ⁊ q̄tuz humilitas mereat: hic ostenditur. His testimoniis euidēs fit q̄ xp̄s per humilitatē ⁊ obedientiā passionis meruit clarificationē corporis. Nec id solū: sz impassibilitatē etiā anime. Aia em̄ ipsius an̄ mortē erat passibilis sicut caro mortalis: sz post mortē merito humilitatis ⁊ aia impassibilis facta est ⁊ caro imortalis. Utruz aūt aia facta sit impassibilis qn̄ caro facta est imortalis. s. ipso resurrectiōis momēto: de auctoritate nobis certū nō ē. (Nota verba.) Sz vel mox post carnis separationē aia impassibilitate donata est: aut in resurrectiōe quando caro refloruit.

¶ Qđ a cōceptu meruit xp̄s sibi hoc quod per passionez.

Nec solum meruit xp̄s qn̄ patri obediēs crucē subiit: sz etiā ab ipsa conceptiōe: ex quo hō factus est per charitatē ⁊ iustitiam et alias v̄tutes: in quaꝝ plenitudine fuit s̄m hoīem conditus: sibi tantū meruit quātū post per martyrii tolerātiā. Tāta em̄ plenitudo sp̄ūaliū charismatū in eo fuit q̄ i eis proficere nō potuit. Et ideo melior ipsius aīa fieri nō potuit q̄ ab initio sue conditionis extitit: q: p̄ficere in meritis nō valuit. Un̄ Greg. ait nō habuit oīno xp̄s iuxta anime meritū quo potuisset p̄ficere. In mēbris autē q̄ nos sumus quotidie p̄ficit. Non ergo plus meruit sibi p crucis patibulum q̄ a cōceptione meruit per gratiā virtutum. Nō igit p̄fecit s̄m anime meritū q̄tum ad virtutē meriti: p̄fecit tn̄ q̄tuz ad numerum meritoꝝ. (Chūs siquō merito profecit.) Plura eniz habuit merita in passiōe q̄ in conceptione: sed maioris virtutis non extiterūt in merendo plura q̄ ante fuerunt pauciora. Meruit ergo a cōceptione non modo gloriam

impassibilitatis et immorta litatis corporis: sed etiã ipassibilitatẽ anime. Per quid? Per obedientiã ꝛ voluntatẽ pfectã: quã nõ tunc primũ habuit: nec maiorem cũ pati cepit ꝛ mori. Obediẽs enim perfecte et bonus extitit ẜm hominẽ ex quo fuit hõ. Habuit igitur aĩa illa aliqḋ bonum in se post mortẽ qḋ non habuit añ. Nõ igitur melior ꝛ beatior fuit q̃ ante. Absit ꝙ melior fuerit: q: non sanctior. Nec gratia cumulatior: Nec etiã beatior fuit in dei cõtemplatione in quo precipua beatitudo cõsistit. Potest tñ dici in hoc fuisse beatior: q: ab omni miseria imunis. Ex quo nequit inferri simpliciter ꝙ beatior fuerit.

¶ De eo quod scriptũ est donauit illi nomen quod est super omne nomen.

Nec tantũ gloriã ipassibilitatis ꝛ immortalitatis meruit: sed etiã donari sibi nomen qḋ est super omne nomẽ .s. honorificentiã ꝙ vocatur de⁹. Hoc tamen nomẽ añ mortez habuit. Habuit enĩ hoc nomen dei filius inquantũ de⁹ est ab eterno per naturã inquãtum vero est homo factus habuit ex tempore per gratiaz. Uerum Augusti. dicit homini donatum ẽ illud nomen: non deo: q: illud nomen habuit cũ in forma dei erat tãtũ. Sed cum dicitur ꝑpter qḋ deus illũ exaltauit ꝛ dedit illi nomen quod est super omne nomẽ: satis apparet ꝑpter q̇d exaltauerit scilꝫ ꝑpter obediẽtiã: et in qua forma exaltat⁹ sit. In qua enim forma crucifixus est: in ea exaltat⁹ est: et in ea donatũ est ei nomẽ: vt cũ ipsa forma serui nomineꝣ vnigenit⁹ fili⁹ dei. Hoc illi donatũ est vt hoĩ: quod iaz habebat idẽ ipse de⁹. Hec igitur per gr̃az accepit: vt ipse ens hõ vel subsistẽs in forma serui idest in aĩa et in carne nomineꝣ ꝛ sit de⁹. Sed nunquid hoc meruit? Supra.n. dictũ est: quia hoc tñ bonuz homo ille nõ meruit. Quõ ergo hic dr̃: ꝑpter obedieutiã donatũ est ei hoc nomẽ? Secundũ tropũ illũ in scriptura creberrimũ hoc accipiendum: est quo diciꝣ res fieri qñ innotescit. Post resurrectionẽ vero qḋ añ erat in euidenti positũ est: vt scirẽt homines ꝛ demones. Manifestationẽ ergo illi⁹ noĩs donauit ei de⁹ post resurrectiõez sed illã meruit ꝑ obediẽtiaz passiõis: q̇ eo ꝙ obediuit patiẽdo exaltat⁹ ẽ resurgẽdo: verba aplicꝫ ponũt

τ p hoc manifestatū ē nomē. Hoc eodē tropo dñs vsus ē ēt post resurrectionē dicens donata ē mihi oīs potestas in celo τ in terra. Nō φ tunc primo acceperit: sed quā ante habebat tūc manifesta ē potestas. Ceterū Ambrosi⁹ dicit nomē illō donatū eē deo: nō homini. Et vr̄ secus verbo͛ū superficiē opposit⁹ Augu. Sȝ itelligētia nō obuiat licet diuersū sapiat. Nā Ambro. de naturali donatiōe id dictū intelligit: qua eternaliter pater generādo dedit filio nomen qδ est super omne nomen. s. esse deū p naturā: qꝛ genuit ab eterno filiū plenum τ sibi equalē deū. Qδ tñ nomē apostol⁹ ꝑpter passionis obedientiā xp̄o donatū dicit. Sȝ ꝑmissio locutionis modo accipiēdū est.

¶ Si xp̄s sine omni merito illa habere potuit.

Si vero querit̄ vtrū xp̄s illā imo͛talitatis τ īpassibilitatis gloriam τ nōis dei manifestationē sine oī merito hr̄e potuerit: Sane dici pt̄: qꝛ hūanā naturā: ita gloriosā suscipere potuit sicut in resurrectiōe extitit: nomēqꝫ suū ēt aliter hoīb⁹ manifestare potuit. Sȝ hō passibilis eē nō potuit sicut fuit: τ ad illā gloriā sine merito ꝑuenire. Potuit q̇dē ꝑuenire ad illā sine merito passiōis: qꝛ potuit cōsumpta mo͛talitate imo͛talitatis gloria vestiri: sȝ nō sine merito iusticie et charitatis aliarūqꝫ ꝟtutū. Nō em̄ xp̄s homo esse potuit in quo plenitudo virtutū τ gr̄e nō fuit. Nec virtutes ei inesse potuerūt mo͛talitatis cilitio induto: quin p eas mereret̄. Dñs igit̄ has virtutes ꝫ hoīem passibilē ac mo͛talē: non potuit nō mereri glo͛iā imo͛talitatis. Nō potuit igit̄ fact⁹ mo͛talis sine merito glo͛iā īpassibilitatis τ imo͛talitatis ac manifestationē dei nominis cōseq̇. Potuit tñ hoc asseq̇ sine merito passiōis qꝛ p passionē nil sibi meruit qδ nō añ p ꝟtutes sibi meruerit

qδ pulchra.

xp̄s n̄ potuit eē minor vel maior.

¶ De causa mortis τ passioni christi.

Ad quid ergo voluit pati τ mo͛i: si ei virt⁹ ad merēdū illa sufficiebat? Pro te: non p se. Qūo p me? Ut ipi⁹ passio τ mo͛s tibi eēt fo͛ma et causa. Fo͛ma virtutis et humilitatis: causa glīe τ libertatis. Fo͛ma vero deo vsqꝫ ad mo͛tē obediētie: τ causa tue liberatiōis ac beatitudinis. Meruit em̄ nobis per mo͛-

tis ac passionis tolerantiaz: qd per precedentia non meruerat. s. aditū paradisi ꝛ redēptionē a pctō: a pena: et a diabolo: ꝛ per mortē ei⁹ hec nos adepti sumus. s. redemptionē ꝛ filiorum glie adoptionē: Ipse em̄ moriēdo factus est hostia nostre liberationis. Sz quō p mortez nos a diabolo ꝛ a pctō redemit. et aditū glorie aperuit: Decreuerat de⁹ in mysterio: vt ait Amb. pter primū peccatū nō īttromitti hominē in paradisuz. s. ad dei cōtēplationē nō admitti: nisi in homie vno tāta existeret hūilitas: q̄ omnib⁹ suis pficere posset sicut in prio hoie tāta fuit superbia q̄ oibus suis nocuit. Non est autē inuentus inter hoies aliqs: q̄ id posset īplere nisi leo de tribu iuda: qui aperuit librū ꝛ soluit signacula: implendo in se omnē iusticiā. i. ꝯsummatissimā hūilitatē: qua maior esse non pōt Nā oēs alij debitores erāt: ꝛ vix vnicuiqꝫ sua virt⁹ sufficiebat et hūilitas. Null⁹ ergo eorū hostiā poterat offerre sufficientē nostre redemptiōi vel recōciliatiōi. Sed xp̄s homo sufficiens ꝛ perfecta fuit hostia: q̄ multo ē amplius hūiliatus amaritudinem mortis gustando q̄ ille adam superbierit per esum ligni vetiti nōia delectatione perfruēdo. Si igit illius superbia omniū extitit ruina: ipsuz de paradiso mittēs foras allisqꝫ accludens ianuā: multo magis xp̄i humilitas qua mortez gustauit īngressum regni celestis oīb⁹ suis: īpleto dei decreto aperire valuit: atqꝫ decreti delere cyrographum. Ut em̄ ait Ambrosius tantū fuit peccatum nostrū: vt saluari nō possemus nisi vnigenitus dei filius p nobis moreretur debitoribus mortis. Sed sic dignos nos fecit testamēti ꝛ pmisse hereditatis: qd nō ita intelligēdū est quasi nō alio modo saluare nos potuerit q̄ per mortem suam: sed q per aliam hostiam nō potuit nobis aperiri regni aditus: ꝛ fieri salus nisi per mortem vnigeniti. Cuius tanta fuit vt dictum est humilitas et patientia: vt eius merito pateret credentibus in eū aditus regni. Magna ergo in morte vnigeniti prestita sunt nobis: vt liceat nobis redire in patriā. Sicut olim in morte summi pontificis his qui ad ciuitatem refugij confugerant secure ad propria remeare licebat. Ecce aliquatenus ostensum est qualiter per xp̄i mortez aditus regni sit nobis paratus.

Vt⁹ hūilitatis xp̄i.

Necessitas passionis xp̄i ōndit.

¶ Diuisio textus.

Ostquaz determinauit magr de volūtate xp̄i q̄ ē p̄n^m merē di. Hic determiat de merito ip̄i⁹. Diuidit aūt hec pars in duas. P̄rio dtermiat de merito ipsi⁹ xp̄i fm q ordinat ad cōsecutionem boni. Scđo fm q ordinat ad remotionē mali. dist. 29. ibi. (Nūc igitur queram⁹.) P̄ria adhuc diuidit in duas. P̄rio determiat d merito xp̄i fm q sibi aliquid meruit Scđo d merito ipsi⁹ put uobis meruit. ibi (Ad qđ ḡ pati voluit) P̄ria in duas. P̄rio ōndit quid sibi meruit. Scđo inq̄rit vtrū hoc sine merito hr̄e potuiss3. ibi. (Si vero querit vtrū xp̄s.) P̄rima in duas. P̄rio ōndit qđ sibi meruit in seip̄o, Scđo qđ meruit i alijs ibi. (Nec tm̄ glorificationem.) P̄ria in duas. P̄rio ostēdit qūo xp̄s sibi meruit glorificationez corpis: ⁊ ipassibilitatē aie ⁊ corporis in instāti sue cōceptiōis: Scđo ōndit qūo hoc meruit p passionē ibi. (Nec solū meruit.) Circa p̄^m duo facit. P̄rio dtermiat veritatē. Scđo mouet quādaz dubitationē ibi. (Utrū aia.) (Ad qđ igit.) Hic ostendit quid nobis meruit p passionē. Circa qđ duo facit. P̄rimo enumerat vtilitates q̄ nobis ex passiōe xp̄i pueniunt. Secundo psequitur vnā q̄ pertinet ad cōsecutionez bōi. ibi (Decreuerat de⁹.) Qō. 1.

Ic querūtur ser̄ p̄rio vtr̄ in xp̄o sit aliqua operatio p̄ter diuinam. Scđo vtrū per illā potuit mereri. Tertio vtr̄ ab instāti ɔceptionis meruit. Quarto qđ sibi meruit. Quīto vtrū per passionem mereri potuit. Sexto vtrū nobis meruerit apertionē ianue.

¶ Utrū in xp̄o sit aliqua operatio preter diuinam.

D primuz sic pcedit. Et vr q in xp̄o sit tm̄ vna actio. Dio. em̄ actionē xp̄i nolat theādricaz. i. deiuirilē. hoc aūt nō diuersas actiones sed vnā signat ergo in xp̄o est tm̄ vna actio diuinitatis ⁊ humanitatis. ¶ P̄reterea. actiões vt dicit p̄hs suppositor̄ singularīū sunt: sed in xp̄o est tm̄ vnum suppositū. ergo tantū vna actio ¶ P̄reterea cuius est esse ei⁹ est agere. sed in xp̄o pp̄ter vnitatez hypostasis est tm̄ vnū esse. ergo tm̄ vna actio. ¶ P̄reterea. instrumenti ⁊ principalis agentis est tm̄ vna actio. sed sicut dicit Dama. caro est instrumentū diuinitatis. ergo est vna actio xp̄i fm diuinitatē ⁊ humanitatē. ¶ P̄reterea. vbi ē idē actiuū est ea dez actio: q2 actiōes diuersificantur penes terminos: s3 in xp̄o ē idem op⁹ opatū diuinitatis ⁊ hūanitatis: sicut mūdatio leprosi quā diuinitas tactu corpali mundauit. vt dr Mat. 8. Ergo in ip̄o est tm̄ vna actio. ¶ S3 ɔ̄. sicut se h3 vnitas actōis ad vnitatē nature ita pluralitas ad pluralitatē: s3 i diuinis p̄sōis pp vnitatē nāe ē vna actio. ergo ⁊ in persona xp̄i pp diuersitatem naturarū est diuersa actio. ¶ P̄reterea. magis distāt diuia natura ⁊ hūana in xp̄o q̄ diuerse potētie aie in xp̄o sed diuersarū potentiar̄ in xp̄o

sunt diuerse actiones. ergo multo fortius duarū naturarum sunt diuerse actiões. ¶ Preterea. actio diuine nature ē ipsa diuina eēntia: et ē eterna. Actio aūt humane nature in ipso est accidens et aliquid tēpore mensuratū. ergo sunt due actiones in christo.

Respōdeo dicēdum q quidam negauerūt in xpo duas esse actiōes: et ad hoc ponendū diuersi diuersis rōnibus moti sunt. Quidam enī Euticiani dicebāt in christo vnā tm̄ naturā esse cōpositam ex diuina et humana: et iō sequebatur q ēt xps haberet vnā tm̄ actionem cōpositā. Sed ex hoc sequitur q sua actio nō fuerit neqꝫ diuina: neqꝫ hūana: neqꝫ nobis: neqꝫ patri conformis: et ita frustratur opus redēptiōis ad qđ exigitur diuina actio et humana. Uñ hoc est hereticū sicut et primuꝫ: vt dictum est di. 5. Alij vero negauerūt duas actiones in xpo dicētes in cōparatione ad diuinā humanā operationē nō esse dicendā actionē: sed potius passionem qđ repellit Dam. lib. 3. Quia si ppterea hūana operatio xpi non est dicenda actio: qr diuina ē actio. Eadē rōne qr natura diuina ē bona: natura humana nō esset bona: non enī opꝫ q si diuina natura excedit humanā i bonitate q ppter hoc humana sit mala aut nō bona. Alij vero viderūt q actio depēdet a natura q ē principiū actionis: et a persona q agit: iō voluerūt in xpo nō esse dicendū vnam actionē ne vnitatē nature ponere videantur: similiter nec eē plures ne videantur ponere personarum pluralitatē. Sed ex hoc sequitur, vt dicit Dama. q xps nō sit neqꝫ vnius neqꝫ duarum naturarum: qđ ē absurdum. Et dicendū ppter hoc q simpliciter i xpo opꝫ cōcedere duas actiones: qr ad diuersitatē causarū sequitur diuersitas in effectibus. cā aūt actiōis ē spēs: vt dr in. 3. physi. Qr vnūqđqꝫ agit rōne alicuius forme quā hꝫ: et iōꝫ vbi sunt diuerse forme sunt et diuerse actiōes: sicut ignis desiccat et calefacit per caliditatē et siccitatem: et hō audit et videt per visum et auditum. Et similiter christus rōne diuersarum naturarum hꝫ diuersas actiones. Cōclusio veritatis.

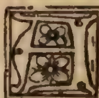
Ad primū ergo dicenduꝫ q actioneꝫ xpi dicit Dio. dei virilem: nō qr sit simpliciter vna actio deitatis et humanitatis in xpo: sed qr actiones duarum naturarum quātū ad tria vniuntur. primo quātuꝫ ad ipm suppositum agēs actionē diuinā et humanā: qđ est vnū. scđo quātum ad vnū effectū q dr opus operatum: vel apotelesma sm̄ Dama. sicut mūdatio leprosi. tertio quātum ad hoc q hūana actio ipsius xpi participabat aliqd de perfectione diuine nature: sicut intellectus eius alijs eminētius intelligebat ex virtute diuini intellectus sibi in persona cōiuncti: quāuis diuina actio in nullo infirmaretur ex cōsortio hūane. ¶ Ad scđm dicendū q quāuis agere sit suppositi: tm̄ forma siue natura est principiū vel cā agēdi supposito: sicut et aliarum pprietatum in supposito existentiū. vñ sicut idē suppositū est subiectū diuersarum proprietatū ppter diuersa eius principia causantia illas pprietates: ita idē suppositū hꝫ diuersas actiōes ppter diuersas formas siue naturas. ¶ Ad tertiuꝫ dicendum

q̄ vnitas rei ꝯsequit̃ esse suū. vn̄ eodē mō predicat̃ de re ens et vnum qđ cōuertit̃ cum ente: non aūt ex actiōe sua h̄z res vnitatē: & iō nō pōt esse q̄ sit suppositū vnū: & eē eius nō sit vnū. pōt aūt esse q̄ sit suppositū vnū: & actio eius nō ē vna. ¶ Ad quartū dicendū q̄ nō pōt eē eadem actio numero per essentiā principalis agētis & instr̄i: q2 idem accidens nō ē in diuersis subiectis: sed dr̄ vna ſm q̄d inc̄ptū. s. instr̄m non agit nisi motū a principali agente: & agit in v̄tute p̄ncipalis agētis: & hoc mō in ipsa actiōe hūanitatis xp̄i ē aliqua v̄tus inc̄ptū ipsa hūanitas ē instr̄m deitatis.

Notula phy sicalis ¶ Ad quintū dicendū q̄ actiōis vnitas nō solū depēdet ex termino: s3 etiā ex multis aliis causis & iō nō op3 q̄ si sit idē actū q̄ sit eadē actio. Cōtingit aūt q̄ idem actum ex diuersis actionib9 causatur quadruplr̄. Uno modo qn̄ vnus agēs nō est sufficiēs ad cōplendum effectū: s3 multi simul: sicut multi simul trahūt nauem quā nullus p se trahere posset: & tūc oēs illi sunt q̄si vnus agēs nō simplr̄: s3 vnitate aggregationis: & silr̄ actio eoꝝ non est vna simplr̄: s3 quasi vna ꝯgregata ex multis. Alio mō qn̄ vnus agens pōt perficere effectū: s3 nō simul vna operatiōe: s3 multis operationibus successiuis: sicut est in gn̄atione habituū acquisitoꝝ: & tūc vltima actio cōplēs effectū agit in v̄tute omniū precedētiū

Ratio diuersarum actionū in christo disponentiū ad illum effectū: et his duobus modis nō fuerūt in xp̄o plures actiōes ad vnū effectum. Tertio mō qn̄ effectus nō est vnus simplr̄: s3 vnus subiecto sicut vulnus adustū: & iō actiōes causantes sunt diuerse simplr̄: & cōueniunt tn̄ in supposito. s. incisio & adustio: & a diuersis formis per essentiā causant̃. s. ab acumine ferri: et a caliditate. Quarto mō qn̄ due actiōes sunt diuersorum agentiū ordinatoꝝ: quoꝝ vnum mouet aliud: & vnum est instrumentū alterius: & hi duo vltimi modi sunt in xp̄o s3 q̄ diuerse eius actiones ad idē opus operatum terminabantur.

¶ Utrum xp̄s potuerit mereri.

Ad secūdū sic pcedit̃. vr̄ q̄ xp̄s nō meruerit. Christ9 eīn semp fuit cōprehensor: s3 cōprehensoris qui ē in termino nō ē mereri: q2 meritū est via ad terminū. g̃ xp̄s nō meruit. ¶ Preterea. nō pōt esse idē meritū & premiū: sicut nec causa & causatū: s3 actus charitatis pfecte est premiū: q2 est ipsa fruitio. g̃ cum in xp̄o fuerit charitas cōsummata per ipsā mereri nō potuit: & ita nullo mō merebat̃: cum oīs meriti principiū sit charitas. ¶ Preterea. aīa xp̄i a principio sue ꝯceptionis fuit beata: sicut mō est: s3 mō non meret̃. g̃ nec vnq̄ mereri potuit. ¶ Preterea. quicūq̄ meret̃ merēdo pficit q̄ntum ad illud qđ ē merēdi principiū: q2 charitas p meritū auget̃: s3 xp̄i charitas augeri nō potuit: nec ipse in spūalibus bonis pficere. g̃ ipse non merebat̃. ¶ Preterea. naturalib9 nō meremur ꝓpter hoc q9 sunt determinata ad vnum: s3 lib. arbi. in xp̄o erat determinatū ad bonū. ergo ipse per lib. ar. mereri nō potuit & ita nullo mō: cum oē meritū sit ex lib. ar. ¶ Preterea. nullus

mereť id qđ suū est: ⁊ ꝓpter hoc apud hoīes filij nō merentur a patribus ſꝫ serui: qꝛ ea q̄ patris sunt hereditario iure cōpetunt filio: sed oīa q̄ patris sunt christi sunt. vt dꝛ Mat. 11. ⁊ Jo. 16. Ergo ipse apud patrē nō merebať. ¶ Preterea. nullus mereť a seipso: ſꝫ q̄cunqꝫ mereť: mereť aliquid a filio dei. cū ergo xp̄s sit filiꝰ dei: ipse nullo mō mereri poterat. ¶ Sꝫ 𝔷. super illud psal. Conserua me dn̄e qm̄ speraui in te. glo. Ecce meritū quo seruari dꝫ ⁊ loquiť de xp̄o. ergo xp̄s aliq̄d meruit. ¶ Preterea. oīs viator hn̄s charitatē meretur: sed xp̄s fuit hmōi. ergo. ¶ Preterea. vbicūqꝫ est difficultas in operatiōe ꝟtutum ibi est meritū: ſꝫ xp̄s habuit difficultatē in operibus virtuosis: nō quidē ex parte anime: ſꝫ ex parte corporis quod affligebatur. ergo ipse merebatur.

Respōdeo dicendū ꝙ in iustitia due persone requirunť. s. faciēs iustitiā: ⁊ patiēs iustitiā. Facientis aūt iustitiā reddere vnicuiqꝫ qđ suū est actio ē ꝓpria. Patiētis aūt iustitiā actio ꝓpria ē facere sibi debitū qđ ē ei ꝑ iustitiam reddendū: ⁊ hoc ꝓprie mereri ē: vn̄ ⁊ id qđ ſm iustitiam reddiť merces dꝛ: ſꝫ qꝛ iustitia reddit vnicuiqꝫ qđ ei debetur ⁊ in bonis ⁊ in malis. Bona autē simplr̄ sunt ea q̄ ad vitā eternā pertinēt: ⁊ mala simplr̄ ea q̄ ad miseriā eternā pertinēt: inde ē ꝙ ſm theologos meritū ꝓprie diciť respectu bonoꝝ: ꝯuis magꝭ ꝓprie respectu bonoꝝ dicatur meritū: demeritū ꝟo respectu maloꝝ. Ad hoc igiť ꝙ aliquis mereať tria necessaria sunt. scꝫ agēs q̄ mereť: actio ꝑ quā meretur: ⁊ merces quā mereť. Et idō ad meritū tria req̄runť. Primū ē ſm cōparationē merētis ad mercedē: vt. s. ille q̄ meretur sit in statu acq̄rendi mercedē: ⁊ ꝑꝑ hoc illi q̄ sunt oīno in termino nihil mereнť: qꝛ nihil acq̄rere pn̄t. Scđm ē ex cōparatione agētis ad actionē: vt. s. sit dn̄s sue actiōis. alꝛs ꝑ actionē suam nō dignificať ad aliq̄d hn̄dum. nec laudať: ⁊ idō ea q̄ agunt per necessitatē nature: vel etiā per violentiā nō mereнť. Tertiū ē ſm ꝯparationē actiōis ad mercedē: vt. s. equipareť mercedi: nō quidē ſm equalitatē quātitatis: qꝛ hoc requiriť in iustitia cōmutatiua: q̄ ꝯsistit in emptionibꝰ ⁊ vēditiōibus: ſꝫ ſm equalitatē ꝓportiōis: q̄ req̄riť in iustitia distributiua: ſm quā deꝰ eterna p̄mia partiť. Actio autē ꝓportionata ad vitā eternā est actio ex charitate facta: ⁊ idō ꝑ eā ex ꝯdigno mereť q̄s ea q̄ ad vitā eternā pertinēt. opera aūt bona q̄ nō sunt ex charitate facta deficiūt ab ista ꝓportiōe: ⁊ idō per eā ex ꝯdigno non mereť quis vitā eternā: sed improprie his dꝛ aliq̄s mereri ſm ꝙ hn̄t aliquā similitudinē cū operatiōe informata charitate. Et siq̄dē sit similitudo illa in sub̄a actus ⁊ in intētiōe. vt: cū aliq̄s exn̄s in mortali peccato dat elemosynā ꝑꝑ deū dꝛ meritū cōgrui. Si ꝟo sit similitudo in sub̄a actus: ⁊ nō in intētione: sic dꝛ meritum interpretatū: sicut cū q̄s dat pauperi elemosynā ꝑꝑ inanē gl'iā. Et hec tria in xp̄o reperiuntur ipse eñ ꝯuis ꝯtū ad aliquid in termino perfectiōis fuerit. s.

Tria ad meritū requirūtur.

Actio que sit vite ee meritoria

quantū ad operationes aie: quibus erat ubtus (?) & cōprehensor: tñ quantū ad aliqd defectū patiebat eorum que ad gloriā pertinēt: in quantū. s. erat passibilis aia & corpore: & in quantū erat corpore mortal': & ideo fz hoc erat viator in statu acqrēdi. Silr & ois actus ei⁹ informatus erat charitate. Et iterū act⁹ sui dñs erat per libertatē volūtatis & ideo omni actu suo meruit.

Ad primū ergo dicendum q quāuis eēt cōprehēsor quantum ad aliqd: erat etiā viator quantum ad aliqd: & sic mereri potuit. ¶ Ad 2ᵐ dōm q idem nō pōt esse meritū & pmiū respectu eiusdē & fm idē: vñ ipse motus charitatis hois xpi in quo cōsistit pmiū eius quantū ad beatitudinē aie: pōt esse meritū respectu beatitudinis corporis: qd in alijs beatis nō cōtingit: q2 non sunt in statu acqrendi fm aliqd sui: & ideo nec sibi nec alijs merent q2 q impetrāt mō nobis contingit ex hoc q prius dum viuerēt meruerūt: vt hoc impetrarent. ¶ Ad 3ᵐ dōm q xps est mō tm̄ cōprehēsor: tūc aūt erat & viator & cōprehensor: & ideo tunc mereri potuit: nūc aūt nō. ¶ Ad 4ᵐ dicendū q ille q meret non opz q pficiat quantum ad rōnem merēdi: hoc em̄ accidit sibi ex hoc q radix merēdi. s. charitas non est in suo merito. fz opz q ois q meret pficiat quantum ad mercedē quam meret: vt. s. eā sibi debitum faciat vel simplr vel quantum ad aliquē modū: quo sibi prius debita nō erat. ¶ Ad quintū dicendū q li. ar. xpi nō ē determinatū ad vnū fm numerū: sed ad vnum fm genus. s. ad bonū: q2 in malum non pōt: sed tñ hoc pōt facere & non facere: & hoc nō excludit libertatem ar. q2 posse peccare nec est libertas ar. nec pars libertatis: vt dicit Ansel. & hec quidem determinatio ex perfectiōe lib. ar. cōtingit fm q per habitū grē et glie terminat in eo ad qd ē naturalr ordinatū. s. in bono: q2 li. ar. quāuis in nobis se habeat ad bonum & ad malū: nō tñ est pp malū: fz pp bonū. ¶ Uel dōm q si etiā esset determinatū ad vnū numero: sicut ad diligendū deū: qd non facere non pōt: tñ ex hoc nō amittit libertatē aut rōnem laudis siue meriti: quia in illud nō coacte fz sponte tendit: & ita ē actus sui dñs. ¶ Ad sextū dicendum q xps nō meret fm diuinitatem fm quā hz q oia sunt sua: sed meretur fm humanitatē ex qua nō hz q oia sunt sua. ¶ Et per hoc pz solutio ad septimum: quia a filio dei meremur ratiōe diuinitatis sue: ex qua pte ipse non merebatur.

Liber arbitriū in christo quo

Fuit determi natum.

¶ Utrum xps ab instanti sue cōceptionis potuerit mereri.

Ad tertium sic procedit. videtur q xps non potuerit mereri in instāti sue cōceptionis. Nullus enim meret nisi agēdo: fz prius ē esse rei quam ei⁹ agere. ergo in p° instāti cōceptionis qn̄ xps pmo habuit esse fm humanā nām nō potuit mereri. ¶ Preterea. op⁹ meritoriū cū de liberatiōe ē cū sit ex electiōe li. ar. q sequit cōsiliū: fz deliberatio cū sit qdā motus reqrit tps. ergo in pmo instāti cōceptiōis mereri nō potuit. ¶ Preterea. qcqd xps habuit in primo instanti sue conceptiōis habuit ab alio: nō a se: fz

meriti sui ipse eã fuit. igit in pri mo instãti ɔceptiõis nõ meruit ¶ Preterea. sicut meritũ ẽ p lib. ar. ita ⁊ peccatũ: sꝫ diabolus nõ potuit peccare in primo instanti sue creatiõis ꝭ nec anima xp̃i in primo instãti creationis sue potuit mereri: sꝫ primũ instãs cõceptiõis fuit primũ instãs creationis ale. ꝭ in illo instanti mereri nõ potuit ¶ Preterea. xp̃s q̄tuꝫ ad corpus in pueritia erat sĩlis alijs pueris: sꝫ alij pueri pp imbecillitatẽ organoꝝ corporaliuꝫ non h̃nt perfectã imaginationẽ nec vsum libe. ar. per ɔ̃ns ꝭ nec xp̃s: ⁊ ita tũc vt vr̃ mereri nõ potuit. ¶ Sꝫ ɔ̃. xp̃s in primo instãti sue ɔceptionis fuit vir. Jer. 31. Nouũ fa. dñs sup terraꝫ femina circũdabit virũ. sꝫ pfecti viri est mereri. ꝭ xp̃s in primo instanti sue conceptiõis potuit mereri. ¶ Preterea. perfectior ẽ ala pfecta prima ⁊ scd̃a pfectiõe q̄ꝫ pfecta solũ perfectiõe prima: sꝫ xp̃o nõ accreuit aliqua spũalis perfectio. ergo cuꝫ operatio sit perfectio scd̃a: ⁊ habitus pfectio prima: qñcunqꝫ habuit habitũ virtutis habuit actũ eius: sed actu v̓tutis merebat̃. ergo xp̃s in instanti conceptionis merebatur.

Respõdeo dicendũ: ꝙ xp̃o debemus attribuere s̓m animã oẽm perfectionẽ spũalẽ q̄ sibi põt attribui. vñ cũ possibile sit ip̃m in primo instãti sue ɔceptiõis actũ meritoriũ perfecisse: dd̃m ẽ xp̃m in primo instanti sue ɔceptionis meruisse. Qd̓ eniꝫ aliqua res in primo instãti quo est nõ possit suã actionẽ h̃re: nõ põt ɔtingere nisi tribus modis. Primo ex hoc ꝙ deest sibi aliqua pfectio que requirit̃ ad agenduꝫ: sicut catulus in primo instãti sue natiuitatis nõ põt videre: qꝛ nonꝫ hꝫ organũ vidẽdi cõpletũ. Alio mõ ꝑpter aliqd̓ impediens extrinsecũ: sicut aqua generata i aliquo loco ɔcluso impedit̃ vt nõ possit ꝑprio motu moueri. Tertio ex natura operatiõis q̄ successionẽ hꝫ: ⁊ tunc in primo instãti quo res est incipit illam actionẽ: non t̃n illa actio est in illo instanti sꝫ in tp̃e sicut pꝫ ꝙ primũ instans in quo ignis est ignis: qd̓ est vltimũ instans sue gñatiõis: ẽ primũ instãs motus sui sursuꝫ: sꝫ t̃n motus eius nõ est in illo instãti: qꝛ motus successiuoꝝ ẽ. Cõstat aũt ꝙ in xp̃o nõ deficiebat aliqua pfectio ex parte ipsius agẽtis q̄ est necessaria ad meritoriũ actũ: ⁊ iterũ nihil erat qd̓ impedire posset: ipse etiã motus charitatis quo mouebatur indiuisibilis erat ⁊ nõ successiuus: ⁊ iõ in ipso instãti ɔceptiõis mereri potuit. Quidam aũt dicũt ꝙ in ipso instãti ɔceptiõis ñ meruit q̄tũ ad vsuꝫ virtutũ: sꝫ solum habuit meritũ in radice. s. in habitu charitatis ⁊ aliaꝝ virtutum ex quibus dignus fuit gloria: sed q̄tum ad vsum virtutũ nõ meruit in ipso instãti: sed post ip̃m instans. Et ad hoc mouent̃ rõnibus inductis in obijciẽdo. Sꝫ prima opinio magis mihi placet: ⁊ s̓m eaꝫ respondendũ est ad argumenta in contrarium facta.

Christo debetur oĩs pfectio.

Ad primũ ergo dicendum ꝙ eẽ ẽ prius q̄ꝫ agere natura: nõ tp̃e de necessitate. ¶ Ad scd̃m dd̃m ꝙ deliberatio ⁊ consilium. vt dicit ph̃s non sunt de fine: sed de his

que sunt

q̄ sunt ad finē. qm̄ nō est certuȝ q̄ expediūt ad finē intentū: in ipsa aūt intētione finis aliq̄s meret: vn̄ nō exigit deliberatio ad meritū etiā i aliis hoib⁹ q̄ntū ad appetitū finis: Et p̄terea in xp̄o nō exigebat deliberatio etiā q̄ntū ad ea q̄ sunt ad finē. q2 d̄ his certus erat. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ illud qđ xp̄s habuit in primo instāti sue cōceptionis. s. meritum ⁊ ab alio habuit inquantū. s. ad meritū exigit gr̄a: ⁊ a seipō habuit inq̄ntū meritū p̄cedit ex li. ar. nō eī̄ semp̄ necessariū est vt cā causatū p̄cedat tp̄e: sed q̄nq3 sufficit ꝙ p̄cedāt cā. ¶ Ad q̄rtū dōm ꝙ motus volūtatis i finē bonū est sibi nālis. vn̄ in primo instāti creationis sue pōt habere motū in bonū finē: quia ad finē nāliter desideratum appetēdum non indigemus deliberatione: et in hoc pōt esse meritū sed peccatum contingit ex hoc ꝙ voluntas mouetur i aliquid qđ non cōpetit fini naturaliter desiderato. vnde oportet quod contingat ex falsa collatione illius ad finem: ⁊ iō requiritur ad peccatum collatio eius qđ habet apparentem bonitatem ad id quod est per se bonum naturaliter desideratuȝ. vnde in primo instanti creationis non pōt mens peccare. ¶ Ad quintum dicendum ꝙ xp̄s nō habebat a sensibus acceptam scientiam: s3 infusam: et ita habitus scientie p̄fecte poterat esse etiā cum infirmitate organorum: ⁊ iterū dictum est qđ infirmitas corporis in ipso non refundebatur in mētem. sicut nec mentis gloria corporis ifirmitatē tollebat: ⁊ iō imp̄fectio organoꝝ corpaliū vsum

Ad appetendū finē nō indigem⁹ deliberatione.

rōnis nō tollebat in ipso.

¶ Utrum christus meruerit sibi immortalitatem.

Ad q̄rtuȝ sic p̄cedit. vr̄ qđ xp̄s nō meruerit sibi imortalitatē corpis. Mereri. eī̄ est exnei: cui nō debet merces nisi p̄ meritum sicut ⁊ adoptari est exnei cui nō debet hereditas nisi p̄ adoptionē: sed xp̄s ad bona p̄ris q̄ sunt sua nō d̄r adoptari q̄si exne⁹. ḡ eadē rōne nec immortalitatem vel aliq̄d hm̄oi meruit. ¶ Preterea p̄miū ē dignius merito: s3 bonus motus aīe xp̄i quo merebat est dignior q̄l3 corpali. ḡ non merebat imortalitatē corpis. ¶ Preterea xp̄s nō erat debitor mortis q2 nō habebat pctm̄ qđ mortis d̄bitores facit: ḡ cū null⁹ mereat illud malū euitare cui⁹ nō est debitor. vr̄ ꝙ ip̄e imortalitatē non meruit. ¶ Sed ɜ̄ est ꝙ in lr̄a d̄r ꝙ claritas corpis est p̄miū humiliationis. sed immortalitas corporis ad claritatē corpis pertinet. ergo etiā imortalitatem meruit. ¶ Preterea bona glorie nulla creatura h3 sine merito sed imortalitas pertinet ad gloriam ergo ipsam xp̄s meruit.

Ulterius vr̄ ꝙ ipassibilitatē aīe xp̄s nō meruerit. Id eī̄ qđ nobis est nāle. nō meremur: s3 aīa s̄m suā nām ē impassibilis: ergo impassibilitatem non meruit. ¶ Preterea oē qđ in est alicui p̄ accidēs ex hoc ꝙ accidēs remouet ei non inest. sed anima patitur sicut et mouetur per accidēs scilicet eer corpus. ergo ex hoc

1ª q̄stiūcula.

ipso q separatur a corpe fit ipassibilis:sed xps nõ meruit animam a corpore separari: qz meritum mortis pctm est. vt dicit Ro.6. ergo non meruit impassibilitatẽ aie.¶ Preterea impassibilitas anime pertinet ad beatitudinez anime:sicut impassibilitas corporis ad beatitudinem corporis sed anima christi a pncipio fuit beata.ergo impassibilitatez anime non meruit. ¶ Sed contra anima christi post resurrectionẽ fuit impassibilis;sz ante fuit passibilis.ergo sicut gloriã resurrectionis;ita et anime impassibilitatẽ meruit.¶ Preterea aie dãnatorum sunt passibiles: quia i passibilitatẽ nõ meruerũt. ergo cũ aia christi non fuerit passibilis post resurrectionem.videtur q impassibilitatem meruerit.

¶ Utrum meruerit exaltationem.

2ª qstiũcula. Alterius videt q non meruerit exaltationez: quia ex hoc ipso qd hũana natura assumpta fuit exaltata est.ɀ nomẽ diuinitatis sibi debet.sz assumptionem non meruit.vt supra.distin.4.dictũ est ergo nec exaltationẽ. ¶ Preterea nomẽ qd est sup omne nomẽ est nomen in quo flectit oẽ genu.sed hoc est nomẽ iesus. vt dicitur phil.2. Cum ergo hoc nomen nõ meruerit. sed ante cõceptionẽ sibi impositũ fuerit vr q nõ meruerit nomẽ qd est sup oẽ nomẽ. ¶ Si dicatur qd meruit quãtũ ad manifestationem Cõtra.hoc etiã ante manifestuz erat.vñ demones ante eũ cõfessi fuerũt:ɀ pueri et prophete pdixerunt.ergo hoc ipse nõ meruit.¶ Preterea meritũ ordinat ad pmiũ:sz facere aliqd propter estimationẽ hominũ pertinet ad vanã gloriã:que in ipso nõ fuit ergo exaltationẽ quãtũ ad manifestationẽ hoim nõ meruit.

¶ Sed contra.Luc. 14. Qui se humiliat exaltabitur: sed xps se hũiliauit.ergo exaltari meruit. ¶ Preterea ipse fecit se dignuz tali exaltatione que est in manifestatione q est in manifestatiõe ad hoies per ea que gessit. ergo meruit ipe hãc exaltationem.

¶ Utrum meruerit pmiũ substantiale anime.

3ª questiũcula. Alterius videt q etiã pmiũ substãtiale aie.s. fruitionẽ diuinã ipse meruerit:maioris eñ meriti maius est premiũ:sed meritũ christi fuit maius omniũ sanctorũ meritis:ergo et maior fuit merces quã meruit:nihil autem maius cadit sub merito quã fruitio dei quã sancti merentur: ergo ipse etiã meruit ipsam. ¶ Preterea gloriosus est aliquid per seipm habere quã ab alio habere oia. sed qd quis meretur quodãmodo habet per seipm : cum igitur xps fruitionẽ diuinã gloriosissime habuerit.vr q eã meruerit. ¶ Preterea sm illos qui ponũt angelos in solis naturalibꝰ creatos simul in eis fuit, meritũ ɀ pmiũ sz nihil phibet xpz meruisse fruitionẽ diuinã nisi qz ab initio sue cõceptionis eã habuit:ergo videtur quod in ipso instãti sue cõceptionis mereri potuerit: vt simul in eo esset meritũ ɀ pmiũ ¶ Sed cõtra nullus meret sm q est cõprehensor. sed xps qtũ ad fruitionẽ erat cõprehẽsor :ergo nunq fruitionẽ meruit.

¶ Preterea ex hoc ipso q intel

lectus eius erat deo coniũctus in persona sibi debebat fruitio sed vnionẽ non meruit. ergo nec fruitionem.

Respondeo dicendũ ad primã quõnẽ quod sicut predictũ ẽ meritũ secundum se est operatio eius: qua iustitiã patitur secundum quod facit suũ id quod sibi reddẽdũ est. Nõ aũt datur aliquid alicui: quod habet illud eo mõ quo habet: ne aliquis facit suũ quod suũ est eo mõ quo suũ ẽ. vñ ad meritũ secundum quod theologi de ipso loquũtur: in ordine ad ea que sunt bona simpliciter quatuor requirunt quantũ ad id quod aliquis mereri dicitur. Primũ est quod illud sit de pertinẽtibus ad beatitudinẽ. Secundum est quod illud sit nõ habitũ quod per meritũ acquiritur reddendũ iustitia mediãte. Tertiũ est quod illud non sit debitũ quod merendo quis sibi debitũ facit. Quartũ quod id quod quis mereri dicitur, sequatur ad minus ordine nature ad ipsum meritũ et ideo gratia que est merendi principiũ: et alia naturalia que exiguntur ad meritum sub merito non cadunt. Hec autẽ quatuor in christi imortalitate inueniuntur. quia ẽ de his que pertinẽt ad beatitudinẽ corporis. Item nõ fuit ab eo semper habitũ. quia a principio mortale corpus assumpsit. Itẽ non fuit sibi debitũ ratione nature quãuis esset sibi debitũ ratiõe persone. Itẽ immortalitas nõ exigitur ad merendũ. et propter hoc immortalitatẽ meruit.

Ad me ritum quatuor requirũtur.

Ad primũ quod dicendum quod quamuis imortalitas et omnia alia bona que sunt in potestate patris essent in potestate filii quantũ ad diuinã personã: non tamen ratione humane nature. vñ nos merẽdo facimus nobis debitum de eo quod nõ erat debitũ neque nature neque persone. christus aũt fecit merendo debitũ nature de nõ debito nature: quamuis esset debitũ persone. nec est simile de adoptione quia adoptio respicit personam: sicut et filiatio. Meritũ aũt in operatione cõsistit que variatur secundum varietatẽ nature. vt prius dictũ ẽ. ¶ Ad secundum dicẽdũ quod quamuis actus mẽtis quo christus merebatur sit simpliciter melius quam immortalitas corporis. tamen illa est melior quãtũ ad statum: inquantũ scilicet pertinet ad statum beatitudinis. Actus vero mentis secundum quod in eo cõsistit meritũ. pertinet ad statum viatoris. ¶ Uel dicẽdum quod hoc habet veritatẽ in premio substantiali anime et non in aliis. ¶ Ad tertium dicendum quod christus quamuis nõ haberet necessitatem moriendi ex peccato: habebat tamen ex principiis naturalibus vt supra dictum est: et ideo humane nature in christo imortalitas non erat debita. ¶ Uel dicendum quod priuatio culpe quamuis auferat meritum mortis: nõ tamen dat imortalitatem: que impossibile est mori: qualis est immortalitas. quã meruit christus; sicut patet in adam quantum ad primum statũ: in quo nõ erat predicta immortalitas.

Ad secundã quõnem dicendum quod anima dupliciter dicitur passibilis. Uno mõ secundum iustitiã diuinã: sicut patitur in inferno ab igne corporali: et hec est cõmunis anime et omni spiritui creato in suis tãtũ naturalibus considerato. Alio mõ dicitur anima passibilis secundum naturam: et hoc vel per accidẽs ex passione corporis: vt supra dictum est: quod lesio corporis ad animam pertingit quodãmodo inquantum est forma eius: vel per operationẽ propriã siue il

Responsio ad primam questiunculã.

la sit cōis ale et corpori: sicut in delectationib9 et tristitiis que sunt fm partē sensitiuā: siue sit ppria ipi ale: sicut i delectatiōibus et tristitiis itellectiue ptis. Qr aūt aia fm suā naturā ē forma corpis: forme autē est vt sit mãe pportionata. iō in ipa nã aie etiā sine corpore exñtis ē vt sit nata pati ad passionē corpis quāuis non patiat actu sine corpore qūtū ad illas passiones: q nālr ei inesse possunt vel ex corpore vel cū corpe. Hec aūt aptitudo nō tollit per id p qd nã p grām reformat quāuis enim hō reformetur quātū ad actus psonales p gratiā: non tamē reformat qūtū ad naturā nisi p gliaz que oēs defectus nature tollit cuius signum est quod reformati p gratiam in actu naturali defectum patiuntur: quia in originali peccato generant. vñ oz qd istā aptitudinē naturalē ab aia habitus glorie tollat: p quē aia pficitur nō solum in potētiis qūtū ad actus psonales: sed inquātum est natura quedam. Unde ex ipsa glorificata in corpus gloria transfunditur: per habitum etiam glorie excluditur et tristitia intellectiue partis: et iterum possibilitas peccandi. per quam est possibilitas ad passionem ex iustitia diuina. Uñ constat q impassibilitas aie ad gloriā ptinet et qd xps gloriā aie inquātum est natura corporis non habuit a principio sue cōceptiōis: quia corpus passibile fuit. quāuis haberet animā gloriosam qūtū ad opationes quibus deo fruebatur: iō sicut meruit immortalitatem corporis: ita etiam meruit impassibilitatem anime.

Ad primū ergo dōm qd aia fm suā naturam est impassibilis. vt pati nō possit qūtū ad passiones pprie dictas: de qb9 loqmur sine corpe: est tñ fm naturā suā passibilis. i. potēs pati has passiōes in corpe et per corp9. vñ hec determinatio p naturā pōt determinare passibilitatē vel qūtū ad potētiam: et sic falsa est ppositio vel qūtū ad actū: et sic vera est: qr passibile est potēs pati. ¶ Ad 2m dōm q quāuis per accñs inesēt ale passio: non tñ p accidēs aptitudo ad patiēdū simul cū corpe et iō quāuis ea separata a corpore tollatur passio fm actū: nō tamē tollit aptitudo patiēdi. Unde si iterū corpori vniret non faceret cōiūctū sibi corpus ipassibile: sz in eo per accñs pateret. sicut et prius: nisi qñ glorificata est. tūc eñ si corpori vnitur corpus impassibile facit. ¶ Ad tertiū dōm q impassibilitas aie ptinet ad beatitudinem ɔs inqūtū ē natura et forma corporis: et talē btitudinē aia xpi nō habuit a principio sue conceptionis. sed beatitudinem que consistit in actu fruitionis.

Ad tertiam qōnē dicendum q sicut dicit phs in p° ethi. i felicitate aliqd inuenit eēntiale ipi sicut virtutes q faciunt opationē pfectā. Aliqd aūt qd facit ad bñ eē felicitatē: sicut diuitie et amici: et hmōi. Silr dico q aliqua sunt q sunt de suba btitudinis: sicut dotes ale et corpis. aliqd autē qd est de bene esse ipsi9 sicut manifestatio beatitudinis ad alios in quo etiaz gloria cōsistit: qr glia est clara cuz laude

Rñsio ad scdam qstiunculam

notitia. glo. Ro. vlti. sicut etiam phs dicit q de bn ee ipsi felicitatis est. vt felix etiã post mortẽ viuat in memorijs holm. Quia in xpo debuit esse cõpletissima btitudo: iõ nõ solũ in seipso btificatus ẽ: sed ad pfectionẽ sue btitudinis etiã sua beatitudo alijs ostẽsa fuit. et fm hoc dicit exaltationẽ meruisse. q̃ qdẽ exaltatio in trib9 cõsistit. s. in notitia cordis fm q dr accepisse nomen sup oẽ nomẽ: qr nomẽ de re notitiã facit. Itẽ in reuerentia corporis qtum ad genuflexionem. Item in confessione oris: et hoc est qd dicit Apls. Et ois lingua confiteatur rc.

Ad primũ ergo dõm q quãuis fuerit exaltatus ab initio sue cõceptiõis: nõ tamẽ sua exaltatio fuit tũc manifesta: et rea in sacra scriptura tũc fieri dicit qn innotescit. ¶ Ad 2m dicendũ qd nomẽ sup oẽ nomen dicitur eẽ vel quã ad id a quo imponit: et sic ẽ nomẽ iesus vel xps. qr vtrumq exponitur ex vnione humane nature ad diuinam quia fm hoc vnctus dicitur q deo est vnitus Et fz hoc etiã a pctis saluos facere põt. vel quãtũ ad id cui nomen imponitur et sic hoc nomẽ deus est super omne nomen: qr imponitur sibi fm diuinã naturam: et hec oia quãuis fuerint in eo fm rei veritatez a pncipio cõceptionis: nõ tñ erant in notitia holm. ¶ Ad tertiũ dõm qd ante resurrectionẽ erat quidem manifesta christi exaltatio non omnibus sz paucis: et quibusdã etiã non per certitudinẽ: sed per quandã cõiecturam: sicut demonibus. et aliquib9 iudeis: sz post resurrectionez sua altitudo toti mũdo innotuit per certitudinez fidei. ¶ Ad quartũ dõm q meritũ non fit pter pmiũ. nisi ad quod ordinatur principalr: hoc aũt est illud qd est de substantia beatitudinis. vnde etiam qruis honor ciuilis sit quo pmiatur virtus ciuilis: tamen ciues propter illum honorem nõ operant virtutis opera. sed propter bonũ ipsius virtutis.

Ad quartã qõnẽ dicẽdũ qd gloria aie consistit in hoc q aia ipsi deo. vnit p visionẽ et amorez et qr posterior vnio psupponit porẽ: sicut hoc qd de9 ẽ i sctis p gratiã: psupponit hoc q in oib9 est p essentiã pñtiam et potentiã: iõ eadẽ rõne vnio q est in psona: que est vltima et cõplетissima: presupponit oẽm aliaz vnionez ad deum: vnde ex hoc ipso q aia xpi erat deo in persona cõiũcta: debebat sibi fruitionis vnio. et non p operationẽ aliquã ei facta debita: et iõ qr meritũ cõsistit in opatione. q facit nobis aliquid debitũ xps fruitionem nõ meruit. Sec9 autem est de gloria corpis: qr glia corpis nõ consistit in vnione ad deũ. vñ sine ea corpus diuinitati vnitũ esse potuit. et fuit dispẽsatiue pter opus redẽptiõis implendũ. Et pter hoc fruitionẽ in qua cõsistit glia aie xps semp habuit: et ipsam nõ meruit: sicut meruit gloriam corporis. Rñsio ad 3a3 qstiũculaz.

Ad primũ ergo dõm q hoc qd xps sibi btitudinẽ q est i fruitione nõ meruit: nõ fuit ex insufficientia meriti: sed ex pfectione merẽtis. ¶ Ad 2m dõm q xpus

magis habuit ex seipso quod ex vnioe habuit ꝙ aliquis habeat id qd ex opatioe acquirit: qꝛ habuit illud naliter: ⁊ io etia glio sius habuit fruitione ꝙ aliquis ali9. ¶ Ad 3m dōz ꝙ ſm illa opinione angeli non semp habuerit btitudine. nec itera aliqd erat i eis. vn eis deberet: et io mereri potuerunt simul qn acceperunt gratia: vt in. 2. li. di. 6. dictu e no est aut ita de xpo q semp beat9 ſm anima fuit: et cui ex ipa vnione debebatur gloria.

¶ Utrum xps meruerit sibi per passionem.

D quintuz sic pcedit. videl ꝙ xps p passione no meruerit sibi. mereri em est aliquid sibi debitu facere: sz q sibi semel aliquid debitu fecit. puta emendo no vlterius emit illd: ḡ ⁊ qui meruit aliqd semel vlteri9 non pot mereri illud: sz xps ab insta ti coceptionis meruit sibi ea que dicta sunt: ergo per passionem nihil sibi meruit. ¶ Preterea. meritu facit vel de no debito debitu: vel de debito magis debitu sz ea q xps meruit non fuerunt sibi magis debita post passione ꝙ an: qꝛ p primu meritu fuerut sibi facta sufficienter debita. ḡ p passione sibi xps nihil meruit. ¶ Preterea passio in corpe xpi fuit: sz meritu no e nisi i aia: ḡ p passione xps nihil sibi meruit. ¶ Prefea meriti pncipiu e i nobis: qꝛ volutariu. e cui9 pncipiuz est intra: vt dr in. 3. ethi. sed pncipiu passiois no est in patiete sed in agete. ḡ xps per passione non meruit. ¶ Preterea oe meritum consistit in charitate: sz pati passiones laudabilr no est op9 charitatis. sed patietie vel fortitudinis: ḡ xps p passione no meruit. ¶ Sz 3. ē est qd dr in lra ꝙ passio charitatis est meritu. ¶ Prefea actib9 vtutu meremur. sz xps est passus ex maxia charitate. Jo. 15. Maiore charitate ⁊c. ḡ ipe p sua passione meruit. ¶ Prefea passio sua maior fuit alioru sctoru passionib9: vt s. di. 15. dictum est: sed alij sancti suis passioibus meruerunt: ergo et xps per suaz passione meruit.]

Respōdeo dōz ꝙ mereri: sicut dictu est: est facere aliqd sibi debitu: hoc aut contingit trib9 modis. Uno mo qn aliqs facit de no debito debitu: sicut aliqs primo motu charitatis meret vita eterna facies eaz debita sibi q prius ei debita no erat. Alio mo qd erat minus debitu faciendo sibi magis debitu: qd cotingit in eo in quo charitas augetur. Tertio contingit qn aliqd qd e vno modo debitu sibi: facit alio mo debitu sibi: sicut puer baptizatus cui debetur vita eterna ex habitu gratie in baptismo infuse. quando vsum libe. arbi. habere incipit; facit sibi debitam eam ex actu. primo igitur modo christus meruit in primo instanti sue conceptionis claritatem corporis. que quidem non erat ei debita: neqꝫ ex conditione nature in se considerate. neqꝫ ꝯsequebatur ex necessitate vnionis: sicut gloria fruitionis: vt dictum est. Secudo autem modo christus mereri no potuit: quia charitas non est augmentata in christo. Tertio modo meruit in

Debitor ꝙs tribus monis efficit.

omnib⁹ actibus suis post primū instans sue conceptiōis: qr fecit sibi debitū aliquibus actib⁹: qd prius aliis actibus debebatur. Actus aūt quo quis meretur est ille cuius agēs est domin⁹: vt supra dictum est: et qui est proportionat⁹ mercedi. Est aūt homo dñs suorum actuū per volūtatē: quā quia charitas perficit in ordine ad finē vltimū: ideo actum fini ꝓportionatū facit. s. btitudini qui ꝓprie merces est nostrorum meritorū et iō ois actus voluntarius charitate informatus est meritorius. Cuz igitur christus passionem suam volūtarie sustinuerit: oblatus em̄ est: quia voluit: et voluntas ista charitate fuerit informata nō est dubiū ꝙ suam passionem meruerit.

Debitor qs tribus monis effici.

Vis charitatis notat.

Ad primum ḡ dōz ꝙ emptio est principalr ꝓpter habendam rem q̄ emitur: ⁊ ideo postꝗ semel empta est: vlterius nō emitur. sed actio qua quis meretur: nō est pncipalr ꝓpter pmiū consequendū: sed ꝓpter bonū charitatis. vñ hō habēs charitatez ēt oparet si nulla retributio seq̄ret vñ etiā postꝗ meruit aliqd opatur: et id qd sibi pmo vno mō debebat: postea alio mō sibi debet ¶ Ad scdz dōz: ꝙ h opz ꝙ faciat sibi magis debitū: qr hoc est fm intensionē charitatis: que est radix merendi: sed facit sibi pluribus modis debitū. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ quāuis passio sit in corpore: tamē voluntas acceptans passionē fuit in aīa. ¶ Ad quartum dōz: ꝙ passio inquantū passio nō est meritoria: qr sic principiū eius est extra: sed est meritoria inquantū est acceptata ꝑ voluntatē: sic em̄ est voluntaria: et pnc ipiū eius est intra. Acceptat aūt passio a volūtate dupl'r. vel sicut volūtariū absolute: sicut in xp̄o qui se volūtarie obtulit passioni vt nostre redēptionis opus expleret. vel sicut volūtariū mixtū: sicut qn aliqs etsi vellet non pati: tñ magis vult sustinere passionem ꝙ aliquid contra deum faciat. ¶ Ad qntū dōm: ꝙ ꝙuis meritū sit in charitate: sicut in radicenō tñ meremur sola charitate sz ēt aliis ꝟtutib⁹: inqꝗtū eorum actus sunt a charitate imperati

¶ Utrum xp̄s potuerit nobis mereri

D sextum sic ꝓcedit. videt ꝙ xp̄s nob mereri non potuit. sicut enim laus requirit volūtarium: ita et meritum. sed ꝓpter hoc ꝙ laus requirit voluntarium in laudato: ideo vnus non laudatur propter actū alterius. ergo similiter nec vnus alteri mereri potest. et sic christus nihil nobis meruit. ¶ Preterea Ezechielis. 18. dicit Anima que peccauerit ipsa morietur: ergo eadem ratione aīa que operatur ipsa premiabit: et ita videtur ꝙ christus nobis mereri nō potuit. ¶ Preterea Xp̄s non meruit fm ꝙ deus: sed fz ꝙ homo habens charitatem: sed vnus habens charitatem nō meretur alteri nisi ex cōgruo quod non est per se loquendo meritum ergo ⁊c. ¶ Sed cōtra. Christus fm ꝙ homo est caput nostrum: ergo nobis aliqd influit. sed non nisi meritorie: ergo christus nobis aliquid meruit. ¶ Preterea nullus peruenit ad gloriam sine merito. sed pueri baptizati

peruenient ad gloriã: ergo cum nõ perueniãt per meritũ ꝓpriuz peruenient per meritũ xpi: et ita christus nobis aliquid meruit.

¶ Utrum meruerit nobis ianue apertionem.

Prima qstiuncula.

Ulterius videtur q non meruit nobis ianue aptionẽ: quia Enoch et Helias ante christi incarnationẽ in paradisum introierũt: ergo ante xpm ianua erat apta. ¶ Preterea quicũq3 meret paradisum: meretur etiã aptionẽ ianue paradisi. sed antiq patres meruerũt paradisum: cũ haberẽt charitatez ita pfectã sicut et nos: et cũ ꝓpter paradisuz oia operarent: ergo meruerũt apertionẽ ianue padisi. ¶ Preterea posita causa sufficienti nõ reqrit aliquid aliud ad effectũ. si ergo xps sufficiẽter meruit nobis apertionẽ ianue paradisi: videt q nõ oporteat nos aliquid ꝓpter paradisuz opari: qd est falsum: ergo et primum.

¶ Sed ptra ante christũ nullus in paradisum intrauit: quia sancti patres ad limbũ descendebãt. sz postea hoies in paradisum intrauerũt: sicut dicit Luce.23. Hodie mecũ eris in paradiso: ergo paradisi apertionem xps meruit.

¶ Preterea per peccatũ Ade clausa est ianua paradisi: vt p3 Gen. 3. sed christus pro pctõ Ade satisfecit: ergo ipse aptionẽ ianue nobis meruit.

¶ Utrum per passionem meruerit nobis ianue apertionem.

Scda qstiuncula.

Ulterius videt q non tantũ p passionem apertionem ianue nobis meruit charitas. charitas enim eius in passione non fuit maior q ante si ergo p passionẽ meruit: et etiã ante meruit. ¶ Preterea in baptismo celi aperti sunt per eũ. sed baptismus passionez pcessit: ergo ante passionem celi apertionẽ nobis meruit. ¶ Preterea videt q per ascensionẽ. p id qd dicitur Mich.2. Ascendit pandens iter ante eos. ¶ Sz cõtra xps satisfaciẽdo nob ianuaz aperuit. sed satisfecit per passionem: ergo p passionẽ ianue apertionez meruit. ¶ Preterea clausio ianue fuit decretuz qd erat contrariũ nobis. sed hoc tulit christus de medio affigẽs illud cruci. Coll. 2. ergo per passionẽ ianue apertionẽ nobis meruit.

Respondeo dicendum ad primam questionẽ q sicut dicit Damas. li. 3. caro xpi et aia erat quasi instrumentũ deitatis: vnde q̃uis esset alia operatio dei et hois: tñ operatio humana habebat in se vim diuinitatis: sicut instrumentũ vi agit pncipalis agentis. Et ꝓpter hoc dicit Dama. q ea q̃ hois sunt supra holem agebat. vnde et actio christi meritoria q̃uis esset actio hũana tñ agebat in virtute diuina: et ideo erat potestas supra totaz naturam: qd nõ poterat esse de aliqua operatione puri hominis: quia homo singularis est minus dignus q̃ natura cõis: quia diuinius est bonũ gẽtis q̃ bonũ vnius hois. Et quia oẽs homines sunt vnus hõ in nã cõi: vt dicit Porphi. inde est q meritũ xpi qd ad naturã se extendebat et ad singulos se extẽdere poterat: et ita alijs mereri potuit.

Ad primũ ergo dicendum: q xps me-

reri pro alio dr dupl'r. Aut ita q ipse mereat loco alteri'.i.q ptinet ad aliud vt mereat: & sic xps pro aliis nō meruit: qr meritum opz q pcedat ex volūtate merētis: vt obiectio procedebat. Aut ita q ipse aliquid alteri mereat: qd sub merito illius nō cadit. et sic xps aliis meruit: ea q ipi sibi mereri nō potuerūt. ¶ Ad scdm dōm: q mēbra et caput ad eandez psonā pertinēt. vnde cū xps fuerit caput nostrū pter diuinitatē et plenitudinē gre in alios redūdantē: nos aūt sum' mēbra eius: meritū suū nō est extraneū a nobis: sed in nos redūdat pp vnitatē corpis mystici. ¶ Ad 3m dōm: q xps ea q sunt hois agebat supra holem: vt dictū est.

Rñsio ad primā q̄stiunculam

Ad secūdā questionē dōm: q si cur clausio ianue est obstaculuz prohibēs ab igressu domus: ita per silitudinem dr ianua padisi clausa inquātū ē aliqd obstaclm phibēs ab introitu padisi. Obstaculū aūt pōtest esse duplex. Unum ex pte psone: qd est per pctm actuale. Aliud ex pte nāe qd est per pctm originale. Primū quidē obstaculū nō est cōe olbus: sed tm pctōrib': sed scdm obstaculū est olbus cōe. et hoc quidē obstaculū auferri nō potuit nisi per eū cuius opatio in totā naturā potuit.s. xpm. et iō ipse nobis quantū ad hoc apertionē ianue meruit que per peccatū primi hominis toti viriate nature clausa erat.

Ad primū ergo dōm: q ē duplex paradisus.s. celestis q est ipa visio dei. & terrestris. per pctm autem pmi hois clausa fuit ianua paradisi terrestris in signū q humane nature claudebat ostium padisi celest. Enoch ergo & Helias: quis paradisum terrestrez ante passionē ingressi sint: nō tn paradisum celestē: de cuius ianua hic loqmur. ¶ Ad scdm dicendū q antiq patres meruerūt itroitū paradisi quātuz ad id qd psone est: sicut & nos: tn q remoueret impedimentum qd erat ex parte nature mereri non potuerunt. et iō semp remāebat eis ianua clausa. ¶ Ad 3m dōm: q quis remotū sit impedimentū: qd erat ex parte nature per xpm: tn opz q per actū meritoriū efficiatur hoi paradisi debit' quātuz ad id qd est persone. et iō opz q hō agat ad hoc vt paradisuz intrare mereatur.

Ad tertiā questionem dōm: q obstaculū: qd ianuā paradisi claudebat: vt dictū est: fuit pctm totam naturā inficiēs. et iō qr peccatū per satisfactionē tollit: nec satisfactio potuit cōgrue aliter fieri nisi per passionē xpi: vt infra dicet: ideo p passionē ipsius tantū aperta est nobis ianua: et non per alia que prius operatus est. tamen per alia que pri' operatus est meruit nobis conuersionem ad ipsum inquantū meruit se nobis manifestari: p quam nos pficimus: et nō ipse.

Rñsio ad secundā q̄stiunculam

Ad primum ḡ dōz: q meritū satisfactionis nō cōsistit tm in charitate: sed requirit passionem xpi: vt infra dicetur per satisfactionez autē oportebat nob ianuā aperiri. ¶ Ad scdm dōm: q in baptismo aperti sunt celi: quia baptismus est id per quod

efficimur participes passionis xpi consepulti cum ipso in mortem. Ro.7. vnde baptismus nō aperit ianuā: nisi supposita passiōe.

¶ Ad tertiū dōm: q ascēsio non aperuit ianuā quantū ad id qd est essentiale paradiso. s. visionē dei: quia etiā ante ascēsionē deū viderunt sancti educti de limbo sed quantū ad locum congruentem bealis.

¶ Expositio textus.

Vt amota ignea rūphea.) que quidē posita in paradiso terrestri significabat impedimentum qd prohibebat ingressuz paradisi celestis. (Sed vel mox post carnis etc.) hoc probabilius est: qz etiaz alie anime sanctorum que nihil purgabile habent mox post separationem a corpore impassibiles fiunt. (In qua forma crucifixus est in ea exal.) Contra. Exaltatio est vsqz ad equalitatē patris: qd non conuenit sibi fm humanam naturam in qua crucifixus est. Dicendū q exaltatio potest dupliciter itelligi. Aut quātū ad cognitionē nostrā: et sic debetur persone ratione vtriusqz nature. Aut quantū ad rem: et sic cum exaltatio duo importet. s. terminum ad quem: et motum ad ipsum terminus cōuenit persone fm q dicit exaltari vsqz ad equalitatem patris. nature autem assumpte fm q dicitur exaltari ad potiora bona psne. motus autem conuenit tantuz nature: et ideo exaltatio conuenit psone rōne nature. (Non est aūt inuentus aliquis inter homines.) Quia meritū vnius puri hominis non poterat in totaz naturaz. (Vix vnicuiqz sua.) Qz iustitie nostre imperfectionē habent admixtam. Et ideo vix valent quantū ad personale meritum. nullo autem modo ad merendū pro tota natura. (Impleto autem dei decreto.) Decretū dicitur dei preceptum qd Adam trasgressus est: quod christ⁹ obediendo impleuit. Vel decretū dicitur sententia mortis quam in Adam tulit. et hoc etiam decretum christus impleuit qn mortē sustinuit. Cyrographū aūt dicit memoria preuaricationis Ade: siue reatus ipsius: qd christus pro nob satisfacciēdo deleuit. (Tantum enim fuit peccatū.) De hoc infra distinc. 20. quere.

Instātia cōtra textū dissoluit.

¶ Hic qualiter a diabolo et a pctō redemit nos p mortē.

Distinctio. xix.

Nunc igit queramus qūo p mortem ipsi⁹ a diabolo et a pctō et a pena redempti sumus. A diabolo igitur et a pctō p mortē xpi liberati sumus: qz vt ait apostol⁹. in sanguine ipsius iustificati sumus. et in eo q sumus iustificati. i. a pctis soluti a diabolo sum⁹ libati: q nos i vinclis pcōz tenebat. Sz qūo a pctis p ei⁹ mortez soluti sum⁹: Qz p eius mortez: vt ait apl's. cōmendat nobis charitas dei dei. i. apparet eximia vel cōmendabilis charitas erga nos i h q filiū suū tradidit i

mortem pro nobis pctorib⁹ Exhibita autē tāte erga nos dilectionis arra ⁊ nos moue mur accēdimurqꝫ ad diligē dum deū: qui pro nobis tantum fecit: ⁊ per hoc iustifica mur. i. soluti a peccatis iusti efficimur. Mors igitur xpi nos iustificat dū per eā charitas excitatur in cordibus nostris. Dicimur quoqꝫ et aliter ꝑ mortē xpi iustificati: qꝛ ꝑ fidē mortis ei⁹ a peccatis mūdamur. Uñ apl's. Iustitia dei est ꝑ fidē iesu xpi. Et idē. Quē proposuit de⁹ propiciatorē per fidem in sanguine. i. ꝑ fidē passionis ipsius: vt olim aspicientes in serpentē eneum in ligno erectū a morsibus sanabanf serpentiū. Si ergo recte fidei intuitu in illū respicimus: qui pro nobis pependit in ligno: a vīculis diaboli soluimur. i. a peccatis: ⁊ ita a diabolo liberamur: vt nec post hāc vitā in nobis iueniat qd puniat. Morte sua quippe vno verissimo sacrificio q̄cq̄d culparū erat vñ nos diabol⁹ ad luēda supplicia detinebat: xps extinxit: vt in hac vita tentādo nō preualeat. Licet em̄ nos tentet post mortē xpi q̄bus modis ante tētabat: non tn̄ vincere pōt: sicut ante vincebat. Nā petr⁹ q̄ ante xpi mortē voce ancille territ⁹ negauit: post mortē añ reges ⁊ p̄sides du ctus nō cessit. Quare? Quia fortior. i. xps veniēs in domū fortis. i. in corda nostra: vbi diabol⁹ h̄itabat alligauit fortē. i. a seductiōe cōpescuit fideliū: vt tētationem: q̄ ei ad huc ꝑmittitur: nō sequaf seductio. Itaqꝫ in xpi sanguine: q̄ soluit q̄ nō rapuit redēpti sum⁹ a peccato ⁊ per hoc a diabolo. Nam vt ait Aug. in ipso vincuntur inimice nobis inuisibiles potestates vbi vincuntur inuisibiles cupiditates. Fuso enim sanguine sine culpa omnium culparum cyrographa deleta sunt: qui bus debitores qui in eū crecdunt a diabolo ante tenebātur. Unde qui pro multis effundetur. Per illum ergo redempti sumus in quo princeps mundi nihil inuenit. Unde Augustinus causam ⁊ moduꝫ nostre redēptiōis insinuās ait. Nihil inuenit diabolus in christo: vt morere tur: sed pro voluntate patris mori christus voluit: non habens causam mortis de peccato: sed de obedientia et iustitia mortem gustauit: per quam nos redemit a seruitute diaboli. Incideram⁹ em̄ in pricipē hui⁹ seculi: q̄ sedu xit adā ⁊ seruū fecit: cepitqꝫ nos, q̄si vernaculos possidere

Uerba ignita vehemēter.

Chyrographum nostre dānationis deletū

Sed venit redemptor et victus est deceptor. Et quid fecit redemptor captiuatori nostro. Tendit ei muscipulam crucem suam: posuit ibi quasi escam sanguinem suum. Ille autem sanguinem fudit non debitoris: per quod recessit a debitoribus. Ille quippe ad hoc sanguinem fudit: vt peccata nostra deleret. Unde ergo nos dyabolus tenebat deletum est sanguine redemptoris. Non enim tenebat nos nisi vinculis peccatorum nostrorum. Iste erant cathene captiuorum. Uenit ille. alligauit fortem vinculis passionis sue. intrauit in domum eius idest in corda nostra: vbi ipse habitabat: et vasa eius scilicet nos diripuit: que ille impleuerat amaritudine sua. Deus autem noster vasa eius eripiens: et sua faciens: fudit amaritudinem: et impleuit dulcedine: per mortem suam a peccatis redimens: et adoptionem glorie filiorum largiens.

Cur deus homo et mortuus.

Factus est igitur homo mortalis vt moriendo dyabolum vinceret. Nisi enim homo esset qui dyabolum vinceret: non iuste: sed violenter homini tolli videretur: qui se illi sponte subiecit. Sed si cum homo vicit in re manifesto hominem perdidit. et vt homo vicat necesse est: vt deus in eo sit qui eum a peccatis immunem faciat. Si enim homo per se esset. vel angelus in homine facile peccaret: cum vtramque naturam per se constet cecidisse. Ideo dei filius hominem passibilem sumpsit: in quo et mortem gustauit: quo celum nobis apperuit et a seruitute dyaboli. i. a peccato seruitus enim dyaboli peccatum est. et a pena redemit. A qua pena? Temporali et eterna. Ab eterna quidem relaxando debitum. A temporali vero penitus nos liberabit in futuro quando nouissima mors inimica destructur. Adhuc enim expectamus redemptionem corporis secundum animam vero iam redempti sumus ex parte: non ex toto: a culpa: non a pena. Nec omnino a culpa. Non enim ab ea redempti sumus vt non sit sed vt non dominetur.

Quomodo penam nostram portauit. Notanda verba.

Peccata enim nostra. i. penam peccatorum nostrorum dicitur in corpore suo super lignum portasse quia per ipsius penam quam in cruce tulit omnis pena temporalis que pro peccato conuerso debetur in baptismo penitus relaxatur vt nulla a baptizato exigatur: et in penitentia minoratur

Non eñ sufficeret illa pena qua penitētes ligat ecclía: nisi xp̄i pena cooperaret: q̄ pro nobis soluit. Unde petā iustoꝝ qui fuerūt ante aduētuz in substētatiōe dei fuisse vsq; ad xp̄i mortē dicit apostolus ad ostensionē ei⁹ iustitie in hoc tempore. Ecce ex parte expositum est qūo et quid christus per mortē nobis meruit ⁊ impetrauit.

¶ Si sol⁹ xp̄s debeat dici redēptor vt solus dr̄ mediator.

Unde ip̄e vere dicitur mundi redemptor ⁊ dei hoīmq; mediator. Sz mediator in scriptura dicit̄ solus filius: redēptor vero aliquādo etiā pater vel spiritussantus. Sed hoc ꝓpter vsuz potestatis: nō ꝓpter exhibitionē humilitatis ⁊ obediētie. Nā ꝑm potestatis simul ⁊ obedientie vsum filius ꝓprie dicit̄ redēptor: q2 ⁊ in se expleuit ꝑ que iustificati sumus ⁊ ipsam iustificationem est operatus: potentia deitatis cum patre et spiritusancto. Est igit̄ redēptor inquantum est deus potestatis vsu: ⁊ inq̄tum homo humilitatis effectu. Et sepi⁹ dicit̄ redemptor ꝑm humilitatem: q2 ꝑm eā ⁊ in ea suscepit ⁊ impleuit illa sacrr̄a que sunt cā redēptiōis nr̄e. Proprie igitur filius dr̄ redēptor.

Insignia christi

¶ De mediatore.

Ui solus dr̄ mediator: nō pr̄ vl' spiritussanct⁹. De quo apostolus. Un⁹ mediator dei ⁊ hoīm hō xp̄s iesus. i. ꝑ hominem q̄ si in medio arbiter est ad cōponendā pacē. i. ad recōciliādum hoies deo. Hic est arbiter quē iob desiderat. vtinaz esset nobis arbiter. Recōciliati eñ sumus deo vt ait apostolus ꝑ mortē xp̄i. Qd̄ nō sic intelligēdum est quasi nos ei sic recōciliauerit xp̄s vt inceperit amare quos oderat. sic recōciliat̄ inimic⁹ inimico vt deinde sint amici q̄ añ se oderāt sz iā nos diligēti deo recōciliati sum⁹. Nō eñ ex q̄ ei recōciliati sum⁹ ꝑ sanguinez filij nos cepit diligere sed ante mundū ꝑusq̄ nos aliq̄d eēmus. Qūo igit̄ diligenti nos deo sum⁹ recōciliati? Propt̄ petm̄ cū eo habebam⁹ inimicitias: q̄ habebat erga nos charitatē: ēt cū inimicitias exercebam⁹ aduersus eum operādo iniq̄tatē. Ita ḡ inimici eram⁹ deo: sic iustici e sunt inimica petā. Et iō remissis petis tales inimicitie finiunt̄: ⁊ recōciliant̄ iusto: q̄s ip̄e iustificat. Xp̄s ḡ mediator dr̄ eo q̄ medi⁹ inter

Apli verba exponunt.

deum & hoïes ip̄os reccõcilia uit deo. Recõciliat autē du3 offendicula hoĩ3 tollit ab ocu lis dei.i.dum pctã delet q̄b⁹ deus offendebat̃. Et nos ini mici ei⁹ eram⁹: s3 cũ pctã de leat nõ solũ fili⁹: s3 pr̄ & spiri tussanctus: quo⁊ deletio est nr̄a ad deũ recõciliatio: qua re sol⁹ fili⁹ d̄r mediator? Nã de pr̄e legit̃ φ recõciliauerit sibi mundũ. Ait em̄ apostol⁹ Deus erat in xp̄o mũdũ sibi recõciliãs. Cũ igr̄ recõciliet quare nõ d̄r mediator? Quia nec medi⁹ est iter deum & ho minē3: nec in se habuit illa sa cramēta: quo⁊ fide & imitatio ne iustificamur.i.reconcilia mur deo. Recõliauit nos igi tur tota trinitas ṽtutis vsu s.dum pctã delet. s3 fili⁹ sol⁹ impletiõe obediētie: in q̄ pa trata sunt ꝭm humanã natu ra p̱ que credentes & imitan tes iustificantur.

Pr̄ nõ d̄r me diator

¶ Secundum quam naturã sit mediator.

Vnde mediator d̄r ꝭm hũanitatē: non ꝭm diuinitatē. Nõ est em̄ mediator in ter deum & deum: q̄r vnus est sed inter deum & hoiem qua si iter duo extrema: q̄r medi⁹ esse non potest nisi inter ali qua. Mediator est igit̃ inq̄ tum homo. Nã inq̄tu3 deus nõ mediator sed equalis pr̄i st: hoc idē q̄d pr̄ cum patre vnus deus. Mediator ergo inter homines & deu3 trinita tem ꝭm hoĩs natura3 in qua suscepit illa per que recõcilia mur deo trinitati: & ꝭm ean dem h3 aliq̄d simile deo: & ali quid simile hominib⁹ q̄d me diatori congruebat: ne p̱ oĩa similis hominibus longe eēt a deo: aut per omnia deo si milis longe esset ab homini bus: & ita mediator non esset. verus igitur mediator chri stus inter mortales peccato res & immortalem iustum ap paruit. mortalis cum hoĩbus iustus cu3 deo. p̱ infirmitatē ꝓpinquans nobis: per iusti tiam deo. Recte igit̃ media tor dictus est: q̄r inter deum immortalem & hoĩe3 morta le3 deus homo recõcilians hominē deo. Jntantum me diator inq̄tum est hõ. Jnq̄ tum aũt verbum non est me dius: q̄r vnus cum pr̄e deus Si ergo xp̄s ꝭm vos o here tici vnam tm̄ h3 natura3: vñ medius erit? Nisi ita sit me dius vt deus sit propter na turam diuinitatis: & hõ pro pter humanitatis naturam quomõ in eo humana recõ cilian̄t diuinis? Na3 ip̄e ve niens prius in se humana so ciauit diuinis per vtrusq̄ nature cõiunctionē in vna p sona. Deinde oẽs fideles per

Medi atiõis miste riu3 in quo cõ sistat.

mortem recõciliauit deo: dū sanati sunt ab impietate qui cunq3 humilitatez xp̄i credē do dilexerunt, z diligēdo imi tati sunt.

¶ Summatim intelligentie premissa perstringit.

Ecce hic aliq̄tenus isinuat quare xp̄s solus dr̄ mediator dei z hoīz: z p3 quā naturam mediet. s. humanaz z cui mediet s. deo trinitati. Trinitati enim nos reconciliauit per mortez: per q̄ etiā nos redemit a seruitute dyaboli. Nam vt petrus ait: non corruptibilibus auro vel argento redempti sumus: sed precioso sanguine agni immaculati.

¶ Diuisio textus.

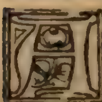

Ostquā determinauit magister de merito xp̄i s̄m q̄ ordinatur ad bonum cōsequēdū sibi z nobis. hic determinat de merito ipsius s̄m q̄ ordinat ad remotionē mali in nobis ipse eniz in se neq3 subiectus est culpe neq3 debitor est pene. Diuiditur aūt in duas partes. In prima ostēdit quomodo per passionem xp̄i liberamur a malis. In secūda de causa passionis xp̄i. dist. 20. (Si vero queritur.) prima in duas. Primo ostēdit quomodo per meritū passionis christi sumus liberati a malo. Secundo determinat de his que dicūtur de xp̄o ratione huius liberationis ibi. (Unde z ipse vere dicit.) prima in duas. Primo ostendit quomodo per passionē christi liberati sumus a malo culpe: et a potestate instigantis ad culpam. s. demonis. Scd̄o ostendit quomodo per dictam passionem sumus liberati a malo pene ibi. (A pena redemit.) Circa primum duo facit. Primo ponit intentum. Secūdo exequit propositum. ibi. (Sed quomodo a pctis.) Circa qd̄ duo facit. Primo prosequitur modū quomodo per xp̄i passionē et mortem liberati sumus a pctō scd̄o qūo liberati sumus a potestate diaboli ibi. (A diabolo lib̄amur.) Circa quod tria facit. Primo ostendit quantum ad quid liberati sumus a potestate diaboli. Secundo exponit modum liberationis ibi. (Unde Augustinus causam et modū.) Tertio q̄ hoc fieri nō poterat nisi per deum et hoiem. ibi. (Fact⁹ est igitur homo mortalis.) (Et a pena redemit.) Hic ostendit quomodo sumus liberati a pena per christi passionez. Circa qd̄ duo facit. Primo ostēdit a qua pena nos liberauit. Secundo modum liberationis. ibi. (Peccata quoq3 nostra.) (Unde ipse vere mediator.) Hic determinat de his que dicūtur de christo ratione dicte liberationis. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quare dicatur redēptor. Secundo quare dicatur mediator ibi. (Qui solus dicitur mediator.) Circa quod tria facit. Primo ostēdit rationē quare dicit̄ mediator. Secūdo ostendit q̄ ipse solus est mediator: nō pater vel spiritussanctus. ibi.

(Sed cum peccata deleat). Tertio ostēdit ſm quā naturam ipſe ſit mediator ibi. (Unde ꝛ mediator dicitur.) Queſtio.1.

Hic querunt quinqꝫ. Primo vtrū ꝑ paſſionem xp̄i ſimus liberati a pctō. Secundo vtrū per ipſam ſimus liberati a poteſtate dyaboli. Tertio vtrū ꝑ ip̄ꝫ ſimus liberati a pena Quarto vtrū rōne illiꝰ liberationis xp̄s dicēdus ſit redēptor. Et quinto eadeꝫ rōne ſit mediator.

¶ Utrum per paſſionem chriſti ſimus liberati a peccato.

Ad primuꝫ ſic ꝓcedit. videt̄ ꝙ ꝑ paſſionem xp̄i non ſimus liberati a pctō. Chriſtus enim nō eſt paſſus ſm diuinam naturam. ſed ſm humanaꝫ: ſed peccata delere, ſolius eſt dei. vt patet Iſa.43. quia ipſius ſolius eſt gratiam dare: per quā delent̄ peccata; ergo per paſſionē chriſti peccata noſtra deleri non potuerūt. ¶ Preterea. corporale non poteſt agere in ſpirituale. ſꝫ paſſio chriſti fuit quoddam corporale. ergo non potuit agere in animas noſtras ad delenda pctā ¶ Preterea. liberatio a pctō dicitur eſſe iuſtificatio: ſed hec attribuitur reſurrectioni Ro.5. Reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. ergo liberatio a peccato non debet attribui paſſioni ſed reſurrectioni. ¶ Preterea. ſicut paſſio xp̄i excitat in nobis charitatem: ita ꝛ alia bn̄ficia dei: qꝛ ipſe nobis tp̄alia ꝛ ſpiritualia bona diſtribuit. Similr̄ etiā ſctōꝝ exēpla nos ad charitatē excitāt et tn̄ nō dr̄ ꝙ per oīa bn̄ficia dei a pctō liberemur. ergo neqꝫ debet dici ꝙ per paſſionē liberemur a pctō: qꝛ nos ad charitatē excitat vt dicit magiſter. ¶ Preterea ſicut habemus fidē de paſſione: ſic ēt habemꝰ fidē de creatiōe mūdi: ꝛ tn̄ non dr̄ ꝙ per bona creationis a pctō mundemur: quāuis fides corda purificet; vt dr̄ Act.15. ergo videt̄ ꝙ nec etiā iſta ratione dicendū ſit ꝙ per paſſionē a peccatis liberati ſimus: vt dicit magiſter. ¶ Sed cōtra Apoc.5. Lauit nos a peccatis nr̄is i ſanguine ſuo ſanguinē autē in paſſione fudit: ergo per paſſionem a pctis nos liberauit. ¶ Preterea ſignuꝫ reſpōdet ſignato. ſed ritus ve. legis fuit ſignū ꝛ figura xp̄i. cū igitur in ve. le. non fuerit ſine ſanguinis effuſione remiſſio: vt dicitur. Hebre.9. nec pctōꝝ remiſſio fit niſi per ſanguinis chriſti effuſionem.

¶ Utrum omnia peccata deleta ſint per mortem chriſti. Queſtiūcla

Ulterius videt̄ ꝙ non oīa peccata xp̄i mortē deleta ſint. nullus em̄ dānat̄ niſi ꝑ pctō: ſed multi poſt xp̄i paſſionē dānant̄; ergo nō ꝗcꝗd culparū erat deleuit. ¶ Preterea qđ ſemel deletū eſt vlteriꝰ deleri nō poteſt. ſed pctā ꝑcedētium patrū deleta erāt: et ꝙtuꝫ ad actualia per penitentiam: et ꝙtū ad originale ꝑ circūciſionē ergo per paſſionē chriſti non omnia peccata humani generis deleta ſunt. ¶ Preterea peccatum non poteſt deleri anteqꝫ fiat: qꝛ tunc nunqꝫ fieret: ſed multa peccata facta ſunt poſt chriſti paſſionem. ergo nō omnia peccata deleuit.

deleuit. ¶ Preterea penitētia: et baptism⁹: et alia bona opa nobis indicūtur ad pctōꝝ remissionē. hoc aūt nō esset si oia pctā p mortem christi deleta essent ergo videt̄ ꝙ nō oia deleta fuerūt ¶ Preterea eoꝝ q̄ sunt eq̄lia; vnū nō destruit alterū sed quantum bonū fuit passio christi ex parte patiētis tātū maluꝫ fuit occisio ipsius ex parte occidētiū: qꝛ occidebat̄ deus qui erat infinitum bonum: ergo videt̄ ꝙ illō pctm̄ p xp̄i mortē expiari non potuit: ¶ Sed cōtra Col. 2. Uiuificauit nos cum illo donās nobis oia delicta: sed donare delicta est remittere peccata. ergo p xp̄m oia peccata sunt dimissa. ¶ Preterea passio xp̄i quātū in se est eq̄liter se habet ad oia pctā delēda si ergo aliq̄ na pctā non deleuit nulla deleuit. qđ est absurdum.

Respondeo dōm ad pmā qōnē ꝙ delere pctm̄ đr dupl'r. Uno mō formaliter: sicut albedo đr delere nigredinē p hoc ꝙ aduenit in subo: ꝛ sic grā est delere pctm̄. Alio mō đr effectiue: et hoc contingit tripliciter f̄ꝫ tria genera cause efficiētis: đr enim cā efficiēs vno mō pficiēs effectū: et hoc est principale agens inducens formā: et sic sol⁹ de⁹ pctm̄ delet: qꝛ ipse solus grām infundit. Alio mō dicit̄ efficiēs disponēs mām ad recipiendū formā: ꝛ sic đr pctm̄ deleret ille q̄ meret̄ pcti deletionē: quia ex merito efficit̄ aliq̄s dign⁹ quasi materia disposita ad recipiēdū gratiā; p q̄ꝫ pctā deleāt̄ hoc aūt ꝯtingit dupl'r vel sufficiēter vl' insufficiēt̄. Sufficienter q̄dē disposita est materia: quādo fit necessitas ad formam: et similiter aliquis sufficienter per merituꝫ disponitur ad aliquid quando illud efficitur sibi debitū: ꝛ hoc est meritum condigni: et sic nullus homo neq̄ꝫ sibi neq̄ꝫ alteri potest mereri gratiam vel peccati deletionem. Non sibi quia anteqūꝫ gratiam habeat non est in statu merendi: vt patet ex dictis Alijs non: quia actio vnius non potest sufficienter transire in alterum: nisi inquantum habet aliquam communitatem cum illo que potest esse vel per cōmunionē in natura vel per coniunctionem affectus. sed prima coniunctio est essentialis secūda autē accidētalis. prius aūt homo nō pōt in naturā. qꝛ vt supra dictū est: est inferior quā natura. ꝛ iō non potest actio eius in alium hominem transire f̄m ꝙ cōiungitur ei in natura: sed solū q̄ꝫtū ad coniūctionem affectus: que est cōiūctio accidentalis: ꝛ propter hoc nō pōt alteri sufficiēter mereri: sꝫ ex cōgruo. Solus autem xp̄s alijs pōt sufficiēter mereri: qꝛ potest in naturā inq̄ꝫtū deus est ꝛ charitas sua quodāmodo est infinita: sicut ꝛ gratia: vt supra dictum est. in hoc aūt p tota natura meruit in quo debitum nature scilꝫ mortis que p pctō ei debebatur exoluit ipse peccatū non habēs: vt sic nō p se mortem soluere teneret̄: sed pro natura solueret. vn̄ satisfaciendo pro tota natura sufficiēter meruit peccatorum remissionē alijs qui pctā habebant. 3° modo dicitur agēs instrumētale: ꝛ hoc mō sacramenta delent pctā qꝛ sunt instrumēta diuine mie saluantis.

Pctm̄ delet̄ dupliciter.

Sol⁹ xp̄s pt alijs mereri.

Ad primū ergo dicēdum q̄ ea q̄ hoīs erāt xp̄s supra hoīem faciebat ſm q̄ eius actio habebat virtutē ex diuino cōsortio: vt supra dictū est et iō q̄uis passio eius eēt ſm qd̄ hō: tn̄ p passionē pctā deleuit: sicut p cōtactū corporalē leprosū mūdauit. ¶ Ad scd̄m q̄ quāuis passio eēt in corpe: tn̄ erat in spū acceptāte passionem: ⁊ iō p passionem meruit nostrorum spiritū emūdationē. ¶ Ad 3^m dōm q̄ xp̄s est vnius nature nobiscum vn̄ eius actio in nos ē aliquo mō vniuoca. i. silr̄itudinē habēs cum effectu: q̄uis aūt in iustificatione pctā deleant̄: tn̄ iustificatio nominat illā mutationē de culpa in gratiā ſm terminū ad quē pctī aūt deletio ſm terminū a q̄. Et iō attribuit̄ pctī deletio morti: que vitā passibilem vite peccatrici similē in pena a xp̄o ademit. Justificatio autem resurrectioni. p quam noua vita in xp̄o inchoata est. ⁊ hoc est qd̄ apl̄us dicit. Roma. 5. q̄ resurrexit propter iustificationem nostram: et traditus est ꝓpter delicta nr̄a. ¶ Ad quartū dōm q̄ xp̄s inquātum nobis influit p meritum dicitur caput nostrū. vt supra dist. 9. dictū est. Ex capite aūt non recipitur influxus in mēbris diuisis: sed in membris cōiunctis capiti q̄tumcūq̄ caput ex se sufficiens sit ad influendum: vn̄ q̄uis meritū xp̄i sit sufficiens ad delendum peccata. tamē ad efficientiā deletionis requirunt̄ ea que capiti cōiungūt. hmōi autem sunt fides ⁊ charitas: ⁊ ideo magister assignat fidem passionis et charitatem quasi causas efficientie deletionis culpe cām tn̄ sufficientie assignat in hoc q̄ dicit q̄ mors xp̄i est verū sacrificiū p quod peccata delentur. vnde q̄uis ex alijs diuinis bn̄ficijs et sanctorum exemplis charitas excitet̄: nō tn̄ cōiūgit merito sufficiēti ad culpe deletionē inq̄tū ex eis excitat̄: sed inq̄tū excitat̄ ex passione xp̄i. ¶ Silr̄ dōm ad quintum de fide. (Nota verba.)

Ad secundā q̄ōnem dicēdum q̄ ad hoc q̄ aliquid in alterū effectum inducere possit. duo requiruntur. vnū ex parte agētis. s. q̄ habeat virtutem sufficiētē ad inducēdū illū effectū. Alterū ex pte recipiētis: vt. s. dispositum sit ad suscipiendum actionē. xp̄i aūt q̄ in nobis meruit deletionē pctōꝝ inuenitur sufficientia ad delendū oīa pctā nostra ex duobus. s. ex actione in qua meritum cōsistit que agit vi diuina eo quod est actio dei et hoīs: vt dictum est. ⁊ ex hoc habet infinitā in merendo efficatiā. Et iterum ex eo qd̄ passio abstulit. scȝ animam deo vnitam que etiam habebat infinitū valorē: ex hoc q̄ est deo vnita: et ex hoc est infinita efficatia in satisfaciendo. Ex parte autē nostra requirit̄ vt nos preparemus ad meriti christi effectum in nobis suscipiendū p fidem intellectus et charitatem affectus ⁊ p imitationem operis: quod quidē nō cōtingit in oībus: et iō quo ad sufficieutiā satisfactionis: ⁊ meriti omnia peccata per xp̄i passionem deleta sunt: non aūt quātū ad efficientiam. (Nota la pulchra:)

Ad primū ergo dicēdū q̄ in illis qui dānantur est indispositiō ad recipiēdū effectum meriti

xpi. vñ ex hoc cõtingit q eorum pctã nõ delentur: nõ ex insufficiẽtia meriti passiõis xpi. ¶ Ad 2m dõm q etiã in sctis qui fuerunt añ incarnationẽ habuit effectuȝ passio xpi inq̃tũ fideȝ habebãt passionis ipsius: per quã iustificanbant: qr añt passio nõdũ erat in rerũ natura: sed in fide eoꝝ: inquãtũ psonali actione in xpm credebãt. Ideo illa iustificatio qua per fidẽ passionis xpi iustificabant. non se extendebat nisi ad remouendũ personale impedimentũ: nõ añt ad remouendũ impedimẽtũ nature: ꝛ propter hoc ipsi quidem a pctõ mundabãtur: sed paradisi ianuã nõ intrabãt: qr nondũ erat amotũ impedimẽtũ nature. ¶ Ad tertium dõm q passio xpi q̃tũ ad sufficiẽtiã põt delere pctã etiã ante q̃ fiant. sed efficiẽtia deletionis nõ est nisi postq̃ aliqs a pctõ cõmisso auertit. sicut medicina sufficiẽs ad sanãdũ paratur interdũ anteq̃ aliqs infirmet. sed nõ sanat p ipsam actu nisi postq̃ infirm⁹ fuerit. ¶ Ad quartũ dõm q baptismus penitẽtia et alia sacramẽta exigunt ad deletioneȝ pctõꝝ: sicut instrumẽt alr agentia deletionẽ culpe, vñ agũt in virtute passiõis dñice: et ipsam passionis virtutẽ in nos quodã modo trãsfundũt. ¶ Ad quituȝ dõm q q̃uis ille qui occidebat esset de⁹: nõ tñ cognoscebãt occisores ipȝ esse deũ: qr si cognouissent nunq̃ dñm glorie cruci. pª Cori. 2. vnde eorũ pctm ex ignorantia minuit: quãuis non ex toto excuset. Et etiã q̃uis habeãt equalitatẽ eorũ pctm et meritũ ch̃ isti ßm quid scȝ quãtũ ad obiectum actus: qr vitã corporaleȝ quam xps charitatiue dedit: illi nequiter extinxerunt: nõ tamen habẽt equalitatẽ q̃tũ ad morũ qr multo maior fuit charitas ex parte christi animã ponentis q̃ nequitia ex parte illorũ qui illã animã nequiter extorserunt: et iterũ bonũ est efficacius q̃ malũ qd non nisi virtute boni agit. vt dicit Dio. 4. ca. de di. no.

¶ Utrum simus liberati a dyabolo p passionẽ xpi.

Ad secũdũ sic pcedit. videt q per xpi passionẽ nõ sim⁹ liberati a diabolo: libertas eniȝ hois in hoc cõsistit q cogi nõ põt sed sicut nũc li. ar. cogi non põt a diabolo: ita nec ante xpi passionẽ: ergo passio xpi non liberauit nos a potestate demõis. ¶ Preterea dyabol⁹ nõ habuit ptãteȝ in res ipsi⁹ Iob. neq̃ in carnem eius nisi cum accepit eam a deo sed modo etiã accepta potestate a deo potest homines affligere in rebus et in personis; ꝙ in nullo sumus modo magis liberi ab eius potestate quam ante. ¶ Preterea ante passionem xpi demon aliter non nocebat hominibus nisi tentando quantuȝ ad animã: ꝛ vexando quãtũ ad corpora: sed hoc etiam quotidie facit: ergo in nullo eius virt⁹ est diminuta. ¶ Propterea illi proprie sub diaboli ßuitute detinentur qui ipsi seruitutem latrie exhibent. sȝ adhuc hodie sunt idolatre multi: ergo humanum genus non est liberatũ a seruitute dyaboli. ¶ Preterea Apls dicit 2ª Thim. 3. q in nouissimis diebus instabũt tpa periculosa: et

erūt hoīes ⁊c. ⁊ etiā tpe antixpi magis preualebit ꝙ vnꝗ fecerit: ergo videt ꝙ per passionem xpi nō sit virt⁹ demonis extīcta. ¶ Sed ꝯ Johā. 12. instante passione dixit dñs. pnceps mūdi huius eijciet foras: ergo per passionē xpi pncipatus sui dñiū amisit ¶ Preterea victoris est aduersariū a ptāte dñij eijcere: ſʒ xps p passionē victor fuit. Apo. 4. Vicit leo de tribu iuda: ꝗ ptātē demonib⁹ abstulit. ¶ Preterea dyabolus p pctm̄ hoī dñat: sed xps p passionē hoīes a pctō libauit: ꝗ et a potestate demonis.

Demonis ptās i duobus cōsistit.

Respōdeo dōm ꝙ potestas demonis in duob⁹ cōsistit. s. in ipugnādo ⁊ detinēdo deuictos. Ex eo aūt ꝙ quis impugnat: nōdū seruus fact⁹ est. ſʒ ex eo ꝙ vict⁹ est: vt ptʒ 2ª. pet. 2. Deuicerat aūt dyabolus totū humanū genus in primis parētib⁹ ⁊ eis dominabat: dūʒ eos ad hoc scōm suū votū deduxerat: vt nullus paradisi ianuā introiret. Deuincit etiā vnūquēqꝫ singulariter: dū eū ad peccatū inclinat: quia qui facit peccatū seruus ē pcti: ptātem igitur dyaboli qua victos detinet xps p passionem ex toto amouit: quantū ad sufficiētiā ſʒ nō ꝗtū ad efficiētiā nisi in illis q̄ vim passiōis suscipiunt p fidē charitatē et sacra. ⁊ per hoc dr̄ dominiū dyaboli euacuasse. Sed ptātē qua impugnat non ex toto euacuauit: sed debilitauit dū ipm hostē vicit ⁊ hoībus auxilia multa ad resistēdum tribuit sicut sacramēta gratiā abūdantiorē et alia hmōi.

Ad primū igit dicēdū ꝙ ꝗuis ante passionē xpi non posset cogere ll. ar. sicut nec mō: th poterat magis inclinare: inꝗtū hō erat debilior ad resistēdū. ¶ Ad 2m dōm ꝙ hoc ꝙ hoīes in reb⁹ et psonis affligit: vel est ex merito culpe ipsorū: vel ad pbationem iustorū ⁊ exercitiū patiētie ipoꝝ et nō est ex insufficientia passionis xpi. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ quāuis mō tentet sicut ⁊ ante: nō tamē ita de facili superat: inquātū homo plura remedia hʒ. ¶ Ad quartū dōʒ ꝙ hoc ꝙ idolatre adhuc manēt sub seruitute demonis contingit ex hoc ꝙ auxilia q̄ sunt ex passione xpi accipere negligunt. ¶ Ad quintū dicēdū ꝙ multitudo malorū qui erūt in vltimis temporibus non erit ex hoc ꝙ virtus passionis xpi deficiat: sed qꝛ armaturā dei qua armati sunt per passionē xpi abijcient vel contēnent: qꝛ refrigescet charitas multorū. Mat. 24. ⁊ idō nō est mirū si deuincantur.

¶ Utrū per passionē xpi a pena eterna liberati simus.

Ad tertiū sic pcedit. videt ꝙ p passionē xpi nō simus liberati a pena eterna. pena eni eterna est pena inferni: ſʒ i inferno nulla est redēptio: igit a pena eterna xpi passio nō liberat. ¶ Preterea si xps nō fuisset passus: null⁹ in infernum iuisset nisi peccasset mortaliter: sed nunc etiam xpo passo solū mortaliter peccantes in infernū vadūt ergo christi passio nō liberauit nos a pena eterna. ¶ Preterea pena que finiri pōt eterna non fuit: sed pena a

qua christus homines liberauit finita est. ergo a pena eterna nō liberauit. ¶ Sed cōtra peccatū est causa mortis eterne: sed xp̄s liberauit a peccato: ergo et a pena eterna. ¶ Preterea Zach. 9. Tu autem in sanguine testamēti eduxisti vinctos de lacu rc.

¶ Utrū xp̄s liberauerit nos a pena temporali.

1ᵃ q̄stiūcula.

Ulterius videt̄ q̄ non libauit nos a pena temporali: q: adhuc pro pctis pena tēporalis iniungitur penitentibus. ergo ab ea p̄ xp̄m nō sum⁹ liberati. ¶ Preterea p̄ma Pe. 2. Xp̄s passus est p̄ nobis vobis relinquens exēplū vt se. ves. ei⁹ hoc aūt nō est nisi patiēdo. ergo xp̄s p̄ suā passionē nos obligauit ad patiēdū penā tp̄alē mag̃ q̄ ab alia libauit. ¶ Pret̄ea per resurrectionē mortuorū liberamur ab omni pena tp̄ali: s3 etiā si xp̄s non fuisset passus mortui resurgerent: q: resurrectio mortuorū est articulus fidei. ergo passio xp̄i non liberat nos a pena tēporali. ¶ Preterea posita causa sufficienti ponit̄ effectus. sed adhuc in illis qui vim passionis xp̄i oībus modis in se excipiunt manet pena tēporalis: ergo passio xp̄i nō liberat a pena tp̄ali. ¶ Sed cōtra per claues eccl̄ie remittit̄ pena tp̄alis: s3 claues ecclesie virtutē habent a passione xp̄i: ergo p̄ passionē xp̄i tollit̄ pena tp̄alis. ¶ Preterea de⁹ nō punit bis i id p̄m. Naum p̄⁹ s3 de⁹ posuit in xp̄o iniq̄tates oīm nostrū dū ipse dolores nostros portauit. Isa. 53. ergo nos a pena tp̄ali p̄ suā passionem liberauit.

Et̄na vita dupl'r amittit̄.

Respondeo dōm ad primam q̄ōnē q̄ pena et̄na dr̄ p̄ oppositū ad vitā eternā. vn̄ pena: p̄ quā3 vita eterna p̄uat̄ dr̄ pena eterna. hō aūt vitā eternā amittere pōt dupl'r. s. per pctm̄ nature. s. originale cui⁹ pena est carētia visionis diuine: et p̄ pctm̄ p̄sonale actuale. s. mortale. Penā3 igit̄ eternā3 s̄m q̄ ex originali cōseq̄tur oēs incurrerūt: sed q̄dā s̄m reatū tantū: sicut q̄ adhuc viuebāt in carne. quidā aūt s̄m experientiā illi⁹ pene: sicut q̄ iā mortui erāt. Sil'r etiā penā eternā q̄ debet̄ pctō actuali nō oēs incurrerūt. sed q̄dā vel q̄tū ad reatū tātū: sicut exn̄tes in mortali. vel q̄tū ad experientiā sicut dānati. xp̄s igit̄ p̄ passionē suā a pena eterna q̄ debet̄ originali. q̄ oēs contrahunt dupliciter absoluit. s. auferēdo reatū q̄tū ad illos q̄ participes efficiebant̄ redēptiōis ei⁹: ⁊ adhuc viuebāt. ⁊ auferēdo penā q̄tu3 ad illos q̄ mortui erant. Ab oībus q̄dē q̄tū ad sufficiētiā: s3 q̄tū ad efficiētiā ab illis in q̄b⁹ nullū inueniebat̄. Sed a pena debita mortali actuali dupliciter absoluit. Uno mō p̄bendo auxiliu3 ne aliq̄s reatum illum incurreret. Alio mō p̄bendo etiā medicamenta quibus reatus posset auferri ab illis qui in se vi3 passionis eius receperunt. sed q̄ a pena illa iā actualiter suscepta aliquis liberet̄ esse nō pōt. quia non est in statu viatoris vt grā3 et charitatem suscipere posset: p̄ quā vis passionis christi in homines transfunditur.

Ad primū ergo dōz q̄ pena eterna nō solū dr̄ pena inferni. in q̄ sunt dānati. a qua non pōt esse

redēptio: q2 illi nec grām habēt nec grē capaces sunt vt possit eis cōicari passio xpi. sed dr pena eterna etiā limbi in qua erāt sancti pres. A qua poterat esse redēptio ꝓpter gratiā ⁊ charitatē que in illis sanctis erat: p quā eis xpi passio continuabatur.

¶ Ad 2m dōm ꝙ ꝗuis illi q̄ peccant mortal'r post passionē xpi in infernū vadūt: tamen passio xpi poterat eos ꝑseruare a pctō et etiā sanare vuln⁹ peccati in ipis et ideo quātū in se est a pena infernali liberat. ¶ Ad 3m dicēdū ꝙ pena inferni dr eterna. Tū q2 in eo qui punitur nō est virt⁹ ad liberandū se a pena illa: tum q2 non est dispositio vt virtus liberans in eo effectū habere possit: et ideo nullo mō terminari pōt: sed pena limbi erat eterna inꝗtū deficiebat in punito virt⁹ ad liberandū. vnde in eternū durasset nisi liberatio affuisset: ꝗuis esset dispositio ad recipiendum effectum liberantis: ⁊ in deo terminari poterat: sed pena purgatorū neutro mō est eterna. q2 p virtutē gratie quā ille qui punitur hȝ pena illa purgat ⁊ termiatur purgatione completa.

Ad secundā qōnem dōȝ qđ pena tēporalis dicit: p quā priuat aliqđ bonū tpale q2 bonuȝ tpale nō est natū manere sp. hec autem tēporalis pena in hoīe ē duplex. quedā que; vl'iter inueniuntur i tota humana natura: sicut necessitas moriendi: passibilitas inobedientia carnis ad spm̄ et hmōi. Et hec quidē pena nature hūane debetur ex originali peccato: nihilominꝰ hmōi ex principijs nature consequūtur gratia innocentie destitute. has igitur penas per suam passionis penā christus ab omnibus sufficienter excludit. ꝗuis nō efficaciter ab oībus. s. illis qui eius passionis participes non sunt: nec tamē ita ꝙ statim post passionē ab omnibus auferantur: vel ita qđ auferantur ab illis qui sacramēta passionis eius percipiunt statim post perceptionē sacramēti: sed in fine mundi ab omnibus sanctis simul auferentur: q2 iste pene debētur nature: in qua omnes sunt vnū. Unde tunc nō solū hominum: sed totius mundi natura reparabitur per resurrectionem: quia et ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in reuelationē glorie filiorū dei. Roma 8. Alie autem pene sunt que aliquib⁹ hominib⁹ specialiter infliguntur. Et he pene dupl'r, ad eos cōparant. vno mo vt vindicātes culpā fm ꝙ culpa facit debitum hmōi pene. et hoc mō xps omnes istas penas sua morte quantum ad sufficientiaȝ abstulit remouēdo causam. Sȝ ad hoc quod aliquis his penis quantum ad efficatiam liberet: exigitur ꝙ passiōis christi particeps fiat: quod quidem contingit dupl'r. pmo quidē p sacramētū passionis. s. baptismū in quo cōsepelimur xpo in mortē vt dr Roma. 6. in quo diuina virtus operatur salutem. que inefficaciam nescit: ⁊ iō oīs talis pena i baptismo tollitur. secūdo aliqs fit particeps xpi per realē cōformitatē ad ipm sciȝ inꝗtum xpo patiēte patimur: quod quidem fit per penitentiēm. Et q2 hec cōformatio fit p nostrā opationeȝ iō contingit quod est imperfecta

Rñsio ad q̄stiūculam.

et perfecta. Et qñ quidẽ est perfecta cõformatio ſm ꝓportionẽ ad reatũ culpe: tunc pena totaliter tollitur ſiue hoc ſit in contritione tãtum. ſiue etiã ſit in aliis partibus penitẽtie. Quando autem non eſt perfecta cõformatio tunc adhuc manet obligatio ad aliquã penam: vel hic vel in purgatorio. Non tamen oportet ꝙ ſit conformatio ad paſſionẽ xpi ſm experientiam tante pene: ad quantã aliquis obligatur ex culpa: quia paſſio capitis in mẽbra redundat; et tanto plus quanto eſt ei aliquis per charitatem magis cõiunctus. vñ ex vi paſſiõis chriſti diminuitur quãtitas debite pene: et ſm hoc dr has penas auferre inquantũ eas diminuit. Alio mõ dicte pene cõparantur ad eos quibus infligũtur vt medicine: qz pene ſunt quedam medicine: vt dr 2. Eth. vel ſibi inquãtũ. ſ. ꝓſeruant a culpa ſeu ad ṽtutẽ ꝓmouẽt: vł aliis inquãtũ ſcz eſt aliis exemplum vt vnus ꝓ aliis aliq̃liter ſatiſfaciat. et hoc modo per paſſionẽ xpi pena tẽporalis nõ ẽ neq; totaliter ablata neq; diminuta: ſz magis augmẽtata charitate creſcẽte quantum ad preſentẽ ſtatũ: in quo et peccare poſſumus et ꝓficere nobis ⁊ aliis. ſed in futuro quãdo erit terminus vie oĩno pena tolletur per virtutem paſſiõis xpi.

Ad primum ergo dõz: ꝙ pena tẽporalis iniungitur vel vt ſatiſfactoria. et hoc fine vt aliq̃s paſſiõi xpi per mutationẽ conformet. vñ vbi eſt cõformitas ꝑ ſacramẽtũ baptiſmi nõ iũgit aliq̃ pena ſatiſfactoria: vel etiã iniungitur vt medicina preſernãs vel ꝓmouens; et non tanq̃ debita. ¶ Et per hoc ptz etiam ſolutio ad ſcdm. ¶ Ad tertiũ dõm: ꝙ ſicut cauſalitas iuſtificatiõis attribuitur reſurrectiõi quãtũ ad terminũ ad quẽ. paſſiõi autẽ quantũ ad terminũ a quo: ita glorificationis cauſalitas attribuit reſurrectiõi quantũ ad gloriã que dabit: ſed paſſiõi quantũ ad penalitates q̃ tolluntur. ¶ Ad 4m dõm: ꝙ in cauſis que agũt ex ordinatiõe ſapiẽtie nõ eſt neceſſariũ ꝙ poſita cauſa ſtatim ponat effectus; ſed tunc effectus ponit: quando ſapientie ordo requirit et taliter agit paſſio chriſti.

¶ Utrum chriſtus debeat dici redẽptor rõne ꝓdicte libatiõis.

Ad quartũ ſic ꝓcedit. videt ꝙ ratiõe predicte liberatiõis xps non debeat dici redemptor. Redemptio em̃ emptionẽ ſignificat iteratã ſed xps nos nũq; ante emerat: ergo nec redimere dicẽdus eſt ex hoc ꝙ nos liberauit. ¶ Preterea nullus qd ſuũ eſt emit, niſi forte ſoluendo precium ei q̃ iniuſte detinebat: ſed diabolus iniuſte nos detinebat. et autem xps proprii ſanguinis preciũ nõ ſoluit: ergo nullo modo nos redemit. ¶ Preterea ab eo q̃ aliquid vſurpauit: non opz ꝙ ſuũ eſt emere: ſed violenter auferre. ſi facultas aſſit: ſz chriſto nos liberandi de poteſtate diaboli facultas non defuit: ergo non liberauit nos per modum emptiõis. ¶ Contra. Apocalipſis quarto. Redemiſti nos deo in ſanguine tuo dicit de xpo. ergo ipſe eſt redemptor. ¶ Preterea vbicũq; eſt aliq̃ cõmutatio

diuidetur emptio: sed in passiōe christi fuit quedā cōmutatio: q2 accepit mortem et largitus est vitam: ergo fuit ibi emptio.

¶ Utrum solus dei filius debeat dici redemptor.

prima q̄stiuncula.

Alterius videt q non solus filius sit dicēdus redēptor. ei⁹ enī est redimere cui⁹ est p̄ciū dare: sȝ de⁹ pater dedit nobis filiū in p̄cium redēptionis. Gal. 4. Misit de⁹ filium suū fac. sub le. vt eos qui sub le. erant redi. ergo deus pater redemit. ¶ Preterea eius est redimere ab hoste cuius est hostē vincere: sed xp̄s per potentiā quā hȝ simul cū patre: hostē qui nos detinebat vicit: ergo pr̄ nos redemit. ¶ Pretea omne nomē significās effectū in creatura est cōmune toti trinitati: sed redemptor est hm̄oi. ergo. ¶ Sed contra redēpti sumus per passionē xp̄i. 1. Pe. 1. Redēpti estis p̄cioso sanguine agni. sed solus fili⁹ passus est: ergo solus filius nos redemit. ¶ Preterea ad hoc incarnatus est vt nos redimeret. sol⁹ autem filius incarnatus est: ergo ipse est redemptor.

Respondeo dicendū ad p̄mā q̄stionē q per pctm̄ primi parētis totū hūanū genus alienatū erat a deo: vt dr̄ Ephe. 2. nō q̄dem a ptāte dei: sed a visiōe faciei dei: ad quā filij ꝛ domestici admittūtur. Et iterū in potestatē diaboli vsurpantis deueneramus: cui cōsentiēdo hō se subdiderat: quantū in ipso erat quāuis de iure nō posset: quia suus non erat: sed alteri⁹. Et iō per suā passionē xp̄s duo fecit. liberauit enī nos a ptāte hostis vincendo ipsum p cōtraria eorū quib⁹ holem vicerat. s. hūilitatē obedientiā: et austeritatē pene: que delectationi cibi vetiti opponitur. Et iterū satisfaciendo pro culpa deo cōiunxit: ꝛ domesticos dei ꝛ filios fecit. vnde ista liberatio duas rōnes habuit emptionis. inquantū enī a ptāte diaboli eripuit dr̄ nos redemisse: sicut rex regnū occupatū ab aduersario per laborē certaminis. inquantum vero deū nobis placauit dicitur nos redemisse sicut preciū soluens sue satisfactionis p nobis vt a pena ꝛ pctō liberemur.

Justitia redēptionis ostēditur.

Ad primū ergo dicendum: q iteratio iportata p prepositionem non refertur ad actū emptionis q̄si alias empti fuerimus: sed ad terminū actus: q2 alias sui fueramus in statu innocentie. Emere enī est aliquid suū facere. ¶ Uel dōm: q dr̄ redēptio habito respectu ad illā venditionē: qua nos diabolo per cōsensū pctī vendideramus: a qua venditione hec emptio secūda est. ¶ Ad secūdū dōm: q preciū sanguinis sui nō diabolo: sed deo obtulit: vt pro nobis satisfaceret. A diabolo āt nos per victoriā sue passiōis eripuit vt dictū est. ¶ Ad tertiū dīcendū q quāuis diabolus nos iniuste vsurpauerit: nos tn̄ in eius ptāte deuenim⁹: ex quo ab eo victi sumus: et iō oportuit etiā vt ipse vinceret per cōtraria eorū quib⁹ vicit. nō enī violēter vicit: sed ad pctm̄ fraudulēter iducēs.

R̄sio ad primā q̄stiūculam.

Ad secundā q̄stionē dōm: q effectus redēptiōis pōt attribui cause prime et cāe remote. Et attribuitur cause prime: sic xp̄s

non redemit per ea que in hūana natura fecit & sustinuit: qbus et patri satisfacit ꝓ oibus hoib⁹ & hostē vicit eius tentationibus resistēdo. Si aūt referat ad caucausam primā et remotā: sic attribuit toti trinitati: inquantum tota trinitas acceptauit nostraʒ redemptionē & filiū dedit nobis redēptorē: inquantū per virtutē diuinitatis habuit passio efficaciam ad satisfaciendū ꝓ toto genere hūano: sed qꝛ ille ꝓprie dr emere q̄ emptionis preciū soluit magis q̄ȝ ille q̄ emptorem mittit ideo ꝓprie loq̄ndo dr xp̄s tantū redēptor; quāuis etiā tota trinitas possit dici redemptor. ¶ Et per hoc patet solutio ad vtrāqȝ partem.

¶ Utrum christus reconciliauerit nos deo.

D quintū sic pceedit. videt q xp̄s non recōciliauerit nos deo: qd mediatoris est officiū. nullus eñi reconciliatur diligenti: sed odiēti sed deus pater nos diligebat: qꝛ ipse diligit oia que sunt: & nihil odit eoꝝ que fecit. Sap. 11. ergo christus nos ei non recōciliauit. ¶ Preterea. Jo. 3. Sic de⁹ dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū daret: ergo magis amor patris est causa passionis q̄ȝ econuerso: et ita videt q per morteȝ xp̄i nō simus deo reconciliati. ¶ Preterea Matthei. 22. dicit q hō rex: cui⁹ filiū cultores vinee occiderant: veniēs perdidit homicidas illos et ꝑ illum hoieȝ significat deus pater: cui⁹ fili⁹ occisus est: ḡ per mortē xp̄i sunt inimicitie magis aucte q̄ȝ ablate. ¶ Sed contra Rom. 5. Cū inimici essemus dei recōciliati sum⁹ ꝑ mortē filij ei⁹. ¶ Preterea ꝑ satisfactionē deo recōciliamur: sed xp̄s ꝑ passionē suā ꝓ nob satisfec: ḡ nos deo ꝓreconciliauit. ¶ Utrū christus sit mediator fm hūanā naturā.

Ulterius videt q ipse nō sit mediator fȝ hūanā naturā. Nō eñi est idē extremū & mediū: sed hūana nā ē extremū isti⁹ recōciliatiōis q̄ fit hois ad deum. scōm ḡ q hō xp̄s non est mediator. ¶ Preterea mediū ꝯpositū est ex extremis: sȝ cōpositū ex hūana nā et diuina nō est in xp̄o nisi ꝑsona. ḡ nō ratione hūane nāe: sȝ rōne ꝯposite ꝑsone est mediator. ¶ Preterea fm hoc est mediator fm qd nos deo cōiūxit: sed nō potuisset nos deo cōiūgere nisi inquātū ē deꝰ: ergo fm q deus est mediator. ¶ Sed ꝯtra mediator nō ē vnū cū his iter q̄s mediat: sȝ xp̄s fm q de⁹ ē vnū cū pr̄e. Jo. 11. ḡ fȝ q de⁹ nō est mediator. ¶ Preterea fm hoc ē mediator fm q ē redēptor: sȝ redemit nos fm hūanaȝ nām: ḡ & fm ipam est mediator. ¶ Utrum soli christo conueniat esse mediatorem.

Ulterius videt q non soli xp̄o ꝯueniat eē mediatorē. ille eñi est mediator: q̄ inter nos & deū pacē facit. hic aūt est sp̄ūsctūs q̄ ē amor q̄ deus nō diligit: & in q̄ nos deū diligim⁹ quantū ad charitatē donū in q̄ ipse nobis datur: ergo videt q spūsctūs debeat dici mediator. ¶ Preterea medium est qd conuenit cū extremis: sed demones cōueniūt cum deo in hoc q sunt imortales. nobiscū auteȝ in hoc q sunt miseri: ergo demōes

Prima q̄stiuncula.

Scd̄a q̄stiuncula.

sunt mediatores non solum xp̄s ¶ Preterea angeli beati conue niunt etiā nobiscū ⁊ cum deo. cū deo quidē inquantū sunt immortales ⁊ beati nobiscū vero inquā tum sunt creature: ergo et ipsi sunt mediatores. ¶ Preterea Dio. probat in. 4. ca. ce. hie. q̄ diuine illūinatiões nō deferunt ad nos nisi mediātib⁹ angelis: ergo ipsi sūt mediatores. Preterea sacerdos est mediū inter deū et populum: et silr alij sancti: inquantū pro petōribus intercedūt: ergo nō solus xp̄s est mediator. ¶ Sed cōtra officiū mediatoris est reconciliare discordes: sed solus xp̄s soluit inimicitias q̄ erant inter nos ⁊ deū. Coll. 1. ergo ipse solus est mediator. ¶ Preterea ex hoc dicit mediator: q2 pro nobis satisfecit sed solus xp̄s p hūana nā satisfecit: ergo ipse solus est mediator.

Respondeo dōm ad primaȝ questionē q̄ dilectio dei ad nos sm effectū indicat. Cum eñ ipse quātū in se est ad oēs equaliter se habeat: sȝ hoc aliquos dicitur diligere: sm q̄ eos sue bonitatis participes facit. vltima autem ⁊ cōpletissima participatio sue bonitatis cōsistit in visiōe essentie ipsi⁹: sm quā ei cōuiuimus socialiter quasi amici: cū in ea suauitate btitudo ɔsistat. vnde illos dicit simplr diligere quos admitit ad dictā visionē. vel sm rem vel sm cām: sicut ptȝ in illis quib⁹ dedit spiritūsanctū quasi pignus illius visiōis. Ab hac igitur participatiōe diuine bonitatis. s. a visione essentie ipsi⁹ homo per pctm̄ amotus erat: ⁊ sm hoc hō dicebat priuatus dei dilectione: et ideo inquantū xp̄s p

Dili- gere quō deus dr.

passionē suā satisfaciens pro nobis ad visionē dei homines admitti impetrauit: sm hoc dicitur nos deo reconciliasse.

Ad primū ergo dōm: q̄ oēs creaturas diligit quantū ad aliqueȝ modum: quo cōicat eis bonitatē suam: sed illas dr simpliciter diligere quibus seipsum videndum cōicat. Jo. 14. Ego diligā eum et manifestabo ei meipsum. ¶ Ad scdm dōm: q̄ sicut de⁹ dicitur diligere creaturas qū iam sunt inquantū eis actu suam bonitatē cōicat: quas antequā essent dilexit sm ppositū cōicandi eis suā bonitatē: ita etiā dicit deus hoies dilexisse quantū ad ppositum cōicandi vel cōcedendi hominibus suā visionē ex qua dilectione filiū dedit: sed per morteȝ filij dilexit eos quasi actualiter ad visionē sui admittēs remoto īpedimēto: qd nos a visione dei impediebat. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ ex parte illorum qui occiderunt christuȝ non fuit aliqd qd miam puocaret: sed magis irām: sed ex parte xp̄i qui pro nobis mortē sustinuit: fuit immēsa charitas q̄ fecit passionem ex parte patientis deo acceptam: et sic per ipsam sumus reconciliati.

Ad secūdā questioneȝ dōm: q̄ in medio est duo considerare. s. rationē quare dicat mediū ⁊ actū medij dicit aūt aliqd mediū ex hoc q̄ est inter extrema. Actus aūt medij est extrema cōiungere. Mediator igr̄ dr aliquis ex hoc q̄ actū medij exercet in cōiungendo disiūctos. Nō potest autē actum medij exercere nisi aliquo mō natura medij in ipso

Rāsio ad q̄sti unclā.

inueniatur: vt.s.sit inter extrema. Esse aut inter extrema conuenit quantum ad duo.s.quantum ad hoc q medium participat vtrunque extremorum. Et secundum ordinem inquantum est sub primo: et supra vltimum. et hoc exigitur ad rationem medij proprij dicti: quia medium dicitur secundum respectum ad primum et vltimum que ordinem dicunt. christo aut secundum humanam naturam hec tria conueniunt: ipse enim secundum humanam naturam pro hominibus satisfaciens homines deo coniunxit. Ipse etiam ab vtroque extremorum aliquid participat inquantum homo. A deo quidem beatitudinem ab hominibus aut infirmitatem. Ipse etiam inquantum homo supra homines fuit per plenitudinem gratiarum et vnionem: et infra deum propter naturam creatam assumptam: et ideo proprie loquendo ratione humane nature est mediator. Ratione autem composite persone potest etiam dici mediator quantum ad duas dictarum conditionum.s.inquantum coniunxit homines deo.et inquantum vtrique extremorum communicat in natura plenarie non participatiue: sed tertia conditio.deficit: quia secundum personam non fuit minor patre. Sed quantum ad diuinam naturam nullo modo competit sibi ratio mediatoris: quia secundum diuinam naturam neque est inter extrema participatiue neque secundum ordinem: neque iterum coniungit vt causa prima: sed vt causa prima: vt dictum est.

mediationis mysterium exponitur.

Ad primum ergo dicendum: q humana natura prout est in christo non est extremum: quia ipsa non eget reconciliatione: cum in ipsa peccatum non sit. ¶ Ad secundum patet solutio per id quod dictum est. ¶ Ad tertium dicendum q quamuis nos deo coniungere non potuisset nisi deus fuisset: quia humana natura ex diuina sibi coniuncta in persona maiorem efficaciam habebat tamen satisfactionem qua deo reconciliati et coniuncti sumus: non exhibuit nisi per humanam naturam: et ideo secundum ipsam est prima causa coniunctionis.

Ad tertiam questionem dicendum: q quantum ad hanc reconciliationem qua humana natura reconciliata est deo: solus christus est mediator: quia in ipso solo est reperire conditiones mediatoris predictas.

Ad primum ergo dicendum q spiritussanctus coniungat sicut causa prima: non tamen est medium inter extrema nec coniungens proximum et ideo non est proprie loquendo mediator. ¶ Ad secundum dicendum: q demones communicant cum deo in immortalitate. nobiscum autem in miserijs: vnde ad hoc se medios interponunt vt nos ad immortalitatem et eternam miseriam adducant: et hoc faciunt a deo nos seiungendo: et non coniungendo. Et quia recedendo ab vno primo inuenitur multitudo. ideo ipsi non sunt vnus: sed plures medij: non mediatores: sed separatores: christus aut cum deo habuit communem beatitudinem: nobiscum aut mortalitatem: et ideo ad beatitudinem nos ducit eternam: mortalitate quam habuit ad tempus consumpta: et hoc est quod dicit Augu. 9. de ciui. dei. ¶ Ad tertium dicendum: q angeli sunt beati et immortales. vnde non conueniunt nobiscum in hoc quod a nobis amouendum est per actum mediatoris. non enim ad hoc datur mediator vt faciat nos non esse creaturas: et ideo quamuis conueniant nobiscum in hoc q sunt creature: non tamen competit eis ratio mediatoris. ¶ Ad quartum

tum dom q illud qd angeli nobis a deo deferūt quasi mediū inter nos & deum: nō est hoc per quod deo coniungimur: quia gratia non est nobis ab angelis nec satisfactio: sed illa transfusio coniunctionē presupponit: vel ad eā preparat. et ideo ipsi non sunt mediatores: sed eorum officium sequitur vel disponit ad officiū mediatoris: et ideo ipsi sunt ministri mediatoris. ¶ Ad quintū dicendum q aliquis sanctorum non potest esse mediator coniungens totam humanam naturā deo quamuis vnam specialem personam deo possit coniungere. nō quidem merendo ei gratiam ex condigno: sicut christus fecit sed ex congruo tantum inducendo ad bonum. ¶ Expositio textus.

Angelorum circa nos ministerium.

Morte quippe sua.) hic est tertius modus quo per passionem a peccatis liberamur. duo enim prius positi pertinent ad efficientiam iustificationis ex parte nostra. hic autem pertinet ad sufficientiam ex parte sua: quia sua satisfactio fuit sicut quoddā sacrificium ad delendum omnia peccata: quantum in se est: sufficiens. (Culparum cirographa.) Cirographum dicitur a chiros quod est manus & graphos quod est scriptura quasi manualis scriptura: que memoriam debitorū facit & obligationem ad soluendum. dicuntur autem cirographa nostrorum peccatorum per mortem christi deleta, inquantū memoria nostrorum delictorum amota est s̄m q deus eorum nō recordatur ad puniendum: vel inquantum obligatio pene siue reatus amotus est. (In baptismo penitus laxatur.) Contra. requiritur gemitus interior. dicēdum q non requiritur inquantum est pena: sed inquantū cōsequitur ex displicentia veteris vite: cuius si non peniteat non potest nouam vitam inchoare: sed victus abscedit. (Impleuit illa sacramenta.) Sacramentū hic dicitur: non sacrum signum sicut baptismus & huiusmodi: sed sacrum secretum: sicut passio incarnatio & huiusmodi. (Si ergo christus s̄m vos o heretici.) hec sunt verba vigilantij: qui ponit x̄pm mediatorē ratione persone composite: vt dictum est: possumus tamen dicere q si haberet humanam naturā tantū: s̄cdm illam non esset sufficiens mediator: q2 non haberet vnde satisfaceret pro tota natura hūana sicut nec alij qui sūt puri homines.

Instātia contra textū resolutā.

¶ Quod alio mō potuit liberare: & quare potius isto.

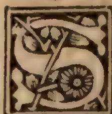
¶ Distinctio. xx.

Si vero queritur vtrum alio mō posset deus hominem liberare q̄ per mortem x̄pi dicimus & alium modum fuisse possibilem deo: cuius potestati cūcta subiacent. Sed nostre miserie sanande conuenientiorem moduȝ alium non fuisse nec esse oportuisse. Quid enim mentes nostras tantum erigit: & ab imortalitatis desperatione liberat. q̄ q tāti nos

verba ign ita fecit deus vt dei fili⁹ immutabiliter bonus in se manēs qđ erat: ⁊ a nobis accipiens qđ non erat dignatus est nostrū inire consortium: vt mala nostra moriendo perferret. Est ⁊ alia ratio quare isto potius modo q̄ alio liberare voluit: quia sic iusticia superat dyabolus: non potentia. Et quomodo id factum sit explicabo vt potero. quadam iustitia dei in potestatē dyaboli traditum est genus humanum peccato primi hominis in oēs originaliter transeunte: ⁊ illius debito omnes obligante. Unde omnes homines ab origine sunt sub pn̄cipe dyabolo. vnde apostolus. Eramus natura filij ire. Natnra scȝ vt est depravata peccato: non vt est recta creata ab initio. Modus autem ille quo traditus est homo in dyaboli potestatem: non ita debet intelligi tanquam de⁹ hoc fecerit aut fieri iusserit: sed qđ tantum permiserit. iuste tamen. Illo enim deserente peccantē peti auctor ilico invasit. Non tamen deus continuit in ira sua miserationes suas: nec hominem a lege sue potestatis emisit: cum in dyaboli potestate esse permisit: quia nec dyabolus a potestate dei est alienus: sicut nec a bonitate. Naȝ qualicumqȝ vita dyabolus vel homo nō subsisteret nisi per eum qui vivificat oīa. Non ergo deus hominem deseruit vt nō se illi exhiberet deum: sed inter mala penalia etiam malis multa prestitit bona. Et tandem hominem quem commissio peccatorum dyabolo subdit remissio peccatorum per sanguinem christi data a dyabolo eruit: vt sic iustitia vinceretur dyabolus non potentia.

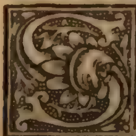
¶ Qua iustitia sit vict⁹ dyabolus.

Sed qua iustitia? Jesu xp̄i. Et q̄uo vict⁹ est ea? Q: in eo nihil dignum morte inueniens: occidit eum tn̄. Et vtiqȝ iustū est vt d̄bitores quos tenebat liberi dimittant in eum credētes: quē sine vllo debito occidit. Ideo autem potentia vincere noluit: q: dyabolus vicio perversitatis sue amator est potētie: ⁊ desertor oppugnatorqȝ iustitie: in quo homines eum magis imitantur: qui neglecta vel etiā perosa iustitia potētie magis student: eiusqȝ adeptione letantur vel cupiditate inflammātur. Ideoqȝ placuit deo vt non potentia: sed iustitia vincens hoīem erueret. In quo hō̄ euȝ imitari disceret. Post vero in resurrectiōe se

cuto est potentia: qr reuixit mortuus nunq̄ postea moriturus. Sed nōne iure eq̄ssimo vinceret̃ diabolus si potētia tm̄ xp̄s cū illo agere voluisset: Utiq̄. Sz postposuit xp̄s quod potuit: vt prius ageret quod oportuit. iustitia ergo humilitatis hominem liberauit: quem sola potētia equissime liberare potuit.

¶ De causa inter deum ꝛ hominem ꝛ diabolum.

S I em̄ tres illi in cām venirēt. s. deꝰ ꝛ hō ꝛ diabolus. diabolꝰ ꝛ hō q̄d aduersus deū dicerēt nō haberēt. Diabolꝰ em̄ dei iniuria dei cōuinceret̃: qr seruū eius. s. hoiez ꝛ fraudulēter abduxit: ꝛ violēter tenuit. Hō ēt iniuriosus deo cōuinceret̃: qr precepta eiꝰ cōtēpsit ꝛ se alieno dn̄o mancipauit. De hominis iniuria ēt cōuinceret̃ diabolus: qr illū ꝛ prius fallaci ꝓmissione decepit. ꝛ post mala inferēdo lesit. Iniuste igitur diabolus q̄tum ad se hominem tenebat: sed homo iuste tenebatur: quia diabolus nunq̄ meruit hr̄e ptātem super hominē: sz hō meruit p culpā pati diaboli tyrānidē. Si igit̃ deus qui vtrīq̄ preerat potētia hoiez liberare vellet: sola iussiōis virtute hoiez poterat rectissime liberare. Sed ob cām p̄missam iusticia humilitatis vti voluit q̄ dn̄ in carne mortali crucifixus est iustificati sumus. i. p remissiōem pctōrum eruti de ptāte diaboli. ꝛ ita a xp̄o iusticia diabolus victꝰ ē: nō potētia. Quō āt in eiꝰ sanguine vob pctā sūt dimissa supra expositū est.

¶ De traditiōe xp̄i q̄ dr̄ facta a pr̄e: a filio. a iuda ꝛ a iudeis.

C Hristus ergo ē sacerdos idēq̄ hostia ꝛ p̄ciū nostre reconciliatiōis q̄ se in ara crucis nō diabolo: sz deo trinitati obtulit. ꝓ oībus q̄tuz ad p̄ciū sufficiētiā: sz ꝓ electis tm̄ q̄tū ad efficiētiā: qr p̄destinatis tm̄ salutez effecit. De q̄ ēt legit̃ q̄ sit traditꝰ a pr̄e: ꝛ q̄ seipz tradidit: ꝛ q̄ iudas tradidit cū ꝛ iudei. Ipse se tradidit qr spōte ad passiōez accessit. Et pr̄ eū tradidit: qr volūtate pr̄is: immo totius trinitatis passꝰ est. Iudas tradidit prodendo: ꝛ iudei instigādo. Et fuit actus iude ꝛ iudeorū malus ꝛ actus xp̄i vel patris bonus. Opus xp̄i ꝛ patris bonum: quia bona patris ꝛ filij voluntas: ꝛ malum fuit opus iude. et iudeorum: quia mala fuit intentio. Diuersa fuerunt ibi

xp̄s varie traditꝰ a diuersis.

facta siue opera. id est diuersi actus: et vna res siue factum scilicet passio ipsa. Ideoque doctores aliquando vniunt in facto illo patrem filium iudam et iudeos: aliquando disiungunt. Respicientes enim ad passionem vnum opus illarum dicunt: attendentes intentiones et actus facta diuersa discernunt. Unde august. facta est inquit traditio a patre facta est traditio a filio facta est traditio a iuda. vna res facta est. Quid ergo discernit inter eos? Quia hoc fecit pater et filius in charitate et ex charitate. Judas vero in proditione. Uidetis quia non quid faciat homo: sed quia voluntate considerandum est. In eodem facto inuenimus deum quo iudam. Deum benedicimus: iudam detestamur. Quia cogitauit deus salutem nostram: iudas cogitauit precium quo vendidit dominum: filius precium quod dedit pro nobis. Diuersa ergo intentio diuersa facta facit. cum tamen sit vna res ex diuersis. Ecce dicit vnam rem ibi fuisse diuersa facta: quia ibi vna fuit passio sed diuersi actus. Et actus quidem iude ac iudeorum mali: quibus operati sunt christi passionem que bonum est et opus dei est.

Voluntas consideranda in opere.

Quod xpi passio dicitur opus dei et iudeorum: et quomodo.

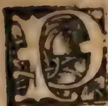
Passio ergo christi et opus iudeorum dicitur: quia ex actibus eorum prouenit: et opus dei quia eo auctore id est eo volente fuit. Unde Augustinus. Nemo aufert animam christi ab eo: quia potestatem habet ponendi eam et sumendi. Ecce habes auctorem operis. Ponet animam. Ecce habes opus auctoris. Et vt generaliter concludam: quotiens in carne christus aliquid patitur opus auctoris est. Qui enim sua voluntate non alio cogente perpetitur: ipse auctor est operis.

Si iudei suntque ibi operati bonum.

Cum autem passio christi opus dei sit et ideo bonum est: eandemque operati sunt iudas et iudei: queritur an concedendum sit eos operatos ibi esse bonum. Hic distinguendum est. Potest enim dici quod operati sunt bonum: quia ex actibus eorum prouenit bonum id est passio christi. et iterum quod operati non sint bonum: sed malum: quia actio eorum non fuit bona: sed mala.

Diuisio textus.

Ostq̃ determinauit magister quõ per passionem xp̄i liberamur a malis. hic determinat de causis passionis. Diuiditur autẽ in duas partes. Primo assignat passionis cõgruẽtie causam. Secundo determinat de cã ipsius efficiente ibi. (Xp̄s ergo sacerdos ꝛ hostia.) prĩa in duas. In prĩa assignat cãm cõgruẽtie ex vtilitate nostra. in scd̃a ex decẽtia iustitie ipsi⁹ ibi. (Est ꝛ alia rõ.) Et circa hoc tria facit. Primo assignat cõgruẽtiã passionis ex iustitia dei. Secũdo prosequitur iustitie ordinẽ ibi. (Sꝫ qua iustitia.) 3° . ostẽdit ꝙ etiã isto ordine pretermisso nulli iniuria fieret vt sic iustitie ꝓcessus cõmẽdabilior appareat: inquãtum nõ fuit necessarius ibi. (Si em̃ tres illi xp̄s.) (Ergo sacerdos) hic determinat de cã efficiente passionis ꝛ prĩo quãtũ ad ipsam operationem cãe efficiẽtis. 2° quãtũ ad opus operatũ ibi. (Passio ergo xp̄i.) Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit quõ opus operatum ex diuersis causis processit. Secundo inquirit vtrũ ipsum op⁹ operatũ sit licitũ vel malum ibi. (Cũ aũt passio christi. ¶ Qõ. 1.

Ic querũtur quinqꝫ. Prĩo de reparabilitate hũane nature. Scd̃o an ali⁹ q̃ xp̄s potuit satisfacere pro humana natura. 3° vtrũ satisfactio cõueniẽter facta sit p christi passionẽ. 4° vtrũ potuit humanũ genus alio mõ liberari. 5° de passione xp̄i per cõparationẽ ad causam efficientem.

¶ Utrũ humana natura fuerit reparanda.

D primũ sic procedit. vr ꝙ humana nã non fuerit reparãda. peccatuꝫ em̃ hoĩs nõ fuit grauⁱ⁹ q̃ peccatũ angeli: sꝫ post peccatũ angeli bona naturalia ipsi⁹ integra remãserũt: vt dicit dyo. 4. c. de di. no. ergo in hoĩe natura integra ꝑmansit: ꝛ ita reparatiõe nõ indiguit. ¶ Preterea. id qd̃ cõseqtur humanam naturam inuenitur in oĩb⁹ hñtib⁹ hũanã naturã: sꝫ nõ oẽs hoĩes erãt reparãdi. cũ multi fuerãt ꝑuisi dãnati: ḡ nãe hũane repatio non debet. ¶ Preterea nã angelica nõ est minꝰ ꝑciosa q̃ nã hũana: sꝫ nã angelica post pctm̃ repata nõ fuit: ḡ nec hũana nã reparãda erat. ¶ Preterea prius hõ per pctm̃ meruit: vt ipe ꝛ sua posteritas i eternũ a diuia visiõe separet: sed ad iustitiã dei ptinet vt reddat vnicuiqꝫ sꝫ sua merita. ḡ hoc reddere debuit vt i eternũ excluderet hũana nã ꝛ hũanũ gen⁹ a diuia visiõe: ꝛ sic repari nõ debuit hũana nã. ¶ Sꝫ ꝯ nõ decet diuinã sapiam vt aliq̃ creatura suo fine frustret: qꝛ tũc vane facta eẽt: sꝫ finis ad quẽ fctã ẽ hũana nã ẽ vt videat deũ ꝛ fruat eo. cũ igit ad hũc finẽ ꝑuenire nõ potuissꝫ nisi repata fuisset: qꝛ per pctm̃ primi hoĩs ab hoc fine deordinata fuit cõgruũ fuit ꝙ reparet. ¶ Preterea nõ est decẽs vt aliq̃ ꝑfectio vniuerso deesset: sꝫ de ꝑfectiõe vniuersi est creatura rõnalis beata cõposita ex aĩa et corpe: ergo cõ

grui m

gruũ fuit ad pfectionẽ vniuersi φ nã talis.s.hũana repararetur ad beatitudinẽ: a qua per peccatum abducta erat.

¶ Utrũ hũana natura debuerit p satisfactionem reparari.

1ª questiũcula. Alterius vĩ φ non debuerit p satisfactionẽ repari. p eadẽ. n. res reparaꝰ p q̃ constituiꝰ: sꝫ hũana nã istituta fuit solo vbo dei: qꝛ dixit et facta sunt: ergo solo vbo debuit repari: ꝛ mandato: et non p aliquã satisfactionẽ creature. ¶ Preterea sicut in ope cõditionis maxime manifestaꝰ potẽtia ita in ope repationis maxie manifestatur diuina mia: sed maioris mie est pctm̃ absq͡ oi pena satisfactionis dimittere q̃ satisfactionẽ reqrere. ergo absq͡ oi satisfactione debuit humana nã reparari. ¶ Preterea eiꝰ ẽ p pctõ satisfacere cuiꝰ est peccatũ facere. sed humana nã nõ est corrupta p actũ quẽ natura fecit: sed p actũ quẽ fecit psona. ergo satisfactio aliqua nõ dꝫ exigi p natura. sed solũ p psona. ¶ Sꝫ ↄ̃ culpa ordinaꝰ p penã: sed si pctm̃ remitteꝰ absq͡ oi satisfactiõe: remaneret culpa sine pena. ergo remaneret aliq̃d inordinatũ in vniuerso. quod est incõueniens. ¶ Preterea satisfactio est medicina pcti. sꝫ dimittere morbũ absq͡ medicina nõ est sapiẽtis medici. ergo nõ decuit deũ nãm humanã sine satisfactione repare. ¶ Utꝝ fuerit necessariũ naturã hũanã repari mõ dicto.

2ª questiũcula. Alterius vĩ φ nõ fuerit necessariũ nãm hũana repari mõ dicto solꝰ eñ deꝰ nãm repare potuit: sꝫ in deũ nõ cadit necitas: sicut nec coactio: ergo nõ fuit neciũm naturã hũanã repari modo dicto. ¶ Preterea q̃to aliq̃d ẽ magis necessariũ tãto est minꝰ volũtariũ et q̃to ẽ minꝰ volũtariũ. tãto ẽ minꝰ grarũ actiõe dignũ. sꝫ opꝰ repatiõis hũane ẽ maxie dignũ vñ grãs deo agamꝰ. ergo nullo mõ est necessariũ. ¶ Preterea ad miaꝫ dei ptinet vt pctm̃ citra cõdignũ puniat. aliq̃d de pena pcõ debita diminuẽs: sꝫ p quã rõnẽ dimittit partẽ p eãdẽ põt dimittere totã. ergo nõ est necessariũ φ p satisfactionẽ humanã nãm repauerit. ¶ Preterea eadẽ rõne dona gratis danꝰ. et debita gratis remittunꝰ. vñ sicut iudex nõ põt rẽ vniꝰ alteri dare: ita nõ põt offensam alteri factã sine pena dimittere pnceps aũt cuius sunt oia põt penas relaxare. sed deꝰ gratis dat dona hoibꝰ: nec ex hoc sequiꝰ aliqua inordiatio ergo ꝛ põt penas debitas dimittere: pcipue cũ pena ex hoc debeaꝰ: qꝛ per culpã ipe offendiꝰ. ¶ Sꝫ ↄ̃ impossibile ẽ aliq̃d esse frustra factũ a sapiente ꝛ oipotẽte et optimo artifice sed si natura hũana nõ repararet eẽt frustra facta: ergo necesse est eã reparari. ¶ Preterea impossibile ẽ aliquid esse inordinatum in vniuerso: sed si culpe humane nature non adhiberetur pena vel satisfactionis vel cõdẽnationis: esset aliquid inordinatum in vniuerso. ergo necessarium est si a dãnatione humana natura reparatur quod hoc fiat par modum satisfactionis: cum culpa p penam ordinetur.

Respondeo dicẽdũ ad pmã questionẽ φ cõgruentissimũ fuit

Congruitas reparationis humane

humanã naturam ex quo lapsa fuit reparari. Fuit eñ cõueniẽs quãtũ ad ipm deũ: quia hoc manifestat misericordia dei potẽtia & sapientia. Misericordia quidem siue bonitas: quia ꝓprij plasmatis nõ desperit infirmitatẽ potẽtia vero inquãtũ ipse oim nostrũ defectum sua virtute vicit: sapiẽtia autẽ inquãtũ nihil frustra fecisse inuenitur. Cõueniẽs etiã fuit quãtũ ad humanã naturã: quia gñaliter lapsa erat. Silr. etiam ex ꝑfectione vniuersi qđ totũ quodãmõ ad salutẽ hoĩs ordinat.

Ad primũ ḡ dõm qđ nãle dupliciter dr. Uno mõ id qđ cõsequit ex ꝑncipijs speciei: & hoc nõ mutatur per peccatũ: nec in homine nec in demone: sicut nec species. Alio modo dicitur naturale id ad quod natura est ordinata: et quantum ad hoc naturale per peccatum tollitur: quantum aufertur beatitudo: ad quã natura ordinata est: & diminuit habilitas ad ipsam: et sic natura corrupta erat: quia non poterat perueniri ad beatitudinẽ ab aliquo illius nature corrupte nisi natura reparata esset. ¶ Ad secũdũ dicẽdum qđ hoc ꝙ omnes homines nõ reparantur nõ est ex insufficientia medicine reparantis: cum sit sufficiens: quantum in se est ad reparandũ omnes qui naturã humanã habẽt vel habere possunt: sed ex defectu eorum qui reparationis effectum in seipsis impediunt sicut etiam carentia visus qui humanã naturam consequitur causatur in cecis natis ex defectu materie. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ natura angeli non tota corruerat: et iterum angelus peccans statim in malo cõfirmatus fuit: nõ autẽ homo & ideo natura humana reparari debuit. nõ autẽ natura angelica. de hoc etiã sunt plura notata supra distinc. 1. ar. 2. ¶ Ad quartũ dõm ꝙ exclusio a visione dei põt dici eterna propter duo. Aut quia in eo qui excluditur non est virtus ad finiẽdũ istã exclusionẽ: neq3 dispositio ad recipiẽdũ effectum alicuius terminãtis: et sic efficit eterna in obstinatis: qui sunt in inferno. vnde ipsi nunq3 reparabunt. Aut dicitur eterna: quia non est virtus in excluso ad terminandum exclusionẽ. q3uis sit in eo dispositio ad recipiẽdũ effectũ alicuius terminãtis. & sic hõ ꝑ pctm originale: & ꝑ pctm etiã actuale mortale meret exclusionẽ eternã q3diu est in vita ista: s3 qñ transit a vita ista: sine gratia transit efficitur eterna: ꝑm primã modũ

Ad secũdã qõnẽ dõ3 ꝙ cõgruũ etiã fuit ꝙ nã hũana ꝑ satisfactionẽ repararet. ꝑmo ex parte dei. q2 in hoc diuina iustitia manifestat ꝙ culpa ꝑ penã diluit. scđo ex pte hoĩs q̃ satisfaciens ꝑfectius integrat nõ eñ tãte glorie esset post pctm q3te erat in statu innocẽtie: si non plenarie satisfecisset: quia magis est hoĩ gloriosum vt peccatũ cõmissũ satisfaciẽdo plenarie expurget q3 si sine satisfactiõe dimitteret. Sicut etiã magis hoĩ gl'iosum est ꝙ vitã eternã ex meritis h3. q3 si sine meritis ad eam perueniret. q2 qđ q̃s meret quodãmõ ex se h3 inq3tũ illud meret. silr satisfactio facit vt satisfaciẽs sit quodãmodo causa sue purga-

Rñsio ad 1am 3 q̃stiunculã.

tionis. Tertio etiã ex parte vniuersi. vt scz culpa per penã satisfactionis ordinetur: ꝛ sic nihil inordinatũ in vniuerso remaneat.

Ad primũ igit̃ dicẽdũ ꝙ eẽ rei ꝑcedit oꝑari ipsi⁹: ꝛ ideo nõ põt eẽ qđ aliquis per suã oꝑationẽ in esse cõstituat: nec ꝙ sit aliquo modo cã suipsius: sed sicut hõ ẽ causa sue corruptionis peccãdo. ita et decẽs est vt sit quodãmõ cã sue purgationis satisfaciẽdo. ¶ Ad scđm dicẽdũ ꝙ in hoc ꝙ deus ꝑ satisfactionẽ hominẽ reparare voluit maxime manifestat̃ eius misericordia. qꝛ nõ tantũ culpã ab eo voluit remouere: sed etiã ad pristinã dignitatẽ humanã nãm integrał̃r reducere: que qđẽ dignitas ꝑpetuo in natura manet sꝫ pena ad modicũ transit: vnde magis manifestatur mĩa in ꝑducendo ad eternã dignitatẽ ꝙ̃ in dimittendo tẽporalẽ culpam.

¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ nature: put ꝯsiderat̃ in nuda cõtemplatione non est agere; sed agere est ꝑsone subsistẽtis in natura sicut igitur peccatũ nature iductũ est ex actione ꝑsone peccantis: ita opꝫ ꝙ ꝯctus ꝑsone satisfacientis ꝓ natura satisfaciat.

Rñsio ad 2am qstiunculam

Ad tertiã qõnẽ dicẽdũ ꝙ reꝑatio humane nature a deo facta est. vñ põt dupl'r cõsiderari. s. ex parte dei: et ex ꝑte ipsi⁹ nãe reparãde. Ex ꝑte aũt dei põt attẽdi triplex necẽitas vna ẽ necẽitas coactõis ꝛ hec respectu nulli⁹ põt deo attribui: qꝛ nõ põt in eo aliqđ violẽtũ esse. neqꝫ extra naturam: cũ sit immutabilis: vt dicit phs. 5. Metaph. Alia necessitas est absoluta. ꝛ hec qđẽ cadit in deo respectu ipsorũ que in ipso sunt que. s. naturã suã cõsequũtur: qꝛ ipossibile est ea aliter se hẽre sicut necessariũ est deũ eẽ vel eẽ bonũ ꝛ alia hmõi: sed hec necessitas nõ est dei respectu alicui⁹ effectus. qꝛ non agit ex necessitate nãe. sed ex liberalitate voluntatis. Tertia necessitas est ex suppositiõe: non quidẽ finis. qꝛ nõ est dubiũ qn deus ad aliquẽ finẽ posset inducere multis alijs vijs. etiam ꝙ̃ illis que mõ determinate sunt ad finem aliquẽ: sed ex suppositione alicui⁹ qđ est in ipso scꝫ ꝑscientie vł voluntatis q̃ mutari nõ possunt: ꝭꝫ quẽ modũ dicitur ꝙ necessariũ est ꝑdestinatũ saluari. et hec dr̃ necessitas imutabilitatꝭ a qbusdã. ꝛ per hũc modũ necessariũ fuit ex ꝑte dei humanã naturaꝫ reparari. qꝛ ipse ꝓuiderat ꝛ ordinauerat reparandã: sed hec necessitas: vt dictum est: est necessitas cõditionis nõ absoluta: siue cõsequẽtie nõ cõsequẽtis. Et sił'r ex parte hominis põt cõsiderari triplex necessitas vna necessitas absoluta q̃ est respectu eoꝝ q̃ nãliter hoi insunt. sicut hoiem necessariũ est esse risibilem et alia hmõi: ꝛ sic nõ ẽ necẽiũ hũanã nãꝫ reparari: qꝛ reꝑatio non sequitur ex principijs nãlib⁹. Alia ẽ necẽitas coactiõis: ꝛ hec quidẽ est respectu eorũ que hõ maiori virtute coactus facit ꝛ inuoluntarius simpl'r vel ꝭm quid ꝛ talis necessitas nõ fuit i nã humana respectu reꝑationis: qꝛ de⁹ ad virtutẽ nõ cogit. Tertia vero necẽitas est ex suppositiõe finis: sicut necẽiũ est hoi habere nauẽ si debet ire vltra mare: et hac necessitate necessariũ fuit humanã naturam

aurea vba.

reparari: si. s. ad visionem dei ad mitti debuit.

Ad primu̅ ꝙ dõz ꝙ nõ ois necitas est coactionis vt pꝫ ex dictis. et idõ in ꝓcessu est fallacia cõsequẽtis. ¶ Ad 2m dõm ꝙ necessitas q̃ est ex suppositiõe volũtatis i̅mutabilis aliqd volẽtis non mi̅nuit rõnẽ volũtarij. sꝫ auget tãto magis q̃ntũ ponit firmi⁹ inherẽs volito vt moueri non possit.

¶ Ad tertiũ dõm ꝙ q̃ntuꝫ est de potẽtia dei de⁹ posset pctm̃ absq̃ oi pena dimittere: nec iniust⁹ esset si hoc faceret. sꝫ q̃ntũ est ex parte illi⁹ q̃ peccauit fm ordinẽ quẽ nũc de⁹ iposuit reb⁹: nõ põt pctm̃ cõgrue sine pena dimitti. Nec seqr ꝙ si cõgrue ps pene dimittit: ꝙ ẽt cõgrue tota dimittit pp duo. pmo qr effectus hꝫ aliqd et ab agẽte et a recipiẽte: vñ sicut in collatiõe diuinoꝝ donoꝝ donũ ex parte dãtis eleuat recipiẽtẽ supra statũ suũ: ex pte aũt recipiẽtis ẽ infra modũ quo deus influit. Ita in remissiõe pctõꝝ opꝫ ꝙ sit aliqd ex pte mie remittẽtis vt aliqd de pena debita dimittat: et aliqd ex pte recipiẽtis: vt scꝫ in aliquo puniat. Secũdo qr remissio pene q̃ fit alijs hoib⁹ p̃cipue pene satisfactorie: fundatur supra virtutem satisfactoriã xp̃i que supabũdauit ad amouẽdas oẽs penas q̃ntũ in se fuit: vñ opꝫ ꝙ particulata satisfactio fũdet supra satisfactionẽ xp̃i cõdignã sicut impfectum in quolibꝫ genere oꝛit ex pfecto. ¶ Ad q̃rtũ dõm ꝙ in eo cui de⁹ dat sua dona gratis non est aliqd quod donis illi⁹ repugnet faciẽs collationem donorũ indecentẽ: sed in eo qui peccauit est aliqd qd repugnat impunitati. et ideo ex pte creature non est simile.

¶ Utrũ aliqua pura creatura potuerit satisfacere p hũana nã

Ad secundũ sic pcedit. vr ꝙ aliqua pura creatura satisfacere poterat p hũana nã sicut em̃ p peccato debet satisfactio. ita p bñficio debet gratiarum actio: sed sufficit deo grãꝝ actio q̃ntũ hõ põt sibi reddere ẽt si non sit suis bñficijs eq̃lis: qr vt dicit phs. 8. Ethi. scdm potentiã famulans hõ dijs et patrib⁹ videt iustus eẽ: q̃uis ad equalia nõ possit: ergo videt ꝙ sitr sit sufficiens satisfactio quã hõ põt reddere ad expiãdũ pctm̃ ¶ Preterea bonũ est potẽti⁹ ad agendũ q̃ȝ malũ: qr malũ agit virtute boni: vt dicit Dio. 4. cap̃. de di. no. sꝫ vna pura creatura potuit p actum malum totã humanaꝫ naturam inficere: ergo multo fortius potest p vnum bonum actũ p tota hũana natura satisfacere vna pura creatura. ¶ Preterea magne crudelitatis videt esse in dñ̃o vel iudice exigere ab aliquo plus quã possit: sed a deo longe est ois crudelitas. ergo nõ requirit ab aliquo plusq̃ȝ possit; ergo satisfactionẽ quã deus ab hoie requirebat pur⁹ homo facere poterat. ¶ Preterea natura nõ repat nisi in indiuiduis vt supra dictum est. sꝫ vn⁹ hõ est ita bonus sicut humana natura q̃ est in ipso. ergo vnus hõ satisfacere poterat pro natura hũana que est in ipso: et oẽs p humana natura in omnib⁹ indiuiduis existente. ¶ Preterea natura an

gelica est supra humanã: sed qd melius est põt accipi p recõpensatione min⁹ boni: ergo angel⁹ poterat p hũana nã satisfacere
¶ Sed contra ille solus reparare potuit q̃ potuit cõdere: sed solus deus humanã naturã cõdere potuit: ergo ipe solus potuit reparare: ergo ad hoc ꝙ naturã aliquis satisfaciendo repararet: oportuit qd esset deus.
¶ Preterea hõ in instãti sue ꝯditionis tante erat dignitatis qd nulli creature debitor erat rõne sue beatitudinis. sed est debitor et obnoxius rõne sue beatitudinis ei qui ipm ad beatitudinem reparauit: ergo si p aliquã purã creaturam facta esset reparatio nõ eẽt hõ reddit̃ pstine dignitati. ¶ Preterea nullus p alio reddere põt qd p seipso debet: sed quelibet creatura totum qd est deo debet: ergo nulla pura creatura potest pro alia sufficienter satisfacere.

Misterĩu reparationis p̃cħre tractatur.

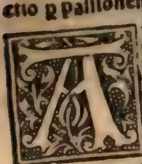
Respõdeo dõm ꝙ sicut dictum est oportebat ꝙ pro pctõ hũane nature fieret cõdigna satisfactio tum qr aliter homo nõ restitueretur pristine dignitati: tũ qr est cõueniens esse vnũ pmũ in gñe satisfactionis pfectum supra qd oẽs alie imperfecte satisfactiones fundent̃. Ad hoc aũt ꝙ satisfactio esset condigna oportebat ꝙ haberet virtutem infinitam: quia pctm̃ p quo fiebat satisfactio infinitatẽ quẽdã habebat ex tribus. Primo ex infinitate diuine maiestatis inquantum offensa fuerat p contẽptum inobedictie. quãto eñ maior est i quẽ peccat̃. tãto ẽ grauior culpa. Scdo ex bono qd p pctm̃ auferebat̃ qd est infinitũ. s. ipe de⁹ cui⁹ pticipatione fiũt hoies btĩ. Tertio ex ipsa nã q̃ corrupta erat: q̃ qdã infinitatẽ quandã hz: inq̃tũ in ea pñt supposita in infinitum multiplicari. Actio aũt pure creature nõ põt habere infinitam efficatiã: et iõ nĩa pura creatura poterat sufficienter satisfactionẽ facere.

Ad primum ergo dõm ꝙ impossibile est vt hõ ad hoc pducatur vt semp deo debitor non sit gratiarũ actionis: q̃si ab eo habẽs totũ qd est: iõ non exigit̃ in gratiarũ actione vt sit equalẽs donis pceptis; sz possibile ẽ hominẽ eẽ i tãta dignitate q̃ta fuit in statu innocẽtie: et iõ ad perfectam repationẽ: per quã totum repatur qd repari põt reqrit̃ qd satisfactio sit equiualẽs culpe.
¶ Ad scdm dõm qd comparando bonũ ꝛ malũ ad effectus ei⁹ proportionabiliter rñdentes bonum potẽti⁹ est q̃ malũ: quia bonũ agit virtute sua: malũ autem non nisi p virtutem boni: sed tñ homo põt facilius in actũ malũ q̃ in actũ pfecte bonũ: qr plura reqrunt̃ ad bonũ q̃ ad malum qd ex vno singulari defectu contingit: et ideo prius hõ potuit in actũ malũ: qui erat pportionatus ad corrũpendũ totã hũanã naturã: nõ aũt potuit in actum bonũ ita pfecte ꝙ esset pportionatus ad reparationẽ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ esset crudelitas in dño exigere plus q̃ possit: nisi cũ hoc etiam seruo detur vnde soluere possit qd exigitur. vnde in hoc maxime eius misericordia cõmendat̃ ꝙ ab hoie pfectaz satisfactionem exigit vt pfecte re-

pareť: ꝛ q2 hoc ꝑ se non poterat ei filiũ suũ q̃ posset dedit. ¶ Ad quartũ dõm ꝙ ꝯ̃uis nã non sit corrupta nec reparatione indigẽs nisi ẜm ꝙ est in ꝑsona: tñ aliqua corruptio debeť nature non ẜm ꝙ est determinata in hac persona: sed ẜm hoc ꝙ est in oĩbus illis q̃ per viciatã originẽ ab adã hũanã naturã acceperũt: vñ pro ista cõi corruptione nõ põt vnus solus satisfacere. nec etiã simul omnes: q2 natura excedit ẽt illos oẽs q̃ nãm humanã hñt: cuȝ ad plures se extendere possit. ¶ Ad quintũ dõm ꝙ angelus ꝯ̃uis sit hoĩe superior q̃tũ ad nãm: non tñ quãtũ ad gloriam in q̃ eq̃les angelis erimus: ꝛ ideo angelus ad gloriã non potest humanam naturam reparare. Et etiã cum sit creatura q̃cq̃d põt deo debet

Nã viciata est in supposito.

¶ Utrum debuerit fieri satisfactio ꝑ passionem christi.

Ad tertiũ sic ꝑcediť. videť ꝙ satisfactio nõ debuit fieri ꝑ passionẽ xp̃i minus eñ pcĩn non expiať ꝑ maius: sed magis aggrauatur: sȝ maius fuit pcĩn occidẽtiũ xp̃m q̃ comestio pomi vetiti qua nã hũana corrupta ẽ. ꝗ corruptio hũane nãe nõ põt expiari per passionẽ xp̃i. ¶ Preťea nihil corpale est equalẽs rei spũali. sȝ vita xp̃i quã ꝑ passionẽ xp̃s dedit fuit vita corpalis: ergo nõ fuit sufficiẽs ad recõpensandum vitã spũalem q̃ per pcĩn amissa erat. ¶ Preterea pcĩn õmi hominis per qδ natura hũana corrupta est: fuit pcĩn supbie. vt in 2°. li. dis. 22. dictũ ẽ: sȝ maior fuit hũilitas xp̃i in assumptione humane nature: q̃ñ exinaniuit semetip̃m formaȝ serui accipiens q̃ supbia ade. ergo ex ip̃a assũptione hũane nature sufficiẽter fuit satisfactũ ꝓ peccato hoĩs: ꝛ ita nõ fuit cõueniẽs ꝙ xp̃s pateret. ¶ Preterea Ber. dicit ꝙ vna gutta sanguis xp̃i fuit sufficiens p̃ciũ nr̃e redẽptionis. sed aliq̃d de sanguine xp̃i effusuȝ est in circũcisione: ergo nõ oportebat ꝙ vlteriꝰ patereť. ¶ Preťea tanta põt eẽ cõtritio in nobis peccantibus ꝙ totũ pcĩn dimittiť: ꝛ q̃tũ ad penã ꝛ quãtũ ad culpã: sed in xp̃o ab instanti sue conceptiõis fuit ꝑfectissima charitas q̃ cõtritioni vim tribuit expurgãdi peccatũ. ergo xp̃s ab instãti sue cõceptionis sufficiẽter satisfecit ꝓ oĩbꝰ peccatis nr̃is: ꝛ ita nõ oportuit ꝙ ꝑ passionẽ mortis satisfaceret. ¶ Preťea pena q̃ d̃s puniť q̃titatẽ accipit q̃tũ ad virtuteȝ satisfaciendi ꝛ ex cõditiõe patiẽtis. sȝ xp̃s inq̃tũ deꝰ est ꝛ hõ hȝ infinitã dignitatem: ergo q̃libet pena quã sustinuit. s. fames sati gatio: ꝛ hmõi fuit sufficiens ad satisfaciendum ꝓtoto humano genere. ergo nõ oportuit ꝙ mortẽ patereť. ¶ Sed contra. Heb. scdo. Decebat eum per passionem consumari. ¶ Preterea homo erat debitor mortis; ergo si debuit pro aliis satisfacere recõpensando oportuit ꝙ ip̃e mortẽ quam non debebat exolueret. ¶ Preterea christus non solum debuit hostem vincere: sed etiã exemplum vincendi nobis dare ergo debuit in diffi cillimis victor existere: sed difficillimuȝ est mortem sustinere: ergo debuit ꝑ passionẽ mortis nos libare.

copiosa apd̃ xp̃ȝ redẽptio

Respondeo dicendum: quod christi satisfactio fuit nō pro vno hoīe tm̄: sed pro tota hūana natura. vnde duas ɔditiōes cōcernere debuit vt esset vniuersalis respectu oīū satisfactionū quodāmō. et vt eēt exemplaris oīm satisfactionum particularium. Uniuersalis autē erat non per predicationē de multis: quasi per mltas particulares satisfactiōes multiplicata: sed habens virtutē respectu oīū. vnde nō oportebat quod ipse omēs penas quę ex pctō qualicumque mō cōsequi possent assumeret in seipso: sed illam ad quā oēs ordinātur. et quę continet in se virtute omēs penas: quamuis non actu. Finis aūt oīm terribiliū est mors: vt dicit phūs 3. Ethi. et ideo per passionē mortis debuit satisfacere. Inquantum vero fuit exēplaris respectu nostrarū satisfactionum debuit habere magnitudinē excedētē oēs alias satisfactiōes: quia exemplar dz esse pstantius exēplato: et ideo sm maximā penarū debuit satisfacere. s. mortem.

Satisfactio xpi quomodo dr vniuersalis.

Ad primū ergo dicendum quod passio christi nō fuit satisfactoria ex parte occidētiū xpm: sed ex parte ipsius patiētis qui ex maxima charitate pati voluit. et sm hoc fuit deo accepta. ¶ Ad 2m dicendum: quod vita corporalis xpi habebat quēdā infinitum valorē ex diuinitate cōiunctū: inquantum non erat vita puri hominis: sed dei et hominis. et ideo poterat esse sufficiens recōpensatio vite spiritualis: et precipue rōne charitatis eximie: ex qua offerebat. ¶ Ad tertiū dicendum: quod in peccato Ade nō solū fuit superbia: sed delectatio: et ideo in satisfactione non solū debuit esse humilitas quę in incarnatione factū est: sed etiam acerbitas doloris: quę in passiōe accidit. ¶ Ad quartum dicendum: quod quamuis gutta sanguinis quam in circuncisione fudit: esset sufficiēs ad oēm satisfactionem: cōsiderata cōditione persone. non tamen quantū ad genus pene: quia pro morte: ad quam humanū genus obligatū erat: oportebat quod mortē exolueret. ¶ Ad quintū dicendum: quod cōtritio nō tantū habet vim ex charitate: sed etiā ex dolore: et ideo ratione charitatis delet culpam: ratione aūt doloris cōputatur in satisfactione pene. ¶ Ad sextum dicendum: quod alie pene quas christus sustinuit: quamuis sufficientes essent ad satisfaciendum pro humana natura considerata conditione patientis. nō tamen considerato genere pene: quia in penis illis non continebantur omnes alie pene: sicut in passione mortis cōtinentur.

¶ Utrum fuerit possibilis alius modus satisfaciendi.

Ad quartū sic pceditur. videtur quod alius modus nō fuerit possibilis. Hebre. 2. Decebat eum per passionē consummari. dicit glo. Nisi christus pateretur homo non redimeretur. ¶ Preterea Anselmus. in libro cur deus hō. Non potuit trāsire calicem nisi biberet: non quia mortem vitare nequiuerit: sed quia aliter mundus saluari non posset: ergo videtur quod alius modus possibilis non fuit. ¶ Preterea minimum incōueniens est deo impossibile: sed incōueniēs est peccatū dimittere sine debita

satisfactione vt.dictū est. Cū igit debita satisfactio nō potuerit eē nisi per moduz istum: videtur q̄ alius modus possibilis nō fuit. ¶ Preterea fidei nō potest subesse falsum: sed antiq̄ patres crediderūt christū passurū: ergo nō potuit aliter esse. ¶ Sed cōtra. Grego.2.li.mora. Qui fecit nos ex nihilo reuocare ēt sine morte ⁊ passiōe sua nos potuit. ¶ Preterea. Luce p̄mo. Nō erit impossibile apud deū omne verbū. ergo quocūq; alio modo potuisset nos liberare.

¶ Utrū alius modus satisfaciendi fuisset conuenientior.

prima q̄stiuncula.

Alterius videt̄ q̄ alius modus fuisset conueniētior. Si eñ christus mortē subijsset naturalē: nihilo minus gen⁹ hūanū redēptū fuisset: q̄r mortē soluisset: quā nō debebat: sed hoc fuisset sine oī peccato alicui⁹: & videt̄ q̄ hic fuissz modus cōueniētior: q̄r vnūqd' q̄ modo est cōueniētius: q̄to ad ipz pauciora incōueniētia sequunt̄. ¶ Preterea diabolus nos oīno iniuste inuaserat: nec aliqd ius in nobis habebat. sed nihil est conuenietius q̄ q̄ vis vi repellatur ergo cōueniētissim⁹ modus fuisset vt p potētiā nos eripet a potestate diaboli: non redimendo. ¶ Preterea ipse venerat a demonis ptāte hoīem liberare: nō aūt a ptāte hoīs. ergo cōuenientius fuissz fuisset q̄ a demone passus fuissz q̄ ab hoīe. ¶ Preterea christus ad hoc venit vt hoīes ad se traheret. sed plures eū sequerent̄ si p viā deliciarū incessisset q̄ q̄ p viam passiōis de hoc mūdo exiuit. ergo videt̄ q̄ ille fuisset cōuenientior modus. ¶ Sed contra. super illud psal. Et nō ad insipiētiam mihi. dicit glo. Nullus conueniētior modus nostre redemptiōis fuit q̄ q̄ hō qui p supbiā ceciderat p hūilitatē resurgeret ¶ Preterea optimi est optima adducere. si igit̄ deus est optimus modum optimū nostre liberationis elegit.

Respondeo dicendū ad p̄mā questionē q̄ quantū ex parte dei est fuit alius modus nr̄e liberationis possibilis: q̄r eius potentia limitata nō est: quem si elegisset cōuenientissimus fuisset: non tñ habuisset rationē redēptionis: sed liberatiōis tantū: quia liberatio nō fuisset facta per solutionem precij. Ex parte autē hoīs nō fuit alius modus possibilis nisi quē deus ei dedit; q̄r p se satisfacere nō poterat; sed solū diuino munere. sed ex parte nostra simul ⁊ dei fuit quidē alius modus possibilis; sed nullus ita cōueniens.

Ad primū ergo dicendū: q̄ si hō alio mō liberaret̄ nō redimeret̄: q̄r redēptio sufficiētē satisfactionem importat: sed tñ alio mō liberari potuit. ¶ Ad scd̄m dōm: q̄ Ansel. loquitur quantū est ex parte nostra: supposita dei ordinatione. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ q̄uis sit incōueniēs ex parte nr̄a fm ordinē quē de⁹ reb⁹ posuit: vt pctm̄ sine satisfatiōe dimittat̄ tñ si ipse faceret cōueniētissimū esset. q̄r ipse simul cū hoc faceret aliquā cōueniētiā in re poneret. ¶ Ad quartū dōm: q̄ fides antiquoꝝ fuit de passiōe xp̄i futura p̄supposita dei ordinatiōe q̄ ita fieret ex cui⁹ suppositione passio

xpi necessitatē hz vt dictum est.

Ad secundā qstionē dōm: q quantū est ex parte nr̄a cōueniē tior modus esse nō potuit: sed tn̄ deo nō auferr potētia qn potuisset aliū modū cōueniētior ē fecisse cui⁹ potentia limitata nō est: sed hoc esset sm aliū ordinem rebus impositum.

Ad primū ḡ dicendū q christus pro oibus pctis quantū ad sufficientiam debuit satisfacere non solum p originali: sz et p actuali: p quo infligit violenta mors. Et iō vt sua satisfactio oēm comprehēderet: decēs fuit: vt morte turpissima: quantū ad gen⁹ mortis moreret. vt sic nō solū sub angelis descēderet p mortē: sz etiā sub hoib⁹ p gen⁹ mortis: quātuz ad acerbitatē sil' et turpidinem. Nec pctm̄ alioꝝ aliqd de conuenientia satisfactionis adimit: qr satisfactio non est ex passione ex parte infligentiū passionez: sz ex parte patiētis. Ad scdm dōm: q qūuis diabolus nos iniuste detineret: tn̄ nos iuste ab ipo detinebamur eius tyrannidē pp nr̄am culpā patientes. vnde ex pte nr̄a fuit congruū vt satisfaciēdo nos eripet: vt nō solū ipse iuste nos liberaret. qd esset si violētia vtereť sed etiā nos iuste liberaremur. ¶ Ad tertiū dōm: q sicut pctm̄ hois fuit cōmissum ab hoie instigante diabolo: ita etiā cōueniēs fuit vt medicina morbo responderet q xp̄s occideret ab homie suadēte diabolo. ¶ Ad quartuz dōm: q satisfactio dz esse penal': et iō vt p nobis satisfaceret oportuit q in hoc mūdo penas sustineret: r nō delicijs vtereť. ¶ Ul' dōm: q xp̄s ad hoc vēit vt a terrenis bōis: p qb⁹ hoies a deo recesserāt ad celestia nos reuocaret. et iō decuit vt terrena bona abijceret: quatenus ea cōtēnendi nobis exemplum daret.

¶ Utrum deus pater filium tradiderit ad passionem.

Ad quintū sic pceditť. videť q de⁹ pater filiuz non tradididerit ad passionē. maxima em̄ crudelitas est filiū innocentez tradere. sed xp̄s fuit innocētissim⁹: cū ergo crudelitas nō sit in deo: vr̄ q ipse xp̄m ad passionē nō tradiderit ¶ Preterea si pater xp̄m in mortē tradidit: hoc non fuit nisi qr xp̄s ex obediētia ad patrē mortuus est sed quicūq facit aliquid ex obedientia facit ex debito: ergo xp̄s debitor mortis fuit: et sic nō fuit mors eius deo gratissima: debitum em̄ diminuit de gratitudie actus. ¶ Preťa si pr̄ tradidit filiū ergo voluit eū mori. sz hoc etiaz voluerūt iudei: ergo formauerūt volūtatē suā volūtati diuine: et ita nō peccauerūt. ¶ Preťa phs dicit in. 6. Ethic. q puenire ad bonū finē per mala media ē mali cōsiliatoris. sed ɔsiliū diuinuz est optimū: ergo si ex consilio voluntatis pr̄is xp̄s eēt mortu⁹: nō eēt hoc cōsiliū expletū mediātibus malis actib⁹ iudeorū: qd tn̄ falsuz est: ergo pr̄ filiū ad passionem nō tradidit. ¶ Sz ɔ̄. Ro. 8. pro op filio suo non pepercit ꝛc. ¶ Preťea ois pena ē a deo sz passio xp̄i qdā pēa fuit. ḡ fuit a deo ¶ Utrū passio xp̄i fuerit bona.

Questiuncula. **Ulterius** videt quod passio xpi non fuerit bona: quia secundum Boetiu cuius generatio est bona corruptio est mala. sed generatio xpi fuit optima. ergo passio mortis ipsius fuit pessima. ¶ Preterea omne iniustu est malu. sed xps iniuste passus est .1. pe. 2. Tradebat aut iudicanti se iniuste. ergo illa passio xpi fuit mala. ¶ Preterea sic eadem materia non pot esse in naturalibus sub contrarijs formis: ita unus actus in moralibus no potest esse bonus et malus. sed opus iudeoru ut dr in lra fuit passio xpi: ergo cu opus iudeorum fuerit malu passio xpi no pot dici bona. ¶ Sed contra nihil est deo acceptu nisi bonum. sed mors xpi fuit deo acceptissima: quia ipse tradidit semetipm pro nobis oblatione et hostiam deo in odore suavitatis. Eph. 5. ergo passio xpi fuit bona. ¶ Preterea omne qd est ex charitate est bonu. sed christus ex maxima charitate fuit mortuus et passus. ergo passio sua fuit optima.

Respondeo dicendum ad primam qonem quod in passione xpi fuit tria considerare. Unu ex parte patientis: qui s. voluntarie passus est ex charitate. Aliud aut ex parte occidentium: qui ex iniqua volutate cu occiderunt. Tertium est ex parte ipsorum pro quibus passus est. s. effectus salutis in toto humano genere. Et secundum hoc tripliciter deus pr: imo tota trinitas eum tradidit. Uno modo preordinando passione eius ad salute humani generis. Secdo xpo homi volutate dando et charitate ex qua pati voluit. Tertio dando ptate: et no cohibendo volutate occidentium; sicut dr Jo. 19. No haberes in me potestate nisi data tibi fuisset desup

Tria contemplant in xpi passione.

Ad primu ergo dicendum quod deus pater no tradidit xpm in morte quasi cogedo ipm mori: sed dando ei voluntate bona: qua mori vellet et io no seqtur quod fuerit aliqua crudelitas in deo. ¶ Ad secudu dicedu quod xps no fuit debitor mortis ex necessitate: sed ex charitate ad homies: qua hois salute voluit: et ex charitate ad deu: quia eius volutate implere voluit: sicut dicit Matth. 26. No sicut ego volo sed sicut tu. et hoc debitu non diminuit aliquid de gratitudine actus. ¶ Ad tertiu dicendum quod conformitas volutatis humane ad divina no est simpliciter in voledo qd deus vult: sed in voledo eode modo. i. ex charitate sicut deus vult: vel ad eunde fine. vel in volendo id qd deus vult nos velle. et hoc modo iudei volutate sua divine no conformaverunt: quia xpm ex nequitia occiderunt ad impediedu salute: qua ex eius predicatione seq videbant. ¶ Ad quartu dicendum: quod facere aliquod malu propter bonu fine consequendu est mali consiliatoris. sed uti malicia alioru qua ipse no facit ad bonum finem hoc est summe sapientie.

Ad secuda questionem dicendum: quod iudiciu absolutu est de re qn consideratur ipa secundum quod est actu in reru natura existens. et hoc est qn consideratur cu oibus circustatijs que sunt in ipsa sed qn consideratur res secundum aliqd qd in re est sine consideratione alioru: illud iudiciu non est de re simpliciter: sed secundum qd. Si igitur consideretur passio secundum quod est in patiente cu oibus que circustat. s. charitate xpi et efficacia ipsius: sic est dicenda simpliciter

Rnsio ad questiunculam.

pliciter bona. Si aũt consideret ſm q̄ est passio tm̃.s. inquantuz adimit vitã nihil aliud cõsiderã do: sic est malũ i genere mali na ture: vnde dicenda est bona sim pliciter: et mala ſm quid.

Ad primũ ergo dicen dũ q̄ passio xp̄i inquantũ est corruptiõis in= ductiua sic est mala: et hoc ẽ cõ= siderare ipam ſm q̄d: sed inquã= tum est passio volita: et ad hũa= nã salutẽ ordiata: sic est optima ¶ Ad scdm dõm q̄ iniuste illata est ex pte occidẽtiũ: sed pte ipsi⁹ patiẽtis ex iustissima voluntate pcedit. ¶ Ad tertiũ dõm: q̄ op⁹ operãs iudeoꝝ est malũ simplr. sed passio q̄ est opus operatũ est quidem simpliciter bona ſm q̄ est in patiente: q̄uis possit dici mala ſm quid. ſm q̄ est in actio ne illoꝝ sicut in causa ⁊ ſʒ q̄ est corruptiua nature: et ita non est ponere contraria circa idem.

¶ Expositio textus.

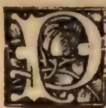
Quia sic iu stitia supat⁹ est dia= bolus.) Cõtra. iusti= tia dei nõ potest esse sine potẽtia nec ecõuerso. Dõm q̄ intelligẽdũ est nõ potẽtia tm̃. sed si etiã potẽtia tm̃ diabolum supasset adhuc esset iustitia ex parte dei liberãtis: q̄uis nõ eẽt ex pte nr̃a. (Peccãtẽ pcti auctor ilico inuasit.) Cõtra. Magis pec= cauit diabolus q̄ hõ: ergo ma= gis debuit ipse inuadi q̄ homo. Dõm q̄ ambos inuasit sentẽtia iudicis ſm culpe modũ si hoiem inuasit et pcti auctor: tum q̄ hõ illi se subdidit: tum q̄ hõ ex or= dine nãe sub angelis erat. vnde etiã homini ad exercitiũ datur.

Instã= tia cõ= tra ter tũ, dis= soluit.

(Predestiatis tm̃ effecit salutẽ.) Cõtra. Aliq̄ etiã non p̄destinati gratiã accipiũt. Dõm q̄ loquit de salute finali p quã homo ab omni malo liberatur. Hic distin guendũ est q̄ potest intelligi de ope operãte et sic malum opati sunt. Uel dõm de ope operato: ⁊ sic bonum opati sunt.

¶ Si in christo diuisio fuit i morte aĩe vel carnis a vbo.

¶ Distinctio. xxi.

Post predicta con siderãdũ est vtrũ in morte a verbo sit separata ani= ma vel caro. Qui dam putauerunt carnẽ sicut ab aĩa ita a diuinitate i mor= te fuisse diuisam. Si eñ in= quiunt aĩa media diuinitas carnẽ sibi vniuit sicut supius pretactuz est: ergo qñ diuisa est caro ab anima: diuisa est etiã a diuinitate: q̄ non po= tuit ab aĩa seiungi: per quaz verbo erat vnita: quin a ver bo diuideretur. Fuit autem diuisa i morte ab aĩa: alioq̄n vera mors ibi non fuisset: q̄ vt ait Augustinus mors quã timent homĩes separatio est anime a carne. mors autem quam non timent separatio est anime a deo. Utraq̄ ve= ro diaboli suasionibus ho= mini propinata est. Si er= go in christo homine ve= ra mors fuit: diuisa est ibi anima: ac per hoc diuini=

tas a carne Huic sue proba-bilitati addunt auctoritatis testimonium. Ambrosius eñ tractans de christi derelictione: qui in cruce voce magna clamans dixit. Deus deus meus quare me dereliquisti. ait. Clamat homo separatione diuinitatis moriturus. Nam cum diuinitas mortis ubi libera sit: vtiq ibi mors esse non poterat nisi vita discederet: quia vita diuinitas est. Hic videtur tradi q diuinitas separata sit in morte ab homine que nisi discessisset: homo ille mori nõ posset. Quod illi ad carnem referũt quam dicunt a deo separatam. Quibus respõdemus illam sepatiõez sic esse accipiẽdã sicut intelligit derelictio q illis verbis significat. Ut qd me derelinqsti. Quõ igr erat derelict⁹ a pře: cum in cruce se derelictũ clamabat Nõ recesserat deus ab homine: ita q esset soluta vnio dei 7 hoĩs. Alioqn fuit qđdã tps qñ xps adhuc viuus hõ erat: 7 nõ deus: quia adhuc viuus se derelictum clamabat nõ derelinquendũ. Si ergo illa derelictio vnionis intelligatur solutio: ante facta fuit solutio dei 7 hominis q xps mortuus esset. Sz qs hoc dicet? Fateamur igitur deum quodammõ illum hominem in morte deseruisse: q2 ptãti persequentium cum exposuit ad tempus: nõ suaz potẽtiam exercendo illuz defendit vt nõ moreretur. Separauit se diuitas: q2 subtraxit ptectiõem: sed nõ soluit vniõem. Separauit se foris vt nõ adesset ad defensionez sed nõ intus defuit ad vnionem. Si non ibi cohibuisset potentiam sed exercuisset nõ moreretur christus. Mortuus est christus diuinitate recedente id est effectum potentie in defendendo nõ exhibente. Hic est hircus a põpeyus qui altero hirco imolato in sollicitudinem mittebatur: vt legit in Leuiti. Hirci enim duo humanitas 7 diuinitas christi intelliguntur. Humanitate igitur immolata diuinitas in solitudinem abijt. i. in celum. vñ Esitius super Leuiti. In solitudinẽ i. in celũ tpe passiõis diuinitas abijsse dicit: nõ locum mutans sed quodãmõ virtutem cohibẽs: vt possent ipij cõsummare passiõez. Abijt ergo. i. vtutẽ cohibuit: 7 portauit iniqtates nras: nõ vt haberet: sed vt consumeret. Deus eñ ignis ɔsumẽs est. Ex his satis ostẽdit pmissa verba Amb. sic esse accipiẽda vt prediximus.

Respõsio ad qõnẽ.

Nota misterium.

¶ Aliã inducũt auctoritatẽ.

Liĩ quoq; auctoritatib⁹ innitunt̃ qui asserũt diuinitatez in morte recessisse ab hoĩe ɓm carnẽ. Ait enim athanasius Maledictus qui totũ hoiez: quẽ assumpsit dei fili⁹ denuo assumptũ vel liberatũ tertia die a mortuis resurrexisse nõ cõfitet̃. fiat fiat Si inquiũt denuo assumpt⁹ est hõ in resurrectiõe: quem assumpserat in incarnatiõe. deposuit ergo eum in morte. Seprata ergo fuit diuinitas in morte ab hũanitate. Quibus respõdemus ꝙ sibi sverbis assumptio talis intelligatur: q̃ sit ɓm vnionẽ nõ carnẽ tm̃ ꝫ totũ hoĩem. i. aĩaz ⁊ carnẽ denuo sibi vniuit in resurrectiõe: q᷑ nõ simpliciter hominẽ: sed totũ hoiem assumptum dicit. Totum igit̃ hominem in morte deposuit. i. animam ⁊ carnẽ. Sed q̄s nisi hostis veritatis dicat animã a verbo depositaz? Et tñ nisi hoc fateant̃: ꝙ totus hõ sit assumptus nõ pro eis facit illa auctoritas: que totuz dicit assumptum: sciẽdum est igit̃ athanasium id dixisse cõtra illoꝝ ꝑfidiã q̃ resurrectiõem xp̄i negabãt putãtes morteð tineri q̃ sol⁹ inter mortuos liber est. Jð illũ maledicit qui nõ cõfitet̃ totũ hoiez denuo assumptũ resurrexisse. i. xp̄m aiam corpi denuo cõiũtisse: ⁊ in illis duob⁹ denuo cõiunctis in resurrectiõe vere ɓm hoĩem vixisse sicut añ mortẽ. Nã in morte separata est aĩa a carne. vñ vere dr̃ xp̄s mortuus: sed neutrũ separatũ est a verbo dei.

Astruit carnem a verbo in morte separatam nõ esse.

Jcut aug. super io. doce tractãs illð verbuz. Ego pono aĩam meaz vt iterũ sumã eã. Nemo tollit eã a me: ꝫ pono eã a meipso. Potestatem habeo ponẽdi eã: ⁊ iterũ sumendi eã. Hic aĩam dicit emissaz a quo emissa est: a seipsa nõ est emissa q᷑ seip̃az nõ posuit nec verbũ aĩam posuit vel carnem. Caro em̃ aĩam posuit: sed ptãte in se manẽtis deitatis. Potentia g̊ deitatis aĩa diuisa est a carne: ꝫ neutrũ a verbo dei vñ aug. verbũ ex q̃ suscepit hoiez. i. carnẽ ⁊ aĩam nunꝙ̃ deposuit aĩaz vt eẽt aĩa a verbo sepata ꝫ caro posuit aĩaz qñ expirauit: qua redeũte surrexit. Mors g̊ ad tẽp⁹ carnẽ ⁊ aĩaz sepauit ꝫ neutrũ a verbo dei. Caro igit̃ ponit ⁊ sumit aĩaz nõ ptãte sua: sed ptãte inhabitãtis carnẽ deitatis. Hic euidẽter traditur nec aĩam nec carnez a verbo dei in morte diuisam: vt aliq̃

Respõsio.

Euangeliũ verba tractant.

mō solut a fueritvniorū aug. cōtra felicianuʒ. Absit: vt sic xps senserit, morteʒ: vt q̄tū in se estvita vitam pdiderit. Si enī hoc ita eēt vite fons aruisset. Sensit igit̄ mortē pticipatiōe humani affect⁹ quē spōte susceperat. nō nature sue pdidit potētiaʒ per quā cūcta viuificat. Sic in sepulchro carnē suā cōmoriendo non deseruit: sicut in vtero virginis cōnascendo formauit. Mortu⁹ est ergo nō discedēte vita: sicut passus ē non peunte potētia. Nemo tollit aiaʒ eius ab eo q̄ potestatem habet ponendi ꝛ sumēdi. Ecce ꝛ hic habes christum non deseruisse carnem in morte ꝛ vitā non discessisse a mortuo: ꝛ ꝙ sponte tradidit spiritum: non alius extorsit. vnde Ambro. Emisitꝫ christus spiritum: ꝛ tn̄ quasi arbiter eruendi suspendendiq; corporis emisit spm̄: nō amisit. Pendebat in cruce ꝛ oia commouebat. Sed vnde emisit? Ex carne. Quo emisit? ad patrem.

¶ Qua ratione dicit̄ christ⁹ mortuus ꝛ passus.

Recedēte ꝟo aīa mortua est caro xpi. Et q: caro mortua est mortuus est xps. Sicut enī mortuus dꝛ deus q̄ñ mortuus est homo: ita mortuus dicit̄ hō quādo mortua est caro. Separatio anime mors carnis fuit. Propt̄ carnem vero vnitā verbo q̄ mortua est dꝛ deus mortuus. ꝛ ppter carnē ꝛ aiaʒ q̄ vtraq; dolorem sensit dicit̄ deus pass⁹ cuꝫ diuinitas omnis doloris expers existeret. Unde Augu. Uerbum caro factum est: vt per carneʒ panis celestis ad infantes trāsiret: ꝛ sm̄ hoc ipsum verbum crucifixum est. sꝫ non est mutatum in homineꝫ hō in illo mutatus est vt melior fieret q̄ erat. Per id ergo ꝙ hō erat mortu⁹ est de⁹ ꝛ per id ꝙ deus erat homo excitatus est ꝛ resurrexit. Quicquid passus est homo nō potest dici non passus deus: q: deus erat homo. Nō potes dicere non esse passum iniuriam si vestis tua conscindat̄ quamuis vestis tua non sis tu. Multo magis ergo quicquid patitur caro vnita verbo debebat dici pati deus: licet verbum nec mori nec corrumpi nec mutari potuerit. Sed quicquid horuꝫ passus est in carne passus est. De hoc etiam ambrosius in tertio libro de spiritu sancto ait. Quod verbi caro patiebatur manens in carne verbum in se pro corporis assumptione

Passio xpi et corpi ascribitur.

referebat vt pati diceretur. quia caro patiebatur sicut scriptum est. Christo in carne passo. Hic docetur qua ratione deus vel dei filius passus vel mortuus dicitur nõ quia mortem senserit in quãtum deus est sed quia caro ei vnita mortua est. Secundum quam rationem dicit augustinus. Si quis dixerit atque crediderit filium dei deũ passum anathema sit. Cuius dicti causam ex qua intelligentia sumenda est aperiens in eodem subdit. Si quis dixerit quod dolorem in passione sentiebat filius dei deus et nõ caro tantum cum anima quã sibi acceperat: anathema sit. sane igitur dici potest quod mortuus est deus et nõ mortuus passus est dei filius et non passus passa est tertia persona et nõ passa. crucifixum est verbum et non crucifixum. secundum alteram naturam passus est: secundum alteram impassibilis. Unde ambrosius. Generalis est ista fides quia christus dei filius et natus ex virgine: quem quasi gigantem propheta describit eo quod biformis gemineque nature vnus sit: consors diuinitatis et corporis. Idem ergo patiebatur et non patiebatur: mouebatur et non mouebatur. sepeliebatur, et non sepeliebatur: resurgebat et non resurgebat: resurgebat secundum carnem que mortua fuerat: non secundum verbum quod apud deum semper manebat.

¶ Diuisio textus.

Postquã determinauit magister de his que xps cum humana natura assumpsit scilicet gratia et scientia et defectibus. et de his que per humanã naturã operatus est. i. de meritis ipsius. hic determinat de morte quã in humana natura sustinuit. Diuidit autẽ hec pars in duas. Primo determinat ea que ad mortẽ xpi pertinẽt. Secundo ea que ad mortem xpi cõsequuntur di. 22. ibi (Hic querit) Prima diuidit in duas. Primo inquirit vtrũ mors fuerit in xpo secundum separationem deitatis a carne. Secundo supposito quod nõ ostẽdit qua ratione xps dicatur mortuus ibi. (Recedẽte verbo.) Circa primũ duo facit. Primo mouet questionẽ. Secundo determinat eã ibi (Quidã putauerũt) Et circa hoc duo facit. Primo excludit errorẽ. Secundo veritatem confirmat ibi. (Sicut Aug. super Jo.) Circa primũ duo facit. Primo excludit probationem erroris sumptam ex rõne et auctoritate Aug. Secundo probationem sumptã ex auctoritate Athanasij. ibi. (Alij quoque) Circa primum tria facit. Primo ponit rõnem ipsarum. secundo auctoritatem que videtur pro eis facere ibi. (huic sue probabilitati.) tertio soluit ibi. (Quibus respondemus.) (Alij quoque) hic tria facit. Primo ponit obiectionẽ ex auctoritate athanasij. Secundo ostendit quod illa auctoritas nõ facit pro eis ibi (Quibus respõdemus.) tertio auctorũ

tatē athanasij exponit ibi.(Sciē dum est igit.) Hic est duplex qō. Prima de morte xpi. Scda de resurrectione eius. Questio. 1.

Circa primū queruntur tria. Primo vtrū in morte xpi fuerit separata deitas ab hūanitate. Secundo vtrū corpus xpi fuerit dissolutū vel incineratum. Tertio vtrū debeat simpliciter cōcedi q̄ xps vł filius dei sit mortuus.

¶ Utrum in morte christi deitas a carne separata sit.

Ad primum sic pcedit. Videt q̄ in morte xpi deitas a carne separata sit. Remoto em̄ medio separant extrema q̄ per mediū coniūgūtur. sed sicut in.2.di.dictū est: diuinitas ɔiūgebat carni mediāte aia: ergo sepata aia a carne separabatur etiā diuinitas. ¶ Pretea sicut in.2.di.dictū est: corpus insensibile nō est assumptibile. sed sepata aia caro remanet quoddā corpus insensibile: ergo non potuit remanere deitati vnita: cū nihil possit esse vnitū: qđ non est assumptibile. ¶ Preterea nulla res est mortua q̄ habet in se vitam: sed si deitas in morte a carne sepata nō fuisset: habuisset in se vitā: que etiam est fons indeficiens vite: ergo mortua non fuisset. ¶ Preterea vnio hūane nāe ad diuinā est per gratiā. sed corpus non est capax gratie nisi mediante aia: ergo corpus separata aia nō potest remanere deitati vnitum. ¶ Sed cōtra filius dicitur iacuisse i sepulchro: a'ls de hoc non esset fides: que hꝫ obiectū veritatē increatā. sed hoc nō dicitur nisi quia corpus in sepulchro fuit: ergo deitas a corpore separata non fuit. ¶ Preterea Leo papa dicit. Tanta fuit vnio dei et hois: vt nec supplicio posset diminui: nec morte distingui sed supplicium pati et mori corporis est: ergo corpus in morte a diuinitate non est separatum.

¶ Utrum deitas separata sit ab anima.

Ulterius videt q̄ deitas sit separata ab aīa. vtraq; em̄ mors vt dicitur in littera. s. qua separat corpus ab anima: et qua separatur anima a deo. diaboli suasu homini propinata est. sed christ⁹ in se accepit mortem: qua separatur corpus ab anima: vt a nobis excluderet quod suasu demonis in noƀ deuenit: ergo simpliciter debuit pati mortem que est separatio anime a deitate. Que- stiūcła vnica. ¶ Preterea quicūq; deponit aliquid illud a se separat. sed filius dei dicit đ seipso. Joan.10. Ego pono animam meam. ergo eam a se separauit. ¶ Preterea sicut supra.di.5.dictum est vniens est vnitum: sicut ratiōe vnionis de⁹ est homo. si igit anima esset deo vnita post mortem: posset dici q̄ de⁹ esset anima. ¶ Preterea ratione vnionis dei ad hominē est communicatio idiomatum: vt dicit Damascenus. sed anime idiomata non dicuntur de filio dei. non enim potest dici q̄ fili⁹ dei sit forma corporis. ergo nō remanet post mortē anima verbo vnita. ¶ Preterea. si esset verbum vnitum anime et corpori: cum illa sint adinuicem diuisa:

diuisa: essent due vniones verbi ad illa duo. sed ante mortē erat tm̄ vna vnio: ergo aliq̄ vnio facta est de nouo in morte xp̄i: qđ est incōueniēs. ¶ Preterea. aīa & corpus sepata fuerūt duo quidē. si ergo verbū vtriq; vnitū remāsit: vr̄ q fuerūt duo vel tria christus in morte: qr vniens est vnitū. ¶ Sed ꝯ. maior est cōiunctio aīe ad deum per vnionē in persona: q̄ que est per fruitōeʒ. sed aīa deo cōiuncta p fruitōeʒ nunq̄ ab ipso sepat: ergo multominus cōiuncta ei per vnionē in psona. ¶ Preterea. filiꝰ dei dicitur descendisse ad inferos. sed hoc non cōuenit sibi nisi ratiōe anime: ergo filius dei post mortem habuit animam sibi vnitaʒ.

Mortꝫ xp̄i mysteriuꝫ tractaᵗ

Rn̄deo dōm ad primam qōnem q corpus christi in morte nō fuit sepatum a deitate. Cuius rō ex tribus accipi potest. Primo ex pte dei: qr cum sit imutabilis ei qđ perfecte sibi cōiunctū est: incōmutabilitatē prestat: vt scʒ imutabiliter ei adhereat. Secundo ex parte ipsiꝰ assumpti: qr p mortem: quā ex obedientia patris sustinuit: nō debuit suā dignitatē amittere: sed magis clarificare. Tertio ex fine assumptionis: qr ea que post mortem ipsius circa ipsum acta sunt: salutaria nobis non fuissent nisi deitas adiuncta esset.

Ad primū ꝫ dōm q sicut supra. di. 2. dictum est: aīa quātum ad vnibilitatē corporis est mediuʒ necessitatis: qr corpus non esset vnibile nisi inquātuʒ est aīatū. sed quātum ad vnioneʒ in actu est mediū ꝯgruētie: quo remoto nō necessario vnio tollitur: vt supra. 2. dist. dictū est. & ideo qr separata aīa a corpore adhuc remāsit in corpore ordo ad animā & vnibile remāsit & vnitū. ¶ Ad scđm dicendū q q̄uis esset actu isensibile: tm̄ hoc habebat supra alia corpa insensibilia: q inerat ei ordo ad animā humanam. ¶ Ad tertiū dicēdū q deitas nō pōt esse forma corporis. Ad hoc autē q corpus sit viuū opʒ q sit aliqd viuificans formalr̄. ¶ Ad quartū dōm q corpus nō est susceptiuuʒ gr̄e habitualis: qr illa ordinaᵗ ad actꝰ spūales: qui nō pn̄t corpori cōicari. hec aūt gratia est mediū cōgruētie ad vnionē ex pte aīe. sed gr̄a vniōis que est ipsa vnio gratis facta potest esse in corpe: qr ista gr̄a ordinat ad esse in psona diuina: cuiꝰ particeps est corpus sicut & anima: ideo etiā corpus pōt remanere vnitū aīa sepata: in quo etiam manet aliquis ordo ad gloriaʒ: ex eo q fuit instrumentū anime habētis gratiā: vt dictum est: vt sic etiā habitualis gratia quodāmodo in corpus redundet vt supra di. 13. dictum est.

Gratia q̄ō est mediū in xp̄o.

Ad scđaʒ qōnem dōm q ppter easdem ratiōes aīa a verbo in morte christi sepata nō fuit: & adhuc amplius inquātum aīa imediatius et pluribus modis verbo vnitur q̄ corpus.

Ad primū ergo dicēdū q mors aīe est p̄m sepationem aīe a deo per peccatū opposita cōiūctioni que est per charitatē: quā mortem christū assumere nō decuit: sicut nec peccatū vt supra di. 15. dictū est. & ideo hec rō nō est ad

propositū. qꝛ etiā si esset sepatio perfecta aie a v̄bo ꝯtrā ad ꝯiunctionez que est in p̄sona: adhuc aīa nō esset mortua: sꝫ viua: inquātū remaneret deo p̄ charitatē ꝯiūcta. ¶ Ad 2m dōm q̄ filius dei dr̄ aīaz ponere: nō quidez a se: sed a carne: a q̄ in morte sepata fuit. ¶ Ad tertiū dōm q̄ anima nō noīat personā sed partez nature. vn̄ aīa nō est vnita v̄bo: sicut importās id in q̄ facta est vnio: sicut est de hoc noīe hō: et iō nō pōt dici q̄ fili⁹ dei sit aīa: sicut pōt dici q̄ sit hō s̄m q̄ est habēs aīaz. ¶ Ad 4m dōm q̄ sicut ea que dñr de nā hūana s̄m rōnē nature nō p̄nt predicari de filio dei: vt qd̄ dr̄ esse cōis christo ⁊ alijs hoīb⁹: ita etiā ea que p̄dicant de aīa xp̄i inq̄ntū est ps nature: nō p̄nt dici de filio dei sicut q̄ est forma vel aliq̄d hm̄ōi. Ea autē que predicātur de ipsa inquātū est q̄d subsistens p̄nt de filio dei p̄dicari: sicut q̄ descēdit ad inferos: et alia hm̄ōi. ¶ Ad quintū dōm q̄ sicut supra. di. 8. dcm̄ est: relatōes s̄m rē multiplicātur s̄m multiplicationē illorū supra que fundātur relatiōes. vnde cōtingit q̄ relatio ex parte vnius extremi est vna q̄ ex p̄te alteri⁹ multiplicat̄: sicut de illo qui vna p̄nitate ad multos filios refert: q̄ ad ip̄m multis filiationibus referunt̄. ita ēt est hoc: qꝛ ex p̄te ipsi⁹ filij dei est vna tātuꝫ: ꝯuis nō sit ex parte ipsius relatio realis sed ratiōis tantū. Ex parte autē assumptorū: que diuisa sunt: sūt due vniones in actu post mortē. ante autez erat vna in actu ⁊ multe in potētia. vnde nō oportet q̄ aliqua vnio fiat ibi de nouo: sicut nec in diuisione cōtinui fit aliq̄d de nouo: inq̄ntuꝫ id qd̄ prius erat multa potētia: vnū actu: fit actu plura. ¶ Ad sextū dōm q̄ sicut humana natura nō est ypostasis in christo: ꝯuis possit dici singulare ⁊ indiuiduū: vt supra. di. 6. dictū est. ita etiā aīa ⁊ corpus nō sunt due cōplete ypostases: sed vnite vni ypostasi filij dei ꝯuis possint dici duo singularia vel duo indiuidua. sed nō sequit̄ ex hoc q̄ christus sit duo: qꝛ neutrum illorū de christo p̄dicatur vel de filio dei.

¶ Utrū corpus christi post mortem debuerit dissolui.

Ad scdm sic p̄cedit. vr̄ qd̄ corp⁹ christi post mortē dbuit dissolui siue incinerari. Hebr. 2. dr̄. Christ⁹ debuit p̄ oīa fratribus assimilari. sed alij hoīes q̄ dñr fratres xp̄i s̄m corpus incinerant̄: ḡ ⁊ corpus christi icinerari debuit. ¶ Preterea. sicut sepatio aīe a carne fuit inflicta hoī p̄pter pctm̄ primi parētis: ita etiā incineratio: qꝛ dicit̄ Gene. 3. Terra es ⁊ in terraz ibis. sed xp̄s p̄ nobis sustinuit mortē: vt debitum nature solueret: ḡ sil'r corpus ei⁹ icinerari debuit. ¶ Preterea hūilitas ē meritū exaltatōis. phil. 2. sꝫ corp⁹ xp̄i fuit maxie exaltādū sꝫ corp⁹ xp̄i fuit maxie exaltādū: ḡ dbuit vsq̄ ad incinerationē humiliari. ¶ Pretea. oē cōpositū ex ꝯrijs nāl'r est dissolubile in cōtraria. sed corpus xp̄i fuit ex ꝯrijs ꝯpositū: qꝛ fuit eiusdē nature: cuius sunt corpora nr̄a: ergo cū incineratio nihil aliud sit q̄ꝫ resolutio

corporis ad ɔ̃ria: ex q̃bus consti tuitur: vr̃ q̃ corpus xp̃i incinera ri debuit. ¶ Preterea. aĩa nõ re-cedit a corpore q̃diu i corpore manet eq̃litas cõplexionis: que requirit̃ vt dispositio in corpore aĩato: q: per hãc dispõnez mate ria fit necessaria ad talẽ formaz sed i morte christi aĩa recessit a corpore: ergo in corpore non re-mãsit illa eq̃litas que exigit̃ ad corpoꝝ animationẽ. sed ablata eq̃litate cõplexionis vnũ ɔ̃rium supat aliud ⁊ corrũpit illud: ⁊ sic seq̃tur corpis dissolutio ⁊ incine ratio: ergo corpus xp̃i fuit corru ptũ ⁊ incineratuz. ¶ Sed cõtra. Psal. Non dabis scm̃ tuũ videre corruptionez. hoc autẽ non põt itelligi de corruptiõe mortis: q: ipse mortu⁹ fuit: ergo intelligit̃ de corruptione incinerationis. ¶ Preterea. corpi nõ debet̃ inci neratio nisi ꝑpter corruptionez fomitis. s; in xp̃o nunq̃ȝ fuit cor ruptio fomitis: q: natus ⁊ cõce-ptus fuit sine origiali: ergo cor-pus christi nõ debuit icinerari. ¶ Preterea. aĩa cõiuncta corpo ri ipm̃ seruat ab incineratõe. sed ꝟtus diuina est maior q̃ȝ ꝟt⁹ aĩe ꝫ cũ corpi xp̃i sit ɔ̃iũcta deitas: videt̃ q̃ non debuit incinerari.

Respõdeo dicendũ q̃ mors ⁊ in-cineratio ⁊ hm̃oi defect⁹ sunt pene originalis p̃cti. in xp̃o au tem nunq̃ȝ fuit originale: vnde xp̃s nõ cõtraxit hm̃oi defectus ex necessitate sue originis: q: si ne originali ɔ̃cept⁹ fuit: nec i eo fuerũt: q: ipse eẽt dèbitor eoꝝ: q: pctm̃ in eo nunq̃ȝ fuit. s; vo-lũtarie defectus hũane nature assumpsit ad cõplendũ op⁹ no-stre redemptiõis: ⁊ vt in his noꝫ

Notu-la pul hra.

bis mereret̃. Vñ cũ op⁹ redem-ptiõis esset in passiõe ɔ̃pletũ: q: dixit: ɔ̃sũmatũ est. Jo. 19. ⁊ corp⁹ sine aĩa nõ est i statu merẽdi: iõ corpus eius incineratũ nõ fuit.

Ad primũ ꝫ dõm q̃ assimilatõ illa intelligit̃ quãtum ad illa q̃ sunt de veritate nature: ⁊ q̃ȝtuz ad ea que pertinẽt ad opus re-demptõis. ¶ Ad s̃m dõm q̃ per passionẽ qua separata est aĩa a carne: remouit a nobis mortẽ ⁊ oẽs alios defectus hũane natu re q̃ȝtuz ad sufficientiã cause. ⁊ ideo nõ oportuit q̃ ad remouẽ-dum incinerationẽ corpus eius incineraret̃. ¶ Ad tertiũ dicedũ q̃ humilitas illa fuit necessaria ante opus redemptiõis: ⁊ quan do xp̃s erat in statu merẽdi: non autẽ post mortẽ vt dcm̃ ẽ. ¶ Ad quartũ dicendũ q̃ cõpositum ex cõtrarijs necessario in ipsa reso luit̃: nisi sit aliquid ꝓhibens. In christo autẽ erat aliquid prohi-bens. s. virtus diuinitatis ⁊ pu-ritas a corruptõe fomitis. ¶ Ad quintũ dicẽdũ q̃ q̃ȝuis illa tem-peries cõplexiõis que est neces-sitas ad formã aĩe fuerit amota in morte: non tamẽ inde secuta est dissolutio ⁊ putrefactio cor-poris ratione predicta.

¶ Utꝝ fili⁹ dei dẽat dici mortu⁹

Ad tertiuz sic ꝓcedit̃. vr̃ q̃ xp̃s vel fili⁹ dei nõ de-beat dici mortuus. Ea em̃ que hñt repugnãtiã itel lectuũ ad filiũ dei de eo nõ ꝑdi-cant̃. sed cũ dei fili⁹ sit vita: sicut dicit̃ Jo. 14. mortuũ esse habet repugnãtiam intellect⁹ cum ip-so: ꝫ nõ debet dici q̃ sit mortu⁹.

¶ Preterea. esse creaturā cōuenit alicui fm ꝙ est a deo. sed corrūpi fz ꝙ est ex nihilo: ꝙ magis pertinēt ad defectū creature ea que corruptionē importāt ꝙ nomē creature. sed nomē creature non dr̄ de christo: vt supra di. xi. dcm̄ est. ergo multo minꝰ pōt dici ꝙ sit mortuꝰ. ¶ Preterea. filiꝰ dei est diuina eēntia. sed nō pōt dici ꝙ dina essentia sit mortua: ergo nō dz dici ꝙ filiꝰ dei sit mortuus. ¶ Preterea. ꝯdictoria nō sunt vera de eodē. sz de filio dei vere dr̄ ꝙ est imortalis: ꝛ ꝑ ꝯñs nō est mortuꝰ: ergo non pōt dici ꝙ fuerit mortuꝰ. ¶ Preterea. illud qđ est partis nō ꝑdicatur de toto. sed mori est corpis a q̄ aīa sepat: ꝙ vr̄ ꝙ xp̄s non possit dici mortuꝰ. ¶ Sed cōtra est qđ dicit in symbolo. Crucifixus mortuus ꝛ sepultꝰ. ¶ Preterea. nullus hō dr̄ mortuus nisi ex eo qđ aīa eius a corpore sepata est. sz aīa xp̄i est a corpore sepata. ergo ipse est mortuꝰ. ¶ Pretea. sicut supra dcm̄ est redēptio non potuit ꝯueniēter fieri nisi ꝑ mortem filij dei: ergo si ipse non est mortuꝰ: videt̄ ꝙ nō simꝰ adhuc redempti: quod est hereticum.

Respōdeo dōm ꝙ sicut supra di. xi. dcm̄ est: ea q̄ solū ad naturā pertinēt simplr̄ ꝛ sine determinatiōe de xp̄o dici pñt. mors autē in nobis est fm sepationē aīe a corpore. et passio est scdm lesionem corporis: vel etiā scdm imutationē anime que sunt partes humane nature. ꝛ ideo simpliciter concedendū est ꝙ christus mortuus est ꝛ passus.

Ad primū ergo dōm ꝙ nō ē ibi aliqua repugnātia intellectus: qꝛ mors cū sit cōditio nāe refert̄ ad hūanā: vñ nō opponit̄ dine vite. ¶ Ad 2m dōm ꝙ nomē creature nō magis se hz ad nām ꝙ ad ꝑsonā. ꝛ iō nō pōt dici simplr̄ ad ꝑsonā. ꝛ iō nō pōt dici simplr̄ rōne nāe sicut supra dcm̄ est: ꝑcipue cū creatio respiciat esse qđ magis vr̄ ꝑtinere ad suppositū ꝙ ad naturā. ꝛ iō qđ magis vel minꝰ ad defectū ꝑtineat nō facit ad ꝓpositū. ¶ Ad 3m dōz ꝙ vnio nō est facta in nā sed in ꝑsona. et iō ea q̄ sunt nature pñt ꝑdicari de ꝑsona: nō aūt de alia natura. ¶ Ad 4m dōm ꝙ hec est simplr̄ ꝟa. Filiꝰ dei vel xp̄s ē imortalꝭ: ꝛ simlr̄ filiꝰ dei est mortuus: qꝛ ea q̄ sunt vtriusqꝫ nāe pñt affirmari de ꝑsona. Sed tñ hec. Christus nō est mortuꝰ. est ꝟa fm q̄d: ꝛ falsa simplr̄: qꝛ ad ꝟitatē affirmatiue sufficit ꝙ fm aliquē nāz ꝯueniat. qđ de ꝑsona dr̄. sed ad ꝟitatē negatiue oz ꝙ fm neutrā cōueniat. Vñ hec est falsa simplr̄. Xp̄s nō ē aīal: ꝛ ꝟa fm q̄d. s. fm dininā. nō est aūt incōueniēs qđ vnū ꝯdictorioꝝ dicat̄ de aliquo simplr̄: ꝛ alteꝝ fm q̄d. ¶ Ad 5m dōm ꝙ ea que sunt ptis tantū ꝛ parti nata ꝯuenire dicunt̄ de tota rōne partis. sicut hō dr̄ crispꝰ ꝑpter capillos: ꝛ ita mors que est ꝯditio corporis de ꝑsona potest ꝑdicari. Tñ sciendū est ꝙ sicut generari ē cōpositi ita ꝛ corrumpi: quāuis subiectum generationis ꝛ corruptionis sit materia. Nota vtile.

Questio. ii.

Deinde q̄rit̄ de resurrectiōe christi. Et circa hoc querunt̄ quattuor. Pⁱo de necessitate resurrectio=

nis. Secūdo de tpe. tertio de argumentis resurrectionis in cōmuni. Quarto de eis in speciali.

¶ Utrum necesse fuerit christum resurgere.

Ad primū sic pceditur. vr̄ qd nō fuerit necessariū xp̄m resurgere: quia sicut dicit Damasc. resurrectio est ei⁹ qd cecidit: et dissolutū est iterata surrectio. sed xp̄s nō cecidit p peccatū: nec ei⁹ corpus dissolutū est ergo nō debetur ei resurrectio. ¶ Preterea. Aug. dicit q̄ p verbū dei fit resurrectio aiarū. per verbū incarnatū fit resurrectio corpoꝝ. sed verbū caro factū est in incarnatōe: ergo nō fuit necessaria resurrectio neq̄ ad resurrectionē corporū: neq̄ ad resurrectionē aiaꝝ. ¶ Preterea. post vltimā ꝯsūmationē nō est aliquid necessariū. sed vltima ꝯsūmatio facta est in passiōe: q2 tunc dixit cōsummatū est. Jo. 19. ergo non oportuit q̄ postea resurgeret. ¶ Preterea. ad hoc xp̄s hūanā naturā assumpsit vt ipsā repararet. sed plena restauratio facta est in passione: q2 et ianua aperta est et liberati sumus a pctō pena et seruitute diaboli: ergo nō oportuit vt iterato corp⁹ assumeret. ¶ Sed cōtra. 1. Cor. 15. Si xp̄s nō resurrexit inanis est fides nostra. sed sine fide nō iustificamur ergo necessariū fuit christum resurgere. ¶ Preterea. Greg. dicit q̄ vitam nostrā resurgendo reparauit: ergo necessariū fuit q̄ christus resurgeret.

Respōdeo dicendū q̄ necessitas resurrectiōis christi ex trib⁹ apparet. Primo ex ipsa cōditione nature assumpte. Aia enim et corpus sunt ptes hūane nāe: omnis aūt ps ē imperfecta respectu totius: vt pz p phm in. 3. phis. vn̄ nec corpori sine aia nec aie sine corpe inest ois perfectio: quā nata sunt hr̄e. Et q2 nature assumpte debebat ois perfectio: quā ꝯtigit in natura reperire: iō ei debebat q̄ corp⁹ aie semp esset coniunctū: q̄ aūt ad tp̄s sepata fuerūt: hoc fuit propter necessitatē nr̄e redēptiōis. Scđo ex merito passiōis eius: q2 ex humilitate passionis meruit gloriā resurrectōis. tertio ex pte nr̄a: vt scz in capite gloriosa resurrectio ichoaret: que in mēbris futura erat. Et iterū vt illis qui sunt in patria nō solum sit gloria de visione diuinitatis: sed etiā de visione humanitatis glorificate in christo: q̄tū ad corpus: et q̄tū ad aiaꝫ. Resurrectio xp̄i necessaria pbatur.

Ad primū igit dicendū q̄ illa diffinitio est resurrectiōis fm q̄ in alijs hoibus inuenit. Sed resurrectio christi pōt sic pprie diffiniri. Resurrectio est corpis facti incorruptibilis ad aiam iterata vnio. ¶ Uel pōt dici q̄ q̄uis xp̄s nō ceciderit p peccatū: cecidit tñ a vita nāe p mortē. et corpus q̄uis nō sit dissolutū p incinerationē: est tñ facta dissolutio corporis et aie. ¶ Ad 2m dicendū q̄ verbū caro factū est pxima dispō ad resurrectionē nostrā: sed verbū caro factū est et a morte resurgēs. ¶ Ad 3m dicendū q̄ in morte xp̄i facta est ꝯsūmatio oiuꝫ eoꝝ q̄ exigebant ad satisfactionē: que qdē p resurre

ctionem nõ est facta:sed magis noue vite ichoatio. ¶ Ad 4^m dicendũ q̄ q̄uis xp̄s naturaꝫ nostrã ad hoc assumpsit vt eã repararet:non tñ sequitur q̄ reparata natura debeat eã vel aliquã ei⁹ parteꝫ abijcere:sed magis ppetuo tenere:sicut ppetua est reintegratio facta in nã. ¶ Uel dõm q̄ q̄uis p passionẽ pprie loquẽdo sit fcã repatio q̄tuꝫ ad amotionẽ mali:tñ per resurrectionẽ oportuit q̄ cõsummaret quantum ad promotionẽ in bono.

¶ Utrum christus debuerit tertia die resurgere.

D scdm sic pceditur. vr q̄ xp̄s nõ debuit tertia die resurgere. Caput eñ est cõforme mẽbris in nã. sed per resurrectionẽ natura repar q̄tuꝫ ad passibilitatẽ ⁊ mortalitatẽ:ergo xp̄s debuit sil' cũ alijs resurgere:⁊ non tertia die. ¶ Preterea vt dicit glo. Hebr.11.ad hoc est dilata resurrectio oiuꝫ in finẽ mũdi vt simul resurgẽtib⁹ sit maius gaudiũ sꝫ de resurrectõe nullius sci est tm̃ gaudiũ sicut de resurrectõe xp̄i: ergo ẽt ipse debuit vsq3 ad fineꝫ mũdi suã resurrectionẽ differre: ⁊ nõ tertia die resurgere. ¶ Preterea. separatio aie a corpore in christo nõ fuit facta nisi pp redẽptionẽ humane nature:sed in instãti mortis redẽptio soluto p̄cio cõpleta est:ergo debuit stati resurgere. ¶ Preterea. plus ꝯferendũ fuit christo q̄ alicui alteri hoi. sed q̄dã hoies q̄riui inueniẽtur in fine mundi:statim post mortẽ resurgẽt:ḡ multo magis christus resurgere debuit stati: ⁊ non in tertiũ diem resurrectionẽ differre. ¶ Preterea. Mat.12. dñs dicit. Sicut fuit ionas in vẽtre ceti sic erit filius hois in corde terre. sed nõ fuit in corde terre nisi quãdiu fuit mortuus: ergo trib⁹ diebus ⁊ tribus noctibus mortuus fuit: ergo non resurrexit tertia die:sed magis q̄rta vel quinta. ¶ Preterea nox ꝓ diem diuidit. sed Greg. vr dicere in omel. pasce christũ de nocte resurrexisse:sicut sampsõ de nocte portas gaze tulit: ḡ christus nõ resurrexit tertia die:immo mag̃ scda nocte. ¶ Sed cõtra. I simbolo dr. Resurrexit tertia die ſm scripturas. ¶ Preterea. Ro.6. dicit glo. Quieuit in sepulchro vna die ⁊ duabus noctibus:q2 nostrã dupliceꝫ vetustatẽ sua simpla cõsumpsit:ergo tertia die resurrexit. ¶ Preterea. cõueniens erat vt v̄itas mortis nobis manifestaret. sed I ore duorum vel trium testium stat omne verbũ:ergo cõueniẽs fuit vt tertia die resurgeret.

Respõdeo dõm q̄ sicut dcm̃ ẽ xp̄s nõ sustinuit mortẽ:q2 debitor mort̃ eẽt:sꝫ vt mortẽ nostrã sua morte dẽstrueret. Ad hoc aũt q̄ mors nr̃a destrueret duo req̄rebant. vnũ. s. vt ipse nõ debitor mortis mortẽ quã nos debebamus p nobis solueret. Aliud est vt nos virtutẽ mortis ipsi⁹ cognosceremus:vt per fidẽ mortis virtus mortis in nobis effectũ haberet. vnde nõ oportuit q̄ morte detineret nisi q̄tũ cõgruebat ad ostendẽdã mortis veritatẽ:q̄ sufficiẽter mãifestata fuit ⁊ ꝯgruenẽ p hoc q̄ 3ª die

duo ad destructionẽ mortis necia.

resurrexit: tum quia sua morte duas nr̃as mortes destruxit: vt tãgit glo. inducta. tum qꝛ cõfirmatio q̃ fit per testes ternario testiũ approbat: tum qꝛ pfectio in ternario ꝯsistit: vt dr̃ in pmo de ce. ⁊ mũ. alias etiã cõgruentias nõ difficile est assignare.

Ad primũ ergo dicendũ ꝙ alij homines debitores mortis erant: et mors in eis nõ fuit ex necessitate finis: sed ex necessitate culpe: non aũt sic est in xp̃o: ⁊ ideo non oportuit ꝙ xp̃i resurrectio vsqꝫ in finẽ mundi differretur. ¶ Vel dicendũ ꝙ illud qđ est vltimum in operatione opꝫ esse primũ in intẽtione: vñ opꝫ ꝙ resurrectionem quã in fine mũdi consequemur primo intẽdemus: intentio aũt ⁊ dirigitur ⁊ excitat̃ ⁊ roboratur ex inspectiõe alicuius exẽplaris in quo finis ẜm rem precedat. vnde sicut intentio nr̃a qua intendimus in gloriã anime: excitatur ex inspectiõe diuine glorie: q̃ est exemplar nostre future beatitudinis: ita oportuit ꝙ gloria resurrectionis in aliquo exẽplari nobis ꝑponeret̃: ad cuius cõformitatẽ tenderemus: ⁊ hoc est resurrectio christi. vnde dicit̃ Phil̃. 3. Reformabit corpus humilitatis sue configuratum corpori ⁊c. ¶ Ad secundũ dicendũ ꝙ gaudiũ de resurrectione xp̃i mouet vt exemplar ex quo dirigimur. in finem. nõ aũt ita est de alijs sanctis: ⁊ ideo non est simil̃e de christo ⁊ de illis. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ nõ solum oportebat ꝙ per mortẽ fieret redemptio: sꝫ ad hoc ꝙ redemptionis eius pticipes essemus oportuit vt veritas mortis nobis ostenderet̃: et hoc nõ fuisset si statim post mortem resurrexisset. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ mortis aliorũ hominum cognitio non est nobis necessaria ad salutẽ: sicut fides de morte christi: ⁊ iõ resurrectio nõ est similis de ipso ⁊ de illis: qui viui inuenientur in fine mundi. ¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ dies. vt in. 2. lib. di. 13. dictum est. diuersis modis accipitur. Aliqñ enim pro die naturali que ꝑtinet spacium. 24. horarũ. vnde includit diem ⁊ noctem. Aliqñ autẽ pro die artificiali: sic xp̃s fuit mortuus vna die integra. s. die sabbati ⁊ duabus integris noctibꝰ s. precedente diem sabbati ⁊ sequenti: ⁊ adhuc plus per quãdam partẽ sexte ferie: ⁊ sic loquitur glo. Ro. 6. Si autẽ loquamur de die naturali: sic accipiẽdo partem ꝓ toto fuit mortuus tribus diebus ⁊ tribus noctibꝰ. Illa eñ pars diei passionis xp̃i a nona: et deinceps cõputatur pro tota die naturali cuius est pars. vñ computat̃ pro vna die artificiali ⁊ ꝓ vna nocte. similr̃ nox post sabbatũ cõputatur ꝓ tota die naturali sequente: ⁊ sic computat̃ ꝓ vna die ⁊ vna nocte artificiali: quibus si ꝯiungatur vna dies integra. s. dies sabbati: ⁊ vna nox integra. s. nox pcedens: inuenit̃ ꝙ christus fuit mortuus tribus diebus ⁊ tribꝰ noctibus. ¶ Ad sextũ dicendũ ꝙ christus creditur resurrexisse in sepulchro qñ adhuc ẽ lux tenebris permixta: ⁊ ideo aliquando dr̃ resurrexisse in die: ⁊ aliquando in nocte.

Triduum christi ostenditur.

¶ Utrum christus debuerit probare resurrectionem suam argumentis.

Ad ter-
tiū sic pcedit.
dicit' q xps re
surrectionem
suā argumen
tis pbare non
debuit. Amb. eni dicit. Tolle ar
gumēta vbi fides q̄rit'. s3 d resur
rectiōe q̄rit' fides. g argumenta
fieri ad resurrectionē nō debēt.
¶ Preterea. aut argumenta illa
fuerūt sufficiētia ad pbandū re
surrectionē aut nō. si nō: hoc vr
in iperfectionē inducētis argu-
menta redūdare. Si aūt fuerūt
sufficiētia ꝛ argumētū sufficiens
facit sciaz vel cognitionē q̄ non
stat simul cū fide q̄ est de nō ap
parētib9: videt' q euacuauerūt
fidē: ꝛ abstulerunt meritū eius.
¶ Preterea. sic est fides d resur
rectiōe: ita ꝛ de aliis articulis. s3
ad alios articulos nō idurit ali
qua argumēta pbātia: ergo ne-
q3 ad resurrectionē inducere de
buit. ¶ Preterea. argumenta ex
quib9 ꝯriū vr sequi poti9 cōfun
dūt intellectū q3 elucidāt. sed in
argumētis a xpo ostēsis q̄si ꝯtra
ria innuebant'. p hoc. n. q come
dit ostendebat in se animalē vi-
tā. per hoc aūt q ianuis clausis
intrauit ostēdit spiritualē vitaz
ergo vr q argumēta incōgruen
ter adducta fuerint. ¶ Preter-
ea. sicut subtilitas ē de gloria re
surrectiōis: ita ꝛ claritas: s3 xps
gloriā resurrectiōis solū p subti
litatē pbauit: qn intrauit ad di
scipulos ianuis clausis: ergo vr
qd insufficiēter ostenderit.

¶ Sed ꝯ. est quod dr Act. i. Pre
buit seipz viuū post passionē suā
in multis argumētis. ¶ Preter-
ea. apli debebāt eē testes resur-
rectionis: s3 nullus pōt eē testis
idone9 eoꝝ de q̄b9 certitudinez
p visuz ꝛ auditū nō h3: ergo vr
q ipse eis argumēta pbere de-
buit q̄b9 certificarent' de sua re-
surrectōe. ¶ Preterea. magis ne
cessariū erat q apli haberēt fidē
de resurrectiōe q3 alii homines:
q2 ipsi erāt q̄ fidē pdicare debe-
bāt: sed aliis hoib9 facta ē fides
de resurrectiōe xpi per argumē
ta miraculorum. Marci. vl. Ser
monē confirmante sequentibus
signis. ergo aplis per argumen
ta aliqua fides de resurrectiōe
fieri debuit.

Respōdeo dōm q si-
cut dicit
Dio. i. c. ce. ie. lumen diuinū non
recipit' in nobis nisi fm nostraz
pportionē. fides aūt causatur in
nobis ex influentia diuini lumi
nis: ꝛ iō o3 q istud diuinū lumē
f3 nostrā pportionē in nobis re
cipiatur. Cognitio aūt nr̄a natu
raliter ex sensu orit': ꝛ per princi
pia rōnis pcedit. vn̄ l3 illa que fi
des tenet sint supra rōnez ꝛ sen
suz: inq̄tū sunt fidei subiecta: ra
tione cui9 exigit' ad eoꝝ cogni-
tionē q infundat' alti9 lumen fi-
dei. s. tamē ex pte nostra fuerunt
aliqua adminicula fidei exhibē
da. Attendit' autē triplex grad9 in credendo. Primus est vt ali- quis rōnē transcendēs his q̄ nō videt nec sensu nec rōne assenti re paratus sit: et sic adminiculā tur fidei miracula que ex eo q humana ratiōe non cōprehen- dunt' ostendūt aliq̄d supra ratio nē esse ei incōprehēsibile. Secū dus gradus est vt homini ea q̄ credenda sunt determinent'. Et q2 fides non innitit' nisi veritati prime: inde est q q̄tū ad hoc ad

Grad9 triplex in cre- dendo

miniculatur fidei auctoritas: p quā ostendit diuinitus eē dictū Tertius gradus est vt fidē quā hȝ alijs testificet: ꝛ quantuȝ ad hoc requirit sensibilis cognitio eorū q̄ testificāda ꝛ sunt al's nō esset idoneū testimoniū. Primū gradū ascendūt qui de nouo ad fidē cōuertūtur. ꝛ ideo signa infidelib⁹ data sunt. i. Corint. 14. Scdm aūt gradū ascendūt q̄ in fide instruēdi sunt: ꝛ iō eis ex auctoritate fides ɔfirmat: sed apli testes nō fuerūt fide ꝛ iō pri⁹ inducti sunt ad credendū p miracula: sicut dicit Jo. 2. hoc initiū signorū ꝛc. postea instructi sunt p auctoritatē: vt pȝ in discipulis euntib⁹ in emaus. Lu. vl. Et deinde p visibiles apparitiōes idonei testes effecti sunt. i. Jo. i. Quod vidim⁹ ꝛ audiuim⁹. Sed qꝛ ad resurrectionē cū sit quedā mutatio exigitur ꝙ idem sit qḋ de vno extremo ad aliud transiuit: ideo dn̄s duo per apparitiones pbare voluit. i. identitatem resurgētis: ꝛ conditionē resurrectionis. Conditionē autē resurctiōis probauit q̄ntū ad tria. scȝ q̄ntū ad veritatē vite per hoc ꝙ cum eis locutus est. Similiter quātū ad veritatē corpis: p hoc ꝙ eis se palpabilē pbuit: ꝛ q̄ntū ad gloriā p hoc ꝙ ianuis clausis intrauerit. Identitatē etiam pbauit Et q̄ntū ad naturā p hoc ꝙ comedit: ꝛ q̄ntū ad psonaȝ per hoc ꝙ se eis visibilē pbuit in eadem effigie in qua pri⁹ eū solliti erāt videre: ꝛ q̄ntū ad accidentia p hoc ꝙ eis cicatrices ōdit

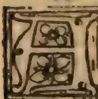
Notula pulchra.

Ad primum ergo dcm̄ ꝙ intentio Ambr. est dicere ꝙ fides nō assentit alicui vel dissentit ppter argumenta: sed ppter veritateȝ primā: non autē quin possint induci adminiculantia fidei argumenta. ¶ Ad 2ᵐ dicēdum ꝙ argumēta illa sufficienter pbabant illud ad qḋ pbandum inducebant: vt dictum est sed fides non est directe de illo quod pbabatur sicut de obiecto: sed de diuinitate q̄ probari non potest homini in via. vnde thomas: de quo dictū est. Quia vidisti credidisti: vidit ꝛ deū cōfessus est: ꝛ ppter hoc argumenta illa ex suppositione fidei pcedebāt: ꝙ. s. homo ille in quo nature veritas vel aliquid hmōi ostendebatur esset deus. vnde non tollebatur neqȝ meritū neqȝ ratio fidei. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ articuli fidei quidaȝ sunt de diuinitate tantū: ꝛ isti non possunt ad sensum probari: sed vel per miracula. vel per auctoritates: ꝛ sic probati sunt quidaȝ autē sunt de humanitate vnita diuinitati: ꝛ isti etiā ad sensuȝ omnes pbati sunt: sed quia passio ꝛ ascēsio in seipsa visa est. resurrectio aūt non: ideo signa resurrectiōis visibilr ostendi oportuit ex quib⁹ ɔferēdo ad veritatē resurrectionis pueniret: ꝛ pp hoc ista pbatio dicta ē argumētatiua: nō aūt pbatio ascensiōis vel passiōis. ¶ Ad quartū dcm̄ ꝙ nō erāt in argumētis aliquę cōtrarietates: qꝛ comestio referebatur ad naturā: ꝛ introire ianuis clausis referebat ad gloriā: ꝛ ita nō erat respectu eiusdem. ¶ Ad 5ᵐ dcm̄ ꝙ in alijs corpib⁹ ēt ƀm naturā inuenit claritas ꝛ ipassibilitas sicut in corpib⁹ celestib⁹ sed subtilitas in nullo naturali corpe inuenit. agilitas aūt ōdi

Subtilitas i nullo corpe nālr inuenit.

visibili' nõ põt: q' sensus ꝑticularis est. agilitas aũt est vt possit vbicũq; velit moueri. Et preterea loca multũ distantia videri nõ põt. Et iterũ q' simile agilitati in radio solis inuenit. Vñ dñs ꝙ discipulis eũtib' i emaus agilitatẽ demõstrauit in hoc ꝙ ab oculis eoꝝ statim euanuit. Luce. vlt.

¶ Utrũ argumẽtũ sũptũ ex visibili appitiõe fuerit cõueniens.

Ad quartũ sic ꝓcedit. vr̃ ꝙ argumẽtũ sumptũ ex visibili appitiõe nõ fuit ꝯueniẽs: q' ad veritatẽ resurrectiõis exigit ꝙ sit verũ corp' humanũ qd' resurgit: sz angeli q̃ nõ hñt ꝟa corpa hũana apparuerũt multis in ve. tes. ergo ꝑ appitionẽ visibilẽ nõ ondit ꝟitas resurrectõis. ¶ Preterea. oẽ corp' vr̃ ſ͞z formã quẽ hz: sz forma corporis xp̃i ẽ forma glĩosa: si ergo appuit eis in forma gloriosa ipz viderũt: sz claritas gloriosi corporis nõ est ꝓportionata oculo nõ glorificato: cũ sit maior claritate solis: ergo xp̃s a discipulis videri nõ potuit. ¶ Preterea. discipuli eũtes in emaus viderũt eũ in effigie: peregrini: aut ergo illa effigies erat in eo ſ͞m ꝟitatẽ aut erat tm̃ in oculis videntiũ si erat in corpe xp̃i: cũ in eo eẽt effigies: ꝓpria: tũc duẽ effigies erãt simul in vno corpe qd' est ipoĩe. Si aũt erat tm̃ in oculis videntiũ: ergo erat p̃stigiosa appitio: sz ea q̃ p̃stigiose apparẽt nõ demõstrãt veritatẽ rei: ergo ꝑ hoc non poterat demõstrari veritas resurrectionis

¶ Sz ꝯ. inter oẽs sensus maiorẽ certitudinẽ facit visus. vt dr̃ in p° meth. sed apl'i qui erãt, testes resurrectiõis debebãt hr̃e certissimã fidẽ de resurrectione: ergo dbuit eis fieri arg^m ex visu ¶ Preterea. hoc ꝓbꝫ p id qd' dr̃. i. Jo. i. Qd' vidim' ꝛ audiuim' ꝛc.

¶ Utrũ xp̃s debuerit se palpabilẽ exhibere discipulis.

Ulterius vr̃ ꝙ nõ debuit seipsũ palpabilem exhibere palpabile eñ incorruptibili ꝯriũ ẽ vt dicit gre. sz ꝯria nõ põt eẽ in eodẽ. cũ ꝗ corp' xp̃i eẽt incorruptibile vr̃ ꝙ nõ dbuerit ipz palpabilẽ exhibere. ¶ Preterea. dr̃e tãgibiles sunt calidũ ꝛ frigidũ ꝛ hmõi ꝯria: sz in glĩficatis corpib' non erũt hmõi ꝯrietates: vt dr̃: nec ẽt in elemẽtis post mũdi inouationẽ. ꝗ corp' xp̃i palpari nõ potuit ¶ Preterea. hoc solũ palpabile ẽ qd' ẽ resistẽs tactui: ꝛ cui tact' resistit. vñ aer q̃uis sit tãgibilis nõ tñ ẽ palpabilis: sz corpi xp̃i ñ resistebat aliud corp': q' ianuis clausis itrauit: ergo palpari nõ potuit. ¶ Preterea spũs angeli vel demonis possꝫ assumere corpus solidũ: qd' palpari posset: ꝗ ꝑ palpationẽ nõ sufficiẽter ꝓbat ꝟitas corpis. ¶ Preterea. alij sẽsus sunt magis spũales q̃ tact' ꝗ magis ꝑ eos debuit veritatẽ resurrectiõis ꝓbare q̃ ꝑ tactũ.

¶ Sz ꝯ. Lu. vlt. palpate ꝛ videte ꝛc. ¶ Preterea. iter alios sensus hõ certissimũ hꝫ tactũ: vt dr̃ in. 2. d' aĩa. cũ igit cognitio resurrectiõis debuerit eẽ certissima in apl'is: ꝑ tactũ dbuit eis ondi.

¶ Utrũ debuerit ꝓbare suã resurrectionẽ ꝑ cicatrices.

Ulterius vr̃ ꝙ non debuerit ꝑ ci-

p^a que stiũcu la.

2ª que stiũcu la.

catrices suã resurrectionẽ pba re: qꝛ per suã resurrectionẽ xp̄s nostrã demõstrauit: sꝫ a resurgẽtib⁹ oīs corruptio remouebit cũ igit cicatrix sit q̄dã corruptio: vr̄ q xp̄s p cicatrices suã resurrectionẽ pbare nõ d̄buit. ¶ Preterea. stat⁹ resurgentiũ est stat⁹ imutabilitatis: ergo xp̄s in seipso nõ debuit demõstrare nisi qđ sp in se futurũ erat: sꝫ cicatrices nõ sp in xp̄o debebãt remanere: qꝛ dicit Dam. q tm̄ ſm dispẽsationẽ in xp̄o fuerũt: ergo cicatrices oñdere nõ debuit. ¶ Preterea. Iero. dicit ad Marcellaꝫ. q nõ meret tãgere xp̄m q̄ resurrectionẽ ei⁹ nõ credit: pp qđ dictũ est magdalene. Noli me tangere Jo. 2°. Sed thomas resurrectionẽ nõ credebat: ergo xp̄s cicatrices vulnerũ ei palpabiles exhibere nõ debuit.

Tuba leonis ¶ Sꝫ ꝯ. Leo papa. Quis dubitet a mortuis rediisse saluatoreꝫ cui⁹ p̄ntiã agnouit ocul⁹: attrectauit man⁹ digit⁹ pscrutat⁹ est q̄ cũ oẽꝫ dubitationẽ sue resurrectiõis auferre debuerit: vr̄ q cicatrices digito pscrutãdas p̄bere debuit. ¶ Preterea. decet victorẽ isignia sue victorie: ꝛ h̄re ꝛ oñdere: sꝫ sicut dicit Aug. in li. de ci. dei. cicatrices vulnerũ xp̄i fuerũt victorie sue indicia. ergo decuit vt eas haberet ꝛ oñderet.

¶ Utrũ p comestionẽ debuerit pbare suã resurrectioneꝫ.

3ª questiũcula. **Ulterius** vr̄ q nõ debuit p manducationẽ suã resurrectionẽ oñdere. comestio eñ spectat ad vitã aialẽ: sꝫ p resurrectionẽ nõtrã situr ad vitã aialẽ. vt dicũt sarraceni ꝛ iudei. ergo xp̄s per comestionẽ resurrectionẽ pbare nõ debuit. ¶ Preterea. cib⁹ comestus cõuertit in corp⁹ comedẽtis: sed in corp⁹ xp̄i nõ potuit aliq̄d cõuerti: qꝛ iã erat extra statũ gñatiõis ꝛ corruptiõis: q̄ vr̄ q comedere nõ debuit. ¶ Preterea ãgeli q̄ apparuerũt abrae mãducauerũt: nec tñ i eis fuit v̄itas hũane nature: ergo p comestionẽ verã resurrectionẽ hũane nature pbare nõ debuit.

¶ Sꝫ ꝯ. act. 10. Dedit eũ notuꝫ fieri nõ oĩ pp̄lo: sꝫ nobis q̄ manducauim⁹ ꝛ bibim⁹ cũ eo. postq̄ꝫ resurrexit a morte ꝛc. ꝛ p hoc testificat⁹ ẽ petr⁹ resurrectionẽ: q̄ ꝛ hoc argm̄ d̄buit exhibere sue resurrectõis. ¶ Preterea. v̄itas incarnatiõis pbat p id qđ est infinitũ i ptib⁹ hoīs. s. p carnẽ. vñ dictũ ẽ. Uerbũ caro factũ ẽ. Jo. i. ergo ẽt v̄itas hũane nãe d̄buit pbari i xp̄o p id qđ ẽ infimũ in opib⁹ aie. He aũt sunt opatiões vegetabilis aie quarũ p̄ria i aialib⁹ ẽ comestio: q̄ p hoc veritatẽ resurrectiõis pbare debuit.

Respõdeo dđm ad p̄mã qđnẽ q ad v̄itatẽ resurrectiõis exigit q idẽ nũero resurgat indiuiduatio aũt ſm quã ẽ aliq̄d vnũ nũero ex diuersis accñtib⁹ manifestat. quoꝝ collectio in alio nõ inuenit. Et qꝛ visus: vt dicit ph̄s in p̄n° metha. pl'es nobis reruꝫ d̄rias oñdit: iõ q sit idẽ numero nũq̄ꝫ meli⁹ q̄ꝫ p visuꝫ manifestat ꝛ iõ visibilis apparitio fuit vnũ de argumẽtis resurrectionis. V̄itas resurrectionis oñditur.

Ad primũ ergo dr̄m q apparitio visibilis nõ inducebat ad pbandũ veritatẽ carnis: qꝛ hoc p alia argumẽta pbabat: sꝫ ad pbãdũ idẽtitatẽ suppositi suppos[...]

ta ꝟitate corporis. ¶ Ad 2ᵐ dicendū ꝙ ſm opinionē ꝓpoſitiui que ꝓbabilioꝛ vr̄: corpus glorificatū ē oino in ptāte aie: ꝙtū ad oēs actiōes eius. viſibile autē vr̄ ſm ꝙ agit in viſum: ⁊ iō dicebat ꝙ in ptāte corporis glorioſi ē ꝙ videat̄ vel nō videat̄: ⁊ iterū qn̄ vr̄ ꝙ videat̄ ſub forma glie vel nō. Cuȝ eīn ſit in eo forma naturalis corporis ⁊ forma glie. pōt ſm vnaȝ tm̄ imutare viſum: vel ſm vtrāq; : ⁊ imutare viſum ſm formā glie ſm ꝓportionē viſus vt nō corrūpat̄: ſȝ delectet̄: ſicut ex viſibili ꝓportionato. Aliȷ ꝟo dicūt ꝙ nō pōt videri niſi ꝑ miraculuȝ: ſȝ primū eſt ꝓbabilius. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ diſcipulis ſuis xp̄s formā naturalē ſui corporis oſtendit: q̄ eſt quodāmō corp⁹ coloratū: ⁊ nō formaȝ claritatis glie: ꝙ aūt ipſi eū nō cognouerūt fuit ex interiori eorum diſpoſitiōe: q̄ī euȝ reſurrexiſſe nō credebāt: vñ non ponebant ſe ad perquirendū indicia ꝓpria: q̄bus poſſent ipȝ cognoſcere: ſicut etiā accideret ſi videremus aliquē quē mortuū crederemus ꝙuis notus fuiſſȝ nobis: ⁊ maxime ſi viderem⁹ illuȝ in alio habitu: vnde ꝙcito eis oſtendit ſignū fractionis panis ſpāle ſibi cognouerūt eū ꝓpter ſpālem modū frāgendi: q̄ī vt dr̄ ſua fractio erat ſilis inciſioni cultelli. Et hac infidelitate vel dubitatiōe tenebant̄ oculi eoꝝ ne eū cognoſcerent: ⁊ iſta detētio dr̄ acriſia: de qua dr̄ in glo. Gen̄. 19. Nō ꝙ eſſet aliqđ impedimentū ex parte viſus corporalis in diſcipulis: ſicut potuit eſſe in ſodomitis. ¶ Uel pōt dici ꝙ ꝙuis viſui repn̄taret̄ propria ſpēs: in qua ſoliti erāt eū videre tn̄ virtute diuina impediebātur vires interiores: ne ſequerentur iudiciū de perſona illa q̄ eſſet: et ſic ea que exterius agebant̄ cōformabant̄ his q̄ interius ꝯtingebāt in ipſis: vt phtēȝ haberēt: ⁊ nō cognoſcerēt: q̄ī amabant: ſȝ dubitabant. vt dicit Grego.

Qua forma xp̄s apparuit diſcipulis.

Ad ſecundā qōnem dōm ꝙ ad primaȝ q̄ ꝓpter vehementiā imaginationis ꝯtingit aliqn̄ ꝙ illud qđ imaginatio apprehēdit: vr̄ eē pñs in viſu nō ſolum in dormiendo: ſȝ etiā vigilando: ſilr̄ etiā cōtingit ꝙ ex oppoſitiōe aliquoꝝ corporum vr̄ aliqua effigies acſi eſſet hominū vel alioꝝ aialiuȝ. Iteruȝ etiā apparitiones viſibiles demonū ⁊ etiā angeloꝝ conſueuerunt fieri per corpora aerea inſpiſſata: vnde ſtatim cum volunt diſſoluunt̄: ⁊ ideo dn̄s ad oſtēdendū veritatē reſurrectionis palpationē viſui adiunxit: vt excluderet̄ viſio per imutationē viſus ab imaginatione: ⁊ viſio vmbrarum: et viſio ſpirituum apparentium.

Rñſio ad primaȝ q̄ſtiūculam.

Ad primū dicendū ꝙ omne corpus tāgibile ē per naturā corruptibile. vñ ſm p̄hos celū ē viſibile: ſȝ nō tāgibile: ſȝ qđ ē per naturam corruptibile pōt eē per gloriam incorruptibile: vñ ꝙuis corruptibile ⁊ incorruptibile ſint ꝯ̄ria ſimplr̄: ꝓpter qđ dicit Greg. ꝙ oſtendit in ſe duo ꝯ̄ria: tn̄ corruptibile per naturā ⁊ incorruptibile per gratiā non ſunt ꝯ̄ria. Unde ſicut corpus glorioſuȝ hȝ in ptāte ſua ꝙ poſſit videri ⁊ nō videri: ita hȝ in ptāte ꝙ poſſit palpari ⁊ nō palpari: ⁊ vtrunq;

sine miraculo: sed palpatur per naturã corporis: non palpabile aũt est incõtraꝫ corpus est instrm anime gloriose. ¶ Ad scđm dicẽdum ꝙ palpatio nõ pertinet ad sensum tactus: incõtrũ est discretiuus calidi ꝛ frigidi ꝛ hmõi ꝯtriorum: sꝫ incõtrũ ẽ discretiuus corporum solidoꝝ: q̃ hñt potentiaꝫ naturalẽ resistendi diuidenti: et hec quidẽ soliditas ẽ in corporibus gloriosis: ꝛsi nõ sint qualitates ille ꝯtie. ¶ Uel dicenduꝫ ꝙ qualitates ille sunt in corpore glorioso: ꝛ erũt in elemẽtis ꝗtũ ad substantiã: sed nõ ꝗtum ad actionẽ: ꝙ vnũ agat in alterũ: ꝯtinebunt eñ per formã glorie ne agãt sicut ꝯtinent per formã naturalẽ ne dissoluant coniunctũ. ¶ Ad 3^{m} dđm ꝙ ꝗuis glorioso corpori nullũ corpus nõ gloriosum possit resistere: tñ corpꝰ gloriosum põt resistere cuilibet alteri corpori: ꝛ ſm hoc põt palpari qñ vult. ¶ Ad 4^{m} dđm ꝙ ꝗuis spũs possit corpus solidũ accipere: nõ tñ põt assumere corpus solidũ in quo appareãt oẽs operationes vite: sicut perfecte in xp̃i corpore apparebãt: qꝛ opus artis nõ põt eẽ sile operationi nature. vñ ꝗuis statim nõ perciperetur deceptio: si xp̃s corpus solidum assumpsisset: tñ ex longa mora: qualeꝫ ꝯrit xp̃s cũ discipulis: non potuisset latere: qꝛ illa q̃ fiunt per artẽ demonis p̃ter viaꝫ nature nõ sunt diuturna. ¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ per tactum cognoscimus calidũ ꝛ frigiduꝫ durum ꝛ molle ꝛ hmõi qualitates: ex quibus naturalr constituitur corpus: ꝛ iõ ꝗuis tactus sit minus spũalis inter alios sensus: tñ per eum veritas nature resurgentis certius probari potuit.

Ad tertiã q̃õnem dđm ꝙ cicatrices signa erãt mortis xp̃i. vñ ſꝫ hoc accidẽs ostendebat ꝙ ille idem qui mortuus fuerat resurrexit. Rñsio ad secundã q̃stiunculaꝫ.

Ad primũ ẽ dicenduꝫ ꝙ ſm Aug. 20. de ciui. dei. hmõi cicatrices vulnerũ remanẽt in victoribus: ꝛ in xp̃o remãserunt ad decoreꝫ quasi insignia victorie sue: nõ ꝙ aliqua corruptio vel defectus ex istis cicatricibus in eis sit. vñ ꝛsi aliquibus sanctis sunt amputata aliqua mẽbra: nõ opꝫ ꝙ sine illis resurgant: sꝫ ꝙ in loco incisionis aliqđ vestigiũ ad decoreꝫ glorie remaneat. ¶ Ad 2^{m} dđm ꝙ cicatrices iste: vt ꝓbabilius vr semper in corpore xp̃i remanebunt ad decorẽ. ꝙ aũt dicuntur dispẽsatiue assumpte: hoc ẽ non qꝛ ad tp̃s assumpte sunt: sꝫ qꝛ nõ est de necessitate materie ꝙ in xp̃o remaneãt: sicut in nobis accidit: sꝫ ꝓpter aliquẽ finem. In oĩbus quidẽ victoribus ꝓpter decorẽ. in xp̃o aũt ꝓpter hoc et ꝓpter alia quattuor. Primo vt veritatẽ resurrectiõis astrueret. Scđo vt eas patris eius aspectui p̃ntaret ꝓ nobis implorãs. Tertio vt nobis sue mie ꝛ charitatis mõstraret indicia. Quarto vt in iudicio per eas impĳs ostenderet ꝗ iuste damnẽtur. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ thomas ad soluꝫ aspectũ vulnerũ credidit. vñ dictũ est ei. Jo. 20. qꝛ vidisti me credidisti: sꝫ tñ tetigit euꝫ vt a nobis oẽm dubitationẽ excluderet: qꝛ testis erat future resurrectionis. vñ Leo papa dicit. Suffecerat ad fidem ꝓpriam ꝙ viderat: sꝫ nobis operatus est vt

Stigmata quare christꝰ reseruauit.

tāgeret qđ videbat. gloriosa aūt magdalena ñ eligebat̃ vt testis resurrectiōis in pplīs: q: non decet mlierē docere i ecclīa. 1. Co. 14. ꝛ iō non ē per.nīssa tangere.

Ad quartā qōnem dicenduʒ ꝙ per comestionē ostendit verā remansisse naturā humanaʒ ex illis vite operibus q̄ infima sunt: vt prius dictum est.

Ad primū igitur dicēdum ꝙ magis difficile erat ad credendū veritatem resurrectionis q̄ gloriā resurgentis resurrectione supposita: ꝛ ideo maxime facta sunt argumenta ad probandū veritatem nature humane. que manet in statu glorie q̄tum ad oēs potentias ꝛ mēbra: vt sit natura integra: q̄uis non remaneant oēs vsus potentiarū ꝛ mēbroꝝ: quia non inest necessitas: et ideo ista comestio nō fuit necessitatis: sicut ē in animali vita: sed magis fuit potestatis. i. naturalis potētie ostensiua. ¶ Ad scđm dicendum ꝙ fuit ibi comestio q̄tum ad diuisionē cibi: ꝛ q̄tum ad traiectionem in ventrē. non autem q̄tum ad conuersionē in humores: cibus aūt ille vt dicit Aug. in spūalem naturā cōuersus est i. in vaporē resolutus: sicut aqua per radium solis. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ in angelis non est comestio ad ostēdendū potentiam naturalē nutritiuā: q: eaʒ nō habent sicut xp̄s eam habuit: et iō nō est siḻr. Et q̄uis vnum istorū argumentoꝝ ex se nō sufficeret: tñ omnia simul certitudinem faciebant: ꝛ ideo etiaʒ argumenta multiplicata sunt.

¶ Expositio textus.

Nemo tollit eam a me.) Cōtra Ergo xp̄s non fuit ꝑ violentiā crucifigentium occisus. Dicendū ꝙ illi q̄stum in eis erat violentiā intulerunt: q̄uis xp̄o violentia inferri nō potuit ex parte persone: sʒ solum ex parte corporis humani. (Item hō in illo mutatus est.) Cōtra. nature māserunt vtrinq̄ in vnitate. Dicendū ꝙ humana natura in xp̄o per hoc ꝙ ē assumpta in vnitatē diuine ꝑsone nō ē mutata a sua naturali ꝯditione sʒ accepit ampliorē perfectioneʒ ſm quam facta est melior.

¶ Si christus in morte fuit homo. ¶ Dist. xxij.

Ic queritur vtrū i illo triduo mortis christus fuerit hō: Qđ nō videtur quibusdam: q: mortuus erat: et hō mortuus nō est hō. Addunt etiam si tunc erat homo: vel mortalis vel immortalis: sed mortalis nō: q: mortuus: nec immortalis: quia tm̄ post resurrectionem. ergo non erat homo. Quibus respōdemus quia licʒ hō mortuus fuerit: erat tñ in morte deus homo: nec mortalis quidē nec immortalis: ꝛ tñ vere erat hō. Ille enim ꝛ hmōi argutie in creaturis locū habēt: sʒ fidei sacramentū a philosophicis argumentis est liberꝝ. Unde

Nota verba. Ambr. Aufer argumēta vbi fides querit. in ipsis gymnasijs suis iam dyalectica taceat piscatoribus credit nō dyaleticis. Dicimus ergo in morte xpi deū vere fuisse hominē: et tñ mortuū. et hoiem quidē nec mortalē: nec īmortalem: q: vnitus erat anime: et carne seiūctus: alia em̄ rōne, dr deus hō: vel homo deus q̄ Martinus vel Joānes. Hō em̄ dr deus: et ecōuerso propter susceptionem hoīs idest anime et carnis. vnde Augu. Talis erat illa susceptio: que deum hoiem faceret: et hominem deum. Cum ergo illa susceptio per mortē nō defecerit: sed deus homini: et hō deo: sicut ante vnitus erat vere: et tūc deus erat hō: et ecōuerso q: vnitus anime et carni: et hō mortuus erat: q: anima a carne diuisa erat. Propter separationem anime a carne hō mortuus: sed pp vtriusqꝫ secum vnionē hō. Non autē sic erat hō, vt ex anima et carne simul iunctis subsisteret. Ex qua rōne dr aliqs alius homo: et ipse forte ante mortem hoc etiam mō erat hō: et post resurrectionem fuit. In morte vero hō erat tm̄ propter anime et carnis secum vnionē: et mortuus ,ppter inter illa duo diuisionem.

¶ Si christus in morte erat homo alicubi et si vbicunqꝫ est homo sit.

Hic querit si christus in morte alicubi erat homo et si vbicūqꝫ est homo sit. Ad quod dicimus: q: non vbicūqꝫ erat homo erat nec mō vbicūqꝫ est homo ē. Quia vbiqꝫ est ẜm deitatem nec vbiqꝫ hō. Quia nō vbiqꝫ homini vnitus: sꝫ vbicūqꝫ est ẜm hominē ibi hō est. Tempore aūt mortis et vbiqꝫ erat ẜm deum: et in sepulchro ẜm hoiem: et in inferno ẜm aiam: in sepulchro ẜm carnem. In sepulchro ergo erat homo: quia humanitati erat vnitus: etiā si nō toti: quia carni tm̄: et in inferno erat: q: humanitati coniunctus: sꝫ nō toti: q: anime tm̄. Sed si in inferno aie tm̄ et in sepulchro carni tantū vnitus erat: ergo nec in inferno vnit⁹ erat anime et carni: nec in sepulchro. Quō ergo hic vel ibi hō esse dr? Que est ratio dicti? Quia vna eadēqꝫ vnione vnitus erat anime in inferno: et carni ī sepulchro. Et sic erat illis duobus tunc separatis vnitus: sicut aū separationem. i. ante mortem. Ad hoc autē opponitur. Si xps animā tm̄: vel carnem tm̄ assumpsisset: non fuisset verus hō: sed ,ppter vtriusqꝫ assumptionem verus hō fuit. Sic

ergo vbi carnē ꝛ animā sibi vnitā nō habebat verus hō ibi nō existebat. Sed tēpore mortis nusq̄ illa duo vnita habebat: quia nec in sepulchro: nec in inferno: nec alibi Nusq̄ erat ergo homo. Ad qđ dicimus: quia xp̄s vtiq̄ verus homo nō fuisset: si carnē ꝛ animā nō assumpsisset Sed tamē ex quo assumpsit neutrū deposuit: sꝫ cū vtroq̄ eandem vnionē indefinēter tenuit: quam assumendo cōtraxit. Ideo nō congrue vbicūq̄ aīe vel carni vel vtriq̄ vnitus est: ibi homo esse dicitur: quia ibi humanatus est. Ergo ꝛ in sepulchro erat homo: ꝛ in inferno erat homo: quia in vtroq̄ humanatus erat christus ꝛ vnā eandēq̄ cum anima ꝛ carne licꝫ separatis habebat vnionē: ꝛ vno eodemq̄ tēpore ī sepulchro iacuit christus: ꝛ ad infernuꝫ descendit: sed in sepulchro iacuit ꝓm solam carnē: ꝛ in infernum descendit ꝓm solam animā. vnde Aug. Quis nō ē derelictus ī inferno? Christus: sed in anima fuit ibi sola. Quis iacuit in sepulchro? Christus. Sed in carne sola quia in his singulis christus est: christum in omnibus et singulis confitemur. Ex his euidēter ostenditur q̄ carni iacenti in sepulchro vnitus erat christus sicut anime in inferno. Alioq̄n si carni mortue nō esset vnitus non in ea diceretur iacuisse in sepulchro. Anima igitur ad infernum descendit: caro in sepulchro iacuit: sapiētia cū vtroq̄ permansit que in inferno positis: vt ait Ambrosius: lumen vite fundebat eterne. Radiabat illic lux vera sapientie: illuminabat infernum: sed inferno nō claudebatur. Quis eñ locus est sapientie? De qua scriptū est Nescit homo vias eius: nec inuenta est inter hoīes. De qua abyssus dicit: non ē in me. mare dicit: non est mecum: ergo nec in tempore: nec in loco sapientia est: cui nec mors tribuenda est. In ligno enim caro: nō illa operatrix omniū substantia diuina pendebat. Cōfitemur tamen christum pependisse in ligno: ꝛ iacuisse in sepulchro: sed in carne sola: ꝛ fuisse in inferno: sꝫ in aīa sola.

Christus de humanitatē nō deposuit

¶ Qđ christus vbiq̄ totus est: sed non totum: vt totus ē homo vel deus: sed nō totū.

T vtiq̄ totus eodem tempore erat in inferno: totus in celo: totus vbiq̄. Persona enim illa eterna non maior erat:

vbi

vbi carnē & aīaz simul vnitā sibi habebat: ꝙ vbi alterum tm̄: nec maior erat vbi vtrūq; sil': vel alterū tm̄ vnitū habebat ꝙ vbi erat neutrū habēs vnitū. Totus ergo christus pfect⁹ vbiq; erat. Unde Aug. Nō dimisit patrē xp̄s cū venit in virginē. Ubiq; totus. vbiq; pfectus. Uno igit & eodē tp̄e totus erat in inferno: totus in celo. erat apud inferos resurrectio mortuorū. erat sup celos vita viuētiū. vere mortuus, & viu⁹: in quo & mortem susceptio mortalitatis excepit: & vitā diuinitas nō pdidit. Mortez igitur dei filius: & in aīa nō ptulit: & in maiestate nō sensit: sed tm̄ participatione infirmitatis rex glie crucifixus est. Ex his apparet qđ xp̄s eodez tp̄e totus erat in sepulchro: totus in inferno: totus vbiq;: sicut et mō totus est vbicūq; est: sed non totū. Nec in sepulchro: nec in inferno totū erat: & si totus. sicut xp̄s tot⁹ est deus: totus hō: sed nō totū: q: nō solū est deus vel hō: sz de⁹ & hō est. Totū em̄ ad naturā refertur. totus autē ad hypostasim: sicut aliud & aliqđ ad naturā: alius & & aliqs ad psonā referunt. Uñ Joānes damas. tot⁹ xp̄s de⁹ pfectus est: nō aūt totū de⁹ est

Verba maiestatis plena.

Non em̄ soluz deus est: sed & hō. & totus hō pfect⁹: nō autem totū hō. non solū em̄ homo: sz & deus. Totum em̄ nature repñtatiuū est: tot⁹ aūt ypostasion. Sicut aliud quidē est nature: alius aūt ypostaseos: sic & huiusmodi.

¶ Si ea q̄ dñr de deo vel de filio dei possint dici đ illo homine: vel de filio hominis.

Olet etiā queri si ꝯgruēter dici possit filius hois: vel ille hō descēdisse de celo vel vbiq; esse: sicut dicit filius dei: vel deus de celo venisse: & vbiq; eē. Ad qđ dicimus si ad vnitatez psone referat dici intelligētia sane dici pōt. si vero ad distinctionez naturaz: nullatenus cōcedendū est. vnde Augu. Una est psona xp̄s de⁹ & hō. Ideo dr̄. nemo ascēdit in celū nisi q̄ descēdit de celo &c. Si ğ attendas distinctionē substātiaz: fili⁹ dei descēdit: et fili⁹ hois crucifix⁹ est. Si & vnitatē psone: & fili⁹ hois descēdit: & filius dei crucifixus est. Propter hāc vnitatē persone non solū filium hois descēdisse de celo: sed etiā dixit esse in celo: cuz loqueref in terra. Propter hāc eādez dr̄ deus glorie crucifix⁹: qui tñ ex forma serui tm̄ crucifixus est: non fm hoc ꝙ deus

glorie est: sed sm hoc q glo-
rificat suos: et tn dr deus glo
rie crucifixus. Recte quidem:
nō ex virtute diuinitatis: sz ex
infirmitate carnis. Quid er
go ,ppter qd: et quid sm qd
dicatur prudēs et diligens et
pius lector itelligat. Hec de
corrigia calciamēti dñici suf
ficiāt. ne ossa regis ydumee
cōsumātur vsqz in cinerem.

¶ Diuisio textus.

Postq̄ d
terminauit ma-
gister d his que
ptinēt ad mortē
christi: scz scdm
quā rationez dicat mortu⁹. Hic
determinat ea que consequūtur
ad mortē xpi. Diuidit aūt in du
as ptes. In pma determinat de
morte xpi p cōparationē ad ei⁹ hu
manitatē absolute. Scdo p cpa
rationē ad locū ibi. (Hic querit
si xps in morte). Circa pu^m tria
facit. Pmo mouet qōnē. vtr xps
in triduo fuerit hō.; Scdo ponit
alioꝝ opinionē ibi. (Qd non vr
quibusdā.) Tertio pōit opinionē
suaz. (Quib⁹ rndem⁹.) (Hic qrit
si xps) hic inqrit de morte p cpa
rationē ad locuz in q erat: et duo
facit. Pmo ondit q erat sm hūa
nitatē in sepulchro: et in iferno: et
sm diuinitatē vbiqz. Scdo inqrit
vtrū de illo hoie possit pdicari
eē vbiqz ibi. (Solet et qri.) Cir-
ca pu^m duo facit. p^o ondit q xps
erat i diuersis locis sm diuersa
scdo inqrit vtr fuerit in illis lo-
cis tot⁹ ibi. (Utiqz tot⁹.) Hic est
triplex qō. pma de morte xpi per
cpatōez ad ei⁹ hūanitatez. scda
de descēsu ad inferos. tertia de
ascēsiōe eius in celum. Qō. I.

Irca pmū
queruntur duo. pmo
vtruz xps in illo tri-
duo mortis fuerit ho
mo. scdo vtrum fuerit vbiqz ho-
mo tunc vel etiam ante vel nūc.
¶ Utr xps in triduo quo iacuit
in sepulchro potuerit dici hō.

D primū
sic procedit. vr q
xps in illo triduo
fuerit hō. Rōnale
em est dria cōple-
tiua hois: sz xps poterat dici rō
nal' in illo triduo pp aiaz rōna-
lē sibi vnitaz g poterat dici hō.
¶ Preterea. ois psona subsistēs in
natura hūana pōt dici hō. sz p-
sona filij dei subsistebat in natu
ra hūana: qz hēbat oēs ptes hu
mane nāe sibi vnitas: g poterat
dici hō. ¶ Preterea. ad hoc q ali-
qs dicat hō: opz q aia et corpus
sint sibi vnita: sz i illo triduo aia
et corpus erāt vnita in vnā ypo-
stasim filij dei: g poterat dici hō
¶ Preterea ois sacerdos est hō:
xps in illo triduo fuit sacerdos:
qz dem est ei.; tu es sacerdos in
eternū: g xps in illo triduo erat
hō. ¶ Preterea. cū oia eē deside
rēt: vt phs dicit in. 2. de gnatio-
ne. nullus desiderat nō esse sed
semp veri⁹ esse: sed sci desiderāt
mori: vt pz Phili. 1. Cupio dissol
ui etc. ergo per mortē nō desinūt
esse id qd fuerāt: sed veri⁹ esse in
cipiūt: et ita post mortez pñt dici
hoies. ¶ Preterea petrus est no
mē cuiusdā singularis in nā hu
mana: sed post mortē petri inuo
camus euz dicētes: sancte petre

ora pro nobis: ergo post mortem pot dici ho: et sic videtur quod eadem rone christus. ¶ Preterea. phus dicit in .9. ethi. quod ho est intellectus suus: sed intellectus hois: manet post morte: ergo pot post morte dici homo. ¶ Sed contra. pars no predicatur de toto nec econtra: sed post mortem xpi manserunt tm partes huane nature ergo rone illaru partiu christus no poterat dici homo. ¶ Preterea. homo est nome speciei: sed species et genera sumutur a forma totius. forma autem totius resultat ex copositione partium. cu ergo anima et corpus no fuerint in illo triduo adinuice composita: christus no poterat dici homo. ¶ Preterea. viuum est superius ad homine: vt dicitur in lib. de causis. mortuu autem opponitur viuo: sed christus erat mortuus: ergo non erat homo.

Respondeo dicendu quod opinio fuit magistri: et etia hugonis de sancto victo. quod christus in illo triduo fuit homo: sed ad hoc mouebantur diuersis viis. hugo. enim dicebat quod tota personalitas hominis e in aia: et ipsa erat homo proprie loquedo: et ideo anima post morte potest dici homo no solum in christo: sed etia in aliis hominibus. hec aute positio no potest esse vera: qr postq aliqd est completu in specie sua et psonalitate: non potest ei aduenire aliquid vt coponat cum eo naturam aliqua: sed vel adiugitur ei in persona et no in natura quod est singulare in christo: vel adiugitur ei accidentaliter. vnde ex hac positioe sequtur quod vel ex aia et corpore no efficiatur vna natura. et sic aia no erit forma corporis: nec viuificabit corp formaliter: sed quod aia adiungitur corpori accidetaliter vt nauta naui vel homo vestimeto: sicut dicebant antiqui phi: inter quos plato: vt Greg. Nicen narrat: dicebat quod ho non est alid copositu ex aia et corpore: sed est aia vtes corpore. Et qr hec incouenietia sunt: ideo magister no voluit: quod alii post morte essent hoies: sed solu hoc voluit de xpo: qr etiam post mortem aia et corp aliquo modo manet vnita in xpo inquatu vtrumq manet vnitu vbo. Sed hec etia positio no pot stare si pprie accipiatur hoc nome ho pper duas rones. Primo qr ad hoc quod sit ho opz quod sint aia et corpus coniuncta ad constituendu nam vnam: quod fit per hoc quod corpus informatur aia: quod in illo triduo non fuit. Secudo qr recedente aia illa caro no dicebatur nisi equoce caro vnde nec illud corp erat humanu corpus nisi equiuoce: et ideo oes moderni tenent quod christus in triduo no fuerit ho. ¶ Sciendu tame quod magr no voluit quod xps in triduo illo diceretur homo nisi equiuoce. vn dicit quod non sm eade rationem dicebatur ho post morte: sicut ante: vel sicut alii hoies. Et sm hoc ex opinione magri no sequitur aliquod incoueniens sm rem: qr sm phm 4. Meta. no est incoueniens vt quod nos dicimus hominem: alii dicant no homine quantum ad conuenietiam nois: sed solu est improprietas in modo loquendi qr no est in vsu huius nois homo quod significet corp et anima diuisa.

Ad primu ergo dom quod ronale

ſm q̄ eſt dr̄ia eſt ipſius cōpoſi-ti. vt dicit Auic. q̄uis ſumat ab aīa: ⁊ ideo poſt mortē ſicut non erat hō: ita nō erat rōnale ſm q̄ rōnale nōiat drām hoīs: ſꝫ ſoluꝫ ſm q̄ nōiat potentiā aīe. ℭ Ad ſm dōm q̄ nō ſubſiſtebat in natura hūana: q: nō erant oēs partes hūane nature: nō enim erat caro ⁊ os niſi equoce vt dcm̄ eſt. Et iterū nō erat vnio aīe ad corpus. ℭ Ad tertiū dōꝫ q̄ ad hoc q̄ ſit hō non ſolū oꝫ q̄ aīa ⁊ corpus vniant in perſona. ſed etiā ad conſtitutionē vni⁹ nāe. ℭ Ad quartū dicendū q̄ chriſtus dicitur ſacerdos in eternū: q: ei⁹ ſacerdotio aliud ſacerdotiū nō ſuccedit. ℭ Uel alr̄ dōm q̄ chriſtus vt dr̄ Heb. 9. erat aſſiſtēs pontifex futuroꝝ bonoꝝ ſpūaliuꝫ. et iō illud ſacerdotiuꝫ eſt etiā aīe chriſti ſepate a corpe. ℭ Ad quintū dōm q̄ paulus deſiderabat verius eſſe quātum ad animā: quod erat nobilius q̄ eē in mortali corpore. ℭ Ad ſextū dicēdū q̄ ille locutiōes ſunt ſynodochiche: q: ponit totū p̄ parte. ℭ Ad ſeptimū dōꝫ q̄ phs loquitur figuratiue ⁊ nō proprie. vnde ipſe dicit q̄ ita dr̄ itellectus: ſicut ciuitas rex: q: totuꝫ qđ ē in ciuitate depēdet ex volūtate regis. ℭ Utrum chriſtus vbi-q̄ fuerit homo.

Ad ſcđm ſic procedit. videt qđ chriſtus vbiq̄ fuerit homo. ſm Damaſ. eſt natu re cōicant ſibi ſua idiomata: ſed chriſtus vbiq̄ eſt deus. ergo vbiq̄ eſt homo. ℭ Preterea. quecūq̄ ſunt vnum in ſuppoſito vbicūq̄ eſt vnū eſt aliud: ſed hō ⁊ filius dei ſunt idē ſuppoſito. ergo cuꝫ filius dei ſit vbiq̄. vbiq̄ etiā erit hō. ℭ Preterea. ſicut petrus ſe eſt hō: ita ⁊ chriſtus: ſed vbicūq̄ eſt petrus ibi eſt hō. ergo vbicūq̄ eſt xp̄s ibi eſt hō: ſed xp̄us eſt vbiq̄. ergo vbiq̄ eſt hō. ℭ Preterea. oē quod eſt aut eſt hō/aut nō homo. ſi ergo xp̄s nō ē vbiq̄ homo: erit alicubi nō hō: qđ eſt falſuꝫ. ℭ Preterea. eſſe vbiq̄ nō magis eſt remotuꝫ a creaturis q̄ eternitas: ſed dicim⁹ q̄ iſte hō fuit ab eterno. ergo ſil̄r dicere poſſumus q̄ eſt vbiq̄ hō. ℭ Preterea totalitas rei dī reſpectu illoꝝ ex q̄b⁹ res cōponit ſed totus xp̄s dr̄ eſſe vbiq̄. vt dr̄ in lr̄a. vt Damaſ. dicit. cū igit totus ad p̄ſonā pertineat: ⁊ p̄ſona ſit cōpoſita ex diuinitate et humanitate: videt q̄ humanitas chriſti ſit vbiq̄. ⁊ ſic vbiq̄ eſt hō. ℭ Sed ꝯ. humanitas xp̄i nō cōſiſtit niſi in aīa ⁊ carne: ſed neq̄ corp⁹ xp̄i neq̄ aīa ſunt vbiq̄. ergo ipſe ſꝫ humanitatē nō eſt vbiq̄. ℭ Preterea. oē qđ mouet de loco ad locū habet locū determinatum: et nō eſt vbiq̄: ſed chriſtus ſcđm q̄ hō mouebatur de loco ad locū. ergo nō erat vbiq̄. ℭ Preterea. eſſe vbiq̄ ſolius eſt dei: ſed nullum tale cōuenit xp̄o ſm q̄ homo. ergo non eſt vbiq̄ ſm q̄ homo.

Reſpōdeo dōm q̄ humana natura xp̄i nō eſt vbiq̄: neq̄ quando aīa ⁊ corpus fuerunt diuiſa: neq̄ qn̄ ſunt coniūcta: ſed perſona illa rōne ſui ⁊ rōne diuine nature eſt vbiq̄. Ad veritatē autem locutiōis: vt ſupra dcm̄ eſt: exigitur q̄ p̄dicatū ſm ſe totū cōueniat ſubiecto. ſufficit autē

Intellectus dubie p̄pōis: aperit.

ꝙ cõueniat ei rõne suppositi. Et iõ qꝛ hõ signat suppositum humane nãe ⁊ ipaȝ naturã humanã. inde est ꝙ hec est falsa. xp̃s est hõ vbiqꝫ: qꝛ nõ cõuenit sibi vbiqꝫ hr̃e humanitatẽ. Aduerbiuȝ aũt vbiqꝫ determinat tẽ hoieȝ in p̃dicato positũ q̃tũ ad id totũ qd̃ in hoie iportat: ⁊ magis etiã q̃tũ ad nãm ſm qd̃ termini in p̃dicato positi tenẽtur formalr̃. sed hec est ꝟa. iste hõ est vbiqꝫ: qꝛ esse vbiqꝫ cõuenit ꝑsone. Hec autẽ. christ⁹ scd̓ȝ ꝙ hõ est vbiqꝫ. põt esse vera et falsa: ſm ꝙ eñ potest iportare ꝯditõeȝ nãe. ⁊ sic ẽ falsa: vel veritatem suppositi. ⁊ sic est vera.

Ad primuȝ ergo dõm ꝙ cõicatio idiomatũ fit ſm ꝙ nãe vniunt̃ in ꝑsona vel in supposito: ⁊ iõ oȝ ꝙ ista cõicatio attendat̃ ſm ꝙ nomẽ signãs vtrãqꝫ nãm in subiecto ponit̃: ⁊ nõ ſm ꝙ ponitur in p̃dicato. non eñ seq̃tur. fact⁹ est hõ. ergo est fact⁹ deus. ⁊ silr̃ nõ sequitur. est vbiqꝫ deus. ergo est vbiqꝫ homo. ¶ Ad 2m dõm ꝙ vbicũqꝫ est deus: hic hõ est in illo loco. non est tñ ibi hũana natura. ⁊ iõ nõ opȝ ꝙ ibi sit hõ. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ petrus nõ hȝ nisi humanaȝ naturã. ⁊ iõ vbicũqꝫ ipe est: opȝ ꝙ sit illa natura: sed xp̃s habet plures naturas. ⁊ ideo non opȝ ꝙ vbicũqꝫ est ꝙ ibi habeat vtrãqꝫ naturam: sicut nõ oportet ꝙ vbicũqꝫ est totũ ꝙ ibi sint oẽs ꝑtes eius: sed in vno loco secundũ manũ: ⁊ in alio ſm pedẽ. ¶ Ad quartũ dõm ꝙ cũ dicit̃. filius dei nõ est vbiqꝫ hõ: locutio nõ verificat̃ ſm ꝙ negatio absolute fertur ad hominẽ: sed scd̓m ꝙ fertur ad hominẽ cuȝ hoc qd̃ est esse vbiqꝫ: sed qñ additur sibi per cõpositionẽ negatio non fertur extra terminũ illũ: ⁊ ideo remouet humanitatẽ absolute: ⁊ nõ respectu eius qd̃ dr̃ vbiqꝫ vel alicubi. ⁊ ꝑpter hoc hec est falsa. christus alicubi est nõ homo: sed hec est vera: nõ est vbiqꝫ homo. ¶ Ad quintũ dõm qd̃ similr̃ est de hoc sicut de eterno. hec eñ est vera. iste hõ fuit ab eterno: sed hec est falsa. christus fuit ab eterno homo: sicut ⁊ de vbiqꝫ dcm̃ est. ¶ Ad sextũ dõm ꝙ ꝑsona non ꝓprie dr̃ cõposita ex naturis: vt supra dictum est. vnde totus nõ fertur ad personã ſm ꝙ totum dr̃ quod habet partes: sed ſm ꝙ totũ dicit̃ perfectum: cui nihil deest. ⁊ ſm hoc dicit̃ totus vbiqꝫ: qꝛ nihil deest sibi de sua personalitate scd̓ȝ ꝙ est vbiqꝫ: totus enim cũ sit masculini generis ad personã pertinet. deest ei autẽ aliq̃d de his que ad humanã naturam pertinent ſm ꝙ est vbiqꝫ: qꝛ ſm humanã naturam nõ est vbiqȝ: et ideo dicit̃ ꝙ non est totum vbiqꝫ: qꝛ totũ cum sit neutri generis ad naturam pertinet.

¶ Questio. II.

DEinde q̃ritur de descẽsu xp̃i ad inferos. Et circa hoc queruntur duo. Primo de descensu christi ad inferos. Secundo de effectu quem ibi fecit.

¶ Utrũ xp̃s ad iferos descẽderit

AD primũ sic ꝓcedit̃. videt̃ ꝙ christus ad iferniũ nõ d̓buit descẽdere

sicut enim dicit Augu. ad Dardanum nomē iferni in scriptura semper in malo accipit: sed id quod semp in malo accipitur xpo non cōpetit. ergo nec descendere ad infernū. ¶ Preterea. christus nō descendit in mundū nisi vt mundum liberaret: sed per passionē non solum liberauit eos qui in mūdo erant: sed etiā eos qui in inferno detinebātur soluto precio pro peccato p quo detinebātur. ergo videt q ad infernū descendere non debuit. ¶ Preterea. descēdere ad infernū importat penam dānationis pro pctō sed in christo nullū peccatū fuit ergo nec aliqua dānatio sibi cōpetit. ergo ad infernū descēdere non debuit. ¶ Sed cōtra. est qd dr in simbolo. descendit ad inferos. ¶ Preterea. Ac. 2. Quē deus suscitauit solutis dolorib⁹ inferni. ergo vr q in inferno fuerit.

¶ Utrū descenderit vsqz ad infernum damnatorum.

prima qstiuncula. Ulterius videt q descēderit vsqz ad infernū dānatorz. Ipse eni sua morte humanū genus non solū liberauit a peccato originali: sed etiā ab actuali: sed infernus dānatoz est locus penalis rndēs pctō actuali: sicut lymbus patrū locus debitus p pctō originali. ergo vr q ēt in illū infernum descēdere debuerit sicut in lymbū descēdit. ¶ Preterea xpi ascēsio rndet suo descensui. qz q ascēdit ipse est et qui descendit. Eph. 4. Sz ipse ascēdit sup oēs celos. g debuit ēt vsqz ad iferiorē ifernū descēdere. ¶ Preterea Eccle. 24. dr. penetrabo oēs iferiores ptes terre z inspiciaz oēs dormiētes: sz iferiores ptes terre sunt infernus dānatorum in quo aliqui de dormiētib⁹: idest mortuis sunt. ergo videt q ipse in illum infernum descenderit. ¶ Sed cōtra. Lu. 13. dicit. Inter nos z vos chaos magnū firmatum est: vt illi qui volūt illuc ex nobis transire nō possint: sed illud chaos magis erat firmatū inter christū qui iam erat comphensor: z dānatos: q inter sanctos qui erāt in limbo expectantes beatitudinē: z illos q erant in iferno. ergo christus ad illos non descendit. ¶ Preterea. sicut celū empi. est locus eterne glorie: ita infernus est locus eterne miserie: sed nullus dānatus potest esse in celo empireo. ergo nulli beato cōpetit esse in inferno. z sic nec christo.

¶ Utrum in lymbo moram contraxerit.

Secda qstiuncula. Ulterius videtur q in libo illo moram nō contraxerit. Ad hoc eni descendit in infernū vt sanctos qui ibi detinebātur liberaret: sz statim illic descēdens sanctos liberauit. ergo videt q moram illic trahere nō debuit. ¶ Preterea. sicut per peccatū aliquis a celo excludit: ita per emūdationē a peccato aliqs ab inferno liberat: sed diabolus stati vt peccauit de celo cecidit. ergo videt q sancti stati vt mūdati fuerunt a peccato: stati de inferno educti sint: z ita etiā xps statim exiuit. ¶ Pretea. aia christi non potuit esse simul in diuersis locis: sed christ⁹ in die mortis sue fuit in paradiso: qz pendēs in cruce latroni dixit: hodie mecū eris in paradiso. ergo videtur q illa eadem die de inferno exierit.

¶ Sz 3. Act. 2. 6z. Quē deus suscitauit solutis doloribꝰ inferni. ḡ vt ꝙ in inferno fuerit vsqꝫ ad horā resurrectiōis sue. ¶ Preterea. locus aīe separate ē infernus vel celū: sꝫ anima xp̄i ante diem ascēsionis in celū nō ascendit: et ita ante resurrectionē in celo nō fuit. ergo mansit in inferno vsqꝫ ad diem resurrectionis.

Respōdeo dicendū: ꝙ ad primaꝫ qōneꝫ ꝙ xp̄s vt nos ab oībus defectibus liberaret: in se nr̄os defectus: q̄ vir omniū erāt: ⁊ in defectū grē nō ꝟgebant: accipere voluit. hoc aūt erat oībus hoībus cōe añ passionē xp̄i ꝙ pro debito originalis pctī ad infernuꝫ descēdebāt. Sꝫ in noīe inferni duo importanť. s. locꝰ ⁊ pena vel dāni vel sensus. s. afflictiua: pena aūt dāni. s. carētia diuine visiōis ꝟgebat in defectuꝫ grē: qꝛ. s. nō poterat in eis esse grā ꝯsummata. s. glīa. Silr etiā pena sensus post hāc vitā nō ē satisfactoria: qꝛ illi non sunt in statu merēdi: sꝫ ē vel purgatiua vel dānatiua: purgatio aūt debetur alicui impuritati: ⁊ dānatio debeť pctō mortali. vñ etiā pena sensus post hanc vitaꝫ in defectū grē vergit: ⁊ iō xp̄o fuit cōpetens in infernū descēdere ꝑm ꝙ infernus importat locū: non aūt ꝑm ꝙ importat penam.

Inferni noīe duo īportātur.

Ad primū ḡ dicenduꝫ ꝙ nomē inferni ꝑm ꝙ importat locū nō sonat in malū tm̄: ⁊ sic pōt ꝯpetere xp̄o ꝑm aūt ꝙ importat penā dāni vel sensus: sic xp̄o ꝯpetere nō pōt: qꝛ sic sonat etiā in malū culpe. ¶ Uel dōm ꝙ descendere ad infernū quasi sub ptāte infernalium deduci in maluꝫ sonat: sed descēdere in infernū ad expoliādum ipm ꝑ moduꝫ dñij sonat in maximā dignitatē: ⁊ sic xp̄o ꝯpetit. ¶ Ad scōm dicendū ꝙ ꝑ passionē eius solutū erat preciū: vñ amotuꝫ erat impedimentū: quo sancti ꝓhibebanť a visione dei: ⁊ iō statim deum viderūt: sed tñ oportuit ꝙ in infernuꝫ localiter descēderet q̄ntū ad liberationeꝫ eoꝝ a loco penali. Et iterū vt in se oēs defectus acciperet. ¶ Ad tertiuꝫ dicendū ꝙ ꝑm ꝙ nomen inferni importat penā sensus: vł damni sic christus non dꝛ in infernum descendisse: sꝫ ꝑm ꝙ tantum locum nominat.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ quadruplex ē infernus. vnus ē infernus dānatoꝝ: in quo sunt tenebre: ⁊ q̄ntū ad carētiā diuine visiōis: ⁊ q̄ntū ad carētiā grē ⁊ ē ibi pena sensibilis: ⁊ hic infernus ē locus dānatoꝝ. Aliꝰ ē infernus supra istū: in quo sunt tenebre: ⁊ ꝑꝑ carētiā diuine visiōis ⁊ ꝑꝑ carētiā grē: sꝫ nō est ibi pena sensibilis ⁊ dꝛ lymbus pueroꝝ. Alius supra hūc est in quo sunt tenebre q̄ntū ad carentiā diuine visiōis: sꝫ nō q̄ntū ad carētiā grē: sꝫ ē ibi pena sensus et dꝛ purgatoriū. Alius magis supra ē in quo ē tenebra q̄ntum ad carentiā diuine visiōis: sꝫ nō q̄ntum ad carentiā grē: neqꝫ est ibi pena sensibilis: ⁊ hic ē infernus sctōꝝ patrū: ⁊ i hūc tm̄ xp̄s descēdit q̄ntū ad locū: sꝫ nō q̄ntum ad tenebraꝝ experiētiam.

Rñsio ad primaꝫ q̄stiūculam.

Ad primū ḡ dicenduꝫ ꝙ xp̄s liberauit sua passiōe a pctō mortalⁱ eos q̄ i via sunt: vt vel ñ ꝯmittāt.

vt a ↄmisso absoluant si vellint nõ aũt eos q̃ iã cũ mortali pctõ decesserũt: quib⁹ debet ille infernus dãnatoꝝ. ¶ Ad 2^m dõm q̄ ascẽsio ↄgruit xp̄o rõne sui. et iõ q꞉ ipse est altissimus sup oẽs celos ascẽdere debuit: sꝫ descẽdere nõ ↄpetit sibi nisi p nobis: iõ tm̃ descẽdit q̃stũ expediebat nr̃e liberatiõi ⁊ nõ sub olb⁹ simplr. ¶ Ad 3^m dõꝫ q̄ inferiores ptes terre: dicunt ẽt illa loca in q̃b⁹ sancti pr̃es erãt. ⁊ q̃ ibi ↄtinebãtur dormiẽtes dicebat pp spem gloriose resurrectiõis: nõ aũt illi q̃ dãnati erãt in inferno.

Rñsio ad 2^a3 q̃stiũculam

Ad tertiã

qõnẽ dõꝫ q̄ cũ aia ⁊ corpus sint ꝓportionalia. tm̃ õbuit aia stare in inferno q̃stũ corp⁹ in sepulchro: vt p vtrũq̧ fratribus suis similaret: ⁊ vt in resurrectiõe nouã vitã inchoaret. ⁊ q̃stuꝫ ad animaꝝ liberationẽ: ⁊ q̃stum ad corpoꝝ resurrectionẽ in suo corpore inchoatã.

Ad primũ

g̃ dõꝫ q̄ liberare xp̄s nos voluit defect⁹ nr̃os in se portãdo. ⁊ iõ q̃diu mortu⁹ fuit voluit ꝑꝫ animã in inferno eẽ: sicut ꝑm corp⁹ in sepulchro. ¶ Ad 2^m dõꝫ q̄ dispẽsatiue factũ: ẽ vt xp̄s tãdiu mortu⁹ eẽt vt ꝟitas mortis ostẽderetur: ⁊ tãdiu debuit aia ei⁹ eẽ in inferno ⁊ corp⁹ in sepulchro q̃diu mortu⁹ fuit: sicut ⁊ de eis añ ei⁹ resurrectionem fuit. ¶ Ad 3^m dõꝫ q̄ paradisus est triplex. vn⁹ paradisus terrestris in quo adã posit⁹ est. Ali⁹ corpalis celestis. s. celum. empi. Ali⁹ spiritualis. s. gl̃ia de visiõe dei: ⁊ de isto paradiso intelligit qõ dñs latroni dixit: q꞉ statl paracta passiõe ⁊ ipse latro et oẽs qui in lymbo patrũ erant deuꝫ per essentiã viderunt.

¶ Utrum xp̄s limbũ patrũ illuminauerit.

D scdõꝫ sic ꝓcedit. vt q̄ xp̄s limbuꝫ patrũ nõ illuminauerit. de rõne inferni vt eẽ tenebra: sicut de rõne paradisi lux. ergo inferno nõ ↄpetit illuminari. ¶ Preterea. si loc⁹ aliquis illuminat oẽs q̃ sunt in loco illo lumen percipiũt: sꝫ aliqui erãt in inferno q̃ nõ debebãt ꝑcipere lumẽ xp̄i: sicut demones. igit vt q̄ illũ locũ nõ illumiauerit. ¶ Preterea. in psal. dr̃. Eduxit eos õ tenebris ⁊ vmbra mortis: sꝫ si xp̄s locũ illũ illuminasset tenebre ibi nõ fuissent. ergo xp̄s locũ illum nõ illuminauit. ¶ Sꝫ ꝯ. Dam̃ dicit. Descendit ad infer^m aia deificata: vt quẽadmodũ his q̃ in terra sunt ort⁹ est sol iusticie: ita ⁊ his q̃ in iferno ⁊ tenebris ⁊ vmbra mortis se dẽt superlucescat. ¶ Preterea. Amb. dicit q̄ in inferno lumẽ vite fundebat eterne.

¶ Utrũ animas de inferno damnatorum extraxerit.

Alterius

videt q̄ xp̄s aias extraxerit ẽt de inferno dãnatoꝝ. Ipse eñ dixit. Eduxisti animã meaꝫ de inferno inferiori. Et Job. 13. dr̃. In ꝓfundissimũ inferni descẽdent ossa mea. sed ꝓfundissimũ inferni in qõ descẽdit Job ⁊ de quo fuit eductus constat q̄ fuit infernus inferior: ⁊ infern⁹ inferior est infernus dãnatoꝝ. ergo aias eduxit de inferno dã

3ª questiũcula.

natorꝝ. ¶ Preterea. zach. 9. Tu aūt in sanguine testamēti ꝛc. dicit glo. Eos qui tenebant vincti carceribus vbi nulla misericordia eos refrigerabat; quā diues ille petebat: tu liberasti sꝫ tales erāt dānati in inferno. ergo ipsi fuerūt liberati. ¶ Preterea. Sapi. 8. dr. Sapiētia vincit malitiā sed hoc non esset si non oēs qui per malitiā in infernū descenderant p sapiētiā q̄ xp̄s est liberati sunt: ergo omnes sunt liberati etiā de inferno dānatorum.

¶ Preterea. Isa. 14. Congregabunt ꝯgregatiōe vni⁹ fascis in lacū ꝛ claudent in carcerē: ꝛ post multos dies visitabunt. Et loquitur ibi de damnatis: qđ ptꝫ per hoc q̄ ipse premisit de malitia celi ergo vr q̄ etiā dānati p xp̄ꝫ visitati ꝛ liberati sunt.

¶ Sꝫ ꝯ. Isa. vlt. ignis eorꝝ non morietur. ¶ Preterea. in inferno nulla est redēptio. ergo inde aliqui liberati nō sunt.

¶ Utrū liberauerit illos q̄ erāt in limbo puerorum.

2ª questiūcula.

Alterius vr q̄ liberauerit illos q̄ erāt in limbo puerorū: q2 ipi nō detinebant nisi p pctō originali: sicut patres sancti: sꝫ illi sunt educti. ergo ꝛ pueri. ¶ Preterea. in eis nō est peccatū nisi per aliū. ergo p aliū liberari debuerūt. ¶ Preterea. ipotentia maxime meret indulgentiā: sꝫ pueri nō potuerūt pctm̄ originale vitare. ergo ipsi marie debuerunt ꝯsequi liberationē. ¶ Sed ꝯtra nullus liberat p xp̄m nisi mēbrū xp̄i: sed pueri nunq̄ fuerūt mēbrū xp̄i: neq̄ p sacramentū fidei neq̄ p fidē. ergo p xp̄m nō sunt liberati. ¶ Preterea. post hanc vitā nō dat gratia alicui nisi habēti: sed pueri nō habuerūt gratiā cū decesserūt. ergo non pōt eis dari post vitā: ꝛ ita non possunt educi ad gloriam.

¶ Utrū liberauerit illos q̄ erant in purgatorio.

3ª questiūcula.

Alterius vr q̄ liberauerit illos q̄ erāt in purgatorio: q2 mai⁹ erat ipedimētū peccati originalis q̄ peccati venialis: sed ab ipedimēto peccati originalis liberauit trahēs de limbo ergo multo forti⁹ ab ipedimēto pcti venialis: ꝛ ita vr q̄ a purgatorio alas eduxerit. ¶ Preterea. passio xp̄i nō minorē hꝫ efficaciā q̄ sacramentum passiōis sed per sacramentū passiōis xp̄i. s. p baptismū aliquis liberaret ab omni pena q̄ debet in purgatorio. ergo vr q̄ multo ampli⁹ p passionē xp̄i illi q̄ ibi erant liberati sunt. ¶ Preterea. xp̄s quos curauit in hac vita totaliter curauit: sꝫ illos q̄ erāt in purgatorio curauit xp̄s a reatu originalis ergo sil'r curauit a reatu pcti venialis; ꝛ ita vr q̄ a purgatorio eos liberauit.

¶ Sꝫ ꝯ. passio xp̄i equalē hꝫ virtutē nūc quā tūc habuit: sꝫ nūc ꝟtute passiōis nō liberant oēs q̄ sunt i purgatorio. ergo nec tūc. ¶ Preterea, peccato qđ quis p se cōmisit p se debet purgationē pati: sꝫ penā purgatorij sustinet homo p pctis q̄ ex seipso cōmisit. ergo per penā quā ipse sustinet purgari debet ꝛ nō per penam tantū christi.

Respōdeo dđꝫ ad primā qōnē q̄ cū tenebre exteriores inferni tenebris interioribꝰ respōdeāt: ex quo xp̄s a patribꝰ q̄ erāt in lim-

bo oēs tenebras interiores ex=pulerat p demonstrationē sue deitatis: cōgruū etiā fuit p p̄sentiā sue hūanitatis ꝗtū ad alam ēt tenebras exteriores ab eis excludere: locū illum illuminādo.

Ad primū ergo dōm ꝙ iā ille infernus euacuādus erat q: post tp̄s illud nullus ad illū limbuȝ descēdit: ⁊ iō decens fuit vt ali=quid in eo fieret qđ est ꝯtra rō=nē inferni: ¶ Ad 2m dōȝ ꝙ sicut pena q̄ est ignis inferni: inꝗtuȝ agit vt instrumentū diuine iusti=tie: nō affligit nisi illos q̄ habēt reatū pene: etiā si aliqs ali⁹ ibi eēt: ita lux illa vt instrumētū di=uine misericordie agēs illos tm̄ illuminabat exteri⁹ qui interius illuminati erāt. ¶ Ad 3m dōȝ ꝙ eduxit eos de tenebris dū eos illuminauit ⁊ educēs eos de lo=co illo dr̄ de tenebris eduxisse: quas locus ille de sui natura prius habuerat.

Ad secundam qōnē dōȝ ꝙ pena nō pōt tolli manēte culpa. illi aūt q̄ sunt dānati in inferno sunt obstinati in malicia sicut demones: ⁊ iō de pena illa liberari nō potuerūt. ⁊ hoc non fuit ex insufficiētia liberātis: sȝ ex indispositiōe ip̄orum.

limb⁹ patꝝ q̄ ifern⁹ dicit̄.

Ad primū ergo dōȝ ꝙ limb⁹ patrū dr̄ infern⁹ inferior nō simpl'r: sed respectu hui⁹ habitationis: de quo aīa dauid: vł ēt xp̄i educta fuit. Silr ēt ille locus pōt dici p fundissimū inferni ꝯparatiue: vt pfundū sit respectu celi aer cali=ginosus in quo sunt demones: pfundius loc⁹ habitationis nr̄e pfūdissimū aūt limb⁹ patrū: de quo Job liberat⁹ fuit. ¶ Ad 2m dōm ꝙ glo. illa est ip̄ropria. loquitr̄ eñ de inferno cōmuniter. sm ꝙ ꝯprehēdit oēs p̄dictas distinctiōes inferni. vñ inferno ali=qđ attribuit rōne vnius partis: aliqđ rōne alteri⁹. Quod auteȝ dr̄. nulla eos misericordia refri=gerabat: intelligit̄ ꝗtū ad eos q̄ erāt in alia pte iferni: vel dr̄ de misericordia omnino absoluēte quā ēt diues magis d̄siderabat ꝗuis aliā peteret. ¶ Ad 3m dōȝ ꝙ ꝗtū in se est. Sapiētia omnē malitiā vincit: sed ꝙ in aliquib⁹ nō vincit̄ est ex eoꝝ indispositio=ne. ¶ Ad 4m dōm ꝙ loquit̄ de visitatione q̄ erit in generali re=surrectione quādo educent̄ de inferno iterum in perpetuum in=cludendi.

Ad tertiā qōneȝ dōȝ ꝙ redemptio xp̄i nō habuit locuȝ: nisi in illis q̄ fuerūt mēbra xp̄i. vñ cuȝ pueri q̄ erāt in limbo nūꝗ fue=rint mēbra xp̄i: neq̄ p ppriaȝ fi=deȝ: neq̄ per fidei sacramentuȝ qđ nunc est baptism⁹: tūc auteȝ erat circūcisio vel sacrificiū constat ꝙ ipsi liberati nō fuerunt.

Ad primuȝ ergo dōȝ ꝙ in pa=trib⁹ erat: grā: q̄ nō erat in pue=ris. p quā pr̄es erāt mēbra xp̄i: ⁊ iō effectū redēptionis percepe=runt. quod non fuit de pueris. ¶ Ad 2m dōm ꝙ pueroꝝ pctm̄ ꝗuis esset per aliū expiabile ꝗ=tū ad gen⁹ peccati: non tñ habe=bant in se fidē ⁊ charitatem per quā cōiungerent̄ illi. per quē po=tuissent liberari ꝗtū ad genus peccati. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ꝗuis quātū ad gen⁹ pctī eēt eoꝝ pec=catū pportionabile: tñ ex dispo

fitione eoꝝ ꝓportionatiõis par ticipes esse non potuerunt: sicut ēt pꝫ de veniali in illis q̄ mortaliter peccauerunt.

Ad quartā qōnē dꝰꝫ ꝙ q̄uis hoc nō inueniatur determinatū a sanctis. pōt tamen dici ꝙ illi qui erant in purgatorio nō fuerunt liberati: qꝛ cum pena purgatorij debeat peccato actuali: opꝫ ꝙ expietur per proprium actum vel passionē illiꝰ qui peccauit: vel alterius specialis ꝑsone agentis pro ipso. In purgatorio aūt non pōt culpa expiari per aliquē actum meritoriū: qꝛ non sunt in statu merendi. vnde opꝫ ꝙ expiet eoꝝ culpa per penam: quam ipsi sustineant nisi per suffragia eorū qui sunt in statu merendi liberentur. Passio aūt xp̄i imediate remouet ipedimentū ex peccato originali ꝓueniēs: qđ ex altero contractum est. sed ad remouēdū penā debitā actuali peccato: quod quisq̨ ex seipso cōmisit: pertingit eiꝰ efficacia mediante aliquo sacramēto circa personā exhibito: aut aliquo actu ipsiꝰ ꝑsone vel alterius ad ipsa referri: ꝛ ideo nō decebat vt per solā xp̄i passionem a purgatorio liberarenꝫ: nisi dicaꝫ ꝙ in vita sua hoc meruerunt vt per passionem xp̄i liberarenꝫ: vel hoc ex speciali gratia fuit: ꝙ illi q̄ in purgatorio inuēti fuerūt absoluti sint per passionē xp̄i: q̄uis nūc illi qui sunt in purgatorio nō cōsequāt effectū plene liberatiōis ex sola passione xp̄i.

doctor scedit viā rigoris.

Ad primū ergo dꝰꝫ ꝙ q̄uis impedimentum pecati originalis sit grauius: tamē ē solubile ꝑ aliū totaliter: qđ nō est de impedimēto venialis peccati ratiōe predicta. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ pena nunq̄ dimittitur virtute passionis christi: nisi inquantum aliquis passioni cōformatur: quod potest esse tripliciter. Uno modo sacramētaliter: sicut fit in baptismo. Alio modo per meritū dilectionis ꝛ fidei ex passiōe sustinentis. Tertio modo per pene similitudinē. primi aūt duo modi non possunt esse in purgatorio: quia non sunt in statu recipiendi sacramentū neq̨ in statu merendi. vnde opꝫ ꝙ si passio a veniali eos liberet ꝙ conformenꝫ xp̄o passo per pene passionem. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ quicquid erat in eis curabile per alium totum curauit: sed pena purgans non erat eis per alium totaliter remissibilis: vt dictum est. ¶ Ad ea que obijciuntur in oppositum patet solutio ex dictis.

triplr confor mar passioni xp̄i.

Questio. III.

Eide q̄ritur de ascēsiōe xp̄i. Et circa hoc queruntur tria. Primo an xp̄s ascenderit. Secundo demodo ascensionis. Tertio de termino ipsius.

¶ Utrū xp̄s debuerit ascēdere.

Ad primū sic ꝓcedit. videtur ꝙ xp̄s non ascenderit. omnis enim motus cum sit exitus de potentia ad actum est actus imperfecti et est

propter indigentiã: sed ascensio
motus est. cum igit in xpo iam
glorificato totaliter per resurre-
ctionẽ nõ fuerit aliqua imperfe
ctio vel indigẽtia: vr q ipse non
ascẽderit. ¶ Preterea. in xpo nõ
est nisi duplex natura. s. diuina 7
humana: sz fm diuinã naturam
xpo non cõpetit ascendere. neq3
localiter: cuz ipse fm q deus sit
vbiq3: neq3 fm dignitatẽ: cũ diui
nitas eius pficere nõ possit: neq3
iterũ fm humanã fm locum: q2
ipsa de celo nõ descẽdit. dr autẽ
Joh. 3. Nemo ascẽdit in celũ nisi
qui descẽ. de ce. neq3 iterꝫ fm di-
gnitatẽ: q2 gloria sua post resur-
rectionẽ gloriosam non creuit. g
vr q xps nullo modo ascẽderit.
¶ Preterea. alijs sanctis compe
tit ascẽdere ad celum empi. q2 p
locum illũ cõgruentẽ sue glorie
augetur suum gaudiũ: sz gaudiuz
anime xpi nõ potuit aliquo mõ
crescere: sicut nec gratia vel glo
ria. g vr q ipse non ascenderit.
¶ Preterea. omne qd xps in car
ne assumpta ppter nos fecit in
nostrã vtilitatez cedere debuit;
sz per ascensionẽ nihil nobis ac-
creuit: q2 ante per passionẽ 7 des
censuz ad inferos omne impedi
mentũ remotũ fuit 7 ianua per
passionẽ aperta est. Et sic p ba-
ptismũ qñ celi aperti sunt. g nõ
fuit necessariũ q xps ascẽderet.
¶ Preterea. ois actio xpi ad no
stram salutẽ ordinat: sed magis
esset ad salutez nostrã eius pre-
sentia corporalis q̃ eius absen-
tia. ergo vr q a nobis per ascen
sionem discedere non debuit.
¶ Sed 2 est qd in simbolo dicit
Ascendit ad celos. ¶ Preterea.
corpori nobilissimo debet locus
nobilissimus: sz ce. empi. est lo-
corũ nobilissimus. g corpus xpi
qd est nobilissimũ ad locũ illum
ascẽdere debuit. ¶ Preterea. in
xpo premõstrata ẽ gloria resur-
rectionis q̃ mẽbris eius pmittit
sed pmittitur etiam mẽbris xpi
locus celestis vnde lucifer ceci-
dit. ergo videt q ipse prius ascẽ
dere debuit pandens iter ante
alios. vt dicitur Mich. 2.

Respõdeo dicendũ q ascẽdere in
celuz fuit cõgruũ 7 ipsi christo 7
nobis. Christo quidez qm ei oẽ
qd ad gloriã pertinet debebat
vñ cum celũ empi. sit locus con-
gruus glorie: 7 aliqd quasi pre-
miũ accidentale: xpo etiã debe
batur vt ad locũ illuz ascẽderet
Nobis aũt cõgruũ fuit q2tũ ad
tria. primo vt nos quasi in cor-
poralem possessionẽ induceret
celi: quã nobis pcio sui sangui-
nis emerat. scdo vt spem nram
ad celum erigeret: q2 dum hũa
nam 2ditionẽ sideribus impor-
tauit credẽtibus celũ posse pa
tere mõstrauit. vt dicit Leo pa
pa tertio vt iaz xpm nõ fm car
nem cognoscẽtes spũaliter tm
ipsi 2iũgamur: 7 sic idonei effi-
ciamur ad accipiẽda dona spũs
sancti fm qd dictuz est. Ascẽdit
in altum dedit dona hoibus.

Ascensionis christi 2gruẽtia ostenditur.

Ad primũ g dicenduz q mot9 lo-
calis. vt dicit phs in. 8. phy. non
mutat aliqd de eo qd est intra
rem: sz solũ est fm id qd ẽ extra.
vt motus localis nõ ponit exitũ
de potẽtia ad actũ aliquẽ intra-
neum rei: sz ad actũ extrinsecũ:
7 ppter hoc nõ ponit per motũ
localẽ aliqua imperfectio: p hoc
q desit aliqd eoꝝ q̃ debent ineẽ
sed ponit imperfectionẽ fm qd-

per hoc q duz est in loco isto nõ est in alio. Silr dicendũ ẽ q ascensio xpi nõ fuit pp̃ter aliquaz exigentiã qua indigeret ipse ex parte sua in seipso habere: sz pp nostrã indigentiã: ⁊ vt esset in loco sibi quenienti: in quo nondũz erat. ¶ Ad scdm dicendũ q ascẽdere ⁊ descendere possunt dici p̃prie: ⁊ sic significat motuz localem. vñ non quenlunt xpo fm diuinã naturã: sz fm humanã: fm quã descendit ad inferos: ⁊ ascẽdit localiter ad celos. dicit etiã metapho. descẽdisse fm diuinam naturã: inq̃ntuz se exinaniuit formã serui acciplẽs. phil. ii. 2. Et inq̃ntũ per nouũ effectũ fuit in terris: fm quẽ ibi añ nõ fuerat. ascendisse aũt q̃ntum ad notitiã alioꝝ. Silr q̃ntũ ad humanam naturã ascendit fm q exaltatus est ad gloriã resurrectionis: ⁊ notitiã populoꝝ: descendit aũt fm passiõis ignominiam. Qd aũt dr nemo ascẽdit nisi qui descẽdit: ad personã referendũ est: cui fm naturã: vnã cõuenit descẽdere de celo. s. fz diuinã: inq̃ntuz sibi carnẽ in persona copulauit: ⁊ fm aliã. s. humanã ascendere. ¶ Ad 3m dõm q xpo in ascensione non accreuit aliqd gaudiũ: neq q̃ntum ad intensionẽ: neq q̃ntuz ad numerũ eoꝝ de q̃bus gaudendũ erat: qr perfectũ gaudiũ de oĩbus ab instãti sue qceptionis habuit: sz accreuit sibi nouus modus gaudẽdi: qr de illo de quo pri⁹ gaudebat vt de futuro: tunc gaudebat vt de p̃senti. ¶ Ad quartuz dicendũ q per passionẽ xpi oĩa impedimenta fuerunt a nobis amota ⁊ oĩa bona data q̃ntum ad merituz: qr. s. per passionem christus nobis meruit predicta sed oportuit vt per effectum illa bona per euz induceremur quasi in corporalẽ possessionez eoꝝ q̃ iam nobis emerat. bona aũt glorie in tribus cõsistunt. Primo in visione diuina q̃ ẽ beatitudo anime: ⁊ hoc p effectuz cõtulit descẽdendo ad inferos. scdm est gloria corporis: ⁊ hoc inchoauit in sua resurrectione. tertiũ est locus cõgruus: ⁊ hoc prestitit in sua ascẽsione. In baptismo autez celi aperti sunt in signũ q per baptismũ quez tũc inchoabat: in quo passio eius operat: plenarie celi aditus pateret nobis. ¶ Ad quintũ dõm q corporalis p̃ntia xpi in duobus poterat esse nocius. primo q̃ntũz ad fidẽ: qr videntes euz in forma in qua erat minor patre non ita de facili crederent eum equalez patri. vt dicit glo. super Jo. scdo q̃ntum ad dilectionem: qr eum non solum spũaliter: sed etiã carnaliter diligeremus conuersantes cum ipso corporaliter. ⁊ hoc est de imperfectiõe dilectionis.

Ascensio duplex di stingui tur.

Gloria in tribus cõ sistit.

¶ Utrum motus ascẽsionis fuerit violentus.

Ad secũdũ sic p̃cedit. vr q motus ascensionis fuerit violentus. Act. primo. Eleuatis manibus ferebatur in ce. sz latio. vt dr. 7. phy. est spẽs motus violẽti. g ascẽsio sua fuit violentus motus. ¶ Preterea. in corpore suo cũ esset solidum dñabat terra: sz omne tale naturalr mouet deorsuz ⁊ p violentiã sursuz. g illa ascensio erat violẽta. ¶ Preterea. oĩs motus

nālis causat ex motu celi: sꝫ celuꝫ nō habebat aliquā cālitateꝫ supra corp⁹ xp̄i. ergo motus ille nō erat nālis. ¶ Preterea ois mot⁹ qui ē in locū peregrinū mobili ē motus innālis: sꝫ ascēsio xp̄i fuit hmōi: qꝛ dicit Greg. sup illō. Hō quidā pegre pficis. Caro ad peregrinandū ducit duꝫ p redēptorem in celo collocat. ergo illa ascensio fuit motus violētus. ¶ Sꝫ ꝯ. ois motus violētus inducit lassitudinē: sꝫ ascensio xp̄i non fuit talis. ergo nō fuit motus violētus. ¶ Preterea. nullus motus violētus est ppria virtute mobilis: sꝫ xp̄s ppria virtute ascendit: vt pꝫ Isa. 64. Gradiens in multitudine virtutis sue. ergo ascensio eius non fuit motus violentus.

¶ Utrum fuerit subitaneus.

Ptia q̄stiūcula. **Ulterius** vr̄ q᷑ ascēsionis mot⁹ fuerit subitus: qꝛ Aug. dicit in q̄onibus de resurrectōe q᷑ tales sunt motus corporū glorificatoꝝ: sicut motus radiꝫ solis: sꝫ mot⁹ radiꝫ ē in instanti. ergo mot⁹ corporis xp̄i gloriosi. ¶ Preterea. corpus xp̄i gl'iosuꝫ oino erat subdm volūtati spūs: sꝫ volūtas in instāti potest moueri de loco ad locū. ergo ꝛ corpus xp̄i glorificatū. ¶ Preterea. potētia corporis xp̄i glorificati ē improportionabilis potētie alicuius corporis mobilis nō glorificati: sꝫ fm pportioneꝫ virtutis mouētis ē pportio tp̄is: in quo fit motus: qꝛ maior vtus in minori tpe mouet. ergo si aliqua vtus mouet in tāto tpe: vtus corpis xp̄i glorificati mouebit in instāti ipm corpus: qđ instās tēpori nō pportionat. ¶ Sꝫ ꝯ. corpus xp̄i cū sit diuisibile hꝫ partē post partem: sꝫ vbi ē vna pars ibi nō est alia. ergo opꝫ q᷑ parti succedat pars. ergo motus ille nō ē subito. ¶ Preterea. motus subitaneus nō pōt percipi: sed apl'i viderunt christi ascensionē. ergo non fuit subita.

¶ Utrum statiꝫ post resurrectionem ascendere debuerit.

Scđa q̄stiuncula. **Ulterius** vr̄ q᷑ statim post resurrectionē ascēdere debuerit: qꝛ ascēsio sua ē exēplar alioꝝ sanctoꝝ: sꝫ aliꝫ sancti post resurrectioneꝫ corpoꝝ futurā ascendēt. ergo et xp̄s debuit. ¶ Preterea. sicut debuit pbari veritas resurrectiōis ita debuit pbari vitas mortis: sꝫ ipse vt pbaret veritatē mortis distulit resurrectionē vsq̄ in tertium diē. ergo silr̄ debuit ascendere tertia die post resurrectionem. ¶ Preterea. nō ē aliq̄s loc⁹ alarum nisi infernus vel celū: sꝫ ale sanctoꝝ patrū q̄ erāt in lymbo xp̄o resurgēte educte sunt de inferno. ergo statim ascēderūt in celū sꝫ nullus debuit in celū ascēdere añ xp̄m: sicut nullus ante ipꝫ resurgere. ergo ꝛ xp̄s statim post resurrectioneꝫ debuit ascendere. ¶ Sꝫ ꝯ. Act. 1. prebuit se viuuꝫ per dies quadraginta. ¶ Preterea. ꝯsolatiōes diuine excedūt tribulationeꝫ humanā: sed apl'i fuerūt in angustia post mortem xp̄i p tres dies. ergo multo amplius debuerunt esse in gaudio propter ipsius resurrectionem.

Respōdeo dicendū q᷑ motus nālis dr̄ cuius pn^m ē natura: natura aūt dr̄ dupl'r. s. de forma q̄ est principiū actiuū motus: ꝛ de mā que ē prin^m passiuū: fm hoc igr̄ dr̄ aliq̄s motus dupl'r naturalis vno mō: qꝛ in eo qđ mouet ē pncipiū actiuū mot⁹: ꝛ sic corpora

grauia & leuia mouent naturaliter. Alio mō: q2 in eo qd mouetur ē dispositio naturalis p3 quā aliqd ē mobile ab aliquo mouēte: & hoc ɔtingit dupli͞r: q2 vel lest ista aptitudo ad hoc ꝙ moueat ab illo mouēte cū inclinatiōe ad ɔ͂riū motū: sicut ē in corpore aīalis: & tūc motus ille dr violētus ɔ͂tū ad nām corporis: incɔ͂trū ē corpus. naturalr aūt ɔ͂tum ad naturā corporis incɔ͂trū ē aīatum. vt dicit phs. 8. phy. Aut nō est aptitudo ad ɔ͂rium inclinans: sicut p3 in motu celestiū q̄ mouent a substātia separata: & tñ dicunt moueri naturaliter. vt dicit Cōmen. in pmo ce. & mū. hoc mō motus ascēsionis xpi fuit naturalis: q2 cū corpus glorificatū sit oīno subiectū aīe nō pōt esse aliqua inclinatio ad ɔ͂rium eius qd aīa vult. vnde remouetur in eis inclinatio grauitatis & leuitatis repugnās voluntati sicut inclinatio calidi et frigidi q̄ ē ad mutuā corruptionem. Quidā autē dicunt ꝙ fuit etiā motus naturalis ex hoc ꝙ principiū actiuū fuit in corporis natura: sicut in motu grauiū & leuium: q2 in corpore glorificato regnat natura celi empi. q̄ est de cōpositione corporis humani. Qd est impossibile: q2 si aliquid de celo empi. esset pars corporis nostri: oporteret ꝙ esset cōmixtum elemētis: alias esset distinctum ab eis & nō eēt pars: q2 nō eēt vnū nisi aggregatiōe. ¶ Preterea. si esset pars nō inclinaret ad motū rectum: s3 ad nullum: quia de natura celi empirei non est ꝙ moueatur nisi ad motum circularem q̄ est naturalis quinte essentie.

Resolutio physicalis.

Ad primū ḡ dō3 ꝙ serebat qdē ab angelis in obsequiū dignitatis nō in adiutoriū necessitatis: sicut reges ēt ferunt & epi. vñ nō sequit ꝙ fuerit motus violētus. ¶ Ad 2^m^ dōm ꝙ mot⁹ ille nō ē nālis corpori incɔ͂trū corp⁹: s3 incɔ͂trum instrm aīe glorificate per quā tollebat inclinatio q̄litatū ɔ͂riarū ad actiōes & mot⁹ suos. ¶ Ad 3^m^ dō3 ꝙ hoc intelligit de corporib⁹ ɔ͂diu sunt in statu gñationis & corruptiōis & nō de corporibus gloriosis. ¶ Ad 4^m^ dicendū ꝙ ille locus ē peregrinus carni incɔ͂trum ē caro: nō aūt incɔ͂trum est instrm aīe gloriose.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ illa opinio ē facilior ad sustinendum q̄ ponit ꝙ corpus xpi in ascēsione mouebat tpe perceptibili sua quidē volūtate: sed poterat moueri tpe imperceptibili, nō autem in instanti: q2 oportebat ꝙ corpus xpi in ascensiōe trāsiret per media cum p suā substantiā determinaret ad locū: & impossibile est ꝙ sit in diuersis locis simul: & ita oportebat ꝙ i mediis locis esset in diuersis instantib⁹ et sic oportebat motū illum esse successiuum.

Rñsio ad primam q̄stiunculā.

Ad primū ḡ dicēdū ꝙ silitudo attendit ɔ͂trū ad pceptibilitatē & nō ɔ͂trū ad genus mot⁹: q2 mot⁹ radū ē motus alteratiōis. vt dr in li. de sensu & sensato. vnde nō pōt eē subitus. motus aūt glorificatoꝝ corpoꝝ ē motus localis & iō op3 ꝙ sit successiuus. ¶ Ad 2^m^ dōm ꝙ ɔ͂uis corpus sit subiectum spūi: tñ esse nō potest vt corpus ad naturā spūs conuer=

latur. ¶ Ad 3^m. dõm ꝙ rõ illa ꝓcedit de virtute mouente ex necessitate nature: nõ aũt de ṽtute mouente per voluntatẽ: que monet ſm exigentiam mobilis.

Philo ad ſecundã q̃ſtiunculaʒ.

Ad tertiã qõnem dõm ꝙ ea q̃ circa xp̃m acta ſunt diſpẽſatiue facta ſunt ꝓp aliquã vtilitateʒ. Et iõ ad oñdendũ ṽitatẽ ſue reſurrectiõis oportuit ꝙ nõ ſtatiʒ poſt reſurrectionẽ aſcẽderet: ſʒ diu cum aplis ꝯuerſaret̃ vt ex magna familiaritate ois dubitatio tolleret̃: q: ſi tm̃ apparuiſſʒ ſemel: potuiſſet videri eſſe aliq̃ illuſio: ⁊ iõ pluries in illis quadraginta dieb⁹ illis apparuit. Fuit ẽt dilata aſcẽſio ad ꝯſolationẽ aploꝝ q̃ de morte ꝯtriſtati fuerãt. Et iõ dicit glo. Act. 1. ꝙ ſicut q̃draginta hore fuerũt mortis xp̃i: ita q̃draginta dieb⁹ cuʒ eis ꝯuerſatus ẽ poſt reſurrectionem: q: cõſolatio diuina excedit triſtitiam humanam.

Ad primũ ẽ dicenduʒ ꝙ alioꝝ ſanctoꝝ nõ oportebit reſurrectionẽ ꝓbare: q: oibus manifeſta erit: ⁊ iõ nõ opʒ ꝙ differat̃. ¶ Ad 2^m dõm ꝙ maior poterat eẽ dubitatio de reſurrectiõe q̃ȝ de morte: ⁊ iõ oportuit ꝙ lõgiori tp̃e cõfirmaretur. ¶ Ad 3^m dicendum ꝙ interim anime ſanctoꝝ erãt cuʒ xp̃o vt de eius corporali p̃ſẽtia gauderent: vel erãt in paradiſo terreſtri: q̃uis locus ille non ſit proprie locus ſpirituũ: ſʒ erant ibi diſpenſatiue ad tempus.

¶ Utrũ xp̃s aſcẽderit ſuper oẽs celos.

D tertiuʒ ſic ꝓcedit̃. vr̃ ꝙ xp̃s nõ aſcẽderit ſupra oẽs celos: corpus em̃ xp̃i neceſſario ẽ in loco: ſʒ extra oẽs celos nõ ẽ locus: ſm p̃hm primo ce. ⁊ mũ. ẽ ſupra oẽs celos aſcẽdere nõ potuit. ¶ Preterea. duo corpora nõ p̃nt eſſe in eodẽ loco: cũ igit̃ non poſſit fieri motus de extremo in extremuʒ niſi ꝑ mediũ: vr̃ ꝙ ſupra oẽs celos aſcẽdere nõ potuit niſi celuʒ diuideret̃: qḋ ẽ ĩpoſſibile. ¶ Preterea. celũ empi. ẽ loc⁹ ſpirituũ: ſʒ diuerſoꝝ diuerſa ſunt loca. ẽ nec corpus xp̃i nec aliud corpus ad celuʒ empi. aſcendit qḋ eſt celum vltimũ. ¶ Sʒ ꝯ. heb. 7. Excelſior celis factus. ¶ Preterea Ephe. 4. Aſcendens in altum. glo. Loco ⁊ dignitate.

¶ Utrum aſcenderit ad dextraʒ patris

Ulterius vr̃ ꝙ nõ aſcẽderit ad dextram patris: dextra em̃ vel ſiniſtra ſunt d̃ṅe ſitus vel poſitiõis: ſʒ deus cũ ſit ſumme ſp̃ũalis nõ hʒ ſitũ. ẽ nõ hʒ dextrã ⁊ ſiniſtrã.

Philo q̃ſtiunculaʒ.

¶ Preterea metaphorice. filius ipſe dr̃ dextra p̃ris. ṗs. Manus tua cõfregit inimicũ: ſʒ hec ꝑpoſitio ad. denotat diſtinctionẽ: q: prepoſitiones trãſitiue ſunt: cuʒ ẽ filius a ſeipſo non diſtinguat̃: vr̃ ꝙ ei nõ ꝯueniat ad dextrã patris ſedere. ¶ Preterea. ꝓuer. 3. dicit̃. In dextra eius longitudo dierũ ⁊ in ſiniſtra illius diuitie ⁊ gloria: ſed omniũ bonoꝝ patris chriſtus hʒ plenitudineʒ. ẽ non magis dʒ dici ſedere ad dextraʒ q̃ȝ ſiniſtrã. ¶ Preterea. ipſe dicit̃ eſſe in ſinu patris. Jo. 1. ẽ non ẽ ad dextrã. ¶ Sed cõtra. heb. 1. Sedet ad dextraʒ maieſtatis in excelſis. ¶ Preterea. in ſymbolo dicit̃. Aſcendit ad celos ſedet ad

dextrā dei patris omnipotētis.

¶ Utrum cōueniat soli christo sedere ad dextram patris.

Scda qstiun cula. Alterius vr ꝙ nō soli xpo ɔueniat ad dextrā pris sedere. Ad ephe. 2. Cōsedere nos fecit xpo in celestibus. si ergo xps sedet ad dextrā ⁊ nos ad dextrā sedere faciet. ¶ preterea. Ephe. 1. Constitues illū ad dextrā. glo. i. etnaꝫ beatitudinē: sed oib⁹ scis cōicat eterna btitudo. ergo oib⁹ scis cōuenit ad dextraꝫ sedere: ⁊ non soli xpo. ¶ preterea. btē vgini cōuenit esse in potiorib⁹ donis dei q̄ est sup oēs choros angeloꝝ exaltata. vn̄ ⁊ in psal. a dextris stare dr. Astitit regina a dextris ⁊c. ergo nō soli xpo cōuenit sedere ad dextrā. ¶ preterea dextra patris ē eq̄litas patris: sꝫ spūssanctus est eq̄lis patri: sicut fili⁹. ergo sibi ɔuenit sedere ad dextrā. ¶ Sed ɔ. sedere ad dextrā cōuenit xpo ꝑm humanā nām ⁊ diuinā: sed in nullo alio inuenit natura diuina ⁊ hūana sil'. ergo nulli aliī cōuenit sicut xpo. ¶ preterea eq̄litas est in filio. vt dicit Aug. per appropriationē: sꝫ dextra īportat eq̄litatē. ergo vr ꝙ sedere ad dextram soli filio conueniat.

Respōdeo dōm ad primā qōnem ꝙ termin⁹ ascēsionis xpi est ⁊ locus ⁊ dignitas nō quam tūc de nouo acceperit: sed que tūc innotuit. Scōm aūt ꝙ termin⁹ est locus: sic est exaltatus vsq ad supremū locoꝝ corporaliū: non ꝙ nō possit inde moueri: sed ꝑm cōgruentiam debet sibi altissimus locus etiā vbicūq sit: sed ad id qđ sibi ꝑm cōgruentiaꝫ debetur: tunc fuit actu exaltatus.

Ad primū ergo dicēdum ꝙ nō dr ascendisse sup celos: q: extra celū empi. sit: sed q: in altissimā partē celi empi. ascendit. ¶ Ad ꝫm dicenduꝫ ꝙ q̄uis de natura corporis nō sit ꝙ possit eē in eodē loco cū alio corpore tn̄ potest hoc deus facere per miraculū: sicut etiā fecit corpus xpi de clauso virginali vtero exire. vt dicit Greg. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ q̄uis natura corpalis sit citra naturā spūs: tn̄ natura corporis christi trāscēdit oēs spūs: in q̄ntum est diuinitati vnita: que est maior ⁊ dignior vnio q̄ ea que est p fruitionē: ⁊ iō altior locus debet corpori xpi: q̄ etiā ipsis spiritibus creatis. vnde glo. hebr. 7. super illud. Excelsior celis factus est. dicit. i. Omni ratiōali creatura.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ dextra est nobilior ps corporis. vnde qui alteri ad dextrā sedet nobilissimo mō ei ɔiungit. Nobilissimus autē modus secūdū quē aliquis patri cōiungitur. vel est nobilissimus simplr: et sic est esse equalem sibi: et hoc cōuenit filio ꝑm diuinaꝫ nām: vel est nobilissimus quātū possibile est creature: ⁊ hoc est cōiungi ei in vnione persone filiī eius: ⁊ sic sedere ad dextrā conuenit christo scōm humanā naturam: signat enim sessio firmitatem illius coniunctionis. Rn̄. ad primā qstiunculaꝫ.

Ad primū ergo dicendum ꝙ non dicitur ꝑprie dextra: sed metaphorice. ¶ Ad scōm dicendū ꝙ non est incōueniens ꝙ filius dicatur dextra ⁊ sedere ad dextrā scōm diuersas silitudines: quia

metaphorice vtrunqꝫ dr. dextra em dr fm q per ipm pr operatr: sed sedere ad dextrã dr rõne iaz dicta. ¶ Ad tertiũ dõm q ꝙuis sint xpi z maiora z minora bõa patris: tñ ipse in maiorib⁹ est col locatus: z iõ dr ad dextrã sedere. ¶ Ad quartũ dõm q xps inquãtũ exit a pre per gñatõez dr in sinu patris sedere: p qd signi ficat generatiua potẽtia: sꝫ inqꝫtum est equalis patri z ei cõregnat dr sedere ad dextrã eius.

Rñ. ad scdam qstiun culaz. **Ad tertiaz** qõnem dicendum q nulli creature cõuenit eẽ equalem patri: neqꝫ ꝯiungi filio eius in vnitate persone scdm qd dici tur xps ad dextraz sedere: z ideo nulli creature conuenit.

Ad primũ ḋ dõm q fe cit nos ꝯse dere inqꝫtũ nos glia stabiliuit z iudiciariam potestatẽ dedit: nõ autẽ sedere ad dextrã. ¶ Uel dicendũ q nos cõsedere fecit etiã ad dextrã: sed nõ in nobis. sꝫ in xpo inqꝫtuz ipe est vni⁹ nãe nobiscũ: quã put est i xpo ad dextraz pris collocauit. ¶ Ad fm dõz q nõ quelibet beatitudo põt dici dextra simplr: sed que debet illi nãe assumpte: vel si ql'ibet beatitudo dicat dextra: hoc nõ erit fm excellẽtissimũ modũ possibilẽ creature: sed potẽm creature nõ vnite: z hoc est fm qd. ¶ Ad tertiũ dõm q ꝙuis beata virgo sit sup angelos exaltata: non est tñ exaltata vsqꝫ ad eqlitatez dei vel vnionẽ in persona: z iõ nõ dicitur sedere ad dextrã: sꝫ astare a dextris inqꝫtũ honor filij aliq mõ participatiue nõ plenarie redũdat in ipsam: inquãtum dicit mr dei: sed nõ deus. ¶ Ad quar tum dõm q spũssanctus põt dici se dere ad dextrã pris inquãtum est eqlis patri fm veritatẽ: sed nõ appropriat ei eqlitas sed filio: z ideo nec sessio dextre.

¶ Expositio textus.

H (Ydei ar gumẽtũ a phicis argumẽtis est li ber:) qr p ea nec pbari nec iprobari põt. (Et ipe forte ante mortez.) Hoc dicit pp tertiã opinionẽ que nõduz erat suo tpe dãnata: que dicebat: qd ẽt ante mortez erat hoc mõ hõ. (Quia vna eadẽqꝫ vnione.) ꝙtũ ex pte ipsius assumẽtis: nõ ꝙtũ ex parte assumptorũ. Ad qd dionysius hoc dicit: nõ quin pmisse locutões sint simplr cõcedende sed vt ostẽdat quã cãm veritatis habeãt. (Nemo ascendit.) ergo alij hoies in celuz nõ ascẽdunt. Dicendũ q alij nõ ppria virtute scandũt qd est ascendere: vel loquit de celo sancte trinitatis ad qd ascendit rõne diuine nature. Uel dõm q loqtur scdz q caput z mẽbra sunt vna psona. (Hec de corrigia calciamenti.) Calciamẽtũ ẽ hũanitas tegẽs pedẽ. s. vbũ: quo qsi ola portãtur. Heb. 2. Corrigia ipa ẽ vnio. (Rex ydumee) xpus qui cõicauit carni z sanguini. Hebre. 2. ydumea em sanguinea interpretat: ossa eius sunt fortiora z difficiliora ad intelligẽdũ de mysterijs hũanitatis ei⁹: que non sunt igne curiosi studij vsqꝫ ad minima inqrẽda: qd est ossa in puluerẽ redigere: sꝫ sũt silẽtio honorãda qsi itellectũ excedẽtia. Et sumit de amos secũdo.

Instãtia ꝯtra textũ dissoluit.

¶ Si christus habuit fidem & spem vt charitatem.

¶ Distinc. xxiij.

Umvero supra perhibitum sit xp̄m plenū gratia fuisse: nō est superuacuū inquirere vtrū fidem & spem sicut charitatē habuerit. Si eñ his caruit non vr̄ plenitudinē gratiaȝ habuisse: vt aūt hec questio valeat apertius explicari de his singulis aliq̄ in medium pferenda sunt: & primū de fide: s̄m mēsuraȝ cuius p̄cipit apl'us vnicuiq; sapere.

¶ Quid sit fides.

Ides est virtus q̄ credūtur que non vidētur. Quod tñ non de oibus que non vidētur accipiendū est: sed de his tm̄ que credere vt ait Aug. ad religionē pertinent. Multa eñ sunt que si christianus ignoret: nihil metuendum est: q2 nō ideo a religione deuiat.

¶ Quot modis dicit̄ fides.

Capitur autem fides: tribus modis. s. p eo quod creditur: & est virtus: & pro eo quo creditur: & nō est virtus: & p eo qd̄ creditur qd̄ aliud ē ab eo quo credit̄. vnde Aug. inquit. Aliud sunt ea que credūtur. aliud fides qua credūtur. Illa enim in rebus sunt que vel esse vel fuisse vel futura esse dicūtur. Hec autē in aīo credentis est ei tantū cōspicua cuius est. Et tñ nomine fidei cēsetur vtrūq;: et illud. s. quod credit̄: & id quo creditur. Id qd̄ creditur dr̄ fides: sicut ibi. Hec est fides catholica quā nisi quisq; fideliter fir. &c. saluus esse nō poterit. Fides autē qua creditur: si cū charitate sit virtus est. Quia charitas: vt ait Ambro. mater est oīum virtutuȝ: que omnes informat: sine qua nulla vera virtus est. Fides ergo operās per dilectionē virtus est: qua nō visa credūtur. Hec est fundamentū quod mutari nō potest: vt ait Apostolus: que posita in fundamēto neminē perire sinit. vnde Augu. Fundamentuȝ est christus iesus. i. christi fides. s. que per dilectionem operat̄: per quā christ' habitat in cordibus que neminem perire sinit. Alia vero nō est fundamentū. Fides enim sine dilectione manis est. Fides cū dilectiōe christiani est. Alia demonis est. Naȝ & demones credunt & cōtremiscunt. Sed multuȝ interest. vtrum quis credit

Charitas m̄r v̄tutū.

christum vel xpo vel in chri-
stuz. Nam ipsuz esse christū
demones crediderūt: nec ta
men in christuz crediderūt.

¶ Quid sit credere deuz vel
deo vel in deum.

Liud enim est cre
dere in deū. ali-
ud credere deo:
aliud credere de
uz. Credere deo
est credere vera esse que lo-
quitur: qd̄ ⁊ mali faciunt: et
nos credimus hoi: sed nō in
hoiem. Credere deū est cre
dere q ipse sit deus qd̄ etiaz
mali faciūt. Credere in deū
est credendo amare: creden
do in eū ire: credendo ei ad-
herere ⁊ eius mēbris inco-
porari. Per hāc fidem iusti
ficatur impius: vt deinde ipa
fides incipiat per dilectōez
operari. Ea enim sola bona
opera dicēda sunt q̄ fiunt p
dilectionē dei. Ipsa enim di
lectio opus fidei dr̄. Fides
igitur quā demones ⁊ falsi
christiani habent: qualitas
mētis est: sed informis: qz si
ne charitate: nā ⁊ malos fi-
dē habere: cum tn̄ charita-
te careant: apl's ostendit di
cēs. Si habuero oēm fidē:
charitatez autē non habue
Notula salutaris. ro ⁊c. Que fides etiā donū
dei dici pōt: qz ⁊ in malis q
daz dei dona sunt. Aug. i li.
de pdestinatiōe scōꝝ. Cre-
dere ipz nihil aliud est q cū
assensiōe credere vl' cogitare

¶ An illa informis qualitas
mentis que in malo xpiano
est fiat virt⁹ cum fit bonus.

I vero queritur
vtrū illa informis
qualitas qua ma
lus xpian⁹ vniuer
sa credit que bonus xpianus
accedente charitate: rema-
neat ⁊ fiat virt⁹: an ipsa eli-
mineť ⁊ alia qualitas succe-
dat que virtus sit. Utrūlibet
sine periculo dici pōt. Mihi
tamen videť q qualitas illa
que pri⁹ erat remaneat ⁊ ac
cessu charitatis virtus fiat.

¶ Ex quo sensu dicatur
vna fides.

Umq; diuersis
modis dicatur
fides: fatēdum
est tn̄ vnā esse fi
dem: vt ait apo
stolus. Unus dn̄s vna fides.
Siue enim accipiatur fides p
eo quod credit: siue pro eo
quo creditur: recte dr̄ vna fi
des. Si pro eo qd̄ credit ac
cipiatur: ex hac intelligētia
dr̄ vna fides: qz idē iubemur
credere: qz vnum idemq; est
qd̄ creditur a cunctis fideli-
bus. Un̄ fides catholica dici
tur. i. vniuersalis. Si vo ac-
cipit fides p eo quo credit:
ea rōne dr̄ vna esse fides: nō
qz sit vna numero in oibus:

Catho lica fides q̄ dicitur

sed genere.i.si'itudine. Unde aug.lib.xiij.de tri. Fides quā qui habēt fideles vocātur: ꝛ qui non habēt infideles: cōis est oībus fidelibus sicut plurib⁹ hoībus facies cōis esse dr̄: cum tamē singuli suas habeāt. Nō eñ fides numero est vna sed genere. Que cū sit in vno ꝛ in alijs est nō ipsa: sed similis. Et ꝓpter similitudinē magis vnā dicimus esse ꝙ̄ multas sicut idem volentiū dicitur volūtas vna: cū tñ cuiq̧ sit sua voluntas: ꝛ duorū simili modo dicitur facies vna.

¶ Qđ fides est de his q̄ non vidētur ꝓprie: que tamen videntur ab eo in quo est.

Notandū quoq̧ est ꝙ fides proprie de non apparētibus tantū est. vñ Greg. Apparentia nō habent fidē sed agnitionē. Idem. Cum Paulus dicat. fides est substātia rerum sperandarū argumentū non apparentiū: hoc veraciter dr̄ credi quod nō valet videri. Nam credi iā non pōt qđ videri potest Thomas aliud vidit ꝛ aliud credidit. Hoīez vidit ꝛ deuz cōfessus est dicēs. De⁹ meus ꝛ dñs meus. De hoc etiā Augu. ait. Fidē ipsam videt quisq̧ in corde suo, esse si credit: vel nō esse si non credit. Nō sicut corpora: que videmus oculis corporis: ꝛ ꝑ ipsorū imagines quas memorie tenemus etiā absñtia cogitamus. Nec sicut ea q̄ non videmus: ex his q̄ vidim⁹ cogitationē vtcūq̧ formam⁹ et memorie cōmēdamus. Nec sicut hoīem cuius aīam: ꝛ si non videamus ex nr̄a cōiicimus: ꝛ ex motibus corporis hoīem sicut videndo didicimus: intuemur etiā cogitando. Non sic vr̄ fides in corde in quo est ab eo cui⁹ est: sꝫ cā tenet certissima scia. Cū igitur ideo credere iubeamur: q: id qđ credere iubemur videre nō possumus: ipsam tñ fidez qñ est in nobis videm⁹ in nobis: q: ꝛ rerū absentiuꝫ ꝑsēs est fides: ꝛ rerū que foris sunt intus est fides: ꝛ reꝝ que nō vidētur videt̄ fides. Et ipsa temporal'r sit in cordibus hominū: ꝛ si ex fidelibus infideles fiunt perit ab eis. His verbis euidēter traditur fidē ipsam in corde hominis ab ipso hoīe videri nō corporaliter: nō imaginarie: sed intellectual'r: ꝛ ipsam tamen absentiuꝫ ꝛ eorum que non vidētur esse: vt enim augusti. alibi ait. Credimus vt cognoscamus: nō cognoscimus vt credamus. Quid est eñ fides nisi credere quod

Cognitio fidei dat

non vides? Fides ergo est quod non vides credere: veritas quod credidisti videre. vnde recte fides dicitur argumētum vel coniectio rerum non apparētium. Quia si fides est ex eo cōijcitur et probatur aliqua esse nō apparētia. Quia si quis de eis dubitet per fidez probatur: cum fides non sit nisi de non apparentibus.

¶ Descriptio fidei.

Ait enim apostolus. Fides est substātia rerum speranda rum argumentum vel coniectio non apparētium. Quia per fidem subsistunt in nobis etiā modo speranda: et subsistēt in futuro per experientiā: et ipsa est probatio et cōiectio non apparētiuz. Quia si quis de eis dubitet per fidem probātur: vt adhuc probaf futura resurrectio: q2 ita crediderūt patriarche et sancti alij: vel probatio est et certitudo ꝙ sint aliqua non apparentia: vt supra dictū est. Proprie autem fides dicif substantia rerum sperandarū: q2 sperandis substat: et quia fundamentū est bonoruz quod nemo mutare pōt. ¶ Si illa descriptio spei cōueniat.

Apostolica verba enarrantur

Si vero queritur an hec descriptio spei cōueniat: sane cōcedi pōt vtrūlibet. Si aūt dicatur cōuenire. Sunt et alia plura quib9 differunt fides et spes: sed nō improbe dici potest soli fidei cōuenire: nō spei: q2 fides sola fundamentum dicif: non q2 fides virt9 possit esse sine spe et charitate. vñ Aug. Fides operās ꝑ dilectionē vtiqꝫ sine spe non potest eē: nec amor sine spe: nec sine amorē spes: nec vtrūqꝫ sine fide. Et fides sine amore nihil ꝓdest. Potest tamē credi aliquid qđ non speratur. Nihil autē potest sperari qđ non credif. Ideoqꝫ credere qđ est actus fidei ꝑcedit sperare quod est actus spei. Quod nisi aliqđ credaf non pōt sperari. Credif autez qđ nō speratur. Inde est ꝙ in scriptura plerūqꝫ reperitur ꝙ fides ꝑcedit spem: et spes sequif fidem: nō ꝙ virtus fidei ꝑcedat virtutē spei tēpore vel causa: sꝫ q2 actus fidei naturaliter ꝑcedit actū spei. Qđ etiam quidā concedunt de ipa virtute fidei: vt naturaliter ꝑcedat spez non tempore. Vñ et recte ea sola dicif fundamētū omniū virtutum et bonorū operum, nō

Coherētia fidei et spei notatur.

aũt fundamentũ ē charitas: q: nõ ipsa charitatis: ſ; charitas ipſius virtutis fidei cã eſt. Charitas eñ cauſa eſt τ mater omniũ virtutu;. Que ſi deſit fruſtra habenẽ cetera. ſi aũt adſit habentur oĩa. Charitas eñ ſpiritusſanct⁹ eſt vt in ſuperioribus pretactum eſt. Ipſa ē ergo cauſa omniũ virtutum: non ipſius aliqua virtutũ cauſa ē: quia omnia munera excellit. vnde Augu. Reſpice ad munera eccleſie: τ vniuerſis excellẽtius charitatis munus cognoſces: que vt oleum non põt premi in imo: ſ; ſuperexcellit vel ſuperexilit. Nõ ergo eius cauſa vel fundamentũ fides eſt. Grego. tñ ſuper Ezechielem dicit: q: niſi prius fides teneaẽ nullatenus ad ſpirituale; amorem attingitur. Nõ eñ charitas fidem ſed fides charitatem precedit. quia nemo põt amare qđ non crediderit ſicut nec ſperare. Sed hoc accipi põt dictũ de fide que virtus nõ eſt. Ipſa eñ ſpem τ charitatem frequẽter p̃cedit: vel de actu fidei q: forte naturaliter actum charitatis p̃cedit ſicut actu; ſpei. Qđ verba premiſſa diligenter notata innuũt: et ea etia; que addit dicens. Niſi ea inquit que audis credideris: ad amandum ea que audis non inflãmaberis. Que tantũ de nonviſis eſt vt ante diximus. Vñ Joãnes Chriſoſtomus. Fides ĩ anima noſtra facit ſubſiſtere ea q̃ non videntur: de quibus proprie fides eſt. De viſis eñ nõ eſt fides ſed agnitio.

Laus charitatis.

¶ Diuiſio textus.

POſtquã determinauit magiſter de his q̃ ad chriſtum pertinent: quibus nos effectiue reparauit. hic incipit determinare de reparantibus formalr̃ que ſunt habitus gratuiti animã informãtes. Diuiditur aũt hec pars ĩ duas. In prima determinat de ipſis habitibus gratuitis. In ſcđa de p̃ceptis quibus ipſi habitus ĩ ſuos dirigunẽ. di. 37. ibi. (Sed iam diſtributio decalogi.) Prima diuiditur in duas partes. In prima determinat; de ipſis habitibus ẜm ſe per ſingula. In ſcđa determinat cõnexionẽ eoꝝ adinuice;. 36. diſt. ibi. (Solet etiam queri.) Prima in duas. In pria determinat de habitibus virtutũ. In ſecũda de donis. 34. diſ. ibi. (Nũc de tribus donis.) Prima diuiditur in duas partes. In p̃ma determinat de ꝟtutibus theologicis. In ſcđa de ꝟtutibus cardinalib⁹. 33. di. ibi. (Poſt p̃dicta de virtutibus.) Prima diuiditur in tres p̃tes. In prima determinat de fide. In ſcđa de ſpe. 26. di. ibi (Eſt aũt ſpes.) In tertia de charitate. 27. diſt. ibi. (Cum autem chriſtus fidem.) Prima in tres.

In pᵃ determinat de fide ſm ſe. In ſcđa de fide per cōparationē ad ea que credunt.24.di.(Hic querit ſi ſit.) In 3ᵃ de ipſa per cōparationē ad eos qui credūt. 25.diſt.ibi.(Predictis adijciendum.) Circa primū duo facit. Primo cōtinuat ſe ad precedentia.ſcđo pſequitur ppoſitū.ibi.(Fides eſt virtus.) Et hec pars diuidit in duas ptes ſʒ q duas diffinitiōes fidei ponit.ſcđa incipit.ibi.(Notandū quoqʒ q fide) Circa primū tria facit. Pīo diffinit fidem.ſcđo exponit diffinitionē qꝫtū ad hanc particulā.q̄ non vident.ibi.(Quod tamen nō de omnib⁹.) Quantū aūt ad hanc particulaʒ.virt⁹.ibi(Accipitur aūt fides.) Quantū vo ad hanc particulaʒ.qua creduntur ibi(Aliud ē credere in deū.) Secūdo manifeſtauit quedā q̄ poſſunt eſſe dubia ex predictis: q̄ duo ſunt.primū ibi.(Si vo querit.) Scđm ibi.(Cunqʒ diuerſis modis.)(Notanduʒ quoqʒ eſt.) Hic ponit aliam diffinitionem fidei.Et circa hoc tria facit. Pīmo venat diffinitioneʒ.Secundo diffinit.ibi.(Ait em̄ apoſtol⁹) Tertio mouet quādaʒ queſtioneʒ circa predictam diffinitionē ibi.(Si vero querit.) Hic eſt triplex queſtio. Pīa de virtutib⁹ in generali. Scđa de fide cōmuniter. Tertia de formatione et informitate fidei,

Queſtio. 1.

Irca primū querunt quinqʒ. Pīo de neceſſitate habituū.2° quō habit⁹ q̄ ſunt in nobis cognoſcam⁹.3° vtrū vtutes ſint habit⁹ 4° de diuiſiōe vtutuʒ in intellectuales morales ⁊ theologicas.5°. de nūero virtutum theologicarum.

¶ Utrū indigeamus habitibus operationib⁹ humanis.

D primū ſic pcedit.vr q habitib⁹ nō indigeamus in opib⁹ hūanis.potētie em̄ rōnales q̄ ſunt hois inq̄tū homo ſunt nobiliores potētijs naturalib⁹:ſʒ potētie naturales nō idigēt habitib⁹ ad ſuos act⁹ pducēdos.ergo nec potētie rōnales hūane.¶ Preterea. potētie p ſe ordinant ad actū ppriū:⁊ non p accidēs:ſʒ habit⁹ ſunt accidentia.ergo non ordinant ad ſuos act⁹ pprios mediātib⁹ habitib⁹ ¶ Preterea. nihil ē taʒ facile q̄ id qđ in ſola in volūtate cōſiſtit ſed act⁹ morales ad min⁹ in ſola volūtate ꝯſiſtūt:cū igit habit⁹ ponat facilitatē operatōis:vr q ſaltē ad dictos act⁹ habitib⁹ nō indigeam⁹. ¶ Preterea .difficultas cooperat ad meritū:ſed habit⁹ tollit difficultatē.ergo ad actus illos quibus meremur non ſunt dandi nobis habit⁹. ¶ Preterea.ſcientia q̄ eſt habit⁹ nihil aliud videt eſſe q̄ gñatio ſpecieruʒ intelligibiliū;ſed ſpecies nō ſunt in parte affectiua:ſed intellectiua tantuʒ. ergo ad minus in parte effectiua habitibus nō indigemus.

¶ Sʒ h̄. Aug. dicit in lib. de bono cōiugali. habitus eſt quo q̄s agit cū tps affuerit. Et cōmentator dicit in tertio de anima q habitus eſt quo quis agit cum voluerit:⁊ quaſi in idem redit habit⁹ deſcriptio.

sed hoc valde necessariū est hominī. ergo indigemus habitib⁹. ¶Preterea. ad hoc φ bonū op⁹ operemur opꝫ φ in ipso opere delectemur: quia null⁹ est iust⁹ qui non gaudet iusta operatiōe vt dicit phs p̄io ethi. sꝫ delectationē in opere facit habitus: qꝛ signū opꝫ accipere habit⁹ finientē in opere delectationeꝫ. vt se cūdo ethi. ergo habitib⁹ indigemus. ¶Preterea bonitas hoīs in bonis operationibus ꝯsistit vñ ex eis laudatur: sed impossibile est semper agere. vt dicitur in libr. de som. ⁊ vigi nec sufficit ad laudē φ actus sit tm̄ in potētia: qꝛ qđ est in potentia bonum non est bonū simpliciter ſm q̄d. ergo indigem⁹ habitib⁹. ¶Preterea. opꝫ q̄ñq3 ex ꝑmeditato bñ agere. sꝫ hoc nō ꝯtingit nisi i eo q̄ hꝫ habitū sicut de forti dicit phs. i. 3. eth. g̃ idigem⁹ habitib⁹.

Respōdeo dđm φ in olb⁹ q̄ hn̄t regulā ⁊ mensuraꝫ eorū bonitas ⁊ rectitudo cōsistit ; in ꝯformitate ad suā regulaꝫ vel mensuraꝫ malitia: āt ſꝫ φ ab ea discordāt. Prima autē mensura ⁊ regula omniū est diuina sapiētia. vnde bonitas rectitudo siue v̄t⁹ vniuscuiusq3 ꝯsistit ſm φ attingit ad hoc qđ ex sapientia diuina ordinatur: vt dicit Ansel. Et silr est ēt de alijs scđis regulis φ in cō cōformitate ad ipsas bonitas et rectitudo regulatoꝝ consistit.

Regla moral.

Sūt aūt quedā potentie limitate ad determinatas actiōes vel passiōes: ⁊ ſm φ illas implēt regule sue ꝯformanť: qꝛ per diuinaꝫ sapientiam ad talia sunt ordinate: et quia nature inclinatio semp est ad vnuꝫ: ideo tales potentie ex ipsa natura potētie rectitudineꝫ sufficiēter h̄re pñt ⁊ bonitatē. malitia aūt in eis cōtingit ex defectu potētie. Potentie vero altiores ⁊ vniuersaliores cuiusmodi sunt potētie rōnales nō sunt limitate ad aliq̄d vnū vel obiectū vel modū operādi: qꝛ ſm diuersa ⁊ diuersimode rectitudinē h̄re pñt. ⁊ iō ex natura potentie nō potuerūt determinari ad rectū ⁊ bonū ipsaꝝ: sꝫ opꝫ φ rectificenť rectitudineꝫ a sua regula recipientes. hoc aūt ꝯtingit duplr̄. Uno°. vt recipiať per moduꝫ passiōis: sicut in hoc ipso φ regulata potētia a regulāte moueť. Sꝫ qꝛ in hoc φ aliquid patiať ⁊ nihil ad actū ꝯferat violētie diffinitio ꝯsistit: vt pꝫ in. 3. eth. Uiolentia aūt ⁊ dificultatē ⁊ tristitiā hꝫ. vt dř in. 5. met. ideo predicta receptio rectitudinis nō sufficit ad perfectaꝫ rectificationeꝫ potentie regulate. opꝫ ergo vt alio modo recipiať. s. per modū qualitatis inherentis: vt rectitudo regule efficiať forma potētie regulate. sic eñ faciliter ⁊ dlectabiliter qđ rectū est opabiť: sicut id qđ est conueniēs sue forme. Et hec q̄dē q̄litas siue forma dū adhuc est imperfecta: dispositio diciť. cū aūt iam ꝯsumniata est ⁊ quasi in naturā versa: habit⁹ nominať: qui vt ex. 2. eth. ⁊. 5. meta. accipiť est ſm queꝫ nos habem⁹ ad aliq̄d bñ vel male. Et inde est φ in predicamētis diciť dispositio facile mobilis: ⁊ habit⁹ difficile mobilis: qꝛ qđ naturale ē nō cito trāsmutať: inde est ēt φ habit⁹ ad vnū inclinant sicut ⁊ natura: vt dř. 5. eth. Et ꝑpter hoc signū generati habitus est delectatio in

Notu la logicalis.

ope facta: vt dr in .2. eth. q2 qd e nature puenies delectabile e et facile. Et ppter hoc habit9 a cõmẽ. in .3. de aia diffinit q est quo quis agit cũ voluerit quasi i prõptu hñs qd operãdũ e. Et iõ habit9 possessioni cõparat in pmo eth. fm quã res possessa ad nutũ habet: opatio pro vsui. p3 ergo q potẽtie naturales q2 sunt ex seipsis determinate ad vnu3 habitib9 nõ indigẽt. Silr ẽt nec apphẽsiue sensitiue: q2 hñt dterminatũ modũ opandi a quo nõ deficiũt nisi per potẽtie defectũ Silr ẽt nec volũtas hũana fm q est naturalr determinata ad vltimũ finẽ: z ad bonũ fm q est obiectũ ei9. Silr ẽt nec itellect9 agẽs q h3 determinatã actionẽ s. facere intelligibilia in actu sicut lux facere visibilia in actu. Silr etiã nec in ipso deo est aliqs habit9: cũ ipse sit pa regula ab alio nõ regulata: vñ eẽntialr bon9 e: z nõ per pticipationẽ rectitudinis ab alio: nec malu3 in ipso incidere põt. Sed intellect9 possibilis q de se est indeterminat9 sicut materia pma habitu indiget quo pticipet rectitudinẽ sue regule. Et naturali qntu3 ad ea q ex naturali lumine itellect9 agẽtis q est ei9 regula statim determinant sicut sunt principia pma. Et acqsito qntũ ad ea q ex his pricipijs educi pñt. Et infuso quo pticipat rectitudinẽ pme regule in his q intellectu3 agentẽ excedũt. Silr ẽt in volũtate qntũ ad illa ad q ex natura nõ determinat. Et in irascibili z cõcupiscibili indigem9 habitib9 fm q pticipãt rectitudinẽ rõnis que est eo2 regula: vel rectitudinẽ prime mensure in his que humanã naturã excedũt qntum ad habitus infusos. Et similiter in corpe aiato est habit9 sanitatis prout participat ab aia dispositionẽ qua põt suũ opus recte pficere: q2 oculus sanus dr q op9 oculi recte perficere põt. vt dicit 10. de aialib9. vñ p3 q hmõi qualitates quas habit9 dicimus in rebus animatis inueniunt z precipue in habentib9 electionẽ: vt dicitur in .5. meta.

Ad primũ ergo dõm q potẽtie naturales sunt determinate ex seipsis ad vnũ. z iõ nõ indigent aliqb9 habit9 dterminãtib9: nec facit hoc dignitas sed indignitas earũ inqntu3 ad pauciora se extendũt. ¶ Ad 2m dõ3 q ad actũ ppriũ per se rei põt res ipsa ordinari mediãte aliquo accidẽte: nõ qdẽ extraneo: s3 qd 9sequitur ex pricipijs rei: q2 iter actiia ppinqui9 est sube vnũ q alud: sicut qualitas q actio. z ideo ignis mediãte calore calefacit. z silr erit in pposito: q2 virtutes 9formant principijs naturalib9 ¶ Ad 3m dõm q qũuis pducere talẽ actũ sit in ptãte volũtatis: tñ non est in volũtate tm: s3 etiã in inferioribus viribus ex quib9 põt accidere repugnãtia z difficultas. z ideo indigemus habitibus quib9 ois difficultas tollat ¶ Ad 4m dõm q sicut dr in .2o meta. difficultas põt esse ex nobis: z ex rebus. z silr facilitas. Facilitas ergo que est ex ratione actuũ q nõ sunt magni ponderis diminuit qntum in se est rationẽ meriti. sed facilitas que e ex promptitudine operãtis meritum nõ diminuit respectu premij eẽntialis: s3 auget: q2 quan-

Facilitas quo rõnẽ meriti diminuit

to maiori charitate facit tāto facilius tolerat et magis meretur. Et similiter quāto delectabilius operatur propter habitū virtutis tāto actus eius est delectabilior et magis meritorius. ¶ Ad 5m dōm quod perfectiones proportionant suis perfectibilibus: quia proprius actus est in propria potētia. vt dr. 2. phy. et ideo nō oportet quod habitus cognitiue et affectiue partis sint vnius modi sicut nec ipse potentie quē eis perficiunt.

¶ Utrū habitus in nobis existēs cognosci possit.

Ad secūdū sic procedit. vr quod habitus in nobis existens cognosci nō possit. inter alios enim habitus precipuus est charitas: sed hñs charitatē nescit se hr̄e eā: quia nemo scit an amore vel odio dignus sit: vt dicitur Eccl. 10. ergo nec alios habitus pōt quis cognoscere. ¶ Preterea. magis sunt spūales habitus virtutū quam etiam angeli: quia ipsi habitus virtutū spūales efficiunt sed angelos in via cognoscere nō possumus quātū ad eorum eēntiā. ergo nec habitus virtutū. ¶ Si dicat quod habitus cognoscunt per hoc quod sunt presentes in aīa nō autem angeli. Cōtra per eēntiā suā presentialiter nō sunt in itellectu: sed in affectu habitus virtutū. sed affectus nō est cognoscere: ergo huiusmodi habitus cognosci nō possunt per presentiā ¶ Preterea multi sunt qui hñt virtutes: et de eis nihil cognoscūt. nesciūt enim quid sit virtus. quidā etiam nō hñtes virtutes sciūt multa de eis: ergo nō cognoscūt per sui presentiā. ¶ Si dicat quod cognoscūt per hoc hñt sui similitudinē in intellectu. Cōtra similitudo quē est in intellectu fundat in similitudine quē est in imaginatiōe vel sensu. quia nequāquam sine fantasmate intelligit aīa: vt dr in. 3. de aīa. sed huiusmodi habitus nō hñt similitudinē in imaginatiōe vel sensu: ergo nō possunt cognosci per suā similitudinē. ¶ Preterea. similitudines rerum sunt magis spūales quam res a quibus abstrahunt. sed ea quē sunt in intellectu nō sunt magis spūalia quam ea quē sunt in affectu: ergo ab habitibus existentibus in affectu nō abstrahit intellectus similitudines: vt per eas cognoscat. et sic habitus illos nullo mō cognoscit. ¶ Sed contra. Aug. dicit in lr̄a quod fidē ipsam quisque videt eē in corde suo si credit: ergo eadem rōne et alios habitus. ¶ Preterea. phūs dicit in li. posteriorum quod inconueniēs est nos hr̄e habitus principiorū et nos latere: ergo eadē rōne et alios habitus. ¶ Preterea. oē illud cuius est accipere signū ē cognoscibile. sed habituū ē accipere signū figētē in opere delectationē: vt dr in. 2. eth. ergo habitus cognosci possunt.

Respōdeo dōm quod aliqua res potest cognosci dupliciter. vno modo secundum id quod ē. alio quātū ad ea quē ipsam consequuntur. Cognitio autē de re secundum id quod ē pōt dupliciter hr̄i. s. dū cognoscitur quid ē: et an ē. Quid autem res ē cognoscit dū ipsius quidditas comprehēdit: quā quidē nō comprehēdit sensus: sed solū accñtia sensibilia nec imaginatio: sed solū imagines corporum. sed est propriū obiectū intellectus: vt dr in 3. de aīa. et ideo Aug. dicit quod intellectus cognoscit res per eēntiā suā: quia obiectū eius ē ipsa eēntia rei. Eēntiā autē alicuius rei intellectus noster tripliciter cōprehēdit. Uno mō comprehēdit eēntias rerū que cadunt in sensu abstrahēdo ab oibus indiuiduantibus sub quibus cade- res dupliciter cognoscitur.

bat in sensu & in imaginatiõe: & sic remanebit pura eẽntia puta hominis q̃ cõsistit in eis q̃ sunt hois inq̃tũ ẽ hõ. Alio mõ eẽntias rex quas nõ videmus cognoscimus p causas vel effect⁹ eis pportionatos cadentes in sensu. Si aũt effect⁹ nõ fuerint pportionati cause non facient cãm cognoscere qd ẽ: sꝫ q ẽ tm̃ sicut pꝫ de deo. Tertio mõ cognoscit eẽntias artificialiũ nũq̃s visox inuestigando ex pportiõe finis ea q̃ exigunt ad illd artificiatũ. Silr an res sit tripl'r cognoscit. Uno mõ q cadit sub sensu. Alio mõ ex causis & effectibus rex cadẽtib⁹ sub sensu: sicut ignẽ ex fumo perpẽdimus. Tertio mõ cognoscit aliqd in seipso eẽ ex inclinatiõe quã hꝫ ad aliquos act⁹: quã q̃dẽ inclinationẽ cognoscit ex hoc q̃ super act⁹ suos reflectit: dum cognoscit se opari. Loquẽdo aũt de cognitiõe habituũ q̃ cognoscunt qd sint: eorũ cognitio ex duob⁹ vltimis modis ↄmiscet: q habit⁹ ipsos p actus cognoscimus: sicut cãm p effectũ: et q nos sumus cã actuũ: iõ actus cognoscim⁹ p actũ rõnis inuestigãtis qd sit necessariũ in actu illo ex pportiõe obiecti boni & finis sicut dictũ ẽ de artificialib⁹. Similr cognitio qua cognoscit an habit⁹ sint ex duob⁹ vltimis modis ẽ: q eẽ cognoscere qd ẽ: est prin^m ad sciẽdũ q ẽ: iõ aliqs pdicto mõ cognoscẽdo qd sit aliquis habit⁹ ex hoc q̃ videt talẽ actũ exire qualis reqrit ad illũ habitũ cognoscit q̃ ille habit⁹ ẽ in aliquo etiã si ipse illũ habitũ nõ hẽat: sꝫ ille q̃ hꝫ habitũ pter hũc modũ. 3° mõ cognoscit

Resolutio magistralis

se hẽre habitũ inq̃tũ pcipit inclinationẽ sui ad actũ fm̃ quã se hꝫ aliqualr ad actũ illũ: & hoc q̃dẽ cognoscit hõ p modũ reflexiõis inq̃tũ. s. cognoscit se operari q̃ operat. & iõ dicit Aug. q̃ hmõi habit⁹ cognoscunt p suã potẽtiã q̃tũ ad hũc modũ. Ea vo q̃ ↄsequunt ad habit⁹. i. pprietates & accñtia ipsorũ cognoscunt ptim ex cognitiõe nature habituũ fm̃ q̃ cognitio qd est: est pn^m ad cognoscendũ q est: partim vo ex eox actib⁹ fm̃ q̃ ↄditiões causarum in effectibus repñtantur.

Ad primũ ḡ dicendũ q̃ charitas bñ põt cognosci qd est ex hoc q̃ hõ scit qd reqrit ad actũ charitatis rõne instructa auctte & fide: sꝫ an sit charitas nõ põt certitudinalr cognosci nec ab hñte nec ab alio: q cũ ad actũ charitatis reqrat aliqd p qd sit meritorius vite eterne: an hoc sit in actu videri nõ põt p certo: sꝫ ex aliqb⁹ signis: et de se & de alio põt aliquis ↄiecturare q̃ charitatẽ habeat. ¶ Ad 2^m dõm q̃ angeloxũ essentiã nõ apphẽdimus: q non cognoscimus eos p actũ nri intell'ts: q̃ ẽ impropoztionat⁹ actui intell'ts ipsox: cum multo altiori mõ cognoscãt: sꝫ act⁹ nri sunt pportionati habitib⁹ ex qb⁹ educunt. ¶ Ad 3^m dõm q̃ aiã reflecti p cognitionẽ supra seipsã vl supra ea q̃ ipsius sunt contingit dupl'r. Uno mõ fm̃ q̃ potentia cognoscitiua cognoscit naturã sui vel eox q̃ in ipsa sunt; & hoc est tm̃ intell'ts cuius ẽ q̃ditates rerũ cognoscere. Intell's aũt vt dr in. 3. de aia: sicut alia cognoscit seipm: q. s. p spẽm: nõ q̃dẽ sui sꝫ obiecti q̃ ẽ forma eius ex

Reflexio aie fit duob⁹ modis.

qua cognoscit act⁹ sui nãz: ⁊ ex nã actus nãm potẽtie cognoscẽ tis: ⁊ ex nã potẽtie nãm eẽntie: ⁊ p ꝯñs aliaꝝ potẽtiaruz. nõ ꝙ hẽat de oib⁹ his diuersas silr̃tudines: sꝫ qꝛ in obo suo nõ solũ cognoscit rõnẽ veri sꝫ quãz est ei⁹ obm: sꝫ oẽm rõnẽ q̃ est in eo: vñ ⁊ rõnẽ boni. ⁊ iõ ꝯñter p illã eãdẽ spẽm cognoscit actuz volũtatis ⁊ naturã volũtatis: ⁊ silr̃ etiã al's potẽtias ale ⁊ act⁹ earũ. Alio mõ aĩa reflectit̃ sup actus suos cognoscendo illos actus eẽ. hoc aũt nõ põt eẽ ita ꝙ aliqua potẽtia vtẽs organo corporali reflectat̃ sup ꝓpꝛium actũ: qꝛ opoꝛteret ꝙ instr̃m quo cognoscit se caderet mediũ iter ipsam potẽtiã ⁊ instr̃m quo pmo cognoscebat: sꝫ vna potẽtia vtẽs organo corꝑali põt cognoscere actũ alteri⁹ potẽtie inq̃tũ impꝛssio inferioꝛis potẽtie redũdat in supioꝛẽ: sicut sensu cõi cognoscimus visum videre. Intell's autẽ cũ sit potẽtia nõ vtẽs organo corporali põt cognoscere actũ suuz sm ꝙ patit̃ quodãmõ ab obo ⁊ infoꝛmat̃ ꝑ spẽm obi: sꝫ actũ volũtatis pcipit p redundãtiã motus volũtatis in itellectu ex hoc ꝙ colligant̃ in vna essentia ale: ⁊ sm ꝙ volũtas quodãmõ mouet intellectũ dũ intelligo qꝛ volo: ⁊ intell's volũtatẽ duz volo aliq̃d qꝛ intelligo illud eẽ bonuz: ⁊ ita in hoc ꝙ cognoscit intell's actuz volũtatis põt cognoscere habituz in volũtate exñtẽ. ¶ Ad 4^m dõm ꝙ illi q̃ nõ hñt ꝟtutẽ apud se aliqua pncipia ex q̃bus pñt cognoscere naturã ꝟtutũ mõ pdicto: ⁊ eẽ ꝟtutes nõ in se sꝫ i alijs dum vidẽt aliquos oꝑari tales actus quales sunt ꝟtutum: ⁊ eo mõ quo debent ꝟtuosi operari. ¶ Ad 5^m dõm ꝙ sicut dictũ ẽ tota cognitio qua cognoscit intellectus ea q̃ sunt in aĩa fundatur super hoc ꝙ cognoscit obm suũ qd̃ hꝫ fantasma sibi coꝛrñdens: nõ eñ opꝫ ꝙ solũ in fantasmatibus cognitio stet: sꝫ ꝙ ex fantasmatib⁹ sua cognitio oiiatur: ⁊ ꝙ imaginationẽ in aliq̃bus relinquat. ¶ Ad 6^m dõꝫ ꝙ nõ cognoscit voluntatẽ ⁊ ea q̃ ad ipsaz ꝑtinent per aliquã silr̃tudinez ab eis abstractã: sꝫ solum p silr̃tudinem obiecti sui vt dictum est.

¶ Utrum virtutes sint habitus vel potentie.

D tertiuz sic ꝓcedit̃. vr̃ ꝙ ꝟtutes nõ sint habitus sꝫ potẽtie. nulla eñ res hꝫ esse p habitũ: sꝫ per potentiã naturalẽ sꝫ oẽs res hñt ꝟtutẽ essendi vel semꝑ: vel determinato tꝑe: vt dr̃ in pꝛimo ce. ⁊ mũ. g̃ ꝟtus nõ est habit⁹. ¶ pꝛeterea. eadẽ ẽ ꝓpoꝛtio potẽtiaꝝ ale ad suos actus ⁊ potẽtiaꝝ nãliũ ad suos: qꝛ vtrobiqꝫ potẽtia ẽ pn^m actus: sꝫ ipse potẽtie nãles ꝟtutes dñr. g̃ ⁊ ꝟtutes sunt ipse potẽtie. ¶ pꝛeterea. nomẽ ꝟtutis a vi sumit̃: sꝫ potẽtie anime dñr vires. g̃ ipsemet sunt ꝟtutes. ¶ Sed ꝯ. ex ꝟtutibus laudamur: nõ aũt ex potentijs. nõ eñ laudat̃ q̃s ꝙ põt ab ira abstinere: sꝫ ꝙ moderate abstineat. g̃ virtutes nõ sunt potentie. ¶ pꝛeterea. potentie sunt a natura ⁊ oĩbus cões: qd̃ de ꝟtutibus non contingit. ergo ⁊c.

¶ Utrum ꝟtutes sint passiões.

Alterius vr̃ ꝙ ꝟtutes sint passiões p̃ila q̃ siñcu la.

mediū eñ ꝛ extrema sunt vnius gñis: ſꝫ q̄daꝫ ꝟtutes sunt mediū in passiōib⁹. vt in .2. eth. dr. ḡ ad minus ille sunt passiões. ¶ Preterea. laudabile ē ꝓprietas ꝟtutis: ſꝫ q̄daꝫ passiões sunt laudabiles sicut verecūdia penitētia ꝛ hmōi. ḡ ad minus aliq̄ passiões sunt virtutes. ¶ Preterea. Ꝫria sunt in eodē gñe: ſꝫ q̄dā passiões sicut primi motus sunt peccata. ḡ ꝛ alique passiões sunt ꝟtutes. ¶ Sed ꝯ. in oibus virtutib⁹ req̄ritur voluntariū cuius prin^m ē in nobis. vt dr in .3. ethi. ſꝫ pn^m passionū nō est in nobis. ḡ virtutes nō sunt passiones. ſꝫ ſm virtutes dicimur boni: non aūt ſm passiones. nō eñ qui irascit: ſꝫ q̄ recte irascitur laudatur. ergo ꝛc.

¶ Utrū virtutes sint actus vel habitus.

Scda q̄stiuncula.

Alterius vr ꝙ ꝟtutes nō sint habitus ſꝫ actus. Solis eñ ꝟtutib⁹ meremur: sed non meremur nisi actib⁹: nō eñ optimi ꝛ fortissimi coronant: ſꝫ agonizātes qui vincūt. vt dr in .1. eth. ḡ ꝟtutes sunt actus. ¶ Preterea. ꝟtus ē vlti^m potētie. vt dr in p° ce. ꝛ mū. ſꝫ vltima ꝓfectio potētie ē act⁹. ḡ ꝟt⁹ ē act⁹. ¶ Preterea. sicut nō laudamur ex h̄ ꝙ sum⁹ potētes irasci vel nō irasci: ita nec ex hoc solo ꝙ sum⁹ ad hoc habiles vel ad illud: ſꝫ ex dcā rōne phs ꝓbat i .2. eth. ꝙ potētie nō sunt ꝟtutes. ḡ neq̄ habit⁹ ꝟtutes dici pñt eadē rōne: ꝛ sic relinquit ꝙ sint actus ¶ Sꝫ ꝯ ē qd dicit phs in .2. ethi. ꝙ virtus ē habitus volūtarius. ¶ Preterea. Aug. dicit ꝙ virtutes in nobis solus deus operat: sed nr̄oꝝ actuū etiā nos cā sumus. ḡ virtutes nō sunt actus.

Respōdeo dicēdū ad primā q̄ōnez ꝙ nomē ꝟtutis ſm sui ꝓmā impositionē vr̄ quādā violētiaꝫ sonare. vñ in .3. ce. ꝛ mū. dr ꝙ motus accñtalis. i. violētus ē q ē a ꝟtute. i. a violētia nō cū auxilio nature. Sꝫ q2 nō pōt aliqd alteri violētiā inferre nisi ꝑ potētiaꝫ perfectā ſꝫ quā agat ꝛ nō patiatur. Inde tractuꝫ ē nomē ꝟtutis ad signādū oēm potētiā ꝑfectaꝫ siue quo pōt aliqd in seipso subsistere: siue quo pōt opari: et sic dr in p° ce. ꝛ mū. ꝙ ꝟtus ē vlti^m potētie: q2 ꝑfectio potētie mēsurat ex vltimo ꝛ maximo qd quis pōt. Et q2 malū in actu cōtingit ex defectu potētie agētis: iō ad perfectionē potētie exigit ꝙ bñ operet in suo gñe: ꝛ ꝑꝑ hoc in .2. eth. dr ꝙ ꝟtus ē q̄ bonū facit hñtem: ꝛ opus ei⁹ bonū reddit ꝛ in 7. phy. dr. ꝙ virtus est dispositio perfecti ad optimuꝫ: eoꝝ. s. ad q̄ potētia se extēdit. Et q2 de virtutibus humanis loq̄mur. iō virtus hūana erit q̄ perficiet hūanam potētiā ad actum bonū ꝛ optimū. Cum aūt hō ex hoc sit hō ꝙ hꝫ rōnem ꝛ intellectū: ille potētie humane sunt q̄ aliqualiter rōnales sunt: vel ꝑ eētiā sicut q̄ sunt in ꝑte intellectiua: vel ꝑ participationē: sic̄ q̄ sunt in parte sensitiua rōni obedientes. he aūt potentie: vt prius dictum ē: ex natura potentie non possunt eē determinate ad act⁹ bonos: nec perfecte determināt nisi per habitus. vñ ꝟtutes humane de quibus loquimur non sunt potentie: ſꝫ habitus.

Uirtutis nomē exponit.

Ad primū ḡ dicēdū ꝙ potētia nālis qua q̄s pōt eē determinata ē

ad vnū s. ad eē: iō ipsius pfectio ſm ipsā naturā potētie eē pōt: ⁊ iō ipsa potētia virtus dr. ¶ Et silr dōm ē de alijs potētijs naturalibus. Secus aūt est de potentijs rōnalibus q̄ ad plurima se extēdūt. ¶ Et p hoc pꝫ rñsio ad scōꝫ. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ vis accipitur p oī eo qđ ē vl^m operatiōis perfecte qđ importat nomē ṽtutis. vñ potētie aīe mag' pñt dici vires q̄ virtutes: ⁊ ille pcipue q̄ hñt ordinē ad actus q̄ exercent per corporalia instrumenta.

Rñsio ad primam q̄stiunculaꝫ.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ rō passiōis ꝯriat rōni virtutis: qꝛ ṽtus in pfectionē potētie sonat. vt dictū ē. oīs aūt passio cōtingit ex hoc ꝙ passuꝫ vincitur ab agēte: ⁊ trahit ad terminos eius. vñ passio ṽtus dici nō pōt sꝫ in hoc pfectio potētie cōsistit ꝙ nō permittit se trahi ad aliđ nisi ſm ꝙ ei congruit. vnde virtutis est potentiā cōtinere ne p passiones imoderate distrahatur: ⁊ iō virtus non est passio sꝫ passionum ordinatrix.

Ad primū ḡ dicenduꝫ ꝙ virtus dr mediū in passiōibus actiue: in q̄ tum passiōes ad mediū reducit: vñ nō opꝫ ꝙ sit in gñe passionū. ¶ Ad scōꝫ dōm ꝙ laudabile nō solum debet ei qđ hꝫ plenā rōnem virtutis: sꝫ etiā ei qđ participat aliqđ virtutis: sicut laudant actus virtuteꝫ pcedentes si sint ordinati. ⁊ hoc mō verecundia: mīa ⁊ hmōi passiones laudātur inq̄tum ex bona volūtate consequunt: q̄ turpia vitat: ⁊ aliorum mala q̄si sua reputat. bona autē voluntas est eoꝝ q̄ ad virtutem exigunt. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ peccatum sonat in defectū potētie operantis. vñ passio magis pōt esse peccatū q̄ virtus. Nec tamē plenā rōneꝫ peccati habere pōt inq̄tuꝫ nō ex electione procedit vñ primi motus nō sunt peccata mortalia: q̄ directe virtutibus opponuntur sed venialia: nō tñ vt habitus sed vt actus.

Rñsio ad secundā q̄stiunculaꝫ.

Ad tertiā qōneꝫ dōꝫ ꝙ virtus pprie loquēdo includit respectū ad aliquid cui' vl^m sit: sicut currendi vel essendi. Et qꝛ actus inq̄tuꝫ hmōi cū sit vltimū nō ordiat ad aliqđ sic vl^m sꝫ magis sic effect' iō act' ṽtus dici non pōt nisi eo mō loquēdi quo habit' p actus noiant sicut cause p effect': ⁊ de hoc in. 2. li. di. 27. pleni' dictū ē.

Ad primū ḡ dicēdū ꝙ meremur ⁊ habitib' ⁊ actib': sꝫ actib' quasi instrīs merendi: qꝛ merita essentialiter sunt actus: sꝫ habitibus quasi principijs meritoꝝ: ⁊ sic ṽtutibus mereri dicimur. ¶ Ad secundū dōm ꝙ virtus dr vltimuꝫ potentie in eodē genere quod ē genus principij respectu ei' cui' dicitur potentia vel virtus: sed actus ē vltimū extra genus illđ ⁊ ideo nō opꝫ ꝙ actus sit ṽtus. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ habitus sunt determinati ad actus laudabiles: potentie aūt non: sꝫ sunt contrarioꝝ: vt dicitur in. 5. ethi. ⁊ iō non est eadem ratio de potentijs ⁊ habitibus.

¶ Utrum habitus itellectuales possint dici virtutes.

D quartū sic pced: t. vr ꝙ habitus intellectuales n̄ pñt dici ṽtutes: ṽtu

eñ vt dr.2.ethi.ē habitus volun tarius: et circa voluptates et tristitias optimorū operatiua: sed hoc habitib⁹ intellectualib⁹ non cōpetit. ergo nō sunt virtutes. ¶ Preterea phs in.4.topi. diuidit sciētiam contra virtutē quasi diuersa gñā nō subalternatim posita: sz taliū generū vnū non pdicatur de alio. ergo sciētia nō ē virtus: et eadem rōne neqꝫ aliū habitus cogniti. ¶ Preterea. virtus dr per ordinē ad bonū: qr virtus ē q bonū facit ec. vt bonū: sz ad verū: vt dr in.2.met. ergo pdicti habitus nō sunt virtutes ¶ Preterea. virtutes ordinātur ad operādū: qr ipsa ē q opus bonū reddit. vt dictū ē. Sz pdicti habitus nō ordinentur ad operandum: sz ad cognoscēdū. ergo nō sunt virtutes. ¶ Sz contra. vita cōtēplatiua ē nobilior qꝫ actiua: si ergo habitus morales q perficiūt in vita actiua dñr virtutes: multo fortius habitus intellectuales qui perficiūt in contēplatiua virtutes dici debent. ¶ Preterea. propter qđ vnūqđqꝫ et illud magis: sz fm phm in.6.ethi. temperantia fortitudo et hmōi nō possunt ppriē dici virtutes nisi in intellectu accipiātur. ergo intellectuales habitus debent dici virtutes.

¶ Utrum virtutes morales distinguantur ab intellectualibus.

Prīa q̄stiūcula. **Ulterius** vr qꝫ virtutes morales: ab intellectualib⁹ nō distinguantur: morales eñ virtutes a more dicuntur: qui vr idē qđ consuetudo vel parū differre. vt dr in.2.ethi. sz cōsuetudo facit facilitatē: vt dic Uictorinus. et hoc pz tā in agendis qꝫ in consideradis. ergo virtutes morales ab itellectualib⁹ distingui nō debēt. ¶ Preterea. ad sciētiam moralez nihil pertinet nisi morale: sz ad eā pertinent virtutes intellectuales: de qbus phs in.6.ethi. determinat. ergo intellectuales virtutes sunt morales. ¶ Preterea. prudētia in.6.ethi. inter intellectuales virtutes ponitur: numeratur etiā et ipsa inter morales: cū sit vna de quattuor cardinalibus. ergo idem qđ prius. ¶ Preterea. oīs virtus moralis cōsistit in medio: sz mediū determinatur fm rōnem rectā. vt dr.2. ethic. cum ergo per intellectuales virtutes rectificetur: vr qꝫ ipse intellectuales virtutes sint morales. ¶ Sed contra est qꝫ phs.2.ethi. morales contra intellectuales diuidit. ¶ Preterea. diuersorū perfectibilium diuerse sunt perfectiones: sed virtutes intellectuales perficiūt rōnale per essentiā: virtutes autez morales rōnale per participationē. ergo dicte virtutes adinuicem distinguuntur.

¶ Utruz virtutes theologice ab vtrisqꝫ distinguantur.

Scđa q̄stiuncula. **Ulterius** vr qꝫ virtutes theologice nō debeant distingui ab vtrisqꝫ. Ad ea eñ ad q potentia ē naturalr determinata: nō indiget aliquo habitu superinducto: sz cognitio dei oībus naturalr ē inserta: vt dicit Dam. et silr desiderium summi boni. vt dicit Boe. 3. de cōso. ergo nō indigemus aliqquibus virtutib⁹ q deū habeāt p obiecto: qđ dr ad virtutes theologicas pertinere. ¶ Preterea. sicut nos ponim⁹ fruitionē diuinaz finē omniū actuū hūanorū ita phi posuerūt felicitatem: sed ipsi nō posuerunt aliquas virtutes que haberent felicitatem p obiecto. ergo nec nos indigemus

aliquibus

aliqb⁹ virtutib⁹ q̄ deū habeant p obō. ¶ Preterea ad eūdē habitū ptinet cognoscere pncipia et q̄ ex pncipijs cognoscūtur: sed finis est pncipiū in opabilib⁹: vt dicit phs. 7. ethi. ꝛ. 2. phy. ergo virtutes theologice que habēt finē p obō nō debēt distingui a cardinalib⁹ q̄ dirigūt nos in his q̄ sunt ad finē. ¶ Preterea perfectiones pfectibilib⁹ pportionantur. sed in nobis nō est aliq̄ potētia pfectibilis per virtutē hūanā nisi rōnale p essentiā: qḋ pficitur virtute intellectuali. ꝛ rōnale p participationē. qḋ pficit virtute morali. ergo nec potest eē aliud genus virtutum pter duo predicta genera. ¶ Sed ꝯ est qḋ Apl's pma Corin. 13. ponit has ꝟtutes fidē spem ꝛ charitatē: q̄ nec sunt intellectuales nec morales: vt pꝫ discurrēdo p singulas virtutes que a sctis et phis numerant. ergo opꝫ ponere tertiū gen⁹ ꝟtutū q̄ theologice dr̄. ¶ Preterea magis distat deus a creaturis q̄ q̄uis creature adinuicē. sꝫ diuersitas aliq̄rū creaturarū req̄rit diuersitatē habituū ergo virtutes que habēt deū p obō ab alijs distinguuntur.

Actus dicit bonus dupl'r

Respōdeo dōm ad pmā q̄ōnem q sicut ex p̄dictis patꝫ virt⁹ est hābit⁹ pficiēs potētiā hūanaꝫ ad bonū actū. Cōtingit aūt aliquē actū dici bonū dupl'r. Uno modo formal'r: et p se. Alio mō mál'r ꝛ per accn̄s q꞉ eñ actus a pprio obiecto formā recipit: ille act⁹ formal'r dr̄ bon⁹ cui⁹ obꝫ est bonū: f̄m rōnē boni: ꝛ q꞉ bonum est obiectum voluntatis: iō p modū istū actus bon⁹ dici nō pōt nisi act⁹ volūtatis aut appetitiue ptis. Mál'r aūt act⁹ dr̄ bon⁹ q̄ cōgruit potētie operāti q̄uis ei⁹ obiectū nō sit bonū f̄m rōne boni: sicut cū q̄s recte intelligit: et oculus clare videt: ꝛ inde est quod voluntas importat actus aliaꝝ potētiarū inq̄tuꝫ act⁹ eaꝝ mál'r se habēt ad rōnē boni qḋ est volūtatis obm. Et f̄m hoc aliq̄d de formali bonitate volūtatis puenit ad alios actus: qui a voluntate impant f̄m quā laudabiles et meritorij sunt: vt cū q̄s ex recta intētione cōsiderat vel ambulat: tñ ista bonitas est preter propriam rōneꝫ actus f̄m suaꝫ spēm. Contingit eñ actum alicui⁹ potentie non appetitiue eē bonū bonitate volūtatis nō aūt bōnitate sui gn̄is sicut cū q̄s pter deū ambulat claudicando: vel ex bona intentione cōsiderat ea in quib⁹ hebes ē. Sic ergo virtus pōt dici dupl'r. Uno mō habitus pficiēs ad actū bonū potētie humane siue sit bon⁹ mál'r siue formaliter: ꝛ sic hit⁹ intellectuales et speculatiui virtutes dici pñt q̄bus intell's et rō ad verū determinant: cui⁹ cōsideratio bonus actus ipsorū est: ꝛ sic loq̄tur phs in ethi. de virtute. Alio mō pōt dici virt⁹ magis stricte et f̄m q est in vsu loquendi habit⁹ pficiens ad actum qui est bon⁹ nō solū mál'r: sed etiam formaliter: et sic solum habit⁹ respicientes appetitiuam partē virtutes dici pñt nō aūt itellectuales ꝛ specialiter speculatiui.

Uirtutis duplex acceptio.

Ad primū ergo dōm q illa ꝟba intelligūtur de virtute morali de qua phs ibi agit: q̄ scḋo modo dr̄ virt⁹. ꝛ sic etiā accipit vir

tutē in 4° topic. ¶ Ex quo patz soło ad 2m. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ipsa:ꝟtꝰ est māliter bonū itell's cū sit finis eiꝰ. finis em̄ hꝫ rōnē boni:vt dr.3.meth. ¶ Ad 4m dōm ꝙ ꝯsideratio veri ē q̄dā opatio intell's ad quā virtꝰ intellectual' ordinat:sꝫ habitꝰ qui operatiui dicunt ordinant viteriꝰ ad exteriorē opationē q̄ dicit factio ꝭm quā trāsit in exteriorē māꝫ trāsmutādā. vt ptꝫ in operibus mechanicis:⁊ dr actio ꝟꝫ ꝙ sistit in operante ꝑut eiꝰ opationes et passiones modificant: qđ contingit in operibus virtutū moraliū et iō prudētia q̄ in eis dirigit dr in.6.ethi.recta ratio agibilium. Ars vero mecha.recta ratio factibilium.

R̄ñsio ad 1a3 q̄stiuncula. **Ad secundā** q̄ōnē dōꝫ ꝙ mos dr dupl'r. Uno mō idē est quod cōsuetudo. cōsuetudo autē importat quādā frequētiam circa ea q̄ facere vel non facere in nobis est nā'lia em̄ vel q̄ semꝑ fiunt cōsueta non dicuntur: sed qz per voluntatē contingit aliq̄d in nobis facere vel nō facere:inde tractū est nomē moris ad signandū actus volūtarios vel appetitiue partis ꝭm inclinationē. appetitus ad hmōi actus:q̄ quidē inclinatio q̄n̄ꝗ ē ex nā. q̄n̄ꝗ ex ꝯsuetudine. q̄n̄ꝗ ex inclusione. Unde ⁊ dicuntur mores animaliū ea q̄ ꝓueniūt in ipsis ex passionibꝰ appetitiue partis. sicut ꝙ sollicitant circa filios:⁊ ꝙ repugnāt ⁊ hmōi: sicꝫ ptꝫ in.8.de aialibꝰ. Q̄uis in eis dicant mores magis ꝭm similitudinē q̄ꝫ ꝭm proprietatē: q non agunt quasi dominiū suorum actuū habentia;sed magis a nā agunt:vt dicit Damas. Et sic et apō grecos hoc nomē ethos dupliciter sumit. Et ꝟꝫ ꝙ importat diuturnitatē quādam dr febris ethica. ꝭm aūt ꝙ importat morē scdo mō acceptū dr scia ethica. quā nos moralē dicimꝰ. Sic ergo loquendo de more actus ita se habet ad hoc ꝙ sit moralis sicut se hꝫ ad volūtatē ⁊ appetitū. Sunt em̄ aliq̄ actꝰ a parte appetitiua eliciti: sicut velle eligere cōcupiscere ⁊ hmōi: et tales actus eēntial'r morales sūt. Aliq̄ ꝟo sunt actꝰ a parte appetitiua nō eliciti sꝫ impati :sicut ambulare cōsiderare ⁊ hmōi:et isti nō sunt morales q̄ꝫtū ad speciē suā sed solū q̄ꝫtum ad vsum eorum ꝑut impant a voluntate: et ita virtutes q̄ ꝑficiūt appetitiuā ꝑtē ꝓprie dnr morales. Uirtutes aūt perficientes intellectiuā ꝑficiūt eā ad actus ꝑfectos in genere cognitionis: nō aūt ꝭm ordinē ad iperiū volūtatis ꝑ sciaꝫ em̄ nō fit,vt aliq̄s recta intētiōe ꝯsideret. sed vt verū in sig'tis videat ei. ⁊ iō ꝟtutes morales ab itellectualibꝰ distinguuntur.

Notā la pulchra.

Ad primū ꝗ ptꝫ soło ex equocatiōe moris. ¶ Ad scđm dōm ꝙ virtutes intellectuales non ꝑtinent ad sciam ethicā quasi sint essentialiter morales: sed inq̄ꝫtū earū vsus moralis est ꝙ a volūtate imperat. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ sicut cōmē. dicit in. 2. ethi. prudentia media est inter morales et intellectuales. Est em̄ essentialiter intellectualis cum sit habitus cognitiuus et rōnē ꝑficiēs:sꝫ ē moralis q̄ꝫtum ad materiā inq̄ꝫtuꝫ est directiua moralium virtutuꝫ cū sit recta ratio agibilium:sicut

dictū est. ¶ Ad q̄rtū dōm q̄ mediū determinat̄ p virtutē intellectualē & moralē s̄m prudētiā. s₃ diuersimode: q̄ꝛ prudētia determinat mediū p modū dirigētis & ostēdētis s₃ virt⁹ moralis p modū exequētis et inclinantis i mediū vñ dicit Tul. q̄ opat̄ p modū nature: & in hoc deficit. Socrates morales ab intellectualibus nō distinguens. posuit eum omnes virtutes esse sciās quasdam: vt d₃ in. 6. ethi.

Ad tertiā q̄ōnē dō₃ q̄ in oīb⁹ que

Rñsio ad 2ᵃ₃ q̄stiunculam agūt ppter finē op₃ esse iclinationē ad finē: & q̄dā inchoationē finis. al's nunq̄ oparet̄ pp finē. Finis aūt ad quē diuina largitas hoiem ordinauit vel p̄destinauit. s. fruitio suūpsius est oīno supra facultatē nāe create eleuat⁹. q̄ꝛ nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec i cor hominis ascēdit q̄ p̄parauit de⁹ diligētib⁹ se: vt d₃ pma Corin. 2. vñ p naturalia tm̄ hō nō h₃ sufficienter inclinationē ad illum finē. Et ideo o₃ q̄ supaddat̄ homini aliq̄d p q̄ð habeat inclinationē in finē illū. sicut per nālia h₃ inclinationē ad finē sibi cōnaturalē et ista supaddita dñr virtutes theologice ex tribus. Primo q̄tū ad obm̄: q̄ꝛ cū finis ad quē ordinati sumus sit ipse de⁹ inclinatio q̄ p̄exigit cōsistit in opatiōe q̄ est circa ip̄m deū. Scdo q̄tū ad cām: q̄ꝛ sicut ille finis est a deo nobis ordinatus

Nota Ѵba. nō p naturā nr̄am; ita iclinationē in finē opat̄ in nobis sol⁹ de⁹ et sic dñr virtutes theologice q̄ si a solo deo in nobis create. Tertio q̄tū ad cognitionem: q̄ꝛ cū finis sit supra cognitionē nature. inclinatio in finē nō p̄ōt p naturalē rōnē cognosci: sed p reuelationē diuinā: & iō dñr theologice. q̄ꝛ diuino sermone sunt nobis manifestate. vñ p̄hi nihil de eis cognouerūt.

Ad primum ḡ dōm q̄ quāuis hō nālr ordinet̄ ad deū et p cognitionē & p affectionē: inq̄tū est nālr ei⁹ pticeps: tñ q̄ꝛ ē q̄da₃ ei⁹ pticipatio supra nām: iō req̄ritur q̄dā cognitio & affectio supra nā₃: & ad hāc exigūt ѵtutes theologice. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ felicitas illa q̄ p̄hi posuerūt ē ad q̄ p vires nāles hō p̄uenire p̄ōt: & iō ex seip̄a h₃ iclinationē nālē i finē illū: vñ nō p̄exigunt aliq̄ ѵtutes iclinātes i finē: s₃ solū dirigētes in opib⁹ q̄ sūt ad finē. nō sic autē est i pposito. ¶ Ad tertiū dō₃ q̄ p̄ncipia speculatiua cog̃scunt̄ p aliū h̄itū naturalē q̄ ꝯditiōes. s. p itell'm. ꝯditiōes ѵo p sciā₃ s₃ in affectu nō p̄cedit aliq̄s h̄it⁹ nāl's s₃ ex ip̄a nā potētie ē inclinatio ad finē vltimū nature pportiotum. vt dictū est: s₃ ad finē supra naturā eleuatū op₃ habitū gratuitū p̄cedere alios habit⁹: & in intellectuali vt fidē & in affectu vt charitatē et spem: ad quā naturalis inclinatio non pertingit ¶ Ad quartū dōm q̄ nō solū h̄itus distinguūt ex subtis: s₃ etiā ex obiectis: virtutes ḡ morales & intellectuales distingunt̄ abinuicem ex pte subiecti: vt dictū ē: s₃ virtutes theologice distinguūtur ab vtrisq₃ ex parte obi q̄ð est supra naturale posse vtriusq₃ ptis. vnde theologicarū virtutū aliqua respicit cognitionē sicut fides: & h₃ cōionē quādā cū itellectualibus virtutib⁹; et aliqua

respicit affectionē sicut charitas et hȝ cōmunionē cū moralibus.

¶ Utrum virtutes thologice sint tm̄ tres.

AD quintū sic pceditr. vr̄ q̄ sint plures virtutes theologice q̄ tres q2 virtus theologica: vt dictum est hȝ deū p obiecto sed timor dei hȝ deū p obiecto. ergo ē virt⁹ theologica. ¶ Preterea sapiētia ē de diuinis: sciētia aūt de creaturis ergo sapiētia etiā est virt⁹ theologica. ¶ Preterea latria colit deū sȝ colere deū hȝ deū p obiecto ergo latria est virtus theologica. ¶ Preterea fides hȝ deuȝ p obiecto inq̄ntū est prima virtus: spes vero inq̄ntū ē summa largitas vel maiestas: charitas aūt inq̄ntum est summa bonitas: cum ergo sint plura attributa deo vr̄ q̄ sint etiā plures virtutes theologice. ¶ Sed cōtra vr̄ q̄ sint tā tū due: q2 ad opationē finis non rexigitur nisi cognitio finis: qd̄ facit fides: ⁊ desideriuȝ finis qd̄ facit charitas. ergo videt̄ q̄ sint tm̄ due virtutes theologice.

¶ Itē vr̄ q̄ sola vna: q2 sola caritas deū attingit: sed ois virtus attingit ad suū obiectū: ergo sola charitas habet deū pro obō et ita sola debet dici virt⁹ theologica. ¶ Item videt̄ q̄ tres p hoc q̄ dicitur pma Corinth. 13. Nunc autem manent fides spes charitas tria hec. ¶ Preterea p virtutes theologicas cōformamur trinitati. ergo debēt eē tres.

Respōdeo dicēdū q̄ sicut dictū ē virtutes theologice faciūt in nobis inclinationē in finem. s. in deum In oī aūt agente pper finem: qd̄ agit per voluntatem: duo p̄exiguntur que circa finē habet anteq̄ȝ ad finē opet̄. s. cognitio finis et intentio perueniēdi ad finē. Ad hoc autē q̄ finē itē dat duo requirunt̄. s. possibilitas finis: q2 nihil mouet̄ ad impr̄e. ⁊ bonitas eius: q2 intentio non est nisi boni. et iō requiritur fides q̄ facit finē cognitū: ⁊ spes s̄m: q̄ȝ inest fiducia de cōsecutiōe finis vltimi quasi de re possi sibi: et charitas p quam finis reputat̄ bonū ipsi intendēti inq̄ȝtum facit q̄ homo afficiatur ad finem alr̄ nūq̄ȝ tenderet in ipsum. *Nota la moralis.*

Ad primum ergo dicēdū q̄ timor nō dicit motū in deū: sed magis fugā ab ipso inq̄ntū hō ex ipsius maiestatis cōsideratiōe p reuerentiā resistit in ppriāparuitatē et iō nō dicit aliqd qd̄ rexigat̄: ad motū in finē. ¶ Ad 2m dicēdū q̄ sapia est de diuinis in statu vie per rōnē creature: ex quibus creatorem cognoscimus. vn̄ non est circa deū s̄m id q̄ in seipso ē vt finis supra posse nature eleuatus sicut fides. ¶ Ad 3m dicēdū q̄ latria nō hȝ deū p obiecto: sȝ id qd̄ deo exhibet tanq̄ȝ debitū dō deū aūt hȝ pro fine proximo. vn̄ nō est virtus theologica sȝ cardinalis. ¶ Ad 4m dicēdū q̄ virtutes theologice nō distinguūtur penes attributa diuina: sed penes ea q̄ exigunt̄ in eo q̄ opat̄ pp finē anq̄ȝ pp finē opet̄. ¶ Ad 5m dicēdū q̄ cognitio ⁊ affectio finis nō sufficiunt ad hoc q̄ hō incipiat opari pter finē: nisi habeat fiduciam de consecutione finis: quia alr̄ nunq̄ȝ inciperet opari: et precipue quādo finis est ele

natus supra naturam operātis.

¶ Ad 6m dōm q charitas coniungit quodāmō realr deo: ~~et sic attingit ipm realr deo~~: et sic attigit ipm realr. qd nō facit fides et spes: nec hoc reqrit ad opationē q est circa deū: sz q operās vniatur ei quasi obiecto operationis sicut visus visibili etiā distanti.

¶ Questio. II.

De fide q̄rit specialiter de fide. Et circa hoc querunt quinq̄. Primo quid sit fides. Scdo de eius actu. Tertio d subo. Quarto an sit virtus. Quinto de ordine eius ad alias virtutes.

¶ Utrum diffō apli quā ponit d fide sit cōueniēs fm oēm partē.

Ad primuz sic procedit Apls heb. 11. dicit q fides ē suba sperādarū reruz argumētū nō apparentium. et videtur q incōuenienter diffiniat fidem. nullus eñ habitus est suba. fides est hitus g nō est suba. ¶ Preterea diffō debet dari ex prioribus: et ex his que per se sunt: sz obiectum per se fidei nō est res sperāda: sz res credēda: et spes est posterior fide. ergo debuit dicere rerū credēdarū. et non sperandarum.

¶ Preterea sicut ad fidē seqtur spes: ita et charitas: qr charitas est magis ppinqua fini q̄ spes: g. debuit dicere q est substantia diligendarū rerū magis q̄ sperādaꝝ. ¶ Preterea fides est de his que sunt supra rōnē. sz argumētū est actus rōnis: g fides nō est argumētū. ¶ Pretea idē nō dz poni in diuersis gñeribus. sz argumētū est aliud genus q̄ substantia. ergo male diffinit p vtrū q̄. ¶ Preterea ea q̄ sunt vera et nō apparētia sunt dubia: sed nō apparētia pñt eē vera ignota: g cū fides sit cognitio quedā: videtur q magis debuit dicere dubiorum q̄ nō apparētiū. ¶ Preterea cognitio pcedit affectionē: sz hoc q dicit argumentum nō apparentiū ptinet ad cognitionez q autē dicit suba. rerū sperādarū ptinet ad affectionem. g male ordinauit partes diffōnis. ¶ Preterea vnius rei est vna diffō sicut vnū eē. sz d fide dant multe alie diffinitiones: ergo hec non videtur esse sufficiens.

Respodeo dicēdū qd dicta assignatio Apli est recta et propria diffō fidei q̄tum ad ea q̄ exiguntur ad diffōnē: q̄uis nō q̄tū ad modū diffōnis: quā auctores: et ēt phi neglexerūt: sicut ēt et formā sylli ptermittūt ponētes ea ex qbus syllis formari pōt. hitus aūt qlibet p actū cognscit: et actus ex obo specificat: et ex fine bonitatē hz. Et iō apls diffinit fidē p duo. s. p cōpationē ad obm qd ē res nō apparēs. s. fm nālē cognitionē: et p cōparationē ad finē in hoc q dicit suba rerum sperādarū. Quāuis eñ idez sit obm et finis fidei: nō th fz eādā rōnē est eñ deus obm eius inq̄tū est pma veritas supra posse nāle intellus nri eleuata: et sic d nō apparēs. Est vo finis ei fm qd est quoddā bonū sua altitudine facultatē hūanā excedēs: sz sua liberalitate seipm cōicabilē p es

Fidei diffōi explicatur.

bēs ꝛ hoc dicitur res sperāda.

Ad primū ꝗ dōꝫ ꝙ fides dr̄ subā: nō qꝛ sit in ghe substantie: sꝫ qꝛ quādā ꝓprietatē hꝫ substā tie: sicut eni suba est fundamētū ꝛ basis oīm alioꝛū entium ita fides ē fundamētū toti⁹ spūalis edificij. Et ꝑ hūc modū dr̄ ēt qḋ lux est ypostasis coloꝛis: qꝛ i nā lucis oēs coloꝛes fundantur.

¶ Ad scđm dōꝫ ꝙ i hoc ꝙ dicit rerū sperādarū: nō intendit ponere obm fidei: sed finē. Finis āt fidei vltim⁹ ꝗuis sit ipa veritas cui⁹ visio ꝑ fidē reddiť: non tñ verū dicit rōnē finis. Sꝫ cū spes designet quandā motū tendētis in finē res sperāda īpoꝛtat termi nū illius mot⁹: ꝛ ita īpoꝛtat rōnē finis. Finis aūt ꝗtū ad intentionē preui⁹ ē in oīb⁹ habitibus q̄ ad volūtatē ꝑtinēt: ꝗuis sit posteri⁹ in adeptiōe. ¶ Ad 3^m dōꝫ ꝙ amoꝛ est cōiter ꝛ rei iā adepte et rei adipiscēde. spes aūt est tm̄ rei: adipiscende. qꝛ illud quod videt quis qđ sperat? Ro. 8. vnde cū fides sit de non visis res sperānda īpoꝛtat relationē ad finē ꝓpriū ꝑm statū in quo est fides nō aūt res diligēda. et iō magis dicit rerū sperandarū ꝙ diligendaruꝫ. qꝛ diffinitio ex ꝓprijs dꝫ dari. ¶ Ad quartū dōm ꝙ argumētū ꝓprie dicitur ꝓcessus rōnis de notis ad ignota manifestāda ꝑm ꝙ dicit Boe. ꝙ est rō rei dubie faciēs fidē. Et qꝛ tota vis argumēti cōsistit i medio termino: ex quo ad ignotoꝛū ꝓbationē ꝓcediť: iō dr̄ ipm medium argumētū siue sit signū siue cā siue effect⁹. Et qꝛ in medio termino vel in ꝓn° ex quo argumētādo ꝓcediť cōtineť virtute totus ꝓcessus argumētationis. Et tractū est nomē argumēti ad hoc ꝙ ꝗlibet breuis pꝛelibatio future narrationis dicať argumētū: sicut in epistolis pauli singulis ꝑmittunť argumēta. Et qꝛ prin^m vel mediū dr̄ argumētū inꝗtum habet virtutē manifestandi conclōnē: ꝛ hoc verius inest ei ex lumine intell'is agentis: cui⁹ est instrumētū: qꝛ oīa que arguunť a lumine manifestantur. vt dicit. Ephi. 5. iō ipm lumen quo manifestanť pꝛincipia sicut pꝛincipijs manifestanť cōditiōes: pōt dici argumētū i psoꝛum pꝛincipioꝛuꝫ et his tribus vltimis modis pōt dici fides argumētum. Pꝛimo in quātū ipsa fides est manifestati na alterius: siue inquantum vn⁹ articulus manifestat aliū: sicut resurrectio chꝛisti resurrectionē futuram: siue inquantum ex ipsis articulis quedā alia in theologia syllogicātur: siue inquātū fides vnius hominis confirmat fidem alterius. Secūdo pōt dici argumētū. inquantū est pꝛelibatio future visionis. in qua veritas plenarie cognosciť. Tertio inquātum lumen infusum qḋ est habit⁹ fidei manefestat articulos: sicut lumē intell'a agētis manifestauit pꝛincipia nāliter nota Sed esse argumētum ꝑm pꝛimū modū accidit fidei. et ideo in diffinitione fidei ponitur argumētum ꝑm alterū duoꝛū modoꝛum vltimoꝛū. ¶ Ad quintū dōm ꝙ argumētū et substantia nō ponūtur in diffinitione fidei sicut genera. sed quasi actus: sicut ꝯuetum est ꝙ habitus diffiniuntur per actus: quia ex eis cognoscūtur et illoꝛū actuū vnus impoꝛtat cōparationē fidei ad obm.

Argumēti rō explicať

Fides dr̄ trib⁹ modis argumētum.

alius cōparationem eius ad finē vltimū. vt dictū est. ¶ Ad sextū dō: q dubietas tollit firmitatē adhesionis qđ nō tollit hoc q dicitur nō apparēs: sed tollit tātū visionē rei credite. et iđ nō potuit dici dubiorum: q fides hz firmam adhesionē. sed dicit non apparētium: q non hz plenā visionem. ¶ Ad septimū dōm: q cognitio fidei ex voluntate pcedit: q nullus credit nisi volēs. et ideo non est mirū si in diffinitione fidei ea que ad affectionē pertinēt his q ptinēt ad cognitionem pponunt. ¶ Ad octauū dōm: q si diffinitio de re aliq daret que cōplet e cōprehēderet oia principia rei: nō esset vnius rei nisi vna diffinitio sed q in quibusdā diffinitionib[9] ponunt qdā principia sine alijs: ideo cōtingit variari diffinitiōes de vna et eadē re. Diffinitio aūt fidei data ab apostolo cōprehēdit omnia principia fidei: ex qb[9] habitus consueuerūt diffiniri. s. finem obiectum et actum: ex qb[9] etiam intelli genus et subiectū: quia ex actu cognoscitur que potentia sit subiectum fidei: et iterum ex actu cognoscitur habitus: qđ est genus fidei remotum. et ex fine cognoscitur virtus: qđ est genus pximū. Et hoc etiam ponit Dama. in. 4. li. dicens q fides ē rerum que sperant. ypostasis rerum que nō vident redargutio. Et addit quoddā accidēs fidei. scz certitudinem subdens iniudicabilis species et certa: et que cōprehendi non potest eorum que a deo nobis annunciata sunt: et petitionum nostrarum fruitionis. idest adimpletionis. Facit enim fides certitudinem et de credendis fm q est argumentum: et de adipiscendis fm q est suba rerū sperandarum. Dionysius aūt in libro de diuinis nominibus diffinit fidem dicens. Fides est manens credentium collocatio: que iustos collocat in virtute. et hoc est idem qđ aplūs dicit suba rerū sperandarū. Augu. aūt dicit q fides est virtus q creduntur q non videntur. Et hoc est idem qđ dicit apostolus argumentū nō apparentiū. Et in idē redit qđ Damas. dicit q fides est non inquisitus consensus: quia p hoc q dicit non inquisitus: ostendit q ea que fidei sunt nō sunt peruia rationi inquirēti. Hugo aūt de sancto victore diffinit fidem per aliquod ei[9] accidens. s. certitudinē dicēs. q fides est certitudo quedam animi de absentibus supra opinionem et infra scientiam cōstituta. Et hoc etiam accidens fidei potest haberi ex diffinitione apostoli ex hoc q fides est argumentū non apparentium. Argumentum enim importat certitudinem: vnde ponit scientiam supra opinionem. non apparentiū vero importat abscētiam cognoscibilis: per quod ponitur fides sub scientia. vnde patet q diffinitio apostoli icludit omnes alias diffinitiones de fide datas.

damasceni đ fide diffinitio.

¶ Utrum credere sit cum assensu cogitare.

Ad secundū sic proceditur videtur q credere non sit cum assentiōe cogitare vt dicit Augu. assentire enim voluntatis esse videtur sicut consentire sed credere ad cognitionem pertinet: ergo credere non est assentire.

¶ Preterea cogitare inquisitionē importat: quia cogitare est simul coagitare: sed fides vt dicit Dama. non est inquisitus consensus: ergo credere quod est actus fidei magis est assentire: sine cogitatione quam cum cogitatiōe. ¶ Preterea cogitare est actus cogitatiue potentie: que ponit a philosophis in parte sensitiua cum habeat organum determinatum. sed ea que sunt fidei solus intellectus percipit: ergo credere nō habet cogitationem adiunctam. ¶ Preterea si credere est cum assensione cogitare est scire et huiusmodi: ergo scire est idem quod credere: quod falsum est.

¶ Utrum actus credēdi sit multiplex: vel vnus tantum.

Prima questiuncula.

Ulterius videtur quod inconuenienter multiplicetur credere secundum quod est actus fidei. Unius enim habitus vnus est actus: ex quo habitus per actus discernuntur. sed fides est vnus habitus: ergo tantum vnus actus debet assignari. ¶ Preterea de eo quod demonstratur nō est fides sed scientia: quia quod demonstratur nō est nō apparens: sed deum esse demonstratiue probatur etiam a philosophis: ergo actus fidei non est credere deum esse. ¶ Preterea in actu fidei discernitur fidelis ab infideli: sed nullus est ita infidelis quin credat quod deus nō loquitur nisi verum: ergo credere vera esse que deus loquitur: nō est actus fidei: sed magis credere vera esse que nuncius dei loquitur. et sic credere homini magis est actus fidei quam credere deo. ¶ Preterea fides et charitas sunt virtutes distincte. sed amare deum est actus charitatis. ergo credēdo amare non est actus fidei. ¶ Preterea per hoc quod homo deum amat in eum tendit et adheret ei et membris eius incorporatur: ergo videtur quod superflue ponatur ista verborum conculcatio.

¶ Utrum actus fidei habeat minorem certitudinē quam actus sciētie.

Secunda questiuncula.

Ulterius videtur quod actus fidei habeat minorē certitudinē quam actus scientie quia vt dicit Hu. de sancto vict. fides est certitudo de absentibus infra sciētiam et supra opinionē: sed sicut fides est certior quam opinio: ita est minus certa quam scientia. ¶ Preterea certius est quod dubitatiōi impermixtius sicut albius est quod est nigro impermixtius. sed ea que sunt scita nullo modo possunt habere dubitationē ea autem que sunt credita possunt habere aliquē motum dubitationis salua fide: ergo fides nō habet tantā certitudinē sicut scientia. ¶ Preterea omnis certitudo nostre cognitionis procedit ex visiōe sensus: vel ex visione intellectus: sed fides est de his que nō videntur a sensu neque intellectu: ergo fides nō habet aliquā certitudinē vt videtur: ¶ Sed cōtra. Aug. dicit. quod nihil est certius homini sua fide. ¶ Preterea quanto ratio que facit fidē firmior est: tanto fides est certior sed scientiā facit ratio humana que in infinitum deficit a ratiōe diuina que fidem facit: ergo fides est multo certior quam scientia.

Respondeo dicendum ad primā questionē quod sicut dicit philosophus in .3. de anima. duplex est operatio intellectus Una que cōprehēdit quiditates simplices rerum. et hec operatio vocatur a philosophis formatio vel simplex intelligētia. et huic intellectui respondet vox incōplexa significans hunc intellectum. vnde sicut in voce incōplexa nō inuenitur veritas et falsi-

fas: ita nec in hac opatiõe intellectus. Et iõ sicut vox incõplexa ppter hoc q nõ est in ea veritas et falsitas nõ concedit nec negatur: ita sm hãc operationẽ intellectus nõ assentit vel dissentit. et ppter hoc in hac opatiõe nõ potest inueniri fides cuius est assentire. sed in alia operatiõe qua intellectus cõponit et diuidit in q̃ iam inuenit verũ et falsum sicut in enũciatione. Et ppter hoc intellectus in hac sua operatione assentit vel dissentit: sicut et enũciatio concedit aut negat. Et iõ in hac opatiõe inuenit fides que hꝫ assensum. Cũ aũt ab assentiẽdo sentẽtia dicat: q̃ vt dicit Ysa. est determinata acceptio alteri⁹ partis cõtradictionis: oportet q qui assentit intellectũ ad alteraꝫ partẽ cõtradictionis determinet Qđ quidẽ cõtingit tripliciter sm triplicẽ nostri intellectus considerationẽ. Põt eñ intellect⁹ noster considerari vno mõ smuse: et sic determinat ex p̃sentia intelligibilis sicut materia determinatur ex p̃sentia forme. et hoc q̃dẽ contingit in his q̃ statim lumine intellectus agẽtis intelligibilia fiunt: sicut sunt p̃ma principia: quoꝝ est intellectus. et similiter determinatur: iudiciuꝫ sensitiue partis ex hoc q sensibile subiacet sensui: quoꝝ principalior et certior est visus: et ideo predicta cognitio intellectus vocatur visio. Alio mõ potest cõsiderari intellectus nr̃ sm ordinẽ ad rõneꝫ q̃ ad intellectũ terminat: dum resoluendo cõclusiones in principia per se nota earum certitudinẽ efficit. et hoc est assensus sciẽtie. Tertio mõ cõsiderat intellectus in ordine ad voluntatẽ: que quidem oẽs vires aĩe ad actus suos mouet. et hec quidẽ voluntas determinat intellellectũ ad aliqđ: qđ neq per seip̃m videtur neq ad ea q̃ per se videnť resolui posse: determinat ex hoc q dignũ reputat illis esse adherẽdũ ppter aliquã rationẽ: qua bonũ videť ei illi rei adherere: q̃uis illa ratio ad intellectũ terminandum nõ sufficiat ppter imbecillitatem intellectus q̃ non videt p se hoc cui assentiendũ ratio iudicat neq ip̃m ad p̃ncipia p se nota resoluere valet. Et hoc assentire pprie vocat credere. vnde et fides captiuare dicitur intellectum: inquantũ nõ sm propriuꝫ motũ ad aliquid determinatur: sed sm imperiũ voluntatis. et sic in credẽte ratio per se intellectũ nõ terminat: sed mediãte voluntate. Quãdo vero ratio q̃ mouet ad alterã parteꝫ: neq sufficit ad intellectũ terminandũ; qr nõ resoluit cõclusiões in p̃ncipia per se nota: neq sufficit ad volũtatẽ terminandã: vt bonũ videatur illi parti adherere: tũc homo opinatur illud cui adheret: et nõ terminatur intellectus ad vnum: qr semp remanet motus ad cõtrariũ. Accipit eñ vnam partẽ cum formidine alterius: et ideo opinans non assentit. Quando vero homo nõ habet rationem ad alteram partẽ magis q̃ ad alterã vł quia ad neutrã hꝫ q nesciẽtis est. vel quia ad vtrãq habet sed equalẽ; qđ dubitãtis est: tũc nullo modo assentit. cum nullo modo determinetur eius iudicium sed equaliter se habeat ad diuersas. ¶ Patet ergo ex predictis q cum assensione cogitare separat credentẽ ab oĩbus aliis.

resolũo subtilissima

Cum enim cogitatio discursum rationis importet intelligēs assensum sine cogitatiōe habet: qr intellectus principiorū est: que quisq statim probat audita. ꝼm Boe. in lib. de hebdo. Sciēs autem ⁊ assensum ⁊ cogitationem habet: sed nō cogitationē cū assensu: sed cogitationē ante assensum: qr ratio ad intellectū resoluendo pducit: vt dictum est. Credens autem habet assensum sil' et cogitationē. qr intellectus ad principia per se nota nō perducitur. vnde quantū est in se adhuc habet motū ad diuersa: sz extrinseco determinatur ad vnum. s. ex volūtate. Opinās autē habet cogitationē sine assensu pfecto. sed habet aliquid assensus inquantum adheret vni magis ꝙ alij. Dubitās aūt nihil hz de assensu sed habet cogitationē. Nesciēs autem neq assensum neq cogitationem habet.

Nota verba

Ad primū ḡ dicendū ꝙ quia sensus nō habet se ad multa: sed determinate vnū accipit: quia non confert: ideo determinatio potētie etiā supiorīs a sensu denoiaṫ sed differēter: qr determiatio cognitionis ad aliquid diciṫ assensus: qr aliquid nō precedit. determinatio autem volūtatis ad vnū dicitur consensus: qr cogitatiōez psupponit: cum qua simul sentit dum in illud tendit: qđ ratio bonū esse iudicat. et iō cōsentire dicitur voluntatis: sed assentire intellectus. ¶ Ad scđm dđm: ꝙ p hoc ꝙ dicit Dam. ꝙ fides est nō inquisitus assensus: excludiṫ inquisitio rōnis intellectum terminantis: nō inquisitio voluntatē inclinans. et ex hoc ipso ꝙ intellectus terminatus nō est: remanet motus intellectui: inquantū naturaliter tendit in sui determinationē. vnde fides consistit media inter duas cogitatiōes: quarum vna voluntatem inclinat ad credendū. et hec pcedit fidē. alia vero tendit ad intellectū eorum q̄ iam credit. et hec est simul cū assensu fidei. vñ diciṫ Isa. 7. Si nō credideritis non intelligetis. ¶ Ad tertiū dđm: ꝙ illa potētia que a phis diciṫ cogitatiua est i confinio sensitiue et intellectiue partis: vbi pars sensitiua intellectiuā attingit. hz eñ aliqđ a pte sensitiua. s. ꝙ consideret formas particulares. et hz aliqđ ab itellectiua. s. ꝙ confert: vnde ⁊ in solis hoibus est. Et qr pars sensitiua notior est ꝙ intellectiua: iō sicut determinatio intellectiue partis a sensu denoiatur; vt dictum est: ita collocatio oīs intellectus a cogitatione nominaṫ. ¶ Ad quartū dđm: ꝙ iam ptz ex dictis ꝙ illa assignatio soli credenti conuenit.

Ad scđam questionē dicendum: ꝙ sicut ex pdictis ptz actus credentis ex trib⁹ depēdet. s. ex intellectu qui terminaṫ ad vnū. ex voluntate q̄ determinat intellectū per suū imperiū. et ex rōne q̄ inclinat voluntatē. et ꝼm hoc tres actus assignanṫ fidei. Ex hoc eñ ꝙ intellectus terminaṫ ad vnū actus fidei est credere deū: quia obm fidei est de⁹ ꝼm ꝙ in se cōsideraṫ: vel aliqđ circa ipm vel ab ipso. Ex hoc vero ꝙ intellectus determinaṫ a voluntate ꝼm hoc actus fidei est credere in deum idest amando in eū tendere. Est eñ volūtatis amare. ꝼm autē ꝙ

Rñsio ad primā q̄stiūculam.

ratio voluntatē inclinat ad act⁹ fidei est credere deo. Ratio enim qua voluntas inclinatᷣ ad assentiendum his que nō videt: est qꝛ de⁹ ea dicit: sicut hō in his que non videt credit testimonio alicuius boni viri qui videt ea q̄ ip̄e non videt.

Ad primum ergo dicendū: ꝙ per oīa predicta nō noīatᷣ nisi vnus cōpletus actus fidei: sꝫ ex diuersis q̄ in fide īueniūtᷣ diuersimode noīatur. illo eñ actu q̄ credit ī deū: credit deo ꝛ credit deū. ¶ Ad scōm dōm: ꝙ q̄uis deum esse simpliciter possit demonstrari. tamen deū esse trinū ꝛ vnum ꝛ ꝛ alia hmōi que fides in deo credit nō possunt demonstrari: ſm q̄ ē act⁹ fidei credere deū. ¶ Ad tertiū dōꝫ: ꝙ fidelis credit homini nō inquantū hō: sed inquātuꝫ deus in eo loquitᷣ: qd̄ ex certis experimētis colligere pōt. īfidelis aūt nō credit deo ī hoīe loquēti. ¶ Ad quartū dōꝫ: ꝙ amare simpliciter est actus charitatis: sed amando credere est actus fidei per charitatē mote ad actū suū. ¶ Ad quintū dōm: ꝙ illa quattuor ptinent ad fidē ſm ordinem ad voluntatē: vt dictū est. voluntas aūt est finis: ꝛ ideo ista quattuor distinguūtur ſm ea que exiguntᷣ ad cōsecutionē finis. prexigitᷣ eñ p̄mo affectio ad fineꝫ: ꝛ ad hoc ptinet credēdo amare. Ex amore autē ꝛ desiderio finis aliq̄s in finē incipit moueri. ꝛ ad hoc pertinet credendo in eū ire. Mot⁹ aūt ad finē pducit ad hoc ꝙ aliq̄s fini cōiungatᷣ. et ad hoc ptinet credendo ei adherere. Ex ꝯiūctiōe aūt ad finē aliq̄s ī pticipationē pfectionū finis pducitᷣ. et ad hoc pertinet credendo mēbris eius incorporari.

Ad tertiā qōnē dōꝫ: ꝙ certitudo nihil aliud est q̄ detetermīatio intellect⁹ ad vnū. tanto aūt maior est certitudo: quāto est forti⁹ qd̄ determinationē causat. Determinatᷣ aūt intellectus ad vnū tripliciter: vt dictū est. In itellectu eñ principiorꝫ causatur determinatio ex hoc ꝙ aliq̄d per lumen intellect⁹ sufficiēter inspici p ip̄ꝫ pōt. In sciā ṽo cōclusionū cātur determīatio ex hoc ꝙ ꝯclusio ſꝫ actū rōnis in p̄ncipia p se visa resoluitur. In fide ṽo ex hoc ꝙ volūtas itellectui impat. Sꝫ qꝛ voluntas hoc mō nō determīat intellectū vt faciat inspici que credunt sicut inspiciuntur principia per se nota: vel que in ipsa resoluuntur: sed hoc modo vt intellectus firmiter adhereat: ideo certitudo que est in sciētia et intellectu est ex ipsa euidētia eorum que certa esse dicuntᷣ. certitudo autem fidei est ex firma adhesione ad id qd̄ creditᷣ. In his ergo que per fidē credimus ratio voluntatem inclinans: vt dictū est: est ipsa veritas prima siue deus cui creditur: que habet maiorem firmitatem q̄ lumen intellectus humani: in quo conspiciuntᷣ p̄ncipia vel ratio humana ſm quā cōclusiones in principia resoluūtur. ꝛ ideo fides hꝫ maiorē certitudinem quantū ad firmitatē adhesionis q̄ sit certitudo scientie vel intellectus: q̄uis in scientia et intellectu sit maior euidentia eorum quibus assentitur. Rñsio ad 2ᵃ ꝫ q̄stiunculaꝫ.

Ad primū ergo dicendum: ꝙ certitudo fidei dicitur media inter

certitudinē sciē ꝛ opiniōis: nō intēsiue ꝑ modū ꝗtitatis cōtinue sed extensiue per modum numeri Certitudo enim scientie consistit in duobus. s. in euidentia et firmitate adhesionis. certitudo autem fidei consistit in vno tantum. s. in firmitate adhesiōis. certitudo vero opinionis in neutro ꝗuis certitudo fidei de qua loquimur ꝗtum ad illud vnum sit vehementior ꝗ certitudo sciē ꝗtum ad illa duo. ¶ Uel dōꝫ ꝙ loquitur de fide que est opinio firmata rationibus: nō autem de fide infusa. ¶ Ad secundum dōm ꝙ credenti accidit aliquis motus dubitationis ex hoc ꝙ intellectus eius non est ſm se terminatus in sui intelligibilis visione sicut est in scia ꝛ' itellectu sꝫ solū ex imperio voluntatis ꝛ iō sciens ꝗtum ad id non recedit a dubietate magis ꝗ credēs: sed credēs ſm firmitatē adhesionis magis recedit ꝗ sciens ſm illa duo.

Scie certitudo est in duobus.

¶ Ad tertiū dōm ꝙ ratio illa ex insufficienti ꝓcedit: vt dictū est.

¶ Utrum fides sit in voluntate sicut in subiecto.

D tertiū sic ꝓcedit. videt ꝙ fides sit in volūtate sicut in subiecto: qꝛ ſm Hug. de san. vict. fides habet in cognitiōe materiam: sꝫ in affectu substantiā sed. illud est subiectum accidentis vbi est sua essentia que substantia dī: ergo fides est in affectu sicut in subiecto. ¶ Preterea. sicut certitudo sciē est ex intellectu ita certitudo fidei est ex voluntate: qꝛ credere nō pōt hō nisi velit: vt dicit Aug. sed subiectum sciē est intellect⁹: ergo eadē rōne subm fidei est voluntas. ¶ Preterea. meritū in volūtate cōsistit. sꝫ actus fidei ē meritori⁹ ꝙ est act⁹ volūtatis. ¶ Preterea. opposita sunt circa idē. sed infidelitas est in volūtate: qꝛ ſm ꝙ est in intellectu hꝫ ignorātiā ꝗ non est pctm̄ sed excusat: ergo fides est in volūtate. ¶ Sed cōtra obiectū habit⁹ cōcordat obo potentie ꝗ est ei⁹ subm. sꝫ obꝫ fidei est verū qꝺ est obiectū intellect⁹ nō aūt bonū qꝺ est obiectū volūtatis: ꝙ subiectū fidei nō est volūtas sed intellect⁹. ¶ Preterea ad eandē vim ꝑtinet fides: ꝛ id qꝺ fidei succedit in gloria: sed id qꝺ fidei succedit. s. visio ꝑtinet ad intellectum: ergo ꝛ fides.

¶ Utrū fides sit in itellectu practico.

Ulterius videt ꝙ ptineat ad intellectū practicū. sicut eñ dicit phs in. 3. de aīa. intellectus speculatiuus nihil dicit de fugiendo vel imitabili. sed per fidem instruimur quid facere vel quid vitare debeam⁹: ergo fides est in intellectu practico. ¶ Preterea. intellectus speculatiuus ꝓportionaliter respōdet imaginatiōi: sicut intellectus practicus estimatiōi: ꝗ est in parte sensitiua: sed imaginatio nō facit cōfidētiā ꝛ terrorē vt dī in. 2. de anima. immo per eam nos habemus ad terribilia ac si essemus in pictura cōsiderantes: ergo nec intellectus speculatiuus: sed fides est ꝑncipiuꝫ spei: ꝛ facit tremorē: qꝛ demones credūt ꝛ cōtremescūt: vt dī. Jaco. 1. ergo fides nō est in intellectu speculatiuo. ¶ Preterea. intellꝰ speculatiu⁹ nō ꝑmiscet volūtati: sed practicus. Fides autē cōsistit

1ª questiuncula.

in intellectu ꝛ volūtate: vt dictū est: ergo subiectū eius nō est itellectus speculatiuꝰ: sꝫ practicus. ¶ Sed cōtra. intellectus practicꝰ est ꝯtingētiū operabiliū a nobis sed fides est eternoꝝ: ergo fides nō est in itellectu practico. ¶ Preterea. cognitio practica est cā cognitoꝝ: sꝫ fides nō ē cā reꝝ q̄ credunt: ergo nō est in itellcu practico. ¶ Utrum fides sit virtus intellectualis.

2ª q̄stiūcula. **Ulterius** vr̄ ꝙ sit virtꝰ itellectualis. virtus eni intellectualis est: que hꝫ p subiecto intellectū sed fidei subiectū est intellectꝰ ergo est virtus itellectualis. ¶ Preterea. articuli fidei: quoꝝ est fides: sunt sicut p̄ncipia in aliis scientiis: ex q̄bus pcedit theologia: sed intellectus p̄ncipioꝝ est virtus intellectualis: vt pꝫ per p̄hm in. 6. ethic. ergo ꝛ fides articuloꝝ est virtus intellectualis. ¶ Preterea virtus intellectualis: vt dicit philosophus in. 6. ethi. est p quā nō dr nisi verū: sed fidei falsum subesse nō pōt: ergo fides est virtꝰ intellectualis. ¶ Sed cōtra est qđ p̄hs dicit in. 6. eth. ꝙ suspitio nō est virtus intellectualis: sicut nec opinio: ꝛ eadē rōne nec fides que est ex coꝝ genere. ¶ Preterea virtus est vltimū in re de potētia: vt dr in p̄mo de ce. ꝛ mū. sꝫ fides nō ponit intellectū in vltimū sui: qr per ipam intellectus non termiatur in aliqua visione: ergo fides nō est virtus intellectualis.

Respondeo dōm ad p̄mā q̄ōnē ꝙ volūtas importat actū intellectꝰ: sicut ꝛ actū irascibilis ꝛ concupiscibilis. Ad hoc aūt ꝙ actꝰ irascibilis ꝛ cōcupiscibilis sit pfectꝰ opꝫ ꝙ nō solū sit aliqs habitꝰ in volūtate vel rōne imperāte: sed etiā ꝙ sit aliqs habitꝰ in irascibili ꝛ cōcupiscibili exequēte: vt faciliter actū exequatꝰ vñ ꝛ opꝫ aliquē habitū esse in intellectu ad hoc ꝙ volūtati facilit obediat in his que sunt supra rationē. ꝛ hoc est habitus fidei: ꝛ ideo subiectum fidei est intellectus.

Ad primū ergo dōꝫ ꝙ suba nō sumit ibi p essentia: sꝫ p forma. Fidei aūt forma quodāmō est charitas: vt infra patebit: q̄ in voluntate est. ¶ Ad scōm dōm ꝙ scia ꝛ intellectus habēt certitudineꝫ p id qđ ad cognitiōeꝫ ptinet. s. euidentiā eiꝰ cui assentit. fides autē hꝫ certitudinē ab eo ꝙ est extra genus cognitiōis in genere affectiōis exn̄s. ꝛ iō scia ꝛ intellectus est sicut in subiecto i eo a quo hꝫ certitudinē: nō aūt fides. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ meritū cōsistit in volūtate: sicut in cā iꝑtū ipa semꝑ iportat actū meritoriuꝫ. nō aūt sempꝛ ipa est sicut in subiecto qr actus meritorius qn̄qꝫ elicit ab aliis potētiis. ¶ Ad quartū dōꝫ ꝙ ifidelicitas ē ēt in intellcu sicut in subiecto. in volūtate aūt sicut in imperāte ifidelitatis actū ꝛ est actus infidelitatis demeritoriꝰ.

Ad secundā questionē dōꝫ ꝙ intellectus speculatiuus ꝛ practicus in hoc differunt: ꝙ intellectus speculatiuus cōsiderat verū absolute. practicꝰ autē cōsiderat verū in ordine ad opus. Contingit aūt qn̄qꝫ ꝙ verum ipsum qđ in se cōsiderabat nō potest considerari vt regula opis sicut accidit in mathematicis: ꝛ in his q̄ a motu separata sūnt. vñ hmōi veri cō- Respōsio ad p̄mā q̄stiūculam.

ſideratio eſt tñ in intellectu ſpeculatiuo. Qñq; aũt verũ qd in ſe conſiderat põt vt regula operis cõſiderari: ⁊ tũc intellectus ſpeculatiuus fit practicus p extẽſionẽ ad op⁹. hoc aũt cõtigit dupl'r: q2 aliqñ illd verũ qd vtroq; mõ põt cõſiderari nõ h3 magnã vtilitatem niſi inq̃ntum ordinat ad opus: q2 cũ ſit cõtingẽs non h3 fixã veritatem: ſicut eſt cõſideratio de operibus virtutũ: ⁊ tũc talis cõſideratio q̃ntũ ſuis poſſit eſſe ⁊ ſpeculatiui ⁊ practici: intellectus tñ principaliter eſt practici itellectus. Aliquando vero illius veri conſideratio h3 in ſe dignitatem q̃ndam etiam ſi nunq̃ ad opus ordinet: ſicut accidit in conſideratione diuinorum: quorum cognitio dirigit in opere: ⁊ tamen viſio dei eſt vltimus finis operis: ⁊ tũc illa cõſideratio principaliter eſt in intellectu ſpeculatiuo: ⁊ ſecũdario in practico. Cũ ergo fidei obiectũ proprium ſit veritas prima: que in q̃ntum eſt finis operis regulat in opere: fides principaliter erit in intellectu ſpeculatiuo: ⁊ ſecundario in practico: q2 intellectus ſpeculatiu⁹ ⁊ practic⁹ nõ ſunt diuerſe potẽtie: ſ3 differũt fine: vt dr in 2. meta. ⁊ 3. de aia. inq̃tum practicus ordiat ad op⁹ ſpeculatiu⁹ aũt ad veritatis inſpectionẽ tãtũ

Obẽ ſi dei eſt prima vitas.

Ad primũ ergo dõm q fides inclinat ad operãdũ ⁊ fugiendũ: inq̃tum illud verũ qd in ſe cõſiderari poteſt accipitur vt regula operis. ¶ Ad ſcõm dõm q inq̃tum verũ qd fides cõſiderat accipit vt cõueniẽs vel cõtrariũ: ſm hoc fides inducit vel tremorẽ vel ſpẽ vel aliqd h'mõi. ¶ Ad 3m dõm q cõiunctio intellectus ad volunta

tem nõ facit intellectũ practicũ ſ3 ordinatio eius ad opus: q2 voluntas cõis eſt ⁊ ſpeculatiuo ⁊ practico. voluntas enim eſt finis. ſed finis inuenitur in ſpeculatiuo et practico intellectu.

Ad tertiã qõnem dõm q cũ virtus ponat potẽtiã in vltimo q̃tũ ad actum: nõ ſufficit ad rõnem virtutis q potentia per actum ponatur in vltimo q̃tum ad obiectu3: ſed op3 q ponat in vltimo q̃tu3 ad modum agendi: vt ſc3 actus ſit bonus non ſolum ex eo q bonum eſt qd fit: ſed ex eo q bñ fit. ſicut pt3 in virtutib⁹ moralib⁹ bonũ aũt intellectus eſt verũ qd eſt finis ⁊ pfectio eius. vñ nõ ſufficit ad rõnem virtutis intellectualis q per eam cognoſcat verum: ſed oportet q actus quo verum cõſiderat ſit pfectus etiam ex mõ: vt bene qs itelligat. Bene aũt operari intellectũ nõ cõtingit ex hoc q ex bona voluntate eius operatio pcedit: vt dictu3 eſt: ſed ex efficacia intellectus ad obiectũ ppriũ cõſpiciendũ; vel in ſe vel p reſolõnem ad id qd in ſe conſpicitur. Fides autem per actũ ſuum ponit intellectũ in vltimo q̃tu3 ad obiectum: inq̃tum facit aſſentire prime veritati. nõ aũt q̃tũ ad modum ppriũ ipſius intellect⁹: q2 intellectus noſter nõ eſt per fidẽ tãte efficacie vt id qd credit inſpicere per ſe poſſit: vel ad ea que inſpicit reducere ⁊ ideo fides nõ eſt virtus intellectualis.

Reſpõſio ad ſcdam q̃ſtiunculã.

Ad primũ ergo dõm q non ois habitus q h3 p ſubiecto intellectum põt dici virt⁹ intellectualis niſi pficiat intell'm: ⁊ q̃tu3 ad obiectũ: ⁊ q̃tũ ad modũ act⁹. ¶ Ad

scdm, dicendum quod ad principia aliarum scientiarum videnda sufficit lumen intellectus agentis. et ideo habitus illorum principiorum est virtus: sed ad visionem articulorum: neque lumen intellectus agentis sufficit; neque lumen fidei. et ideo non est virtus intellectualis. ¶ Ad tertium dicendum quod hoc quod fides non errat; sed semper verum dicit; non est ex perfecto modo intelligendi: sed magis ex alio quod est extra intellectum .s. ex infallibili ratione que dirigit voluntatem.

¶ Utrum fides sit virtus: et utrum sit habitus.

Ad quartum sic proceditur. videtur quod fides nullo modo sit virtus. nulla enim virtus preter intellectualem habet verum pro obiecto: nec est habitus cognitiuus: sed operatiuus; sed fides est habitus cognitiuus: et habet verum pro obiecto: ergo cum non sit virtus intellectualis videtur quod nullo modo possit dici virtus. ¶ Preterea. credere videtur vniuoce dici secundum quod credimus articulos et secundum quod dicimur aliis credere: sed fides aliorum non est virtus: ergo nec fides articulorum. ¶ Preterea omne quod est contra rationem est vituperabile: quia malum hominis est contra rationem esse vt dicit Diony. 4. ca. de di. no. sed fides cum faciat abnegare rationem: videtur contra rationem esse: ergo credere est vituperabile: ergo fides non est virtus. ¶ Preterea. sicut per fidem cognoscimus ea que sunt supra rationem: ita et per prophetiam: sed prophetia non est virtus: ergo nec fides. ¶ Preterea. in deo dicuntur esse virtutes exemplares: sed fides non habet exemplar in deo; ergo fides non est virtus. ¶ Sed contra. nihil iustificat nisi virtus sed fides iustificat. Ro. v. Iustificati ergo ex fide: ergo fides est virtus. ¶ Preterea. vita spiritualis est per virtutem. est autem vita spiritualis per fidem vt dicitur Ro. et abbac. i. ergo fides est virtus. ¶ Preterea per virtutes efficimur filii dei. hoc autem fit per fidem. Io. i. dedit eis potestatem etc. ergo fides est virtus.

¶ Utrum fides sit vna virtus. Et vtrum sit vnus habitus.

Ulterius videtur quod fides non sit vna virtus quedam enim articuli fidei sunt de eternis; vt qui pertinent ad trinitatem personarum. quidam vero de temporalibus. sicut que pertinent ad incarnationem christi: sed scientia et sapientia sunt diuersa dona per hoc quod sunt de temporalibus et eternis: ergo fides non est vna virtus. ¶ Preterea. spes et timor differunt per hoc quod spes est de bonis futuris. timor vero de malis sed fides est de vtrisque quia est de suppliciis et premiis: ergo fides non est vna virtus. ¶ Preterea. ad fidem pertinent multa que sunt moralis philosophie sicut fornicationem esse mortale peccatum. Et que sunt naturalis. sicut mundum non esse eternum. Et que sunt philosophie prime: sicut deum habere curam de actibus humanis: ergo videtur quod fides non sit vnus habitus. ¶ Sed contra. Eph. 4. Una fides. ¶ Preterea. sicut prudentia dirigit intentionem in polliticis ita fides in gratuitis vt dicit augustinus. sed prudentia est vna: quamuis in diuersis intentionem dirigat: ergo et fides. Questiuncula.

Respondeo dicendum ad primam questionem quod sicut supra dictum est cum virtutis sit reddere opus bonum; operatio potest dici bona vel formaliter in quantum procedit ex potentia que

moueť in bonū ſm rōnē boni: vel materialiter ſm eſt ꝙ congrua ⁊ cōnaturalis potētie. Et vtroqꝫ modo actus fidei eſt bonus: q2 et cōgruit itellectui inquantū eſt veroꝝ. Et iterū ꝓcedit a volūtate ipetrāte q̄ mouetur i bonū q̄ſi in obiectū. Ex parte aūt intellectus ꝗuis habeat bonitatē rōne obiecti: nō tamen habet perfectionē: q2 deficit modus vt dictum eſt: eo ꝙ nō habeat cōſpicuā veritatem cui adheret: ſed ex pte volūtatꝫ pōt hr̄e pfectionē ĩquātū volūtas pfecta in appetitu boni firmitatem et certitudinēꝫ facit in fide. Et ideo Ber. dicit ꝙ fides eſt voluntaria quedā et certa prelibatio nondum ꝑpalate v̄itatis: vn̄ ptꝫ ꝙ fides eſt virt⁹ non quidēꝫ intellectualis: ſed eo mō quo cōmuniter loq̄mur de virtute que ꝑducit actū bonū ex bonitate voluntatis ꝓcedentē. Nec tn̄ eſt virtus moralis: q2 nō eſt ordiatiua appetit⁹ ſenſibilis vt cōſiſtat circa delectatiões ⁊ triſtitias ⁊ operationes: ſicut circa materiam ⁊ obiectū: ſed eſt virtus theologica: qḋ quidē gen⁹ philoſophi nō cognouerūt.

Fidei act⁹ dr̄ bonus

Ad primū ergo dicendū: ꝙ ꝑma ꝑpoſitio hꝫ veritatē de v̄tutib⁹ quas phi cognouerunt q̄ preter itellectuales nullas v̄tutes niſi morales poſuerūt. ¶ Ad ſecūdū dōm: ꝙ ratio inclināns volūtatēꝫ ad credēdū articulos eſt ipſa veritas ꝑma q̄ eſt infallibilis: ſꝫ rō q̄ inclinat voluntatē ad credendum alia: eſt vel aliqḋ ſignū fallibile vel dictū alicuius ſciētis q̄ et falli et fallere poteſt. vn̄ volūtas nō dat infallibilē veritatē intellectui credenti alia credibilia ſicut dat infallibilē veritatē credenti articl'os fidei: ⁊ ꝓpter hoc hec fides eſt virtus et non alia. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ fides nō eſt contra rationē: ſed ſupra rōnēꝫ. et iō non dr̄ abnegare rationem q̄ſi rationē verā deſtruēs: ſed q̄ſi eaꝫ captiuās in obſequiū xp̄i: vt dicit ap'ls. 1. Coꝛ. 10. ¶ Ad q̄rtum dōm: ꝙ ꝓphetia nullo modo poteſt eſſe virtus neqꝫ intellectualis cū nō ꝑficiať per eā operatio intellectus ſm modū intellectui cōnaturalē: q2 ea q̄ per ꝓphetiā reuelanť: non poſſunt reſolui ad ꝑncipia naturaliter cognita. Neqꝫ eſt virtus theologica: q2 nō habet deū ꝓ obiecto: ſꝫ res tꝑales. Neqꝫ iterū actus intellectus ꝑ prophetiā a voluntate imperať. ¶ Ad quintū dōꝫ: ꝙ fides hꝫ exēplar in deo quantuꝫ ad id qḋ perfectionis in ipſa eſt. ſcꝫ cognitionē et certitudinē: ſed non quantū ad id qḋ eſt imperfectionis. Ex hoc enim non habet rationem virtutis.

Ad ſecundā q̄ſtionē dōm: ꝙ habitus multitudinē et vnitatē habet ex obiecto: obiectū aūt fidei eſt veritas ꝑma; que eſt ſimplex ⁊ iuariabil'. Et iō in fide iuenitur duplex vnitas. Ex hoc eñ ꝙ vnū et ſimplex eſt cui fides innititur habitus fidei in habente non diuidiť in plures habit⁹. Ex hoc aūt ꝙ veritas eſt: habet potentiā vniendi diuerſos habentes fidē in ſĩl'itudinē vni⁹ fidei que attenditur ſm idem creditum: quia ſicut dicit Dionyſi⁹ 7. ca. de diui. no. veritas habet vim colligēdi et vniēdi. E cōtrario error et igrantia diuiſa ſūt.

Rn̄ſio ad q̄ſtionē.

vnitas duplex in fide.

Ad primum

Ad primū ergo dōz: q fides non ē de aliquo tpali. sicut de obiecto sed inq̄ptū pertinet ad veritatē eternā quē est obiectuz fidei: sic cadit sub fide: sicut fides credit passionē inquātū deus passus ē. ¶ Ad scōm dōm q spes & timor ad effectum ptinēt cui9 pprium obiectum est bonum et malum: inquātū hmōi & iō diuersificant fm ōnām boni et mali: sed bonū et malū nō differūt in rōne veri. Et iō fides cuius obiectū est verū non distinguitur ex hoc q aliquo modo est de bonis & malis. ¶ Ad tertiū dōm q fides considerat oīa illa diuersa sub vna rō nō scz fm q innituntur veritati prime. et ideo fides nō diuersificatur penes ea: quāuis sint diuerse scientie de eis. que ea considerant rationibus proprijs q̄ diuerse sunt.

¶ Utrum fides sit prior alijs virtutibus.

D quintū sic pcedi. videt q fides nō sit prior alijs virtutib9. oēs eñi virtutes simul infundunt. sz eorū q̄ sunt simul. vnū nō est post alterz: ergo fides nō est prior alijs virtutibus. ¶ Preterea fundamētū ē prima ps edificij: sz sup illud Luce. 11. Dico vobis amicis meis ne terreamini. dicit glo. Fortitudo est fundamētū fidei. Et Bern. dicit q in humilitate fundāt alie virtutes. Et silr timor videt eē fundamētū: qz dr. Initiū sapientie timor dñi. ergo videt q fides non sit pma. ¶ Preterea ṽtutes theologice vt prius dictuz est ad hoc sunt vt fiat quedā hominis ordinatio ad finem: sed spes & charitas ppinqniores sunt fini q̄z fides: qz habēt finē p obiecto sub rōne finis. ergo fide priores sunt ¶ Preterea sup psal. Noli emulari &c. dicit glo. q spes introducit ad fidē. ergo spes est prior fide ¶ Preterea fm ordinē potētiaruz est ordo habituū: sed fides est in intellectu fm q est motus a volūtate vt pz ex pdictis: cū ergo charitas sit in voluntate: videt q charitas sit prior fide et sic fides non est prima. ¶ Preterea. fides est principiū i intellectu speculatiuo: sed speculatiua vita sequitur actiuā: qz nullus peruenit ad cōtemplatiue ocium nisi prius depuretur mens per exercitium actiue. ergo virtutes morales q̄ pertinent ad vitā actiuā sunt priores fide. ¶ Sz q cognitio pcedit affectionē: qz nihil diligitur nisi cognitū: vt dicit Augu. sed fides est in cognitione cetere autē virtutes in affectiōe cōsistunt. ergo fides alijs prior est. ¶ Preterea in olb9 virtutib9 requiritur recta intētio sz fides intētionē dirigit vt dicit Aug. g fides est añ alias ṽtutes. ¶ Preterea p oēs virtutes hō accedit ad deū sed accedentē ad deū oz credere vt dicitur Heb. 11. ergo fides est añ alias virtutes.

Respōdeo dōm q aliqd pōt dici pri9 altero & tpe et natura: tpe qdē oēs ṽtutes sunt simul: qz silr diuinitus infundūtur. sz fm nāz ordo ṽtutū pensand9 est ex actibus sicut et ordo potētiarū q̄ silr in aīa concreantur. Actus autez fidei consistit in cognitione veri quā psupponit affectio boni q̄ Duplex p oritas distinguit.

exigit in oib⁹ aliis ꝟtutib⁹. Et sic fides q̄tū ad id q̄ fidei ē ꝑor est oib⁹ aliis ꝟtutib⁹ ſm naturam.

Ad primū ḡ dōm q̄d obiectio illa ꝓcedit de ordine tēporis.

¶ Ad scōm d. cēdū q̄ fundamētū dr in spūalib⁹ metaphorice ad siſitudinē fundamēti mālis: pōt aūt ista siſitudo attēdi q̄tū ad duo. s. q̄tū ad ordinē: q̄r fundamētū ꝑcedit alias ptes. Et ēt q̄tū ad virtutē fundamēti: quia fundamētum totū edificiū sustē tat. quorū vtrūq̄ p̄ siſitudinem in fidē inuenit: q̄r ipa in oibus aliis naturaliter ꝑor est: ⁊ alie in ipa firmant: q̄r sine ipsa ipossibile est placere deo'. Heb. 11. Fortitudo aūt dicit fundamentū q̄tū ad alterū: in q̄tū. s. spūale edificiū ꝯ aduersa firmū reddit. hūilitas cōtra ꝓspera que sunt occasio culpe. Sed timor cōtra ipsam culpā: q̄r timor dñi expellit pctm̄. Eccl. ꝑmo timor precedit alia q̄ ad affectionem ꝑtinēt cū ad charitatē introducat: vt dicit Augusti. ¶ Ad tertiū dicēdū q̄ spes ⁊ charitas sūt ꝓpinquiores fini q̄tū ad consecutionē: quia charitas quodā modo attingit finē. vñ ex hoc nō habēt q̄ sint ſm naturā prius fide: sed cōsequūtur eā. q̄r eis finē ostēdit. ¶ Ad quartū dōm q̄ sicut finis est prior in intētione: et posterior in esse: ita quato aliquid est ꝓpinquius fini est pri⁹ in ꝓposito. q̄uis sit posteri⁹ in esse vel tpe vel natura: ⁊ iō, spes ſm q̄ magis propinquat ad cōsecutionem finis q̄ fides ꝑcedit fidē in ꝓposito: sꝫ nō in esse Et ſm hoc dicit spes introducere ad fidez: non que iam sit: sed

Spēs q̄uo dr̄ deus.

que ꝓponitur futura. sicut cum alicui ꝓponūtur eterna bona. primo vult ea. scdo vult eis inherere per amorē: ⁊ tertio vult sperare ea. ⁊ quarto vult credere ea vt credēs possit iā sperare ⁊ amare et hr̄e. vñ i eēndo fides ꝑor est. ¶ Ad quintū dōm q̄ q̄uis fides ꝑsupponat volūtatem nō tn̄ ꝑsupponit volūtatem iam amātē: sꝫ amare intēdētē in q̄tū est fides: q̄r non pōt affectus in aliquo firmari p̄ amorē in quo intellectus nō est firmat⁹ p̄ assensū sicut ēt nō pōt tendere in aliq̄d p̄ desideriū: q̄d pri⁹ itell's nō apꝑhendit. vñ iste ē nālis ordo actuū: q̄ prius apꝑhēdit de⁹: q̄d p̄tinet ad cognitionē ꝑcedentē fidē: deinde aliq̄s vult ad eū peruenire: deinde amare vult: ⁊ sic deinceps vt dictum est prius. ¶ Ad sextū dōm q̄ fides nō pertinet tātū ad vitā cōtēplatiuam immo est principiū ⁊ actiue ⁊ cōtēplatiue: in q̄tū ostendit finem vtriusq̄. ¶ Questio. III.

De fide q̄rit de formatiōe fidei: ⁊ circa hoc querunt q̄tuor. primo vtrū fides per charitatem formet. scdo vtrū fides i formis sit donū di. tertio vtrū sit i demonibus. quarto vtrum remaneat charitate aduenlente.

¶ Utrū fides formet p̄ charitatē

Ad primū sic ꝓcedit. vr̄ q̄ fides non formet p̄ charitatez Forme em̄ est ꝑcedere: cū sit ꝑn-

cipium rei: sȝ charitas est posterior fide vt dictū est: ergo fides non formatur per charitatem.
¶ Preterea omnis res habet speciem a propria forma: sȝ fides ꝯ sȝ suam speciem differt a charitate. ergo charitas non est forma fidei. ¶ Preterea vnius rei non sunt diuerse forme. sȝ fides formatur per gratiam: ergo nō formatur per charitatem.

Sed contra fides sine charitate nō potest elicere actuȝ meritorium: quem charitate veniente elicit: ergo charitas dat fidei aliquam vim: et ita videtur eaȝ aliquo modo formare. ¶ Preterea forma rei est decor eius. sed fides fit decora vt deus eam acceptet per charitatē. ergo charitas format fideȝ.

¶ Utrum fides informis sit virtus.

1ª questiūcula. **Alterius** videtur ꝙ fides informis sit virtus: quia dicit augustinus in libro de vera innocentia ꝙ cetere virtutes preter charitatem possunt inesse bonis et malis. ergo fides ꝯm qđ est virtus pōt esse in malis: sed fides que est in malis est informis: ergo fides informis est virtꝰ. ¶ Preterea virtus ē circa difficilia. ꝛ ex hoc hȝ laudē vt dicit phūs: sȝ difficillimū est credere articulos fidei. vñ August. dicit: ꝛ habetꝛ i seq. dis. ꝙ laus fidei est credere que nō vides: ergo videtꝛ ꝙ fides informis que vēs articulos credit sit virtꝰ. ¶ Preterea nihil opponitꝛ vitio nisi sit virtus aut vitium: sȝ infidelitatis vitio opponitꝛ fides informis: cū ergo fides īformis non sit vitium, videtꝛ ꝙ sit ꝟtus.

¶ Sȝ contra: fides informis est mortua vt dicitur Iac. i. sed nihil mortuum habet rationē virtutis. ergo fides informis non est virtus. ¶ Preterea virtute nullus male vtitur vt dicit Augustinꝰ sed fide informi aliquis male vtitur. ergo fides īformis non est virtus.

¶ Utrum fides formata ꝛ informis differant specie.

2ª questiūcula. **Alterius** vr̄ qđ fides formata ꝛ informis differant specie: qꝛ dicit phs. v. metha. quecūq; differūt genere differūt ꝛ spē. sȝ fides formata et informis differūt genere. quia fides formata est virtus non aūt fides informis. ergo fides formata ꝛ informis differūt spē. ¶ Preterea spēs rei ē de forma sua: sed fidei forma est charitas: ergo fides informis non ē illiꝰ spēi cuius est fides formata. ¶ Preterea eiusdē forme ꝯ spēm est idē actꝰ ꝯm spēm: sȝ fidei formate actꝰ est credere in deū non aūt fidei informis: ergo fides formata et informis differunt spē. ¶ Sed cōtra habitꝰ diuersificātur ex actibꝰ ꝛ obiectis: sȝ fides informis et formata nō differūt q̄ntū ad obiectum propriū fidei quod est veritas vna ergo fides formata et informis nō differūt spetie. ¶ Preterea illud qđ ē extra essentiā rei nō variat spēm: sicut lumē adueniēs aeri in corpe lucenti: sȝ charitas est habitꝰ separatus a fide per essentiam ꝙ fides formata charitate non differt specie a fide informi.

Respondeo dicēduȝ ad primā questionē ꝙ in agentibus ordinatis fines agentiū scdoꝝ ordinatꝛ ad

finē agentis primi: sicut totū vniuersum ordinat ad bonū qđ est deus: vt dicit phs in. 11. Metha. sicut exercitus ad bonum ducis et ideo actio pmi agētis ē ꝛ pōr et posterior: prior in mouēdo: qꝛ actiones oim scđoꝝ agentiū fundantur sup actionē primi agentis: q̄ cum sit vna cōiter oēs firmans: specificatur eius effectus in hoc et in illo ſm exigentiā illius: sicut vno precepto ducis ꝓcipiētis bellū vnꝰ accipit gladiū alius parat equū: ꝛ sic de alijs. Est autē posterior in vtēdo alioꝝ actibus ad finē ꝓpriū: ꝛ sic oēs actiones alioꝝ agentiū modificant per actionē primi agentis. Cū ergo in virib' aīe voluntas habeat locū primi motoris actus ei' est prior quodāmodo actibus aliarū virtū: inq̄ntū imperat eos ſm intentionē finis vltimi: ꝛ vtit eis in cōsecutiōe eiusdem. Et ideo vires mote a volūtate duo ab ea recipiunt: primo formā aliquā ipsius ſm qđ omne mouēs ꝛ agens imprimit suā similitudinē in motis ꝛ patiētib' ab eo hec aūt forma. vel est ſm formam ipsius voluntatis ſʒ ꝙ oēs vires mote a volūtate libertatem ab ea paraticipant vel est ſm habitū perficientem voluntatem qui est charitas. et sic omnes habitus qui sunt in viribus motis a voluntate charitate ꝑfecta participāt formam charitatis. hec tamē forma quā a volūtate vires mote ꝑticipāt est oībus cōis. vñ ꝓter eā hītus. q̄ sunt ꝑfectiōes earū habēt spāles formas ſm ꝙ cōgruit potētie quaʒ perficiūt ꝑ cōparationē ad actꝰ obiecta. Scđo recipiunt a volūtate consumationem in fine: ꝛ sic charitas dicitur finis aliarū virtutum: inquātū ꝑ eā fini vltimo coniūgantur. Quia ergo fides vt dictum est: est in intellectu ſm ꝙ mouetur a voluntate: ideo per charitatem que est perfectio voluntatis formatur forma cōmuni sibi et alijs virtutibus: tamē preter eā hʒ formam specialē ex rōne ꝓprij obiecti et potētie in qua est: ꝛ silr cōsummationē ꝑ charitatē recipit.

Reso= lutio meta= physi calis.

Ad primū ergo dicendū ꝙ fides simplr charitatē precedit: qꝛ velle qđ ad fidē exigit sine charitate esse potest. sed fides formata charitatem sequitur. ¶ Ad secūdum dōm ꝙ oēs virtutes cōueniunt in fine. vnde earū actꝰ nō differūt ſm modū illū quē recipiūt ex ordine ad finē. quē modum dat eis charitas: sed scđm modū quē habēt ex natura potētie et obiecto proprio: ꝛ ideo ſʒ hāc ēt formā distinguitur a charitate fides: et ſm hanc non formatur ab ea. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ fides formaī a gr̄a mediāte charitate: qꝛ inq̄ntū actꝰ fidei est ex charitate ſm hoc est deo acceptus.

Ad secūdā q̄ōnē dōm ꝙ virtutis est facere actū perfectū: Actꝰ autē potētie mote ab alia potētia nō pōt esse perfectus: nisi ꝛ superior potētia sit ꝑfecta ꝑ habituʒ vt nō deficiat in dirigendo vel mouēdo: et inferior vt non deficiat in exequēdo. sicut pʒ in actu cōcupiscibilis: qui ad hoc qꝰ sit ꝑfectus reqritur ꝙ cōcupiscibilis sit perfecta per habitū tēperantie: et rō per habitū prudētie: ꝙ si desit prudentia in ratione ꝙ

Rnsio ad 1ᵃʒ q̄stiunculaʒ.

sticëq sit dispositio in cõcupiscibili ad actũ tẽperantie virtutis rationẽ non habebit vt dicit phs in. 6. eth. Quia ergo credere est actus intellectus fm q est motus a voluntate ad hoc qđ iste actus perfectus sit: opz q intellectus perfectus sit p lumẽ fidei: et voluntas sit perfecta p habitum charitatis: et ideo informis fides non habet actum pfectum et ideo nõ potest esse virtus.

Ad primũ ergo dđz q Aug. large accipit nomen virtutis p quacũq dispõne inclinãte ad actũ quo bonũ agitur. ¶ Ad scđm dđz q ad hoc q sit virtus non solũ opz q hõ faciat ea q̃ sunt virtutis: vt q faciat iusta vel fortia: sed qđ faciat eo modo quo ꝟtuosus facit: quis etiã aliquo mõ ex hoc q facit ea q̃ virtutis sunt laudari possit hic aũt modus vt ex dictis patz deficit in actu fidei informis et ideo nõ est virt⁹. ¶ Ad tertiũ dđm q etiã dispositio ad virtutẽ opponitur vitio. vñ non opz q fides informis q̃ infidelitati opponit sit virtus.

Rñsio ad 2ᵃᵐ q̃stiunculam

Ad tertiã qõnẽ dđm q dñia hitus pensanda est ex actib⁹. Contingit aũt aliquos actus dupl'r cõsiderari: vel fm speciẽ nature: vel fm speciem moris. ⁊ quandoq cõueniunt fm speciẽ q̃tũ ad vnũ dictorũ: et differunt fm aliud. sicut occidere nocentem et innocentem non differunt fz speciẽ nature: sed fm spẽm moris: quia vnum est actus vitij. s. homicidij: alterum actus virtutis siue iustitie. sed occidere latronem et liberare innocentem sunt actus diuersi fm speciem nature: et cõueniũt fm speciem moris. quia sunt actus iustitie. Si ergo actus fidei formate et informis considerentur fm speciẽ nature sic sunt idem specie: q2 spẽm naturalẽ habet act⁹ ex subiecto ꝓprio. Si aũt considerent fm esse moris: tunc differunt fz completum et incõpletum in eadem specie: sicut actus quo q̃s facit iusta non vt iustus et quo facit iusta vt iustus. Et similiter fides formata et informis. in specie nature sunt penitus idem: sz in specie moris differunt nõ quasi in diuersis speciebus existentes: sed sicut perfectum et imperfectum in eadem specie sicut dispositio et habitus virtutis.

Ad primum g dđm q virt⁹ est gen⁹ fidei scđm esse moris a quo tamẽ non penit⁹ fides informis est aliena. sed est sicut imperfectum in illo genere. ¶ Ad 2ᵐ dicendũz q a forma quã habet virtus ex rõne potentie et obiecti proprij habet speciem nature: sed speciẽ moris habet a forma quam habet a potentia mouente ⁊ dirigente: et ideo nõ sequitur q differant specie nisi sicut dctũ ẽ. ¶ Ad 3ᵐ dđz q sič supra dictũ est p illa tria vn⁹ numero actus designatur q̃tũ ad diuersa. vñ aliq̃d est in actu fidei formate qđ non in actu fidei informis: nõ tñ est penitus alius.

Spẽs náe spẽs a mou

¶ Utrũ fides informis sit donũ dei: vel habit⁹ acq̃situs.

D scđm si pcedítur. videt q fides informis nõ sit donuz dei. sed habitus acq̃situs. August. enim dicit qđ per

scientiam fides acqritur nutrit et defendit: sed nullus habitus acquisitus per scientiã aliquã est donũ dei. quasi habitus infusus ergo fides informis nõ est habitus infusus. ¶ Preterea Ro. x. dr ꝙ fides ex auditu est. Et Johã. xx. dicit Thome: quia vidisti me credidisti. Et Joh. 4. voca virũ tuũ. glo. intellectũ ad credẽdum Et Aug. dicit qđ nullus credit nisi volens. Ex quibus oĩbus habetur ꝙ fides est ex aliquo qđ in nobis est: sed omne tale est habitus acquisitus. ergo fides est habitus acquisitus. ¶ Preterea phi crediderunt deum oĩpotentem sed nõ habuerũt habitum infusum. ergo fides nõ est habitus ĩfusus ¶ Preterea habitus ꝑ seipm est sufficiẽs ad monẽdũ potẽtiã ĩ actũ sed in actũ fidei hõ fidelis nõ ĩpt nisi instruat. ergo fides est hitus acqsitus. ¶ Preterea dei pfecta sũt opa. Deut. 32. sed fides informis est quid imꝑfectũ: ergo nõ est a deo. ¶ Preterea actio pcti non dicitur esse a deo ꝓpter deformitatem quã habet annexam: que a deo non est: sed ex hoc ipso qđ fides informis est habet quandam deformitatem: ergo fides informis non est a deo. ¶ Sed cõtra. prima Corin. 13. Si habuero omnẽ fidẽ: dicit glo. ꝙ fides que est sine charitate donũ dei est: quia etiã in malis sunt multa dona dei. ergo informis fides est a deo infusa. ¶ Preterea nullus potest in his que sunt supra naturaꝫ nisi ꝑ aliqđ diuinitus datum: sed aliquis habẽs fidẽ ĩformem assentit his que sunt supra naturã ergo opꝫ ꝙ hoc fiat per aliqđ diuinitus infusum. ¶ Preterea altiora sunt ea de quibus est fides quam ea de quibus est prophetia: sed prophetia nõ potest esse sine lumine infuso: sicut in bonis similiter in malis. ergo multo minus fides.

Respõdeo dĩcẽm ꝙ sicut supra dictum est habitus ad hoc sunt necessarij vt potentie que ꝑ naturam non sunt determiate ad actũ pfectũ determinentur per habitũ. Contingit autem quãdoqꝫ ꝙ ĩferior potentia non ẽ determinata ad actũ illũ pfectũ: sed superior potẽtia determinat ad ipꝫ: sicut cõcupiscibilis non est determinata ad tenendum medium in delectatione ex propria natura: sꝫ rõ determinatur per naturam suã ad illud: ꝛ ideo habitus tẽperãtie acqrit in concupiscibili ex vi superioris potẽtie. Nulla ãt potẽtia ẽm suã naturã determinatur ad alia q̃ sunt supra nãm rõnis nr̃e quorũ est fides: et iõ ad hũc actũ ĩ digemus habitu q̃ nõ ẽ acqsitus q̃ qdẽ in duobus nos adiuuat. In hoc. s. ꝙ itellꝫ fac facilẽ ad credẽda. credẽdaꝫ duritiẽ et discretũ ad refutãdũ non credẽda cõtra errorem.

Ad primum ergo dicendũ ꝙ habitus infusus similis est habitui innato: quia sicut naturaꝫ lis habitus datur in creationeꝫ ita infusus in reparatione: naturalis autem habitus sicut intellectus principiorum indigetꝫ vt cognitio determinetur per sensum quo acquisitus non indiget. quia dum acquiritur per actum determinationeꝫ recipitꝫ Et similiter opꝫ ꝙ fidei habitus determinationem recipiat ex parte nostra. Et quantuꝫ ad

Similitudo ẽ inter habitus ĩfusos et innatos.

istam determinationem dicitur fides acquiri per scientiã theologie que articulos distinguit. sicut habitus principiorum dicit acquiri per sensum quantum ad distinctionẽ principiorũ: non quantum ad lumen quo principia cognoscuntur. ¶ Ad scdm dicendum: q in fide quattuor considerãtur. s. ipsum qd credendum est. Ratio voluntatẽ determinãs ad credẽdum. Voluntas intellectũ imperans. Intellectus exequens. Et sm hoc fides quantũ ad eius determinationem et quantum ad eius actũ qui in nobis est: quãuis habit⁹ sit infusus dicitur esse ex quattuor que i nobis sunt: quia quantum ad ipsum credendum dicit esse ex auditu: q determinatio credendorũ fit in nobis p locutionẽ interiorẽ: qua de⁹ in nobis loquitur: vel vocẽ exteriorẽ. Quantum vero ad rationẽ que inducit voluntatẽ ad credenduz dicit esse ex visione alicuius: qd ostẽdit deũ esse qui loquit in eo qui fidẽ annũciat. quantũ vero ad iperiũ volũtatis dr fides esse ex volũtate quãtũ aũt ad executionẽ itellcs dr eẽ act⁹ fidei ex itellectu ¶ Ad tertiũ dcdz: q phi pprie loquendo non crediderũt deũ omnipotentẽ sed sciuerũt: q demõstratiue illud pbauerũt: sz si alii qui illud sine demõstratione crediderũt: nõ crediderunt illud qsi deo dicenti hoc: sz alicui signo ex quo illud coniecturati sunt.

quattuor in fide

¶ Ad quartuz dcdm: q nõ potest habitus infusus fidei in actum exire nisi fides determinetur: vl a deo per reuelationẽ: vl ab homine p doctrinã. et simile est de habitu pncipiorum. ¶ Ad quintuz dcdm: q pfectio diuinorum operuz est ex ipso: sed q sit in eis aliqua imperfectio hoc accidit ex parte recipientis. ¶ Ad sextum dicẽdum: q in actu peccati non solũ est defectus debite circũstantie: sed est ibi positio indebite. et io non tantũ est imperfectus: sz est etiam malus. et io pctm non dr a deo esse: sed in actu fidei informis est defect⁹ alicui⁹ qd debet esse: nõ aũt est ibi positio alicui⁹ qd esse non debeat. et ideo act⁹ ille est imperfectus: nõ aũt malus: et propter hoc a deo est act⁹ non autem defectus.

¶ Utrum fides informis sit in demonibus.

Ad tertiuz sic pcedit. Videt q fides informis nõ sit in demonibus. visio enim fidei est in speculo et in enigmate. vt dicitur pme Corinthiorum. 13. sz in enigmagtica et specularis cognitio est in nobis ex hoc q p sensuz naturalr cognitionẽ accipim⁹ qd nõ est i demonibus. ergo in eis nõ pot esse fides informis. ¶ Preterea fides informis est donũ gratuitũ vt dictum est: sz post pctm angelo nõ est infusuz aliqd donũ gratuitũ Ante aũt in eis fides nõ erat: sz visio. ergo non hñt fidẽ informẽ ¶ Preterea act⁹ fidei ex volũtate est. sz nullus act⁹ demonũ ex volũtate deliberata pcedẽs bon⁹ est: vt i. 2. li. dis. 7. dictũ est. g cũ act⁹ fidei iformis sit bon⁹ vr q nõ habeãt fidẽ iformẽ. ¶ Sz 9. Jac. 1. Demones credũt et cõtremiscũt ¶ Preterea. Ro. 1. sup illd. Ex fide in fidẽ: dicit glo. Fides iformis demonũ est. ¶ Utrũ in hereticis maneat fides informis.

prima questiuncula.

Ulterius videtur quod in hereticis maneat fides informis: ipsi enim credunt deum trinum et vnum: et deum factum hominem: sed hec sunt supra naturam: cum ergo ea que sunt supra naturam non possunt credi sine habitu fidei infuso videtur quod in eis maneat fides infusa. ¶ Preterea in scientijs ita est quod qui obliuiscitur vnum scibilium quod pertinet ad vnam scientiam adhuc manet habitus quantum ad alia scibilia: sed fides est habitus articulorum: ergo si aliquis hereticus discredit vnum articulum adhuc manet fides in eo quantum ad alium articulum. ¶ Preterea fides informis est principium timoris seruilis que est in demonibus vel hereticis: ergo fides informis est in eis. ¶ Sed contra omnis habitus infusus expellitur per actum contrarium: sicut patet inducendo in alijs: sed hereticus habet actum oppositum fidei: ergo habitus fidei in eo non manet. ¶ Preterea esset simul fidelis et infidelis: quod est impossibile

Respondeo dicendum: quod primam questionem quod de ratione fidei est quod credens assentiat aliquibus que non videt nec secundum se: nec resoluere ea potest ad ea que videt: sed inclinatur ad credendum ex aliqua ratione: que sufficit ad determinandum assensum in id quod creditur: quamuis non sufficiat ad inducendum ad visionem eius quod creditur. Ratio autem hec inducens ad credendum potest sumi vel ex aliquo creato: sicut quando per aliquod signum inducimur ad aliquod credendum: vel de deo vel de alijs rebus: vel sumitur ab ipsa veritate increata sicut credimus aliqua que nobis diuinitus dicta sunt per ministros. Et

Ro inducens ad credendum notatur.

primo modo dicta fides cogit intellectum ad credendum per hoc quod non apparet aliquid contrarium. sed secundo modo intellectus non cogitur: sed ex voluntate inclinatur. Et primo modo est fides in demonibus inquantum ex ipsa naturali cognitione simul et ex miraculis que vident supra naturam esse multo subtilius quam nos coguntur ad credendum ea que naturalem ipsorum cognitionem excedunt. Non autem secundo modo.

Ad primum ergo dicendum: quod quamuis in intellectu demonis non sit obscuritas que est in nobis ex sensu est, tamen obscuritas alia: per hoc quod possunt per cognitionem naturalem ad visionem veritatis pertingere: quam credere per aliqua signa compelluntur. ¶ Ad secundum dicendum: quod fides que est in eis non est habitus infusus: sed ex naturali cognitione procedit. ¶ Ad tertium dicendum: quod in eis intellectus cogitur ad assentiendum. vnde non omnino ex libera voluntate procedit.

Ad secundam questionem dicendum: quod sicut supra dictum est: fidei habitus infusus in duobus nos adiuuat. scilicet vt credamus que credenda sunt: et vt eis que non sunt credenda nullo modo assentiamus. primum autem homo potest ex ipsa estimatione sine habitu infuso: sed secundum. scilicet vt discrete in hec et non in illa inclinetur est ex habitu infuso tantum: que quidem discretio est secundum quam non credimus omni spiritui. Que quia in heretico non est: constat quod habitus fidei in ipso non manet. Et si aliqua credenda credat hoc est ex ratione humana. si enim habitu fidei ad hec credenda inclinaretur: contraria fidei refutaret: sicut omnis habitus remittitur eis que contra illum habitum sunt

Ratio ad questiunculam.

Ad primū ergo dōm: q̄ q̄uis heretici credant aliqd qđ est supra nām: non tamē credūt illud p habitu3 infusum q̄ dirigant: sʒ per estimationē hūanā. ¶ Ad scđm dōm q̄ habitus scie inclinat ad scibilia per modū rationis. et iō potest hñs habitū scie aliq̄ ignorare q̄ ad illū habitū ptinēt: sed habitus fidei cū non rōni innitat inclinat per modu3 nature sicut & habitus moralū virtutū: & sic habit⁹ pnciplor. et iō q̄diu manet nihil cōtra fidē credit. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ ex illa estimatione hūana etiā in eis timor seruilis causatur sicut in demonibus.

¶ Utrū fides informis euacuet aduenlente charitate.

Ad quartū sic pcedit. videtur q̄ fides informis euacuetur charitate adueniēte. 1. Cor. 13. Cum venerit qđ perfectū est euacuabit qđ ex pte est: sicut veniēte visione euacuabit fides: sʒ fides iformis est imperfecta respectu fidei formate ergo fides informis tollit adueniēte formata. ¶ Preterea fides informis est pncipiū timoris fuilis: sed adueniēte charitate tollitur: timor fuilis: ergo & fides informis. ¶ Preterea gr̄a adueniēs nō hʒ minorē efficaciā in fideli q̄ in infideli: sʒ in ifideli totū fidei habitū causat: ergo et in fideli q̄ habet fidē formatā: sʒ fides formata & informis sunt vnius speciei: vt ptʒ ex dictis: ergo cū due forme vnius speciei non possunt simul esse in eode3 subiecto opʒ q̄ adueniente charitate & gratia fides informis tollat. ¶ Sed cōtra. dona infusa sunt pmanētiora q̄ acqsita: sʒ gratia adueniēs nō tollit habit⁹ acquisitos: ergo multo min⁹ tollit habitū ifusu3 fidei. ¶ Preterea nihil corrūpit nisi a suo cōtrario: sʒ fides informis nō contrariat gratie: qr habitus boni nō sunt cōtrarij adinuicem: sʒ solū mali seu bon⁹ malo: ergo fides informis nō tollit p̄m habitū adueniēte charitate.

¶ Utru3 maneat fides informis adueniente charitate, quantum ad actum.

Ulterius videt q̄ etiā si māeat q̄tum ad habitū q̄ nō maneat q̄tum ad actū. per actum eni fidei informis et si aliquid fiat qđ est bonū: nō tamē aliqd bene; sed p actū fidei formate aliqđ bene fit ergo fides informis non manet quantū ad actū suū adueniente charitate. ¶ Preterea lumen minus non illuminat p̄sente maiore lumine: sʒ fides informis ē minus lumen q̄ charitas: ergo p̄sente charitate actus fidei informis nō manet. ¶ Preterea vnus quisq̄ virtuosus operat quanto melius potest: sicut & natura: sʒ actus fidei formate quā virtuosus hñs charitatē exercet melior est actu fidei iformis: ergo in eo actus fidei informis vacat sicut ille qui potest aliquid per sillogismū demonstratiuū cognoscere non curat per sillogismū dialeticum illud considerare. ¶ Sʒ contra. in moralibus multo minus est aliquid frustra q̄ in naturalibus: & precipue quantum ad habitus infusos: sed habitus sine actu frustra est; cum act⁹ sit finis eius sicut & potentie: ergo non est habitus fidei sine actu.

Primus q̄stiuncula.

¶ Preterea actus fidei informis est credere deo vel deum: sed hec manet adueniente charitate: ergo actus fidei informis non euacuatur.

¶ Utrum fides informis possit fieri formata.

2ª q̄stiuncula. **Ulterius** videtur ꝙ fides informis nō possit fieri fides formata. Fides enī informis mortua est: vt dī Jac. 5. sed opus mortuū nō viuificatur: ergo nec fides informis viuificaē per formā charitatis. ¶ Preterea fides est accidēs. sed accidentia vt dicit Boe. variari non p̄nt. ergo videē ꝙ illa eadem fides q̄ fuit informis nō possit fieri formata. ¶ Preterea ex duobus accidētibus non fit vnū: sed gratia adueueniēs est vnū accidens: ergo ipsa nō format fidem informem prius sed nouū habitū fidei formate causat. ¶ Sed cōtra. natura semꝑ operatur via breuissima: ergo siſr et gratia: sꝫ hec via est magis breuis vt habitus prius informis formetur q̄ꝫ nouus habit⁹ infundatur: ergo illa fides que prius erat informis formaē. ¶ Preterea habit⁹ infusus plus conuenit cū gratia quā potentia naturalis: sed potentia naturalis imperfecta et informis per gratiam aduenientē formaē ergo multo fortius habit⁹ fidei informis.

Respondeo ad p̄mā q̄stionē dicendū: ꝙ remoto eo qđ nō pertinet ad speciē rei: nō opꝫ ꝙ substantia rei tollatur: sicut si ab aere tollaē tenebra: adhuc manet aer. Informitas aūt fidei nō ptinet ad specieꝫ fidei: quia species fidei est per modū quē hꝫ ex natura potentie in qua est: sicut in subōo per relationē ad suū obiectum. dī aūt formata ⁊ informis per relationē ad aliqđ extrinsecum. s. ad voluntatē vt dictū est: sic aer formatur lumine ꝑ oppositionē corpis luminosi. Et iō pꝫ ꝙ informitas nō pertinet ad speciem fidei. Cū ergo charitas adueniens nō tollat nisi informitatem a fide: constat ꝙ substantia habitus fidei adhuc manet.

Ad primū ergo dōm: ꝙ imperfectio quā habet fides respectu visionis est s̄m genus cognitiōis. et iō pertinet ad specieꝫ fidei: et ꝓpter hoc visio adueniēs fidem euacuat. nō aūt ita est in ꝓposito: vt dictū est. ¶ Ad scōm dōm ꝙ etiā timor seruilis nō tollitur quantū ad habitū: sed quantuꝫ ad seruilitatē. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ gratia in habente fidē nō causat alium habitū fidei. et hoc nō est per inefficaciā gratie: sꝫ accidit ex parte subiecti: qđ non pōt recipere id qđ iam habet.

Ad secūdā questioneꝫ dōm: ꝙ sicut manet habitus fidei informis sine informitate: ita ⁊ actus sine informitate: quia habitus est quo quis agit cum tempus affuerit: vt dicit Augustinus. Rn̄sio ad primā q̄stiunculam

Ad primum ergo dicendū: ꝙ hoc ꝙ aliquis per fidem informem faciat bonum pertinet ad substantiaꝫ habitus. ⁊ ideo hoc manet: sed quod faciat nō bene hoc pertinet ad informitatem: ⁊ ideo non manet. ¶ Ad scōm dicendum: ꝙ lumen fidei informis ⁊ charitatis non sunt vnius rationis: ⁊ ideo vnum nō obfuscat

aliud: sed perficit illud: cum vnū sit materiale respectu alterius. ¶ Ad tertium dōm: ꝙ actus fidei informis deficit ab actu fidei formate ratione informitatis: et ꝓm hoc non manet.

Rñsio ad 2ᵃᵐ q̄stiunculam

Ad tertiā q̄ōnē dōꝫ: ꝙ sicut dicit philosophus in .6. Ethi. in homine ante completū esse virtutis moralis existit quedā naturalis inclinatio ad virtutē illā que dicitur virtus naturalis: ⁊ hec eadem virtutis rationem sumit ꝓm ꝙ a superiori potētia .s. ratiōe perfectionē accipit. Et silr̄ fides informis preexistit in intellectu ante completū esse virtutis: sed rationem virtutis accipit ex perfectione superioris potētie .s. voluntatis. vnde vna ⁊ eadē fides que prius erat informis postea fit formata: nec ē alia fides q̄ aduenit: quia fides formata: et informis nō differūt specie vt ex dictis ptꝫ. due aūt forme vni⁹ speciei simul esse non possunt: quia forme diuersificantur ꝓm numerum ex diuersitate materie vel subiecti.

Ad primū ergo dicendū: ꝙ opus mortuum transit ⁊ nō potest idē numero iterū sumi: ⁊ ideo viuificari non potest: sed habit⁹ informis manet: ⁊ ideo formari pōt. ¶ Ad scōm dōm: ꝙ accidens nō variat̄ q̄si subiectū variationis: sed quia ꝓm ipsum subiectum diuersimode se habet: qd̄ subiectū variationis est sicut ptꝫ in intensione ⁊ remissione caloris. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ ex gratia ⁊ fide non fit vnum accidēs: sꝫ modus charitatis participatur ad perfectionem fidei sicut modus prudentie participatur ad perfectionem virtutis moralis: ⁊ iō charitas adueniens dicit̄ formare fidem preexistentem.

¶ Expositio textus.

Accipitur autē fides.) Fides proprie dr̄ ex hoc ꝙ aliquis assentit eis q̄ nō videt. hoc aūt contigit dupl'r. vno mō ꝓm ꝙ homo inducit̄ per rationē humanā: ⁊ sic dr̄ fides opinio vehemens. Et adhuc magis extenso noīe omnis certitudo q̄ fit ꝑ rationem humanā etiaꝫ si ad visionē inducat: dr̄ fides ꝓm ꝙ argumentū dr̄ ratio rei dubie faciens fidem. dr̄ autē ⁊ veracitas hoīs: fides inquantū est causa ꝙ credat quis etiā de his que non vidit: ⁊ sic dicit Tullius: ꝙ fides ē fundamentum iustitie: fidem ꝓ fidelitate accipiens. Et vlterius ipsa cōsciētia ꝓm quā aliq̄s hāc veracitatē tenet dr̄ fides. Ro. 15. Oē qd̄ nō est ex fide. glo. i. ex cō scientia. Alio mō ꝓm ꝙ homo inducitur per rationē diuinā: ⁊ sic dr̄ fides ipse habit⁹ quo credit̄ siue sit formatus siue informis et actus et obm: ⁊ sacrm inquantū est cā et signū huius fidei. Et q̄libet certitudo q̄ hr̄ de diuis extēso nomine dr̄ fides etiā si videāt (Nō sicut corpora.) Sciēdum ꝙ hic Aug. experimentalem cognitionem quam q̄s hꝫ de fide sua sepat a quattuor gnib⁹ visionuꝫ scꝫ a visione exteriori ꝑ hoc ꝙ dicit: sicut corpora ⁊ a visione ymaginationis que ex ipsa relinquit̄ in hoc ꝙ dicit. Et per ipsoꝝ imaginationem: ⁊ a visione imaginatiue que ex diuersis imaginibus

Nota la pulchra.

rerꝫ visaꝝ format aliquã rē nūq̄ꝫ visuꝫ i hoc ꝙ dicit.(Nō sic ea q̄ nō videmꝰ) ꝛ a visione itellectuali eorū q̄ sunt extra nos ꝑ hoc ꝙ dixit nec sicut hoīem.(Quid est fides nisi credere ꝛc.) Hic diffinit habitum fidei ꝑ actum proprium.

¶ Quomō intelligit qđ scriptū est: cum factuꝫ fuerit credatis. ¶ Distinctio. xxiiij.

Hic q̄rit si tm̄ fides de nō visis est q̄ñ o veritas ap̄lis ait. Nūc dico vobis pus q̄ꝫ fiat vt cū fcm̄ fuerit credatis. Ubi innuit̄ ꝙ fides illis fuerit de factis ꝛ visis. Sup quo aug. mouet qōnem: ꝛ absoluit: ita inquiens. Quid sibi vult vt cum factum fuerit credatis. Hec est laus fidei si qđ credit non videt. Nam ꝛ thomas cui dictum est: quia vidisti me credidisti non hoc credidit quod vidit. Cernebat enim et tangebat carnem viuentem quam viderat morientē: ꝛ credebat deū in carne ipsa latentē. Credebat ergo mēte qđ nō videbat ꝑ hoc ꝙ sensib⁹ corpis apparebat. Si ṽo dicunt credi q̄ videntur sicut dicit vnusq̄sq̄ꝫ oculis suis credidisse: nō ipa est q̄ in nobis edificat fides: sꝫ ex reb⁹ q̄ vident agit in nobis: vt ea credant q̄ nō videntur. Ex his apte intelligit ꝙ ꝓprie fides nō apparētiū est nec illa est fides qua in xp̄o edificamur: qua dicim⁹ vsitata locutiōe nos ea credere q̄ videm⁹. Alibi tm̄ dicit aug. fidem esse de rebus p̄sentibus qđ erit in futuro cum ꝑ spēm deuꝫ presentē cōtēplabimur que tm̄ non ꝓprie dicit fides sed veritas. Est. inquit Aug. fides qua credunt ea que nō vident: sed tm̄ etiā est rerū fides: q̄ñ nō verbis sꝫ rebus ipsis p̄sentibus credit. Qđ erit cum ꝑ spēm manifestā se contēplādā sanctis prebebit dei sapientia. Sed non proprie hec dicitur fides: immo fidei merces ad quam credēdo ꝑuenietur: vt ex fide verborum transeat iustus in fidem rex.

¶ Si petrus habuit fidē passionis quando vidit hominē illum pati.

Si vero, querit vtrum petrus fideꝫ passionis habuerit cū hominē xp̄m pati oculis cernebat. Dicimus enim cū fidē passionis habuisse: non in eo ꝙ credebat hominem pati: q: hoc videbat sed in eo ꝙ credebat deuꝫ esse qui patiebatur. Nō em̄ virt⁹ fidei erat ꝙ credebatur: hō pati: ꝛ mori: qđ iude⁹ cernēs credebat sed ꝙ credebatur deus esse q̄ patiebat. Uñ Aug. sup illum locuꝫ psal

mi. Respondit ei invia virtutis sue. Laus fidei est: non q credit hominē illum mortuū quod et infidelis credit: sed q credit illum glorificatum et verum deum. Credit igit fides deum mortuum: et glorificatū hominem. Nō igitur fuit. Petro fides credere hominem illum mori: quod oculis cernebat: sed credere deum esse qui moriebatur. Nec nobis etiam fides in hoc meretur: q credimus hominem illum mortuum: qđ et iudeus credit sed q credimus hominē deū mortuum esse.

¶ Si aliq̄ sciunt q̄ credunt.

Est hoc queri solet cum fides sit de nō apparētib⁹ et nō visis vtrū sit ēt de incognitis tm̄. Si eñ de incognitis tātū est de his videtur tātū esse que ignorantur. Sed sciendum est q cum visio alia sit īterior alia exterior: non est fides de subiectis exteriori visioni. est tamē de his que visu interiori vt cunq; capiunt. Et quedam vtiq; hic sic capiuntur vt intelligantur: et si non vt in futuro: quedam autē nō: q cum fides sit ex auditu: non modo exteriori: sed interiori: nō potest esse de eo quod omnino ignoratur: que ipsa ad sensum corporis non pertinet; vt ait Aug. dicens. Quāuis ex auditu fides in nobis fit: non tm̄ ad eum sensum corporis pertinet. qui dicit auditus: q non est son⁹ nec ad vllū sensum corporis: qm̄ cordis est res ista: nō corporis. Quedam ergo fide credunt q̄ itelligunt naturali rōne. q̄dā vo q̄ nō itelligūtur. vñ ꝓpheta. Nisi credideris nō intelliges. Qđ aug. aperte distinguit. Alia sunt inqt q̄ nisi itelligamus nō credim⁹. alia q̄ nisi credamus nō intelligemus. Nemo tm̄ pōt credere in deum nisi aliqd itelligat cum fides sit ex auditu predicatiōis. Idē in lib. de trinitate. Certa fides vtcūq; ichoat cognitiōem. Cognitio vero certa nō pficit nisi post hanc vitam. Ambro. quoq; ait. Ubi fides nō statim cognitio. vbi cognitio est fides pcedit. Ex his apparet aliqua credi que nō intelligunt: vel sciunt nisi prius credant. Quedam vero intelligi aliqñ etiā anteq̄ credant. Nec tamē sic intelligunt modo vt in futuro scientur: et nunc ēt p fidē qua mundant corda amplius itelligūtur: q nisi p fidē diligat de⁹ nō mundat cor ad eū sciedum vñ aug. Quid est deū scire nisi mēte eū cōspicere firmeq; pcipere? Sed et pusq̄ valeamus pcipere et pspicere deum sicut pcipit a mundis cordi-

Visio duplr distinguitur

Deum scire qd sit.

bus nisi p fidem diligat:non poterit cor mundari vt ad eu videndu; sit aptu;. Ecce hic aperte habes:q nō pōt sciri deus:nisi prius diligēdo cre dat. Supra aūt dictum q ne mo pōt credere in deum nisi aliqd intelligat. vnde colligi tur nō posse sciri ꝛ itelligi cre denda quedā:nisi prius cre dant:ꝛ quedam nō credi nisi pus intelligant ꝛ ipsa p fide; amplius intelligi. Nec ea q prius credunt q intelligant penitus ignorant:cum fides sit ex auditu. Ignorant tamē ex parte q non sciunt. credi tur ergo qd ignorat:sed non penitus. sicut etia; amat qd ignoratur. vnde augu. Sciri aliquid ꝛ non diligi pōt. Dili gi vero quod nescitur: quero vtrum possit? Si non potest: nemo diligit deū anteq sciat vbi autē sunt illa tria:spes: fi des:ꝛ charitas:nisi in aīo cre dente quod nōdum scit:ꝛ spe rante ꝛ amante quod credit. Amatur ergo ꝛ quod ignora tur:sed tamen creditur.

¶ Diuisio textus.

Postquā determinauit ma gister de fide ꝑm sua; substātiam. hic determinat de ea in cōparatiōe ad suum obiectū. Et introducit pars ista occasione diffōnis fidei ab apostolo date: qua fidē argu mentū nō apparentiu; dicit. Di uidit aūt pars hec in duas. In p ma inquirit vtrū fides sit de nō visis. In scōa vtrum sit de inco gnitis ibi. (Post hec queri solet) Circa pmu; duo facit. pmo osten dit fidē ꝓprie loquēdo esse de nō visis. secundo remouet quanda; instantiam que fieri posset ibi. (Si vero queritur vtrum Petr⁹.)

¶ Questio. I.

Hic querunt tria pmo qd sit obie ctum fidei. scdo qua liter se habeat ad co gnitionē nostram. tertio de meri to ꝛ laude fidei.

¶ Utrum veritas increata sit ob iectum fidei.

Ad primu; sic ꝓcedit. videt q ve ritas increata nō sit obiectu; fidei. Fides em̄ est d his que sub simbolo cō tinent qd est collectio credēdoꝝ sed in simbolo cōtinent quedam que ad creaturam ptinent: sicut passio ꝛ hmōi: ergo obiectū fidei nō est veritas increata. ¶ Preter ea. fides vt aug. dicit p sanctā scri pturā instruit. sed in ea multa de creaturis ꝯtinent g fidei obiectū nō est tm̄ veritas icreata. ¶ Pre terea. fides a prophetica reuela tione initiū sumpsit:sed ꝓphetia est de rebus creatis cū cōtineat differentias tēporis qbus creatu ra subiacet:g ꝛ fides. ¶ Preterea forma vlis nō est pncipiū operan di q est a motu remota. vn̄ ratio vlis que est formaꝝ vniuersaliū nō mouet: sicut p; p phm in .3. de aīa. sed veritas pma est magis a materia ꝛ motu remota q ali-

qua formalis: cu3 ergo fides sit operatiuus habitus quodammõ: q2 p dilectionẽ operat vt dr Gal. 4. videt q obiectũ fidei nõ possit esse veritas prima. ¶ Preterea. virtutes theologice vt supra dictũ est: ordinãt nos in finem: s3 finis noster non tantum est deus: sed etiam gloria creata: ergo 7 fides etiam circa veritatẽ creatam est. ¶ Sed cõtra. est qd dicit Dio. 7 ca. de di. no. q diuia fides est circa simplicẽ 7 semper existẽtẽ veritatem. hoc aũt est veritas increata: ergo obiectum fidei est verum increatũ. ¶ Preterea. ab eodem res denominat a quo recipit speciem: sed habitus speciem recipiũt ab obiecto: cum ergo fides dicat a deo virtus theologica videtur q obiectu3 proprium eius est veritas increata.

¶ Utrũ fides sit circa veru3 complexum vel enunciabilium.

1ª questiuncula. Ulterius videt q fides nõ sit circa verum cõplexum: q2 vt dictũ est obiectũ fidei est simplex veritas: sed in simplici nõ cadit aliqua cõplexio: ergo nõ est circa verum complexũ. ¶ Preterea. fidei succedit visio: sed visio prie erit de incomplexo: ergo 7 fides. ¶ Preterea. fides format charitate: s3 charitas h3 p obiecto bonũ incõplexum: ergo 7 fides verum incõplexum. ¶ Preterea. sicut dicit phs in. 3. de aia. In cõpositiõe intellectuũ cadit tẽpus: s3 de substãtia fidei videt esse tẽpus. Aliodn nullus fuisset tpe natiuitatis xpi fidelis nisi qui credidisset eũ tunc nasci: ergo fides non est circa verum cõplexũ. ¶ Preterea. fides eadẽ est semp: sed enũciabilia nõ manent eadẽ: q2 nos credimus xpm natũ quem patres crediderũt nasciturũ3 ergo fides nõ est enũciabiliũ ¶ S3 cõtra fides est media inter opinionẽ 7 sciam: sed tam scia q opinio est enũciabilium: ergo 7 fides. ¶ Preterea p fidẽ differt fidelis ab infideli. nõ aũt differt p incõplexũ: q2 iudeus credit aduentum xpi sicut 7 nos: sed in hoc distinguimur: q2 nos credimus eũ venisse quẽ ipsi expectãt venturũ ergo fides est de complexis.

¶ Utrũ fidei possit subesse falsu3.

2ª questiuncula. Ulterius videtur q fidei possit subesse falsum. omne enim verum cõtingens põt esse falsum: sed fidei subest aliqd verum cõtingens. s. passio xpi: q2 fuit voluntaria 7 ex li. ar. tã xpi q iudeor dependẽs ergo fidei potest subesse falsum. ¶ Preterea. in tempore ante passionem christi: postquã credidit abraam xpi passionem futuram constat q possibile fuit tunc deo alio mõ humanũ genus liberare quod si fuisset: fides abrae falsificata fuisset: ergo fidei põt subesse falsum. ¶ Preterea. spei põt subesse falsum: q2 aliqs sperat se habituru3 vitam eternã: q nunq habebit: 7 similr charitati q2 aliqs pmittit aliqd ex charitate qd non faciet sicut de apostolo pt3 prima Cor. 1. ergo 7 fidei. ¶ Preterea. latria p fidẽ dirigit: sed in actu latrie aliqs põt errare sicut qui credit esse hostiã cõsecrata3 q nõ est cõsec: ara 7 eã adorat: g 7 fidei põt subesse falsum. ¶ S3 contra. fides est certior q sciẽtia: vt supra dictum est: sed 7 sciẽtie non subest falsum: ergo multo minus fidei. ¶ Preterea. per nullam virtutẽ pducitur actus malus, quia bonus vsus poten=

sic est actus virtutis vt dicit Augu. sed opinari falsum est malus vsus intellectus: cum ergo fides sit virtus nō contingit fidei subesse falsum.

Respondeo dicendum ad primā questionē: q in obiecto alicuius potētie tria contingit considerare. s. id quod ē formale in obiecto: et id quod est materiale: et id quod est accidētale: sicut patet in obiecto visus: quia formale in ipso est lumen quod facit colorē visibilē actu: materiale vero ipse color qui est potētia visibilis. Accidentale vero sicut quātitas et alia huiusmodi que colorē comitantur. Et quia vnūquodque agit secundum q est in actu: et per suā formā. obiectū autē est actiuū in virtutibus passiuis. ideo ratio obiecti ad quā proportionatur potentia passiua est id quod est formale in obiecto: et secundum hoc diuersificantur potētie et habitus qui ex ratione obiecti spēm recipiūt. Et hec tria est inuenire in obiecto fidei. Cum enim fides nō assentiat alicui nisi propter veritatem primā credibilem non habet quod sit actu credibile nisi ex virtute prima: sicut color est visibilis ex luce: et ideo veritas prima est formale in obiecto fidei et a qua est tota ratio obiecti. Quicquid autem est illud quod de deo creditur sicut est passum esse vel aliquid huiusmodi hoc ē materiale in obiecto fidei. Ea aūt que ex istis credibilibus cōsequūtur sunt quasi accidentaliter: et ideo concedendū est q obiectum fidei proprie loquēdo est veritas prima.

Tria sunt in ratiōe obiecti.

Ad primū ergo dicendum: q passio et alia huiusmodi que cōtinētur in simbolo se habent materialiter ad obiectū fidei. ¶ Ad secundum dicendū: q in sacra scriptura instruitur fides quantum ad essentialia fidei: sicut sunt que de deo in ipsa dicuntur: et quantū ad accidētalia: sicut sunt gesta patrum et alia huiusmodi que ad fidem pertinēt inquantum sunt diuinitus inspirata et dicta. ¶ Ad tertium dicendum: q quamuis prophetia: et fides sint de eodē sicut de passione christi: nō tamen secundum idem: quia fides formaliter respicit passionem ex parte illa qua subest aliquid eternū. s. inquantum deus est passus. hoc aūt quod temporale est respicit materialiter: sed prophetia econuerso. ¶ Ad quartū dicendum: q forme vniuersales non mouent secundum q in sua vniuersalitate cōsiderātur: sed secundum q applicantur ad aliquid particulare. Et similiter prima veritas mouet ad operandū inquantum applicatur ad hunc vel ad illum: sicut dum consideratur q est finis ad quem iste vel ille peruenire pōt. Uel dicendum: q forme vniuersales nō sunt subsistentes in rerū natura: et ideo ad operationem vel ad actionem se habere non possunt: neque sicut principiū neque sicut terminus: et ideo non est similis ratio de deo q in seipso subsistit. ¶ Ad quintum dicendum q beatitudo creata consistit in operatione nostra ad deum. operatio autē ex obiecto cognoscitur. vnde principaliter est fides de ipso deo et secūdario de beatitudine creata.

Ad secundā questionē dicendū: q sicut dicit Augu. credere ē cum ascensione cogitare. Assentire aūt non potest aliquis nisi ei quod verum est. veritas aūt nō consistit in cōplexiōe vel intellectuū vel vocum:

Responsio ad primā quēstiūculam.

vel votum: et ideo obiectū fidei oportet q sit verū complexum. Et hoc patet p hoc q quidam phi illam operationem intellectus qua componit et diuidit appellauerunt fidē. vnde illi q dixerunt q fidei obiectū est incōplexū propriam vocem ignorauerunt. q eñ dicit credo incarnationē nō pōt intelligi formādo cōceptionē incarnatiōis qz sic qlibet qui intelligit qd significatur p nomē crederet incarnationē. vñ sensus est credo incarnationem esse vel fuisse. ptz ergo q fidei inqntum ē fides cōuenit circa verū cōplexū esse cōuenit etiam sibi ex ipsa ratione obiecti pprij qd est veritas pma d qua nō pōt sciri qd est vt itells in eius cognitione vtatur formatione: sed cognoscitur. quia est quod fit per intellectum cōponētem et diuidentem.

Ad primū ergo dicendū q qz9uis veritas prima sit simplex sm rē. tñ in ea inueniunt multa sz rōnē put intellect9 diuersas cōceptiones de ipsa format. Et sm hoc etiā illas diuersas cōceptiones pōt cōponere et diuidere et enūciationem de deo formare. ¶ Ad scdm dōm q opatio intellectus cōponentis et diuidētis resoluit ad operationē eius qua respicit aliqd incomplexum: qz qd quid est. est principiū demōstrandi an est simpliciter: et quia est. et ideo etiā illud qd fidei succedit in quo fides cōsummabit erit visio incōplexi. ¶ Ad tertiū dōm q obiectū charitatis est bonum qd sm phm in. 6. Metha. est in rebus. obiectuz autē fidei est verū quod cōpletur per operationē aīe. Et qz cōpositio et diuisio q̄ est in enūciabilibus nō est nisi p aīam: iō cōplexū est obiectū fidei: qz9uis incōplexū sit obz charitatis. ¶ Ad 4m dōm q tēpus determinatū est de his q̄ accidētaliter se hñt ad fidē: sicut etiam se hz accidētaliter ad pdicatū et ad subiectū: q̄ intellect9 cōponit et diuidit: ea aūt q̄ se habent accidētaliter ad fidē nō sūt de necessitate salutis nisi postqz determinata sunt per pdicationē et doctrinam. ¶ Ad quintuz dōm q sustinētiū fidē esse circa verū cōplexū quidam dixerūt q est idem enūciabile: qd scdz tria tēpora variatur: qd in primo li. improbatū est. dis. 24. Et pp hoc alij dixerūt q articuli fidei non sunt idē quantum ad essentiā. sz quantum ad vtilitatem. q etiā nō bñ dictū est. quia sic fides nō esset eadē simpliciter. sz scdm quid. Et iō dōm est q i ipo articulo qui est obiectum fidei cōplexū est aliquid mãle. s. ipsa passio. et aliqd formale. s. res diuina: et aliquid accñtale scz ipm vñ fides variatur non qntum ad essentiam: sz qntū ad accñs.

Notā la vtilis.

Rñsio ad 2am qstiunculam

Ad tertiā qōnē dōz qd fides innitit veritati prime. vnde cum illa sit infallibilis fidei non potest subesse falsum.

Ad primū ergo dōm q contingens non potest esse obiectū fidei: nisi sm q stat sub diuina presciētia. et sm hoc habet necessitatē cōsequētie: et sic cadit sub fide. vnde sicut prescientia non potest falsificata nec fides. ¶ Ad scdm dōm qd post tempus abrahe de9 potuit alio modo genus humanū

liberare q̄ per passionem xp̄i: loquendo de potētia absoluta: s3 nō fm q cōsideratur in ordine ad prescientiā: non em̄ poterat deus vt aliquid ab eo prescitu3 sit et postmodū non fiat: sicut nō potest falli vl' mutari: ⁊ sic fides abrahe fuerat de passione xp̄i fm q subsistit diuine prescientie.

¶ Ad tertium dōm qd̄ spes nō ndit in beatitudinem nisi ex suppositione meritoru3. Alias esset presumptio et non spes. vnde si deficientibus meritis iste ad beatitudinem non peruenit vt sperauit spes non decipitur: ⁊ similiter nec charitas decipitur: quia semper vult id qd̄ deo placitum est. vn̄ si aliqs postea cōperiat nō esse deo placitum qd̄ prius placitum estimabat. estimatio humana fallitur: non charitas. ¶ Ad quartū dicendum qd̄ fides non est de hac hostia nisi rite consecrata sed qd̄ hec hostia sit rite consecrata hoc est humane estimationis et ex hac parte potest accidere error in latria.

¶ Utrum fides possit esse de visis.

Ad scdm sic procedit. videt q fides sit de visis p̄ma Corinthio. 13. Uidemus nunc p. speculū in enigmate: et loquitur ibi de fide iō fides est visio: ergo credita sunt visa. ¶ Preterea lumē fidei se habet ad articulos sicut lumen naturale ad p̄ncipia nāliter cognita. s3 lumē nāle facit videre p̄ncipia p se nota. ḡ ⁊ lumē fidei facit videre articulos.

¶ Preterea itelligere videre est s3 op3 eū qui audit intelligere q̄ dicunt ad hoc q credat: ḡ fides q̄ ex auditu est de visis ē. ¶ Preterea p̄phetia visionis cā est: s3 fides et p̄phetia in idem cōcurrūt vt supra dictū est: ergo fides de visis est. ¶ Preterea id qd̄ ē mãle in obiecto fidei est res creata: vt dictū est. s3 res illa creata visui humano subiacet etiā sensibili sicut passio: ergo cu3 fides sit de toto obiecto suo: fides de visis erit. ¶ Sed cōtra Heb. 11. Fides est argumentum non apparentium: ergo non est de visis ¶ Preterea deū nemo vidit vnq̄ Joh. primo s3 fides propue est d̄ deo: ergo fides est de non visis. ¶ Preterea fides gignit spe3 glo. Matth. 1. s3 spes est de nō visis Ro. 8. ergo et fides.

¶ Utrū fides possit eē de scitis.

Ulterius videtur q fides possit esse de scitis. deum em̄ esse est creditum. sed hoc est scitum: q2 demonstratiue p̄batū ē: ergo fides est de scitis. ¶ Preterea vnu3 de generantibus scientiā est doctrina: s3 fides q̄tū ad distinctione3 credēdorum est per doctrinam: q2 fides ex auditu est. Ro. 10. ergo fides est d̄ scitis. ¶ Preterea omne illud ad qd̄ habetur ratio probans est creditum: s3 ad ea que sunt fidei pōt haberi rō probans p̄ma Pe. 4. Parati semper ad reddēdum rationē de ea que in nobis est fide ⁊ spe. Et cōmentator sup p̄mū ca. de di. no. dicit q ratio est prior auctoritate. Et Rich. de sanc. vic. dicit q ad nullā veritatem probandam deficit ratio: ergo fides est de scitis.

¶ Preterea ois p̄batio conuin

cens intellectum ad assentiẽdũ facit scientiam sed ad assentiendum his que sunt fidei cõuincitur intellectus p miracula: sicut supra dictum est de demonibus ergo fides est de scitis.

¶ Sed cõtra scientia ex intellectu pncipiorũ causatur: sz de his que fides credit non possumus habere intellectum fide manente scilicet in statu vie: ergo fides non potest esse de scitis. ¶ Preterea scientia est effectus rationis: sed ea de quib⁹ est fides sũt supra rationem. ergo de his q̃ sunt fidei non potest esse scientia. ¶ Preterea deum nemo vidit vnq̃. Johan. i. sed fides proprie de deo est: ergo est de non visis ꝛc.

¶ Utrum ea de quibus est fides sint ignota.

2ª q̃sti uncla. **Ulterius** videt' qꝺ ea de quib⁹ est fides sint ignota: quia ſm Greg. apparentia non habent fidẽ: sz agnitionẽ: sz ea q̃ nõ habẽt agnitionẽ sunt ignota. g ea que fidez habẽt ignota sunt. ¶ Pretea pª Corin. 2. Oculus nõ vidit ꝛ auris non audiuit et in cor hois nõ ascẽdit que pparauit deus diligen. se: sed quecũq̃ cognoscunt in cor ascendunt: g fides que est de pdictis est de ignotis. ¶ Preterea ois nr̃a cognitio hz ortum a sensu ſm phos: sed ea q̃ cadũt sub fide nullo modo possunt reduci ad cognitionem sensibilem ergo de eis non est cognitio aliqua. ¶ Preterea oẽ qꝺ cognoscitur ẽ presens aliquo mõ cognoscẽti. sz fides vt dicit Aug. est de absentibus: ergo ea que sunt fidei sunt ignota. ¶ Sz ꝯ ois habitus in potẽtia cognitiua exñs facit cognoscere suũ obiectũ: sz fides est in cognitiua potentia existens sicut in subiecto vt pdictũ est. ergo ea q̃ sunt fidei aliquo mõ cognoscũt. ¶ Preterea ifidelitas est ignota vt pz pma Thi. i. Miam consecutus sum. quia ignorans feci in incredulitate mea. ergo fides est cognitio: ꝛ ita credita sunt cognita.

Respõdeo dicendum ad pmã qꝺ nẽ ꝙ visio pprie loquẽdo ẽ act⁹ sensus visus: sz propter nobilitatẽ istius sensus trãslatũ est nomen visionis ad actus aliarum potẽtiarum cognitiuarũ ſm siītudinẽ ad sensum visus. Potest ergo attendi siītudo q̃tũ ad genus cognitionis tm̃: ꝛ sic largo modo et improprie ois cognitio visio dicetur: ꝛ ſm hoc fides est de visis v tcũq̃ sicut magister dicit: non quidem visu exteriori: sz interiori potest etiã vlteri⁹ attẽdi hec siītudo non solum quantum ad genus cognitionis: sz ẽt quantum ad modum cognoscendi. Modus autem quo sensus visus videt est inq̃tum species visibilis in actu p lumen formatur in visu. vnde transferendo nomen visionis ad intellectum pprie itelligẽdo videm⁹ quãdo per lumẽ intellectuale ipa forma intellectualis fit in intellectu nostro: siue illud lumen sit nãle: sicut cũ intelligim⁹ quiditatem hois aut alicui⁹ hmõi: siue sit supnãle: sicut quo deũ in patria videbim⁹. Et vlteri⁹ videri p intellm̃ dicunt illa complexa quorũ cognitio ex predicta visiõe cõsurgit: sicut p lumẽ nãle videm⁹ pncipia pma q̃ cognoscimus statim: vt terminos. Uisionis duplicis mod⁹ expõit

siue plumẽ supernalẽ sicut ẽ visio prophetie. Et vlterius etiam ea que in ista principia resoluere possumus per rationem dicitur videri sicut ea que scim⁹ demonstratiue probata. Et fз hoc ptз q̄ fides nõ põt esse de visis: qr forma illa intelligibilis q̄ pn cipaliter erit obiectũ fidei.s.deformationẽ intellect⁹ nostri sub terfugit: et non est ei peruí⁹ i statu vie. vt dicit August. Nec iterũ ea q̄ sũt fidei ad pncipia visa reducere possum⁹ demõstrãdo.

Ad primuз ergo dõз q̄ visio accipiẽ ibi large fm primũ modũ. ¶ Ad scõm dõm q̄ termini pncipiorũ naturaliter notorũ sunt cõprehensibiles nostro intellectui: ideo cognitio q̄ cõsurgit de illis principijs est visio. sed non est ita de terminis articulorum. vñ in futuro qñ de⁹ videẽ p essentiã articuli erũt ita p se noti et visi: sicut modo principia demonstrationis. ¶ Ad tertiũ dõз q̄ fidem precedit intellect⁹ quo intelligimus qd signaẽ p nomẽ ꝛ nõ quo intelligim⁹ qd sit res ipsa: quia noĩa ex effectib⁹ deo i ponũtur. ¶ Ad 4m dicendũ qd pphetia respicit. tẽporale quasi pprĩũ obiectũ qd intellectu cõprehendi põt: ꝛ iõ pphetia ẽ visio. ¶ Ad 5m dõm q̄ de deo qd est mãle in obiecto fidei. s. incarnatio non est fides nisi fз q̄ stat sub illo formali: sicut visus non est de colore nisi fm q̄ stat sub lumine: ꝛ sic non cadit sub visu corpali nec intellectuali.

Rñsio ad 1a3 q̄stiũculam

Ad secundã qõnem dõm q̄ fides vt dictũ est ɔparaẽ ad aliqd dupliciter. s. p se ꝛ p accidẽs Et qd p se pertinet ad fidẽ pertinet ad eã semp et vbiq3: iõ quod pertinet ad fidem rõne hui⁹ vel illius non est fidei per se sed per accidẽs: sic ergo quod simpliciter humanũ itellectũ excedit ad deũ pertinẽs nobis diuinit⁹ reuelatũ p se ad fidẽ ptinet qd āt excedit intellm hui⁹ vel illi⁹ et nõ oĩs hoĩs nõ p se: sз per accidens ad fidẽ pertinet. Et aũt q̄ oẽз hũanũ itellm excedũt nõ pñt p demõstrationẽ pbari: qr demõstratio in intellectu principiorum fundãtur: et iõ hmõi non possunt esse scita: sз q̄dã q̄ sunt precedentia ad fidẽ: quorũ nõ est fides nisi p accidens .inquantũ. s. excedũt intellectũ illi⁹ hoĩs ꝛ nõ hoĩs simplr̃ pñt demõstrari ꝛ sciri: sicut hoc qd est deũ esse. quod quidem est creditum quantum ad eũ cuius intellect⁹ ad demonstrationem non attingit: qr fides quantum in se ẽ ad omnia que fidem cõcomittãtur vel sequũtur vel precedunt sufficienter inclinat. Et per hoc patet solutio ad primum.

¶ Ad scõm dõm quod fides determinatur per auditum doctrine proponentis quid euitandũ sit ꝛ qd tenẽdũ sit: sз nõ pbãtis ppositũ: ꝛ iõ sciẽtiã talis doctrina non facit. ¶ Ad tertium dõm q̄ ratio humana p̄cedit auctoritatem humanã. ꝛ ratio diuina precedit auctoritatem diuinaз cum fides initítur. vñ fides nostra ita se ħabet ad rationẽ diuinamqua d c⁹ cognoscit: sicut se hз fides illi⁹ q̄ supponit pncipia subalternate sciẽtie a sciẽtia subalternante que per propriam rationem illa probauit vñ aplš nõ mouet hũanã rõnẽ

Ordo rõnis ad auctoritatem

inducere ad probādū fidē: sȝ diuinā vt qd deus dixit. humanaȝ aūt defendēdū vt p eā ondat꜀ ꝙ ea q̄ fides psupponit nō sunt impossibilia. nō aūt ita ꝙ sufficienter p rōnē hūanā ea q̄ fidei sunt pbari possint. Et iō verbū Ric. intelligēdū est de pbatione non sufficiēti sȝ aliquo mō psuadēti. ¶ Ad quartū dōȝ ꝙ argumēta q̄ cogūt ad fideȝ sicut miracula nō probāt fidem per se: sȝ pbāt veritatē annūciātis fidē: ⁊ iō de his q̄ fidei sunt sciētiā nō faciūt

Rñsio ad 2ᵃȝ q̄stiunculam

Ad tertiā qōnē dōm ꝙ ad pfectā rōnē cognitionis intellectiue triaȝ requiruntur. primo ꝙ id qd cognoscit꜀ intellectui pponat꜀. Secūdo ꝙ intellectus illis adhereat. Tertio ꝙ ea videat. Ea ģ que fidei sunt intellectui pponuntur: nō quidē in seipsis: sed quibusdā verbis que ad eoruȝ expressionem nō sufficiūt: ⁊ quibusdā si\[militudinib⁹ ab eorū repsentatione deficiētibus: ⁊ dicūtur cognosci in speculo et i enigmate. Et pp̄ter hoc nō v꜀ proprie loquēdo: sȝ tn̄ intell's assentit eis: ⁊ pp̄ter hoc impfecte cognoscuntur nec oīno ignorant꜀.

Ad primū ergo dōm ꝙ Grego. loquit꜀ de agnitione pfectā q̄ visionē includit. ¶ Ad scdm dōm ꝙ in cor ascēdit qd p operationē cordis formari pōt. ⁊ hoc qd videt꜀: ⁊ per istum modū q̄ prepauit deus diligentib⁹ se in cor hois non ascendūt. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ cognitio fidei ortum hȝ a sensu inq̄ꝫtum significationes nominū que preponūtur a sensibus cognouit: sȝ hec deficiunt a repsentatiōe ei⁹ circa qd ē fides ppie: iō fides nō hȝ cognitionē pfectā. ¶ Ad quartū dōm ꝙ illud ppie dr̄ p̄sens cui⁹ essentia intellectui vel sensui p̄sentatur et qȝ hoc facit visionem iō dicit Aug. ꝙ vident꜀ p̄sentia. sȝ credūtur absentia: et pp̄ter hoc etiam fides assimilatur auditui. qȝ de absentibus est: sicut auditu cognoscimus: que cum sint absentia nobis recitantur.

¶ Utꝝ necessariū sit hoi credere aliqd cui⁹ nō hȝ sciētiam.

Ad tertiuȝ sic pcedit. v꜀ ꝙ nō sit necessariū ꝙ hō credat aliqd cuius nō habet scientiaȝ neqꝫ visionē sup naturalē rationē existens: nulli eñ rei pfecte puidetur nisi sibi conferant꜀ ea p que potest in finē suū deuenire: sȝ humane nature i sua creatione sufficienter diuina puidētia puidit: ergo ei tribuit ea per que possit in finē suū tendere: ⁊ ita videt꜀ ꝙ rō naturalis sufficiēter hoiem in finē ordinet: et ita nō opȝ ꝙ aliqua supra rationeȝ credat. ¶ Preterea vltim⁹ finis nostre vite est deus inquātū est sūmū bonū: sȝ aliquid esse summū bonū est probatum p rationem naturalem. ergo non oportuit aliqd aliud credere supra rationem naturalē ad ordinationem hois in finē. ¶ Preterea sapia diuina in infinitū nostrā rōnem excedit: ģ infinita sunt in sapientia dei q̄ nostrā rōnē excedūt: sȝ nō de oībus illis possum⁹ habere cognitionem: ergo pari ratione nec de aliquibus que supra rationem sunt: quia de similib⁹ est idem iudicium.

¶ Sed contra. vbi est altior vita debet esse altior operatio vite: sz vita gr̄e est altior q̄ vita nature. ergo et cognitio gr̄e dz excedere cognitionē nāe cū cognitio sit operatio vite. ¶ Preterea fides est substantia sperādarū rerum Heb. 11. sz ea que speram⁹ sūt supra rationem: qz oculus non vidit &c. 1. Corinthio. 2. Ergo et fides debet esse de his que sunt supra rationem.

¶ Utrum credere his que nō videmus sit laudabile.

1ª questiuncula.

Alterius videt q̄ credere his que non videmus non sit laudabile neq̄ meritorium: quia qui cito credit leuis est corde: vt dicitur Eccli. 19. Sz qui credit his que nullo modo videt nimis cito credit: ergo magis est vituperand⁹ q̄ laudandus. ¶ Preterea abnegare rōnem que est nobilissimuz eorū q̄ in nobis sunt est vituperabile. sed qui credit ea que non sunt rationi cōsona rōnē abnegat: ergo est vituperabilis.

¶ Preterea discretio ē illa q̄ facit oē opus hois laudabile: sz cū ois nr̄a discretio sit per rationez in his q̄ preter rōnē sunt non habemus aliquid quo discernam⁹: ergo hoc credere non est laudabile. quia ita potest aliquis credere falsis sicut veris.

¶ Sed ɔtra ē qđ dicitur Jo. 20. Beati qui non viderunt et crediderunt. ¶ Preterea omnis act⁹ virtutis est meritorius et laudabilis quantum est in se: sed credere que non videntur est act⁹ fidei que est virtus: ergo est laudabile et meritorium.

¶ Utrum ratio humana diminuat meritum fidei.

2ª questiuncula.

Alterius vr̄ q̄ rō hūana diminuat meritū fidei. Nō eñ sufficienter pbās totaliter meritū fidei euacuaret: qz vt dicit Greg. fides nō hz meritū cui humana rō p̄bet experimētū: ergo ratio aliqualr̄ psuadēs meritū fidei diminuit. ¶ Preterea illđ qđ inducit ad corruptionē fidei diminuit meritū fidei: sz rōnes et disputationes inducūt corruptionē fidei vt dicit Auerro. in. 4. phy. ex hoc qđ hō audit alia. et ex hoc min⁹ adheret his q̄ ɔsueuit audire. et dubitare incipit: ergo vr̄ q̄ rō hūana meritū fidei diminuat. ¶ Preterea op⁹ qđ pure pp deū fit magis est meritoriū q̄ qñ cuz hoc fine admiscet aliq̄d aliđ tp̄ale: ergo pari rōne hūana rō fidei admixta meritū fidei diminuit. ¶ Sz ɔ̄ p rōnes hūanas fides elucidatur: sz elucidātibus vita eterna promittit. vt patz. Eccl'. 24. Qui me elucidāt &c. qđ non esset si per elucidationē meritūz fidei diminueret. ergo vr̄ qđ rō humana meritūz fidei nō diminuit ¶ Preterea quāto virtus ē magis propinqua fini tāto est magis meritoria: sz finis fidei ē intelligentia veritatis ad quā hō ppinquat per rōnes hūanas: ergo rō humana fidei meritū non diminuit sed auget.

Respōdeo dicēdum ad primā qōnem q̄ in fide sunt quedā q̄ sūt supra rōnē humanā simpliciter de quibus essentialiter est fides. Et q̄dā que sunt supra rōnē humanā alicui⁹ q̄uis non supra rōnē cuiuslibet hois: et ad vtraq̄ necessariū fuit dari fidem. Qz ei hoi deus prouidit finem q̄ est supra

Distinctio credibiliuz.

naturā hois.s.plenaʒ participa
tionē sue btitudinis.opʒ aūt euʒ
ꝗ in finē tendit si libero ar. agat
cognoscere finē: ex cuius cōside
ratiōe dirigit in his q̄ sunt ad fi
nem: iō oportuit vt homo alicu-
ius rei cognitionē haberet q̄ na-
turalē cognitionē eius excedit:
q̄ quidē cognitio homini datur
per gratiā fidei. Sicut aūt est in
gratia ꝑficiēte affectū ꝙ p̄suppo
nit naturā: qꝛ eam ꝑficit: ita ꝛ fi-
dei substernitur naturalis cogni
tio quā fides presupponit: ꝛ ra-
tio probare potest: sicut deum es
se: et deū esse vnum incorporeuʒ
intelligentem: ꝛ alia hmōi: ꝛ ad
hoc etiam sufficiēter fides incli-
nat: vt qui rationē ad hoc habe-
re non potest fide eis assentiat.
Quod quidem necessarium fuit
ꝑꝑ q̄nqȝ vt dicit rabi Moyses in
prima parte ca.33. Primo propt
altitudinem materie secundum
eleuationem a sensibus quibus
vita nostra connutritur. vnde nō
est facile sensū: ꝛ ymaginationē
deserere: qđ tñ est necessariuʒ in
cognitiōe diuinoꝝ: ꝛ spiritualiū:
vt dicit Boe. Secūdo qꝛ quāuis
intellectus hois naturalr ordia
tus sit ad diuina cognoscēda: nō
tamen pōt in actū exire ꝑ seipm̄.
Rōnes q̄nqȝ rabi moysi. Et qꝛ cuilibet nō potest adesse
doctor parat⁹ ideo deus lumen
fidei prouidit qđ mentē ad hu
iusmodi eleuet. Tertio quia ad
cognitionē diuinoꝝ per viā ra
tionis multa preexigūtur cum
fere tota phia humana ad co-
gnitionē diuinorū ordinet: que
quidē nō possunt nisi pauci co
gnoscere. et iō oportuit fidem
esse v t omnes aliquā cognitio
nem haberent de diuis. Quar-
to qꝛ quidā naturalr sunt hebe
tes: et tñ cognitiōe diuinoꝝ indi
gent q̄ in vita dirigant. Quinto
quia hoies occupantur circa ne
cessaria vite: et retrahunt a dili
genti consideratione diuinorū.

Ad primum ergo dicenduʒ
ꝙ finis hūane vite est cognitio
dei: etiā ſm phos qui ponūt feli
citatē vltimā in actu sapiētie ſm
cognitionē nobilissimi intelligi
bilis. Cognitio autem dei exce-
dit nostrā naturā: sicut visio que
est per essentiā; et ad istuʒ finem
nō potuit sufficiēter nobis ꝓui-
deri per nr̄a naturalia: et iō ne-
cessaria fuit fides eoꝝ que essen
tialiter ad fidē pertinēt. Alia au
tē cognitio dei est ꝯmēsurata no
stre nature. s. illa quā de deo ha
bere possum⁹ per rōnē nālē: sʒ qꝛ
hec hētur i vltimo hūane vite cū
sit finis: et opʒ hūanā vitā regu
lari ex cognitiōe dei sicut ea que
sunt ad finē ex cognitione finis.
iō etiā ꝑ naturā hois nō potuit
sufficiēter ꝓuideri. ēt quantū ad
hāc cognitionē dei. vñ oportuit
ꝙ ꝑ fidē a ꝑncipio cognita fierēt
ad que rō nondū poterat ꝑuēire
ꝛ hoc ꝗtū ad ea q̄ ad fidē ꝑti-
nent. ¶ Ad scđm dōm: ꝙ bonuʒ
vt dicit Dio. est diffusiuū: vñ vbi
coḡscit alia rō diffusiōis cogno
scitur alia rō bonitatis. ꝑ rōneʒ
ergo nālē pōt coḡsci summū bo
nū ſʒ ꝙ diffūdit se cōicatiōe nāli
nō aūt ſm ꝙ diffundit se cōmu-
nicatione supernaturali. et ſm
hanc rationem summum bonuʒ
est finis nostre vite de quo opor
tet haberi fidē cuʒ ratio in illud
nō possit. ¶ Ad tertiū dōʒ: ꝙ ea
q̄ sunt ad finē dēt ꝓportionari fi
ni. vñ cū finis vite hūane vltim⁹
sit s̄ facultatē nāe. ꝛ ꝑ ꝯñs rōnis

que rō ex his q̄ sunt ad finem de fine cōiectat. opȝ ꝙ etiā illa que sunt ordinata ad finē illū supra facultatē hūane nature sint: ⁊ supra rationē. Et ita nō oīa q̄ in diuina sapiētia supra rationē sunt ad fidē pertinent: sed solū cognitio finis supernaturalis: et eorū quibus in finē illū supernaturaliter ordinamur.

Rn̄sio ad primā q̄stiūculam.

Ad scd̄am questionē dicendum: ꝙ sicut phs dicit. 1. Ethic. laus pprie f̄m respectū ad alterū qd̄ digni⁹ est, attendit: sicut videm⁹ ꝙ actus cōcupiscibilis laudat̄ inquantū ordinate se habet ad rō̄. ⁊c. Actus vero rōnis inquantum ordinate se habet ad intellectū quo dirigit̄. Et actus etiā supremarū potētiarū f̄m ꝙ ꝯuenienter se habēt ad finē. Et propter hoc illa q̄ sunt optima non laudant̄: sȝ honorātur. Et qꝛ virtus est dispositio pfecti ad optimum: vt dꝛ in. 7. phy. ideo pprie actus virtutis laudabil' est. Nr̄a aūt nālis cognitio se hȝ ad diuinam sicut ad superiorē: et iō cuȝ ratio nr̄a diuine consentit actus laudabil' est: sicut, cuȝ irascibilis subdit̄ rōni. Et iō credere veritati pme in his q̄ nō videntur laudabile ⁊ opus meritorium est et opus virtutis.

Ad primū ƺ dicendū ꝙ credere hoi absq̄ rōne, pbabili est nimis cito credere: qꝛ cognitio vni⁹ hominis nō est naturalr̄ ordinata ad cognitionē alteri⁹ vt p ipsam reguleт̄: sed hoc mō ordinata est ad v̄itatē pmā. ¶ Ad scd̄m dōm ꝙ hō dum credit rōnē non abnegat q̄si cōtra eā faciens: sed eam transcēdit altiori dirigēti lumi⁹. scȝ veritati pme: qꝛ ea q̄ fidei sūt etsi supra rationē sint: tn̄ nō sunt cōtra rationē. Ea aūt q̄ supra hominē sunt q̄rere nō est vituperabile sȝ laudabile: qꝛ hō dȝ se erigere ad diuina quantūcūq̄ pōt: vt dicit phs. 10. Ethicorū. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ discretionē credēdorū habet hō per lumē fidei sicut discretionē spirituū p aliquā gratiā gratis, datā. vn̄ hō lumen fidei habes nō ꝯsentit his q̄ sunt cōtra fidē nisi inclinationeȝ fidei derelinquat ex sua culpa.

Rn̄sio ad 2ᵃȝ q̄stiunculaȝ.

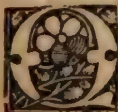
Ad tertiā q̄ōnē dōȝ: ꝙ quātitas meriti ex duob⁹ pōt attēdi. s. ex parte operis: ⁊ ex parte operantis: opus quidē opȝ vt, sit virtuosū. Et qꝛ virt⁹ est circa difficile et bonū: opȝ ꝙ habeat difficultatem ⁊ bonitatē quantū in se est ⁊ ideo qd̄ addit ad alterū eorū addit ad meritū quantū est ex parte operis. ex parte vero operantis reqrit̄ volūtas. vnde q̄to magis q̄s volūtarie facit tāto magis meret̄: et semp quantitas meriti attēditur f̄m radicē charitatis. hec aūt quātitas est quasi formale respectu alterius vn̄ f̄m eā certius est iudiciuȝ de quātitate meriti. Ratio ergo naturalis dupl'r potest iduci in his que fidei sunt: vel cum ratio inducitur f̄m fidē vel cōtra fidem. Ratio aūt inducta contra fidem ad difficultatem actus quantuȝ in se est. vn̄ manēte eadē volūtate credēdi magis meret̄ q̄ credit ad qd̄ videt multas rōnes naturales in cōtrariū q̄ qui eas non videt: sicut qui cū tentat̄ vehemētius de luxuria si resistit equali voluntate plus meret̄. Ratio autem que f̄m fidem inducitur nō

Quāti tas me riti ex duob⁹ est.

facit videri id qd creditur: et ideo difficultatē operis quantum in se est nō diminuit sed quantū in se est. facit voluntatē magis promptā ad credendū: et ex ista parte potest augere meritū fidei sicut habitus virtutis qui inclinat ad actū in se difficilē quē facilē reddit operāti. Unde patet q tam causa rōnalis p fide inducta q̄ cōtra fidē quantū in se est meritū fidei auget cōuis possit et diminuere vtrūq ex defectu credētis

Ad primū ergo dicendum: q ratio prebēs sufficiēter experimentum fidei facit visionem: et ideo difficultatē credēdi euacuat: sed talis ratio de his que p se ad fidē ptinēt haberi non pōt. ¶ Ad scdm dōm q ex disputationibus corrūpitur fides in eo q fidē firmā non hz ex culpa ipsius. ¶ Ad tertiū dōm: q ratio hūana adducta nō facit vt hō nō pure pp̄ter deū credat: q remota nihilominus crederet. vn̄ quantū in se est non diminuit meritū nisi ex culpa credentis.

¶ Expositio textus.

Que nō proprie dr fides sz veritas.) Cōtra. hic diuidit fidē cōtra veritatē: ergo fides veritatē non hz: dōm q hic accipit veritatē manifestā que fidei succedit. (Ex fidei verbor.) Cōtra. Nunc etiā nō credimus tm̄ verbis: q cū apud diuersas gentes sint diuersa verba esset diuersa fides. Et dōm: q non dicitur esse fides verborū vt eorum in q credatur. sed quia ea que credēda sunt nobis per verba proponuntur insufficienter nobis res creditas ostendentia. (Cū fides sit ex auditu.) Contra. Auditus interior a visu nō differt. Dicendum q vtrūq dicitur in intellectu per similitudinem. vnde proprie de illis rebus intellectus visio habetur quarum forme se ei offerūt: sed auditus de illis que nō videt. Alia que nō sunt intelligimus sicut principia naturaliter cognita. Alia que non credimus: sicut ea que supra rationē sunt: et accipit hic credere cōmuniter pro omni assensu nisi aliqd intelligat: scilicet quid significatur per nomen.

Instā: tia cō tra textū dissoluit.

¶ De fide antiquorum. Distinctio. xxv.

Predictis adijciendum est de sufficiētia fidei ad salutem. Illis enim q precesserunt aduētū christi et q sequētur videtur pfecisse fides secundū temporis pcessum sicut pfecit cognitio. Fides quippe magna dicit cognitione et articulorū quantitate vel cōstantia et deuotione. Est autem quedam fidei mensura sine qua nunq potuit eē salus. Unde apostolus Oportet accedentē credere q est: et q remunerator ē sperantiū inse. Sz queritur vtrū hoc credere ante aduētū vel ante legem ad salutem suffecerit. Nā tempore gratie cōstat certissime hoc nō suffice

aliqui min⁹ capaces sunt q̃ articulos simboli distinguere ⁊ assignare non valēt: oīa tamē credūt q̃ in simbolo cō tinentur. Credunt enī que ignorant hñtes fide ꝫ velata ꝫ in mysterio. ita et tunc min⁹ capaces ex reuelatione sibi facta maiorib⁹ credendo inherebant: quibus fidē suam quasi ꝯmittebāt. Vñ Job.

Nota verba. Boues arabant ⁊ asine pascebantur iuxta eos. simplices ⁊ minores sunt asine pascentes iuxta boues. Qꝛ hũilitate maioribus adherēdo in mysterio credebāt q̃ ⁊ illi in mysterio docebāt: qualis forte fuit vidua sareptana.

¶ Que ante aduētū credere de mediatore sufficiebat.

Sed queritur cum sine fide mediatoris ātiquis nō fuerit salus sicut nec modernis vtrū oportuerit illos credere omnia illa de mediatore que nunc credimus? Quibusdam videtur ꝙ suffecerit illis quattuor tā tum credere. scilicet natiuitatem: mortem: resurrectioneꝫ ⁊ aduentum ad iudicium qđ ex premissis verbis August. colligūt vbi ista quattuor posuit. Aliis autem videtur habita fide trinitatis id de mysterio incarnationis fidei sufecisse; vt crederet dei filius nasciturus de homine: et iudicaturus: qui de Johanne baptista documētum huius rei assumūt q̇ de morte christi et descensu ad inferos in euangelio dubitasse videtur secundum expositionē Gregorij quando interrogauit per discipulos. Tu es qui vēturus es: an alium expectam⁹? quasi diceret es tu per teipsum descensurus ad infernum: an alium ad hec sacramenta missurus es? Quidam tamen dicunt eum non dubitasse de ignorantia: sed de pietate idest dubitare se ostendisse: non quia ignorauerit: sed pietatis affectu cō passum esse christo: et eius humilitatem admirando insinuasse.

¶ De fide Cornelij.

Solet etiam queri de cornelio vtrum fidem incarnationis habuerit: cum dictum est ei per angelum. Accepte sunt elemosyne tue ⁊ exaudite sūt orationes tue Si enin fidē incarnationis non habebat: tunc ergo sine fide incarnationis erat ei iusticia: quia de illo scriptū est ꝙ iustus erat: ⁊ timens deū Si vero incarnationis fidē habebat: ad q̇d ergo missus est ad eū petrus? Sane dici potest eum sicut fidem vnita

tis. ita ꝛ incarnatiõis habuisse dei reuelationẽ: ꝫ incarnatum iã esse dei filium ignorasse. Et iõ missus est ad euꝫ petrus. vt iã natuꝫ dei filium ei annunciaret. ꝛ sacr̄m regenerationis ei ꝯferret. Habebat igit̄ fidẽ icarnatiõis: ꝫ an facta an futura eẽt nõ nouerat Et ita ꝑ fidẽ venit ad opera. ꝛ ꝑ opa amplius est solidat⁹ in fide. ꝑ fidẽ em̄ vt ait Greg. venit̄ ad opera. Corneli⁹ ẽt per fidẽ venit ad opera. Deũ em̄ vnum credebat: sed filium eius nesciebat incarnatum. Per fidẽ placuerũt deo opa eius. Sine fide em̄ impossibile ẽ placere deo. aug. vo diĉ Cornelio dem̄ eẽ ꝑ angeluꝫ. Accepte sunt elemosine tue: ꝛ orõnes tue añq̄ in xp̄m crederet. Nec tamẽ sine aliqua fide donabat ꝛ orabat. Nam quomodo inuocabat in queꝫ non credebat? Sed si posset sine fide christi esse salus: nõ ad eum mitteretur architectus ecclesie petrus. Attende ꝙ ait sine fide christi non posse esse salutem: et; tamen Cornelium exauditũ anteq̄ crederet in xp̄m. Qd̄ ita põt intelligi scilicet anteq̄ sciret christum incarnatum in quẽ credebat in mysterio.

¶ De equalitate fidei spei ꝛ charitatis ꝛ opis que ƀm aliquid sunt equalia.

Illud etiã non est pretermittẽduꝫ ꝙ fides spes charitas ꝛ opatio ƀꝫ aliqd equalia sunt in ꝑsenti. Vñ Greg. Fidẽ spẽ charitatem atq; opationẽ dum in hac vita viuimus equales sibi esse apud nos iuenim⁹: qꝛ q̄tum credim⁹ tm̄ amam⁹: ꝛ q̄tum amam⁹ tm̄ de spe ꝑsumim⁹. Quisq; em̄ fidelis tm̄ credit q̄tuꝫ sperat ꝛ amat: ꝛ tm̄ opatur q̄tũ credit ꝛ amat sperat Sed tamen maior fide ꝛ spe charitas dicit̄: qꝛ cum ad dei spẽꝫ ꝑuenit̄: spes ꝛ fides trãsit: ꝫ charitas ꝑmanet. Et qꝛ charitas mr̄ est oĩm virtutuꝫ q̄ nõ iõ post fidẽ ꝛ spẽ ponit̄ ꝙ ex eis orias̄: ꝫ qꝛ post illa remanebit aucta. Charitas em̄ nunq̄ excidit. Premissa autẽ eq̄litas ꝓpꝛieƀm actuũ itẽ̄siõnẽ ꝯsiderãda est. Huic vo qd̄ hic ꝛ superi⁹ dem̄ ẽ. s. ꝙ charitas nõ ẽ ex fide: ꝛ spe ꝫ ecõuerso. vr̄ obuiare quod ait. Apl's. Finis p̄cepti ẽ charitas de corde puro: ꝛ cõscia bona ꝛ fide nõ ficta ꝓgrediẽs Quod exponẽs aug. cor accipit ꝑ intellectu: ꝛ ꝯsciam pro spe. Qualis inq̄t charitas est finis p̄cepti ꝓcedẽs de corde puro. i. de puro intellectu: vt nihil nisi deus diligat̄ ꝛ ꝯscia i. de spe bona: ꝛ fide nõ ficta i. simulate. Nõ igit̄ charitas

Charitatis excellentia ostenditur.

fidē vel spem: sed fides et spes charitatem pcedere videtur. Hoc ergo ea ratione traditū intellige non q fides et spes cā vel tpe charitatē oīz bonorum mrez pcedāt. Sz qr charitas sine illis in aliquo esse non potest. sed ille sine charitate possunt esse. Quāuis non sit pia fides vel spes sine charitate. Ideo igitur ex fide et spe pcedere dicitur charitas: quia nulli prouenit sine istis.

¶ Diuisio textus.

Ostquā magr determinauit de fide qtum ad suā essentiā q p diffōnez cognoscit et de obo fidei hic determiat de ipa p cōparationē ad hntē rōnem qtitatis fm quā crescit in hnte fidē. Diuidit sūt hec ps in duas. In pa determiat de fide put cōparat ad credētes fm qtitatē quā hz ex nūero credibiliū. In 2a hz qtitatem quā hz ex itētiōe habitus ibi (Illud ēt nō est ptermittēdū.) Circa pm tria facit. primo ostēdit q fides sufficiēs ad salutē se extendit ad cognitionē deitatis scdo q se extēdit ad cognitionē redēptoris ibi (Sz qrit vtrū hoc credere.) tertio ostēdit ad quos articulos redēptoris fides se extēdit ibi. (Sed querit cū sine fide mediato) (Sz querit vtrū hoc credere.) hic duo facit. Pmo ostēdit ppositū. scdo mouet quādā qōnē ex dictis ibi (Quid ergo dicet.) (Sz qrit cū sine fide). hic ēt duo facit. primo ostēdit ppositū. Scdo mouet qōnem ibi. (Solet etiā queri.) (Illud etiā pretermittēdum.) hic osten dit q fides fm qtitatez quā hz ex intēsione habitus equat spei charitati et opationi. Et circa hoc duo facit. Pmo ostēdi ppositū Scdo soluit dubitationē ibi (hic vero q hic etc.) hic est duplex qstin. prima de diffinitiōe articulorū. Scda de explicita eorū cognitione. ¶ Questio. 1.

Irca pmū qrunt duo primo de articulo fz se. Secūdo de distinctione articulorū ad inuicem.

¶ Utrum diffinitio Ricardi de sancto victore de articulo sit cōpetens.

Ad primuz sic pcedit: et exponit diffinitio Ricard. de sanc. vict. q talis est: Articulus est indiuisibilis veritas de deo artans nos ad credendum. videtur autem q sit incompetens: qr indiuisibilis veritas est veritas incōplexi: sz fides est de cōplexis: vt supra dictum est: ergo articulus fidei nō est indiuisibilis veritas. ¶ preterea inter articulos fidei ponunt aliqua q nō ptinent ad deū sicut ad cāz sicut carnis resurrectio: sed hoc non sufficit ad hoc q dicat veritas esse de deo: qr sic ois veritas a deo est: nō tn ois veritas ad articuluz fidei ptinet. ergo videt q incōuenienter dicat vitas de deo. ¶ preterea. artatio necessitatez importat: sed fides volūtaria est: qr nullus credit nisi volēs: vt dis

cit Aug. ergo male dicit q est ar
tans ad credēdū. Itē ponit alia
diffinitio Isido. Articulus est p=
ceptio diuine veritatis tendens
in ipsam: qr perceptio diuine veri
tatis est etiā p rōnem naturalez
sicut q scim⁹ deū esse: tñ de hoc
nō est articulus: ergo male diffi=
nit articuluz. ¶ Item obijcit de
diffinitiōe Hug. de sanc. vic. Arti
culus est natura cū grā: qr arti=
culus est res credita: sz natura
cū grā est credēs: g cū credēs nō
sit creditū: articul⁹ male diffinit.
¶ Utruz articulus possit dici for
matus vel informis

1ª questiuncula.

Alterius videt q arti
cul⁹ possit di
ci formatus & informis. obiectuz
eñ pportionat habitui. sz fidei
obiectū est articul⁹: cū ergo fides
sit formata & informis videt q ēt
articuli. ¶ Pretea. tēdere in deuz
est actus fidei formate. sz articuli
est tēdere in deū: vt ptz p alterā
diffinitionū assignatar ergo arti
culus pōt esse informis & format⁹
¶ Preterea vnus articul⁹ est. Cre
do in deuz: sz hic est actus fidei
formate: ergo articul⁹ est ēt for=
matus & informis. ¶ Sz cōtra in
articulis fidei nō differt pctōr &
iustus. differt aūt sz formationē
& informitatem: ergo formatio &
informitas nō ptinent ad articu
los. ¶ Preterea. mutare articu=
los non est in potestate hominis
inqtum ex pctō causat: g infor=
mitas nō ?siderat circa articulū.
¶ Utrum articuli debuerint col
ligi in symbolo.

2ª questiuncula.

Alterius videt q arti
culi nō dbue
runt colligi in symbolo: qr tota
fides sufficiēter p sacrā scripturā
istruit: ergo supfluuz fuit symbo
los cōdere. ¶ Preterea. simbolū
pponit vt regula fidei cuius act⁹
est assentire: sz sicut dicit aug. in
epistola ad Iero. solis aplis & p
phetis est hic honor exhibēd⁹ vt
qcunqz dixerūt hoc ipa vera esse
credant: g post simbolū aplorū
nō debuerunt alia simbola fieri.
¶ Pretea. qrit qre simbolū aplo
rum & nicenū diuidit in tres ptes
sz tres psonas simbolū aūt atha
na. sm diuinitatē in humanitatē
partit. ¶ Preterea. querit quare
simbolū aplorū dr submisse in p̄s
ma & cōpletorio. alia vero duo al
te vnum post euangelium; atle=
rum in prima.

Respondeo dōm ad Articu
pmā qō li rō ex
nē q articul⁹ nomē grecū est & im plicat
portat indiuisionez: vñ mēbra q
nō diuidunt in alia mēbra dicū
tur articuli. Et sm istū modū cō
clusiōes q inqrunt in aliq scia vl
aliquo tractatu dicunt articuli:
qr ex eis sicut ex qbusdam pnci
pijs indiuisibilibus cōsurgit col
lectio q tractatū pficit. Et sic in
indicijs ea que p testes pbata
sunt vel pbāda dicunt articuli.
Fides aūt nō inqrit sz supponit
ea q sunt fidei ex testimonio dei
ea dicētis. vñ illō qō hz spālem
difficultatē in fide; & cui⁹ suppo
sitū nō depēdet ab alio supposi
to proprie dr articulus fidei. Et
iō in diffinitiōe pdicta Ricah. se
cutus est & pprietatem nominis
dicēs q est indiuisibilis veritas
et ethimologiaz sm q sonat in
lingua latina dicēs q artat nos
ad credendum.

Ad primū ergo dōz q
in icōplexis
p se loquendo nō est veritas nisi
equoce. vñ indiuisibile intelligē=

dum est nõ simplr: sȝ in genere cõplexoꝝ. ¶ Ad 2m dõȝ ꝙ articu li fidei dñr eẽ õ deo aut qꝛ ꝑtinẽt ad diuiaȝ nãm aut qꝛ ad ꝑsonã siue rõne sui siue rõe nãe assum̃pte: aut effectus ꝓprius eius qui nõ põt fieri aliqua virtute creata nec ꝑcipiẽ rõne humana ꝛ iõ obiecto cessat. ¶ Ad tertiũ dõm ꝙ articulus dr artare ad credendũ nõ de necessitate coactionis: sed necessitate finis: qꝛ sine fide articulorum nõ põt esse salus. ¶ Ad 4m dõm ꝙ ꝑceptio diuineveritatis q̃ fit ꝑ rõnem naturaleȝ tẽdit sicut in id cui innitiẽ in intellectũ ꝑncipioꝝ: sȝ ꝑceptio diuineveritatis que est articulus tẽdit in ꝑmãveritatẽ nõ solũ sicut in finẽ vel obm: sȝ sicut in id in qd resoluiẽ sicut in cãȝ sue credulitatis. ¶ Ad 5m dõm ꝙ hugo. nõ intendit diffinire articulũ: sȝ ostẽdere q̃ sunt ea de q̃bus est fides: qꝛ est de operibus cõditiõis q̃bus instituta est natura. ꝛ de operibus reparationis quibus collata est gratia dei.

Respõsio ad ꝑmam q̃stiunculaȝ.

Ad secundã q̃õnem dõm ꝙ articulus noiat id qd credẽdum est quasi obiectuȝ fidei. Diuersa aũt dispõ operantis nihil variat in obiecto opatiõis nec obȝ deno minaẽ ex dispõne operãtis: sȝ magis ecõuerso: sicut caloꝛ nõ denominaẽ ex diuersa dispõne vidẽtis ẽm qd q̃dã hñt lippos oculos: ꝛ q̃dam claros. vñ cũ formatio fidei ꝛ informitas ad dispõneȝ credentis ꝑtineãt nec ẽt ẽȝ id qd est ꝓprium intellectus in quo est fides sȝ ẽm relationem eius ad voluntatem in qua est charitas nõ potest ꝓprie dici ꝙ articulus sit formatus vel informis.

Ad primũ ergo dõȝ ꝙ obiectũ ꝓportionaẽ habitui in his que ad naturam habitus pertinent non in his que accidunt ex dispõne habẽtis habitũ. ¶ Ad scdm dõm ꝙ illa diffinitio est data de articulo ꝑ actum fidei. vñ dicit ꝑceptio diuineveritatis: ꝛ iõ ex parte act9 accidit ibi id qd est fidei formate nõ ex parte obiecti. ¶ Et similiter dicendum ad tertium.

Respõsio ad scdam q̃stiunculaȝ.

Ad tertiã q̃õnẽ dõm ꝙ nomẽ simboli similitudinẽ ꝛ collectionẽ ipoꝛtat. vñ a quattuoꝛ collectionib9 nomen simboli imponiẽ. Primo a collectione multoꝝ hominũ in vnã fidem. Scdo a collectiõe predicantiũ fideȝ: qꝛ oẽs apostoli collecti hanc regulã fidei ediderunt vnusquisq; qd suum est apponens. Tertio qꝛ ex diuersis locis sacre scripture colligũtur ea q̃ credẽda sunt vt in promptu habeanẽ. Quarto oia bñficia diuinit9 collata ibi colliguntur. vñ Dio. 4. c. cel. ierar. dicit ꝙ religiõis simbolum cõgruentius põt appellari ierarchia eucharistica quasi bona gratia.

Ad primum ergo dicenduȝ ꝙ oportuit ea que in diuersis locis sacre scripture tradita sunt in vnum colligi locum vt fides magis in prõptu haberetur. ¶ Ad secundum dicendum ꝙ patres q̃ alia simbola post apostolos ediderunt nihil de suo apposuerũt: sȝ ex sacris scripturis ea que addiderunt exceperant. Et qꝛ q̃daȝ difficilia sunt in illo simbolo apostoloꝝ: iõ ad eius explanationeȝ editum est simbolum nicenum: õ diffusius fidem ꝯtum ad ali

quos articulos ꝓsequitur. Et qꝛ quedā implicite cōtinebātur in illis simbolis q̄ oportebat ꝓpter insurgentes hereses explicari: iō additū est simbolū Athanasij: q̄ specialiter cōtra hereticos se opposuit. ¶ Ad tertiū dõꝫ: ꝙ quia tpe Atha. spāl'r hereses isurrexerūt contra ꝑsonā filij quantū ad vtrāq꞉ naturā: ideo ꝓm duas naturas simbolū illud in duas partes diuidit. Alia aūt simbola q̄ nō sunt ex ꝑncipali intētione contra hereticos: sacta: sed ad doctrinam fidei ꝓpalandā vel elucidādam diuidūtur in tres ꝑsonas in quibꝰ ꝑncipaliter nr̄a fides fundatur. ¶ Ad quartū dõm: ꝙ simbolum apostoloꝝ fuit editū qñ fides nondū erat ꝓpalata: et iō in secreto dꝛ. Et qꝛ editū fuit ad ꝓponendū fidei doctrinā: ideo quotidie dꝛ et in ꝑma et in completorio q̄si in ꝑncipio diei ⁊ noctis in signum ꝙ ois nr̄a opatio a fide dꝫ accipe initium. Et quia per ipsam contra aduersa: et in ꝓsperis ꝓtegimur. Alia aūt simbola edita fuerunt tpe fidei iam propalate: ⁊ iō publice cātantur Et qꝛ non ad ꝓponendū fidē: sed ad defendendū vel elucidandū edita fuerunt: iō non in singulis diebus dicūtur: sed in illis in q̄bus hoīes maxime ad ecclesiam venire cōsueuerūt: ⁊ in illis de q̄bus fit aliq̄ solēnizatio de illis q̄ ad articulos ꝑtinēt. Et qꝛ simbolum Nicenū editum est ad manifestationē fidei: ideo dicit̄ statim post euāgeliū q̄si expositio ipsiꝰ Simbolū autē Atha. qđ contra hereticos editū est: in ꝑma dꝛ q̄si iam pulsis hereticoꝝ tenebris.

Editio simbolorum

¶ Utrū articuli cōuenienter distinguantur in simbolo.

Ad secundū sic proceditur. videtur ꝙ incōuenienter articli distinguātur in simbolo. tres enim ꝑsone sunt eq̄les: sed articuli ꝑtinētes ad ꝑsonā filij et spūssancti ponūtur plures. ergo sil'r debent poni plures ꝑtinentes ad ꝑsonā pr̄is. ¶ Preterea deū esse vnū est ꝓbabile ꝑ demōstrationē. et sil'r deū esse creatorē rerū. vñ etiā q̄dam ph̄i: vt Auicē. demōstratiōe mōti hoc cōcedūt. sed articuli q̄ eēntialiter ad fidē ꝑtinēt non pñt demonstratione ꝓbari: vt ex dictis ꝑtꝫ: ergo incōuenieter ponūtur i simbolis ꝑ articulis. ¶ Preterea sicut potētia appropriat̄ pr̄i: ita sapiētia filio. ergo sicut fit mentio in simbolo de oipotentia: ita dꝫ mentio fieri de sapia et alijs. etiā attributis. ¶ Preterea in simbolo dꝫ exponi fides quantum ad oēs credētes. sed nō oibꝰ credentibus cōuenit credere i deūː sed tm̄ hn̄tibꝰ fidē formatā: ergo videt̄ ꝙ male dictū sit. Credo in vnū deū. ⁊ ꝙ habēs fidē informē hoc dicens peccet mentiendo. ¶ Preterea cū dicitur credere i deū designat̄ finis fidei. sed solꝰ deus est finis fidei. ergo cum in simbolo ꝯtineat̄ aliq̄d qđ est: pure creatū sicut ecclia catholica: videt̄ ꝙ incōueniēter ponat̄ iste modus loquēdi. ¶ Preterea sicut incarnatiōis sacramentū incepit in cōceptione ⁊ terminatū est in natiuitate: ita ⁊ mysteriū passionis incepit in passiōe ⁊ terminatum est in sepultura. sed assignatur alius articulus de cōceptiōe et natiuitate: ergo ⁊ aliꝰ articulꝰ dꝫ assignari de passione ⁊ sepultura.

tura. ¶ Preterea. sicut patri appropriat aliqd opus et spūiscō: ita ꝛ filio. ergo sicut in fide de patre ponit aliqd opus diuinum sicut creatio: ꝛ cū articulo spiritussci opus remissionis pctōꝝ. ita ꝛ cū articulis filij deberet aliqd opus diuinū poni. ¶ Preterea. in nic. simbo. nulla fit mētio de descensu ad inferos: ergo vr insufficiēter articulos cōtinere. ¶ Preterea. querit quare in nice. sim. dr nō creatorē sed factorē. ¶ Preterea. fides de corpe xpi in sacramēto altaris maximā difficultatem hʒ. cū ergo in nullo simbolorū de hoc dicat aliqd: vr ꝙ insufficienter in eis fides tradat.

Respōdeo dōm ꝙ articuli fidei distinguūtur dupli̅r. Uno modo quātum ad ipsa credibilia: ꝛ sic sunt. 14. Alio mō ꝗtuʒ ad ipos qui articulos distinxerūt: ꝛ sic sunt. 12. fm numerū. 12. aplóꝝ.

Articulorū fidei pl̅chra distictio.

Quia aūt articulus est veritas de deo: hoc cōtingit esse dupliciter. qꝛ aut est de ipso deo tm̄: aut de deo rōne nature assumpte. Si pmo mō cōtingit eē tripliciter: qꝛ aut est de eo ratiōe nature: aut rōne personaꝝ: aut rōne effectus pprij. Si rōne nature: sic habemꝰ primū articulū. Credo in vnū deū. Si rōne psone: aut rōne persone pris: ꝛ sic habemus fm patrē oipotentem. aut rōne filij: ꝛ sic habemꝰ tertiuʒ. Et in iesum xp̄m filium eius. aut rōne persone spūssancti: ꝛ sic habemꝰ quartū. Credo in spm̄ sanctū. Si rōe effectus: aut ptinet ad cōditionē nāe: et sic est quintus. Creatorē celi ꝛ terre. aut ad bonū gratie: et sic habemus sextū. Sanctā ecclesiam catholicam. scōꝝ cōionem: remissionē pctōꝝ. aut de perfectione glorie: ꝛ sic habemꝰ septimū. Carnis resurrectionē: vitaʒ eternā. Quidam autē alr distinguūt hos tres articulos: qꝛ opꝰ creatōis includūt in pmo. articulo qui ptinet ad veritatē eēntie. ꝛ vltimuʒ opus diuidūt in duos articulos. s. carnis resurrectōeʒ vnū articulū dicētes: ꝛ vitā eternā aliū. sed prima distinctio melior vr: qꝛ apl's expsse ponit vnū articulū de creatōe. Hebr. 11. Fide credimꝰ aptata esse secula ꝛc. Et iterū cōpletio vite eterne et glorie includit cōiunctōeʒ aie ꝛ corporis. Itē sciendū ꝙ opꝰ creatiōis cōiungit articulo de psona patris: qꝛ ptinet ad potētiā que appropriat patri. duo autē alia opa adiungūtur articulis de spiritu scō. vnde sibi appropriatur vnio ecclesie que importat per hoc ꝙ dr sanctā ecclesiaʒ catholicā remissionē pctōꝝ. ꝛ cōicatio bonorū operū: que est p charitatē vt bonū vnius alteri psit. Articuli autē pertinētes ad naturā assumptā sunt etiā. 7. Primꝰ ptinet ad cōceptionē. Qui cōceptus est de spū sctō. Secundus ad natiuitatē. Natus ex maria. Tertiꝰ ad passionē. Passus sub pontio pilato crucifi. mor. ꝛ sep. Quartus ad descēsum ad inferos. Descēdit ad iferna. Quintus ad resurrectōeʒ. Tertia die re. a mor. Sextꝰ ad ascēnsioneʒ. Ascendit in ce. sedet ad dex. dei pa. Septimꝰ ad aduentū. Inde vēturus est iudi. vi. ꝛ mor. Horū autē articulorū tres petrꝰ in vnū cōplexus est. s. articuluʒ de vnitate essentie: de oipotētia pris: ꝛ de ope creatiōis: io qꝛ opꝰ crea

Notula vtil.

Distributio articulorum in apl'os authores.

tiōis ꝓpter potentiā quā indicat pri appropriat: q̄ est ēt fons toti⁹ deitatis. ⁊ iō ꝯpetit petro qui est caput apl'orum sicut pr̄ trinitatis. Posuit aūt ioannes articulū de ꝑsona filij. Articulū aūt de ꝯceptiōe ⁊ natiuitate ꝯiūxit in vnū iacobus zebedei. Articulū aūt de passiōe posuit andreas. Descēsuz ad inferos posuit philippus. Resurrectionē thomas. Ascēsionē bartholomeus. Aduētuz ad iudicium Mattheus. Articulū de spiritusancti ꝑsona iacob⁹ alphei. Opus grē diuiserūt duo apl'i. Nā simon posuit effectū grē in ꝯsecutiōe boni. s. Scām ecclīā catholicā scōꝝ cōionē. Iudas iacobi ꝯtū ad remotionē mali scȝ pctōꝝ remissionē. Effectum glorie posuit matthias: vel iterum thomas: vt quidā dicunt. Alij autē aliter predictos articulos attribuūt apostolis. sȝ in hoc non est magna vis.

Ad primū ḡ dōȝ ꝙ pater non est missus sicut alie ꝑsone. et iō eis ꝓpter effectū missiōis plures articuli appropriant̄ q̄ pri. ¶ Ad ſm dōm ꝙ deū esse simpl'r non est articulus: sed deuȝ esse sicut fides supponit. s. habētē curam de oībus remunerātē ⁊ punientē: vt pȝ ꝑ aplm̄ hebre. 11. q̄ sic determinat q̄ est: ⁊ q̄ remunerator est. Silr̄ deū esse creatorē nō cognouerūt phi sicut fides ponit: vt. s. postq̄ nō fuerūt in esse ꝑducta sunt. sed ſm aliū modū accipiūt creationē: vt in. 2. li. di. 1. dictū est. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ oēs articuli p̄cipue qui ꝑtinent ad opa diuina ꝓbātur per oīpotentiā dei: sicut ⁊ angelus ꝓbauit incarnationē veniēs ad virginē. Lu. 1. Quia nō erit impossibile apud deū oē verbū. ⁊ iō ponit precipue oīpotētiā q̄si radix fidei. ¶ Ad 4^{m} dōm ꝙ i simbolo proponit̄ nobis regula fidei: ad quā oēs debēt ꝑtingere. nō aūt debēt ꝑtingere solū ad actuȝ fidei informis: sed ēt ad actū fidei formate. ⁊ iō ponit̄ in simbol' actus fidei formate: nihilominus h̄ñs fidē informē dicēs simbolū nō peccat: q̄ hoc dicit i ꝑsona ecclesie. ¶ Ad 5^{m} dōm ꝙ leo papa dicit ꝙ non dȝ ibi addi hec ꝓpō in. vt dicat̄ ⁊ in vnā scām catholicā ⁊c. sed dȝ dici. ⁊ vnā scāȝ ⁊c. Ansel. ꝟo dicit ꝙ pōt dici in vnā in q̄tū in isto effectu itelligit̄ veritas icreata. s. vt sic sp̄ūscts̄ ūs in vnā scām. i. in spm̄ scm̄ vnificātē ecclesiā. ¶ Ad sextū dōm ꝙ sicut dcm̄ est articulus est idiuisibil' ꝟitas supra rōnē exn̄s ⁊ vbi occurrūt diuerse difficultates: q̄bus hoc qđ dr̄ est supra rōneȝ oȝ ponere diuersos articulos. Ponere aūt deū sepultū nō hȝ aliā difficultatē q̄ ponere eum passuȝ vel mortuū. ⁊ ideo totū hoc cōprehēdit̄ sub vno articulo. sȝ natiuitas hȝ aliā difficultatē ꝑter difficultatē ꝯceptiōis: q̄ in ꝯceptiōe est difficultas ex hoc ꝙ deus hō fact⁹ est. ⁊ ꝙ est facta cōceptio sine virili semine. In natiuitate āt ex hoc ꝙ clausoꝟginis vtero exiuit: ⁊ iō sunt duo articuli. ¶ Ad 7^{m} dōȝ ꝙ ex ꝑte potētie filij ponit̄ op⁹ qđ in natura assūpta opatus est q̄tū ad septē articulos: vt dictuȝ est. ¶ Ad 8^{m} dōm ꝙ sicut dic̄ Innocenti⁹ nicena sinodus p̄cipue cōgregata fuit ꝯ Ariū q̄ negabat filiū eē ver̄ deū: ⁊ iō descēdens ad

Articulus est ꝟitas indiuisibilis.

inferos suppssus fuit: in q maxi
Editio me videbat derogari diuinitati
simbo= filij. ¶ Uel dōm q qr illō simbo
li nicēi lū editū est ad manifestādū fidē
ɔ̄ hereticos. null⁹ aūt error acci=
derat de descēsu ad iferos: iō il
lū articulū explicare nō curaue
rūt: sed iplicite posuerūt in arti=
culo de resurrectōe: i q itelligit
termin⁹ a q resurrexit. sicut i ar
ticulo ɔceptōis iplicite tradide
rūt articulū natiuitatꝫ qr nō fue
rat de natiuitate aliqs spālr er=
ror. ¶ Ad 9^m dōm q qr qdā phi
posuerūt mūdū creatū a deo: et
tñ ab eterno fuisse: vt Aug. dicit
10. lib. de ci. dei. iō simbolū nice.
qō spālr ad euacuādos errores
editū fuit posuit factorē: qō ma=
gis ondit initiū duratōis mūdi:
⁊ q est a deo agēte p volūtatē:
nō p necessitatē nāe. ¶ Ad 10^m
dōꝫ q fides de corpe xpi ⁊ de oī
bus sacrīs ⁊ de clauib⁹: ⁊ de oīb⁹
hmōi icludit i articulo q ē de ef
fectu grē q est. Scām ec. catho.
Et iō in nice. simbo. additū est.
Cōfiteor vnū baptisma. Quidā
tñ dicūt q reducit ad articulū d
passiōe. sꝫ p^m ē pbabili⁹. Qō. 11.

Einde q̄=
rit de explicatiōe fi
dei. Et circa hoc q̄=
rūtur duo. Prio de
necessitate explicatiōis. Secun
do quātum ad que oportet esse
fidem explicitam.

¶ Utrum explicatio fidei sit de
necessitate salutis.

D primū
sic pcedit. videt q
fidem esse explici=
tam nō sit de neces
sitate salutꝫ. Ad sa

lutem eñ sufficit gratia ⁊ lib. ar
bi. sed ad explicationeꝫ fidei nō
sufficit habitus gratuitus fidei
infusus: nec etiā li. arbi. grā in=
formatū. sed oꝫ q veniat doctri=
na fidei determinās: qr fides ex
auditu est. Ro. 10. ergo explica=
tio fidei nō est de necessitate sa
lutis. ¶ Preterea. nullus dāna=
tur ex hoc qō vitare nō pōt. sed
aliqs natus in siluis vel inter ifi
deles non pōt distincte de fidei
articulis cognitionē habere: qr
doctor fidei nō adest: nec vnquā
de fide audiuit mentionē: g iste
nō dānatur: ⁊ tñ non hꝫ fidē ex=
plicitā: ergo videt q explicatio
fidei nō sit de necessitate salutꝫ.
¶ Preterea. explicita cognitio d
articulis fidei nō potest esse ni=
si in eo qui hꝫ vsum li. ar. sꝫ mul
ti saluātur qui vsum li. ar. nō ha
bent: sicut pueri baptizati mo=
riētes: ergo explicatio fidei non
est de necessitate salutis. ¶ Pre
terea. simplicib⁹ nō sunt pponē=
da subtilia: sicut pꝫ p apl'm. 1. co
rin. 3. sꝫ nihil est subtili⁹ his q̄ su
pra rōneꝫ sunt: q̄lia sunt ea q̄ ad
fidē pertinēt: g simplicib⁹ nō est
explicāda fides: ⁊ tñ ipsi saluan
tur: ergo explicatio fidei nō est
de necessitate salutis. ¶ Sed cō
tra. hebre. 11. Accedentē ad deū
opꝫ credere qr est: ⁊ qr diligēti=
bus se remunerator est. sed acce
dere ad deū est de necessitate sa
lutis: ergo ⁊ habere fidem expli
citam quātum ad aliqua. ¶ Pre
terea. nullus sine spe saluatur.
sed ad spē oportet adesse explici
tam cognitionē rerum que spe=
rantur qr fides est substātia spe
randarū rerum. hebre. 11. g ha=
bere fidem explicite de aliqbus
est de necessitate salutis.

¶ Utrū qlz teneat hr̄e fidē explicitā de oib⁹ que ad fidē ptinent.

Prima qstiuncula.

Alterius vr̄ q̄ qlz teneat hr̄e fidē explicitā de oib⁹ que ad fidez pertinēt. oēs enim articuli fidei eq̄lr ad fidē pertinēt. si ḡ de aliq̄bus opz hr̄e cognitionē explicitā: pari rōne de oib⁹. ¶ Preterea ſm id qđ in vli scit nō distinguit vnus hō ab alio: q: cognitio vniuersaliū principiorū oib⁹ hoib⁹ est inata. sed hr̄e fidez implicite de aliq̄ articulo est hr̄e fidem in vli in illo articulo. ergo p hoc q̄ hz fidē tm̄ implicitā de aliq̄ articulo nō differt q̄tuz ad illū articulū a nō credente. ergo opz hr̄e fidē explicitā de oib⁹ articulis. ¶ Preterea. sicut per p̄cepta legis vitātur pctā mortalia: ita p articulos fidei vitātur errores heresum. sed aliq̄s ita tenet seruare p̄cepta legis vt oia peccata vitet: ergo ⁊ ita tenet cognoscere articulos fidei vt oēs errores ⁊ hereses vitet. sed hoc non pōt facere nisi qui hz fidē explicitaz de oib⁹ articulis: q: q̄ scit aliq̄d implicite ⁊ in vli pōt errare in pticulari: ergo habere fidē explicitam de oib⁹ articulis est de necessitate salutis. ¶ Sed ɔ̄. explicita cognitio de articul' fidei nō habet nisi per studiū. sed studere nō est de necessitate salutis. ergo explicita cognitio de oib⁹ articulis fidei nō est de necessitate salutꝫ. ¶ Preterea. ſm hoc pauci essent qui haberēt fidem: cum vix inueniat aliquis q̄ possit explicare articulos q̄tum ad omnia: q̄ i articulis iplicite ɔtinent.

¶ Utrū maiores magis teneantur habere fidem explicitam q̄ minores.

Alterius vr̄ q̄ maiores non magis teneant q̄ minores: q: hoies simplices examinātur de difficilibus articulis: ⁊ dānātur heretici si male r̄ndeāt. hoc aūt nō esset nisi illos scire tenerent: ḡ minores nō minus tenent scire q̄ maiores. ¶ Preterea. nullus tenet ad plura q̄ alius nisi inq̄stū ad illa se obligauit. sed maiores nō obligauerit se ad articulos faciēdos explicite vt vr̄: ergo non magis tenētur q̄ minores. ¶ Preterea. vidētur maiores illi q̄ magis sciūt. si ergo ad plura credēda obligarētur vr̄ q̄ ex sua scia incōmodum reportarent. ¶ Sed ɔ̄. maiores debēt docere fidez minoribus. sed q̄ docet dꝫ plenius scire. ergo tenētur magis explicite scire q̄ miores. ¶ Preterea. ei cui plus ē cōmissū plus exiget ab eo. sꝫ maioribus plus cōmissuz est q̄ minorib⁹: ḡ plus ab eis exiget de fidei cognitōe.

Secda qstiuncula.

¶ Utrū minores habeāt fidem implicitam in fide maiorum.

Tertia qstiuncula.

Alterius vr̄ q̄ miores nō hēant fidē iplicitaz in fide maioꝝ. sicut em̄ est fides iplicita ⁊ explicita: ita ⁊ scia. sed sciaz hꝫ q̄s implicitaz nō in aliquo sciēte sed in vli rei scibilis: ḡ nec fidē hꝫ vn⁹ iplicitā in fide alteri⁹. ¶ Preterea illud in quo iplicat cognitio alicuius habētis cognitionē iplicitā est regula sue cognitōis. sꝫ regula nr̄e fidei nō ē cognitio humana que pōt decipi: sed cognitio diuina q̄ falli nō pōt. ergo videt q̄ hō nō debeat hr̄e fidē implicitā in fide alterius hois: sed in cognitōe dei. ¶ Preterea. nullus peccat si se cōformet sue re-

Sule. sed maiores sunt plati vel etiã doctores: si ergo simplices debēt hře implicitā fidē in fide maiorꝝ si peccaret aliqs simplex dicēs aliqd ꝯ fidē si ab aliq̄ magistro vel plato pdicaret: qd falsuz vr. ¶ Preterea. illud in quo iplicat cognitio alicuius opz eē notū: sicut q̄ hz sciaz alicuius particularis iplicitā in vlib⁹ principijs opz ꝙ illa pncipia cognscat: ergo hō non dz hře iplicitā fidē in cognitiōe alterius hominis. ¶ Sed ꝯ. ois adiscēs hz fidē implicitā in cognitiōe docentis: qr fm phm opz credere adiscentē. sed maiores positi sunt ad docendū fidez minoribus. ergo minores debēt hře fidez implicitā in cognitiōe maiorū. ¶ Preterea hoc pz p auctatē iductaz in lra.

duplex puētio ad salutem.

Respōdeo dōm ad pmā qōnem ꝙ ad salutē aliqs dupłr puenit. quidā eñ nō perueniūt merito ppo sz merito alieno: sicut pueri ꝛ stulti baptizati: qb⁹ suffragat meritū xpi: cuius facti sunt ptcipes in pceptōe sacrī: qr meritū ppriū hře nō psit: cū nō habeāt vsum li. ar. qd exigitur ad meritū. Quicūqz aūt vsuz li. ar. hñt tenētur ad merita xpi ꝛ meritū ppriuz addere. meritū aūt cōsistit in actu virtutū: vnde ad salutē ipsoꝝ opz ꝙ sit ꝛ act⁹ et habitus virtutū. Actus autem omniū virtutū dependet ab actu fidei que intentionē dirigit. vnde in oi qui hz li. arb. exigit ad salutē eius ꝙ hēat actum fidei: ꝛ nō solum habitū. Fides aūt nō potest exire in actū nisi aliqd determinate et explicite cognoscēdo: qd ad fidem pertineat. Et iō oi ei qui hz vsum li. ar. habere fidē explicitaz qūtum ad aliqd est d necessitate salutis.

Ad primū ergo dōz ꝙ in his que sunt necessaria ad salutē nunqꝫ deus hoi querēti suā salutē defuit vł defuit nisi ex culpa sua remaneat. vñ explicatio eoꝝ q̄ sūt de necessitate salutis vel diuinitus hoi puident p predicatorē fidei. sicut pz de cornelio. act. x. vel p reuelationē: q̄ supposita i ptāte lib. ar. est vt in actū fidei exeat. ¶ Ad fm dōm ꝙ si talr faceret qd in se est de querēdo salutem de⁹ illi aliq̄ dcōꝝ modoꝝ pnideret d salute sua. ¶ Ad tertiū pz soło p ea q̄ dcā sunt. ¶ Ad 4m dōm ꝙ ea q̄ sunt supra rōnē ad fidez ptinētia nō ponūtur hoib⁹ simplicibus ita ꝙ res ipsa discutiat: sed i vboꝝ enigmate: qbus assentiāt. ꝛ iō dr eē fides vborū: vt supra dl. pcedēti dictum est.

Ad secūdaz qōnē dōz ꝙ act⁹ fidei ad hoc est necessari⁹ ad salutē: qr intētionē dirigit in oib⁹ actibus aliaꝝ vtutū. Et iō tñ opz habere vnicuiqz de fide explicita qūū sufficit ad dirigendū ipm in finē vltimū. vnde nō est de necessitate salutis vt hō oēs articulos fidei explicite cognoscat: qr sine aliquo: ū explicatiōe pōt hō habere rectā intētionez in finē. Et p hoc pz rñsio ad pmū: qr nō est eadē rō de oib⁹ articulis. ¶ Ad 2m dōm ꝙ pncipia vniuersalia in qbus implicat cognitio particulariū cōclusionū sunt homini nota p lumen naturale. Et ideo qūtum ad implicitā cognitionē scie nō distinguit vnus hō ab altero. sed lumē fidei fm qd habet cognitio implicita est lu-

Rñ. ad pmā q̄stiūculam.

men infusum qd vni infundit et alijs nō. Et iō nō ē simile rō. ¶ Ad tertiū dōm q ad pcepta negatiua tenemur semp et ad sp: et per hoc vitātur sufficienter peccata transgressiōis. sed ad pcepta affirmatiua tenet hō semp sed nō ad semp: sed loco et tpe determinato pcepta aūt affirmatiua sūt de actib⁹ virtutū: ergo ad actū virtutis semp exercēdū hō nō tenet nec qntuz ad oēs modos qbus pōt ille actus exerceri. sz sufficit q hō tpe debito opet: et iō etiā nō opz q hō hēat explicitā cognitionē de oīb⁹ articulis fidei. sed de aliqb⁹ qui sūt necessarij sm tps illud. et per hoc sufficiēter vitātur oēs errores et dubitatiōes: qz sicut habitus tēperantie inclinat ad resistendū luxurie: ita habitus fidei inclinat ad resistendū oībus que sunt ꝯ fidē. vnde in tpe quādo emergit necessitas explicite cognoscēdi vel ppter doctrinā cōtrariam que iminet: vel ppter motū dubiū q isurgit: tūc hō fidelis ex iclinatōe fidei nō ꝯsentit his q sunt ꝯ fidem: sz differt assensum qusqz pleni⁹ instruat.

Rn. ad secūdā qstiunculaz.

Ad tertiaz qōnē dīm q explicare articulos fidei ꝯtingit dupl'r. Uno mō qntū ad ipsorū articulorū substantiaz sm q hō ipsos articulos distincte scit. Alio mō qntuz ad ea que in articulis ꝯtinētur implicite: qd quidē contingit dū homo scit ea que ex articulis cōsequūtur: et vim vitatis ipsop articulorū per quaz pnt defendi ab oī impugnatiōe. Ad primā quidē explicationē totalē tenētur oēs qui hnt offm docendi fidē siue ex gradu dignitatis sicut sacerdotes: siue ex reuelatiōe sicut pphe: siue ex ministerio sicut doctores et pdicatores. nō aūt alij qb⁹ nō incūbit offm docēdi fidez: qz cū ipsi nō habeāt nisi seipsos regulare sufficit eis illos articulos cognoscere p quos possint ppriā intentionē dirigere in finē vltimū. Ad secūdaz aūt explicationē articulorū nō tenet aliquis totalr vt sciat oīa explicare q in articulis de salute cōtinent: qz hoc nō pōt eē nisi in patria vbi ipsa articulop vitas plene videbit: sed vnusqsqz cui incūbit offm instruendi alios de fide: qui dicūtur maiores tenentur tantū scire de ista explicatione quātum pertinet ad suū offm. Sed ad hanc explicationez minores qbus offm docendi non incūbit non tenentur.

Ad primū g dōm qd nō ꝯdēnāt simplices p hereticis: qz nesciūt articulos: sz qz ptinaciter defendūt ea q sunt ꝯtra articul': qd nō facerēt nisi p heresim fidē corruptā haberēt. ¶ Ad sm dōz q ex hoc ipo q aliqs docēdi offm assumit obligat ad sciēdū ea q docere dz. ¶ Ad 3^m dōm q maiores nō dhr q magis sciunt: sed qb⁹ incūbit offm docēdi fidez: q qnqz peccatis exigentib⁹ minus sciunt: qb⁹ dr. Osee. 5. Quia sciētiā repulisti repellā te et ego: ne sacerdotio fūgaris mihi. Nec th ex scia que ab eis exigit aliqd incōmodum reportāt: qz habere scientiā eis est honorificum.

Ad quartā qōnē dicēdū q illi qb⁹ incūbit offm docēdi fidem sunt medij inter deuz et hoīes.

Rn. ad tertiaz qstiunculaz.

vnde respectu dei sunt homines: & respectu hominū sunt dij inquantum diuine cognitionis participes sunt per scientiā scripturarum vel per reuelationē: vt dr Jo. 10. Illos dixit deos ad quos sermo dei factus est: & idō opz q̄ minores qui ab eis de fide doceri debent habeāt fidem implicitā in fide illorum: nō inquantum hoies sunt sz inquantū sunt participatiōe dij.

Ad primū dicendū q̄ determinata cognitio principiorum demōstrationis ex sensu acquiritur. vñ ad eorū determinationē doctrina nō indigemus: & in his principijs hō hz a principio implicitam scientiā omniū q̄ sequuntur: hz nihilominus scientiā implicitā in cognitione alterius sciētis: inquantum opz eum per doctrinā scientiā accipere: qz opz addiscentē credere: & idō non est simile de sciētia & fide: qz nō sunt nobis innata aliqua principia naturalia ad q̄ pñt reduci articuli fidei: sz tota determinatio fidei est in nobis per doctrinā: et idō opz in cognitione hoīs habere fidem implicitā. ¶ Ad 2m dcm q̄ sicut in mouētibus inuenitur primū mouens: qd est mouens nō motum: & scdm mouēs qd est mouens & motū: post qd ē id qd est motū tm: ita etiā est in regulantibus q̄ est aliqd qd est regulans & nullo mō regulatū: & hec est ratio prime regule: & tale est deus. Est & regulans regulatū: & talis regula humane fidei est hō diuinus: sicut etiā phs dicit in. 3. ethi. virtuosus est mensura omniū humanorum actuū. Regulatum aūt tm sunt ipsi minores ¶ Ad tertiū dicendū q̄ sicut hō dz obedire inferiori potestati in his tantū in quibus non repugnat potestas superior: ita etiā debet hō se prime regule in oībus cōmensurare: scdm suum modum. Secunde aūt regule debet se homo commensurare in his in quibus non discordat a prima regula: qz in his in quibus discordat iam nō est regula. Et ppter hoc prelato cōtra fidem predicanti nō est assentiēdum: qz in hoc discordat a prima regula nec per ignorantiam subditus excusatur a toto: qz habitus fidei facit inclinationem ad contrariū: cum necessario doceat de oībus q̄ pertinent ad salutē. 1. Jo. 3. vnde si hō nō sit facilis nimis ad credendum oī spiritui qñ aliqd insolitū predicatur: nō assentiet: sed aliunde requiret: vel deo se cōmittet in eius secreto supra suum modū nō se ingerendo. ¶ Ad quartū dicendū q̄ ad hoc datum ē hominibus facere miracula: vt ostendatur q̄ deus per illos loquitur: nec oportet q̄ in tali homine reuelationem habenti aliqs suam fidem implicet: quousq̄ talis hō ad eius notitiā deueniat vel diuinitus vel per famā humanā.

Nota la moralis.

¶ Utrum per successionem temporum fides profecerit.

Ad secūdū sic proceditur. videtur q̄ per successionem temporum fides non profecerit quantum ad ea q̄ explicite sunt credenda. Fides enim vt dr in lfa charitati pportionatur: sed charitas ē eadē & equalis p oīa tpa: ergo & fides. ¶ Preterea. q̄ in sciētijs

creuit hūana cognitio hoc ē ꝓpter imperfectionē eoꝝ q̄ primitus artes adinuenerūt imperfecte: vt dr in.2 elen. sꝫ fidei doctrina nō hꝫ pn^m ab inuētiōe hūana: sꝫ ab inspiratiōe dei: in quo nō cadit aliq̄ iperfectio: ergo nō debuit ꝑ incremēta tēpoꝝ ꝓficere. ¶ Preterea fides q̄tū ad substātiā semꝑ eadē manet: si ergo cognitio fidei ſm diuersa tpa ꝓficit: opꝫ ꝙ in pº tpe habeat̄ saltē implicite tm̄ qđ in sequēti ēt explicite cognoscit̄. sꝫ minoꝝ est hꝫe fidē in cognitiōe maioꝝ. ergo q̄cūqꝫ fides fuit iplicita alicuius articuli in aliquo homie: fuit eiusdē articuli fides explicita in aliquo hoīe. hoc ēt ſm oē tps ꝯuenit ꝙ aliqui articuli a q̄busdā iplicite: ⁊ ab aliq̄bꝰ explicite cognoscant̄: ergo fides non creuit ꝑsuccessiōes tēpoꝝ. ¶ Preterea. articulꝰ ē indiuisibilis veritas: sꝫ qđ est indiuisibile non pōt vlterius distingui: ergo cuꝫ semꝑ fuerit fides ꝯtenta sub aliquibꝰ articulis: vr̄ ꝙ nō potuerit magis distigui vt articuli explicite cognoscerent̄. ¶ Preterea. ꝑ hoc vr̄ ꝙ ēt mō eadē rōne possēt articuli mľtiplicari ꝑ successionē tpoꝝ: qđ falsuꝫ eē vr̄.

¶ Sꝫ cōtra. Exo.3. dn̄s dixit ad moysen. Ego suꝫ deꝰ abraā deꝰ isaac ⁊ deꝰ iacob: ⁊ nomen meū Adonay nō manifestaui eis. ergo moysi fuit aliq̄d reuelatū de deo qđ p̄ribꝰ reuelatū non fuerat. Silr̄ etiā dauid dicit Sup senes intellexi. Et petrꝰ suo tempore ꝯpletum asserit. Act.2. qđ dr̄ Joelis.2. Effūdā de spū meo ¶ Preterea. Greg. dicit ꝙ ꝑ successiones tempoꝝ creuit diuine cognitionis augmentuꝫ.

¶ Utrū oportuerit hꝫe semꝑ fidem explicitam de redemptore

Ulterius videt̄ ꝙ non oportuit semꝑ hꝫe fidē explicitā de redemptore. nō eīn cognouerūt hoīes de eo per fidē: qđ angeli ignorauerūt: qꝛ cognitio fidei ꝑ reuelationem q̄ est a deo est mediantibus angelis: vt dicit Dio.4. ca. ce. ierar. sꝫ angeli misteriū redēptoris nō cognouerūt vn̄ apľs dicit Ephe.3. ꝙ erat absċōdituꝫ a deo: ergo nec homines de eo fideꝫ explicitā habuerūt. ¶ Preterea. Adā suum casum nō presciuit. sed si nō peccasset hūana redemptio non fuisset: ergo hō non semper explicite cognouit misteriū redemptiōis humane. ¶ Preterea. sicut dicit Dio. ix. c. ce. ierar. multi ēt de gentilibꝰ ante xp̄i aduentū saluati sunt. sꝫ illi non habebant fidem explicitam de redemptiōe quia eis reuelatio non fuerat facta. Psal. Non fecit taliter omni nationi Nec iterū in fide iudeoꝝ suā fidē implicitam habebāt: ergo fides redēptoris nō fuit necessaria ad salutē ſm omne tempus ¶ Preterea. aduentus redēptoris nō est de dictamine legis naturalis. sꝫ qui erāt in lege naturali saluabant̄ implentes ea q̄ erāt de dictamine legis naturalis: sicut tpe legis scripte est de his q̄ dictat lex scripta. ergo nō fuit semꝑ necessariū habere fidē explicitā de redēptore.

¶ Sꝫ ꝯ. xp̄s. est caput totiꝰ ecclīe nullꝰ aūt saluatꝰ est extra ecclesiā. ergo nullꝰ saluatꝰ est q̄ non est membrū christi vel nō fuit. sꝫ nullꝰ fuit mēbrū xp̄i: qui in xp̄m nō credidit: ergo nullus saluꝰ

pªque stiuncula.

tus est vnq̄ sine fide x̄pi. ¶ Preterea. sicut creator est p̄ncipiū essendi in natura edita: ita etiā redemptor est principiū reparationis nature lapse. sed null⁹ pōt saluari sine reparatiōe. sicut nec esse sine eē naturali. cum ergo fides de creatore semp fuerit necessaria ad salutē pari rōne et fides redēptoris semp fuit necessaria ad salutē post casū hois.
¶ Utrū oportuerit semp habere fidē explicitam de his articulis quos tangit magr̄ in littera.

2ª questiuncula. **Alterius** vr̄ q̄ nō oportuit istos articulos de redemptore credere quos magister tangit in littera: q̄ Joannes baptista inter maiores fuit q̄ tenebant habere fidē explicitā fm illud temp⁹. sz ipse dubitauit de morte x̄pi vt dicit magister in littera. ergo nō videtur q̄ de morte x̄pi habuerunt fidē explicitam antiqui patres. ¶ Preterea. cōceptio natiuitatē precedit. sz nō dicit̄ q̄ necessariū fuerit eos habere explicitā fidē de cōceptiōe: ergo nec fuit necessariū q̄ haberēt explicitā fidem de natiuitate. ¶ Preterea. sicut resurrectio x̄pi est causa nostre resurrectiōis. ita ascensio causa nostre ascēsionis. sed sal⁹ nostra cōsistit in resurrectione corporū et in ascensione ad locū glorie. ergo necessarium fuit credere ascensionem sicut et resurrectionē ¶ Preterea. per descensum ad inferos nos ab inferis retraxit. hoc aūt est necessariū ad salutē ergo et credere x̄pm ad inferos descendisse. ¶ Preterea. salus hominū esse putat̄ sine hoc q̄ christus ad iudicium veniret: q̄ per hoc nihil nobis christus meret. ergo videtur q̄ non fuerit necessarium credere christū venturum ad iudicium.
¶ Utrū oportuerit hr̄e semp fidē explicitā de trinitate.

3ª questiuncula. **Alterius** vr̄ q̄ nō fuerit necessariū habere cognitionē trinitatis explicitā: q̄ hebr. xi. dr̄ q̄ de deo opz credere q̄ est etc. ergo videt̄ q̄ non oportuit cognoscere distinctionē psonarū. ¶ Preterea. cognitio fidei est necessaria inq̄ntū nos in finē dirigit. sz deus est finis noster inq̄ntū est summū bonū: qd ad essentiā ptinet. ergo videt̄ q̄ sufficiebat de deo credere eēntialia. ¶ Preterea. sacra scriptura est regula fidei. sed in scriptura ve. test. nō fuit mentio expressa facta d̄ trinitate: ergo non erat necessaria ad credendum. ¶ Sz cōtra. magis ē salutifera cognitio de christo inq̄ntū est de⁹ q̄ inq̄ntū est homo. sed necessariū fuit habere cognitionē de humanitate x̄pi⁹: ergo multo fortius de deitate sed fm q̄ est in sua deitate est filius patris: ergo necessariū fuit habere cognitionē de patre et filio. ¶ Preterea. missio diuinarū psonarū semp fuit de necessitate salutis. Sz Aug. dicit q̄ mitti est cognosci q̄ ab alio sit: ergo semper fuit necessariū cognoscere in deo q̄ sit ibi aliq̄s ab alio: et ita cognoscere trinitatem per fidem.

Respōdeo dicēdū ad p̄mā q̄ōnē q̄ fides cognitio quedam est. Quantitas autē cognitionis dupliciter attenditur. s. fm obiecta et fm efficaciam actus circa obiectum. Quia aūt habitus spe-

efficatur ex obiecto: ideo prima quantitas est habitui essentialis. et fm hanc attenditur magnitudo fidei. que est fm articulorũ quantitatẽ. et ideo fm hanc quantitatẽ fides nõ crescit nec deficit: cũ semper eadẽ maneat. Efficacia aũt in agendo est ex cõditiõe agẽtis. et ideo quãtũ ad alias tres magnitudines põt fides pficere ipsa manente eadẽ fm diuersas hominũ conditiones. In actu aũt fidei tria inueniunt fz que põt efficacie quantitas fidei attẽdi. duo fz naturã pprias. s. cogitare. et fz hoc dicit fides magna cognitione: et assentire. et fz hoc dr fides magna cõstãtia: q2 assensus certitudinẽ et determinationẽ importat vt supra. di. 23. dictũ est Tertiũ aũt est in actu fidei fz q informat charitate. et fz hoc dicit fides magna deuotione. Sed q2 certitudo fidei est ex voluntate determinante intellectũ ad vnũ. et similiter formatio ex charitate q est in voluntate. voluntas aũt est dña sui act9 etiã fm quodcũq tẽpus: ideo per se loquendo magnitudinis fidei q est fm cõstantiã et deuotionẽ: attendit pfectus fm pmptitudinẽ volũtatis que est ex gratia nõ ex successiõe tẽpoꝝ nisi p accidẽs inq̃tũ in aliquo tẽpore fit plenior influentia grẽ q̃ in alio q̃tũ ad cõmunẽ statũ: q̃uis nõ q̃tũ ad omnes personas. Sed cogitare ad intellectũ pertinet: cui9 virtutes experimento indigent et tẽpore: vt dicit. 2. ethi. et ideo quantitas fidei que est fm cognitionẽ articulorum per se loquẽdo crescit fm diuersitatẽ temporis.

Tria sunt in actũ fidei.

Ad primũ ergo dicendũ q charitas in volũtate est Ea autẽ que ad voluntatem pertinent nõ indigent experimẽto et tẽpore: sicut ea que sunt in intellectu in quo est fides nisi quaten9 opz q per exercitiũ acquirat habitus: qd de charitate non est. Et ideo pfectus charitatis pprie loquẽdo nõ attendit fm diuersa tẽpora nisi p accidens inq̃tuz tẽpore redẽptionis plenior infundit grã q̃tũ ad cõmunẽ statum nõ aũt quãtũ ad omnes singulares personas. Ad 2m dõm q hoc q sciẽtie pfecerũt per successionẽ tẽpoꝝ nõ tñ est ex imperfectione inuẽtorũ. sz etiã ex impotẽtia addiscẽtiũ: qui a principio totum capere non possunt. et ita i his q fidei sunt accidit q oportuit paulatim hũanũ intellectũ assuefieri ad ea q fidei sunt. propter quod dñs discipulis dixit. Multa habeo vobis dicere sed nõ potestis portare modo. Joh. xvi. Ad tertiũ dõm q illi qui imediate a deo fidei cognitionẽ receperũt q̃tum ad ea que eis nõ explicabant nõ habebãt fidẽ implicitam in fide alterius hominis: sed in cognitione ipsi9 dei cui reponebant id qd de secretis diuine sapientie eis fuerat reuelatum. Ad quartũ dicendũ q articul9 dicit indiuisibilis veritas q̃tũ ad id qd actu explicat in articulo: sz est diuisibilis q̃tũ ad ea q potentia continent in articulo fm q qui dicit vnũ quodãmodo dicit multa. et hec sunt ea que precedũt ad articulum: et cõsequunt ad ipsum: et q̃tuz ad hoc potest explicari et diuidi articulus fidei. Ad 5m Notula

dōm ꝙ aliqd qđ in articulo continetur explicari potest dupliciter. Uno mō ſm ꝙ vnꝰ articulus cōtinetur quandoq3 in alio: vel duo in vno cōmuni: ſicut reſurrectio mortuoꝝ ɔtinet quodāmodo in reſurrectiōe xp̄i. ⁊ paſſio ⁊ incarnatio in hoc cōmuni qđ eſt miſteriū redemptionis. ⁊ ſic fides implicita explicat in articulis fidei determinatis. ⁊ hec explicatio cōpleta eſt per xp̄m: vnde eius doctrine ꝗtū ad eſſentiā fidei: nec addere. nec diminu re licet vt dicitur Apocalip. vlti ſed ante xp̄i aduentum nō erat ɔpleta: vn̄ etiā ꝗtū ad maiores creſcebat ſm diuerſa tempora. Alio modo id qđ in articulo cōtinetur non eſt articulus: ſ3 aliquid cōcomitās articulū. ⁊ ꝗtū ad hoc pōt fides quotidie explicari. ⁊ p ſtudiū ſanctoꝝ magis ⁊ magis explicita fuit.

Rñſio. adi pri mā q̄ſtiūculam. **Ad ſecundā** q̄ōnem dōm ꝙ ad fidem redemptoris tripliciter ſe hȝ humanuȝ genus ſm diuerſa tēpora. In p° em̄ ſtatu añ pctm̄ non oportebat ab aliquo homine haberi fidē explicitā de redēptore: q̄ nondū ſeruitꝰ erat inducta. ſed ſufficiebat habere fidē implicitā in cognitione dei vt. ſ. homo crederet ꝙ deꝰ ei prouideret in eis que eſſent neceſſaria ad ſalutē. In ſecundo autē ſtatu poſt pctm̄ ante aduentuȝ xp̄i quidā habebāt fidē explicitā de redēptore: quibꝰ reuelatio facta erat: qui maiores dicebantur. Quidā aūt vt minores fidē implicitā habebāt in fide maioruȝ. vnde ⁊ eis ſacramentū redēptionis ſub ſignis ſacrificiorum ɔponebat. In tertio aūt ſtatu poſt aduentū xp̄i: q̄ iam myſteriū redemptiōis impletū eſt ⁊ corporaliter ⁊ viſibiliter ⁊ predicatum: omnes tenent ad explicite credenduȝ. Et ſi aliquis inſtructorē nō haberet deꝰ ei reuelaret niſi ex ſua culpa remaneret.

Ad primū ergo dōȝ ꝙ angeli primitus miſterium incarnationis ſunt edocti ꝙ̄ homines vt dicit. Dio. 4. ca. ce. ierar. ꝗtū ad ipaȝ ſubſtātiā eiꝰ: qđ credendum eſt ꝗuis nō ꝗtū ad oēs circunſtantias articuloꝝ quas poſtea rebus euenientibꝰ cognouerūt. Et de hoc pleniꝰ dictū eſt. in. 2. lib. di. xi. ¶ Ad 2^m dōȝ ꝙ auctoritates inducte in lr̄a loquntur poſt pctm̄ ſiue ante legem ſiue poſt. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ ꝗuis alijs gētibus non eſſet data lex diuinitus communiter omnibus ſicut iudeis ex quibus naſciturꝰ erat chriſtus: ⁊ ſic oportebat in eis potius fidem vigere: tamē multis etiam gentilibus reuelationes per angelos facte ſunt etiā de chriſto: ſicut patet de ſibilla que de chriſto expreſſe pphetauit. In hiſtorijs romanis etiam legitur ꝙ temporibus conſtantini Imperatoris inuentum fuit in grecia quoddam corpus in ſepulchro quodā hn̄s laminaȝ aureā ſupra pectus in q̄ ſcriptū erat. Xp̄s naſcet ex virgine ⁊ credo in enm. o ſol ſub helene ⁊ cōſtantini tēporibus iterū me videbis. Illi etiā quibus ſpecialis reuelatio facta non fuerat ſaluari poterant: etiā ſi nihil de lege moyſi audiſſent neq3 aliquid de ea ſcirent: quia lex illa non erat omnibꝰ data: ſed tm̄ iudeis: vnde alij non peccabant ſi legis

reuelatio xp̄i ce natiuitatē

obseruãtias nõ seruarẽt. Secus aũt ẽ de lege xpi q̃ oibus ꝓnunciata ẽ. Saluabant tñ fide implicita redẽptoris implicãdo fidez suã in cognitiõe dei vel eoꝝ q̃ a deo docti erãt indeterminate q̃cũq̧ illi essent: sicut maiores in deoꝝ q̃tuz ad ea q̃ eis nõdũ fuerant reuelata: duz tñ ꝯtiuz pertinaciter nõ tenerẽt ꝯ predicantez fidẽ. ¶ Ad 4m dõm ꝙ q̃uis ad cognitionẽ redẽptoris non sufficeret natura pariter: sufficiebat tñ cuz lege scripta tpe legis. Ante legem vero adiuta p gratiã.

Rñsio ad secundã q̃stiunculaz. **Ad tertiã** q̃õnem dõm ꝙ fides explicita ad hoc necessaria ẽ ꝙ in finem vltimũ intẽtionẽ dirigat. Et qꝛ per peccatuz hõ ab illo fine abductus fuerat: nõ poterat reduci nisi p mediatorẽ dei ꝛ hominũ dñm iesuz xpm: ideo post peccatũ oportuit haberi cognitionẽ explicitã de redẽptore: et precipue q̃tuz ad ea q̃bus nos in finẽ reduxit victo hoste quo captiui detinebamur. Ad hoc aũt ꝙ nos in finẽ reduceret q̃tuor reqrebant. Primũ ẽ ꝙ propugnator nr̃ instrueret: qđ factum ẽ in natiuitate. Scđm est ꝙ ꝓpugnaret: qđ factuz est in passiõe. Tertiuz est ꝙ vinceret: qđ factũ est in resurrectione qñ eternitatis aditũ deuicta morte reserauit. Quarto ꝙ victorie sue oẽs suos participes faceret: ꝛ hoc erit in iudicio qñ bonis bona: ꝛ malis mala reddet. Et iđ ista precipue requirebant vt de redẽptore explicite scirent. Tñ possibile ẽ ꝙ ƀm diuersa tẽpora horuz distinctio ꝛ explicatio ante xpi aduentuz creuit: vt quãto aduentui saluatoris viciniores existerẽt: tanto sacra salutis plenius perceperint. vt dicit Grego. Et ƀm hoc vtraq̧ opinio in littera posita põt hr̃e veritatẽ: prima q̃tum ad ꝓpinquos. scđa q̃tum ad remotos.

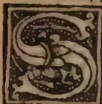
Ad primũ ẽ dicenduz ꝙ Joãnes baptista hos articulos plenissime sciuit. vñ de his non dubitauit: potuit aũt dubitare sine p̃iudicio salutis de alio articulo passiõis implicite: tũc tpis. s. de descẽsu ad inferos nõ pertinaciter qđ pz qꝛ doceri querebat. ¶ Uel dõm vt alij dicũt ꝙ ipse nõ dubitauit: sꝫ quasi dubitasse visus est inq̃tuz q̃siuit: nõ ꝑ se: sꝫ ꝓpter suos discipulos instruẽdos. vel fuit dubitatio nõ ignorantie: sed ammirationis ꝛ pietatis. ¶ Ad scđm dicendũ ꝙ articulus cõceptionis implicite ꝯtinebatur in articulo natiuitatis: inq̃tuz est via ad natiuitatẽ. Articulus aũt de descẽsu ad inferos in articulo de passione. Articulus aũt de ascensione in articulo de resurrectiõe: qꝛ ibi terminat victoria resurgentis. ¶ Unde pz responsio ad tertium ꝛ quartuz. ¶ Ad quintũ dicendũ ꝙ in iudicio xp̃s nihil nobis merebitur: sed id qđ prius meruit reddet.

Rñsio ad tertiaz q̃stiũculam. **Ad quartã** q̃õnem dicenduz ꝙ per missiões diuinaꝝ personaꝝ in nos: hõ in finẽ vltimũ ducitur nõ solũ post peccatũ: sꝫ etiaz añ peccatuz: ꝛ iđ explicita cognitio de trinitate fuit necessaria nõ solum post peccatũ: sꝫ etiã añ peccatuz. Nõ tñ eodẽ mõ añ aduentum xpi ꝛ post: qꝛ ante aduentũ soli maiores de hoc fidem explicitaz habuerũt: post incarnatio-

nem vero oēs fidē explicitā de tribus personis habere tenent: sicut & de mysterio incarnatiōis qd cognosci non pōt: nisi cognoscatur personarū distinctio. Et qr sacramēta salutis cum inuocatione trinitatis conferuntur.

Ad primū ergo dicendū q aplūs posuit illa q oportuit credi explicite a quolibet hoīe in quocunqz statu. hoc aūt nō fuit cognitio trinitatis. ¶ Ad 2m dōm q ad dirigendū in finē nō solū opz cognoscere finē: sz etiā ea sine qbus in finē iri non pōt. & iō oportuit habere cognitionē explicitā de fide trinitatis: qr sine earū missione in finē beatitudinis veniri nō pōt. ¶ Ad tertiū dōm q nō erat necessarium vt explicite omnes cognoscerent. ideo non fuit positum mysterium trinitatis manifeste in vete. testa. sed velate: vt sapientes capere possent.

¶ Expositio textus.

Sicut in ecclia aliq sunt minus capaces.) Cōtra. modo nō sufficit ad salutē: vt etiā explicite mysteriū incarnatiōis credatur. Dicendū q ē similitudo nō quantū ad oīa: sz quātū ad qdā de articulis: qr nesciūt eos distinguere qūuis explicite cognoscant illud qd in articulis cōtinetur. Tenent aūt explicite illos articulos scire de quib ecclesia solēnizat & facit cōtinuā mētionē sicut de trinitate. (Credunt hoc qd ignorāt.) Hoc ē cō illud qd superius dictum est q fides nō ē de ignotis. Dicendū q sicut implicite credit: ita & implicite cognoscit. dr aūt ignorare qd nescitur explicite. (Solet etiam queri de fide cornelij.) Sciendū q Cornelius habebat fidē explicitā de mysterio incarnatiōis: qūuis sufficisset ei ad salutem etiā si de hoc fidē implicitā habuisset: sz nō habebat fidē distinctā de tpe incarnationis: & iō qr hoc iā incipiebat eē necessariū ad salutē: missus fuit petrus ad eū instruēdū. (Illud etiā nō est ptermittēdū.) De hac equalitate habituū & operatione dicet infra. di. 36. hic tn sciendū est q operationē hic vr nolare virtutes regulātes in opere exteriori sicut sunt vtutes cardinales: q etiā hnt actus interiores: sm qs opz istā equalitatē attēdi: vel si loquit de operib exterioribus: attēdenda ē equalitas qūtū ad confirmationē operis magis qz sm quantitatē actus: qr interdū aliquis ex maiori charitate facit opera ex suo gñe minora: qz alius maiora. (Nō aūt post fidē.) Contra. Matth. pmo. Abraā genuit Isaac. Isaac Jacob. i. fides spē: spes charitatē. Dicendū q intelligitur qūtū ad actus: nō qūtum ad habitus. (Nō q fides & spes eam.) Cōtra. aliqs hz fidē q non hz charitatem. sicut q ficte accedit ad baptismū: fidē tn habēs. Dicendum q loquitur de fide & spe sm q est virtus.

Instātia cōtra textuz dissoluit.

¶ De spe quid sit.

¶ Distinctio. xxvi.

Est autē spes virtus: qua spiritualia & eterna bona sperātur. i. cum fiducia expectant.

Est eñ spes certa expectatio future btitudinis veniēs ex dei grā & ex precedētibus meritis: vel ipsam spē: quā natura pit charitas: vel speratam rem. i. beatitudinem eternā. Sine meritis eñ aliquid sperare non spes: sꝫ presumptio dici potest.

¶ De quibus sit spes.

Et sicut fides: ita & spes ē de inuisibilibus. vñ Aug. Fidem appellamus earū rerū que nō videnł. De spe quoqꝫ dr. Spes q̄ videł nō est spes. Qḋ eñ videt q̄s quid sperat? Qḋ attinet ad nō videre: vel q̄ creduntł: vel que speranł fidei speiqꝫ cōe est. Distinguił tñ fides a spe sicut vocabulo: ita rōnabili drīa. Est eñ fides malarum rerū & bonarū: qꝛ & bona creduntur & mala: & hoc fide bona nō mala. Est etiā fides: & preteritarū rerū & presentiū & futurarū. Credimus enim mortē xpi q̄ iā preteriȷt: credimus sessionē q̄ nūc ē. Credimus venturū ad iudicādū qḋ futurū est. Item fides et suarū rerū ē & alienarū. Nā se q̄sqꝫ credit eē cepisse: nec fuisse vtiqꝫ sempiternū. Et alia atqꝫ alia nō mō de aliȷs hoibus multa q̄ ad religionem pertinēt: verū etiā de angelis credimus. Spes autē nō nisi bonarū rerum est: nec nisi futurarū rerū: & ad deum pertinentiū: qui earum speciem gerere perhibetur.

Distinctio fidei et spei.

¶ Redit ad premissam questionem: an. s. fides & spes in christo fuerint.

Post hoc superest inuestigare vtrum fides & spes ī christo fuerint. vñ tractatus ille sumpsit exordiū. Quibusdā nō indocte videł fidem virtutē & spē in eo nō fuisse: sicut in sanctis iā beatificatis vel in angelis non sunt: & tñ sancti credūt & sperant resurrectionē futurā: et angeli eandē credūt: nec tñ in eis fides vel spes virtus ē qꝛ & deo per speciē cōtēplando fruunł: & in dei verbo resurrectionē futurā siue iudiciū nō per speculū & in enigmate: sꝫ preclarissime inspiciūt. Si eñ qꝛ credunt resurrectionē futuram: iō verū est eos fidē habere. ḡ ea ꝯsummata post iudiciū dicēr & fidē habere dicenł: qꝛ credēt eā preteritā. Sed sicut tunc credent: nec tñ fidē que fideles facit habebūt: qꝛ nō credent absqꝫ sciētia: q̄ nō erit enigmatica: sꝫ per spēm: ita & mō credunt & sperāt resurrectionem: nec tñ fidē hñt: qꝛ credendo cognoscunt. venit eñ cis qḋ pfectū ē et euacuatū

Fides & spes virtutes nō sunt in angel.

est qd ex parte est. venit em̄ cognitio ꝛ euacuata ē fides: venit spes ꝛ desijt spes: ita ꝛ xp̄s in quo fuerunt bona patrie: credidit quidē ꝛ sperauit resurrectionē tertia die futurā: ꝑ qua ꝛ patrē orauit nec tn̄ fidē virtutē vel spem habuit: q: non enigmaticā ꝛ specularē: sed clarissimā de ea cognitionē habuit: q: nō perfectius eā cognouit p̄teritam q̄ intellexit futuram. Sperauit tn̄ christ⁹ sicut in psal. ait. In te do. spe. nec tn̄ fidē vel spem virtutē habuit q: per spēm videbat ea que credebat. De antiquis vero patribus: quia apud inferos vsq; ad passionē tenebantur nō incōgrue dici pōt: ꝙ fidē ꝛ spem virtutē habuerint: q: credebant ꝛ sperabāt se visuros deum per speciem qualiter eum tunc nō videbant: q: eis nō patuit cognitio dei ꝑ speciem ante passionem xp̄i: qua cōsummata a fide trāsierunt ad speciem.

¶Diuisio textus.

Postquā magr̄ determinauit de fide. hic scd̄o determinat de spe. Et diuidit in duas partes. In p̄ma determinat de spe. In scd̄a ostēdit in quibus spes inueniť. ibi. (Post hec superest inuest.) Circa primū duo facit. primo determinat de spe s̄m se. In scd̄a de spe per cōparationē ad fidē ibi. (Et sicut fides.) Et circa hoc duo facit. primo ondit ꝯueniētiā inter fidē ꝛ spem. scd̄o differentiā. ibi. (Distinguit tn̄.) (Post hoc supest.) Hic ostēdit quoꝝ sit habere fidē. Et circa hoc duo facit. prio inquirit vtrū in xp̄o fuerit fides. scd̄o vtrū in antiqs patribus in limbo existentibus ibi. (De antiquis v̇o patribus.) Hic q̄runtur duo. Primo de spe s̄z ꝙ ē passio secundo de ipsa s̄m ꝙ est virtus.

¶Questio. i.

Circa primum q̄runtur q̄nqꝫ. Primo vtrū spes sit passio. scd̄o i quo sit. tertio de dr̄ia eius ad alias passiōes. q̄rto vtrū sit vna de q̄tuor passionib⁹ p̄ncipalib⁹. q̄nto vtrū possit esse in parte intellectiua.

¶Utrum spes sit passio.

Ad primuꝫ sic ꝓcedit. videtꝫ ꝙ spes non sit pas. sio: spes em̄ est expectatio: sꝫ expectatio dicit imobilitatem: cuꝫ ḡ ois passio in motu cōsistat. videť ꝙ spes nō sit passio. ¶Preterea. opposita sunt in eodem gn̄e: sꝫ ph̄s. 7. phy. diuidit spem ꝯ memoriā diuidēs actiones vtriusqꝫ abinuicē. cum ergo memoria non sit passio: nec spes passio erit. ¶Preterea. expectare a spectādo dr̄. spectare autēꝫ est videre: cum ḡ videre non sit passio aialis s̄m ꝙ ꝓprie loquimur de passionibus anime: vn̄ ꝙ spes q̄ est expectatio non sit passio. ¶Preterea. passio ale in parte sensitiua est: vt dicit ph̄us in

7.phy.sz spes cum sit de futuro bono nō pōt eē in pte sensitiua: qz sensus ē p̄ntiuz tm̄.ḡ spes nō est passio. ¶ Preterea. nihil patitur nisi ex p̄ntis agētis: sed spes nō ē de p̄ntibus: sz de futuris.ḡ nō ē passio. ¶ Sz ɔ̄. spes ɔ̄ timorem diuidit: sz timor est passio.ḡ ⁊ spes. ¶ Preterea spes ad appetitiuā potentiā ptinet: qz hz bonum p obiecto: sz motus appetitiue partis dr passio aīe: qz ad eum sequit delectatio ⁊ tristitia qd ppriū est passionū. vt dr in. 2. ethi.ḡ vt prius. ¶ Preterea. p̄ns ⁊ preteritum nō diuersificant genus: sed gaudiū qd est de p̄senti bono est in genere passiōis. ergo ⁊ spes que est de bono futuro.

Respōdeo dicendū q sicut prius di.15. dictū ē: q q̄uis oīs opatio potētiarū aīe: q̄ per sua obiecta in actum reducunt: sicut intellūs possibilis sensus ⁊ appetitus possint dici passiōes: tn̄ pprie loquēdo passio ē in operatiōibus appetitus sensitiue partis: sm q Damascenus dicit in. 2. li. q passio ē motus appetitiue ɔ̄tutis sensibilis qui ē ex imaginatione boni vel mali. Spes aūt dicit extēsionē appetitus in illud qd appetibile ē. Inueni ē aūt nō solū in hoībus: sz etiā in alijs aīalib⁹: qd pz: qz inueniunt aīalia operari pp aliqd bonū futuꝝ estimatū posse: sicut aues faciūt nidū: pp filioꝝ educationē: nec pp finez aliqd facerēt nisi in finē illū q̄si eis posem tenderēt: qz nālis appetitus nō ē impossibiliū. Sitr etiā pz q vnū aīal aggreditur aliud nō nisi ex spe victorie: pz. ergo q spes sit in appetitu sensitiue parꝰ que nobis ⁊ brutis

Spes q̄o in anima libus.

cōis est: ⁊ ita sequit q sit passio.

Ad primū ḡ dōz q appetitiue ptis duplex ē motus. s. psecutio ⁊ fuga. dōz aūt spei qd ē bonū difficile ⁊ arduū rōne sue bonitatꝭ natū ē mouere ad psecutionē: sz rōne sue difficultatis natū ē mouere ad fugam. hic tn̄ motus retardat p spē: ⁊ iō spes importat motū primū in quo saluatur rō passionis: ⁊ n̄ in quiete priuatiue sm motū q̄ ē fuga. ¶ Ad 2^m dōz q diuiditur spes ɔ̄ memoriā nō q̄tū ad essentiā suā: sz q̄tum ad effectū q̄ est cōis memorie ⁊ spei s. delectatio. vn̄ nō sequitur q i gn̄e cōueniant. ¶ Ad 3^m dōm q frequēter noīa imponunt rebus occultis ex suis signis sicut eēntiales dr̄e ex accidētibus noiantur. Signū aūt alicuius quiescētis cuz extensione appetitus in aliq̄d desideratū solet esse q frequenter visum dirigit in illud vt videat: si ex aliqua parte ad ipm accedat: ⁊ iō dispositio p̄dicta quietis cū motu dr expectatio. ¶ Ad 4^m dōm q sicut aīalia cognoscunt rōnez cōueniētis ⁊ nociui nō per inquisitionē rōnis vt hō: sed per instinctū nature q̄ dr estimatio: ita etiā cognoscunt aliq̄d qd futurū ē sine hoc q cognoscant rōnem futuri non cōferendo presens ad futurū: sz ex instinctu naturali: sm q agun tur ad aliquid agendum vel ex impulsu nature interioris vel exterioris: sicut qn̄ agunt ad aliq̄d ad precauendū de futuris q̄ dependent ex motu celi quasi ex eo impulsa: vnde ex eoꝝ operibus homines possunt aliq̄d scire de hmōi futuris: sicut naute presciunt tempestatē futuraz ex motu

Presagia ex animalibus.

motu delphinorū ad superficiem aque descendētium. Et formice veniēte pluuia reponūt granuz in cauernis. ¶ Ad quintū dicendum: q id qd est futurū secundum rez potest esse phs in imaginatiōe. Et quia bonū est natū mouere appetitū secundum q est imaginatū vel intellectū. vt dicitur in tertio de anima: ideo ex tali presentia potest sequi passio in appetitu.

¶ Utrum spes sit in alia vi quā in concupiscibili.

Ad secundum sic pcedit. videt q spes nō sit in alia vi q̄ in ɔcupiscibili. Arduū enim vel difficile non addit aliquā rōnez appetibilis supra bonū: qr difficile magis hz rōnē fugibilis q̄ appetibilis. Arduū aūt nō differt a bono nō arduo nisi secundum magis r minus: sed vis cōcupiscibilis est boni qd desideratr: cū ergo obiectū spei sit bonū arduū vel difficile: videt q spes sit in cōcupiscibili. ¶ Preterea. sicut volūtas est boni appetibilis in pte itellectiua: ita ɔcupiscibilis in pte sensitiua sed in pte intellectiua oē qd ad appetitū ptinet est volūtas. g et in pte sensitiua oē qd ad appetitū ptinet est vis cōcupiscibilis: r ita cū spes ad appetitū ptineat vt dcm est. vr q sit in cōcupiscibili. ¶ Preterea. gaudiū r delectatio in concupiscibili sunt: sed spes facit gaudiuz. Ro. 12. Spe gaudētes. r delectationē. vt dicit phs in. 7. phisi. ergo spes est in cōcupiscibili. ¶ Preterea presens r futurū non diuersificant appetitiuā potentiā cū accidāt appetibili inquātū hmōi: sz gaudiū r spes nō differūt: nisi sz id qd gaudiū est de bono presenti: spes autē de bono futuro. ergo cū gaudiū sit in cōcupiscibili: et spes in eodem erit. ¶ Preterea. eiusdē est moueri ad terminū r in termino quiescere: sed spes iportat motū in aliquē terminuz in quē cum aliqs deuenerit gaudet. cū g gaudere sit ɔcupiscibilis r sperare erit concupiscibil. ¶ Sed ɔ. ɔcupiscibilis per se loquēdo nō ordinat ad arduū: sed magis irascibilis. cū ergo obiectū spei sit arduū opz q spes nō sit in ɔcupiscibili: sz in irascibili. ¶ Preterea. idē est subm ɔriorū: sed spei opponit timor. cuz ergo timor sit in irascibili non in ɔcupiscibili: sicut r audacia que iterū timori opponit: vr q spes et sit in irascibili. ¶ Preterea. ira sine spe esse nō pōt. vt dicit Auic. in. 6. de nālibus. vnde ex offensa illa de cuius vindicta non est spes sicut cū quis a rege offenditur nō est ira: sed odiū magis vel timor. ergo cū ira non sit in concupiscibili: nec spes.

Respōdeo dicendum q potētie passiue variātur secundum q sunt nate moueri a diuersis actiuis p se loqndo. ppriū aūt motiuū appetitiue virtutis est bonū apphensuz. vnde opz q secundum diuersas virtutes apphendētes: sint et diuersi appetitus. s. appetitus rōnis q est de bono apphenso secundum rōnē vel intellectū. vnde est de bono apprehēso simplr r invniuersali: r appetitus sensitiuus qui est de bono apprehēso secundum vires sensitiuas. vnde est de bono pticulari et vt nūc. Sed qr potētia passiua nō

extendit se ad plura q̄ virt⁹ sui actiui s̄m q̄ dicit Commē. in. 9. Meta. q̄ nulla potētia passiua est in nā cui nō r̄ndeat sua potē tia actiua nālis: iō appetit⁹ sensitiuus ad illa tm̄ bona se extendit ad que se extēdit apphensio sensitiua.

Resolutio optia.

Quia aūt. vt dicit diony. 7. ca. de di. no. diuina sapientia cōiungit fines p̄mo⌐ principijs secundo⌐ū: qr ois nā inferior in supmo attingit ad ifimū nature supioris sz q̄ participat aliqd de natura supioris q̄uis deficiēter. ideo taz in apphēsione q̄ in appetitu sensitiuo inuenitur aliqd in quo sensitiuū rōnem attingit. Qd em̄ aial imaginet formas apphensas p sensum hoc est de natura sensitiue apphēsionis s̄m se: sed q̄ apprehēdat illas intētiones que non cadūt sub sensu: sicut amicitiaz odium ⁊ hmōi: hoc est sensitiue partis s̄m q̄ attingit rōnē. vnde pars illa in hoib⁹ in qb⁹ est perfectior ppter cōiūctionē ad aiaz rōnalem dr̄ rō particularis: qr cōfert de intētiōibus pticularibus. in alijs aūt aialibus: qr nō cōfert. sed ex instictu nāli habet hmōi intētiones apphēdere nō dr̄ rō: sed estimatio. Silr̄ etiā ex parte appetitus q̄ aial appetat ea que sunt ꝯueniētia sensui delectationē faciētia s̄m nām sensitiuā est ⁊ ptinet ad vim cōcupiscibilē: sed q̄ tēdat in aliqd bonū: qd non facit delectatiōez in sensu: sed magis natū est facere tristitiā rōne sue difficultatis: sicut q̄ aial appetit pugnaz cum alio aiali: vel aggredi aliā quācūq̄ difficultatē: hoc est in appetitu sensitiuo s̄m q̄ natura sensitiua attingit intellectiuam. et hoc ptinet ad irascibilē. Et ideo sicut estimatio est alia vis quā imaginatio: ita irascibilis ē alia vis q̄ ꝯcupiscibilis. obm em̄ cōcupiscibilis est bonū quod natū est facere delectationē in sensu: irascibilis autē bonum qd difficultatē habet. Et qr qd est difficile nō est appetibile inq̄tū huiusmodi: sed vel in ordie ad aliō delectabile vel ratōe bonitatis que difficultati admiscet. Cōferre autē vnuz ad aliud ⁊ discernere intentionez difficultatis et bonitatis in vno ⁊ eodez est rōnis: iō pprie istud bonū appetere est rōnalis appetitus: sed cōuenit sensitiue s̄m q̄ attingit p quādā impfectā pticipationem ad rōnalē: non quidē ꝯferēdo vl discernēdo: sed nāli instictu mouet in illud sicut dcm̄ est: de estimatōe. ¶ Et p hoc pz etiā q̄ irascibilis est altior q̄ cōcupiscibil ⁊ ppinquior rōni. ⁊ iō incōtinēs ppter cōcupiscentiaz q̄ nulla lege vtit̄ magis est turpis q̄ iracūdus qui vtit̄ legibus: sz puersis. vt dr̄ in. 7. ethi. vñ etiā vitia que sunt in cōcupiscibili sūt maioris infamie q̄ ea q̄ sunt in irascibili.

Irascibil' est altior concupiscibili.

Ex his ergo iam planū est videre q̄ passio sit in irascibili: ⁊ que in cōcupiscibili. ois. n. passio de cuius itellectu est appetitus in bonū vel cōueniens simplr̄ est in cōcupiscibili: sicut amor delectatio ⁊ hmōi: ⁊ eorū opposita. Ois aūt passio de cuius itellectu est appetitus i bonum cū circūstantia difficultatis est in irascibili: ⁊ hmōi sunt oia illa que importāt bonū vel malum: cū determinatōe alicuius q̄titatis: sicut ira que non ex q̄libet lesione cōsurgit: sz ex

ea quā potest aliqs vindicare: et tamē nō hz in pmptu vindictā. Timor etiā non est de quolibet malo: sed de malo cui nō potest resisti vel difficulter resistitur. Spes aūt iportat motū appetitus in aliqđ bonum cōmensuratuz appetēti. Non eīn est de bono tanto ad qđ nullo mō possit pueniri: nec iterū de taz paruo q p nihilo habeat: sed de eo qđ est possibile haberi: et tamē ē difficile ad habendū: pp qđ dicit arduū. vnde pz q spes fm q est passio est in irascibili.

Ad primū ergo dicendū q difficile vel arduū addit quādaz specialē rōnē bonitatis. s. pciositatē quādaz ex hoc ipso q non de facili habet: sicut dr oē rarū carū. ¶ Ad fm dōm q natura rōnalis ex seipsa cōferre hz et discernere. vnde bonū qđ est ex seipso appetibile vel qđ indiget collatiōe et discretiōe: ad hoc q appetat fm naturā rōnalis apphēsionis appetituz rationalē mouet et ideo ex hoc nō diuersificat appetitus rationalis: sed dicit voluntas vniuersaliter: non sic autem est de appetitu sensitiuo. vt patet ex dictis. ¶ Ad tertiū dicendū qđ inquātum spes est de difficili arduo nō delectat: sed magis affligit: cum ex hoc ipso sit distans: sed inquātum est de bono possibili acquiri sic facit delectationē: qz sicut quod est in potentia iam habet inchoationem sui esse: ita qđ apprehēditur vt possibile adipisci apprehēditur: vt iam quodāmodo presens: et ideo spes delectationem facit: et hec delectatio non est in concupiscibili: sed in irascibili: quelibet enī potentia appetit sibi cōueniens et de eo delectatur: vt infra dicetur. bonum autez arduū ex hoc ipso q est possibile adipisci est cōueniens in irascibili. vnde in ipsum tendit. ¶ Ad quartuz dicendū q obiectuz irascibilis est bonum difficile: quod autē habetur iaz nō est difficile: sed tantum dum nō habetur: et iō non omnes passiōes irascibilis sunt futuri: sicut timor et spes. ¶ Ad quintum dicendū q obiectū irascibilis est bonuz difficile: quod quādoqz habet bonitatē ex ordine ad aliud. vnde in actu vl' motu irascibilis est duplex terminus. pmus est primus fm q terminat in obiectū pprium vt quādo cōsequitur victoriā. Et quia pprium obiectū irascibilis habet difficultatē: ideo nō est delectabile alicui simplr: sz est delectabile ei scdm hanc vim cuius actus est pfectus: per hoc q ptingit ad obiectū pprium quod iaz cōsecutum est: sicut quādo aliquis delectat de hoc qđ vincit: q̄uis simpliciter sensibilē dolorem de vulneribus sustineat: et de fatigatione tristitiā habeat. Et ideo hec delectatio nō est cōcupiscibilis: sed est pprie irascibilis: sicut delectatio que est ppria in actu vidēdi est ppria ipsius visus. secūdus terminus est vltimus finis in quē obiectū pmuz ordinatū est. hoc autē est aliqđ quod fm seipm est conueniens et delectabile: sicut q alal postq̄ vicit aliud alal vtitur ad libituz ppria voluptate. Et hec delectatio ptinet ad cōcupiscibilem. Irascibilis enim ad cōseruationē cōcupiscibilis ordinat:

Spēs delectat et affligit

vt.s. ppter difficultatē interue-nientē delectatio ꝯueniens non omittat. Et iō dicit Dama.in se cūdo lib.ꝙ ira est audax ꝯcupi-scentie vindex: ꝛ ppter hoc etiā dicit phus in octauo de aialibꝰ. ꝙ aialia pugnāt adinuicē ppter cibum ꝛ ppter coytum: qꝛ circa has delectationes precipue est concupiscibilis.

¶Utrum spes differat ab alijs passionibus.s.timore ꝛc.

D tertiū sic pcedit.videt ꝙ spes nō differat ab alijs passiōibꝰ spes em̄ importat expectationē: sed ōis motus appeti-tus vr̄ esse expectatio: que nihil aliud dicit ꝗ ptensionē in aliqd bonū. ergo spes nō distinguitur ab alijs passiōibus que ad appeti-tū pertinēt. ¶Preterea. expecta-tū bonū est obm̄ spei q̄ est expe-ctatio: sꝫ expectatū bonū cōcupi-scentiā ꝯstituit. vt dicit Damas. 2.li. ergo ꝯcupiscētia est idē ꝙ spes ¶Preterea. idē motꝰ est a termi-no ꝛ i terminū: sꝫ timor dicit mo-tū appetitus a malo. spes autē dicit motū eiusdē in bonū. ergo idē est timor et spes. ¶Preterea. sicut se hꝫ albū ꝛ nigrū ad visuꝫ: ita se hꝫ bonū ꝛ malū ad appetitū: sed albū ꝛ nigrū nō diuersificāt ne-qꝫ potentiā visiuā: neqꝫ passio-nes eius. ergo nec bonū ꝛ malū diuersificāt passiōes appetitꝰ: ꝛ ita timor ꝛ spes nō sunt diuerse passiones: ꝗuis sint de bono et malo. ¶Preterea. spes vt dictū est. dicit ptēsionē appetitus i ali-qd arduū: sed hoc idē inuenitur in audacia ꝯfidēda siue fiducia ꝛ ira. ergo ōia ista sunt idē ꝙ spes.

¶Sed ꝯ. quoꝝ diffōnes sunt di-uerse: ꝛ ipsa differūt: sꝫ diffinitio spei nō couenit alijs passiōibꝰ. ergo ꝛ spes ab alijs passiōibus distin-guit. ¶Preterea. q̄cūqꝫ sūt idē. vnuꝫ nō pōt esse sine altero: sed spes pōt eē sine alijs. ergo spes ab alijs differt. ¶Preterea. motus differūt penes terminos: sed nō est idē terminus seu obm̄ spei et aliarū passionū: qꝛ speratū bonū est obiectū spei. non autē per se loquendo aliaꝝ passionuꝫ. ergo spes differt ab alijs passiōibus.

Respōdeo dōm ꝙ passiones aie de qbꝰ loquimur: pmo distigūū-tur ex hoc ꝙ quedā iportant bo-nū ꝛ malū absolute: ꝛ he ptinēt ad ꝯcupiscibilē: quedaꝫ vo ipor-tāt aliquā mensurā boni vel ma-li: vt ex pdictis pꝫ. ꝛ hec ptinent ad irascibilē. passionū ergo i cō-cupiscibili existētiū. quedā ipor-tāt habitudinē ꝯcupiscibilis ad suū obm̄: quedā vo motū ipsius respectu obiecti: quedā vo im-pressionē relictā in ipa ex p̄sen-tia obiecti. Cū aūt obm̄ appeti-tus sit bonū vel maluꝫ: qdlibet istoꝝ per hec duo diuiditur. Amor em̄ importat habitudi-nē ꝯcupiscibilis ad bonū: odiū vero ad malū: qꝛ amor amatuꝫ ꝯ-ponit cōnaturale: ꝛ quasi vnū amāti: cuius ꝯtrium facit odiū. Et qꝛ hec habitudo pficitur ex p̄ntia obiecti: iō amor ſm perfe-ctā sui rōnē est habiti. vt dicit Augu. Motus aūt ꝯcupiscibi-lis in bonū dr̄ desideriū: in ma-lum autē est inolatus: sed dica-tur fuga Impssio vo relicta in cōcupiscibili ex p̄ntia boni di-cit delectatio vel gaudiū: sꝫ pre-sentia mali dr̄ tristitia vel do-

Distinctō magralis passionū aie

lor. Qualr autē tristitia ꝛ dolor differāt: supra di. 15. dcm̄ est. Eodem etiā mō differūt delectatio sensibilis ꝛ gaudiū. Letitia aūt dicit effectū gaudij in dilatatōe cordis. vnde dr̄ letitia quasi latitia. Exultatio aūt effectū ipsius in signis exterioribus: inq̄ꝫtum gaudiū interius ad exteriora ꝓrumpēs quodāmodo exilit. Qr aūt irascibilis ꝓpter cōcupiscibilē est aīalibus data vt non deficiat in suo actu: iō passiōes irascibilis ex passiōib' cōcupiscibil' originē h̄nt. Adiuuat aūt cōcupiscibilē irascibilis ꝛ in bono et malo. In bono quidē vt delectabile cōcupiscibili cōueniēs non obstāte difficultate ꝓsequatur. In malo aūt nociuū difficile repellatur. Passio ḡ irascibilis vl' orit̄ ex passione ꝯcupiscibil' quā facit apph̄ensio appetibilis: vl' quā facit p̄ntia ipsius. Si p̄mo mō vel respectu boni: ꝛ hoc vel possibilis ꝯseq̄ in qđ tenēdū est: ꝛ sic est spes: vel nō potis qđ dimittēdū est: ꝛ sic est desperatio. Aut respectu mali: ꝛ hoc vl' possibilis repelli cui resistēdū est: ꝛ sic est audacia: vel nō possibil' repelli qđ fugiendū est. ꝛ sic est timor. Si aūt ex p̄ntia appetibilis hoc nō pōt esse respectu boni: qr ex quo cōcupiscibilis suo delectabili fruit̄ nō indiget irascibili: qr nō hꝫ difficultatē in illo: sꝫ est respectu mali qđ repellendū est ꝛ difficultatē h̄ns: ꝛ sic causatur ira: si est pole repelli. Alias passio in cōcupiscibili sistit. Et iō ira nō hꝫ passionē contrariā: neqꝫ ḃm ꝯrietatē boni vel mali: sicut gaudiū ꝛ tristitia: que cōtrarietas est ꝓpria passionum cōcupiscibilis: vel ḃm ꝯrietatē possibilis ꝛ non possibilis: sicut spes ꝛ desperatio que ꝯrietas ē ꝓp̄a passionū irascibil'. ¶ Sciendū tñ ꝙ ira causat̄ non solū ex re incōuenienti p̄nte: sicut cū q̄s irascit̄ de vulneratiōe: sed etiā ex incōuenienti aliq̄n p̄nte: sicut cū q̄s irascit̄ ex iniurijs illatis: ꝛ etiā ex appreh̄ēsione habiti incōuenientis. Et iō ira causat̄ ex dolore q̄ꝫtū ad primū: ꝛ ex tristitia: vt dicit Dama. q̄ꝫtū ad ḃm. Sic ergo passiones aīe ꝑ essentiales differētias diuidunt̄. Inueniūtur etiā diuersificari nōia passionū per dr̄ias accidētales que quidē accidūt vel ipsi passioni vt intēsio eius: vel ex obo. Si p̄mo mō sic cōcupiscentia dicit intensionē desiderij. zelus intensionē amoris nō patiēs ꝯsortiū in amato. Abhominatio intensionē odij. Exultatio intēsionē gaudij vt in signo exteriori ꝓrumpat ḡnaliter. Et sil'r hilaritas q̄ꝫtū ad signū qđ ostendit̄ in facie. Et iocūditas q̄ꝫtum ad signa que ostendūtur ēt in actibus. Accidia aūt intensionē tristitie intātū vt imobilitet hoīeꝫ actioneꝫ retardās. vñ dr̄ a Damas. ꝙ est tristitia aggrauās. i. imobilitans vel athos inq̄ꝫtum prohibet locutioneꝫ: qr vt dicit Damas. est vocē auferens. presumptio autē intēsionē spei. Audacia autē excessum cōfidentie in aggrediēdo terribilia. Furor autē intensionē ire. Cum auteꝫ obiectū propriū ꝛ per se istaruꝫ passionū sit bonum: vel malum apparēs: ea que accidentalr̄ se habēt ad hec faciunt accidētalem differentiā in passiōibus ex parte obiecti: sicut tristitia que est de malo qđ est apparēs ma

alia distictio passionū aīe.

lū tristanti: hoc autē accidit esse bonuz vel malum alteri. Si ergo tristitia sit de malo quod est malū alteri. et per hoc apprehēditur malū ipsi tristanti: sic ē misericordia. Si autē sit bonuz alteri: et per hoc apphenditur vt malū propriū: sic est inuidia que est tristitia de pspĕritate bonorum: vel semesis que est tristitia de psperitate malorū. vt dicit. 2. Ethi. Similr etiā timor distinguitur: qr malo difficili superāti facultatē timentis accidit aliquid duplr: vel ex parte ipsius mali: vl ex parte timētis. primo modo accidit sibi turpitudo et hoc vel in se: et sic est verecūdia que est de turpi actu: vel in opinione: et sic est erubescentia que est timor de 9uicio: vt dicit Damas. vel verecūdia de turpitudine culpe. Erubescētia de turpitudine pene. Ex parte autē timētis sumūtur accidētales differētie timoris hoc modo: qr terribile vel excedit facultatē timentis in agendo: et sic est segnicies vel ignauia q̄ est timor future operatiōis vt dicit Damas. Uel in cognoscēdo: et hoc triplr: vel pp̄ter cognoscibilis altitudinez: et sic est admiratio que est timor ex magna imaginatiōe: vel propter eius in cōsuetudinem: et sic est stupor qui est timor ex assueta imaginatiōe: vel pp̄ter in certitudinē: et sic est agonia que est timor infortunij. Et hoc idē dicitur trepidatio vel dubitatio. Sic ergo patet quomodo spes ab alijs passionibus differat: et quomodo etiā omnes alie passiones abinuicez distinguātur.

Ad primū ergo dicendū q sicut supra dictū est: expectare importat ptensionem appetitus i aliquid cū quiete priuāte fugā vel recessum. hec autē quies cōtingit ex difficultate eius in qd̄ motus appetitus tendit: sed nō in promptu est vt habeat: qd̄ enim in promptu est sine mora acquiritur. Et qr bonū cum difficultate pp̄rie est obiectū irascibilis: ideo expectare pp̄rie ad irascibilem ptinet tendentē in aliquod bonū. habet autē se ad spem sicut cōe ad pp̄rium inq̄tuz spes addit certitudinē circa expectationem. ¶ Ad sm ergo dicendū q Damas. loqtur large. Accipit. n. expectatū bonū p bono qd̄ nōdum habet: qd̄ quidē cōe est cōcupiscētie et spei. ¶ Ad 3m dicendū q mot9 a termino et in terminū quāq3 sunt 9trij: quāq3 idem: quāq3 disparati. Si eīm termini a quo et ad quē sunt 9trij sic motus est idē: sicut a nigredine in albedinē. Si aūt sit idē termin9 a quo et in quē: sic motus sunt 9trij: sicut motus ab albedine in albedinē. Si aūt sint diuersi nō contrarij: sic motus sunt diuersi disperati: sicut motus ab albedine ad calorē. his modis vltimis spes et timor se habēt: qr cōtrarietas que attēditur in irascibili est sz facile et difficile: siue possibile et impoe: nō autē circa bonū et malum: qr circa hoc est cōcupiscibilis. vnde si cōsideret pp̄ria rō obiecti irascibilis sic timor 9trariatur spei: qr timor est a difficili ad qd̄ est spes: si autez cōsideraf ratio difficilis sic sunt disperata: qr timor est a difficili in genere malorū: spes autem a difficili in genere bonorū. ¶ Ad quartū dicendū q passiōes co-

gnitiua℞ virtutũ sunt a reb⁹ ſm esse spũale. Et qꝛ ſm hoc esse nõ hñt ꝯria ꝯrietatẽ: iõ nõ causant ꝯte passiones ex ꝯriis in potentiis cognitiuis. Sꝫ passiões appetitiue sunt ex rebus ſm suuꝫ esse naturale: qꝛ appetitus ẽ de bono ⁊ malo q̃ sunt in rebus. vt dicit phs in. 6 meta. ⁊ iõ cuꝫ ſm esse naturale ꝯrietatẽ habeãt ꝯrias passiões causant. ¶ Ad 5m dõm ꝙ cum arduũ siue difficile sit ꝓpriũ obiectũ irascibilis: ꝯrie faciẽtes oppositiones in passionibus irascibilis sunt: difficile facultatẽ superãs vel nõ superãs ⁊ vtrũqꝫ est vel bonũ vel maluꝫ. Fiducia ꝗ seu cõfidentia important motũ irascibilis in id quod estimat vt facultatẽ nõ excedẽs qđ quidẽ spãliter circa bona importat spes: circa mala autẽ audacia: nisi ꝙ audacia excessum importat qñqꝫ. vñ in malũ qñqꝫ accipit. motus aũt appetitus in id qđ estimat vt superans facultatem siue in bonũ siue in malũ est diffidẽtia. In bonũ aũt spãliter est desperatio: in malũ auteꝫ timor. Ira aũt est passio cõposita ex audacia vel dolore ⁊ spe: vt ex dictis patere potest.

Arduum bonuꝫ ẽ obiectũ irascibil.

¶ Utrum spes sit ꝑncipalis passio: vel amor: vel desideriuꝫ: vel audacia: vel penitentia.

Ad quartũ sic proceditur: vr ꝙ spes nõ sit principalis passio. Amor. n. vehementius affectionẽ imutat ꝗ̃ spes. vñ hoiem extra se facit: vt dicit Dio. 4. ca. de di. no. sed amor nõ ponit vna de principalibus passionibus. ꝗ neqꝫ spes. ¶ Preterea. cõcupiscere ẽ de futuro bono sicut ⁊ spes: sꝫ concupiscentia vel desideriũ nõ ponit passio ꝑncipalis. ergo nec spes. ¶ Preterea. denoiatio semꝑ fit a principaliori: sꝫ irascibilis denominat ab ira. ꝗ est ꝑncipalior spe q̃ est in irascibili. ¶ Preterea obiectũ irascibilis est difficile ⁊ arduum: sꝫ audacia tendit in arduum magis ꝗ̃ spes vel non minus. ꝗ audacia ẽ magis ꝑncipalis ꝗ̃ spes. ¶ Preterea. sic spes est de futuro: ita penitentia ẽ de preterito: sed ꝓteritũ est certius ꝗ̃ futurũ: cum ꝗ penitentia non ponat ꝑncipalis passio: nec spes principalis passio debet poni.

¶ Sꝫ ꝯ est ꝙ Boe. in li. de cõso. dicit. Gaudia pelle: pelle timorẽ spemqꝫ fugato: nec dolor adsit: ⁊ ita spes cõnumerat aliis principalibus passionibus ¶ Preterea. spes opponit quodãmõ timori: sꝫ timor est principalis. ꝗ ⁊ spes. ¶ Preterea. passio que est in cõcupiscibili de bono est ꝑncipalis sicut gaudiũ. ergo eadem ratiõe passio que est de bono in irascibili est principalis. hec autem est spes. ergo spes est principalis passio.

Respõdeo dicendũ ꝙ principalitas passiõis in duobus cõsistit: quo℞ vnuꝫ ẽ ex parte obiecti: vt s. passio sequat ſm rõnẽ ⁊ aptitudinẽ obiecti: vt. s. bonũ ꝓsequat ⁊ malũ fugiat. scđꝫ est ex parte ipsius passiõis. vt. s. motus illeꝫ perfectus sit ꝗ̃tuꝫ possibile est ſm genus illud. Et iõ in ꝯcupiscibili sunt due principales passiões tm̃. s. gaudiũ ⁊ tristitia: qꝛ motus cõcupiscibilis terminat in ipsa re cõiuncta: q̃ facit gaudium ⁊ tristitiã. Et iterum bo-

Principalitas passionis est in duob⁹

nū de sua ratiōe natū est facere gaudiū inq̄ztū est conueniens: ⁊ tristitiā inq̄ztū nociuū est. In irascibili āt sunt tm̄ due. s. timor et spes. q2 in his ꝯficitur mot⁹ irascilis q̄ztū est possibile in genere illo. vn̄ non importāt motū perfectū simpliciter: sed inq̄ztū possibile est in gn̄e irascibilis: quia mot⁹ irascibilis inq̄ztū hmōi nō perficit ad presens: vt pri⁹ dictū est: sicut ꝯcupiscibilis: sed perficitur in certitudine inclinatiōis respectu sui obiecti. vn̄ timor et spes habēt quādā certā inclinationē ad obiectū suuz. timor ad nō posse fugere malum. spes ad posse cōsequi bonū. vn̄ confidentia nō dr̄ principalis passio: que habeat certitudinē: nec importat. Simil'r ēt timor ꝯsequit̄ ex malo inq̄ztū est malū: q2 de natura sui hz vt fugiat̄. spes aūt ex rōne boni inq̄ztū est bonū: q2 ð natura sui hz vt expectet̄. Et ideo ꝯsuenit numer⁹ ꝑncipaliū passionū hoc mō accipi. Q2 aut sunt ð presenti in quo perficit̄ motus concupiscibilis: aut de futuro in quo consistit motus irascibilis inq̄ztū est de difficili. Si prio mō: aut de bono: ⁊ sic ē gaudiū: aut de malo: ⁊ sic est tristitia. Si scḋo modo aut de bono: ⁊ sic ē spes: aut de malo: ⁊ sic est timor

Ad primū ergo dōm q2 amor nō dicit terminuz in motu concupiscibilis: cū nō sequat̄ ex coniunctiōe rei: sicut delectatio: vel gaudiū. ¶ Ad 2m dōm q2 mot⁹ cōcupiscibilis pōt vlterius terminari q̄ztū ad futurū: ⁊ iō concupiscē tia⁊ desideriuz non sunt passiones principales: mot⁹ aūt irascibilis non ⁊ ideo in futuro terminatur: ⁊ ꝑpter hoc spes et timor sunt principbles passiōes ¶ Ad tertiū dicendū q2 potētia in qua ē spes denominat̄ ab ira: q2 est vltimū in passionib⁹ eius denominatio aūt cōsueuit fieri ab his que sunt vltia in re: non tm̄ est principalis: q2 hz motū in nociuū nō quidē fugienduz: qð est de rōne mali ⁊ nociui: sed aggregiendū. ¶ Ad 4m dic dōm est de audacia q2 timor q̄ fugaz iportat ꝯsequit̄ ex rōne mali qð de se est fugibile. non aūt aggresibile qð audacia facit: ⁊ iō non est principalis passio. ¶ Ad 5m dōm q2 penitētiā cōtinet̄ sub tristitia. Vn̄ sciendū est q2 oēs predicte passiōes ad has principales passiōes reducunt̄: vel sicut species ad gen⁹ sicut admiratio ad timorē: vel sicut imperfectuz ad perfectum: sicut cōcupiscētia ad gaudiū vel sicut effectus ad causaz ⁊ ꝑticipans ad ꝑticipatū sicut audacia ⁊ ira ad spem: q2 spes tendit in bonum arduū qð de se est tale: vt in illud debeat tendi. Audacia aūt ⁊ ira tēdunt in arduū nociuū repellendū: qð quidē nō est tale: vt in ipsuz tendi debeat: sed magis vt fugiatur tendit̄ tm̄ in ipsuz inq̄ztuz participat aliq̄d de rōne boni qð est victoria ipsi⁹: ⁊ ideo etiam spes ꝑticipat̄ quodāmō in audacia: ⁊ ira: sicut qð est per se in eo qð est per accidens Reductio passionū ad principales.

¶ Utrū spes possit esse in parte intellectiua

D quintū sic ꝑcedit̄. videt̄ q2 spes nō possit eē in parte intellectiua: q2 passiōes sunt tm̄ in ꝑte sensi

tiua: vt dicit phs. 7. phy. sz spes est passio. ergo est in pte sensitiua. ¶ Preterea. ea q̄ sunt in pte intellectiua sunt ipsi⁹ anime ƒz se sine hoc q̄ cōmunicat corpi. spes vero nō est ipsi⁹ aie ƒz se sz cū ꝯiūctiōe corpis eadē ratione qua gaudiū ⁊ amor vt dr in primo de aia. ergo spes non est in parte intellectiua. ¶ Preterea. subiectū spei est irascibilis: sed irascibilis non est in pte intellectiua: sz in sensitiua q̄ anim⁹ dr in. 3. de aia. Cū ergo passio non excedat subiectū suuz. nec spes erit in rōali. ¶ Preterea. sicut dicit phs in lib. de memoria. Memoria nō est in pte intellectiua qr ꝯcernit determinatā tpis differētiā. s. pteritū: sz sicut memoris cōcernit pteritū: ita spes cōcernit futurū. ergo spes nō pōt eē in pte intellectiua. ¶ Preterea. in pte intelectiua nō sunt cōtrarie passiōes: qr delectatiōi q̄ est ƒm intellectū nihil est ꝯriuz. vt dicit phs p° Thop. cuz ergo spes sit passio ꝯrietatez hñs ad timorē ⁊ desperationē. vr q̄ non possit eē in pte intellectiua.

¶ Sed ꝯ. quicqd inuenit cōiter in deo ⁊ in nobis de opibus aie ad ptē intellectiuā ptinet: q̄ solū est imaterialis: ⁊ in hoc deo similis: sz delectatio ꝯuenit nō solū nobis sz ēt deo. vt dicit in. 7. Ethi. qr ipse simplici operatiōe gaudet ergo delectatio ē in nobis ēt in parte intellectiua: ⁊ ita eadē rōne spes q̄ est de delectatiōe futura. ¶ Preterea. quicqd permanet in nobis post separationē aie a corpe hoc ad partez intellectiuā ptinet: q̄ sola est separabilis ƒm phm: sed spes est hmōi: qr erat in illis patrib⁹ q̄ in limbo erāt: vt dr in littera. ergo spes est in parte intellectiua. ¶ Preterea. ad quācūq3 potentiaz ptinet obiectū passionis: et passio: sed obiectū spei ē arduuz bonū: qđ etiā ad intellectiuam partē pertinere pōt. ergo spes pōt esse in pte intellectiua.

Respōdeo dōz q̄ operatiōes sensitiue sunt nobis magis note q̄ operatiōes ptis intellectiue. qr cognitio nr̄a incipit a sensu: ⁊ terminat ad intellectū. Et qr ex notiorib⁹ minus nota cognoscunt. noīa aūt ad innotescēdū rebus imponūt: iō noīa opationū sensitiue ptis trāsferunt ad opatiões intellectiue ptis: ⁊ vlteri⁹ ex hūanis in diuina. Et hoc ptz in apphēsiuis opationib⁹: qr illud q̄ certitudinaliter quasi phs tenem⁹ p intellectū dicimur sentire vel videre. Et imaginari dicimur cū quiditatē rei intellectu concipimus ⁊ sic de aliīs: q̄uis ista diuersimode intelligantur cū dicunt de apprehēsiōe sensitiua q̄ apphēdit materialr in pticularib⁹: ⁊ de intellectiua q̄ apprehēdit imaterialr: ⁊ in vniuersali: ⁊ iō etiā iponit nomē intellectiue opatiōi p qđ discernitur a sensitiua sicut intelligere ⁊ scire ⁊ hmōi. Similiter noīa operationū appetitiue sensibilis ptis transferunt in opationes appetitiue intellectiue ptis: tamē in sensitiua pte sunt p modū materialis ⁊ passionis in parte aūt intellectiua p moduz simplicis act⁹ nō materialiter: ⁊ ideo etiā aliqua noīa imponunt appetitui intellectiuo q̄ ipsum distigūt ab aliīs: sicut velle eligere. ⁊ huiusmodi. Sic ergo spes in parte

Noīa ptis sēsitiue ad intellm trāsfunt.

sensitiua notat quandā passionē materialē: in pte itellectiua simplicē operationē voluntatis imaterialiter tendit in aliquod arduum.

Ad primū ergo dōz ꝙ spes ſm ꝙ est in appetitu rationali .s. volūtate non est passio proprie loquēdo: vt pz ex his q̄ dicta sunt 25. dist. ¶ Ad scdm dōm ꝙ phs loquit ibi de istis ſz ꝙ sunt passiones sensitiue partis: ⁊ ita indigent corpore materialiter. vel ſm ꝙ sunt in parte intellectiua que indiget corpe inq̄tum accipit a sensibus vł a sensitiuis potentijs q̄tū ad statū vie. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ quidā distinguūt irascibilē humanā ⁊ brutalem. simil'r ⁊ cōcupiscilē: ⁊ dicuut ꝙ brutalis ē in parte sensitiua: humana aūt in pte intellectiua: ſz hoc nō est verū: qz appetit⁹ rationalis nō diuidit p irascibilez ⁊ ꝯcupiscibilē: vt prius dictū est vn̄ irascibilis dicit hūana non p essentiā: ſz per pticipationem: sicut dicit phs in prio Eth. ⁊ etiā Dama. in. 2. lib. vn̄ qđ obijcit ꝙ spes in irascibili est: ver̄ est de spe ſm ꝙ est passio. ¶ Ad quartū dōm ꝙ intellectiua apphensio est ſm motū a reb⁹ in animā ⁊ qz in anima intellectiua recipitur aliquid abstractū ab omnibus conditionib⁹ materialib⁹ indiuiduantib⁹: ideo nulla apprehēsio intellectiua concernit aliqđ tp̄s determinate: q̄uis possit esse de quolibet tēpore. vnde in cōponendo ⁊ diuidendo implicat tp̄s. vt dicit in. 3. de anima ⁊ ideo etiā memoria cū sit pars imaginis: que est in parte intelectiua est omniū tēpor̄: vt dictū

Intell's recipit sine cō ditiōi b⁹ indi uiduā tibus.

est in primo lib. dist. 3. opatio appetitus est ſm motū ab anima in res. ⁊ ideo quia res per se cadunt sub hic ⁊ nunc: ideo ⁊ operat io intellectiui appetitus pōt aliqđ tp̄s ꝯcernere. ¶ Ad quintū dōm delectatio: vt prius dictū est: ex duob⁹ ꝯsurgit: vno mō ex ipso actu qui est cōueniēs potentie: ⁊ hoc modo delectatio intellect⁹ nō est aliq̇d cōtrariū: cū eñ intelligibile omnino imaterialiter in itellectu recipiat: non pōt aliquā lesionē intellectui inferre: sicut sensibile excellēs qđ corrūpit sensum: ⁊ iō ois act⁹ intellect⁹ est ꝯueniēs intellectui ⁊ delectabilis quicq̇d sit illud qđ intelligit: ⁊ sic delectatiōi intellect⁹ nō est aliq̇d contrariū. Alio modo cōsurgit delectatio ex cōiunctone rei conuenientis circa quam est operatio. Et qz id qđ apprehendit pōt eē cōueniens intelligēti vel incōueniens inq̄tuz est res quedā licet inq̄tū intellectuz semp sit conueniens: ideo ex parte ista delectationi que est in parte intellectiua pōt esse tristitia cōtraria nō que sit passio: vt dictum est.

¶ Questio. II.

Deinde q̄ritur de spe ſm ꝙ est virt⁹. Et circa hoc querun‑tur quinq̧. Primo vtrum spes sit virtus. Secundo vtrū sit virtus theologica. Tertio quomodo se habeat ad alias virtutes theologicas. Quarto de certitudine ipsius. Quinto quorum sit habere spem.

¶ Utrū spes sit virtus.

D primū sic proceditur. videtur q̄ spes nō sit virtus. spes enī diuiditur cōtra timorē gaudiū & tristitiā: sz nullū aliorum ponitur in genere virtutis: quinimo tristitia ponitur in genere vicij ꝙtū ad accidiā et inuidiā. ponit etiam inter sacramenta ꝙtū ad penitentiā: gaudiū aūt in genere fruct⁹. vt p₃ Gal. 5. Timor aūt in genere doni. vt dr Jsa. xi. ergo neqꝫ spes d₃ esse virtus. ¶ Preterea. sicut virtutes infuse ordinant ad aliqd arduum qd est in vita eterna ita & virtutes acquisite ad aliqd arduū qd est felicitas ciuilis vel ꝯtēplatiua: sed phi tractantes de virtutib⁹ acquisitis nō posuerunt spem esse virtutē. ergo apud theologos spes nō d₃ poni virtus. ¶ Preterea. nulla virtus ꝓuenit ex meritis. qz virtutē de⁹ operat in nobis sine nobis: vt Augu. ait: sed fides ꝓuenit ex meritis vt in littera dicit. ergo nō est virt⁹. ¶ Preterea nulla virt⁹ opponitur alicui bono: quia bonū spes bono nō est cōtrariū: sicut malū malo. vt dicit in predicamētis: sed spes opponitur timori qd est bonū et laudabile. ergo spes nō est virtus. ¶ Preterea. nulla virt⁹ h₃ actū mercenariū qz virt⁹ operat bonū ꝓpter seipm: sz spes h₃ actū mercenariū cū intendat in remunerationē. ergo spes nō est virt⁹. ¶ Sz ꝯ. nihil inducit ad vitam eternā nisi virt⁹: sed spes inducit ad vitā eternā. vt p₃ in psal. Letent oēsq̄ sperāt in te. in eternum exulta. &c. ergo spes est virtus. ¶ Preterea. spes est ꝓpinquior charitati q̄ est mater oīuz virtutū ꝙ fides: qz est in affectu sed fides est virt⁹. ergo & spes. ¶ Preterea. nihil est meritoriuz nisi act⁹ ꝟtutis: sz spei act⁹ ē meritori⁹: qz a ꝯfusiōe liberat psal. Jn te dñe speraui non ꝯfund. in in eternum: ergo spes est virtus.

Respōdeo dōm q̄ sicut supra. dist. 23. dictū est virt⁹ sm cōmunē vsum loquēdi dicit habit⁹ inclinans ad actū: qui est bon⁹ dupliciter. s. sm cōuenientiā ad potentiā agentē: & sm obiectū qd h₃ rōnē boni inꝙtū est obiectū talis actus: hec aūt duo sunt in actu spei. Cū enī spes in appetitiua pte sit: op₃ q̄ obiectū ei⁹ sit bonū sub rōne boni: & sic actus spei h₃ bonitatē ex rōe obiecti. Silr etiā spes supra expectationē addit certitudinē. vt p₃ p diffinitionē in littera positā. Certitudo aūt importat determinationē respectu ei⁹ ad qd dicit certitudo. vnde cū certitudo spei sit de bono expectato importat determinationē ad bonum. Et ex hoc aliquis act⁹ est perfecte potentie conueniens q̄ ad bonum ipsius determinationem habet. sicut actus scientie qui determinat intellectum ad verum quod est bonum intellectus: non autem actus opinionis: que est veri et falsi: propter quod scientia est virtus: et non opinio: vt dicitur in. 6. Ethico. vnde patet q̄ spes virtus debet dici: etiam sm cōmunem vsum loquendi. act⁹ bō duplr bon⁹.

Ad primū ergo dōm q̄ spes sz q̄

est passio nõ est virtus: sed ꝯ̃ƺ ꝙ est in appetitu intellectiue ptis. Nec aliarũ passionũ noĩa ita cõuenienter ad virtutes trãsumi pñt sicut nomẽ spei: qꝛ spes dr in ordine ad bonũ: ꝛ pp hoc importat motũ appetitus in bonũ tendẽtis. ꝛ sic hꝫ quandã silitudinẽ cum intẽtione ꝛ electiõe boni: q̃ requirunt in oĩ virtute. Timor aũt dr in ordine ad malũ. Recedere aũt a malo ꝗuis ad ꝟtutẽ pertineat: nõ tñ in hoc consistit perfectio ꝟtutis: sꝫ in electione boni. Gaudiũ aũt ꝛ tristitia magis dicũt impressionẽ boni ꝛ mali in appetitũ ꝙ̃ motuꝫ appetit⁹ in ea. vñ nõ hñt silitudinẽ cum electiõe ꝟtutis. ¶ Ad 2m dõm ꝙ illud arduũ in qđ ordinãt virtutes acquisite ẽ finis ꝓportionates facultati nature: ꝛ iđ natura ꝑ seipsam determinata ẽ ad sperandũ illũ finẽ. vñ nõ indiget aliquo habitu supaddito ꝑ quẽ determinet ĩ illud: sꝫ hoc arduũ qđ ẽ vita eterna excedit facultatem nature. vñ cuꝫ ex se natura nõ sit determinata ad sperandũ illud: opꝫ ꝙ determinet per aliquem habitũ infusum: ꝛ hec est spes q̃ ẽ virtus. ¶ Ad 3m dõꝫ ꝙ spes multis modis dr. Qñq3 em̃ nominat passionẽ ꝛ sic nõ est virtus. Qñq3 noiat habitũ inclinãtem ad actũ volũtatis silem spei que ẽ in parte sensitiua q̃ est passio: ꝛ sic ẽ virtus. Qñq3 ꝟo noiat ipm actũ: ꝛ sic ẽ actus virtutis. Qñq3 aũt noiat ipsaꝫ rem speratam. Thi. 3. Expectantes beatã spem: ꝛ sic ẽ obiectum virtutis. Qñq3 aũt noiat certitudinẽ que cõsequit spem. Ro. 5. ꝓbatio ꝟo spem. i. spei certitudinẽ: ꝛ sic nominat statũ perfectiõis in virtute ꝙ̃tuꝫ ad certitudinis intẽtionez: habitus ꝙ̃ spei q̃ ẽ virtus ex meritis nõ ꝓcedit: sꝫ obm. i. ipsa res sperata ꝓ meritis redditur. ꝛ iõ etiã actus spei in suuꝫ obm tẽdit ex ꝑ suppositione meritoꝝ. Et ꝺm hoc dr ex meritis ꝓuenire rõne sui actus. ¶ Ad 4m dõm ꝙ spes q̃ est virtus nõ opponit timori q̃ est donũ: qꝛ spes extendit se in deũ ex cõsideratiõe diuine largitatis. timor vero dicit resilitionẽ ex ꝯsideratione proprie paruitatis: ꝛ ita nõ est ꝺm idem resilitio timoris ꝛ extẽsio spei. vñ nõ sunt ꝯ̃ria. ¶ Ad 5m dõm ꝙ facere aliq̃d ꝓpter aliqđ cõmoduꝫ tẽporale facit actũ mercenariũ: nõ aũt facere ꝓpter remunerationem eternã: qꝛ ꝯtinentia nõ sibi sufficit ad salutẽ si pro solo amore pudicitie retinet. vt dr in lib. de Eccle. dogma. ꝛ eadeꝫ rõ est de aliis humanis actib⁹. ¶ Uel dicendũ ꝙ actus dr esse mercenarius qui ꝓpter mercedem fit: non autem qui est circa ipsam mercedeꝫ: ꝗuis ꝙ̃ actus spei sit expectare beatitudineꝫ que ẽ merces: nõ tñ eã expectat propter ipsam mercedẽ: sed ex inclinatione habitus: sicut ꝛ in aliis virtutibus contingit. Et preterea nõ expectat eã inꝙ̃tũ est merces: sꝫ inꝙ̃tum est summum quoddã arduuꝫ. hꝫ enim deum pro principali obiecto.

Accepriões spei notatur.

Nota la vtil.

¶ Utrum spes sit virtus theologica.

AD secũdũ sic ꝓceditur. vꝫ ꝙ spes non sit virtus theologica. oĩs em̃ virtus theologica hꝫ deũ ꝓ obiecto: sed irascibilis obm deus

esse nõ põtiq; cum sit appetitus sensitiue partis nõ extẽdit se vltra bonuz sensibile. Cum ḡ spes ad irascibilẽ ptineat vr̃ q spes nõ sit virtus theologica. ¶ Preterea. Isa. 3. dr. In spe erit fortitudo vestra: sed fortitudo nõ est virtus theologica; s; cardinalis ḡ ⁊ spes. Et precipue cum eadez extrema videant̃ habere. s. timiditatẽ ⁊ audaciã ¶ Preterea. expectare est lõganimitatis. Gal. 5. Longanimitas expectatiõis. Silr vr̃ esse patiẽtie. Ro. 8. Si q̃ nõ videmus speramus per patientiã expectamus. ḡ cum spes sit expectatio: vr̃ q spes sit idem q patientia vel lõganimitas: q̃ quidẽ nõ sunt virtutes theologice. ḡ nec spes. ¶ Preterea. spei ẽ in arduũ tendere: sed hoc ẽ magnanimitatis que maxime magnum attendit. ḡ spes est idem qđ magnanimitas: sed magnanimitas est virtus moralis ⁊ nõ theologica. ergo ⁊ spes. ¶ S; ɔ. spes diuiditur ex opposito alijs virtutibus theologicis. 1. Cor. 13. Nunc aũt manent fides spes charitas tria hec. ḡ est virtus theologica. ¶ Preterea. ois virtus q̃ h; finẽ vltimũ ꝓ obiecto ẽ virtus theologica. talis autẽ est spes cum sit expectatio future beatitudinis. ḡ spes est virtus theologica. ¶ Preterea. ois virtus moralis est circa passiones: vt dr in. 2. Ethi. hoc aũt nõ competit spei. ergo nõ est virtus moralis: neq; est intellectualis: qr non pertinet ad cognitionem vt prius dictum est. ergo est virtus theologica.

Respõdeo dicendũ: q spes de rõne sua dicit extensionẽ appetit⁹ in aliqđ arduũ: qđ non oĩno excedit facultatem sperantis. Ea eñi q̃ excedunt ⁊ velut excedentia apprehendunt̃ desperationem magis q̃ spem faciunt. vñ ſm hoc q inest alicui facultas in aliqđ arduũ: ſm hoc ẽ inclinatio in illud arduũ: ⁊ ideo in illud arduũ qđ proportionatur facultati nature sensitiue inclinatio sensitiui appetitus spem facit q̃ est passio. In illud vero arduuz qđ ꝓportionat̃ nature intellectiue inclinatio illius facit spem q̃ est actus voluntatis Sed qr est aliqđ arduũ qđ excedit facultatem nature: ad qđ hõ per gratiã põt peruenire. s. ipse deus: in q̃tu; est nr̃a beatitudo: iõ op; q ex aliquo dono gratuito nature supaddito fiat inclinatio in illud arduũ: ⁊ illđ donum ẽ habitus spei. Et qr h; obiectũ ipm deum: iõ op; q sit virtus theologica. Et iõ in scđa diffinitione spei: quã magr̃ ponit: exprimit̃ tota rõ spei ſm q est virtus theologica. Expectatio eñi: vt ex dictis p;: ꝓprie loquendo dicit extensionẽ appetitus in aliqđ arduũ. Certa aũt dicit cõpletionẽ predicte extensionis ⁊ quasi determinationez: ⁊ in hoc cõpletur rõ spei absolute: obiectũ aũt qđ facit spez esse theologicã virtutẽ ẽ futura beatitudo. Illud aũt vnde est facultas perueniendi in finẽ istu;: est gratia ⁊ merita siue accipiatur gratia ꝓ diuina liberalitate siue pro dono gratuito.

Spei diffinitio explicat̃.

Ad primũ ḡ dicendu; q quidã dicunt q etiã appetitus rõnis diuiditur per irascibilem ⁊ concupiscibilez: ⁊ ſm hoc ꝓpositio h;

falsitatem: sed quia omnes auctores distinguentes irascibilem a concupiscibili siue sancti siue philosophi ponunt irascibilez et concupiscibilem in appetitu sensitiuo. Jdeo dicendū q subiectū spei put dicitur virtus theologica non est vis irascibilis: sed voluntas inquantū actus ei⁹ spes dici potest: nisi forte ipsam voluntatem inquantū hz actus similes actibus irascibilis dicamus irascibilem: sed tunc irascibilis et cōcupiscibilis non erunt diuerse potentie: sed nominabūt eandem potentiā .s. voluntatem ꝺm diuersos actus. ¶ Ad secunduz dicendū q sicut supra dictum est Extendi in aliqđ arduum est dupliciter: quia vel est bonuz in qđ extenditur vt acquiratur: et sic extendi est spei. vel in aliqđ arduum vt repellatur: et hoc est audacie. Et similiter resilire ab aliquo arduo est dupliciter: q2 vel est bonum qđ ꝑpter facultatem dimittitur: et sic est desperatio: vel est malum qđ ꝑpter difficultatem fugitur: et sic est timor: et sic ptz q spes non inter audaciā et timiditatem est: sed inter presumptionē et desperationē. Fortitudo autē que habet pericula pro obiecto est inter timiditatez et audaciam: et ideo spes et fortitudo non est idem. Nec fortitudo potest esse virtus theologica quia deus qui est obiectum virtutis theologice nō habet rationem periculi: q̄uis habeat rationem ardui. Sed quia ex fine diriguntur ea que sunt ad finem: ideo ꝟtutes theologice que habent finem vltimuz pro obiecto nō solum operantur circa ipsum ꝺm se: sed vt est directiuuz aliorum que sunt ad finem. Et ideo sunt quodāmodo principia aliarum virtutū. Sicut fides non solum cognoscit verum primū: sed etiaz alia que ex veritate prima manifestant ordināt ia in ipsam: vnde et in articulis fidei multa continent que ad creaturas pertinent. Similiter et charitas nō solum facit diligere deū: sz etiā proximuz ꝑpter deum: similiter et spes nō facit tendere in ipsum deum: vt quoddā arduum cōsequendum: sed etiā vt ex ipso est auxilium in omnibus aliis arduis vel bonis acquirendis vel malis vitandis. Unde qui habz spem sperat deum consequi: sperat q per ipm omnia necessaria quantūcunq sint difficilia obtinere: sperat omnia nociua quantūcunq sint difficilia repellere. Et ꝺm hoc spes est in hoīe principium omniuz operationū que ad bonum arduum ordinantur: sicut charitas omniū que in bonum tendūt: et sicut fides omniū que ad cognitionem pertinent: vnde fides est in gratuitis sicut intellectus principiorū in naturalibus et acq̄sitis. vnde ꝺm hoc dicitur. Jn spe erit fortitudo vestra nō quasi spes sit ipsa fortitudo: sz quia est principiū ipsius fortitudinis. ¶ Ad tertiū dicendum q expectatio patientie est expectatio diuini auxilij in periculis. Expectatio aūt longanimitatis est expectatio diuini auxilij in laboribus actionis tendentis in aliqđ bonum arduū obtinendnz: vnde patet ex predictis q expectatio patientie et longanimitatis est per participationē expectationis a spe ꝺm q virtutes posteriores participant ali-

Resilire ab arduo contingit dupliciter.

Spes est principiuz bonorū operum.

quid a prioribus: sicut oēs morales a prudentia: et omnes alie virtutes participant aliquid a charitate: scz desideriuz summi boni propter quod operantur. ¶ Ad quartum dicendū ꝙ magnanimitas magis accedit ad spem ꝙ̄ aliqua dictarum virtutum: quia est ꝺm extensionē appetitus in aliqđ bonum arduū obtinendum: et ideo circa spem passionem versatur et eius opposita: vt sic sint i irascibili tres virtutes quantū ad tria genera passionum. Magnanimitas quidem quantū ad genus spei et aliarum passionū circunstantium ipsam que habent bonuz arduum expectatū pro obiecto. Fortitudo aūt circa timorem et audaciam. Mansuetudo autē circa iram. Sed tamen magnanimitas non est idem qđ spes virtus: quia est circa arduum quod consistit in rebus humanis: nō circa arduum quod est deus. vnde non est virtus theologica: sed moralis participās aliquid a spe.

Magnanimitas accedit ad spem.

¶ Utrum spes sit virtus distincta ab alijs.

Ad tertiuz sic pceditur. videtur ꝙ spes non sit virtus distincta ab alijs ꝟtutib⁹ theologicis: virtutes em̄ distinguuntur per actus et obiecta: sȝ spes est expectatio future beatitudinis: que est etiam obiectū oīum virtutum theologicarum. ergo spes non distinguitur ab alijs virtutibus theologicis. ¶ Preterea. virtutes theologice ordinant nos immediate ad deum: sed aliquis sufficiēter ordinatur per hoc ꝙ cognoscit eū et amat ipsum: quod facit fides et charitas. ergo spes non distinguitur ab vtraqȝ. ¶ Preterea. expectare est actus spei: sed pertinet ad fidem: quia in symbolo dicitur. Expecto resurrectionez mortuorum. ergo spes nō differt a fide. ¶ Preterea. videtur ꝙ nec a charitate: quia spei est tendere in deum quod est proprium charitatis. ergo spes non differt a fide et charitate. ¶ Sed contra. i. Corinthio. 13. spes ꝯnumeratur alijs duab⁹. ergo differt ab eis. ¶ Preterea. spes in voluntate dicitur ad similitudinē spei que est in irascibili. vt prius dictum est: sed spes que est passio irascibilis differt a cognitione que est fidei: et ab amore qui est charitatis. ergo spes que est in voluntate differt a fide et charitate.

¶ Utrum spes possit esse informis.

Alterius videt ꝙ spes non possit eē sīuē nisi formata charitate. Spes enim presupponit merita: vt patet ex diffinitione ipsius: sȝ meritum non potest esse in habente aliquam virtutem informem: ergo spes non potest esse informis. ¶ Preterea. ex hoc ipso ꝙ tendit fides in deum est fides formata: sed spes habet in deuz tendere: ergo semper est spes formata. ¶ Preterea. Augustinus dicit: ꝙ omnis affectio ex amore est: sed spes est affectio quedam: ergo est ex amore: sed omne quod est ex amore est formatum: quia charitatis est formare alias virtutes. ergo spes semper est formata.

Questio.

¶ Sed cõtra. sicut timor est supplicioꝝ eternorũ: ita ꝛ spes premioꝝ: sꝫ timor põt eẽ formatus ꝛ informis. ergo ꝛ spes. ¶ Preterea quicũqꝫ nõ hꝫ spem est desperatus: sꝫ quicunqꝫ peccat mortalr nõ hꝫ spem formatam. Si ergo ois spes esset formata quicũqꝫ peccat mortalr esset desperatus: sꝫ desperatio est peccatũ in spiritũ sanctum. ergo quicũqꝫ peccaret mortaliter peccaret in spiritum sanctum. quod est falsum.

Respõdeo dicendum ad primaꝫ qõnem ꝙ sicut supra dist. 23. dictũ est: virtutes theologice sunt ad ordinandũ nos in finem vltimum. Ad hoc aũt ꝙ aliqs incipiat operari ꝓpter finẽ aliquẽ: opꝫ primo ꝙ cognoscat finẽ illum: ꝛ scdo ꝙ desideret ipsum. Sed qꝛ voluntas est possibiliũ ꝛ impossibiliũ: neqꝫ aliqs operatur ꝓpter aliqd qd ẽ impossibile adipisci quãuis illud appetat: ideo opꝫ ꝙ volũtas ad hoc ꝙ operari incipiat tendat in illud sicut in possibile. Et hec inclinatio voluntatis tẽdentis in bonum eternuꝫ quasi possibile sibi per gratiã. est actus spei: ꝛ spes est aliqd distinctum a fide ꝛ charitate: qꝛ fides facit cognitionem de fine inqꝫtuꝫ ostẽdit finem bonuꝫ esse: ꝛ sic insurgit motus charitatis: inquantũ vero ostendit finem esse possibilẽ sic insurgit motus spei: quia fides est fundamentũ omniũ virtutum precedens oẽs qꝫtuꝫ ad naturalem ordinem actuum.

Directio ꝓtãtum theologicarũ in summũ bonum.

Ad primũ ergo dicenduꝫ ꝙ idem ẜꝫ rem est obiectuꝫ omniũ virtutũ theologicaꝝ: sꝫ differt ẜm rõnẽ: qꝛ inqꝫtuꝫ est primũ verꝝ est obiectum fidei: inqꝫtum est summũ bonũ est obiectũ charitatis: inqꝫtum est altissimũ arduũ est obiectuꝫ spei. Et qꝛ beatitudo nominat maxime arduũ: cum sit status omniũ bonoꝝ aggregatiõe completus. vt dicit Boe. ideo in diffinitiõe spei precipue ponitur beatitudo. virtus aũt ꝛ potẽtia non differũt ex obiectis ẜm differentiã realem obiecti: sed ẜm diuersas rõnes obiecti: que quidem rõnes formalr cõplent obiectum ipm. ¶ Ad scdm dicenduꝫ ꝙ illa duo nõ sufficiunt ad hoc ꝙ aliquis incipiat operari propter finẽ: vt dictũ est. ¶ Ad tertium dicendũ ꝙ fides dr expectare inqꝫtum est origo expectationis ostendẽdo illud quod est expectandũ ex se possibile acqri. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ tẽdere in appetibile est tam irascibilis qꝫ cõcupiscibilis sꝫ differẽter: qꝛ tendere in aliqd bonũ vt est bonum simplr est cõcupiscibilis: sꝫ tendere in aliqd vt est arduuꝫ ꝛ difficile est irascibilis: ꝛ per hũc modum diuersimode etiã tẽdit in deum spes ꝛ charitas.

Ad secundã qõnem dicendum ꝙ sicut supra dictũ est: desideriũ et amor in hoc differunt ꝙ amor quodãmõ importat quandam cõuenientiã ꝛ cõnaturalitatem ad amatũ: qd quidem perficit dum amatũ aliquo mõ habet: desiderium aũt importat motũ in ipsum amabile nondum habitum. vnde motus appetitus incipit in desiderio ꝛ terminatur in amore completo. Et ideo desiderium est quedaꝫ inchoatio amoris: ꝛ quasi qdam amor imperfectus.

Rnsio ad qõnculam.

imperfectus. Sed quia primum habere rei est secundum quod est in potentia: quia quod est in facultate habentis quasi iam haberi reputatur: ideo primum quod amorem inducit est facultas habendi id quod desideratur. In hac autem facultate spes consistit: et ideo amor rei distantis, que actu non habetur presupponit spem. Sed quia spes non est nisi boni. Et primus motus appetitus in bonum est desiderium. ideo spes presupponit desiderium et est media inter amorem et desiderium. Et hoc rationabiliter accidit: quia enim irascibilis est propter concupiscibilem: ideo actus irascibilis a concupiscibili incipit et in concupiscibili terminatur. Amor enim et desiderium in concupiscibili sunt. spes autem in irascibili: et similis est eorum ordo secundum quod est in voluntate. vnde patet quod actus fidei precedit desiderium: quia omnis actus affectione presupponit actum cognitiue: desiderium autem precedit spem: spes autem amorem: et ideo sicut fides potest esse informis: quia actus eius precedit actum amoris: ita et spes.

Spes est in irascibili.

Ad primum ergo dicendum quod spes non presupponit merita in actu: sed in proposito: non enim aliquis sperat propter merita: quasi merita existentia producant actum spei: sed quia per merita que proponit ad beatitudinem se peruenire sperat. ¶ Ad secundum dicendum quod fides formata tendit in deum ex amore: sed spes informis non est ex amore: sed ex desiderio. ¶ Ad tertium dicendum quod ibi accipitur amor large pro amore imperfecto quod est desiderium quod est primus motus appetitiue virtutis: desiderium autem non sufficit ad formandum actus virtutum.

¶ Utrum spes habeat certitudinem in suo actu.

Ad quartum sic proceditur. videtur quod spes non habeat certitudinem in suo actu. certitudo enim ad cognitionem pertinet quia dubitationi opponitur: sed spes non pertinet ad cognitionem: sed ad affectionem. ergo ad spem non pertinet certitudo. ¶ Preterea. de eo quod nunquam erit non potest esse certitudo: sed aliquis habet spem de vita eterna quam nunquam habebit. ergo spes non habet certitudinem. ¶ Preterea. omne quod dependet ex contingenti non potest habere certitudinem nisi quando iam est: sed hunc habere vitam eternam dependet ex meritis que sunt ex libero arbitrio. quod est maxime contingens causa. ergo potest esse certitudo de hoc quod iste habeat vitam eternam. ergo cum spes sit de hoc videtur quod spes non habeat certitudinem. ¶ Preterea. non potest de eodem esse certitudo seu securitas et timor: sed homo quamdiu in hac vita est habet timorem castum de separatione a deo. ergo non potest habere certitudinem de habendo vitam eternam. ¶ Preterea. nullus habebit vitam eternam nisi habeat charitatem et gratiam: sed nullus scit se habere gratiam et charitatem. necdum vt finaliter habeat. ergo non potest esse in spe certitudo de vita eterna. ¶ Sed contra. 2. Thi. 1. Scio cui credidi et certus sum etc. Sed hoc ad spem pertinet. ergo spes ha

¶ Preterea. spes procedit ex meritis: sed ipsi nõ erant in statu merendi: similiter nec illi qui sunt in purgatorio: ergo non habent spez. ¶ Sed cõtra. quicũq3 cupit aliquid qd nõdum habet expectat illud sed p̃res qui erãt in limbo cupiebãt beatitudinẽ quaz nõdũ habebant: ergo expectabãt illam: ergo habebant spem.

¶ Utrum dãnati & demones habeant spem.

3ª questiũcula

Ulterius videt̃ q etiã dãnati & demones habeãt spez. Job. 40. dicitur de ipso. Spes eius frustrabitur eũ: ergo habet spez. ¶ Preterea. sicut fides est informis: ita & spes: sed habent fidem informem: ergo & spem. ¶ Sed cõtra. spes nõ est de impossibili: sz demones & dãnati cum sint in malitia obstinati: nõ possunt peruenire ad vitam eternã: ergo non possunt habere spem.

Respõdeo dicẽdũ ad primã questionẽ q christus nõ habuit spem: quia spes imperfectionez importat: cum fundet̃ supra agnitiõez enigmaticam. nihil aũt imperfectiõis ex parte perfectionũ anime fuit in christo: & ideo nõ fuit in ipso spes.

Ad primũ ergo dicendum q spes sumitur ibi pro expectatione premij accidẽtalis: de quo nõ est proprie spes que habet deũ pro obiecto. & ideo nõ sequit̃ q xp̃s proprie spem habuerit. ¶ Et similiter dicendum ad secundum: quia gloria corporis non est principalis in beatitudine.

Rñ. ad primã questiũculam.

Ad secundã questionem dicendum q angeli & beatorum anime proprie loquendo spem nõ habent. & hoc patet ex duobus. primo quia cum spes sit virtus theologica habet deũ pro obiecto: & ideo quia gaudium eorũ quod de deo habẽt crescere non põt: ideo illud qd eis accrescit nõ ptinet ad spez. secũdo quia est de arduo & difficili. Et quia habẽti gloriaz essentialem que in dei visione consistit quicqd aliud creatum est paruum est. & ideo non potest esse spes: neq3 de gaudio qd de salute alio2 eis accrescit: neq3 de gaudio quod accrescit anime de gloria corporis: sed põt eẽ de eis desideriũ: & hoc desideriũ expectatio large dr̃. ¶ Et per hoc patet solutio ad obiecta.

Ad tertiaz questionem dicendũ q illi qui sunt in purgatorio & patres qui erãt in limbo habebãt spem: quia spes nõ euacuatur nisi secundum hoc q aliquis habet actu id quod sperauit: sicut fides euacuatur per id quod videt illud qd credidit. Illi autẽ qui in limbo patruz erant: & qui sunt modo in purgatorio nõdũ habent beatitudinẽ de q̃ est spes: & ideo spes eorũ quam in hac vita habebant nõ est euacuata.

Rñ. ad secundaz questiũculam.

Ad primũ ergo dicendum qd dilatio spei antiquis patribus nõ faciebat afflictionẽ: quia afflictiõis capaces non erãt. ¶ Uel dicẽdum q quauis spes ratõe absentie sperati afflictionẽ faciat: tamen ratione certitudinis delectationẽ facit. Et quia certitudo spei in eis deficere nõ poterat. ideo delectatio que ex certitudine causabatur absorbebat omnẽ afflictionem que ex absentia cõtin-

gere posset. ¶ Ad scdm dicendum q quãuis non sint in statu merendi: tamen prius meruerunt: et ex illis meritis spes eorum prouenit.

Rñ. ad tertiam qstiun culam. **Ad quartã** qõnem dicendum q spes fundat sup facultatem perueniendi ad illud qd sperat vel veram vel estimatã. In demonib autẽ dãnatis nõ est facultas ad beatitudinẽ perueniẽdi: neq in rei veritate: neq in eorũ estimatione: q sue dãnationis ignari non sunt: et ideo in eis spes future beatitudinis esse non potest.

Ad primũ ergo dõm q spes ibi improprie sumitur p expectatiõe dilationis iudicij vnde etiã xpo dicebant. Uenisti ante tps torquere nos. ¶ Ad scdm dicendũ q fides non est tantũ de illis que pertinẽt ad se sicut spes: et ideo possunt habere fidem de deo et de alijs: nõ autem spem de seipsis ¶ Uel dicendum q fides informis nullo modo facit tendere in deum: sicut facit spes etiã informis aliquo modo: vt prius dictum est: et ideo non est simile de fide et spe.

¶ Expositio textus.

Ua spiritualia eterna) contra. eternum est vnũ tantum. ergo non debuit pluraliter dicere eterna. ¶ Preterea. spes ẽ de futuro: omne autẽ futurum est temporale: nullum tpale eternũ: ergo spes nõ est de eternis. ¶ Preterea. nullũ tpale eternum: ergo supfluit q dixit spũalia. Et dõm q illud qd per se est eternum est vnum tm: sed eius eternitas participat quãtum ad multa bona. In beatis. s. quãtum ad diuersas dotes: et he participatões dicũtur bona eterna: nõ q careãt pncipio. sed q careant fine. Uel referẽdum est ad pluralitatẽ attributorũ. ¶ Ad tertiũ dicendũ q illud qd in se est eternũ est futurum speranti: et sic de deo põt esse spes. ¶ Ad quartũ dicendũ q spũalia dicit pter dotes corporis que corpalia sunt: et quodãmodo eterna inquãtum in ppetuũ durabunt. ¶ Uel dõm q vtrũq posuit vt quasi gradatim ad obm ppriũ spei pueniretur: q est de bono spũali: neq de quolibet: sed de eterno qd est deus. (Est enim spes.) hec diffõ datur per actũ: vt dictũ est. prima autẽ data fuit per genus. (Quã natura preit charitas.) verũ est secundũ q est virtus: qd non habet nisi scdm q est informata charitate. vel natura preit sicut pfectum impfecto prius est natura: tempore posterius. (Spes est de inuisibilibus.) Contra. aliquis sperat pecuniã quã videt. Dicẽdum q spes proprie loquẽdo est de non habitis. In spiritualibus autẽ et eternis eã videre est ipsa habere: non autem in corporalibus. et ideo dicit eẽ de inuisibilibus. ¶ Uel dicẽdum q dicit esse de inuisibilibus inquãtum est de futuris: q pecunia et si videatur in se: non tamẽ videtur vt possessa: et hoc modo spes in ipsam tendit. (Spes autẽ nõ nisi bonorum etc.) Contra. Luc. 24. Nos autẽ sperabamus q ipse esset redẽpturus israel: ergo spes est etiã de alienis. ¶ Pre-

Instantie cõ textũ dissoluit.

nū de sua ratiōe natū est facere gaudiū inq̄ztū est conueniens: ⁊ tristitiā inq̄ztū nociuū est. In irascibili ēt sunt tm̄ due. s. timor et spes. q: in his pficitur mot⁹ irascilis q̄ztū est possibile in genere illo. vn̄ non importāt motū perfectū simpliciter: sed inq̄ztū possibile est in gn̄e irascibilis: quia mot⁹ irascibilis inq̄ztū hmōi nō perficiť ad presens: vt pri⁹ dictū est: sicut ꝯcupiscibilis: sed perficitur in certitudine inclinatiōis respectu sui obiecti. vn̄ timor et spes habēt quādā certā inclinationē ad obiectū suuz. timor ad nō posse fugere malum. spes ad posse cōsequi bonū. vn̄ confidentia nō dť principalis passio: que habeat certitudinē: nec īportat. Simił ēt timor ꝯsequiť ex malo inq̄ztū est malū: q: de natura sui hꝫ vt fugiať. spes aūt ex rōne boni inq̄ztū est bonū: q: ꝺ natura sui hꝫ vt expecteť. Et ideo ꝯsueuit numer⁹ pͥncipaliū passionū hoc mō accipi. Q: aut sunt ꝺ presenti in quo perficiť motus concupiscibilis: aut de futuro in quo consistit motus irascibilis inq̄ztū est de difficili. Si p̄lo mō: aut de bono: ⁊ sic ē gaudiū: aut de malo: ⁊ sic est tristitia. Si scd̄o modo aut de bono: ⁊ sic ē spes: aut de malo: ⁊ sic est timor

Ad primū ergo dōm q: amor nō dicit terminū in motu concupiscibilis: cū nō sequať ex coniunctiōe rei: sicut delectatio: vel gaudiū. ¶ Ad 2m dōm q: mot⁹ cōcupiscibilis pōt vlterius terminari q̄ztū ad futurū: ⁊ iō concupiscētia ⁊ desideriuz non sunt passiones principales: mot⁹ aūt irascibilis non ⁊ ideo in futuro terminatur: ⁊ ꝓpter hoc spes et timor sunt principbles passiōes ¶ Ad tertiū dicendū q: potētia in qua ē spes denominať ab ira: q: est vltimū in passionib⁹ eius denominatio aūt cōsueuit fieri ab his que sunt vltia in re: non tn̄ est principalis: q: hꝫ motū in nociuū nō quidē fugienduz: qꝺ est de rōne mali ⁊ nociui: sed aggregiendū. ¶ Ad 4m silr dōm est de audacia q: timor q̄ fugaz īportat ꝯsequiť ex rōne mali qꝺ de se est fugibile. non aūt aggresibile qꝺ audacia facit: ⁊ iō non est principalis passio. ¶ Ad 5m dōm q: penitētiā cōtineť sub tristitia. Vn̄ sciendū est q: oēs predicte passiōes ad has principales passiōes reducunť: vel sicut species ad gen⁹ sicut admiratio ad timorē: vel sicut imperfectuz ad perfectum: sicut cōcupiscētia ad gaudiū vel sicut effectus ad causaz ⁊ pticipans ad pticipatū sicut audacia ⁊ ira ad spem: q: spes tendit in bonum arduū qꝺ de se est tale: vt in illud debeat tendi. Audacia aūt ⁊ ira tēdunt in arduū nociuū repellendū: qꝺ quidē nō est tale: vt in ipsuz tendi debeat: sed magis vt fugiatur tendiť tn̄ in ipsuz inq̄ztuz participat aliq̄d de rōne boni qꝺ est victoria ipsi⁹: ⁊ ideo etiam spes pticipať quodāmō in audacia: ⁊ ira: sicut qꝺ est per se in eo qꝺ est per accidens

Reductio passionū ad principales.

¶ Utrū spes possit esse in parte intellectiua

Ad quintū sic ꝓcediť. videť q: spes nō possit eē in parte intellectiua: q: passiōes sunt tm̄ in pte sensi

tiua·vt dicit phs.7.phy.sz spes est passio.ergo est in pte sensitiua. ¶ Preterea.ea q̄ sunt in pte intellectiua sunt ipsi⁹ anime bz se sine hoc ꝙ cōmunicat corpi. spes vero nō est ipsi⁹ aie bz se sz cū ꝯiūctiōe corpis eadē ratione qua gaudiū ⁊ amor vt dr in primo de aia.ergo spes non est in parte intellectiua. ¶ Preterea. subiectū spei est irascibilis : sed irascibilis non est in pte intellectiua:sz in sensitiua q̄ anim⁹ dr in.3.de aia.¶ Cū ergo passio non excedat subiectū suuz.nec spes erit in rōali.¶ Preterea.sicut dicit phs in lib.de memoria. Memoria nō est in pte intellectiua qꝛ ꝯcernit determinatā tpis differētiā.s.pteritū:sz sicut memoria cōcernit pteritū:ita spes cōcernit futurū . ergo spes nō pōt eē in pte intellectiua. ¶ Preterea.in pte intelectiua nō sunt cōtrarie passiōes:qꝛ delectatiōi q̄ est bm intellectū nihil est ꝯriuz. vt dicit phs p° Thop.cuz ergo spes sit passio ꝯrietatez hns ad timorē ⁊ desperationē.vr ꝙ non possit eē in pte intellectiua.

¶ Sed ꝯ.quicqd inuenit cōiter in deo ⁊ in nobis de opibus aie ad ptē intellectiuā ptinet:q̄ solū est imaterialis:⁊ in hoc deo similis:sz delectatio ꝯuenit nō solū nobis sz ēt deo.vt dicit in.7. Ethi.qꝛ ipse simplici operatiōe gaudet ergo delectatio ē in nobis ēt in parte intellectiua:⁊ ita eadē rōne spes q̄ est de delectatiōe futura. ¶ Preterea.quicqd permanet in nobis post separationē aie a corpe hoc ad partez intellectiuā ptinet:q̄ sola est separabilis bm phm : sed spes est hmōi:qꝛ erat in illis patrib⁹q̄ in limbo erāt:vt dr in littera. ergo spes est in parte intellectiua. ¶ Preterea.ad quācūqꝫ potentiaz ptinet obiectū passionis:et passio:sed obiectū spei ē arduuz bonū:qd etiā ad intellectiuam partē pertinere pōt . ergo spes pōt esse in pte intellectiua.

Respōdeo dbz ꝙ opatiōes sensitiue sunt nobis magis note q̄ operatiōes ptis intellectiue.qꝛ cognitio nr̄a incipit a sensu⁊ terminat ad intellectū.Et qꝛ ex notioib⁹minus nota cognoscunt. noia aūt ad innotescēdū rebus imponūt:iō noia opationū sensitiue ptis trāsferunt ad opationes intellectiue ptis:⁊ vlteri⁹ex hūanis in diuina.Et hoc ptz in apphēsiuis opationib⁹: qꝛ illud ꝙ certitudinaliter quasi phs tenem⁹ p intellectū dicimur sentire vel videre.Et imaginari dicimur cū quiditatē rei intellectu concipimus ⁊ sic de alijs: q̄uis ista diuersimode intelligantur cū dicunt de apprehēsiōe sensitiua q̄ apphēdit materialr in pticularib⁹:⁊ de intellectiua q̄ apprehēdit imaterialr:⁊ in vniuersali:⁊ iō etiā iponit nomē intellectiue opatiōi p qd discernitur a sensitiua sicut intelligere ⁊ scire ⁊ hmōi.Similiter noia operationū appetitiue sensibilis ptis transferunt in opationes appetitiue intellectiue ptis: tamē in sensitiua pte sunt p modūmaterialis ⁊ passionis in parte aūt intellectiua p moduz simplicis act⁹ nō materialiter:⁊ ideo etiā aliqua noia imponunt appetitui intellectiuo q̄ ipsum distīgūt ab alijs:sicut velle eligere.⁊ huiusmodi.Sic ergo spes in parte

Noia ptis sēsitiue ad intellm trāssumunt.

sensitiua nolat quandū passionē materialē: in pte itellectiua simplicē operationē voluntatis imaterialiter tendit in aliquod arduum.

Ad primū ergo dōz ꝙ spes ꝑm ꝙ est in appetitu rationali .s. voluntate non est passio ꝓpꝛie loquēdo: vt pz ex his q̄ dicta sunt 15. dist. ¶ Ad scōm dōm ꝙ phs loquit ibi de istis ꝑz ꝙ sunt passiones sensitiue partis: ⁊ ita indigent corpore materialiter. vel ꝑm ꝙ sunt in parte intellectiua que indiget corpe inq̄ꝫtum accipit a sensibus vł a sensitiuis potentijs q̄ꝫtū ad statū vie. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ quidā distinguūt irascibilē humanā ⁊ brutalem. similr ⁊ cōcupiscilē: ⁊ dicuut ꝙ brutalis ē in parte sensitiua: humana aūt in pte intellectiua: sꝫ hoc nō est verū: qꝛ appetit⁹ rationalis nō diuidit p irascibileꝫ ⁊ ꝯcupiscibilē: vt pꝛius dictū est vñ irascibilis dicit hūana non p essentiā: sꝫ per pticipationem: sicut dicit phs in pꝛio Eth. ⁊ etiā Dama. in. 2. lib. vñ qd̄ obijcit ꝙ spes in irascibili est: verꝫ est de spe ꝑm ꝙ est passio. ¶ Ad quartū dōm ꝙ intellectiua apph̄ensio est ꝑm motū a reb⁹ in animā ⁊ qꝛ in anima intellectiua recipitur aliquid abstractū ab omnibus conditionib⁹ materialib⁹ indiuiduantib⁹: ideo nulla apprehēsio intellectiua concernit aliqd̄ tp̄s determinate: q̄ꝫuis possit esse de quolibet tēpoꝛe. vnde in cōponendo ⁊ diuidendo implicat tp̄s. vt dicit in. 3. de anima ⁊ ideo etiā memoꝛia cū sit pars imaginis: que est in parte intellectiua est omniū tēpoꝝ: vt dictū est in pꝛimo lib. dist. 3. opatio appetitus est ꝑm motū ab anima in res. ⁊ ideo quia res per se cadunt sub hic ⁊ nunc: ideo ⁊ operatio intellectiui appetitus pōt aliqd̄ tp̄s ꝯcernere. ¶ Ad quintū dōm delectatio: vt prius dictū est: ex duob⁹ ꝯsurgit: vno mō ex ipso actu qui est cōueniēs potentie: ⁊ hoc modo delectatio intellect⁹ nō est aliqd̄ cōtrariū: cū eñ intelligibile omnino imaterialiter in itellectu recipiat: non pōt aliquā lesionē intellectui inferre: sicut sensibile excellēs qd̄ corrūpit sensum: ⁊ iō oīs act⁹ intellect⁹ est ꝯueniēs intellectui ⁊ delectabilis quicqd̄ sit illud qd̄ intelligit: ⁊ sic delectatiōi intellect⁹ nō est aliqd̄ contrariū. Alio modo cōsurgit delectatio ex cōiunctone rei conuenientis circa quam est operatio. Et qꝛ id qd̄ apprehendit pōt eē cōueniens intelligēti vel incōueniens inq̄ꝫtuꝫ est res quedā licet inq̄ꝫtū in tellectuꝫ semp sit conueniens: ideo ex parte ista delectationi que est in parte intellectiua pōt esse tristitia cōtraria nō que sit passio: vt dictum est.

intell's recipit sine cōditiōib⁹ indiuiduātibus.

¶ Questio. II.

Eindeq̄ritur de spe ꝑm ꝙ est virt⁹. Et circa hoc queruntur quinq̄. Pꝛimo vtrum spes sit virtus. Secundo vtrū sit virtus theologica. Tertio quomodo se habeat ad alias virtutes theologicas. Quarto de certitudine ipsius. Quinto quoꝛum sit habere spem.

¶ Utrū spes sit virtus.

D primū sic pceditur. videtur q spes nō sit virt⁹. spes eñ diuiditur cōtra timorē gaudiū ꝛ tristitiā: ſʒ nullū aliorum ponitur in generevirtutis: quinimo tristitia ponitur in genere vicij q̄ꝫtū ad accidiā et inuidiā. ponit etiam inter sacramenta q̄ꝫtū ad penitentiā: gaudiū aūt in genere fruct⁹. vt pꝫ Gal. 5. Timor aūt in genere doni. vt dr Jsa. xi. ergo neqꝫ spes dꝫ esse virtus. ¶ Preterea. sicut virtutes infuse ordinant ad aliqđ arduum qđ est invita eterna ita ꝛ virtutes acquisite ad aliqđ arduū qđ est felicitas ciuilis vel ɔtēplatiua: sed phi tractantes de virtutib⁹ acquisitis nō posuerunt spem esse virtutē. ergo apud theologos spes nō dꝫ poni virtus. ¶ Preterea. nulla virtus pueniт ex meritis. qꝛ virtutē de⁹ operat in nobis sine nobis: vt Augu. ait: sed fides pueniт ex meritis vt in littera dicit. ergo nō est virt⁹. ¶ Preterea nulla virt⁹ opponitur alicui bono: quia bonū spes bono nō est cōtrariū: sicut malū malo. vt dicit in predicamētis: sed spes opponitur timori qđ est bonū et laudabile. ergo spes nō est virtus. ¶ Preterea. nulla virt⁹ hꝫ actū mercenariū qꝛ virt⁹ operat bonū ppter seipm: ſʒ spes hꝫ actū mercenariū cū intendat in remunerationē. ergo spes nō est virt⁹. ¶ Sꝫ ɔ̄. nihil inducit ad vitam eternā nisi virt⁹: sed spes inducit ad vitā eternā. vt pꝫ in psal. Letent oēs q̄ sperāt in te. in eternum exulta ꝛc. ergo spes est virtus. ¶ Preterea. spes est ppinquior charitati q̄ est mater oluꝫ virtutū q̄ꝫ fides: qꝛ est in affectu sed fides est virt⁹. ergo ꝛ spes. ¶ Preterea. nihil est meritoriuꝫ nisi act⁹ v̄tutis: ſʒ spei act⁹ ē meritori⁹: qꝛ a ɔfusiōe liberat psal. In te dñe speraui non ɔfund. in in eternum: ergo spes est virtus.

Respōdeo dđm q sicut supra. dist. 23. dictū est virt⁹ ſm cōmunē vsum loquēdi dicit habit⁹ inclinans ad actū: qui est bon⁹ dupliciter. s. ſm cōuenientiā ad potentiā agentē: ꝛ ſm obiectū qđ hꝫ rōnē boni inq̄ꝫtū est obiectū talis actus: hec aūt duo sunt in actu spei. Cū eñ spes in appetitiua pte sit: opꝫ q obiectū ei⁹ sit bonū sub rōne boni: ꝛ sic actus spei hꝫ bonitatē ex rōe obiecti. Silr etiā spes supra expectationē addit certitudinē. vt pꝫ p diffinitionē in littera positā. Certitudo aūt importat determinationē respectu ei⁹ ad qđ dicit certitudo. vnde cū certitudo spei sit de bono expectato importat determinationeꝫ ad bonum. Et ex hoc aliquis act⁹ est perfecte potentie conueniens q ad bonum ipsius determinationem habet. sicut actus scientie qui determinat intellectum adverum quod est bonum intellectus: non autem actus opinionis: que est veri et falsi: propter quod scientia est virtus: et non opinio: vt dicitur in. 6. Ethico. vnde patet q spes virtus debet dici: etiam ſm cōmunem vsum loquendi. act⁹ dr duplr bon⁹.

Ad primū ergo dđm q spes ſʒ q

est passio nō est virtus: sed scʒ q̄ est in appetitu intellectiue ptis. Nec aliarū passionū noīa ita cō ueniēter ad virtutes trāsumi pñt sicut nomē spei: q2 spes dr in ordine ad bonū: & pp hoc importat motū appetitus in bonū tendētis. & sic hʒ quandā silitudinē cum intē.ione & electiōe boni: q̄ requirunt in oī virtute. Timor aūt dr in ordine ad malū. Recedere aūt a malo q̄uis ad v̄tutē pertineat: nō tñ in hoc consistit perfectio v̄tutis: sʒ in electione boni. Gaudiū aūt & tristitia magis dicūt impressionē boni & mali in appetitū q̄ motuʒ appetit⁹ in ea. vñ nō hñt silitudinē cum electiōe v̄tutis. ¶ Ad 2^m dōm q̄ illud arduū in qđ ordināt virtutes acquisite ē finis pportionatus facultati nature: & iō natura p seipsam determinata ē ad sperandū illū finē. vñ nō indiget aliquo habitu supaddito p quē determinet i illud: sʒ hoc arduū qđ ē vita eterna excedit facultatem nature. vñ cuʒ ex se natura nō sit determinata ad sperandū illud: opʒ q̄ determinet per aliquem habitū infusum: & hec est spes q̄ ē virtus. ¶ Ad 3^m dōʒ q̄ spes multis modis dr. Qñq3 em̄ nominat passionē & sic nō est virtus. Qñq3 noīat habitū inclinātem ad actū volūtatis silem spei que ē in parte sensitiua q̄ est passio: & sic ē virtus. Qñq3 v̄o noīat ipm actū: & sic ē actus virtutis. Qñq3 aūt noīat ipsaʒ rem speratam. Thi. 3. Expectantes beatā spem: & sic ē obiectum virtutis. Qñq3 aūt noīat certitudinē que cōsequit spem. Ro. 5. pbatio v̄o spem. i. spei certitudinē: & sic nominat statū perfectiōis in virtu

Accepti ōes spei no tatur.

te q̄tuʒ ad certitudinis intētioneʒ: habitus ḡ spei q̄ ē virtus ex meritis nō pcedit: sʒ obm. i. ipsa res sperata p meritis redditur. & iō etiā actus spei in suuʒ obm tēdit ex ſ suppositione meritoꝝ. Et ſm hoc dr ex meritis puenire rōne sui actus. ¶ Ad 4^m dōm q̄ spes q̄ est virtus nō opponit timori q̄ est donū: q2 spes extendit se in deū ex cōsideratiōe diuine largitatis. timor vero dicit resilitionē ex ɔsideratione proprie paruitatis: & ita nō est ſm idem resilitio timoris & extēsio spei. vñ nō sunt ɔ̄tria. ¶ Ad 5^m dōm q̄ facere aliq̄d pter aliqđ cōmoduʒ tēporale facit actū mercenariū: nō aūt facere ppter remunerationem eternā: q2 ɔtinentia nō sibi sufficit ad salutē si pro solo amore pudicitie retinet. vt dr in lib. de Eccle. dogma. & eadeʒ rō est de aliis humanis actib⁹. ¶ Vel dicendū q̄ actus dr esse mercenarius qui ppter mercedem fit: non autem qui est circa ipsam mercedeʒ: q̄uis ḡ actus spei sit expectare beatitudineʒ que ē merces: nō tñ eā expectat propter ipsam mercedē: sed ex inclinatione habitus: sicut & in aliis virtutibus contingit. Et preterea nō expectat eā in q̄tū est merces: sʒ in q̄tum est summum quoddā arduuʒ. hʒ enim deum pro principali obiecto.

Nota la viii.

¶ Utrum spes sit virtus theologica.

Ad secūdū sic pceditur. vr q̄ spes non sit virtus theologica. oīs em̄ virtus theologica hʒ deū p obiecto: sed irascibilis obm deus

esse nō pōt: q2 cum sit appetitus sensitiue partis nō extēdit se vltra bonuȝ sensibile. Cum ġ spes ad irascibilē ptineat vr̄ ꝙ spes nō sit virtus theologica. ¶ Preterea. Isa. 3. dr̄. In spe erit fortitudo vestra: sed fortitudo nō est virtus theologica; sȝ cardinalis ġ ꝛ spes. Et precipue cum eadeȝ extrema videant̄ habere. s. timiditatē ꝛ audaciā ¶ Preterea. expectare est lōganimitatis. Sal. 5. Longanimitas expectatiōis. Silr̄ vr̄ esse patiētie. Ro. 8. Si q̄ nō videmus speramus per patientiā expectamus. ġ cum spes sit expectatio: vr̄ ꝙ spes sit idem ꝙ patientia vel lōganimitas: q̄ quidē nō sunt virtutes theologice. ġ nec spes. ¶ Preterea. spei ē in arduū tendere: sed hoc ē magnanimitatis que maxime magnum attendit. ġ spes est idem qđ magnanimitas: sed magnanimitas est virtus moralis ꝛ nō theologica. ergo ꝛ spes. ¶ Sȝ ȝ. spes diuiditur ex opposito alijs virtutibus theologicis. 1. Cor. 13. Nunc aūt manent fides spes charitas tria hec. ġ est virtus theologica. ¶ Preterea. ois virtus q̄ hȝ finē vltimū ꝑ obiecto ē virtus theologica. talis autē est spes cum sit expectatio future beatitudinis. ġ spes est virtus theologica. ¶ Preterea. ois virtus moralis est circa passiones: vt dr̄ in. 2. Ethi. hoc aūt nō competit spei. ergo nō est virtus moralis: neqȝ est intellectualis: q2 non pertinet ad cognitionem vt prius dictum est. ergo est virtus theologica.

Respōdeo dicendū: ꝙ spes de rōne sua dicit extensionē appetitꝰ in aliqđ arduū: qđ non olno excedit facultatem sperantis. Ea eñ q̄ excedunt ꝛ velut excedentia apprehendunt̄ desperationem magis q̄ spem faciunt. vñ ſm hoc ꝙ inest alicui facultas in aliqđ arduū: ſm hoc ē inclinatio in illud arduū: ꝛ ideo in illud arduū qđ proportionatur facultati nature sensitiue inclinatio sensitiui appetitus spem facit q̄ est passio. In illud vero arduuȝ qđ ꝓportionat̄ nature intellectiue inclinatio illius facit spem q̄ est actus voluntatis. Sed q2 est aliqđ arduū qđ excedit facultatem nature: ad qđ hō per gratiā pōt peruenire. s. ipse deus: in q̄tuȝ est nr̄a beatitudo: iō opȝ ꝙ ex aliquo dono gratuito nature supaddito fiat inclinatio in illud arduū: ꝛ illđ donum ē habitus spei. Et q2 hȝ obiectū ipm deum: iō opȝ ꝙ sit virtus theologica. Et iō in scđa diffinitione spei: quā magr̄ ponit: exprimit̄ tota rō spei ſm ꝙ est virtus theologica. Expectatio eñ: vt ex dictis pȝ: ꝓprie loquendo dicit extensionē appetitus in aliqđ arduū. Certa aūt dicit cōpletionē predicte extensionis ꝛ quasi determinationeȝ: ꝛ in hoc cōpletur rō spei absolute: obiectū aūt qđ facit speȝ esse theologicā virtutē ē futura beatitudo. Illud aūt vnde est facultas perueniendi in finē istuȝ: est gratia ꝛ merita siue accipiatur gratia ꝓ diuina liberalitate siue pro dono gratuito.

Spei definitio explicat̄.

Ad primū ġ dicenduȝ ꝙ quidā dicunt ꝙ etiā appetitus rōnis diuiditur per irascibilem ꝛ concupiscibileȝ: ꝛ ſm hoc ꝓpositio hȝ

falsitatem: sed quia omnes au-
ctores distinguentes irascibilem
a concupiscibili siue sancti siue
philosophi ponunt irascibilez ⁊
concupiscibilem in appetitu sen
sitiuo. Ideo dicendū ꝙ subiectū
spei ꝓut dicitur virtus theologi
ca non est vis irascibilis: sed vo
luntas inquantū actus eiꝰ spes
dici potest: nisi forte ipsam volū
tatem inquantū hȝ actus simi-
les actibus irascibilis dicamus
irascibilem: sed tunc irascibilis ⁊
cōcupiscibilis non erunt diuer-
se potentie: sed nominabūt ean-
dem potentiā. s. voluntatem ſm
diuersos actus. ¶ Ad secunduȝ
dicendū ꝙ sicut supra dictum est
Extendi in aliqđ arduum est du
pliciter: quia vel est bonuȝ in qđ
extenditur vt acquiratur: et sic
extendi est spei. vel in aliqđ ar-
duum vt repellatur: ⁊ hoc est au
dacie. Et similiter resilire ab ali
quo arduo est dupliciter: qꝛ vel
est bonum qđ ꝓpter facultatem
dimittitur: et sic est desperatio:
vel est malum qđ ꝓpter difficul
tatem fugitur: ⁊ sic est timor: et
sic ptȝ ꝙ spes non inter audaciā
⁊ timiditatem est: sed inter pre-
sumptionē ⁊ desperationē. For-
titudo autē que habet pericula
pro obiecto est inter timiditateȝ
et audaciam: ⁊ ideo spes ⁊ forti
tudo non est idem. Nec fortitu-
do potest esse virtus theologica
quia deus qui est obiectum vir-
tutis theologice nō habet ratio
nem periculi: ꝗuis habeat ratio
nem ardui. Sed quia ex fine di
riguntur ea que sunt ad finem:
ideo ꝟtutes theologice que ha
bent finem vltimuȝ pro obiecto
nō solum operantur circa ipsum
ſm se: sed vt est directiuuȝ alio-

Resilire ab arduo contingit dupliciter.

rum que sunt ad finem. Et ideo
sunt quodāmodo principia alia
rum virtutū. Sicut fides non so
lum cognoscit verum primū: sed
etiaȝ alia que ex veritate prima
manifestant ordināta in ipsam:
vnde et in articulis fidei multa
continent que ad creaturas per
tinent. Similiter ⁊ charitas nō
solum facit diligere deū: ſȝ etiā
proximuȝ ꝓpter deum: similiter
⁊ spes nō facit tendere in ipsum
deum: vt quoddā arduum cōse
quendum: sed etiā vt ex ipso est
auxilium in omnibus alijs ar-
duis vel bonis acquirendis vel
malis vitandis. Unde qui habȝ
spem sperat deum consequi: spe
ratqȝ per ipm omnia necessaria
quantūcunqȝ sint difficilia obti-
nere: sperat omnia nociua quan
tūcunqȝ sint difficilia repellere.
Et ſm hoc spes est in hoīe prin-
cipium omniuȝ operationū que
ad bonum arduum ordinantur:
sicut charitas omniū que in bo
num tendūt: ⁊ sicut fides omniū
que ad cognitionem pertinent:
vnde fides est in gratuitis sicut
intellectus principiorū in natu-
ralibus ⁊ acqsitis. vnde ſm hoc
dicitur. In spe erit fortitudo ve
stra nō quasi spes sit ipsa forti-
tudo: ſȝ quia est principiū ipsius
fortitudinis. ¶ Ad tertiū dicen-
dum ꝙ expectatio patientie est
expectatio diuini auxilij in peri
culis. Expectatio aūt longanimi
tatis est expectatio diuini auxi-
lij in laboribus actionis tenden
tis in aliqđ bonum arduū obti-
nendū: vnde patet ex predictis
ꝙ expectatio patientie ⁊ longa-
nimitatis est per participationē
expectationis a spe ſm ꝙ virtu-
tes posteriores participant ali-

Spes est principiuȝ bonorū operum.

quid a prioribus: sicut oes morales a prudentia: et omnes alie virtutes participant aliquid a charitate: scz desideriuz summi boni propter quod operantur. ¶ Ad quartum dicendu q magnanimitas magis accedit ad spem q aliqua dictarum virtutum: quia est sm extensione appetitus in aliqd bonum arduu obtinendum: et ideo circa spem passionem versatur et eius opposita: vt sic sint i irascibili tres virtutes quantu ad tria genera passionum. Magnanimitas quidem quantu ad genus spei et aliarum passionu circunstantium ipsam que habent bonuz arduum expectatu pro obiecto. Fortitudo aut circa timorem et audaciam. Mansuetudo aute circa iram. Sed tamen magnanimitas non est idem qd spes virtus: quia est circa arduum quod consistit in rebus humanis: no circa arduum quod est deus. vnde non est virtus theologica: sed moralis participas aliquid a spe.

Magnanimitas accedit ad spem.

¶ Utrum spes sit virtus distincta ab alijs.

Ad tertiuz sic pceditur. videtur q spes non sit virtus distincta ab alijs vtutib theologicis: virtutes em distinguuntur per actus et obiecta: sz spes est expectatio future beatitudinis: que est etiam obiectu oium virtutum theologicarum. ergo spes non distinguitur ab alijs virtutibus theologicis. ¶ Preterea. virtutes theologice ordinant nos immediate ad deum: sed aliquis sufficiēter ordinatur per hoc q cognoscit eu et amat ipsum: quod facit fides et charitas. ergo spes non distinguitur ab vtraq. ¶ Preterea. expectare est actus spei: sed pertinet ad fidem: quia in symbolo dicitur. Expecto resurrectionez mortuorum. ergo spes no differt a fide. ¶ Preterea. videtur q nec a charitate: quia spei est tendere in deum quod est proprium charitatis. ergo spes non differt a fide et charitate. ¶ Sed contra. i. Corinthio. 13. spes connumeratur alijs duab. ergo differt ab eis. ¶ Preterea. spes in voluntate dicitur ad similitudine spei que est in irascibili. vt prius dictum est: sed spes que est passio irascibilis differt a cognitione que est fidei: et ab amore qui est charitatis. ergo spes que est in voluntate differt a fide et charitate.

¶ Utrum spes possit esse informis.

Ulterius videt q spes non possit ee informis nisi formata charitate. Spes enim presupponit merita: vt patet ex diffinitione ipsius: sz meritum non potest esse in habente aliquam virtutem informem: ergo spes non potest esse informis. ¶ Preterea. ex hoc ipso q tendit fides in deum est fides formata: sed spes habet in deuz tendere: ergo semper est spes formata. ¶ Preterea. Augustinus dicit: q omnis affectio ex amore est: sed spes est affectio quedam: ergo est ex amore: sed omne quod est ex amore est formatum: quia charitatis est formare alias virtutes. ergo spes semper est formata.

Questio. ia.

¶ Sed cōtra. sicut timor est supplicioꝝ eternorū: ita ⁊ spes premioꝝ: sꝫ timor pōt eē formatus ⁊ informis. ergo ⁊ spes. ¶ Preterea quicūq; nō hꝫ spem est desperatus: sꝫ quicunq; peccat mortalr nō hꝫ spem formatam. Si ergo oīs spes esset formata quicūq; peccat mortalr esset desperatus: sꝫ desperatio est peccatū in spiritū sanctum. ergo quicūq; peccaret mortaliter peccaret in spiritum sanctum. quod est falsum.

Respōdeo dicendum ad primā qōnem ꝙ sicut supra dist. 23. dictū est: virtutes theologice sunt ad ordinandū nos in finem vltimum. Ad hoc aūt ꝙ aliqs incipiat operari ꝑpter finē aliquē: opꝫ primo ꝙ cognoscat finē illum: ⁊ scdo ꝙ desideret ipsum. Sed qꝛ voluntas est possibiliū ⁊ impossibiliū: neq; aliqs operatur ꝑpter aliqd qđ ē impossibile adipisci q̄uis illud appetat: ideo opꝫ ꝙ volūtas ad hoc ꝙ operari incipiat tendat in illud sicut in possibile. Et hec inclinatio voluntatis tēdentis in bonum eternuꝫ quasi possibile sibi per gratiā. est actus spei: ⁊ spes est aliqd distinctum a fide ⁊ charitate: qꝛ fides facit cognitionem de fine inq̄ꝫtuꝫ ostēdit finem bonuꝫ esse: ⁊ sic insurgit motus charitatis: inquantū vero ostendit finem esse possibilē sic insurgit motus spei: quia fides est fundamentū omniū virtutum precedens oēs q̄tuꝫ ad naturalem ordinem actuum.

Directio virtutum theologicarū in summū bonum.

Ad primū ergo dicenduꝫ ꝙ idem sꝫ rem est obiectuꝫ omniū virtutū theologicaꝝ: sꝫ differt sm rōnē: qꝛ inq̄ꝫtuꝫ est primū veꝝ est obiectum fidei: inq̄ꝫtum est summū bonū est obiectū charitatis: inq̄ꝫtum est altissimū arduū est obiectuꝫ spei. Et qꝛ beatitudo nominat maxime arduū: cum sit status omniū bonoꝝ aggregatiōe completus. vt dicit Boe. ideo in diffinitiōe spei precipue ponitur beatitudo. virtus aūt ⁊ potētia non differūt ex obiectis sm differentiā realem obiecti: sed sm diuersas rōnes obiecti: que quidem rōnes formalr cōplent obiectum ipm. ¶ Ad scdm dicenduꝫ ꝙ illa duo nō sufficiunt ad hoc ꝙ aliquis incipiat operari propter finē: vt dictū est. ¶ Ad tertium dicendū ꝙ fides dr expectare inq̄ꝫtum est origo expectationis ostendēdo illud quod est expectandū ex se possibile acqri. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ tēdere in appetibile est tam irascibilis q̄ꝫ cōcupiscibilis sꝫ differēter: qꝛ tendere in aliqđ bonū vt est bonum simplr est cōcupiscibilis: sꝫ tendere in aliqđ vt est arduuꝫ ⁊ difficile est irascibilis: ⁊ per hūc modum diuersimode etiā tēdit in deum spes ⁊ charitas.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ sicut supra dictū est: desideriū et amor in hoc differunt ꝙ amor quodāmō importat quandam cōuenientiā ⁊ cōnaturalitatem ad amatū: qđ quidem perficit dum amatū aliquo mō habetꝛ: desiderium aūt importat motū in ipsum amabile nondum habitum. vnde motus appetitus incipit in desiderio ⁊ terminatur in amore completo. Et ideo desiderium est quedaꝫ inchoatio amoris: ⁊ quasi qddam amor imperfectus.

Rnsio ad q̄stiūculam.

imperfectus. Sed quia primum habere rei est secundum quod est in potentia: quia quod est in facultate habentis quasi iam haberi reputatur: ideo primum quod amorem inducit est facultas habendi id quod desideratur. In hac autem facultate spes consistit: et ideo amor rei distantis, que actu non habetur presupponit spem. Sed quia spes non est nisi boni. Et primus motus appetitus in bonum est desiderium. ideo spes presupponit desiderium et est media inter amorem et desiderium. Et hoc rationabiliter accidit: quia enim irascibilis est propter concupiscibilem: ideo actus irascibilis a concupiscibili incipit et in concupiscibili terminatur. Amor enim et desiderium in concupiscibili sunt. spes autem in irascibili: et similis est eorum ordo secundum quod est involuntate. unde patet quod actus fidei precedit desiderium: quia omnis actus affectiue presupponit actum cognitiue: desiderium autem precedit spem: spes autem amorem: et ideo sicut fides potest esse informis: quia actus eius precedit actum amoris: ita et spes.

Spes est in irascibili.

Ad primum ergo dicendum quod spes non presupponit merita in actu: sed in proposito: non enim aliquis sperat propter merita: quasi meritorum existentia producant actum spei: sed quia per merita que proponit ad beatitudinem se peruenire sperat. ¶ Ad secundum dicendum quod fides formata tendit in deum ex amore: sed spes informis non est ex amore: sed ex desiderio.

¶ Ad tertium dicendum quod ibi accipitur amor large pro amore imperfecto quod est desiderium quod est primus motus appetitiue virtutis: desiderium autem non sufficit ad formandum actus virtutum.

¶ Utrum spes habeat certitudinem in suo actu.

Ad quartum sic proceditur. videtur quod spes non habeat certitudinem in suo actu. certitudo enim ad cognitionem pertinet quia dubitationi opponitur: sed spes non pertinet ad cognitionem: sed ad affectionem. ergo ad spem non pertinet certitudo. ¶ Preterea. de eo quod nunquam erit non potest esse certitudo: sed aliquis habet spem de vita eterna quam nunquam habebit. ergo spes non habet certitudinem. ¶ Preterea omne quod dependet ex contingenti non potest habere certitudinem nisi quando iam est: sed hunc habere vitam eternam dependet ex meritis que sunt ex libero arbitrio quod est maxime contingens causa. ergo potest esse certitudo de hoc quod iste habeat vitam eternam. ergo cum spes sit de hoc videtur quod spes non habeat certitudinem. ¶ Preterea. non potest de eodem esse certitudo seu securitas et timor: sed homo quamdiu in hac vita est habet timorem castum de separatione a deo. ergo non potest habere certitudinem de habendo vitam eternam. ¶ Preterea. nullus habebit vitam eternam nisi habeat charitatem et gratiam: sed nullus scit se habere gratiam et charitatem. needum ut finaliter habeat. ergo non potest esse in spe certitudo de vita eterna. ¶ Sed contra. 2. Thi. 1. Scio cui credidi et certus sum etc. Sed hoc ad spem pertinet. ergo spes ha

bet certitudinē. ¶ Preterea. philosopus dicit q̄ virt⁹ est certior omni arte: sed spes est virtus. ergo habet certitudinē. ¶ Preterea. sicut fides innititur prime veritati: ita spes summe largitati: q̄r ex gratia prouenit. vt in lr̄a dicitur: sed sūma largitas non potest alicui deficere: sicut neq̄ prima veritas aliquē decipere. ergo sicut fides habet certitudinem: ita et spes.

Respōdeo dicendū q̄ quidam dixerūt q̄ spes nō habet aliā certitudinē nisi a fide: sed l hoc differūt q̄ certitudo fidei est in vniuersali: sicut q̄ quilibet bonus habebit vitā eternam: certitudo autē spei est in particulari: sicut q̄ iste si bene facit habebit vitam eternā. ⁊ ideo certitudo fidei est absoluta ⁊ vniuersalis: certitudo autē spei particularis est ⁊ conditionata. Sed hoc nō potest stare: q̄r vniuersale ⁊ particulare nō diuersificant essentiā neq̄ habitum: vnde scd̄m hoc spes a fide nō differret scd̄m habitū neq̄ in alia potētia esset: quod omnino falsum est. ¶ Et ideo aliter est dicendum q̄ certitudo ꝓprie dicitur firmitas adhesionis virtutis cognitiue in suum cognoscibile: sed omnis operatio et motus cuiuscūq̄ tendētis in finem est ex cognitione dirigente: vel cōiuncta: sicut in agentibus per voluntatē: vel remota sicut in agētibus per naturā: q̄r vero non tenderet determinate in finē suū nisi ab aliqua cognitione precedēte in ipsum ordinaret: inde est q̄ opus nature est simile opi artis inquātum per determinata media tendit in suū finē. Et hoc habet ex determinatiōe diuine sapie instituētis naturā. Et ideo nomina que ad cognitionē pertinent ad naturales operatiōes trāsferuntur: sicut dr̄ q̄ natura sagaciter operat̄ ⁊ infallibilr̄: ⁊ sic ē dicit̄ certitudo in natura tendēte in finē. Et q̄r virtus in modū nature operat̄ inclinādo in determinatū finem: iō virtus dr̄ esse certior arte: sicut ⁊ natura inquātum inclinat infallibilr̄ q̄ꝫtū ex ea est in finē: ⁊ talis ē certitudo spei. Aliter tamen q̄ꝫ in alijs virtutibus: q̄r cū spes supponit facultatē in finem perueniendi que quidē est ex liberalitate diuina ordinante nos in finē: ⁊ ex meritis scd̄ꝫ que oēs virtutes in finem vltimū perueniūt. Jō certitudo spei causat̄ ex liberalitate diuina ordināte nos in finē ⁊c: ⁊ etiā ex inclinatione omniū aliarum virtutū. ⁊ etiā ex inclinatiōe ipsius habitus. Et iō preter certitudinē quam habet: vt quedam virtus includit certitudinem que est in omnibus alijs virtutibus: ⁊ vlterius certitudinem diuine ordinationis.

Differentia inter certitudinē spei ⁊ fidei.

Ad primū ergo dicendū q̄ certitudo p⁹imo ⁊ principalr̄ est in cognitiōe: sed per silitudinē ⁊ participatiue est in oibus operib⁹ nature ⁊ virtutis. ¶ Ad sc̄m dicendū q̄ certitudo cognitionis est ex seipsa: certitudo aūt nature est ex alio ordināte in finē: ⁊ ideo certitudo cognitōis nunq̄ꝫ deficit: sꝫ certitudo nature deficit quidē non per se: sꝫ per accidens: q̄r talis defectus nō est ex ipso directiuo in finē ex quo ha-

bet certitudinē: sed ex aliquo accidente: sicut ignis hꝫ certitudinem absolutā calefaciendi: ⁊ tamē deficit quādoqꝫ ex aliquo impedimēto. Et silr est de spe. vnde etiā ipsa inclinatiōis nature certitudo dr̄ spes: vt patet Ro. 4. Qui cōtra spem in speꝫ credidit. ¶ Et silr dōm ad tertium.

¶ Ad quartuꝫ dicendū ꝙ q̄ꝺiu in hac vita sumus pōt esse accidentale impedimentū ne spes: que de se certitudinē hꝫ suum finē consequat: ⁊ ideo nūc cū spe adiūgitur timor sepationis: sed in futuro qn̄ non poterit esse accidētale impedimentū: tūc non erit timor sepationis neqꝫ etiaꝫ spes: q: qđ sperabat tunc habebitur. ¶ Ad quintū dōm ꝙ licet nesciā vtrum finalr̄ habiturꝰ sim charitateꝫ: tn̄ scio ꝙ charitas et merita que i ꝓposito habeo ad vitā eternaꝫ certitudinalr̄ pducūt. Ex pdictis pꝫ ꝙ certitudo spei ⁊ fidei in quattuor differūt: primo in hoc ꝙ certitudo fidei est itellectus: certitudo auteꝫ spei est affectus. secūdo q: certitudo fidei non pōt deficere: sed certitudo spei p accñs deficit. tertio q: certitudo fidei est de cōplexo: certitudo aūt spei est de incōplexo qđ est appetitus obm. 4° q: certitudini fidei opponit dubitatio: certitudini aūt spei opponit diffidētia vl̄ hesitatio. Jō sciendū est ꝙ certitudo spei q̄tū ad inclinationē habitus ē maiori in habēte speꝫ formatā ēt prescito ad mortē q̄ꝫ i pdestinato hn̄te speꝫ informē: sꝫ inq̄tū includit certitudinē q̄ est ex dei ordinatōe ⁊ ex meritis q sunt i ꝓposito est eq̄l in vtro qꝫ

Notula pulchra.

¶ Utrū in christo fuerit spes

Ad quintū sic pceditur. Videt ꝙ in christo fuerit spes. psal. In te domine speraui. Et exponit in psona xp̄i: ergo habuit speꝫ. ¶ Preterea deerat ei aliqđ ad beatitudinē. s. gl'ia corporis: ergo potuit illam sperare cū spes sit expectatio btitudinis. ¶ Sꝫ ꝯ. spes est de nō visis. Ro. 8. sed xp̄s videbat bona eterna quoꝝ est spes: ergo non habuit spem.

¶ Utrum angeli ⁊ anime bonorum habeant spem.

Ulterius videt ꝙ angeli ⁊ anime sanctorū spem habeāt. Angelis enī accrescit gaudiū ex salute illoꝝ q̄s custodiunt. Lu. 15. Gaudium est angelis dei super vno pec. ⁊c. Et silr ēt sancti gaudent de bonis alioꝝ q̄ quotidie fiunt ergo hn̄t aliqđ qđ sperēt. ¶ Preterea. aie scōꝝ expectāt stolam corporis. vnde dcm̄ est eis Apoca. 6. vt expectarent adhuc modicum tp̄s ⁊c. sed expectatio est spei. ergo ipsi habent spem. 1a questiūcl'a

¶ Sed ꝯ. cū venerit qđ perfectū est euacuabitur quod ex parte est. pma Cor. 13. sed spes ex parte est. q: est de non habitis: ergo cum sanctis venerit qđ perfectū est videtur ꝙ speꝫ nō habeant.

¶ Utrum patres qui fuerūt in limbo habuerint spem.

Ulterius videt ꝙ nec patres qui erāt in limbo spem habuerint: q: spes que differtur affligit animā: vt dr̄ in pꝰuer. sed in scis patribꝰ qui erāt in limbo non erat aliq̄ afflictio: ꝰ nō hēbant speꝫ. 2a questiūcl'a

¶ Preterea. spes procedit ex meri
tis: sed ipsi nō erant in statu me
rendi: similiter nec illi qui sunt in pur
gatorio: ergo non habent spez.
¶ Sed cōtra. quicūq; cupit ali
quid qđ nōdum habet expectat
illud sed pr̄es qui erāt in limbo
cupiebāt beatitudinē quaz nō
duz habebant: ergo expectabāt
illam: ergo habebant spem.

¶ Utrum dānati et demones
habeant spem.

3a questiuncula

Alterius videt q etiā dānati et de
mones habeāt spez. Job. 40. di
citur de ipso. Spes eius frustra
bitur eū: ergo habet spez. ¶ Pre
terea. sicut fides est informis: ita
et spes: sed habent fidem infor
mem: ergo et spem. ¶ Sed contra.
spes nō est de impossibili: sz de
mones et dānati cum sint in ma
litia obstinati: nō possunt perue
nire ad vitam eternā: ergo non
possunt habere spem.

Respōdeo dicēdū ad primā que
stionē q christus nō habuit spem:
quia spes imperfectionez impor
tat: cum fundet supra agnitiōez
enigmaticam. nihil aūt imperfe
ctiōis ex parte perfectionū ani
me fuit in christo: et ideo nō fuit
in ipso spes.

Ad primū ergo dōm q spes su
mitur ibi pro expectatione premij
accidētalis: de quo nō est proprie
spes que habet deū pro obiecto. et
ideo nō sequit q xp̄s proprie spem
habuerit. ¶ Et similiter dōm ad 3m:
q gloria corporis non est prin
cipalis in beatitudine.

Rn̄. ad primā questiunculam.

Ad secundā qōnem dōm q
angeli et beatorum aie proprie lo
quendo spem nō habent. et hoc
patet ex duobus. primo q cum
spes sit virtus theologica ha
bet deū pro obiecto: et iō q gau
dium eorū quod de deo habēt
crescere non pōt: ideo illud qđ
eis accrescit nō ptinet ad spez.
secūdo q est de arduo et diffici
li. Et q habēti gloriaz essentia
lem que in dei visione consistit
quicqd aliud creatum est par
uum est. et ideo non potest esse
spes: neq; de gaudio qđ de sa
lute alioꝝ eis accrescit: neq; de
gaudio quod accrescit aie de
gloria corporis: sed pōt eē de eis
desideriū: et hoc desideriū expe
ctatio large dr̄. ¶ Et per hoc
patet solutio ad obiecta.

Ad tertiaz qōnem di
cendū q il
li qui sunt in purgatorio et pa
tres qui erāt in limbo habebāt
spem: q spes nō euacuatur nisi
secūdm hoc q aliquis habet ac
tu id quod sperauit: sicut fides
euacuatur per id quod videt il
lud qđ credidit. Illi autē qui in
limbo patruz erant: et qui sunt
modo in purgatorio nōdū ha
bent beatitudinē de q̄ est spes:
et ideo spes eorū quam in hac
vita habebant nō est euacuata.

Rn̄. ad scđaz questiunculam.

Ad primū ergo dōm
qđ dilatio
spei antiquis patribus nō facie
bat afflictionē: q afflictiōis ca
paces non erāt. ¶ Uel dicēdum
q q̄uis spes ratōe absentie spe
rati afflictionē faciat: tamen ra
tione certitudinis delectationē
facit. Et quia certitudo spei in
eis deficere nō poterat. ideo de
lectatio que ex certitudine cau
sabatur absorbebat omnē affli
ctionem que ex absentia cōtin

gere posset. ¶ Ad secundum dicendum quod quamuis non sint in statu merendi: tamen prius meruerunt: et ex illis meritis spes eorum prouenit.

Rn. ad tertiam questionem culam. **Ad quartam** questionem dicendum quod spes fundatur super facultatem perueniendi ad illud quod speratur vel veram vel estimatam. In demonibus autem damnatis non est facultas ad beatitudinem perueniendi: neque in rei veritate: neque in eorum estimatione: quia sue damnationis ignari non sunt: et ideo in eis spes future beatitudinis esse non potest.

Ad primum ergo dicendum quod spes ibi improprie sumitur pro expectatione dilationis iudicij vnde etiam christo dicebant. Uenisti ante tempus torquere nos. ¶ Ad secundum dicendum quod fides non est tantum de illis que pertinent ad se sicut spes: et ideo possunt habere fidem de deo et de alijs: non autem spem de seipsis. ¶ Uel dicendum quod fides informis nullo modo facit tendere in deum: sicut facit spes etiam informis aliquo modo: vt prius dictum est: et ideo non est simile de fide et spe.

¶ Expositio textus.

(Uel spiritualia eterna) contra. eternum est vnum tantum. ergo non debuit pluraliter dicere eterna. ¶ Preterea. spes est de futuro: omne autem futurum est temporale: nullum temporale eternum: ergo spes non est de eternis. ¶ Preterea. nullum temporale eternum: ergo superfluit quod dixit spiritualia. Et dicendum quod illud quod per se est eternum est vnum tantum: sed eius eternitas participatur quantum ad multa bona. In beatis. scilicet quantum ad diuersas dotes: et he participationes dicuntur bona eterna: non quia careant principio. sed quia careant fine. Uel referendum est ad pluralitatem attributorum. ¶ Ad tertium dicendum quod illud quod in se est eternum est futurum speranti: et sic de deo potest esse spes. ¶ Ad quartum dicendum quod spiritualia dicit propter dotes corporis que corporalia sunt: et quodammodo eterna inquantum in perpetuum durabunt. ¶ Uel dicendum quod vtrumque posuit vt quasi gradatim ad obiectum proprium spei perueniretur: quia est de bono spirituali: neque de quolibet: sed de eterno quod est deus. (Est enim spes.) hec diffinitio datur per actum: vt dictum est. prima autem data fuit per genus. (Quam natura preit charitas.) verum est secundum quod est virtus: quod non habet nisi secundum quod est informata charitate. vel natura preit sicut perfectum imperfecto prius est natura: tempore posterius. (Spes est de inuisibilibus.) Contra. aliquis sperat pecuniam quam videt. Dicendum quod spes proprie loquendo est de non habitis. In spiritualibus autem et eternis ea videre est ipsa habere: non autem in corporalibus. et ideo dicitur esse de inuisibilibus. ¶ Uel dicendum quod dicitur esse de inuisibilibus inquantum est de futuris: quia pecunia et si videatur in se: non tamen videtur vt possessa: et hoc modo spes in ipsam tendit. (Spes autem non nisi bonorum etc.) Contra. Luc. 24. Nos autem sperabamus quod ipse esset redempturus israel: ergo spes est etiam de alienis. ¶ Pre- Instantie contra textum dissoluitur.

terea. aliqs desperat de aliquo alio: sicut dicit Aug. q de nemine est desperãdum quãdiu ẽ in hac vita: ergo & sperari potest de alienis. ¶ Preterea. sicut homo expectat bonũ proprium: ita et per inuidiã malum alienum. ergo spes est etiã de malis. ¶ Preterea. beatitudo nec in se est futura sed eterna: nec respectu p̄sciti: quia nunq̃ habebit eaȝ. ergo spes non semper est de futuris. ¶ Et dicẽdum ad primuȝ q spes est de re aliqua: sicut dicitur. Spero beatitudinẽ. & sic nõ est nisi de pertinentibus ad se. Est etiam de euentu: sicut dicimus. Spero q hoc eueniat. & sic est de illis que ad alios ptinent tamẽ de hoc euentu nõ est spes nisi inquãtum estimatur: vt bonum sperãti. ¶ Et per hoc patet solutio ad scdm. ¶ Ad tertiũ dicẽdum q malum alterius inuidus estimat bonum suũ: vnde est de malo alieno: sicut de bono suo. ¶ Ad quartum dicẽduȝ q q̃uis prescitus nõ sit habiturus vitam eternã in rei veritate: & ita nõ sit ei futura: est tamẽ ei futura quãtum ad suam estimationẽ: alias autẽ non speraret. Et iterum inquãtum est in ordine diuine largitatis & possibilitatis istius vel ad recipiendum gratiam vel merẽdum: sicut dicitur illud futurũ: ad cuius euentum sunt cause ordinate in natura: quãuis nunq̃ eueniat ẜm q dicit philosophus secũdo de generatiõe. q futurus quis incedere non incedet.

¶ De charitate qua diligit̃ deus & p̄xim⁹ q̃ in xp̄o vel ẽt in nobis est. ¶ Dist. xxvij.

Cum autẽ christus fidem et spem non habuerit: dilectioneȝ tamen habuit inq̃ntuȝ homo tantaȝ qua maior esse nõ valet: qui ex charitate eximia animaȝ posuit pro amicis & inimicis. Habuit enim in corde charitatẽ quam ex opere nobis exhibuit: vt exhibitionis forma nos ad diligendũ institueret. Hic aliq̃d dicenduȝ est de charitate: et modo & ordine diligendi deum et proximum.

¶ Quid sit charitas.

Charitas est dilectio qua diligitur deus propter se: & proximus p̄pter deum vel in deo. Hec habet duo mandata. Unũ ptinens ad dilectionem dei quod est maximũ in lege mandatũ. et alteruȝ pertinẽs ad diligendum proximũ illi simile. Primum est. Diliges deuȝ ex toto corde et tota mẽte & ex tota aĩa. Qd̄ scriptũ est ĩ Deutero. Scdm est. Diliges proximuȝ tuum sicut teipsum. In his duobus preceptis tota lex pẽdet & prophete. Finis enim precepti est dilectio: et ea gemina. i. dei & p̄ximi est. Definitio charitatis

¶ Si eadem charitate diligitur deus & proximus.

Hic queritur si ex eaipsa dilectione diligitur deus qua diligitur proximus An alia sit dilectio dei et alia proximi. Eadem sane est dilectio qua diligitur deus et proximus: que spiritus sanctus est: vt supra dictum est: quia deus charitas est. Unde Augu. Joanes ait. Non potest deum diligere quem non videt, qui fratrem quem videt non diligit. Sed si eum quem videt humano visu spirituali charitate diligeret: videret deum: qui est ipsa charitas visu interiori quo videri potest. Qui igitur fratrem quem videt non diligit: deum qui est dilectio qua caret qui fratrem non diligit quomodo potest diligere? Ex vna enim eademque charitate deum proximumque diligimus: sed deum propter deum: nos vero et proximum propter deum. Si vero vna eademque charitas est dei et proximi: quare dicitur gemina? Propter duo dilecta idest deum et proximum. Etsi enim vna sit charitas: duo tamen diuersa ea diliguntur: scilicet deus et homo vel angelus. Pro quo etiam et duo sunt mandata: quia cum eadem charitas vtroque commendetur: diuersa tamen diligi precipiuntur. Unde

Joannis verba exponuntur.

Augustinus. Arbitror: ideo spiritum sanctum bis datum: semel in terra: et iterum de celo: vt commendarentur nobis duo precepta charitatis: scilicet dei et proximi. Una charitas est et duo precepta. vnus spiritus et duo data: quia alia charitas non diligit proximum nisi illa que diligit deum. Qua ergo charitate proximum diligimus ipsa deum diligimus. Sed quia aliud est deus: aliud est proximus: et si vna charitate diliguntur: ideo forte duo precepta dicuntur: et alterum maius et alterum minus: vel propter duos motus qui in mente geruntur dum deus diligitur et proximus. Mouetur enim mens ad diligendum deum: mouetur ad diligendum proximum: multo magis erga deum quam erga proximum.

Nota la pulchra.

De modo diligendi.

Consequenter modum vtriusque dilectionis aduertamus. Hec regula: vt ait Augusti. dilectionis diuinitus constituta est: vt deum propter se toto corde et proximum propter deum diligas sicut teipsum. i. ad quod et propter quod teipsum diligere debes.

Notu la viii. In bono enī & propter deuz teipm̄ diligere debes In bono ergo diligēdus ē ꝓximꝰ non in malo: et ꝓpter deum Proximū vero oēm hoīem opꝫ intelligi quia nemo ē cū quo sit operandū male. Qui ergo amat hoīes: vel qꝛ iusti sunt: vel vt iusti sint amare dꝫ. Hoc est in deo vel ꝓpter deū. Sic enī & seipm̄ amare debet. s. in deo vl' ꝓpter deū idest quia iustus est: vel vt iustus sit. Qui aliter em̄ se diligit iniuste se diligit: quia ad hoc se diligit vt sit iniustus Ad hoc ergo vt sit malus nō ergo iaꝫ se diligit. Qui em̄ diligit iniquitatē odit aīaꝫ suā Aug. in. xiiij. de tri. Sic condita est mēs hūana vt nunq̄ sui non meminerit: nunq̄ se non intelligat: nunq̄ se non diligat. Sꝫ quoniā qui odit aliquē nocere illi studet. non immerito et mens hoīs qn̄ sibi nocet se odisse dicit᷑ Ne sciēs em̄ sibi vult male dū nō putat sibi obesse qđ vult. Sꝫ tn̄ mala sibi vult quando id vult quod obsit sibi: ſm illđ Qui diligit iniq̄tatē odit animā suam. Qui ergo diligere se nouit deuꝫ diligit. Qui vero non diligit deū: etiam si se diligit: qđ ei naturaliter inditum est: tamen nō incōgrue se odisse dicitur: cū id agit qđ sibi aduersatur: & seipm̄ tanquam suus inimicꝰ insequitur. Modꝰ ergo diligēdi precipiendus est homini. i. quō se diligat vt prosit sibi. Quum aūt se diligat & prodesse sibi velit dubitare: demētis est. Modus aūt precipit᷑ cū ait. Sicut teipm̄: vt proximuꝫ diligas ad quod teipum Si ergo te nō ꝓpter te diligere debes: sed ꝓpter illum vbi dilectionis tue rectissimus finis est: non succenseat alius aliquis homo: si & ipuꝫ ꝓpter deū diligis. Huius dilectiōis modū veritas insinuat dicens. Mandatuꝫ nouuꝫ de vobis vt diligatis inuicē sicut dilexi vos. i. ad qđ dilexi vos. s. vt filij lucis sitis & vitam habeatis.

¶ De modo diligēdi deum.

Dilectiōis aūt dei modꝰ insinuat᷑ cuꝫ dr̄ ex toto corde. i. ex toto intellectu. ex tota aīa. i. voluntate, ex tota mente. i. memoria. vt oēs cogitationes & omnē vitā et omnē intellectū in illū conferas a quo habes ea que confers. Hec dicens nullaꝫ partem vite nostre reliquit que vacare debeat: sed quicquid venerit in animū illuc rapiatur quo dilectionis impetus currit. Et diligere deuꝫ propter se modus est diligendi Nota verba

deum. Et sunt isti duo modi diligendi deum vt quibusdam placet.

¶ De impletione illius mandati.

Illud aūt preceptum nō penit⁹ implet̄ ab homine in hac mortali vita: sʒ ex pte: nō ex toto: q₂ ex parte diligim⁹ sicut ex parte cognoscim⁹. In futuro aūt iplebit̄ ex toto. vñ Aug. Cū adhuc ē aliq̄d carnalis ꝯcupiscētie: non omnino ex tota aīa diligit̄ deus. Caro tñ nō dr̄ ꝯcupiscere nisi q₂ carnal'r aīa cōcupiscit. Cū aūt venerit id qđ perfectu est vt destruatur qđ ex pte est. i. iā non ex pte sit sed ex toto charitas nō auferet̄ sʒ augebit ꝛ īplebit̄. in q̄ plenitudine illud p̄ceptū charitatis implebit̄. Diliges dñʒ deū tuū ex toto corde tuo ꝛc. Tūc erit iustus sine pctō: q₂ nulla erit lex repugnās mēti. Tūc prorsus toto corde tota aīa tota mēte diligemus deū. Qđ ē summū preceptū

Questio de precepti ratiōe.

Sed cur precipit̄ hoī ista pfectio. cū i hac vita caʒ nemo habeat? Quia nō recte curritur si quo currendum est nesciatur. Quō autem sciretur si nullis preceptis ostēderetur? Ecce habes cur illđ preceptum est: qđ hic penit⁹ impleri nō pōt. Impletur tamen ex parte. s. ꝑm perfectionem vie. Alia est enim perfectio currentis: alia pueniētis. Facit hoc mandatum vt cursor qui deum ante omnia ꝛ pre omnib⁹ diligit: nec tñ omnino perficit.

¶ Quod alterum mandatū in altero est.

Cum autez duo sint p̄cepta charitatis: p vtroq̄ʒ sepe vnū ponit̄. nec īmerito: quia nec de⁹ sine ꝓximo nec ꝓximus sine deo diligi pōt. vñ apostolus omne mandatum legis dicit instaurari. i. contineri ꝛ impleri in hoc verbo. Diliges proximū tuum sicut teipsum Et xp̄s dilectionem proximi specialius ꝯmemorat dicēs Mandatum nouum do vobis: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. vbi illud maius mandatū dilectiōis dei videtur premissum. Sed bene intelligentibus vtrūq̄ʒ inuenitur in singulis: quia qui diligit deū nō potest eū contemnere quē deus precepit diligi. Et qui diligit ꝓximū Coherentia mādatorum charitatis ōndit̄.

quid in eo diligit nisi deū? ipse est dilectio ab omni mūdana dilectione discreta. Quā distinguēs domin⁹ ait Sicut dilexi vos. Quid eñ nisi deum dilexit in nobis? Non quē habebam⁹: sed vt haberemus. Sicut medicus egrotos: et quid in eis diligit nisi salutē quā cupit reuocare: nō morbū quem venit expellere. Sic et nos inuicē diligamus vt q̄tū possum⁹ inuicem ad habendū deum in nobis ex dilectione attrahamus. ¶ Que charitate diligenda sint.

Sed que hac dilectione diligenda sint iā inquiram⁹ nō eñ oia: vt ait Aug. quibus vtēdū est diligēda sunt: sz ea sola q̄ vel nobiscū societate quadā referunt in deū. sicut est hō vel angel⁹. vel ad nos relata beneficio dei per nos indigēt: vt corpus qd ita preceptū est diligi vt ei ordinate prudenterqz consulatur.

¶ Diuisio textus.

Postq̄ determinauit magr de fide et spe. Hic tertio determinat de charitate. Diuidit aūt hec pars in duas. In pria dterminat de charitate qua nos diligim⁹ deū. In scda de charitate qua nos diligit de⁹. di. 32. (Premissis adijciendum est.) Pria in duas. In pria determinat de ipsa charitate. In scda de charitatis duratiōe ibi. (Illd quoqz nō est pretermittendū.) Prima in duas. In pria determinat de ipa dilectiōe charitatis. In scda de his que per charitatem diligunt. di. 28. ibi. (Hic queri potest.) Prima i tres partes. In prima cōtinuat se ad precedentia. In scda psequitur suam intentionē ibi. (Charitas est dilectio.) In tertia cōtinuat se ad sequentia ibi. (Sed q̄ hac dilectiōe.) Scda harū partiū diuidit in duas. In pria determinat de dilectiōe charitatis fm q̄ duobus preceptis imperatur In scda ostendit q̄ illa duo precepta mutuo se includūt ibi. (Cū aūt duo precepta.) Pria i duas In pria determinat de dilectiōe charitatis fm q̄ per duo precepta in duo diligēda dirigitur. s. deū et proximū. In scda inqrit modū dilectionis q̄tū ad vtrūqz diligile ibi. (Consequenter modū vtriusqz.) Circa primū duo facit. Primo ostēdit q̄ per charitatē deus et proximus diligit. Secūdo ostendit q̄ ex eadē charitate ibi. (Sed querit si ex eadez.) (Cōsequēter modū. Hic ostendit modū predicte dilectiōis. Et primo q̄tū ad dilectionē proximi. Scdo q̄tū ad dilectionē dei ibi (Dilectionis autē dei.) Et circa hoc tria facit. Primo ostēdit dilectionis nostre modū respectu dei. Scdo ostendit vbi mod⁹ ille obseruari possit ibi. (Illud autē p̄cep.) Tertio mouet quandam qōnē ibi (Sz cur p̄cipit hoi ista pfectio.) Hic est triplex qō. Pria de amore in generali. Secunda

de charitate. Tertia de actu et modo charitatis.

Questio. i.

Circa primu queruntur quatuor. Primo quid sit amor. Secudo in quo sit. Tertio de coparatoe eius ad alias animi affectioes. Quarto de comparatioe eius ad ea q in cognitione sunt.

Utrum diffinitio dyonisij de amore fm omnez partem sui sit bona.

definitio amoris

Ad primuz sic pcedit. Dion. 4. ca. de di no. sic diffinit amorē. Amor virtus est vnitiua mouēs supiora ad puidentiā minus habentiū i. inferiorū. coordinata aūt. i. eqlia rursus ad cōmunicatiuā alternā habitudinē subiecta. i. inferiora ad melio℞. i. supio℞ ɔuersionē. Sz videt q incōuenienter diffiniat hic amor. nulla eni passio est virt9. vt dr. 2. eth. sz amor est passio: ergo non est virtus. Preterea. Aug. dicit q amor est iam habiti. sed illud qd iam habitū est quodāmodo est vnitū ergo amor nō est virtus vnitiua sz vnionē sequēs. Preterea. illud qd magis saluat in dissimilitudine nō hz vim vniendi: sed amor magis saluat in dissimilitudine q in silitudine. videm9 eni q artifices vnius artis sicut figuli corripant adinuicez: cum alijs aūt artificibus pacifice viuunt. Silr stomacus vacuus cibū amat quē plen9 abhorret: ergo amor nō hz vi vniēdi. Preterea. Dio. 7. c. ce. ierar. inter pprietates amoris ponit acutū et feruidū: et etiā liquefactio ponit effectus amoris: cant. 7. Anima mea liquefac. Dio. et. 4. c. de di. no. ponit effectū amoris extasiz i. extra se positionē. Hec aūt oia ad diuisionē ptinere vident: q acuti est penetrādo diuidere. feruidi vero per exaltationē resolui. liquefactio aūt diuisio qdaz est ɔgelationi opposita: qd etiā est extra se positū a seipso diuiditur: ergo amor magis est vis diuisiua q vnitiua. Preterea omnis cōcretio est quedā vnio: ergo superfluū fuit vtrūq ponere in diffinitione; amoris vnitiuū et ɔcretiuū. Preterea. amor est passio. sz passiōis nō est mouere: imo motiōis et actionis effectū eē: ergo amor nō ē mouēs superiora: vt ipse dicit. Preterea. supiora inclinant ad agēdū in inferiora ex pprijs formis. sed: in agendo in ipsa eis prouidēt: ergo nō est amoris mouere supiora ad puidēdū inferiorib9. sz nature. Preterea. oē qd cōicat aliqd alicui pfert illi: g nō ē equaliū vt sibi mutuo p amorez cōicent. Preterea. oē qd fit ex amore pcedit ex pricipio intrinseco qd est volūtariū. sz ɔuersio inferio℞ ad supiora est ex pncipio extrinseco. s. ex ipsa actiōe supiorū qua sibi ea assimilāt: g amor inferiora nō ɔuertit ad supiora

extasis est effectus amoris.

Respōdeo dicendū q amor ad appetitū ptinet appetit9 aūt est virt9 passiua. vñ in. 3. de aia dicit phs q appetibile mouet sicut mouēs nō motū. appetitus aūt sicut mouēs motū. omne autez passiuū pficit fm q informatur

per formã sui actiui. & i hoc mo-tus eius terminat & quescit. Sicut intellus anteq̃ formet p formam intelligibilis inquirit & dubitat: qua cũ informatus fuerit inqui-sitio cessat: & intellus in illo figit: & tunc dr intellus firmiter illi rei inherere. Similr qñ affectus vel appetitus oĩno imbuitur forma boni qd ẽ sibi obiectũ: complacz sibi in illo & adheret ei quasi fixũ in ipso. & tunc dr amare ipm: vñ amor nihil aliud est q̃ quedam trãsformatio affectus in rẽ ama tam. Et qr omne qd efficitur for ma alicuius efficit vnũ cuz illo: ideo p amorẽ amãs fit vnũ cum amato: qd est factũ forma aman tis: & iõ dicit phs. 9. ethi. q amicus ẽ alter ipe. Et. 1. Cor. 6. Qui adheret deo vnus spũs est. vnũ qdq; aũt agit fm exigentiã sue forme: q̃ est pncipiũ agendi & re gula opis. bonũ aũt amatuz est finis. finis aũt est pncipiũ in opa bilibus: sicut pma pncipia in co gnoscendis. vñ sicut intellus for-matus p quiditates rerũ ex hoc dirigit in cognitionẽ pncipiorũ: que scitis terminis cognoscunt: & vlterius in cognitionib⁹ cõclu sionum q̃ note fiunt ex pncipiis. Ita amãs cuius affectus est in-formatus ipso bono: qd hz rõnẽ finis: q̃uis nõ semp vltimi: incli natur p amorẽ ad opanduz fm exigentiã amati: & talis opatio est maxime sibi delectabilis: q̃si forme sue cõueniens. vñ amans quicq̃d facit vel patit p amato tatuz est sibi delectabile: & semp magis accendit in amatũ inq̃tũ maiorẽ delectationez in amato experitur in his que pp̃ter ipm facit vel patit. Et sicut ignis nõ põt retineri a motu qui cõpetit sibi fm exigentiã sue forme nisi per violentiã: ita neq; amãs q̃n agat fm amorẽ. Et pp̃ter hoc dicit Greg. q nõ põt esse ociosus: immo magna operat si est. Et qr omne violentũ ẽ tristabile quasi volũtati repugnãs: vt dr. 5. met. ideo etiã est penosum ꝯ inclina-tionẽ amoris opari: vel etiã p̃ter eam: opari aũt fm eam ẽ opari ea que amato cõpetunt. Cũ eñi amãs amatũ assumpserit quasi idẽ sibi: opz vt quasi psonã ama ti amãs gerat in oĩb⁹ q̃ ad ama tum spectant: & sic quodãmodo amãs amato inseruit inquantũ amati terminis regulat. Sic g Dio. cõpletissime rõnez amoris in pdicta definitione ponit. po-nit eñi ipsam vnionẽ amãtis ad amatum q̃ est facta p trãsforma tionem affectus amãtis in ama tum: in hoc q dicit amorem esse vnitiuã & cõcretiuã virtutẽ: & po nit inclinationez ipsius amoris ad operandũ ea que ad amatũ spectant siue sit supius siue infe rius siue equale: in hoc q dicit mouens superiora &c.

Ad primũ g dicenduz q v̾tus hic nõ sumit p habitu sicut l. 2. eth. sz cõiter p omni eo qd potest eẽ principiũ alicuius opationis vel motus. Et qr amor inclinationẽ facit ad operandũ: vt dictuz est. iõ amorẽ virtutẽ dicit. ¶ Ad 2^m dicendũ q amor dr esse habitus; sicut formatũ hz suam formam: quã quidẽ formationẽ desideriũ precedit in ipsaz tendẽs: sicut rõ intellectũ vel scientiã: & iõ dr eẽ nõ habitus. vñ amor dr v̾tus vni-tiua formal r: qr est ipsa vnio vel nexus vel trãsformatio q̃ amãs in amatum transformat: & quo-

quãmodo cõuertit in ipm. ¶ Uel dicendũ q quietatio affectus in aliquo: quã amor importat: non põt eẽ nisi fm quenientiã vnius ad alteꝝ: q̃ quidẽ cõueniẽtia est fm q ab vno participatur id qđ est alterius: ꝛ sic amans quodãmõ hꝫ amatũ: vñ coniũctio q̃ in habere importat est ꝯiunctio rei ad rem: ꝛ p̃cedit vnionem rei ad affectum q̃ est amor. ¶ Ad 3m dicendũ q amoris radix per se loquendo est similitudo amati ad amantẽ: q2 sic est ei bonũ ꝛ cõueniens. Cõtingit autẽ p accidens dissimilitudinẽ amoris ꝛ siĺitudinem odij esse causaꝫ tripĺr. Uno mõ qñ affectus amantis nõ sibi cõplacet neq̧ quiescit in conditione vel aliqua ꝓprietate sui ipsius. sicut cũ quis aliquid in seipso odit. ꝛ tũc opꝫ q diligat ipm qui in hoc ẽ sibi dissimilis: q2 ex hoc ipso q ẽ dissimilis sibi in cõditione efficitur siĺis affectui suo: ꝛ ecõtrario odit illum qui sibi similat: ꝛ affectui suo ñ similat. Scđo qñ aliqs ex ipsa siĺitudine impedit amanteꝫ ab amati fruitione. Et hoc inuenit in oibus rebus que nõ possunt simul a multis haberi: sic̃ sunt res tẽporales. vnde qui amat lucruꝫ de aliqua re vel delectationem impedit a fruitione sui amati per aliũ: qui sibi vult siĺr illud appropriare. Et hinc orit zelo: ipia que nõ patitur cõsortiuꝫ in amato: ꝛ inuidia inq̃tũ bonũ alterius estimat impeditiuum boni ꝓprij. Tertio fm q dissimilitudo p̃cedens facit pcipi amorẽ sequentẽ: q2 eñ sentimus in hoc q sensus mouetur: que quidẽ motio cessat qñ sensibile iam effectũ est forma sentiẽtis: ideo ea que cõsueuimus nõ ita percipimus: sicut pꝫ de fabris quoꝝ aures plene sunt sonis malleoꝝ: ꝛ ꝓpter hoc magis sentitur qñ affectus de nouo per amorẽ ad aliqđ transformat. Et iđ etiã qñ aliqs nõ hꝫ presentiaꝫ sui amati magis feruet ꝛ arctat de amato inq̃tum magis amorem pcipit: q̃uis apud p̃sentiam amati nõ sit amor minor: sed minus pceptus. Unde Aug. 10. de tri. ca. vlti. Amor ipse nõ ita sentitur cum eũ nõ ꝑdit indigẽtia: qñ semp presto est qđ amatur. ¶ Ad 4m dicendũ q in amore ẽ vnio amantis ad amatũ: sed est sibi triplex diuisio. Ex hoc eñ q amor transformat amanteꝫ in amatũ facit amantẽ intrare ad interiora amati ꝛ ecõtra: vt nihil amati amãti remaneat nõ vnitum: sicut forma ꝑuenit ad intima formati: ꝛ ecõuerso. Et ideo amãs quodãmõ penetrat in amatũ: ꝛ fm hoc amor dicit acutus. Acuti eñ est diuidẽdo ad intima rei deuenire: ꝛ similr amatũ penetrat amantẽ ad interiora eius ꝑueniẽs. Et ꝓpter hoc dr q amor vulnerat: et q transfigit iecur. Sꝫ q2 nihil põt in alteꝝ transformari nisi fꝫ q a sua forma quodãmõ recedit: q2 vnius vna est forma. iđ hanc diuisionẽ penetrationis p̃cedit alia diuisio qua amãs a seipso separat in amatũ tendens. Et fm hoc dr amor exthasim facere ꝛ feruere: q2 qđ feruet extra se bulit ꝛ exalat. Quia vero nihil a se recedit nisi soluto eo qđ intra seipm cõtinebat: sicut res naturalis nõ amittit formã nisi solutis dispositiõibus q̃bus forma in materia retinebat: iđ opꝫ

Notula pulchra.

Triplex diuisio i amore

ꝙ ab amāte terminatio illa qua infra terminos suos tm̄ continebatur amoueatur. ⁊ ꝓpter hoc amor dr̄ liquefacere cor: q̄r liquidum suis terminis nō continet: ⁊ ɔ̄ria dispositio dr̄ cordis duritia. ¶ Ad quintū dicēdū ꝙ vnio est duplex. Quedā q̄ facit vnū ſm quid. sicut vnio cōgregatoꝝ se superficialiter tangentiū: ⁊ talis nō est vnio amoris: cū amās in interiora amati trāsformetur: vt dictū est. Alia est vnio que facit vnum simpl'r: sicut vnio cōtinuorum ⁊ forme ⁊ materie: ⁊ talis ē vnio amoris: q̄r amor facit amatū esse formā amātis. Et iō supra vnionē addit concretionē ad differentiā prime vnionis: q̄r cōcreta dicunt que simpl'r vnū sunt effecta. vñ ⁊ alia littera hʒ cōtinuatiua. ¶ Ad sextū dicēdū ꝙ appetitus. vt dictū est: mouet motus. vnde passio q̄r mouetur ab amato est vlterius mouēs ſʒ exigentiā amati. ¶ Ad septimū dicendū ꝙ ipsa inclinatio superiorum ad ꝓuidendū inferioribꝰ q̄ est eis ex ꝓprijs formis amor eorum dr̄: vt infra patebit. ¶ Ad octauum dicendū ꝙ nō est incōueniens equaliū simpl'r vnum altero quo ad q̄d maius esse ſm ꝙ vnum indiget altero. ¶ Ad nonum dicendū ꝙ cōuersio qua inferiora ad superiora cōuertuntur est ordinatio eorū ad finem a superioribꝰ intentū. Et q̄uis hmōi ordinatio sit principiū ab extrinseco inq̄tuʒ ab ipsis superioribus inferiora ordināt in fines superioꝝ: nihilominus est ⁊ a principio intrinseco inq̄tum in inferioribus est q̄dam inclinatio ad hoc: vel ex natura sicut in amore naturali: vel ex voluntate: sicut est in amore animali. Et ꝓpter hoc deus dr̄ oīa suauiter disponere inquantū singula etiam ex seipsis faciunt hoc ad quod ordinata sunt.

Unio duplex distinguitur

¶ Utrum amor sit tantū in concupiscibili.

Ad secūdū sic proceditur. vr̄ ꝙ amor non sit tm̄ in cōcupiscibili. Dio. enī. 4. ca. de di. no. ponit amorē esse diuinū angelicum intellectualē animalē naturalem. sʒ q̄cquid est in nobis pertinet ad intellectū vel animalitatem vel naturaʒ. ḡ in oībus q̄ sunt in nobis inuenitur amor. ¶ Preterea. Cōmen. ibidem ponit duas diffinitiōes amoris. prima ē hec. Amor ē cōnexio vel inculum quo omniū rerū vniuersitas ineffabili amicitia insolubiliq; vnitate copulatur. Scōa est Amor est naturalis motus oiuʒ rerum que in motu sunt finis de taq; statio: vltra quam nullius creature progredit motus. Ex quibus est accipere ꝙ amor in oībus rebus inuenitur: ergo et in oībus que in nobis sunt siue sint partes anime siue corporis. ¶ Preterea. oīs potētia delectatur in cōiunctione sui cōuenientis: sed delectatio non est nisi in re animata. ḡ ⁊ cuilibet potētie inest amor sui ɔuenientis. ¶ Preterea. sicut predictū est: ⁊ ex p̄dicta diffinitione colligitur: amor est finis et quietatio appetitui motus: sʒ cuilibet potentie que in nobis est: inest appetitus proprij boni: ⁊ tendit in ipʒ. ergo in qualibet potentia est inuenire amorem. ¶ Preterea. ad minus

Due amorꝭ diffinitiones

irascibilis ad partez appetitinā pertinet. Appetitiue aūt partis vniuersale obiectum est bonuz. Cum ergo amor sit boni: videtur q amor non sit tantū in concupisci bili: sed etiam in irascibili ¶ Sz cōtra est qd dicit phs in. 2. topi. q amor est in ɔcupiscibili. ¶ Pre terea. ordo partium anime pro= portionatur ordini partiū corpo ris: sz in partibus corporis vnū mēbrum solum officiū suuz exer cet respectu omniū mēbrorum: sicut pes nō solum se sz oīa alia mēbra portat. ergo ꝛ cōcupiscibilis nō solum sibi sed oībus alijs cō cupiscit ꝛ amat: ꝛ ita amor eorū que ad oēs potentias pertinēt in cōcupiscibili esse videt. ¶ Pre terea. amor nō est nisi cogniti. si ergo in oībus viribus eēt amor ꝓprij boni. pari rōne in omnib9 esset cognitio ꝓprij boni: qd fal= sum est. ¶ Preterea. obiectū con cupiscibilis est bonū concupiscē ti cōueniens absolute: sed quic= quid ē bonū ꝟm vnamquāq; po tentiā est cōcupiscenti cōueniēs ergo appetere bonum vniuscuiusq; potentie pertinet ad concupisci bilem: ꝛ eadez rōne amor. Et ita amor nō erit nisi in cōcupiscibili ꝓbatio prime. Si em̄ obiectum cōcupiscibilis nō esset bonū con ueniens cōcupiscenti simplr eēt obiectum eius bonū cōueniens solum in cōcupiscibili: bonū aūt conueniēs vnicuiq; potentie est per cōparationē ad suum actū: sicut bonū cōueniēs visui id qd est bonū ad videndū. ergo ꝟm hoc obiectum cōcupiscibilis esset bo num sub hac rōne qua est bonū ad cōcupiscendū: sz hoc ē impos sibile: qr cōcupiscere id quod est bonum ad cōcupiscendū sequit reflexionem cōcupiscibilis super actum suuz ꝟm q concupiscit se cōcupiscere vel bene cōcupisce= re. Illud em̄ ad qd aliqd est bo= num per prius desideratur cum sit finis: sed reflexionē potentie super suum actū ꝑcedit natura= liter simplex actus ipsius poten tie in suum obiectū directe ten= dens: sicut per prius video colo rem q̄ȝ videam me videre. ergo ob= iectum cōcupiscibilis nō potest esse aliquid sub hac rōne q est bonum ad cōcupiscendū: qr con cupiscere hoc esset naturalr ꝑus ꝛ posterius reflexione cōcupisci bilis supra suuz actum: quod est impossibile. ergo necessariū est alte rum dare. s. q bonum cōueniēs concupiscenti absolute sit obie= ctum concupiscibilis.

Respōdeo dicendū q oē qd seq= tur aliquē finem opz q fuerit ali quo mō determinatuz ad illum finem: alr nō magis in hūc finez q̄ȝ in alium perueniret. Illa aūt determinatio opz q ꝓueniat ex tra intentionē finis non solum ex natura tendēte in finez: quia sic omnia essent casu vt quidam philosophi posuerunt. Intende re autē finem impossibile est nisi cognoscatur finis sub ratiōe fi= nis: ꝛ proportio eorum que sunt ad finem in finem ipsuz. Cōgno scens autez finem ꝛ ea que sunt ad finem nō solum seipsum in fi= nem dirigit sed etiam alia: sicut sagittator emittit sagittaz ad si= gnum. Sic ergo dupliciter ali= quid tendit in finem. Uno modo directum in finē a seipso: qd est tm̄ in cognoscente finem ꝛ ra= tionem finis. Alio modo dire= ctum ab alio: ꝛ hoc mō omnia

Tēsio duplex in finē notat.

fm suaz naturã tendũt in fines proprios ꝛ naturales directa a sapiētia instituente naturã. Et fm hoc inuenimus duos appetitus .s. appetitũ naturalez qui nihil aliud ẽ ꝙ̄ inclinatio rei in finẽ suu naturalẽ qui est ex directione instituẽtis naturã. Et itez appetitũ voluntariũ q̄ est inclinatio cognoscẽtis finẽ ꝛ ordinẽ in finẽ illum. Et inter hos duos appetitus ẽ vnus medi⁹ qui ꝓcedit ex cognitione finis sine hoc ꝙ cognoscat rõ finis: ꝛ ꝓportio eius qd est ad finez in finem ipm: ꝛ iste est appetitus sensitiuus. Et hmõi duo appetitus inueniunt tm̄ in natura viuẽte ꝛ cognoscẽte. Omne aũt qd est ꝓprium nature viuẽtis opꝫ ꝙ ad aliquã potentiã anime reducatur in habẽtibus animã: et iõ opꝫ vnam potentiã anime eẽ cuius sit appetere cõdiuisum ꝯ eam cuius est cognoscere: sicut etiã substantie separate diuidũtur in intellectũ ꝛ voluntatez. vt dicũt phi. Sic ergo pꝫ ꝙ in hoc differt appetitus naturalis ꝛ volũtarius: ꝙ inclinatio naturalis appetitus est ex ꝑncipio extrinseco: ꝛ iõ nõ hꝫ libertatẽ: qꝛ liberum est qd est sui cã. Inclinatio autẽ naturalis appetitus est in ipso volente: ꝛ iõ hꝫ voluntas libertatem. Sed inclinatio appetitus sensitiui partim est ab appetente inq̄ꝫtum sequitur appꝛhensionem appetibilis: vñ dicit Aug. ꝙ animalia mouent visis: partim ab obiecto inq̄ꝫtuꝫ deest cognitio ordinis in finem. ꝛ ideo opꝫ ꝙ ab alio cognoscẽte finem expedientia eis ꝓuideantur: et ꝓpter hoc nõ oino habent libertatem: ſꝫ ꝑticipant aliqd libertatis: omne aũt qd ẽ a deo accipit aliquã naturã qua in finẽ suum vltimũ ordinet. vñ opꝫ ꝙ in oib⁹ creaturis habẽtibus aliquẽ finẽ inueniri appetitũ naturalẽ etiã in ipsa volũtate respectu vltimi finis. vñ naturali appetitu vult hõ beatitudinẽ: ꝛ ea que ad naturam volũtatis spectant. Sic ẽ dicendũ est ꝙ naturalis appetitus inest oibus potẽtijs aie ꝛ ꝑtibus corporis respectu proprij boni: ſꝫ appetitus aialis qui est boni determinati: ad qd nõ sufficit nature inclinatio ẽ alicui⁹ determinate potẽtie vel voluntatis vel ꝯcupiscibilis vel irascibilis. Et inde est ꝙ oẽs alie vires anime cogunt a suis obiectis ꝑter voluntatẽ: qꝛ oẽs alie hñt appetitũ naturalem tm̄ respectu sui obiecti. volũtas autẽ hꝫ ꝑter inclinationẽ nãlez aliã cuius ẽ ipse volens cã. ¶ Et silr dicendũ ẽ de amore q̄ est terminatio appetitui mot⁹: qꝛ amor naturalis ẽ in oibus potentijs ꝛ in oibus rebus. Amor autez aialis: vt ita dicaz est in aliqua potẽtia determinata vel voluntate fm ꝙ dicit terminationem appetitus intellectiue ꝑtis: vel in ꝯcupiscibili fm ꝙ dicit terminationem sensitiui appetitus. Distinctio triplicis appetitus.

Ad primũ ẽ dicenduꝫ ꝙ Dio. accipit amorẽ cõiter ad naturalem sensitiuũ quẽ nãlem dicit: ꝛ intellectiuuꝫ quẽ dicit intelligibilem q̄ꝫtum ad hoies. Angelicũ ꝛ diuinum q̄ꝫtuꝫ ad substantias sepatas. Et ponit q̄nq; hec: qꝛ nõ pñt esse plures gradus appetitus: qꝛ in deo est volũtarius appetitus tm̄: qꝛ ipse determinat oia: ꝛ non determinatur ab aliquo. In

angelis

In angelis autem voluntarius cū naturali instrū determinat a deo ad aliquid volendū nālit. In homine autē volūtarius cuz spūali et naturali. In aialibꝰ sensibilibus cū nāli. In alijs nālis tm̄. ¶ Et silr etiā dōm ad scōm ꝙ Comē. diffinit amorez ƒm qd se habz ad oēs cōiter. ¶ Ad 3m dōm delectatio causatur ex cōiunctione conuenientis: conueniens est aduenlens pficit id cui aduenit: et quietat inclinationē in illud. Et hec quietatio ƒm ꝙ est percepta est delectatio. vnde plato dixit ꝙ delectatio est generatio sensibilis. Et cognita in naturā. i. cōnaturalis. vñ in his q̄ cognitionē nō habēt nō est delectatio aliquo mō. In qōlibet aūt cōuenlēs habēti cognitionē est duplex iclinatio scz appetitus naturalis ⁊ appetitꝰ aialis ⁊ vtraqꝫ inclinatio quietat per rem presentem: ⁊ vtraqꝫ ēt quietatio percipitur. vñ ex vtraqꝫ parte delectatio causat. delectatio ergo q̄ est quietatio appetitus naturalis inuenit i omni potētia cui cōiūgitur suū obz delectatio vero que est quietatio appetitꝰ aialis est tm̄ in cōcupiscibili vel voluntate. Prima autem delectatio dicit tm̄ delectatio proprie loquēdo. ⁊ opposita passio dolor. Sed secunda delectatio hz etiā nomē gaudij et opposita passio dicitur tristitiā. vñ quāuis delectatio et dolor sint aliquo mō in oibꝰ potentijs aie: tm̄ gaudiuz et tristitia sunt tm̄ in cōcupiscibili vel voluntate. ¶ Ad quartū dōm sicut ad primū: qꝛ rō pcedit de appetitu nāli. ¶ Ad quintū dōz ꝙ amor aialis non pertinet ad irascibilem: qꝛ obiectū amoris ē bonum sine adiunctione ardui vel difficilis: quod est proprium obiectum irascibilis.

Distinctio multiplex appetitus.

Inclinatio duplex

¶ Utrum amor sit prima et pncipalior affectio anime.

Ad tertiuz sic procedit. videtur ꝙ amor nō sit prima et principalis inter omnes alias aie affectiones motus enim precedit terminū: sed amor est determinatio appetitiui motus: vt patz ex dictis: ergo amor sequitur desideriū: ꝙ motum ipsum appetitus importat. ¶ Preterea pter qd vnūqdqꝫ illud magis: sed amoris causa ē delectatio. vnde ⁊ quedam amicitia super delectabile fundat. ergo delectatio est principalior affectio q̄ amor. ¶ Pretea Augꝰst. dicit in lib. 83. q. ꝙ nemo ē qui nō magis dolorē fugiat q̄ appetat voluptatē: sz fuga doloris facit odiū sicut appetitꝰ delectationis facit amorem. ergo odium est vehemētior passio q̄ amor. ¶ Preterea illud qd vincitur ab alio est minus potens: sed amor vincitur ab ira: qꝛ ira odium parit: vt dicit Aug. ergo ira est vehementior passio quā amor. ¶ Preterea illud pter qd agūt quecūqꝫ agunt est efficacissimū. Sed sicut Diony. dicit in li. de diui. no. propter pacem agunt quicunqꝫ agunt. ergo pax inter omnes affectiones est efficacissima etiam respectu amoris. ¶ Sed contra est qd dicit Augu. ꝙ ois affectio ex amore est. ¶ Preterea bonū est obm affectus: sed illud qd primo respicit ad bonum est amor. ergo

amor est principium toti⁹ affectionis: et principalior passio. ¶ Preterea amor igni cōparatur: et etiam morti: vt patet Can. 8. sed his nihil est vehementius ergo nulla passio est vehementior amore. ¶ Preterea Cris. dicit. Magnū amor: nec est aliquid quod eius impetu sustinere possit.

Amor est passionū prima.

Respondeo dicendum quod inter alias affectiones anime amor est prior. Amor enim dicit terminationem affectus per hoc quod informatur suo obiecto in omnibus autem hoc inuenitur quod motus procedit a primo immobili quieto. quod quidem patet in naturalibus: quia primum mouens in quolibet genere est nō motum illo genere motus: sicut primū alterans est nō alteratū. Similiter patet de intellectualibus: quia motus rationis discurrentis procedit a principijs et quiditatibus rerū quibus intellectus informatus terminatur. Cū ergo affectus informetur et terminetur amore sicut intellectus principijs et quiditatibus. vt prius dictū est: oportet quod omnis motus affectiue procedat ex quietatione et terminatione amoris. Et quia omne quod est primum in aliquo genere est perfectius. sicut intellectus principiorum in demonstrabilibus: et motus celi in naturalibus; ideo oportet quod amor inter ceteras affectiones etiam sit vehementior: vt patebit per singula.

Circulus in intellectu et affectu.

Ad primū ergo dicendum quod sicut in operatione intellectus concluditur quidā circulus: ita et in operatione affectus. Intellectus enim ex certitudine principiorum quibus immobiliter assentit procedit ratiocinādo ad conclusiones: in quarū cognitione certitudinaliter quiescit secundum quod resoluitur in prima principia que in eis sunt virtute. Similiter etiā affectus ex amore finis qui est principiū procedit desiderādo in ea que sunt ad finē que prius accipit vt finē in se aliquo modo cōtinētia per amorē in ea quiescit: et ideo desideriū sequitur amorē finis: quamuis precedat amorē eorum: que sunt ad finē. Est etiā amor vehementior affectio quam desideriū inquantū dicit terminationē et informationē affectus per appetibile: ad quod mouetur desideriū. ¶ Ad secūdū dicendum quod amor naturaliter precedit delectationē. delectatio enim contingit ex coniunctione rei conuenientis realiter. Amor autem facit quod amatū sit amāti cōueniens et quasi cōnaturale. inquantum vult affectū amātis amato: vt dictū est et ideo ex amati reali presentia consurgit delectatio. Sed quia delectatio etiam potest amari vt quoddā bonum: ideo cōtingit per accidens: vt aliquis amor ex delectatione causetur: sicut actus ab obiecto vel fine quia enim aliquid propter delectationem amat delectationē ipsam precipue amat: quāuis ergo quādā delectatio quodam amore sit prior: tamen amor delectatione simpliciter est prior. Similiter etiā vehementior: quia amor est per informationē appetitus ab appetibili. delectatio autem per coniunctionē rei ex re presente sibi conueniente. Non est autem tanta coniunctio rei ad rē sicut appetitus ad appetibile. quia res adueniens que delectationē causat nō coniungitur secundum naturam: quia hoc nō fit nisi vbi est ibi coniunctio quasi cōtactus. Sed appetitus est ipsius appetibilis secundum suā naturam et substantiam vnde quando appetitus informatur per appetibile est quasi coniunctio continuitatis et cōcretionis. vnde amor plus vnit quam delectatio: quia facit quod amans sit secundum affectū ipsa res

amata. delectatio aũt est ꝑ participationẽ alicuiꝰ ab illo ſm ꝙ est realr̃ p̃ns. Sciẽdũ autẽ ꝙ qñ amatũ est p̃ns realr̃ ſm ꝙ poſſe est: tũc ẽ delectatio ſicut ex cõiũctione marie cõueniẽtis: qñ aũt est oĩno abſens ſm rem: tũc maxime affligit: ſicut ex diuiſiõe cõtinui ſeqt̃ dolor: q2 amor ẽ cõtinuatiua vis vt dictũ ẽ. Et ide dr̃ ꝙ amor lãguere facit. qñ aũt est ſm aliq̃d p̃ns ⁊ ſm aliq̃d abſens tũc h3 delectationẽ admixtã afflictioni. ¶ Ad 3m dĩc3 ꝙ bonũ est vehemẽtiꝰ in agẽdo q̃ꝫ malũ q2 bonũ nõ h3 de neceſſitate admixtiõnẽ mali ſicut malũ h3 de neceſſitate admixtionẽ boni. Et iterũ bonũ agit in v̄tute ꝓpria ſ3 malũ agit in virtute boni: vt dicit Dio. 4. c. de di. no. vñ magis amat̃ bonũ q̃ꝫ odiat̃ malum illi oppoſitum. ſed dolor corpalis ẽ magis malũ q̃ꝫ delectatio quedã ſit bonũ: q2 delectatio d̃ qua Aug. ibi loquitur contingit ex ſupaddictione pfectionũ, ſecũdarũ: ſicut i cibis vel in venereis. ſed triſtitia vel dolor ꝑꝑ q̃ dimittit̃ delectatio talis contingit ex ſubtractione p̄marꝫ perfectionũ que pertinent ad eſſe rei ſicut ex diuiſiõe cõiter. vñ ſi acciperetur triſtitia oppoſita delectationi illi magis appeteret̃ delectatio q̃ꝫ fugeret̃ triſtitia ſicut q̃s appeteret delectationem in cibo: vt poſtea pateretur triſtitiã que est de ſubtractione cibi vel alicuius hmõi ¶ Ad quartũ dĩm ꝙ amor est prior ira ⁊ vehemẽtior. Ira em̃ ex triſtitia cauſatur. vt prius dictũ est: ſicut oẽs paſſiones iraſcibilis ex paſſionibus cõcupiſcibilis: ⁊ ideo cum amor ſit prior ⁊ vehemẽtior paſſionibꝰ cõcupiſcibilis erit ꝓor ⁊ vehemẽtior paſſionibus iraſcibilis: q̃ꝫuis aũt ira odiũ pariat: nõ tñ amorẽ deſtruit: ſ3 amoris deſtructionem ſequit̃: q2 non poſſet appetitꝰ moueri in nocumẽtum alicuiꝰ niſi antea affecrꝰ ab amore ſeparatus eſſet. ¶ Ad quitũ3 dicẽdũ ꝙ pax non diſtinguit̃ ab amore. ſ3 est aliq̃d amoris: dicit em̃ quaſi quietationem appetitus: ſed amor dicit vlteriꝰ tranſformatione3 ⁊ quãdã ↄuerſionẽ ipſiꝰ in amatũ. vñ pax est mediũ inter deſideriũ ⁊ amorem.

Notula moralis.

Boni v̄tus i agendo.

¶ Utrũ cognitio ſit altior amore

Ad quartũ ſic ꝓcedit. videt̃ q̃d cognitio ſit altior amore: q2 altiſſime potẽtie eſt altiſſimꝰ actus. ſed intellr̃s eſt altiſſima potentia in nobis: vt dicit p̃hs. 10. ethi. ergo cognitio eſt altiſſima opatio eoꝝ q̃ i nobis ſũt ⁊ ita dignior amore. ¶ Preterea ſicut Boe. dicit in li. de ↄſol. natura a pfectis ſumpſit originẽ: ſed cognitio p̄cedit amorẽ: ergo cognitio eſt altior q̃ꝫ amor. ¶ Preterea illud q̃d eſt ꝓpriũ homini eſt nobilius q̃ꝫ illud in quo cõmunicat cũ brutis. ſed intelligere eſt proprium hoĩs: in amore autem cõuenit cũ brutis. ꝗ ſcia ⁊ intellr̃s ſunt digniora q̃ꝫ amor. ¶ Preterea vita cõtemplatiua ẽ nobilior q̃ꝫ vita actiua ⁊ altior. ſc3 ſcia ꝑtinet ad vitam cõtemplatiuam. Amor autẽ videt̃ ad praxim pertinere: q2 obm̃ eiꝰ eſt bonũ: ergo ſcia eſt altior q̃ꝫ amor. ¶ Preterea obm̃ amoris eſt bonũ ſimpliciter. ſed verum eſt melius q̃ꝫ bonũ ſimplr̃. q2 verum eſt ſummũ3

In genere bonorū: sicut ⁊ optimus hō est melior q̄ hō simplr. ḡ sciās cognitio ē altior q̄ amor ¶ Preterea q̄to aliqd ē spūalius tāto ē altius: sz cognitio est spūalior q̄ amor: q² sm motū a reb⁹ ad alam ē cognitio: sz aūt motū ab ala ad res ē amor. ḡ cognitio est nobilior q̄ amor. ¶ Preterea p̄miū est p̄stātius merito: sz cognitio ē p̄miū amoris. Jo.14. Qui diligit me diliget a patre meo ⁊ ego manifestabo ei meipsuz. Et Aug. dicit q̄ visio est tota mercēs. ergo cognitio p̄eminet amori. ¶ Sed 𝔷 est qd dr Eph.3. sup eminentē sciē charitatē christi.

¶ Preterea p̄a Corin.13. dr q̄ charitas est maior fide. ḡ eadē rōne qlz amor est maior ⁊ dignior cognitiōe sibi rn̄dēte. ¶ Preterea Thu. de san. vic. sup illud Dio.7. c. ce. ierar. mobile et acutū dicit. Dilectio supeminet sciē ⁊ maior est intelligentia plus eī diligit q̄ intellr: q² intrat dilectio vbi scia foris stat. ergo amor excedit sciam. ¶ Preterea finis in vnaq̄q3 re est potissimū. sz obm amoris est bonū qd hz rōnez finis ergo cū opationes distingnant penes obā amor inter oēs operatiōes aie est potior. ¶ Preterea sicut se hz potētia ad potentiā: ita se hz opatio ad opationē. sz volūtas ē altior oib⁹ alijs potentijs aie: q² mouet oēs alias ⁊ nō cogit. ḡ ⁊ amor qui est operatio volūtatis p̄eminet oibus alijs aie opationib⁹. ¶ Preterea sicut dic Dio.5.c. de di. no. illud qd i pluribus inuenit simplicius ⁊ nobilius est: sicut esse nobili⁹ est q̄ viuere q̄uis viuētia sint nobiliora q̄ exn̄tia tm̄: inq̄tum etiā viuētia nobilius eē participāt: sz amor in plurib⁹ participatur q̄ cognitio. quia in oibus aliquo mō est amor: vt dictū est prius: non autē cognitio. ḡ amor est p̄stantior cognitione: Ridiculū eī est dicere q̄ in lapidib⁹ sit cognitio nālis sicut amor vel appetit⁹ nālis.

Respondeo dōm qd in reb⁹ oibus duplex pfectio inuenitur. vna q̄ in se subsistit. alia qua ad res alias ordinat. ⁊ vtraq3 pfectio in reb⁹ mālib⁹ terminata et finita est: q² ⁊ formā vnā determinatā hz. p quā in vna tm̄ spē est: ⁊ etiā p determinatā virtutē ad res q̄sdā sibi pportionatas inclinationez hz ⁊ ordinē: sicut graue ad centrū. Ex vtraq3 aūt pte res imāles infinitatē habēt quodāmō q² sunt quodāmodo oia: siue inq̄tū eēntia rei immālis est exēplar ⁊ silitudo oim sicut i deo accidit: siue q² hz silitudinē oim vel actu vel potētia sicut accidit in angelis ⁊ alab⁹. et ex hac pte accidit eis cognitio. Silr etiā ad oēs res inclinationē ⁊ ordinē habent ex qua parte accidit eis volūtas: sm q̄ oia placēt vel displicēt vel actu vel potētia. Et sm q̄ aliqua immaterialitatē pticipāt sm hoc cognitionis ⁊ voluntatis participatiua sunt. Unde ⁊ aialia cognoscūt inq̄tum spēs sensibiliū immāliter in organis sensuū recipiunt: ⁊ sm intentiones spūaliter ex reb⁹ pceptis per appetitū sensibilem ad diuersa inclinant Patet ergo q̄ cognitio ptinet ad pfectionē cognoscētis, q̄ in seipso pfectū est volūtas aūt ptinet ad pfectionem rei sm ordinem ad alias res: et ideo obiectum cognoscitiue virtutis est verum q̄

Perfectio duplex i rebus

Cōparatio triplex cognitiue ad appetitiuam.

est in anima: vt dicit philosophus 6. Metaph. obiectum autem appetitiue bonum quod est in rebus: vt dicitur ibidem. Potest ergo comparari potentia cognoscitiua ad appetitiuam tripliciter. Primo sm ordinem: et sic cognitiua potētia naturaliter prior est. quia prius est perfectio rei in seipsa quam sm ordinē ad aliā. Secundo quantum ad capacitatem: et sunt equales: quia sicut cognoscitiua est respectu omnium ita et appetitiua. vnde et mutuo se includūt: quia intellectus voluntatem cognoscit: et voluntas ea que ad intellectum pertinent appetit et amat. Tertio possunt cōparari sm eminētiā vel dignitatem. et sic se habent vt excedētia et excessa: quia si cōsideretur intellectus et voluntas et que ad ipsa pertinēt: vt quedam proprietates et accñtia eius in quo sunt. sic intellectus est prestantior et que ad ipsum pertinent. Si autem considerentur vt potētie. i. sm ordinē ad actus et obiecta: sic volūtas et que ad ipsam ptinēt excedit. Si aūt q̄ratur qd horum simplr dignius sit: dicendum quod res quedā sunt aia superiores: et quedam inferiores vnde cū per voluntatē et amorē hō in ipsas res volitas et amatas quodāmō trahatur. per cognitionē autē econuerso res cognite in cognoscente efficiantur per suas similitudines: respectu earum rerum que sunt supra animam nobilior et altior est amor quā cognitio. illarum vero que sunt infra animam cognitio est potior. vnde etiam multarum rerum quarum est malus amor ē bona cognitio.

Perfectio duplex in rebus

Ad primū ergo dicendum quod phs loquitur de potentijs sm quod sunt proprietates quedam eius in quo sunt. ¶ Uel dicendum quod phs sub intellectu cōprehēdit volūtatē intellectui respōdentē: sicut et sub rōne quādoque cōprehēditur: et ideo non est ibi cōparatio intellectus ad volūtatem: sed intellectus ad vires inferiores. ¶ Ad secundum dicendum quod quamuis primum principium in quolibet genere sit perfectissimū nō tñ oportet quod omne quod est prius sit perfectius: cum aliquid sit prius in via generatiōis quod est imperfectius: sicut puer viro: et addiscens sciente: et ita etiam cognitio quodāmodo amore precedit. ¶ Ad tertium dicendum quod illa ratio procedit de intellectu et voluntate sm respectum ad id in quo sūt. ¶ Uel dicendum quod intellectu aliquo modo alia aialia participāt per quandam obscuram resonantiam inquantum sentiunt: sicut et voluntatate participant inquantum habent appetitum sensualem. vnde et in brutis voluntariū inuenitur: vt dicit phs. 3. eth. nō quod simplr voluntatē habeāt. ¶ Ad quartum dicēdū quod a vita contēplatiua nō excluditur voluntas et amor sicut nec intellectus a vita actiua. et ideo nō pōt harū gradus distingui sm gradus duarum vitarum. ¶ Ad quintū dicendum quod particulare nō habet naturā et rōnē sui vniuersalis nisi sm quod nā vlis inuenitur in ipso: vnde impossibile est quod rō vlis magis sit in particulari quam in ipso vli: quāuis ratio alicuius alterius possit inueniri magis in particulari quam in vli sicut homo non potest eē magis aial quam aial cōe pōt tamē esse magis bonū vel aliquid hmōi: et ideo neque

Alia aialia quodammodo participāt intellectum.

verũ neq; aliquod bonũ particulariter acceptũ põt dici ꝑstantiꝰ. ꝙ ipm bonũ. ¶ Ad 6m dõm ꝙ rõ illa ꝓcedit ꝗtũ ad illas res q̄ sunt infra alam: q̄ sunt minus spũales ꝙ ala. ¶ Ad 7m dõẑ ꝙ visio illa nõ erit sine amore in ꝑmio: sicut nec amor fuit sine cognitione in merito. iõ tñ ꝑmium magis attribuit̃ cognitioni: meritũ ꝟo amori: qꝛ ꝑmiũ est ẜm receptionẽ qua aliquis in seipso ꝑficit̃. meritũ ꝟo ẜm opationez q̄ aliquis in remunerationẽ se extendit: et ei se cõiungit. ¶ Et qꝛ opʒ etiam ad alia rñdere: ideo dõm ad octauũ et nonum ꝙ ille rõnes procedunt de cognitione dei: que est supra alaʒ. vñ amor eius cognitionẽ de ipso excedit. ¶ Ad decimũ dõm ꝙ amor magis intrat ad rem quã cognitio: quia cognitio est de re ẜm id qđ recipit̃ in cognoscẽte. Amor autem est de re inquãtũ ipse amãs in rem ipsam transformatur. vt dictum est prius. In hac autem via qua perficitur anima in ordine ad res alias: dictum est ꝙ volũtas cognitionẽ excedit: ad quã viam ꝑtinet esse magis vel minus intimũ rei. ¶ Ad 11m dicendum ꝙ ratio finis ꝓprie respicit motũ ⁊ opationem et ordinem rei ad rem: ⁊ nõ esse rei absolute vñ in matematicis in quibus nõ est operatio ⁊ motus: nõ inuenitur finis. vt dicit̃ in. 3. metaph. ⁊ ideo etiã hec rõ ꝓcedit ẜm illum modũ quo volũtas dicit̃ intellectui ꝑeminere. ¶ Ad 12m dõm ꝙ mouere alias vires et non cogi ab obiecto pertinet ad voluntatem ẜm ꝙ ipsa est primum determinans alias potẽtias hũanas in ordine ad res alias circa quas operant̃: et ipsa non determinatur ab alio. vñ ꝗtũ ad hoc ad qđ a deo determinat̃ nãli inclinatione quodãmodo libertatem nõ habet: sʒ quasi cogit̃ nãli inclinatiõe sic respectu btitudinis: quã nullus nõ põt nõ velle Ex hac autem parte qua hõ ab alio ordinatur dictũ est ꝙ mor cognitionem excedit. ¶ Ad 13m dicendum ꝙ amor ꝓprie loquẽdo non est nisi in illis in quibus est cognitio. sed amoris nomen transumitur ad ea ad que cognitionis nomen extendi põt: quia amor dicit̃ ẜm ꝙ amãs ad rem aliã ordinat̃. Aliqđ autẽ ad alterũ ordinari potest etiã ab exteriori ordinante: ⁊ iõ illa que ad aliqđ ordinantur ab habentibꝰ cognitionẽ. quorũ ꝓprie ẽ amor (Amoris nomen transsumit̃.) incꝗtum ex seipsis ad amata ordinantur: nomẽ amoris vel appetitus recipere possunt. Cognitio aũt dꝛ ẜm ꝙ res cognita sit in cognoscẽte ꝑ modum cognoscẽtis s. ẜm eẽ spũale ⁊ imãle dispositio aũt talis nõ inest alicui nisi ex ꝓprietate sue nãe. vñ nomẽ cognitionis ad alalia que talẽ nãm nõ hñt extẽdi nõ põt vt dicant̃ incensibilia nãlr cognoscere sicut naturalr amãt vl' appetunt.

¶ Questio. II.

Eide q̄ritur de charitate. Et circa hoc q̄runtur quatuor. primo qđ sit charitas. Secundo vtrum sit virtus. Tertio in quo sit sicut in subo. Quarto de comparatiõe eius ad alias ꝟtutes.

¶ Utrũ charitas sit idẽ qđ cõcupiscẽtia vel qđ sit charitas.

D primuz sic pcedit. videtur q charitas sit idem qd cõcupiscẽtia. Augu. em dicit q charitas est virt⁹ qua deũ videre pfruiq; eo desideramus. hoc aũt cõcupiscẽtie est: ergo charitas est concupiscentia. ¶ Itẽ videtur q sit idẽ qd amor qr sicut dicit Diony. 4. ca. de di. no. dilectio est idẽ qd amor; sz in littera dr q amor ẽ dilectio qua diligit deus pp se: et prim⁹ propter deũ ergo charitas est idem qd amor. ¶ Itẽ videt qd sit idez qd beniuolẽtia. beniuolẽtia em est, qua alicui aliqd bonũ optamus. sed hoc facit charitas: quia optat sibi et aliis vitã eternã: sm qd dr hñs charitatẽ diligere pximũ sicut seipm. ergo charitas est idẽ qd beniuolẽtia. ¶ Preterea vr qd sit idem qd cõcordia; qr charitas vnitatẽ ecclesie facit: que in hoc cõsistit vt idẽ dicamus oẽs: et nõ sint in nobis scismata: vt dr 1. Cor. 1. hoc aũt ad cõcordiam ptinet: g charitas est idẽ qd concordia. ¶ Preterea vr q sit idez qd beneficientia; qr modus charitatis est vt diligam⁹ nõ lingua tantũ: sed ope et verita: e. 1. Jo. 3. sz diligere p efectũ ad bñficiẽtiã ptinet. ergo charitas vr esse idez qd bñficẽtia. ¶ Preterea videt q sit idẽ qd pax. charitas em ẽ vinculũ faciẽs spirituũ vnitatẽ. hoc aũt paci attribuit. Ephe. 4. Solliciti seruare vnitatẽ spũs in vinculo pacis. ergo charitas est idẽ qd pax. ¶ Preterea videt q sit idẽ qd amicitia: qr vt dicit phs in. 9. Ethi. amicitia superabundantie amoris simulatur: sed charitas habet superabũdantissimũ amorez. vnde et charitas dr eo q sub inestimabili pcio quasi charissimã rem ponat amatũ. ergo charitas est idẽ qd amicitia. ¶ Sed cõtra. amicitia: vt dicit phs: est readamantiũ. sed charitas est et ad inimicos: ergo nõ est idẽ quod amicitia. ¶ Preterea amicitia est non latẽs: sed charitas maxime latet. g nõ ẽ amicitia. ¶ Preterea amicitia est eoꝝ q cõuiuũt adinuicẽ et cõicant in eisdẽ opibus: sz charitas ẽ ad deũ et ad angelos: quoꝝ cõuersatio nõ est cũ hoibus: g charitas nõ est amicitia. ¶ Preterea. amicitia qrit maxime colloq et videre amicũ: vt dicit phs. sed hoc nõ qrit charitas vt dicit Hiero. in plogo Bib. ergo nõ est idẽ qd amicitia. ¶ Preterea amicitia nõ est nisi ad paucos et virtuosos. sed charitas ẽ ad omnes etiã malos: ergo charitas non est idẽ quod amicitia.

Amoris nomen transsumit.

Respondeo dõm: q amor ẽ quedã appetit⁹ quietatio: vt supra dictũ est. vnde sicut appetit⁹ inuenit in pte sensitiua et intellectiua: ita et amor. Ea aũt que ad sensitiuũ appetitũ ptinẽt ad intellectiuũ transfferũtur sicut noia passionũ. qd aũt appetitus intellectiui est ppriũ: sensitiue appetitu nõ cõuenit: vt nomẽ volũtatis. et ideo amor in vtroq; appetitui inuenit. Et sm q inuenit in appetitu sensitiuo pprie dicitur amor: eo q passionẽ iportat. sm autẽ q inuenit in intellectiua pte dr dilectio: q electionẽ includit: que ad appetitũ itellectiuũ ptinet. Nihilomin⁹ nomen amoris etiam ad superiorẽ partẽ trãsfertur nomẽ autẽ dilectionis ad inferiorẽ nunq. oia autẽ alia noia

Amoris ratio declarat.

que ad amorē pertinere videtur vel includunt ab istis: vel includunt ea quasi addentia aliquid supra dilectionē et amorē. Quia enim amor vnit quodāmō amātem amato: idō amans se hz ad amatum q̄si ad seipz: vel ad id qđ est de perfectione sui. Ad seip̄m autem et ad ea q̄ sui sunt hoc modo se hz: vt primo velit sibi p̄ñs esse q̄cq̄d de pfectione sua est. et ideo amor cōcludit ꝯcupiscētiā amanti qua desiderat ei⁹ p̄sentia. Secūdo hō alia in seip̄m retorquet per affectuz: et sibi appetit q̄cūq̧ sibi expediunt. et fm q̧ hoc ad amatū efficit amor beniuolētiā icludit: fm quā aliq̄s amato bona desiderat. Tertio hō ea q̄ sibi appetit operando sibi acq̄rit. et fm q̧ hoc ad aliū exercet bñficientia in amore includit. Quarto hō ea que sibi bona videntur implere ꝯsentit. et fm q̧ hoc ad amicū fit amor concordiā includit: fm quā aliq̄s cōsentit in his q̄ amico vident. non quidē in speculatiuis: q2 cōcordia in his fm p̄hm. 10. Ethic. ad amicitiaz non ptinet. et discordia in eisdez esse potest sine amicitie p̄iudicio: eo q̧ in his cōcordare vel discordare volūtati subiacet: cum intellectus ratiōe cogatur. amor tamē super quattuor p̄dicta aliq̄d addit. s. quietationez appetit⁹ in re amata sine qua q̄dlibet p̄dictoꝝ quatuor esse potest. Sunt etiam q̄dam q̄ sup dilectionē vel amorem aliquid addunt. Amatio enī addit sup amorē intēsionē quādam amoris q̄si feruorē quēdaz Amicitia vero addit duo: quoꝝ vnū est societas quedā amātis et amati i amore: vt. s. mutuo se diligere sciant. Aliud est vt ex electiōe operētur non sm̄ ex passione. Vñ dicit p̄hs q̧ amicitia simulatur habitui: amatio autem passioni. sic ergo p3 q̧ amicitia est pfectissimū inter ea q̄ ad amorem ptinent oīa p̄dicta includēs vnde in genere hmōi ponēda est charitas que est quedā amicitia hoīs ad deū per quā hō deū diligit: et de⁹ hoīem. et sic efficitur quedā associatio hoīs ad deum vt. 1. Jo. 1. Si in luce ambulam⁹ sicut et ipse in luce est societatē habemus adinuicem.

Ad primum ergo dicendū: q̧ quelibet amicitia concupiscētiā seu desideriū icludit: et aliq̄d sup eā addit vt dictuz est. ¶ Ad scđm dđm: q̧ charitas addit aliquid supra dilectionē et amorez. Et silr dđm ad tertiū de beniuolentia. Et ad quartū de concordia. Et ad quintū de beneficētia ¶ Ad sextū dđm q̧ pax ad concordiā reducit nisi q̧ magis pax dicit quātū ad remotionē discordie. cōcordia aūt quantū ad ipaz vnionem. ¶ Ad septimū dđm: q̧ charitas est amicitia: sed aliq̄d addit supra ipsam. s. determinationē amici: q2 ē amicitia ad deū q̄ oīb⁹ p̄ciosior ē et carior. ¶ Ad octauū dđm: q̧ amicus non tantum diligit amicū ad quē amicitiam hz: sed oīa que ad ip̄m pertinēt: ꝯuis ab illis non amet: sicut filios ei⁹ fratres et hmōi Similiter et charitas diligere facit p̄ncipalr deū q̄ amātes se amat et in amādo p̄uenit hoīes inquātum illius sunt. vñ q̧ dr̄ q̧ amicitia est readamantiū intelligitur quantum ad eos inter quos p̄ncipaliter est amicitia. ¶ Ad nonuz dđm: q̧ inquantū hoīes per

charitatē deiformes efficiuntur sic sunt supra hoies: et eorum quersio in celis est. et sic cū deo et angelis eius cōueniūt inquantum ad similia se extendūt sm. quod dñs docet. Estote pfecti sicut et pater vester pfectus est. ¶ Ad decimū dōm: quod amicitia dr esse nō latēs non quod p certitudinē amici amor cognoscat: sed qr p signa pbabilia amor mutuus habentiū colligitur. et talis manifestatio pōt esse de charitate iquantū p aliq̄ signa pōt pbabiliter estimare se habere charitatē. ¶ Ad vndecimū dōm: quod amicitia vera desiderat videre amicuz: et colloquijs mutuis gaudere facit ad quē pncipaliter est amicitia. non aūt ita quod delectatio q̄ est ex amici visione et pfruitiōe finis amicitie ponatur sicut est i amicitia delectabilis. et hoc intendit remouere Hiero. s. quod nō est amicitia charitatis pncipalr ad hoies. sz ē xpi glutino copulata. et quod delectatio pncipalr de amicis nō est q̄renda. ¶ Ad duodecimū. dōz: quod obiectio illa pcedit quātum ad illuz, ad quē attenditur pncipalr amicitia: et non de illis qui diliguntur inquantum ad amicum pncipaliter pertinent; qr sic multorum est.

¶ Utrum charitas sit virtus.

D secūdū sic pcedit vr quod charitas nō sit virt⁹. Charitas em̄ vt dictū ē; est q̄dam amicitia hois ad deū. sed amicitia a phis nō ponit virtus sed habet virtutē p fundamento: qr est ppter bonū honestum qd est virt⁹: ergo charitas nō est virt⁹. ¶ Pretrea pcepta legis sūt de actibus virtutū: sed finis pcepti est charitas. 1. Thimo. 1. ergo charitas est finis virtutū. sed finis virtutū non est virtus: sz felicitas. ergo charitas nō est virtus. ¶ Preterea virtus est vltimū potētie vt dr in li. ce. et mun. sed delectatio est magis vltimū q̄ amor: qr ipsa est ex ipsa coniūctione rei amate quā amor q̄rit ergo delectatio, magis debet eē virtus q̄ amor. cū ergo delectatio nō ponat virtus: neq charitas virt⁹ dici debet. ¶ Preterea ad illud ad qd natura sufficit nō opz quod eleuet per virtutē. sed diligere deuz sup oia qd est actus charitatis pōt etiā hō p naturalia inquantū naturali ratiōe pōt cognoscere ipsuz esse summū bonum. g non opz supaddi aliquā vtutez charitatis. ¶ Pretea ad hoc quod tendamus in finē sufficit ipsuz cognoscere et desiderare. sz charitas plus facit: qr facit ipm amare et amicitiā ad ipsuz habere. ergo nō fuit necessariū quod charitas eēt virt⁹ theologica sz suffecisset desideriuz. ¶ Preterea virtus ē circa difficile vt dr. 2. Ethi. sed amare nō est difficile: immo amor oia difficilia leuigat: ergo charitas non est virtus. ¶ Sz cōtra. precepta legis sunt de actibus virtutū: sz charitas est que iplet oia pcepta legis: qr plenitudo legis est dilectio. Ro. 13. g charitas est virt⁹. ¶ Pretea esse spūale est a vtute: sed nō est sine charitate. vn̄ aplś dicit. 1. Cor. 13. Si habuero oēz fidē: charitatē aūt nō habeā nihil sum. g charitas est maxia vtutū. ¶ Pretea nihil expellit pctm̄ nisi virt⁹. hoc aūt maxie facit charitas q̄ operit vniuersa dlicta vt dr puer. 10.

ergo charitas est virtus.

Respondeo dicendum: quod finis humane vite est felicitas. unde secundum diuersas vitas et distinguuntur diuerse felicitates. Qui enim sunt extra vitam ciuilem ad felicitatem ciuilem non possunt peruenire quam attingit summum illius vite. sicut ad hoc quod ad felicitatem contemplatiuam quis perueniat: oportet quod illius vite particeps fiat. vnde felicitas ad quam homo per naturalia sua potest deuenire est secundum vitam humanam: et de hac philosophi locuti sunt. vnde .1. Ethi. dicitur. Beatos autem et homines. Est quia nobis promittitur quedam felicitas in qua erimus angelis equales vt patet Matth.22. Que non solum vires hominis sed etiam angelorum excedit qui per gratiam ad hanc perducuntur sicut et nos. soli autem deo est naturalis: ideo oportet ad hoc quod ad felicitatem illam diuinam homo perueniat quod diuine vite particeps fiat illud autem quod ad alterum conuiuere facit maxime amicitia est: quia vt dicit philosophus.9. Ethi. vnusquisque cum suo amico conuersatur in illis quam maxime diligit: et quia suam vitam reputat quasi amico conuiuere volens. vnde quidam simul venantur: quidam simul potant: quidam philosophantur: et sic de aliis. Et ideo oportuit haberi quandam amicitiam ad deum qua sibi conuiueremus. et hec est charitas: vt dictum est. hec autem communicatio diuine vite facultatem nature excedit sicut et felicitas ad quam ordinatur. et ideo oportet quod per aliquod bonum superadditum natura in hoc perficiatur. et hec est ratio virtutis. vnde oportet dicere charitatem et virtutem theologicam que diffunditur in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Ro.5.

Felicitates diuerse distinguunt

Ad primum ergo dicendum quod amicitia de qua philosophus tractat causatur vel ex inclinatione nature quantum ad amicitiam delectabilis et vtilis: vel ex inclinatione habitus virtuosi presupposita inclinatione nature quantum ad amicitiam honesti inquantum omne quod facit similitudinem cum aliquo inclinat ad amorem illius et ideo non ponitur aliqua virtus: sed quoddam consequens ad virtutes. sed amicitia quam habemus ad deum non potest habere aliquod huiusmodi fundamentum cum nature metas excedat. et ideo oportet quod per speciale donum in dictam amicitiam eleuemur. et hoc donum dicimus virtutem. ¶ Ad secundum dicendum: quod charitas non dicitur esse finis precepti quasi vltimus finis virtutum: sed sicut id quod omnes alie virtutes in finem vltimum ordinantur. Et excludit ibi apostolus tria a charitate que vere amicitie repugnant. quorum primum est fictio: sicut est in simulantibus amicitiam cum non sint amici. quod remouet per hoc quod dicit fide non ficta: fidem pro fidelitate accipiens. Secundum est malum fundamentum: sicut eorum qui communicant in peccato: et ex hoc fiunt amici et ad hoc remouendum dicit conscientia bona. Tertium obliquata intentio. sicut cum quis diligit amicum propter lucrum. et hoc excludit per hoc quod dicit. De corde puro. ¶ Ad tertium dicendum: quod actus virtutum cum sint laudabiles oportet quod habeant principium in nobis. delectatio autem cum sit ex coniunctione rei conuenientis in quandam receptionem sonat. et ita in passionem: cuius principium est ab agente. et ideo magis se tenet ex parte premii: sed delectatio dicit extensionem appetitus in rem amatam: et hoc operationem importat.

Charitas quomodo dicitur finis precepti.

Charitas tria includit

et ita charitas ponit virtus: sed fruitio q delectationē iportat ponitur dos. ¶ Ad quartum dōm: q charitas vt ex pdictis pz amicitiā et amorē et desideriū icludit desideriū aūt nāle nō pōt eē nisi rei que nālr haberi pōt. vnde desideriū naturale sūmi boni inest nobis sm nām inquātū summuz bonuz participabile est a nobis per effectus naturales. silr amor ex silitudine causat. vnde naturaliter diligit summū bonū sup oia inquantū habem⁹ similitudinem ad ipsum per bona naturalia: sed quia natura nō pōt puenire ad opatiōes eius q sunt vita sua et beatitudo. s. visio diuine essentie: ideo etiaz ad amicitiam non ptingit que facit amicos cōuenire et in olb⁹ cōicare. et ideo opz supaddi charitatē: per quaz amicitiam ad deū habeamus: et ipsum amemus; et desideremus assimilari ei per participationez spiritualiū bonoꝝ vt participabilem per gloriā ab amicis suis ¶ Ad quintū dōm: q nō sufficit desideriū: sed opz esse cōicationem in vita vt dictum est. ¶ Ad sextū dōm q difficultas que est i operib⁹ virtutū non semp est laboris vel alicuius contristantis: sed pprie ea quoꝝ est virtus dicunt habere difficultatē inquantum supra vires eleuantur eoꝝ qui virtutem non habent.

Charitas q̄ mō dī finis pcepti.

¶ Utrum subiectum charitatis sit ratio.

Ad tertiuz sic pcedit. Uidet q subiectuz charitatis sit ratio. oīs eñi virtutis: vt in. 1. Ethic. dr: subiectū est rationale p participationez: vel rationale per essentiā. sed charitas est virtus vt dictū est: cum & subiectū eius non sit rationale p participationez: qz sic esset virt⁹ moralis: videt q subiectū ei⁹ sit rationale per eēntiā. ¶ Preterea ea q mutuo se expellūt opz esse i eodez. sed charitas et peccatum mortale mutuo se expellūt: cum ergo omne peccatuz mortale sit vel in ratione superiori vel inferiori vt in. 2. li. di. 30. dictū est: videtur q etiam charitas sit in ratione. ¶ Preterea sicut charitas est principalis in gratuitis virtutibus ita prudentia in moralib⁹ sed prudentie subiectū est ratio: ergo et charitas. ¶ Preterea cum charitas sit virt⁹ theologica nō potest esse in parte sensitiua. cuius obiectū deus esse nō potest. ergo opz q sit in parte itellectiua. sed nō est in li. ar. qz obiectū eius est contingens operabile a nobis. charitas aūt est vltimi finis: supra quem non cadit contingentia: neqz nostra operatio neqz electio. Similiter nō potest esse in volūtate; qz voluntas nō hz determinatū actum: sed imperat oēs actus ale. vnde si charitas esset in volūtate: eadē ratiōe quelibet alia virtus ergo restat q sit in ratione. ¶ Preterea phi de virtutibus tractātes nullā virtutem involuntate posuerūt ponētes intellectuales in rationali p eēntiā. morales vero in rōnali p participationē: cuiusmodi ē irascibilis et cōcupiscibilis: vt patet ex. 1. ethi: cū ergo charitas sit virtus videt q non sit in volūtate. ¶ Sed contra. obiectū rōnis est verum: charitatis autē non: sed magis bonū. & charitas est in voluntate: nō in ratione. ¶ Preterea

amor ad appetitũ ptinet sz rõ ptinet ad cognitionem: ergo charitas non est in ratione.

Respõdeo dõm q ad sciẽduz in qua potẽtia est aliq̃ virt⁹: opz cõsiderare cui potẽtie act⁹ ei⁹ cõpetat. Act⁹ autẽ pncipalis charitatis est diligere deũ: q̃ q̃dẽ rõnis est quasi dirigẽtis: sz appetitus quasi exequẽtis vñ opz q ad appetitũ reducat. Nõ põt aũt hũc actum exequi appetitus sensitiuus: q: eius obiectũ de⁹ esse nõ põt. ergo opz q ad appetitũ intellectiue partis ptineat: nõ inq̃ztum est electiuus eorum que sunt ad finẽ: sz inq̃ztum se hz ad ipm vltimũ finẽ. z hoc est volũtatis: vñ propriuz subiectũ charitatis est voluntas. Quidã aũt dicunt charitatem in concupiscibili esse qd esse nõ potest: q: cõcupiscibilis pars appetit⁹ sensitiue est ptis. Et si dicaẽ concupiscibilis humana: hoc nõ hz nisi p participationẽ rõnis nisi forte ipsam voluntatem equiuoce irascibilem et concupiscibilem vocare velint.

Nota la moralis õ ꝟtutibus.

Ad primũ ergo dõz q pars rõnalis p essentiã nõ dr solum ipa rõ sz etiaz appetitus rõni annexus s. voluntas. vñ philosophus dicit in. 3. de anima. q voluntas in rõne est. Et iõ charitas nõ est virtus moralis q: nõ est circa passiones que sunt in appetitu sensitiuo qui est rationalis moralis per participationem: neqz est virtus intellectualis. non enĩ est in rõne per essentiam q̃ztum ad vires apprehensiuas: sz est virtus theologica. ¶ Ad secũm dõm q peccatum mortale nõ semper dicitur esse in rõne: sicut in subiecto: cuz qñqz sit in irascibili qñqz in cõcupiscili: sz est semper in ratione sicut in dirigente z in volũtate seu lib. arb. sicut imperante z dirigente actum eius: z sic etiã charitas habet rõnem quasi dirigentem in suo actu vel magis intellectum. ¶ Ad tertium dõm q prudẽtia pncipalis est in virtutibus moralibus inq̃ztũ est directiua oim. z iõ ad rõnem ptinet: sed charitas est pncipalis per modũ imperantis z cõiungẽtis fini z informantis qd pertinet ad volũtatem. ¶ Ad quartum dõm q nec appetit⁹ sensitiuus nec li. ar. proprie loquẽdo est subiectuz charitatis: sz voluntas: que q̃uis habeat se quodammõ vt cã ad oẽs actus humanos: nõ tñ eodez mõ se hz ad oẽs. quosdam enĩ actus ipsa elicit inq̃ztum est quedã specialis potẽtia sicut velle. quosdã vero imperat vt est vlis motor virium aĩe. vñ virtutes pficientes ad actus quos voluntas tantum imperat nõ sunt in volũtate sicut in subiecto: sz in illis potentijs q̃ illos actus eliciunt: sz virtutes pficientes ad actus quos voluntas elicit sunt in voluntate: quasi in subiecto: z sic non est eadez ratio de omnib⁹. diligere aũt est actus a voluntate elicitus cũ importet quietationẽ voluntatis z trãsformationẽ quãdã in rẽ amatam. z iõ charitas que ad hunc actum proficit est in voluntate sicut in subiecto. ¶ Ad quintum dõm q virtutes vt supra dictum est sunt nobis necessarie ad hoc q potentie naturales determinẽtur ad bonum. vñ in illis in quibus potentie naturales sunt ex sui natura ad bonum determina

te nõ reqrunt alie virtutes. voluntas aũt hʒ bonũ qd est finis p obiecto. vñ qũtum in se est naturaliter: ẽ determiata ad bonũ qd est finis humane nature proportionatus. et iõ in voluntate respectu finis vltimi phi nulla virtutẽ posuerũt. Oportʒ tñ ponere aliquã virtutẽ acqsitã in volũtate fm q est eoꝝ q̃ sunt ad finẽ. s. iusticiaʒ vt infra dicet; que est circa bona que in vsum vite veniũt. et tñ inter morales computat; q2 voluntas q̃uis fm suã essentiã sit in rõnali per essentiã: tamen q̃tum ad similitudinẽ actus cõuenit cũ irascibili et cõcupiscibili q̃ dicunt rõnales per participationeʒ: et ipsa etiam voluntas equaliter rõnem participat inq̃tum a rõne apprehẽsiua dicit fm doctrinam fidei ponit finis vltimus naturaleʒ inclinationem excedens. et ideo fm theologos opʒ ponere virtutem aliquã in voluntate ad eleuãduʒ in predictum finem: et hanc dicimus charitatem.

¶ Utrum charitas sit vna virtus vel plures.

Ad quartũ sic pcedit. videtur q charitas non sit vna virtus habitus em̃ distinguit per actus. et actus per obiecta: sed charitas habet duo obiecta maxime distantia. s. deũ et proximum ergo non est vna virtus. ¶ Preterea. virtutes theologice a moralibus distinguunt; q2 virtutes morales dirigunt in his que sunt ad finem. theologice autem sunt de ipso fine: sed charitas est et de fine inq̃tuʒ per eam diligitur deus: et de his que sunt ad finem inq̃tum per eam diligit proximus: ergo charitas cõtinet duas virtutes quaꝝ vna est moralis et alia theologica. ¶ Preterea virtutes ad act9 aliquos ordinant: q2 virt9 est optimoꝝ operatiua vt dr in. 2. Ethi. et moduʒ aliquẽ in suis actibus ponũt; q2 virtus est in hoc q nõ solũ bona: sʒ bene fiãt. Et iterũ actus virtutuʒ p p̃cepta legis imperant: sʒ charitas hʒ duos actus et duos modos et duo p̃cepta: ergo nõ est virtus. ¶ Sed cõtra. motor in quolibet genere est vnus tantum: sʒ charitas mouet omnes alias virtutes ad suum finem per actus pprios ergo charitas est vna virtus. ¶ Preterea. obiectũ charitatis est deus: cum sit virtus theologica: sed deus est summe vnus: ergo charitas est vna tm̃ virtus.

¶ Utruʒ sit distincta ab aliĩs virtutibus vel sit specialis virtus.

Alterius videt q non sit distincta ab aliĩs virtutibus q̃cquid em̃ cadit in diffinitiõe virtutis nõ distiguit a virtutibus: sʒ charitas est hmõi. vñ Iero. dicit. Ut breuiter omnẽ virtutis diffinitionẽ cõplectar: virtus est charitas: qua diligitur deus et proximus. Et Augus. dicit q virtus est ordo amoris: ergo charitas non distinguit ab aliĩs virtutibus. ¶ Preterea. virtutes distinguunt p actus. sʒ actus oĩʒ aliaꝝ virtutũ charitati attribuunt vt ptʒ. 1. Corin. 13. ergo charitas nõ est virtus distincta ab aliĩs virtutibus. ¶ Preterea. quelibet virt9 spãlis hʒ spãle obiectum: sʒ charitas non hʒ spãle obiectum: sʒ oĩbus cõe. s. bonum ergo charitas non est spãlis virtus. ¶ Preterea. p̃cepta legis sunt de actibus virtutũ. sʒ p̃ceptuʒ qd 1a questiuncula.

ad charitatem pertinet nō distin guit ab aliis preceptis: sz omnia alia precepta complectitur: ergo & charitas non distinguetur ab aliis virtutibus. ¶ Sed contra. omne qđ diuiditur contra alia est distinctum ab illis: sz charitas distinguit contra alias virtutes theologicas vt patet. 1. Cori. 13. & per Grego. qui dicit q charitas signatur per vnam de filiab Job ergo est virtus specialis.

¶ Preterea. philosophꝰ. vi. Eth. pbat iusticiā esse spālē ꝟtutez p hoc q hz aliqđ vitiū spāle sibi im oppositum: sz charitas hz aliqđ vitium speciale sibi tātuz opposi tum. s. odium ergo charitas est virtus specialis.

¶ Utrum charitas sit forma aliarum virtutum.

2ª questiuncula. Alterius videt q charitas non sit forma aliaꝝ virtutuz. ois em forma vel est exēplaris vel intrinseca: sed charitas nō est forma exēplaris ꝟtutū: q2 tunc in eandem spēm traherent alie virtutes: nec iterum est forma intrinseca: quia daret esse & spēm aliis virtutibus & sic oēs virtutes essent eedē spē & essent in eodez subiecto vbi est charitas: nec ab ipsa distinguerent: ergo charitas nullo mō est forma virtutū. ¶ Preterea. charitas differt a gra: sed gra dr esse forma oim ꝟtutū q facit actū meritoriuz: ergo charitas nō est forma. ¶ Preterea. sicut se hz potētia ad potētiā ita habitꝰ ad habitū: sz rō īponit modū oibꝰ aliis viribꝰ: ergo & habitꝰ existens in rōne oibꝰ aliis hitibꝰ & ita fides ē magis forma virtutum q charitas: vel etiā prudentia: q etiaz ponit a philosophis quasi forma oim aliarum virtutū. ¶ Preterea. forma efficiens & finis nō incidūt in idem numero: vt dicit in. 2. phy. sed charitas est finis precepti: et ita virtutū est etiā motor: inqtū imperat actus earū: ergo ipa nō est forma. ¶ Preterea. habitꝰ indicant p actus: sed vnaqueq virtus ponit suum modū vel formā in actu suo: fm quē iustus iuste facit: & fortis fortiter: ergo virtutes non formantur per charitatē sed p seipas formate sunt. ¶ Sz contra. Ambro. dicit q charitas oēs alias virtutes informat & est mater eaꝝ. ¶ Preterea. illud qđ est pncipale etiā in corporalibus est formale respectu alioꝝ: sicut ignis est quodāmodo forma aeris: aer aque: & aqua terre: vt dr 4. phy. sz charitas est pncipalis inter alias virtutes: ergo ipsa est forma aliarum virtutum.

¶ Utrum charitas possit esse informis.

Alterius videt q charitas possit esse informis. Sicut em fides est in eo q nō opat bn: ita & dilectio qua deꝰ diligit: q2 et pctōres & infideles deū diligūt: sed fides que est sine opibus est informis: ergo similr charitas. ¶ Preterea nullꝰ scit se hre grām. pōt aūt aliqs scire se hre dilectionē ergo dilectio dei pōt esse sine gra: & ita pōt esse informis. ¶ Prētea. ex fide oriuntur timor & amor sz timor pōt esse informis: vt ptz de timore seruili ergo & amor. ¶ Sed contra. spūs sanctus nō pōt esse sine gra: sed charitas dei diffundit in cordibꝰ nostris p spm sanctū. Ro. 5. ergo charitas nō potest esse informis. ¶ Preterea. forma nō pōt esse informis: sz charitas est forma om 3ª questiuncula.

nium aliarum virtutum ergo ipsa non potest esse informis.

Respondeo dicendum ad primam questionem quod virtus specificatur ex obiecto suo secundum illam rationem qua principaliter in ipsum tendit. vnde cum charitas diligat deum principaliter: et alia non diligit nisi inquantum sunt dei: constat quod ex vnitate diuine bonitatis quam charitas primo respicit vnitatem respicit et est vna virtus.

Ad primum ergo dicendum quod primus non est obiectum principale ipsius charitatis vt dictum est. ¶ Ad secundum dicendum quod virtutes etiam theologice dirigunt in his que sunt ad finem. non quidem secundum proprias rationes rerum que sunt ad finem. sed secundum rationem finis sicut fides facit etiam quedam credere de creaturis propter veritatem primam a qua accipit. Similiter et charitas facit diligere homines inquantum sunt participabiles diuine bonitatis que est finis vltimus. ¶ Ad tertium dicendum quod materialis diuersitas obiectorum sufficit ad diuersificandum actum secundum numerum: sed secundum speciem actus non diuersificantur nisi ex diuersitate formalis obiecti. Formalis autem obiecti diuersitas est secundum illam rationem quam principaliter attendit vel habitus vel potentia. et ideo diligere deum et proximum sunt quidem diuersi actus: sed ad eundem habitum pertinent sicut et videre album et nigrum et propinquum et distans sunt diuerse visiones secundum numerum et diuersos modos habent et tamen ad vnam visiuam potentiam pertinent et sic etiam de actibus charitatis dantur diuersa precepta secundum diuersos modos quos habent.

Ad secundam questionem dicendum quod vt dictum est habitus specificantur ex obiectis suis secundum rationem quam principaliter attendunt. ratio autem obiecti sumitur secundum proportionem rei circa quam est operatio habitus vel potentie ad actum anime in qua sunt habitus vel potentie. Quia autem per operationem anime diuiduntur quandoque que secundum rem coniuncta et summe vnum sunt. et ideo contingit quod vbi res est eadem sunt diuerse rationes obiecti: sicut eadem res obiectum est liberalitatis vt est donabilis et iustitie: vt habet debiti rationem. Et similiter vbi res est communis est ratio obiecti particularis et propria: sicut philosophia prima est specialis scientia: quamuis consideret ens secundum quod est omnibus commune: quia specialem rationem entis considerat secundum quod non dependet a materia et motu. Et similiter est in proposito obiectum enim charitatis proprium et principale est bonitas diuina. in omnibus autem aliis virtutibus est aliquod bonum diuinum sed tamen hoc quod est commune secundum rem habet specialem rationem: et ideo charitas est specialis virtus ab omnibus aliis distincta.

Responsio ad primam questiunculam.

Ad primum ergo dicendum quod sicut est in scientiis quod vna scientia specialis ab aliis distincta. scilicet prima philosophia omnibus aliis scientiis perfectionem impartitur: inquantum obiectum suum est commune secundum rationem obiectis omnium aliarum scientiarum; ita etiam est in virtutibus vt illud quod ad aliquam virtutem pertinet potest poni in diffinitione virtutis communis; sicut patet de prudentia que perficit rationem virtutis in omnibus virtutibus moralibus. et ideo ratio recta que ad prudentiam pertinet ponitur in diffinitione virtutis vt patet. 2. ethi. virtus est habitus electiuus in me

Comparatio pulchra scientiarum atque virtutum.

discretitate ɔsistēs determiata rōne put sapiens determiabit nec ex hoc habet ꝙ prudētia non sit spālis vtꝰ: sꝫ ꝙ ē gnālis regula oim virtutū: ꝛ ita ēt charitas q̄ pficit oēs alias vtutes ponit in diffōne vtutis. Nec ex hoc habetur ꝙ sit gnālis virtꝰ: sed gnālis pfectio vtutum. Tn̄ hoc ꝙ dicit Aug. ꝙ ē virtꝰ ordo amoris: pōt dupłr accipi: vel pro ipso amore charitatis: ꝛ tūc pdicta rn̄sio tenet. vel p amore in cōmuni: ꝛ sic amor sumit p amore nāli q̄ inest cuilibet potētie respectu sui obiecti quē virtꝰ determinat: qꝛ est ordinatio affectionū aīe. Quidā aūt nō attēdentes dr̄iam nālis amoris vel appetitꝰ ad amorē ꝛ appetitū aialē intātū errauerūt ꝙ posuerūt cōcupiscibilē nō eē spālē vim: sꝫ diffusam in oibus alijs viribꝰ: ꝛ silr̄ charitatē indistinctā ab alijs vtutibus. ❡ Ad 2m dōm ꝙ actꝰ aliaꝝ virtutum nō attribuūtur charitati q̄si ipa eos eliciat: sꝫ qꝛ ipsa eos iperat: hꝫ aūt spālē actū quē elicit. s. diligere deū. ❡ Ad tertiū dōm ꝙ nō qdlibet bonum est obiectū charitatis: sed bonū diuinum: ꝛ hoc etiā q̄uis sit i oibꝰ bonis aliq̄liter: tn̄ habet spālem rōnē: vt dictū ē. ❡ Ad q̄rtū dōm ꝙ preceptū ad charitatē ptinēs nō comphēdit oia alia pcepta sicut; vl'e ad illā. sꝫ p quādā reductionē: qꝛ oia pcepta ad illd ordinant: sicut ēt actꝰ oim aliarū vtutum ad actū charitatis: incp̄tum oēs imperat. vnde ex hoc nō ostēdit ꝙ charitas sit generalis virtus sed qd est generalis motor omnium virtutum.

Ad tertiā qōnē dōm ꝙ charitas ad oēs alias virtutes cōparat ꝛ vt motor et vt finis et vt forma. Qd aūt motor sit oim aliarum virtutū ex hoc pꝫ: qꝛ ipsa bonū qd est obiectū charitatis sub rōne finis est finis virtutum. In oibꝰ autē potētijs vel artibꝰ ordinatis ita accidit ꝙ ars vl' potētia q̄ ē circa finē ordinat, aliarū actꝰ ad finē ppriū sicut militaris: q̄ est pp victoriā: ad quā oē officiū bellicū ordinatur: ordinat equestrē ꝛ naualeꝫ ꝛ oia hmōi i suū finē. ꝛ idō dr̄ charitas mr̄ aliaꝝ virtutū incp̄tū earum actꝰ pducit ex cōceptiōe finis. i cp̄tū hꝫ se p modū seminis: cuꝫ sit pncipiū in opabilibꝰ: vt dic phs: ꝛ scdꝫ hoc dr̄ iperare actꝰ inferiorū vtutū fm ꝙ facit eas opari pp fine suū ꝛ fm hoc mouet alias artes inferiores ad finē suū. vn̄ charitas etiā oēs al's virtutes ad suum finem mouet et fm hoc dr̄ actꝰ earū iperare. hoc eīn interest iter elicere actū et iperare ꝙ hitꝰ vl' potētia elicit illū actū quē pducit circa obiectum nullo mediāte: sed impe rat actū q̄ pducit mediante potentia vel habitu inferiori circa obiectū illꝰ potentie. Si ḡ charitas est motor aliarum virtutū: silr, etiā finis: qꝛ hoc cōmune est in oibꝰ virtutibꝰ ꝙ actꝰ ipsarum sunt primi fines eaꝝ: cū actꝰ sit pfectio scda: hitus pfectio pma: et minus cōpletum ordinat ad magis cōpletuꝫ sicut ad finem. Finis aūt inferioris potētie vel habitꝰ ordinat ad finē supioris: sicut finis militaris ad finē ciuilis. vn̄ actus omniū aliarū vtutū ordinantur ad actuꝫ charitatis sicut ad finē. Et pp hoc dr̄ charitas pcepti finis. Silr̄ ēt pꝫ ꝙ ē forma

Rn̄sio ad 2a q̄stiunculam

forma perficiens vnāquāq; virtutē in rationē virtutis. Inferior eñi potētia nō hȝ pfectionē virtutis nisi ſm q pticipat pfectionē potētie ſupioris: ſicut habit⁹ q̄ eſt in iraſcibili nō habet rationem ꝟtutis vt dr in. 6. Ethi. niſi inquantū intellectū ⁊ diſcretionē recipit a rōne quā pficit prudentia: ⁊ ſm hoc prudētia ponit modū et formam in oībus aliis virtutib⁹ moralib⁹. oēs aūt alie virtutes que ſunt meritorie vite eterne ſm q nūc loq̄mur de virtutib⁹ ſunt in potentiis volūtati ſubiectis: q2 nullus actus alicuius potentie pōt eſſe meritorius niſi inquantū hȝ aliq̄d de voluntario qđ cōtingit ex hoc q volūtas iportat ⁊ mouet actus aliaꝝ potētiaꝝ. Unde nō poteſt eſſe q aliq̄s habitus exiſtēs in aliq̄ potentia aīe habeat rōnē ꝟtutis loquendo de virtutib⁹ meritoriis de q̄bus hic loq̄mur: niſi ſm hoc q in illa potentia participat̄ aliquid de pfectiōe volūtatis quaȝ charitas pficit. et iō charitas eſt forma virtutuȝ aliarū oīm: ſicut prudētia moraliū. Et hic eſt vn⁹ modus q̄ charitas ē forma aliarum ꝟtutum. Alii aūt duo modi pñt accipi ex hoc q ipſa eſt motor et finis inquātū mouēs ponit motū ſuū in inſtrumēto: ⁊ ea q̄ ſunt ad finē dirigūtur ex rōne finis ⁊ ita modus charitatis pticipat̄ in aliis ꝟtutib⁹ inquantuȝ mouētur a charitate: ⁊ inquātū ordinant̄ in ipſam ſicut in fineȝ.

Mod⁹ q̄ charitas ⁊ formal ꝟtutū.

Ad primū ergo dicendū: q charitas eſt forma exēplaris ꝟtutuȝ: ſed forma exēplaris eſt duplex. vna ad cuius repñſentationē aliquid fit; ⁊ ad hāc non exigit̄ niſi ſimilitudo tm̄: ſicut dicimus res veras eſſe formas exēplares picturaꝝ. Alio mō dicit̄ forma exēplaris: ad cuius ſīitudineȝ aliq̄d fit: et per cuius participationē eſſe hȝ: ſicut diuina bonitas ē forma exēplaris oīs bonitatis: et diuina ſapiētia oīs ſapiētie: ⁊ talis forma exēplaris nō opȝ q ſit vnius ſpeciei cuȝ cauſatis: q2 participātia nō ſemꝑ participāt per modū participati: ⁊ hoc mō prudētia eſt forma aliarū virtutū moraliuȝ inquantū ſigillatus quidā ordo prudētie in inferioribus viribus dat habitib⁹ qui ibi ſunt rōneȝ virtutis. Et ſilr̄ eſt de charitate reſpectu oīm aliarum virtutū. ¶ Ad ſcđm dōm: q inferiores vires nō pficiūtur pfectione virtutis niſi per participationē perfectionis a ſupiorib⁹. Cū aūt ſupiora ſint formalia reſpectu inferiorū quaſi pfectiora qđ participat̄ a ſupiorib⁹ in inferioribus formale eſt. Unde ad pfectionem virtutis in aliq̄ potētia tot forme exiguntur qđ ſupiora ſunt reſpectu illius potentie: ſicut ratio ſuperior eſt quam cōcupiſcibilis q̄ſi ordināns ipām. et iō prudētia q̄ eſt pfectio rōnis ē forma tēperātie que eſt virt⁹ concupiſcibilis. Silr̄ volūtas eſt ſuperior rōne ſm q actus rōnis cōſiderat̄ vt volūtarius et meritorius. et iō charitas ē forma prudentie ⁊ tēperantie. Silr̄ eēntia aīe ſupior eſt volūtate inquantū ab eēntia et volūtas ⁊ oēs vires aīe fluūt. Et iō gratia que eſt pfectio eēntie aīe cōſtituēs ipām in eſſe ſpūali ē forma ⁊ charitas et prudētie ⁊ tēperātie: nec charitas eſſet virtus ſi eſſet ſine gr̄a ſicut nec prudētia ſi eſt ſine cha

Perfectio ꝟtutꝫ in q̄ conſiſtit.

ritate.loquēdo de virtutib⁹ infusis ordinatis ad merendū: neqꝫ tēperātia sine charitate ⁊ prudētia. Quidam aūt dicunt ꝙ charitas ⁊ gratia sunt idē ꝑ essentiā sed de hoc dictum est in secundo libro distinc.xxvj. ¶ Ad tertiuꝫ dicendū ꝙ rō imponit modum oībus viribus que sunt sub ipa et silr voluntas omnib⁹ viribus inferioribus ea:sꝫ iō non posuerunt phi virtutē nisi a prudētia formari.quia in voluntate ꝓut est finis vltimi: ⁊ in essentia aie non posuerūt aliquā ꝑfectioneꝫ superadditam nature:nālis aūt ꝑfectio constat ꝙ in oīb⁹ virtutibus participat. ¶ Ad quartum dōm ꝙ forma exēplaris incidit i idem numero cū agente ⁊ fine: sicut patet in deo.nō aūt forma intrinseca. ¶ Ad 5^m dicēdū ꝙ inferiora participāt ꝑfectiones superiorū scdm modū suū:⁊ iō participationes determinat in participātib⁹ ex capacitate ⁊ nā participātiū:⁊ iō vnaqueqꝫ virt⁹ q̄ est i inferiori potētia hꝫ quādā formā q̄ est virt⁹ ex ꝑticipatione ꝑfectionis superioris potētie:sꝫ formā q̄ est hec virt⁹ hꝫ ex nā ꝓprie potētie per determinationē ad ꝓpriū obiectū: ⁊ hāc formaꝫ et modum ponit vnaqueqꝫ v͛t⁹ circa suū actū:⁊ iterū illam formā vel modū quē hꝫ ex supiori sicut tēperātia i actu suo ponit modū proprium ⁊ prudentie et charitatis et gratie.

Rñsio ad tertiā q̄stiūculam.

Ad quartā qōnē dōꝫ ꝙ charitas nunqꝫ pōt eē informis:⁊ in hoc oēs cōcordāt.hoc aūt contingit ſm quosdā ex hoc ꝙ charitas nihil est aliud qꝫ spūs sanctus:sed hoc in primo lib.destructū est.ſm alios vero charitas est idē qd̄ gratia:qd̄ in.2. lib.reprobatū est.⁊ iō opꝫ alias rōnes assignare.pōt aūt hmōi rō ex iaꝫ dictis haberi duplex. pͣ rō accipit ex effectu charitatis qꝛ cū charitas sit amicitia que dā que requirit conuictū inter amatos:nō pōt eē charitas nisi sit ꝑticipatio diuine vite q̄ est per gratiā:⁊ ideo charitas sine gratia esse nō pōt. Scda ratio pōt assignari ex hoc ꝙ ipa motor est oim v͛tutuꝫ ⁊ forma. vñ oē peccatū charitatem tollit inquātū opponit actui alicui⁹ virtutis.⁊ qꝛ gr͂a nō pōt tolli nisi ꝑ peccatum: ideo charitas tollit ablata gratia.

Ad primū ergo dōꝫ ꝙ fidei nō opponit oē pctm̄:sed ois īfidelitas Et iō sicut per hoc ꝙ hō erat in vno articulo tollit habit⁹ fidei vt supra dictum est:ita ꝑ hoc ꝙ fit qd̄cūqꝫ pctm̄ qd̄ charitati opponit.tollit totaliter habit⁹ charitatis.vñ in charitate nihil manet informe sicut in aliīs virtutibus. ¶ Ad 2^m dōꝫ ꝙ de dilectione quam aliquis scit se habere nescit vtrū sit dilectio charitatis.vñ sicut hō nescit se habere gratiā:ita nescit se hr̄e charitatē. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ timor nō requirit participationē diuine vite:sicut amor charitatis:et iō nō est simile de timore ⁊ amore. ¶ Questio III.

Deinde q̄rit de actu charitatis ſm ꝙ intelligit de⁹:qꝛ de dilectiōe ꝓximi infra erit loc⁹ q̄rēdi

quarunt autem quatuor. primo vtrum deus immediate per suam essentiam possit amari. 2° vtrum possit totaliter amari. tertio vtrum dilectio qua deum diligimus habeat modum. quarto vtrum ille modus qui in precepto de charitate implicatur. s. ex toto corde etc. possit in via seruari.

¶ Utrum deus per essentiam suam in statu vie possit a nobis amari.

Ad primum sic procedit. videtur quod deus non possit a nobis in statu vie immediate amari. Intellectus enim velocior est quam affectus. vnde dicit Aug. quod precedit intellectus: sequitur tardus aut nullus affectus: sed intellectus noster in statu vie non potest deum immediate videre. ergo nec affectus amare. ¶ Preterea amor non potest esse incogniti et non visi. vnde philosophus i. ix. Ethi. quod nullus amare incipit specie non predelectatus. sed in statu vie non videmus essentiam diuinam: ergo nec ipsum immediate per essentiam amare possumus. ¶ Preterea cognitio patrie excedit cognitionem vie: inquantum homo in patria videt deum per essentiam immediate: si ergo in via homo deum immediate amaret charitas patrie non excederet charitatem vie.

¶ Preterea ex hoc contingit quod deum in statu vie immediate videre non possumus: quia ex visibilibus in inuisibilium cognitionem deuenimus: sed similiter deuenimus ex amore visibilium in amorem inuisibilium. vnde Greg. dicit in quadam omel. Regnum celorum rebus terrenis simile dicitur vt per hoc quod animus nouit diligere discat et in cognita amare. Et in prefatione dicitur. vt dum visibiliter deum cognoscimus per hunc in inuisibilium amorem rapiamur. ergo similiter in statu vie non diligimus deum immediate.

¶ Preterea voluntas que est prima radix peccati magis debuit corrumpi per peccatum quam aliqua alia potentiarum anime. sed intellectus non potest actum suum qui est videre exercere circa deum immediate. ergo neque voluntas actum delectationis

¶ Sed contra. Augu. in lib. confes. ve illis qui diligunt nutus tuos pro te. nutus autem diuini dicuntur participatio bonitatis diuine in creaturis. ergo deus amatur a sanctis in statu vie immediate: non solum secundum quod eius bonitas in creaturis participatur. ¶ Preterea cognitio vie propter hoc quod deum mediantibus creaturis cognoscit euacuatur et est enigmatica: sed charitas nunquam excidit. i. Chorin. 13. ergo non diligit deum mediante creatura.

¶ Preterea illud quod est medium cognoscendi est ratio cognitionis: et similiter debet esse de dilectione. sed ratio diligendi deum non sunt creature: immo potius econuerso maxime loquendo de dilectione charitatis. ergo deus immediate per essentiam amatur.

Respondeo dicendum quod in potentijs ordinatis ita est quod vbi terminatur operatio prioris potentie ibi incipit operatio sequentis: sicut patet quod sensus terminatur ad ymaginationem que est motus factus a sensu sicut secundum actum et intellectus in termino ymaginationis incipit: quia fantasmata accipit pro obiecto. vt dicitur in 2°. li. de ala. ratione illarum rerum que non habent

fantasmata cognitionē non potest accipere nisi ex reb⁹ quarū sibi representant fantasmata. vnde in statu vie in qua accipit a fantasmatib⁹ nō pōt deuʒ immediate videre: sʒ opʒ vt ex visibilibus quorū fantasmata capit in eius cognitionē deueniat. Quāuis aūt ipsam essentiam nō videat imediate: tn̄ cognitio intellect⁹ ad ipm deū terminat. qr ipsum esse ex effectib⁹ apprehendit. vnde cū intellect⁹ ad affectū sequat. vbi terminatur operatio intellectus ibi incipit opatio affectus siue voluntatis: dictū est aūt q̈ opatio intellect⁹. s. eius cognitio ad ipm deū terminatur quē esse ex effectib⁹ apprehēdit. vnde operatio volūtatis circa ipsum deū potest esse immediate nullo medio interueniente quod ad voluntateʒ pertineat: multis tamē mediis p̄cedentibus ex parte intellect⁹ qb⁹ in deū cognoscendum puenit.

Ad primuʒ ergo dōʒ q̈ intell'9 est velocior q̄ʒtū ad hoc q̈ puenit affectū: sʒ affectus in amādo magis ptingit ad itima vt supra dictū est. ¶ Ad 2^m dōʒ q̈ amor opʒ qō sit cogniti et visi aliqua liť: sʒ nō cogniti ꝛ visi i se vñ illud qō cognoscit in alio pōt in seipō amari. ¶ Ad 3^m dōʒ q̈ q̄to bonū plenius cognoscit tāto magis est amabile et precipue illud bonū quod est finis: ꝛ i quo non inuenitur aliqō quo offendatur affect⁹: ꝛ ideo qr de⁹ plenius cognoscetur in p̄ria q̄ nūc ēt pleni⁹ amabitur. Sed ista diuersitas ex pte cognitiōis erit p id quod est propriū cognitioni scʒ cognoscere p se nō alio: ꝛ iō non erit vnius rōnis cognitio. In affectu aūt erit per diuersitatem non eius qō p se ad ipam pertineat: sʒ p diuersitatē cognitiōis et tamen erit eadem rō amoris: sed differt amor p magis ꝛ min⁹. ¶ Ad quartū dōm q̈ hoc quod amor ex visibilibus ad inuisibilia tendat nō est ex parte sui: sʒ ex parte cognitiōis p̄cedētis. vñ in vtraqʒ auctoritate inducta fit mētio de cognitione. ¶ Ad quintum dicēdū q̈ p peccatū non est ablata potentiarum anime natura: nec illud quod eas s̄m nām suam consequitur.

¶ Utrum deus possit totaliter diligi.

Ad secundū sic pcedit. vr̄ qō deus nō possit totaliter diligi. dilectio eñ cognitionē p̄supponit: sʒ de⁹ nō totaliter cognoscitur etiā in patria a sctis: ergo nec ab aliq̄ creatura potest totaliter diligi. ¶ Preterea sicut diuina lux est infinita: ita ꝛ diuina bonitas: sʒ lux diuina ratione sue infinitatis cōprehēdi nō pōt intellectu vt totaliter videať. g̃ nec diuina bonitas pōt cōprehendi affectu vt totaliter diligatur. ¶ Preterea deus seipsuʒ non diligit plusq̄ʒ totaliter. si ergo aliqua creatura totaliter deum diligere posset dilectio alicuius creature adequareť dilectioni diuine: qō falsum est.

¶ Sʒ ꝯ Deuť. 6. Diliges dñm deū tuū ꝛc. hoc seruabiť ad minus in patria: ergo de⁹ potest ab hoie totaliter diligi.

Respōdeo dōm q̈ ad dilectioneʒ

Tria sunt in dile-

tria cōcurrunt. s. diligens: dilectio & dilectū: et cuilibet horum respondet suus modus hȝ enim res dilecta modū quo est diligibilis: & diligēs modū q̄ est dilectiuus. i. nat⁹ diligere. sȝ dilectionis modus attendit in cōparatione diligētis ad dilectū: q᷑ dilectio media ē īter vtrūq;. Et silr̄ etiā est visione. Si ḡ totalr̄ dicat modū rei dilecte et vise: sic sancti deū totaliter diligūt: qui sunt in patria. & totaliter vidēt q᷑ sicut nihil est de sua essentia quod non videāt & diligāt: pp q̄ꝺ dicunt totum videre & diligere: ita etiā nihil de mō q̄ de⁹ ē remanet ab eis non visum aut non dilectum. vñ totalr̄ vidēt & diligūt: quia vident et diligunt totū q̄ꝺ deus est. Silr̄ ēt si totalr̄ dicat modū diligētis. q᷑ sȝ totum modū suū. s. scd̄m totuȝ suū posse diligēt & videbunt nihil sue potētie subtrahētes diuine visioni & dilectiōi. & sic de⁹ intelligitur diligere ex toto corde. Si aūt dicat moduȝ dilectionis: sic neq; totaliter diligēt: neq; totalr̄ videbūt. quia modus dilectionis & visionis: vt dictum est. attendit in ꝯpatione diligibilis & visibilis ad diligētē & videntē. mod⁹ aūt quo de⁹ diligibilis est & visibilis excedit moduȝ quo hō diligere & videre potest: q᷑ lux & bonitas ei⁹ est infinita & iō nō totalr̄ videt & diligit ab aliis: q᷑ nō diligitur ita intense & feruenter: nec videtur ita clare. sicut ē diligibilis & visibil; nisi a seipso. & ita ipse solus se comprehendit amando & videndo.

¶ Et per hoc patet solutio ad omnia obiecta.

¶ Utrū dilectio qua deū diligimus habeat modum.

Ad tertiū sic ꝓcedit vr̄ q̄ꝺ dilectio qua deū diligim⁹ moduȝ habeat oē enim finitū mēsurā hȝ: sȝ mod⁹ ex mēsura cātur: vt dcm̄ est i p° li. dis. 3. Cū ḡ dilectio qua deū diligim⁹ finita sit oȝ q᷑ mod⁹ hēat sapiā. ¶ Preterea sic dicit Ber. charitas i sapiētiā ꝑficit: sȝ habet modum Rom. 12. Nō pl⁹ sapere quam oportet. ergo dilectio habet modum. ¶ Preterea omnis actus virtutis moderatus est: quia quod immoderatū est vituperabile est & vitiosum: sed dilectio qua deum diligim⁹ actus est precipue virtutis: ergo habet modum. ¶ Preterea omnes actus aliarum virtutum ex charitate fiunt. si ergo charitas in suo actu nō habet modū: nec alie virtutes modum habent.

¶ Sed contra. Ber. in lib. de dili. deū. Causa diligēdi deū deus est: mod⁹ sine modo diligere.

¶ Preterea dilectio mēsuranda est ad diligibile. sȝ diuina bonitas est immēsa: ergo dilectio ipsius nō habet modum.

Respōdeo dcm̄ q᷑ modus mēsurationē quādā importat. Actus aūt ab eo mēsurat q̄ꝺ est rō agēdi: sicut mia accipit mēsurā in subuētiōe misero faciēda ex q̄titate miserie q̄ miam mouet. Cā aūt diligendi deū est diuina bonitas q̄ est infinita. Act⁹ aūt creature ē finit⁹. cū ex finita potētia ꝓcedat: & iō nō pōt eē cōmēsurat⁹ rōni dilectiōis & ꝓpter hoc in dilectione dei nō po

Mod⁹ diuini dilectiōis.

nitur aliqs mod⁹ vltra quē non oporteat pgredi:sz q̄tūcūq̄ diligat semp ad vlteriora se extendit:ꝛ pp̄ter hoc dr̄ ꝙ non habet modum scz p̄fixū vltra quē non opꝫ progredi.

Ad primū ḡ dōꝫ ꝙ qꝛ dilectio q̄ deū diligim⁹ ē īnita.iō hꝫ quēdā modū ad quē ptingit. nō aūt hꝫ modū in quo sistat vel sistere debeat.sic̄ ꝛ ī aliīs ꝟtutib⁹. ¶Ad 2ᵐ dōm ꝙ sicut supra dictū est.q̄dā res p cognitionē quodāmō trahiꝛ ad cognoscentē:ꝛ iō ea q̄ ad cognitionē ptinēt ex potētia cognoscētis sunt mēsurata: quā nis veritas cognitiōis ad rē mēsureꝛ:sed p amorē amans trahitur.ad ipsum amatū : ꝛ iō amor mēsuratus est ad ipsam rē amatam magisq̄ ād amātem. ¶Ad tertiū dōm ꝙ q̄tūcūq̄ deus diligaꝛ actus nō erit imoderatus qꝛ nō excedit pportionē sui obī. ¶Ad quartū dōm ꝙ hoc ꝙ dr ꝙ charitas nō hꝫ modū intelligitur quātū ad actū quē charitas elicit:nō q̄tū ad act⁹ quos imperat:qꝛ illi modos suscipere debent ex ratiōe proprīj obiecti circa qd̄ fiunt.

¶Utꝝ mod⁹ diligēdi q̄ ē in p̄cepto possit in via seruari.

Ad quartū sic pcediꝛ vr ꝙ modus ille q̄ in p̄cepto iplicaꝛ possit in via seruari . qꝛ Hiero. dicit.Qui dicit deū hoi aliquid impossibile p̄cepisse anathema sit:sed hoc deus precepit omnibus existibus in statu vie : ergo hereticum est dicere qd̄ nō possit in via obseruari . ¶Preterea charitas ē magis necessaria virtus q̄ alie : sed data de actibus aliarū virtutū in via possit iplerī:ergo et p̄ceptū datum de actu charitatis. ¶Preterea oē preceptū legis ligat: qꝛ lex a ligando dicitꝛ:sed nullus pōt dimittere illud ad qd̄ obligat⁹ est q̄n peccet:si ergo lex aliquid p̄cipiat qd̄ obseruari nō possit nō solū occasionaliter.vt dicit ap̄ls:sz etiam directe occideret:ꝛ sic erit mala quod est incōueniens. ¶Sz cōtra nō possumus in hac vita sine pctō manere:sicut patet p̄ma Jo.1.sed cum quis peccat non diligit deū ex toto corde:ḡ illd̄ p̄ceptum non potest totaliter impleri in via. ¶Preterea non potest hō simul cor ad multa habere:sed oportet dum in hac vita sumus ꝙ cor rebus tpalib⁹ aliquādo apponamus.ergo nō potest homo in hac vita deum ex toto corde diligere.

Respondeo dicēduꝫ ꝙ totuꝫ et perfectum idē est:vt dicit philosophus.ratio autem perfectiꝫ in hoc consistit vt nihil ei desit sed hoc contingit dupliciter. Aut ita quod nihil desit eoꝛuꝫ que natum est habere. Aut ita ꝙ nihil desit eorum que debet habere:sicut aliquis hꝫ perfectam quantitatē.q̄n hꝫ tantaꝫ q̄titatē q̄tā reqrit hūana nā: et si nō habeat quantitatē gigantis quam possibile est esse in humana natura.prima ergo perfectio hūane nature ē in statu glorie.q̄n hō habebit totum hoc qd̄ poꝛe est esse in humana nā. Sed scd̄a pfectio ē nāe pdite: q̄n. s.hō habuit totū hoc

Perfecti rō plichre expōit

quod debebat habere s'm tempus illud. Et s'z hoc etiā duplex totalitas in dilectione dei attenditur. vna qua nihil deerit d' his q̄ homo pōt expēdere in amorez dei: quin in dilectione ponat: et hec quidez pfectio seu totalitas nō precipit' vt faciēda: sed, magis ostendit' vt sciatur quo perueniendū est: vt dicit Aug. Et pp'ter hanc pfectionē seu totalitatē excluditur oē qđ etiā ad tēpus actū dilectiōis interrūpere posset. Alia s'z quā nihil hō subtrahit d' his q̄ debet ponere s'm tēpus illud i amore dei: et hec pfectio seu totalitas ponit' in precepto etiā vt nūc implenda: vt. s. nihil omittat eorū que ponere dz in amore dei Et hec totalitas excludit oē illđ qđ est cōtrariū et repugnans dilectiōi diuine. nō aūt illud qđ ad tēpus actū dilectionis itercipit: qz semp agere s'm actū virtutis non est nisi eorū qui sunt in statu beatitudinis: quia perfectio felicis est in operatiōe. perfectio autem virtutis est in habitu.

Ad primū ergo dicendum: q' illud qđ precipit lex vt faciendū ipleri pōt et iplet' ab oib' in statu salutis. ¶ Ad scđm dicēdū: q' actus aliarū virtutū non sunt finis p̄cepti. quēadmodū act' charitatis. et iđ actus charitatis hz aliquē modū q̄ cōpetit vno mō fini. ⁊ alio modo vie. nō aūt ita est in alijs virtutib'. ¶ Ad tertium dcendū: q' s'm hoc qđ ponitur vt legis p̄ceptū s'm hoc ligat ad id qđ implendū est in via. quantuz vero ad id qđ de ipso implet' in patria magis ponit' vt documentū fidei q̄ vt p̄ceptū legis.

¶ Ad alia etiam patet solutio p ea que dicta sunt.

¶ Expositio textus.

Non ergo iā se diligit.) Contra. oē pctm̄ s'm Augu. est ex amore sui: ergo vr' etiā q' imoderate se diligat. Dōz q' diligit ipse nām exteriorē quā se estimat eē nō aūt nām intectiuā s'm quā ipse ē id qđ ē: et ita diligit id qđ se eē existimat: nō āt id qđ ipse ē: qz vnaquecq; res pp'rie est id qđ est potissimū i ipa: sic̄ ciuitas rex vt dic̄ phs. 9. Ethi. (Sic cōdita est mēs hūana.) de his q̄ i hac notula dicunt' dictum est in p̄mo li. dist. 3. (Ex toto corde.) Sciendū q' ad charitatem exigit' aliqđ tripl'r. vno mō sicut subiectū charitatis qđ est ipa volūtas. Alio mō sicut p̄cedēs ad charitatē sicut memoria ⁊ intelligētia. Tertio sicut cōñs ad charitatem quēadmodum irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: et etiā mēbra corpalia q̄ imperiū charitatis exequūtur: qz & actū charitatis opz eē pfectū: sicut cuiuslibet virtutis: iđ preceptum de actu charitatis includit pfectionē oim p̄dictorū s'm diuersas expositiones: vt. s. necq; in volūtate: neq; in oibus p̄cedentibus aut sequentib' aliqđ sit qđ charitati obsistat quantū ad pfectionē vie: vel qđ actū charitatis interrūpe possit quantū ad pfectionē patrie. Et iđ s'm vnā expositionē dr. (Ex tota mēte.) i. ex tota memoria vt absit obliuio. (Ex toto corde.) i. intellectu vt desit error. (Ex tota aia.) i. voluntate vt tollatur ois cōtraria affectio. Alio mō exponitur. (Ex toto cor

Distinctio vtilis de charitate.

de.) Quantū ad cōcupiscibilem. (Ex tota aīa.) Quantū ad irascibilem vt nulla passione sensitiui appetitus dilectio dei impediatur. (Ex tota mēte.) Quantū ad rationalē que includit voluntatem τ itellectū. Itē Greg. Nicē. exponit. (Ex toto corde.) Quantū ad aīam vegetabilē. (Ex tota aīa.) Quantū ad sensibilē. (Ex tota mente.) Quantū ad rōnalē Sed Deut. 3. ponit ex tota fortitudine qđ referendū est ad membra exteriora que īperiū charitatis exequūtur vel etiā ad irascibilem. vt qdam dicūt; vel ponitur circunstantia dilectionis: vt scilicet sit firma.

Mandatū charitatis exponit.

¶ Si illo precepto iubemur diligere totum proximum.

¶ Distinctio. xxviii.

Hic pōt queri vtrū illo mandato dilectiōis pximi totū pximū .i. animā τ corp⁹ nosq̄ ipōs totos diligere pcipiamur. Ad qđ dicim⁹ oē ne genus diligendaꝝ reꝝ illis duob⁹ mādatis cōtineri Quattuor em̄ diligenda sunt vt ait Aug. Unū quod supra nos ē. s. de⁹, alterū qđ nos sumus. tertiū qđ iuxta nos est. scz proximus. quartū qđ infra nos est. s. corpus. De scđo et quarto nulla pcepta dāda erant. s. vt diligeremus nos vel corpus nostrū. Precipit aūt deus diligi τ pxim⁹. Ut autē quisq̄ se diligat pcepto nō est opus. Quantūlz enim homo excidat a veritate remanet illi dilectio sui. τ dilectio corpis sui. Qr nemo vnq̄ carnem suā odio habuit. Nā viri iusti qui corpus suū cruciant: non corpus: sed corruptiones eius τ pōdus oderunt. Hic videtur Aug. tradere quod ex precepto nō teneamur diligere nosmetipōs vel corpus nostrū. Qđ si est: nō omne genus diligendarū rerū illis duobus pceptis cōtinetur: qr cū τ nosipōs τ corpus nostrum diligere debeamus ad qđ necessariū est preceptū cū scriptū sit: q diligit inimicū odit animā suā. Sz spāle de hoc pceptū nō erat dādum: nec spāli pcepto op⁹ erat id tradi: vt quisq̄ se vel corpus suū diligeret: quia hoc in illo precepto continetur. diliges proximū tuū sicut te ipsum. Ibi enim τ proximū totū: τ te totū intelligere debes. vnde August. in eodem Si te totum intelligas idest animam τ corpus et pximū totū. i. aīam τ corp⁹. hō em̄ ex anima constat et corpore: nullum rerum diligendarum genus ī his duobus pceptis ptermissum est. Cum enim precurrat dilectio dei eiusq̄ dilectiōis modus prescript⁹ appareat: et sequatur dilectio proximi: de tua dilectione nihil dictum videtur. sed

Quattuor sūt diligēda

eum dictum est diliges proximum tuū sicut teipsuz: simul et tui abs te dilectio pretermissa non est. Ecce hic aperte dicit in illo precepto non tantūmodo proximi: sed etiā mei contineri dilectionem: et totius proximi totiusq mei. ex quo apparet quod dictum est de secundo et quarto id' est de dilectione nostri et corporis nostri nulla precepta esse danda: ita esse intelligēdū scilicet specialia et diuisa: q: in illo vno totum continetur: et quia id quod sumus: et qd infra nos est. ad nos tamen pertinens nature lege diligimus: que etiam in bestijs est Ideoq et de illo quod supra nos: et de illo quod iuxta nos est diuisa pcepta sumpsimus In quorū altero eius quod sumus et illi' quod infra nos est dilectio continetur.

¶ Si in illo precepto contineatur dilectio angelorum

Oritur autē hic de angelis questio. vtrum ad illud preceptū dilectionis proximi etiam dilectio pertineat angelorum. Nā qp nullum hominem excepit q pcepit pximuz diligere dominus in parabola semiuiui dr relicti ostēdit: cum dicens proximum q erga illum extitit misericors Deīde subdit. Uade et tu fac similiter: vt eum proximū intelligamus: cui vel exibendū est officium misericordie si indiget: vel exhibendū esset si indigeret: nullū vero exceptū esse cui misericordie negādū sit officiuz: quis non videat? cum vsq ad inimicos porrectum sit domino dicente: diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos. Manifestum est igitur precepto dilectiōis proximi omnem hominem esse deputandum proximum.

¶ Quod hoc nomen proximus ad aliquid est.

Proximi vero nomē ad aliqd est: nec quisq esse proximus nisi proxio potest. Unde consequēs est: et cui pbendū et a quo pbendū est officiuz mie recte pximū dici. Manifestū est igit pcepto dilectiōis pximi etiam sanctos angelos contineri: a quibus tanta nobis misericordie impenduntur officia. Ex quo et dominus proximum nostrum se dici voluit: vt in parabola saucij significat. Et in propheta quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic complacebam. Sed quia excellentior ac supra nostram naturam ē

diuina substantia preceptum dilectionis dei a proximi dilectione distinctum est. Ideo quod licet deus omnia nobis impendat beneficia: non tamen nomine proximi includitur in illo precepto: quem non sicut nos diligere debemus: sed plusquam nos toto corde et tota anima. Christus vero inquantum homo est sicut nos diligere debemus eiusque secundum hominem dilectio illo continetur mandato: quem et etiam secundum hominem magis quam nos: sed non quantum deum debemus diligere: quia inquantum est homo minor est deo

¶ Quibus modis dicitur proximus.

Hic notandum est proximum dici diuersis modis scilicet condicione prime natiuitatis: spe conuersionis: propinquitate cognationis ratione beneficii exhibitionis.

¶ Diuisio textus.

Hic determinat de charitate per comparationem ad ipsum diligibile. Et diuidit in duas partes. In prima inquirit quid sit per charitatem diligendum. In secunda quo ordine. dis. 29. ibi. (Post predicta de ordine charitatis.) Prima in tres. In prima ostendit ad quos se extendit preceptum charitatis quantum ad homines. In secunda quantum ad angelos. ibi. (Oritur autem hic questio) In tertia elicit ex dictis quandam distinctionem. ibi. (Hic notandum est.) Circa primum duo facit. Primo determinat veritatem. Secundo remouet dubitationem. ibi. (Hic videtur Augustinus tradere.)

¶ Questio. I.

Hic queruntur septem. Primo vtrum virtutes sint ex charitate diligende. Secundo vtrum animata. Tertio vtrum angeli. Quarto vtrum demones. Quinto vtrum mali homines. Sexto vtrum homo ex charitate seipsum diligere possit. Septimo vtrum proprium corpus.

¶ Utrum virtutes sint diligende ex charitate.

Ad primum sic proceditur videtur quod virtutes ex charitate sint diligende Aug. enim dicit Qui diligit fratrem: dilectionem quam diligit magis diligat: sed dilectio qua proximus diligitur est virtus charitatis: ergo virtutes ex charitate sunt diligende cum proximus diligitur ex charitate. ¶ Preterea propter quod vnumquodque illud magis: sed amicitia vera diligit amicum propter honestum. ergo diligit honestum etiam magis quam amicum: ergo et charitas que est amicitia quedam. vt dictum est: magis est dilectiua virtutum quam etiam proximorum. ¶ Preterea actus primi et actus reflexi super eos ad eandem potentiam pertinent: quia sunt eiusdem rationis sicut intelligere aliquod intelligibile: et intelligere se intelligere: sed ad actus eiusdem ratio

nis pertinet eadẽ virtus: ergo cũ per charitatẽ diligat̃ proximus: per charitatez diligetur dilectio qua diligitur proximus: et eadẽ ratione alie ꝟtutes. ¶ Preterea ex charitate diligẽda sunt illa q̃ ad beatitudinẽ referũtur: sed virtutib' in btitudinẽ ducimur ⁊ nobiscũ manẽt in btitudie: ergo virtutes ex charitate sunt diligẽde ¶ Preterea charitas ẽ dilectio finis vltimi: sed vltimus finis nostre vite est btitudo: ergo btitudinẽ ex charitate diligere debemus: sed virtutes et gratie cum cõsummant̃ in beatitudinẽ trãseunt: ergo virtutes diligẽde sunt ex charitate. ¶ Sed contra est ꝙ Augu. sufficiẽter enumerat ea que sunt diligẽda ex charitate: ⁊ nullã mentionẽ facit de virtutibus: vt ptz in litera. ¶ Preterea illud qđ propter nos tantũ diligimus non diligit̃ ex charitate: q: charitas nõ querit q̃ sua sunt 1. Cor. 13. Sed virtutes ꝑꝑ nos tantũ diligimus: q: in seipsis nõ subsistũt: cũ accidẽtia sint. vnde neq: bonitatẽ habẽt: nisi ẽm ꝙ i nobis sunt: ergo non sunt diligẽde ex charitate. ¶ Preterea illa sola sunt ex charitate diligenda q̃ nobiscũ participãt beatitudinẽ sed ꝟtutes cũ sint accidẽtia non sunt capacibilia beatitudis: nec etiam vite: ergo non sunt ex charitate diligende.

Charitas addit amori.

Respondeo dđm: ꝙ cũ charitas amorem includat ⁊ aliquid addat. diligi aliquid ex charitate ꝯtingit dupl'r. vno modo sicut id ad qđ amicitia charitatis terminatur. ⁊ hoc mõ non diligitur ex charitate nisi illud ad qđ nata est amicitia esse. Amicitia autem non potest esse ad virtutes: nec ad aliqua accidẽtia propter duo. Primo q: amicitia facit vt hõ velit amicũ esse ⁊ bona hr̃e. Accidentia autem nõ habent eẽ per se nec bonitatem perse: sed eoꝝ esse ⁊ bene esse est eis in substantijs. vnde ꝙ volumus virtutes ⁊ accidentia esse hoc ad substantiam refertur quam volum' sub illis accidentibus esse vel bene esse habere. Secundo quia amicitia cõsistit in quadam societate ẽm ꝙ amati seipsos redamant et eadẽ operantur ⁊ simul conuersantur. vnde amicicia nõ potest esse nisi ad aliquid qđ sit natum agere: et quia agere non est accidentium: sed substantiaꝝ ideo non potest esse amicitia ad ꝟtutes neq: ad alia accidẽtia: et ideo nõ possunt ꝟtutes diligi ex charitate sicut ad que charitas terminet̃. Alio modo potest aliquid diligi ex charitate sicut ad qđ terminat̃ amor seu dilectio q̃ in charitate includit̃: ꝗuis ad illud amicitia non sit: ⁊ hic amor ordinat̃ ad amorẽ alteri' qđ pñcialiter amat̃: et cõcupiscẽtie dilectio dr: sicut amicus dicit̃ amare sanitatem amici sui: ⁊ hoc mõ virtutes ex charitate diligũtur.

Ad primum ergo dicenduz ꝙ Aug. loquit̃ de dilectiõe que deus est qua diligitur proxim' effectiue ⁊ exẽplariter. ¶ Ad 2m dđm: ꝙ virtus vel honestum nõ est causa finalis: quare amic' diligatur: sed formaliter facit eum diligibilem. vñ non sequit̃ ꝙ ꝟt' sit magis diligibilis: vel eadẽ ratione diligibilis: sicut nõ sequit̃ ꝙ albedo sit magis alba ꝙ̃ corpus albũ. ¶ Ad 3m dđz: ꝙ dilige

re dilectionē ad charitatē ptinet: sed nō sicut ad qđ charitas terminatur. ¶ Ad 4m dicendum q charitas terminatur ad illa que ad beatitudinē referuntur sicut possibilia participare beatitudinem. sic autem non refertur ad beatitudinem virtus: quia virtus beata fieri nō pōt. ¶ Ad 5m dicendū q finis ad quē principaliter terminatur charitas est ipsa beatitudo increata sed de beatitudine creata est eadē rō: et de virtutibus.

¶ Utrum creature irrōnales ex charitate sint diligende.

Ad scđm sic pcedit. videtur q creature irrōnales ex charitate diligēde sint. oīs enim dilectio meritoria ad charitatem ptinet: sed aliquis potest meritorie diligere aliqua irrōnalia: sicut cum quis diligit ea referendo in deum vel quia facte sunt a deo: vel quia iuuant tendentes in deum: ergo creature irrōnales sunt diligende ex charitate. ¶ Preterea. charitas facit hominem cōformem deo in diligendo: sed deus ex charitate diligit creaturas irrōnales Sap. xi. Diligis oīa que sunt: ergo et homo ex charitate creaturas irrationales diligere debet. ¶ Preterea. creature rationales sunt ex charitate diligende. quia in ipsis est similitudo dei: sed in creaturis irrōnalibus inuenitur aliqua similitudo dei: licet nō tāta sicut in ratiōibus: ergo irrōnalia sunt ex charitate diligēda. ¶ Preterea. fides est virtus theologica sicut et charitas: sed fides extēdit se etiā ad irrōnales creaturas secundum q hō eas a deo creatas credit: et diuina prouidentia regi: ergo et charitas. ¶ Sed cōtra. aug. dicit q illa sola sunt ex charitate diligenda q̄ nobiscum societate quadā referuntur in deum: sed irrōnalia nō sunt huiusmōi. ergo nō nō sunt ex charitate diligēda. ¶ Preterea. charitas includit beniuolētiā vt supra dcm̄ ē: sed beniuolētia nō pōt esse ad irrōnalia vt dicit phs in. 8 Ethi. ergo nec charitas.

Respondeo dicendum qđ ad res irrōnales nō pōt esse amicitia eisdem rōnibus quibus nec ad accidē tia: quia eis enim esse habeāt in quo subsistāt. et opatiões aliquas habeāt: nō tamen nobiscum in vita cōicāt humana: neque quātū ad eē: neque quantum ad opationes vite: et ideo non est ad ea beniuolentia: secundum quā volumus amicum esse et habere bona: qđ irrōnalibus non volumus: nisi secundum q ad hoiem referunt. Neque cōcordia secundum quā ea dē volumus et agimus amicis qđ ad irrōnalia esse nō pōt: cum nobiscū in eisdē opibus nō possint cōicare et ideo nō possunt diligi ex charitate sicut ad q̄ charitas terminatur. possunt tamen diligi ex charitate: sicut ea ad q̄ amor: quem charitas includit: terminatur: qui est amor cōcupiscētie sicut amicus amat possessiōes: et alia sui amici nō tamen ad ea amicitiam habet. Nec ista dilectio est tantum imperata ex charitate: sed etiā elicita quia charitas elicit actū dilectionis: nō tantum ad ea ad q̄ principaliter est charitas: sed etiam ad alia q̄ in illa ordinantur: et sic diliguntur ex charitate inanimata inquantum ordinatur ad ea que principaliter et directe est charitas.

Amicitia quarum sit ostenditur.

Ad primū ergo dōz ꝙ dilectio in=aiatoꝝ ad charitatē ꝑtinet non sicut ad que charitas habeatur. ¶ Ad 2m dōz ꝙ deꝰ diligit ex charitate creaturas:nō tamē habet charitatem nisi ad creaturas rōnales:quas ad beatitudinē creauit:per quā efficiunt̄ sue vite participes. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ similitudo ymaginis que est in creaturis rōnalibus facit eas cū deo ⁊ ad inuicem capaces vnius et eiusdez vite.s.glorie ad quod nō sufficit similitudo vestigij que est in alijs creaturis. vnde non est simile. ¶ Ad quartum dicēdum ꝙ fides non importat aliquam associationem credentis ad creditum.sicut charitas amātis ad amatum:⁊ ideo nō est similis ratio vtrobiqꝫ.

¶ Utrum angeli ex charitate sint diligendi.

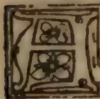
D tertium sic ꝓcedit̄.videturꝰ ꝙ angeli nō sunt diligēdi ex charitate:qꝛ vt dictū est:charitas nō est hoīs ad ea que vitā humanā non participant:sed angeli non viuunt vita humana:ergo charitas nō facit angelos ab hominibus diligi. ¶ Preterea.charitas cū sit amicitia est inter eos qui adinuicē nati sunt conuersari: sꝫ angeloꝝ qui dicunt̄ dij conuersatio nō est cuz hoībus:vt dꝛ Daniel'.2.ĝ angeli ex charitate nō sunt diligēdi ¶ Preterea.charitas cū sit amicitia equalitas q̄dā est: sꝫ angeli sunt nobis multo superiores: ergo ad eos charitas vel amicitia haberi non potest. ¶ Preterea. plus distāt a nobis angeli cū sint incorporei:⁊ ita alterius generis q̄ꝫ animalia irratiōalia que sunt vnius generis nobiscum:sed animalia irrationalia non possumꝰ diligere ex charitate: ergo multo minus angelos. ¶ Sed contra.proximi sunt diligēdi ex charitate:sed angeli sunt nobis proximi:vt dicit̄ in littera: ergo sunt ex charitate diligendi. ¶ Preterea. amicitia facit amicos idem velle ⁊ eiusdem amicos esse: sed deus ex charitate diligit angelos sicut ⁊ nos.ĝ ⁊ nos debemus ex charitate angelos diligere.

Respōdeo dōm sicut dictū est ꝙ charitas nō potest esse sicut nec amicitia nisi inter eos qui eādez vitam participant.vita autez hominis ⁊ angeli est duplex: vna q̄ competit eis scōm naturaz suā: ⁊ sic hoīes ⁊ angeli non cōicāt in eadē vita:sꝫ homines adinuicez: ⁊ angeli adinuic.ē:qꝛ cōuenit eis circa easdem op rationes occucupari. Alia vita vtriusqꝫ est per gratiam secundum quam fiunt participes diuine vite: ⁊ in hac vita cōicāt ⁊ adinuicē ⁊ cū deo:et ideo ſm hanc vitā pōt esse amicitia eoꝝ adinuicez: ⁊ hec amicitia est charitas. Inter quos sit charitas.

Ad primum ergo dicēdum ꝙ vita humana dꝛ dupliciter:vel q̄ est ſm humanā naturā:⁊ sic nō cōmunicāt angeli in vita humana vel q̄ est hoīs ſm participatione diuine vite:⁊ sic cōmunicāt in humana vita. ¶ Ad scōm dōz ꝙ nati sunt adinuicem conuersari hoīes ⁊ angeli in patria quādo erimus equales angelis.vt dicit̄ Matth.22.⁊ sic in hac vita aliquo mō cum angelis conuersa=

mur inẽstum angelicā vitā in ter ris, ducimus. ¶ Ad 3^m dõm ꝙ amicitia nõ reqrit equalitatẽ eq̃ parãtie: sed equalitatem propor tionis. vt. s. vnus amicorũ operet̃ ad alterum ẽm suã proportiões vt dr. in. 8. Ethic. tamen magna inequalitas amicitiã soluit: quã do. s. nõ communicant in eadẽ vi ta. ¶ Ad 4^m dicendum ꝙ cum angelis magis cõicamus ꝙ̃ cuz brutis quantuz ad animam: sed cum brutis quantum ad corpus ⁊ ad virtutes corporeas. homo autem. vt dicit philosophus in 9 Ethi. magis est id quod est ex parte anime ꝙ̃ ex parte corpo- ris: q2 vnumqđq; est id quod est potissimum in ipso: ⁊ ideo simpli citer loquendo magis distamus a brutis ꝙ̃ ab angelis.

¶ Utrum ad malos hoies chari tatem habere debeamus.

D quartũ sic pceditur. videt̃ ꝙ ad malos homines charitatem hr̃e non possimus. charitas em̃ exigit cõi cationem in diuina vita que est per gratiam vt dictum est: sz hec vita nõ est in peccatoribus: ergo non sunt ex charitate diligendi. ¶ Preterea. sicut similitudo est cã dilectionis: ita dissimilitudo est cã ꝯtrarij: sz mali sunt dissimi les bonis ꝗ̃ nõ sunt ab eis ex cha ritate diligẽdi. ¶ Preterea. sicut phs dicit. 9. Ethi. impossibile est amicitiaz esse inter eos qui non eisdez gaudẽt sed boni ⁊ mali nõ gaudent eisdem: sed contrarijs. ergo nõ potest esse amicitia eoꝝ adinuicez. ¶ Preterea. amicitia redamãtium est: vt phs dicit: sed mali nõ redamãt nos: sed odiũt bonos: ergo nec boni ex charita te debent diligere malos. ¶ Pre terea. amicorum est ad eundem amicitiã habere: si ergo boni ex charitate diligunt malos: ⁊ mali se ipsos diligigent. hoc autez fal sum est: q2 p hilosophus probat in. 9. Ethi. ꝙ nullus mal9 suĳpsi9 amicus est: ergo mali non sunt ex charitate diligendi. ¶ Sed cõ tra. Matthei. 5. Diligite inimi- cos vestros: sed ois qui inimica- tur malus est: ergo mali ex chari tate sunt diligendi. ¶ Preterea. quibuscunq; est benefaciendũ il li sunt ex charitate diligendi: sed malis debemus benefacere con ueniẽdo eos ⁊ in necessarijs sub uertendo eis: ergo mali sunt ex charitate diligendi.

Respõdeo dõm ꝙ in malis est duo cõsiderare. s. naturã q̃ hoies sunt ⁊ maliciã q̃ mali sunt q2 ꝗ̃ ẽz naturã suã sunt ad imaginẽ dei ⁊ vite diuine capaces sunt: iõ ẽm naturã sunt ex charitate diligẽdi malicia aũt ipoꝝ est cõtrariũ di uine bonitati: ⁊ iõ ipa in eis odiẽ da est. vñ aug. dicit. Sic diligen- di sunt homines vt eorum non di ligantur errores. Notu la mo- ralis.

Ad primũ ergo dđz ꝙ charitas nõ exigit cõicationem in diuina vita in actu: sed sufficit vt sit in poten tia: q2 qđ est in potentia quodã mõ est. ¶ Ad 2^m dõm ꝙ illđ scđz qđ nobis dissimiles sunt odire debemus in eis: ⁊ destruere ꝙ̃tũ possumus. ⁊ hoc est eorum natu- rã diligere: q2 eoꝝ malicia boni- tati nature repugnat. ¶ Ad ter- tiũ dđz ꝙꝙ̃uis ꝙ̃tũ ad id qđ nũc est nõ gaudeãt eisdẽ: tñ possibile est vt eisdẽ gaudeãt ⁊ iõ dicit phs

in.9. Ethi. q nō confestim dissol uenda est amicitia ad eū qui ex bono factus est malus: sed multo plus adiuuādi sunt ad recuperandam bonitatem virtutis q̄ ad recuperandam possessionem bonorum temporaliū. ¶ Ad quartum dicendum q quāuis actu nō redament: tamen nati sunt redamare et precipue in vita futura: cuius vite coniunctionem precipue attendit charitas. vnde bene potest esse etiam inter eos qui se in hac vita non cognoscunt. ¶ Ad quintum dicendum qui malus in seipso diuisus est quia per affectum malicie impugnat bonitatem nature: et scd'm hoc dicitur seipsum odire. nos autem malos quātum ad naturam quā habēt diligere debemus non quantum ad maliciam.

¶ Utrum demones ex charitate sint diligendi

Ad quintū sic pcedit videtur q demones ex charitate sint diligēdi. Leuiti.19. Dilige proximū tuū: glosa proximus nō ppinquitate sanguinis intelligēdus est. sz societate rōnis sed demones et dānati nobiscū habēt societatē in rōe: ergo sunt ex charitate diligēdi. ¶ Preterea dictū est q malos debem⁹ diligere rōne nature q̄ in eis bona est: sed sicut dicit Dio.4.c. de di. no. in demonib⁹ est etiā natura bona: q2 bona naturalia p pctm̄ nō amiserūt: ergo sunt diligēdi ex charitate. ¶ Preterea. oēs creaturā rōnalē quā de⁹ diligit ex charitate diligit: sz de⁹ diligit demones: q2 diligit oia que fecit: ergo ex charitate diligit eos cū sint rōnales creature: ergo et nos ex charitate debemus eos diligere. ¶ Preterea q facit ad cumulum nostri meriti: et ad dei gloriā demus ex charitate diligere: sed demones inq̄tum nos tentant nobis proficiūt sicut in.2.lib. dist.5. dictum est: et iterum gloria dei in eis manifestatur: ergo sunt ex charitate diligendi. ¶ Sed contra. cum amicis communicandum est: sed omnis cōicatio ad demones est nobis interdicta. Isaie.38. reprehēdunt illi qui dicuntur cum morte et inferno pactum inisse: ergo demones non sunt ex charitate diligendi. ¶ Preterea. Aug. dicit q proximus ex charitate diligit: vel q2 iustus est vel vt iustus sit: sed demones neq iusti sunt neq iusti esse possunt: ergo ex charitate diligendi non sunt.

Respōdeo dōz q sicut pdictuz est ex charitate diligit aliqd dupliciter. Uno modo sicut ad id qd habetur charitas. Alio modo sicut id ad qd terminatur aliquo modo amor quem includit charitas inquantum ordinatur ad aliquid eorū ad q̄ habetur charitas. Primo igitur modo demōes nō sunt ex charitate diligendi: q2 non cōmunicāt nobiscum in vita diuina neq actu neq potētia et similr est etiā de dānatis. vnde phs dicit in.6. Ethi. q amicitia est dissoluēda ad illos qui sunt insanabiles pp malicia abūdātem. hec aūt insanibilitas quāuis in hac vita cōtingat in qbusdā consideratis humanis viribus: non tamen contingit nisi post hanc vitam cōsiderato ordie diuie mie. Charitas autē attendit qd diuinū est: sed amicitia qd humanū est; et iō

Dupliciter diligim⁹ ex charitate.

amicitia politica dissoluit ad illos qui sm humanas ꝯsiderationes isanabiles sunt effecti: qđ ēt in hac vita qñq̃ cōtingit: sꝫ charitas ñ dissoluit ad aliquē ī hac vita q̄tumcūq̃ sit malus: q2 adhuc sm ordinē diuine mie manet possibilitas ad vitaꝫ grē: sed post hanc vitam non manet. Et ideo per modū predictum neq̃ dampnati neq̃ demōes sunt ex charitate diligēdi: quātum autem ad scđm modum demonum natura ex charitate diligi potest inquantum est creatura dei non aūt demones q2 hoc nomē vitiū pncipaliter ipoꝝ designat

Ad primum ergo dicendū: q̧ itelligēdū ē đ societate rōnis in qua manet ordo ad vitam gratie cuismodi cōicatione requirit charitas. ¶ Ad 2m dicendū q̧ in peccatoribus q̄diu in hac vita sunt adhuc rōne nature manet potestas ad grāꝫ nō aūt in damnatis ēt demonibus: et ideo nō est silis ratio. ¶ Ad tertiū dđm q̧ deus diligit naturā demonū non quasi ad eā charitatē habeat: sed inquātū est effect⁹ ei⁹. et hoc mō ēt nos eā debem⁹ diligere. ¶ Ad quartum dicendū q̧ hoc q̧ demones ꝓsint nobis ad meritū: ⁊ q̧ eoꝝ act⁹ et vita in gloriaꝫ dei cedāt: est pcidēs pter intētionem eoꝝ: ⁊ ex eo' qđ est sm accidēs non ē sumēdū iudicium de re aliqua.

¶ Utrum homo debeat seipsum ex charitate diligere.

Ad sextum sic proceditur. videt q̧ homo nō debeat seipsuꝫ diligere ex charitate: q2 sicut dicit Greg. charitas minus q̄ inter duos hāt eri nō potest. ergo nō potest esse alicuius ad seipm. ¶ Preterea amicitia redamationē exigit et cōicationē in vita et alia hmōi que nō sunt hōis ad seipsum: sꝫ charitas amicitia q̄dā est: ergo charitas nō est hominis ad seipm.

¶ Preterea charitas amor quedā est. amor aūt vt dicit Dio. est vnitiua virtus. cū ergo vnio nō sit nisi diuersoꝝ. videt q̧ charitas nō possit eē ad seipꝫ. ¶ Preterea amicitia in eqlitate consistit sicut iustitia: vt dr l. 8. Eth. sed iustitia nō est ad seipm ꝓpe loquēdo: vt phs dicit in. 5. Ethi. ergo neq̃ amicitia seu charitas ¶ Preterea nihil vituperabile est diligendū ex charitate: sed amare seipsuꝫ est vituperabile: vt pꝫ 1. Thi. 3. erūt hoies seipos amātes. ergo ex charitate homo seipsum non diligit. ¶ Sed contra. hō dꝫ diligere proximū sicut seipsum: sed ꝓximū debet ex charitate diligere: ergo ⁊ seipsum. ¶ Preterea mia ex charitate causatur: sed homo sibiipsi pōt misericors esse: ergo ⁊ seipsum pōt ex charitate diligere.

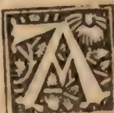
Respondeo dđm: q̧ process⁹ amoris ic hꝫ ad similitudinē ꝓcessus cognitiōis. In cognoscitiuis aūt inuenit aliqđ: vbi primo figitur intellectus cognoscentis sicut in pmis principiis et ex his ad alia deriuat: et ipa quidem cognitio sm q̧ stat in pncipiis accipit nomen intellectus. sꝫ aūt q̧ deriuatur ad cōclusiones que ex principiis cognoscūtur accipit nomē sciētie. Sed quia cognitio principioꝛuꝫ est in

processus amoris ⁊ cognitionis oñditur.

est in conclusionibus sicut causa in causato: et ecõuerso cognitio cõclusionis est in pncipijs sicut cãtũ in causa: ideo etiã dicũtur intelligi cõclusiones et sciri pn= cipia. Similiter ꝛ affectus amã tis primo figitur in ipso aman= te: ꝛ ex eo deriuatur ad alios. vt phs dicit in. 10. Ethic. quod ex his que sunt hois ad seipsuz ve nerunt ea que sunt hois ad ami cum. dum se habet ad amicũ si cut ad seipm. Nec ẽ mirũ: qꝛ vni ta. ad siĺitudinẽ se habẽt eorũ q̃ sunt vnũ: ꝛ ꝯ̃uis nomẽ amicitie imponaꝶ ꝓprie ẜm qꝺ amor ad alio s se diffundit. tñ etiã amor quẽ q̃s habet ad seipsum amici tia et charitas põt dici: inꝯ̃trum amor quẽ q̃s hꝫ ad alterũ pro= cedit a siĺitudine amoris quem quis hꝫ ad seipsum.

Ad primũ ergo dicen dũ ꝙ Gre. loq̃tꝰ quãtũ ad primã imposi= tionẽ nois charitatis. ¶ Ad 2^m dꝺm ꝙ ratio illa ꝓcedit de ami= citia ẜm ꝙ importat amorem dif fusum ad alios. ¶ Ad tertiũ di= cẽdũ ꝙ illa que sunt vnum secũ dũ numerũ possunt adhuc vniri per affectum: et ideo potest esse amor etiam ꝓprie dictꝰ ad seip= sum. ¶ Ad quartũ dꝺm ꝙ ami= citia consistit in adequatiõe ꝯ̃= tum ad affectum: sed iustitia in adequatione rerũ: sed ꝑ opatio nẽ aie possunt accipi sicut diuer sa vt vnũ: ita idẽ vt plura: qꝺ cõ tingit qñ actꝰ anime in ipm agẽ tẽ reflectiꝶ. Et iõ amicitia magꝫ põt eẽ ad se ꝙ̃ iustitiaꝰ: ꝯ̃uis ẽt iustitia possit esse hois ad seipm methaphorice dictũ inꝯ̃trũ i ho mine ẽt diuersa ẜm rẽ inueniunꝶ scꝫ diuerse vires. quarũ adequa tio in eo qꝺ vnicuiqꝫ ꝯpetit, iusti tiã metaphoricam facit: vt in. 5. Ethi. dr. ¶ Ad quintũ dꝺm qꝺ amare seipsum quãtũ ad hoiem exteriorẽ nimis est vituperabile sed amare seipm quãtũ ad ho= minẽ interiorẽ est valde laudabi le. ꝛ hoc est charitatis.

¶ Utrum diligere debeamꝰ cor pora nostra ex charitate.

D septimũ sic proceditur videtꝶ qꝺ corpora nr̃a nõ sint ex cha ritate diligenda. charitas eñ nõ refugit conuer sationẽ cũ eo ad quẽ charitas ẽ: sed charitas fa cit refugere cõuer= cationem ad corpꝰ: vt pꝫ Ro. 8. quis me liberabit de corpe mor tis huius: ergo corpus nõ est ex charitate diligendũ. ¶ Preterea phs dicit in. 10. ethi. ꝙ vitupera bile est hoiem seipm diligere ꝙ̃ tũ ad id ꝙ ẽ exteriꝰ: i seipa: sꝫ, cor pus nr̃m ẽ maxie exteriꝰ: ergo vi tuperabile est corpus nostrũ di= ligere: ergo nõ diligiꝶ ex charita te. ¶ Preterea btitudo nr̃a erit in fruitione dei: sꝫ illiꝰ fruitionis corpꝰ nr̃m ꝑticeps eẽ nõ põt: er= go nõ est ꝑticeps nr̃e beatitudi nis. ergo nõ ẽ ex charitate dili= gẽdũ. ¶ Preterea pars nõ poniꝶ in numerũ cõtra totum: sed cor= pus nostri pars est: ergo nõ de= bet poni aliud diligibile corpus nr̃m ꝙ̃ nos ipi. ¶ Preterea ꝓxi mum debemꝰ diligere sicut nos: sed non ponitur aliud diligibile proximus et corpus proximi. er go non debet poni aliud diligi= bile nos ipsi et corpus nostrum: ¶ Sed contra. Ephe. 5°. viri de bent diligere vxores suas: sicut

corpora: sed vxores debent diligere ex charitate ergo et corpora. ¶ Preterea omne beatificabile est ex charitate diligendum sed corpus nostruz est beatificabile. ergo est diligendum ex charitate

Corpus quo diligēdū

Respondeo dicēduz qđ corpus nostrum est vnum de quatuor que sunt ex charitate diligenda. dilectio enim charitatis habet pro fundamento cōicationem beate vite principaliter vt ex dictis patet: et vite gratie ꝯm ꝙ ordinatur ad ipsam: hec autem vita tripliciter habet relationem ad habentem charitatē ē eīm vno modo in aliquo sicut in principio diffundente vitam istam in alijs: et sic ē in deo Est autem in ipso amāte: sicut in participante vitam istam et hoc dupliciter. quia secundum animā principaliter: et per quādam redundantiaz ꝯm corpus Est etiam in alijs sicut comparticipantibus: et sic est in proximo: et ideo quatuor sunt ex charitate diligenda scz deus proximus nos: et corpus nostrum.

Ad primum ergo dicenduz ꝙ charitas non refugit cōicationē corporis ꝯm ꝙ est capax glorie: sed ꝯm qđ est subdm miserie que impedit ad gloriam. ¶ Ad scdm dicēdū ꝙ hominem diligere seipm ꝯm exteriorē naturā in his q̄ repugnāt rōni est vituperabile: sed in his in qb⁹ natura exterior interiori cōcordat ē laudabile. ¶ Ad tertium dcž ꝙ quis corpus nō fruat deo imediate: tamē ex anima fruēte erit quedā redundantia glie in corpus.

¶ Ad quartū dcm ꝙ vnusquisqȝ homo ꝓprie dicitur esse id qđ est nobilissimū i eo. vt dicit phs in. 9. ethi. vnde dilectio suipsi⁹ intelligitur quantum ad ea que ad alam pertinēt: et ideo dilectio corpis diuidit ꝯtra dilectionem suipsius: nō sicut pars ꝯ totum sz sicut ps ꝯ partē. ¶ Ad 5m dicēdū ꝙ corpus ꝓximi et aia i ea dē relatione se habent ad habētē charitatē respectu beate vite scz vt simul participans: et iō nō distinguit diuersuz diligibile penes animā et corpus proximi.

¶ Expositio textus.

E secundo et quarto nulla precepta et c.) Cōtra. lex dz vīr hoiem de oibus ordinare que ad virtutes ꝑtinent. preterea dilectio dei sīr erat oib⁹ insita nāīr Et dcm ꝙ sicut se habēt scie speculatiue ad cognoscenda: ita se habet lex ad operanda. vnde sicut in scientijs speculatiuis non traditur doctrina de principijs per se notis: quia ꝑ naturam cognoscūtur: sz tm̄ de conclusionibus q̄ ꝑ ea cognoscūtur: ita neqȝ lex determinat explicite de dilectione suipsius ad quā natura iclinat. sed de dilectione ꝓximi q̄ ex illa orit. sicut cōclusiones ex ꝑncipijs. dilectio autē dei ꝙuis nobis nāīr insit: nō tñ hoc mō q̄ ꝑ charitatē diligit: vt supra dcm est. ex hoc aūt ipo ꝙ ꝑcipit deus diligi spāīr docemur nos ipsos specialiter diligere. (Nemo vnqȝ carnē suā odio habuit.) Contra. multi seipsos interficiunt: vt dicit phs in. 9. Ethi. ꝓpter abūdā

Instātie ꝯtrā dissoluūtur.

tem maliciam. Et dicendū q̄ vitam suam corporalem quilibet diligit naturaliter: sed q̄ aliqui ad mortem suā corporalem anhelant hoc contingit p accidēs vel incōmodum retardant ab aliquo bono magis amato p vitā corporalem. sicut in q̄rētib⁹ aliam vitā accidit: vel incōmodum per corporalem vitā ipsorū aliquo mō cōsequunt aliqua mala. quibus carere melius estimāt q̄ vitam corporalem habere. (Oritur autē hic q̄ō.) Videt q̄ dilectio angelorū. & btē virginis: et x̄pi s̄m q̄ homo nō cōtineat in dilectione primi: sed magis debeat reduci ad dilectionem dei: quia supra nos sunt. Et dōm q̄ deus est supra nos quasi influens nobis eternam vitam. sic autē neq̄ angeli: neq̄ hō virtuosus: neq̄ x̄ps s̄m q̄ hō supra nos sunt. q: sicut sola trinitas nos creauit ad vitam nature: ita ipsa sola nos sanctificat vita gratie: & beatificabit vita glorie: sȝ sunt diligendi sicut simul nobiscum pticipātes a deo vitam eternā: & in hoc iuxta nos sunt: q̄uis sint supra nos in hoc q̄ pleni⁹ participāt.

¶ De ordine diligendi quid priusquid posterius.

¶ Distinctio. xxix.

Ost predicta de ordine charitatis agendū est: quia dicit sponsa: itroduxit me rex i cellam vinariam et ordinauit in me charitatem. Videam⁹ ergo ordinem quid prius: et quid posterius esse debeat. Peccat enim qui prepostere agit. Nam scire quid facias et nescire ordinem faciendi non perfecte cognitionis est. Ordinis namq̄ ignorantia conturbat meritorum formam. Ordinem autem diligendi. Augustinus insinuat dicens. Ipe est qui ordinatam habet dilectionē ne aut diligat quod non diligendum est: aut nō diligat quod diligendū est. aut eque diligat quod minus vel amplius diligendum est: aut minus vel amplius quod eque diligendum est. Omnis peccator inquantum est peccator non est diligēdus et omnis homo inquātum est homo diligendus est propter deum: deus vero propter seipsum: et deus propter se omi homine amplius diligendus est: & amplius quisq̄ debet deum diligere quam seipsum. Item amplius ali⁹ homo diligendus est quam corpus nostrum: quia propter deum omnia ista diligenda sunt: et potest nobiscum deo homo perfrui: qd non potest corp⁹: q: corpus per animam viuit qua fruimur

Petōr quō diligendus.

deo. Audisti aliqua de ordine charitatis. vbi expressum est nos amplius debere diligere deū ꝙ omnes hoīes vł nosipsos: ⁊ amplius aiam alterius hoīs ꝙ corpus nr̄m. In enumeratiōe ēt quatuor diligēdorū superius posita prius ponit qd̄ supra nos est: scd̄o ꝙ nos sumus, tertio quod iuxta nos est. quarto qd̄ infra nos est. Ubi ordo diligēdi īsinuari videtur ex rōne enumerationis: Nō est aūt apertum vtrum oēs homines pariter debeamus diligere tantum quātū ⁊ nos: vel minus.

¶ An omnes homines pariter diligendi sint.

Unde ⁊ sup hoc sp mouet qd̄ quā pplexam faciūt sctōrum vba varie plata. Quidā ei tradere videt ꝙ pari affectu oēs diligēdi sūt: sz ī effectu. i. in exhibitiōe obsequii distinctio obseruāda sit. Un de aug. Oēs hoīes eque diligēdi sunt: sz cū oībus pdesse nō possis: his potissime ↄsulendū est: qui pro locoꝝ et tēporū vel quarūlibet rerum oportunitatibus constrictius tibi quasi quadam sorte iungūtur. Pro sorte enim habēdum est quo quisqꝫ tibi temporaliter colligatius adhereret. Ex quo legis potius illi dandum esse Idē sup epistolā ad Gal. Operemur bonū ad omnes. maxime autē ad domesticos fidei. i. ad xp̄ianos. Oībus enim pari dilectione vita eterna optanda est. ⁊ si non oībus eadeꝫ possunt exhiberi dilectionis officia. que fratribus maxime sunt exhibenda: qꝛ sunt inuicē mēbra ꝗ habēt eūdē patrē. His aliisqꝫ testimoniis vel auctoritatibus innitunt qui dicūt oēs hoīes pariter diligēdos esse charitatis affectu: sz in operis exhibitiōe differentiam faciunt.

Nota vba.

¶ Que his repugnare videntur.

Quibus obuiat illud pceptū legis de diligendis parētibus Honora patrē tuū et matrem tuā vt sis lōgeuus sup terram Ut qd̄ enim specialiter illō acciperet de parētibus nisi maiori dilectione forēt diligendi: Sed hoc illi referendum dicūt ad exteriorum exhibitionē in qua pponendi sunt parentes. Unde honora dixit. non dilige. Obuiat ēt illis illud quod Hieronymus super Ezech. ait scilicet vt ordine charitatis: sicut scriptū est. ordinauit in me charita-

tem. post omniū patrē deū carnis quoq; pater diligat et mater et filius et filia et frater et soror. Amb. quoq; diligendi exprimens ordinē super illud Canti. ca. j. Ordiauit i me charitatē. ait. Multorū charitas inordinata est Quod in primo est ponunt tertium vel quartum. Primo deus diligendus est. Secundo parentes. Tertio filij. post domestici: qui si boni sunt malis filijs proponendi sunt. Sm hoc in euangelio ad cuiusq; dilectionem proprium ponit. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex totis viribus tuis: et proximum tuum sicut teipsum: et inimicos nō ex tota virtute: non sicut teipsum: sed simpliciter. Sufficit enim quod diligim⁹ et non odio habemus. Ecce hic ex premissis aperte insinuatur que in affectu charitatis distinctio sit habenda. vt differenti affectu non pari homines diligamus: et ante omnia deum. secundo nosipsos. tertio parentes: inde filios et fratres: post domesticos: demū inimicos diligamus. Sed inquiunt illi que de ordine dilectionis supra dicuntur eē referenda ad operis exhibitionem: que differenter proximis exhibenda sunt. Primo parentibus inde filijs. post domesticis: deinde inimicis. Deum vero tam affectu quam obsequij exhibitione ante omnia diligendum.

Ordo charitatis.

¶ Quod aliqui illorū tradunt tantū proximū quātum nos esse diligendū.

Uorum etiam nōnulli tradunt affectu charitatis tātum proximos esse diligendos quantum nosipsos diligimus. Quod confirmant auctoritate August. qui ait. Nec illa iam questio moueat quantum charitatis fratri debeamus impendere quantum deo incomparabiliter plus deo quā nobis. fratri vero quantum nobis: nos autem tanto magis diligimus quanto magis diligimus deum. Ex hoc et ex premissis testimonijs augu. asserunt omnes homines pariter diligendos a nobis: et tantum quantum nos: deum autem plus quam nos: corpus vero nostrum minus q̄ nos vel proximos. Nec in enumeratione premissa quatuor diligendorum ordinem diligendi assignari dicunt: sed tantū que sunt diligēda. ¶ Scdm alios non pari affectu omnes diligendi sunt.

Erum q: pmissa verba Amb. sm affectu3 ordinem diligendi magis qua3 sm effectu3 diligenter intuentibus explicare videntur: non indocte alii dicunt non solūmodo exhibitione opis: sed etiā i affectu charitatis ordinē differentē esse statutū: vt añ oia diligam⁹ deum. secūdo nos: tertio parētes. quarto filios vel fratres τ huiusmodi: postea domesticos: demum inimicos.

¶ Determinatio auctoritatū q̄ videnť aduersari.

Uod vero aug. dicit pariť oēs esse diligēdos et pari dilectione oīb⁹ vitam optādā. ita accipi pōt: vt paritas non ad affectū referať sed ad bonū qđ eis optať: q: charitatē oīb⁹ optare debemus vt paria bona mereāť Sicut apl's dicit. Uolo oēs hoīes cē sicut me. Optāda est em̄ minorib⁹ pfectio maiorū: vt ipsi fiant perfecti et sic parem mereanť btitudinem. vel pari dilectione. i. eadē dilectione oēs diligendi sunt. Itē qđ ait vt tantu3 diligamus fratres q̄tū nos ita intelligi pōt. i. ad tm̄ bonum diligam⁹ fratres ad q̄tum nos: vt tm̄ bonū eis optemus in eternitate q̄tū nobis. et si non tanto affectu. vel ibi quantū similitudinis est. nō quantitatis.

¶ Questio de parentib⁹ malis τ aliis bonis.

Olet queri si parentes nostri mali sint vel filii vel fratres. an magis vel minus diligēdi sint aliis bonis hac rōne nobis nō copulatis. Uideť q magis sint diligēdi boni q̄ nobis carne nō sūt ꝯiūcti q̄ alii carne cōiuncti: q: nobis sunt cōiūcti corde glutino charitatis. Sanctior est enim copula cordiū q̄ corporum. vnde Beda de illis verbis domini. Mater mea et fratres mei hi sunt qui verbum dei faciunt: ait. Non iniuriose negligit matrem. nec mater negatur: que etiam de cruce agnoscitur: sed religiosiores monstrantur copule mentium quā corporum. verumtamen latebrosa questio est hec: nec a nobis plene absoluenda properantibus ad alia. Mouemur enim super illis verbis. Inimicos non ex tota virtute. non sicut teipsum iubet diligere: sed simpliciter. Sufficit enim quod diligimus et non odio hēm⁹.

Quod non ita est accipiendum quasi sufficiat tibi diligere inimicum: et non sicut teipsum: quia omnes et amicos: et inimicos sicut teipsum diligere debes. sed ad ostendendum gradus diligendi deum et proximum et inimicum: qui tamen proximus est. quia dominus ponit cum ait. Diliges deum ex tota virtute: et proximum tuum sicut teipsum. non ait ex tota virtute vt hostendat proximun diligendum minus quam deum. Dicit etiam diligite inimicos vestros nec addit ex tota virtute nec sicut teipsum: sed simpliciter. Sufficit enim quod diligimus et non odio habemus idest sufficit dicere vt diligamus: vt non odio habeamus non quin eos diligere debeamus sicut nos: quia proximi sunt: sed sufficit si eos minus diligimus quam alios proximos. quod dilectionis genus innuit.

¶ Questio augustini in libro retractationum.

Queri etiam solet cur dominus preceperit diligere inimicos: cum alibi precipiat odio habere parentes et filios. Ad quod dicendum est duo esse diligenda in homine: naturam et virtutem. vitia vero et peccatum esse odiendum. Et parentes ergo inquantum mali sunt: odiendi sunt: et inimici diligendi inquantum homines. Diligamus ergo inimicos lucrandos regno dei et odiamus vitia in propinquis que nos impediunt a regno dei: et in omnibus communiter naturam diligamus quam deus fecit.

¶ De gradibus charitatis.

Sciendum quoque est diuersos esse gradus charitatis. Est enim charitas incipiens proficiens perfecta et perfectissima. Unde aug. Perfecta charitas hec est vt quis paratus sit pro fratribus etiam mori. Sed nunquid mox vt nascitur est prorsus perfecta est: imo vt perficiatur nascitur cum fuerit nata nutritur: cum fuerit nutrita roboratur: cum fuerit roborata perficitur: cum ad perfectionem venerit: dicit. Cupio dissolui etc. Hic aperte progressus et perfectio charitatis insinuatur: quam per perfectionem etiam veritas commendat dicens. Maiorem hac dilectionem nemo habet quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Quod dictum vtique est de opere dilectionis. Quia maior dilectionis effectus non est quam ponere animam pro aliis. Nec te moueat quod ait pro amicis. Qui enim ponit animam

pro amicis et pro inimicis po nit ad hoc vt et ipsi fiāt amici.

¶ Diuisio textus.

Ostq̄ determinauit magister quid esset ex charitate diligendū. Hic determinat de ordine charitatis Diuidit autē hec pars in duas. In prima determinat de ordine charitatis respectu diligibilium quantū ad quantitatē dilectiōis In scd'a quantū ad quantitatez meriti. dis. 30. ibi. (Hic q̄ri solet.) Prima pars diuidit in duas. In pma determinat de ordine charitatis quantū ad diuersos gradus diligibiliū. In scd'a quantū ad diuersos respectu stat⁹ ipsius diligentis ibi. (Sciendū quoq; et c.) Prima in duas. In pma determinat ordinē charitatis respectu diligibilium. In scd'a monet quasdā questiones circa determinata. ibi. (Solet q̄ri et c.) Circa primū duo facit. Primo ostendit charitatē habere ordinez. Scd'o ostendit s'm q̄d attendendus sit ordo iste ibi. (Unde et sup. hoc sepe et c.) Et circa hoc duo facit. p° ponit diuersas circa hoc opiniones. In scd'a determinat q̄d sibi videat ibi. (Veruz q2 p̄missa et c.) Circa primū duo facit. Primo ponit q̄stiōes diuersas et ratiōes earum. Scd'o ostendit q̄uo prima opinio rationibus alterius partis respondet. ibi. (Sed inquiūt illi et c.) Circa primum duo facit. Primo ponit opinionem illoruz qui dicunt ordinē charitatis attendendū esse solum s'm effectū. Secundo illorū qui dicunt etiā s'm affectum attendendum esse ibi. (Quibus obuiat et c.) (Sz in quiunt illi.) Hic ostendit quomodo prima opinio respondet rōnibus alterius partis. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit q̄uo prima opinio respōdet rationibus secunde. In secūda ostēdit q̄uo prima opinio addit inequalē dilectionē esse imponendam proximo quantum ad effectum sicut et sibiipsi. ibi. (Quoruz etiam nōnulli.) (Solet autē queri et c.) Hic monet quasdaz questiones circa veritatē determinatam. Et diuidit in duas partes s'z duas questiones quas mouet. Scd'a incipit ibi. (Queri etiā solet et c.)

¶ Questio. I.

Ic querūtur octo. Primo vtrū charitatis sit habere ordinē. Scd'o vtrū ille ordo sit attēdendus s'm affectū vel effectū simul: vel s'm affectum tm̄. Tertio vtrū deus sup oia diligendus sit. Quarto vtruz ei⁹ dilectio admittat intuitū alicuius mercedis. Quinto vtrum proximos quantū nosipsos diligere debeamus. Sexto vtrū inter proximos propinq̄ extraneis preferendi sint. Septimo de ordine propinquoꝝ adinuicem. 8. de perfectione charitatis et gradibus enumeratis.

¶ Utrū charitas habeat ordinē

D primuz sic procedit. videtur q̄ charitas ordinez nō habeat Bernar. enī dicit q̄ amor gradum nescit dignitatē enī considerat: sed ois ordo h3 aliquē gradum: ergo in charitate non est aliquis ordo.

¶ Preterea phs dicit q amicitia equalitas quedã est: sed eqlitas est vniformis diuersitatẽ non patiens sicut nec vnitas diuisionez ergo charitas non hz ordinem. ¶ Preterea ordinate rationis est cuius est cõferre: sed charitas non est in rõne: sed in volũtate q̃ non est vis collatiua: ergo in charitate non est ordo. ¶ Preterea ordo distinctionẽ requirit sed charitas ẽ magis vnitiua iter alias virtutes: cũ ergo in alijs virtutibus nõ assignet ordo: neqz i charitate assignari debet. ¶ Preterea omne illud qd pertinet ad actuz virtutis sicut circũstãtia quedaz necessaria cadit sub pcepto: sed ordo dilectionis nõ cadit sub pcepto: qr exquo ipendo alicui qd debeo lex non phibet qn illi cui non teneor plus impẽdam. ergo ordo dilectiõis nõ est circũstãtia debita in charitate. ¶ Sed contra. sicut Dio. dicit. 4. cap. de di. no. Malũ hois est cõtra bonum rationis esse: sed malũ hominis esse cõtra virtutẽ esse: ergo in qlibet virtute opz bonũ rationis eẽ sed bonũ ratiõis est q homo faciat ordinate vnũqdqz qd facit. cũ ergo charitas sit virt9: opz q ordinẽ habeat. ¶ Preterea act9 virtutũ variat sm exigentiã obiectoꝝ: sed obiectum charitatis qd est bonũ ordinẽ hz: cũ qd daz sit melius altero: ergo et charitas dz ordinẽ habere. ¶ Preterea vbicũqz vnum est propter alterũ ibi est aliquis ordo: sed charitas diligit aliquid propter alterum sicut omnia propter deum: ergo charitas ordinem habet.

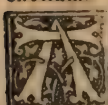
Mod9 est i oi ῥtute. Respondeo dicendum: q in quolibet actu virtutis opz esse modũ quia nõ est iustus aliquis nisi iusta iuste faciat. modus aũt i actu virtutis est ex cõmẽsuratiõe potentie ad obiectum: vt ab eadem a quo speciem hz mensurã recipiat. obiectũ autẽ charitatis bonum est hoc modo q bonũ simpliciter vt dicit phs in. 8. Ethic. est amabile simplr: vnicuiqz aũt propriũ bonuz. vnde cum in hoc contingat esse magnã diuersitatez et gradus diuersos sm q vnũ est altero melius vel magis ppinquũ: oportet q etiam et act9 dilectionis ordinem habeat ad hoc q sit virtuosus.

Ad primũ dicenduz q in amore potest accipi duplex gradus. Unus diligibilis ad diligibile: et de hoc gradu loquimur. Alius gradus diligentis ad diligibile et de hoc loquitur Bernar. Hunc tamen gradum quodãmodo scit amor: quodã modo nescit. scit quantũ ad exteriorem effectum: qr non eadem superiorib9 et equalibus impẽdit: sed nescit quantum ad effectum inquantũ vnit amantẽ amato: et interdum aliquid de affectu in effectu relucet: vt. s. a superiores nos magis confidenter habeamus: et ad inferiores magis socialiter. ¶ Ad scdm dm: q amicitia non consistit in equalitate equiparãtie solum: qr potest esse ad superiores inferiores: et equales: sed cõsistit in equalitate proportionis: que quidẽ equalitas diuersitatez nõ refugit quantitatis: sicut eadem pportio. s. sex qui altera est triũ ad duo: et sex ad quatuor: qñuis in equalis sit quãtitatis excess9. ¶ Ad tertiuz dicendum: q act9 ratiõis dilectionẽ precedit. pora

autem aliquid suam posterioribus relinquunt: et ita ordo quem facit ratio in dilectione inuenitur vt dilectio sit ordinata: nõ q ipsa ordinem faciat; sed qr inordinata bona per rationẽ accepta ordinate tendit. ¶ Ad quartum dõm: q alie virtutes ordinãt hominẽ in seipso sicut fides temperantia et hmõi. iustitia vero ordinat ad aliũ fm q equatur ei quantũ ad res circa quas est iustitia: sz charitas ordinat ad aliũ fm q vnit per affectum quantũ ad ipsum: et ideo propriũ obiectũ charitatis est ipsa rationalis natura. ad quã charitas habenda est: in qua plurimi gradus inueniũtur. et iõ magis assignatur ordo in charitate q̃ in aliqua alia virtute. ¶ Ad quintum dicendum: q in vno genere non põt esse nisi vnum summum. et ideo si diligo aliquid q̃si vltimũ finem nõ possum deũ diligere quasi vltimũ finẽ. ex hoc ergo ipso q alterũ qd est minus diligendũ equiparo in dilectione ei qd diligendũ est magis: non totum dilectionis qd debeo impendo ei qd magis diligendum est. et similiter etiam ptz in alijs. vñ charitatis ordo est in p̃cepto: et peccat qui prepostere agit in littera dicitur.

Cõparatio virtutũ

¶ Utrum ordo charitatis sit attendendus fm affectum vel fm effectum.

D secundum sic p̃cedit. vr q ordo charitatis non sit attẽdẽdus fm affectũ sed fm effectũ tm̃. sicut enim summa veritas cui innititur fides ẽ vna i omnibus: ita summa bonitas: cui innititur charitas: vna est. sed fides equaliter certa est de omnibus: que ex fide creduntur: ergo et charitas equaliter afficitur ad omnia que ex charitate diligit. ¶ Preterea actus mensuratur fm rationem obiecti. sed q̃uis plura sint que ex charitate diliguntur tamen in omnibus est vna ratio dilectionis. s. diuina bonitas que est obiectum charitatis. ergo ad omnia que ex charitate diliguntur est equalis affectio. ¶ Preterea quanto aliquis ad alterum magis afficitur tanto maius bonum ei desiderat: sed omnibus que ex charitate diligimus idem bonũ optamus: vel de habito cõplacet nobis. scilicet vita eterna. ergo equali affectione omnes diligunt. ¶ Preterea ordo charitatis est in precepto. non autem est in p̃cepto quantũ ad affectum qr dum exhibeo vnicuiq qd sibi debeo: etiam si sine affectu faciã non sum reus precepti. ergo ordo charitatis non attenditur fz affectum tm̃. ¶ Preterea vbi est maior affectus est etiã maius meritum; quia meritum fm radicem charitatis mensuratur. sed non magis meretur hõ in dilectione propinquorum q̃ aliorum. vel etiam suijpsius q̃ aliorum. ergo ordo amoris nõ est accipiendus fm affectũ. ¶ Sed contra Greg. dicit q probatio dilectionis est exhibitio operis. si ergo fm effectũ est ordo: opz q etiam sit fm affectum. ¶ Preterea bonum est obiectum charitatis quantũ ad affectum. sed ordo charitatis vt dictum est attenditur fm diuersitatem bonorum. ergo charitas habet ordinem non solum fm effectum. sed etiam fm affectum. ¶ Preterea sicut charitas prin-

cipaliter respicit affectuz: ita be neficentia respicit effectum. Si ergo ordo esset soluz sm effectũ non esset hec ordinatio charitatis sed soluz beneficentie: qd est contra auctoritatem canticoruz in littera inductam.

Respõdeo dõm: ꝙ effectus exterior non pertinet ad charitatem nisi inquantum ex affectu procedit: in quo primo est charitatis actꝰ. Unde si esset ordo in effectu tantum attendendus: ordo ille nullo modo ad charitatem pertineret: sed ad alias virtutes magis: sicut ad liberalitatem vel misericordiam: vnde cum charitas ordinata phibeatur oportet ꝙ ordo in affectu obseruetur: ⁊ ex affectu in effectum procedat: non hoc modo ꝙ ei qui plus ex affectu diligitur magis in effectu impendatur: sed ꝙ homo sit paratus magis impendere si necesse foret: quia quandoqꝫ qui distinguuntur nostris auxilijs non indigent. et hoc etiam patet per simile ĩ natura: quia vnicuiqꝫ rei naturali tantum inductum est a causatore de amore naturali erga aliquid quantum necessariuz est vt effectum circa id exhibeat. ⁊ similiter sm gradum qui necesse est vt obseruetur in effectu ordo affectus lege diuina imperatur

Notula moralis.

Ad primum ergo dicendũ: ꝙ obiectum fidei non est veritas prima secundum ꝙ est in re existens tantum: sed secundum ꝙ est nobis diuinitus annunciata: quia fides ex auditu est. et iõ quia oĩa que sunt fidei anũciata sunt nobis eodez modo: ideo equalis certitudo de eis habet. sed charitatis obiectuz est bonũ sꝫ ꝙ est in rebus: ⁊ iõ cũ in diuersis rebus diuersimode diuina bonitas inueniatur: oportet ꝙ diuersimode affectio nostra in illa trãseat. ¶ Ad secundum dõm ꝙ quamuis sit eadem rõ cõmunis diligendi in oĩbus: tñ illa rõ nõ equaliter participatur in singulis: et ideo nec equalis affectio eis debetur. ¶ Ad 3m dõm ꝙ intensio actus precipue in actibus anime que nõ necessario sm totum suũ posse agit sicut naturalia nõ mẽsurantur ad quãtitatem obiecti tãtum. sed ad efficaciã agentis ⁊ conatũ in agendo. vñ nõ melius videt qui maiorem rem intuetur sed qui clarius videt: iõ etiã non oportet ꝙ equaliter afficiar ad illud cui equale bonum desidero. ¶ Ad 4m dõm ꝙ ille qui impẽdit qd debet alicui sine affectu: quãuis nõ sit reus precepti qd est de actu iustitie: est tñ reus precepti qd est de actu charitatis. vñ Ro. 1. sicut ĩũ reputat sine affectione esse. ¶ Ad 5m dicendum ꝙ de quãtitate meriti diligibiliũ diuersorum questio erit in sequenti distin. ⁊ ideo ibi reseruetur.

¶ Utrum deus sit super omnia diligendus ex charitate.

D tertiuz sic pceditꝰ videtur ꝙ deꝰ nõ sit supra oĩa diligẽdus ex charitate: qꝛ sicut dicit Dio. 4. ca. de. di. no. amor est vnitiua virtus: sꝫ magis est sibi vnusquisqꝫ vnitus quã deo. ergo magis ex charitate debet se diligere quã deum. ¶ Preterea. phs dicit in. 8. ethic. ꝙ vnicuiqꝫ est amabile qd est sibi bo-

num. sed quicquid diligit ppter hoc q est sibi bonum propter se ipsum diligit. homo ergo qcquid diligit propter seipsum diligit ergo se magis diligit omnibus que diligit: & ita non diligit deum supra oia. ¶ Preterea. phs dicit in ix. eth. q amicabilia que sunt ad alterum veniunt ex amicabilib9 que sunt ad seipsum. sed primuz in quolibet genere est potissimu: ergo amor quem quisqz habet ad seipsum est potior amore que habet ad alterum. & ita quisqz plus seipsum q deum diligit sz naturam; & ita etia sm charitate cum gratia natura non destruat. ¶ Preterea. sicut dicit Grego. pbatio dilectionis est exhibitio operis. sz tatum quisqz facit pro gratia conseruanda. siue beatitudine creata habenda: qtum pro deo: ergo tantuz diligit quis gratiam vel beatitudinem creataz qtum deum. sed dilectio qua dicimur diligere virtutez vel aliquod accidens refert ad ipsum subiectu accidetis: cui desiderat illud accidens. ergo tatum quisqz diligit se habens charitate qtu deu. ¶ Preterea. tm qsqz diligit pximum qtu diligit deu in ipso. sed qtu qsqz diligit deu in se tatum diligit deum in proximo vel in se ipso: qz deus non est melior in se q vbicunqz est. ergo tatum qsqz diligit seipsum vel proximum qtum diligit deum. & ita non diligitur deus ex charitate super omnia. ¶ Sed contra. finis magis diligendus est his que sunt ad finem; sed deus est finis omniuz diligibilium ex charitate; ergo ipse est maxime diligendus. ¶ Preterea. vnicuiqz est diligibile proprium bonum sm phm. sed deus est maius bonum q aliqd aliud: & est proprium magis alicui q aliquid aliud qz est magis intimum anime q etiam ipsa sibi vt dicitur in libro de spiritu & anima. ergo deus super omnia diligedus est. ¶ Preterea. qd est ca alioru in vnoquoqz genere maximu est in genere illo: vt dr in. 2. metha. sz deus est ca & ro quare oia ex charitate diligant: qz diuina bonitas est p se obiectu charitatis: ergo magis diligedus est deus q aliquid aliud.

Respōdeo dicendum q cuz dicendum amoris sit bonu dupliciter aliqs tendere potest in bonum alicuius rei. Uno modo itaqz bonuz illius rei ad alteru referat: sicut q bonum vnius rei optet alteri si nō habet: vel complacet sibi si habet: sicut amat quis vinum inqtum dulcedinem vini peroptat & in hoc gaudet q eo fruatur: non q vinum ipsum habet: & hic amor vocatur a quibusda amor concupiscentie: amor autez iste non terminatur ad rem: que dicitur amari: sed reflectitur ad rem illam cui optatur bonum illius rei. Alio modo amor fertur in bonum alicuius rei ita q ad rem ipsam terminatur inqtum rem bonum quod habet complacet q habeat: & bonum quod non habet optatur ei. & hic est amor beniuolentie qui est principiuz amicitie vt dicit philosophus in. ix. ethi. Unde gradus charitatis sm hunc modum amoris attendendi sunt: quia charitas amicitiam includit: vt supra dictum est. bonum autem illud vnusquisqz maxime vult saluari quod est sibi magis placens:

duplr qs tendit in bonu.

quia hoc est appetitui informato per amorem magis conforme: hoc est autem suum bonum. vnde sm q bonum alicuius rei est vel estimatur magis bonum ipsius amatis: hoc amans magis saluari vult in ipsa re amata: bonum autem ipsius amantis magis inuenitur vbi perfectius est. et ideo quia pars quelibet imperfecta est in seipsa: perfectionem autem habet in suo toto: io etia naturali amore pars plus tendit ad conseruationem sui totius q suipsius. Unde etiam naturaliter alal opponit brachium ad defensionem capitis: ex quo pendet salus totius. Et inde est etia q particulares homines seipsos morti exponunt pro conseruatioe comunitatis: cuius ipsi sunt pars. qr ergo bonum nostrum in deo perfectum est sicut in ca vniuersali prima & perfecta bonorum: io bonu in ipso ee magis naturalr coplacet q in nobisipsis. & io etia amore amicitie naturalr de9 ab homine plus seipso diligit. & qr charitas natura pficit: io etia sm charitatem deu supra seipsum ho diligit: & sup ola alia pticularia bona. charitas autem supra naturalem dilectionem ipsius addit quandam associatione invita gre vt supra dictum est.

Opinio aliquoru recitatur.

Quidam aut dicut q aliqs naturalr amore cocupiscentie deu plus seipso diligit inqtum diuinum bonum est sibi delectabilius. sed amore amicitie plus seipsum naturalr q deum diligit: dum plus se vult esse & viuere: & habere aliqua bona q deum. sed charitas ad hoc naturam eleuat vt etiam per amicitiam aliquis plus deum diligat q seipsum. Sed pma opinio pbabilior est: qr inclinatio nature hois inqtum est ho nunq contradicit inclinationi virtutis: sed est ei conformis.

Ad primu igit dom q amor no est vnio ipsarum rerum essentialr sed affectuu. no autem est inconueniens: vt illud qd est minus coiunctu sm rem sit magis coiunctum sm affectu: du plerumq ea q realr nobis coiuncta sunt nobis displiceant: & ab affectu maxime discordent. sed amor ad rerum vnionem inducit quantum possibile est. & ideo amor diuinus facit hominem sm q possibile est no sua vita. sed dei viuere. sicut Apostolus dicit Gal. 2. Uiuo ego iam no ego viuit vero in me christus. ¶ Ad 2m dom q quis vnicuiq sit amabile qd sibi est bonu: non tn opz q propter hoc sicut ppter fine amet: qr est sibi bonu: cu etia amicitia no retorqueat ad seipm bonum qd ad alteru optat. diligimus em amicos et si nihil nobis debeat inde fieri. ¶ Ad 3m dicendum q amicabilia q sunt ad alteru venerunt ex amicabilibus q sunt ad seipsum no sicut ex ca finali: sed sicut ex eo qd est prius in via generatiois: qr sicut qlibet sibi pus est not9 q alter & q de9: ita etia dilectio qua quisq hz ad seipm est prior ea dilectione qua hz ad alterum in via generationis. ¶ Ad 4m dom q opera nostra proprie loquendo non pportionant affectioni qua ipm in se ipso diligimus. qr ex nostris operibus nihil ei accrescit vel accrescere potest. sed si esset possibile q ex nostris operibus aliqd ei accresceret habens charitate multo plura faceret propter btitudi-

nem ei conservandaz q̃. propter eaz sibi adipiscendam. ¶ Ad 5m doz q deus vbiqz equalr diligit tñ diuinũ bonũ in isto esse nõ est tm amabile sicut ipsuz esse in deo: qr non eque pfecte in oibus est.

¶ Utrũ in dilectiõe dei possit hri respectus ad aliquã mercedem.

Ad quartũ sic procedit. videt q nõ possit in dilectiõe dei haberi respectus ad aliquã mercedẽ. qr Jo.10. mercenariꝰ vituperat sz mercẽnarius dr q mercedem querit. ergo dilectio dei ex charitate nõ admittit respectuz mercedis. ¶ Preterea Aug. dicit. Deo licet sine pmio seruiri non possit: tñ sine intuitu pmij seruiendum est: sed premiũ nihil aliud est q̃ merces laboris ergo sine respectu mercedis deo seruiendum est. ¶ Preterea amicitia ciuilis quãuis habeat multas dilectiones ꝛ vtilitates: tamẽ ad eas non respicit sed supra honestum fundat. sed amicitia charitatis magis est honesta q̃ amicitia ciuilis. ergo nec ipsa ad aliquam vtilitatem respicit. ¶ Preterea. merces est finis eoruz que propter mercedẽ fiunt. sed finis diligitur magis q̃ ea que sunt ad finem. si ergo deus propter aliquam mercedẽ diligeretur aliqd aliud magis diligeret deo: q est contra rõnẽ charitatis. ¶ Preterea sicut p charitatẽ homo adipiscitur pmium: ita etiã fugit et penã. sed charitas expellit timorem pene maxime si sit pfecta: ergo videt q etiã excludit intuitũ mercedis. ¶ Sz cõtra. sicut dicit in glos. Mathei primo. spes generat charitatem. sed spes est expectatio mercedis. ergo charitas potest esse cum intuitu mercedis. ¶ Preterea. Hebre. xj. dicitur de sanctis patribus q aspiciebant in remunerationem: sed constat q ipsi diligebant deum ex charitate. ergo dilectio dei ex charitate compatitur intuitum mercedis. ¶ Preterea. amicoruz est, q querant inuicem perfrui. sed nihil aliud est merces nra q̃ perfrui deo vidẽdo ipsum. ergo charitas non solum non excludit: sed etiã facit habere oculum ad mercedem.

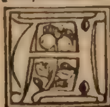
Respõdeo dicendũ q merces proprie dicitur premiuz quod quis ex labore vel aliquo opere meretur. premium autem est quod alicui in bonum eius redditur. vnde merces inqñtum huiusmodi importat aliquid referibile per amorem ad id cui merces redditur. Mercedem enim aliquis pter seipsuz amat: nõ tamẽ est de ratione mercedis: q sit intentionis finis: quia plerumqz aliquis mercedẽ ex opere non querit cui merces datur. ea autem que propter se aliquis diligit vel sunt pfectiones illius formaliter: sicut sanitas virtus operatio dilectio ꝛ huiusmodi vel sunt effectiua vel conseruatiua horuz aut contrariorũ prohibitiua. Unde si aliqs amat aliqd extra se ppt seipsum illud potest dici merces: inquantum ex eo aliquid in ipo relinquitur vel conseruatur. sed sicut supra dictum est de ratione amicitie est q amicus sui gratia diligatur: vnde amicus non habet in amicitia rationem mercedis proprie loquendo: quamuis ea que ex amico in nobis

Charitas nõ est mercẽnaria.

fiunt rationem mercedis habere possint sicut delectiones & utilitates quas ex ipso amans consequitur: ratione quarum ipse amicus merces dicitur quasi cāliter: sicut dicitur deus merces nostra ratione eorum que ex ipso in nobis sunt: p3 ergo q ponere mercedē aliquā finē amoris ex parte amati est contra rōnē amicitie. Unde charitas per hunc modū oculū ad mercedē habere non potest. hoc eni esset deū non ponere ultimum finem: sed bona que ex ipso consequit. Sed ponere mercedem esse finem amoris ex parte amantis: non tamen ultimū: prout. s. ipse amor est quedā operatio amantis: non est contra rationē amicitie quia ipsa amoris operatio cū sit quoddā accidens non dicitur amari nisi propter suū subiectū ut ex dictis patet. & inter ea que ꝑpter se aliquis diligit potest esse ordo salua amicitia. Unde & ipsam operationē amoris possum amare non obstante amicitia propter aliquid aliud. erit tamen cōtra rationem virtutis: si virtutis operatio propter aliquid aliud virtute inferius: cuiusmodi sunt temporalia bona diligatur patet: ergo q habens charitatem non potest habere oculū ad mercedē ut ponat aliquid quodcūq finem amati, scilicet dei. hoc eni esset contra rationem charitatis ut est amicitia quedam. Nec iterum ut ponat aliquod bonum tēporale finē ipsius amoris: q2 hoc contra rationē charitatis ut est virtus. potest tamen habere oculum ad mercedem ut ponat beatitudinem creatam finem amoris nō autē finē amati. hoc enim neq est cōtra rōnē amicitie neq cōtra rōnē virtutis: cum beatitudo virtutum sit finis.

Ad primū ergo dō3 q mercenari⁹ ibi dr q̄ opus speciale ꝑpter mercedē temporalem exercet. ¶ Ad scōm dicendū q sine intuitu premij seruiendū est: ita q p̄mium non ponatur finis eius qd amat & cui seruitur: sed q ponat finis ipsius seruitij vel amoris. ¶ Ad tertiū dōm q amicitia non respicit delectatiōes & utilitates amicorum quasi finem ꝑter quā amicus amat. ¶ Ad quartū p3 solutio per ea que dicta sunt. ¶ Ad quintum dicendū q bonum de quo est spes magis est consonū amori q̄ malum de quo est timor. & ideo q̄uis perfecta charitas foras mittat timorē pene: nō tn̄ oportet q foras mittat intuitum mercedis.

¶ Utrum homo magis debeat seipsum ex charitate diligere q̄ proximum.

Ad quintū sic ꝓcedit. videt q hō ex charitate nō debeat seipsū magis q̄ proximum diligere. Illud eni propter quod aliud relinquitur magis amatur. sed charitas facit hominem seipsum relinquere quodammodo & amato inherere: quia Dionysius dicit q amor ponit hominem extra se. & collocat eū in amato. ergo plus amat amicū q̄ se. ¶ Preterea. deū magis q̄ nosipsos diligimus inq̄tū bonū nostrū ꝑfectius in eo q̄ in nobis inuenit. sed similiter ꝑfectius īuenit in aliquo ꝓximorū q̄ in nobis qui bona que nos ha

bem⁹ perfectius habēt: ergo de-
bemus magis ꝓximū ꝙ nosipsos diligere. ¶ Preterea illō qđ
aliqs maxime in seipo diligit est
viuere et esse. sed charitas facit
ponere vitā corporalē ꝓ fratri-
bus. quidā em̄ gentiles ꝓ amore
amicoꝝ se morti exposuerūt sine
aliqua spe vite eterne. ꝗ amici-
tia ⁊ charitas facit magis diligi
ꝓximū ꝙ seipm. ¶ Preterea il-
los magis diligimus quoꝝ bo-
na magis optamus: ⁊ mala ma
gis vitam⁹. ⁊ sicut dicit phs in. 9.
Ethic. in tristitijs amicos tarde
vocādos: ad eoꝝ aūt tristitias
prompte eundū. In letitijs autē
ecōuerso: qꝛ eos prompte vocan
dum. difficulter ad eoꝝ letitias
se ingerenduꝫ. ergo charitas fa
cit magis amare ꝓximos ꝙ se-
ipsos. ¶ Preterea bn̄ficentia est
effectus charitatis. ſꝫ magis lau
dātur q̇ sunt benefici ad amicos
ꝙ q̇ sunt bn̄fici ad seipsos. ergo
charitas facit magis amare ꝓxi
mos ꝙ seipsuꝫ. ¶ Pretea amici-
tia facit hominē gaudere de cō-
uersatione cū amicis. sed homo
magis delectatur de cōuersatio
ne ad amicos quā de cōuersatio
ne sui ad seipsuꝫ. ergo plus ami
cos et ꝓximos ꝙ seipm diligit.
¶ Sed ꝯtra. quāto qͣs amat sa-
lutē alicui⁹ tāto vitat pctm̄ ei⁹. ſꝫ
homo magis dꝫ vitare pctm̄ suū
ꝙ pctm̄ alterius. ergo magis dꝫ
amare vitā suā ꝙ salutē alteri⁹.
¶ Preterea mia ex amore causa
tur. sed homo debet incipere mi
sereri a seipso ſm ꝙ dicit Augu.
ergo et a seipso debet incipere
amorem. ¶ Preterea illud quod
est naturale vehementius est ꝙ
illud qđ est voluntarium tm̄. sed
amor sui est ex inclinatione na-
ture. amor autem aliorum est ex
voluntate rationis tantuꝫ: ergo
ex charitate homo plus seipsum
ꝙ alios diligit.

Respondeo dōm: ꝙ sicut ali
quid inuenitur perfectius in cā
perfecta ⁊ inuniuersali ꝙ in effe
ctu particulari; ita aliqđ perfe-
ctius inuenit̄ in re ꝙ in sui simi-
litudine. vnde cū bonū ꝓximi
alicuius inueniat̄ in deo sicut in
causa vl̄i: in se aūt sicut in effectu
in ꝓximo aūt sicut in similitudīe
sicut deum plus ꝙ seipsum dili-
gere dꝫ beniuolētie dilectiōe: ita
etiā plus se ꝙ proximum. Sed
sciendum ꝙ cū in homine sit du
plex natura. s. interior. vꝫ. ratio-
nis que dr̄ hō interior: ⁊ exterior
scilicet natura sensualis: q̄ dr̄ hō
exterior plus homo dꝫ diligere
se quantū ad naturā interiorē ꝙ
quantū ad nām exterioreꝫ. et iō
ea q̄ sunt bona nature interioris
plus dꝫ optare ꝙ ea q̄ sunt bo-
na sibi ſm naturā exteriorē. Dia
autē opa virtutis sunt sibi bona
ſm interiorē naturā: inter q̄ etiā
sunt illa que quis ad amicū ope
ratur. ⁊ ideo plura bona exterio
ra sunt impēdenda amicis ꝙ no
bisipsis inquantū consistit i hoc
bonū virtutis qđ nō est nostrum
maximū bonū. sed de bonis spi-
ritualibus semp plus nobis ꝙ
amicis impendere debemus et
velle: ⁊ silr̄ etiā de malis vitādis

Ad primū ergo dicen
dū: ꝙ i amo
re amatū vt amatū potius est ꝙ
amantis vt amans. sed qꝛ amās
est ēt amatū a seipo: iō pot⁹ pōt
esse in amore inquantū est ama-
tū ꝙ amatū extrinsecū. ⁊ magis
collocat̄ in ipso affectus aman-
tis ꝙ

rio ꝙ in exteriori amato. ¶Ad 2m dōm ꝙ ꝗuis bonuz qd ego habeo possit in ꝓximo ꝑfectius inueniri ꝙ in meipo: tñ in me sp inuenit perfectius vt ꝓpriuz: qr bonū qd est in ipso nō est meuz nisi per silitudinē. bonum autez qd est in deo est meū etiam scdz casum. ¶Ad tertiū dōm ꝙ tradere seipsuz morti ꝓpter amicū est ꝑfectissimus actꝰ ꝟtutis: vnde hunc actū magis appetit virtuosus ꝙ vitā ꝓpriā corporalē. vnde ꝙ aliquis vitā ꝓpriaz corporalē ꝓpter amicuz ponit non cōtingit ex hoc ꝙ aliquis plus amicū ꝙ seipm diligat: sed qr in se plus diligit quis bonū virtutis ꝙ bonū corporale. ¶Ad q̄rtuz dōm ꝙ in hoc ipso ꝙ hō nō vult esse onerosus amico tristitias suas cōicando eidē: sed magis bñficus ⁊ delectabilis scdm virtutē operat. ⁊ ita spūale bonum plus sibi ꝙ amico tribuit. ¶Ad quintuz dōm ꝙ de bonis spūalibus magis nobis impēdimus ꝙ amicis. de corꝑalibꝰ aūt magis amicis ꝙ nobis rōne iaz dicta. ¶Ad sextū dōm ꝙ cōuersatio cum amicis est nobis delectabilis inq̄tū cognoscimꝰ bonū ipsoꝝ ꝙ nobis quasi nostrū cōplacet. ⁊ qr per visuz melius cognoscunt res ꝙ per aliū sensum: iō amici magis se videre desiderāt. et qr magis pōt homo cognoscere q̄ sunt alterius ꝙ que ꝓpria: iō magis delectatur in cōuersando ad amicū ꝙ etiā ad seipm: ꝗuis virtuosus ad seipsum delectabilr cōuersetur: inq̄tum in seipso cōsiderat memoriā ⁊ ꝓpositum: ⁊ spē bonorū que ei delectationē ingerunt: vt dicitur in nono ethi.

Cōuersatio amicabilis.

¶Utrū hō dēat magis ex charitate diligere extneos ꝙ ꝓpinquos.

Ad sextū sic ꝓcedit. videt ꝙ hō ex charita ta magis dbeat diligere extneos ꝙ ꝓpinquos. charitas em̄ sicut ⁊ amicitia fundamentū hz honestū. sed maior honestas vel virtꝰ inuenit qñq3 in extraneis ꝙ ꝓpinquis: ergo magis sunt diligēdi ex charitate extranei ꝙ ꝓpinqui. ¶Preterea. charitas facit cōformitatē hoīs ad deū: sed deus plus diligit extraneos nr̄os ꝙ ꝓpiquos: si sūt meliores: ergo ⁊ nos magis eos diligere debemꝰ. ¶Preterea. effectus rn̄det affectui: sed in aliq̄bus debemꝰ maiorē effectū amoris ostēdere ad extraneos ꝙ ad ꝓpinquos: sicut in collatiōe beneficioꝝ ecclesiasticoruz si extnei meliores sint: ḡ magis sunt diligēdi etiā ex affectu qñq3 extranei ꝙ ꝓpinqui. ¶Preterea. concordia in charitate importat et ex charitate efficit. sed aliqñ magis cōcordandū est extraneis ꝙ ꝓpinquis sicut in bellis magis obediendū est duci exercitus ꝙ patri: ḡ magis sunt diligēdi extranei ꝙ ꝓpinqui. ¶Preterea. illud qd est debitū preponēdū est ei qd nō est debitū. sed reddere retributionem bñficioꝝ est debitū: benefacere aūt ꝓpinquis nō est debitū: qñq3 ergo magis benefaciendū est extraneis ꝙ propinquis. ⁊ ita ad minus q̄tū ad effectū amicitie extnei ꝓpinquis ꝑponēdi sunt. ¶Sed ꝯ. Gala. 6. Operemur bonū ad oēs: maxime aūt ad domesticos fidei: ḡ ꝓpin-

qui pferendi sunt exneis. ¶ Preterea. 1. Thi. 5. dr. Qui suorum et maxime domesticorum curā nō hz fidē negauit et est infideli deterior. ergo magis habēda est cura ppinquorū ꝙ aliorum. ¶ Preterea. magis homo debet seipsum diligere ꝙ alios: ergo quāto aliqui sunt sibi magis propinqui magis debet eos diligere.

Respōdeo dicēdum ꝙ sicut dictū est proximos diligimus: inquātum in eis bonū nr̄m p silitudinē inuenit loquēdo de amore beniuolētie hec aūt silitudo attēdit ſm ꝙ cū eis cōicamus: vñ et ſm diuersas cōicatiōes diuersas amicitias phus distinguit. Est enim cōicatio alia quidē naturalis ſm ꝙ in nāli origine aliqui cōicant: et in illa cōicatione fundat amicitia patris et filij et aliorum cōsanguineorum. Alia vero cōicatio est iconomica ſm quā hoies sibi i domesticis officijs cōmunicāt. Alia vero cōmunicatio est politica: ſm quam homines ad conciues suos cōicant. Quarta cōicatio est diuina secundū quā omnes hoies communicāt in vno corpore ecclesie vel actu vl̄ potētia. et hec est amicitia charitatis que habet ad oēs etiā ad inimicos. Quia ergo charitas beniuolētiā importat: que amicis bona optat et operat bonū ad ipsos: iō ſm vnāquāq; predictarū amicitiarum amādi sunt amici ꝗtū ad bona pertinētia ad cōmunicationē illam: super quā amicitia fundat: vnde ad patrē et cōsanguineos amicabilr̄ nos habere debem9 in eis que ad cōseruationē nature pertinēt ad domesticos: et in his que ad dispensationē domus pertinēt. Ad cōciues in his que ad ciuilē vitam spectāt: sicut est simul cōuersari et morari in operib9 ciuilibus. Ad oēs autem hoies in his que ad deū spectant vt olbus opremus vitam eternā: et operemur ad salutē ipsorū ſm modum nostrū. Tamē simpliciter loquēdo ſm illam amicitiam maior debet esse dilectio que magis accedit ad id qd̄ magis diligēdum est: maxime autē diligēdus est de9: et post hoc maxie dz hō seipsum diligere: vt dcm̄ est: et q2 vltima dictarū amicitiarū. s. charitatis magis appropiquat ad dilectionē dei: iō si ab illa pores amicitie separētur potior simplr̄ esset ipsa sine alijs quā alie sine ipsa non aūt separātur quātum ad aliquē qui in hac vita viuat: sed post mortē separātur ab amicitia charitatis dānati: vñ pl9 debeo diligere hoiem christianū ꝙ patrē meū infidelē defunctum simplr̄ loquendo: ꝗuis aliceat ſm affectū naturalē in illud magis ferri qd̄ magis ſm naturam nobis cōiunctū est. Prima amicitia magis prima est ei qua aliquis seipm diligit ꝙ secūda: et secūda ꝙ tertia: 3ª simplr̄ ꝙ quarta tm̄. et ideo Ambro. hūc ordinem dilectiōis ponit vt prio diligātur cōsanguinei: ad quos habet prima amicitia. Secundo domestici ad quos habetur secūda. quātum ad illos qui nobiscum in domo cōuersantur. Et tertia quātum ad illos qui nobis in ciuilibus et honestis actibus familiares sunt. Tertio inimici ad quos solū quarta amicitia habet. et hoc intel-

Amor beniuolentie pulchra declaratio.

Ordo dilectōnis ſm Amb.

ligendum est simplr loquendo. sed scdm qd potest ordo iste mutari: vt scz magis amicabilr me habeam ad familiarez qui mihi conuenit in operibus honestis quātum ad societatez in istis ꝙ̄ ad patrē qui in illis non cōicat. ꝛ sic est intelligendum de aliis.

Ad primū ergo dicendū ꝙ amicitia politica fundamētum habet cōicationē in honestis operibus in q̄bus simul aliqui cōuersant: sed amicitia naturalis habet fundamentū cōicationē naturalē: ꝛ hec cōmunicatio ꝓpinquior est illi qua hō sibi cōicat: vnde sicut hō simplr seipsuz debet magis diligere quo ad naturaz etiā si malus sit ꝙ̄ aliuz bonum: ita etiā naturaz patris sui magis diligere dꝫ simplr loquēdo ꝙ̄ aliuni bonū non quidē inquātuz malus: sed ad hoc vt bonus sit. ¶ Ad scdm dōm ꝙ in hoc deo cōformamur ꝙ diligimꝰ eos magis qui nobiscū magis communicāt: sicut ꝛ ipse eos q̄ secuz magis cōmunicant magis diligit: quāuis nō sint idē qui nobiscum ꝛ cum eo magis cōicant. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ in illis q̄ nō pertinēt ad cōmunicationez naturalē quā cum patre vel cōsanguineis habemus nō opꝫ ꝙ magis cōsanguineis benefaciamus: sed illis qui magis cōiuncti sunt nobis scdm illam cōmunicationē ad quā illa bona pertinēt: ꝛ ideo bn̄ficia ecclesiastica nō sunt danda magis cōsanguineis: sed eis qui magis sunt idonei ad regimē ecclesie: quia illi quātuz ad hoc ꝙ dispensatores diuinorū sumus magis nobiscū cōmunicant. Sed de patrimonio proprio ꝛ de his que homo ꝓprio ꝛ licito lucro acquirit potest benefacere ꝯsanguineis potius ꝙ̄ aliis: ꝛ debet nisi ex alia parte sit aliq̄d qđ prepōderet vt indigētia vel vtilitas. ¶ Ad q̄rtuz pꝫ solutio per iā dicta: qꝛ ad vnūquēqꝫ magis amicabilr nos debemus habere in eis que ad cōicationez illam pertinēt scdm ꝙ amicitia nobis iungūtur. ¶ Ad quintū dicendū ꝙ in his que ad ꝯseruationē nature pertinēt magis sumus debitores parētibꝰ a quibꝰ naturā accepimus ꝙ̄ aliquibꝰ aliis: ꝛ cōsanguineis ꝯtr. ꝛiō magis liberare debemꝰ ꝑrez a morte ꝙ̄ extraneū etiaz si ille nos in casu siti liberasset: sed in aliis bn̄ficiis possumꝰ nos quandoqꝫ magis amicabilr hr̄e ad extraneos quā ad propinquos.

¶ Utrū pater sit magis diligendus: vel filii vel bn̄factores vel seipsuz debeat diligere: vel vxorem: vel fratres vel matrem.

D septimū sic ꝓceditur. videt ꝙ pater nō sit magis diligentibus: effectꝰ enim affectui rn̄det: et ipm demōstrat. sed magis ostendere debemus effectū amoris filiis ꝙ̄ patribus: non enī filii debēt parētibus thesaurizare: sed ecōuerso. 2. Cor. 12. ergo filii magis amādi sunt quā parentes. ¶ Preterea. charitatis ordo nature ordini nō repugnat: cū charitas naturaz non destruat sed perficiat. sed naturalr hō plus diligit filium quā patrem: sicut etiā naturaliter plus diligit beneficiās beneficiatuz ꝙ̄ ecōuer

so:in quantũ relucet in eo suũ bonũ
magis: vt dr in.9.ethi.ergo ꝛ ſʒ
charitatẽ filii parẽtibus sũt ma
gis amãdi. ¶ Preterea. vnusqſq;
q3 dz seipm plus diligere q ali-
quẽ aliũ post deuz. sed vxorẽ de
bet hõ diligere sicut seipm cum
sit vnũ corpus cũ ea: ergo debet
vxorẽ magis q aliũ aliquez dili
gere. ¶ Preterea. magis debe-
mus diligere eos q nos magis
diligũt sed matres magis dili-
gunt filios q patres: ergo ꝛ filii
magis debẽt diligere matres q
patres. ¶ Preterea. similitudo est
cã amicitie. sed filie magis simi-
lãtur matrib9 q patribus: g ad
minus filie debent plus amare
matres q patres: ꝛ sorores quã
fratres. ꝛ ita ordo qui in lrã po-
nit nõ est vniuersalis. ¶ Preterea.
frẽs petri sunt ppinquiores pa-
tri eius q filii sui. si ergo pr eẽt
super oẽs alios diligendus fra
tres essent magis diligẽdi q fi-
lii: cuius cõtrarium in lrã dicit.
¶ Sz cõtra. super oia debemus
diligere deum. sed amor quẽ ha
bem9 ad patrẽ magis similatur
amori quẽ habem9 ad deũ q est
pater nr: ergo patrẽ sup omnes
alios magis debemus amare.
¶ Preterea. ille cui nunq suffi-
cienter põt retribui maxie ẽ amã
dus. s3 sicut dicit phs in.8.ethi.
nunq sufficiẽter possum9 retri-
buere patribus: a qb9 esse nutri
mentũ ꝛ disciplinã accepim9: er
go maxie inter pximos debem9
patrẽ amare. ¶ Preterea. quãto
maior est amor: tãto firmior est.
sed amor filii ad patrẽ est firmi-
or q ecõuerso: q2 filii nõ possũt
abnegare parẽtes: sicut põt pa-
tres filios abnegare: ꝛ eos pro-
pter aliqd crimẽ accusare ꝛ ex-
pellere a se: vt dr.8.ethi. g ma-
gis diligẽdi sunt patres q filii.

Respõdeo dicẽdũ q amicitia ppin-
quoruz vt dcm est fundatur sup
cõicatione nãli. ois aũt cõicatio
naturalis fundat sup originez:
scdm quã est pater ꝛ filius. fra-
tres enim dicũtur aliqui in hoc q
ab eodẽ patre nascũtur: ꝛ sic de-
inceps. vnde tota amicitia ppin
quorũ fundat sup amicitia pa-
tris ad filiũ. ꝛ ideo hec amicitia
est maior q aliqua alia ppinquo
rũ. I hac aũt amicitia quodãmo
do filii preponũtur parentibus:
quodãmodo parẽtes filiis scdz
duplicẽ modum amoris. Amat
enim aliquid vt res distincta: sicut
amo hominẽ. Et aliquid vt alte
rius existẽs: sicut amo manum
meã vel aliud mẽbruz vno amo
re quo amo meipm. loquẽdo er
go de amore alicuius rei i se sic
magis amãtur parentes q filii.
loquẽdo autẽ de amore quo ali
quid amat in altero sic filii ma-
gis diligũtur q parẽtes. Cuius
rõ est q2 vnũquodq tãto magis
diligit quãto nobis magis ppin
quũ est. ppinquius autẽ est ali-
quid alicui qd hz ordinem essen
tialez ad illum q qd accidẽtalr
ad ipm ordinat. causa aũt essen
tialis est effectui sicut gen9 spe-
ciei. sed effectus ad cãm acciden
talr se hz: q2 sequitur esse ei9 sicut
spẽs ad genus: nisi effect9 sit ali
quid cause: q2 sic effectus cõpa-
rabit ad cãm per moduz partis
integralis que est actu et essen-
tialr in toto. Scdm autez q est
aliquid cause nõ est distinctum
ab ea: sed est vnũ cũ ipsa. consi-
derando ergo patrẽ ꝛ filium vt
sunt quedã persone in se distin-

cte: sic pater magis amatur cū sit causa ꝙ filius q̄ est effect⁹. sȝ qꝛ filius est quedā res pr̄is: ⁊ nō ecōuerso: ideo diligit̄ filius alia dilectiōe inꝙ̄tum res patris est vt mēbrum diligētis ipsius. Un de ph̄us dicit ꝙ illud qđ est ex aliquo genitū est ꝓpinquius si cut mēbrum puta pes vel dens. ⁊ qꝛ hoc mō quasi vna dilectiōe diligit̄ cū illa qua aliqđ seip̄m diligit: ideo sȝ hoc filius magis ꝙ̄ pater diligit̄. ⁊ ꝑm hāc viam assignat ph̄s tres rōnes quare filij magis diligūtur parentib⁹. Prima est qꝛ filij sunt sicut mem brū patris. vnde aliq̄s diligit fi lium sicut seip̄m. Scđo qꝛ patres sciunt magis aliquos esse suos filios ꝙ̄ ecōuerso. Tertio qꝛ bo nū patris in filio refulget sicut bonū cause in effectu. vnde na turalr̄ q̄libet artifex diligit ope ra sua sicut filios. sȝ quia amor quo diligit̄ aliquid in seipso ma gis habet de rōne beniuolentie que est principiū amicitie ⁊ ra dix: iō amicitia magis habet̄ ad patrē ꝙ̄ ad filiū: ⁊ charitas simi liter: ꝙ̄uis aliquo mō amor sit magis ad filiū. Quidā autē di cunt ꝙ magis amātur filij affe ctu naturali: sed patres affectu charitatis. sed hoc nō placet mi hi: qꝛ nihil naturaliū inordina tum est. esset autē inclinatio in ordinata si inclinaret in diligen dum magis qđ minus diligen dū est. vnde charitas ordinē na ture nō mutat sed ꝑficit. ¶ Pre terea in quibusdā homo magis inclinatur naturalr̄ ad amorem patris ꝙ̄ ad amorem filij: sicut homo facilius expellit a se filiū ꝙ̄ patrem: quē non expellit nisi ꝓpter abundātem malitiam. vt ph̄us dicit in octauo ethi. Simi liter etiā quedam alia inclinan tur magis ad parentes ꝙ̄ ad fi lios inclinatiōe naturali in qui busdam: sicut narrat Basi. in exameron. li. 8. de ciconijs: que parētes suos etate cōfectos fo nent plumis: alimēta ministrāt: ⁊ in volatu supportant. vñ con stat ꝙ etiam scđm naturalē in clinationem ⁊ scđm charitatem distinctione opus est.

Notu la mo ralis.

Cico nie exē plum.

Ad primū ergo dicen dū ꝙ pater causa est filij. cause autē est in fluere in causatū: ⁊ non ecōuer so. vnde amor naturalis ad filiū attēditur ꝑm inclinationē na turalē affectus ad benefacien dum sibi: sed amor filij ad pa trem attēditur scđm inclinatio nem naturalē ad subijciendū se ei: ⁊ hec inclinatio nō est mi nor ꝙ̄ prima imo maior. Unde maiorē malitiā oportet adue nire ad hoc ꝙ homo auertatur ab ista inclinatiōe ꝙ̄ a prima: ꝙ̄uis aūt aliquādo in casu pa ter sit inferior filio inquātum indiget auxilio eius: hoc tamē non cōuenit patri inquātū pa ter est: quia inquātū pater est semper est superior ⁊ causa: et ideo qꝛ natura semꝑ iclinat ad illud quod semꝑ est ⁊ per se: nō ad illud qđ accidit i casu: ideo non est tanta inclinatio natu ralis ad benefaciēdum patri si cut ad benefaciendū filio: sed hanc inclinationē facit rō que in hominib⁹ supplet illud ad quod natura nō sufficiebat. In alijs autē aialibus: in quibus hoc frequēter contingit: ꝙ pa tres ꝓpter senectutē indigent filiorū auxilio: qꝛ rationē nō ha

bent indidit natura inclinatõez filijs vt patrib⁹ prouiderẽt: sicut ecõuerso: vt dictũ ẽ de ciconijs. ¶ Ad fm dõm q̄ rõ illa p̄cedit de amore filij fm q̄ diligitur vt bonũ patris: sic eñ beneficiatũ naturalr̄ plus diligit q̄ beneficians in quãtũ est factura bñfacientis. q: relucet in eo op⁹ suũ. ¶ Ad tertiũ dicendũ q̄ vxor in actũ generatiõis assumit. vñ videt in eodẽ gradu ponenda esse quãtum ad amorez beniuolẽtie cũ filijs. ¶ Ad quartũ dicendũ q̄d matres naturalr̄ plus diligũt filios q̄ patres p̄pter tres rõnes. Primo q: magis laborant in eorũ generatiõe. vnde ponũt magis ibi de suo. Secundo q: magis sciũt q̄ sunt sui filij quã patres. Tertio q: statiz natos secũ tenent ꝛ nutriũt: non autẽ patres: sicut ꝛ consanguineos cũ quib⁹ cõuersati sumus magis diligimus: q: amicitie naturali adiũgitur amicitia socialis: ꝛ hoc totũ redit ad hoc q̄d plus de suo ponit mater in filio q̄ pater: sed plus de eo q̄d est filij ponit a patre q̄ a matre: q: pater dat formã: ꝛ mater dat materiã: ꝛ iõ naturalr̄ homo plus diligit patrẽ ꝛ consanguineos ex parte patris quã ex parte matris. ¶ Ad quintũ dicendũ q̄ filia in his que ad perfectionẽ pertinent: que ipsa magis in se diligit: plus similat patri q̄ matri: sed in his que pertinẽt ad defectus plus similatur matri q̄ patri: ꝛ hoc nõ est dilectiõis ratio: ꝛ ideo etiã hõ plus diligit naturalr̄ fratres q̄ sorores inq̄tuz p̄fectius imitant patrez q̄ sorores. ¶ Ad sextũ dõm q̄ q̄uis fratres sint p̄pinquiores patri: tamẽ filij sunt p̄pinquiores nobis: nos autez debemus nosipsos magis diligere q̄ patres: et ideo magis filios q̄ fratres diligimus.

Tres ratões amoꝝ mr̄ni.

¶ Utrum gradus charitatis conuenienter distinguantur.

Ad octauũ sic p̄ceditur. videt q̄ incõueniẽter distinguãtur isti gradus charitatis: q: p̄fectio charitatis consistit in hoc q̄ deus ex toto corde diligat: sed hoc nõ est possibile in via: vt supra dictũ est. ergo charitas in via nõ põt eẽ p̄fecta. ¶ Preterea. illud q̄d est semper in augeri nõ põt esse p̄fectũ: sed charitas q̄diu in hac vita sumus semp̄ põt augeri. vt in p̄mo lib. di. 17. dcm̄ est. ergo non põt esse p̄fecta. ¶ Preterea. in quolibet motu p̄nt accipi infinita media inter primũ ꝛ vltimũ: sz charitas incipiẽs est quasi p̄n^m motus. terminus aũt p̄fectio charitatis ẽ. ergo p̄nt infiniti gradus assignari. ¶ Preterea. q̄ñ incipit etiã est p̄ficiens. g̃ nõ dz distingui proficiens ab incipiente. ¶ Sed ↄtra. vita sp̄ũalis similatur vite naturali: sz in p̄fectu naturalis vite assignãtur determinati gradus etatũ. ergo ꝛ in charitate secũdum quam est spiritualis vita anime: debent determinati gradus assignari.

¶ Utrum oẽs teneantur ad charitatem perfectam.

Ulterius vr̄ q̄ oẽs teneantur ad charitatẽ perfectã: q: stare ĩ via dei. vt dicit Ber. retrocedere est sed oĩs qui p̄cedit in via dei ad perfectionẽ tendit. ergo oẽs te-

Primo q̄stiuncula.

nent ad perfectionez charitatis rēdere. ¶ Preterea. qlibet tenet magis diligere primū q̄ corpus propriū: sz ponere vitā corporalez pro fratribus ē perfecte charitatis. ergo qlibet tenet ad perfectā charitatem. ¶ Preterea. illi q̄ negauerunt deū propter timorē mortis a peccato nō excusant: sed nō peccassent nisi tenerent ad hoc. ergo quilibet tenet ad moriēdū pro xpo qd ē perfecte charitatis. ¶ Preterea. phs dicit in. 8. ethi. q in honoribus q̄ sunt ad parētes et ad deū nō possumus reddere equiualēs sz iustitia attendit in hoc q reddit aliis qd pōt: sz ad opus iustitie oēs tenent. ergo quilibet dz pro deo facere totum qd pōt: potest autē ad opera perfectionis se extendere. ergo tenet ad illa. ¶ Sz contra. quilibet peccat omittēs id ad qd tenet. si ergo oēs tenent ad pfectaz charitatem oēs imperfecti damnarentur: quod falsum est.

¶ Utrum habentes charitatem perfectam teneantur ad omnia que sunt perfectionis.

Scda q̄stiuncula.

Ulterius vr q habentes charitatē perfectaz teneant ad oia q̄ sunt perfectionis: qz sicut dicit Greg. cum crescūt dona rōnes etiā crescunt donorum. Et Luc. 12. dr. Cui plus cōmittit plus ab eo exigit sz ei qui hz perfectā charitatem plus cōmittit. ergo et plus tenetur scdm exigentiā doni accepti: et ita vr q teneat ad ea q̄ perfectiōis sunt. ¶ Preterea. sicut se hz imperfectus ad cōia: ita se hz perfectus ad ea q̄ perfectionis sunt: sz imperfectus tenet ad cōia. ergo et perfectus ad ea q̄ perfectionis sunt: ¶ Preterea. apl'us tenebat ad euāgelizandū: qz dicit. 1. Cor. 9. Si nō euāgelizauero ve mihi est: necessitas em̄ mihi incūbit: qd est perfectionis: nō nisi qz habebat perfectā charitatē. ergo illi q̄ habent perfectā charitatē tenentur ad ea que perfectiōis sunt. ¶ Sed contra. quanto aliqs plus hz de charitate plus hz de libertate: qz vbi spūs dni ibi libertas. 2. Corin. 3. sed perfectā charitatez habens potissime hz libertatē: ergo minus hz de obligatione. ergo obligatus est ad minora q̄ alii. ¶ Preterea. perfectionis est in lingua non offendere: et peccata venialia vitare: sz hoc nullus facit etiam apostoli. ergo perfecti non obligantur ad ea q̄ perfectionis sunt.

Respōdeo dicendū ad primaz qōnem q sicut in augmento corporali distinguūtur diuerse etates scdm diuersos effectus notabiles in quos natura pficit quos prius exercere nō poterat: ita etiaz in augmento spirituali assignantur gradus diuersi charitatis scdm aliquos notabiles effectus quos in habente charitatē charitas relinquit. primus ergo effectus charitatis est vt hō a peccato discedat: et ideo mens charitatem habentis in primis circa hoc maxime occupatur: vt a peccatis preteritis emundetur et a futuris precaueat: et quantum ad hunc effectū dr charitas incipiēs. Secūdus effectus est vt iam fiduciaz de liberatione peccatorū habens in bonuz adipiscendū se extendat: et quātum ad hunc effectum dr charitas proficiēs: nō qn in aliis statibus pficiat: sz qz in hoc statu precipua cura est de adipiscen

Grad' spiritalis pfectus significant

dis bonis: dum homo semp ad perfectionez anhelat. Tertius effectus est vt hō iā ad ipa bona quasi ɔnutrit⁹ quodāmō sibi naturalia habeat ipa. ꝛ in ea quiescat ꝛ delectet. ꝛ hoc ad pfectaz charitatē ptinet. Stat⁹ aūt medius duo hʒ. Unū fm ꝙ cōparatur ad primūstatū: qꝛ roboratur cōtra mala de quib⁹ charitas incipiēs sollicita est. Aliud qđ nutrit fm ꝙ tēdit in stat um tertiū semper magis ac magis bona quasi incorporādo. Simil'r etiā pfecta charitas duos hʒ grad⁹. Unus est fm ꝙ in bonis cōmunib⁹ quasi iā secura cōquiescit: ꝛ fm hoc dr̄ pfecta. Ali⁹ fm ꝙ ad quelibet difficilia manū mittit: ꝛ fm hoc dr̄ pfectissima: vel perfecta ꝗtū ad statū vie: perfectissima ꝗtū ad statū patrie.

Ad primū ergo dōʒ ꝙ preceptū illud quodāmō seruat in via quātū ad perfectionē vie: quodāmō in patria quantū ad perfectionez patrie. ¶ Ad scđm dōm ꝙ quāuis charitas semp augeatur quantū ad intensionez circa eosdē effectus. nō tn̄ augeꝛ vt addanꝛ ei aliqui notabiles effect⁹ qui prius nō fuerūt. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ ꝗuis possint accipi infinita media nō tn̄ hn̄t notabilez diuersitatem. ¶ Ad quartū dicēdū ꝙ ꝗuis incipiēs pficiat: magis tn̄ occupatur mens eius circa remotionem maloꝝ. quaz circa pfectuz in bona. ꝛ ideo nō dicitur pficiens ꝗtū ad statum. qꝛ moralia denominanꝛ a fine.

Rn̄sio ad primaz q̄stiūcu lam.

Ad secundā questionē dōm ꝙ quantitas charitatis duplr pōt attendi. Uno mō fm intēsionē charitatis. Alio mō scđꝫ obiecta: sicut est etiaꝫ de quantitate cuiuslibet virtutis vel moralis vel naturalis. ꝛ fm hoc etiā pōt attendi duplex pfectio charitatis. vna fm intensionem. s. vt pfecte diligat: alia fm obiecta vl effectus vt perfecta faciat. Unaqueq3 aūt harū perfectionū pōt dupliciter attendi in charitate. hʒ enī perfectionē quantum ad esse suū ꝙ est perfecta in specie sua ꝛ hec est pfectio sufficiētie: ꝛ ad hanc oēs tenemur sicut ad charitatē: qꝛ charitas hʒ quātitatē determinatā vtroq3 mō circa quā nō porrigiꝛ: ꝛ in hoc stat perfectio eēntialis ipsi⁹. hʒ etiā pfectionē quantū ad bene eē: et in hac perfectione distiguēduꝫ est: qꝛ ad perfectionē que est per intensionez teneꝛ tendere quāuis nō teneatur eā habere. Sꝫ ad perfectionē que est fm obiecta nō tenetur simpliciter quia neq3 tendere neq3 eā habere: sꝫ tenetur eam non contēnere nec contra eam se offirmare: ꝛ ratio est qꝛ premiū eēntiale ad quod tendere tenemur mensuraꝛ fm intensionē charitatis nō fm magnitudinē factorū: qꝛ de⁹ magis pensat ex quanto ꝗ quātū fiat: sed tamē tenetur in casu ad aliqua opera perfectionis operib⁹ similia vt dicetur.

Ad primū ergo dōm ꝙ intelligiꝛ de pfectu q̄ est fm intēsionē in quē debet homo semper conari ¶ Ad fm dōm ꝙ cū scimus fratrez posse liberari per mortē corporis a morte anime sine periculo anime nostre: tunc tradere animā pro fratribus nō est perfectionis sed necessitatis: alias

aũt est perfectionis. ¶ Et similr dõm ad tertiũ ꝙ pfectionis est ꝙ homo persecutoribus se offerat quãdo incũbit periculum fidei: sed ꝙ cõprehensus non neget hoc necessitatis est. ¶ Ad quartũ dicendũ ꝙ in illis q̃ nõ sunt determinata ad vnũ nõ potest tota potentia obligari ad aliquid vnũ: q2 periret ratio cõtingentie ꝓm quaȝ aliquid deficere põt in minori parte: cuȝ ergo homines in statu isto nõ habeãt liberũ arbitriũ determinatũ nõ requirit ꝙ totũ posse expendat in seruitiũ dei. hoc eñ erit i patria quãdo iã defectus incidere nõ poterit: sȝ sufficit ꝙ nihil de posse nostro cõtra deũ expẽdamus: ⁊ illa q̃ uobis determinata sunt alias periret rõ nostri stat⁹ vnde sicut deus nõ exigit a nobis quantum ipse dedit nobis: quia non possumus: ita nõ exigit a nobis quantum possum⁹: quia hoc esset contra rationem nostri status.

Ad tertiam questionẽ dõm ꝙ habẽs charitatem perfectam põt itelligi dupliciter. Uno mõ quantũ ad pfectionẽ charitatis q̃ est penes obiecta: sicut dicunt pfecti illi quib⁹ cõpetit opa perfectionis facere vel ex voto sicut religiosis. vl' ex officio sicut prelatis: ⁊ sic ex debito non tenent tales perfecti ad que aliĳ nõ teneantur nisi ad illa que vouerunt: vel que officio suo sunt annexa. vnde nec prelati nec religiosi tenent ad omnia consilia. Alio modo quãtũ ad perfectionem charitatis q̃ est ꝓm intẽsionem. sicut aliq̃s secularis laicus feruens in charitate: ⁊ talis nõ obligat ad opera pfectionis nisi sicut aliĳ: sed obligatur ad intensius deum diligenduȝ pro bonis acceptis: ⁊ ad hoc ex habitu charitatis perfecto inclinatur.

Rñ. ad scdam q̃stiũcülaȝ.

Ad primũ ergo dõm ꝙ tenetur ad plus ⁊ perfecti⁹ agenduȝ: sed nõ ad opa alia faciẽda ex commisso. quãuis alius forte plus teneatur ex dimisso sed commissum multo maius est q̃ꝫ dimissum: q2 bonum est magis bonum q̃ꝫ malũ sit maluȝ. tamẽ ille q̃ est debitor ex dimisso tenet ad aliqua ad que iste nõ tenet sicut ad satisfaciendum. ¶ Ad 2m dõm ꝙ illa ratio falsum supponit nisi intelligat de perfectis qui vouerũt aliqua perfectiõis opera ad que tenentur pre aliĳs ¶ Ad tertiũ dicenduȝ ꝙ paulo cõpetebat hoc propter officium prelationis. ¶ Sciendũ tamen ꝙ ratio facta ad oppositum minus concludit: quia perfecti nõ minus tenentur sed min⁹ ex debito mouentur: quia amor magis eos q̃ꝫ debitum mouet etiaȝ in his que debent: ⁊ quantũ ad hoc dicitur maior in eis esse libertas.

¶ Expositio textus.

Ultoruȝ charitas inordinata est.) Charitatẽ hic large p dilectiõe vel amicitia ponit. (Qui si boni sint malis filiĳs preponendi sunt.) Nõ in illis que ad naturalẽ cõmunicationẽ: pertinent: sicut est hereditatis dimissio: educatio: ⁊ huiusmodi: nisi forte superabundans malitia filiorum eos indi

gnos paterno beneficio faciat. (perfecta charitas est vt quis sit paratus pro fratibus mori.)

Instātia 3 textus dissoluitur. Contra. Imperfectus non paratus pro deo mori. ergo perfect⁹ magis diligit proximum q̄ imperfectus deum. Et dicendum q̄ hoc contingit ex hoc q̄ perfectus minus amat vitam corporalem q̄ imperfectus. et iteruz perfectus hoc facit ex superabundantia diuine charitatis. non enim potest esse vt aliqua charitas tantum diligat proximum quantum aliqua deum. Sed he due dilectiones non sunt nisi vnius generis: s3 vna est vt finis ꝛ causa diligēdi. alia vt eius quod est ad finem: et vt eius quod rationem diligendi ex alio sortitur. vnde non sunt cōparabiles. (Cuz ad perfectionem peruenerit.) Instantiaz videtur habere in beato petro cui dominus dixit. Extēdes manum tuam ꝛ alius ducet te quo tu non vis. Et in beato Martino qui viuere non recusauit.

¶ Ad pͥmū igitur dōm q̄ illud intelligitur de voluntate naturali: hoc autem de voluntate rationis. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ perfecta charitas inquantum h3 aliquid amore cōcupiscentie: sic vult potissime frui deo: sed ꝑm q̄ consistit principalius in beniuolentia: sic facit appetere id qđ est deo placitum: ꝛ ꝑ m hoc loquebantur beatus Martinus. De augmēto autē charitatis: dictuz est in primo libro.

¶ Si melius est diligere amicos q̄ inimicos: et econuerso.

¶ Distinctio. xxx.

Hic solet queri quid potius sit pluris meriti diligere amicos an diligere inimicos. Sed hec cōparatio implicita est. Si enī cōferat dilectio amicoꝝ tīn dilectioni amorum ꝛ inimicoꝝ perspicua est absolutio: sed si in aliquo vno homine q̄ diligit simul amicū ꝛ inimicū: quid hoꝝ poti⁹ sit queraꝑ: obscura ē rn̄sio: q2 de motu mētis id agitur de quo non est nobis facile iudicium. An vnus ꝛ idē motus sit erga amicū ꝛ inimicū sed erga amicū intēsior. An duo vnus erga inimicum qui dicitur difficilior: alter erga amicū: qui videꝑ feruentior. Nec icōgrue putatur melior qui est feruentior: vel si vnus idēq3 est inde potior vbi est ardentior: non improbe extimatur. Aug. tamē sentire videtur maius eē diligere inimicū q̄ amicū: q̄ perfectoꝝ eē dicit diligere inimicos ꝛ bn̄ facere eis nec3 hoc a tanta multitudine in plurali q̄ta exauditur in oratione dominica cū dicit. Dimitte nobis debita nostra: sicut et nos dimittimus d̄bitorib⁹ nostris. Illam enim sponsionez dicit a multis impleri qui nondū diligunt inimicos. Ait enī. Nota verba.

sic. Magnum est erga eum qui tibi nihil mali fecerit eē beniuolum vel beneficum. Illud multo grandius ꝛ magnificentissime bonitatis ē: vt tuum quoq; inimicum diligas: ꝛ ei qui tibi vult malum ꝛ si potest facit: tu semper velis bonum faciasq; qd̓ possis audiens dicentem iesus. diligite inimicos vestros ꝛ benefacite his qui oderūt vos: ꝛ orate pro persequentibus et calumniantibus vos. Sed quoniam perfectorum filiorū dei est istud: quo quidem se debet omnis fidelis attendere et humanum animuz ad hunc effectum orando deum secūq; agendo luctandoq; perducere: tamen quia hoc tam magnum bonum tante multitudinis non est: quantaz credimus exaudiri: cum in oratione dicitur dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris: proculdubio verba sponsionis huius implentur: si homo qui nondum ita profecit: vt etiam diligat inimicum: tamen quando rogatur ab homine qui peccauit in eum vt ei dimittat: dimittit ex corde. qui ēt sibi roganti vult dimitti cuz orat et dicit: sicut nos dimittimus debitoribus nostris. Quicūq; vero rogat hominem in quē peccauit: si peccato suo mouetur vt roget: nō est adhuc deputand⁹ inimicus: vt eū diligere sit difficile: sicut erat quādo inimicitias exercebat. Quisquis vero roganti ꝛ penitenti nō dimittit non estimet a dn̄o sua peccata dimitti: q꞉ mentiri veritas non potest: que cum docuisset orationem: hanc in eam sententiaz positā cōmēdauit dicēs. Si dimiseritis hominibus peccata eorū. dimittentur ꝛ vobis peccata vestra. Si vero nō dimiseritis: nec pater vester dimittet vobis pctā vestra. Ecce hic haberi videtur qd̓ ꝛ pretexa uimus. s. maioris virtutis eē diligere inimicū ꝛ benefacere ei q̄ illum qui nihil mali nobis fecit: vl̓ amicū. Quod si quis cōcedere simpliciter noluerit dicens: intenti⁹ diligitur amicus q̄ inimicus: et ideo illud potius isto: determinet ista ꝑm premissam intelligentiam dicēs ibi comparationem esse factā inter dilectionem qua tm̄ diligit̄ amicus: et illā qua amic⁹ et inimic⁹ diligitur: Illud vero qd̓ sequit̄ magis nos mouet: quod. s. dicit non esse tāte multitudinis diligere inimicos quanta exauditur cū dicitur: dimittere nobis ꝛc. Ubi datur intelligi q̄ alicui

Notula salutaris.

a deo dimittuntur peccata nõ diligẽti inimicũ: si tñ fratri rogãti qui in se peccauit; dimittat. Sed cum peccata nõ dimittant alicui adulto nisi charitatẽ habeat: sequitur vt charitatẽ habeat qui nõ diligit inimicu;. Quõ g̃ noĩe proximi oĩs hõ intelligitur in illo mandato. diliges primũ tuũ sicut teipʒ: Si em̃ oĩs hõ primus est: tunc inimicus. Precipimur ergo inimicos diligere. Et qꝛ illud preceptũ gñale est: oibus precipit oẽs hoies diligere etiã inimicos. Quidã qd hic dꝛ simpliciter tenere volentes illud preceptu; determinãt dicentes illic perfectis dari in preceptũ diligere oẽm hoie; etiã inimicos. Minoribus vero in cõsiliu;. In preceptũ vero eos diligere qui nihil mali fecerũt eis: & inimicos nõ odire. S; melius est vt intelligatur oibus illo mãdato precipi cunctos diligere etia; inimicos. Cui sensui attestantur auctoritates superiꝰ posite & alie multe. Illud vero Aug. nouissime positũ de perfecta charitate dictum intelligitur: que tñ perfectorũ est: qui non solum amicos: ʒ inimicos perfecte diligunt: eisq; benefaciũt. Que perfectio dilectionis nõ est tãte multitudinis

Determinatio precepti.

quanta exauditur in oratiõe dñica. Et hoc reuera grãde est & eximie bonitatis. s. perfecte diligere inimicũ. Ita & cum dicit in plurali verba illius sponsionis ab homine q̃ non ita profecit vt diligat inimicum: de dilectione perfecta accipiendum est.

¶ Diuisio textus.

Ostquaʒ determinauit magr de ordine charitatis respectu diuersoru; diligendoꝝ quantũ ad quãtitatem dilectionis. Hic determinat ordinẽ quantũ ad efficaciam merendi. Diuidit autẽ hec pars in duas. In prima ꝓsequit suã intentionẽ. In scda mouet quãdã dubitationẽ ex dictis ibi. (Illud vero qd sequit) Prima in duas. In prima ponit qõnem. In scda determinat eam. ibi. (S; hec cõparatio.) Et circa hoc tria facit. Primo determinat qõnem. scdo obijcit in ꝯtrium ibi. (Aug. tñ sentire videtur &c.) tertio soluit. ibi. (Qd si quis simplr.) (Illud vo qd sequit &c.) Hic tria facit. Primo ponit dubitationẽ. scdo ponit quandã falsam solonem. ibi. (Quidã qd hic dꝛ &c.) Tertio ponit opinionẽ ꝓpriã. ibi. (S; melius est vt intelligatur.)

¶ Questio. i.

Ic querũtur quinq;. Primo vtru; oẽs diligere teneant inimicos. scdo vtru; teneant eis signa dilectiõis exhibere. tertio qd maioris meriti sit diligere inimicum vel diligere

amicū. quarto ꝙ̄d sit maioris meriti diligere deū vel proximum. quinto vtrū tota virtus merēdi penes charitatem consistat.

¶ Utrum omnes teneantur diligere inimicos.

Ad primū sic pcedit. vr ꝙ nō oēs teneant ad diligendū inimicos. Luc. 8. diligite inimicos vestros. dicit glo. hoc pfectoꝝ est: sꝫ ad ea q̄ sunt pfectiōis nō oēs tenent: vt supra dictū est ꝫ nō tenent oēs inimicos diligere. ¶ preterea. nō tenent ad plura hoies in noua lege ꝙ̄ in veteri: vt pꝫ Mat. 13. sup illud. Accipiēs panes ⁊c. dicit Glo. nō alia ꝙ̄ que scripta erāt predicat: sed legem ⁊ pphetas grauia esse demōstrat: sꝫ in veteri lege nō tenebātur hoies ad diligendū inimicos. Matth. 5. Dictū ē antiquis diliges amicū tuū ⁊ odio habebis inimicū tuū. ꝫ non tenemur ad dilectionē inimicorū. ¶ preterea. natura nō inclinat in aliquid ꝯ̄riuꝫ charitati: sꝫ ois natura inclinat in detestationeꝫ ꝯ̄rij. cum ꝫ inimicus inquantū hmōi sit ꝯ̄rius nobis vr ꝙ non teneamur ex charitate inimicos diligere. ¶ preterea. illos q̄bus malum optamus ⁊ de quoꝝ malis gaudemus nō diligimus: sed lꝫ optare mala inimicis ⁊ de eorꝫ malis gaudere. vn̄ in scriptura sacra frequēter ponunt imprecationes ꝯ̄ inimicos: ⁊ in consolationeꝫ fideliū inducit hostiū destructio. ꝫ nō tenemur inimicos diligere. ¶ preterea. charitas facit voluntatē hois volūtati diuine ꝯformari: sꝫ deꝰ odit aliquos sicut dr Malac. 1. Esau odio habui. ꝫ lꝫ inimicos odio habere. ¶ preterea. hoc vr expsse i psal. Perfecto odio oderā illos: sed ois perfectio ex charitate est. ꝫ charitas facit inimicos odire nō solum ꝙ nō faciat eos diligere.

¶ Sed ꝯ̄. Leui. 9. Non queras vltioneꝫ nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. ¶ preterea prouer. 19. Si ceciderit inimicus meus ne gaudeas. ¶ preterea. charitas attendit in hoie imaginem dei ſm quam possibiles sunt ad cōicandum nobiscū in vita grē: vt supra dictū est: sed hoc inuenitur in inimicis. ꝫ tenemur diligere inimicos ex charitate.

Respōdeo dicendū ꝙ ſm hoc tenemur aliquē diligere ſm ꝙ nobiscum aliquā cōicationem hꝫ: inimicus aūt noster hꝫ quandā nobiscū cōicationem in natura ſm quā est possibilis ad cōicandum nobiscum in diuina vita: et ideo in his que pertinent ad naturam suā: ⁊ ad gratiā habēdaꝫ debemus eum diligere: sꝫ inimicitiam suam: quā aduersus nos habet: nō debemus diligere: q2 ſm eam nobiscum non cōmunicat: nec etiaꝫ sibiipsi: sed magis contrariatur: sicut etiaꝫ de alijs peccatis dictum est. Dilectio fūdatur super cōicatione.

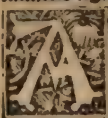
Ad primū ꝫ dicenduꝫ ꝙ diligere inimicos quantū ad ostensioneꝫ signoꝝ beniuolentie hoc perfectionis est: ⁊ ad hoc nō oēs tenētur: sed ꝙ hō inimico suo optet gratiā dei ⁊ vitā eternā: qd spāliter charitas respicit: hoc necessitatis est. ¶ Ad scðm dicenduꝫ ꝙ in veteri le. etiā hoies tenebātur ad dilectionem inimicorum:

sicut pz per auctoritatē Leuitici inductā. Uñ qđ đr. odio habebis inimicū tuuz. nō est ex lege sumptū: qr nusq̄ hoc in litteraȝ inueniť: sȝ est additū ex praua interpretatione iudeoꝝ: qui ex quo precipiebať dilectio ꝓximi concludebant q̄ inimici essent odiēdi: additum aūt est ꝯsilium in noua lege de ostēsiōe signorum beniuolētie ad inimicum. ℭ Ad 3m dicendū q̄ natura inclinat ad odiendū inimicū, non inquantū ē similis ꝑm ꝯuenientiam in natura: aut in perceptibilitate gratie: sȝ inquantuȝ est dissimilis: hoc aūt ꝯtingit inq̄ntum ē inimicitias exercens qđ summopere nobis displicere dȝ. ℭ Ad 4m dicendum q̄ charitas attendit ad quedā bona per se. s. ad bona gratie. Ad quedā autē per accidēs inquantū ad ista ordinanť. Bona aūt temporalia: q̄ per accidens charitas attendit: ⁊ ex cōsequenti possunt se inuicē in diuersis impedire: qr ꝓsperitas vnius inducit aduersitatem alterius. Unde qr charitas ordinez hȝ: ⁊ plus dȝ diligere quisq̄ se q̄ aliuȝ: ⁊ ꝓpinquos q̄ extraneos: ⁊ amicos q̄ inimicos: ⁊ bonum cōe multoꝝ q̄ bonū priuatuȝ vnius: pōt aliquis salua charitate optare malū tēporale alicui: ⁊ gaudere si cōtingit: non inquantū est malū illius: sȝ inquātum est impedimentū maloꝝ alterius: quē plus teneť diligere: vel cōitatis aut ecclesie. Silr̄ de malo etiā eius qui in malū temporale incidit: ꝑm q̄ per malū pene impediť frequenter maluȝ culpe eius. Sȝ bona gratie mutuo se nō impediunt: qr spiritualia bona a pluribus integre possideri possunt: ⁊ iō quantum ad hoc nullus salua charitate pōt malū alteri optare: vel de malo gaudere: nisi inquantū in malo culpe vel dānationis alicuius relucet bonū diuine iustitie: quod plus teneť diligere q̄ aliquem hominē: sed hoc nō est per se de malo gaudere: sȝ de bono quod adiunctū est malo. ℭ Ad 5m dicendū q̄ deus etiā nō vult malum alicuius loquendo de malo culpe: sed permittit: ⁊ hec ꝑmissio bona est: maluȝ autem pene cuius ipse est actor vult non inquantū malū: q: non delectať in penis: sȝ inquantū iustuȝ. ℭ Ad 6m dicendū q̄ nō oderat eos ꝑfecto odio nisi inquantū deo inimici erant: hoc aūt est inquantū peccabant: vnde non odiebat in eis quos perfecto odio oderat nisi peccatum.

Notula leg.

Obiectacharitatis declarantur

ℭ Utrum oēs teneanť ostendere inimicis signa charitatis.

Ad secūdū sic proceditur. vr̄ q̄ omnes teneanť ad ostendenduȝ signa amicitie inimicis: signa eīn amicitie sunt ꝑcipue beneficia ad amicos: sed hō teneť benefacere inimicis. Prouer. 25. Si esurierit inimicus tu⁹ ciba illum. ḡ tenetur ostendere signa amicitie ad inimicos. ℭ Preterea. ecclesia orat pro inimicis. vt pȝ per Glo. Mat. 6. ⁊ in collecta. pietate tua: vbi dicit: amicis ⁊ inimicis nostris verā charitatē largire: sȝ oratio est precipuū beneficium qđ alicui impendi pōt: cū ḡ actus ecclesie cuilibȝ membro ecclesie cōueniat: videtur q̄ quilibet: qui est mēbruȝ ecclesie. te

neatur inimicis beneficus esse. ¶ Preterea. nullus dz habere simulatam dilectionē: sed dilectio que nō ostendit se in opere non est vera dilectio: quia ꝓbatio dilectionis est exhibitio operis. vt Grego. dicit: ꝛ prima Joā. 4. dicit. Nō diligamus lingua ꝛ verbo: sed opere ꝛ veritate. ergo cum quilibet debeat inimicū diligere. quilibet tenetur opera dilectionis ad illū extēdere. ¶ Preterea. simul Mat. 6. precipit diligere inimicos ꝛ benefacere eis: ḡ eadem rōne hoies obligantur ad vtrūqꝫ: sꝫ ad primū oēs tenētur. ḡ ꝛ ad scdm. ¶ Preterea. abnegare hoi signa familiaritatis ꝛ sua bñficia quedā vindicta est sꝫ hō tenet nō se vindicare: sicut pꝫ Roma. 12. Non vosmetipsos vindicātes. ergo tenet non subtrahere sua beneficia inimicis.

¶ Sed ꝯ. Matth. 5. dicit Glo. ꝙ bñfacere inimicis: ꝛ orare ꝓ eis est cumulus perfectiōis: sed ad illa q̄ sunt perfectiōis non oēs tenent. ḡ neqꝫ ad pstandū inimicis bñficia. ¶ Preterea. in veteri lege frequēter filijs israel ꝑceptuꝫ fuit vt persequerent hostes suos ꝛ nō inirent cum eis fedus. ḡ nō tenebant benefacere eis. ḡ nec mō. ¶ Preterea. videmꝰ ꝙ etiaꝫ mō ecclia indicit bella ꝯ Tyrannos ꝛ infideles. ḡ lꝫ inimicis mala facere: multo igitur minus nō oportet eis benefacere.

Respōdeo dicendū ꝙ effectꝰ charitatis dꝫ affectui respōdere. vñ ꝫm ꝙ tenetur quis affectum charitatis ad inimicū habere: ita et effectum ad eū extendere: charitas aūt: vt dictū est: respicit bona gratie: que sunt cōia oibus vinentibus vel actu vel potentia: ꝛ iō est cōmunior vel latior ꝗ̄ aliqua alia amicitia: que ad pauciores se extendit: inquantū fundatur super cōmunicatione aliqua que nō ad omnes est. In oibus aūt illud qđ est cōe vehemētius est: sed illud quod est proprium plura cōplectitur actu: et perfectio cōis est in hoc ꝙ se extendit ad illa que cōplectitur ꝓprium: vt genus perficitur ꝑ additionem differentie: sicut eē vehementius inheret ꝗ̄ viuere: et tamē viuere aliquid cōplectitur actu qđ esse non hꝫ nisi in potentia. Unde perfectio esse est ꝫm ꝙ se extendit ad vitaꝫ. sic ergo charitas vehementius optat alicui bona gratie: circa que est principaliter: ꝗ̄ aliqua alia amicitia bona correspondentia illi amicitie: tamen non est de necessitate charitatis: sed de perfectione ꝙ ad illa bona se extēdat. Et ideo ꝗlibet ex necessitate tenet odienti se optare bona eterna. non autem bona temporalia: sꝫ hoc est de perfectiōe charitatis: vt etiaꝫ ad ista se extendat: sed quia remotio mali precedit ordine generationis adeptionem boni: iō affectus nulli optat aliquod bonum: cui aliquod malum inquātum est malum optat. Unde ꝗ̄uis sit de perfectione charitatis vt bona tēporalia optemus inimicis: tamen est de necessitate salutis vt mala eius optemus: non inquantū mala: sed per accidens: vt prius dictū est. Et siłr ē de effectu: quia cooperari in his que sunt ad vitaꝫ eternā ꝓ loco tempore ꝛ modo suo tenetur hō etiam inimico. saltem vt orando in cōi vt eum a suis orationibus

Effectus dꝫ rñdere affectū

non excludat: q̃nuis forte specialem mentionem de eo nō faciat: sicut nec op3 q̄ de omnibus ad quos charitatē h3 specialē orōnem faciat: s3 cōem. In aliis aūt bonis nō tenet ei cooperari nisi necessitas incūbat: sed est de perfectione charitatis: sed tenetur nō facere ei malū nisi inquantū est impedimentū maioris mali: vel promotiuū maioris boni: vt iustitie vel alicuius hmōi.

Ad primū ḡ dicendu3 q̄ beneficia amicabilia procedūt ex liberalitate: nō ex debito. Necessitas autem facit oīa cōia: 7 iō in necessitate subueniendū est etiā inimicis: s3 hic est magis effectus iustitie q̃3 amicitie. ¶ Ad 2m dicendum q̄ oratio ē de his bonis q̄ pertinent ad cōicationē spūalis vite. q̄ charitas principalr attendit. Et iō non est simile de hoc 7 de aliis. ¶ Ad 3m dōm q̄ nō est simulata dilectio q ñtm̄ exhibet in opere q̃tu3 habet in affectu. ¶ Ad 4m dicendum q̄ illa duo equali passu currūt: vt dictū est. ¶ Ad 5m dō3 q̄ negare homini signa familiaritatis qñ necessitas expeteret esset vindicta: vel etiā qñ veniā peteret: vel qñ se ille qui hostis ht̄ ad familiaritatem ingereret: si habeat p̄sumptio q̄ nō simulate vel irrisorie faciat: q2 tūc diligit: 7 inter amicos deputādus est: sed q̄ aliq̃s vltro se ad familiaritatē inimico ingerat hoc perfectiōis est. ¶ Ad 6m dicendū q̄ glosa loq̄tur de illo beneficio qđ sequit charitatē perfectā: ſm q̄ procedit in illa q̄ sunt aliaꝝ spūaliū amicitiaꝝ. ¶ Ad 7m dicendū q̄ preceptū fuit antiquis vt persequerent hostes: 7 cu3 eis fedus non inirent: inquantū per eoru3 amicitiā in idolatriā pertraherentur: 7 inquantū erāt executores diuine iustitie ex p̄cepto eiꝰ qui auctoritatē habebat: nō aūt ita q̄ ex vindicta facerent. ¶ Et silr dicendū ad 8m q̄ eccl'ia hoc mō mouet bella aduersus inimicos: vel vt iustitiam faciat: vel vt maius malum euitet: aut maius bonum inducat.

Motu la moralis.

¶ Utrū maioris meriti sit diligere amicum vel inimicum.

Ad tertiu3 sic procedit. videt q̄ maioris meriti sit diligere inimicū q̃3 amicū. Mat. 5. Dñs dicit. si dilexeritis eos q̄ vos diligūt quā mercedem habebitis: sed meritū dicitur respectu mercedis. ergo maioris meriti est diligere inimicum q̃3 amicum. ¶ Preterea. illud quod est perfectionis est maioris meriti quia charitas perfecta plus meretur q̃3 imperfecta: sed diligere inimicu3 est charitatis perfecte: diligere aūt amicum non. ergo diligere inimicu3 est maioris meriti. ¶ Preterea vbi maior est difficultas ibi maius meritu3: quia magis pertinet ad virtutem que est circa difficile: sed diligere inimicum est difficilius q̃3 diligere amicu3. ergo est maioris meriti. ¶ Preterea. ſm Grego. seruitia tanto sunt magis accepta quanto minus debita: sed minus est debitum diligere inimicu3 q̃3 diligere amicum. ergo magis deo acceptum 7 magis meritorium. ¶ Preterea. virtus merendi est ex gratia: sed dilectionem inimicorum

corũ mouet tantũ gratia: ad di lectionez amicorũ mouet sil' natura cũ gratia. ergo magis ẽ meritoriũ diligere inimicum q̃ diligere amicũ. ¶ Sed cõtra. q̃to aliquis act⁹ est magis bon⁹ tanto est magis meritori⁹: sed melius est diligere amicũ q̃ inimicũ: qꝛ est actus magis cadẽs supra debitã materiã. ergo meli⁹ est diligere amicũ q̃ inimicum. ¶ Preterea. minus bonũ dimittendũ est ꝓ magis bono si necessitas incũbit: sed dilectio inimicorũ dimittẽda esset magis quã dilectio amicoꝝ: quod pȝ ex effectu q̃ affectui ꝓportionaꝛ: qꝛ qñ nõ possumus amicis ⁊ inimicis i extrema necessitate existẽtibus subuenire: tenemur magis subuenire amicis quã inimicis. ergo diligere amicũ est magis bonũ q̃ diligere inimicũ. ¶ Preterea. illud qđ est cõe ⁊ principiuȝ meli⁹ est q̃ illud qđ superadditur sicut esse melius est q̃ viuere si sine esse cõsidereꝛ. vt dicit Diony. ca. 5. đ di. no. sȝ diligere amicũ est cõe ⁊ primũ fundamentũ charitatis: cui superaddiꝛ dilectio inimicorum. ergo diligere amicũ est melius ⁊ magis meritorium q̃ diligere inimicum.

Respõdeo dicendũ ꝙ ṗdcã cõparatio dilectionũ põt intelligi dupliciter. s. q̃tuȝ ad actus ⁊ q̃tuȝ ad habitus. Si quãtum ad actus. Sciendũ est ꝙ qñ queritur de duobus actib⁹ quis sit melior ⁊ magis meritorius oportet ꝙ questio intelligaꝛ de illis per se loquẽdo ßm genus suum: cõtingit enim ꝙ illđ qđ ßm genus est minus bonũ vel meritorium aliquo adueniẽte efficiatur magis bonuȝ vel meritorium: sicut paruũ opus ex magna charitate factũ magis est meritoriũ q̃ magnũ ex parua: bonitas autẽ actus ad duo mẽsuratur ex q̃bus bonitatẽ recipit. s. ex termino vel obiecto: ⁊ ex ṗncipio qđ est volũtas: ex termino aũt habet speciẽ bonitatis: sed ex volũtate habet rõnẽ merendi: qꝛ ßm hoc est in ptãte faciẽtis qđ ex volũtate ꝓcedit. Si ergo cõparem⁹ dilectionẽ amici ⁊ inimici quantũ ad terminos siue obiecta: cũ obiectũ magis cõpetens dilectiõi sit amicus q̃ inimicus: sic melius est diligere amicũ q̃ inimicũ. Si vero cõparemus duas dilectiões ṗdictas ad pncipiũ qđ est volũtas: sic vbi est maior conatus voluntatis: ibi opȝ esse maius meritũ: qꝛ quãto est maior conatus voluntatis: tãto est feruẽtior volũtas de fine: propter quẽ attentat illud qđ ßȝ se sibi est magis repugnans: q̃uis sit magis remissa qñq; circa id ad qđ magis conatur: meritũ aũt cõsistit ex hoc ꝙ volũtas ad fineȝ afficiꝛ. Et ideo si cõparemus actus talium dilectionũ: dilectio inimici est magis meritoria inquãtuȝ hmõi. quia ßm ꝙ hmõi exigit maioreȝ conatum ⁊ maiorẽ feruorẽ circa finẽ: q̃uis dilectio amici sit magis intensa circa obiectũ. sed dilectio amici est melior quãtuȝ ad bonitatẽ essentialẽ que cõsequitur speciẽ actus: qꝛ actus specificaꝛ ex obiecto. Si autẽ cõparentur predicte dilectiões quãtum ad habitus sic opȝ ꝙ vel intelligaꝛ de dilectiõe inimicorũ que ẽ necessitas: ⁊ sic nulla est comparatio: qꝛ ideȝ habitus est eq̃lis re

Cõparatio dilectionũ declaraꝛ

spectu vtriusq3: vel de dilectiõe inimicorũ que est perfectiõis: et sic dilectio inimicorum includit dilectionem amicorũ: ꝛ non ecõ uerso: et sic dilectio inimicoruz melior est.

Ad primũ ergo dicenduz ꝙ dilectio qua tantũ amici diliguntur non ꝓcedit ex gratia: ꝛ ideo nõ potest esse meritoria nec mercedẽ habere: sed tamẽ si actus dilectiõis qua amicos diligim⁹ sit gratia informat⁹ meritorius est ꝛ mercedẽ habet. ❡Ad 2m dr̃m ꝙ diligere inimicũ non oib⁹ modis perfectiõis est: sed inquãtuz perfectiõis est efficit magis meritoriũ: ſm ꝙ exigit maiorem conatũ. ❡Ad tertiũ dicendum qḋ difficultas nõ facit ad meritum nisi inquãtũ facit maiorẽ inclinatiõnẽ ꝛ conatũ volũtatis in aliquid. ❡Ad quartũ dicenduz ꝙ debitũ non diminuit rationẽ meriti nisi quaten⁹ diminuit rõnem volũtarij ſm ꝙ quãdaz necessitatẽ importat: sed si voluntarie debitũ reddatur: nihilomin⁹ ibi erit tm̃ meriti quãtum est ibi de ratiõe voluntarij. ❡Ad quintũ dicendũ ꝙ natura nõ est cõtraria gratie: vnde admixtio nature ad gratiã nõ facit remissionẽ in effectibus gratie que causat ex permixtiõe cõtrarij. ❡Ad 6m dicendũ ꝙ actus habet bonitatem ex obiecto ꝛ ex fine: ꝛ bonitas que est ex obiecto est materialis respectu illius que est ex fine: quã voluntas attẽdit: ꝛ penes istã potius cõsistit meritũ. ❡Ad septimũ dr̃m ꝙ in illis q̃ se habẽt ſm additionez vni⁹ ad alterũ est ꝯsequẽtia in ꝯrio: non consequentia in ipso: sicut pꝫ in hoie ꝛ aiali: sicut enim se hꝫ homo ad aial: ita se hꝫ non aial ad non hõ. vnde qꝛ conatus qui est in dilectione inimicorũ se habet ex additiõe ad illuz qui est in dilectione amicorũ. ideo sicut diligere inimicũ est maioris meriti ſm ꝙ est maior conatus: ita dimittere dilectionẽ amicoruz est magis malũ. ❡Ad octauũ dicẽduz ꝙ ratio illa ꝓcedit de bonitate quã act⁹ hꝫ ex ꝓpria ratiõe sue speciei que est ex obiecto. notula moralis

❡Utrũ diligere proximũ sit magis meritorium q̃ȝ diligere deũ.

D quartũ sic ꝓceditur. vr̃ ꝙ diligere ꝓximũ sit magis meritoriũ q̃ȝ diligere deũ. nãlibus enĩ non meremur: sed diligere deũ est nãle qꝛ amor sũmi boni oibus nãliter inest. vt dicit Dio. 4. ca. de diui. no. ergo diligere deũ est minus meritoriũ q̃ȝ diligere ꝓximũ qḋ non est adeo nãle. ❡Preterea illud qḋ est fructuosius vr̃ eẽ magis meritoriũ: sed ea que ꝑtinẽt ad vitaz actiuã sunt magis laboriosa ꝛ fructuosa q̃ȝ ea que pertinẽt ad ꝯtemplatiuã: ergo sunt magis meritoria: sed dilectio ꝓximi ꝑtinet ad vitã actiuaz: dilectio aũt dei ad ꝯtẽplatiuã ergo est magis meritoriũ ꝓximũ diligere q̃ȝ diligere deũ. ❡Preterea sicut diligere inimicũ ponit in vltimo gradu: ita diligere deũ ponit in prio gradu charitatis: sed diligere inimicũ est magis meritoriũ q̃ȝ diligere amicũ. ergo eadez rõne diligere ꝓximũ q̃ȝ diligere deũ. ❡Preterea. illud qḋ ꝑsupponit aliud ꝛ non ꝯuertit vr̃ esse perfectius: sed dilectio ꝓximi ꝑ-

supponit dilectionē dei: qꝛ deus est rō diligendi ꝓximū. ergo dilectio ꝓximi est magis meritoria ꝙ̄ dilectio dei. ¶ Preterea. act⁹ in quo exigit maior conat⁹ oportet ꝙ sit magis meritorius: sed maior conatus exigit ad diligēdū inimicū ꝙ̄ ad diligēdū deuȝ. ergo dilectio ꝓximi ad min⁹ ꝙ̄tū ad dilectōeȝ inimicoꝝ est magis meritoria ꝙ̄ dilectio dei.

¶ Sed cōtra. ꝓpter qd vnumquodq̄ tale, ⁊ illud magis: sed dilectio ꝓximi non est meritoria nisi inq̄tuȝ ordinat ad deū actu vel habitu. ergo dilectio dei est magis meritoria. ¶ Preterea. q̄to charitas est magis intēsa mag̃ erit meritoria: sed intensius diligit charitas deū ꝙ̄ proximū. ergo in hoc magis meret. ¶ Preterea. quelibet ꝟtus efficaci⁹ operat circa obm suū quāto est sibi magis propriū ⁊ ꝑ se: sed obm ꝑ se charitatis est deus: ꝓxim⁹ autē non: nisi cōsequēter: sicut magnitudo visus cōsequēter: color per se. ꝗ cū mereri sit effect⁹ charitatis: vr̄ ꝙ sicut visus meli⁹ cognoscit colorē ꝙ̄ magnitudinē: qꝛ circa colorē non decipit sicut circa magnitudinē: ita charitas magis mereat in dilectione dei ꝙ̄ in dilectōe ꝓximi. ¶ Preterea qd est difficilius vr̄ esse magis meritoriū: sed diligere deū videt difficilius ꝙ̄ diligere proximuȝ: dicit enim prima Jo. 4. Qui ꝓximum quē videt non diligit: deum queȝ nō videt quomodo potest diligere? ergo dilectio dei est magis meritoria quā dilectio proximi.

Respōdeo dicendū ꝙ dilectō dei est causa ⁊ ratio dilectiōis proximi. vnde dilectio dei includitur virtute in dilectiōe proximi: sicut causa in effectu: ⁊ dilectio proximi includit in dilectione dei: sicut effectus ī causa potestate: nihilominus tamē alius est modus dilectiōis qui terminatur in proximū: ⁊ qui sistit in deo: sicut ali⁹ actus est quo ꝯsiderātur principia ⁊ ꝯclusiōes: quāuis predicto mō mutuo se includant. Comparando ergo hos duos motus ex duab⁹ partibus: vt supra dictū est: inuenimus dilectionē dei potioreȝ ꝙ̄ dilectionē proximi. s. ⁊ quātum ad obiectū quod est competentius dilectioni: ⁊ quātuȝ ad voluntatē que intensius ⁊ promptius afficitur in deum ꝙ̄ in ꝓximuȝ: ⁊ ideo motus dilectionis in deū est melior ⁊ magis meritorius ꝙ̄ motus dilectiōis in proximuȝ: nisi dilectio proximi procedat ex maiore dilectione dei ꝙ̄ sit dilectio que fertur in deum imediate in aliquo actu: quod quidē aliq̄n contingit: sed non semꝑ: qꝛ minima dilectio charitatis in deū sufficit vt extendat affectū in proximum.

Ad primū ergo dōȝ ꝙ illa que sūt pure naturalia nō sunt meritoria: sed illa que ꝓcedūt ex natura perfecta charitate ⁊ grā sunt meritoria: nec natura rōneȝ meriti diminuit: vt dctm̄ est. ¶ Ad scd̄m dōm ꝙ supposito ꝙ actus actiue vite sit magis meritorius ꝙ̄ actus ꝯtēplatiue: qd forte nō est verū: vt infra dicet: nō opȝ ꝙ dilectio ꝓximi sit magis meritoria ꝙ̄ dilectio dei: qꝛ dilectio dei est principiū eoꝝ que ad vtrāq̄ vitam pertinent: vt dictum est.

¶ Uel aliter dicēdū q dilectio dei et proximi quātum ad actū interiorē ptinet ad vitā contēplatiuā. vñ Greg. dicit sup ezech. Cōtemplatiua vita insilit dilectiōi dei et proximi: sed quātum ad act⁹ exteriores vtraq; ad vitā actiuā ptinet: quis hmōi actus in proximos expēdatur: q2 deus operum nostrorum nō eget. ¶ Ad tertiū dicendū q dilectio inimici nō erat magis meritoria: nisi inquātū procedebat ex fortiori virtute que fortitudo attēdebatur sm q voluntas intēsius deo adherebat. vñ nō sequitur q dilectio proximi sit magis meritoria: nisi magis etiā deus diligeret. ¶ Ad quartū dicendū q dilectio proximi psupponit dilectionē dei nō sicut perfectius min⁹ perfectū sicut erat in alijs gradib⁹: sed sicut effectus cām: et ideo rō non sequit. ¶ Ad quintū dōm q ille conat⁹ voluntatis nō est nisi ex hoc q vehemētius ad deū afficitur: vt dcm̄ est prius: q2 nullus amat ad aliquid nisi sm desiderium finis. ¶ Hoc autē qd in 3ᵐ obijcit q diligere deū est difficilius intelligendū est nō de dilectōe naturali qua oīa ipsum amant: sed de dilectiōe gratuita: et hec etiā dr difficilior non quasi laboriosior: cum sit dulcior: sed q2 magis vires nature excedit: q2 est in altius obiectum.

dilectō quo ad cōtēplatiuā ptinet.

¶ Utrū meritum consistat principaliter in charitate.

Ad quintum sic pcedit. videtur q meritum nō cōsistat in charitate pricipaliter. gratia eni dr esse pncipiū merēdi: sed charitas nō est idem quod gra. ergo nō consistit meritū pncipalr penes charitatē. ¶ Preterea. act⁹ est meritorius p ordinē ad finē: sicut et laudabilis: sz cuiuslibet virtutis est facere actum laudabilē. ergo et facere actū meritorium: et ita vr q meritū non cōsistat penes charitatē. ¶ Preterea. nullus meret nisi iustificat⁹: sed fidei est iustificare: vt patet Rom. 5. ergo apud ipsam pcipue est virt⁹ meritoria. ¶ Preterea. illud qd facit ad diminutionē meriti non vr esse radix merēdi: sed charitas facit diminutionē meriti: q2 facit oīa facilia non solum inquātū est habit⁹: sed ēt inquātū est amor: vt ex pdictis pz: cū ergo difficultas faciat ad meritum vr q charitas nō sit radix merēdi. ¶ Preterea. si charitas esset radix merēdi: vbicūq; eēt equalis charitas: esset eq̄le meritū: sz aliqn̄ aliquis hñs paruā charitatē facit aliquē actū in quo magis meret q ille qui habet magnam charitatem in aliquo paruo actu quem facit. ergo charitas non est radix merendi.

¶ Sed cōtra. illud videt esse radix merēdi sine quo nullū meritum valet: sed charitas est huiusmodi. vt patet pria Cori. 13. ergo charitas est radix merēdi. ¶ Preterea. illud vr esse radix merēdi qd opponitur oī demerito: sed charitas est hmōi. ergo ipsa est radix merēdi. ¶ Preterea ex hoc meremur q deo cōiungimur: sed hoc facit charitas. ergo ipsa est radix merendi.

Respōdeo dicendū q sicut supra dictū est meritum, pprie dr quod aliquis exhibet ad hoc q faciat

Meriti ratõ õñdit. aliquid suũ quod est premiuz meriti: vnde ad meritũ requirũtur duo pncipalr. vnũ est qđ sit exhibitũ & non extortũ: & qr nihil põt exhiberi nisi q in potestate exhibẽtis est: iõ requirit q sit voluntariũ: qr volũtas facit nos esse dños nroꝝ actuũ. Aliud requirit vt hoc qđ exhibet sit sufficiẽs ad faciẽdũ suũ illud qđ exhibet. Et ex vtraqꝫ parte pncipalitas merendi est ex charitate: ipsa em̃ est in volũtate sicut in subiecto ipsaz pficiens quãtuz ad primũ actuz eius & principalẽ: & iterum cuz sit amor dei facit amatũ ipsum qđ est primuz esse suũ inquãtũ vnit ei: & ideo pncipalitas meriti est in charitate. In alijs aũt sm q charitate informantur.

Ad primũ ergo dðz q gr̃a facit meritũ sicut principiũ remotũ cõstituens nos i esse spũali sine quo nõ possumus mereri aliqđ spirituale: sed charitas est sicut pncipiũ primũ. ¶ Ad sm dicẽdum q fides nõ iustificat nisi per charitatẽ sit formata: ideo autẽ specialr fidei attribuit iustificatio: qr primũ in quo distinguitur iustus ab iniusto est actus fidei: sicut primũ in quo distinguit viuũ a nõ viuo est act⁹ nutritiue potẽtie: & iõ dr viuere sm illã potentiã & sentire sm tactũ qui est primus sensuũ. vt dr secũdo de ala. ¶ Ad tertiũ dðm q actus aliarũ virtutũ nõ sunt meritorij: nisi inquãtuz sunt informati charitate: sicut nec act⁹ virtutuz sunt laudabiles nisi inquãtũ sunt volũtarij. ¶ Ad quartũ dðz q difficultas nõ facit ad meritum: nisi forte dimissiõis penep modum cuiusdaz cõmutationis: sed ad meritũ qđ ordinat ad cõsecutionez boni: ad qđ pprie ordinẽ hz: nõ facit: nisi sm q exigit maior conat⁹ qui est sm maiorẽ inclinationẽ volũtatis in illud: et qr habit⁹ & amor ex hoc faciunt facilitatẽ: qr faciunt maiorẽ inclinationẽ volũtatis: iõ talis facilitas nõ diminuit rationẽ meriti. ¶ Ad quintũ dðm q habit⁹ virtutũ quãuis inclinẽt volũtatez: tñ non cogũt: & iõ põt esse q habitũ maiorez hñs qñqꝫ minorez intensionẽ inducit in actu: sicut etiam qñqꝫ nullã: & tunc act⁹ ex maiori charitate pcedẽs minus intẽsus est magis meritori⁹ respectu premij accidẽtalis: quod respicit ipsuz actum: sed minus respectu premij eẽntialis quod respicit capacitatem que est ex habitu charitatis.

¶ Expositio textus.

An vnus et idem motus.) hoc est impossibile nisi vn⁹ ppter alterum diligat & actuali cõsideratiõe referat in illud. (Erga amicum feruẽtior.) hoc est intelligẽdum respectu ipsius obiecti: sed respectu finis ille qui hz maiorem conatũ inquãtuz huius est feruentior. (Cuz dicit in oratõe dimitte nobis &c.) Uidet secundum hoc q quicũqꝫ seruat rancorem peccat dicẽdo hanc orationẽ. Et dicendũ q non peccat: qr non dicit eaz in persona sua. sed in persona ecclesie: vel si in persona sua: non quãtum ad id qđ agit: sed quãtuz ad id aliud quod optat peruenire. Instãtia ꝯ textũ.

¶ Si charitas semel habita amittatur.

¶ Distinctio .xxxi.

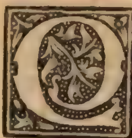
Illud quoqz nō est pretereūdū φ quidaz asserunt charitatē semel habitaz ab aliquo non posse excidere: nullūqz dānandūz hanc aliqñ habere. Qui hanc traditionē subditis muniūt testimonijs. Apostolus ait. Charitas nunq̄ excidet Aug. etiā inq̄t. Charitas que deseri pōt nunq̄ vera fuit. Item charitas est fons ꝓprius ⁊ singularis bonorū: cui nō cōicat alienus. Alieni sunt oēs qui audituri sūt: nō noui vos. De hoc fonte scriptura ait. Fons aq̄ viue sit tibi ꝓpri⁹: ⁊ nemo alienus cōicet tibi. Si aūt alieni sunt qui audituri sunt illā vocē: non ergo huic fonti cōmunicāt dānandi. Itē aug. super epistolā Ioānis. Radicata est charitas: securus esto: nihil mali ꝓcedere pōt. Itē Greg. in moralib⁹. Ualida est vt mors dilectio: virtuti enī mortis dilectio cōparat: q: nimirū mentē quam semel ceperit a dilectiōe mūdi funditus occidit. Itez augusti. super epistolā Ioannis. Unctio inuisibilis charitas est: que in quocūqz fuerit radix illi erit que ardente sole arescere nō potest: nutrit calore solis: non arescit. Itē beda super Ioannem. Querendū est qūo spāle filij dei agnoscēdi signū fuerit φ super eū descēderit ⁊ mānserit spūs. Quid maius ē filio dei φ in ipso manere spūs astruatur. Notādū qz φ semꝑ in dño manserit spiritus: in sanctis ṽo quādiu mortale corpus gestāt partim semꝑ maneat: parti rediturus secedat. Manet .n. apud eos vt bonis insistāt actib⁹. Recedit ṽo ad tempus ne semꝑ infirmos curādi: mortuos suscitādi: demones eijciendi: vel etiam ꝓphetandi habeāt facultatem. Manet ergo semꝑ vt possint habere virtutes: et mirabiliter ipsi viuāt. Uenit ad tempus vt etiā alijs ꝑ miraculorūz signa q̄les sint intus effulgeāt. Item Greg. In sanctorū cordibus scd̄m quasdam virtutes semꝑ permanet spūs: scd̄m quasdam recessurus venit et vēturus recedit. In his virtutibus sine quibus ad vitā non peruenitur in electorū suoꝝ cordibus permanet. In his vero per quas sanctitatis virtus ostēditur: vt in exhibitione miraculorū: aliquādo adest aliquādo se subtrahit.

Myste riū exponit.

Ficta charitas no tatur.

Item Ambro. Ficta charitas est q̄ in aduersitate deserit. Hoc innuere videtur q̄ charitas semel habita non amittatur. Idō quidā in prętaxatā prosiluerūt audaciam dicentes: charitatē a dānandis nō haberi: nec a quoquā habitam posse amitti: quos ratio vincit et auctoritas. Quidam eñ ad tēpus sunt boni: qui postea fiunt mali: et econuerso. Unde quorundam nomina christ⁹ dicit scripta in libro vite: qui tamē postea abierunt retro. Sed scriptura dicit non f̄m prescientiam: sed f̄m presentem iustitiam cui deseruiebant: quia digni tunc illo bono erāt: quod habituri sunt prescripti f̄m prescientiam. vnde Ambro. Quibusdam gratia data est in vsum: vt Sauli iude et illis discipulis quibus dñs dixit. Ecce nomina vestra scripta sunt in celis: et postea abierūt retro. Sed hoc dixit propter iustitiam cui deseruiebant: quia boni erant. Frequenter enim ante sunt mali qui futuri sunt boni: et aliquotiēs prius sunt boni qui futuri sunt et permansuri mali. Secundum quod dicūtur scribi in libro vite vel deleri.

¶ Determinatio auctoritatum predictarum.

Quod vero ap̄ls ait. Charitas nunq̄ excidit: nullatenus pro illis facit. Dignitatem enim charitatis ostēdens dicit eā nō excidere: q2 hic et in futuro erit. Sz fides et spes euacuabunt̄ et scientia. Item q̄ dicit̄ charitas nūq̄ fuisse vera q̄ deseri pōt: nō ad essentiam charitatis refert̄: sz ad efficientiā: q2 nō efficit charitas q̄ deseritur hoīez vere beatū: nec perducit ad verū bonū. Huic etiā fonti alienꝰ idest dānandi non cōicant s. in fine: quia non perseuerant. Pōt tñ hoc et cetera q̄ de charitate dicta sunt: de perfecta intelligi: quam soli perfecti habent: que semel habita nō amittitur. Exordia vero charitatis aliquādo crescunt: aliqñ deficiūt. Sunt eñ virtutis exordia et ꝓfectus et ꝑfectior quos grad⁹ ille discernit: qui parabolā illam intelligit. Sic est regnuz dei quēadmodū si faciat hō in terra semen: et dormiat: et exurgat semen: et germinet: et crescat et c. Et si ergo perfecta charitas sic radicata est vt amitti nequeat: incipiens tamē et prouecta amitti potest: et sepe amittit̄: et duz habetur

Exordia charitatis deseri būtur.

NNN iiij

nō finit habentez criminaliter peccare. Quod August. ostendit ita inquiens. Quia radix omniuz malorum cupiditas est: et radix omniū bonorū est charitas simul ambe esse nō possunt. Nisi vna radicitus euulsa fuerit: alia plantari nō pōt. Sine causa aliqs conatur ramos incidere: si radicem non contendit euellere.

¶ Quare fides spes ⁊ sciētia dicunt̄ euacuari ⁊ nō charitas: cū ⁊ ea ex parte sit.

Aduertēdū etiā est quō fides spes ⁊ scientia dicantur euacuari: q₂ ex pte sunt: ⁊ non charitas: cū ⁊ ipā ex parte sit Ex parte eñi idest imperfecte diligim⁹: sicut ex pte scimus vt ait Esitius sup leuiticum: Cum ergo oē qd ex pte est euacuetur: cur charitas excipitur: que dicit̄ nūq̄ excidere? Charitas quidē ex parte est etiam vt sepe sancti docent: q₂ ex parte diligimus nunc: ⁊ ideo ipsa euacuabit̄ inquantū ex parte est: q₂ tollet̄ imperfectio: ⁊ addet̄ perfectio: remanebitq₂ ipā aucta: et actus eius ⁊ mod⁹ diligendi: vt diligas deū propter se ex toto corde ⁊ proximū tuum sicut teipsum. Sz imperfectionis modus eliminabitur fides vero ⁊ spes penit⁹ euacuabunt̄. Scientia vero fm actum ⁊ modum suum: qui nunc est: non fm sui essentiam tolletur. Ipsa enim virtus scientie remanebit: sed alium tenebit vsuz et modum.

Apli ṽba ex ponūt

¶ Si xp̄s ordinem charitatis prescriptum habuit.

Unc aūt superest inuestigare si xp̄s fm q̄ hō ordinez diligēdi p̄scriptū seruauerit. Qd̄ si est omnē hominē sicut seipz dilexit. Omnibus ergo vitā optauit: omnesq₂ saluos fieri voluit. Sz nō oēs salui sunt: ⁊ ita nō est factum qd̄ optauit. Sed non est ignorādum in eo fuisse charitatem iuxta modum patrie non vie: cūq₂ ordinem diligendi implesse: qui seruatur in patria: nō in via. Qui enim in patria sunt idest iā beatificati sunt: adeo iustitie dei addicti sunt: vt nihil eis placeat nisi quod deo placet. Ac per hoc illorū tantum salutem volunt quos deus saluari voluit: eosq₂ solos sicut se diligunt. Ita et christus electos tantum sicut se dilexit: eorumq₂ salutem optauit.

¶ Diuisio textus.

Ostq̄ determinauit magister d charitate. Hic determinat de ei⁹ duratiõe. Diuidit eñ i ptes duas In pria pte determiat de duratiõe charitatis q̄tū ad suā eēntiā. In scda de duratiõe ei⁹ q̄tū ad ordinē ei⁹: ostēdēs qualis in xp̄o fuerit ꝛ in beatis futur⁹ sit. ibi. (Nūc aūt superest inuestigare ꝛc.) Prima in duas. In prima determinat de duratione charitatis. In scda d duratiõe aliorū habituū ibi. (Aduertēdū est ꝛc.) Circa p^m tria facit. Pri̇o ponit opinionē falsaz quorūdā q̄ dixerūt charitatē nō posse amitti et rõnes opinionis illi⁹. scdo obijcit inꝯtrariū ibi. (Quos rõ vicit) 3° soluit rõnes in cõtrariū inductas. ibi. (Qḋ vero ap̄ls ait ꝛc.) Hic ē duplex qõ. pria de euacuatiõe charitatis per pctm̄. Scda de euacuatione eius per gloriā

Questio. I.

Irca primū querunt quattuor. Prio vtrū charitas semel habita possit amitti. Scdo vtrū aliq̄s possit de libro vite deleri. Tertio vtꝝ minima charitas possit cuilibet tentatiõi resistere. Quarto de q̄titate charitatis in resurgente.

¶ Utrū q̄ habet charitatē possit eam amittere.

D primuz sic ꝓcedit. vr̄ ꝙ habēs charitatē n̄ possit eā amittere. ois eñ q̄ hz charitatē est natus ex deo: q: charitas facit filios dei: s3 ois q̄ nat⁹ est ex deo non peccat vt dr̄. i. Jo. 3. ergo ois qui hz charitatē nõ peccat: ꝛ ita charitas semel habita nõ põt amitti. ¶ Preterea: in quolibꝫ habente charitatē est meritū vite eterne: q: charitas est principiū merendi vt dictū est: sed iniuste agitur cū aliquo si non reddatur ei qḋ meruit: q: hoc est ei debituz: ergo cuilibet habēti aliq̄ charitatē dabit vita eterna: sed nulli dabit vita eterna nisi finaliter habeat charitatē. ergo quicunq̄ hz charitatez finaliter habebit eā: ꝛ ita nõ põt ad min⁹ finaliter amitti vt videt. ¶ Preterea. illḋ qḋ est fortissimū nõ põt vinci a debilissimo: sed charitas est fortissima: q: est fortis vt mors. vt dicitur Canti. vlti. pctm̄ autem est debilissimū: q: malū est infirmū ꝛ pigrū. vt dicit Dio. 4. c. de di. no. ergo charitas nõ põt per pctm̄ expelli: sed nullo alio mõ põt amitti. ergo charitas semel habita amitti nõ põt. ¶ Preterea. radix ois mali est cupiditas prima Thi. 6. sed charitas non cõpatit secū cupiditatē ad min⁹ perfecta. vt dicit Aug. in lib. 83. questionū. ergo qui habet charitatē non põt incidere in aliqḋ malum. ꝛ ita nõ põt eam amittere. ¶ Preterea. si peccatum expellit charitatem: aut peccatuz quod est. aut peccatum qḋ non est. S3 non peccatū qḋ est: q: illud charitatē nõ superat: nec illud qḋ non est: q: illud quod nõ est nõ põt agere. ergo pctm̄ nullo mõ expellit charitatē. ¶ Preterea. illḋ qḋ est in minori parte magis distat ab eo qḋ est in pluribꝰ q̄ ab eo qḋ est vtrūlibet: s3

et eo qd' e ad vtrulibz nō pt ali quid pcedere. vt dicit Cōmē. in 2. phy. ergo multo min⁹ ab eo qd' est in minori parte: sz charitas cuius nō faciat necessitatem ad bonū vt semp fiat. facit tn̄ inclinationez vt pluries fiat. ergo nō pōt ille qui hz charitatem facere malū ad qd' non se hz sicut i minori pte: ⁊ ita nō pt peccare vl' charitatē amittere. ¶ Preterea. amor charitatis est fortior q̄ amor naturalis. sed amor naturalis non amittit per pctī. ergo nec amor charitatis. ¶ Preterea. charitas est maior fide ⁊ vtrū q̄ est donum dei. cū ergo fides non tollatur per pctm̄ mortale videt q̄ nec charitas.

¶ Sed contra. Apoca. 2. habeo aduersum te pauca: qr charitatem primā reliquisti. ergo charitas pōt amitti. ¶ Preterea. i eo q̄ cadere nō pōt nō est necessaria cautela: sed stanti p charitatē necessaria est cautela. 2. Corint. 9. Qui stat videat ne cadat ergo charitas pōt amitti. ¶ Preterea. dauid charitatē prius habuit: alias nō sibi reddendā leticiā salutarē peteret: ⁊ tn̄ peccauit: ⁊ charitatē amisit: quaz sibi restitui petit ergo charitas semel habita pōt amitti. ¶ Preterea. quicūq̄ nō pōt peccare hz liberū arbitriū cōfirmatū: sed nō ois q̄ hz charitatē hz liberū arbitriū cōfirmatū. ergo aliqs habens charitatem potest peccare ⁊ ita charitatem amittere.

Respōdeo dicēdū q̄ opinio ponentiū charitatē nō posse amitti pp̄ter suā firmitatez: ē similis opinioni socratis: qui posuit q̄ habens scientiā non pōt peccare pp̄ter nobilitatē ⁊ certitudinē scientie. vt dicit phs in. 8. ethi. ⁊ ideo vtriusq̄ est similis ꝓbatio ⁊ improbatio ⁊ ꝓbatiōis solutio: vtraq̄ em̄ potissime per experientiā improbat. ꝓbat aūt per firmitatē scientie charitatis. Soluit autē phs predictā ꝓbationē d' sciētia p hoc q̄ scientia principaliter in vniuersali ꝯsistit. opatiōes aūt circa singularia sunt: ⁊ ideo cōcupiscentia que in particulare bonū tendit nisi reprimatur: deductionē scientie vniuersalis ad particulare impedit: ꝯsiderationē sciētie in pticulari opabili absorbēs ⁊ rōnē. ita vt cuius incōtinēs in feruore cōcupiscētie cōstitut⁹ vniuersale recte ꝯsideret: ⁊ non tm̄ habitu teneat: vtq̄ ois fornicatio fugienda est: tamen quando ad hoc particulare descendit per cōcupiscentiaz habitu rōnis recte ligato in actū recte cōsideratiōis circa pticulare homo pdire nō pōt. Similiter etiā charitas principaliter est circa bonū eternū. vn̄ facit vniuersalē cōceptionē haberi: qr nihil cōtra deū faciendum est: sed quādo ad particulare descendit tētatio inclinationē predictaz charitatis absorbet: vt dictuz est de sciētia: sz qr charitas vehementius diligit deū q̄ aliqua concupiscētia diligat aliqd' cōmutabile bonuz: si aliquis affectum quē habet ad deum ad opus particulare extenderet: vt ad regulam operis: nunq̄ incideret in peccatū. sed qr in potestate nostra est vti charitatis actu vel non vti: cum charitas voluntatem non cogat: ideo affectio cōmutabilis boni preualet ⁊ inducit pctm̄: ⁊ pp̄ter hoc pa

Declaratio moralis.

sit ꝙ omne peccatū est ex errore ⁊ ex cōtēptu negligētie. vnde Boetius dicit. Talia tibi contuleramus: arma: que nisi prior abiecisses inuicta te firmitate tuerentur Sic ergo homo in peccatum lapsus charitatem amittit: qꝛ per peccatū a deo diuidit̄ cū sibi alium finē cōstituat cum nō possint duo esse fines vltimi. vnde cū charitas habeat causam cōiunctā ad deū statim amittit̄ vnico actu: ⁊ hoc inuenit̄ in omnibus accidētibus que habēt causam extra subiectū: qꝛ nihil pōt permanere separatū a sua causa essentiali: sicut patet de lumine secus autem est de habitibus qui habent causā in subiecto: qꝛ illi totaliter nō destruunt̄ per vnum actum peccati.

Ad primū ergo dm ꝙ hoc intelligendū est si velit vti gratia per quā filius dei est: p eā eñ potest pctō resister e. ¶ Ad 2m dōm ꝙ quidā dixerunt ꝙ charitas nū ꝙ meretur nisi finalis: sed hoc falsū est: qꝛ charitas finalis nō pōt dici nisi que est in vltimo termino vite: ⁊ tunc forte hō nihil meret̄ sed dormit: vñ dōꝫ ꝙ quolibet actu charitatis meret̄ vitā eternā ⁊ efficit eā sibi debitam: sed qñ peccat iā efficitur quodā modo alius: vt phs dicit in .9. ethico. qꝛ transmutat̄ ab eo qd̄ erat sibi ꝯueniēs ꝛm naturā in id qd̄ est preter naturā. ⁊ ideo nō opꝫ ꝙ ei reddat̄: sicut etiam id quod est debitū reddi sano nō reddit̄ furioso. ¶ Ad tertiū dicendum ꝙ non est ex defectu charitatis ꝙ a peccato vincatur. sed ex defectu habentis charitatē. quia charitate nō vtitur: vt dictū est.

¶ Ad quartū dōm ꝙ cupiditas ꝗuis non sit in actu in eo q̄ hꝫ charitatē tamen est in radice: et potest charitatē īpedire ne in actū prorūpat: ⁊ qñ non īpedit̄ tūc germinat ⁊ charitatē expellit. ¶ Ad 5m dōm ꝙ in eodē instanti in quo peccatū aduenit charitas expellit̄: ⁊ sicut illud est primū instans in quo pctm̄ esse incipit: ita illud est primū in quo charitas nō esse incipit: sicut patꝫ in naturalibus de duabus formis cōtrariis. ¶ Ad 6m dōm ꝙ illd̄ qd̄ est ad vtrūlibꝫ inꝯtū ex alia causa intrinseca mouet̄ sic determinatur ad alterū: ⁊ sic potest ab eo effectus ꝑcedere. vñ quādo nō est determinatū totaliter ab aliquo vno pōt etiā determinari ad oppositū: ⁊ sic ab eo qd̄ est in paucioribus respectu ipsius iā determinati per primū potest cōtrariū accidere vt in paucioribus ꝑꝑ aliqd̄ aliud determinās qd̄ est cōtrariū illi determināti vt in pluribus: ⁊ sic est in ꝓposito qꝛ sicut charitas ꝗtū est in se vt in pluribus inclinat ad bonū: ita affectio sensibilis inclinat ad delectabile sensui ⁊ ad hoc sicut ex quodā habitu inclinat̄ volūtas ad pctm̄. ¶ Ad 7m dōꝫ ꝙ amor naturalis est ꝛm voluntatē totaliter determinatā ad vnū. nō autem sic est de amore charitatis nisi in illis qui iaꝫ ꝯfirmati sunt ¶ Ad octauū dicendū ꝙ ꝑ peccatum non totaliter separat̄ homo a deo: qꝛ sic esse desineret. sꝫ ꝗtum ad vltimā ⁊ perfectā coniunctionem quā facit charitas: ⁊ ideo non opꝫ ꝙ fides per peccatum tollatur sicut charitas: sicut ꝑ interpositionē nubis aer radios solis amittit: nō tñ omno

dam claritatem: sicut que est ex reuerberatione: qualis etiam apparet vbi non sunt radij solis.

¶ Utrū liber vite sit q̄d creatuz.

Ad secūdū sic procedit. vr q liber vite sit q̄d creatum. Eccl. 24. Hec oia liber vite. Glo. Hic liber est vetus et nouū testamentuz: hoc aūt est quid creatū; ergo et liber vite ¶ Preterea. Apoc. 21. alius liber est apertus qui est vite: glo. xp̄s qui tunc apparebit omnibus patens: sed non apparebit omnibus nisi s'm humanā naturā: cum ergo humana natura in christo creata sit: videtur q liber vite sit quid creatum. ¶ Preterea. liber inq̄ntuz in eo scriptura fit est receptiuus extranee impressionis: sed res increata non suscipit peregrinā impressionez: ergo nō est quid increatum: sed creatum. ¶ Item videt q sit proprium filij. qz psal. in capite libri scriptuz est de me. glo. In patre qui est caput nostrum: sed illud in diuinitate cuius caput est pater est filius. ergo liber vite est filius. ¶ Item videt q spiritussanctus: qz spūisancto attribuitur viuificatio; et in symbolo, et Jo. 6. Spiritus est qui viuificat ergo cuz liber vite ordinetur ad vitam ꝯuenit spirituisancto vel proprie vel per appropriationē. ¶ Sed contra. Aug. 12. de ciui. dei. Liber vite est presciētia dei que falli non potest: sed prescientia est quid increatum essentiale et appropriabile filio. ergo et liber vite.

¶ Utrum liber vite sit in respectu dei.

Ulterius vr q liber vite sit i respectu dei. ps. Deleant de libro viuentiū. glo. liber viuentiū est dei notitia: sz deus de se hz maxime notitiā. ergo liber vite est respectu dei. ¶ Preterea. ipsa est fons vite cuiuslibet. Si ergo est alioꝝ que habent vitā participatiue: multo amplius est suipsius qui hz vitam originaliter. Item vr q sit omnium creaturaꝝ: qz prescientia est omniū: sz liber vite ē diuina presciētia: vt supra dictū est; ergo erit omniū. ¶ Preterea. Jo. 1. Qd factū est in ipso vita erat: sz ols creatura est facta: ergo omnis creatura in libro vite scribitur. ¶ Item vr q sit etiam de malis Luc. 10. super illud. Nola vestra scripta sunt in celis. dicit glo. Siue celestia siue terrestria opera gesserit, quis per hoc quasi litteris annotatus apud dei memoriam eternalr est affixus; sed gerere terrestria opera est maloꝝ. ergo cum nihil aliud sit liber vite q̄ reseruatio diuine memorie vr q liber vite sit etiam maloꝝ. ¶ Item liber vite ordinat ad vitam: sz vita nature ē cōis bonis et malis. vita aūt gratie cōis prescitis, et predestinatis. ergo liber vite est maloꝝ et bonoꝝ et p̄destinatorum et prescitoꝝ. ¶ Sed cōtra illud dr esse scriptum in deo qd habet exemplar in ipso: sz mala inq̄ntum hmōi nō hn̄t exemplar in ipso. ergo non sunt ibi scripta.

¶ Utrum aliquid qd sit ibi scriptum debeat dici deleri.

Ulterius videt q nihil qd sit ibi scriptum debeat dici inde deleri qz liber vite est diuina predestinatio: vt dicit glo. Philip. 4. Sz

prima q̄stiuncula.

Scđa q̄stiuncula.

a predestinatione nõ dicitur aliquis excidere. ergo nec a libro vite deleri. ¶ Preterea. liber in quo põt aliquid describi et deleri est mutabilis: sed liber vite est imutabilis: qr est quid increatum. ergo non potest aliquis inde deleri. ¶ Preterea. qd est fm opinionē tm: cum sit fm quid nõ r3 enunciari simplr: sed glo. super illud. ps. Deleant de libro viuentium dicit hoc accipiendũ fore tm fm spem illorũ qui se esse scriptos putabant. ergo videtur q nõ debeat dici aliquem inde deleri.

¶ Sed cõtra. Exo. 32. Qui peccauerit mihi delebo eũ de libro meo: sed multi peccant. ergo multi delentur. ¶ Preterea. nullus filius est scriptus in libro vite r dãnatus: sed multi qui prius fuerunt scripti in libro vite postea dãnantur. sicut p3 de discipulis christi quibus dictũ est. Lu. 10. Gaudete qr nomina vestra scripta sunt in libro vite: ex quibus tñ multi abierunt retrorsum: vt dicit Jo. xj. ergo aliqui qui prius fuerunt ibi scripti delentur.

Respõdeo dicendũ ad primã qõnem q liber vite de quo nunc loquuntur metaphorice dr. Unde op3 q eius significatio accipiat fm similitudinē libri materialis de cuius rõne videt esse q cõtineat figuras aliquas quasi similitudines aliquas illorũ qui per librum illum cognoscunt. vnde et liber vite dr: qr cõtinet similitudines quibus põt cognosci vita: non est aũt sufficienter liber vite quasi perfectã cognitionē de vita faciēs nisi cõtineat similitudines de vita cuiuslibet in particulari: qr cognitio vli est imperfecta r in potentia: s3 habere hoc mõ similitudines oium habentiũ vitã determinate nõ est nisi diuine mentis: in q sunt exemplaria rerum omniũ propria: r iõ liber vite non est quid creatum: sed est diuina notitia de vita nõ solum in vli: sed in particulari: qñtum ad oes in q̃bus inuenitur vita: r quia notitia est essentiale et appropriatum filio. ideo liber vite essentiale quidem est in diuinis r filio appropriatur.

Liber vite de scribit (margin)

Ad primũ ergo dicendũ q vetus et nouum testamentũ dr liber vite quasi faciens cognitionē de vita vli. r docēs precepta quibus peruenitur ad vitã: non tñ facit notitiam de vita vniuscuiusqz: r iõ aliquo mõ põt dici liber vite: s3 non fm cõpletam rõnem. ¶ Ad scdm dicendũ q christus fm humanã naturã dr liber vite quasi exemplar vle vite: sed non quasi similitudo particulariter faciēs cognoscere vitam vniuscuiusqz. ¶ Ad tertium dicendũ q similitudines vel figure istius libri nõ sunt aliqd additũ essentie eius qr rões exemplares: vt in pmo dictũ est: sunt ipsa diuina essentia: r ideo nõ oportet q recipiat peregrinas impressiones. ¶ Ad quartum dicendũ q pater dr caput libri id est filiũ fm q liber appropriatur filio. ¶ Ad quintum dicendũ q qñuis vita appropriatur spirituisancto: tamen notitia de vita appropriatur filio.

Ad secundã qõnem dicēdũ q liber vite dr notitia dei: quia aũt liber proprie est illorũ quorũ notitiã facit per figuras r simi-

litudines existẽtes in libro: ideo illorum solum notitia dici potest liber quam cognoscit deus per similitudinem: mala autem non cognoscit deus per similitudines existẽtes malorum in se: sed cognoscuntur per modum priuationis. Similiter etiam deus seipsum non cognoscit per similitudinem suiipsius: sed per hoc quod sibi secundum essentiam suam presens est. vnde neque notitia quam habet de seipso: neque notitia quam habet de malis potest dici liber vite nisi de malis pene: inquantum sunt iusta et bona secundum quod dicitur liber mortis: vita autem inter bona computatur. vnde oportet quod liber vite intelligatur respectu vite que in creaturis inuenitur: et quamuis deus habeat notitiam de vita nature et gratie et glorie. Unde respectu cuiuslibet dictarum vitarum posset dici dei notitia liber vite: tamen perfecta ratio vite non inuenitur: nisi in vita glorie que permixtionem mortis non patitur: et ideo liber vite secundum propriam sui acceptionem est notitia dei: quam habet de vita glorie vniuscuiusque: sic ergo differt liber vite a scientia dei: que est de temporalibus et eternis: et a prescientia que est de bonis et malis: et etiam a predestinatione: quia predestinatio proprie de futuris est: et prouidentia directionem in finem importat: cum sit propositum miserendi: sed liber vite simplicem notitiam de vita importat et non determinat aliquod tempus: vnde et scripti in libro vite dicuntur: et qui vitam habent et qui habituri sunt. ¶ Et per hoc patet solutio ad omnia obiecta.

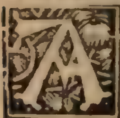
Responsio ad secundam questiunculam.

Ad tertiam questionem dicendum quod liber vite: vt dictum est: est notitia dei de vita glorie alicuius hominis: res autem aliqua dupliciter habet esse. scilicet in se et in sua causa: in se quidem est simpliciter. In causa autem sua habet esse secundum quid: causa autem glorie est gratia sufficiens quantum in se est: vnde qui habet gratiam habet iam vitam glorie secundum quid. Cognitio ergo de vita glorie alicuius habetur a deo dupliciter. vno modo inquantum deus scit ipsam vitam glorie in isto esse: vel futuram esse simpliciter: et tunc talis dicitur esse scriptus in libro vite simpliciter vel ascriptus: vt quidam dicunt ad similitudinem illorum qui ascribuntur ad militiam vel ad aliquod officium. Alio modo inquantum deus scit vitam glorie inesse isti vel futuram esse in eo in causa sua que est gratia: et talis dicitur secundum quid scriptus in libro vite vel annotatus: vt quidam dicunt: quia ergo non potest esse vt scientia dei fallatur: ideo quemcunque scit habiturum vitam eternam habebit eam: vnde iste qui simpliciter scriptus est vel ascriptus in libro vite non potest inde deleri. Sed quia gratia que est causa glorie in eo qui habet presentem iustitiam quando ipse a iustitia per peccatum decidit desinit esse glorie causa in eo. ideo notitia dei de gratia istius non est vt de causa glorie. vnde iam ista cognitio gratie istius quam deus habet non pertinet ad librum vite glorie: et secundum hoc dicitur deleri de libro vite non aliqua mutatione in libro facta: sed in ipso ex parte cuius accidit quod gratia non est iam causa glorie: et dicitur deus aliquem de libro vite delere inquantum permittit eum a iustitia excidere per peccatum.

Ad primum ergo dicendum quod predesti-

natio importat directionē in finem qđ nō importat liber vite: vt dictū est. et ideo non pōt dici predestinatus ille qui hʒ presentez iustitiā tm̄. pōt autē aliquo mō dici scriptus in libro vite: vt dictum est. ¶ Ad scđm pʒ solutio per id qđ supra dictuʒ est. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ glo. illa loquit̄ de scriptura qua aliq̇s scriptus est in libro vite simpliciter.

¶ Utrū quelibet charitas possit resistere cuilibet tentationi.

Ad tertiuʒ sic procedit̄. videt̄ ꝙ nō quelibet charitas possit resistere cuilibet tētationi. sicut charitas obsistit peccato ita et rō: vt supra dictum est: sʒ nō quelibet rō potest tentationi resistere: sicut pʒ in incontinentibus qui habent rōnem rectam et vincuntur. vt dicit phs: ergo nō quelibet charitas pōt tentatiōi cuilibʒ resistere. ¶ Preterea. maior est difficultas in resistendo malo ꝗ̄ in operando bonū simpliciter: sed charitas minima nō potest in quodlibet bonuʒ. ergo nec potest cuilibet tentationi resistere. ¶ Preterea. in resistendo maxime tentationi est maximuʒ merituʒ cum sit ibi maxima pugna: que coronā meretur: sʒ minima charitas non pōt in maximum premiū. ergo nec resistere maxime tentationi. ¶ Preterea charitas imperfecta non resistit venialibus: sʒ maior ē impugnatio mortaliū ꝗ̄ venialiū. ergo non resistit maxime tētationi. ¶ Preterea. I. Cor. 10. Fidelis deus q̇ nō patietur vos tentari supra id qđ potestis: sʒ illi quibus scribebatur habebāt grām: sicut pʒ in principio epistole ergo aliqua tētatio est supra posse habētis grām vel charitatē. ¶ Sed ꝯ. non pōt euitari omne peccatū nisi omni tentationi resistatur: sed minima charitas pōt vitare oē peccatū: cum etiā hō in puris naturalibꝰ existēs hoc potuisset. ergo charitas quelibet pōt omnē tentationem vincere. ¶ Preterea. plus diligit charitas legeʒ dei ꝗ̄ cupiditas milia auri et argenti: vt dicit glo. super ps: sʒ maior dilectio minori tentationi resistere pōt. ergo quelibet charitas resistere pōt cuilibet tentationi. ¶ Preterea. nullus peccat in eo qđ non pōt vitari: vt Aug. dicit. si ergo habens charitatem nō posset cuilibet tentationi resistere. videtur ꝙ tētationi consentiēs non peccaret.

Respōdeo dicendū ꝙ resistere. tētationi dupl̄r dr̄. vno mō vt q̇s a tētatione nō vincatur. Alio mō vt quis tētationē vincat: dr̄ eñ aliquis a tentatione vinci: qñ a proposito bono trahitur p̄ tentationem in cōsensum peccati: sicut est in incōtinente: q̇ habet rōnem rectā: sed deducit̄. Qui eñ non hʒ ꝓpositū bonū vt intēperatus siue luxuriosus non vincitur: qꝛ libenter id agit: vincit aūt qui non solum a tentatione superueniēte in actū peccati non deducit̄: sʒ etiā ex magnitudine ꝟtutis quasi nihil tētationem paruipendit: qui ꝟo difficultatē a tentatione patit̄: sed nō deducit̄: resistit quidem tentationi cum nō consentit: sed non vincit ꝓprie loquendo. Loquēdo ergo primo de resistētia peccati: sic q̄libet charitas potest

Resistētia tentationuʒ distinguit̄.

resistere peccato pp̄ter li. ar. liberatū a seruitute peccati: q̄uis difficultatē patiat̄ pp̄ter tētationis impulsum. Loquēdo vero d̄ tentatiōe scḋo mō: sic charitas q̄ est parua in principio tētatiōis pōt tentationibus resistere: q2 in fine tentationis fit magna: cum deus pugnāti auxiliū semꝑ administret: si th̄ ponat̄ q̄ semper parua maneret: nō posset ꝑ modum dictum tētationi resistere.

Ad primū ḡ dicenduz q̄ nō ē silē de incontinēte ⁊ habente charitatem: q2 habens charitatem h3 iam habitum v̄tutis: quē nō h3 incontinēs. Et preterea incontinens etiā nō vincit̄ q̄n nō posset resistere: si vellet rōne recta quā h3 vti: vt supra dictum est. ¶ Ad scḋm dicendū q̄ q̄uis sit maior difficultas laboris: non tamē est maior difficultas que attēditur ꝑm excessum operis ad potētiaz que attenditur in virtutibus: vt dictum est. ¶ Ad tertium potest dici q̄ etiam minima charitas potest in magnū meritum respectu premij accidentalis: non aūt respectu premij substātialis: vt supra dictum est. ¶ Ad quartuz dicendū q̄ venialibus etiam resistere posset si aliquis charitate cōtra venialiū tentationē vteretur non vt vitaret omnia: sed quia potest singula vitare. ¶ Ad quintum dicenduz q̄ apostolus loquitur quantū ad id quod homo potest sustinere sine animi perturbatione quod non potest: nisi charitas perfecta: vt in magnis tribulationibus equanimitatem seruet.

¶ Utruz homo semper resurgat in minori charitate.

Ad quartum sic p̄cedit̄. vr q̄ hō semꝑ in minori charitate resurgat. Amos. 5. Uirgo israel cecidit ⁊c. glo. nō negat vt resurgat: sed vt resurgere v̄go possit: q2 semel aberrās ⁊ si reportet̄ humeris pastoris nō h3 tantā gloriā quantā q̄ nunq̄ͣ aberrauit: s3 gloria ꝯmensurat̄ charitati. ḡ hō post peccatum nō h3 tantā charitatē resurgēs quātā primo. ¶ Preterea. Ezech. 44. Leuite q̄ recesserunt a me nunq̄ͣ appropinquabūt mihi vt sacerdotio fungant̄: s3 aliq̄s q̄tuz ad spūale sacerdotium appropinq̄t deo per charitatē: ḡ nō h3 tantā charitatez q̄ aliq̄n recessit a deo per peccatū quantā ante. ¶ Preterea. charitas incipiens nunq̄ͣ est tanta quāta proficiens ⁊ perfecta: sed aliquis q̄n cecidit habuit charitatē proficientem vel perfectam: q̄n aūt resurgit hab3 charitatē incipientē. ergo nō h3 tantaz charitatē quantā prius. ¶ Preterea. nunq̄ͣ pōt tm̄ disponere se ad recipienduz diuini luminis influentiā qui est sine charitate quantum cum charitate: sed ꝑm q̄ aliquis disposuit se ad gratiam deus illi gratiaz infundit. ergo semper magis recipit de influentia gratie aliquis permanens in charitate q̄ͣ de nouo charitatem accipiens: ⁊ sic idem quod prius. ¶ Sed contra in Mala. ħ. 3. Placebit deo sacrificium iuda ⁊c. sicut dies seculi et anni antiqui: sed charitas facit omnia nostra deo esse accepta: ergo aliquis post lapsum resurgens potest habere tantum de

charitate

charitate quantum prius.

¶ Utrum resurgat in maiori.

Prima qstiuncula. **Alterius** videt quod semper resurgat in maiori. Gene. prio. Factū est vespere et mane dies vnus glo. vespertina lux a qua quis cecidit matutina in qua resurgit: sed lux matutina est maior quam vesptina: ergo et gratia vel charitas in qua quis resurgit illa quam prius habebat. ¶ Preterea. Rom. 6. Ubi abūdauit delictū supabūdauit et gratia: sed vbi superabūdat gratia est ibi maior charitas. ergo etc. ¶ Preterea. pctm vincit primā charitatē: vincit aūt a scda: ergo scda charitas est fortior et maior quam prima. ¶ Sed cōtra. innocens non est minus aptus ad recipiēdū gratiam quam peccator: sed primā gratiam accipit innocens. secūdam accipit peccator: ergo non oportet quod secunda sit maior quam prima.

¶ Utrum resurgat in equali.

Scda qstiuncula. **Alterius** videt quod ad minus semper sit equalis. Ro. 8. Diligētibus deū oia cooperātur in bonū glosa. Etiā casus in peccatū: sed hoc nō esset si in minori charitate resurgeret: ergo nunquam in minori: sed semper in equali resurgit. ¶ Preterea. Ambr. dicit quod penitētia omnia ablata restituit: sed hoc nō esset si nō resurgeret ad minus in equali charitate: ergo semper resurgit aliquis in equali charitate. ¶ Preterea. cōtritio debet pportionari precedēti peccato: sed peccatū pportionatur quodāmodo gratie quā expellit: ergo et gratia vel charitas: per quā homo cōterit debet esse equalis gratie precedenti. ¶ Preterea. penitētia viuificat merita per peccata mortificata: ergo penitēs tantā habebit gloriā quātam ante peccatū meruerat: sed tātū meruerat quātū de charitate habuerat: gloria ergo quā penitens habebit pportionatur charitati quā ante peccatū habuit pportionatur antē charitati in qua in morte inuenit post pniam: quia lignū vbi ceciderit ibi erit. Eccl. pe. ergo charitas in qua resurgit penitēs est equalis charitati a qua cecidit. ¶ Sed contra. minima contritio sufficit ad deletionē oium pctōrum: sed sm quātitatē cōtritionis attendit quātitas charitatis in qua quis resurgit: ergo cū potuerit: qui plus habuit gratiam: ex magna pparatiōe gratiam accepisse: videtur quod possibile sit quod recipiat minorē gratiā et charitatem quam prius habuit.

Respōdeo dicendum ad primā qōnem quod mensura charitati pñgitur a deo scdm suam voluntatem: et aliquo modo cōmensuratur ad conatū illius qui gratiā recipit. vnde cum aliquis per peccatū possit multū et parum conari ad recipiendū charitatem: et diuine liberalitati nō ponatur terminus per peccatum: cū ipse quātum in se est sit paratus oia peccata totaliter delere: opz dicere sicut et cōiter dicitur: quod aliquis potest post peccatum in maiori et in minori et equali charitate resurgere.

Ad primū ergo dicendum quod loquitur de gloria premij accidētalis que non cōmēsuratur charitati: sed actui vel statui: quia post peccatū virgo aureolam nō habebit. et similiter nec peccator resurgens gaudiū de innocētia con

tinnata. ¶ Ad 2m dicendum q ab offi cio dignitatis aliquis repellit propter peccatum commissum etiam si penitentiam egerit. sicut propter homicidium repellit a sacerdotio. et hoc est propter hoc q non reducit ad statum tante dignitatis quamuis reducat ad equalem charitatem. ¶ Ad tertium dicendum q loquendo de vna et eadem charitate verum est q charitas incipiens minor est quam proficiens vel perfecta. sed vna incipiens potest esse maior quam alterius qui est in statu proficientium. sicut aliquod animal statim natum est maius quam aliud etiam perfectum. ¶ Ad quartum dicendum q ceteris paribus semper ille qui habet charitatem recipit plus de influentia diuini luminis. sed ille qui non habet charitatem potest plus conari et magis recipiet.

Rn. ad primam questiunculam.

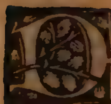
Ad secundam questionem dicendum q non est necessarium q semper in maiori charitate resurgat: quia etiam minor preparatio vel equalis sufficit ad hoc q gratia infundatur.

Ad primum igitur dicendum q similitudo illa attenditur non quantum ad quantitatem lucis: sed quantum ad ordinem lucis ad tenebras. ¶ Ad secundum dicendum q apostolus loquitur de gratia redemptionis que superabundauit ad delictum primi hominis: et non loquitur vniuersaliter. ¶ Ad tertium dicendum q peccatum non vincit charitatem propter eius debilitatem. sed quia ille qui peccat: non vtitur auxilio charitatis. et ideo ratio non sequitur.

Rn. ad secundam questiunculam.

Ad tertiam questionem dicendum q etiam in minori charitate potest homo resurgere: quia quantumcunque de peccato doleat et ad gratiam se preparet: dummodo ad terminum contritionis perueniat: qua plus displicet ei a deo recessisse quam aliquod temporale placuit: gratiam habebit: etiam si non tamen preparet se quantum prius dum fuit innocens preparauit.

Ad primum igitur dicendum q hoc intelligit non semper quantum ad maiorem quantitatem charitatis sed quantum ad maiorem diligentiam vel humilitatem in qua penitens resurgit ad minus actuali. minus autem malum est vt charitas diminuatur quam vt totaliter amittatur: et minus malum computatur pro magis bono: vt dicitur quinto ethi. Et ideo in bonum diligentibus deum cedit peccatum etiam si in minori charitate resurgat: quia per humilitatem et cautelam ab omnimoda gratie amissione curatur. ¶ Ad secundum dicendum q penitentia omnia restituit: sed non oportet q equalia. ¶ Ad tertium dicendum q quantitas peccati non proportionatur gratie quam exclusit: quia paruum peccatum potest maximam charitatem expellere: sicut econuerso parua charitas dicitur maxima peccata delere: quia pendet ex conatu hominis potius quam ex quiditate habitus. ¶ Ad quartum dicendum quod sicut ex predictis patet per priora merita merebatur sibi tantam gloriam quantam charitatem habebat: sed ipse per peccatum factus est alter: et non plenarie ad pristinum gradum restitutus: et ideo non plenarie recipiet effectum priorum meritorum nisi quantum ad premium accidentale: quod mensuratur actibus magis quam habitu charitatis. Questio .ii

Deinde q̄ritur de euacuatiõe charitatis per gloriã. & circa hoc querũtur quatuor. Primo vtrum fides et spes euacuẽtur gloria adueniẽte. Secũdo vtrum charitas. Tertio vtrum ordo charitatis. Quarto vtrum scientia.

¶ Utrũ fides euacuet in patria.

Ad primuz sic pceditur. vr q fides non euacuet. Fides enim est fundamentũ spũalis edificij. sed fundamẽtuz imobile manet quicq̄d superedificet: ergo fides nõ euacuat adueniẽte gloria. ¶ Preterea nihil expellit nisi a suo ꝯrio. sed glia nõ est ꝯtraria fidei: ḡ adueniẽte gloria nõ euacuat fides. ¶ Preterea. perfectũ & impfectũ circa ea que sunt diuersa spẽ bene se ꝯpatiũtur in eodẽ: sicut q hõ habeat perfectã geometriã & impfectã grãmaticam. sed visio glorie & fides sunt alterius spẽi: ergo visio glorie nõ expellit fidẽ. ¶ Preterea. opinio & scia habẽt se sicut cognitio pfecta & imperfecta: & similr cognitio matutina & vespertina in angelis. sz in hoibus manẽt simul scientia et opinio: & in angelis simul cognitio matutina & vespertina: ergo fides manet cuz visione patrie. ¶ Sed cõtra. est qd apostolus dicit. 1. Cor. 13. ¶ Preterea. fides ẽ nõ apparentiũ: sed in patria nihil erit nõ apparens eoꝝ quorũ est fides: ergo ibi fides non erit.

¶ Utrũ spes euacuet in patria.

1ª questiũcula Alterius videt q nec spes euacuetur: q2 sicut se habet spes ad bona: ita se habet timor ad mala. sed in dãnatis semper manebit timor seruilis: ergo & silr in beatis manebit spes. ¶ Preterea. Eccle. 24. Qui edũt me adhuc esurient. & loqtur de fruitione diuine sapiẽtie que erit in patria sed esuriens expectat aliqd in futurum: ergo sancti expectabũt aliquid in futurũ etiam de premio substãtiali. ¶ Preterea. in fide que euacuat inuenitur aliquid cõe fidei & glorie. s. visio. sed non inuenit aliquid in spe qd possit in patria esse: q2 id qd est substãtia spei est expectatio que non manebit in patria: ergo videtur q non euacuetur spes. ¶ Sed ꝯtra. Roma. 8. Quod videt quis quid sperat? sed sci videbũt in patria quicq̄d expectauerũt: ergo spes in eis non erit. ¶ Preterea. spes est expectatio beatitudinis future: sed beatitudo in patria iam non erit futura: ergo neq spes erit ibi.

¶ Utrũ aliqd de suba hitus fidei & spei remaneat idem numero.

Alterius videt q aliquid de substãtia habitus fidei & spei remanebit idẽ numero: q2 in oi mutatione opz esse aliquid cõe vtriq terminorũ. sed fides & spes mutãtur in bona glorie: ergo oportet q aliqd de substantia habitus fidei & spei maneat idem numero. ¶ Preterea. sicut charitas adueniens opponitur fidei informi non scdz substantiã fidei sed sm informitatem: ita gloria adueniens opponit fidei non scdz substantiã visionis: sed sm imperfectionẽ tantũ. sed charitas adueniẽs tollit informitatẽ & rema- 2ª questiũcula

net idem habitus numero fidei quātum ad substantiā: vt supra dictū est. ergo et similiter gloria adueniēs tollit tantū imperfectionem: et dimittit eandē substātiam habitus numero. ¶ Preterea quādo sciētia imperfecta crescit in perfectam nō tollitur substātia scientie: similiter nec substātia corporis quādo ex puero fit vir: sed manet idem hō. sed apostolus euacuationem fidei cōparat perfectioni scientie et etatis: ergo substantia fidei manet eadem numero.

¶ Sed cōtra. forme quādo destruūtur: sicut ex nihilo totaliter sunt: ita totaliter in nihilum tendūt. sed fides et spes cum sint habitus forme quedā sunt: ergo cū adueniente gloria destruantur vt dicit apostolus videtur q nihil ipsarū maneat secundum numerū ibidē. ¶ Preterea. impossibile est q aliquid sit idē numero: quod non sit idē specie: sicut dicit philosophus de fide et opinione. in quarto topi. sed visio patrie et fides differunt specie multo plus q̄ fides et opinio: ergo visio fidei et patrie non est idem numero.

Respōdeo dicendū ad primā questionē q in fide est cognitio quedam: et modus cognoscēdi: quia cognoscit in speculo et in enigmate. modus autē imperfectionis est et obscuritatē importat. vnde cū gloria adueniens omnē imperfectionē et obscuritatem tollat: tollet quidē modum fidei quātum ad modum cognoscēdi: sed remanebit cognitio eorum quorum est fides: non quidem iam enigmatica sed clara.

Ad primū ergo dicendū q quantum ad id quod habet de cognitiōe fides est fundamētum: non quantum ad id qd habet de enigmate. vnde quātum ad id qd est fundamentū manebit. ¶ Ad secundum dicendū q quamuis glorie visio nō sit cōtraria fidei quantum ad id qd habet de cognitiōe: est tamē sibi cōtraria quātum ad id qd habet de enigmate: et ex hac parte eam expellit. ¶ Ad tertiū dicendum q perfectio et imperfectio cognitiōis circa diuersa bene se cōpatiuntur: sed nō circa idē. et ideo aliquis potest habere simul imperfectam cognitionē de his que pertinēt ad vnū: et perfectā de his que pertinēt ad aliud. sed nō est sic in proposito: quia fides et visio glorie est de eodē. ¶ Ad quartū dicēdum q opinio et scientia: quamuis sint de eodē: non tamē secundum idem mediū: sed secundum diuersa: et ideo possunt esse simul sed fides et visio patrie sunt de eodem et secundum idē mediū: quia fides assentit veritati prime propter se: et similiter visio glorie. et ideo perfectio vnius nō patitur imperfectionē alterius. cognitio autē matutina et vespertina: quāuis sint de eodem secundum rem: non tamen sunt de eodem secundum idem esse: quia cognitio matutina est de re secundum q habet esse in verbo. cognitio autē vespertina de re secundū q habet esse in propria natura. et ideo non est simile.

Ad secundā questionem dicēdū q de habitibus oportet ex actibus iudiciū sumere. Est autē duplex actus. s. actus qui est actus imperfecti: inquātum huiusmodi sicut motus: et actus qui est actus perfecti inquātum huiusmodi: sicut operatio cōsequens formam. contin

Rn̄. ad primam questiunculam.

Declaratio habitum per actus.

git autem quãdoqꝫ ꝙ actus pfecti inueniãtur in impfecto scdm ꝙ iam participat aliquid de pfectione: sicut aliquid de actu albi est in palido. quãdo ergo impfectũ ad perfectionẽ venit actꝰ qui est eius inquãtũ habet aliqd de perfectiõe in quã tendebat manet quãtũ ad id quod est de substãtia actus: sed tollit quãtũ ad id qđ erat de impfectione actus sicut loquela balbutientis pueri tollitur quãdo venit ad perfectã etatẽ quãtum ad id qđ impfectiõis erat in ipso: manet autẽ quicqd erat de perfectiõe ⁊ substãtia loquele. sed motus qui ẽ actus impfecti quãdo peruenit ad terminũ motus: non manet quãtum ad aliqd substãtie actus: sed ꝗtum ad radicẽ scdm quã motus inerat qui erat ꝓportio quedaꝫ ⁊ ordo impfecti ad perfectionẽ: cognitio autem inꝗtum hmõi importat actum pfecti: ⁊ iđ cognitio que habet in statu impfectõis manet ꝗtũ ad id qđ cognitiõis est: imperfectiõe sublata. Spes autẽ inꝗtum tendit in arduũ qđ est nõdum habitũ: ⁊ futurũ expectatuꝫ est: sicut actus impfecti: cũ sit quasi quidã motus. Et ideo cũ ad perfectũ venerit non manet id qđ expectatiõis aut spei est: sed hoc tm̃ in quo hec expectatio radicabat. s. ordo ⁊ ꝓportio ipsius hois ad illa iam habita: quorũ dum nõ habebant erat spes. ⁊ ideo nõ ponit aliquid speciale succedẽs spei: sꝫ tentio siue cõprehensio beatitudinis: que dicit ordinẽ hominis ad deũ iam habituꝫ: cuius non habiti erat spes: vñ ordo iste cõis est vtrobiqꝫ: ⁊ quãtum ad hunc ordinẽ spes manet: sed ꝗtum ad naturã actꝰ sui trãsit.

Ad primũ igit dicendũ ꝙ illi q̃ erũt in penis cũ sint remoti a participatiõe eternitatis erũt semper in motu ⁊ successiõe. ⁊ ꝓpter hoc poterit esse timor futuri mali: sed illi qui erũt in patria erũt maxime quãtuꝫ ad premiũ substãtiale in participatiõe eternitatis. ⁊ ideo ẜm hoc nõ erit i eis aliquid de premio futuri: sed totũ simul habẽt: vnde non remanet in eis spes. ¶ Ad ẜm dicẽdũ ꝙ illa fames nõ importat expectationẽ futuri: sed aufert fastidiũ iam habiti. vnde respectu ꝑmij substãtialis nõ erit ibi expectatio: sed fruitio plena. sed respectu aliquoꝝ accidentaliũ: vt etiã stole corporis poterit ibi eẽ expectatio: sed nõ spes: vt supra 26. dist. dictũ est. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ etiam in spe inuenitur aliquid qđ manet in patria. s. ordo ⁊ ꝓportio ad expectatuꝫ bonuꝫ. sed iste ordo erit perfectꝰ in patria: in via autẽ imperfectꝰ ꝓpter absentiam eius ad qđ est.

Ad tertiã qõnem dicendum ꝙ ablatio alicuius qđ est de substãtia rei inducit corruptionẽ rei illiꝰ: non autẽ sublatio alicuius qđ se habet accidẽtaliter ad rẽ illam. impfectio autẽ illa quam tollit gloria a fide est substantia fidei: ⁊ ad speciẽ eius pertinens. quod patet ex hoc ꝙ accipitur scdm rõneꝫ obiecti a quo fides speciẽ recipit. Obscuritas enim quã enigma importat ad genus cognitiõis pertinet. et ideo opꝫ ꝙ remota ista impfectione substãtia ⁊ species fidei Rñ. ad scdam q̃stiunculaꝫ.

destruatur: sicut si ab asino remoueatur sua irrōnabilitas: qr autē fides forma quedā est accidētalis simplex: non cōposita ex materia & forma. iō ipsa destructa nō remanet aliqd fidei idē numero sed idē genere: sicut pz qz quādo ex albo fit nigrū: vel ecōuerso manet id qd coloris est nō idem numero color: sed idez genere. sed manet eadē lux numero cū est pfecta & impfecta: qr illa impfectio vel perfectio nō pertinet ad speciē lucis: sed accidentalis est. ¶ Et similr est dicēdū de spe in qua etiaz qd dictū est magis appet.

Ad primū ergo dicendum qz cōe qd manet in mutatiōe idem numero est subiectū: sed idē genere manet natura generis. et ita in hac trāsmutatione manet eadez numero anima: sed visio vel cognitio idē genere. ¶ Ad scdm dicendū qz informitas illa nō est de pertinētibus ad speciez fidei sicut imperfectio enigmatica. et ideo non est simile. ¶ Et similiter dicendum ad tertium.

¶ Utrum charitas vie euacuetur in patria.

D scdm sic pceditur. videt qz charitas vie euacuetur. i. Cor. 13. Cum venerit qd pfectuz est euacuabitur qd ex parte est. sed charitas est ex parte: quia illud preceptū. Diliges dnm deū tuū ex toto corde tuo: nō totalr implet in via: vt supra dcm est: ergo charitas euacuabit. ¶ Preterea. destructa cā destruit effectus. sed fides generat charitatē: sicut dr Mat. 1. in glo. cū ergo fides euacuetur & charitas euacuabit. ¶ Preterea. sicut fides ē enigmatica ita & charitas: quia charitas mouet affectū in id qd nō per speciez vr. sed fides q est enigmatica euacuabit: ergo et charitas. ¶ Preterea. mot⁹ cessat cū peruentū fuerit ad terminū: sed charitas est qdaz motus mētis in deū: ergo cū ad terminū puenietur charitas cessabit. ¶ Preterea. ea que sunt vni⁹ rationis vnum in alterū potest pficere si differant scdm perfectū & imperfectū: sed charitas vie qūuis possit crescere nunq̄ tn potest puenire ad modū charitatꝭ patrie: ergo charitas vie et patrie nō sunt vnius speciei. et ita videtur qz charitas euacuetur. ¶ Sed cōtra. pma Cor. 13. Charitas nunq̄ excidit. ¶ Preterea presentia amati non tollit amorem sed auget. charitas autē est amor dei: ergo quādo deum presentē videbimus non tollet charitas: sed magis augebitur.

Respōdeo dicēduz qz amor scdz rōnem sue speciei nō importat aliqd imperfectiōis: sed magis perfectionē inquātuz importat terminationē affectus: & quādā informationē in re amata. vnde gloria adueniens nihil de his q ad speciē charitatis ptinent tollet: & iō charitas nō destruetur.

Ad primū g dcm qz illa imperfectio est accntal charitati: & iō ea remota: nihilomin⁹ charitas eadē numero remanebit. ¶ Ad scdm dcm qz fides ē cā charitatꝭ rōne cognitiōis: cognitio autē mane-

bit: vt dictũ est. ¶ Ad 3m dicẽdũ ꝙ enigma est essentiale fidei: q2 pertinet ad rõnem ꝓprij obiecti sed est accidentale charitati: ꝛ iõ non est silis ratio. ¶ Ad 4m dõz ꝙ amare nõ dicit motum qui sit actus imperfecti: sed q̃ est actus perfecti: sicut sentire ꝛ intelligere. vt dicit phs in. 3. de aia. ꝛ iõ ratio nõ sequit. ¶ Ad 5m dicendum ꝙ hoc ꝙ charitas vie manens in via nõ põt peruenire ad perfectionẽ charitatis patrie: est ꝑpter statum viatoris: ꝛ non q̃tum ad id quod est de rõne charitatis: inq̃tum viator non possidet perfecte quod amat.

¶ Utrum ordo dilectionis qui modo est fuerit in xp̃o vel in sanctis qui sunt in patria.

Ad tertiuz sic procedit. videt ꝙ ordo dilectionis qui mõ est non fuerit in christo nec in sanctis qui sunt in patria q̃tum ad dilectionẽ inimicoꝝ: q2 inimici sanctorũ ad minus post diem iudicij nõ erunt nisi demones et dãnati: sed ad illos nõ est habẽda charitas: vt supra dictuz est: ergo nõ diligũt inimicos. ¶ Preterea. in eis erit summa conformitas voluntatũ ad deum: sed deus inimicos sanctoꝝ non diligit sed odit. ergo nec christus ꝛ beati suos inimicos diligent. ¶ Preterea. quicunq3 diligit aliquem ex charitate vult ei bonũ vite eterne: sed hoc christus non voluit inimicis nec beati: quia si vellent ꝛ fieret. ergo non diligunt inimicos ex charitate.

¶ Sed contra. diligere inimicuz ad perfectionem charitatis pertinet: sed in christo ꝛ in beatis est perfectissima ꝛ amplissima charitas. ergo ipsi inimicos diligunt. ¶ Preterea. christus ex charitate dilexit illos ꝑ quibus mortuus est. Jo. 15. Maiorẽ hac dilectionem ꝛc. sed mortuus est ꝑ inimicis. Ro. 5. ergo dilexit inimicos et eadem ratione beati.

¶ Utrum in sanctis beatis sit ordo charitatis quantũ ad se ꝛ proximos.

Ulterius vr ꝙ in eis non sit ordo charitatis q̃tũ ad se ꝛ ꝑximũ ꝛ ꝑpinquos ꝛ extraneos. Aug. in lib. de vera relig. Perfecta charitas est vt plus potiora bona ꝛ minus minora diligamus: s3 in patria erit perfecta charitas. ergo proximũ meliorẽ se plus diliget aliquis q̃ seip̃m: ꝛ silr extraneuz q̃ propinquũ fm carnẽ. ¶ Preterea. in patria erit perfecta conformitas humane volũtatis ad deum: sed deus plus diligit meliorem. ergo ꝛ quilibet plus diliget meliorem q̃ seipsum. ¶ Preterea. ille plus diligitur cui maius bonũ optatur: s3 quilibet hõ vult maius bonum meliori se q̃ sibi in patria: quia vnicuiq3 vult bonum quod h3 nec appetit alicui qđ nõ habet: quia sic desiderium nõ esset quietatum: ergo plus diligit meliorem se q̃ seipsum. ¶ Sed contra. gloria perficit naturam. sed ordo iste est a natura hominis progrediens: vt homo se plus altero diligat. ergo et gloria hunc ordinem non auferet. ¶ Preterea. si aliquis salutem suam negligeret pro salute alterius peccaret. sed in patria non erit aliquid inordinatum. ergo homo ibi semꝑ plus diliget Prla q̃stiun cula.

salutez suam q̄ alteri⁹: ꝛ ita pl⁹ amabit se q̄ alterū.

¶Utrū xp̄s dilexerit pl⁹ petruz vel ioannē: vel ecōuerso.

Alterius querit quez xp̄s plus dilexerit petrū vel ioannē. Et videtur ꝙ ioannē. Jo vlt. Uidit illuz discipulū quē diligebat iesus sequentē. hoc aūt nō dr̄ q꜄ illū tm̄ diligeret: ergo ꝓpter eminentiā dilectionis ad ip̄m. ¶Preterea. dilectio in qua affectus affectui vel signis dilectionis nō respōdet est dilectio simulationis. cū ergo xp̄s maiorē familiaritatez ioanni exhibuerit q̄ petro: ꝛ ei⁹ dilectio nullo mō fuerit simulata: vr̄ ꝙ ioānē pl⁹ petro dilexerit ¶Sed ꝯ puer. 8. Ego diligētes me diligo. sed pl⁹ dilexit petrus vt ꝫ Jo. vl. ergo ꝛ pl⁹ diligebat

Respōdeo dōm ad primā q̄ōnem ꝙ inimici xp̄i p̄nt accipi dupliciter. vel q̄tū ad finalē exitum sicut dānati vel in actu: vel in prescisiōe diuina. vel q̄tū ad p̄sentē statū. tantū sicut saulus tūc erat Quantū ergo ad primos inimicos est eadē ratio dilectionis in xp̄o que in nobis ad illos quos scimus dānatos: q꜄ naturā ipsorū diligimus: ꝛ ꝯsiderata natura tantū eis vitam eternā vellemus sed ꝯsiderata iustitia diuina ꝛ eorū meritis eis hoc nō volumus: q꜄ iustitiā diuinā pl⁹ diligimus q̄ eoꝝ naturā. ꝛ prima voluntas est voluntas aīs scḋa est voluntas ꝯ̄ns. ꝛ ita xp̄s diligebat inimicos: qui erāt dānati vel dānandi volens eis bonum voluntate antecedēte: q̄ nō semper impletur: ꝛ eadem ratio est de alijs beatis quantū ad illos qui actu sunt damnati: sꝫ de dānandis forte nesciūt de omnib⁹ q̄ sunt. Sed q̄tū ad alios inimicos ꝯm p̄sentē statū tm̄ diligebat: ꝛ ad eos bona operabatur: q꜄ pro eis mortē subijt. ¶Et per hoc p꜄ꝫ responsio ad obiecta.

Ad secundā questionē dōm ꝙ circa hoc est duplex opinio. Quidaz dicunt ꝙ in patria erit deus omnia in omnib⁹: ꝛ mens tota in deū quiescens totā rationē dilectionis habebit deū. ꝛ iō deū super omnia diliget: ꝛ alios plus quāto erūt deo ꝓximiores etiā alios plus q̄ se sunt meliores. Sed illud nō videt̄ rationabiliter dictū: q꜄ vnusquisq꜄ tantū ambit deo frui q̄tuz diliget deū vnde cū deum super omnia diliget sup omnia volet deo frui ꝛ ideo plus optabit sibi q̄ alij. vnde videt̄ ꝙ magis se q̄ alium diliget. ¶Preterea. affectus dilectionis non quiescit in aliquo nisi in ꝓprio obiecto. sicut autez ꝓprium obiectū amoris est bonum: ita ꝓpriū subiectū amoris istius hominis est bonū istius: vñ ꝛ deū summe diliget inq̄tuz est summū bonū suū. vnde non oportet ꝙ tanto aliquem plus diligat quanto est simpl'r deo ꝓximior: sed quanto est deo proximior inq̄tum est bonū suuz. Et ideo videtur ꝓbabilius qḋ alij dicunt ꝙ quilibet ibi plus diliget se q̄ proximū. Sed de cōparatione ꝓpinquorum ad extraneos credo ꝙ simpl'r loquendo plus vnusquisq꜄ diliget extraneum meliorem q̄ consanguineum minus bonū: q꜄ plus attenditur ordo dilectionis q̄tuz ad proximitatem ad deuz q̄ q̄tum

[Margin notes: "za que stiūcla" (left); "Rñ. ad primā q̄stiunculaz." and "Nota la pulchra." (right)]

ad primitatem ad seipsum: cuiusvtrũqꝫ opꝫ ꝙ attendat. vnde de equaliter bonis plus diligit primiorẽ: sed de inequalibus diligit meliorem.

Ad primũ igit dõꝫ ꝙ intelligendũ est ꝙ plus diligit magis bona ꝙ etiã sibi sunt magis bona: sicut bona spiritualia ꝙ corporalia. ¶Ad 2m dõm ꝙ in hoc ipso volũtas nostra volũtati diuine ꝯformabit ꝙ sequet motum naturaliter sibi impositũ a deo. ¶Ad 3m dõm ꝙ volũtate cõsequẽte vult maius bonũ alteri ꝙ sibi: sibi autem intensius. sed voluntate antecedẽte vult sibi maius: sꝫ hoc nõ impedit quietẽ desiderij: qꝛ hec voluntas nõ est voluntas simplr sed cõditionata: vel velleitas qdã vt qdã dicũt.

Rñ. ad scdam qstiun culam

Ad tertiam questionẽ dõm ꝙ sicut dicit: petrus plus dilexit xp̄m dilectione que ab ipso in mẽbra diffundit. sed ioãnes plꝰ dilexit dilectione que in xp̄o sistit. Et ideo petro dominus cõmisit curã mẽbrorum: ioanni autẽ curã matris que ad personaꝫ eius specialius spectabat. vnde ⁊ petrus a xp̄o plus diligebatur qꝫtum ad effectũ interiorẽ: qꝛ donum maioris charitatis erat ei tunc collatum. Sed ioãnes magis diligebatur qꝫtum ad signa exterioris familiaritatis. ⁊ hoc ꝑpter quattuor causas. Primo quia per ioannẽ significatur vita cõtemplatiua que familiariorem habet deum: qꝫuis actiua sit fructuosior ⁊ laboriosior que significatur in petro. Secundo ꝑpter etatem: qꝛ iuuenis erat. Tertio ꝑpter castitatẽ. Quarto propter ingenitam mansuetudinem. ¶Et per hoc pꝫ solutio ad obiecta: quia vterqꝫ plus diligebat: ⁊ quodammodo plus diligebatur.

¶Utrũ sciẽtia quã modo habemus totaliter tolletur.

Ad quartũ sic ꝑcedit. videtur ꝙ sciẽtia quã modo habemus totaliter tolletur pꝛia Cor. 13. Sciẽtia destruet. sed accidẽs qđ destruit totaliter tollitur: ergo sciẽtia totaliter tolletur. ¶Preterea. fides ẽ magis spũalis ꝙ sciẽtia sed fides tollet: ergo ⁊ scientia. ¶Preterea. cõsideratio sciẽtie est de delectabilibꝰ maxime. si ergo scientia hic acquisita remanet: aliquis magnꝰ clericus plus habebit de gaudio ꝙ aliqua vetula ꝙ erit maioris charitatis: qđ esse videtur impossibile. ¶Preterea illi qui sunt in patria cognoscũt omnia quorũ sciẽtiã habuerunt: ⁊ multo plura ⁊ melius in verbo si ergo sciẽtia non est nisi ad cognoscendũ frustra in eis preterita sciẽtia remaneret. ¶Preterea habitus ordinat ad actum: ergo vbi actꝰ non remanet: neqꝫ habitus remanere potest quia frustra remaneret sed actus scientie qui modo est non remanebit in patria: qꝛ consideratio scientiarũ est in intelligendo cum fantasmate non solum in accipiendo scientiaꝫ: sed etiam in considerando ea ꝙ aliquis iam didicit. Unde leso organo imaginationis impeditur operatio intellectus: etiam in alijs que prius sciebat: ergo nec

scientia remanebit. ¶ Preterea. sciētie quā nūc habem⁹ cōsideratio est collatiua. Sed iste mod⁹ cōferendi nō erit in patria: quia tunc sequeret᷑ q̄ esset ibi studiū ⁊ disputatio: quod est absurdū: ergo sciētia hic acquisita nō remanebit in patria.

¶ Sed ɔtra. Magister in prīa distinctiōe scdi dixit: ⁊ phi etiā plures dicūt q̄ anima posita est in corpore vt sciētijs perficiatur. sꝫ frustra poneret᷑ ad hoc nisi post corpus ei sciētia remaneret: ergo sciētia remanebit. ¶ Preterea. constat q̄ illi qui sunt in inferno aliquid cognoscūt esse de his que prius cognouerūt: sicut patet de diuite qui suorū memoriā habebat. sed eis non addetur alia cognitio q̄ hic habuerunt: ergo prior sciētia in eis remanebit. ¶ Preterea. si scia destruat᷑ cū corpe: erit bonū tēporale: ⁊ ita studiū sciētie cōputabitur inter sollicitudines rerū temporaliū: qđ vr̄ absurdum.

Respondeo dicēdū q̄ in scia quā mō habemus est tria cōsiderare. s. habitū actum ⁊ modū agēdi. Modus autē agendi est: vt intelligat cum fantasmate. quia in statu vie verū est qđ dicit phꝫ in. 3. de anima q̄ nequaq̄ sine fantasmate intelligeret anima nō solū q̄tum ad acquirendam scientiā. sed etiam quo ad cōsideratiōnē eorū que quis iam scit: qꝛ fantasmata se habēt ad intellectū sicut sensibilia ad sensum. Act⁹ aūt scientie pprius est vt cognoscat ɔclusiōes resoluendo eas ad principia prima per se nota. habit⁹ autē est queda𝔷 qualitas hominē habilitās ad hunc actū. Modus autē intelligendi predictus accidit humane ale ex duobus. Uno modo ex hoc q̄ anima hūana est vltima sm̄ nature ordinē in gradibus intellect⁹. vnde se hꝫ intellect⁹ eis possibilis ad omnia intelligibilia: sicut se hꝫ materia prima ad oēs formas sensibiles ⁊ ppter hoc nō pōt in actū exire prius q̄ recipiat rerū species qđ fit per sensum ⁊ imaginatiōnē. Alio modo ex hoc q̄ est forma corpis. vñ opꝫ q̄ opatio ei⁹ sit opatio toti⁹ hois. ⁊ iō cōmunicat ibi corp⁹ nō sicut instrumētū: p qđ operet᷑ sed sicut repñtans obiectū. s. fantasma. ⁊ inde ɔtingit q̄ anima nō pōt intelligere sine fantasmate etiā ea que prius nouit. In ala ergo separata a corpe remanebit natura ale sed nō remanebit vnio ad corp⁹ in actu. ⁊ ideo ea considerata in natura sua tm̄: nō indigebit fantasmatibus q̄tum ad cōsiderationē eoꝝ. que pri⁹ sciuit: sed solum q̄tum ad considerationem eorū: que de nouo debet scire. ⁊ ideo ea que prius sciuit poterit cōsiderare nō quidē vtendo fantasmate: sed ex habitu scientie prius habito Ea vero que ante nesciuit nō poterit scire nisi quaten⁹ ex his que scit elici possunt vel inq̄tū alie species ei diuinitus infundunt᷑. dicere eñ q̄ sm̄ id qđ modo ala habꝫ in natura sua nō possit intelligere sine corpore aliquo modo est valde familiare illis qui ponunt animā cū corpore desi cere: qꝛ vt dicitur in primo de anima. si nulla operationū quas hꝫ potest esse sine corpore nec ipsa sine corpore eē posset: cum operatio naturalis

Tria i sciētia viatorum.

consequatur naturam. In actu aũt scientie predicta duo cõsiderant. s. motus inquisitionis & rationis discurrẽtis. & terminus. s. certitudo que habet de conclusionibus ẽm q iam sunt reducte in prima principia. motus autẽ ille imperfectionis est quãtum ad necessitatem discurrendi vt causetur certitudo. & ideo in beatis nõ remanebit actus scientie quãtum ad necessitatem motus: sed quãtũ ad certitudinẽ tñ. Et ideo videtur dicendũ ẽm q quidã dicũt q in patria quãtum ad animas separatas erit alius modus intelligendi: q2 sine fantasmate considerabũt. sed post resurrectionẽ poterit esse vterq3 modus inquãtum aĩa nõ subiacebit corpori: sed ex toto ei dñabitur. act⁹ autẽ mutabitur q2 remanebit quãtũ ad terminũ: sed non quãtu3 ad discursum in sanctis. In dãnatis autem non est remotũ quin etiã collationis necessitas remaneat & ideo remanet habitus sciẽtie quãtum ad substãtiã dicere eñi q habitus remaneat & actus nullo modo: videtur absurdum: q2 habitus nihil est aliud q̃ habilitas ad actum.

Notu la vtil3

Ad primũ igit dicendũ q destruet scientia quãtũ ad modum: & quãtu3 ad actum mutabitur. sed quãtum ad habitum remanebit: vt dictũ est. ¶ Ad scḋm dicendum q modus imperfectionis ẽ essentialis fidei & de ratione eius: sed modus cognoscendi per fantasma non est de rõne scientie sed accidit ei ex conditione subiecti.

¶ Ad tertium dicendum q nõ est inconueniens q ille qui habet minorem charitate3 habeat plus de gaudio quãtum ad aliquem actum: cu3 tamen habeat minus gaudium de deo: quod est premiũ essentiale ¶ Ad quartum dicendũ q cognoscere aliquid pluribus modis nõ est frustra: sicut etiam christus habuit scientiã naturaliũ rerum que in verbo cognoscebat ¶ Ad quintũ dicendum q ille modus cognoscẽdi accidit scientie ex statu eius in quo est. nõ enim fantasma est obiectu3 propinquum & proprium intellectus: cum sit intellligibile in potẽtia nõ in actu. s3 species intellecta est per se obiectũ eius. ¶ Ad sextũ dicendum q nõ erit act⁹ sciẽtie quãtum ad discursum sed quãtũ ad terminũ certitudinis.

¶ Et preterea non oporteret ibi esse studium vel disputationem quãtũ ad bonos: q2 omniũ illorũ que cõsiderare vellent in verbo cognitionem possent accipere: vel per illuminationẽ superiorum habere. Damnatis aũt nõ vacabit disputare penarum pondere pressis.

¶ Expositio textus.

Charitas autẽ que deseri potest.) Uerum est si posset deseri propter debilitatem amoris: vt. s. aliquis minus diligeret deũ q̃ rem illa3 pro qua tunc peccat: tũc eñi nõ eẽt vera charitas. (De perfecta intelligitur.) Perfecta dr q̃ est in cõfirmatis vt in via vel in patria: vel intelligit nõ q non possit amitti: sed quia difficile est qḋ admittatur.

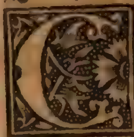
¶ De charitate dei.

¶ Distin. xxxiij.

Premissis adiiciendum est de dilectiõe dei q̃ ipse diligit nos que nõ est alia q̃ illa qua diligimus eum. Dilectio aũt dei diuina vsia est. eademq; dilectiõe pater et filius et spiritus sanctus se diligunt et nos: vt supra disseruimus. Cumq; dilectio sit imutabilis et eterna alium tamẽ magis alium vero minus diligit. Vñ Augu. Incõprehensibilis est dilectio atq; immutabilis qua deus in vnoquoq; nostrum amat quod fecit sicut et odit quod fecimus. Miro igit et diuino mõ etiam quando odit diligit nos. Et hoc quidez in omnibus intelligi potest. Quis ergo digne possit loqui quantũ diligat mẽbra vnigeniti sui: et quanto amplius vnigenitũ ipsum? De ipso etiam dictum est. Nihil odisti eorum que fecisti. Ex his percipitur q deus omnes creaturas suas diligat: quia scriptum ẽ. Nihil odisti eorum que fecisti. Et iterum. Vidit deus cuncta que fecerat: et erant valde bona. Si omnia que fecit bona sunt: et omne bonum diligit: omnia igitur diligit q̃ fecit: et inter ea magis diligit rationales creaturas: et de illis eas amplius q̃ sunt mẽbra vnigeniti sui: et multo magis ipsum vnigenitum.

¶ Ex qua intelligentia dicitur deus magis vel min⁹ diligere hec vel illa.

Cum autẽ dilectio dei imutabilis sit: et ideo non intenditur vel remittitur. Si queritur q̃ sit ratio dicti cum dicit magis vel minus diligere hoc q̃ illud: et cum dicitur deus omnia diligere: dicimus dilectionem dei sicut pacẽ dei exuperare omnẽ sensum humanum vt ad tante altitudinis intelligentiã vix aliquatenus aspiret humanus sensus. Potest tñ sane intelligi ea ratiõe dici omnia diligi a deo que fecit: q: omnia placent ei: omnia approbat inq̃tum opera eius sunt: nec tũc prius vel amplius placuerũt ei cum facta sunt; sed anteq̃ fierent: imo ab eterno omnia placuerunt ei: non minus q̃ postq̃ esse ceperunt. Quod vero rationales creaturas, i. homines vel angelos alios magis alios minus diligere dicitur: nõ mutabilitatẽ charitatis eius significat: sz q alios ad maiora bona: alios ad miora dilexit: alios ad meliores vsus alios ad min⁹ bo

nos. Omnia enim bona nostra ex eius dilectione nobis perueniunt. Electorum ergo alius magis alius minus dilexit ab eterno: et diligit etiam nunc: quia aliis maiora aliis minora ex dilectione sua preparauit bona: aliisque maiora et aliis minora bona confert in tempore: vnde magis vel minus dicitur hos vel illos diligere.

¶ Quod duobus modis inspicienda est dilectio dei.

Considerat enim duobus modis dilectio dei: secundum essentiam et secundum efficientiam, non recipit magis et minus secundum essentiam: sed tamen secundum efficientian: vt magis dilecti dicantur quibus ex dilectione ab eterno maius bonum preparauit et in tempore tribuit. et minus dilecti quibus non tantum. Inde est etiam quod aliqui quando conuertuntur et iustificantur dicuntur tunc incipere diligi a deo: non quod deus noua dilectione quenquam possit diligere: immo sempiterna dilectione dilexit ante mundi constitutionem quoscunque diligit: sed tunc dicuntur incipere diligi ab eo: cum eterne dei dilectionis sortiantur effectum. s. gratiam in presenti: vel gloriam in futuro. Unde Augu. Absit vt deus temporaliter aliquem diligat quasi noua dilectione que in ipso ante non erat: apud quem nec preterita transierunt: et futura iam facta sunt. Itaque omnes sanctos suos ante mundi constitutionem dilexit sicut predestinauit. Sed cum conuertuntur et inueniunt illum tunc incipere ab eo diligi dicuntur. vt eo modo dicatur quo potest humano affectum capi quod dicitur. Sic etiam cum iratus malis dicitur et placidus bonis: illi mutantur: non ipse. vt lux infirmis oculis aspera. firmis lenis est: ipsorum. s. mutatione sua non. Ita cum aliquis per iustificationem incipit esse amicus dei ipse mutatur: non deus. Deus quando diligere incipit

¶ Si quis magis vel minus diligatur a deo vno tempore quam alio.

Si vero queritur de aliquo vno vtrum magis diligatur a deo vno tempore quam alio: distinguenda est dilectionis intelligentia. Si enim referatur ad dilectionis effectum concessibile est. Si vero ad dilectionis essentiam: inficiabile est.

¶ Si deus ab eterno dilexit reprobos.

De reprobis vero qui preparati nō sunt ad vitam sʒ ad mortē: si queritur vtrum debeat concedi ꝙ deus ab eterno dilexit eos. Dicimꝰ de electis solis simpliciter hoc esse cōcedendum ꝙ deus ab eterno eos dilexit quos ad iustitiam ⁊ coronam preparauit. De non electis vero simpliciter est concedendū ꝙ odio habuit.i.reprobauit. sicut legitur. Jacob dilexi. Esau odio habui. Sed non est simpliciter intelligendum ꝙ dilexit ne predestinati intelligantur: sed cum adiectione dilexit eos inꝗtū opus eius futuri erant.i.quos ⁊ quales eos facturus erat.

¶ Diuisio tertus.

Postquā determinauit magister de dilectione charitatꝭ qua diligimus deuʒ. Hic determinat de dilectione qua deus diligit nos. Et diuidit in partes duas. In prima ostendit quō deus oēʒ creaturā diligit. In secunda mouet questionē de reprobis quos diligere nō videt.ibi.(De reprobis vero ⁊c.) Prima in duas. In prima determinat de dilectione dei ꝺm ꝙ absolute dicitur creaturam diligere. In scđa determinat de gradibus diuine dilectionis ꝺm ꝙ vnum plus ⁊ aliū minus dʒ diligere.ibi.(Cum autē dilectio dei ⁊c.) Et diuidit hec pars in duas. In pͣma determinat de ordine diuine dilectionis ꝗtuʒ ad diuersos. In scđa ꝗtuʒ ad eundē ibi.(Si ꝟo querit ⁊c.) Circa primū tria facit. pͥo mouet qōneʒ. Scđo determinat eā ibi.(Pōt tñ sane ⁊c.) Tertio confirmat solutionē ibi.(Consideratur enim duobus modis ⁊c.)

¶ Questio. I.

Hic querūtur quinqꝫ. pͥo vtꝝ deus creaturā diligat. Scđo vtrū oēm creaturā. Tertio vtrum ab eterno. Quarto vtrū equaliter oīa. Quinto quid plus et ꝗd minus siue equaliter.

¶ Utrum deo competat creaturam amare.

Ad primū sic ꝓcedit. videt ꝙ deo non competat creaturam amare. Amor enī quādaʒ passionē animi importat: sʒ alie passiones animi: vt ira et hmōi nō sunt in deo nisi ꝺm effectum ⁊ per similitudinē. ꝫ nec amor est in ipso. ¶ Preterea. Inter multā distantia non pōt esse amor. vñ amici nō optant amicis maxima bonoꝝ: ne amicitia dissoluatur: vt phs dicit in.9.ethi. sed nulla est tanta distantia quāta creatoris a creatura. ꝫ non potest esse amor dei ad creaturā. ¶ Preterea. amor trāsfert amantē in amatum: vt viuat iam vita amati: vt dicit Dio. in li. de di. no. sʒ deus

nō transfert in aliqd aliud cū sit immobilis. sȝ oīa ad se trahit: vt dicit Jo. 12. ḡ ipse nō amat creaturam. ¶ Preterea. amans quodāmodo subijcit amato inq̄ntuȝ affectus amātis amato informatur: vt supra dictū est: sed deus nullo mō creature subijcitur. ḡ nullo mō amat creaturā. ¶ Preterea. oīs nr̄a perfectio a diuina perfectione exemplatur: sed oīs virtus perfectio mētis est. ergo cum quedā alie virtutes nō sint in deo: vt temperantia ꝛ hmōi: vr̄ ꝙ nec charitas. ¶ Sed cōtra. sicut essentia sua est exēplar oīs creature: ita bonitas sua est causa oīs bonitatis in creatura: sed deus cognoscēdo essentiā cognoscit oīa q̄ ab ipsa exemplātur. ḡ amando bonitatē suā amat oīa que ab ipsa bonitatē participāt. ¶ Preterea. Jo. 3. Sic deus dilexit mundū. ¶ Preterea. Dio. dicit ꝙ diuinus amor nō permisit ipsum sine germine esse.

Cognitio est amoris origo.

Respōdeo dicendū ꝙ vnicuiqȝ habenti cognitionē amabile est proprium bonū non solum amore naturali sȝ amore animali siue intellectuali. vnde cum in deo sit sui perfecta cognitio amat suam bonitatē: bonū autē alicuius non solū dr̄ ſm hoc ꝙ in ipso est: sed ſm ꝙ in alio est per similitudinē: vnde cuȝ bonitas que est in creatura sit similitudo diuine bonitatis: seqnitur ꝙ ipse creaturam diligat.

Ad primū ḡ dicenduȝ ꝙ passiōes quedā important in sui rōne aliquam naturalē transmutationē ꝛ ideo nō pn̄t transferri in deum nisi per similitudineȝ sicut ira: ꝛ similiter ille que important defectum vt tristitia: ꝛ etiam ira secūduȝ ꝙ ex tristitia causatur. Que damvero passiones sunt que de ratione sui nō importāt aliquid materiale vel aliquē defectū sicut delectatio. vnde etiā in operatione intellectuali delectatio est non solū in corporali operatione: vt phs ꝓbat in. 7. eth. ꝛ propter hoc delectatio in deo pōt poni: nō quidē vt passio: sȝ operationem suā simplicē: ꝛ sine motu ꝯñs ꝑ modū intelligēdi: vt phs dicit. in. 7. ethi. ꝙ deus simplici gaudet operatione: ꝛ sl'r etiam de amore dicendū est. ¶ Ad 2m dm̄ ꝙ inter multū distantia bñ pōt esse amor: sed non amicitia: q: nō conuersanł simul quod ē ꝓprium amicitie. Deus aūt q̄uis in infinitum distet a creatura tn̄ operatur in oibus et in oibus est: ꝛ ideo pōt saluari etiaȝ ratio amicitie. ¶ Ad 3m dicendū ꝙ amor omnis transfert quodā modo amantē in amatū: sed diuersimode. Uno mō ſȝ ꝙ amās transferł in participandum ea q̄ sunt amati. Alio mō vt cōmunicet amato ea q̄ sunt sua. Primo ergo mō deus nō transfertur in amatum: qđ est creatura: sed secundo mō inq̄ntum bonitatē suā ei cōmunicat: ꝛ sic dicit Dio. 4. ca. de diui. no. ꝙ etiaȝ ipse deus est per amorem extasim passus. ¶ Ad 4m dicenduȝ ꝙ potentia passiua informał ex obiecto suo sed potentia actiua ponit formā suaȝ circa obiectū: sicut pȝ de intellectu agente ꝛ possibili. Unde sicut intellectus diuinus nō informatur rebus quas cognoscit per essentiā suam: ita nec voluntas eius informatur reb⁹ quas

Passionū distinctio

amat: qr eas per bonitatē suam amat: ⁊ amādo cōicat eis suam bonitatē. ¶ Ad 5m dōm φ virtutes q̄ hñt materiā determinataꝫ circa actus ⁊ passiones corporales: vel q̄ importāt aliquē defectum: sicut fides nō pñt hr̄e exēplar in natura diuina: ita. s. φ ille virtutes in deo sint. sꝫ habent exēplar in itellectu diuino: sicut hñt reliq̄ res materiales: ⁊ iō cū charitas nullum defectū nec aliqđ materiale importet inueniť in deo pre q̄busdā alijs ꝟtutibus.

¶ Utrum deus diligat omnem creaturam.

Ad secūdū sic procediť. vr̄ φ de⁹ nō diligat oēꝫ creaturā: qcq̄d em de⁹ diligit ex charitate diligit. sꝫ creature irrōnales non diligunť ex charitate: vt supra dictū ē. ĝ eas deus nō diligit. ¶ Preterea sicut dicit phs in 8. eth. creature inaiate nō diligūtur nisi amore ꝯcupiscētie: sicut pꝫ de vino. sed deus non diligit amore ꝯcupiscētie: qr ipse bonorum nostroꝝ non eget. ĝ creaturas inaiatas nullo mō diligit. ¶ Preterea dilectio ē cū dilectionis: sꝫ deus nō oēs etiam hoies eligit. ĝ nō oēs diligit. ¶ Preterea. qcunqꝫ diligit aliquid vult ei bonuꝫ. sꝫ deus nō vult reprobis bonū qđ est perfectū bonū. s. vitam eternā: qr si vellet haberēt. ĝ deus nō diligit oēm creaturā. ¶ Preterea. nō pōt eē eiusdē ad idem amor ⁊ odiū. sꝫ de⁹ aliquā creaturā odit. Malach. 1. Esau odio habui. ĝ nō oēm creaturaꝫ diligit. ¶ Sꝫ ꝯ. Sap. xi. Diligis oia q̄ sunt: ⁊ nihil odisti eoruꝫ q̄ fecisti. ¶ Preterea. Dio. dic̄ φ Et amor diuinus mouet superiora in ꝓuidētiā inferioꝝ: sꝫ deus hꝫ prouidentiā de oibus. ĝ ipse oia diligit. ¶ Preterea. Gen. 1. dr̄. Uidit deus cūcta q̄ fecerat et erant valde bona. Et Aug. dicit φ per hoc significať φ omnia approbauit: sed nihil approbať nisi quod amatur. ĝ deus omnia amat.

Respōdeo dicendū φ amicitia sic dictū est addit aliqđ supra amorem: qr ad rōneꝫ amoris sufficit φ hō velit bonū qđ cūqꝫ alicui: ad rōneꝫ aūt amicitie opꝫ φ aliquis velit ei hoc bonū qđ vult sibi: vt. s. velit ꝯuersari cū ipso ⁊ cōuiuere in illis q̄ maxie amat. Sic ĝ deus cōiter loquendo de dilectiōe diligit oia inq̄ꝛtū vult eis bonū aliqđ. s. naturale ipsorum. sꝫ bonū qđ ipse sibi vult. s. visionē sui ⁊ fruitionē qua ipse beatus est: vult quidē oi creature rōnali volūtate antecedēte: sꝫ volūtate ꝯñte solū electis: q̄ est volūtas ſmpl'r: ⁊ ideo solos electos diligit amore amicitie. alia aūt diligit amore cōiter dicto inq̄ꝛtum sunt bona. Nota la moralis.

Ad primū ĝ dicenduꝫ φ deus oia. i. creaturas irrōnales ex charitate diligit: nō sicut charitatē hñs ad illa: sꝫ sicut ordinās ea ad illa ad q̄ ille charitateꝫ hꝫ. ¶ Ad scđm dicenduꝫ φ q̄uis nos non diligamus creaturas inanimatas amore beniuolentie: qr eorū bonum non est a nobis: deus tamen eas diligit amore beniuolentie: qr per hoc φ eis bonum vult sunt: ⁊ bone sunt: tamē deus q̄uis non amet aliquid in concupiscendo sibi: amat tamen in

concupiscendo

concupiscendo alteri: vt nõ fiat vis in verbo concupiscentie: qui anxietatem non proprietatẽ desiderij importat. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ q dilectio amicitie est illa que electionẽ causat: et hãc non habet ad omnia. ¶ Ad quartũ dõm q deus omnib' creaturis irrationalibus vult bonum eis proportionatum: & cui9 sunt capaces: et ideo simpliciter loquẽdo potest dici qd deus eas diligat: sed reprobis voluntate consequente: fm quã simpliciter dicitur aliquid velle: vult quidem bonum nature. non autem bonum cuius sunt capaces. s. gratie et glorie nisi voluntate antecedente: & ideo non est dicendũ q diligat deus eos simplr: sed fm quid scz inquantũ sunt creature. ¶ Ad quintum dicendum q non odit reprobos inqantũ creature sue sunt: sed inq̃tũ mali sunt: quod ab ipso non est.

¶ Utrum deus ab eterno dilexeris creaturas.

Ad tertiũ sic proceditur. videtur q deus ab eterno non dilexerit creaturas: dilectio enim nõ est nisi boni: sed creature nõ fuerunt bone ab eterno: ergo nõ diligit eas ab eterno. ¶ Preterea dilectio significat diuinam essentiã & cõnotat effectũ in creatura sz ea q̃ impor tãt effectũ i creatura dñr de deo ex tpe: sicut dñs & saluator & hmõi. g & diligere creaturas non dicit de deo nisi ex tpe. ¶ Preterea dilectio vnit amãtẽ amato: sed res nõ potuerũt cõiũgi vel vniri deo antequã essent ergo non poterant amari ab eo ab eterno. ¶ Preterea eorũ q̃ similiter se habẽt est vna rõ amoris: sed creature antequã eẽnt in nullo distinguebant. g no erat i vno quare diligeret magis q̃ in alio: & ita ab eterno non dilexit electos nisi forte sicut alios.

¶ Preterea amãs vult eẽ amatũ: sz de9 non volebat eẽ creaturas antequã essent: q2 si voluisset eas eẽ fuissent: ergo nõ amabat eas antequã eẽnt. ¶ Sed contra Ephe. 1. Elegit nos añ mũdi constitutionẽ: sz electio erat ex dilectione: g etiã ab eterno dilexit creaturas. ¶ Preterea Dio. dicit 4. c. de di. no. q diuin9 amor fuit cã quare res fecit: g amor rerũ fuit in deo antequã res eẽnt: & ita ab eterno. ¶ Preterea affect9 boni sequit cognitionẽ de bono. sz deus ab eterno cognouit qcq̃d boni est in creaturis. g ab eterno dilexit creaturas.

Respondeo dõm q illa sola noia ex tpe de deo dici possunt q̃ in principali significato importãt aliq̃d qd in deo fm rẽ nõ ẽ: sicut ea q̃ importãt relationem dei ad creaturã in pncipali significato: vt dñs & hmõi q̃ q̃dẽ relatio fm rẽ est in creatura: sz in deo est fm rõnẽ tñ. silr ea q̃ importãt in pncipali significato actionẽ diuinã terminatã ad aliq̃d extra se sicut cãre & hmõi amor aũt nõ iportat in pncipali significato relationẽ: sz operationem volũtatis: cui9 operationes sicut et operationes intelleᷓs primo & ab eis elicite in opãte manẽt: & nõ transeunt ad 9stituendũ aliq̃d in exteriori mã: & ideo amor deo ab eterno cõuenit. ¶ Regula theologalis.

Ad primū igit dicēdū φ q̄uis creature ab eterno nō fuerint bone in propria natura: fuerūt tamē bone in dei p̄scientia. ¶ Ad scdʒ dōm φ nō cōnotat effectū i actu sed in hītu: et hoc est qꝛ opationes aīe nō terminant ad aliq̄d extra operantē. vñ pñt extēdi ēt ad id qđ nō est in actu. ¶ Ad tertiū dōm φ amor nō vnit ſm reʒ semp: sed est vnio affect⁹: q̄ q̄deʒ vnio pōt haberi ēt ad illud qđ ē absens aut penit⁹ non existens. ¶ Ad quartū dōm φ q̄uis nō differrēt ſm id qđ nō erāt in ꝓpria natura: dr̄iam rn̄ʒ habebant in dei p̄scientia ſm φ eoꝝ diuersitas futuras p̄sciebat. ¶ Ad q̄ntū dicēdū φ de⁹ volebat ab eterno creaturas esse: sed nō eas eē ab eterno sed ſm ordinem sue sapientie.

¶ Utrū de⁹ oīa equalr̄ diligat.

Ad quartū sic ꝓcedit. videtur φ de⁹ oīa equalr̄ diligat: qꝛ ꝓuidētia vt dicit Dio. est effect⁹ amoris: sed equaliter est illi cura de oībus Sap. 6. ergo oīa eq̄liter diligit. ¶ Preterea dilectio dei ad creaturas signat habitudinem ipsi⁹ ad creaturas. sed deus equaliter se habet ad omnia vt dicit phs. q̄uis oīa ineq̄liter se hēant ad ip̄m: ꝙ ipse eq̄liter oīa diligit ¶ Preterea sicut diligit oīa ita cognoscit oīa: sed equaliter cognoscit oīa: ergo equaliter oīa diligit. ¶ Preterea idē act⁹ non pōt esse intēsior et remissior nisi ſm diuersas sui partes: sed eodē actu simplici diligit oīa: ergo non diligit vnum plus altero. ¶ Preterea qua rōne diligit vnū plus altero: eadem rōne diligit aliquē q̄nq̄ plus q̄nq̄ min⁹: qꝛ sicut vna res est melior altera: ita idē ſm diuersa tēpora ē melius seipo: sʒ deus nō diligit aliquē q̄nq̄ plusq̄nq̄ minus: qꝛ sic amor suus esset mutabilis. qđ ē impossibile. ergo non diligit vnū plus alrero ¶ Sed contra. Prouerbio. 16. Uniuersa ꝓpter seipʒ opatus est dñs. Et sil'r etiā dicit φ oīa fecit ꝓpter hoīem: sʒ illđ ꝓpter qđ aliquid fit plus diligitur: ergo de⁹ magis diligit se q̄ alia et iter alia magis amat vnū q̄ aliud. ¶ Preterea charitas ē boni inquantum bonū: ergo magis bonum magis amat. ¶ Preterea ordo charitatis est de perfectione ipsius: sed charitas dei ꝑfectissima est: ergo ſm ordinem diligit vnum plus alio.

Respōdeo dicendū φ amor dupliciter mensuratur. Uno modo ex suo principio: et sic dicit magis amari illud ad qđ amandū efficacius voluntas inclinat. et sic deus equaliter oīa diligit: qꝛ in dilectione sua respectu cuiuslibet rei habet infinitā efficatiam in diligendo. Alio mō ex parte obiecti: ſm qđ dicit aliq̄s magis diligere illud cui vult maius bonum: et sic deus dicit magis diligere vnū q̄ aliđ: inquantum vult ei maius bonuʒ et ex hoc etiam habet maioreʒ effectum in illo: quia voluntas eius est causa rerum. Amoris mēsura ōndit

Ad primū ergo dicendum φ eq̄liter est ei cura de omnibus ex parte sollicitudinis ipsius: sed non ex parte eorum que eis pro-

uidentur. ¶ Ad secundũ dicen- dum ꝙ dilectio nõ tñ importat id quod est ex parte dei: sed etiã id quod est ex parte creature cu iusmodi bonum prout est a deo volitum in dilectione dei inclu- ditur. Et ideo qꝛ creature nõ se habẽt equaliter ad deũ: nec pñt equaliter bonitatem eius parti cipare. ideo nõ equaliter oia di- ligit. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ co gnitio est ſm motũ rei ad animã amor autem ſm motum anime ad res: et ideo cognitio mensu- ratur tantum ex parte cognoscẽ tis: sed amor est ex parte vtrius- ꝗ. non enim dicitur magis co- gnoscere: quia maiorem rem in esse alicui cognoscit: sicut dicit magis diligere. cui maius bonũ inesse vult. vnde non est simile de dilectione et cognitione. ¶ Ad quartum dõm ꝙ nõ dr magis di ligere quia intensius diligit: sed qꝛ maius bonum vult. ¶ Ad qn tum dicendũ ꝙ quãtũ ad affectũ dilectionis semper eundẽ equa liter diligit: quia semper vult ei idẽ bonũ finaliter. Quis non ve lit ꝙ semp habeat equale bonũ vel idem: et ideo ſm effectuꝫ nõ est equalis.

¶ Utrũ deꝰ plus diligat iustum pſcitũ ꝙ̃ pctõrẽ predestinatum.

Ad quin sic pcedit. vide- tur quod diligat plus iustũ pſcitũ ꝙ̃ pctõrẽ pdesti- natũ. Pꝛouer. iz. Ego diligẽtes me diligo. sꝫ iste pctõr pdestinatꝰ nõ amat deum quẽ amat iustꝰ pſcitus. ergo plꝰ diligit iustũ prescitũ ꝙ̃ pctõrem predestinatum. ¶ Preterea ma gis bonum deus magis diligit: sed iste iustus est magis bonus quã ille peccator. ergo magis a deo diligitur. ¶ Pretea in lra di citur ꝙ magis diligit mẽbra vni geniti sui ꝙ̃ alios. sed peccator pdestinatꝰ nõ ẽ mẽbrũ xpi: ergo minꝰ a deo diligit ꝙ̃ iustꝰ pſcitꝰ qui est mẽbrũ xpi. ¶ Sed contra dilectio cã est electionis. sꝫ pec- catorem predestinatum deꝰ ele- git. ergo magis diligit eũ quam iustũ prescitũ quem non elegit. ¶ Preterea illum magis diligit cui maius bonum vult. sed pec- catori predestinato vult maius bonum. quia vitam eternã: ergo magis eum diligit.

¶ Utrum deus plus diligat pe nitẽtẽ ꝙ̃ innocentem.

Ulterius videt ꝙ ma- gis diligat penitentem quã innocẽtẽ qꝛ gau diũ ex amore cõsequit. sed plus gaudet de penitẽte. vt ptꝫ Luce 15. ergo plus eũ amat. ¶ Preterea vbi hõ magis opat magꝭ diligit ppter qđ vt phus dicit matres plus diligũt filios ꝙ̃ patres: sed deꝰ plus opat ad salutẽ peniten tis ꝙ̃ innocẽtis. ergo plus eũ amat. ¶ Pretea affectꝰ amoris ex effe- ctu pensat. sed maior amoris ef fectꝰ videt reuocare inimicũ ad amicitiam ꝙ̃ amicũ in amicitia ꝯseruare: ergo plus diligit peni tẽtẽ ꝙ̃ innocẽtẽ. ¶ Sed ꝯtra. qđ est diuturnius est magis eligen dum et diligendũ. sed bonũ in- nocentie est diuturniꝰ: ergo ma gis diligitur a deo. ¶ Preterea supra dictum est ꝙ resurgẽs nũ- quam redit ad tantam dignita- tem quãuis redire possit ad tã- tam charitatẽ: ergo deꝰ plus di- ligit innocẽtẽ ꝙ̃ penitentem. 1a quẽ stiũcu la.

¶ Utr͂ deus magis diligat hominem ꝙ̄ angelum.

2ª questiuncula.

Alterius videt̃ ꝙ diligat pl⁹ hoiē3 ꝙ̄ angelū: qꝛ nuncꝙ̄ angelos appꝛhēdit: s3 semē abrahe apprehēdit Hebꝛe. i. ⁊ sic plus fecit pro holb⁹ ꝙ̄ ꝓ angelis: ergo magis diligit eos. ¶ Preterea hoies plib⁹ modis sunt mēbꝛa xp̄i ꝙ̄ āgeli s. ꝙ̄tū ad ꝯformitatē nāe: s3 mēbꝛa chꝛisti magis diligit vt l lra dicit̃: ergo hoies plus diligit ꝙ̄ anlos. ¶ Preterea hoies supꝛa angelos collocauit sc3 xp̄m ⁊ beatā v̄ginē. ergo plus hoies angelis diligit. ¶ S3 contra dilectio cātur ex cōueniētia amati cum amato: sed angeli sunt simillio res deo: vt dicit Gre. ergo angelos plus diligit. ¶ Preterea angelis in pꝛincipio vel quasi gloriam cōtulit: nō aūt holb⁹. ergo angelos magis hominib⁹ diligit

¶ Utrū deus magis diligat humanū genus ꝙ̄ chꝛistum.

3ª questiuncula.

Alterius vr̃ ꝙ magis diligat hūanū gen⁹ ꝙ̄ chꝛistū: qꝛ ipsum pro redēptione humani gnis dedit: vt pz Jo. 3. ¶ Preterea bonū cōe ē diuin⁹ ꝙ̄ bonū vni⁹: sed bonum hūani generis est bonū cōe. bonū aūt xp̄i est bonū vnius singularis persone: ergo plus diligit humanum genus ꝙ̄ chꝛistum. ¶ S3 ꝓ xp̄m totū gen⁹ hūanū fit deo acceptū: ergo xp̄3 magis diligit. ¶ Preterea dat⁹ est ei spūs nō ad mēsurā: ergo pl⁹ eum diligit.

Respōdeo dōm ad p̄mā qōnē ꝙ de⁹ simplr̃ loqnēdo mai⁹ bonū vult pctōꝛi p̄destiato ꝙ̄ iusto p̄scito. s3 vt nūc vult iusto p̄scito. Hec autē determinatio vt nūc nō cadit ex pte dilectiōis. s3 magis ex pte obiecti: qꝛ dilectio dei nō variat̃ ꝑ tēpoꝛa ab eterno ei isti p̄destinato voluit maius bonū. vn̄ simplr̃ cōcedēdum est ꝙ magis diligit p̄destinatū ꝙ̄ p̄scitū. ¶ Et per hoc patet responsio ad obiecta. qꝛ ꝓcedunt vt nunc.

Rn̄sio ad p̄mā q̄stiūculam.

Ad secūdā qōnē dōm ꝙ ꝙ̄tū ad bonū p̄miū essentialis equalr̃ diligit penitētē ⁊ inocētē si equalē habeāt charitatē: vel illū magis q̄ maioꝛē charitatē h3: s3 ꝙ̄tum ad p̄miū accidētale plus diligit inocētē ꝓp dignitatē inocētie: ad quā nō pt ꝑuenire penitēs.

Ad pꝛimū igit̃ dōm ꝙ ꝙ̄uis penitēs resurgat in equali charitate et ita bonū qd sibi vult de⁹ sit eq̄le ꝯsideratū in se: est tn̄ mai⁹ in cōpatione ad ip̄m culpat̃: Sicut quāto aliqs est magis indigens magis sibi ipensum reputat̃ bn̄ficiū. ⁊ ꝓpter hoc dr̃ de⁹ ⁊ angeli plus gaudere de cōuersione ei⁹. sicut hō plus gaudet de modico signo sanitatis alicui⁹ infirmantis ꝙ̄ de integra sanitate dū eā hēbat. ¶ Uel dō3 ꝙ hoc dicit̃ ex hoc ꝙ vr̃ ex hoc ꝙ penitens frequēter magis humilis ⁊ feruēs ⁊ caut⁹ resurgit. ¶ Ad scd̄3 dō3 ꝙ deus nō magis opat̃ i eo cui de nouo infundit gratiā ꝙ̄ in eo in quo eā cōtinuat: sicut nec sol illuminās aerē tenebꝛosum pl⁹ quam continuans lumen: nihil enim potest subsistere nisi dei operatio continuetur in ipso.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ ꝙ̄uis sit maius respectu illius qui liberatur: non tamen est maius simpliciter.

Ad tertiā qōnē dōm ꝙ ꝗtū ad bonū nature plus diligit de⁹ angelū ꝗꝫ hominē. ſꝫ ꝗtū ad bonuꝫ glorie ſe habent vt excedentia et excessa: quia quoſdam hoīes plus: et quoſdam angelos pl⁹: et quoſdam equaliter: qꝛ hoīes erunt equales angelis: ⁊ quidē etiam ſuperiores angelis ⁊ vnicuiqꝫ prouidit ſm exigentiam nature et ſtat⁹ ſui. ¶ Et ꝑ hoc patet rñſio ad obiecta. Nō eñ plus diligit pater filiū infirmū ꝗꝫ ſanum. qꝛ et impendit remedia que non impendit ſano.

Rñſio ad 2ᵃᵐ qſtiunculaꝫ.

Ad quartā qōnē dōm ꝙ xp̄ꝫ diligit nō ſolū plus ꝗꝫ hoīes: ſed ēt plus ꝗꝫ totā creaturā nō ſolum ꝗtū ad diuinā nām: ſꝫ etiā ꝗtū ad humanā. inꝗtū eam predeſtinauit ad mai⁹ bonū. ſ. ad vnionem diuine perſone.

Rñſio ad 3ᵃᵐ qſtiūculam

Ad primū ergo dōꝫ ꝙ in hoc etiā ꝙ xp̄s pro hoīb⁹ fuit dat⁹ maximū bonuꝫ ipſi xp̄o fuit ſm ꝙ in hoc virtus ſua manifeſtata fuit ⁊ cā fuit ſalutis humane: qđ eſt ſibi valde honorificū. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ quāuis ſit ſingularis ꝑſona xp̄i: tñ eſt cā vlis ſalutis humani generis: et cauſa preſtātior eſt cauſato.

¶ Expoſitio textus.

Remiſſis adijciendum) Uidetur quod hoc in primo libro determinare debuerit. Et dicēdum quod etiam in primo libro poni cōuenienter potuit inquātum diuina dilectio eſt diuina eſſentia et hic poni congruēter poteſt: inquantum eſt exemplar noſtre dilectionis. (Dilectio dei vſa eſt.) Eſt enim eſſentia et dilectio in deo idem re. ſed differt ratione tantum.: vt in primo libro dictum eſt.

¶ De quatuor virtutibus principalibus.

¶ Diſtinctio. xxxiij.

Oſt ꝑdicta de quatuor virtutib⁹ ꝙ principales vel cardinales vocant̄ differenduꝫ eſt: que ſunt iuſtitia: fortitudo: prudētia: ⁊ temperantia. De quibus Aug. ait. Juſtitia eſt in ſubueniendo miſeris: prudentia in precauendis inſidijs: fortitudo in ꝑferendis moleſtijs: tēperātia in cohercēdis delectationibus prauis. De his dicitur in libro ſapientie. Sobrietatem et prudentiam docet iuſtitiam et veritateꝫ. Sobrietatem vocat temperantiam: et veritatem vocat fortitudinem. He virtutes cardinales vocantur: vt ait Hierony. ꝙbus in hac mortalitate bene viuitur: et poſt ad eternam vitam peruenitur. Que in chriſto pleniſſime fuerūt ⁊ ſunt. De cui⁹ plenitudine nos accepimus. In quo habuerūt vſus eoſdem quos in patria

habēt: et quosdā ēt vic. verū tñ an he ꝟtutes cū ipē i aio esse incipiāt: q̄ cum sine illis pri⁹ eēt: tamē anim⁹ erat: de sināt eē cū ad eterna ꝑduxerint: nōnulla qō est. Quibusdā visum ē esse desituras: et de tribus q̄dē: prudētia scꝫ fortitudine et tēperātia cum hoc dō: non nihil videt dici. Iustitia eñ imortalis est: et magis ꝑficiet in nobis quā esse cessabit. Cū beate viuemus nature cōtēplatiōe diuine q̄ creauit oēs ceterasqꝫ instituit naturas q̄ nihil meli⁹ et amabili⁹ ē. Cui regēti eē subditū iustitie est. Et iō imortalis est omnino iustitia. nec in illa btitudie eē desinet: sꝫ talis ac tanta erit vt ꝑfectior ac maior eē nō possit. Fortassis et alie tres virtutes prudētia sine vllo iā ꝑiculo erroris. fortitudo sine molestia tolerādorū malorū: tēperantia sine repugnātia libidinū: erūt i illa felicitate vt prudētie ibi sit nullum bonū preponere deo vl' equare: fortitudinis ei firmissime cohercere: temperantie nullo defectu noxio delectari. Qō vero nūc ait iustitia in subueniendo miseris: qꝫ prudētia in ꝑcauēdis insidijs: qꝫ fortitudo in perferendis molestijs: qꝫ tēperantia in cohercēdis delectationibus prauis nō erit ibi omnino vbi nihil mali erit. Ista igitur virtutū opa huic mortali vite necessaria sicut fides ad quam referenda sunt in futuro habebuntur. Ecce aperte dicit Augu. qꝫ predicte virtutes in futuro erunt: sed alios vsus tunc habebūt qꝫ modo. Cui Beda consentit super Exodū ita dicens. Colūne ast quas apphēsum est velū ꝑtātes celi sūt q̄tuor eximijs ꝟtutib⁹ ꝑclare. i. fortitudine: prudētia: tēperantia: iustitia: q̄ aliter i celis seruant ab angelis et aiab⁹ sanctis qꝫ hic a fidelibus. Et cōsequēter assignat Beda vs⁹ illarū ꝟtutū ſm p̄ntē et futurū statū imitans Aug. in premissis assignatiōibus.

Nota ſba.

¶ Diuisio textus.

Postqꝫ determinauit magister de virtutibus theologicꝭ hic determinat de virtutib⁹ cardinalibus. Et diuidit in partes duas: In ꝑma determinat de ipsis cardinalibus virtutibuꝫ ſm se. In scda ondit in qb⁹ eē habeāt ibi. (Que in xp̄o plenissime.) Prima diuidit in tres. In prima enumerat eas. In scda ondit actus earū ibi. (De quib⁹ Augu.) In tertia ondit qualr cardinales dicantur ibi. (Hec virtutes cardinales.) (Que in christo ꝛc.)

Hic ostendit in quibus sunt virtutes cardiales. Et diuiditur in duas partes. Primo ostendit q sunt et fuerūt i xpo. Scdo inqrit vtrū future sint i patria ibi. (Verūtamen an hę virtutes etc.) Et circa hoc duo fac. Primo mouet questionē. Scdo determinat eaz ibi. (Augustin9 aūt. 14. li. de tri.) ¶ Hic est triplex questio. Prima de virtutib9 moralib9 in cōi. Secunda de virtutibus cardinalibus. Tertia de partibus earum.

¶ Questio. I.

Circa primum q̄runt q̄ttuor. Primo de distinctione moraliū virtutuz ab inuicē. Qualiter em̄ ab intellectualib9. et theologicis distinguātur supra. 23. di. dictum est. Scdo q̄rit de cā efficiēte earum: vtrum sint. s. a natura vel per infusionem: vel per acquisitionez. Tertio de medio quod in eis requiritur. Quarto vtrū in patria euacuentur.

¶ Utrum omnes virtutes morales sint vna virtus.

Ad primuz sic procedit. videtur q oēs virtutes morales sint vna virt9. Augu. enim dicit in li. de moribus ecclesie. Nihil virtutez esse affirmauerim nisi summū amorē dei. sed amor dei q̄ est charitas est vna virtus vt ex dictis ptz: ergo omnes virtutes sunt tantum vna virtus. ¶ Pretea vbi est vnū formale nō potest eē diuersitas nisi materialis. sed oēs virtutes morales cōueniūt in vno formali: q2 completiuā rationē virtutz hūt ƀm q̄ intellectū et rōnē accipiunt: vt in. 6. Ethi. dr. ergo non differūt nisi mālr: et nō differūt ƀz speciē. ¶ Preterea potētie apprehēsiue magis diuersificantur vel nō min9 q̄ appetitiue: ergo et habit9 silr: cū potētijs pportionentur: sed vnus habitus cognoscitiuus est oim que ad virtutes morales ptinēt, sicut ptz de sciētia morali: et de ipsa prudētia q̄ est recta ratio oim agibiliū vt dr in. 6. Ethi. ergo et virtutes morales nō debēt eē distincte ƀm speciem. Sed cōtra. per se accidētia ƀm speciē distinguuntur ex sola differētia subiectoz que in eorū diffinitionibus ponūtur. sz virtutes morales sunt etiā i diuersis subiectis: cū quedā sint in rationali: quedam in concupiscibili: quedam in irascibili: et semper in eisdem: quia temperantia nūq̄ est in irascibili et ceteris: ergo videtur q virtutes morales specie distinguantur. ¶ Preterea plures forme vnius speciei non possunt esse in eodem subiecto: sed plures virtutes morales possūt esse in eodem etiam ƀm partem eandem anime: sicut fortitudo et mansuetudo sunt simul in irascibili: ergo differunt specie.

¶ Utrum alie virtutes morales a prudentia distinguantur. 2a questiuncula.

Alterius vr q alie virtutes morales a prudētia nō distinguātur. eorū em̄ q̄ ex opposito diuidunt vnū nō ponit i diffōne alteri9. sz prudētia est recta rō q̄ ponit in diffōne moraliū ꝟtutū vt pz i. 2. Ethi. ḡ morales ꝟtutes a prudētia nō distinguūtur. ¶ Preterea ad ꝟtutis actū nō exigit nisi cognitio et opatio: sz totū hoc pru-

actiua fac: qr prudēs ñ solū cognitiuus: sȝ etiā actiuus est vt in .6. ⁊ .7. Ethi. dicit: ergo idē qđ pri⁹

¶ Preterea sicut prudētia est recta ratio agibilium: ita ars est recta ratio factibiliū: vt ptz .6. ethi. sed in factibilibus nō distinguūtur aliqui habit⁹ exequentes ab artibus q̄ sunt habit⁹ dirigētes: ergo nec in agibilibus morales virtutes q̄ sunt exequentes sunt distinguēde a prudētia dirigēte.

¶ Sed cōtra. virtutes morales ab intellectualibus distinguūtur vt supra dictum est. sed prudētia est intellectualis virtus vt in .6. Ethi. patet: ergo a virtutib⁹ moralibus distinguit. ¶ Preterea habitus distinguūtur per actus. sȝ Aug. assignat alium actū prudētie: et aliis virtutibus moralib⁹ vt patet i littera. ergo distinguūtur ab inuicem.

¶ Utrū alie virtutes morales a tribus distinguantur quas magister in littera ponit: et an differant ab inuicem.

Scđa q̄stiuncula.

Alterius videt q̄ nec ab aliis trib⁹ virtutib⁹ in littera positis reliq̄ morales virtutes distinguantur pars em̄ nō diuidit contra totuȝ sed harꝫ alie oēs partes esse dicuntur a Tullio: ergo ab eis nō distinguūtur. ¶ Preterea ꝓprietates rerum spiritualiū ex earūȝ nominib⁹ inuestigātur: vt ptz ꝑ Dionysiū: sed nomen tēperantie temperiē et modū quēdā importat: silr autem nomen fortitudis indeficientiā respectu difficiliū. nomen autem iustitie eq̄litatem vel rectitudinē. vnde iustuȝ eq̄le dicim⁹ et q̄si regulatuȝ: vnde ex .5. Ethi. ptz. cū ergo hec requirātur in q̄libet virtute morali: vr q̄ alie virtutes morales ab istis nō distinguūtur: nec ipse abinuiceȝ.

¶ Preterea oē pctm̄ nō expellit nisi per omnē virtutē: sed ꝑ iustitiaȝ expellit oē pctm̄. vt ptȝ in iustificatione ipĳ: ergo ad min⁹ ab ipsa alie ꝟtutes morales nō distinguūtur. ¶ Sed contra. nihil est ꝑncipale respectu suĳpsi⁹ sed he ꝟtutes dicūtur cardinales vel principales respectu aliarū: ergo ab eis distinguūtur. ¶ Preterea habit⁹ distinguūtur ꝑ act⁹ et obiecta. sed istis virtutibus assignātur diuerse materie speciales: vt īfra patebit: ergo sunt speciales virtutes ab aliis ⁊ a se inuicem distincte.

Respondeo dicendum: ad primam questionē q̄ cum vnūq̄dq̄ q̄ qđ est ad finē determinet s̄m exigentiā finis: potētie et habit⁹ qui ordinantur ad actus sicut ad vltimā ꝑfectionē: oȝ s̄m actus diuersos distinguantur: sicut etiā potētie materie distinguuntur per relationē ad diuersas formas. Non autē quelibet diuersitas actuuȝ facit differentiā potentiarꝫ ⁊ habituum: sed illa tm̄ que ex diuersitate obiectorꝫ: a quib⁹ act⁹ specificātur sicut motus a terminis solum autē illa differētia terminorꝫ facit diuersam speciē mot⁹: q̄ attēdit s̄m illā rationē: s̄ȝ quā terminat motum. vnde q̄ descēsus terminet ad aquā vel ad terrā nō facit diuersaȝ speciē mot⁹ localis: qr mot⁹ localis non erat ad terrā vel aquā inquātū hmōi sȝ inquantū deorsum sunt. Gnatiōes aūt differūt s̄m speciē que terminātur ad formas aq̄ et terre. ⁊ silr obiecta diuersa ñ diuersificāt actus s̄m speciē: nisi sit di

uersitas secundum illam rationem: secundum quam est obiectum. Uidere enim album et nigrum non sunt diuersi actus secundum speciem: quia utrumque est obiectum visus secundum unam rationem: inquantum scilicet sunt colorata visibilia actu per lucem. et inde contingit quod quanto aliqui habitus vel potentie sunt immaterialiores: tanto sunt uniores et minus distinguuntur: quia attendunt uniorem rationem obiecti: sicut quinque sensibus proprijs correspondet unus sensus communis et una imaginatio. Sciendum

Resolutio physicalis.

tamen quod cum plures habitus quicumque sint in una potentia aliqua diuersitas sufficit ad distinguendum habitus que non sufficit ad distinguendum potentiam quia potentia alio modo comparatur ad actum quam habitus. unde et secundum alteram rationem obiectum utrique respondet. Potentia enim est principium agendi absolute: sed habitus est principium agendi prompte et faciliter. et ideo obiectum secundum illam rationem qua se habet ad actum simpliciter respondet potentie: sed secundum quod se habet ad facilitatem actus respondet habitui. Et ideo diuersitas materie vel obiecti in ordine ad ea que faciunt facilitatem in actu facit diuersitatem habitus et non potentie. Et inde est quod in speculatiuis diuersitas materie secundum quod est determinabilis per diuersa media et principia: ex quibus est facilitas considerationis. facit diuersas scientias: sicut naturalis que est ex effectibus et his que apparent in sensu demonstrat: a matematica differt que circa suam materiam ex eisdem principijs et medijs procedere non potest sicut autem in speculatiuis est principium demonstrationis et medium: ita fines sunt in operatiuis vt dicitur in. 7. Ethi. Et eorum enim intentione procedimus in ea que sunt ad finem sicut ex dignitatibus in conclusiones. et ideo secundum relationem ad finem omnes morales habitus distinguuntur ex quo prius sumpta est differentia boni et mali: quia bonum importat finem. vt dicitur in 10. Metha. malum autem deordinationem a fine: et secundum hoc virtutes a vitijs distinguuntur: et in virtutibus vbi inueniuntur diuersa ratio boni sunt diuerse virtutes secundum speciem. Bonum autem ad quod humane virtutes prime ordinantur est bonum rationis: contra quam esse est malum hominis: vt dicit Diony. in li. de di. no. et quia non in omnibus materijs moralibus eodem modo inuenitur rationis bonum vt patet. ideo oportet diuersas virtutes morales esse specie differentes.

Ad primum igitur dicendum: quod sicut supra dictum est: duplex est amor. vnus naturalis. et hic inuenitur in omnibus virtutibus. vnde talis amor non appropriatur charitati: sed est communis omnibus virtutibus. et si de hoc amore loquitur Aug. patet quod non probatur quod sit tamen vna virtus. Alius autem est amor animalis: qui secundum quod est in superiori appetitu et gratuitus ad virtutem charitatis pertinet. et hic quidem amor inuenitur in omnibus virtutibus non quasi idem per essentiam eis: sed inquantum participatur ab ipsis prout sunt a charitate imperate. ¶ Ad secundum dicendum: quod id quod est rationis et intellectus non eodem modo participatur in materijs omnium moralium virtutum: cum in diuersis materijs diuersimode medium rationis recte inueniatur. et ideo talis materie diuersitas diuersitatem forme et speciei causat: sicut etiam accidit in naturalibus: quasi diuerse materie non sunt proportionate ad recipiendum formam vnius rationis. ¶ Ad tertium dicendum: quod in omnibus

Amor duplex distinguitur

moralibus inuenit vna ratio veri: qđ est verū cōtingēs in homis actiōe cōsistens. & ideo ad vnum actum cognoscitiuū pertinent. Inuenit eñi in eis rō boni diuersa s3 q in diuersis diuersimode ordo rōnis ɔstituit. & ideo ex pte appetitiue op3 q sint diuersi habitus: qui dicūtur virtutes morales.

Rñsio ad primā q̄stiunculam

Ad secundā questionē dicēdū: q sicut speculatiua ratio dr esse recta sm q se cōformiter ad prima pncipia habet: ita etiā rō practica dr recta rō sm q se habet cōformiter ad rectos fines. Inclinatio aūt ad finē ad appetitū pertinet. et iō in .6. Ethi. dicitur q veritas & rectitudo rationis practice est sm q se h3 cōformiter ad appetitū rectū. appetitus aūt respectu alicuius est rectus naturaliter sicut respectu finis vltimi prout quilibet naturaliter: vult esse felix. sed respectu aliorum rectitudo appetitus ex ratione causat sm q appetitus aliqualr rōne participat: vt in .2. Ethi. dr: et qr prudētia facit rōnē rectā. ideo pter prudētiā requirunt alie virtutes morales q̄ faciunt appetitum rectū in his in quibus naturalr rectus non est: et quia bonū rationis nō eodem modo inuenit in ipsa ratione et in his que rectitudinē rationis participatiue habēt. iō sm ea q̄ prius dicta sunt morales vtutes sunt alij habitus sm speciem q̄ prudentia.

Ad primū igit dicendū: q quando aliqua cōdiuidūtur equalr recipiētia cōis pdicationē tūc vnū nō ponit in diffinitiōe alterius: s3 qñ cōe pdicat de eis per prius & posterius: tūc primū ponit in diffinitione aliarū: sicut substantia i diffōne accidētiū: & pp hoc prudentia ponit in diffinitiōe aliarū virtutū: in qua per prius bonū rōnis: et p cōsequēs rō vtutis inuenitur: q: prius est qđ est p essentiam q̄ qđ est p participationē. ¶ Ad scđm dīm: q prudens est actiuus adinueniēdo ea que ad finē rectū perducūt: sed pter hoc op3 esse virtutes morales que faciant rectā intentionē et inclinationē in finem: que etiā exigitur ad hoc q hō sit actiuꝰ. ¶ Ad tertium dīm: q bonū artis cōsistit in re exteriori que per actū artis ad pfectū pducit: s3 bonū moris cōsistit in ipso operāte. & iō in artificialibus: dūmodo aliqs opus bonū pficiat: nō differt quantū ad rationem artis qualiter cūqs operans se sm volūtatē ad operandū habeat siue sit firmus in pposito vel delectabiliter operetur aut nō. Refert autē quantū ad pfectionem virtutis moralis. Et ideo oportet esse in moralibꝰ habitus facientes appetitum rectum. nō aūt in artificialibus.

Rñsio ad 2am q̄stiunculam.

Ad tertiā qōnē dō3: q sic̄ dictū est habitus virtutū moraliū ex bono rōnis diuersificant: qđ qdem in ipso ratiōis iudicio essentialr cōsistit qđ ad prudētiā pertinet in his vero q̄ per rōnē disponuntur pticipatiue: qđ ad morales virtutes spectat. Moralē autē materiā idest actusq3 passiones humanas ratio quantū ad tria ordinat siue disponit: primo ordināndo ipsas passiōes per actiones sm se prout eas ad medium reducit sm quādam cōmēsuratiō

tionē: et sic dr̄ modū in eis ponere: qr modus mēsurationē importat. Scdo ordinādo subiectū ad ipsas actiones et passiōes: ꝓmo mō ordiatas: vt. s. hō firmiter inhereat his q̄ ratio ordiauit. Tertio. i. ordie ad aliqd extra ad idqd oportz actus nostros ꝓportionari siue sit finis: siue alius hō: siue q̄cqd extrinsecū: et ſm hoc causaẗ rectitudo vel eq̄litas in virtute. hec igiẗ tria. s. modus et firmitas et rectitudo in oībus virtutibus moralibus inueniūtur: sed in quibusdā materijs virtutum bonū rationis attēdiẗ precipue ſm vnum istoꝝ. In quibusdā vero ſm aliud ſm ꝙ nālis potētia quā perficit habitus virtutis magis deficit in hoc vel in illo. Vñ tota intentio rōnis et virtutis ad hoc fertur vbi natura deficit: sicut ptz ꝙ delectatiōes corporales sunt nobis cōnaturales. Et ideo in his difficillimū est modū tenere. et propter hoc virtus q̄ est circa eas. scilicet tēperantia precipue modū sibi ascribit. vñ et nomē accepit. et siliṫ naturaliter hō mortē fugit. Unde et difficillimū est in periculis mortis firmiter persistere. Et ideo fortitudo q̄ circa hmōi est: firmitatem sibi ascribit. et inde nominatur. Et similiter rectitudo precipue in communicationibus ad alterum queritur. Et ideo iustitia que circa has est a rectitudine nomē habet. et sic est etiam in alijs virtutibus moralibus: quia ſm speciem distinguuntur: ꝑut bonum rationis quantū ad aliquid predictorum diuersimode in eis inuenitur ſm conditionez sue materie.

Notu la moralis.

Ad primum igiẗ dicendū ꝙ alie virtutes non dicūtur partes subiectiue harꝫ vł īcegrales qđ non impedit earū distinctionem ab istis: qđ infra melius patebit. ¶ Ad scđm dicendū: ꝙ iste virtutes denominantur ab hoc qđ est principale in eis. aliqd autem est principale in vno qđ non est principale in altero: vt ex dictis patet. et ideo nihil prohibet eas esse distinctas. Tamen aduertendum ꝙ sancti et phī inueniūtur dupliciter loqui de istis virtutib⁹. quandoqꝫ ſm ꝙ sunt speciales virtutes habentes determinatam materiam: sicut ꝙ temperantie attribuūt delectationes venereas cohibere. quādoqꝫ autem ſm ꝙ habent quādam generalitatez prout illud a quo nomē accipiunt: et in quo perfectio earum principaliter cōsistit: ad alias materias et virtutes transfertur: sicut cum fortitudini attribuunt fortiter persistere: non solum in periculis mortis: sed etiam in quibuscūqꝫ periculis: sed primuꝫ dicitur proprie: ſm autem appropriate vel per reductionem. ¶ Ad tertium dicēdum: ꝙ iustitia quedam est generalis. quedam autē specialis. Specialis quidem est ſꝫ ꝙ habet materiam determinatam communicatiōis que ad alterum sunt ſm rationem debiti et sic ponitur hic vna de quattuor cardinalibus virtutibus. Alio modo diciẗ generalis et hoc dupliciter. Uno modo ſꝫ ꝙ est quedam habitudo recta ipsius anime ꝑut homo debito modo ordinatur et in seipso et ad alia: et

Notu la pulchra.

sic dr iustificari impius. Alio mo͂ ꝑut est idē qđ ois virtꝰ rōne differēs ꝑut actū ꝟtutis q̄s ordinat ad bonū cōe ꝭm imperium legis qđ cōtingit in actibus oīm virtutum: vt phs dicit. 5. Ethi. & hoc infra melius patebit.

¶ Utrum virtutes morales insint a natura.

D scđm sic ꝓcedit. videt ꝙ virtutes morales insint nobis a natura. Dam. eñ dicit .i. 3. li. Naturales sunt virtutes. & naturalr et equaliter insunt oībus hoc idez etiā dicit Anthoniꝰ in exortatione ad monachos. ¶ Pretea. ꝭm phm in. 2. phycor. Que ex ꝓncipijs naturalibꝰ causant a natura sunt: sz rō est de ꝓncipijs nālibꝰ hois: cū ergo ꝟtutes ex rōne ꝓcedāt vꝫ ꝙ sint nāles. ¶ Pretea hō est pfectior inter oīa aīalia: sed alijs aīalibꝰ a natura inest dispositio ad agēdū ea q̄ cōpetūt sicut irūdini ad faciendū nidū cū ergo virtutes nihil aliud sint ꝗ̄ inclinatiōes ad opa cōuenientia hoīe videt ꝙ virtutes naturales sint homini indite. ¶ Sed cōtra. ꝭm Dio. 4. ca. de di. no. Bona naturalia nō amittunt ꝑ pctm̄: sz ꝟtutes amittunt: ergo nō sunt naturales. ¶ Preterea. ea q̄ sunt a nā nō assuefacimꝰ: sz in opibꝰ virtutū plurimū valet assuefactio ergo virtutes non sunt a natura.

¶ Utrum virtutes morales possint acquiri actibus.

Ulterius videt ꝙ non possint acq̄ri ex actibus. cō tinētia eñ ꝭm phz in. 7. Ethi. est aliq̄d minꝰ ꝟtute sz

1ª que stiūcula.

cōtinētiā nō possumꝰ ex actibus nostris acq̄rere. Sap. 8. Scio ꝙ nō possum esse cōtinēs nisi deus det: ergo minus alie virtutes ex actibus acq̄ri possunt. ¶ Pretea. in nulla re ꝑ aliq̄ actionē aliq̄d acq̄rit nisi ꝑ actiōes aliq̄d res illa accipiat. sed operansꝰ inq̄tum operat nihil recipit. imo magis opationez a se emittit: ḡ ex hoc ꝙ opat non acq̄ritꝰ in ipso aliqua virtus. ¶ Preterea. nihil agit vltra suā spēm q2 effectꝰ nō pōt eē nobilior cā: sz opatiōes q̄ sunt añ virtutē nō sunt virtutū: sz potētia rū naturaliū tm̄: cū ergo virtꝰ sit nobilior ꝗ̄ opatio q̄ est ex potentia naturali tmꝰ ꝙ ꝑ hmōi opatiōes virtutes acquiri nō possint. ¶ Pretera. vna opatio nō potest habitū virtutis causare sicut phs dicit in. 1. Ethi. similiter nec plures vt videt: q2 plures opationes non sunt simul & qđ non est non agit: ergo nullo mō ex actibus virtutes acquirunt. ¶ Sed contra. phs in lib. de memoria & reminiscentia cōsuetudo est q̄si natura: ergo a consuetudine efficit aliq̄d hoi cōnaturale & facile: sed nihil aliđ virtus est ꝗ̄ quedā facilitas & inclinatio ꝑ modū nature ad bonū rōnis: vt dicit Tulliꝰ: ergo ex consuetudine acq̄ritur aliqua virtus. ¶ Preterea. malum nō est fortius in agendo ꝗ̄ bonū sed ex malis opibus acquirit aliquis habitꝰ ꝟtuosus: ergo ex bonis opibus acquirit aliquis habitus virtuosus.

¶ Utrum aliquae virtutes morales sint infuse.

Ulterius videt ꝙ non oporteat ponere aliquas ꝟtutes morales infusa ea eñ q̄ ꝑ ꝓncipia naturalia

2ª que stiuncula.

possunt causari opz q diuinitus pter naturalia pncipia causent nisi aliquando miraculose fiat sicut q sanitas restituit quã etiaz natura posset restituere lz nõ statim sz ad virtutes morales possumus puenire p naturalia pncipia vt pbatum est: ergo non indigemus q virtutes nobis infundant. ¶ Preterea. ad actum quãtumcũqz pfectum non requirit nisi q sit actus rectus: et meritorius: sed ad faciendum actuz rectum sufficit virtus acquisita. ad faciẽdum aũt meritoriũ sufficit charitas: ergo non indigemus virtutibus moralibus infusis. ¶ Preterea. virtutes quas deus in nobis sine nobis opat sunt mẽtis qualitates: vt dicit Aug. et nõ i zib9 organis affixis: sz aliq moraliũ virtutũ vt dictũ est: sunt in irascibili et cõcupiscibili q nõ sunt ptes mẽtis cum sint vires organis affixe: ergo virtutes iste ad minus non possunt esse infuse. ¶ Preterea. virtutes morales a consuetudine dicuntur: vt patet. 2. Ethico. sed quod est ex consuetudine nõ est infusum. Ergo virtutes morales non possunt esse infuse. ¶ Sz contra. Sap. 8. Sobrietatem et prudentiam docet iustitiam et virtutem: et tanguntur ibi iste quattuor cardinales virtutes vt in litera magister aicit que sunt virtutes morales: sed sapientia dei non solum docet intellectum instruendo: sed etiam affectum mouẽdo: ergo iste virtutes etiã sunt infuse. ¶ Preterea. in pueris baptizatis et in cõtritis: de peccatis sunt oẽs vtutes: sz nõ possunt eẽ acqsite q2 piũ actũ virtutis nõ pticipãt: vt dr in. 1. Ethi. neqz etiam vnus actus cõtritionis sufficere põt ad acquirẽdum oẽs virtutes: ergo omnes virtutes morales ẽt sunt infuse.

¶ Utrum infuse differant specie ab acquisitis.

Alterius videt q etiã nõ differant specie infuse ab acqsitis. agens eni cũ sit extra rẽ nõ diuersificat spẽm vñ eiusdem spẽi est oculus quẽ de9 ceco nato restituit. et quẽ in aliqua creatura causat. sz virtutes infuse differunt ab acqsitis penes agens pmuz: ergo nõ differunt spẽ. ¶ Preterea. habit9 specificant ex actibus et obiectis. sed idẽ est obiectũ: et idẽ actus, est temperãtie ifuse. et acqsite ergo non differunt spẽ. ¶ Si dicat q actus differũt inqtũ sunt meritorij act9 infusaz non aũt actus acquisitarum. Cõtra. actus virtutis cuiuslibet non est meritorius: nisi inqtum est formatus a charitate: sz formatum et informe virtutibus non facit differentiam speciei: sicut ptz in fide cum sit differentia penes extrinsecum ergo virtutes infuse ab acquisitis non differunt specie. Si dicat q infuse pter deum operantur. non autẽ acquisite. Contra. Deus non est obiectũ cardinalium virtutũ. sed theologicarũ: cũ igit virtutes nõ recipiant spẽm a fine vltimo: sed ab obiecto et actu. videt q adhuc p hoc non differant specie virtutes acquisite: sed infuse. ¶ Sed contra. quelibet pars posita in diffinitione facit differre sm speciem: sed infusio ponitur in diffinitione virtutis ab aug. sm quaz deus in nobis operatur sine nobis: ergo infusa differt spẽ ab acqsita. ¶ Preterea. due forme eiusdẽ spẽi nõ possunt esse in vno sub

3ª questiuncula.

rum dictorum habituum. Hec autem positio tollit naturalem virtutem que inest cuilibet principio naturali ad faciendum sibi simile secundum quod materia in quam agit est receptiua sue similitudinis quod quidem necessarium est ex hoc quod omne quod agit agit ex hoc quod est in actu. vnde oportet quod omne quod est in actu aliquid aliquo modo possit esse actiuum illius. Et ideo omne naturale principium natum est inducere suam similitudinem per actum suum: cum igitur principia scientiarum et virtutum sint naturaliter nobis indita vt dictum est. oportet quod per actiones ex illis principiis prodeuntes virtutum et scientiarum habitus compleantur: et huic quidem attestatur experientia: quia ex consuetudine efficitur aliquid facile: et delectabile quod prius erat difficile: et hoc est signum habitus generati. scilicet delectatio operis.

Veritas naturalis.

Ad primum igitur dicendum quod nullum bonum potest homo habere nisi deus det: sed quedam habentur a deo non cooperantibus nobis: sicut ea que sunt infusa: et quedam nobis cooperantibus sicut acquisita: et quedam cooperante natura sicut naturalia. ¶ Ad 2^m dicendum quod in operibus anime est quidam gradus secundum quod vna potentia alteri subiacet: et in eadem potentia est inueniri superius et inferius secundum quod a diuersa obiecta comparatur. Inferius autem natum est recipere a superiori: et ideo per operationes egredientes a ratione naturali et voluntate: in quibus preexistunt seminaria virtutum acquiritur habitus in irascibili et concupiscibili: et per operationem voluntatis et rationis inquantum sunt finis et principiorum primorum acquiritur in eis quantum ad ea que sunt ad finem et quantum ad conclusiones habitus scientie et virtutis: et sic habitus acquiritur per operationem que ab operante egreditur secundum quam inferior pars a superiori recipit. in superiori autem parte non est habitus nisi vt naturalis vel infusus. ¶ Ad 3^m dicendum quod sicut principia sunt potiora conclusionibus: virtute eas continentia: ita seminaria virtutum que sunt in suprema parte anime sunt digniora virtutibus que sunt in partibus inferioribus et continent eas virtute: et ideo operationes procedentes ex illis principiis sunt similes operibus virtutum et possunt habitum virtutis perficere: sicut ex consideratione principiorum generatur scientia conclusionum. ¶ Ad 4^m dicendum quod sicut multe gutte cauant lapidem inquantum vltima agit in virtute omnium precedentium que tamen habilitabant materiam ad cauationem nihil cauantes: ita vltima operatio agens in virtute omnium precedentium habitum virtutis causat.

Gradus operum anime notatur.

Ad tertiam questionem: dicendum quod sicut dictum est seminaria virtutum que sunt in nobis sunt ordinatio voluntatis et rationis ad bonum nobis connaturale. cum autem sit homo ex diuina liberalitate ordinatus ad quoddam bonum supernaturale. scilicet eternam gloriam ex predictis: virtutum seminariis non possunt virtutes causari fini predicto proportionate. Unde oportet virtutes que vitam nostram ordinant ad finem illum ex eo causari ex quo est nobis inclinatio in finem illum. hoc autem est per dei gratiam vnde oportet nos aliquas virtutes morales infusas habere.

Responsio ad 2^a questiunculam

Ad primum igitur dicendum quod sanitas per miraculum restituta non est ad aliud ordinata quam sanitas que fit ex natura: et ideo illis qui habent sanitatem ex naturalibus principiis non est necessaria sa

nitas q̄ est per miracula: et ideo nō est simile de sanitate; ⁊ virtutib⁹ infusis q̄ ad aliud ordināt q̄ acq̄site: vt dictuȝ est. ¶ Ad scōm dōm q̄ rectitudo actus est ex ꝓportiōe ad finē. ad diuersos aūt fines diuersimode accipit actus ꝓportio. vñ aliq̄s actus est rect⁹ ꝓportionat⁹ bono ciuili qui non est rectus ꝓportionat⁹ glie eterne. vnde oȝ q̄ sint alie ꝟtutes infuse q̄ faciāt actus rectos ex ꝓportiōe ad finē. ¶ Ad tertiū dicendū q̄ virtutes infuse: ⁊ acq̄site nō sunt in irascibili ⁊ concupiscibili nisi ꝑm q̄ participāt aliq̄liter ratione: ⁊ ex hac pte non hñt dependentiā ab organo corpali: sed continētur sub mēte sicut et sub rōne inquantū ipam participāt. ¶ Ad quartū dōm: q̄ mos ꝑm quē dr moralis virt⁹ importat inclinatione quādam appetitus ad bonū vel malū faciendū: ⁊ q̄ hec inclinatio frequenter est ab assuefactiōe: ideo mos sic dict⁹ a more p̄ut cōsuetudinē iportat descēdit: sed dicta iclinatio non semp est ab assuefactiōe: sȝ q̄ñq̄ a natura: sic dicūtur mores brutorū in .8. de aialib⁹. vel etiaȝ ex dei dono: ⁊ sic ꝟtutes infuse morales dici possunt.

Rñsio ad 3ᵃᵐ q̄stiunculam

Ad quartā questionē dicenduȝ q̄ virtutes acquisite ⁊ infuse differūt specie. s. fortitudo a fortitudine et tēperātia a tēperātia: ⁊ sic de aliis: q̄ vt dictū est fines sunt sicut principia in opatiuis; si aūt esset aliq̄ sciētia q̄ nō posset reduci ad principia nāl'r cognita nō esset eiusdē speciei cū aliis sciētiis nec vniuoce sciētia diceret. Vñ cū fines ꝟtutuȝ infusaȝ nō p̄existāt in seminariis naturaliū ꝟtutū: sȝ naturaȝ hūanā excedāt opȝ q̄ ꝟtutes iste infuse a virtutib⁹ acq̄sitis q̄ ab illis seminariis ꝓcedunt differant specie. Unde ⁊ in alia vita hoieȝ perficiūt acq̄site quidē in vita ciuili: infuse in vita spirituali que est ex gr̄a ꝑm quā homo virtuosus est membrum ecclesie.

Ad primum igit dicenduȝ q̄ effectus ꝓportionatus agēti differt specie ꝑm diuersitatē agētis. Unde aialia gn̄ata ex semie ⁊ ex putrefactiōe nō sunt eiusdeȝ speciei. virtus aūt diuina quāuis possit sup oēs effectus ⁊ in infinitū eos excedat: tamen aliq̄ effect⁹ sunt qui non possunt eē nisi ex virtute diuina ⁊ tales effect⁹ nō sunt ꝓportionati aliis. Unde tales effectus differūt specie ab illis effectibus qui etiā ab aliis causis ꝑduci possunt q̄uis ⁊ diuina virt⁹ illas possit ꝑducere. ¶ Ad scōm dōm: q̄ quāuis sit idē actus virtutis acq̄site ⁊ infuse materialiter: nō tamen est idē actus formalr: q̄ per ꝟtutē acq̄sitā collimitātur circūstantie ꝑm ꝓportionē ad bonū ciuile: sed ꝑ virtutē infusaȝ ꝑm proportionē ad bonuȝ eterne glie. vnde etiā aliq̄ supfluū ꝑm ꝟtutē ciuilē est moderatū ꝑm virtutem infusam: sicut q̄ hō ieiunet ⁊ se volūtarie morti offerat propter defensioneȝ fidei. ¶ Ad 3ᵐ dō: q̄ penes hoc q̄ est eē meritoriū nō differt specie nisi inquātum virtutes acq̄site sunt magis ꝓpinq̄ ad meritū ꝓpter finē ad quē ordinātur. ¶ Ad quartū dicendum: q̄ q̄uis finis vltim⁹ nō faciat idētitatē in specie; facit tamē diuersitatē: sicut gn̄is diuersitas

Nota pulchra.

sitas facit diuersitatē in spē. ¶ Tñ sciēdū q relatio actualis ad remotū finē nō facit pdictā dñiam sz originalis relatio ad ipm: sm l. q ex diuersitate finis fit diuersa proportio in actu z habitu.

¶ Utrum virtutes morales cōsistant in medio.

Ad tertium sic pceditr. vr q virtutes morales nō cōsistāt in medio i nullo eñi idiuisibili est accipere mediū et extrema: sz passiões z opationes: circa q̄s sunt v̄tutes morales sunt indiuisibiles: ergo nō sunt in medio. ¶ Preterea mediū equalr' distat ab extremis: sed quedā virtutes plus appropinquant vni extremo q̄ alteri: sicut fortis plus assimilatur audaci q̄ timido vt dicit phs in. 3. Ethi. ergo virtutes morales nō sunt in medio. ¶ Preterea nō ē idē mediū z extremū: sz v̄tus ē extremū: qr ē vltimū potētie. vt dr in p° celi z mūdi: g nō ē i medio. ¶ Preterea qñcūq3 bonū ꝯsistit in medio malū ꝯsistit i extremo ad min⁹ vno. sicut i castitate q̄ntūcū q̄ hō abstineat a venereis n̄ peccet. silr' z i magnanimitate q̄ ē extremū in magnitudine inq̄tū ad maxima tēdit. silr ēt in v̄itate: qr nō pōt hō nimis veruz dicere. g vr q bonū v̄tutis non ꝯsistat in medio. ¶ Preterea si virt⁹ sit mediū nō ē mediū nisi inter duo vicia: sz aliq virt⁹ ē q nō est inter vicia: sicut iustitia. Qr si plura accipiat peccat: si minus aūt ei debetr nō peccat. g nō ois virtus moralis cōsistit in medio. ¶ Sz ꝯ est q dicit phs in. 2. Ethi. ¶ Preterea sicut se hz ars ad factibilia. ita se habet virtus ad agibilia. sed ars corrumpitr ex superfluo et diminuto. ergo et virtus. ergo est in medio.

¶ Utr̄ iustitia sit mediū rei.

Alterius vr q in iustitia nō sit mediū rei. diffinitio eñi gn̄is dz saluari in qualibet spērū. sz in diffinitione virtutis ponitr q est mediū sm rōnē. ergo in iustitia est mediū rōnis z non mediū rei. 1ª questiuncula.

¶ Preterea propter hoc in alijs virtutibus dr esse mediū rōnis z nō mediū rei. qr diuersimode determinatr mediū sm diuersas cōditiões. sicut aliq̄d ē multum ad comedēdū vni qd est multuz ad comedēdū alteri: sz diuersa cōditio etiā obseruatur in iustitia: qr iustitia distributiua nō equalitr tribuit oib⁹: sz vnicuiq3 sm q dignus est. silr ēt in ꝯmutatiua nō tantū punitr q pcutit priuatum hoiem q̄ntū q pcutit principē: g in iustitia nō ē mediū rei: sicut nec i alijs virtutib⁹. ¶ Preterea in illo accipiendū est mediū virtutis q p virtutē rectificatr z pficitr: sz finis virtutū nō ē rectificatio rei exterioris: sz operātis sm ronē. qr eupraxis. idest bona operatio est finis in oib⁹ virtutibus vt dicit phs in. 6. Ethi. ergo nō est ibi rei mediū. sz rōnis tantum ¶ Sed cōtra mediuz qd accipitr sm pportionē rei ad rem est medium rei: sed medium iustitie accipit sm proportionem rei ad rē vt geometriam in iustitia distributiua: vel arithmetricam in cōmutatiua: vt dicit phs in. 4. eth. ergo est ibi mediū rei. ¶ Preterea iustitia est equalitas quedā: sed equalitas est etiā sm rē medium inter plus et min⁹: g etiam

in iustitia est mediū rei.

¶ Utrum virtutes intellectuales habeant mediū.

2ª questiuncula. Ulterius vr. q in virtutibus intellectualib9 nō sit mediū. mediū enim accipit in passiōib9 sz q mēsurāt ad rōnē sz in virtutib9 itellectualib9 nō ē accipe aliqd supi9 ad qd mēsurent. g in eis nō ē accipe mediū. ¶ Preterea mediū virtutis est iter Zrias passiones: sz i itellectuali bus nō sunt Zrie passiōes: qz rōnes Zriorum in itellectu nō sunt Zrie. g i itellectualib9 virtutib9 nō est accipe mediū. ¶ Preterea vbicūqz est accipe mediū ē accipe extrema q corrūpūt mediū: sz in itellectu nō est accipe extrema corrūpentia mediū: qz itellect9 nō corrūpit neqz ex magno intelligibili: neqz ex paruo: vt dicitur in tertio de anima. ergo in virtutibus intellectualib9 nō ē mediū ¶ Sz Z in virtutib9 moralib9 nō inuenit mediū nisi fm q participant rationem rectam: sed rō recta per pri9 inuenit in itellectualib9 qz in moralibus. ergo veri9 est mediū in intellectualibus qz in moralibus. ¶ Preterea. ars est intellectualis virtus, vt patet in. 6. Ethi. sed phs in. 2. Ethi. per medium artis probat medium virtutis. ergo virtus intellectualis habet medium.

¶ Utrū virtutes theologice habeant medium.

3ª questiuncula. Ulterius vr q etiam theologice virtutes mediū habeāt: in moralibus enim virtutib9 est mediū fm q eorum actus ex rōne recta pcedunt: sz virtutum theologicarum actus non sunt cōtra rationem. ergo sunt in medio. ¶ Preterea spes est medium inter presumptionē et desperationem: sz spes est virtus theologica. ergo virtutes sunt mediū inter vicia. ¶ Preterea fides vadit media inter duas hereses. s. nestorij et euticis: sed fides ē virtus theologica. g virtutes theologice i medio cōsistūt. ¶ Sz cōtra Ber. dicit q modus charitatis est non habere modū, sz virtutes dicūtur in medio eē inquantū sunt modificate. ergo charitas nō est in medio: et eadē rōne nec alie due. ¶ Preterea vbi nūqz cōtingit equale reddere. ibi nō pōt eē supfluū sed in illis que sunt ad deū non Ztigit equale reddere. vt et phs in. 8. ethi. dicit. ergo nō cōtingit supfluū in virtutibus theologicis q deū habēt p obiecto accipere: et ita non sunt in medio.

Respōdeo ad primam qōnē q omnes virtutes morales in medio cōstitute sunt. virtutes enim morales sūt circa passiones et opatiōes. quas opz dirigere fm regulā rationis in oībus aūt regulatis cōsistit rectum: fm q regule equantur; equalitas autē media est inter maius et min9. et ideo opz q rectum virtutis cōsistat in medio eius quod superabūdat: et ei9 qd deficit a mēsura rōnis recte.

Ad primum g dōm q actiōes et passiōes qzuis sunt idiuisibiles p eēntiā sūt tn p accidēs diuisibiles vel fm intentionē: vel fz tēpus: vel fm locū. vel fm obiecta vel fm aliqd hmōi. et iō etiā fm hoc est in eis mediū accipere.

¶ Ad scdm dōm q mediū accipitur in aliquo dupliciter. Uno

modo ex cōparatione ad extre-
medij duplex acceptio. ma eiusdem rei sicut medium
in circulo: & tale medium opor
tet q eque distet ab extremis.
Alio modo ex cōparatione ad
aliquam regulam extra.: & tunc
nō opz q mediū eque distet ab
extremis: sz q. equet regule: si-
cut ptz q qn secat lignū ad ali-
quā regulā non semp tantū au-
fertur q̄tū dimittit: et tale me
diū est mediū virtutis moralis
que habet rectā rationē pro re-
gula. vnde qnq̄ appropinquat
plus vni extremo quā alteri sz
q cōpetit rōni recte. ¶ Ad ter-
tiū dicendū qd virtus est extre-
mū quo ad contrarietatē boni:
et mali: qr bonū hois in ratiōe
consistit: & ita in medio equalita
tis ad rōnē: sed quātū ad ꝯrieta
tes circa quas est virtus est in
medio sicut dicit phs in. 2. ethi.
¶ Ad quartū dōm q medium
virtutis saluatur sm adequatio
nē omniū circūstātiarū simul ad
rōnē. Contingit autē in aliqbus
virtutibꝰ q adequatis olbꝰ alijs
circūstantijs nō potest accipi ex-
tremū in altero. qr supfluū non
potest accipi in alio nisi ex cōpa-
ratione aliaꝝ circūstantiarū sicut
in veritatis ꝟtute ptz: qr nō pōt
hō nimis verum dicere saluato
q dicat verū qd dz. & qn. & vbi. &
cui. & ceteris. sed superfluum in
hac circūstantia accipitur sm ex
cessum in alijs. qui enim dicit ve
rū quod non opz etiā nimis ve-
rum dicit. & silr etiam in magna-
nimitate est ratione quanti. & si
militer etiaz in castitate. quia
non potest homo nimis abstine
re: dūmō saluentur alie circūstā-
tie. ¶ Ad quintū dōm q virtus
dicitur mediuz dupliciter. Uno
modo rōne materie circa quā ē:
inquantū adequat eam rationi
recte et hoc per se conuenit om
ni virtuti morali: & sic ē mediuz
per participationē extremorum
Alio mō dr mediū rōne habitꝰ.
inquantum scz habitꝰ virtutis ē
mediū inter habitus duaꝝ mali
tiaꝝ. & hoc est mediū per abnega
tionē extremorūz: & hoc accidit
virtuti: nec oportet q sit in olbꝰ
virtutibꝰ: & propter hoc non os
qd iustitie habitus sit mediꝰ in-
ter duas malitias vt in. 5. Ethi.
dicitur. sed qd mediū attingat i
materia sua.

Ad secūda qōnē dōm q in iusti- Rñsio ad 1am ꝗstiūnculam
tia opz esse non solum medium
rōnis: sz etiā rei: cuiꝰ rō ē: qr iu-
stitia ē circa opatiōes & sz ordi-
nē ad alterū. vñ illū ad quē sunt
opatiōes iustitie accipiūt quasi
regulā: & iō sicut passiones circa
quas sūt alie ꝟtutes oz q equē
tur rōni: ita oz q operatiōes cir
ca quas ē iustitia adequent illi
ad quē est iustitia. qd non pōt eē
nisi sm rez tm̄ reddat quantum
ei debetur. & ideo ibi est mediuz
rei. Sed inter aliquos duos pōt
constitui equalitas dupliciter.
vno modo sm quod vtrisq ali-
quid reddendū est. & in hoc ꝯsti-
tuit ei equalitatez iustitia distri
butiua que non dat equale vtri
q sm quantitatem. sed sm pro-
portionez. quia vtriq dat q̄tuz
sibi debetur: & ideo mediuz in iu
stitia distributiua dicitur esse sz
proportionabilitatem geometri
caz. in qua saluatur eadē ꝓpor-
tio: sed nō eadē quantitas: sicut
sex est mediuz inter quatuor et
nouez. quia in qua proportione
se hz ad quatuor. s. in sex qr alte

ra in ipa si hz nouē ad ip3: q̄nuis nouē excedāt sex in trib⁹: ⁊ sex q̄tuor in duobus. Alio mō constituit̄ equalitas iustitie inter aliquos inq̄ntū vnus dz recipe ab alio ꝓpter hoc ꝙ ille prius recepit ab isto: ⁊ ad hoc ē iustitia cōmutatiua: ⁊ qꝛ tm̄ debet ſm q̄titatem aliq̄s ab altero recipe q̄ntū ei tribuit: iō in hac spē iustitie saluat̄ mediū scd̄m proportionē arithmetricā: in qua saluatur eadē quantitas: sicut tertia est mediū inter quatuor ⁊ duo: qꝛ vtriꝗ excessus in vnitate.

Ad primū igit̄ dd̄m ꝙ in iustitia ē mediū rōnis qd̄ ⁊ idē est medium rei. ¶ Ad scd̄m dd̄m ꝙ in iustitia nō ꝯsiderat̄ cōditio ꝑsone nisi inquantū ex conditionib⁹ persone variatur quantitas rei: qui em̄ ꝑcutit principem maiorē offensam facit. et ideo plus debet puniri. ⁊ similiter etia3 patet in iustitia distributiua ꝙ diuersitas personarū in diuersitatē rei redundat. ¶ Ad tertiū dd̄m ꝙ in iustitia incidit in idem rectificatio oꝑationis et rectificatio rerum vt dictum est.

Rn̄sio ad 2^a3 q̄stiun culam

Ad tertiā q̄ōnē dd̄m ꝙ bonū virtutū intellectualiū ꝯsistit in hoc ꝙ verū dicat̄. V̄itas aūt ꝯsistit i quadā adeq̄tiōe itellect⁹ vocis ad rē: ⁊ qꝛ eq̄litas est mediū inter mai⁹ ⁊ min⁹: iō op3 ꝙ bonū virtutis intellectualis i medio cōsistat: vt. s. dicat̄ de re hoc qd̄ est. si aūt excedat vel in plus vl in minus erit falsum: qd̄ se hz ad virtutes intellectuales: sicut vicium ad morales: et hoc inquantum intellectus absolute cōsiderat. inquātum vero de vno in aliud discurrit accipitur mediū nō solū ſm cōmēsurationē ad rē: sed ſm cōmēsurationem cōclusionū ad ꝓncipia vel eorū q̄ sunt ad finē in operatiuis.

Ad primum igit̄ dicēdū ꝙ sicut dicit phs in. 10. Meth. mensura intellect⁹ nr̄i ē res: ⁊ iō ſ3 ꝙ adequat̄ rei ē rectū ipsi⁹: nihilomin⁹ ⁊ ꝓncipia sunt regula ꝯclusionū: ⁊ intelligēs ē quodāmō regula ꝓncipiorum. ¶ Ad 2^m dd̄m ꝙ cōtrarietas passionū accedit ad mediū virtutis moralis vn̄ circa irā q̄ nō hz passionē oppositā est mediū v̄tutis moralis ſ3 pl⁹ et min⁹ in ipa eadē passione.

¶ Ad 3^m dd̄m ꝙ extrema i virtutib⁹ itellectualib⁹ nō accipiūt̄ ſm magnū et paruū itelligibile: sed extremū in plus est qn̄ attribuitur aliq̄d alicui qd̄ nō inest ei extremū aūt in min⁹ qn̄ remouetur ab eo qd̄ ei inest. vtroꝗ aūt modo falsum contingit. verum aūt qn̄ dicitur inesse quod inest: aut nō inesse qd̄ non inest: ⁊ hec extrema corrūpunt non subam. sed veritatem intellectus.

Ad quartā q̄stionem dicendu3 ꝙ medium in omnibus virtutibus que habent medium accipitur ex hoc ꝙ virtus attingit in materia propria illud qd̄ est equale et cōpetens mensura. Unde si esset aliqua virt⁹ q̄ haberet mēsurā ipam ꝓ materia nō eēnt ibi extrema nec mediū sed bonū illi⁹ virtutis eēt simpliciter attingere mensurā illā: sicut si alicuius v̄tutis mā esset veritas. ōim aūt prima mēsura est ipe de⁹: sicut ēt ipe phs i. 9. metha. dicit. Unde virtutes theo

Rn̄sio ad 3^a3 q̄stiun culam

logice q̄ hn̄t deum p obo q̄ est ultimus finis a quo oia mensurant̄ nō pn̄t habere rōnē medij cū in materia illa nō sit accipere extrema: sicut etiam in his q̄ cōinncta sunt malo fini non pōt accipi medium.

Ad primū igit̄ dr̄ q̄ ratio recta nō est ad hoc qđ in materia illa vitent̄ extrema: i qua sup̄fluū. eē nō pōt. ¶ Ad 2m dōm q̄ fides ē virtus theologica inq̄ztū adheret p̄me veritati: ⁊ ex hac p̄te nō pōt in ipsa mediū eē: nō em̄ pōt nimis deo adherere: s3 ex p̄te illa qua aliq̄d affirmat vel negat veritati p̄me adherēs ibi est medium: q̄ ſm hoc h3 silitudinē cum virtutibus intellectualibus.

¶ Et silr̄ dōm ad tertiū q̄ spes nō h3 mediū ſm q̄ deo adheret sed ex parte subiecti.

¶ Utrū virtutes morales maneant in patria.

Ad quartū sic procedit̄. vr̄ q̄ v̄tutes morales nō maneāt i patria fides enim ⁊ spes sunt nobiliores quā virtutes morales sed fides ⁊ spes euacuant̄ ergo ⁊ morales virtutes.

¶ Preterea virtutes morales p̄ficiunt in vita actiua. sed hec vita cessabit i patria i qua erit tm̄ cōtēplatio: ergo ⁊ virtutes morales nō erūt in patria. ¶ Preterea v̄tutes morales q̄dā sunt circa passiones. sed he nō erūt i patria. ergo nec v̄tutes morales.

¶ Preterea fortitudo ⁊ tēperantia sunt i irascibili: ⁊ cōcupiscibili. s3 ſm quosdā vires sensibiles nō remanebūt i aia sep̄ata: ergo nec tēperātia ⁊ fortitudo. ¶ Preterea i p̄ria erim⁹ sicut angeli dr̄ Mat. 22. S3 derisibiles vident̄ q̄ ponūt castitatē ⁊ sobrietatē i angelis quos deos noiat p̄hus in 10. metha: ḡ nec in nobis erunt.

¶ Preterea patiētia est valde nobilis virt⁹: q̄ ipsa opus p̄fectum h3: s3 nō remanebit i p̄ria nisi q̄ztū ad fructū: vt aug. dicit in lib. de patientia: ergo nec alie morales virtutes. ¶ Sed contra. iste virtutes plenissime fuerūt i xp̄o sed ille virtutes que euacuātur in patria non fuerunt in xp̄o: vt fides et spes: ergo virtutes iste nō euacuant̄. ¶ Preterea Sap. 1. Iustitia est p̄petua ⁊ imortalis: s3 nō min⁹ ē necessaria ordiatio hois ad seip̄m q̄ ordiatio ad alter̄ q̄ ē p̄ iustitiā ḡ ⁊ alie v̄tutes morales maēt i p̄ria. ¶ Preterea in patria erūt hoies deo conformes. sed he virtutes i deo sūt exēplares: vt dic̄ Macrobi⁹. ḡ ⁊ i sctis erūt aliquo modo.

Respondeo dr̄3 q̄ q̄libet virtutū p̄dictar̄ h3 duos act⁹. vnū3 quē exercet circa p̄priā mat̄ia3. Aliū quē h3 qn̄ p̄uenit ad finē sicut fortis dū est in p̄iculo pugne exercet actū q̄ est circa materiā p̄priā. s. timores ⁊ audacias: sed qn̄ iā domū victor reuertit̄ h3 hūc actū q̄ ē gaudere de victoria p̄ pugnā p̄cedente3 adepta. Dictū ē aūt q̄ virtutes morales q̄dā sunt infuse ⁊ q̄dā acq̄site: ⁊ q̄ acq̄site dirigunt in vita ciuili. vn̄ hn̄t bonū ciuile p̄ fine: ⁊ q̄ hec ciuilitas nō remanebit in patria: iō non remanebit eis aliq̄s act⁹. nec circa finē: nec circa mām p̄priā: ſm qua3 tendit ad finē: et iō hi⁹ tollent̄.

Actus duo v̄tutū moraliū sūt

Uirtutes aũt infuse morales ꝑficiunt in vita spũali: ſm quã hõ est ciuis ciuitatis dei: ꝛ mẽbꝛum corpis xpi qḋ ẽ eccl'ia: ꝛ hec q̃dẽ ciuilitas in futuro nõ euacuabitur. ſʒ perficiet. vñ remanebunt istis virtutibꝰ actus qui sunt circa finem ꝓximũ vniuscuiusq3 virtutis: ꝛ iõ remanebũt habitꝰ virtutũ moralium infusarum.

Ad primũ igit̃ dcẽʒ ꝙ fides ꝛ spes sunt nobiliores moralibus virtutibus rõne obiecti: ſʒ q2 habẽt essentialiter annexam imperfectionẽ respectu sui obiecti. que non est annexa virtutibus moralibus: ideo non oportet ꝙ morales euacuentur sicut spes ꝛ fides. ¶ Ad scḋm dcẽm ꝙ virtutes que perficiunt in vita actiua etiam acquisite non oportet qḋ tollantur: cum aliquis se transfert ad vitam contemplatiuam sed habent alios actus inquantũ pertingunt ad finẽʒ pꝛoximũ: quia cõtẽplatiua vita est finis actiue. ꝛ ideo distinguit Macrobius harũ virtutũ tres gradus. scḋm qḋ sunt in hoibus. sunt eñ politice ſm qḋ homo per eas in ciuilibus operibus rectificatur. purgatorie aũt ſm ꝙ ciuilibꝰ vtens ad quietẽ cõtẽplationis aliquis anhelat. Sʒ dicũtur purgati animi inquantũ aliq̃s abiecto oĩ exercitio ciuilis vite quieti cõtẽplationis totũ se tribuit: ꝛ in hoc statu dicit ꝙ actus tẽperãtie est cupiditatẽ non iã refrenare: sed penitus obliuisci. fortitudinis autẽ passiones ignorare non vincere: ꝛ sic de aliis. ¶ Ad 3m dcẽm ꝙ q̃tum ad actus quos habent circa materias ꝓpꝛias non remanebunt: sed ſʒ actus quos habẽt in fine adepto: qui ẽ a passionũ tumultibꝰ quietari. ¶ Ad quartũ dicẽdũ ꝙ quidam dicunt qḋ vires sensibiles nõ manent actu in aĩa separata: dicant tamẽ qḋ manent in essentia aĩe sicut ĩ radice. Et siĩr etiaʒ manent habitus virtutum inferioris partis: sicut in radice in virtutibꝰ que sunt in ratione et ipsa gratia.

¶ Ad quintum dcẽm qḋ iste virtutes sunt in angelis alio modo q̃ in hoibus etiã in patria: quia hoĩes perpessi sunt huiusmodi passiones q̃ per dbitas virtutes refrenantur. vel naturã hñt: vt perpeti possint. qḋ non est de angelis. vnde in angelis ꝛ in deo sunt sicut exemplares. in hominibus autem sicut virtutes purgati animi in patria. Tamẽ sciẽdũ qḋ phs loquit̃ de virtutibꝰ acq̃sitis q̃ ꝑficiunt hoĩem in vita ciuitatis terrene. in qua vita nõ habemus cuʒ angelis aliquam cõicationẽ. vñ non est simile de illis virtutibus que perficiunt in vita ciuili ciuitatis dei: q̃ constituitur ex angelis ꝛ hoibus.

¶ Ad sextũ dcẽm ꝙ patiẽtia dr̃ nõ manere q̃tũ ad actũ quẽ hʒ circa mala tolerabilia: manẽt tñ habitus et actus quẽ habet in quiete finis pꝛopꝛii.

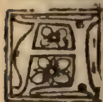
Distinctio famosa macrobii.

¶ Questio. II.

Eide q̃ritur spãl'r de virtutibus cardinalibꝰ. pꝛio q̃ ꝛ quot debẽt dici cardiales. 2° de materiis: ꝛ obiectis eaꝝ. 3° de actibꝰ quarto de subiectis. quinto q̃ ipsarum sit pꝛincipalior.

¶ Utrũ alique virtutes debeãt dici cardinales.

D primuz sic pcedit: videtur q nulle ṽtutes debeãt dici cardiales: quia eedẽ virtutes q̃ cardinales dicũtur: dicũtur etiã gñales. vñ ⁊ Tullius eis partes assignat: sed virtutes sunt distincte abinuicẽ: vt dictũ est; ergo videt q nõ debeãt dici cardiales. ¶ Preterea ea q̃ diuidũtur ab inuicez sunt simul ₰m phm. ⁊ ita vnũ nõ est pncipalius altero: sed virtutes cũ diuidunt ab inuicẽ gen⁹ virtutũ: ergo vna nõ est principalior altera: et ita nec vna dz dici cardinalis respectu alterius. ¶ Preterea virtutes diuidũtur cõtra vitia: sed vitia pncipalia nõ dicunt cardinalia: sed capitalia: ergo virtutes principales debent dici capitales ⁊ nõ cardinales. ¶ Preterea si dicũtur cardinales: qr eis puenitur; ad vitã eternã. vt dr in littera: eadẽ rõne oẽs virtutes sũt dicende cardinales; qr omnibus vitam eternã meremur. ¶ Sed contra est quod dicitur in littera

¶ Utrum morales virtutes dicẽde sint cardinales.

Questiũcl'a

Ulterius vr q morales virtutes non debeãt dici cardinales: sed alie: quia theologice virtutes ppinquiores sunt fini: qr habẽt finem vltimuz p obiecto: cũ ergo finis sit principiũ in opatiuis ₰m phm virtutes theologice erũt pncipaliores: ⁊ ita ipse magis debẽt dici cardinales. ¶ Preterea charitas dr radix ṽtutũ. fides ãt fũdamentũ. spes vero ancora: sz q̃ est pportio radicis ad arborẽ ⁊ fundamenti ad donum ⁊ ancore ad nauẽ. eadẽz est pportio cardinis ad hostiũ: ergo virtutes theologice pñt dici cardiales sic̃ ⁊ morales. ¶ Preterea ṽtutes itellectuales sunt nobiliores virtutib⁹ moralibus: qr perficiũt in vita cõtẽplatiua q̃ ẽ nobilior actiua: ergo ṽtutes intellectuales magis debent dici cardinales q̃ morales. ¶ Sed cõtra. vna sola de cardinalibus hic enumeratis itellectualis est. s. prudentia: que moralis est aliquo mõ: ergo ṽtutes cardinales magis sunt i gñe moralium q̃ intellectualiũ virtutum.

¶ Utrum tantum quattuor sint virtutes cardinales.

Ulterius videt q non debeant dici tot virtutes cardiales in hoc nu mero: qr virtutes iste sunt in tribus virib⁹ aĩe: sz inter eas ẽ vna tm̃ pncipalis. s. rõnalis: ergo et iter virtutes est tm̃ vna cardinalis. ¶ Preterea si ṽtutes dicũt eedez gñales: ⁊ cardiales. gñales aũt sunt tm̃ due. s. iustitia ⁊ prudentia: vt dictũ est pus. vr etiã q tm̃ sint due cardiales. ¶ Preterea in q̃lz vi ẽ aliqd pncipalissimũ iuẽire eoꝝ q̃ ad illã vim ptinent: sz q̃ vires sũt tres in q̃b⁹ sunt ṽtutes vr q ẽt tm̃ tres debeãt eẽ ṽtutes cardiales. ¶ Sz ꝫ. vr q debeãt eẽ plures q̃ q̃ttuor: qr ṽtutes vitijs opponũtur: sed vitia capitalia sunt septẽ: ergo et ṽtutes cardiales dñt eẽ septẽ. ¶ Preterea in rõnali ponũtur due ṽtutes cardiales: prudẽtia. s. ⁊ iustitia: ergo silr in qualibet aliaꝝ viriũ debẽt poni virtutes cardinales: et ita cũ vires sint tres erunt sex cardiales virtutes. ¶ Preterea sicut prudentia est pfectio rõnis practice

Scđa q̃stiũcula.

ita ꝛ ars: sed rõnis practice recti tudo ꝛ veritas cõsistit: vt dʒ in .6. Ethi. in conformitate ad appeti tum rectum; qđ fit per virtutes morales: vt dictuʒ est: ergo sicut prudentia inter virtutes mora‑ les ponitur cardialis virtus: ita ꝛ ars mechanica poni debet.

¶ Utrum potius alie virtutes. s. mãsuetudo magnagnimitas hu militas penitẽtia. liberalitas de beant dici cardinales.

3ª questiuncula.

Alterius videt̃ ꝙ alie ṽtutes ma‑ gis debeãt esse cardiales ꝙ̃ iste: qꝛ vnũqđq denoiat̃ a ꝑncipalio ri: qđ est in ipo: vt dicit phs in .2. de aia. sed vis irascibilis denoia tur ab ira. ergo cũ mãsuetudo sit ꝯtra irã. fortitudo autẽ cõtra ti‑ mores et audacias: q̃ sunt etiam passiões irascibilis: videt̃ ꝙ man suetudo sit magis virt⁹ cardina‑ lis ꝙ̃ fortitudo. ¶ Preterea illđ qđ est magnũ in q̃lʒ gñe est ꝑnci pali⁹ in illo gñe: sed magnanimi‑ tas opat̃ magna in oib⁹ virtuti‑ b⁹: vt dicit phs in .4 ethi. ergo vr̃ ꝙ managnimitas sit magis cardia lis ꝙ̃ fortitudo: qꝛ vtraqꝫ ẽ in ira scibili. ¶ Preterea virt⁹ cardinalis dʒ in q̃ alie virtutes firmãtur: sʒ hũilitas est firmamẽtũ oim virtu tũ: qꝛ sicut dicit Grego. q̃ ceteras virtutes sine hũilitate cõgregat q̃si paleã in ventũ portat: ergo vr̃ ꝙ hũilitas ꝑcipue eẽ debeat cardi nalis. ¶ Preterea penitẽtia oẽs defectus ad ꝑfectũ reuocat: sed alie virtutes defect⁹ singulares remouent: ergo cũ penitẽtia sit que dam virt⁹: vt dicit Ambro. vr̃ ꝙ ipsa potissime debeat dici cardi nalis. ¶ Preterea magis est lau‑ dabile dare aliq̃d de ꝓpo ꝙ̃ red dere alienũ: sʒ liberalitas ꝓpria largitur. iustitia autem vnicuiqꝫ qđ suum est reddit: ergo liberali tas magis debet esse cardinalis virtus ꝙ̃ iustitia.

Respõdeo dĩm ad pri mam q̃stio nem ꝙ virtutes quattuor q̃ hic enumerant̃ dicũtur gñales ꝛ ꝑn‑ cipales ꝛ cardinales. Qꝛ eñ ꝑn cipiũ cuiuslibet rei est potissima pars eius etiã plusqꝫ dimidium vt dʒ in .1. Ethi. ꝛ iõ illđ qđ ẽ po‑ tissimũ in q̃lʒ gñere dʒ ꝑncipale i gñe illo: ꝛ quia habit⁹ pensat̃ ex actibus et actus ex obiectis sine mã: iõ virtutes ꝑncipales dicun tur q̃ sunt circa illđ qđ est potissi mum in materia vel materijs vir tutũ: sicut potissimũ i illis ad cõ cupiscibilẽ ptinẽt sũt delectatio‑ nes ꝺʒ tactũ. Uñ tẽperãtia que est circa illas delectatiões ẽ vir tus ꝑncipalis: ꝛ eutrapelia que est circa delectatiões q̃ sunt in ludis est virt⁹ scđaria: sicut ars ad quaʒ pertinet finis nauis q̃ est nauigatio. s. gubernatoria ẽ ꝑncipalis respectu illius artis q̃ facit nauem: qꝛ finis est potis simũ in vnoquoqꝫ: ꝛ in arte que facit nauẽ est principalior illa q̃ inducit formã ꝙ̃ que ꝑstat mãm et qꝛ ad illud qđ est potissimũ in qualibet re ordinantur oia que sunt illi⁹ rei: iõ virtutes ꝛ artes ꝑncipales mouẽt ꝺm suũ iperiuʒ virtutes ꝛ artes secundarias ad actus ꝓprios: sicut ars guberna toria imperat ei que facit naueʒ ꝛ ex hoc dʒ architectonica respe ctu eius q̃si princeps ipsi⁹. Et qꝛ actus moti fundãtur sup actiõe mouẽtis: iõ actus secũdarie vir‑ tutis fundantur sup actiõe ꝑnci pali: sicut fundatur sup cardinẽ motus hostij: ꝛ ideo virtus ꝑnci

Resolutio virtutũ cardinalium.

palis dr esse cardinalis: et virtus secūdaria dr adiūcta illi. Dē aūt qd mouet ab aliq agit in virtute mouētis sicut instrumentū ei9. et etiaz motus virtutis cardinalis participatur quodāmodo in virtutib9 adiunctis. et fm hoc virt9 cardinalis dr gnālis inquantum pluribus virtutib9 adiūctis modum suū cōicat. virtus autē adiuncta dicitur pars inquantum modum suum participat.

Ad primū igit dōz: q nō dicūtur gnales per predicationē. sed per quādam participationē: vt dictū est. vnde eis nō assignāt species: sz partes. ¶ Ad scdm dōm: q ea que diuidūt aliqd cōe vniuocum sunt simul quantū ad intētionez gnis: quāuis vnū possit esse causa alterius quantū ad esse: sicut mot9 localis est causa alioꝝ motuum: cōtra quos diuiditur: sed ea que diuidūt aliqd cōe analogum se habēt fm prius et posterius etiā quantū ad intētionem cōis qd diuidit: sicut ptz de substātia et accidēte. vnde ex hoc q vna virtus cōdiuidit alteri: non opz q vna nō sit altera principalior. ¶ Ad tertiū dōm: q perfectio pctōꝝ nō est p ordinem ad finē: sed magis p auersionē a fine debito. Unde mot9 pctōꝝ nō assimilant hostio: per qd intrat i domū: et ideo pctā pncipalia nō assimilant cardini. vnde nō dicūtur cardinalia. sed capitalia tm ex hoc q importāt quosdaz act9 aliorum. ¶ Ad quartum dicendum: q quāuis omnes virtutes gratuite introducant ad regnuz celorum: ex hoc tamen non nascisunt nomē cardinis: sz hostij. ille autem virtutes quibus ad eternam vitā peruenitur: vt sup eas aliarum virtutum mot9 fundantur: dicuntur proprie cardinales.

Ad secundā qstionē dōm: q virtutes cardiales dicunt. vt dictum est: ad silitudinē cardinis in quo mot9 hostij firmat. de ratione aūt hostij est vt p ipm interiora dom9 adeant. et ideo illud per qd non est mot9 in aliquid vlterius nō habet rōnē hostij. virtutes aūt theologice cuz sint circa finē vltimū: nō est aliqd aliud vlterius ex parte obiecti i qd tendāt: vn in virtutib9 theologicis nō inuenit rō hostij: et propter hoc nō pnt dici cardinales: silr nec in virtutib9 intellectualibus qr perficiunt in vita contemplatiua: q non ordinat vlterius ad alterā vitā: sed actiua ad ipsam ordinat. vn cū virtutes morales perficiant in vita actiua et habeāt actus suos nō circa finez vltimū: sed circa obm: ex vtraqꝫ parte manet in eis rō hostij: et pp hoc cardinales virtutes inueniūtur solum in genere moralium. Rnsio ad primā qstiūculam.

Ad primum igit dicendū: q quāuis possint dici principales nō tn dicūtur cardinales rōne iam dicta. ¶ Ad scdm dōm q fundamētū anchora et radix nominant id in quo aliqd firmatur quantū ad suā quietē: et ideo cōpetūt illa noia virtutib9 q habēt finē pro obiecto in quo est quies sed cardo dicit aliquid in q alterum firmat quantū ad motū: vt dictū est. et ideo ↄuenit hoc nomen virtutib9 que sunt circa ea que sunt ad finē: per q est trāsit9 in finem. ¶ Ad tertium sicut ad

bens.s.superbiā q̄ bonis operibus insidiat vt pereāt sicut dicit aug. nō aūt ꝓpter p̄ncipalitatez materie ad quā aliaꝝ virtutum materie reducunt: vt sic aliaruz virtutū motus in humilitate firmentur: qđ facit cardinalē virtutem. humilitas aūt habet idez ꝑ materia qđ magnanimitas s̄z uis sub diuersis rōnibus: q2 hūilitas rōnem parui ex cōsideratiōe proprie fragilitatis: sed magnanimitas diuini auxilij: vel diuini doni vł gratuiti vł naturalis: sicut est rationis bonum.

humilitas. ratio tradit

¶ Ad 4^m dōm ꝙ dato ꝙ penitētia sit specialis virt⁹ nō erit cardinalis virtus. eo ꝙ presuppōit aliaꝝ virtutū materias sicut et magnanimitas. penitētia cū est dolor de pctīs. pctōꝝ aūt ⁊ virtutum eadē est materia. ¶ Ad 5^m. dōm ꝙ liberalitas etiā p̄suppo nit iustitiā: q2 nullus possz aliqđ de ꝓprio dare nisi aliqđ suū haberet: ⁊ hoc facit iustitia. vñ act⁹ liberalitatis actū iustitie p̄supponit: ⁊ ideo non est cardinalis virtus: sed iustitie annexa.

¶ Utrū prudētia habeat aliquā materiam specialem.

Ad secūdum sic ꝓceditur. vr̄ ꝙ prudētia nō habeat aliquā materiā spālē: q2 q̄dam phs dicit ꝙ sub prudentia ꝯprehendunt physica: dyaletica rhetorica ⁊ politica: sz nihil est in mūdo qđ ad aliqđ istoꝝ quatuor nō reducat: q2 physica est de his q̄. fiūt a natura. dyaletica aūt est de operibus rōnis: politica de ciuilibus operibus: ergo prudentia nō hz aliquā materiā determinatā. ¶ Preterea: sz phz l. 6. Ethi prudēs est totalr ꝯsiliatiuus: sed ꝯsiliū est ēt in his q̄ ab artib⁹ ēt mechanicis fiūt: ergo circa oīa illa est prudētia. ¶ Preterea. dicit phs l. 6 Ethi. ꝙ prudētia est recta rō agibiliū: sed agibilia sunt oīa que ad alias virtutes pertinent: ergo nō hz materiaz distinctam ab alijs virtutibus.

¶ Sed ꝯtra. omnis virt⁹ in cui⁹ diffinitione ponitur materia hz specialē ⁊ determinatā materiā: sed materia aliqua ponit in diffinitione prudentie: q2 est recta rō agibilium: ergo habet materiaz determinatā. ¶ Pretea. est virt⁹ specialis. ergo hz obiectū spāle.

¶ Utrum passiones sint materia temperantie ⁊ fortitudinis: vel res exteriores.

Alterius videt ꝙ passiōes nō sint materia tēperātie ⁊ fortitudinis materia cū saluat in omnibus que ex materia: vł circa māz fiūt sz p̄dicte virtutes sunt q̄etātes a passiōibus. g̃ passiōes nō sunt mā eaꝝ. ¶ Preterea. illđ penes qđ distingunt virtutes dz assignari mā virtutū: q2 habit⁹ per obiecta distinguunt: sz virtutes p̄dicte ⁊ eis annexe distinguunt penes res exteriores: q2 q̄dā sunt circa pīcula mortis. quedā circa delectabilia: venerea: q̄daz circa honores: ⁊ sic de alijs: ergo res exteriores ⁊ nō passiōes sunt earum mā. ¶ Preterea. illđ qđ est cōe oī virtuti nō dz assignari mā alicui spāli virtuti: sed delectatio inuenitur in omnib⁹ spālib⁹ virtutib⁹: q2 opz accipere signū generati habit⁹ fientē in ope delectationez: erg delectatio ⁊ alie

q̄stiuncula.

passio neq̃ nõ sunt materia alicuius determinate virtutis.

¶ Sȝ ɔtra. phs dicit in. 4. Ethi. ꝙ fortitudo est circa timores et audacias. tẽperãtia aũt circa cõcupiscentias. he aũt passiões nominãt: ergo vr̃ ꝙ materia haruȝ virtutũ sint passiões. ¶ Preterea illud est materia rei circa qđ ponitur forma ipsi⁹: sȝ forma p̃dictorum virtutũ est mediũ: ergo cũ medium ponatur in passionib⁹ vr̃ ꝙ passiones sint mã p̃dictarum virtutuȝ

¶ Utrum iustitia sit circa opatiões

Alterius vr̃ ꝙ iustitia non sit circa operatiões. nõ em̃ põt eẽ idẽ materia ⁊ act⁹ circa materiã: sȝ act⁹ iustitie est quedã operatio: ergo operatiões nõ possunt esse materia iustitie. ¶ Preterea. operationes etiã exteriores ex interiorib⁹ passionib⁹ oriunt: sed iustitia nõ dicitur esse circa passiones; sed magis alie virtutes: ergo nõ est circa opationes. ¶ Preterea. virtus q̃ circuit oẽs virtutes nõ hȝ aliquã spãlẽ materiã: sȝ iustitia est hmõi: vt dr̃ in glosa. Sen. prio Etiã circa q̃ȝ spãlis: qr iter ɔmutatiões circa q̃s est ɔmutatiua iustitia que est spẽs spãlis iustitie ponit phs l. 5. Ethi. mechiã q̃ est circa materiã tẽperãtie: ⁊ occisionẽ dolo q̃ est circa materiã mansuetudinis: ergo vr̃ ꝙ iustitie nõ sit attribuẽda aliq̃ specialis mã. ¶ Sed contra est qđ dicit phus in principio quinti Ethi. ꝙ iustitia est circa operationes. ¶ Preterea. ipsa est circa aliquid circa qđ nõ est aliqua alia virtus. s. circa lucruȝ pecuniarũ: ergo habet aliquaȝ specialem materiam.

Respondeo dõm ad primam q̃onem ꝙ prudẽtia circa illa est de quibus est cõsilium eo ꝙ ad prudẽteȝ ptinet bene se hr̃e circa cõsilia cõsiliãdo iudicãdo ⁊ p̃cipiẽdo. cõsiliũ est de cõtingentib⁹ opabilibus a nobis. Un̄ ẽt circa hoc opȝ prudẽtiã esse: ⁊ qr prudens dicitur boni consiliatiuus simpliciter opȝ ꝙ cõsilietur de his que sunt ordinata ad bonũ hois simpliciter. hoc autem cõsistit in anime perfectiõe cuius vltima pfectio est debita operatio potẽtiarũ anime: ⁊ ideo de his in quibus bonũ operantis cõsistit est prudentia: ⁊ hec agibilia dicuntur: ea enim q̃ transeunt in exteriorem materiaȝ ad perficiendũ eã dicuntur factiones magis q̃ȝ actiones: ⁊ circa eas est ars mechanica predicta ergo agibilia ꝰm ꝙ sunt ɔsiliabilia sũt ppria materia prudẽtie ratio prudẽtie.

Ad primũ igitur dõm ꝙ physica ⁊ dyaletica nõ cõtinent sub prudẽtia q̃ȝtũ ad ea de quib⁹ sunt: sed q̃ȝtuȝ ad vsuȝ ⁊ exercitiũ earum. ¶ Ad 2^m dõm ꝙ operatiões artis mechanice ordinant ad pfectionem exterioris materie ⁊ nõ ad pfectioneȝ operantis nisi per accidens inquantum scȝ vtit eis que facit: sȝ hoc accidit arti. ⁊ ĩõ bñ consiliari de his nõ est bene consiliari simpliciter: sed ad finẽ aliquem: ⁊ propter hoc ꝰm hoc non dicitur aliquis prudens simpliciter: sȝ prudẽs in hoc. ¶ Ad 3^m dõm ꝙ sicut idem ꝰm rem est obiectum itellectus inq̃ȝtum est verum: ⁊ voluntatis inquantum est bonum: ita etiam idem ꝰȝ rẽ diuersa ratione potest esse materia prudentie ⁊ aliarum moralium virtutum. prudentie quidẽ

q̃stiuncula.

inq̄tum est consiliabile: aliarū āt virtutum inquantū est agibile.

Ad secundam q̄onem dōm: q̄ sicut dctm̄ est materia prudētie est bonū operabile a nobis pertinens ad pfectionē aīe: operatio aūt aīe recta in qua pfectio eius cōsistit quantū ad vitā actiuam pertinet: in duob⁹ cōsistit: scʒ in moderatione passionū anime: ꝛ in vsu debito exteriorum rerum qr. ergo opʒ virtutes morales haberi ad exequēduʒ illud qd prudentia decreuit opʒ q̄ sint aliq̄ virtutes circa vtrumq; predictorum circa passiones. ergo moderandas est temperantia ꝛ fortitudo: ꝛ alia hmōi. vnde ppria materia temperantie sunt passiōes circa delectabilia tactus. fortitudinis autem timores ꝛ audacie in maximis terribilibus.

Rñsio ad primam q̄stiūculam.

Ad primū ergo dōʒ q̄ virtutes nō oīno extinguunt passiōes: sʒ moderant eas. vnde phs dicit in. 2. Ethi. q̄ quidaʒ determināt virtutes impassibilitates ꝛ quietes nō bene aūt. ¶ Ad scōʒ dōm q̄. virtutes iste nō distinguunt ex rebus exterioribus nisi quaten⁹ circa eas contingit animā diuersimode passionibus affici. vnde passiones sunt proxima materia res aūt exteriores sunt mā remota inq̄ʒtū sunt obiecta ipsarū passionū. ¶ Ad 3m dōm q̄ alie virtutes nō sunt circa delectatiōes sicut circa māʒ. sʒ magis delectatio est cōsequens actuʒ virtutis

Ad tertiam questioneʒ dōʒ q̄ solū opʒ hēreʒ moderari circa passiones interiores: sed etiaʒ circa actiones exteriores: sed moderatio in eis pōt eē duplex. Uno mō p ordinē ad agētē: ꝛ sic eadem est ratio moderādi actiōes exteriores ꝛ interiores passiōes. vñ hoc ptinet ad alias v̄tutes q̄ sunt circa passiōes. Alio mō p ordinē ad aliū cū quo est ɔuiuēdū: ꝛ sic hʒ spālē rōnē moderatiōis: ꝛ iō requiritur spālis v̄tus. Unde ad hoc est iustitia: ꝛ illa q̄ ad iustitiā reducunt. ppria ergo materia iustitie sunt operationes exteriores sʒ q̄ ordinant ad alterū. res aūt exteriores vt patiētia vł aliqd huiusmodi sunt mā iustitie inq̄tuʒ i vsū veniūt: ꝛ iō sūt mā remota.

Rñsio ad secundā q̄stiunculam

Ad primū igitur dōm q̄ act⁹ virtutum p̄mi ꝛ p̄ncipales sunt act⁹ interiores. Uñ si ponim⁹ exteriores operationes māʒ iustitie. non erit idem act⁹ ꝛ mā. ¶ Ad scōm pʒ solo p id qd dcm̄ est. ¶ Ad 3m dōm q̄ sicut ex dictis pʒ duplex est materia virtutū. s. remota vt res exteriores. que veniūt i vsuʒ vite. Et proxima vt passiones et operatiōes. Justitia igitur sʒ q̄ specialis est virt⁹ ordinat mām olum aliarū virtutuʒ remotam qr ille eedem res q̄ sunt nate inferre passiones violentas possunt assumi vt materia operationis ad alterū: tñ quedam assumunt vt materia operatiōis ad alterū q̄ nō multū nata sunt inferre passionē: sicut pecunie et hmōi. Et ideo quicquid est materia exterior aliarum virtutuʒ potest esse materia exterior iustitie: sed nō conuertitur. Quantum autem ad materiam proximam iustitia speciał nō circuit materiam aliarū virtutum: qr ad ipaʒ nō spectat qualiter hō irascat: dūmodo nō percuciat.

Uirtutū materia. est duplex.

¶ Utrum prudentia hẽat actum virtutis distinctum ab alijs.

AD tertium sic pceditur. vr̃ q prudentia nõ hẽat actũ distinctũ ab alijs virtutibus. qr vt phs dicit. 6. Ethi. prudentia pceptiua est: sz pcipere de operãdis idẽ vr̃ qd electio que est act⁹ virtutis moralis; vt dicit phs in. 6. Ethi. ergo prudẽtia nõ habet distinctum actuz ab alijs virtutibus. ¶ Preterea medium inuenir ḃm rõnẽ rectã q̃ pertinet ad prudẽtiaz: sz attigere medium in q̃libet mã est act⁹ v̓tutis q̃ est circa mãz illã. Ergo actus prudentie nõ distinguit ab actu aliar̃ virtutuz. ¶ Preterea Eiusdem est opari circa finem: ꝛ circa ea que sunt ad finem: sed alie virtutes faciunt rectam electionem de pprijs finibus: ergo etiam dirigunt in hmõi que sunt ad finem: sz hoc pertinet ad prudentiam: vt dicit in. 6. Ethico. ergo prudentia non habet actuz distinctum ab alijs virtutibus. ¶ Preterea. ḃm phm in. 6. Ethi finis proximus virtutis est bona operatio: sed prudentia dirigit ad bonã operationem: ergo dirigit ad finem virtutis; sz hoc pertinet ad alias virtutes: vt dicit. phs. Ergo actus prudentie non distinguitur ab actibus aliaruz virtutum. ¶ Item videtur q inconuenienter ponantur in littera actus virtutum: quia subuenire miseris est actus misericordie. precauere autem insidias ptinet ad cautionem quam q̃daz ponunt prudentie partez. ¶ Itẽ perferre molestias non videtur actus fortitudinis esse. Tum qr aggredi difficilia videt esse virtuosius: ꝛ ita magis ad fortitudinem pertinere. Tum qr pfecte non videtur dicere actum; sed magis immobilitationem. Tum quia etiam perferre molestias videtur etiam aliarum virtutũ actus: vt patientie ꝛ charitatis que omnia sustinet ꝛ mansuetudinis. Tum etiam quia nõ circa quaslibet molestias est fortitudo; vt phs probat in. 3. Ethi.

Respondeo dicendum q: ad perfectionez virtutis moralis tria sunt necessaria. pᵐ est pstitutio finis 2ᵐ aũt est iclinatio ad finẽ prestitutũ. tertiũ est electio eor̃ que sunt ad finem: finis aũt proximus humane vite est bonum rationis in cõmuni. Unde dicit dio. in. 4. ca. de di. no. q malum hominis est contra rationez eẽ ꝛ ideo est intentum in omnib⁹ virtutibus moralibus vt passiones: ꝛ operationes ad rectitudinem rationis reducantur. rectitudo autem rationis naturalis est. vnde hoc modo prestitutio finis ad naturalem rationẽ pertinet ꝛ precedit prudentiam sicut intellectus: principiorum scientiaz: ꝛ ideo dicit phs q prudentia habet principia fines virtutum: sed hoc bonum rationis determinatur secundum q cõstituitur medium in actionibus et passionem per debitã cõmẽsurationem circũstantiaruz quod facit prudentia: vnde medium virtutis moralis. vt in. 2. Ethico. dicitur est ḃm rõnez rectaz que est prudentia; ꝛ sic quodammodo prudentia prestitnit finem virtutibus moralibus ꝛ eius actus in earum actibus immiscetur:

perfectio virtutis moral est tribus.

sed inclīatio in finē illū pertinet ad virtutē moralē que cōsentit i bonū rōnis per modum nature. Et hec inclinatio in finem ꝺ electio inquantū ē finis ꝑimus ad finē vltimū ordinat. et ideo dicit phs. ꝙ virt⁹ moralis facit electionem rectā: sed discretio eoꝝ q̄b⁹ hoc bonū rationis ꝯsequi possumus ⁊ in opatiōibus ⁊ in passiōibus est actus prudētie. Vn̄ ꝑstitutio finis p̄cedit actū prudentie: ⁊ virtutis moralis: sed inclinatio in finē siue recta electio finis ꝑimi est act⁹ moralis virtutis p̄ncipal'r: sed prudētie originaliter. Unde phs dicit ꝙ rectitudo electiōis est in alijs virtutib⁹ a prudētia sicut rectitudo in intētiōe nature est ex sapiētia diuina ordināte naturā: et ꝺm hoc actus etiā prudentie immixt⁹ est actib⁹ aliaꝝ virtutū sicut em̄ inclinatio naturalis ē a rōne naturali: ita inclinatio virtutis moralis a prudentia. electio aūt eoꝝ que sunt ad finem ꝺm ꝙ electio importat p̄ceptum rōnis de his ꝑsequēdis: sed actus prudētie sibi propri⁹ est distinctus ab actibus aliaꝝ virtutum.

Ad primū igit̄ dicendum: ꝙ electio finis ꝑimi ptinet ad virtutem moralē: quātū ad hoc ꝙ electio ad appetitum ptinet: sed electio eoꝝ que ad illū finē ordinātur ptinet ad prudētiā quantum ad id qđ cognitionis est. Electio em̄ aliquid hꝫ de cognitiōe: ⁊ aliquid de appetitu. ¶ Ad scd̄m dicendū: ꝙ eligere mediuꝫ est act⁹ vniuscuiusq; virtutꝭ in ꝓpria materia: sꝫ prefigere mediū hoc est actus prudētie. ¶ Ad tertiū dꝫ ꝙ virtutis moralis inclīatio cōuenit quodāmō cū iclinatiōe nature: ⁊ quodāmō differt. Conuenit quidē in hoc qꝛ vtraq; inclinatio est i finē determīatū. Differt aūt in hoc ꝙ in nālibus sicut est finis determinatus: ita ⁊ ea que sunt ad finē. Sed in virtutibus moralib⁹ est finis determīat⁹. nō aūt vie ad finē: qꝛ pōt mediū inueniri in diuersis diuersimode. Et qꝛ nālis incliatio ē semꝑ vno mō iō inclinatio virtutis moralis nō sufficit in ea q̄ sunt ad finē: sꝫ opꝫ ꝙ determinet̄ ꝑ virtutē cognitiuā. s. prudētiā. ¶ Ad 4^{m} dōm ꝙ nō q̄libet opatio ē finis moralis virtutis: sꝫ illa qua attingit̄ mediū in q̄ est bonū rōnis. Sed operatiōes ille in q̄b⁹ querūtur debite circūstātie vt inueniat̄ mediū sunt opatiōes q̄ sunt fines. ¶ Ad 5^{m} dōm: ꝙ Aug. intēdit ponere act⁹ virtutū ꝺm q' habent̄ h̄ differenter q̄ȝ in patria: ⁊ iō pōt act⁹ virtutū respectu mali qđ nō erit i patria. Nec curat vtrū sint act⁹ p̄ncipales virtutis cui assignant̄ dūmō ad ipaꝫ vl' ad aliquā ꝟtutē ei annexā ptineāt. ¶ Ad 6^{m} dꝫ ꝑferre ꝺm q' dōꝛ actus fortitudis nō dicit imobilitatē: sed electionē imorādi inmolestijs pp bonū virtutꝭ sine ꝑturbatiōe imoderati timoris: i quo differt ab alijs virtutib⁹: qꝛ charitas fac̄ imꝑturbatū ꝯtra odiū: mā'suetudo ꝯtra irā: patiētiā ꝯtra tristitiam: ⁊ hic q̄dē: vt phs dicit i. 4. Ethi. est magis act⁹ fortitudinis q̄ȝ aggredi difficilia quāto ē difficili⁹ ꝑsentia mala nō fugere q̄ȝ insurgere in mala que nondū afficiūt. q̄ȝuis etiā fortitudo fit cōtra molestias mortis p̄ncipal'r: tamen etiā secūdario est contra omnes

Notula moralis.

oēs alias molestias. qr in olbus fortis bene se hȝ: vt dicit phūs in. 2. Ethico.

¶ Utrum aliqua potētia aīe sit subiectū alicui⁹ virtutis.

D quartū sic pceditur. vr̄ φ nulla potētia aīe sit subiectuȝ alicui⁹ ꝟtutis. Forma enim simplex. vt dicit Boe. subm esse nō pōt. sȝ potētie aīe sūt forme simplices. ergo nō pñt eē subm ꝟtutis. ¶ Preterea cui⁹ ē opatio ei⁹ est habit⁹: sed potentie non ē opatio: sed suppositorū. ergo potentie aīe nō sunt subiecta habituū virtutū. ¶ Pretea ꝟtute recte vivit sm Aug. sȝ vita nō est p potētiā aīe. sed magis p essentiam. ergo virtutes non sunt in potentijs sicut in subiecto. ¶ Sȝ contra virt⁹ ē vltimū potētie sȝ phȝ in pmo ce. ⁊ mū. sed vltimū ē in eo cuius est vltimū. ergo virt⁹ ē in potētia aīe sicut in subo.

¶ Utrū tēperantia ⁊ fortitudo sint in irascibili ⁊ cōcupiscibili.

1ª que stiūcula.

Alterius vr̄ φ tēperātia ⁊ fortitudo nō sint in irascibili ⁊ cōcupiscibili: qr sm phm virtus moralis facit electionem rectā. sȝ electio nō est actus irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: sȝ li. ar. ergo nō sūt in irascibili et cōcupiscibili sicut in subiecto. sed in lib. ar. ¶ Pretea illud qđ est ppetue corruptionis nō pōt eē subm virtutis sȝ sensualitas. cuius partes sunt irascibilis ⁊ cōcupiscibilis ppetue corruptionis est. vnde signatur per serpentē. ergo irascibilis ⁊ cōcupiscibilis nō sunt subȝ alicui⁹ virtutis. ¶ Pretea irascibilis ⁊ cōcupiscibilis sunt iperare a rōne. sȝ icōueniēs ē ponere φ act⁹ virtutū imperent a nāli rōne. ergo nō sunt alique virtutes i irascibili. ¶ Preterea ꝟtutes hūane debēt eē in eo p φ hō ab alijs distinguitur. sed hoc ē rō: ergo oēs sunt in rōne non in irascibili ⁊ cōcupiscibili. ¶ Pretea ꝯria nata sunt fieri circa idē. sed pctm̄ mortale opponit ꝟtuti; cū ergo ei⁹ subȝ non possit esse nisi ratio vel voluntas. Quia omne peccatum in volūtate est: nec ꝟt⁹ poterit esse in irascibili: et concupiscibili.

¶ Preterea sicut appetitiua sensibilis deseruit voluntati. ⁊ rōni ita apprehensitiua sensibilis intellectui: sȝ in apprehēsiuis sensitiue partis nō ponit aliq̄ virt⁹ ergo nec in appetitiua sensibili. ¶ Sed ꝯ phs in. 1. Ethi. distinguit virtutes morales ⁊ intellectuales. ⁊ morales distinguit sȝ rōnale p essentiam et per participationem: sȝ rōnale p participationē ē in irascibili et cōcupiscibili: ergo ⁊c. ¶ Pretea phs assignat dr̄iam iter ꝯtinētē: ⁊ tēperatū: qr ꝯtinēs patit ⁊ nō deducitur: tēperat⁹ aūt nō patit. sed hoc nō pōt eē nisi in tēperato sit aliqđ in illa vi in qua sunt nate esse passiones. cum ergo passiones in irascibili et concupiscibili sint videt φ in irascibili cōcupiscibili sit aliqua virtus.

¶ Utrum iustitia sit in irascibili et cōcupiscibili.

Alterius videt φ iustitia sit etiā in irascibili et concupiscibili: quia iustitia est moralis virtus cui⁹ subm est rōnale p participationē qđ est irascibilis ⁊ cōcupiscibi 2ª questiuncula.

ns. ergo iustitia est in irascibili et cōcupiscibili. ¶ Preterea tres sunt vires motiue: rōnalis: et irascibilis: et cōcupiscibilis: sed iustitia nō est in rōnali: quia nō est virtus cognitiua ergo est in irascibili vel cōcupiscibili. ¶ Preterea volūtas se habet equaliter ad oia opa virtutū. quia oēs virtutes sūt habitus volūtarij. ergo eadē rōne vel oēs virtutes sunt in voluntate vel nulla. nō autem oēs virtutes sunt in volūtate. quia fortitudo est in irascibili. tēperantia in concupiscibili. ergo iustitia nō est in volūtate nec in rōne vt dictū est. ergo est in irascibili vel cōcupiscibili. ¶ Preterea in illa vi est virtus aliqua sicut in subiecto ad quā ptinet mā virtutis: sed materia iustitie ptinet ad irascibilē et cōcupiscibilē: quia quātū ad materiā exteriorē circuit actus aliarum virtutū: vt dictū est ergo est irascibili et concupiscibili. ¶ Sed contra Ansel. dicit quod iustitia est rectitudo volūtatis propter se seruata. sed rectitudo volūtatis est in voluntate sicut in subiecto. ergo iustitia est in volūtate et nō in irascibili et cōcupiscibili. ¶ Preterea iustitia cōsistit in ordine ad aliū: sed ordinare nō est nisi rōnis. ergo iustitia nō est in irascibili et concupiscibili: sed in ratione.

¶ Utrum prudentia sit in rōne vel in volūtate.

3a questiuncula. **Alterius** videtur quod prudētia non sit in rōne: quia sicut dicit philosophus in. 6. Ethi. prudētia preceptiua est: sed precipere ptinet ad volūtatē que est motor oium virium: vt dicit Ansel. ergo prudētia est in volūtate sicut in subiecto. ¶ Preterea eligere videtur esse actus prudētie. sed electio nō est actus rōnis. sed li. ar. quod est idē quod volūtas. ergo prudētia nō est in rōne sicut in subiecto: sed in volūtate. ¶ Preterea habitui qui est in rōne sicut in subiecto magis opponitur error innolūtarius quam error volūtarius: sicut magis est vituperabilis grāmaticus si innuolūtarius soloecizet quam si volūtarius: sed magis opponitur prudētie peccatum quod quis volūtarie committit quam illud quod quis innolūtarius facit. ergo prudētia non est in rōne sicut in subiecto. sed magis in volūtate. ¶ Sed cōtra est quod philosophus dicit in 6. ethi. quod prudētia est recta ratio opabiliū. ¶ Preterea partes prudētie secundum Tulliū assignantur memoria: intelligētia prouidētia: sed hoc nō ptinēt ad volūtatē. sed ad rōnē. ergo prudētia non est in voluntate: sed in rōne.

Respōdeo dicendum ad primā quōnem quod substantia que est subiectum omniū recipit quedā accidentia mediātibus alijs. Et quedā causantur ex principijs substātie mediātibus alijs accidentibus: sicut colorē recipit mediāte superficie. et ex principijs corporis mixti causatur sapor mediante calido et frigido. Unde subiectum alicuius accidentis potest dupliciter assignari. Uno modo substātia que est primum fundamētū accidentiū: et sic habitus virtutū nō sunt in potētijs sicut in subiecto: sed magis in ipsa aīa: vel etiā in coniuncto. Alio modo dicitur accidēs quo mediāte inest alterū accidēs substātie esse subiectum illius. sicut superficies coloris: et hoc modo habitus virtutū dicūtur esse in potentijs sicut in subiecto. quia habitus ordinātur ad actus actus autem egrediūtur ab essentia anime mediante potentia.

Ad primum ergo dicēdum

q forma q̄ neq3 h3 materiā ex q̄ neq3 i qua. nullo mō potest esse subiectū. Forma aūt q̄ h3 materiā in qua. q̄uis nō habeat materiā ex qua potest esse subiectū nō sicut p̄mū sustinēs acc̄ns: s3 sicut id quo mediāte acc̄ns substātie inest: ¶ Ad 2m dōm q̄ q̄uis operatio nō sit potētie sicut operantis: ē tn̄ potētie sicut p̄ncipij operationis quo quis operatur. ¶ Ad 3m dōm q̄ viuere vno mō dr eē viuētis: & hoc mō viuere non est p potētias: sed p eēntiā anime. Alio mō dr viuere operatio viuentis: et sic viuere est per potētias q̄ sunt operationū vite p̄ncipia.

Rñsio ad 1a3 q̄stiuncular **Ad secūdā** q̄onē dōz q̄ v̄tutes humane sunt quib9 opus hois bonū reddit. vñ in oi potentia que ē p̄ncipiū humani opis: oz esse habitū virtutis quo opus eius bonū reddit: al's non esset sufficienter hō p virtutē pfect9 p̄ncipiū aūt hūani opis est ois potentia in qua aliq̄d rōnis inuenit: a qua hō h3 q̄ hō sit. vñ cū in irascibili: & cōcupiscibili: q̄ sunt ptes sensibilis appetitus sit aliq̄d rōnis participatiue: in q̄ntū rōni obedire pñt. qd nō est de potētijs nutritiue partis: oz qd in irascibili et concupiscibili sint aliq̄ virtutes: sicut in sbo quib9 efficit vt facile rōni obediāt ille potentie: in quib9 sunt qd q̄dē q̄tingit inq̄ntū passiones repmunt: vt nō rōnē pturbent. Unde in illo qui passiones vehemētiores patit s3 nō deducit est quidē habit9 in rōne q̄ tenet eaz ne deducat. non autē in viribus illis in quib9 sunt passiōes: sicut p3 in cōtinēte. & ideo q̄tinēs seu abstinens non est perfecte virtuosus: sed tēperat9 vel mitis: in quo nō solum superior pars est pfecta: vt deduci non possit: sed etiā inferior moderata vt passiones vehemētes nō insurgāt: & lō inquantū q̄ potētia est passio: circa quā est virt9 aliqua illa potētia ē subm illi9 virtutis: sicut cōcupiscibilis tēperātie: fortitudinis autem et mansuetudinis irascibilis.

Ad primū ergo dicendum q̄ electio fm philophum in. 6. Ethi. est & appetitus & intellectus sine rationis. completur enim in appetitu precedente inquisitione rationis. vnde ois appetitus ad quem potest peruenire rōnis imperium particeps electionis esse potest inquantum huiusmodi: et precipue illius electionis q̄ de de fine: quāuis nō sit electio de qua loquitur philosophus. ¶ Ad secundum dōm q̄ sensibilis appetitus fm quod in natura sua cōsiderat dr sensualitas & est perpetue corruptiōis: & fm ipsum non differt homo a brutis nec potest esse subm virtutis non autem fm q̄ est participās aliqualiter rōne & ideo nihil prohibet sic in eo esse virtutem sicut in proximo subo. ¶ Ad tertiū dōm q̄ v̄tutes quedaz sunt acquisite: & quedam gratuite. Uirtutib9 autem acq̄sitis nobilior est naturalis ordiatio l rōne & volūtate ad bonū. Uñ non est inconueniens si a naturali potētia earū actus iperentur: cū ex hoc sint v̄tutes i iferiorib9 partib9 q̄ supioribus leo quod nāle est eis abediunt: s3 v̄tutes isuse sunt nobiliores potentijs naturalibus. eis tn̄ oibus nobilior est charitas q̄ est in voluntate, qua mediāte rō iferiorib9

Uirtutes aūt infuse morales p
ficiunt in vita spūali: scḋm quā hō
est ciuis ciuitatis dei: ⁊ mēbrum
corporis xpī qḋ ē ecclīa: ⁊ hec q̄dē
ciuilitas in futuro nō euacuabi
tur. sʒ perficiet. vñ remanebunt
istis virtutib⁹ actus qui sunt cir
ca finem p̄rimū vniuscuiusq̄ vir
tutis: ⁊ iō remanebūt habit⁹ vir
tutū moralium infusarum.

Ad primū igit̄ dōʒ q̄ fides ⁊ spes
sunt nobiliores moralibus vir=
tutibus rōne obiecti: sʒ qr habēt
.essentialiter annexam imperfe=
ctionē respectu sui obiecti. que
non est annexa virtutibus mo=
ralibus: ideo non oportet q̄ mo
rales euacuentur sicut spes ⁊ fi
des. ¶ Ad scḋm dōm q̄ virtu=
tes que perficiunt in vita actiua
etiam acquisite non oportet qḋ
tollantur: cum aliquis se trans=
fert ad vitam contemplatiuam
sed habent alios actus inquan
tū pertingunt ad fineʒ proximū:
quia cōtēplatiua vita est finis
actiue. ⁊ ideo distinguit Macro
bius harū virtutū tres gradus.
scḋm qḋ sunt in hoībus. sunt eīʒ
politice scḋm qḋ homo per eas
in ciuilibus operibus rectifica
tur. purgatorie aūt scḋm q̄ ciui
libus vtens ad quietē cōtēpla=
tionis aliquis anhelat. Sʒ di=
cūtur purgati animi inquantū
aliqs abiecto oī exercitio ciui
lis vite quieti cōtēplationis to
tū se tribuit: ⁊ in hoc statu dicit
q̄ actus tēperātie est cupidita=
tē non iā refrenare: sed penitus
obliuisci. fortitudinis autē pas=
siones ignorare non vincere: ⁊
sic de aliis. ¶ Ad 3^m dōm q̄ q̄ꝫ
tum ad actus quos habent cir
ca materias p̄prias non rema=
nebunt: sed sʒ actus quos habēt
in fine adepto: qui ē a passionū
tumultib⁹ quietari. ¶ Ad quar
tū dicēdū q̄ quidam dicunt qḋ
vires sensibiles nō manent actu
in aīa separata: dicunt tamē qḋ
manent in essentia aīe sicut i ra
dice. Et silr̄ etiaʒ manent habi=
tus virtutum inferioris partis:
sicut in radice in virtutib⁹ que
sunt in ratione et ipsa gratia.
¶ Ad quintum dōm qḋ iste vir=
tutes sunt in angelis alio modo
q̄ꝫ in hoībus etiā in patria: quia
hoīes perpessi sunt huiusmodi
passiones q̄ per dbitas virtu=
tes refrenantur. vel naturā hñt
vt perpeti possint. qḋ non est de
angelis. vnde in angelis ⁊ in deo
sunt sicut exemplares. in homi=
nibus autem sicut virtutes pur=
gati animi in patria. Tamē sciē
dū qḋ phs loquit̄ de virtutib⁹ ac
q̄sitis q̄ p̄ficiunt hoīem in vita
ciuitatis terrene. in qua vita nō
habemus cuʒ angelis aliquam
cōicationē. vñ non est simile de
illis virtutibus que perficiunt
in vita ciuili ciuitatis dei: q̄ con
stituitur ex angelis ⁊ hoībus.
¶ Ad sextū dōm q̄ patiētia dr̄
nō manere q̄ꝫtū ad actū quē hʒ
circa mala tolerabilia: manēt tñ
habitus et actus quē habet in
quiete finis proprij.

Disti=
ctio fa
mosa
macro
bij.

¶ Questio. II.

Eide q̄= ritur spālr̄ de vir tutibus cardina= lib⁹. p̄io q̄ ⁊ quot debēt dici cardīa les. 2° de mate= rijs: ⁊ obiectis eaꝝ. 3° de actib⁹ quarto de subiectis. quinto q̄ ip sarum sit p̄rincipalior.

¶ Utrū aliquę virtutes debeāt dici cardinales.

Ad primum sic pceditᵘ videtur φ nulle ɔ̃tutes debeāt dici cardiales: quia eedē virtutes q̃ cardinales dicū tur: dicūᵗ etiā gñales. vñ ⁊ Tullius eis partes assignat: sed virtutes sunt distincte abinuicē: vt dictū est; ergo videᵗ φ nō debeāt dici cardiales. ¶ Preterea ea q̃ diuidūtur ab inuicez sunt simul ꝭm phm. ⁊ ita vnū nō est pncipa lius altero: sed virtutes cū diuidunt ab inuicē gen⁹ virtutꝫ: ergo vna nō est principalior altera: et ita nec vna dꝫ dici cardinalis respectu alterius. ¶ Preterea virtutes diuidūtur cōtra vitia: sed vitia pncipalia nō dicunᵗ cardinalia: sed capitalia: ergo virtutes principales debent dici capitales ⁊ nō cardinales. ¶ Preterea si dicūtur cardinales: qꝛ eis puenitur; ad vitā eternā. vt dꝛ in littera: eadē rōne oēs virtutes sūt dicende cardinales: qꝛ omnibus vitam eternā meremur. ¶ Sed contra est quod dicitur in littera

¶ Utrum morales virtutes dicēde sint cardinales.

Questiūcˡa

Alterius vᵗ φ morales virtutes non debeāt dici cardinales: sed alie: quia theologice virtutes ppinquiores sunt fini: qꝛ habēt finem vltimuꝫ p obiecto: cū ergo finis sit principiū in opatiuis ꝭm phm virtutes theologice erūt pncipaliores: ⁊ ita ipse magis debēt dici cardinales. ¶ Preterea charitas dꝛ radix ɔ̃tutū. fides āt fūdamentū. spes vero ancora: sꝫ q̃ est pportio radicis ad arborē⁊ fundamenti ad donum ⁊ ancore ad nauē. eadaꝫ est pportio cardinis ad hostiū: ergo virtutes theologice pñt dici cardiales sic̄ ⁊ morales. ¶ Preteᵃ ɔ̃tutes itellectuales sunt nobiliores virtutib⁹ moralibus: qꝛ perficiūt in vita cōtēplatiua q̃ ē nobilior actiua: ergo ɔ̃tutes intellectuales magis debent dici cardinales q̃ morales ¶ Sed cōtra. vna sola de. cardialibus hic enumeratis itellectualis est. s. prudentia: que moralis est aliquo mō: ergo ɔ̃tutes cardinales magis sunt i gñe moralium q̃ intellectualiū virtutum.

¶ Utrum tantum quattuor sint virtutes cardinales.

Alterius videᵗ φ non debeant dici tot virtutes cardiales in hoc nu mero: qꝛ virtutes iste sunt in tribus virib⁹ aīe: sꝫ inter eas ē vna tm̄ pncipalis. s. rōnalis: ḡ et iter virtutes est tm̄ vna cardinalis. ¶ Preteᵃ si ɔ̃tutes dicūᵗ eedeꝫ gñales: ⁊ cardiales. gñales aūt sunt tm̄ due. s. iustitia ⁊ prudentia: vt dictū est pus. vᵗ etiā φ tm̄ sint due cardiales. ¶ Preteᵃ in qlꝫ vi ē aliqd pncipalissimū iuēire eoꝝ q̃ ad illā vim ptinent: sꝫ vires sūt tres in qb⁹ sunt ɔ̃tutes vᵗ φ ēt tm̄ tres debeāt eē ɔ̃tutes cardiales. ¶ Sꝫ ꝫ. vᵗ φ debeāt eē plures q̃ qttuor: qꝛ ɔ̃tutes vitijs opponūtur: sed vitia capitalia sunt septē: ḡ et ɔ̃tutes cardiales dñt eē septē. ¶ Preteᵃ in rōnali ponūtur due ɔ̃tutes cardiales: prudētia. s. ⁊ iustitia: ḡ silr in qualibet aliaꝝ viriū debēt poni virtutes cardinales: et ita cū vires sint tres erunt sex cardiales virtutes. ¶ Preterea sicut prudentia est pfectio rōnis practice

Scdā qstiūcula.

ita ⁊ ars:sed rōnis practice recti
tudo ⁊ veritas cōsistit:vt dr in.6.
Ethi.in conformitate ad appeti
tum rectum; qd fit per virtutes
morales:vt dictū est:ergo sicut
prudentia inter virtutes mora:
les ponitur cardlalis virtus:ita
⁊ ars mechanica poni debet.

¶ Utrum potius alie virtutes.s.
mãsuetudo magnagnimitas hu
militas penitētia.liberalitas de
beant dici cardinales.

3a que stiun-cula.

Ulterius videt ꝙ alie virtutes ma:
gis debeãt esse cardlales ꝗ iste:
qz vnūqdq denoiat a pncipalio
ri:qd est in ipo:vt dicit phs in.2.
de aia.sed vis irascibilis denoia
tur ab ira.ergo cū mãsuetudo sit
ꝯtra irã.fortitudo autē cōtra ti:
mores et audacias:q̄ sunt etiam
passiões irascibilis:videt ꝙ man
suetudo sit magis virtꝰ cardina:
lis ꝗ fortitudo. ¶ Preterea illd
qd est magnū in qlz gñe est pnci
palꝰ in illo gñe:sed magnanimi:
tas opat magna in oibꝰ virtuti:
bꝰ:vt dicit phs in.4 ethi.ḡ vr ꝙ
managnimitas sit magis cardia
lis ꝗ fortitudo:qz vtraq ē in ira
scibili. ¶ Preterea virtꝰ cardinalis
dr in q alie virtutes firmãtur:sꝫ
hūilitas est firmamētū oīm virtu
tū:qz sicut dicit Grego.q ceteras
virtutes sine hūilitate cōgregat
qsi paleā in ventū portat:ḡ vr ꝙ
hūilitas pcipue eē debeat cardi
nalis. ¶ Preterea penitētia rōes
defectus ad pfectū reuocat: sed
alie virtutes defectꝰ singulares
remouent:ḡ cū penitētia sit que
dam virtꝰ:vt dicit Ambro.vr ꝙ
ipsa potissime debeat dici cardi
nalis. ¶ Preterea magis est lau:
dabile dare aliqd de ppo ꝗ red
dere alienū: sꝫ liberalitas ppria
largitur.iustitia autem vnicuiq
qd suum est reddit:ergo liberali
tas magis debet esse cardinalis
virtus ꝗ iustitia.

Respōdeo dicēdum ad primam q̄stionem ꝙ virtutes quattuor q̄ hic
enumerant dicūtur gñales ⁊ pn:
cipales ⁊ cardinales. Qz em pn
cipiū cuiuslibet rei est potissima
pars eius etiā plusꝗ dimidium
vt dr in.1.Ethi.⁊ iō illd qd ē po:
tissimū in qlz gñere dr pncipale i
gñe illo:⁊ quia habitꝰ pensat ex
actibus et actus ex obiectis sine
mã:iō virtutes pncipales dicun
tur q̄ sunt circa illd qd est potissi
mum in materia vel materijs vir
tutū:sicut potissimū i illis ad cō
cupiscibilē ptinēt sūt delectatio:
nes fꝫ tactū. Un tēperãtia que
est circa illas delectatiões ē vir
tus pncipalis:⁊ eutrapelia que
est circa delectatiões q̄ sunt in
ludis est virtꝰ scdaria:sicut ars
ad quaꝫ pertinet finis nauis q̄
est nauigatio.s.gubernatoria ē
pncipalis respectu illius artis
q̄ facit nauem: qz finis est potis
simū in vnoquoq:⁊ in arte que
facit nauē est principalior illa q̄
inducit formã ꝗ que pstat mãm
et qz ad illud qd est potissimū in
qualibet re ordinantur oia que
sunt illiꝰ rei:iō virtutes ⁊ artes
pncipales mouēt fm suū iperiuꝫ
virtutes ⁊ artes secundarias ad
actus pprios:sicut ars guberna
toria imperat ei que facit naueꝫ
⁊ ex hoc dr architectonica respe
ctu eius q̄si princeps ipsiꝰ. Et qz
actus moti fundãtur sup actiōe
mouētis:iō actus secūdarie vir:
tutis fundantur sup actiōe pnci
pali:sicut fundatur sup cardinē
motus hostij: ⁊ ideo virtus pnci

Resolutio virtutū cardinalium.

palis dr esse cardinalis: et virtus secūdaria dr adiūcta illi. Oē aūt qđ mouet ab aliq̄ agit in virtute mouētis sicut instrumentū ei⁹. et etiaꝫ motus virtutis cardinalis participatur quodāmodo in virtutib⁹ adiunctis. et fm hoc virt⁹ cardinalis dr gñalis inquantum pluribus virtutib⁹ adiūctis modum suū cōicat. virtus autē adiuncta dicitur pars inquantum modum suum participat.

Ad primū igit dōꝫ: q̄ nō dicūtur gñales per predicationē. sed per quādam participationē: vt dictū est. vnde eis nō assignāt species: sꝫ partes. ¶ Ad scdm dōm: q̄ ea que diuidūt aliqđ cōe vniuocum sunt simul quantū ad intētioneꝫ gñis: quāuis vnū possit esse causa alterius quantū ad esse: sicut mot⁹ localis est causa alioꝝ motuum: cōtra quos diuiditur: sed ea: que diuidūt aliqđ cōe analogum se habēt fm prius et posterius etiā quantū ad intētionem cōis qđ diuidit: sicut ptꝫ de substātia et accidēte. vnde ex hoc q̄ vna virtus cōdiuidit alteri: non opꝫ q̄ vna nō sit altera principalior. ¶ Ad tertiū dōm: q̄ perfectio pctōꝝ nō est p ordinem ad finē: sed magis p auersionē a fine debito. Unde mot⁹ pctōꝝ nō assimilant hostio: per qđ intrat i domū: et ideo pctā pncipalia nō assimilant cardini. vnde nō dicū tur cardinalia. sed capitalia tm̄ ex hoc q̄ importāt quosdaꝫ act⁹ aliorum. ¶ Ad quartum dicendum: q̄ quāuis omnes virtutes gratuite introducant ad regnuꝫ celorum: ex hoc tamen non nascunt nomē cardinis: sꝫ hostij. Ille autem virtutes quibus ad eternam vitā peruenitur: vt sup eas aliarum virtutum mot⁹ fundantur: dicuntur proprie cardinales.

Ad secundā q̄stionē dōm: q̄ virtutes cardiales dicunt. vt dictum est: ad silitudinē cardinis in quo mot⁹ hostij firmat. de ratione aūt hostij est vt p ipm interiora dom⁹ adeant. et ideo illud per qđ non est mot⁹ in aliquid vlterius nō habet rōnē hostij. virtutes aūt theologice cuꝫ sint circa finē vltimū: nō est aliqđ aliud vlterius ex parte obiecti i qđ tendāt: vñ in virtutib⁹ theologicis nō inuenit rō hostij: et propter hoc nō pñt dici cardinales: silr nec in virtutib⁹ intellectualibus q: perficiunt in vita contemplatiua: q̄ non ordinat vlterius ad alterā vitā: sed actiua ad ipsam ordinat. vñ cū virtutes morales perficiant in vita actiua et habeāt actus suos nō circa fineꝫ vltimū: sed circa ōbm: ex vtraq̄ parte manet in eis rō hostij: et pp hoc cardinales virtutes inueniūtur solum in genere moralium.

Rñsio ad pūmā q̄stiūculam.

Ad primum igit dicendū: q̄ quāuis possint dici principales nō tñ dicūtur cardinales rōne iam dicta. ¶ Ad scdm dōm q̄ fundamētū anchora et radix nominant id in quo aliqđ firmatur quantū ad suā quietē; et ideo cōpetūt illa noia virtutib⁹ q̄ habēt finē pro obiecto in quo est quies sed cardo dicit aliquid in q̄ alterum firmat quantū ad motū: vt dictū est. et ideo ꝯuenit hoc nomen virtutib⁹ que sunt circa ea que sunt ad finē: per q̄ est trāsit⁹ in finem. ¶ Ad tertium sicut ad

primum dicendum est.

Rñsio ad 2ª 3 q̃stiun culam

Ad tertiā qõnē dõm ꝙ non sunt nisi quattuor virtutes cardinales. cuiꝰ rõ est: qꝛ cū moraliū virtutū materia sint ea q̄ ad appetitū pertinēt: in q̄bus etiā ratio dirigit: predicta materia põt dupl'r ꝯsiderari. vno mõ ꝓut hꝫ rõnē ꝯsiliabilis ꝛ eligibilis ſm ꝙ rõ circa eā operaꝛ: ꝛ sic est prudētia que est media īter morales ꝛ intellectuales vt supra dictū est. dis. 23. Alio mõ ſm ꝙ hꝫ rationē boni appetibilis. ad appetitū aūt duo ꝑtinēt. s. actio et passio. passio aūt ē ī irascibili ꝛ cōcupiscibili: circa actiones ergo ē iustitia: circa passiões irascibilis fortitudo: circa passiones concupiscibilis tēperantia et sic sunt q̃ttuor virtutes cardinales.

qõ nu meruꝫ ꝟtutū

Ad primum igiꝛ dicenduꝫ ꝙ cardo est illō in quo ꝓxime firmatur motus ostij. vñ virtutem cardinalē oportet eē circa id qõ est ṗncipale in singulis materijs et non solū circa id qõ est ṗncipale principiū: qõ ad rationē pertinet. ¶ Ad scõm dõm: ꝙ iustitia ꝛ prudētia dicūtur gñales respectu oīm virtutū. tēperātia aūt et fortitudo nõ respectu oīm: sꝫ respectu virtutū tātuꝫ que eis adiungūtur: ꝛ hec gñalitas sufficit ad cardinalē virtutē. Prudentia aūt nõ req̃riꝛ: quāuis iustitia sꝫ ꝙ est idem qõ omnis virtꝰ nõ sit virtus cardinalis: vt dictum est. prudentia aūt non est generalis quantū ad essentiam: cum cōtra alias diuidaꝛ: sed quantū ad materiā: qꝛ in omnibus moralibus dirigit. ¶ Ad tertium dõm: ꝙ rõ q̃nq꜓ cōprehendit duas potētias scꝫ vim cognitiuā in qua est prudentia: ꝛ vim affectiuā: q̄ voluntas diciꝛ in qua est iustitia vt infra diceꝛ. cōcupiscibilis autem ꝛ irascibilis sunt tm̄ appetitiue īõ nõ est ratio similis. ¶ Ad quartū dõm: ꝙ quāuis ꝟtutes vitijs opponanꝛ: nõ tñ oportet ꝙ virtus ṗncipalis opponaꝛ vitio ṗncipali: qꝛ principalitas virtutis attenditur penes id qõ est principale simpliciter cū idē sit iudiciuꝫ de re absolute et ſm ꝙ cōparaꝛ ad virtuosuꝫ: vt ph̄s dicit: sed ṗncipalitas vitij est ſm id qõ magis est natū mouere a rectitudīe rationis. et hoc quideꝫ in aliquibꝰ ꝯsonat. in aliquibus aūt non. vñ aliqõ vitiū capitale opponiꝛ cardinali virtuti: sicut luxuria ꝛ gula tēperantie. aliqõ aūt nõ opponitur ṗncipali sicut ira māsuetudini. ¶ Ad quintū dõm: ꝙ irascibilis et ꝯcupiscibilis nõ sunt cognitiue: sed appetitiue tm̄: et īõ in eis nõ potest esse duplex virtꝰ cardinalis sicut in ratiõe dictuꝫ est. ¶ Ad sextū dõꝫ: ꝙ appetitꝰ diciꝛ rectus dupl'r. Uno mõ ī se ſm ꝙ ea que ī appetitu sunt ordinata sunt: ꝛ hanc rectitudinē facit virtus moralis: et q̄ prudētia ꝯformat rõnē practicā appetitui sic directo. ideo cū moralibus virtutibꝰ in materia cōicat ꝛ in eandē operationē concurrunt: ꝓpter qõ inter morales cōputaꝛ. Alio mõ dꝛ appetitus rectus a rectitudīe que est extra ipm̄ ꝛ hoc ē materialiter lq̄tū. s. tēdit ī aliq̄d rectū extra se faciendū: cuiusmodi est rectitudo que est in artificiatis. ꝛ sic conformat rationem appetitui recto ars mechanica. ideo non

Appetitꝰ dꝛ rectus dupl'r.

cōputatur īter morales virtutes

Ad quartā questionē dicendū₃

Rñ sio ad 3ᵃ₃ q̄stiun culam — q sicut ex dictis ptz. ois materia moralis ad q̄ttuor reducit q̄ vel re vel rōne differt. hoc em̄ sufficit ad differētiā habituum vt prius dictū est. s. passio cōcupiscibilis: passio irascibil': actio: & hec oia fm q subijciūtur rōni: sic oia induūt rōnē vni⁹ obiecti vel materie. Inter passiōes autē cōcupiscibilis p̄cipue sūt delectatiōes fm tactū vt ex supra dictis in. 26. dis. ptz. circa quas est tēperantia: et iō in hac materia ipsa est cardinalis virtus. in passiōibus aūt irascibilis p̄cipue sunt ille q̄ sūt ex difficili: qd natū est mortē incutere: & iō fortitudo q̄ est circa hmōi passiōes est in hac materia cardinalis virtus. In actionibus autē q̄ sunt circa res q̄ in vsum vite veniunt quibus adinuicē cōicamus precipue sunt ille actiones quibus hmōi res distinguūtur q: predicta distinctio est cōicatiōis principiū. & ideo iustitia que tribuit vnicuiq3 qd suum est: est cardinalis virtus in hac materia. Inter autē ea que ratio circa moralia operat p̄cipuū est p̄ceptū de agēdis: ad qd cōsiliū et oia hmōi ordinātur. et ideo prudentia q̄ est preceptiua. vt in. 6. Ethic. dr est cardinalis in ista materia.

Regl'a moral'

Ad primū ergo dōm: q non idē requirit ad hoc q aliqua passio sit p̄ncipalis: et ad hoc q sit materia p̄ncipalis virtut: & ad hoc q denominet potentiam. q: em̄ denominatio fit ex completo et vltimo & manifestiori. ideo potētia irascibilis denomiatur a passione ire q̄ est vltima aliarū passionum q̄ sunt in irascibili: & composita passio sicut supra dictum est. Sed ad hoc q sit principalis passio req̄ritur q afficiatur appetitus fm conditionē appetibilis mouētis: vt. s. bonum prosequtur & malum fugiat: & ita in irascibili timor & spes sunt principales passiones. Sed ad hoc q sit materia principalis virtutis requiritur q sit passio excedēs p modum intensionis alias passiōes existētes in illa vi: sicut circa maximas delectationes concupiscibilis est temperantia. magis autem intensā passionē facere natum est malū corruptiuum iminens sicut sunt mortis picula q̄ bonū expectatū vel q̄ vindicta desiderata de malo illato: et iō circa audacias & timores q̄ sunt circa hmōi pericula est principalis virtus. non autem circa spem vel circa iram. ¶ Ad scdm dōm q illud circa qd est principalis virtus non solum debet esse principalis fm intensionem. sed etiā fm dependentiā: vt. s. illud principale non dependeat ab alijs: sz alia quodāmodo ordinētur ad ipsum. sicut delectationes tactus non dependent ab alijs delectationib⁹: sed magis alie ordinant ab ipsas. alias em̄ non saluaret ratio cardinalis virtutis. magnū āt qd attēdit magnanimitas dependet ex alijs virtutib⁹: q: opatur magnū in actib⁹ aliaꝝ v̄tutū & iō p̄supponit alias virtutes vt phs dicit in. 4. Ethico. Et pp̄ter hoc magnanimitas nō potest eē cardinalis virtus. ¶ Ad 3ᵐ dicēdum: q hūilitas dicitur cōseruatio & fundamentum aliaꝝ virtutū in eē suo: inq̄ptū remouet phi

Princi pal vir tut₃ rō

bens.s.superbiã q̃ bonis operi-
bus insidiat vt pereãt sicut dicit humilitas. ratio tradit
aug.nõ aũt ꝓpter ꝑncipalitatez
materie ad quã aliaꝝ virtutum
materie reducunt: vt sic aliaruz
virtutũ motus in humilitate fir
mentur:qd facit cardinalẽ virtu
tem.humilitas aũt habet idez ꝓ
materia qd magnanimitas ꝗuis
sub diuersis rõnibus:q2 hũilitas
rõnem parui ex cõsideratiõe pro
prie fragilitatis:sed magnanimi
tas diuini auxilij:vel diuini do-
ni vl' gratuiti vl' naturalis:sicut
est rationis bonum.

¶ Ad 4m dõm ꝙ dato ꝙ penitẽ
tia sit specialis virt9 nõ erit car-
dinalis virtus.eo ꝙ presuppõit
aliaꝝ virtntũ materias sicut et
magnanimitas.penitẽtia cũ est
dolor de pctis.pctõꝝ aũt ⁊ virtu
tum eadẽ est materia. ¶ Ad 5m.
dõm ꝙ liberalitas etiã ꝑsuppo-
nit iustitiã:q2 nullus possz aliqd
de ꝓprio dare nisi aliqd suũ ha-
beret:⁊ hoc facit iustitia.vñ act9
liberalitatis actũ iustitie ꝑsup-
ponit:⁊ ideo non est cardinalis
virtus:sed iustitie annexa.

¶ Utrũ prudẽtia habeat aliquã
materiam specialem.

D secũdum sic ꝓcedi
tur.vr̃ꝙ prudẽ
tia ; nõ habeat
aliquãmateriã
spãlẽ:q2 qddam
phs dicit ꝙ sub prudentia ꝯpre
hendunt physica:dyaletica rhe
torica ⁊politica:sz nihil est in mũ
do qd ad aliqd istoꝝquatuor nõ
reducat:q2 physica est de his q̃.
sũt a natura.dyaletica aũt est de
operibus rõnis:politica de ciui-
libus operibus:ergo prudentia
nõ hz aliquã materiã determina
tã. ¶ Preterea:fz phz i.6.Ethi
prudẽs est total'r ꝯsiliatiuus:sed
ꝯsiliũ est ẽt in his q̃ ab artib9 ẽt
mechanicis fiũt:ergo circa oĩa il
la est prudẽtia. ¶ Preterea.dicit
phs i.6 Ethi.ꝙ prudẽtia est re-
cta rõ agibiliũ:sed agibilia sunt
oĩa que ad alias virtutes perti-
nent:ergo nõ hz materiaz distin
ctam ab alijs virtutibus.

¶ Sed ꝯtra.omnis virt9 in cui9
diffinitione ponitur materia hz
specialẽ ⁊ determinatã materiã:
sed materia aliqua ponit in diffi
nitione prudentie:q2 est recta rõ
agibilium:ergo habet materiaz
determinatã. ¶ Pretea.est virt9
specialis.ergo hz obiectũ spãle.

¶ Utrum passiones sint mate-
ria temperantie ⁊ fortitudinis:
vel res exteriores.

Alterius videt ꝙ pas-
siões nõ sint q̃stiuncula.
materia tẽperãtie ⁊fortitudinis
materia cũ saluat in omnibus
que ex materia:vl' circa mãz fiũt
sz ꝑdicte virtutes sunt q̃etãtes
a passiõibus.g passiões nõ sunt
mã eaꝝ. ¶ Preterea . illd penes
qd distingunnt virtutes dz assi-
gnari mã virtutũ :q2 habit9 per
obiecta distinguunt:sz virtutes
ꝑdicte ⁊ eis annexe distinguunt
penes resexteriores:q2 q̃dã sunt
circa picula mortis.quedã circa
delectabilia:venerea:q̃daz circa
honores:⁊ sic de alijs: ergo res
exteriores ⁊ nõ passiões sunt ea
rum mã . ¶ Preterea.illd qd est
cõe oĩvirtuti nõ dz assignari mã
alicui spãlivirtuti:sed delectatio
inuenitur in omnib9 spãlib9 vir-
tutib9:q2 opz accipere signũ ge-
nerati habit9 fientẽ in ope dele-
ctati onez:erg delectatio ⁊ alie

passio neq3 nō sunt materia alicu ius determinate virtutis.

¶ Sz ɔtra. phs dicit in. 4. Ethi. ꝙ fortitudo est circa timores et audacias. tēperātia aūt circa cō cupiscentias. he aūt passiōes no minātur: ergo vr̄ ꝙ materia harū virtutū sint passiōes. ¶ Preterea illō est materia rei circa qō. poni tur forma ipsi⁹: sz forma p̄dictoꝝ virtutū est mediū: ḡ cū medium ponatur in passionib⁹ vr̄ ꝙ pas siones sint mā p̄dictaꝝ virtutū

¶ Utr̄ iustitia sit circa opatiōes

Ulterius vr̄ ꝙ iustitia non sit circa operatiōes. nō em̄ pōt eē idē ma teria ⁊ act⁹ circa materiā: sz act⁹ iustitie est quedā operatio: ergo operatiōes nō possunt esse mate ria iustitie. ¶ Preterea. operatio nes etiā exteriores ex interiorib⁹ passionib⁹ oriunt: sed iustitia nō dicitur esse circa passiones: sed magis alie virtutes: ergo nō est circa opationes. ¶ Preterea. vir tus q̄ circuit oēs virtutes nō hz aliquā spālē materiā: sz iustitia est hmōi: vt dr̄ in glosa. Gen. pr̄o Etiā circa q̄3 spālis: q2 iter ɔmu tatiōes circa q̄s est ɔmutatiua iu stitia que est spēs spālis iustitie ponit phs i. 5. Ethi. mechiā q̄ est circa materiā tēperātie: ⁊ occisio nē dolo q̄ est circa materiā man suetudinis: ergo vr̄ ꝙ iustitie nō sit attribuēda aliq̄ specialis mā. ¶ Sed contra est qō dicit phus in principio quinti Ethi. ꝙ iusti tia est circa operationes. ¶ Pre terea. ipsa est circa aliquid circa qō nō est aliqua alia virtus. s. cir ca lucrū pecuniarū: ergo habet aliquā specialem materiam.

Respondeo dōm ad p̄mam qōnem ꝙ prudētia circa illa est de quibus est cōsilium eo ꝙ ad prudētez ptinet bene scire circa cōsilia cōsiliādo iudicādo ⁊ p̄ci piēdo. cōsiliū est de cōtingentib⁹ opabilibus a nobis. Un̄ et circa hoc opz prudētiā esse: ⁊ q2 pru dens dicitur boni consiliatiuus simpliciter opz ꝙ cōsilietur de his que sunt ordinata ad bonū hois simpliciter. hoc autem cō sistit in anime perfectiōe cuius vltima pfectio est debita opera tio potētiarū anime: ⁊ ideo de his in quibus bonū operantis cōsistit est prudentia: ⁊ hec agi bilia dicuntur ea enim q̄ trans eunt in exteriorem materiaz ad perficiendū eā dicuntur factio nes magis q̄ȝ actiones: ⁊ circa eas est ars mechanica predicta ergo agibilia s̄m ꝙ sunt ɔsilia bilia sūt ppria materia prudētie (ratio prudētie.)

Ad primū igitur dōm ꝙ physica ⁊ dyaletica nō cōtinent sub prudē tia q̄ȝtū ad ea de quib⁹ sunt: sed q̄ȝtuz ad vsuz ⁊ exercitiū earum. ¶ Ad 2m dōm ꝙ operatiōes ar tis mechanice ordinant ad pfe ctionem exterioris materie ⁊ nō ad pfectionez operantis nisi per accidens inquantum sc3 vtit eis que facit: sz hoc accidit arti. ⁊ iō bn̄ consiliari de his nō est bene consiliari simpliciter: sed ad finē aliquem: ⁊ propter hoc s̄m hoc non dicitur aliquis prudens sim pliciter: sz prudēs in hoc. ¶ Ad 3m dōm ꝙ sicut idem s̄m rem est obiectum itellectus inq̄ȝtum est verum: ⁊ voluntatis inquantum est bonum: ita etiam idem s3 rē diuersa ratione potest esse mate ria prudentie ⁊ aliarum mora lium virtutum. prudentie quidē

inquantum est consiliabile: aliarum autem virtutum inquantum est agibile.

Ad secundam questionem dicendum: quod sicut dictum est materia prudentie est bonum operabile a nobis pertinens ad perfectionem anime. operatio autem anime recta in qua perfectio eius consistit quantum ad vitam actiuam pertinet: in duobus consistit: scilicet in moderatione passionum anime: et in usu debito exteriorum rerum quia ergo oportet virtutes morales haberi ad exequendum illud quod prudentia decreuit oportet quod sint alique virtutes circa vtrumque predictorum circa passiones. ergo moderanda s est temperantia et fortitudo: et alia huiusmodi. vnde propria materia temperantie sunt passiones circa delectabilia tactus. fortitudinis autem timores et audacie in maximis terribilibus.

Responsio ad primam questiunculam.

Ad primum ergo dicendum quod virtutes non omnino extinguunt passiones: sed moderant eas. vnde philosophus dicit in .2. Ethicorum. quod quidam determinant virtutes impassibilitates et quietes non bene autem. ¶ Ad secundum dicendum quod virtutes iste non distinguuntur ex rebus exterioribus nisi quatenus circa eas contingit animam diuersimode passionibus affici. vnde passiones sunt proxima materia res autem exteriores sunt materia remota inquantum sunt obiecta ipsarum passionum. ¶ Ad 3^m^ dicendum quod alie virtutes non sunt circa delectationes sicut circa materiam. sed magis delectatio est consequens actum virtutis

Ad tertiam questionem dicendum quod solum oportet hominem moderari circa passiones interiores: sed etiam circa actiones exteriores: sed moderatio in eis potest esse duplex. Uno modo per ordinem ad agentem: et sic eadem est ratio moderandi actiones exteriores et interiores passiones. vnde hoc pertinet ad alias virtutes que sunt circa passiones. Alio modo per ordinem ad alium cum quo est conuiuendum: et sic habet specialem rationem moderationis: et ideo requiritur specialis virtus. Unde ad hoc est iustitia: et illa que ad iustitiam reducuntur. propria ergo materia iustitie sunt operationes exteriores secundum quod ordinantur ad alterum. res autem exteriores vt patientia vel aliquid huiusmodi sunt materia iustitie inquantum in vsum veniunt: et ideo sunt materia remota.

Responsio ad secundam questiunculam

Ad primum igitur dicendum quod actus virtutum primi et principales sunt actus interiores. Unde si ponimus exteriores operationes materiam iustitie. non erit idem actus et materia. ¶ Ad secundum patet solutio per id quod dictum est. ¶ Ad 3^m^ dicendum quod sicut ex dictis patet duplex est materia virtutum. scilicet remota vt res exteriores. que veniunt in vsum et proxima vt passiones et vite. Et operationes. Justitia igitur secundum quod specialis est virtus ordinat materiam remotam omnium aliarum virtutum quia ille eedem res que sunt nate inferre passiones violentas possunt assumi vt materia operationis ad alterum: tamen quedam assumuntur vt materia operationis ad alterum que non multum nata sunt inferre passionem: sicut pecunie et huiusmodi. Et ideo quicquid est materia exterior aliarum virtutum potest esse materia exterior iustitie: sed non conuertitur. Quantum autem ad materiam proximam iustitia specialiter non circuit materiam aliarum virtutum: quia ad ipsam non spectat qualiter homo irascatur: dummodo non percuciat.

Virtutum materia est duplex.

¶ Utrum prudentia habeat actum virtutis distinctum ab alijs.

Ad tertium sic proceditur. videtur quod prudentia non habeat actum distinctum ab alijs virtutibus. quia vt phs dicit. 6. Ethi. prudentia preceptiua est: sed precipere de operandis idem videtur quod electio que est actus virtutis moralis: vt dicit phs in. 6. Ethi. ergo prudentia non habet distinctum actum ab alijs virtutibus. ¶ Preterea medium inuenire secundum rationem rectam quod pertinet ad prudentiam: sed attingere medium in qualibet materia est actus virtutis que est circa materiam illam. Ergo actus prudentie non distinguitur ab actu aliarum virtutum. ¶ Preterea Eiusdem est operari circa finem: et circa ea que sunt ad finem: sed alie virtutes faciunt rectam electionem de proprijs finibus: ergo etiam dirigunt in huiusmodi que sunt ad finem: sed hoc pertinet ad prudentiam: vt dicitur in. 6. Ethico. ergo prudentia non habet actum distinctum ab alijs virtutibus. ¶ Preterea. secundum phm in. 6. Ethi finis proximus virtutis est bona operatio: sed prudentia dirigit ad bonam operationem: ergo dirigit ad finem virtutis: sed hoc pertinet ad alias virtutes: vt dicit. phs. Ergo actus prudentie non distinguitur ab actibus aliarum virtutum. ¶ Item videtur quod inconuenienter ponantur in littera actus virtutum: quia subuenire miseris est actus misericordie. precauere autem insidias pertinet ad cautionem quam quidam ponunt prudentie partem. ¶ Item perferre molestias non videtur actus fortitudinis esse. Tum quia aggredi difficilia videtur esse virtuosius: et ita magis ad fortitudinem pertinere. Tum quia perfecte non videtur dicere actum: sed magis immobilitationem. Tum quia etiam perferre molestias videtur etiam aliarum virtutum actus: vt patientie et charitatisque omnia sustinet et mansuetudinis Tum etiam quia non circa quaslibet molestias est fortitudo: vt phs probat in. 3. Ethi.

Respondeo dicendum quod: ad perfectionem virtutis moralis tria sunt necessaria. primum est prestitutio finis secundum autem est inclinatio ad finem prestitutum. tertium est electio eorum que sunt ad finem: finis autem proximus humane vite est bonum rationis in communi. Unde dicit dio. in. 4. ca. de di. no. quod malum hominis est contra rationem esse et ideo est intentum in omnibus virtutibus moralibus vt passiones: et operationes ad rectitudinem rationis reducantur. rectitudo autem rationis naturalis est. vnde hoc modo prestitutio finis ad naturalem rationem pertinet et precedit prudentiam sicut intellectus: principiorum scientiam: et ideo dicit phs quod prudentia habet principia fines virtutum: sed hoc bonum rationis determinatur secundum quod constituitur medium in actionibus et passionem per debitam commensurationem circumstantiarum quod facit prudentia: vnde medium virtutis moralis. vt in. 2. Ethico. dicitur est secundum rationem rectam que est prudentia; et sic quodammodo prudentia prestituit finem virtutibus moralibus et eius actus in earum actibus immiscetur:

Perfectio virtutis. moralis est tribus.

sed inclîatio in finē illū pertinet ad virtutē moralē que cōsentit i bonū rōnis per modum nature. Et hec inclinatio in finem et electio inquantū ꝗ finis primus ad finē vltimū ordinat. et ideo dicit phs. ꝙ virt⁹ moralis facit electionem rectā: sed discretio eorū qb⁹ hoc bonū rationis ꝯsequi possumus ꝛ in opatiōibus ꝛ in passiōibus est actus prudētie. Un̄ ꝯstitutio finis p̄cedit actū prudentie: ꝛ virtutis moralis: sed inclinatio in finez siue recta electio finis primi est act⁹ moralis virtutis p̄ncipalr: sed prudētie originaliter. Unde phs dicit ꝙ rectitudo electiōis est in alijs virtutib⁹ a prudētia sicut rectitudo in intētiōe nature est ex sapiētia diuina ordināte naturā: et ſm hoc actus etiā prudentie immixt⁹ est actib⁹ aliarū virtutū sicut em̄ inclinatio naturalis ē a rōne naturali: ita inclinatio virtutis moralis a prudentia. electio aūt eorū que sunt ad finem ſm ꝙ electio importat p̄ceptum rōnis de his ꝯsequēdis: sed actus prudētie sibi propri⁹ est distinctus ab actibus aliarū virtutum.

Ad primū igit̄ dicendum: ꝙ electio finis primi ptinet ad virtutem moralē quātū ad hoc ꝙ electio ad appetitum ptinet: sed electio eorū que ad illū finē ordināt ptinet ad prudētiā quantum ad id qđ cognitionis est. Electio em̄ aliquid h3 de cognitiōe: ꝛ aliquid de appetitu. ¶ Ad scđm dicendū: ꝙ eligere mediuz est act⁹ vniuscuiusꝗ virtut; in ppria materia: s3 prefigere mediū hoc est actus prudētie. ¶ Ad tertiū dicēdū ꝙ virtutis moralis incliatio cōuenit quodāmō cū iclinatiōe nature: ꝛ quodāmō differt. Conuenit quidē in hoc qꝛ vtraꝗ inclinatio est i finē determiatū. Differt aūt in hoc ꝙ in nālibus sicut est finis determinatus: ita ꝛ ea que sunt ad finē. Sed in virtutibus moralib⁹ est finis determiat⁹. nō aūt vie ad finē: qꝛ pōt mediū inueniri in diuersis diuersimode. Et qꝛ nālis incliatio ē semp vno mō iō inclinatio virtutis moralis nō sufficit in ea q̄ sunt ad finē: s3 op3 ꝙ determinet p virtutē cognitiuā. s. prudētiā. ¶ Ad 4^m dicēdū ꝙ nō q̄libet opatio ē finis moralis virtutis: s3 illa qua attingit mediū in q̄ est bonū rōnis. Sed operatiōes ille in qb⁹ querūtur debite circūstātie vt inueniat mediū sunt opatiōes q̄ sunt fines. ¶ Ad 5^m dicēdū: ꝙ Aug. intēdit ponere act⁹ virtutū ſm ꝙ habent h̄ differenter ꝗ̄ in patria: ꝛ iō pōit act⁹ virtutū respectu mali qđ nō erit i patria. Nec curat vtrū sint act⁹ p̄ncipales virtutis cui assignant dūmō ad ipā vl' ad aliquā v̄tutē ei annexā ptineāt. ¶ Ad 6^m dicēdū pferre ſm ꝙ dr actus fortitudis nō dicit imobilitatē: sed electione imorādi inmolestijs pp bonū virtut; sine pturbatiōe imoderati timoris: i quo differt ab alijs virtutib⁹: qꝛ charitas facit impturbatū ꝯtra odiū: māsuetudo ꝯtra irā: patiētiā ꝯtra tristitiam: ꝛ hic q̄dē: vt phs dicit. 4. Ethi. est magis act⁹ fortitudinis ꝗ̄ aggredi difficilia quāto ē difficili⁹ p̄sentia mala nō fugere ꝗ̄ insurgere in mala que nondū afficiūt. ꝗ̄uis etiā fortitudo fit cōtra molestias mortis p̄ncipalr: tamen etiā secūdario est contra

Notula moralis.

omnes

oēs alias molestias. q2 in oībus fortis bene se hʒ: vt dicit phus in. 2. Ethico.

¶ Utrum aliqua potētia aie sit subiectū alicui⁹ virtutis.

D quartū sic pceditur. vr q nulla potētia aie sit subiectū alicui⁹ ꝟtutis. Forma enim simplex. vt dicit Boe. subm esse nō pōt. sʒ potētie aie sūt forme simplices. ergo nō pñt eē subm ꝟtutis. ¶ Preterea cui⁹ ē opatio ei⁹ est habit⁹: sed potentie non ē opatio: sed suppositorū. ergo potentie aie nō sunt subiecta habituū virtutū. ¶ Ptērea ꝟtute recte vinit fm Aug. sʒ vita nō est p potētiā aie. sed magis p essentiam. ergo virtutes non sunt in potentijs sicut in subiecto. ¶ Sʒ contra virt⁹ ē vltimū potētie fʒ phz in pmo ce. & mū. sed vltimū ē in eo cuius est vltimū. ergo virt⁹ ē in potētia aie sicut in subo.

¶ Utrū tēperantia & fortitudo sint in irascibili & cōcupiscibili.

1ª questiūcula. Alterius vr q tēperātia & fortitudo nō sint in irascibili & cōcupiscibili: q2 fm phm virtus moralis facit electionem rectā. sʒ electio nō est actus irascibilis & cōcupiscibilis: sʒ li. ar. ergo nō sūt in irascibili et cōcupiscibili sicut in subiecto. sed in lib. ar. ¶ Preterea illud qđ est ppetue corruptionis nō pōt eē sbm virtutis sʒ sensualitas. cuius partes sunt irascibilis & cōcupiscibilis ppetue corruptionis est. vnde signatur per serpentē. ergo irascibilis & cōcupiscibilis nō sunt subʒ alicui⁹ virtutis. ¶ Preterea irascibilis & cōcupiscibilis sunt iperare a rōne. sʒ icōueniēs ē ponere q act⁹ virtutū imperent a nāli rōne. ergo nō sunt alique virtutes i irascibili. ¶ Preterea ꝟtutes hūane debēt eē in eo p q hō ab alijs distinguitur. sed hoc ē rō: ergo oēs sunt in rōne non in irascibili & cōcupiscibili. ¶ Ptērea ꝯria nata sunt fieri circa idē. sed petm̄ mortale opponit ꝟtuti; cū ergo ei⁹ subʒ non possit esse nisi ratio vel voluntas. Quia omne peccatum in volūtate est: nec ꝟt⁹ poterit esse in irascibili: et concupiscibili.

¶ Preterea sicut appetitiua sensibilis deseruit voluntati. & rōni ita apprehensitiua sensibilis intellectui: sʒ in apprehēsiuis sensitiue partis nō ponit aliq virt⁹ ergo nec in appetitiua sensibili. ¶ Sed ꝯ phs in. 1. Ethi. distinguit virtutes morales & intellectuales. & morales distinguit fʒ rōnale p essentiam et per participationem: sʒ rōnale p participationē ē in irascibili et cōcupiscibili: ergo &c. ¶ Ptērea phs assignat dñiam iter ꝯtinētē: & tēperatū: q2 ꝯtinēs patit & nō deducitur: tēperat⁹ aūt nō patit. sed hoc nō pōt eē nisi in tēperato sit aliqđ in illa vi in qua sunt nate esse passiones. cum ergo passiones in irascibili et concupiscibili sint videt q in irascibili cōcupiscibili sit aliqua virtus.

¶ Utrum iustitia sit in irascibili et cōcupiscibili.

Alterius videt q iustitia sit etiā in irascibili et concupiscibili: quia iustitia est moralis virtus cui⁹ subm est rōnale p participationē qđ est irascibilis & cōcupiscibi 2ª questiuncula.

tis.ꝗ iustitia est in irascibili ꝛ cō cupiscibili. ¶ Preterea tres sunt vires motiue: rōnalis: ꝛ irascibilis: ꝛ cōcupiscibilis: ſ3 iustitia nō est in rōnali: qꝛ nō est vt⁹ cognitiua ergo ē in irascibili vel cōcupiscibili. ¶ Preterea volūtas se h3 equal'r ad oia opa virtutū. quia oēs virtutes sūt habit⁹ volūtarij. ergo eadē rōne vl' oēs virtutes sunt in voluntate vel nulla. nō aūt oēs virtutes sunt in volūtate. qꝛ fortitudo ē in irascibili. tēperantia in concupiscibili. ꝗ iustitia nō est in volūtate nec in rōne vt dictū est. ꝗ est in irascibili vel cōcupiscibili. ¶ Preterea in illa vi est virt⁹ aliqua sicut in subiecto ad quā ptinet mā virtutis: ſ3 materia iustitie ptinet ad irascibilē ꝛ cōcupiscibilē: qꝛ quātū ad materiā exteriorē circuit actus aliaꝝ virtutū: vt dictū ē ꝗ ē i irascibili ꝛ ꝯcupiscibili. ¶ S3 ꝯ Ansel. dicit ꝙ iustitia ē rectitudo volūtatis ꝓpter se seruata. ſ3 rectitudo volūtatis est in voluntate sicut in subō. ergo iustitia ē in volūtate ꝛ nō i irascibili ꝛ cōcupiscibili. ¶ Preterea iustitia cōsistit i ordie ad aliū: ſ3 ordinare nō est nisi rōnis. ꝗ iustitia nō est in irascibili ꝛ concupiscibili: sed in ratione.

¶ Utrum prudentia sit in rōne vel in volūtate.

3ª questiuncula.

Alterius videt ꝙ prudētia non sit in rōne: qꝛ sicut dicit phs in. 6. Ethi. prudētia ꝓceptiua est: ſ3 ꝓcipere ptinet ad volūtatē que ē motor oim viriū: vt dicit Ansel. ꝗ prudētia ē in volūtate sicͭ i subō. ¶ Preterea eligere vr̄ eē act⁹ prudētie. ſ3 electio nō ē act⁹ rōnis. ſ3 li. ar. qꝺ est idē qꝺ volūtas. ꝗ prudētia nō est i rōne sicut i subiecto: sed in volūtate. ¶ Preterea habitui q̄ ē in rōne sicut in subiecto magis opponit error innuolūtari⁹ ꝙ̄ error volūtari⁹: sicͭ magis est vituperabilis grāmaticus si innuolūtari⁹ soloecizet ꝙ̄ si volūtarius: ſ3 magis opponit prudētie pctm̄ qꝺ q̄s volūtarie ꝯmittit ꝙ̄ illud qꝺ q̄s innuolūtari⁹ facit. ergo prudētia non est i rōne sicut i subō. ſ3 magis i volūtate. ¶ Sed cōtra est ꝙ phs dicit in 6. ethi. ꝙ prudētia ē recta ratio opabiliū. ¶ Preterea ptes prudētie ſm Tulliū assignant memoria: intelligētia ꝓuidētia: ſ3 hoc nō ptinēt ad volūtatē. sed ad rōnē. ergo prudētia non est in voluntate: sed in rōne.

Respōdeo dm̄ ad pmā qōnem ꝙ subā que est subm omniū recipit quedā accidentia mediātib⁹ alijs. Et quedā causantur ex pncipijs substātie mediātib⁹ alijs accidentib⁹: sicut colorē recipit mediāte supficie. ꝛ ex principijs corpis mixti causat sapor mediāte calido ꝛ frigido. Un̄ sbm alicuius accn̄tis potest dupl'r assignari. Uno mō substātia q̄ est pmu3 fundamētū accidentiū: ꝛ sic habitus virtutū nō sunt i potētijs sicut in subō: sed magis in ipsa aīa: vel etiā in coniuncto. Alio modo dicit accidēs quo mediāte inest alterū accidēs substātie esse subm illius. sicut superficies coloris: ꝛ hoc mō habit⁹ virtutū dicūtur esse in potentijs sicut in sbō. qꝛ habit⁹ ordināt ad act⁹ actus aūt egrediūtur ab essentia anime mediante potentia.

Ad primum ergo dicēdum

q forma q̃ neq̃ hȝ materiã ex q̃ neq̃ i qua. nullo mõ potest esse subiectũ. Forma aũt q̃ hȝ materiã in qua. q̃uis nõ habeat materiã ex qua potest esse subiectũ nõ sicut p̃mũ sustinẽs accñs: sȝ sicut id quo mediãte accñs substãtie inest: ¶ Ad 2m dõm q̃ q̃uis operatio nõ sit potẽtie sicut operantis: ẽ tñ potẽtie sicut p̃ncipij operationis quo quis operatur. ¶ Ad 3m dõm q̃ viuere vno mõ dr ẽẽ viuẽtis: ⁊ hoc mõ viuere non est p potẽtias: sed p eẽntiã anime. Alio mõ dr viuere operatio viuentis: et sic viuere est per potẽtias q̃ sunt operationũ vite p̃ncipia.

Rñsio ad 1a 3 q̃stiunculam

Ad secũdã qõnẽ dõȝ q̃ virtutes humane sunt quib' opus hois bonũ reddit. vñ in oi potentia que ẽ p̃ncipiũ humani opis: oȝ esse habitũ virtutis quo opus eius bonũ reddit: al's non esset sufficienter hõ p virtutẽ pfect' p̃ncipiũ aũt hũani opis est ois potentia in qua aliq̃d rõnis inuenit: a qua hõ hȝ q̃ hõ sit. vñ cũ in irascibili: ⁊ cõcupiscibili: q̃ sunt ptes sensibilis appetitus sit aliq̃d rõnis participatiue: in q̃tũ rõni obedire pñt. qd nõ est de potẽtijs nutritiue partis: oȝ qd in irascibili et concupiscibili sint aliq̃ virtutes: sicut in sbo quib' efficit vt facile rõni obediãt ille potentie: in quib' sunt qd q̃dẽ q̃tingit in q̃tũ passiones repmunt: vt nõ rõnẽ pturbent. Unde in illo qui passiones vehemẽtiores patit sȝ nõ deducit est quidẽ habit' in rõne q̃ tenet eaȝ ne deducat. non autẽ in viribus illis in quib' sunt passiões: sicut pȝ in cõtinẽte. ⁊ ideo q̃tinẽs seu abstinens non est perfecte virtuosus: sed tẽperat' vel mitis: in quo nõ solum superior pars est pfecta: vt deduci non possit: sed etiã inferior moderata vt passiones vehemẽtes nõ insurgãt: ⁊ iõ inquacũq̃ potẽtia est passio: circa quã est virt' aliqua illa potẽtia ẽ subm illi' virtutis: sicut cõcupiscibilis tẽperãtie: fortitudinis autem et mansuetudinis irascibilis.

Ad primũ ergo dicendum q̃ electio sm philophum in. 6. Ethi. est ⁊ appetitus ⁊ intellectus siue rationis. completur enim in appetitu precedente inquisitione rationis. vnde ois appetitus ad quem potest peruenire rõnis imperium particeps electionis esse potest inquantum huiusmodi: et precipue illius electionis q̃ de de fine: quãuis nõ sit electio de qua loquitur philosophus. ¶ Ad secundum dõm q̃ sensibilis appetitus sm quod in natura sua cõsiderat dr sensualitas ⁊ est perpetue corruptiõis: ⁊ sm ipsum non differt homo a brutis nec potest esse subm virtutis non autem sm q̃ est participãs aliqualiter rõne ⁊ ideo nihil prohibet sic in eo esse virtutem sicut in proximo subo. ¶ Ad tertiũ dõm q̃ virtutes quedaȝ sunt acquisite: ⁊ quedam gratuite. Uirtutib' autem acq̃sitis nobilior est naturalis ordiatio i rõne ⁊ volũtate ad bonũ. Uñ non est inconueniens si a naturali potẽtia earũ actus iperentur: cũ ex hoc sint virtutes i iferiorib' partib' q̃ supioribus leo quod nãle est eis obediunt: sȝ virtutes isuse sunt nobiliores potentijs naturalibus. eis tñ oibus nobilior est charitas q̃ est in voluntate. qua mediãte rõ iferiorib'

virib⁹ ꝑcipit. ⁊ iō nō est incōueniens ꝙ a charitate mot⁹ aliaꝝ virtutū etiā3 impent. ¶ Ad 4m dōm ꝙ homo distinguit a brutis nō solū in eo qđ ē rōnale eētialiter: s3 ēt in eo qđ ē rōnale ꝑ participationē. ¶ Ad 5m dō3 ꝙ nō dr pctm̄ mortale semꝑ eē ī rōne q̄si oīs act⁹ ꝑ ctī mortalis sit actus rōnis elicitiue. cū ēt ī actibus exteriorū mēbroꝝ possit eē mortale pctm̄. s3 qr null⁹ actus pctī mortalis rōne3 accipit nisi cōsensus adueniat. Et silr null⁹ act⁹ pōt eē virtutis nisi a rōne ordinet. ⁊ hoc est eē virtutē in inferiorib⁹ potētijs. inq̄tū participat rōnem. ¶ Ad 6m dōm ꝙ apꝑhensiue sensitiue aliter seruiūt intellectui q̄3 appetitiue sensitiue rōni ⁊ volūtati. Appꝑhensiua em̄ sensitiua seruit intellectui ministrādo ei suū obm̄. Et iō magis itellect⁹ ꝑticipat aliqđ a sensu q̄3 ecōuerso. Sed appetitiua sensibilis seruit voluntati et rōni q̄si mouēti: ⁊ sic participat aliqđ ab ea. ⁊ iō est aliqualiter rōnalis: s. participatiue: nō aūt vis appꝑhēsiua sensibilis: ⁊ propter hoc apprehensiua sensibilis nō potest esse subiectū virtutis sicut appetitiua sensibilis.

Ad tertiā qōnē dōm ꝙ iustitia non pōt esse in irascibili ⁊ concupiscibili sicut in subiecto: cū non sit circa passiones ad ipam em̄ nō ꝑtinet moderari passiones. sed exteriores actiōes: que sunt ad alterū. Unde op3 ꝙ sit ī illa potētia sicut in subō: ad quā ꝑtinet vsus rerū exteriorū in ordine ad alterū: vbi iā actus volūtatis est ꝟm Aug. sed nō absolute ꝟm ꝙ volūtas est finis: sed ꝟm ꝙ p̄supponit collationē rationis ordinantis ad alterum. ⁊ ideo in voluntate hoc modo accepta est iustitia sicut ī subiecto In voluntate eī ꝟ3 ꝙ ē finis nō potest eē aliqua virt⁹ moralis: qr ad bonū ciuile ⁊ naturale hominis volūtas naturalē iclinationē h3 sicut in ꝓpriū subiectū s3 ꝟm ꝙ volūtas est eorum que sunt ordinata ad fīnē: sic in volūtate potest esse moralis virtus sc3 iustitia: sicut ⁊ prudētia in rōne cognitiua. Hoc autem quod dictu3 est de subiecto iustitie cōsonat oībus que dicunt ab alijs de subiecto iustitie. Quidam em̄ dicunt ea3 esse in rōne. quod nō potest esse ꝟm ꝙ rō est cognitiua potentia: sed ꝟm ꝙ rō compꝛehendit ⁊ cognitione3 ⁊ affectionē ꝟm qđ dicitur ꝙ voluntas in ratione est. Alij ꝟo dicūt ꝙ est ī tota aīa: qđ qdem verificatur in quātū voluntas est vlis motor omniū viriū aīe. Uñ etiā cōmentator in. 5. Ethi. dicit ꝙ est in rōnali et cōcupiscibili. Et similis rō est de oībus virtutibus q̄ non sunt circa passiōes: s3 circa operatiōes. sī l3 liberalitas magnificētia ⁊ huiusmodi.

Respōsio ad secūda3 q̄stiū-culam

Ad primū igit̄ dōm ꝙ rōnale per participationē non solum dr̄ irascibilis ⁊ cōcupiscibilis: sed vlr appetitus. vt ibidē dicit: ⁊ iō volūtas quāuis ꝑ essentiam sit in ꝑte intellectiua: tñ q̄tū ad actū equaliter rōne participat: ⁊ ꝓcipue ꝟm qđ est eorū q̄ sunt ad finem in que intēdit ꝟm ꝙ a rōne preordinata sunt: ⁊ iō pōt eē sb3 virtutis moralis. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ rōnale compꝛehendit nō solū rationē cognitiuā. s3 ēt

voluntatē ꝛ sic iustitia est in rōnali sicut in subiecto. ¶ Ad 3^m ꝙ quãuis voluntas equaliter habeat imperiū sup oēs materias et actus virtutū: tñ materie quarundã virtutū sicut passiones ptinent etiã ad alias potētias immediati⁹: Et iō virtutes q̃ sūt pncipaliter circa passiones sunt in illis potētijs sicut in subiecto: sʒ materie quarūdã virtutū non ptinēt ad aliã potētiã nisi ad volūtatē. ꝛ iō virtutes q̃ sunt circa illas materias sunt in volūtate sicut in subiecto. ¶ Ad quartum dōm ꝙ materie aliarū virtutum possunt eē materia iustitie nō s̄m ꝙ passionē inferūt: sʒ s̄m q̄ veniunt in vsum operationis ad alterum.

Rñsio ad 3ᵃᵐ q̄stiunculam

Ad quartã qōnē dōʒ ꝙ prudentia est in rōne cognitiua practica sicut in sbō. Sʒ sciēdū ꝙ sicē in volūtate nō pōt eē virt⁹ moralis ex parte illa qua est finis ppter naturalē inclinationē. ita etiã nec in rōne ex pte illa qua est de fine: q̄r finis est principiū in opatiuis. Un̄ sicut in rōne speculatiua sunt innata principia demonstrationū. ita in rōne practica sunt innati fines cōnaturales hoī. vñ circa illa non est habitus acquisit⁹ aut infusus. sʒ naturalis: sicut sinderesis. loco cuius phs in .6. Ethi. ponit intellectū in operatiuis. Relinquit̄ igit̄ ꝙ prudētia sit ī rōne practica s̄m ꝙ negociat̄ ō illis q̃ sunt ad finē. sed q̄r naturalis inclinatio ad finē aliquem est ex ꝯstituēte naturã: q̄ talē ordinem nature tribuit. ideo naturalis inclinatio voluntatis ad finem non est ex rōne nisi forte sʒ naturalem cōmunicantiam q̃ fit vt appetitus rōni cōiunctus naturaliter tendat ad conformandū se rōni sic regule: ꝛ ex hoc ē ꝙ volūtas est naturaliter inclinata ad finē qui naturaliter rōni est inditus. Un̄ cū negociatio de his q̃ sunt ad finē presupponat naturalē cognitionē finis q̄ seq̄tur naturalē inclinationē voluntatis in finē. oʒ ꝙ habit⁹ pficiēs rōnē negociātē de his q̃ sunt ad finē p̄supponat inclinationē appetitus ad finem. que quidem inclinatio in appetitu superiori. s. volūtate est naturalis: ī appetitu aūt inferiori est ex assuetudine vel ex dei dono quãtum ad sui cōplemētū: sʒ aliqua ei⁹ incohatio etiã est a natura: inquãtum est naturaliter obaudibilis rōni. In hoc igitur differt prudens a cōtinente: q̄r cōtinēs hʒ pfectã rōnē de his que sunt ad finē p̄supposita tñ nãli inclinatione volūtatis ad finē: prudens etiã p̄supposita iclinatione q̃ est ex virtute acq̄sita vel ī fusa in potētijs inferioib⁹: ꝛ iō prudentia vt dicit phus hʒ sua principia in alijs virtutib⁹ moralibus. (Prudentie ꝛ cōtinētie distinctio.)

Ad primū igit̄ dicēdū ꝙ rō etiam precipit mediante voluntate inquãtū sentētiat aliq̄d eē faciēdū. ¶ Ad 2^m dōm ꝙ eligere ē act⁹ prudentie quantum ad id quod est de cognitione in electione. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ hoc conuenit prudentie inquantum presupponit inclinationem volūtatis ꝛ inferiorū virium.

¶ Utrū alie virtutes cardinales reducãt̄ ad prudētiam sicut ad principaliorem vel causam.

D quintū sic ꝓcedit. videt ꝙ alie virtutes cardiales nō reducant̄ ad prudentiaȝ sicut ad principaliorē ⁊ cām. Scire eniȝ vt dicit phs in.2. ethi. parū aut nihil facit ad virtutē: sȝ prudentia quedā scientia est: vt in.4. Topic. dicit̄: ergo ipsa minimuȝ hȝ de rōne virtutis. ¶ Preterea ꝑ virtutes morales sanant̄ alie passiōes. sȝ ad hoc qḋ aliqˢ corporal̄r sanet̄ nō ē necesse ꝙ ipse scientiā medicine habeat: sȝ sufficit ꝙ aliqˢ aliꝰ habeat: et ipsa sanatio melius valet ꝙ̄ scientia medicine qꝛ finis eiꝰ est. ergo nō ē necessariū ad virtutē ꝙ aliquis prudētiā habeat: ⁊ etiā ipsa est minꝰ pncipalis iter alias ꝟtutes ¶ Preterea ſm phm in.2. meth. eorū q̄ cōmunicāt in noīe ⁊ diffinitiōe illud cui ꝑ priꝰ cōuenit nomē est maximū in illo gn̄e et cā aliorū sed nomē ꝟtutis ſȝ Boe. ad alias virtutes a fortitudine deriuat̄. Un̄ ⁊ Sap. 8. ꝑ virtutē fortitudo intelligit̄. ergo fortitudo est pncipalior inter oēs al̄s virtutes: ⁊ nō prudētia. ¶ Preterea illud ꝓpter ꝙ itermittit̄ aliḋ est principaliꝰ eo. sȝ ꝓpter iustitiā intermittunt̄ oēs alie virtutes. vt ꝓbat Tullius in pmo de officiis ergo ipsa est pncipalior ⁊ nō prudētia. ¶ Preterea sicut oppositū in opposito ⁊ ꝓpositū in ꝓposito: vt docet phs in.2. Topi. sȝ oppositū tēperātie est maxie vituperabile ⁊ turpe vt dicit phs in.4. ethi. ergo temperantia est maxime laudabilis: ⁊ nō prudētia. ¶ Preterea phs dicit in.7. ethi. ꝙ principia prudētie sunt i virtutibꝰ moralibꝰ. sed pncipia sunt potiora his q̄ sunt ex pncipiis. ergo alie virtutes morales sunt prudentia digniores.

¶ Sed ꝯ in quolibet gn̄e illḋ qḋ dirigit nobiliꝰ est. sed ad prudētiam ptinet dirigere in oībꝰ virtutibꝰ moralibꝰ: vt pȝ per diffōnē virtutis in.2. ethi. positā ergo ipsa est nobilior aliis virtutibꝰ. ¶ Preterea habitꝰ ꝓportionāt̄ur potentiis in quibus sunt. sȝ ratio in qua est prudentia est superior aliis viribꝰ in quibꝰ sunt alie virtutes: ergo prudentia est nobilior aliis virtutibus. ¶ Preterea Grego. dicit. Uirtꝰ q̄ plus se posse cōspicit ea sine moderamine rationis deterius in preceps ruit. Sed moderatio rationis ad prudentiam pertinet: ergo sine prudentia alie virtutes quanto maiores sunt tanto magis nocent. et ita videntur qḋ prudētia sit potissima iter alias virtutes.

Respōdeo dōm ꝙ prudentia iter alias virtutes cardinales principalior est: et ad ipsam reducuntur omnes alie quasi ad causaȝ Unde Antonius dicit qḋ discretio que ad prudentiam ptinet ē genitrix et custos et moderatrix virtutum. Et hoc sic patet. Uirtus eñ vt dicit Tullius mouet in modū nature. s. ꝑ quandā inclinationē affectꝰ. oīs autē nature inclinatio ꝑexigit aliquā cognitionē q̄ ⁊ finē prestituat ⁊ in finem inclinet: ⁊ ea quibus ad finem ꝑuenit̄ ꝓuideat. hec ei sine cognitione fieri nō pn̄t. Propter quod etiaȝ a phis dicitur opus nature esse opus intelligētie. alꝭ

Prudentia ē princeps ꝟtutū.

ea q̄ natura fiunt a casu accide- rent. Et p hunc modū opz q per ratione quam pficit prudētia et rectam facit pstituat finis aliis virtutibus. nō solū cōis sed etiā primus qui est attingere mediū in ppria natura. medium autem ſm rationē rectam determinatur: vt in. 2. Ethic. dr. Secundo p ra- tionē rectam est inclinatio earuz in finem pprīū: que est intētio fi- nis in virtutib⁹ acquisitis inquā tum ex operibus ratione regula tis habitus virtutis pdictā incli nationē causans inducit: et quā- tum ad hoc dr genitrix virtutuz Tertio p prudentiā rectificatur via vnicuiq3 virtuti que tēdit in finem: inquantū p consiliū et ele- ctionem segregantur vtilia a no ciuis respectu finis virtutis: et quā- tum ad hoc mediatrix et custos dr virtutū. Unde Gregorius se- cundo moralium dicit Nisi virtu tes relique ea que appetunt pru denter agant virtutes esse ne- quaq3 possunt.

Scien tia du plex.

Ad primum igit di cenduz q est duplex scientia. Una in vli et hec quidē facit ad virtutez vel parum si sit de operib⁹ virtutis: vel nihil si sit de aliis q̄ ad virtu- tem non pertinent. Alia scientia est directiua in particulari ope- ratiōe quam corrumpit dilectio sciens ignorantiam electionis. et hec scientia multum facit ad vir tutē: immo sine hac nō est virtus nec hec sine virtute. et hec ptinet ad prudentiā: quia vt phs dicit in sexto Ethi. existimationē pru- dētie corrūpit delectatio. ¶ Ad scdm dōz: q sanitas corpalis nō indiget arte medicine ad pficien dum opa sani hois. et ideo sic ad sanitatem habendā non indiget homo vt ipse medicinā habeat. sed actum virtuosi nō potest hō facere nisi p prudentiā: qr quan to virtus est intēsior: tanto ē ma gis nociua nisi adsit discretio pru dentie: vt dicit phs: et ptz ex au- ctoritate Gregorii inducta. ¶ Ad tertium dōm: q virtus est nomē generis: sed virt⁹ hūana vel vir- tus moralis est nomen speciei. Quis ergo illud qd est virtus in quantū est virt⁹ sit pncipalr in fortitudine pp difficultatem: ta men q sit virtus moralis vel hu mana hoc habet a ratiōe p quā homo est hō: et electionē habēs suorū operum. vt dr in. 6. Ethic. ¶ Ad quartū dōm: q hoc qd di- cit Tullius intelligenduz est de iustitia legali que attendit bonū cōmune. De qua etiā dicit phs in. 5. Ethi. q est lucidior aliis vir tutibus: sicut lucifer aliis stellis hoc aūt nō dr p cōpationē virtutis ad virtutē: sed p cōpationē puati boni qd attēdit vir⁹ simplr ad cō mune bonum. ¶ Ad quintū di- cendū: q in contrariis non semp est consequētia in ipso: sed quā- doq3 consequentia econtrario: quod contingit precipue in illis que sunt ordinata adinuicem ſz perfectum et magis perfectum. ideo illud quod de perfectione maioris boni diminuit est min⁹ malum q̄3 hoc qd etiam ipsum paruum bonum quod restat tol lit. ¶ Ad sextuz dicendum: q si- cut ratio speculatiua pcedit ad conclusionē ex principiis per se notis: ita ratio prudentie pcedit ad electionem et cōsiliū de his q̄ sunt ad finē ex fine. et id dicūtur fines aliarū virtutū esse pncipia prudētie. hi tn̄ fines preexistunt

in ratione essentialiter: quia ad hoc tendit virtus moralis vt appetit⁹ rationi cōcordet. vnd. his finibus maxima prudētia que rationē perficit est affinis.

¶ Questio. III.

DEide que ritur de partib⁹ virtutū cardinaliuȝ. Et circa hoc querūtur quattuor. Primo de partib⁹ prudentie. Secundo de partib⁹ temperantie. Tertio de partib⁹ fortitudinis. Quarto de partibus iustitie.

¶ An memoria preteritorum intelligentia presentium: et prouidentia futurorū sint partes prudentie sicut dicit Tullius.

AD primuȝ sic procedit. videtur q̄ partes prudētie a tullio male assignētur. Diuidit eñ prudētiā in memoriā preteritoꝝ: et intelligētiā presentiū: ꝛ prouidētiā futuroꝝ. Prouidentia eñ ſm phm in .6. Ethi. nō se extendit vltra hūana bona. sed intelligētia est etiā diuinorū: ergo nō potest esse pars prudētie. ¶ Preterea ad prudentem vt dr in .6. Ethic. pcipue ptinet bene cōsiliari. sed ꝯsiliū non est de preteritis: cū igit memoria sit preteritoꝝ: videt q̄ memoria non sit pars prudētie. ¶ Preterea prouidētia idē videt qḋ prudentia: ergo non debet ei assignari vt pars.

¶ Utrum prudentia: cautio: circunspectio docilitas sint partes prudentie sicut dicunt quidam. 1ª questiuncula

Alterius a quibusdaȝ assignantur partes prudētie puidētia: cautio circūspectio: docilitas. Et vr̄ q̄ male: q2 ad quēlibet actū prudētie oīa opȝ predicta cōcurrere. sȝ habitus distinguūtur per actus ergo nō sunt ꝟtutes distincte ab inuicem. ¶ Preterea docilitas est ex natura. sed prudētia est virtus acq̄sita vel infusa: ergo nō dȝ poni pars ei⁹. ¶ Preterea cauere oppositū pertinet ad qualȝ virtutē ergo cautio non debet poni magis ps prudētie q̄ aliaꝝ ꝟtutū.

¶ Utrū eusebia: sinesis gnonuȝ sint partes prudentie sicut dicit philosophus .6. Ethi.

Alterius phs in sexto Ethi. adiungit prudētie tres. s. eubolia: sinesim ꝛ gnonū. Et vr̄ q̄ male: q2 ipse dicit i eodē li. q̄ prudēs ē totaliter consiliatiu⁹. sed eubolia vt ipse dicit: est bona cōsiliatio: ergo eubolia ideȝ est qḋ prudētia: ꝛ non pars eius. ¶ Preterea sinesis ē bona dijudicatio. sȝ iudiciū in operabilibus est ipsa electio: cū igit eligere recte sit prudētie ppriuȝ videt q̄ sinesis sit idē qḋ prudētia. ¶ Preterea Dam. in .3. li. dicit q̄ gnonū idē est qḋ snia sed sententia ad iudiciū ptinet: ergo videt q̄ sinesis ꝛ gnonū non differant. 2ª questiuncula.

¶ Utrū eusebia: solertia puidentia pollicica iconomica dialetica rethorica phica sint ptes prudētie sicut dicit quidā phs grec⁹

Alterius a quodā philosopho greco attribuūtur prudentie partes decē. s. eubolia: solertia: prouidētia: regnatiua: militaris: politica iconomica dialectica: rethorica: physica. Et videt q̄ male. Quia physica scientia quedā est necessarijs. et de his nō est prudentia 3ª questiuncla

vt dicit phs in.6. Ethi. & physica non est pars prudētie. ¶ Preterea. Dialetica & rethorica, artes quedā sunt & sciētie. sed prudentia diuidit̄ cōtra scientiaȝ et artē in.6. Ethi. ergo nō sunt partes eius. ¶ Preterea phs dicit in sexto Ethi. q̄ politica est idē qd̄ prudētia: ergo nō debet poni pars eius. ¶ Preterea multa alia exercitia sunt in ciuitatibus q̄ʒ militaris. ergo nō debet magis ipsa poni pars prudētie q̄ʒ alia ciuitatis officia sicut est gubernatoria negociatiua et hmōi. ¶ Preterea vrbanitates: vt dicit phs in 8. Ethi. sunt tres. s. regnū quādo vnus p̄sidet ad vtilitateȝ populi leges condēs. aristocratia quando plures p̄ncipant̄ in diuersis officijs ꝓpter virtutē. cirocracia qñ diuites equaliter presunt. In oībus aūt istis est aliquid prudētie: ergo nō magis debuit poneare regnatiuā q̄ʒ alias duas.

Respondeo dōm ad primam questionē q̄ omne totuȝ ad tria gn̄a reducit̄. s. vl'e: itegrale: & potentiale. Et sil'r pars triplex inuenitur dictis tribus respondens. Integralis eñ pars intrat in cōstitutionē totius sicut paries domus. Uniuersalis vero totius ꝑ suscipit totius p̄dicationeȝ sicut homo aīalis. Potentialis vero pars neq̄ predicationē toti⁹ recipit: neq̄ in cōstitutionē ipsi⁹ opȝ q̄ veniat: sed aliqd̄ de potentia totius participat: sicut ptȝ i aīa rōnalis eñ aīa tota aīa dicit̄: eo q̄ in ipsa oēs aīe potētie congregantur. Sensibilis vero in brutis: & in plantis vegetabilis dicūtur partes anime: q᷑ aliquid de potentia anime habent. sed non

Tripli cis totius et partis distinctio.

totum. vnde dicitur in libro de plantis. q̄ non habēt animā sed partes anime. et s'm hunc modū tripliciter assignātur partes prudentie & alijs virtutib⁹. Uno eñ modo assignantur ei partes q̄si integrales cum. s. partes virtutis alicuius ponuntur aliqua q̄ exiguntur ad virtutē: in quibus ꝑfectio virtutis cōsistit. & he partes ꝓprie loquēdo nō nomināt ꝑ se virtutes sed cōditiones vni⁹ virtutis integrātes ipsam. Alio mō ꝑ modū partiū subiectiuaꝝ. & sic partes ille nominant quidē virtutes & adinuicē distinctas. s; nō quidem a toto cuius partes assignant̄: q᷑ illud de eis predicat̄. Tertio modo per modū totius potētialis inq̄ꝫtū. s. alique virtutes participant aliquid de mō qui principaliter & perfecte inuenitur in aliqua virtute. & hoc patebit per singula. Sic igitur dico q̄ partes quas assignat Tullius prudentie sunt partes integrales. q᷑ eñ prudētia circa particularia opabilia est: in q̄b⁹ vlia p̄ncipia dirigūt ꝓpter eoꝝ contingētiā et varietatē opȝ sicut &̄ de scientijs in libro posterioꝝ ex eodē genere principia accipere: ex similitudine alioꝝ factoꝝ de his que facere opȝ recte rōcinet̄ prudēs & iō indiget experiētia et tempore vt ex his que fuerūt: q̄ memoria tenet: & ex his que intelligentia respicit de futuris ꝓuideat. Memoria eñ est s'm ipȝ per quā anim⁹ repetit illa q̄ fuerūt: intelligentia per quā ꝓspicit ea q̄ sunt. ꝓuidētia ꝑ quā aliqd facere videt̄ anteq̄ʒ factum sit. vñ ꝓuidētia est compelatiua et formalis pars ip̄rudentie. Alie vero q̄si mālēs ad ipsam reducūt̄.

Ad primum igitur dicendum: quod intelligentia hic dicitur cognitio eorum que ad opus eligibile accommodata sunt. Et quia intelligentia est proprie ultimum quod sub tempore non cadunt. et ita quodammodo presentis formam retinent: ideo intelligentia dicitur presentium non solum universalium quibus indiget prudens ad recte ratiocinandum de agendis: sed etiam singularium que nunc sunt. ¶ Ad secundum dicendum: quod memoria preteritorum indiget prudens non propter se sed in ordine ad priora eligibilia: ut dictum est. ¶ Ad tertium dicendum: quod prudentia est formalis pars et completiua prudentie. et ideo etiam quodammodo prudentia illa complectitur ex quibus ratio procedit in prouisionem futurorum.

Responsio ad primam questiunculam.

Ad secundam questionem de partibus aliis assignatis a quibusdam dicendum: quod etiam ille sunt sicut partes integrales. requiruntur enim ad prudentiam secundum quod de futuris coniectat nisi ex parte preteritorum et presentium: ex quibus procedit. oportet enim prudentem viam accommodam ad finem intentum inuenire: quod per prudentiam facit que ex presens notio futurum pertractans euentum. et iterum prohibentia remouere. Contingit autem prouidentiam tripliciter impediri. Uno modo ex parte ipsius vie inueniende que quandoque videtur bona et non est. et hoc impedimentum cautio aufert: cuius est ex virtutibus vitia virtutum speciem preferentia discernere. Alio modo ex ordine ipsius in finem: ne scilicet via que de se apta est ad finem aliquo extrinseco impediatur: ne in finem ducere possit. et hoc ad circunspectionem pertinet que est cautela vitiorum contrariorum quibus precipue prudentia impeditur. Tertio modo ex parte ipsius hominis tendentis in finem: qui vias accommodas ad finem intentum inueni re non potest. unde oportet quod per doctrinam ab aliis accipiat: quod oportet principia operabilia vel a se habere prudentem: vel ab alio faciliter accipere. qui autem neutrum habet hic inutilis est vir: ut dicitur in .i. Ethi. et sic est docilitas passiue dicta. Si autem docilitas accipiatur actiue: tunc pertinebit ad prudentiam secundum suum perfectissimum esse: prout scilicet non solum sibi: sed etiam aliis que sunt utilia ad finem inuenit. et sic dicitur prudentia erudiendi imperitos.

Ad primum igitur dicendum: quod non est contra rationem partium quasi integralium virtutis quod omnes concurrant ad actum unum. ¶ Ad secundum dicendum: quod quamuis docilitas habeat principium in naturali dispositione: tamen complementum habet per gratiam vel per consuetudinem ut dicit philosophus .i. Ethi. quod oportet consuetudinibus duci de ciuilibus: quia talis principia operabilium habet: vel suscipere potest faciliter. ¶ Ad tertium dicendum: quod quia prudentia regulat omnes alias virtutes: ideo omnes participant aliquid prudentie sicut irascibilis et concupiscibilis participant aliqualiter rationem unde illud quod ad alias virtutes pertinet participatiue cautio. scilicet ad prudentiam pertinet essentialiter.

Responsio ad secundam questiunculam.

Ad tertiam questionem de partibus quas ponit philosophus in sexto Ethic. sciendum est quod sunt partes quasi potentiales eo quod sunt virtutes et ab inuicem et a prudentia distincte sicut ipse vult. ad rationem enim perti-

net precipere qd faciendũ est: qr alie vires obediũt aliqualiter rationi. ratio aũt nõ pcipit nisi prius in se perfecta sit quãtũ ad id qd est suijpsi⁹. sicut nec aliqua res mouet ante sui pfectionẽ. perfectio aũt ratiõis practice sicut et speculatiue cõsistit in duob⁹. s. in inueniẽdo: et iudicãdo de inuentis. Inuẽtio aũt in agendis cõsiliũ est. et iõ oportet haberi virtutem per quã ratio cõsiliet. et hec
Eubolie rõ. est eubolia que ſm phm in sexto Ethi. est rectitudo ꝯsilij qua bonum inqrit ꝯueniẽtibus medijs ſm debitũ tẽpus et alias circunstantias. Et opꝫ haberi virtutẽ qua bene iudicet de cõsiliatis. et hec est sinesis et gnonũ: que qualiter differant dicet. et opꝫ haberi virtutem qua bene pcipiat. et hec est prudẽtia q̃ vt phs ibidẽ dicit pceptiua est. sed qr in operabilibus cognitio ordinatur ad opus: iõ et cõsiliũ et iudicium de consiliatis ad pceptuꝫ de opere reducitur sicut ad finẽ. et ppter hoc prudẽtia est vsualis et principalis respectu aliarũ. et alie participant modum ipsius sicut supra dictum est.

Ad primũ igit dicendũ: q et cõsiliũ et iudiciũ pertinẽt ad prudentẽ nõ sicut principales actus eius: sed sicut ea quibus vtit ad suum actũ. ¶ Ad scðm dðm: q iudiciũ cõsistit adhuc in cognitiuis terminis. sed electio est applicatio cognitionis ad opus: vñ iudiciuꝫ pcedit electionẽ. ¶ Ad tertium dðm: q ad sinesim pertinet recte iudicare in illis ad que se extendunt legis pcepta cõiter vnde sinesis est habitus iudicatiuus agibilium. sed ad gnonum pertinet rectum iudicium de illis in quibus lex deficit que spetialẽ habent difficultatẽ in quibus epekeya dirigit vt dr in. 6. Ethi. vnde gnonum ſm phm est rectum iudicium epikeyos.

Ad quartã qõnem de partibus decẽ quas assignat phs grecus dicendum est q non sunt partes vnius rationis. vñ diuisio est minus artificialis. Sciendum eniꝫ est q prudentia potest dupl'r cõsiderari. Uno modo ſm esse absolutũ. Alio mõ ſm pfectũ esse ipsius. Saluat aũt ratio prudentie in his q̃ ad ipm prudentẽ ptinent sed cõpletũ esse eius ſm q etiam ad alios se extendit. Primo ergo mõ cõsiderãdo prudentiam: sic pudẽtia est pars eius q̃si integralis formalis vt dictuꝫ est: q̃ ſm ipm est habitus vitam facere potẽs ad maius. i. melius vt fiat sicut opꝫ. vñ ipa ponit loco oĩꝫ aliarꝫ partiũ eiusdẽ rationis. Eubolia aũt est pars ei⁹ q̃si potẽtialis q̃ ſm ipm est scientia cõferentiũ. i. vtiliũ ad finẽ: de q̃bus est consilium. et quia ipa est prima iõ ponit loco aliarꝫ q̃ cõsequũtur vt sunt vnius rõnis. Solertia aũt eodẽ modo reducitur ad prudentiã: sicut eubolia. sꝫ in hoc differũt qr eubolia inẽit medium cõueniẽs ad opus ratiocinãdo et inquirẽdo: qr cõsiliũ q̃stio ẽ vt dr. 3. Ethi. sed solertia inuenit quasi subito. i. est eñ habitus ex repentino inueniens quod conuenit. vel vt in primo posteriorũ dicit: subtilitas quedam in non pspecto tpe medij: non tñ ponit virtus in sexto Ethi. sicut eubolia. Tum qr eubolia se hꝫ ad bonum tm̃. solertia aũt ad bonum

Rñsio ad 3ᵃᵐ q̃stiunculam

Declaratio prudẽtie et eius ptium

et ad malū. Tū qr solertia magis dependet ex nāli ingenio quam ex assuetudine. Sciendū ēt q̄ solertia est inventio medij sine pspecto tpe tā in operatiuis quam in speculatiuis: tā in necessarijs quam in cōtingētib9. Sz eustochia ē tm̄ in opatiuis que est bona ꝯtinuatio de cōtingentib9. Si aūt ꝯsideret prudentia ẜm q̄ ad alios se extēdit: sic nō assignant ei itegrales alie quam ēt prudētie absolute cōsiderate. subiectiue aūt ⁊ potētiales alie. pōt em̄ aliqs coordinari alijs dupliciter. Uno modo ad aliquē actū specialez sicut scolares in his que ad studiū spectāt: milites in his que ad pugnandum: vnde talis adunatio nō remāet. sed quamdiu actus talis exercet respectu talis coordinatiōis ad alterum: ordinat militaris que est habitus speculatiu9 ⁊ practicus exercitui cōferentiū. Alio mō coordinat aliqs alicui in vita simplr: vn̄ talis coordinatio nata est semp manere nisi per accidēs dissoluatur. hec aūt vel est respectu eoꝝ qui sunt in domo vna ⁊ sic est yconomica quo est habit9 speculatiu9. i. ꝯsideratiuus. ⁊ practicus. i. actiu9 domui ꝯferentium: vel est respectu eoꝝ qui sunt in eadē ciuitate: ⁊ sic est politica q̄ est habitus speculatiuus ⁊ practicus ciuitati cōferentiuz. vn̄ he sunt partes subiectiue prudētie sed qr in q̄libet multitudine est duplex ordo: vt in. xi. metha. dicitur. Unus coordinat tota multitudo ad finē cōmunem. Ali9 quo singulariter ptes multitudinis ordinantur adinuicem ẜm fines pprios. iō politica habet duas partes. Unam que regi ciuitatis competit: cuius est bonum commune totius multitudinis cōiectare. ⁊ hec dicit regnatiua: que est experientia eius quod est gubernare multitudinem innocue vel legis positiua vt in. 6. ethi. dicitur. Alia est q̄ cōpetit cuilibet de ciuitate ẜm q̄ ad bonū cōmune ordinant. ⁊ hec politica dicit nomē cōmune retinēs. ⁊ iō dicit. phs in. 6. ethi. q̄ legis positiua est architectoria: qr fines ꝑrini ordinatur ad finē cōem. Et silr pōt diuidi militaris in ductiuaz que cōpetit duci exercitus: ⁊ militarem simpliciter. Et simılr yconomica in paternā: que cōpetit patrifamilias. ⁊ yconomicā simpliciter. Partes autem prudentie sic accepte potentiales sunt omnes artes ⁊ discipline que politica de omnibus ordinat a quibus ⁊ quantum sunt adiscende vel exercende vt dicit in. 1. ethi. Et ideo phisica que est de operibus que non sunt a nobis: qr est scientia eorum que circa naturā sunt. Et dialectica que est ex operibus que sunt a nobis ordinatis ad sciendu: cum sit sciētia bene disputandi. Et rhetorica que est de his que sunt a nobis ordinatis ad orandum: cuz sit scientia bene dicendi ad persuadēdum: dicuntur partes prudentie: vt dictum est. Nota ẜba.

Ad primū ergo dōm q̄ phisica ponitur pars prudentie inquantum de ipsa ordinat ⁊ precipit prudentia vt dictum est. Non autem ita q̄ sit pars eius subiectiua vel integralis. ¶ Similiter autem est dicenduz ad scdm de dialectica et rhetorica. ¶ Ad 3m dōm q̄ politica est prudētia quedaz qua hō dirigit in his q̄ ad aliū spectant.

vñ nominat prudẽtiã cõpletã ⁊ q: nõ ois prudẽtia hʒ istam cõpletionẽ: ideo ponit pars ei⁹. iñ in eo in quo cõpletũ hʒ esse prudentia nõ differt ſm substantiã habit⁹ prudentie ⁊ politice: sed ratione tñ. ¶ Ad 4m obʒ ꝙ militare exercitium maxime ꝑtinet ad conseruationem communitatis. ⁊ ideo militaris potius ponitur ꝙ̃ alie vt negocialis ⁊ hmõi. per eam eñ itelliguntur sicut ẽt per artes liberales: quas tãgit. dicũtur etiã intelligi mechanice que simili modo sunt ꝑtes prudentie. ¶ Ad 5m dõm ꝙ regnũ inter alia regimina dignius est vt phs in. 8. ethi. dicit. Et iõ potius regnũ ꝙ̃ alia posuit.

¶ Utrũ ꝯtinentia: clementia modestia: sint partes temperantie. sicut dicit. Tullius.

D secũdum sic ꝓcedítur. videtur ꝙ ꝑtes tẽperãtie male assignentur a. Tullio in prima rhetorica. Dicit eñ ꝙ partes tẽperãtie sunt cõtinẽtia: clementia: ⁊ modestia. Et videt ꝙ male. Quia cõtinentia vt dicit phs in. 7. ethi. diuidit cõtra virtutem vl'eʒ. ergo nõ debet poni pars alicui⁹ ꝟtutis. ¶ Preterea clemẽtia vt dicit Tulli⁹ est ꝟtus per quã anim⁹ cõcitat⁹ in odiũ alicui⁹ benignitate retinet. hoc aũt videtur ad mansuetudinem ꝑtinere. mãsuetudo. aũt nõ ẽ ps tẽperantie: cũ sit in irascibili. tẽperantia autẽ in concupiscibili ergo videtur ꝙ nec clementia dʒ poni pars temperãtie. ¶ Preterea. modestia a modo obseruando dr. sʒ hoc ẽ necessariũ in qualibet ꝟtute; ergo modestia nõ est pars alicuius ꝟtutis sʒ cõsequit oẽm virtutẽ. ¶ Preterea. Tulli⁹ dicit ꝙ modestia est pudor honestatis purã ⁊ stabilẽ cõparãs auctoritatẽ pudor aũt videt esse idẽ qđ verecũdia. cũ ergo verecundia nõ sit virt⁹: sʒ passio: vt dicit phs in. 4. ethi. videt ꝙ modestia non debeat poni pars virtutis.

¶ Utrũ sobrietas ⁊ castitas sint partes tẽperãtie sicut dicũt qdã. 1a que

Alterius a qbusdã ponunt ꝑtes tẽperãtie sobrietas ⁊ castitas. ⁊ põt haberi ex. 3. ethi. ⁊ vr ꝙ sufficienter: q: sobrietas est circa delectationes gustus. castitas aũt circa delectationes tactus. Cum igitur etiam alij sensus habeant suas delectationes: videtur etiã ꝙ circa eas debeãt assignari aliq̃ virtutes. ¶ Preterea. cõtigit peccare nõ solũ in delectatiõib⁹ sensuũ exterioꝝ sed etiã in delectationibus sensuũ interiorũ ⁊ etiã intellectus sicut ptʒ de curiositate. similiter etiã in delectationibus ⁊ concupiscẽtijs exteriorũ rerum: vt honoris pecunie ⁊ hmõi: que ſm se vident eligibilia cõtingit esse peccatũ per superabundantiã: vt dr in. 7. ethi. sed virtus ⁊ viciũ sunt circa idem ergo ⁊ circa illas delectationes debet aliqua virtus poni. ¶ Preterea. virtus est circa difficile ⁊ bonum. sed magis sunt difficilia ad que non omnes tenent: sicut virginitas ⁊ abstinentia etiã ciborũ necessariorũ ꝙ̃ sobrietas ⁊ castitas. ergo magis debent poni partes virtutis.

¶ Utrum austeritas: humilitas: cõtinentia: simplicitas: ornatus:

stiun-cula.

bona ordinatio: per se sufficientia: ista septem sint partes temperantie: sicut scribitur a quodam philosopho greco.

Scda questiuncula.

Alterius quidam pho grecus ponit septē partes tēperantie. s. austeritatē: cōtinētiā: humilitatē: simplicitatē: ornatū: bonā ordinationē: p se sufficientiam Et videt q ma le. Austeritas enim vt ipse dicit est habitus sm quez aliqui neq afferunt aliis delectationes collocutionuz: neq ab aliis recipiūt hoc autem videt esse vitiosum et contrarium amicitie q maxime collocutionibus amicoꝝ gaudet. ergo austeritas non debet poni pars virtutis. ¶ Pretea hūilitas supbie opponit: sed supbiaz pho ponit inter vitia q opponunt fortitudini. vt ptz in .3. ethi. ergo humilitas nō est adiuncta tēperantie sed fortitudini. ¶ preterea ipse dicit q humilitas est habitus nō superabundans sumptibus et ꝑparationibus: sed quicunq non supabūdat est cōtētus illis qbus opz. ergo cū ipse dicat q hoc pertinet per se ad sufficiētiā. videt q idem sit humilitas quod per se sufficientia.

Respondeo dicēdum ad pmā qōnem q ille partes quas Tullius ponit partes potētiales sunt inqꝫtum participāt modū tēperātie. Sicut eni in scientiis modū opz sm materiā inqrere. vt dr in primo ethi. ita et in virtutibus. Materia autem virtutuz moraliū actiones et passiones humane sunt. In passionibus aūt qdā sunt in quibus passionez inferens de sui rōne natum est in prosecutionē mouere sicut delectabile qd cōcupiscibili passiones infert: et in his difficile est retrahi a ꝓsecutione et facile est prosequi. Un temperantia que circa principalia delectabilia est: modū habet in retrahendo: et ppter hoc temperatus plus assimilat insensibili qui superabundat in fuga qꝫ in temperato qui superabundat in ꝓsecutione taliū delectabiliuz. In passionibus autez in quibus passionem inferentia nata sunt ad fugam mouere: sicut sunt timores et audacie difficile est prosequi vel sustinere: facile autem fugere. vnde modus fortitudinis que circa timores et audacias maximorū terribiliū est: modus est in aggrediendo: et ideo fortis magis similatur audaci qui superabundat in aggrediendo: qꝫ timido q superabundat in fugiendo. In actionibus autez non considera tur inclinatio affectus magis ad vnum qꝫ ad aliud nisi per accidēs inqꝫtum conuincit passionibus. Et ideo iustitie que circa actiones est modus est equalitas: sicut fortitudinis superextensio: et temperantie refrenatio et diminutio. Omnes igitur virtutes in qbus difficultas consistit in refrenando prosecutionez conueniūt in modo cum temperantia. hoc autem contingit in omnibus in qbus est inclinatio ad ꝓsequēdū hec aūt iclinatio duplex est. Una qua affectus inclinat per passionem. Alia qua ex passionibus ipsius est inclinatio ad exteriores gestus: que sunt signa interioris passionis. affectus autem inclinat ad prosequendum vel bonū proprium: et hanc inclinationem refrenat continentia: que vt dicit Tullius est per quam cupiditas

Inclinatio duplex.

consilij gubernatione regit. Uel malum alienum inq̄tum est contrarium bono proprio: et hanc inclinationem refrenat clementia: que vt dicit Tullius est virtus per quam animus in odium alicuius cōcitatus benignitate retinetur inclinatiōem autem que ad exteriores gestus est quibus interior affectus ostenditur refrenat modestia vt nihil in eis immoderatum sit: que est virtus per quam pudor honestatis puram et stabilem comparat auctoritatem. Sed quia difficillimum est refrenare a delectationibus tactus: ideo iste modus in temperatia que est circa huiusmodi delectationes consistit pncipaliter et quasi integraliter. in alijs autem participatiue.

Ad primum ergo dicendum q̄ continentia tripliciter dicitur. Uno modo fm q̄ aliquis hʒ rōnem rectam que a passionibus excellentibus nondum edomitis refrenat: et est circa eadem temperantia. vt in. 7. ethi. dr. Sic enim philosophus cōtinentiā accipit. et differt a temperantia in hoc q̄ temperatus huiusmodi passiōes nō patit: et fm hoc cōtinētia non est virtus: qr operat quod bonum est non delectabiliter et faciliter quod requiritur ad virtutem: et ita reducitur ad temperantiam sicut imperfectum ad pfectum: et vt pars potentialis. Aliomō dr cōtinentia fm quā homo se refrenat non solum ab illicitis delectationibus: sed etiā a licitis. et sic dicit quēdā pfectum statum temperantie sicut et virginitas. vñ reducit ad temperātiam p modum partis subiectiue. Tertio mō dr

Continentie triplex distinctio.

cōtinētia p quā reducim animus a q̄buslibet cōcupiscētijs. et hanc acceptionē pōit ēt phs in. 7. eth. et sicut eā accipere Tullius. vt pʒ p diffōnem positā. vñ sic ponit pars tēperātie inq̄tum participat modum tēperātie etiā circa alienū. ¶ Ad 2^m dōm q̄ clementia non est oino idem qđ māsuetudo: qr mansuetudo refrenat a ɔcitatione. vt. s. q̄s per iram nō incitet: est eñ fm philosophū grecū virtus irascibilis: fm quā ad iras sum difficile mobiles: clemētia aūt refrenat ab executiōe vindicte etiā post cōicationē: et sic clemētia magis est circa actiones: et sic est ps iustitie epikaie: qr epikaies est diminutiu penaꝝ. vt dicit philosoph in. 5. ethic. tñ possunt rōne pdicta clemētia et mansuetudo sicut ptes potētiales ad tēperātiā reduci: qr ptes potētiales virtutū nō opʒ q̄ cōicēt cum eis in materia et subiecto sed in mō. ¶ Ad 3^m dōm q̄ modestia nō dr ex hoc q̄ imponat modū in qualibet materia fm q̄ hic accipit: sed tñ in exteriorib gestibus. vt. s. in eis maturitas debita obseruet: et huius virtutis pars potissima est eutrapelia: quā philosophus ponit. qr etiā in ludicris in quib est difficilius modū debitum nō excedit. ¶ Ad 4^m dōm q̄ pudor nō ponitur hic pro passione verecundie: sed pro quadam exteriori compositione cuius pudor causa esse potest: sicut etiam castitas pudor interdum dicitur: quia contrarium eius maxime est turpe quod verecundia timet. Similiter contrarium modestie est maxime apparens. et sic est natum confusionem inducere quam pudor timet.

Rñsio ad pri mã q̃stiunculam

Ad secũdã questionez dõm: alijs partibus.s.sobrietate ꝛ castitate ꝙ sunt partes subiectiue temperantie qꝛ castitas est circa delectabilia tactus absolute: que sunt in venereis. sobrietas autẽ circa delectabilia gustus prout est tactus quidam que sunt in cibis et potibus.

Ad primum ergo di cendũ: ꝙ delectationes alioꝝ sensuum nõ sunt vehemẽtes sicut delecta tiones tactus eo ꝙ nõ sunt p cõ iunctionẽ rei sed speciei.vñ diffi cultas refrenandi istas delectationesnon est impetu earũ:et iõ nõ opꝫ ꝙ sit aliqua virt⁹in parte affectiua circa eas:sꝫ sufficit ad hoc prudẽtia que est in ratione. ¶Ad scõm dõm silr de alijs de lectationibus.¶Ad tertiũ dõm ꝙ virginitas ꝛ hmõi nõ suntvirtutes:sed nominãt statũvirtutꝫ. ꝛ ideo de eis non fit mentio.

Rñsio ad 2ᵃ3 q̃stiuni culaꝫ.

Ad tertiã qõnẽ de alijs partib⁹quas phs grecus ponit dõꝫ est ꝙ acci piunt eodem modo sicut partes Tullij nisi ꝙ clementiã omittit Cõtinentiã eñ ponit.ꝛ videt eã accipere:sicut phs in.7.Ethico. vnde dicit ꝙ cõtinẽtia est habitus inuictus a;delectatione.Sꝫ modestiã inmulta diuidit sꝫ di uersa exteriora in quib⁹ opꝫ hominẽ modũ imponere.Exteriora;eñ in quib⁹ modestia modũ ipõnit sunt tria.Primũ est collocutiões ad eos quib⁹ cõuiuim⁹: ꝛ in his ponitꝫmodũ austeritas: cuius diffinitio in obijciendo su pra posita est.Secundum est bo na exteriora vt vestes equi ꝛ hu iusmodi.et in his ponit modum humilitas quantum ad quantitatem in vsu.vnde ꝑm ipsum hu militas est habit⁹ non superabũ dans in sumptib⁹et preparatiõibus. Sed simplicitas quãtũ ad moduꝫ querendi q̃ ꝑm ipsum est habitus contentus his que contingunt:non enim multum solli citus est de talibus.Tertiuꝫ est actiones ꝓprie q̃ ad corpus per tinent.et,in his ponit modũ q̃tũ ad agentẽ ornatus qui ꝑm ipm est scientia circa decens in motu ꝛ habitudine:quantũ autem ad exteriora q̃ consideranda sunt vt debito tempore ꝛ loco ꝛ hmõi ordinatio que ꝑm ipm est experientia separationis et discretionis actuũ : vt sciat loqui verũ in tempore suo.quantũvero ad instrumenta vel auxilia quib⁹indi gemus ad actionẽ est per se sufficientia:que ꝑm ipsum est habi tus contentus quibus oportet.

Ad primũ ergo dicen dum: ꝙ au steritas ꝑm ponitur virtus non omnino aufert delectationem q̃ est in colloquijs: sed aufert supabundantiaꝫ in illa. Et quia ma ior difficultas accidit in abstinẽ do ab his:ideo a defectu hec vir tus nomen accepit.¶Ad secundum dicendum: ꝙ superbus inquantum se super extẽdit ad ea que sunt supra ipsum sic habet aliquid de modo audacis : et iõ reducitur aliquo modo ad vitia opposita fortitudini:quãuis ꝓprie loquendo ꝑm ꝙ communiter de superbialoquimur magis sit excessus magnanimitatis:hu militas autem inquantum dimi nutio est habet aliquid de modo temperantie:ꝛ ideo ad ipsaꝫ reducitur sicut pars potẽtialis.

¶Ad tertiũ

¶Ad tertiū dicendū q differentia humilitatis: et p se sufficientie: patet ex his que dicta sunt.

¶Utrū magnificentia: fidentia: patientia: perseuerantia: bene assignentur a Tullio esse partes fortitudinis.

D tertiuz sic pceditur. videt qđ ptes fortitudis male assignētur a Tullio assignat.n. has ptes magnificētiā: fidētiaz: patiētiā: perseuerātiaz. Magnificētia em: vt dicit phus.4.ethi. est idē liberalitati: sz liberalitas ad iustitiā reducit. g et magnificētia. ¶Pretea. fiducia ad spem ptinet. sed mā fortitudinis non est spei passio: sed timor et audacia. vt dicit phus in.3.ethi. ergo ps fortitudinis non est fiducia. ¶Preterea. phs in li. topi. reducit in idē mitē et abstinētez quivi det idē qđ patiens: qr abstinens est qui patit et nō deducit: mitis qui nō patit: sed mā̄suetudo siue clemētia ponit ps tēperātie: ergo et patientia. ¶Preterea. ad perseuerātiaz pertinere vr imobiliter operari: sed hoc in oi virtute requirit: vt dicit phus in secūdo ethi. ergo perseuerātia nō debet poni pars fortitudinis.

¶Utrū magnanimitas: fiducia: securitas: magnificentia: cōstantia: tolerantia: firmitas: sint septem partes fortitudinis: sicut dicit Macrobius.

prima qstiuncula.

Ulterius a Macrobio ponūtur septem ptes fortitudinis. s. magnanimitas: fiducia: securitas: magnificētia: cōstātia: tolerātia: firmitas. Et videtur q male. Magnanimitas ē circa magnos honores q inter bona cōputantur. vt dr in quarto ethi. fortitudo autē est circa audacias et timores que sunt magnorū malorū. ergo magnanimitas non est fortitudinis ps cuz sit circa oppositaz materiā. ¶Preterea. vnū vitiuz nō opponit duabus virtutibus: sed timiditas opponit securitati et fiducie. ergo nō sunt due ỽtutes sed vna. ¶Preterea. constātia mutabilitati opponit: silr etiā et firmitas. ergo non debent poni due partes fortitudinis.

¶Utrū phus cōuenienter istos qnqz modos fortitudinis adiungat in.3.ethi. sm q fortitudo.

2a questiūcla

Ulterius phus in tertio ethi. ponit qnqz modos adiūctos fortitudini ỽe. s. ciuilē: militarē: illaz que ex furore vel tristitia illaz q procedit ex experiētia: que facit spez vincēdi pter frequēter vicisse. et illā que pcedit ex ignorātia. Et vr q male. Quia iste virtutes cardinales sunt virtutes politice: sed gen⁹ additū speciei non ꝯhit in partē spēi. ergo ciuilis fortitudo nō est ps fortitudinis. ¶Preterea. militaris sub politica ordinat. vt dicit phs in primo ethi. ergo nō dz diuidi militaris fortitudo contra ciuilem. ¶Preterea. ignorantia excusat a pctō pter hoc q tollit volūtariū: sed volūtarium requirit ad virtutē sicut ad pctm. ergo non debet poni aliqua pars virtutis per ignorantiam.

¶Utrum eupsichia: lema: magnanimitas: perseuerantia: magnificentia: androgachia sint ptes fortitudinis: sicut dicit quidam grecus.

3ª que stiúúcl'a

Alterius quidā phus grec⁹ pōit se ptez annexa fortitudini.s.eupsichiā:lemā:magnanimitatē: virilitatē:perseuerātiā: magnificentiā:androgachiā.Et vr̄ q̄ male q: vt ipse dicit eupsichia dicitur robur aie ad perficiendū opa ipsius.hoc autē in oib⁹ ꝟtutib⁹ requirit.ergo nō est ps alicui⁹ virtutis.¶Preterea. Lema ſm ipsuz est habit⁹ ꝓmptos tribuens ad conari q̄liter opz ⁊ sustinere que rō dicit:sed prōptitudo idez vr̄ esse qđ facilitas que relinquitur ex q̄libet habitu. ergo lema est magis genus ꝟtutis q̄ spēs alicui⁹ virtutis.¶Preterea.Ipse dicit qđ androgachia est viri virtus adinuētiua cōicabilium operationū:sed opera cōicabilia sunt mā iustitie.ergo hecvirtus non debet poni pars fortitudinis:sed magis iustitie.

Respōdeo dōm ad primā q̄ōnem qđ ptes quas Tullius assignat sunt ptes potētiales inq̄tū participāt aliquid de mā fortitudinis.Fortitudo em̄: vt dicit phs in.6.ethi. ꝓprie loquēdo est circa pericula mortis:⁊ maxie que in bellicis est:q: in illis est maxime difficultas.vn̄ fortitudo secundū Grecū predictūvirtus est irascibilis nō facile obstupefactibilis a timorib⁹ q̄ sunt ꝯtra mortē:circa que h̄z duos act⁹.s. aggredi ⁊ sustinere sine stupore:⁊ hoc est ei⁹ magis propriū vt ipse dicit.Et q̄uis p̄ncipal'r fortis sit circa ista:tn̄ in oibus alijs periculis ⁊ arduis etiā bene se h̄z ⁊ in aggrediēdo ⁊ sustinēdo.Et iō oēs ꝟtutes in q̄bus consistit difficultas ex aggressiōe alicui⁹ ardui vel ex sustinētia difficilis: aliq̄d de fortitudinis mō pticipāt ⁊ ad ipsaz reducūtur:sicut partes potētiales eo q̄ nō est tāta difficultas in alijs sicut in illis ꝑiculis circa que est fortitudo.arduum aūt in cuius aggressione cōsistit difficultas est ad aliqđ magnū opus faciendū:⁊ sic est magnificētia que secundū ipsuz est rerū magnarū ⁊ excelsarū cū animi ampla q̄dā ⁊ splēdidissima ꝓportiōe cognitio vel cogitatio atq3 ministratio.Aut est ad aliqđ bonuz magnū ꝯsequendū:⁊ sic est fidētia que est certa spes ꝑducendi ad finē rem inchoatā vl' magis cōsequēdi rem speratam:⁊ ſm hāc acceptionē credo q̄ magnanimitas est idē qđ fidentia. Id vero qđ facit difficultatez in sustinēdo:vel est bonū laboriosuz:⁊ circa hoc est perseuerātia que est in rōne bn̄ ꝯsiderata stabilis ⁊ ꝑpetua permāsio:⁊ precipue vt quis a ratōe recta ꝓpter tristitiā que i laboribus accidit nō recedat:q: sicut cōtinentia facit inuictū a delectatiōibus: ita perseuerātia a tristitijs.vt dicitur septimo ethi. vel est malum nociuū:⁊ sic est patientia:que secundū Tullium est honestatis aut vtilitatis cā rerum arduarum ⁊ terribiliumvoluntaria ac diuturna passio.

Que ꝟtutes particīpāt fortitudinem.

Ad primū ergo dicendū q̄ quāuis magnificētia cōicet cum liberalitate i mā:q: magna facta magnis sumptib⁹ fiunt:tn̄ communicat cū fortitudie in modo. ¶Ad ſm dicendū q̄ q̄uis fortitudo nō sit circa spez:sicut circa materiā:sed magis magnanimi

tas: tamē h3 spem cōcomitātē3: q2 fortis optie spei ē circa materiā suā. Unde fidentia ꝛ alie supradicte ptes in fortitudine etiā ſm ꝙ est spālis virtus inueniūtur ꝗ3iū ad id qđ est difficillimū in eis vt quedā cōditōes fortis: ꝛ sic etiā possent dici aliquo mō partes ꝗ̄si integrales fortitudinis. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ malum nociuū tres passiōes natū est generare. s. timorē tristitiā ꝛ iram. Unde tres ꝟtutes faciunt sustinere hmōi nociua. Fortitudo vt hō non perturbet per timorem. Patiētia vt nō perturbet per tristitiā imoderatā: ꝛ silr perseuerātia que facit vt ꝑpter tristitiā homo a rōnis operibus non discedat: sicut patiētia nō permittit ꝑpter tristitiam discedere ab equanimitate mētis. Unde ſm Grego. vera patientia est mala aliena idest ab alijs illata eq̄nimiter perpeti. Mā suetudo autē facit vt hō non perturbet p irā. vnde abstinēs de quo loquitur phs in quarto topi. nō est idem qđ patiens: s3 se h3 ad fortem et mitē. similr ꝛ ad patientē: sicut cōtinens ad tēperatū. vnde nō op3 ꝙ si māsuetudo reducitur ad tēperātiam ꝙ ꝛ patiētia: q2 passio tristitie est exvictoria no cuui: sicut ꝛ timor: ꝛ iō difficultas in patiētia ꝛ fortitudine est etiā in nō vinci a nociuis. Unde patiētia ꝑticipat modū fortitudinis: s3 ira est ad victoriam cōtra nociuū. Uñ difficilius est in refrenādo ꝑpter qđ māsuetudo participat modū temperātie. ¶ Ad quartū dōm ꝙ ꝑseuerātia vno mō dicit cōtinuationē virtutis: ꝛ sic est act⁹ omniū virtutū. Alio mō dicit ꝑpositū persistēdi: ꝛ sic est spālis virtus: q2 h3 spālem rōnem obiecti s3 laboriosum opus ꝑut natu3 est tristitiam inferre.

Notula moralis.

Ad scđa3 q̄ōne3 de partibus quas Macrobius ponit dōm ꝙ sunt eiusdem rōnis cū partib⁹ q̄s ponit Tullius nisi ꝙ duas harū diuidit in duas spēs. s. fidentiā quā ponit Tullius: diuidit in magnanimitatē: que est in sperādo magna cōsequēda vt magnos honores: ꝛ fiduciam que est in cōsequendis honoribus mediocribus ac hmōi: quā philosophus innominatam dicit. Item perseuerātia3 diuidit in firmitatē que facit permanentiā in opere: ꝛ constātiam que facit permanentia3 in ꝑposito animi. Et addit etiā vna3. s. securitatē que timori opponitur vnde ꝑpinquius se h3 ad verā fortitudine3: sed tamē differt a fortitudine: q2 reprimit timorē non solū circa maxima terribilia quēadmodum fortitudo: s3 etiā circa quecūq3: tolerātia vero est idē qđ patiētia: magnificentiā autē proprio nōie ponit.

Rñ. ad scđā q̄ ſitū tu̇lam.

Ad primū dicendum ꝙ magnanimitas ꝗ3uis nō cōueniat i materia cū fortitudine: cōuenit tamē in modo vt dictu3 est. ¶ Ad scđm dōm ꝙ timiditas opponitur securitati: non autē fiducie: sed magis desperatio. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ constātia opponitur mutabilitati animi: sed firmitas opponitur mutabilitati in facto aliquo.

Ad tertiā questionē dicēdu3 de partibus quas phs ponit i. 3. etht.

Rñ. ad scđa3 q̄ ſiti ū culam.

Sciendū ꝙ sunt etiā partes potentiales: aliter tamē ꝙ̄ ꝓdicte: predicte enī partes a fortitudine deficiunt q̄ntum ad difficultatē materie: sed ille quas phs ponit quātum ad rectitudinē motiui: et ideo nō sunt virtutes: sed participāt aliqd de virtute fortitudinis. Motiuum aūt ad actum fortitudinis pōt esse triplex. Uno mō intētio boni vel honesti: et sic fortitudinis virt⁹ est vel alicuius tpalis boni vel honoris vel alicuius hmōi. et sic deficit a rōne virtutis: et est fortitudo quā nominat politicam. Alio mō ex hoc ꝙ remonet faciens difficultatē in actu fortitudinis .s. magnitudo periculi. et hoc quidē remouet per ignorātiā: et sic est vltimus modus. Et per spē vincēdi que potest ex duobus consurgere: vel ex arte siue exercitio: et sic ē militaris fortitudo: vel experientia victorie: sicut illi qui als talia pericula euaserūt: et sic est penultim⁹ modus. Tertio mō ex passiōe furoris vel tristitie illate: vel etiā timoris vel desperationis: et sic est tertius modus.

Ad primū ergo dicendum ꝙ fortitudo politica dr ex motiuo: qr scz aliqd bonū qd a ciuitatibus prestari fortibus solet ad actū fortitudinis mouet: sic autē non dicūtur politice virtutes cardinales: sed inquātum in vita ciuili perficiunt. ¶ Ad scdm dicendum ꝙ militaris fortitudo dicitur: qr eam cōsueuerunt habere milites qui habēt exercitium et artem bellandi. vnde equiuocatur in militari et politica. ¶ Ad tertiū dicēdum ꝙ nonest ignorantia de periculo oīno: sed de quātitate periculi: et ideo nō tollit totaliter rationem fortitudinis: sz diminuit aliquid de laude eius.

Rn. ad tertiā q̄stiunculā.

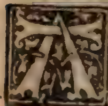
Ad quartā questionem de partibus quas alius phus grecus ponit: sciendum ꝙ sunt fere eedem cū illis quas ponit Macrobius. Magnanimitatē enim et magnificentiā et perseuerātiā proprio nomine ponit et eas sic diffinit. Magnanimitas est habitus plus faciens cōiter accidente prauis et studiosis. Magnanimus enī non est cōtent⁹ vitare praua et facere bona ſm qd cōiter sufficit: nisi excellētius faciat hoc. Et ideo dr in q̄rto ethico. ꝙ operatur magnū in omnibus virtutibus. Magnificentia vero est habitus superferēs habentes ipsum et elatione adimplens: inquātum scz effert ꝓpositū eius ad aliqua sumptuosa et magna faciēda. Perseuerātia vero est scia vel habitus eorum q̄bus imanēdum .i. bonoꝝ: et non imanēdū .i. malorū. vel neutrorum: idest indifferentiū. Eupsichia autē que scdm ipsum est robur aie ad perficiendū opera ipsius videt esse qd constantia: et precipue in spūalibus que sunt opa anime. Lema aūt que ſm phum est habitus ꝓmptos tribuens ad tolerare et sustinere que rō dicit: videt idem qd patientia. virilitas autē videt idem qd fiducia: quā diximus differre a magnanimitate in hoc ꝙ est cōium bonorū vel hmōi. cū magnanimitas sit magnorū et que sunt vltra necessitatē virtutis. Uirilitas aūt ſm ipm est

Shores soboles virtutū ostēditur.

habit⁹ per se sufficiēs in his que sunt s̄m virtutē ⁊ de necessitate ṽtutis. ⁊ sic differt virilitas a magnanimitate: ita ponit andragochiā que est virt⁹ viri adinuentiua cōicabiliuʒ operū cōiter. s. iuxta magnificētiaʒ q̄ tēdit ad magna in cōitatib⁹ faciēda. ⁊ in hoc differt a Macrobio: q̄ hanc diffinitionē nō ponit. ꝑpter hoc ꝙ vr̄ esse idē liberalitati nisi ꝙ intātū differat ꝙ liberalitas respicit bonuʒ singulare: sed andragochia bonuʒ cōe. Unde magis accedit ad magnificētiā: q̄ꝛ ea q̄ indigēt magnis sumptib⁹ maxie sunt ea que ad cōitatē ꝑtinēt: sʒ dictus ph̄s omittit securitatē quā Macrobius ponit: q̄ꝛ securitas vr̄ intrinseca fortitudini: vt dictū est.

Ad primū q̄ obʒ ꝙ sicut dcm̄ est supra de ꝑseuerantia: ꝙ pōt esse spālis virt⁹ inq̄ꜩtū respicit spālē rōnē obiecti q̄uis forte illa ratio possit ineniri in actib⁹ diuersaꝝ aut oīum ṽtutū: sicut est de magno qd̄ respicit magnanimitas: ita ēt est dōm de ꝯstantia et eupsichia: qd̄ idē est. ¶ Ad scd̄ʒ dōm ꝙ ꝓmptitudo illa itelligit̄ vt hō ꝑpter difficultateʒ terribiliū nō turbet̄: qd̄ ad patiētiā ꝑtinet. vn̄ sicut patiētia spālis ṽtus est: ita ⁊ lema q̄ idē est. ¶ Ad 3m dōm ꝙ q̄uis cōicet cum iustitia q̄ꜩtum ad materiā: cōuenit tamē cū fortitudine q̄ꜩtum ad moduʒ sicut ⁊ magnificētia.

¶ Utꝝ religio: pietas: gr̄a: vindicatio: obs̄uātia: ṽitas sint ptes iustitie: sic dic̄ tulli⁹

AD quartū sic ꝓcedit̄. vr̄ ꝙ ptes iustitie male assignē tur a Tullio. assignat em̄ iustitie sex spēs que sunt religio: pietas: gr̄a: vindicatio: obseruātia: veritas. Et vr̄ ꝙ male: q̄ꝛ ph̄s dicit in. 6. ethi. ꝙ serui ad dn̄m nō pōt esse iustitia: sed de⁹ maxime dn̄s est. ergo cuʒ religio sit hoīs ad deū vr̄ ꝙ nō sit pars iustitie. ¶ Preterea sicut latria debetur deo: ita ēt dulia debet̄ hoī: ergo sicut religio q̄ est ideʒ qd̄ latria ponit̄ pars iustitie: ita dʒ poni ⁊ dulia. ¶ Preterea. supra dis. 11. dcm̄ est ꝙ pietas est idem qd̄ latria: latria aūt idem qd̄ religio. ergo pietas non dʒ diuidi cōtra religionē. ¶ Preterea. vindicatio vr̄ pertinere ad vitiū ire que est appetitus vindicte. ergo non debet poni pars virtutis.

¶ Utrū innocentia: amicitia: cōcordia: pietas: religio: bonitas: affectus: sint partes iustitie: sicut dicit Macrobius.

Ulterius a Macrobio ponūtur he ptes. Innocētia. Amicitia. Concordia. Religio. Pietas. Bōitas. Affectus. Et vr̄ ꝙ male. Q̄ꝛ innocētia oī peccato opponit̄. Sʒ oī peccato nō opponitur nisi virt⁹ cōis. Ergo ⁊ innocētia vel ē virtus cōis: vel sequēs omnē virtutem. Ergo nō debet poni ps iustitie. ¶ Preterea. illud qd̄ cōsequitur ad oēs virtutes nō debet poni alicui⁹ virtutis pars: sed amicitia est hmōi: q̄ꝛ vere amicitie fundamētum est honestū. ergo nō debet poni pars iustitie. ¶ Preterea. ph̄s in nono Ethi. ponit circa amicitiā tria. s. Beneficentiā. Beniuolentiā. Et concordiaʒ a q̄bus omnibus dicit amicitiā differre. Ergo sicut posuit cōcordiā: ita debuit ponere alia

Prima q̄stiuncula.

duo. ¶ Preterea. affectus in omnibus moralibus req̃rit. Ergo debet poni pars alicui⁹ ṽtutis. ¶ Utrũ obedientia respectu superioris. Disciplina respectu inferioris: equitas respectu pariũ fides ⁊ veritas respectu omniũ: sint partes iustitie: sicut dicunt quidam.

Seda. q̃stiuncula. Alterius quidam ponunt quinq̃ partes que sunt. Obedientia respectu superioris. Disciplina respectu inferioris. Equitatẽ respectu pariũ. Fidem ⁊ veritatẽ respectu omniũ. Et videt̃ q̃ male. Quia iustitia generalis. vt dicitur in octauo ethi. attẽdit precepta legis. Sed obedire est attẽdere preceptũ. ergo est idez q̃d iustitia generalis. ergo non est pars iustitie que ẽ specialis virtus: sed magis ecõuerso. ¶ Preterea. Rigor ad iustitiã pertinet sicut equitas. ergo sicut ponunt equitatẽ: ita ponere debẽt rigorem. ¶ Preterea. Fides est virtus theologica. ergo non debet poni pars iustitie que est virtus cardinalis. ¶ Preterea. Ueritas ad itellectũ pertinet: iustitia autem magis ad voluntatez: quia vt dicit Anselmus est rectitudo voluntatis propter se seruata. ergo videtur q̃ veritas non sit pars iustitie.

¶ Utrum bñ diuidãt iustitiã in liberalitatẽ ⁊ seueritatem: ⁊ hãc in benignitatẽ ⁊ beneficentiam. Et benignitatẽ in religionẽ: pietatem: innocẽtiam: amicitiaz: reuerentiã: cõcordiã: mĩsicordiaz.

3ª questiuncula. Alterius q̃dã diuidũt iustitiã in liberalitatẽ ⁊ seueritatẽ quã diuidũt in benignitatẽ ⁊ bñficẽtiaz. Benignitatẽ vero in feptẽ partes. s. Religionẽ. pietatẽ. Innocentiã. Amicitiã. Reuerẽtiã. Cõcordiã. Misericordiam. Et vr̃ q̃ nõ bñ. Quia vt dicit ph̃s. 5. ethi. virtuosus est diminutiu⁹ penarũ: sed seueritas dicit hmõi oppositũ. ergo nõ est pars ṽtutis. ¶ Preterea. liberalitas dat alicui q̃d est ꝓprium dantis: sed iustitia dat alteri q̃d suum est ⁊ ei debitũ. g̃ liberalitas non est ps iustitie. ¶ Preterea. Misericordia est passio. vt dicit ph̃s in. 2. ethi. Sed nulla passio est virtus nec ps virtutis. Ergo misericordia nõ est virtus nec pars eius. ¶ Utrũ bene diuidat ph̃s quinto ethi. iustitiam in legalẽ ⁊ specialem que est equitas ⁊c.

4ª questiuncula. Alterius ph̃s in q̃nto ethi. diuidit iustitiã in legalem ⁊ spãlez: que est eq̃litas quedã in bonis ⁊ malis exterioribus quã diuidit in distributiuã ⁊ cõicatiuam: diuidit etiã iustũ in politicũ p̃rnum ⁊ vxoriũ. politicum autẽ in legalẽ ⁊ naturalẽ: ponit etiã circa iustitiã epieckiam ⁊ iustitiã metaphoricã. Et videtur q̃ male. Species eñ non dz diuidi ꝯtra genus: sed iustitia particularis est spẽs iustitie legalis. ergo nõ debet diuidi cõtra eam. ¶ Preterea iustitia dirigimur in his q̃ ad alterũ sunt: sed ols operatio vnius ad alterũ cõmunicatio q̃dam est. ergo iustitia cõicatiua nõ debet poni pars iustitie specialis: sed idẽ ei. ¶ Preterea. iustum politicũ vr̃ ad iustitiam legalẽ pertinere. ergo nõ dz poni pars iustitie specialis. ¶ Preterea. paternũ ⁊ dominationuz et vxoriũ non vidẽtur differre nisi

sm materiã. ergo nõ dz distingui in stum per predicta. ¶ Preterea. epiekia vt ipse dicit est aliquid melius iustitia. ergo magis dz iustitia poni pars eius ꝙ econuerso. ¶ Utrum benignitas liberalitas ⁊c. sint familiares iustitie. vt dicit philosophus grecus.

Quinta questiuncula.

Alterius quidam phs grecus dicit ꝙ familiares iustitie sunt liberalitas: benignitas: vindicatiua: engnomosine: eusebia: eucharistia: sanctitas: bona cõmutatio: legis positiua. Et vr ꝙ male: ipse enim dicit ꝙ engnomosine est volũtaria iustificatio: sz hoc necessariũ ẽ in omni iustitia: qz vt volens quis operet: vt dr in. 5. ethi. ergo nõ est pars iustitie: sz idez sibi. ¶ Preterea. ad eucharistiaz sm ipm pertinet quibus sit faciẽda gra ⁊ a quibus accipienda: sed hoc, vr ad liberalitatẽ pertinere cuius est gratis tribuere. ergo non dz diuidi ꝯ liberalitatez. ¶ Preterea. sm ipm sanctitas ẽ sciẽtia faciẽs fideles ⁊ seruãtes que ad deum sunt iusta: sed hoc ad eusebiam pertinet siue ad religionẽ. ergo nõ dz diuidi ꝯ eusebiã. ¶ Preterea. phs ponit in. 6. ethi. legis positiuã speciem politice: quam ponit idez prudentie. ergo legis positiua magis pertinet ad prudentiam ꝙ ad iustitiam.

Respõdeo ad primaz questionẽ. Sciẽdũ ꝙ iustitia in hoc differt a tẽperantia ⁊ fortitudine ꝙ ille moderãt passiones intrinsecas. Sz iustitia moderat extrinsecas operationes. Unde phs dicit circa operationes iustitiaz esse. In adulterio enim sm ꝙ est cõtra iustitiam attendit vsus inordinatus. s. rei aliene. scdm aũt ꝙ opponitur tẽperantie attendit concupiscentia nõ refrenata sub dominio rationis. Moderatio aũt actionũ exterioꝝ ex duobus regulatur. Primo per cõparationem operatiõis ad ipm operãtez: ⁊ sic eiusdẽ rõnis est regulatio exterioꝝ operationũ ⁊ interiorum passionũ: que ad exteriores inclinãt operationes. Alio mõ per cõparationẽ ad alium. Et in hoc est iam alius modus regulandi: ⁊ ideo exigitur alia virtus: ⁊ hoc ꝓprie ad iustitiaz pertinet. vnde ab eodez actu. s. percussione alicuius retrahit mansuetudo. s. sm ꝙ ꝓcedit ex passione interiori: et iustitia in ordine ad alium. In omni autẽ moderatione opz ꝙ illud quod moderatur mẽsure siue regule alicui adequet. vnde sicut moderatio passionũ est adequatio ipsaꝝ ad rõnem: ita moderatio exterioꝝ actuuz sm ꝙ sunt ad alterũ est ꝙ adequentur illi ex cõparatione ad quem moderãtur: ⁊ hec quidẽ adequatio est qñ ei redditur qđ ⁊ quantuz ei debetur: ⁊ hec adequatio proprius modus iustitie est. Unde vbicũq̃ inuenit ista adequatio cõplete est iustitia. q̃ est virtus spẽalis. ⁊ oẽs virtutes in quibus saluat sunt partes subiectiue iustitie. Ubi aũt ista adequatio nõ sm totum saluat: sz sm aliquid reducit ad iustitiã vt pars potẽtialis aliquid de mõ eius participans. Ista aũt adequatio tria complectitur: vt ex dictis pz. s. vt sit ordinatũ ad alterum. vt sit ei debitum: alias superexcederet actio eum ad quem fit. Et vt tãtum reddatur quantũ debetur:

Moderatio actionuz ex duob'.

alias deficeret in minus. Sunt autem q̄dā ꝟtutes quib⁹ reddit᷑ alteri qđ debet᷑ necessitate legis nō tñ tm̄: q2 ĩpossibile est. Sicut in honore q̄ est ad deuʒ qđ facit religio: ꝛ q̄ ad parētes et ad patriā qđ facit pietas. vñ iste ꝟtutes deficiūt q̄dē a iustitia: ꝛ sunt ꝑtes ei⁹ potētiales ꝛ ꝓpinquissime se hñt ad ipsaʒ. Quedā vero sunt quib⁹ reddit᷑ alteri qđ debetur non ex necessitate legis: sed quadā honestate: sicut ph̄s dicit in.8.ethi. sicut grā q̄ est retributio beneficioꝝ ẜm Tulliū: misericordia. ꝛ hmōi. ꝛ he ꝟtutes aliquātulū magis distāt a vera iustitia. Quedā aūt virtutes sunt q̄b⁹ hoc circa qđ principalr̄ est virt⁹ ordinat᷑ ad alterū: nō tñ ẜm rōnē debiti: sicut liberalitas: et he adhuc magis distant a vera iustitia. Quedā ꝟo hoc circa qđ est virt⁹ nō p̄cipalr̄: sed secūdario ordinant ad alterum. Sicut qñ fortitudo actū exterioreʒ: circa quem secundario est: ordinat ad alterum vt ad bonū gratie: ꝛ sic induit quodammodo formā iustitie. ꝛ sic oīs virt⁹ pōt reduci ad iustitiā. vñ iustitia legalis est idē qđ oīs virt⁹ in.7.ethic. q̄tū ad passiōes aūt: circa quas principalr̄ sunt ille virtutes. nihil possunt hr̄e de mō iustitie: eo ꝙ per passiōes imediate hō nō ordinat᷑ nisi ad seipm̄: tñ ꝑ quādā similitudinē est ibi q̄dā forma iustitie. ẜmꝙ diuerse vires cōputant᷑ vt diuerse persone: vñ sic est iustitia metaphorica: de qua ph̄s loquit᷑ in.5.eth Ex dictis igit᷑ pōt patere de facili qualr̄ oēs ꝑtes a ph̄is assignate sunt ꝑtes iustitie: q2 inter ꝑtes quas Tulius ponit vindicatio: obseruātia sunt ꝑtes subiectiue vere iustitie: q2 vindicatio reddit malū debitū: obseruātia aūt bonū ad qđ se obligauit vindicatio eñi ẜm eū est virtus qua vis aut iniuria: ꝛ oē qđ obfuturū est defendēdo ꝛ vlciscendo ꝓpulsatur religio autēʒ q̄ est ad deū: ꝛ pietas q̄ est ad parentes ꝛ cōiūctos sanguine vel patria sunt ꝑtes potentiales: sʒ ꝓpinque: q2 reddūt qđ debēt ꝛ ex obligatiōe legis: sed nō q̄tū: q2 ĩpoīe est has aūt sic diffinit. Religio est q̄ supiori cuidā nature: quā diuinā vocāt: curā cerimoniāqꝫ affert: ꝛ dicit᷑ a religando ẜm Isidorū: vel ẜm Aug. a reeligendo deū quā quē amiseram⁹ pietas vero est per sanguinē cōiunctis patrieqꝫ beniuolentie officium ꝛ diligens tribuitur cult⁹ gratia aūt ꝛ veritas reddunt qđ debēt ex quadā honestate qua fit vt homo gratiā beneficio impendat: q̄uis nō possit ad id vt in iudicio cogi. ꝛ ꝙ talem se in dictis ꝛ factis exhibeat qualis ē qđ ad veritatē pertinet: de qua ph̄s ēt determinat in.4.ethi. est eñi grā in qua amicitiarū ꝛ obsequioꝝ alteri⁹ memoria ꝛ remunerādi voluntas ꝯtinentur.

Nota la bōa

p̄ctorū Roma.

Ad primū ergo dicēduʒ ꝙ obiectio illa ꝓbat ꝙ religio non sit pars subiectiua iustitie. nō autē ꝙ nō sit pars potētialis propinqua. ¶ Ad 2m dōm ꝙ sicut pietas: que principaliter debet᷑ parentib⁹: se extēdit ad omnes sanguine cōiunctos: inq̄tū ex eisdē parentib⁹ descenderūt: ꝛ vlteri⁹ ad cōpatriotas inq̄tū cōmunicāt in natali solo: ita religio que deo debet᷑ se extēdit quodāmō

ad eos q̄ dei imagine sunt insi-
gniti. vñ religio ꝛ dulia sunt in
ꝓprio genere. ꝛ iō sub vna cōpre-
hendit a Tullio altera. ¶ Ad 3m
dōm ꝙ pietas alio mō sumitur
hic ꝙ̄ ibi. ¶ Ad 4m dōm ꝙ vin-
dicare ex pene desiderio vicio-
sum est: sed ex sola iustitia ꝛ ẜm
ordinē iuris iustitie est.

Rñ. ad primā q̄stiunculam

Ad secundā questionē de ꝑ-
tib⁹ quas ponit Macrobi⁹. Scien-
dū ꝙ vna ē pars subiectiua iu-
stitie ꝓprie dicte. s. innocētia vt
null⁹ alteri qđ suū est auferat ꝛ
cōdiuidit̄ cōtra illā ꝑtē q̄ vnicui
qꝫ reddit qđ dꝫ. Alie vero sunt
ꝑtes potētiales: q̄rū due sunt re
spectu sup̄ioris. s. religio ꝛ pietas
vt reddāt debitū: sꝫ nō tm̄. Alie
vero quattuor reddūt debitū ex
honestate ꝛ hoc vel equali: ꝛ sic
est amicitia de qua ph̄s loquit̄
in. 4. ethi. qua nostris operibus
cōgruēter ad alios vtimur: ꝛ cō
cordia qua ex operib⁹ alioꝝ au
xilia prestam⁹: ꝛ respectu inferio
rum: qb⁹ q̄tū ad effectū interio
rē impendim⁹ ex debito honesta
tis humanitatē: ꝛ q̄tū ad exte-
rius affectū subuētionis.

Ad primū ergo dōm ꝙ innocen-
tia hic sumit̄ stricte ẜm ꝙ ꝑuat
nocumentū alteri illatuꝫ. ¶ Ad
2m dōm ꝙ amicitia hic sumitur
nō sicut in. 8. eth. que cōsistit pri
cipaliter in affectu: sed in quar-
to quem resistit principaliter
in affabilitate exteriori: que ha-
betur etiam ad extraneos.

¶ Ad tertium dicendum ꝙ be-
neficentia includit̄ in humanita
te: beniuolentia aūt in affectu.

¶ Ad quartū dōm ꝙ affect⁹ hic
sumitur stricte pro affectu sub-
uentionis ꝛ compassionis ad al
terum.

Rñ. ad scdam q̄stiunculam

Ad tertiam questionē de ꝑ-
tibus alijs. Sciendū est ꝙ videt̄
tur eē subiectiue iustitie ꝓprie di
cte: qr ex obligatiōe legis tenet̄
homo vt superiori obediat: vt in
feriori sue cure cōmisso disciplī
nā exhibeat: ꝛ ad equales etiaꝫ
ꝛ ad oēs seruet equalitatē in re
bus: fidē in factis: q̄ est ideꝫ qđ
obseruātia ꝛ veritatē in dictis: si
tn̄ veritas sumat̄ ea q̄ est in con
fessionib⁹ iudicij: alias si sume-
retur sicut supra: esset pars potē
tialis iustitie.

Ad primuꝫ ergo dōꝫ ꝙ obediē
tia ẜm ꝙ attendit principaliter
rōnē precepti ē specialis virt⁹: vñ
ēt obedit in illis q̄ ad alias virtu
tes nō pertinēt. sꝫ ẜm ꝙ ex conse
quēti respicit preceptū ꝛ bonuꝫ
virtutis principalr̄ in eo qđ fa-
cit: sic est ꝯsequēs ad oēs virtu-
tes. ¶ Ad 3m dōm ꝙ hoc sumit̄
equitas ẜm equalitatē simplr̄ q̄
est in reb⁹ cōmunicabilib⁹. vñ in
cludit seueritatē siue rigorē: in-
q̄tū seruat formaꝫ legis in his
ad q̄ legis intētio se extendit: et
equitateꝫ q̄ dimissa forma legis
intētionē ipsaꝫ sequit̄. ¶ Ad ter-
tiū dōm ꝙ fides hic sumit̄ ꝑ fi-
delitate non ẜm ꝙ est virtus
theologica. ¶ Ad quartū dicen
dum ꝙ veritas hic sumit̄ ẜm ꝙ
est in signo exteriori vel voce vel
quocūqꝫ alio.

Ad quartā qōnē de alijs par
tib⁹ a quibusdā alijs assignatis
Sciēdū est ꝙ in idē incidūt cum
partib⁹ prius tactis: quia seueri
tas ẜm ꝙ hic accipitur idem est

Rñ. ad tertiaꝫ q̄stiunculam

qđ vindicatio: τ diuiditur cōtra oēs alias ptes iustitie: qꝛ ipa sola malū reddit. liberalitas autē valde large sumit̄ ꝓ qualibȝ boni exhibitiōe vel debiti: vel non debiti: vl' in affectu vel in effectu Vn̄ diuidit̄ in beneficētiā τ beniuolentiam. τ hic etiā largissime accipiunt̄ τ hmōi. vn̄ diuidit̄ beneficētia in septē ptes: q̄ omnes cōprehense sunt in superioribꝫ partibꝫ: qꝛ misericordia ꝯprehēdit̄ in affectu. reuerentia vero q̄ videtur idē qđ dulia cōprehenditur sub religiōe: vt priꝰ dictū est: τ etiā sub pietate.

Ad primū ergo dđȝ ꝙ virtuosꝰ diminuit penam quā dicit seruata intentione legis. nō tn̄ cōtra legē. ¶ Ad 2m dđm ꝙ liberalitas large hoc accipitur: vt dictū est. ¶ Ad 3m dđȝ ꝙ aliq̄ passiōes q̄uis nō ꝓprie loquēdo sint ꝟtutes: tn̄ q̄tū sunt laudabiles hñt aliqđ đ rōe ꝟtutis: sicut mīa τ ꝟecūdia τ p̄cipue ſȝ ꝙ ē ibi electio.

Rñ. ad quartā questiūculum.

Ad quintam q̄stionē de aliis partibꝫ: quas phs ponit in 5. Eth. dicēdo ꝙ diuisio phi cōplectitur oīa ad q̄ ꝟa iustitia hȝ se extēdere: τ iđ ponit iustitiam metaphoricā i q̄ saluat̄ silitudo tm̄ iustitie: τ legalē q̄ ordiat ad alterū ēt circa id qđ nō pricipaliter ē virtꝰ ſi illđ sit ordinatū a lege: τ in idē reducit̄ epikeia q̄ differt a iustitia legali in hoc ꝙ seruat intētionē legis in his ad q̄ forma legis se nō extēdit. τ silr dñatiuū τ paternū iustū in q̄bꝰ reddit̄ debitū: sed nō tm̄. Et iterū distributiua τ cōicatiua que sunt ptes subiectiue iustitie spālis. Legale aūt τ pricipale iustū nō diuidūt iustitiā: ſȝ illud ex q̄ est obligatio debiti τ iustitie: qꝛ vel est ius naturale vl' positiuū

Ad primū ergo dđm ꝙ spēs pōt diuidi ꝯ genꝰ diuisiōe q̄ ē nois equiuoci i sua significata. ¶ Ad 2m dđm ꝙ cōmunicatio ꝓprie ē q̄n ex mutuis operibꝰ fit aliqđ alicui debitū: sicut ex hoc ꝙ vnꝰ laborauit in vinea alteriꝰ alter cōstituit̄ sibi debitor in tāto q̄tū valet labor eiꝰ: τ in his dirigit cōicatiua iustitia: est eñ equalitas in ea cōmunicatiōis: qꝛ q̄tū vnꝰ dedit alteri dȝ tm̄ ab eo recipere. Et pp hoc ēt cōmunicatiua dr̄. Sȝ in distributiua nō attēditur equalitas recipiētis ad eū qui dat: sed aliū qui etiā recipit. vn̄ nō est ibi equalitas cōmunicatiōis. ſȝ distributiōis τ ꝓpter hoc dr̄ distributiua nō cōmunicatiua. ¶ Ad 3m dđȝ ꝙ politicum tribꝰ modis dr̄. Politici triplex accepto. Uno mō ſm ꝙ respicit ciuilem vitā: τ sic oēs ꝟtutes morales q̄ñq; dicuntur pollitice. Aliomō ſm ꝙ in vita ciuili ex ciuili ordinatiōe dirigit̄ quis: τ hoc mō dicit̄ ēt iustitia particularis politica inq̄tū dirigit in cōicatiōibꝰ ſm ciuilia statuta: τ tūc diuidit̄ politicū iustū ꝯtra dñatiuū τ vxoriū τ hmōi qꝛ lex se extendit ad dirigendū in his: cū seruꝰ sit res dñi: τ filiꝰ patri τ vxor viri. Vn̄ directio in his magis est ſm iconomicam prudentiā q̄ ſm ciuilia statuta Tertio mō dr̄ politicū a vita ciuili τ ciuilibꝰ statutis. τ vlteriꝰ ex intentiōe cōmunis boni. τ sic politicū pertinet ad iustitiam legalem. ¶ Ad quartū dđm ꝙ in tribus est diuersa ratio regendi ſm ꝙ ille ad quē est iustitia mi

nus vel magis est in ptāte alterius. & iō vxoriū iustū magis cōuenit cū iusto politico ꝙ paternū: & paternū ꝙ dominatiuū: qꝛ magis appropinquat ad equalitatē vxor viri ꝙ filius patris & ꝙ seruuꝰ dñi. Uñ nō est differētia tm̄ ſm materiā: sed etiā aliquo mō formalis ¶ Ad quintū dōm ꝙ epikeia adiungit legali iustitie: & circa eadē est ꝙuis nō ex eodē dirigit: qꝛ legalis dirigit in scripto legis: sed epikeia ex intentione legislatoris: et ꝙuis sit excellentior ꝙ iustitia legalis. nō tm̄ pōt dici cardinalis. Tū qꝛ est in supplementū legalis iustitie. & etiā quodāmō presupponit illam. Tū qꝛ est idem omni virtuti aliqualiter sicut & legalis iustitia.

Rñ. ad quitā q̄ itiun culaꝫ. **Ad sextam** questionē de alijs ptibus. Sciendū est ꝙ assignatio illius phī nō differt a pdictis assignationibꝰ nisi in duobꝰ. Primo qꝛ diuidit religionē in eusebiam q̄ ordinat ad deū in cultu q̄ exhibet in ptestatione seruitutis sicut sacrificia & hmōi. Uñ dicitꝙ est scīa dei famulatus: & sanctitatē q̄ ordinat ad deū in omnibꝰ alijs opibꝰ vite: vñ dicit ꝙ sanctitas est scīa faciens fideles et seruātes q̄ ad deū iusta sunt. Secūdo qꝛ assignat ptes subiectiuas iustitie: alio mō qꝛ iustitia & est in iudice sicut in regulante: & est in alijs sicut in regulatis. Ad iudicē aūt duo pertinēt. vnū est ꝙ equalitates in alijs faciat & ad hoc est legis positiua. Aliud est vt in equalitatē facientes puniat: & ad hoc est vindicatiua. Ex parte aūt aliorū similr duo requiruntur ad iustitiam. Unum est ꝙ equalitatem in commutando seruent: qꝛ equalitatē iustitie distributiue seruare nō ē subditorū qui recipiunt sꝫ superioris q̄ distribuit. & ad hoc est bona cōmutatio. Aliud est ꝙ si quando equalitatē pretereūt ꝙ ad eam voluntarie reuertantur & ad hoc est eugnomosine: idest voluntaria iustificatio. alie aūt partes supra posite sunt liberalitas quidē & benignitas etiam per nomia. Eucharistia aūt idē qđ gratia: que ē supra posita ē. Est enim ſm ipsum eucharistia scīa eius quod est quibꝰ & quando impendendū grām & qualiter a q̄bꝰ sumendū. ponit aūt l diffinitiōe dictarū virtutū scientia ſm ꝙ oēs virtutes morales pticipant aliquid rōnis & prudētie. vnde. Socrates omnes virtutes dicebat esse scientias. vt dicitur. 6. ethico. — eucharistia ē bona grā.

Ad primū ergo dōꝫ ꝙ voluntaria iustificatio accipiēda est hic nō quelibet: sed in determinato mō vt dictū est. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ impendere grām accipit hic p rependere rōne bñficij accepti: esse pꝫ ꝙ nō ē idē quod liberalitas. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ iā pꝫ distinctio sanctitatis et eusebie ex his q̄ dicta sunt. vnde sanctitas eodē modo cōparat ad oēs vtutes sicut & iustitia legalis: qꝛ sicut iustitia legalis operat actꝰ omniū vtutū ppter bonum cōe. ita sanctitas ppter deū. ¶ Ad quartū dōm ꝙ politica equiuocat & ad cognitionē prudentie & ad executionē iustitie: & similiter legis positiua q̄ est pars politice: vt ipse ibidem dicit.

¶ Expositio textus.

In quo habue runt vsus eosdem.) Uirtutes em q̄ consi stunt circa passiones illatas habuerūt eundē vsum in xp̄o. quem in nobis ꝓpter passibilitatē corporis. Habuerūt etiā vsum quē habēt in patria ꝓpter perfectionē anime: sȝ de virtutibus que sunt circa passiones innatas secus ē. qꝛ iste passiōes in xp̄o nō fuerunt vt necessariū eēt eas per virtutē cohibere. vn̄ etiā tentari potuit ab hoste; sȝ non a carne. (Sȝ aliosvsus habebūt.) Ergo sunt alie virtutes: qꝛ habitus distinguūtur per actus. Et dicendū ꝙ sicut motus ad termi num ⁊ quies in termino pertinēt ad eandē virtutē naturalem: ita quies in fine non requirit alium habitum ꝙ̄ motus tendens in finem ipsuȝ. Et hoc modo diuersificantur actus virtutum in via et in patria.

¶ De septem donis spiritussancti, ¶ Dist. xxxiiij.

Nunc de septeȝ donis spūssancti agendū est: vbi prius cōsiderandū ē ⁊an hec dona ꝟtutes sint. scdo an in futuro desitura sint vel oīa vel hoꝝ aliqua. deinde an in christo fuerint cūcta hec dona. Hec dona virtutes esse: nec in futuro desitura. Ambro. ostendit ea septē fore virtutes dicens ⁊ in angelis abundantissime esse sic. Ciuitas dei illa hierusalem celestis nō meatu alicuius fluuij terrestris abluitur: sed ex vite fonte ꝓcedens spiritussanctus cuius nos breui satiamur haustu in illis celestibus spiritib⁹ redundātius videtur effluere, pleno septē virtutū spiritualium feruēs meatu. Si em̄ fluui⁹ riparū crepidinibus editis supfusus exūdat ꝙ̄to magis spūs oēȝ supereminens creaturā: cū nostre mētis archana tāꝙ̄ inferiora prestringat: celestē illam angeloꝝ naturā effusione quadā sanctificationū vbertate letificat. Deinde sanctificationes exponens subdit. His apteȝ sanctificationibus significatur plenitudo septē spiritualiū virtutū quas enumerauit Ysaias dicēs. Spiritus sapiē ⁊ intellect⁹: ⁊ cōsilij ⁊ fortitudinis: sciencie ⁊ pietatis: ⁊ timoris dn̄i. Unū est ergo flumē: sȝ multi spiritualiū donorū meatus. Quā uis ergo multi dicātur spiritus: vt spiritus sapiencie ⁊ intellectus ⁊c. vnus est tn̄ dei spirit⁹ sue libertatis arbiter omnia pro auctoritate volūtatis diuidens singulis. Hic expresse traditum est septeȝ dona ⁊ virtutes esse: sanctificationesqȝ fideliū mentium ⁊ in futuro nō desitura: cū sint et angelis.

Corthur: n⁹ Ambrosianus.

¶ Qr i christo fuerint illa se ptem dona.

In christo etiã hec eadẽ fuisse ysaias osñdit dicẽs. Egredietur virga de radice yesse: et flos de radice eius ascẽdet: ⁊ requiescet super eum spiritus dñi. spiritꝰ sapientie ⁊ intellectus: spiritus cõsilij ⁊ fortitudinis. spiritus sciencie ⁊ pietatis: ⁊ replebit eum spiritus timoris domini.

¶ Qd̓ videtur obuiare premissis.

His autez videtur obuiare qd̓ Beda de timore dñi dicit super parabolas. s. ꝙ oĩs timor in futuro cessabit. Ait eñ sic super illũ locum. Timor dñi principiũ sapientie. Duo sunt timores dñi: seruilis q̃ principiuz est sapientie: ⁊ amicalis qui perfectionẽ sapiẽtie comitatur. Seruilis principiũ sapiẽtie est: q2 qui post errata sapere incipit primo timore corripitur diuino ne puniatur. sed hũc perfecta charitas foras mittit. Succedit huic timor dñi sanctus permanẽs in seculũ seculi: quẽ non excludit charitas: sz auget: quo timet filius: ne vel in modico oculos amãtissimi patris offendat. vterqꝫ in futuro cessabit charitas vero nũqꝫ excidet. Aug. quoqꝫ super locũ psal. Adorabo ad tẽplum sanctuz tuum ⁊c. in timore tuo. timorez defiturũ dicit sic. Timor dñi est magnũ presidiũ proficientibus ad salutẽ: sed peruenientibus foras mittitur. Non eñ timent iam amicũ: si ad id qd̓ repromissuz est pducti fuerint. Ex his auctoritatibus significatur ꝙ timor non erit futuro. Si autez timor nõ fuerit in futuro. ergo nec septẽ dona erũt: nec modo sunt in angelis vel in animabus sanctis. Ad qd̓ dicimus auctoritatũ premissarũ que videnẽ repugnantiã dirimentes: ꝙ. vij. dona illa: et in angelis mõ sunt: ⁊ in animabus sanctis feliciter viuẽtibus ⁊ in nobis erũt in futuro: sz nõ habebunt oĩno hos vsus siue hec officia q̃ nunc habent. Ut vbi grã. Timor filialis modo facit timere ne offendamus quẽ diligimus: et ne separemur ab eo: facit etiã nos reuereri eundem: in futuro vero faciet nos reuereri qñ nõ timebimus separari vel offendere. Nõ ergo metus separatiõis vel offensionis nũc est in angelis ⁊ in animabus sanctis nec in nobis erit in futuro: sz reuerentia q̃ est mixta cuz subiectione dilectio: q̃ etiaz in christo

fuit: sicut apostolus dicit in epistola ad hebreos loquens de christo: q2 exauditus est pro sua reuerentia. Quidam tamen secundum effectum timorem in christo et in angelis tantum esse contendunt.

¶Diuisio textus.

Postquam determinauit magister de virtutibus. hic incipit determinare de donis. Diuiditur autem hec pars in partes tres. In prima determinat de donis in communi. In secunda de quodam donorum. s. de timore: quod specialem difficultatem habet propter sui multiplicitatem. ibi. (Et q2 de timore. In tertia ostendit differentiam aliquorum donorum adinuicem propter maximam eorum conuenientiam. 35. di. ibi. (Post premissa diligenter.) Prima diuiditur in duas. Primo determinat de donis secundum veritatem. In secunda mouet quandam dubitationem contra veritatem predeterminatam. ibi. (His autem vr obuiare.) Circa primum duo facit. primo ostendit dona virtutis esse et in patria permanere. secundo ostendit quod in christo plenissime fuerunt. ibi. (In christo etc.) (His autem obuiare etc.) Hic mouet dubitationem contra determinata. Et primo obiicit. secundo soluit ibi. (Ad quod dicimus etc.)

¶Questio. I.

Hic queruntur sex. primo vtrum dona sint virtutes. secundo de numero donorum. tertio vtrum maneant in patria. quarto quomodo se habeant ad beatitudinem. quinto quomodo se habeant ad fructus. sexto quomodo se habeant ad petitiones.

¶Utrum dona sint virtutes.

Ad primum sic proceditur. vr quod dona sint virtutes. Grego. enim dicit in moralibus quod per septem filios. Job. 7. virtutes intelliguntur scilicet sapientia: intellectus: scientia consilium etc. hec autem dicuntur septem dona spiritussancti. ergo dona sunt virtutes. ¶Preterea. Jac. 1. dicit glo. quod per donum perfectum quod dicitur esse desursum descendens a patre luminum intelliguntur dona gratuita: sed virtutes inter dona gratuita continentur: cum deus sine meritis precedentibus eas nobis infundat vt Aug. dicit. ergo virtutes sunt dona. ¶Preterea per nomina in proprietates rerum spiritualium oportet deuenire: sed fere omnia nomina donorum ad aliquas virtutes pertinent: quia pietas ad iustitiam pertinet. fortitudo autem vna de quattuor cardinalibus est. consilium autem pertinet ad prudentiam. vt dicit philosophus in. 6. ethi. scientia autem et intellectus et sapientia ponuntur a philosopho virtutes intellectuales. ergo dona a virtutibus non distinguuntur. ¶Preterea cuicumque conuenit diffinitio et diffinitum: sed diffinitio virtutis quam ponit Aug. virtus est bona qualitas mentis qua recte viuitur qua nullus male vtitur quam deus in nobis operatur sine nobis. conuenit donis: et similiter etiam quecumque alie diffinitiones que de virtutibus communiter assignantur. ergo dona sunt virtutes. ¶Si dicatur quod dona differunt a virtutibus: quia donum est aliquid perfectius virtute. Contra. secundum Apostolum et Aug. inter omnia alia dona dei excellentius donum est charitas: sed charitas ponitur virtus. ergo

donū nō est perfectius virtute. ¶ Preterea. Macrobius distinguit quattuor gradus v̄tutū .s. politicas: purgatorias: purgatiuas: et exēplares: et vnus gradus est super aliū: in oibus tn̄ gradibus nomē virtutis seruat. ergo dona non p̄nt differre a virtutibus p eo q̄ sunt supra virtutes. ¶ Sed ꝯ. Ea q̄ ex opposito diuidunt nō sunt idē. sz Greg. in p̄n. mora. diuidit dona ꝯ v̄tutes dicēs p septē filios Job signari seprez dona. p tres filias significari v̄tutes. g̃ dona nō sunt virtutes. ¶ Preterea. ea que nō sunt vnius diuisiōis nō sunt eadē: sz v̄tus alio mō diuiditur in suas spēs q̄ donū. g̃ virtus nō est idē qd donuz. ¶ Preterea. timor ponitur inter septem dona: non tn̄ pōt dici q̄ sit virtus. qz nec theologica nec cardinalis. g̃ dona nō sunt virtutes.

Respōdeo dōm q̄ circa hāc qōnez diuersimode determinatū ē a diuersis. Quidā em̄ moti ex diuersitate nominū hāc differēnā assignauerūt inter v̄tutes et dona: q̄ dona dicunt p cōparationem ad deū dantē: v̄tutes aūt p cōparationē ad opera spālia et spāles materias: et iō ponunt dona in supiori parte aīe: virtutes aūt in inferiori. Sz hoc non pōt stare: qz ꝯparatio donoꝝ ad deū dantē nō pōt eē nisi vel sicut ad efficientē: vel sicut ad obz vel finez. Cōparatio aūt ad deū sicut ad obm nō pōt diuersificare dona a virtutibus: qz nō oia dona h̄nt deū p obo: cū sciētia de tpalibus sit. Fortitudo ēt circa difficilia. v̄tutes aūt theologice magis h̄nt deū p obiecto q̄ dona. Silr etiā nec cōparatio ad deuz sicut ad cām efficientē vel finez: qz hoc cōe ē oibus habitib⁹ infusis: et s̄m cōe nō attēdit dr̄ia. non em̄ pōt dici q̄ imediatius a deo pcedāt dona q̄ v̄tutes: qz charitas q̄ ē v̄tus est donū in quo oia dona alia nobis donant. Et iō alij dicūt q̄ dona sunt magis in rōne: sz v̄tutes sunt magis in volūtate: qz de v̄tutib⁹ tm̄ due inueniunt in rōne siue intellectu. s. fides et prudētia: de donis autē quatuor. Sz hoc iteꝝ nō pōt stare: qz eadē est dr̄ia q̄ est diuisiua gn̄is: et cōstitutiua spei. vn̄ si habitus infusus diuidit in v̄tutē et donū. p hoc qd est in rōne vel volūtate esse: opz q̄ esse in rōne sit differentia cōstitutiua vel quasi cōstitutiua doni: et esse in volūtate virtutis: et ita opz dicere q̄ saluetur in oibus q̄ ꝯtinent sub eis et nō in pluribus: qd pz esse falsum. Et iō alij dicunt q̄ virtutes sunt ad bn̄ operādū: sz dona ad resistendū tētationibus: sed hoc iteꝝ nihil ē: qz sicut eadez q̄litas naturalis ē qua ignis calefacit et qua resistit omni infrigidāti: ita idē habitus ē quo q̄s bona operatur et ꝯrijs operib⁹ repugnat: qz vnicuiqz s̄m p̄hm delectabilis ē operatio s̄m pprium habituz et ꝯtrariuz est qd illi operationi repugnat. Et iō alij dicūt q̄ virtutes sunt ad expurgādū animā a peccatis: sz dona ad sanandū aīam a sequelis peccati: innitētes verbo Greg. q̄ dicit q̄ sapiētia dat ꝯ stultitiā: intell'us ꝯ hebetudinem et sic de ceteris: q̄ non nominant peccata: sz sequelas peccati. Sz hoc iterū vt videt nō sufficit: qz ad actū peccati ꝯsequit macula et reatus q̄ p gratiā remouētur.

Opiniōes magistroꝝ de donis.

Et iteru dispositio vel habitus: qui per habitus ꝯrios tollunt: et sic videt quod dona non pnt esse ad hoc spaliter quod sequelas peccati remoueāt. ¶ Et preterea oia illa q̄ Greg. dicit tollunt per virtutes: qꝛ precipitationē tollit prudentia vel puidentia: superbiā tollit humilitas: et sic de ceteris et sic nō pōt ꝑm hoc esse differentia ppria inter virtutes et dona. Et iō alij dicūt quod virtutes sunt ad cōformandū nos xp̄o in his que bene operatus ē. Sꝫ dona sunt ad ꝯformandū ipsi in his q̄ fortiter passus est. Sed hoc iterum nihil videt eē dictu: qꝛ in passione xp̄i ꝑcipue a sanctis pponuntur nobis imitāda charitas: humilitas: patientia q̄ sunt virtutes et magis q̄ sapiētia et sciētia que sunt dona. vnde vt adinuentio quedā esse: et rei nō cōcordat. Et iō alij dicunt quod dona dantur ad altiores actus q̄ sint actus virtutum: et hec opinio inter oēs vera
Virtus videt. Uñ ad huius intellectum
theolo sciendū quod cum virtus in oibus
gica de rebus inueniri possit ꝑm quod hñt
donis aliquas pprias operationes: in
tradit quibus ad bñ operandū ex propria virtute perficiunt: loquētes tñ in morali materia de virtute intelligimus de virtute hūana que quidē ad operationē humanam bene exequendā perficit. Operatio aūt hois pōt dici triplr. Primo ex potentia eliciēte vel imperāte operationē: sicut operatio rōnis vel alicuius potentie q̄ obedit rōni: qꝛ a ratiōe hꝫ hō quod sit hō: nutriri aūt et videre nō sunt operationes hois inq̄tum est hō: sꝫ inq̄tū est viuum vel aial: et ꝑm hoc oēs habitus perficiētes ad operationes aliquas in q̄bus nō cōicat hō cum brutis pñt dici virtutes humane. Scd̄o dr operatio humana ex materia siue obiecto: sicut ille que habēt p materia passiones siue operationes humanas: sic em̄ virtutes morales pprie virtutes humane dicunt. Uñ dicit ph̄s in. x. ethic. quod opus speculatiue virtutis est magis diuinum q̄ humanū: quia habꝫ necessaria et eterna pro materia non aūt humana. Tertio dicitur humana ex modo: qꝛ. s. in operationibus humanis: vel ꝓmo: vel secundo mō etiā modus humanus seruatur. Si aūt ea que hominis sunt supra humanū modum quis exequatur: erit operatio non humana simpliciter: sed quodāmodo diuina. Unde philosophus in. 7. ethi. cōtra virtutem simpliciter diuidit virtutes
heroicā: quā diuinā dicit: eo quod — Heroica virtus est diuina
per excellentiā virtutis homo fit quasi deus. Et ꝑꝫ hoc dico quod dona a virtutibus distinguūtur in hoc quod virtutes perficiūt ad actus modo humano: sed dona vltra humanū modum: quod patet in fide et intellectu. Connaturalis em̄ modus humane nature est vt diuina nō nisi per speculum creaturarū et enigmata similitudinum percipiat: et ad sic percipiēda diuina perficit fides que virtus dicitur. Sed intellectus donum: vt Grego. dicit de auditis mentē illustrat: vt homo etiam in hac vita prelibationem future manifestationis accipiat. Et ad hoc etiam cōsonat nomen doni. Illud em̄ pprie donū dici dꝫ: qd̄ ex sola liberalitate donātis cōpetit ei in quo est: et nō ex debito sue conditionis.

Ad primū

Ad primū ergo dicendum q̄ dona possunt dici virtutes inquantū perficiūt ad bene operanduz. et humane sm̄ q̄ operatiões que ex donis eliciūtur nō sunt cōmunes hoīb⁹ ⁊ brutis: sed sunt supra virtutes inq̄tū vltra humanū modū perficiūt. ¶ Ad sm̄ dicendū q̄ rō doni nō saluatur in virtutib⁹ etiā infusis q̄tum ad oīa sm̄ q̄ saluat̄ in donis predictis: q2 modus operādi qui ē in virtutib⁹ est sm̄ conditionez humanā: q̄uis substātia habit⁹ sit ex diuino munere: ⁊ ita aliq̄ modo pōt dici virtus donuz. ¶ Ad tertiū dōm q̄ q2 ea que sunt supra nos nō possumus cognoscere: nisi ex his que sm̄ nos sunt: ideo noīa donorū sumūtur ex his que virtutib⁹ conueniunt q̄uis in donis illa q̄ sunt virtutū sint mō eminētiori q̄ in virtutibus. vnde equoce p̄dicta noīa de virtutib⁹ ⁊ donis dicūtur. ¶ Ad q̄rtuz dicendū q̄ in oīb⁹ diffinitiōibus datis de virtutib⁹ hūanis vl̄ exprimit̄ aliq̄d qd̄ ad modū humanuz pertinet: vel in ipso actu ex quo sumit̄ diffō virtutis intelligit̄ modus agēdi hoī pportionatus. vnde diffinitiões ille non cōueniūt donis sm̄ q̄ de virtutibus dantur. ¶ Ad quintū dōm q̄ volūtas non h̄z aliquā impfectionē de rōne sui in nobis q̄tū ad modū sue operatōis: sicut intellect⁹ q̄ cognoscit accipiendo a fantasmatibus. vnde i statu vie deū per essentiā amam⁹: nō aūt videm⁹. Et iō non pōt accipi supra illā virtutē que est in voluntate aliqd̄ donū pficiēs ad agendū nobiliori mō q̄ sit mod⁹ v̄tutis. Et iō cū donū nō sit supra virtutez nisi de rōne modi non erit incōueniēs q̄ virt⁹ pficiēs voluntatē q̄tuz ad sui sup̄mū dignior sit q̄libet dono. ¶ Ad 6m dōm q̄ dona de q̄b⁹ nūc loq̄mur sunt virtutes diuine. vnde reducunt̄ ad virtutes exēplares q̄s ponit in deo q̄ nō sunt idē specie cū virtutib⁹ politicis: sed sunt supra eas vt dicit ph̄s in septimo ethi.

¶ Utrum dona debeāt esse plura q̄ septem.

Ad scdm̄ sic p̄ceditur. videt̄ q̄ plura debeāt eē dona q̄ septē assignata. Dona enī perficiunt ad modū altiorē q̄ virtus. ergo singulis v̄tutibus debent r̄ndere singula dona: sed īter theologicas virtutes soli fidei vident̄ dona aliqua r̄ndere sicut ītellectus ⁊ sapia. ergo videt̄ q̄ debeāt esse alia dona que r̄ndeāt spei ⁊ charitati. ¶ Preterea. circa ea que sunt tēperātie magis hō infirmatur q̄ circa materiam alicuius alterius virtutis: sed dona dant̄ ad tollendā impfectionē que est in virtutū actibus ex cōditione humane nature. ergo tēperātie dz r̄ndere aliqd̄ donū. ¶ Preterea. inter ista dona ponūtur tria que pertinēt ad executionem: vt pietas: fortitudo: ⁊ timor: sz fortitudini adiungit̄ suū motiuū. s. cōsiliuz: pietati v̄o scia. ergo timori dz aliqd̄ directiuū alter̄ assignari. ¶ Preterea. ad iustitiā reducuntur sicut p̄tes: pietas: latria: amicitia: et multa alia: vt supra dcm̄ est. ergo qua rōne pietas ponitur donū eadē rōne oēs alie p̄tes iustitie. ¶ Preterea. ad p̄ius

dentiā ptinet non solū ɔsiliū sed etiā iudiciū: sicut supra dcm̄ est. ergo sicut cōsiliū ponit donū ita ꝛ iudiciū. ¶Sed cōtra. vr̄ ꝙ debeāt esse pauciora: qꝛ q̄to aliq̄ cognitio est altior tāto mag᷒ vniuersalis ꝛ min᷒ multiplex: ꝫ dona sunt supra virtutes: cū igitur ꝟtutes ad cognitionez ptinētes sint fides ꝛ prudētia: nō debent eis q̄tuor dona ad cognitōez ptinētia r̄ndere. ¶Preterea. donuȝ vt dcm̄ est vr̄ aliqd altius q̄ bonū virtutis esse: sed timor nō vr̄ sonare in aliquā eminētiam. ergo non vr̄ ꝙ debeat inter dona cōputari. ¶Preterea. nō potest esse spēs altior suo genere neqꝫ aliqd altius seipso: sed donū est aliqd altius virtute: cū ꝫ pietas sit ps iustitie: et fortitudo sit q̄dam virtus cardinalis: videt ꝙ neutra debeat dici donum.

Uirtutū tria gn̄a.

Respōdeo dcm̄ ꝙ sicut ex p̄dictis pꝫ tria sunt genera virtutū. Sunt em̄ virtutes itellectuales theologice ꝛ morales: in q̄b᷒ omnib᷒ hoc cōe inuenit ꝙ pficiunt ad act᷒ suos ꝫ humanū modū. vnde cū donū eleuet ad operationē que est supra humanuȝ modū: opꝫ ꝙ circa mās omniū virtutū sit aliqd donum quod habeat aliquē modū excellentē in materia illa: nec tn̄ opꝫ ꝙ tot sint dona quot sunt virtutes: qꝛ in vnoq̄qꝫ genere in quo multa cōtinētur cōuenit eē vnū summū. ꝛ ita respectu multaꝝ virtutū que sunt vni᷒ coordinatiōis pōt vnū donū excellētiaȝ importare: sicut ēt supra dictū est: ꝙ multe ꝟtutes ēt q̄ sūt circa diuersas mās assignant partes vni᷒ ꝟtutꝭ ꝫm ꝙ in mā eius cōicāt. Opatio aūt humana ad quā humano mō virtus perficit vel ptinet ad contēplationē ꝫm quā ɔspiciūtur necessaria ꝛ eterna: vel ptinet ad actionē ꝫ quā disponūtur: cōtingentia q̄ libero arbitrio sunt subiecta. In ɔtemplatiōe autem humana duplex est via. Una ꝫm quaȝ ꝓcedit ad agnitionē necessarioꝝ ꝛ eternorū que pertinēt ad inuentionē. Alia ꝫm quā ex principijs primis alia ordināntur que ptinēt ad iudicium. In prima aūt viaȝ procedit humano mō ex sensuȝ in memoriā: ex memoria in experimentū: ꝛ ex experimēto in prima p̄ncipia que statiȝ notis terminis cognoscūtur. Et hūc ꝓcessum perficit itellectus qui est habit᷒ principioꝝ. Ulterius in eadē via ꝓceditur inqrendo ex istis p̄ncipijs in ɔclusiones. ꝛ ad hoc perficit alia ꝟtus itellectualis que dr̄ scia quātū ad ea que rōni subiacēt. in his autē que supra rōnē sunt pficit fides q̄ est inspectio diuinorū in speculo ꝛ in enigmate: ꝙ autez ꝑ spūalia quasi nuda veritate capiātur supra humanū modū est ꝛ hoc facit donū intellect᷒ q̄ de auditis per fidē mentē illustrat vt dicit Greg. In alia aūt via contēplatiōis motus hūanus est vt ex simplici inspectiōe p̄moꝝ p̄ncipiorūȝ ꝛ altissimaꝝ cāꝝ hō de īferiorib᷒ iudicet ꝛ ordinet: ꝛ hoc fit per sapientiā quā ponit ph̄s intellectualē virtutez in. 6. ethi. qꝛ sapiētis est ordinare: vt in principio metaphysice dr̄. sed ꝙ homo illis causis altissimis vniat trāsformatus in earū silitudinē ꝑ moduȝ quo quis adheret deo vnus spūs est. 1. Cor. 6. vt sic q̄si

Uia duplex cōtēplationis.

ex intimo sui de aliis iudicet et ordinet non solu cognoscibilia: sed etia actiones huanas et passiones hoc supra humanu modum est: et hoc per sapiëtie donu efficit. Ex parte aut actiõis duo inueniütur. s. dirigere: qd ptinet ad cognitionem: et exequi qd est affectiõis. In cognitiõe aut practica que dirigit in operib' moralibus inuenit duplex via sicut et in cõtemplatiõis cognitõe. s. inuëtio et iudiciu. In inuentõe autë modus humanus est q pcedat inquirëdo et coniecturando ex his que solent accidere: qr ex talibus et circa talia est moralis cõsideratio: vt phus dicit. et hec intëtio sm hunc modu perficit p euboliã que est bona cõsiliatio: sed q hõ accipiat hoc qd agendu est quasi per certitudinem a spu sancto edoct' supra hüanuz modu est: et ad hoc pficit donuz cõsilij. In via aut altera modus hüanus est q ex his que frequëter solët accidere hõ de inuëtis per 9siliu iudicet pbabiliter: qd fit per gnonu et sinesim. et vlteri' ordinë huius iudicij imponat inferiorib': qd fit per prudentiam que pceptiua est: sed q hõ certitudinalr sentiat de his que agëda occurrüt supra hominë est: et hoc fit per donu sciëtie que docet cõuersari in medio praue et puerse natiõis: vnde et ipm nomen certitudinë importat. Executio aut actiue vite in duobus cõsistit. s. in operatiõibus qbus fit cõicatio ad alteru: et in passionibus qbus hõ ad seipm disponit. Operationes autë qbus fit cõicatio ad alteru sm humanu modum regulãtur: vel ex eo ad quë est cõicatio: sicut cu ei aliqd exhibetur qd ei debet: qd facit iustitia: vel ex ipso qui ad alteru sua cõicat inquãtum bonuz eius relucet in tali cõicatione vt mësura haruz cõicationum: que quidem cõicatio vel est in hoc q hõ sua tribuit: qd facit liberalitas in mediocrib': et magnificëtia in maximis donis vel sumptibus: vel in eo q seipsuz alteri exhibet sine p cognitõez vt scz cognoscat talis qualis ë per dicta et facta: qd facit virt' quedã que a pho dr veritas: siue per affectionë incõtuz se delectabilë exhibet socijs: vt i ludis: qd facit eutrapelia: vl in cõmuni vita: qd facit amicitia que a philosopho virtus ponit per quã homo ad vnuquenqz decenter se hz in dictis et factis. sed q ratio cõicationis quãtuz ad omnia pdicta non attëdatur ex bono coicantis. vel eius ad quem est cõicatio: vt i his terminis includat: vt hõ alteri tãtu tribuat quãtuz debet vel quãtu ei expedit qui tribuit. sz quãtu est deo acceptuz diuinu bonum qd in se vel in pximo relucet: hoc supra humanu modu est. et hoc fit per donum pietatis. Passiones autem vel pertinët ad cõcupiscibilem vel ad irascibilë. In passionib' ergo irascibilis dirigëtis secüdu humanuz modu accipitur pro mësura vel regula rõnis bonuz. passiones em irascibilis ad tria reducuntur. Primu est spes que est respectu ardui boni cõsequëdi. que quidez dirigit p hoc q homo 9pensatis viribus proprijs secüduz eoru mësuram ad ardua virtutis opera se extendat. et hoc facit magnanimitas: que est circa magnos honores:

Via duplex pratice notitie

Nota verba.

Reductio triplex passionum.

⁊ quedā virtus inolata: que est circa mediocres: honor eñ virtuti debet. Scđm autē est timor ⁊ audacia: que sunt respectu mali difficilis iminētis. ⁊ in his passionib⁹ dirigimur vt ꝑm q̄titatē suarū virium quis hm̄oi aggrediat vel fugiat: qđ ad fortitudinis virtutē ptinet. Tertium ira que cōsurgit ex lesiōe precedēte in qua dirigimur vt hō non insurgat vt vindictā vltra q̄titatē offense ⁊ ordinem iuris. qđ facit māsuetudo. Sed ꝙ hō in oibus his ꝑ mēsura accipiat diuinam virtutez: vt. s. ad ardua virtutis opera se extendat: ad que scit se suis virib⁹ nō sufficere. ⁊ picula que vires suas excedāt non formidet oino auxilio innisus. ⁊ de illatis iniurijs nō solū vindictaʒ nō requirat: sed etiā gloriaʒ habeat in remuneratiōe intendens supra humanū modū est. ⁊ hoc totū efficitur per donū fortitudinis. In passiōibus aūt cōcupiscibilis: que sunt amor cōcupiscentia ⁊ delectatio ꝑm humanū modū dirigimur ad bonū rōnis: vt scʒ tantū hō ad tpalia bona afficiatur quantuʒ indiget. qđ fit ꝑ temperantiā que est circa maximas delectatiōes ⁊ cōcupiscentias. ⁊ ꝑʒ alias ei annexas. Sed ꝙ hō ex reuerentia diuine maiestatis oia hec vt stercora arbitretur supra humanū modum est. ⁊ hoc per donū timoris perficit. Unde in psal. dr̄. Confige timore carnes meas. Quidā vero accipiūt numerū donorū ꝑm ꝓnitates ad peccatū: eo ꝙ donū est ad auferendū defectum potētie in qua est ꝟtus. vnde dicūt ꝙ cōtra pronitatē ad superbiā est timor ad humilitatem inclinans.

Contra pronitatē ad inuidiam: que primo cōpati nescit est pietas. Contra auaritiā scia: cuius est bene cōuersari cum hoibus: vnicuiq̄ reddēdo quod suū est: qđ auaritie opponit. Contra accidiā fortitudo. Contra irā que agit oia in precipitio consilium. Contra gulā que sensus hebetat itellectus. Contra luxuriam sapia: qꝛ gustato spū desipit omnis caro. Alij vero accipiunt numerū donorum scđm ea que in xp̄o exigebātur ad patiēdū: que quidē fuerunt quattuor. s. reuerentia ad patrem mittentē. ⁊ sic est timor. Cōpassio vel misericordia ad eos ꝑ quibus patiebat. ⁊ sic est pietas. Virilitas ad passiones sustinēdas. ⁊ sic est fortitudo. Et fructus passiōis consideratio. ⁊ sic est itellectus. Cōsiliū autē fortitudinē dirigit: sciētia pietatē: sapia intellectū. Alij vero accipiūt ꝑm ea que ex peccato consequūtur. Consequunt enim in cōcupiscibili duritia vt non subueniat primo. et contra hanc est pietas. In irascibili timiditas: cōtra quam est fortitudo. Et presumptio siue audacia cōtra quam est timor. In rōnali vero respectu finis hebetudo vt non cognoscatur: cōtra quaʒ est intellectus. Et stultitia vt nō afficiatur aliquis debite ad fineʒ: ⁊ contra hanc est sapia. Sed respectu eoruʒ que sunt ad finem ignorantia qua scʒ homo nescit quid expediat ad prosecutioneʒ finis. ⁊ contra hanc est scia. Et precipitatio per quaʒ homo ex impetu passionis magis ducitur in his que sunt agenda q̄ ex electione. ⁊ cōtra hoc est cōsilium. Alij vero aliter accipiunt dicen

Notāter hec lege.

tes q dona perficiũt in duplici vita. In cõtemplatiua q̄dem sapientia per modũ gustus experientis. itellectus per moduz visus inspicientis. In actiua autẽ quãtum ad recessum a malo. timor quãtum ad operationẽ boni ad qđ omnes tenẽtur. pietas vt exequens: & scia vt dirigens. Quãtum vero ad operationem boni ad quod nõ omnes tenent fortitudo vt exequens: & cõsiliũ vt dirigens. Sed pma assignatio magis vr accepta scđm proprias rationes donorum.

Ad primũ igit dicẽdũ q fides est in itellectu: spes autẽ & charitas in volũtate: vt pus dictũ est. Intellectus autẽ humanus ex sua natura habet iperfectionem in modo intelligẽdi: q2 spũalia nõ potest percipere nisi deueniens in ea ex sensibilibus. sed voluntas nõ habet ex sui natura aliquẽ modum iperfectionis: vt dictum est. & ideo charitati et spei non respõdet aliqđ donũ quod perfectiori modo operet. imperfectio eñi que est in actu spei: non est ex modo operãdi: sed magis ex distantia obiecti. ¶ Ad scđm dicẽdum q perfectio tẽperantie cõsistit in retrahendo a delectationibus circa quas est: vnde et nomẽ accepit. Perfectio aũt fortitudinis in sustinẽdo vel aggrediendo. iustitie autẽ in operãdo que ad alterũ sunt. Et ideo iustitie respõdet donũ quod est ad operandũ. s. pietas. & fortitudini donum qđ est ad sustinendum & aggrediendũ: quod eodẽ nomine noiatur. temperãtie autẽ donum qđ sonat in recessuz ab aliquo. s. timor: vt pus dictum est.

pfectõ tẽperã tie & fortitudis ondit.

¶ Ad 3m dõm qđ idem est directiuũ in recessu a termino: et accessum ad aliũ terminuz. & ideo timor q̄ sonat in recessum: nõ hz aliqđ spãle directiuuz preter ea que dirigũt i aliis exequẽtibus que pertinẽt ad accessuz ad terminuz. ¶ Ad quartũ dõm q q2 donũ eleuat hoiem ad id qđ est supra se: ideo cõuenienter donũ rñdens iustitie ex illa parte iustitie sumit que ei qđ maxie supremũ est debet. hmõi autez est pietas: que debet deo & pri carnali: vel et patrie. ¶ Ad 5m dicẽdum q iudiciũ prudẽtie per donum scie perficit: sicut & cõsiliuz per donũ consilij. ¶ Ad 6m dicẽdum q multe alie ꝟtutes pertinẽt ad cognitionẽ q̄ fides & prudẽtia: sicut pz de olb9 itellectualibus. & iõ rõ procedit ex falsis. ¶ Ad 7m dõm q timor sonat in quãdam subiectionem hois ad deuz per quãdam reuerentiam. quãto autẽ creatura mag3 creatori subijcit tãto altior est. sicut materia quãto mag3 subijcitur forme: tãto perfectior est. & iõ timor in excellẽtiã sonat scđm qđ importat reuerentiã ad deuz: sic eñi maxime donuz est. ¶ Ad octauũ dõm q pietas que est donuz est supra iustitiã & supra omnes partes eius: vt ex predictis patet. & ideo nõ est idem cũ pietate: que est pars iustitie.

¶ Utrũ dona maneant in pãtria.

AD tertiuz sic pceditur. videt q dona non remaneant in pãtria. Donum eñi fortitudinis vr esse contra difficultates ordinatũ. sz in patria non erit aliqua difficul-

tas: ergo ibi nõ erit fortitudinis donũ. ¶ Preterea. pietas est ad cõpatiendũ primo: sed in pñia nõ erit cõpassio: ergo nec pietas donũ ¶ Preterea. timor est ad retrahẽdũ a malo ⁊ ex fide cõsequitur sed in patria euacuabit fides ⁊ omne malum cessabit: ergo nõ erit ibi timor. ¶ Preterea. scdm Damasce. cõsilium est de donis. sed in patria non erit dubitatio: ergo nec cõsiliũ. ¶ Preterea. 1. Cor. 13. scia destruet. ipsa enim docet conuersari in medio praue ⁊ peruerse natiõis: quod in patria penitus non erit. ergo neqꝫ donũ sciẽtie erit in patria. ¶ Preterea. dona omnia: vt dictũ est. tollunt imperfectionem que est in virtutibus quãtũ ad modum operandi. sed in patria non erit imperfectio. ergo donis nõ indigebimus: sed ipse virtutes perfecte sufficient.

¶ Sed contra. Christus fuit simul verus viator ⁊ cõprehẽsor. Sed in christo fuerũt dona excellentissima: vt patet per id qd dr Isa. 11. ergo per cõprehensionem glorie nõ excludũtur: ⁊ ita remanebunt in patria. ¶ Preterea. dona sunt perfectiora virtutibus cardinalibus: sed ille manent in patria: ergo multo fortius dona. ¶ Preterea. per donum eleuat homo supra humanũ modũ: sicut patet ex dictis. sed hoc precipue erit in patria quãdo erimus equales angelis dei: vt dr Matth. 22. ergo dona permanebunt in patria.

Respõdeo dicendum q modus vniuscuiusqꝫ rei ex ppria mẽsura prefigit. vnde modus actiõis sumitur ex eo qd est mẽsura ⁊ regula actiõis. ⁊ ideo cũ dona sint ad operãdũ supra humanũ modũ. opꝫ q donorũ operatiões mẽsurent ex altera regula q̃ sit regula hũane virtutis: que est ipsa diuinitas ab hoie participata suo mõ: vt iam nõ humanitus: sed q̃si deus factus pticipatiue operet: vt ex pdictis pꝫ. ⁊ ita oia dona cõicant in mẽsura operatiõis. Differunt autẽ in materia circa quã operãtur. Illa enim que in vita actiua perficiũt habẽt materiam cõmunẽ cum moralibus virtutibus. Illa vero que perficiunt in vita cõtemplatiua habẽt materiam cõem cũ theologicis ⁊ itellectualibus virtutibus eo q precipuum obm contẽplationis deus est: q est obiectũ theologicarũ virtutũ. Dona igit illa que pficiunt in vita actiua: non manẽt q̃tũ ad actus: quos habẽt circa ppriã materiã: sicut nec virtutes cardinales: qꝛ nec timor a noxijs retrahit: nec fortitudo difficilia sustinere facit: sed remanebunt quãtũ ad actus quos habent circa deũ: qui est mensura operatiõis in illis: sicut timor hominẽ p reuerentiã deo subijciet. Dona autẽ illa que perficiunt in vita cõtemplatiua remanebunt quãtum ad actus quos habẽt circa ppriam materiã. ⁊ quãtũ ad actus quos habẽt circa propriã mensuram: sed perficiẽtur quãtum ad motũ: qꝛ quantũcũqꝫ dona ad altiorem modũ eleuent q̃ sit cõmunis homini modus: nũqꝫ tñ in via ad modũ pñie ptigere pñt. ¶ Et p hoc pꝫ rñsio ad prima q̃qꝫ q pcedũt de donis pficiẽtibus i vita actiua: sm actus q̃s hñt circa ppriã mãꝫ. ¶ Ad 6m

Donorũ mensura quo accipiẽda.

bõm q̄ dona illa q̄ cõicãt cũ ꝟtutib⁹ in obo qđ in pr̃ia remanebit nõ remanebũt in pr̃ia a ꝟtutib⁹ illis distincta: a q̄b⁹ nõ distinguũtur: nisi ex imꝑfectiõe ⁊ ꝑfectiõe in mõ oꝑatiõis. qđ pꝫ de intell'u ⁊ fide: qꝛ visio q̄ fidei succedit ad intell's donũ perfectũ ꝑtinet: vt pꝫ in glo. Mat. 5. Et siľr ẽ de sapiẽtia: ꝑ quã filij dei vocabimur in cõparatiõe ad spẽ: q̄ ad hanc celsitudinẽ aspirat. Sꝫ dona illa que cõicãt cuꝫ ꝟtutib⁹ moralib⁹ in materia: q̄ in pr̃ia nõ remanebũt: nõ remanebũt quo ad act⁹ quos hñt circa materiã illã. in q̄ cũ ꝟtutib⁹ cõicabãt: sꝫ q̄ꝫtum ad actus quos hñt circa mẽsurã: in qua nõ cõicãt cũ ꝟtutibus. ⁊ iõ actus illoꝝ donoꝝ remanebunt distincti ab actib⁹ ꝟtutũ q̄ erunt in pr̃ia. Et erũt act⁹ hoꝝ donoꝝ medij inter actus ꝟtutũ theologicaꝝ ⁊ actus moraliũ virtutũ: sicut q̄ in pr̃ia remanebũt: qꝛ actus ꝟtutũ theologicaꝝ erũt circa deũ ꝫm se: sicut charitatis in diligẽdo ipm. actus ꝟo doni erũt circa deũ. inq̄ꝫtuꝫ est regula dirigẽs ad operandũ in oibus alijs: sicut timor reuerentiã ad deum habebit ex qua in hac vita oia mundi ꝓspera cõtempsit. actus vero ꝟtutis cardinalis erit circa finẽ ꝓpꝛium: quẽ quis cõsecutus est ex meritorijs actibus virtutum sicut temperantie nullo defectu noxio delectari: vt in precedenti distinc. dictum est.

Dona que in pr̃ia remanebunt.

¶ Utrum beatitudines rñdeant singulis donis.

AD quartum sic ꝓcedit: vr̃ q̄ btitudines non rñdeant singulis donis. sicut eñ supra dictũ est: singulis ꝟtutibus nõ rñdent singula dona. sꝫ beatitudines sunt virtutes. vt dicit glo. suꝑ illud ps. Purgatũ septuplũ: in sermone inquit dñi septẽ ꝓmittuntur virtutes q̄ ⁊ beatitudines dñr: qꝛ perfectos ⁊ bonos faciunt. ꝰ ⁊ beatitudines ⁊ dona nõ rñdent sibi inuicẽ. ¶ Preterea. in via nõ põt eẽ beatitudo rei sꝫ spei tñ: sꝫ q̄libet actus meritorius facit sperare beatitudinẽ: qꝛ spes est ex meritis ꝓueniẽs: vt supra distin. 26. dictũ est. ꝰ nõ opꝫ q̄ beatitudines rñdeant donis: q̄ sunt supra modũ humanũ perficientia: sꝫ ꝟtutibus quantũcunq; imperfectis. ¶ Preterea. beatitudines ponunẗ geminate: sicut patꝫ Mat. 5. Beati pauperes spũ: qm̃ ipsoꝝ est regnũ celoꝝ. hoc totuꝫ ad vnã beatitudinẽ pertinet. Dona autẽ ponunẗ sigillatim. ergo dona ⁊ beatitudines nõ corrñdent sibi inuicem. ¶ Preterea. inter dona ꝓprie computatur sapientia: sꝫ sapientie non corre spondet paupertas spũs: que ꝓma inter beatitudines ponitur. ergo beatitudines nõ recte rñdent donis. ¶ Preterea. dona sunt tñ septeꝫ: beatitudines aũt octo. ꝰ non rñdent sibi inuicem. ¶ Preterea. inter dona ponũtur quatuor ad cognitionẽ pertinẽtia. sꝫ inter beatitudines vna tñ pertinet ad cognitioneꝫ. illa. s. q̄ diciẗ. Beati mũdo corde: qm̃ deũ videbũt. ꝰ non rñdent beatitudines donis. ¶ Preterea. sciẽtia in oibus actibus qui ad vitã actiuam pertinent videtur dirigere: ergo scientie nõ magis correspõdet illa beatitudo. Beati qui lugẽt: vt glo. dicit q̄ꝫ aliqua aliaꝝ.

¶Sed ꝯ est qđ dr in glo. Mat. 5. ibi enim singule beatitudies singulis donis adaptant̃ ¶Preterea. beatitudo siue felicitas ſm phm est operatio ſm perfectam virtutem. sed dona sunt perfectissime ꝟtutes: vt ex dictis pꝫ. ergo ꝛ beatitudines correspondent dona. ¶Preterea. dona a magistris ponunt̃ media inter virtutes ꝛ beatitudines. ſꝫ dona rñdēt virtutib⁹: vt ex dictis ptꝫ. ergo ꝛ btitudines rñdēt donis.

Respōdeo dđm q̄ q̄dā dicūt q̄ btitudines sunt q̄dā habit⁹ pfectiores donis. sicut dona sunt pfectiora ꝟtutib⁹. Uñ dicūt q̄ virtutes pficiūt ad act⁹ primos: dona aūt ad act⁹ scđos. sed btitudīes ad act⁹ tertios. ſꝫ nō de facili ꝑt assignari differētia inter act⁹ btitudinū ꝛ donoꝝ: q̄ sufficiat ad differētia habituū. qđ pꝫ ex differētia quā assignāt: q̄ nō est nisi ſꝫ intensionē ꝛ remissionē: qđ non sufficit ad diuersificādū habitū ¶Et iō aliter dđm q̄ btitudīes nō sunt. habit⁹ distincti a virtutib⁹: ꝛ donis: sed sunt opatiōes virtutū pfectarū ex adiūctiōe donorū siue potius ipsorū donorū ꝛ hoc cōsonat dictis sanctorū q̄ btitudines ꝟtutes nominānt eo mō loquēdi quo virtus dicitur actus virtutis. Cōsonat etiā ipi euāgelio qđ īter btitudīes multa enūerat q̄ manifeste ad dona vel virtutes ptinent. Cōsonare etiā videt̃ ad hoc magister: q̄ de beatitudinib⁹ specialē tractatū nō facit sicut de virtutib⁹ ꝛ donis. Cōsonat etiā phoꝝ dictis: qui felicitatē dicūt etiā esse operationē ſm perfectam virtutē. Perfectio autē virtutis pōt tripliciter accipi. Primo q̄tum ad speciē virtutis: sicut prudentia que dirigit alias ꝟtutes morales. ꝛ sapiētia que dirigit alias intellectuales. Uñ a pho felicitas ciuilis ponit̃ opatio prudentie felicitas autē cōtemplatiua sapiētie. Scđo q̄tū ad statū perfectiōis: ad quā pfectionē virt⁹ peruenit p augmentū. ꝛ hec ēt pfectio requirit̃ ad felicitatē ſꝫ phm in primo eth. q2 sicut vna dies nō facit ver: ita nec beatuꝫ. Tertio q̄tū ad modū. ꝛ sic dona possunt dici pfecte ꝟtutes. vt ex dictis pꝫ. vel etiā ꝟtutes quib⁹ dona adiungunt̃: ſm q̄ vn⁹ habit⁹ ex additiōe alteri⁹ adiuuat̃ ꝛ sic btitudines de quib⁹ loquit̃ dñs. Matth. 5. dicunt̃ opatiōes perfecte virtutis. Et q2 dona: vt dictū est: hñt duplices act⁹. quosdam qui pertinēt ad viā ꝛ quosdā qui pertinēt ad patriā. iō in singulis beatitudinib⁹ duo ponunt̃. vnū pertinēs ad statū vie. aliđ aūt ad statū patrie. Differt tñ in his q̄ pertinēt ad vitā contēplatiuā ꝛ actiuā. vita enim contēplatiua ꝛ hic incipit ꝛ in futuro. cōsummat̃: vñ act⁹ qui erunt pfecti in patria quodāmodo in hac vita inchoant̃: ſꝫ imperfecti sunt. Donū aūt intellect⁹ cuius est spiritualia apprehendere in patria ad ipsam diuinā eēntiaꝫ ptinget eā intuendo. vñ in sexta beatitudine q̄ ad donum intellectus pertinet ponit̃ q̄tū ad statū patrie. Quoniā ipsi deum videbunt. Sed in statu vie spiritualia ꝛ precipue deum magis videmus cognoscendo quid nō est q̄ apprehendo quid est. ꝛ iō q̄tum ad statū vie ponitur cordis mūdicia non solum a passio

num illecebris: quã iudiciã do num intellectus nõ facit: sed presupponitur per vitã activã perfectã: sed etiã ab erroribus: et fantasmatibus & spiritualib' formis. a quibus omnib' docet abscedere Dio. in libro de mystica theologia tendentes in divinã cõtemplationẽ. Similr etiã donuz sapientie cuius est spiritualia q̃ intellect' apprehendit iudicare siue ordinare: siue approbare infalibiliter. & recte iudicabit & ordinabit de omnib' q̃ ei subdunt siue sint apprehẽsiões siue operatiões. Et in hoc quedã similitudo deitatis in homie apparebit cum deus a providendo & iudicãdo nomẽ acceperit: sm quã hõ filius dei manifesto ostendetur. vñ in septima beatitudine q̃ ad sapientiã reducit dicit. Qm filij dei vocabunt. In statu autẽ vie magis operat in removẽdo impedimenta: que predictã ordinationẽ pturbare pñt: q̃ eã assequatur & ideo pacificatio ponitur in septima beatitudine q̃tũ ad statũ vie: per quã perturbãtia pacẽ: que est ordinatiõis predicte terminus: quietare conat: in seipso: & etiã q̃tũ ad alios q̃ quocũq3 modo ei obedisit. Active aũt vite finis est non cognitio sed opatio. & ideo actus ɔsilij & sciẽtie que in vita activa dirigũt nõ cõputant inter habitudines. sed tñ beatitudines q̃ sunt act' donoꝝ exequentiũ in glo. Mat. 5. ei attribuunt: in q̃tũ act' habitus exequentis est etiã quodãmodo habitus dirigentis. Ad donum autem timoris: vt dictũ est pertinet omnia tẽporalia bona ex reverentia divine maiestatis despicere. quorum quedam sũt extrĩseca sicut divitie & honores. & horum cõtemptus ad primã btitudinẽ ptinet. qua dicit. Beati pauperes spiritu. paupertas eñ spũs: vt dicit glo. duas hz partes. s. rerũ abdicationẽ: et spũs idest superbie contritionẽ. In patria eñ nõ erit act' timoris circa temporalia bona. sed circa id qd erat rõ contemnẽdi ista temporalia et ideo in hac beatitudine ponitur q̃tum ad statum patrie dominiũ regni celorum. in quo & divitie & honores celestes comprehenduntur. ex quoꝝ cõsideratione temporalia cõtemnebantur. Alia vero temporaliũ bonorum intrinseca sunt homini delicie: & hoꝝ contempt' pertinet ad tertiã beatitudinẽ: qua dicit: Beati qui lugent & ponitur q̃tũ ad statũ patrie cõsolatio futura: ex cui' respectu cõsolatio tẽporalis despiciebatur. Et qꝛ circa difficiliora magis rõnis directione indigemus: ideo tertia beatitudo attribuitur dono dirigẽti. s. scientie. Prima aũt dono exequenti. s. timori. difficilius eñ abnegantur intrinseca q̃ extrinseca bona. Ad donũ aũt fortitudinis pertinet omnia difficilia sustinere cuz gaudio. Est autẽ duplex difficultas. Una in labore operationuz & talis sustinentia ad quartam beatitudinẽ pertinet: qua dicit. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. i. qui quelibet laboriosa & difficilia in prosecutione operationũ iustitie sustinent. sz quãtum ad statum patrie ponitur saturitas in qua cõprehenditur omne illud qd laborãtes recreare solet. Alia difficultas ẽ in passionibus illatis tollerandis. cu

Sponsa tia donorũ & btitudinũ.

ius sustinentia ad octauã beatitudinẽ pertinet: qua dr. Beati q̃ psecutionẽ patiunt pp iustitiaz. Sz qr ista iustitia est manifestatiua oim precedentiũ. iõ nec spe ciale sibi premiũ reddit. Sz reddit ad caput. i. ad premiũ positũ in pria btitudine: vt per hoc ostendat q omniũ btitudinium premia debent. ꝛ ppter hoc etiã non attribuitur alicui spãli dono: sz q̃rta attribuit dono fortitudinis. Ad donũ aũt pietatis ptinet perficere in his q̃ ad alteruz sunt. Ad alterũ autẽ aliquis bñ se hz dupliciter. Uno mõ vt molestie ei non inferant etiã si ipse prius. intulerit: ꝛ hoc pertinet ad scdam beatitudinẽ: qua dicitur. Beati mites Glo. q̃ cedũt improbis: ꝛ vincũt in bono malum. Et qr impugnatio proximi plerũq3 ɔtingit ppter pacificam possessionẽ tẽporaliũ bonorũ: ideo in hac btitudine ponit q̃stũ ad statũ patrie possessio terre. s. viuentiũ. Alio mõ aliquis se hz bñ ad alterũ vt bñficia ei exhibeat. et hoc pertinet ad quintã beatitudinẽ: qua dicit. Bti misericordes ꝛ ponit pro premio liberatiuo ab omni miseria. cuius intuitu aliquis miserias aliorum releuat. Sed qr difficilius est benefacere q̃ non nocere: ideo scda beatitudo attribuitur dono exequẽti. s. pietati. Quinta aũt dono dirigenti. scz consilio: quod ad alterum est sicut ꝛ pietas. scientia eñi nõ dicit ordinẽ ad alteruz sicut nec timor. Ordo aũt harum beatitudinũ accipit fm q ab exterioribus homo magis ad interiora pgreditur. qr maxime extrinseca sunt bona temporalia exteriora. post hoc autẽ primus. post hoc autẽ passiones innatẽ post hoc operationes pprie exteriores. Tum qr in his est labor. post hoc cõpassio interior. post hoc apprehensio. post hoc ordinatio. passio ṽo illata ponit vltimo quasi aliorũ manifestatiua

Ad primũ igit dicendũ q beatitudines dicunt ṽtutes inq̃stũ sunt actus pfectarũ virtutũ. s. donorũ. ꝛ iõ beatitudines rñdent donis sicut operatiões habitibus. ¶ Ad 2m dõm q virtus ipfecta facit sperare beatitudinez futurã solum merendo ipsaz. sz virtus perfecta per meritũ ꝛ assimilationẽ ad ipsam: sicut etiaz pueros bone indolis dicimus felices fm phm in prio eth. inq̃stuz in eis quoddã iudiciũ future felicitatis apperet. ¶ Ad 3m dõm q habitus donorũ sunt idẽ in via ꝛ in patria: actus autẽ non. Et ideo beatitudines geminantur non aũt dona. ¶ Ad quartũ dicẽdũ q dona sunt tñi a deo: ꝛ iõ preordinant fm q sunt perfectiora. sic eñi sunt deo propinquiora. sed operatiões donoruz que sunt etiã beatitudines: sunt etiã a nobis: ꝛ ideo ordinantur fm q sunt priora quo ad nos: quibus est ascensus ab inferioribus ad supiora: ꝛ de impfectis ad perfecta. ¶ Ad 5m dõm q nõ opz q singulis donis singule btitudines rñdeãt: qr alicui dono rñdent due beatitudines: et alicui btitudini duo dona. vnũ sicut dirigens. alterũ sicut exequens: vt ex dictis pz sz fm hoc dicunt beatitudines donis rñdere: qr nõ est aliqua beatitudo q̃ directe non rñdeat alicui dono: neq3 aliqd donũ cui non respon=

deat aliqua btitudo. ¶ Ad 6^m dōm ꝙ vite actiue finis: non est cognitio. ꝛ ideo cū btitudo finē quendā nominet: non pōt poni in vita actiua aliqua beatitudo pertinens ad cognitionē: sꝫ solum in vita cōtemplatiua: cuius perfectio in cognitione cōsistit. sꝫ dona nominant habitus q̄ nō sunt fines. ꝛ iō nō est silis rō de donis ꝛ btitudinib⁹. ¶ Ad 7^m dicendū ꝙ q̄uis sciētia ꝛ ꝯsiliū dirigant in omnib⁹ actib⁹ actiue vite: tñ quidā eoꝝ magis per quādā appropriationē reducunt ad scientiā vel ꝯsiliū q̄ alij. vt ex dictis patet.

¶ Utrum fructus correspōdeāt donis.

Ad quintū sic pcedit. videt ꝙ fructus non corrn̄deant donis: qꝛ vt dicit Ambr. virtutes fruct⁹ dicunt: qꝛ suos possessores sctā ꝛ sincera delectatiōe reficiūt. sed ḃtutes nō rn̄dēt donis sꝫ pcedūt ea. ergo nec fruct⁹. ¶ Preterea. fruct⁹ vr̄ in pmium sonare: sꝫ dona nō tm̄ ad pmiū sꝫ ꝛ ad statū etiā meriti ptinent ergo donis fruct⁹ nō respondēt. ¶ Preterea. fruct⁹ a fruendo dr̄ sꝫ deo solū fruendū est: vt Aug. dicit: ergo vr̄ eē tm̄ vn⁹ fruct⁹ sicut vna fruitio. ꝛ ita nō pñt fruct⁹ corrn̄dere donis q̄ sunt septē. ¶ Preterea fruct⁹ distinguūtur sm̄ diuersos stat⁹ ḃtutū: vt patꝫ Matth. 13. in glo. qꝛ fruct⁹ tricesimus debetur cōiugatis: sexagesimus autē viduis: sꝫ centesimus virginib⁹. dona aūt non distingunt sm̄ diuersos status: qꝛ in oib⁹ statib⁹ pñt aliquo mō dona habere: ergo fruct⁹ nō respōdent donis. ¶ Preterea. Gal. 5. ponunt multo plures fruct⁹ q̄ septē. cū ergo dona sint tm̄ septē: fruct⁹ aūt duodecim: videt ꝙ fruct⁹ nō respōdeant donis.

¶ Sed ꝯ. Beatitudines rn̄dent donis. sed beatitudo cōtinet fructū cū nō sit sine delectatiōe: vt dr̄ pmo ethi. ergo fruct⁹ donis respōdent. ¶ Preterea. Sap. 4. dicit. Bonoꝝ laborū gloriosus est fruct⁹. sed nō sunt aliqui labores digniores q̄ in operibus donorū: ergo fructus donis respōdent. ¶ Preterea. delectationes virtutum dicunt fructus. vt pꝫ ex auctoritate Ambro. inducta. sed non minor est delectatio in donoꝝ actibus q̄ in actibus virtutum: ergo fructus respondent donis.

Respōdeo dōm ꝙ nomen fructus a corporalibus ad spiritualia transfertur. dicit eñ in corporalibus fructus quod de terre nascentib⁹ expectatur. Et iō omne illud quod de re aliqua quis ꝯsequitur quasi mercedē laboris circa impēsi dicitur fructus. hoc aūt est ꝛ illud qd̄ de re aliq̄ pncipalr̄ expectat. ꝛ sic fruct⁹ oīs nr̄i opis de⁹ est. Et iterū illō qd̄ quis ꝯsequit ex opatiōe nō pncipalr̄ pp hoc operās dr̄ fruct⁹: et sic delectatiōes q̄ in bonis operib⁹ sunt: sunt quidā fruct⁹ bonoꝝ operū. ꝛ hoc mō in actorita te pdicta accipit Amb. fructū dicēs ipsas virtutes fruct⁹ esse in q̄tum delectant. Scdm ph̄ꝫ autē .3. eth. oīs opatio pcedēs ex habitu perficiente naturā habꝫ delectationē annexā. vn̄ cū felicitas vel beatitudo sit ope- fructuum rō exponit

ratio ſm ṽtutē pfectā: quoddaʒ formale cōpletiuū beatitudinis eſt ipſa delectatio: ⁊ iō fructus q̄ delectationē nominãt beatitudinibus rn̄dent: ſicut beatitudies donis. Inter fructus aūt computanť quidā q̄ ſunt eſſentialr̄ delectatio: vt gaudiū ꝗ̄ꝰtuʒ ad vnionem ⁊ pn̄tiaʒ bonoꝝ: ⁊ pax ꝗ̄ꝰtū ad remotionē impedimētoꝝ perturbantiū delectationē. Et iō hi duo fructus rn̄dēt oībus donis ⁊ beatitudinibꝰ. Quidā vero ponunť quaſi rō delectatiōis ⁊ cā. Eſt autē delectatio in operibus actiue ⁊ cōtēplatiue vite. In operibus aūt actiue vite rō delectationis eſt duplex. Uno mō ex remotione impedientiū verā delectationeʒ ſpūs. delectatio eñ ex operatione nō impedita cauſať ſm phm̄. Alio mō ex pn̄tia bonorum ſpūi ꝯuenientiū. Impediť aūt ſpūalis delectatio vite actiue duplr̄. Uno mō per delectatiōes ꝯ̃rias, ſ. bonoꝝ temporalium: ſicut eñ operatiōes ꝯ̃rie ſunt: ita ⁊ delectationes: vt dicit phs in. x. ethi. Tēporalis autem delectatio vel eſt in bonis exterioribus. ſ. diuitijs ⁊ honoribus: ⁊ hãc delectationē cohibet modeſtia q̄ fructus poniť. ⁊ rn̄det paupertati ſpūs: vel etiã in delectationibus carnis: ⁊ ſic reprimunť vel abſtinēdo ab illicitis: qđ facit caſtitas, vel etiaʒ a licitis: qđ facit ꝯuenientia ſm glo. Et hi duo fructus rn̄dent beatitudini luctus: ⁊ per ꝯn̄s hi tres fructus rn̄dent dono timoris quaſi exequenti. Uel aliter ſm phm̄ in. 7. ethi. pōt diſtingui caſtitas a ꝯtinentia vt p cōtinentiã ſic reprimanť cōcupiſcētie vt nō dominenť. per caſtitatē

Delectatio ſpūalis duplr̄ impediť.

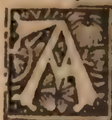
aūt vt etiaʒ ſubijciunť. Alio mō impediť delectatio ſpūalis per exteriores difficultates: q̄ q̄dem cōſiſtunt vel in labore actionuʒ quē vincit longanimitas. vñ hic fructus rn̄det quarte beatitudini ⁊ dono fortitudinis. vel etiaʒ in dolore paſſionū: ⁊ hoc duplr̄ vinciť. Uno mō vt per eas ꝯſtantia animi nō frangať ꝗ̄ꝰtum ad ſeipm̄: ⁊ hoc facit patientia. ⁊ h̄ fructus rn̄det octaue beatitudini. Beati q̄ perſecutionē patiunť ⁊ dono fortitudinis. Alio mō vt hō ab inferente nō turbetur ad nocendū ei. ⁊ hoc facit mãſuetudo. Et hic fructus rn̄det mititati que eſt ſcđa beatitudo: ⁊ dono pietatis. Bonū aūt ꝯueniens ſʒ actiuã vitã: qđ delectationē facit eſt etiam in affectu ſm q̄ hoī omne bonū cōplacet ⁊ ſui ⁊ alterius. hoc eñ eſt hoīeʒ dulcē hr̄e animū. ⁊ ſic eſt bonitas glo. dulcedo animi. Et in ordine ad effectum ſm q̄ hō eſt bn̄ cōicatiuus ſuoꝝ ad alios. ⁊ ſic eſt benignitas. ⁊ hi duo fructus reſpōdent beatitudini quinte q̄ eſt de mīa: ⁊ dono pietatis. Oēs aūt predicti fructus rn̄dent donis: cōſilio ⁊ ſciētie quaſi dirigentibus. In vita aūt contēplatiua nō pōt eē aliq̄d delectationē impediēs niſi ex parte actiue vite: q2 ſm phm̄ delectationi: q̄ eſt in ꝯſiderando nō eſt ꝯ̃rium. vñ nō eſt ibi rō delectationis niſi ex pn̄tia boni in quo mens quieſcit. ⁊ hoc duplr̄. Uno mō per cognitionē ſpiritualium ſine dubitatione: et ſic eſt fides. Glo. de inuiſibilibus certitudo. ⁊ rn̄det ſexte beatitudini ⁊ dono intellectus. Alio mō per intimã vnionē ad ſpūalia ex quo pōt iudicare de oībus alijs: quia

Correſpōdentia fructuū ⁊ beatitudinum.

spūalis oīa iudicat. prima Cor. 2. ꝛ sic est charitas: ꝛ rńdet septi me beatitudini. s. Beati pacifici. ꝛ dono sapientie.

Ad primū igit̃ dōm ꝙ virtutes di cunt̃ fructus non rōne habituū sȝ. qꝛ in operibus delectationem annexā hn̄t. vn̄ ꝛ virtutes q̄ inter fructus nolantur: sicut castitas: mālsuetudo ꝛ hmōi: nō ponitur inq̄ztū sunt virtutes: sed inq̄ztuȝ habēt aliquē rationeȝ delectādi ¶ Ad 2m dōm ꝙ sicut pctm̄ hȝ suā penā annexā aliquā: qꝛ oīs inordinatus anim⁹ sibi est pena vt dicit Aug. in li. cōfes. ita ꝛ me ritū hȝ suū fructū adiunctū: qui tn̄ fructus in futuro cōplebit̃ si cut ꝛ malorū pena. ꝛ ideo donis rńdent fructus etiā q̄ztū ad act⁹ quos in via hn̄t. ¶ Ad 3m dōȝ ꝙ frui aliquo ꝑprie ē ipm̄ vt fructū hr̄e. hoc aūt hȝ aliqs vt fructuȝ queȝ expectat principalr̄ ex suo opere. Vn̄ illo qđ ꝯsequit̃ ex ope re nō principalr̄ expectato non ꝑprie dr̄ aliqs frui: sȝ solum illo qđ principalr̄ expectat: qđ est so lum deus. Et iō q̄uis sit vna tm̄ fruitio: sunt tn̄ multi fructus: qꝛ quicq̄d ꝯsequit̃ etiā si nō princi palr̄ expectat̃ pōt dici fructus. ¶ Ad 4m dicendū ꝙ distinctio fructuū fit duplr̄. Uno mō fm̄ in tensionē ꝛ remissionē: ꝛ sic fruct⁹ distinguunt̃ in euangelio: qꝛ de quibusdā operibus maius erit gaudiū q̄ꝫ de alijs. Alio mō q̄z tum ad diuersas rōnes gauden di: ꝛ sic diuidit̃ quasi essentialr̄ ꝛ per se. ꝛ hoc mō distinguit̃. Gal. 5. ꝛ sic donis rńdent fructus: vt dictū est. ¶ Ad 5m dicendū ꝙ ei dem dono pn̄t rńdere multi fru ctus fm̄ ꝙ hȝ multos actus: vt dictum est. ꝛ ideo non opȝ ꝙ sint tot fructus quot dona.

¶ Utrū petitiōes rńdeāt donis.

Ad sextuȝ sic procedit̃. videt̃ ꝙ petitiōes donis nō rńdeant. Aug. eīn dicit in ench. ꝙ tribus primis petitionib⁹ eterna poscunt̃. reliq̄ vero quattuor tē poralia. sȝ vnūq̄dq̄ donoꝝ perti net ad pn̄tem vitā: in qua tpali ter viuit̃: ꝛ ad futuraȝ in qua ad eternitatē peruenimus: vt ex di ctis pȝ. g̃ donis petitiones non rńdent. ¶ Preterea Aug. in ep̄la ad Probā dicit. Quisquis dicit petendo. s. ꝙ ad istam euangeli cam partē pertinere non possit: etiam si nō illicite orat: carnalis ter orat: sed multa alia possunt peti a deo nō carnalr̄ q̄ꝫ septem dona sicut septē ꝟtutes ꝛ gr̄a et necessaria vite. g̃ petitiones dn̄i cē orationis septē donis nō rń dent. ¶ Preterea. oīa dona sunt quedā bona a deo donata. sȝ pe titiones orōnis dn̄ice: nō tantū sunt ad cōsecutionē boni: sȝ etiā ad remotionē mali. g̃ dona peti tionibus nō rńdent. ¶ Preterea in donis sunt quattuor q̄ ad co gnitionē pertinēt. sȝ in petitioni bus nulla vr̄ ad cognitionē per tinere. g̃ petitiōes donis nō rń dent. ¶ Preterea. petitiones ad impetrandū ordinate sunt. sȝ im petrare aliquid a deo nō est nisi habentis virtutē: cum igit̃ dona simul cū virtutibus infundātur vr̄ ꝙ petitiones non ordinentur ad dona. ¶ Preterea. Aug. in ench. dicit ꝙ hoc totū ē vna pe titio. Et ne nos inducas in tēta tioneȝ: sȝ libera nos a malo. qđȝ

Notā verba.

pz ex hoc q̄ nō ponit ibi: ⁊ libera nos a malo: sz ponit ibi. sed. Similr dicit q̄ tertia petitio. s. Fiat voluntas tua: cōcluditur in duabus primis. ⁊ ita videtur q̄ nō sint nisi quinqꝫ petitiōes: sicut etiā Lucas ponit: sz dona sunt septem. ergo petitiones nō respondent donis. ¶ Preterea. scda petitio ſm Augu. ibidem pertinet ad resurrectionē corporis: sed nullum donū ad resurrectionem pertinet. ergo petitiones donis nō respondent. ¶ Sed ꝯ. Idez est qd a deo petitur. ⁊ ab ipso accipit. Un̄ dr Jo 16. Petite ⁊ accipietis. sed dona sunt q̄ ꝓprie a deo accipiūtur. ergo ⁊ ipsa sunt q̄ per petitiōes petūtur. ⁊ ita petitiones ⁊ dona mutuo sibi corrn̄dent. ¶ Preterea. In glo. Mat. 6. dr. In precibus ē vt impetremus dona: in donis vt operemur: de operatione beatitudines consequunt. Ergo sicut beatitudines rn̄dent donis: ita dona rn̄dent petitionibꝰ. ¶ Preterea. sicut eadē glo. dicit: septez petitionibus oīa dona pn̄tis vite vel future continent. sz in his oībus etiam dona perficiunt: vt ex dictis pz. ergo dona ⁊ petitiones correspondent sibi.

Respōdeo dicendū q̄ reductio petitionū ad dona nō intelligitur hoc mō q̄ in petitionibus solū habitus donoꝝ petant: sed qꝛ petit per quālibet petitionem aliqd eoꝝ q̄ ad aliqd donorum pertinet. Hec aūt reductio pōt attendi duplr. Uno mō in gn̄ali: vt. s. qcquid ad dona ptinet etiā ad petitiones pertineat: ⁊ ecōuerso. ⁊ sic fit reductio eorū adinuicē nō solūz ꝑ appropriationem: sz etiā ꝑ ꝓprietatem: qꝛ sicut dona sufficiēter perficiunt in oībus q̄ sunt actiue ⁊ ꝯtēplatiue vite siue in pn̄ti siue in futuro: ita ⁊ in oībus ꝑ petitiones diuinuz auxiliū imploratur. Alio mō in spāli: ⁊ sic per ꝓprietatez non potest fieri reductio singulorū donorū ad singulas petitiones: qꝛ ea que i diuersis petitionibus postulant pn̄t ptinere ad vnū donū ⁊ ecōuerso: sed per appropriationē quandā inq̄ntū singule petitiones habēt aliquē similitudinē cū singulis donis: sicut ⁊ de beatitudinibꝰ dctm̄ est. Est enim alia ratio distinguēdi dona et petitiones. cū em̄ dona sint hintus ordinati ad operādū opz q̄ distinguant scdm̄ obta in quibus diuersificari opz actꝰ secūdū spēm. Sed petere opz oīa quibus indigemꝰ ad operandū: que nō possumus nisi a deo hr̄e vnū aūt donū ad sui operationē indiget pluribus auxilijs. ⁊ idez auxiliū valet ad actꝰ multoꝝ donorū. Indigemus aūt auxilio diuino tam in opibus cōtēplatiue q̄z in operibꝰ actiue. In operibꝰ aūt cōtēplatiue indigemꝰ duplici auxilio. vnū est: vt ipsorū contēplabiliuz. s. diuinorū maiestas ⁊ dignitas appereat: alias cōtēplatione q̄ contēplationē allicit digna nō essent. Et hoc auxiliuz petitur per primam petitionem (Sanctificet nomē tuū.) In qua petitur: vt nomē eiꝰ qd semp sanctum est etiā apud hoīes sanctū habeatur: hoc est nō cōtennat: vt Aug. dicit ad Probaz. Unde idem est petere hoc qd illud Eccle. 36. Sicut in conspectu eorū sanctificatus es in nobis: ita et in conspectu nostro magnificare

Reductio duplex petitionuz ad dona.

Nota hec ora tor de uote.

in eis. Et qꝛ ex hoc ꝙ homo huius excellētie particeps fit: ordinare ꝛ iudicare hꝫ qd est sapientie. ꝛ ideo hec petitio ad sapientiā reducitur ꝛ ad septimā beatitudinē. Aliud aūt auxiliū est: vt in contemplatione horū magnaliū nostrā beatitudinē cognoscamus: vt sic magis his cōtemplādis homo inhærescat. ꝛ hoc auxiliū petitur per secundā petitionem (Adueniat regnum tuum.) Glo. idest manifestetur hominibus vt. s. in nobis veniat ꝛ in xp̄o regnare mereamur scd̄m Aug. ad Probā Unde idē est hoc petere: vt idē dicit: qd dicere: ostende faciem tuā ꝛ salui erimus. Et id hec petitio reducit ad sextam beatitudinē ꝛ donuꝫ intellc̄s. In operibus aūt actiue indigemus duplici auxilio. Primū est vt bona nobis conferant: qbus ad bn̄ operandū adiuuemur. Scd̄ꝫ est vt mala impedientia remoueant Bonuꝫ aūt duplex est nobis necessarium ad vitā actiuā. Unuꝫ qd est directe ad opus virtutis ordinās: sicut ipꝫ honestū bonū et hoc petit in tertia petitione. (Fiat volūtas tua ꝛc.) in qua fꝫ Aug. petimus obedientiam ad deum: vt sic fiat a nobis voluntas eius in terris sicut fit ab angelis in celis. Unde fm ipm idē est hoc petere qd dicere. Gressus meos dirige fm eloquiū tuuꝫ: ꝛ hoc reducit ad quintam beatitudinem q̄ est de mia: qꝛ misericordiam p̄cipue nobis deus precipit: ꝛ per ꝯn̄s ad donum cōsilij. Aliud est organice ad virtutem seruiēs sicut tēporalia subsidia: quibus hō ad bn̄ operādū iuuatur. ꝛ hoc pertinet ad quartā petitioneꝫ: qua dr. (Panē nostrum quotidianuꝫ ꝛc.) quia fm Aug. ibidem per hoc quod dr. hodie. significatur hoc tempus. vbi vel sufficientiā illam petimus a patre q̄ superexcellit in nomine panis totam signātes: vel sacramētum fideliū. ꝛ hoc est idem quod petitur. Prouer. 30. Diuitias et paupertates ne dederis mihi: sꝫ tantū victui meo tribue necessaria: et hec petitio reducitur ad quartā beatitudinē: quia hmōi subsidia vite sunt que nos in laboribus huius vite sustentāt: et per ꝯn̄s ad donum fortitudinis Impediens auteꝫ operationem actiue vite ē triplex. Primo malum culpe preteritū quidem in actu: sꝫ manēs in reatu macula ꝛ inquinatione: ꝛ cōtra hoc malum petitur auxiliū: per quintaꝫ petitionē qua dr. (Dimitte nobis debita nostra ꝛc.) vbi vt dicit Augu. ibidem nos admonemur: et quid petamus ꝛ quid faciamus vt accipere mereamur: ꝛ hoc idē perijt qui dixit. Si reddidi retribuentibus mihi mala ꝛc. et hoc reducitur ad tertiam beatitudinem que est de luctu: quia ea remittuntur peccata: ꝛ per consequens ad donuꝫ scientie. Scd̄m est malum futuruꝫ: qꝛ timemus inclinans ad peccatum: et circa hoc petitur auxiliū in sexta petitione. cum dr. (Et ne nos inducas in tentationem.) in qua fm Augu. petimus ne deserti diuino auxilio alicui tentationi vel consentiamus decepti: vel cedamus afflicti. Et hoc ideꝫ petitur Eccle. 23. Aufer a me vētris concupiscentias. ꝛ hoc reducitur ad secundam beatitudinē: ꝛ hoc est de mititate: quia precipue tentationes ad malum sunt molestie

que a primis inferunt quibus prouocamur: vt eis noceamus: quas tentationes per illaz beatitudinē vincimus: et per cons ad donū pietatis. Tertiū est maluz pns qd̄cunqz sit illud: et ctra hoc petitur auxiliū per septimā petitionem qua dr. (Sed libera nos a malo.) vn̄ Aug. dicit q homo xpianus in qualibet tribulatiōe cōstitutus in hac petitione gemitus edit. Et hoc idem petiuit q dixit. Erue me ab inimicis meis etc. et hoc reducit ad beatitudinē que est paupertas spūs: qr eius est in tribulatione auxiliū petere: et per cons ad donum timoris. Possunt aūt tres vltime petitiones aliter distingui fm Aug. vt prima earū petatur auxiliū contra maluz culpe. Scd̄a aūt ctra inclinātia in culpam. Tertia vero contra pene malum.

Ad primū igitur dicēduz q obedientia ad deuz q̄ omne honestū actionis cōplectitur. et contēplationis bona in hac vita incipiūt et in futura cōsummant: et q̄tuz ad hanc cōsummationē. Augu. dicit q per tres primas petitiones petimus bona eterna. i aliis autem petitionibus petimus ea que tantū in hac vita sunt. ¶ Ad scdm dicendū q in hac oratione non solum petunt habitus donorum: qr petitio hor habituuz q̄tum ad intellectū et sapientiā comprehendunt in primis duabus petitionibus: sed q̄tum ad omnes habitus donor vel vtutum qui dirigunt in vita actiua petuntur in tertia petitione: qr omnes habitus operatiui non sunt nisi ad obediendū deo: sed per singulas petitiones petunt ea que aliquo modo pertinent ad omnia dona. ¶ Ad tertiū dicendum q q̄uis dona sint quedam dona a deo data: tamen ad hoc q possint habere debitas operationes oportet q a malis homo liberetur. ¶ Ad quartuz dicendū q due petitiones pertinent ad cognitionē contemplatiuam: sed ad cognitionē practicā non ponuntur alique petitiones pertinentes eadem ratione: qua nec alique beatitudines: vt dictum est. ¶ Ad quintū dicendū q q̄uis hō nō habens virtutes nō possit dona impetrare ea merendo: potest tn̄ impetrare per modū dispositionis ad illa: et iterum aliquis habens virtutes et dona potest impetrare per seuerantiam in eis. ¶ Ad sextum dicendum q simpliciter loquendo sunt septem petitiones: vt dictū est: non tamē est incōueniens vt earum vna aliquo modo includatur in alia sicut aliquid est in alio in potentia. ¶ Ad septimuz dicendū q quia in resurrectione corporis precipue et totaliter participes erimus regni diuini. io dicit Augu. q pertinet ad resurrectionem corpor: nō qr directe corporis resurrectio petatur.

¶ Expositio textus.

Spiritus sapientie et intellectus etc.) Ratio ordinis ex predictis patet: combinationis autem ratio hec est: quia simul combinantur dona duo: quor vnum dirigit alterū. sicut sapientia dirigit intellectum proprie loquendo. consilium autez fortitudinē per quandā appropriationē:

psiatioñe: qr sicut precipue cõsilio indigemus in operatiõib' supererogatiõis: ita & in fortitudine. scia pietatez: qr neutrū sonat nisi in id ad qd omnes tenētur: timor autē qr est recessus a malo. ideo nō indiget ꝓprio directiuo: vt ex dictis pȝ: tamē proprie loquēdo consiliū & scia dirigunt in oibus tribus donis exequētibus. (Spūs timoris) hic spāliter dr christū replenisse: qr propter suā impfectionē minus l ipso esse videbat. ideo qr pncipaliter ad patiendū venerat: qd per humilitatē est cōpletum: que ptinet ad donuz timoris domini. (Quidam tamē ẜm effectuz &c.) hoc est verū, de timore scdm actum affect': qui est timere separationē: & non quātuz ad quēlibet actū affect': vt postea dicet.

¶ Plena timorū distinctio.

Et qr d timore tractādi nobis occurrit loc': sciēdū est q̄tuor eē timores: s. mūdanū siue humanū: seruilē: initialē: castū: vel filialē siue amicalē. human' timor est: vt ait Cassiodorus: quādo timem' pericula carnis pati vel perdere bona mundi: ꝓpter qd delinquimus. Hic timor malus est: q̄ in primo gradu cū mundo deseritur. quē dñs ꝓhibet in euangelio dicens. Nolite timere eos qui occidunt corpus &c. Timor aūt seruilis est: vt ait Aug. cū per timorē gehēne cōtinet se hō a peccato: qu o psitiaȝ iudicis & penas metuit. & timore facit quicq̄d boni facit: nō timore amittendi eternū bonū qd non amat: sed timore patiēdi malum quod formidat. nō timet ne perdat amplexus pulcherrimi spōsi: sed timet ne mittat in gehēnaȝ. Bon' est timor iste & vtilis: lȝ īsufficiēs per quē fit paulatim cōsuetudo iustitie: & succedit initialis timor: qñ icipit qd durum est amari. et sic incipit excludi seruilis timor a charitate. & succedit deinde timor castus siue amical' quo timem' ne sponsus tardet: ne discedat ne offendamus: ne eo careamus. Timor iste de amore venit. Ille q̄dē seruilis ē vtilis: sȝ nō pmanēs ī eternū: vt iste timor diuin' comes est p omnes gradus. | timor suilis describitur.

¶ Collatio predictorum.

Et attēde q̄ q̄tuor hic distinguuntur timores cū supra' beda dixerit duos esse. Sȝ beda humanū timorē ptermisit & noie suilis duos quos hic distinxim' cōplexus fuit. s. suilez & initialem. amicalē vo castū dicit Aug. quoqȝ suilē timorē & castuȝ aperte discernit dū epl'e ad romanos illū locuȝ exponit. non eñi accepistis spm̄ suitutis iterū in timore: sed spi-

ritũ adoptiõis filioꝝ dei. ita dicẽs. Duo timores hic insinuãtur. vnꝰ qui est in pfecta charitate. s. timor castus. alter qui nõ est in charitate. i. seruilis in quo quis credat deo nõ tñ i deũ. et si bonũ fiat nõ tñ bñ. Nẽo. n. iuitꝰ bñ facit: etiã si bonum est qd facit.

¶ De casto et seruili plenius agit tangens de initiali.

De his eisdẽ timorib' latiꝰ disputat Aug. dicens. Cepit aliquis credere diem iudicij: si cepit credere cepit et timere Sed q adhuc timet nõdum hz fiduciã in diẽ iudicij: nõdũ est i illo pfecta charitas. Si pfecta in illo esset charitas nõ timeret. Perfcã enim charitas faceret pfectã iustitiã: et non haberet q̃re timeret: imo hr̃et quare desideraret: vt trãseat iniq̃tas et veniat regnũ dei: g̃ timor non est in charitate. Sz in q̃ charitate? Nõ ichoata. In qua ergo? in pfcã. Et pfecta inq̃t charitas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor: q2 initium sapie timor dñi. Timor quasi locũ p̄parat charitati. Cũ aũt ceperit charitas habitare pellit timor q ei preparauit locũ. Quãtũ enim illa crescit ille decrescit. et q̃tũ illa fit interior timor pellit foras. maior charitas minor timor: minor charitas maior timor. Si aũt nll's ẽ timor nõ est quo itret charitas sicut videmꝰ p setã itroduci linũ qñ aliqd suit. seta p̄us intrat et nisi exeat nõ succedit linũ. Sic timor prio occupat mẽtẽ. non aũt ibi remaneat timor: q2 iõ intrauit vt itroducẽt caritatẽ.

Charitas pellit timorez.

¶ Quid vr̃ p̄dcis aduersari.

Est ãt snĩa q̃ vr̃ esse cõria huic si non hz piũ itellectorẽ dr̃. n. i ps. Timor dñi castꝰ pmanet i scl'z scl'i. Eternũ quẽdã timorẽ nobis oñdit: sz castũ. Qd si oñdit ille nobis eternũ timorẽ: nũqd ɔdicit illi ista ep'la q̃ dicit: timor nõ ẽ i charitate: sz pfcã charitas foras mittit timorẽ. hoc. n. dcm̃ ẽ p ioãnẽ illud dcm̃ ẽ p dauid. Sz nolite putare aliũ eẽ spm̃. Si. n. vnꝰ flatꝰ iflat duas tibias: nõ poterit vnꝰ spũs iplere duo corda et agitar̃ duas liguas. Si spũ vno. i. vno flatu iplẽte due tibie ɔsonãt. implete due ligue spũ dei dissonare pñt. imo ẽ ibi q̃dã ɔsonãtia: ẽ q̃dã ɔcordia sz auditorẽ desiderat studiosũ nõ ociosũ. Ecce mouit duas linguas spũs dei: et audiuimꝰ ex vna. timor nõ est i charitate: audiuimꝰ ex alia. Timor dñi castꝰ pmanet i scl'z scl'i. qd ẽ hoc? Dissonat Nõ. Excute aures itẽde melodiã. Nõ sine cã h addidit

Nota la pulchra.

cast⁹: illic nō addidit: q: ē ti mor aliq̃s q̃ dr castus. est aūt ali⁹ timor q̃ n̄ dr cast⁹. Discernam⁹ istos duos timores et intelligem⁹ ɔsonātiā tibiarum. Quō discernim⁹? Attēdat charitas vr̄a. Sūt hoīes q̄ ppea timēt deū ne mittāt in gehēnā: ne forte ardeāt cū diabolo in igne et noiāpe ē timor q̄ itrodu cit charitatē. Sz sic venit vt exeat. Si.n. pp pēas times deū nōdū amas quē sic times nō bōa desideras: sz mala caues. Sz ex eo q: mala caues corrigis te et icipis bōa desiderare. Que cū desiderare cepis erit i te timor cast⁹. Quid ē timor cast⁹. Timere ne amittas illa bōa: timere deū ne recedat a te. Cū aūt times deum ne te deserat pñtia ei⁹ āplecteris eū: ipso frui desideras.

¶ Quō distēt duo timores: p silitudinē duarum mlierum oñdit

Non potes meli⁹ explanare q̄d itersit inter hos duos timores q̄ si pōas duas mlieres maritatas: q̄rum vnā ɔstituas volētē facere adlteriū: sz timet ne dānet a marito. Timet maritū: q: adhuc amat neq̄tiā. Huic nō ē grata: sz onerosa mariti pñtia. Sz si forte viuit neq̄ter timet maritū ne veniat. Tales sūt q̄ timēt diem iudicii. Fac alterā amare virum deberi illi castos āplex⁹ nulla se adlterina imūdicia macularē velle. Ista optat pñtiā viri. Ista timet et illa timet. Jam q̄ iterrogētur q̄re timeāt. Illa dicet. Timeo virum ne veniat: illa dicet timeo virum ne discedat. Illa dicet timeo virum ne dānet illa dicet: timeo virum ne deserat. Pōe hoc i aīo et iuenies timorē quē foras mittit charitas et aliū timorē castū pmanētē i scl'z scl'i. Illū timorē pfecta charitas foras mittit: q: ille timor tormētū hz torquet cōscia pctorum: nōdū fcā ē iustificatio. Est ibi qd titillat mentem: qd pugnat qd stimulat. Stimulat ille timor. sz itrat charitas que sanat qd vulnerat timor. Timor cast⁹ facit securitatē i aīo. Audiuim⁹ duas tibias ɔsonantes.s. dauid et Joā. Illa d timore dei dicit q̄ timet aīa ne dānetur. Illa d timore q̄ timet aīa ne deseratur. Ille ē timor quē charitas excludit. ille ē timor q̄ pmanet i seculū scl'i. Ecce his vbis p̄dictis apte oñdit aug. q̄s sit timor cast⁹ et q̄s suil': et q̄lr differāt. In q̄b⁹ ēt initialē timorē significauit: q̄ nec ex toto ē suil' nec ex toto ē cast⁹: sed tanq̄ medi⁹ aliq̄d de suili et aliq̄d de casto timore hz. Fac n. suire pti timore pene: ptim amore iustitie p quē timem⁹ pūiri et timem⁹ offēdere. iste timor ē in inchoata charitate:

Nota verba.

nō in pfcā ꝛ q̄tū crescit cha ritas tm̄ decrescit iste timoꝛ q̄tū ad meritū pene.i. q̄tuȝ ad id qđ facit tiere penaȝ:et q̄tū ad toꝛmētū ꝯscie. Naȝ q̄to diligim⁹ tāto min⁹ time m⁹. Iste tioꝛ notaꝛ i illis v̄bis aug. vbi ñ negat timoꝛē cē i charitate ichoata:sed ꝑ fecta. Qđ nō posset dici de ꝓuili:qꝛ vt ip̄e sup̄ dixit. ꝓuil' tioꝛ nō remanet veniēte cha ritate.nec itrat charitas nisi ꝑus ille tioꝛ exeat:nec i illo tioꝛe aliq̄s credit in deū:ꝛ si credat deo:nec bn̄facit ēt si bonū ē ꝙ facit. Nō ē g̃ ille ti moꝛ in charitate ēt ichoata. Qꝛ oī s q̄ charitatē hȝ lȝ nō ꝑfectā:ꝛ i deū credit:ꝛbona opa facit. Quaꝛ ꝓuil' nō ē ti moꝛ ille quē in charitate in= choata foꝛe cōcessit:ꝛ quem crescēte charitate d̄crescere dixit. Sȝ ille ē tioꝛ initialis: quem nō esse negat esse in charitate nisi perfecta sit.

Qđ tioꝛ seruil' ꝛ initial' dꝛ initiū sapie:sed differenter.

Sciēdū ē tm̄ ꝙ vterq̄ tioꝛ.s. ꝓuilis ꝛ initial' in scripture diuersis locis dꝛ initiū sapie:ꝛ ita cō periesi diligēter ānotaue= ris loca scripture:i q̄b⁹ de ti more dn̄i fit mētio.ex alia tm̄ ratiōe ꝛ cā diuersa dꝛ ꝓuilis initiū sapie:ꝛ ex alia initial'. Seruil'.n.iō dꝛ initiū sapie: qꝛ ꝑparat locū sapie.ꝛ ducit ad sapiam:sȝ tm̄ nō remanet cū ea:imo foꝛas exit. initial' v̄o dꝛ initiū sapie:qꝛ est cuȝ inchoata sapia. Quē cuȝ q̄s hr̄e icipit sapiaȝ ꝛ charitatē hr̄e icipit.idē est ꝙ vterq̄ ti moꝛ dꝛ initial'. Qđ inuenire poteris ꝑ diuersa scripture loca. vterq̄ ēt tioꝛ iterdū dꝛ ꝓuilis:qꝛ ipse initial' q̄ est in charitate inchoata aliq̄d hȝ de ꝓuili.s.angoꝛē pene:sic ꝛ aliq̄d hȝ de casto.s.qđ timet offendere ac separari.

De hoc qđ augu. dicit ca= stum timoꝛeȝ esse eternum.

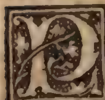
Illud q̄ȝ diligēter est notādū ꝙ i su pioꝛib⁹ aug. dicit castū timoꝛē esse eternū.ꝑ qđ ꝯfirmaꝛ p̄missa sn̄ia.s.ꝙ sp̄ūs tioꝛis erit i fu turo sic ꝛ alia dona sp̄i.s.sed nō hēbit oēm illū vsum quē mō hȝ. Faciet.n.nos tm̄c re= uereri deū:nō timere separi vel carere. Fuit g̃ i xp̄o tioꝛ ille:sȝ iuxta illū vsuȝ quē ha= bebit in futuro in scīs.nō em̄ timuit xp̄s separi vl' offēderꝛ deū:sȝ cū p̄ oib⁹ reuerit⁹ est. timoꝛ quo .et nus.

An timoꝛ pene in xp̄o fue rit ꝓuilis initialis vel alius.

Cum aūt fuerit in xp̄o tioꝛ pene:q̄riꝛ an iste timoꝛ fuerit mūdan⁹ vl' seruil' vel initial'. Ad ꝙ di cim⁹ nullū coꝝ fuisse in xp̄o.

Nõ timor mũdan⁹ malus est vt supra dcm̃ est. ⁊ i p̃mo gradu cũ mundo deserit. Seruilis vo vel initial' in pfecta charitate nõ ẽ. Null⁹ ḡ timor istorũ in xp̃o fuit. Quis ḡ fuit timor ille q̃ penã timuit. Põt timor ille dici nãl' siue hũan⁹ q̃ oĩb⁹ hoĩbus ĩest: q̃ horret mors ⁊ formidat pena. ⁊ dr̃ tior iste natural': nõ q̃ accesserit hoi ex natura s̃m q̃ pus fuit instituta: q: nõ fuit iste tior ɔcreat⁹ hoi nec d̃ bonis nãlib⁹: sȝ q: ex corrupta natura p pctm̃ oĩb⁹ aduenit cui corruptio inoleuit tanq̃ esset natural'. ⁊ est timor iste effectus peccati: vt dcm̃ est.

¶ Diuisio textus.

Ostq̃ determinauit de dõis i gñali; hic determinat de dono tioris q̃ pp sui mltiplicẽ acceptõeȝ spãlẽ difficultatẽ hȝ. Diuidit ãt h̃ ps i duos. p⁹ determinat de tiore i gñali. 2⁹ ãt de tiore xp̃i spãlr ibi. (Cuȝ ãt fuerit i xp̃o.) p̃a i duas. In p̃a ponit distictionẽ tioris. In 2a soluit quãdã ɔ̃rietatẽ ibi. (Et attẽde q̃ q̃tuor ⁊c.) (De his eadeȝ) Hic põit ɔpationẽ timoꝝ adinuicẽ. Et circa hoc duo facit. pri⁹ ɔpat timores adinuicẽ. 2⁹. ex dcis quãdã ɔclõnẽ isert ibi. (Illõ q̃q; diligẽter.) Circa p̃m duo facit p̃o ɔpat timorẽ filialẽ ad s̃uilẽ. scd̃o initialẽ ad vtrũq; ibi. (In q̃b⁹ ẽt timorẽ vel initialẽ.) Circa p̃m ãt tria facit. p̃mo ponit ppetatẽ timoris s̃uil'. scd̃o ondit differẽtias timoris casti vel filial' ad iþ̃ȝ ibi. (Est ãt alia fnla) 3⁹ p similitudinẽ dñiaȝ manifestat ibi. (Nõ poteris meli⁹) (In q̃b⁹ ẽt initialẽ timorẽ) Hic ɔpat timorẽ initialeȝ ad alios duos. Et circa hoc duo facit. p̃io ondit distictõeȝ eius ab vtroq; pcõꝝ. Scd̃o põit quãdã ɔueniẽtiã ipsi⁹ ad timorẽ seruilẽ ibi. (Sciẽdũ aũt est q̃ vterq; timor ⁊c.) Questio. ii.

Ic est duplex qõ. p̃ria de timore de q̃ agit hic. Scd̃a ãt de aliis donis exequẽtib⁹. s. pietate ⁊ fortitudie. ¶ Circa p̃m q̃rũt tria. p̃rimo d̃ tiore i gñali. Scd̃o d̃ tiore seruili. Tertio de timore filiali.

¶ Utrum diffõ damasceni de timore sit bona.

D primuȝ sic pcedit. vr q̃ Damas. incõuenienter timorẽ diffiniat dicẽs timor est desideriũ s̃ȝ sistolẽ mouẽs. Desideriũ. n. ad ɔcupiscibilẽ ptinet. tior aũt ẽ in irascibili: ḡ tior nõ ẽ desideriũ. ¶ p̃terea. desideriũ est respcũ boni: sȝ obȝ tioris est maluȝ. vñ phs dicit in 3. ethi. q̃ tior ẽ expectatio mali. Ergo tior nõ ẽ desideriũ. ¶ p̃reterea. d̃sideriũ ad ɔsecutõeȝ ptinet: sȝ tior ẽ fuga mali vt dic gl. Jo. x. Ergo tior nõ ẽ desideriuȝ. ¶ p̃terea. s̃m sistolẽ mouere est mouere s̃ȝ ɔ̃ctionẽ. sȝ tractio cũ sit mot⁹ corpal' cordis nõ ẽ in oĩbus in quib⁹ est timor. s. in angelis: ergo male diffinit timorem.

¶ Utrũ timor bene diuidatur in seruilem ⁊ castum.

1ª questiuncula **Alterius** vr qd magr hic male distinguat timoris ptes. Quia sm phm in.1.topi.si vnu oppositor dr multiplr et reliquu: sz timor et spes sut opposita: cu igr spes no dicat multiplr: nec timor distigui debuit. ¶ Pretea. passiões et actus et hits diversificant sm obta sz idë est obm timoris mudani: seruilis: et initial'.s.pena. Ergo vr q no debeat adinuice distingui ¶ Pretea. pfectuz et ipfcm circa amore no diuersificat charitate sz timor initial' et cast' no differut nisi sm pfectu et ipfectu: g no debet distigui abinuice. ¶ Sz 3 vr q debuerit plures ptes timoris assignare. Timor.n.ex 3cupiscetia causat: sz 3cupiscetia carnis 3 3cupiscetia oculor q est 3cupiscetia mudi diuidit.1.Jo.3. ergo mudan' timor q timem' mudi bona pdere dz distingui 3 timore carnis q timem' carnis pcula pati. ¶ Pretea. magr ponit i fine lectois timore queda nale q differt sm ipz ab oib' alijs: ergo vr q isufficieter assignet tatu qtuor timores. ¶ Pretea. Dam. 2.li. assignat plures differetias: scz segnicie erubescetia verecudia admiratione stuporem agonia: ergo videt q hec diuisio que hic ponitur sit insufficiens.

¶ Utrum timor debeat inter dona computari.

2ª questiuncula **Alterius** videt qd timor non debeat iter dona coputari. Timor eni ponitur vna de qtuor principalibus passioibus: sed nulla aliarũ ponitur donu: imo spes ponit virtus: gaudiu ponit fructus: dolor ponit pars penitentie.s. cotritio: ergo nec timor silr dz poni donu. ¶ Preterea dona dant nobis in adiutoriu huane infirmitatz: sed ipse timor ifirmitate iportat: g no dz dici donuz. ¶ Preterea. Aug. dicit.14. de ci. dei. Timor e amor fugiës qd ei aduersat: sz amor no est donuz imo virtus: g nec timor donu debet poni. ¶ Sed 3. est qd dicit Isa.11. vbi timor iter alia dona sci spus notat. ¶ Pretea. illd qd est pncipiu salutis no est a nobis: sz donu dei est vt dicit aug. sz timor e pnm salutis. Isa.26. A timore tuo dne 3cepim' spm salutis: g timor est donuz spi.san.

Rñdeo dicendum q diffõ data sm Dama. conuenit oi timori: sed qr noia passionu a passioibus sensitiue ptis ad opatões supioris partis trasferutur: vt supra dictu est. io videamus pmo qualr dicta diffinitio copetat timori qui e passio sensitiue ptis. quelibet aut illaru passionu ptinet ad appetitiua parte: sed iter eas est differetia sm Auic. in.6. de nalibus. qr dispões cordis in qbusdam passioib' sunt qsi actiue: in quibusda qsi passiue. dispõ aut cordis actiua est vel sm pfectionez cordis i seipso sicut e aplitudo et dilatatio cordis q est in gaudio vel sz ë pfectione cordis ad aliqd agendu vel patiedu vel obtinedu sicut est fortitudo cordis q reqrit in audacia et spe. Disposítio aut passiua cordis p opposítu est vel sm defectu ipsi' i seipso que dr coangustatio q reqrit in tristitia vel sm defectu ipsi' p 3patione ad aliqd agendu q dr debilitas cordis q reqrit i amore et desperatiõe. Cotractio aut signat motuz alicui' ab alio a q

retrahit in seipsum: vbi quodammodo cõgregat: et ideo importat dispositionem cordis que est debilitas: per quam aliquis ab alio deficit in seipso consistens. Sic igitur patet intellectus diffinitionis Damasceni quia dixit desiderium ad significandum genus timoris: quod est actio vel motus appetitus. Quod autem dixit secundum Aristotelem mouens: differentiam propriam assignauit quae a causa materiali eius sumitur. et per hanc similitudinem dicitur etiam timor in spiritualibus dum motus voluntatis ab aliquo resilit et in seipsum consistit.

Ad primum igitur dicendum quod desiderium ponitur ibi large pro appetitu que communis est et irascibili et concupiscibili. ¶ Et per hoc patet solutio ad 2m. ¶ Ad 3m dicendum quod etiam in fuga est appetitus fugiendi qui hic desiderium dicitur. ¶ Ad 4m dicendum quod in spiritualibus est contractio per similitudinem: vt dictum est.

Responsio ad primam questiunculam.

Ad secundam questionem dicendum quod timor hic distinguitur secundum ordinem timentis ad deum: cui per vnum timorem magis appropinquat vel distat quam per alium: cum enim timor in fuga mali consistat: malum autem est pene et culpe. erit timor quidam qui consistit in fuga mali culpe tantum per quam homo a deo separatur. scilicet timor castus vel filialis. Alius autem qui consistit in fuga mali pene: pena autem est duplex. vna per cuius vitationem peccatum quandoque committitur: sicut sunt temporales pene: et hanc penam refugit timor mundanus vel humanus. Alia est per cuius vitationem nunquam fit peccatum: sed magis vitatur sicut pena que erit post hanc vitam: et hanc penam fugit timor seruilis. Alius autem timor est qui fugit vtrumque malum. pene. scilicet et culpe. scilicet initialis qui habet oculum ad vtrumque. et ideo est medius inter seruilem et castum. ¶

Ad primum igitur dicendum quod malum contingit multifariam. bonum autem vno modo secundum Dionysium et philosophum. Et ideo spes que respicit bonum non ita diuiditur sicut timor qui respicit malum. ¶ Ad 2m dicendum quod non eadem pena est quam respicit timor mundanus et seruilis vt ex dictis patet: seruilis vero et initialis eandem penam respiciunt. sed seruilis tanquam principale obiectum. initialis autem non: sed magis malum culpe. vnde magis se tenet cum casto timore quam cum seruili. ¶ Ad 3m dicendum quod timor initialis distinguitur a casto non secundum quod imperfecte se habet ad id ad quod perfecte se habet castus timor: sed quia se habet etiam ad aliud obiectum quamuis ex consequenti: vt dictum est. ¶ Ad 4m dicendum quod timor mundanus secundum speciem nature ab humano distinguitur: sed in eodem gradu ponuntur secundum propinquitatem ad meritum et demeritum secundum quod hic timores distinguuntur. ¶ Ad quintum dicendum quod natura saluatur etiam in merito et demerito: et ideo timor naturalis non ponit aliquem gradum distantie vel propinquitatis ad meritum vel demeritum: et propter hoc de ipso non facit mentionem in diuisione prima. ¶ Ad sextum dicendum quod ille partes timoris assignantur secundum obiecta. sic autem non intendit hic diuidere timorem: sed sicut dictum est.

Ad tertiam questionem dicendum quod timor mundanus et humanus cum sint inordinati non possunt esse donum spiritussancti: sed sunt vel passiones vel electiones similes passionibus: aut etiam habitus secundum quod habitus nomine operationis vel passionis nominantur. — Responsio ad secundam questiunculam.

Silr ēt timor ſuil nō ptingit ad pfectionē doni ſicut nec fides in formis ad pfectā rōnē ɔ̄tutis. In oi em̄ ɔ̄tute hoc ē cōe ſ3 ph3 ꝙ ɔ̄tuoſus opat bonū grā vl' pp turpis vitationē. timor aut ſeruilis opat bonū nō pp fugā turpis: ſ3 pp fugā triſtis. Un̄ deficit a pfectiōe virtutis: ⁊ multo amplius a perfectiōe doni qd eſt ɔ̄tute pfectius. Timor aūt caſtꝰ ⁊ initialis ſ3 ꝙ pticipat timorē caſtu3 hn̄t rōnē doni: cuiꝰ rō ē: ꝙ altiori mē ſura ſuos actus modificat ꝗ̄ſ ſit menſura humana. menſura em̄ humanorum operum eſt ratio: rōnis bonū. Un̄ ɔ̄tuoſus abſtiet a malis ſingēs ⁊ timens incōuenienis rōnis qd eſt turpe. Et iſte timor eſt annexus cuilibet ɔ̄tuti: ſ3 timor q̄ ē donū facit abſiſtere a malis pp fugā incōuenientis qd eſt in ſepatiōe a deo. ⁊ iō ipm deū h3 p mēſura ſue opatiōis. ⁊ qr modꝰ a menſura cauſat. iō operat ſupra hūanū modū. ⁊ ppter hoc eſt donū.

Ad primū igit dō3 ꝙ timor ſ3 ꝙ eſt paſſio non eſt donū: ſed ſ3 ꝙ eſt habitus quidā a deo infuſꝰ. ſimiliter etiā neq3 ſpes ſm ꝙ eſt paſſio eſt virtus: ſed ſm ꝙ eſt habitus quidā pficiens ad actū ſimilē paſſioni que eſt ſpes. dolor aūt qui eſt paſſio ſenſitiue ptis non eſt pars pēnitētie: ꝗ̄uis ēt talis poſſit eſſe penitētie adiuncta: ſed dolor in rationali parte cōſiſtēs qui eſt operatio magis ꝗ̄ paſſio gaudiū etia3 qd eſt in pte ſenſitiua aie non eſt fructus ſed qd eſt in ratiōe non pōt dici paſſio pprie loquēdo: ꝗ̄uis aliquid habeat de ſimilitudine paſſiōis. ¶ Ad ſcdm dicendu3 ꝙ timor eo⁊ q̄ ſunt ſub hoie ad infirmitatē hois pertinet: ſed timor dei qui eſt ſupra hominem nō eſt infirmitatis: ſed maxie pfectiōis in ipſo: qr in hoc ipo inferius pfectiſſimū eſt ꝙ ſuō ſuperiori maxie ſubdit. ¶ Ad 3m dōm ꝙ timor dei ē amor nō eēntialiter loquēdo: ſed per cauſa3 qr amor eſt cauſa timoris.

¶ Utrum timor ſeruilis ſit a ſpiritu ſancto.

D ſecūdū ſic procedit. videtur ꝙ timor ſeruilis non ſit a ſpirituſancto. quicqd em̄ eſt a ſpiritu ſancto pōt eſſe ſimul cū ipſo: ſ3 timor ſeruilis nō habet ſimul cū ſpūſancto. q̄ ſine charitate nō habet: cū qua non eſt timor ſeruilis: ergo timor ſeruilis nō eſt a ſpirituſctō. ¶ Preterea. ſicut deꝰ pp ſeipm amandus eſt ita pp ſeipm timēdꝰ eſt: ſ3 amor mercennariꝰ: quo ds amat deū pp bona tpalia: nō eſt a ſpi. ſā. cū ſit illicitꝰ: qr plꝰ amātur iſta bona tpalia ꝗ̄ deꝰ: ergo ⁊ timor ſeruilis quo deꝰ pp penas timet nō ē a ſpi. ſan. ¶ Preterea. illud qd naſcit q̄ ex radice pcti nō eſt a ſpi. ſan. ſ3 timor ſeruilis ex tumore naſcit q̄ ē radix pcti. Un̄ ſup illd Job. 3. q̄re non in vulua mortuꝰ ſum ⁊c. dicit. Greg. Cū ex pctō pōs pena metuit ⁊ amiſſa dei facies nō amat timor ex timore eſt. non autē ex hūilitate: ɔ̄vr ꝙ timor ſeuilis nō ſit a ſpi. ſā. ¶ S3 ɔ̄. Ro. 8. Nō accepiſtis ſpm̄ ſeruitutis ⁊c. gloſ. vnꝰ ſpūs ē q̄ facit duos timores ſ. ſeruilē ⁊ caſtū: ſ3 caſtꝰ timor cōſtat ꝙ eſt a ſpi. ſan. ḡ ⁊ ſeruilis. ¶ Preterea. nō eſt minꝰ timere

deū q̄ credere: sȝ fides ē infor-mis est a spū. sā. ergo ⁊ timor ser-uilis est a spiritusancto.

¶ Utrū vsꝰ timoris seruil' sit bonꝰ.

2ª questiūcu-la.

Alterius vr̄ q̄ vsus ti-moris serui-lis nō sit bonꝰ. vsus eīm bonꝰ est quo fit bonū ⁊ bn̄: sȝ ꝑm aug. sup illō Ro. viij. Nō accepistis spm̄ ꝑuitutis ⁊c. In timore seruili ēt si aliqd fiat bonū: nō tn̄ bn̄. ergo vsꝰ eiꝰ ē malꝰ. ¶ Preterea. oīs actꝰ timoris ex aliquo amore ꝓcedit sȝ actꝰ timoris seruil' nō ꝓcedit ex amore charitatis. ergo pcedit ex amore libidinoso: ergo est malus. ¶ Preterea. vna circūstātia inde-bita facit totū actū malū: sȝ actꝰ timoris seruilis vr̄ eē seruilr̄ ti-mere q̄ est circūstātia turpis: ergo vsꝰ timoris seruilis est malus. ¶ Sed ꝯ cuiꝰ. vsus malꝰ est ipȝ ēt malū ē: qȝ nō pōt arbor bona fructꝰ malos facere. Mat. 7. sed timor ꝑuilis ē bonū cū sit a deo: ergo vsus eiꝰ bonus ē. ¶ Preterea. vsus timoris seruilis ē abstiere a pctō ⁊ ad sapientiā introduce-re. hoc aūt est bonū: ergo vsꝰ ser-uilis timoris est bonus.

¶ Utrum timor seruilis tollaꝰ adueniente charitate.

Alterius vr̄ q̄ timor seruilis non tollaꝰ aduenīēte charitate. timor eīm seruilis a fide informi cōsur-git. sȝ fides informis manet ꝑm substātiā habitꝰ ⁊ formaꝰ cha-ritate q̄ aduenit: ergo timor nō expelliꝰ charitate adueniente. ¶ Preterea. Per charitatē adue-nientē nō tolliꝰ nisi pctm̄ ⁊ qō ē ex pctō introductū hoc aūt nō ē timor ꝑuilis cū sit a deo. ergo nō expelliꝰ charitate adueniente. ¶ Preterea. qō se hȝ ex additiōe ad aliō includit illud ⁊ nō tollit sȝ timor initialis se hȝ ex additiōe ad ꝑuilē. qȝ timet penā sicut serui-lis ⁊ vlteriꝰ sepatiōnē: ergo timore initiali aduenīēte nō expelliꝰ ti-mor ꝑuil: ergo nec aduenīēte chari-tate sine qua nō est timor initialis. ¶ Sed ꝯ est qō dicit Aug. in lit-tera in aduenīēte charitate pel-liꝰ timor ꝑuilis. ¶ Preterea. Li-bertas nō cōpatiꝰ secū ꝑuitutē sȝ charitas aduenīēs libertatē facit qȝ vbi spūs dn̄i q̄ sine cha-ritate nō est: ibi libertas. 2. Cor. 3. ergo timor ꝑuilis expelliꝰ ad-ueniente charitate. ¶ Preterea. Nullꝰ ꝓncipaliter timēs penā hȝ charitatē: sȝ quicūq̄ hȝ timo-rē seruilē est hmōi ergo ⁊c.

Rn̄deo dōm ad primam qōnē q̄ ꝑm phm in .i. Meth. Liber est qui sui causa est. Seruꝰ aūt per ꝯriū intelligē-dus est q̄ alteriꝰ cā est ⁊ non sui. Sumꝰ aūt causa eoꝝ q̄ ad nos pertinēt ꝑ volūtatē. vn̄ illō dicit aliqs facere libere qō spōtanea volūtate facit. Illud aūt seruilr̄ ad qō faciendū sibi volūtas de-est. facit aūt illud coactꝰ ab alio violētia vel metu. ⁊ iō cū tristi-tia: qȝ oē coactū est ꝯ volunta-tē ⁊ triste: vt dicit in. 5. Meth. et ꝑm hoc dicit aliqs ex libertate spūs aliqd facere: qȝ bnplacito sue volūtatis delectabilr̄ facit. timore aūt seruili qō facit coactꝰ metu pene ⁊ ꝑ ꝯn̄s cum tristitia mallet eīm nō facere nisi pena ti-mereꝰ. Patet igiꝰ q̄ seruilitas ex illa parte consequiꝰ timorem quo ad aliqd faciendū vel dimit-tendū inclinat. hec autē incli-natio intrat eēntiā timoris. sȝ est effectꝰ eius. eēntiā vero suā ex cōparatione ad ꝓpriū obie-

timoris ꝑuilitō datur.

etñ qđ est pena eterna quam fides indicat. vnde seruilitas ē accidēs timoris: ꝛ nō intrat eēntiā ei⁹. ꝛ ideo eēntia ei⁹ bona est: qꝛ refugere penas eternas nō est nisi bonū. vñ seruilis timor ſm eēntia suā est a spi. san. non tñ donū spūs sancti nisi cōmuniter loquēdo vt dicim⁹ oē qđ a sp. s. dat donū ei⁹ esse. Sic aūt nō loquimur de donis: ſʒ illa seruilitatis q̄ ꝯditio icludit priuationē volūtatis iustitie nō est a spū sā.

Ad primū igitur dōʒ ꝙ quedam sunt a spūsancto q̄ nō sunt cum spūsancto: sicut fides informis ꝛ timor seruilis: qđ quidē nō est nisi ꝑꝑ defectū comitantē. quedā ꝟo sunt a spūsancto ꝛ cū ipso sunt sicut charitas. quedā ꝟo cū ipso sed nō ab ipso: sicut pctm̄ veniale. Quedā vero nec ab ipso nec cū ipso: sicut mortale. ¶ Ad scđm dōm ꝙ obiectū amoris est bonū: sed obiectū timoris prout nūc loquimur est malū qđ fugit In deo aūt est bonitatē inuenire. ꝛ iō est ꝑpter seipm̄ ꝛ nō ꝑꝑ aliud diligēdus: sed nullū malū in ipso est. eſt aūt ab ipso aliqđ malū. s. malū pene. ꝛ ideo ꝑpter penā quā infligit deū timere nō est malū ſm se qūo aūt timore reuerētie bonū excellēs timeat infra dicet. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ Gregori⁹ loquit de timore ratione seruilitatis: inq̄tū. s. pctm̄ volūtate retinet. qđ pʒ ex hoc qđ premissis verbis subiūgit. superbit quippe q̄ peccatū si liceat nō puniri nō deserit. ¶ Uel dicendū ꝙ timor ille ex quo nascit timor seruilis pene q̄tū ad actū suū nō est timor inordinat⁹ qui est radix pcti: sed est timor naturalis quo quis oē nociuū naturaliter refugit.

Ad secundā questionē dōʒ ꝙ dcq̄d est de substātia habit⁹ opʒ ꝙ in actu ei⁹ relucescat: eo ꝙ quales sunt habit⁹ tales act⁹ reddūt vt dicit in. 2. eth. non autē opʒ ꝙ oē qđ accidit alicui habitui semꝑ i actu ei⁹ manifestet sicut fidei informi accidit hr̄e aliquid repugnās charitati: nō tñ opʒ ꝙ semꝑ in actu ei⁹ charitati repugnās aliq̄d inueniat. Cū igit seruilitas timoris habitui accidat ex imꝑfectiōe subiecti: vt ex dictis pʒ: nō opʒ ꝙ actus eius semꝑ cōditiones seruilitatis in se habeat: sed poterit hr̄e bonitatē ꝓportionatā substātie sui habit⁹: nō. s. meritoriā sicut nec habit⁹ hʒ bonitatē gratuitā Et qꝛ habit⁹ perfectā rōnē bonitatis nō hʒ. ideo defect⁹ alicuius debite bonitatis in actu siue deordinatio aliqua nō repugnat substātie habit⁹ sicut repugnat oīs act⁹ inordinat⁹ habitui ꝟtutis q̄ hʒ bonitatē ꝑfectā. et ꝑꝑ hoc ꝟtutis vsus semꝑ est bonꝰ. peccati aūt semꝑ est malꝰ: ſʒ timoris seruilis actꝰ pōt esse et bonus et malus. Rñ. ad primā q̄stiunculam

Ad primū ergo dōʒ ꝙ aug. loquit qn̄ aliq̄d fit timore seruili ratione sue seruilitatis. ¶ Ad scđʒ dicēdū ꝙ actꝰ timoris seruilis qn̄ bon⁹ est nō ē ex amore gratuito neqꝫ ex amore libidinoso: ſʒ ex amore naturali quo q̄s vult cōsistētiā ꝛ bn̄ eē sui subiecti. ꝛ iō horret oēʒ penā siue quā experientia docet sicut in naturali timore siue quā fides demōstrat sicut in seruili. ¶ Ad 3m dōʒ ꝙ nō sem

per timere seruil'r est act⁹ timoris seruilis vt ex dictis p3.

Ad tertiam qōnem dõ3 q̄ timor seruilis manet adueniente charitate q̄ itū ad substātiā: sed nō q̄tū ad seruilitatē. Cōstat.n. q̄ homo charitatē habēs timet penas eternas qd erat ꝓpriū obiectum eius q̄tū ad substantiā habit⁹. q̄ eñ hec pl⁹ q̄ alia timeat. nō ē de rōne habit⁹: s3 de rōne seruilitatis. Et p̄ hoc pt3 solutio ad vtraq; p̄tē rōnis.

Rñ.ad scdam q̄stiunculam

¶ Utrū timor cast⁹ sit idē in substātia cū timore seruili.

D tertiū sic ꝓcedit. videt q̄ timor cast⁹ sit idē in substantia cū timore seruili. Sicut eñ se h3 timor seruilis ad fidē informē: ita timor cast⁹ se h3 ad fidē formatā ergo cōmutatī sicut se h3 fides informis ad fidē formatā. ita se h3 timor seruilis ad castū sed fides formata est idē in substātia cū fide informi: ergo ⁊ timor castus cū seruili. ¶ Preterea separatio a deo quā timet timor cast⁹ includit in pena eterna quā timet timor seruilis: s3 sicut se hñt obiecta: ita se hñt habit⁹: ḡ timor cast⁹ includit in timore seruili: ⁊ ita nō differūt ẜm substantiam. ¶ Preterea. Ea quoꝝ vnū est rō alteri⁹ ad eūdē habitū ꝑtinēt sicut dilectio de ⁊ ꝓximi: s3 separatio a deo est rō ois pene eterne: ergo ad eundē habitū pertinent. ergo timor cast⁹ ⁊ seruilis nō differūt ẜm substātiā habit⁹. ¶ Sed ɔ̄. plus distat a pfectiōe doni timor seruilis q̄ virt⁹ que est timore seruili pfectior: vt dictū est: sed donū timoris differt ẜm substātiā habit⁹ a ṽtute: ergo multo forti⁹ a timore seruili ¶ Preterea. habit⁹ diuersificātur p̄ act⁹ ⁊ obiecta: s3 inhonestū vel turpe qd timet timor castus ⁊ triste siue penale qd timet seruilis timor: nō dicunt malū vna rōne neq; vniuoce. Ergo timor seruilis ⁊ cast⁹ nō sūt idē habit⁹

¶ Utrū timor initialis differat ẜm substantiā a casto.

Ulterius vr̄ q̄ initialis differat ẜm substantiā a casto Initialis eñ includit seruilē: q: timet penā: sed seruilis ẜm substātiā habit⁹ differt a casto: ergo ⁊ initialis. ¶ Preterea: Ide3 nō diuidit ɔ̄ seipm: sed timor cast⁹ in littera diuidit ɔtra initialē: ergo nō est idē ẜ3 substātiā cū ipo: ¶ Preterea. Sicut initialis est perfectior seruili: ita cast⁹ est pfectior initiali. sed initialis nō est idē cu3 seruili: si eñ sit idē nō erit idem cum casto: qui differt ẜm substātiā a seruili: vt ꝓbatū ē: ergo et cast⁹ non est idem cū initiali. 1ª que stiūcla

¶ S3 ɔ̄. perfectū ⁊ imperfectu3 nō variāt substātiā habit⁹. s3 timor castus ⁊ initialis differunt scdm perfectū ⁊ iperfectū: ergo nō differūt scdm substātiā habit⁹ ¶ Preterea. habit⁹ distingunt p̄ act⁹ ⁊ obiecta: s3 idē ē obiectum principalr̄ respicit timor initialis ⁊ cast⁹: vt ꝓbatū ē: ergo sunt idē ẜm substātiā habitus.

¶ Utrū timor cast⁹ diminuatur crescente charitate.

Ulterius videtur q̄ timor castus diminuatur charitate crescēte. timor eñ initialis ⁊ cast⁹: vt ꝓba 2ª que stiūcla

tum ē: sunt idez ꝭm substantiaz: sꝫ timor initialis decrescit charitate crescente: vt in lr̄a dr̄. ergo ⁊ timor castus. ¶ Preterea. Oīs timor hꝫ penā. vt dr̄. i. Io. 5. Sed charitas perfecta nō hꝫ penā. ergo quāto crescit charitas tanto qlibet timor decrescit. ¶ Preterea. Ubi ē impossibilitas separationis: ibi nō ē timor separationis: ergo quāto aliq̄s difficilius separatur a deo tāto minuit̄ separationis timor: sꝫ quāto charitas magis crescit tanto aliq̄s difficilius a deo separat̄. q꞉ strictius ei colligatur. ergo quāto magis crescit charitas tāto magis decrescit separationis timor qui dicit̄ castus.

¶ Sed ꝯ. Timor castus est donum spūssancti: sꝫ oēs ꝟtutes et dona simul crescūt sicut ⁊ simul infnndunt̄. ergo crescente charitate crescit timor castus. ¶ Preterea. Amor est timoris cā. Sꝫ crescente causa crescit effectus. Ergo charitate crescente crescit timor.

¶ Utruz timor euacuetur adueniente gloria.

tertia q̄stiuncula.

Ulterius vr̄ q᷑ timor euacuet̄ gloria adueniētis. Nō eñ timoris ē possibilitas ad malū. Sꝫ in illis qui sunt in gloria nō est possibilitas ad aliq̄d maluz qđ est timoris obiectum. ergo nō erit ibi timor aliquis. ¶ Preterea. Spes vr̄ eē maioris perfectiōis q̄ timor: q꞉ spes perficitur per fortitudinem cordis. timor aūt per debilitatez vt dictū est. sꝫ spes non manet in patria. ergo multo minus timor. ¶ Preterea. Omne qđ est perfectionis ē in deo. Sꝫ timor nō est in deo. ergo non est perfectionis. ergo excluditur aduenīēte gloria. ¶ Sed ꝯ. Timor dñi sanctus permanet in seculū secli. ¶ Preterea. Timor debet̄ summe maiestati. Malach. i. Si ego dñs vbi est timor meus: sꝫ in futuro exolnemus deo quicq̄d ei debemus ergo timebimus ipsum.

Respōdeo dīcēdū ad primā q̄ōnem q᷑ duplex ē malū. Quoddā qđ cōsistit in volūtate eius cui inest qđ dr̄ malū culpe. Quoddā ꝟo est maluz ꝯ voluntatē eius cuiꝫ inest qđ dr̄ malū pene.

Distinctio mali duplicis.

Malumꝫ aūt culpe abhorret quis: vel ex hoc qđ declinat a rectitudine rōnis: ⁊ sic est timor inhonestiꝫ cōtrariū inditus cuilibet ꝟtuti. Uel ex hoc q᷑ declinare facit ab ipso deo: ⁊ sic pertinet ad donū timoris. Horror aūt declinationis a regula aliqua est ꝑpter amorē regule. Uñ timor qui est donū causat̄ ex amore dei: ⁊ iđ dicit̄ timor amicabilis vel filialis inq̄ntuz deus dr̄ pater nr̄. vel etiā castus inq̄ntuz deus dr̄ methaphorice sponsus animaruꝫ nostrarum. Timor aūt seruilis vt supra dictū ē inclinat ad aliq̄d faciendū ꝯ volūtatē. Uñ opꝫ q᷑ illud malum habeat quasi obm̄ ꝓprium qđ est ꝯ voluntatez: ex hoc rōnem mali hñs qđ est malum pene: ⁊ ita timor seruilis et castus non hñt idem obiectū: sꝫ diuersa: ⁊ propter hoc differunt ꝭm substantiam habitus.

Ad primū igitur dicēdum q᷑ idez est fidei formate ⁊ informis obiectum. non aūt timoris seruilis ⁊ casti. ꝓportio aūt cōmutata non tenet in oībus: sed in numeris ⁊ magnitudinibus. vt dr̄ in primo posteriorum. ¶ Ad secūdm dicendū q᷑ sicut amicus cuiuis delectatio

hem habeat ex presentia amici: nō tñ ꝑpter hoc querit amici ꝓsentiā: vt in ipso delectet: sȝ propter amicū ipm cui vult cōiungi ꝗtūcūq3 pōt: ⁊ ita timor castus nō timet separationē inq̄tū est pena: sed inq̄tum ē elōgatio ab amato. ¶ Ad tertiū dicenduȝ ꝙ illud qđ est rō alterius sicut formal'r cōplens obiectum nō pertinet ad alium habitū vel potentiaȝ: sicut lux ⁊ color. Et hoc mō deus est rō diligēdi ꝑrimuȝ per charitatē. Sȝ illud qđ est rō alterius sicut cā nō opȝ ꝙ ad eundem habitū pertineat. Nec etiā ad eandē potentiā sicut calor q̄ est rō odoris cognoscitur tactu: odor aūt olfatu. Et siſr separatio a deo đr esse rō pene eterne sicut causa. vnde non oportet ꝙ ad eundem habitum pertineat.

Rñsio ad primam q̄stiunculaȝ.

Ad secundā q̄onem dicēdū ꝙ in quolibet dictoꝝ timorū est cōsiderare duos actus. vnū principalem: quē timor elicit. s. refugere hoc maluȝ vel illud. Alius est secūdarius quē timor imperat. s. facere aut dimittere hoc vł illud ꝑpter fugā illius mali cuiꝰ est timor. Timor ḡ initialis ꝗtū ad primū actū nō differt a timore casto: quia timere penas eternas nō est actus timoris initialis: sed cōpatitur secū istuȝ actū: sicut ⁊ timor castus: sȝ actus timoris initialis ē timere separationē sicut ⁊ casti: ꝗuis non ita perfecte. Sȝ in scđo actu differt castus timor ⁊ initialis: qr initialis nō solum imperat actum aliquem vel dimissionē ꝑpter separationē: sed etiā ꝑpter penā: qđ non cōtingit in timore casto: qui ad solam separationē oculū hȝ: actus aūt imperati per accidēs cōparant̄ ad habitus imperantes. ⁊ iō timor initialis et castus sunt idē in subā habitus: differt tñ accidentalr: vt ex dictis pȝ.

Ad primū igit̄ dicēdū ꝙ initialis nō includit seruilē ſm essentiaȝ: sȝ inq̄tūȝ ꝯcurrunt ad vnū actū imperandū. ¶ Ad scđm dicendū ꝙ diuidunt̄ ex opposito rōne illius accidētis in quo differūt. s. perfectionis ⁊ imperfectionis in actu elicito ⁊ ꝗtum ad motiuuȝ in actu imperato vt dictum est. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ timor seruilis differt in obiecto ⁊ per ꝯñs in principali actu a timore initiali: non aūt initialis a casto. vnde non est similis ratio.

Rñsio ad secundā q̄stiunculaȝ.

Ad tertiā q̄ōnem dđm ꝙ in istis timoribus est duplex actus. vt dictum ē. Si ḡ loquamur de actu elicito: sic aliť dđm est in timore seruili ⁊ aliter in initiali ⁊ casto. Actus eñ elicitus a timore initiali ⁊ casto est timere separationeȝ. Ad qđ duo requirunt̄. Unū ex parte subiecti qđ imperfectionis est. s. possibilitas ad separationeȝ: qr de impossibili nō est timor. Aliud ex parte obiecti scȝ amor eius a quo q̄s timet separari: qr ab eo qđ quis nō amat separari nō curat: ⁊ hoc perfectionis est. Augmentū ḡ charitatis facit crescere actū timoris separationis ꝗtum ad hoc qđ perfectionis ē: sȝ facit decrescere ꝗtuȝ ad hoc ꝙ imperfectionis est. Et qr habitus ad hoc sunt vt imperfectioneȝ a subiecto abijciant: iō crescēte charitate crescit habitus timoris casti ⁊ initialis. Actum aūt quem

elicit habitus timoris: qui prius erat seruilis. charitas sitr facit decrescere q̃tuʒ ad possibilitatē pene: q2 quãto charitas ē maior tanto est maior remotio a pena. Sed nõ facit ipm crescere q̃tuʒ ad cõparationē ad obiectuʒ: q2 charitas nõ ē amor directe illi9 boni: cui 9traiatur illa pena. Nec iteꝝ q̃tum ad hoc facit decresce re nisi ẜm cõparationē ẜʒ ꝙ charitate crescēte semper extēditur magis et magis a timoris casti actu. Si aũt loquamur de actu imperato ab istis duobus timoribus: sic nullo mõ actũ timoris casti diminuit: sʒ actum timoris seruilis semper diminuit: ⁊ pfecta charitas q̃tuʒ ad hoc eũ foras mittit: vt nunq̃ iam oculus habeat ad penã in agēdis vel dimittēdis. Actuʒ ꝟo timoris initialis diminuit q̃tuʒ ad hoc qȝ hʒ oculum ad separationem.

Ad primũ igitur dicēdum ꝙ initialis in ira nõ ðr diminui q̃tuʒ ad hoc ꝙ hʒ cõe cuʒ casto amore: sʒ q̃tum ad hoc qȝ hʒ cõe cũ seruili. ¶ Ad scðm dicendũ ꝙ timor non hʒ penã nisi q̃tum respicit aliquid qȝ contrariat voluntati. s. penã ⁊ hoc est seruilis et initialis timoris. ¶ Ad tertiũ et ad alia sequentia pʒ solutio ꝑ id quod dictum est.

Ad quartã qõnem dicenduʒ ꝙ timor ꝓprie loquēdo hʒ malũ ꝑ obiecto: nõ aũt quodlibet malũ: sed malũ in arduo cõstitutũ. al's nõ esset in irascibili. malum aũt qȝ facile vinci aut vitari potest nõ timemus. sʒ odimus tñ. maluʒ aũt separatiõis a deo est in arduissimo cõstitutũ. vñ q̃n possibilitas ad hoc malũ tolletur remanebit adhuc operatio hominis ad deuʒ vt ad arduũ: ⁊ ideo tollet timor q̃tum ad hũc actũ qui ē timere separationē: sʒ manebit q̃tum ad actũ qui est admirari vel revereri illud arduũ qȝ fit q̃n ex 9sideratione tante altitudinis hõ in ꝓpriaꝫ resilit paruitatē. Et ꝑ hoc pʒ solutio ad primũ. ¶ Ad scðʒ dicendũ ꝙ spes ponit distantiã ad illud arduum. nõ aũt timor. ⁊ ideo spes nõ manet sicut timor. ¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ subdi superiori ē de perfectione creature. nõ aũt de perfectione creatoris. nõ eñ qȝ est perfectionis in vno ē perfectionis in altero ⁊ precipue in deo. Differt eñ perfectio nature cõdite ⁊ glorificate ⁊ increate vt in scðo dist. 4. dixit magister.

Solo. ad tertiã q̃stiõcul lam.

¶ Questio. III.

Deinde q̃ritur de aliis duobus donis exequentibus. Et primo q̃ritur de fortitudine. Secũdo de pietate.

¶ Utrum fortitudo que est donum differat a fortitudine que est virtus.

Ad primũ sic ꝓcedit. videt ꝙ fortitudo q̃ est donuʒ non differat a fortitudine que ē ꝟtus. Quia ẜm Dio. in ce. ierar. spũalium ꝓprietates ex noibus nos opʒ accipere: sʒ habitus: virtutes: ⁊ donũ cõicant in noie fortitudinis. ẜ cõicant in ꝓprietate et ita videnť esse idem ẜm rem. ¶ Preterea. Greg. dicit in princi

plo moralium φ fortititudo ē que dat confidentiā trepidāti: ꝛ loqtur de dono fortitudinis: sꝫ hoc idem pertinet ad fortitudinem q̄ est virtus: qꝛ est circa timores i perturbatus virtuosus fortꝫ. vt dicit in. 3. ethi. ergo sunt idē. ¶ Preterea. Donū vt dictū est differt a virtute inq̄tum excedit ipsam sed fortitudinis virtus cū sit circa difficilimū: qđ ē mors: nō pōt excedi ab aliquo. ergo donū fortitudinis nō differt a fortitudine virtute. ¶ Sed ꝯ. Diuersorū generum ꝛ nō subalternatim positorum diuerse sunt spēs ꝛ differētie ſm phm in predicamētis. Sꝫ donū ꝛ virtus sunt hmōi genera. ergo fortitudo q̄ est in genere doni differt a fortitudine q̄ est in gn̄e virtutis. ¶ Preterea. in li. de spū ꝛ anima đr φ fortitudinis est nō tm̄ terrenas cupiditates deprimere: sed penitus obliuisci: sed cupiditates nō sunt materia fortitudinis q̄ est virtus. ergo opꝫ φ intelligat de dono fortitudinis: et ita vr̄ φ nō sit vna fortitudo que est donum ꝛ que est virtus.

¶ Quis sit actus doni fortitudinis in via.

Prima q̄stiuncula. **Alterius** querit quis sit actus eius in via. Et videtur φ nō habeat vnum actū: qꝛ sicut cōiter đr: fortitudo exequit in illis ad que nō oēs tenent. in quibus etiā consilium dirigit: sicut sunt opera supererogationis: sed hec non pñt reduci ad vnum actū ſm spēm: cum hmōi opera fere ſm oēs virtutes inueniant. Ergo fortitudo nō hꝫ vnū actū ſm spēm. ¶ Preterea. Greg. dicit φ spūs fortitudinis ē miraculis ꝛ doctrina fulgere. sed hec duo sunt diuersa genera ꝛ ad inuicem ꝛ ad alios actus: qui dono fortitudinis assignant. Ergo idē qđ prius. ¶ Preterea. Aug. dicit in li. de doctrina xp̄iana vbi loquit de donis φ fortitudinis est ab omniū transeuntiū mortifera iocunditate seipm sequestrare. Greg. aūt dicit 3. mora. φ fortitudo circa aduersa fiduciam dat trepidanti. Sed hec duo nō reducunt ad vnum genus: cuꝫ vnū videat pertinere ad materiā tēperātie. aliud autē ad materiā fortitudinis vel patientie. ergo vr̄ φ non habeāt vnuꝫ actum. ¶ Sed ꝯ. Habitus distinguunt p actus. sed fortitudo donum ē vnus habitus. ergo hꝫ vnuꝫ actū. ¶ Preterea. Donū est simplicius q̄ virtus cū sit sublimius: sꝫ fortitudo virtus hꝫ vnū actū pncipalē. s. sustinere pericula pter bonum. ergo multo fortius donum fortitudinis hꝫ vnum actum.

¶ Quis sit actus doni fortitudinis in patria.

Secunda q̄stiuncula. **Alterius** queritur de actu fortitudinis in patria. Et videtur φ ibi nullum actū habeat: qꝛ in quarta beatitudine ponit ad statum glie pertinēs saturari: sꝫ hoc nō significat aliquē actū: cum ergo quarta beatitudo dono fortitudinis adaptet vr̄ φ nō habeat aliquē actū in patria. ¶ Preterea. proprium fortitudinis vr̄ eē difficilia sustinere: sꝫ i patria oīs difficultas tolletur: alias non esset ibi summa delectatio. ergo nō erit ibi actus fortitudinis. ¶ Preterea. Fortitudinis actus ad vitā actiuam ptinet: sꝫ vita actiua vt sancti dicūt nō remanebit in patria: sed contemplatiua tantū. ergo non erit ibi actus fortitudinis.

¶ Sed ꝫ. habitus nihil aliud videtur esse ꝙ habilitatio ad actū. vnde Cōmen. dicit in. 3. de ala. ꝙ habitus ē quo quis agit qñ vult: sed habitus fortitudinis manebit i pria. vt Magister supra p auctoritates ꝓbauit. ergo ꝛ actus fortitudinis ibi erit. ¶ Preterea. habitus sine actu est silis somno ſm phm in primo Ethi. sed felix et beatus. vt ibi dr nō est silis dormienti: ſʒ vigilāti. cum sit in vltima sua perfectiōe: ergo cū sit ibi habitus fortitudinis erit ꝛ actus.

Respōdeo dicendū ad primaꝫ qōnem ꝙ dona a ꝟtutib⁹ vt dictū est differūt inq̄tuꝫ dona altiori mō operant. Et ſm hoc opꝫ accipere dr̄iam doni fortitudinis a fortitudinis ꝟtute. modus āt vnicuiq; ex ꝓpria mēsura ꝓfigitur vt dictū est prius. Vñ sciendum ē ꝙ fortitudinis ꝟtus mēsurā sui act⁹ hꝫ hūanas vires. vñ ea que supergrediunt vires hois neq; aggredit neq; sustinet. vñ phs in. 3. eth. dicit ꝙ fortis ē instupefactibilis: vt hō in his. s. terribilib⁹ q̄ sunt ſm hominē. Sꝫ donū fortitudinis hꝫ ꝓ mēsura sui actus diuinā potentiā: de cuius auxilio cōfidit sicut dr i psal. In deo meo trāsgrediar murū. i. omne qđ possꝫ humane infirmitati obuiare. (Mēsura fortitudinis q̄ sit.)

Ad primū igitur dicēdum ꝙ fortitudo donū ꝛ ꝟtus ꝯueniunt in aliq̄ ꝓprietate: q2 vtrūq; ē ad aliquid difficile sustinēdū. Sꝫ non opꝫ ꝙ sint oino ideꝫ in re. ¶ Ad scđꝫ dōm ꝙ trepidatio ex duob⁹ pōt ꝯsurgere. Uno mō tm̄ ex difficultate aduersantiū: ꝛ hāc trepidationē reprimit fortitudinis ꝟtus. Alia ex difficultate aduersantis simul et infirmitate hois ad resistēdū vel etiā impotētia: ꝛ hāc trepidationē reprimit donū fortitudinis ex fiducia diuini auxilij. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ virtus fortitudinis ē circa difficillima ſm genus: nō tñ ſm ꝯparationē ad operantē: q2 nō excedūt vires eius. Sꝫ fortitudinis donū etiā est circa illa q̄ excedūt humanaꝫ facultatē. Nec tñ stulte: quia nō excedunt facultatē diuine potētie cui donum illud innititur.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ quāto aliqua potētia altior ē tāto ad plura se extēdit. Et q2 hūana facultas est infirma respectu diuine facultatis: ꝛ iō ad diuersas difficultates sunt ordinate diuerse hūane facultates: ꝛ qñq; separant ab inuicē. Aliquis em̄ hꝫ facultatē vt facile superare possit difficultates que sunt in delectationibus: q̄ tamē non facile superare pōt difficultates que sunt in passionibus illatis: et sic de alijs. Sed diuina facultas est vna ꝛ eadeꝫ respectu omniū predictarū difficultatū. Et ideo q2 fortitudinis ꝟtus facultati hūane innitit: non est respectu omniū difficultatū: ſꝫ respectu aliquarū q̄ sunt maxime in genere humanaꝝ. vnde excellēter fortitudinis nomē hꝫ. Ad alias aūt difficultates sunt ordinate alie ꝟtutes q̄ sunt facultates quedā. Sꝫ fortitudis donū vtit diuina volūtate quasi sua ſm ꝙ in psal. dr. Diligaꝫ te dn̄e virtus mea. ꝛ iō vnū donum fortitudinis se extēpit ad oēs difficultates que in humanis rebus pñt accidere etiā supra (Rñsio ad primaꝫ q̄stiūculam.)

pra facultatē hūanā sicut Apostolus dicebat Philip. ulti. Oia possum in eo q̄ me confortat. Et iō opȝ actū doni fortitudinis accipere circa oia difficilia pportionabiliter actui fortitudis circa quedā difficilia. Cū aūt fortitudo virtus sit circa timores ꝛ audacias hȝ duos act⁹. Unū q̄ est aggredi inq̄tū moderat audacias Aliū qui est sustinere inquantū moderat timores. Sed hic act⁹ est pncipalior inquātum difficilius est sustinere difficultates p̄sentes q̄ tēdere in absentes. Et silr actus doni fortitudinis pncipalis est sustinere oēs difficultates siue in passionibus siue in operationibus: ꝛ adhuc ordinatur alius actus qui est difficilia ꝛ ardua aggredi spe diuini auxilij. Hi aūt duo actus nō differunt ꝑm spēm: q2 vn⁹ ad aliuȝ ordinat. et eadem est rō dirigendi in ipsis: et ideo donum fortitudinis habet vnum actum ꝑm speciem.

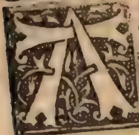
Ad primū igit dōȝ q̄ q2 supererogationis opera maxime vident habere difficultatem hūanas vires excedētē: iō pcipue circa illa dicitur esse donū fortitudinis; nihilominus est ꝛ circa alias difficultates. circa quas est etiā virtus cōiter: sed non eodem mō vt dictum est. ¶ Ad scdm dōm qd ad virtutē fortitudinis pertinet aliqd dupliciter. Uno mō sicut pncipale obiectuȝ vel act⁹ sicut mortis picula q̄ propter bonum sustinent. Alio mō sicut istrumēta vel auxilia quib⁹ idiget fortis ad suū actū. vt arma ꝛ societates bellātiū. Ita etiā donum respicit ipsas difficultates q̄ sūt in passionib⁹ ꝛ in opationibus hūanis pncipalr: sȝ miracula et doctrinā quasi auxilia ad suum actū. sicut pȝ in aplis q̄ miraculis ꝛ doctrina totū mūdū sub fide captiuū duxerūt in obsequiū xpi. Et ꝑm hoc dicit Greg. q̄ ad donū fortitudis ptinet miraculȝ et doctria fulgere. ¶ Ad 3m dōȝ q̄ illa q̄uis ptineāt ad diuersas virtutes. pñt tñ ptinere ad vnuȝ donū vt dictū ē: ꝛ sic sunt idē obiectū spē ꝑm q̄ specificant inde vñ specificatur donum.

Ad tertiā qōnē dōm q̄ quicūq3 hoc opat ꝑm aliquā mēsurā opȝ qd habeat aliquē actū ꝑm quē respicit ad mēsurā illā. ꝛ aliquem ꝑm quē respicit ad mensuratum. Uñ cū fortitudo mēsuret actum suū circa difficultates ex diuina ptāte: habet aliquē actum in cōpatiōe ad difficultates quas sustinet vel aggredit: ꝛ aliquē i cōparatiōe ad diuinā ptātē. cui innitit. Et prim⁹ act⁹ nō erit in patria. vbi difficultas nulla erit: sȝ secundus erit ibi: q2 pfectissime diuine potentie innitetur. Rñsio ad 2am questiunculam

Ad primuȝ ergo dōȝ q̄ etiā in corporalib⁹ q̄uis saturitas non nolet aliquē actū: tamē aliqd p̄supponit. s. sumptionē cibi: ita et saturitas que ibi ponitur q̄ est repletio omniū ex quorū defectu facultas contingebat presupponit quēdā spālem esum ꝑm queȝ hō ab ipsa diuina potētia bona p̄dicta sumit ei innitus. ¶ Ad secundū dōm q̄ q̄uis vita actiua nō maneat q̄tū ad sui essentiaȝ manet tamē quātū ad sui mēsuram in finem: q2 in his que actiue vite sunt: ex ipsa diuina viri-

tate regulamur. ¶ Ad tertium patet solu ex predictis.

¶ Utrum pietas sit donum.

Ad secundū sic pcedit. vr q pietas non sit donū. Donū enī immediati⁹ ordinat ad deū quā virt⁹: sz pietas que est virt⁹ immediate in deū ordinat. qz fz Aug. in .x. de ci. dei. proprie pietas dei cult⁹ solet itelligi. qz greci theosebiā vocāt: g pietas nō ē donū: cum nō cōiungat deo imediati⁹ quā pietatis virt⁹. ¶ Preterea pietas fm Greg. in pncipio moral; est que docet opa mie frequētare. hec aūt pietas videt ee idem cū mia que est virtus. Ergo cuz Grego. ibi loquatur de pietate que ponitur donū. videt q pietas q ponit donū sit vt⁹ nulla āt vt⁹ est donū. Ergo pietas nullo mō potest esse donuz. ¶ Preterea. pietas fm Tulliū in fine pmi rheto. est beniuolētia in parentes: z ponit eā partem iustitie: sed iustitia est virt⁹. ergo et pietas. ergo nō est donum:

¶ Sed cōtra est qd dicit Isa. xi. ibi enī inter dona cōputatur.

¶ Preterea. pietas videt ee excellentissimū in tota xpiana vita: qz ad oia valet. vt dr .i. Thi. iiii. Et hoc etiam dicit ibi glo. Ambrosij. ergo pietas maxime debet poni donum.

¶ Quis sit actus pietatis i via.

1a questiūcula. Alterius queritur de actu pietatis quē habet in via. Et videtur qd nō habeat vnū actum fm speciē. Aug. enim in li. de doc. xpiana. dicit qd pietatis est honorare sanctos: non contradicere scripture siue intellecte siue non intellecte: z loquitur ibi de dono pietatis: qd patet ex his que dicit in quodam sermone de trinitate. vbi eundem actum attribuit pietati: ad quem secundo loco inter dona ascenditur. Greg. aūt assignat ei pro actu mie operib⁹ insistere. Ergo cum ista dona nō reducantur in idez genus. videt q actus pietatis nō sit idez fm speciem. ¶ Preterea. pietas vt cōiter dr in eisdē exqrit in qbus scia dirigit: sz scia dirigit in oibus actib⁹ hūanis: qz docet conuersari sine offensione in medio praue z puerse natōis. g z pietas est circa oēs hūanos actus. z ita non hz solū vnū actū in specie.

¶ Preterea. Scda btitudo que. Bti mites. ad pietatē reducitur. Sed mititas siue māsuetudo est circa passiones ire vt phs dicit in .4. ethi. Ergo et circa eadē est pietas: sz ipa est etiā i cōicatiōibus q sunt ad alterū vt pz p auctoritatē Greg. iductā. cū g hec duo nō reducant ad idē genus: videt q pietas non habeat vnum actum fm speciem.

¶ Sed contra. Est vn⁹ habitus g hz vnū actum pncipalem.

¶ Quis sit actus pietatis in patria.

2a questiūcula. Alterius qrit de actu eius i pria. Et videt q non habeat ibi aliquē actū: qz pietas in cōicationibus consistit q ad alterū sunt: sz hmōi cōicatiōes nō erūt in pria: qz omnes sufficientiā ibi a deo accipiēt. pter insufficiētiā enī vniuscuiusqz i se introducte sūt cōicatiōes. vt pz p phm in 5. eth. ergo nō erit ibi pietatis actus.

¶ Preterea ad pietatē ptinet mie opa frequētare: vt dictū est p auctoritatem Greg. s3 ibi nō erūt opa mie: vbi nulla erit miseria ergo actus pietatis nō erit in patria. ¶ Preterea i scōa bñtudine q̄ ptinet ad pietatē ponit quātū ad statū patrie possessio terre. sed hoc nō vr aliquē actū importare. Ergo pietas i patria nullum actum habebit. ¶ Sed contra. Justitie virt⁹ magis vr in pria pmanere q̄ fortitudo vt prius dictū ē. cū ergo donū fortitudis qđ rñdet virtuti fortitudis hēat aliquē actū i pria. multo forti⁹ pietas q̄ rñdet iustitie vt vr. ¶ Preterea In pria nihil erit ociosum et frustra. s3 habit⁹ frustra eēt si nō in actū exiret. qr opatio ē finis habitus: cū ergo habitus doni pietatis in patria maneat: et actus eius ibidem manebit.

Respondeo dicē3 adđ mā qōnē q tota moralis mā in tres ptes diuidit. s. in delectabilia q̄ carnalis affectus psequit: in difficilia q̄ refugit: et in cōicabilia q̄ ad alterū sunt: q̄ poti⁹ i actiōe q̄ passione cōsistūt. In singulis ergo eorū dirigit et donū et virt⁹. s3 differēter. Uirt⁹ eni dirigit in his accipiēs regulā aliqđ hūanū. sed donū accipiēs pro regula aliqđ diuinū. In delectionib⁹ ergo virtute dirigimur quasi dignitate humane nature cui⁹ deturpationē p tēporales delectationes refugimus. Sed dono dirigimur quasi regula ipsa dignitate diuina a qua separari per inquinationem huiusmodi bonorum refugimus: quod ad timorem pertinet. Similit patet ex dictis qđ differenter dirigit donū fortitudinis a virtutibus que ad difficultates sustinendas vel aggrediendas ordinantur. Et similiter contingit in cōicatiōib⁹ q̄ ad alterum sunt. quia in his dirigūt virtutes accipiētes p mēsura aliqđ hūanū. puta obseruātes decētiā vel debitū ei⁹ q̄ cōicatiōes facit: sed donū accipit in his regulā ipm deū. vt sicut dictū est: in fortitudine hō aggredit difficilia vtens diuina potentia p cōfidētiā quasi sua: ita cōicat se ad alterū vtēs deo quasi seipso. vt. s. ea q̄ ipm decēt in hmōi cōicationib⁹ quasi deo vnit⁹ exequat: vñ dñs Math. 5. ad bñficētiā celestis pris hortatur q̄ solē suū facit oriri sup bonos et malos: et qr cōcatio q̄ ad diuina est nomen pietatis habet. ideo et donum quod in cōmunicationibus diuinam mensuram h3 pietas nominatur.

Ad primū igit dōm q donū immediatius ordinat ad deum q̄tum ad modum operandi siue mensuram opis q̄ virtus. nō aūt q̄tū ad obiectū vel finem. q̄uis ergo pietas virtus q̄ latria dr ipi deo exhibeat. in hoc tñ accipit aliqđ humanum pro mēsura sc3 bñficiū a deo acceptum: rōne cuius est debitor ei: sed pietas que est donum in hoc accipit in hoc aliquid diuinum pro mensura vt. s. deo honorem impendat: nō qr sit ei debitus. sed qr de⁹ honore dign⁹ ē per quē⁹ modū etiā ipe de⁹ sibi honori est. ¶ Ad scōm dōm qđ pietas donum in hoc differt a mia. quia mia studet ad reuelādas miserias proximorū ex hoc q sunt coniuncti vel sanguine: vel familiaritate. vel salte3 nāe

Diuisio philosophie moral.

Dña pietatis et mie.

similitudine in oibus aliqd hu= manū ꝓ mēsura accipiens sicut alie virtutes. sed pietas donum mouet ad reuelandas eoꝝ mise rias ex aliquo diuino. s. inq̄ntum sunt filij dei vel diuina similitudi= ne insigniti. Vn̄ et magis ꝓprie nomen pietatis habet qui diui= nū quid sonat: q̄uis ꝛ ipsa mia fm Aug. 10. de ciui. dei more vul gi pietas dicat: qd iō accidit: qꝛ ea sibi deus quasi sacrificio pla cere testat. vn̄ ꝛ phs dicit in. 4. Ethi. q dona habent aliqd simi le deo sacratis. ¶ Ad 3^m dōm q etiā in parentibus est aliqd diui nū respectu filioꝝ inq̄ntū ipi fi= lij causa sunt essendi: ꝛ iō virtus bn̄ficentie ad ipsos pietas voca tur. accipit tamen mensuraꝫ ali quid humanū vt dictū est: s quo differt a dono.

Rn̄sio ad 1^aꝫ q̄stiun culam

Ad secūdā qōnē dōm qd pietas donū vno ꝛ eodē modo dirigit i cōicationibus oibus que ad al= terū sunt: aliā tn̄ mēsuram acci= piēs q̄ virtutes: que mēsura qꝛ simplex est ꝛ vna: ꝛ iō pietas vnᵒ habitus est spālis et ex compa= ratione ad hanc mensuram actᵒ eis eius specificatur.

Ad primū igit dōm q donū pieta tis operatur et in materia latrie et in materia mie: qn̄uis alio mō ab eis: ꝛ ideo non est incon= ueniens si illa duo ad pietatem pertineant: exhibere enim reue= rentiam sacre scripture et alijs diuinis ad latriam pertinere. ¶ Ad secundū dōm qd scientia dirigit in omnibus humanis in quibus exequuntur ꝛ timor. et pietas. et fortitudo: sed ꝑ quan= dā adaptationem sciētia ꝛ pie= tas cōbinant: qꝛ i his que ad al= terū sunt hō operans quasi iu= diciū quoddā exercet. iudicium aūt ꝛ imperium de agendis ad sciētiā ꝑtinet sicut ꝛ ad prudē= tiā. Et sic ꝑ quandam adapta= tionē fortitudini cōsiliū cōbinat quia in rebus difficilibꝫ: in qbꝫ habet fortitudo executionē: ꝑci pue consilia inquirimus: q̄uis consiliū in oibus humanis diri= gat. ¶ Ad tertiū dōm q ira ꝛ ꝑ= turbat hoiem in seipso ꝛ cōmo= uet eū ad alium: in quātū est ap= petitꝰ vindicte: ꝛ ꝑ ꝯsequēs mā= suetudo hoiem et in seipso per= ficit: ꝛ ad alterū: ꝛ ex hac parte mititas ad pietatem reducitur.

Ad tertiā qōnē dōm q de actu pie= tatis plus potest in patria re= manere quā de actu fortitudi= nis. pōt eīn non tn̄ remanere actᵒ q est ꝑ cōparationē ad mē= surā quā pietas donū attēdit. s. adherere ipsi deo: sed etiā actᵒ qui est ꝑ cōparationē ad eos qd bus beneficia prestare paratus erat fm affectum vt. s. beniuolē tiam ad eos seruet ꝛ de eorum bonis congaudeat: et de suis etiam largiatur fm modū istiꝰ vite fm quem superiores ali= quid influunt inferioribus fm doctrinam Dio. — Rn̄sio ad 2^aꝫ q̄stiun culam

Ad primū ergo dōꝫ q nō erit cōi= catio ad supplendā indigentiā sꝫ ad augēdā letitiā. ¶ Ad 2^m dōꝫ q loqmur d pietate fꝫ actū quē hꝫ in via. ¶ Ad 3^m dōm q possessio terre ꝑsupponit haustū sufficiētie a deo. per quē possint in alios influere vel fm affectū vel fm effectum.

¶ Expositio textus.

Ic timor naius.) Nō em̄ qñcūq; timet̄ piculum carnis dr̄ timor hūanus: neq; qñ timet̄ amissio boni tp̄alis dr̄ timor mūdan9: sed tm̄ qñ talis timor est inordinat9 et iō semp̱ sonat i malū. (Cū aūt Beda dixit ⁊c) Beda distinxit timores ɓm q̄ retrahunt a malo culpe. ⁊ distinxit ɓm retrahētia q̄ sunt duo: pena futura: ⁊ sepatio a deo. Sed magr̄ distinxit timores ɓm inclinationes ad malū ⁊ ɓm retractionē nō solū q̄tū ad motiua: sʒ etiā q̄tū ad stat9. (Sed eo q̄ mala times corrigis te.) Cōtra Aug. dicit q̄ in timore seruili manet voluntas peccādi: ergo nō corrigit se. Et dōʒ q̄ manet volūtas nō absoluta: sʒ cōditionata: q̄ velleitas dr̄: vt. s. peccaret si ipune liceret. (Sciendū tñ q̄ vterq; timor ⁊c) Ut̄ hoc esse falsum qr sapiētia ē pfectius donū q̄ timor: ⁊ ita timor non ē pn̄^m ei9. Et dōm q̄ non est pn̄^m sicut creans essentiā ei9. sʒ sicut dispositio ad ipaʒ a quo incipit mot9 in sapientiā pueniens.

Instātia ꝯ textuʒ dissoluit.

¶ Q̄uo differūt sapia ⁊ scia
¶ Distinctio. xxxv.

Ost pmissa diligēter cōsiderandū est in q̄ differat sapiētia a sciētia. De hoc august. ita ait. Philosophi disputātes d̄ sapia diffinierūt ea dicētes. Sapiētia ē rerū humanaꝝ diuinarūq; scia. Ego q̄ʒ vtrarūq; reꝝ cognitionē. i. diuinaꝝ ⁊ hūanaꝝ ⁊ sapiam ⁊ sciam dici posse nō nego. Utrū iuxta distinctionē apli qua dicit. Alij datur sermo sapie alij sermo scie: illa diuisio diffiniēda ē vt rerū diuinarū cognitio sapientia pprie nūcupet̄. hūanarū vō cognitio proprie scie nomē obtineat. Neq; vō q̄cq̄d sciri ab hoīe pōt in reb9 hūanis: vbi plurimū supuacue vanitatis ⁊ noxie curiositatis est: huic scie tribuo: sʒ illud tm̄. quo fides saluberrima: q̄ ad verā btitudinē ducit: gignit̄, nutrit̄ defendit̄ roborat̄. qua scia nō pollēt fideles plīmi: q̄uis polleant ipsa fide plīm. Aliud ē em̄ scire tm̄mō q̄d hō credere debeat pp̱ adipiscēdā vitā beatā: aliō est scire q̄uo hoc ipʒ et piis opituletur: ⁊ ꝯtra impios defendat̄ q̄ pprio vocabulo appellat̄ scientia. De his quoq; duabus virtutib9 ideʒ aug. differētiā iter eas assignans sup psal. ait: distat sapientia a sciētia testāte sācto iob q̄ quodāmō singula diffiniēs ait. Sapiētia ē pietas: scia vero est abstinere a malis. Pietatē vō hoc loco posuit dei cultum: q̄ grece dr̄ theosebia. que est in cognitione ⁊ dilectione eius quod semp̱ est et incōmutabiliter

manet. quod est deus Absti nere vero a malis est in medio praue nationis pruden ter versari. Idem quoque in ter hec duo apte distinguens ait. Distat ab eternorum cō templatione actio qua bene vtimur temporalibus reb⁹. et illa sapientie et hec sciētie deputatur: quamuis et illa q̄ sapientia est possit nuncupa ri scientia vt apostolus loq̄ tur: vbi dicit. Nūc scio ex p̄ te. Quā sciam pfecto contē plationis dei vult intelligi. In hoc ergo dr̄ia est: q: ad cōtēplationem sapiētia: ad actionem vero scia pertinet Ecce aperte demōstratū est in quo differat spūs sapiētie et spūs scientie scilicet vt sa pientia diuinis: scia huma nis attributa sit reb⁹ vt: do cet Augu. Utrūque agnosci mus in xp̄o. s. et rem diuinā et rem humanam. et ideo de ipso habemus sapientiam et sciam. Cū em̄ legitur ver bū caro factū est. i verbo in telligit ver⁹ dei fili⁹. i car ne agnoscit verus hois fi li⁹. Itē cū d̄r. vidim⁹ plenū gr̄e et veritatis: gr̄am refe ram⁹ ad sciam: et veritatem ad sapientiam. Q: in xp̄o sa piētia et sciētia fuit plenarie: et nos sciam et sapiam de eo habemus qui est de⁹ et hō.

¶ In quo differat sapiētia ab intellectu

Ostensa dr̄ia iter sapiam et sciam. q̄d distet inter sapiam et intellectū videa mus In hoc diffe rūt illa duo q: sapiētia pprie est de eternis q̄ veritati eter ne cōtēplāde itēdit. Intel ligētia vero nō mō de etnis est. sz ēt de reb⁹ inuisibilib⁹ et spūalib⁹ tpalr exort. Per cā em̄ et natura summa q̄ fe cit oēs naturas. i. diuia psi derat: et q̄ post ipam sūt spūa les et inuisibiles nature: vt an geli et oēs aie bone affectio nes psiciunt. In hoc dr̄ia est ergo q: sapia tm̄ creatorē ispicit: itellectu vero et creator et creatura q̄dā. Item intel lectu intelligibilia capimus tantum: sapientia vero non mō capimus supiora: sz etiā in cognitis delectamur. Sic ergo distingui potest inter illa tria. s. sciam intellectum sapiētiā. Scientia valet ad rectā administrationē rerū tpaliū: et ad bonam iter ma los cōuersationem: itelligen tia ad creatoris et creatura rum inuisibilium speculatio nē. Sapiētia vero ad solius eterne veritatis cōtēplatio nem et delectationem.

¶ Q̄d intellect⁹ et scia de q̄ bus hic agit nō illa sunt que naturaliter habet homo.

ET notādū q̄ itellectꝰ ⁊ scia q̄ dicuntur dona spiritussancti. alia sunt ab intellectu et scia que naturaliter sunt in hominis aīa. Hec autē virtutes sunt que p gratiam infundūtur animis fidelium vt per eas recte viuant. Illa vero naturaliter habet hō ex beneficio creationis a deo tamen per has autē virtutes que dicuntur spiritussctī dona illa naturalia reformantur atq̧ adiuuātur. Ut verbi gratia. Intellectus naturalis peccato obtenebratus per virtutē quādam ⁊ gratiā que dicitur spiritus intelligentia reformatur atq̧ adiuuatur ad intelligendum ita ⁊ per illam virtutem que dicitur spūs sapientie iuuatur atq̧ erigit̄ mētis rō ad cōtēplationē ⁊ delectationem eterne veritatis.

¶ Qd̄ sapientia ista dei ē nec est illa que deꝰ est.

ILlud etiam sciendum est q̄ sapientia de qua nunc disserimus nō est illa dei sapientia vt ait Aug. que deus est. sꝫ hominis sapiētia. Uera tamen secundū deum est: ac verus et precipuus cultus eiꝰ est. Si ergo colat mens hoīs deuꝫ cuius ab eo capax facta est: et cuiꝰ esse particeps potest: sapiēs ipsa fit: ⁊ non sua luce: sed summe illius lucis participatiōe sapiens fit. Ista ergo hominis sapientia etiā dei est. Ueruntamen ita dei est vt non ea sapiēs fit deꝰ. Nō em̄ participatione sui sapiēs est deꝰ sicut mens participatiōe dei Sic etiā dr̄: iustitia dei nō solum illa qua ipse iustus est: sed etiam illa quā dat homini cū iustificat impium.

¶ Diuisio textus.

POstq̄ determinauit magister de donis: hic ostendit differētiā quorūdā donoꝝ adinuicē q̄ maxime cōuenire videntur. i. sapie sciētie ⁊ itellectus. Et diuidit̄ in partes duas. In pᵃ assignat differētiaꝫ. In 2ᵒ remouet q̄dā dubia. ibi. (Et notandū q̄ itellectꝰ ⁊c.) Circa pͥmuꝫ duo facit. Pͥmo assignat dr̄iaꝫ inter sciaꝫ ⁊ sapiētiā. 2ᵒ iter sapiaꝫ ⁊ intellectū ibi. (Ostēsa dr̄ia ⁊c.) (Et notādū ⁊c.) Hic remouet q̄dam dubia. Et pͥmo circa sciam ⁊ intellectū. 2ᵒ circa sapiam. ibi. (Illd̄ ēt sciēdū ⁊c.) Hic ē duplex q̄o. Pͥmo de vita actiua ⁊ ɔtēplatiua. Scd̄o de donis pficiētibus in vtraq̧ vita. Questio. 1.

CIrca primum q̄runt̄ q̄tuor Pͥmo d̄ diuisiōe vite i actiuā ⁊ ɔtēplatiuā 2ᵒ de vita ɔtēplatiua. 3ᵒ d̄ actiua 4ᵒ. d̄ ɔparatiōe vnius ad aliam

¶ Utrum vita cōueniēter diuidat̄ p actiuā et contēplatiuā.

D primum sic pcedit videtur q vita incōuenięter diuidatur p actiuaz et cōtēplatiuā. Uiuere em vt dicit phs in.2.de aīa.viuētibus est eē sed cōtemplatiuū & actiuuz non ostēdūt differentiā in essendo: sz magis in operādo: ergo nō sunt differentie vite. ¶ Preterea phs in pmo de aīa dicit. Uiuere fz hoc pncipiū.s.animā vegetabilē inest viuētib⁹: sed aīa vegetabilis nullo mō participat cōtemplationē neqz ēt agere ipsius ē sicut dr in sexto Ethi. ergo vita inconueniēter diuidit p actiuū et cōtēplatiuū. ¶ Preterea in li.de causis dr q vita est cōtinuus mot⁹ ab ente sempiterno: sz mot⁹ opationē ipoꝛt at: cū ergo oīs opatio sit actio q̄dā vr q oīs vita sit actiua: & ita nō erit dfia vite actiuū. ¶ Preterea phs i scdo de aīa. diuidit viuere in q̄ttuoꝛ.s.nutriri: sentire: & moueri fz locū: & intelligere. ergo insufficiēter diuidit p has duas differentias actiuū et ɔtēplatiuū. ¶ Preterea Aug. in li.de ci.dei. apponit tertiū mēbꝛum.s. cōpositū ex vtroqz: ergo videt q insufficienter diuidat per actiuū & cōtēplatiuū. ¶ Sz in cōtrariū sunt multe auctoꝛitates sctōꝝ q̄ dicunt p Marthā & Mariā Lu.10.signari duas vitas: actiuā & contēplatiuā. ¶ Preterea vita hoīs est fm id a q hō ē hō: hoc aūt ē intellectus cū ergo intellect⁹ diuidat i actiuū et ɔtēplatiuū.i.speculatiuū & practicū: vr q hūana vita in hoc duo diuidi dēat. Preterea fz phm in.9.Ethi. illud dr esse vniuscuiusqz vita in quo maxime studet sicut milites in pugnādo: & ebriosi in potādo. vnde in talib⁹ ad amicos cōuiuere volūt⁹: sed hoc in q maxime studet quis est illud qd finē sue vite ponit: cum igit finis hūane vite felicitas ponat q̄ fm phos in ciuilē et contēplatiuam diuidit: vt pz in.10.Ethi. vr etiā q humana vita in actiuā et contemplatiuā diuidi debeat.

Respondeo dōm: q nomē vite ex hoc sumptū z videt q aliqd a seipo pōt moueri: et iō ex hoc dicta sunt pmo aliq̄ viuere: quia visa sunt a seipsis moueri sicut plāte p motū augmēti: & aīalia p motū insup localē. Ea vero q̄ visa sūt nō moueri nisi ab aliis mota dicta sunt moꝛtua vel vita carentia: sicut lapides: & ligna. Uñ etiā per quandā transumptionē ea quoꝝ pncipiū motus in ipsis est dicūtur viuētia q̄uis nō seipsa moueāt. sicut aque scaturientes ipetu sui mot⁹a terra dicunt viuere. Aque aūt imobiles congregate in lacunis dicūtur aque moꝛtue. Nois vite significatio

Ulterius nomē vite attributum est oībus opatiōibus q̄s aliqs a seipso exercet non ab alio mot⁹: ēt si mot⁹ nō sint: sicut nomē mot⁹ ad opationē quālibet solet trāsferri. sicut dr sentire & intelligere motus: et fm hoc nō solū que mouent a seipsis vel p augmentū vel localiter dicūtur viuere: sz oīa q̄ ex seipsis appetunt sentiūt intelligūt: h em dicunt opatiōes vite. q̄uis aūt plures dictarum opationū in aliquo sint: ex ex illa tñ dr vita eius q̄ pꝛincipalis i ipso est: sicut aīaliū vita dr in sentiēdo. q̄uis etiā nutriant: & hominū in intelligēdo: q̄uis etiaz

sentiāt: & hoc nō solū est accipiē dum fm naturales potētias: sed etiā fm habit⁹ supadditos. Un̄ vita vniuscuiusq3 hoīs ōr in hoc cōsistere in q̄ summū studiū impendit & curā: vt dicit phs in. 9. Ethi. & sic accipiēdo vitā diuidit in actiuā & contēplatiuā. Cū eīm vita hūana ordiata: q2 de lordīa tā nō intendimus: sicut est volu- ptuosa q̄ nec hūana est: s3 bestial cōsistat in opatiōe intellectus: & rōnis. h3 āt itellectiua po duas opatiōes. vnā q̄ est ipsius fm se. aliā que ipsi⁹ est fm q regit ife- riores vires: erit duplex vita hu mana. Una q̄ ↄsistit in opatiōe q̄ est itellectus fm seipm: et hec ōr cōtēplatiua. Alia q̄ cōsistit i opa tiōe itellectus & rōnis fm q or- dinat & regit & iperat inferiorib⁹ partibus: et h ōr actiua vita. Un̄ fm phm in. 6. Ethi. agere pprie ōr opatio q̄ est a volūtate impe rata in ipo operāte ↄsistēs: nō in materiā exteriorē trāsmutandā trāsiēs: q2 hoc esset facere: qd est opatio mechanice artis. morales eīm virtutes q̄ in vita actiua pfi- ciunt circa agibilia dicuntur.

Uita humana duplex.

Ad primum ergo dicendū: q essentia rei ex opatione ipsius cognoscit. & iō ex opatiōib⁹ qui- bus per prius cōuenit nomē vi- te translatū est nomē ad ipsum esse fm q alius est effect⁹ talium opationū. ¶ Ad scd3 dōm: q fz alam vegetabilez ōr esse viuere: non quasi in opatiōibus ei⁹ tm̄ vita ↄsistat: sed q2 opatiōes eius sunt pme opatiōes vite in nobis p quē modū ōr fm tactum inesse sensus aialibus. ¶ Ad 3^m dōm: q illa auctoritas itelligēda ē de vita qua corpa celestia ponebāt a quibusdā viuere velut ex se mo- ta: quā opinionē videt sed ille q̄ libꝛū illū cōdidit. ¶ Ad 4^m dōm q phs distinxit vitā fm q est cō munis oībus viuētibus: sed nūc loqmur de diuisiōe vite hūane. ¶ Ad quintū dō3: q illud tertiū mēbꝛū apponit ab Aug. nō q̄trū ad diuersitatē vite: s3 magis q̄- tum ad diuersitatē viuētiū. Qui- dam eīm sunt q̄ exercitijs actiue insistūt pncipalr: q̄uis etiā qnq3 ↄtēplatiōis actus exequāt. Qui dam vo sunt q̄ postpositis curis actiue principalr ↄtēplatiōi stu- dent. Alij vero q̄ circa vtrūq3 isi- stunt. Sunt nihilomin⁹ et q̄dam opatiōes q̄ vtrūq3 reqrūt: sicē p- dicatio & doctrina q̄ a ↄtēplatio ne inchoate in actiōe3 termināt sic a cā i effectū pcedētes. & hoc mediū in extremis includitur.

¶ Utrum vita cōtēplatiua cōsi- stat tm̄ in actu cognitiue.

Ad secundū sic pcedit. vr q vita cōtēplatiua ↄsi stat tm̄ i actu cogni tiue: q2 cōtēplatiōis finis est veri tas: sed veritas tm̄ ad cognitionē ptinet: g̃ vita ↄtemplatiua tm̄ in opatiōe cognitiue ↄsistit. ¶ Pre terea vita ↄtēplatiua a scis ociū ōr: vt phs etiā in. 9. Ethi. dicit ip sam vacationē: s3 voluntas ē vis motiua. cū ergo motus ocio & va cationi repugnet: vr q vita cōtē platiua nō ↄsistat in actu affecti ue: sed solum in actu cognitiue. ¶ Preterea pportionātur opa- tiōes habitib⁹: s3 dona q̄ pficiūt in vita cōtēplatiua tm̄ ad cogni tionē ptinēt. s. sapiētia & intelle- ctus: ergo vita cōtēplatiua cōsi- stit tm̄ in cognitiōe. ¶ Sed ↄtra

Isido. dicit in li. differentiarū. q contēplatiua vita est qua vacās ab omni negocio in sola dei dilectione defigitur: sz dilectio ad affectiuā pertinet: ergo vita contēplatiua nō cōsistit tm̄ i cognitiōe ¶ Preterea gustare ad affectuz ptinet sicut videre ad intellectū qz Grego. dicit q ꝯtēplatiua vita sapore itimo vēturā iā requiē degustat: ergo cōtēplatiua vita nō consistit tm̄ in cognitione.

¶ Utrum vita cōtēplatiua cōsistat in operatio est rationis.

1ᵃ que stiūcla Alterius vr̄ q cōsistat i opatiōe ratiōis. Uita eni ꝯtēplatiua ē vita hūana: sz hūana vita est ſm operationē humanā. cū ergo opatio hūana sit ſm rōnē a q̄ dr̄ hō: vr̄ q vita cōtēplatiua ꝯsistat i opatione rōnis pncipalr. ¶ Preterea vita cōtēplatiua pcipue consistit in cognitiōe diuinoꝝ: sed iuisibilia dei per ea q̄ facta sunt cognoscunt. Ro. 1. Cognoscere aūt ex aliqbus alia rationis est: g vita cōtēplatiua pcipue cōsistit i operatiōe ratiōis. ¶ Preterea Rich. de sancto victore dicit in li. de cōtēplatiōe. Cōtēplatiōis nostre volatus multiformiter variat: nūc de inferioribus ad summa ascēdit: nūc de superiorib' ad imma descēdit: ꝛ nunc de parte ad totum: nūc de toto ad partē discurrit. nūc a maiori: nūc a minori argumentū trahit: sz iste discursus videtur ad rationē pertinere: ergo vita cōtemplatiua pncipaliter in actu rationis cōsistit.

¶ Sed contra Bernar. in lib de de consideratione dicit. q contēplatio in hoc distat a consideratione: quia consideratio ad inquisitionem magis se habet: contēplatio autem est verus certusq; animi intuitus. Sed intueri est intellectus. inquirere autē rationis: ergo contemplatiua vita nō cōsistit in actu ratiōis: sed intellectus. ¶ Preterea ſm phm in. 10. Ethi. ſm vitam contēplatiuam cōmunicamus cū deo. non aūt cōmunicamus cū eo ſm inquisitionē rationis: sed magis ſz intellectus intuitum. ergo contēplatiua vita non cōsistit in actu rationis: sed intellectus tantum

¶ Utrū omnis actus intellectus ad vitā contēplatiuā ptineat.

Alterius videt q omnis actus intellectus ad vitā cōtēplatiuā ptineat. Sicut eni se hz vita actiua ad agibilia; ita se hz cōtēplatiua ad contēplabilia; sz omnes actus circa agibilia ad vitā actiuam pertinēt. ergo oēs act' intellectus circa intelligibilia ad contēplatiuā vitam pertinēt. 2ᵃ que stiūcla

¶ Preterea vita cōtēplatiua ſm phm in. 10. Ethi. in phie consideratione consistit: sed phia est de omnib' entibus: ergo ois operatio intellectus ptinet ad vitā cōtemplatiuā: cū intellectus nō sit non entiuz. ¶ Preterea Rich. de sancto victore. ponit sex species contēplationis. Prima est quando, sensibilia per imaginationez considerātes in eis diuinā sapiētiam admiramur. Scđa est quā do earum rationes inqrimus. Tertia quando ex inuisibilibus in inuisibilia ascēdimus. Quarta quando remota ymaginatione in solis intelligibilibus versamur. Quinta qn̄ ea ꝯsideramus q̄ ex diuina reuelatiōe cognoscimus: non hūana rōne. Sexta qn̄ ea cōsideramus: qbus etiā hūa

na ratio cōtradicere videt. Sz i his speciebꝰ cōprehēdit ois operatio intellectꝰ: ergo ois opatio intellectꝰ ad vitā cōtēplatiuā ptinet. ¶ Sz cōtra Isi. i li. de sū. bo. Contēplatiua vita mūdo renuncians soli deo viuere delectatur sed nō viuit soli deo nisi qñ deuz solū cogitat: ergo nō ois operatio intellectus ad contēplatiuaz vitā ptinet. ¶ Preterea circa idez vr esse vita cōtēplatiua ⁊ felicitas cōtēplatiua: sed felicitas cōtemplatiua est tm̄ in ꝯsideratione nobilissimi intelligibilis: qd cōstat deum esse ꝑm phm in. 10. Ethi. ergo vita cōtēplatiua in sola dei consideratione consistit.

Respondeo dōm ad primam qōnē ꝙ vita ꝑm ꝙ nunc loqmur cōsistit in operatiōe: cui aliquis pncipalr mācipat: cuiꝰ rōne oia q̄ ipedire pñt dimittit. q̄ aūt adiuuāt qrit ⁊ ꝓsequit. hoc aūt nō pōt esse nisi per volūtatē: cuius est iter opa hūana vnū pre alijs acceptare qcqd scit illud. Uoluntas autem cū sit motor oim potentiaꝝ aie: opz ꝙ ad oba ⁊ actꝰ oim potētiarū se habeat put habent rōnē boni: qr vnusqsqz actꝰ debitꝰ cuiuscūqz potētie ē bonū eius: et iō vita cōtēplatiua cōsistit in actu cognitiue ꝟtutis hac Rō vite ꝯtēplatiue notatur. ceptare ꝑ affectiuā. Sz cū opatio sit quodāmodo media iter operantē et obiectū: vel vt pfectio ipsius operātis: ⁊ pfecta p obm a quo speciē recipit ex duplici parte pōt opatio cognitiue affectari. Uno mō inquantuz est pfectio cognoscētꝭ: ⁊ talis affectatio opatiōis cognitiue pcedit ex amore sui: et sic erat affectio in vita cōtemplatiua phoꝝ. Alio mō inquantū terminat ad obm: ⁊ sic cōtēplatiōis desideriū procedit ex amore obiecti: qr vbi amor ibi oculꝰ: ⁊ Mat. 6. Ubi est thesaurus tuꝰ ibi est ⁊ cor tuuz: ⁊ sic hꝫ affectionē vita cōtēplatiua sctōꝝ: de q̄ loqmur: sed tñ cōtēplatio essentialr in actu cognitiue ꝯsistit ꝑerigēs charitatē rōne ꝑdicta. Uñ Grego. dicit super Ezech. Cōtēplatiua vita est charitatē dei et ꝓximi tota mēte retinere: ab exteriori actione quiescere: ita vt nil iam agere libeat: sꝫ calcatis curis oibꝰ ad videndam faciem sui creatoris animꝰ inardescat.

Ad primum igit dicenduz ꝙ finis cōtēplatiōis inquantum contēplatio est ꝟitas tm̄. sed ꝑm ꝙ cōtēplatio accipit rationē vite: sic induit rōnē affectati ⁊ boni: vt dictū est. ¶ Ad 2m dōm: ꝙ volūtas nō solū est motiua quātum ad exteriores motus q̄ vacationi repugnāt: sed etiam motuum interiorum etiam ipsiꝰ intellectus: q̄ quidem motus equiuoce dicūtur: vt i. 3. patet de anima. sunt enim actus perfecti: et ideo magis assimilātur quieti q̄ꝫ motui: et ꝓp hoc q̄ operatur ꝑm intellectum vacare dicitur ab exteriorum actione: vt patet in predicta auctoritate. ¶ Ad tertium dicendum: ꝙ habitus cōplatiue quāuis sint in parte cognitiua: tamen possunt eorum actꝰ a voluntate imperari vel acceptari: et sic in eis vita contemplatiua consistit.

Ad secundā questionē dicēdū ꝙ vita ꝯtēplatiua ꝯsistit i illa opatiōe q̄ꝫ hō ꝑ alijs acceptat. vñ Rñsio ad 2ꝫ qstiunculam

hꝫ rõnem finis respectu aliaruꝫ humanaꝝ operationuꝫ: q̃ȝ alie ꝑpter ipaꝫ exercent. inq̃sitio autẽ rõnis sicut a simplici intuitu intellectus ꝓgredit: q̃ȝ ex ꝑncipijs q̃ q̃s intellectu tenet ad inq̃sitionem ꝓcedit: ita etiaꝫ ad intellectus certitudinẽ terminat dum cõclusiones inuẽte in ꝑncipia resoluunt: in q̃bus certitudinẽ habent. Et iõ vita cõtẽplatiua ꝑncipaliter in operatione intellect⁹ cõsistit: ⁊ hoc ipm nomẽ cõtemplationis iportat: q̃ð visionẽ signat vtit tñ inq̃sitiõe rõnis cõtemplatiuus vt deueniat advisionẽ contemplatiõis: quam ꝑncipaliter intẽdit: ⁊ hec inquisitio ſm Ber. dicitur consideratio.

Ad primũ igit dðm q̃ hõ inq̃ntum est cõtẽplatiuus est aliq̃d supra hoieꝫ: q̃ȝ in intellectu simplici visione cõtinuat hõ supiorib⁹ substãtijs: q̃ intelligentie vel angeli dicunt sicut aialia ꝯtinuant hominibus in vi estimatiua q̃ est supremũ in eis ſm quã aliq̃d simile opibus rõis operant. ¶ Ad 2ᵐ dðm q̃ q̃uis creature visibiles sint via deueniẽdi in cõtẽplatione diuinoꝝ tñ in hac vita nõ consistit ꝑncipalr cõtemplatio: ſꝫ in termino vie vt dictum est. ¶ Ad 3ᵐ dðm q̃ Rich. nõ itẽdit q̃ in illis discursib⁹ ꝑncipalr cõsistat vita cõtẽplatiua: sed q̃ȝ vtit eis ad suum finẽ sicut dictum est.

Rñsio ad secũdã q̃stiũculam. Ad tertiã qõnẽ dðm q̃ vita cõtẽplatiua sctõrum presupponit amorem ipius cõtemplati ex quo ꝓcedit vñ cũ vita cõtemplatiua cõsistat in operatione quã q̃s maxie intendit: opꝫ q̃ sit circa contemplatiõem maxie amati: hoc aũt deus est. vñ ꝑncipalr consistit in operatione intellect⁹ circa deũ. Uñ Gre. sup Eze. dicit q̃ ꝯtẽplatiua vita ad solũ videndũ ꝑncipiũ anhelat. s. deũ. nihilominus tñ ⁊ cõtẽplatiuus cõsiderat alia in q̃ntũ ad dei cõtemplatiõeꝫ ordinantur. sicut ad finẽ. puta creaturas in q̃b⁹ admirat diuinã maiestatem ⁊ sapiẽtiam: ⁊ bñficia dei ex q̃bus ardescit in eius amorẽ: ⁊ pctã ꝓpria ex quoꝝ ablutione mũdat cor vt deũ videre possit vñ ⁊ nomẽ cõtemplatiõis signat illũ actũ ꝑncipaleꝫ quo q̃s deũ in seipõ ꝯtẽplat. Sꝫ speculatio magis nolat illũ actũ quo q̃s diuina in reb⁹ creatis quasi in speculo inspicit. Et similr ẽt felicitas cõtẽplatiua ð qua phi tractauerũt in cõtẽplatiõe dei cõsistit: q̃ȝ ſm phm cõsistit in actu altissime potẽtie q̃ in nobis est. s. intellect⁹ et in habitu nobilissimo. s. sapia et ẽt obo dignissimo q̃ð de⁹ est. vñ ẽt phi vltimũ tps vite sue reseruabãt: vt dꝫ ad cõtẽplãdũ diuina: ꝑcedẽs tps in alijs sciẽtijs expendẽtes: vt ex illis habiliores fierent ad cõsiderãdum diuina.

Ad primũ ergo dðꝫ q̃ act⁹ vite actiue nõ habẽt ex seipis ordinẽ sicut act⁹ vite cõtẽplatiue. vñ non põt dici simplr loquẽdo q̃ cõsistat in aliquo illoꝝ ꝑncipalr. ſꝫ quo ad aliqueꝫ cõsistit ꝑncipalr in hoc in q̃ ille magis exercitat: sicut q̃dã magis isistũt opib⁹ iustitie: q̃dã ꝓo opib⁹ tẽperãtie ⁊ sic de alijs. ¶ Ad 2ᵐ dðꝫ q̃ phs ibi accipit phiaꝫ stricte ꝓ sapia de diuinis q̃ spãli noie philophia pᵃ dr. ¶ Ad 3ᵐ dðꝫ q̃ q̃uis illa cõsideret interdũ cõtẽplatiu⁹ nõ tamẽ in his ꝑncipaliter cõsistit

contemplatiua vita.

¶ Utrū vita actiua cōsistat tantum in his que sunt ad alterū.

Ad tertium sic pceditur. vr̄ q actiua vita nō consistat pncipalr̄ in his que ad alterū sunt. Uita eñ actiua ordinat̄ ad cōtēplatiuā inq̄tū disponit hoīez ad ɔtēplatiōis actū sed p virtutes q̄ ordināt hoīez in seipō maxime disponit̄ hō ad cōtēplationē sicut p castitatē: vt dicit Cōmē. l. 6. phy. ḡ vita actiua pcipue ɔsistit in his q̄ sunt hoīs ad seipz. ¶ Preterea. vita cōtēplatiua pncipalr̄ cōsistit in cōtēplatiōe ei⁹ qd̄ maxie diligit̄: ḡ ꝛ vita actiua similr̄: sz hō magis dz se ipz diligere q̄ alios in his q̄ virtutis sunt. vt supra di. 29. dcm̄ ē ergo ꝛ vita actiua magis cōsistit in hoc q hō seipz ordiet q̄ aliis intēdat. ¶ Preterea. in his pcipue vr̄ cōsistere actiua vita; in q̄bus a cōtēplatiua diuidit̄: sed in his q̄ ad aliū sunt ēt cōtēplatiua cōicat qr ad eādē vitā ptinere videt̄ cōtēplari: ꝛ cōtēplata docere In passiōib⁹ aūt ppriis moderādis nō cōicat actiua vita cū cōtēplatiua vita ḡ actiua vita pcipue consistit in his q̄ sunt ad seipm. ¶ Sz cōtra est. i li. dr̄iaꝝ. Actiua vita ē q̄ in opib⁹ iustitie ꝛ pximi vtilitate v̄sat̄ sz vtrūq̄ istorū ad alterū ptinere vr̄: ḡ in his q̄ ad alterū sunt pcipue vita actiua ɔsistit. ¶ Preterea vita actiua fecūda dr̄: vn̄ p Lyā signat̄: sed fecūditas ista nō cōsistit nisi in opatio nibus q̄ sunt ad alios. ergo vita actiua in his precipue consistit.

¶ Utrū cognitio aliquo mō ad vitam actiuam ptineat.

Ulterius videt̄ q cognitio nullo mō ad actiuā ptineat. Sicut eñ se hz vita cōtēplatiua ad cognitiōez ita se hz vita actiua ad actionē ḡ pportiōalitate trāsuersa sicut se hz vita cōtēplatiua ad actionē ita se hz vita actiua ad cognitionē: sz nihil actiōis ad cōtēplatiuā vitā ptinet ḡ nihil cognitiōis ptinet ad actiuā. ¶ Preterea. vita actiua consistit totalr̄ in opationibus virtutū moraliū ad quas scire parū vel nihil cōfert: vt philosoph⁹ dicit in. 2. ethic. ḡ vr̄ ad actiuā vitā nihil cognitionis ptineat. ¶ Preterea. si aliq̄ cognitio ad actiuā vitā ptinere pcipue videret̄ ad ipaz ptinere cōsideratio ppriorū actuū. Sz considerare pctā q̄ q̄s fecit ptinet ad vitā cōtēplatiuaz: vt dicit Bern. q̄ scdaz spēm cōtēplatiōis ponit quo q̄sq̄ iudicia dei ꝛ pctā sua recogitat ergo nulla cognitio ad actiuā vitam ptinet. ¶ Sed contra. ad actiuā vitā ptinent cōsiliū ꝛ scīe dona que q̄dem cognitionē importāt; ergo aliqua cognitio est in vita actiua. ¶ Preterea. philosophus dicit in. 10. ethi. q prudentia est cognata morali virtuti: sz prudētia cognitionē importat ergo cū i moralib⁹ virtutib⁹ actiua vita cōstet vr̄ q in actiua vita sit aliquid cognitionis.

¶ Utruz vita actiua possit esse simul cum contemplatiua.

Ulterius videt̄ q vita actiua n̄ possit esse simul cū contēplatiua: qr vita de qua hic loquimur ɔsistit in hoc in q̄ hō maxime studet: sz impossibile est q hō duob⁹ summū studiū apponat; ergo impossibile est q in hoīe sit simul vita

1ª questiūcula.

2ª questiuncula.

actiua & contéplatiua. ¶ Preterea. vita actiua significatur per martham que turbatur circa plurima Lu. 10. sed turbatio vacationi repugnat quam côtéplatio requirit: ergo vita actiua non est simul cum contéplatiua. ¶ Preterea. vita actiua introducit ad contéplatiuam. vnde gre. Qui ad arcem contéplationis ascédere desiderat prius necesse est vt in câpo actionis se exerceat. Sed quod introducit ad aliquid non est necessarium in illo adueniente: quia secundum Bern. quod necesse est scalis tenéti iam solium; ergo actiua vita non est simul cum contéplatiua. ¶ Sed contra. est quod Aug. dicit in li. de ci. dei. quod quoddam genus hominis est cópositum ex ocioso & actuoso: & loquitur de ocio contéplationis. Greg. etiam dicit super Eze. quod plerumque a contéplatiua vita ad actiuam vtiliter animus reflectitur: ergo côtéplatiua vita & actiua possunt esse simul. ¶ Preterea. beata virgo fuit inuitraque vita: & ideo secundum Ansel. in assumptione eius legitur euangelium de Martha & Maria que significant vitam actiuam & côtéplatiuam: sed beata virgo fuit tantum viatrix ergo in aliquo viatore potest esse simul actiua et contemplatiua vita.

Respódeo dicendum ad primam questionem quod actiua vita côsistit in omnibus agibilibus siue sint ad seipsum siue ad alium: sed principaliter consistit in his que ad alium sunt: quia bonum multorum secundum philosophum in principio ethi. est diuinius quam bonum vnius. vnde et iustitia que ad alterum est a philosopho in. 5. ethi. dicitur esse pulcherrima virtutum Sicut autem vita contéplatiua consistit principaliter in optimo contemplabili: ita vita actiua in optimo agibili.

actiue vue rô

Ad primum igitur dicendum: quod per ea que ad seipsum sunt homo disponit se tantum ad côtéplatiuam: sed per ea que ad alium comparantur homo & se & alios disponit: quia diuinius est. ¶ Ad 2^m dicendum quod in hoc ipso quod homo aliorum saluti et regimini studet se plus diligit: & sibi meliorem partem reseruat: quia diuinius est & sibi & aliis causam bone operationis esse quam sibi tantum: sicut dicit philosophus in. 10. ethico. ¶ Ad 3^m dicendum quod doctrina est duplex. Quedam que ad cognitionem veritatis tantum ordinatur & hoc quantumcumque ad alterum sit: limites tamen vite contéplatiue non exit. Est autem quedam doctrina que ordinatur ad persuadendum bonos mores que predicatio dicitur: et hec ad vitam actiuam pertinet. Unde Gre. Qui ad laborem predicationis se dirigit minus videt: & amplius parit: & sic significatur per Lyam que erat fecunda & lippis oculis.

¶ Uel dicendum quod doctrina potest dupliciter considerari. Uno modo secundum quod est ad exercitium cognitionis: & perfectum ipsius docentis: & sic ad vitam contemplatiuam pertinet Alio modo secundum quod intenditur bonum alterius. sic autem ea que cognitionis sunt etiam speculatiue exercentur per modum dispositionis rerum temporalium inter que primus computatur: quod actiue vite est. Et ideo Gre. dicit super Eze. quod actiua vita est panem esurienti tribuere: verbum sapientie nescientem docere &c.

Ad secundam questionem dicendum quod duplex est cognitio. Una speculatiua cuius finis est veritas secundum philosophum in. 2. met. Alia cuius finis est operatio: que est causa & regula eorum que per hominem fiunt. Que autem ab homine fiunt quedam dicuntur. factibi-

Rñsio ad primam questiunculam

illa q̄ fiunt ꝑ trāſmutationē alicꝫ exterioris materie ſicut cōtingit in oꝑationib⁹ artis mechanice. Quedā vero nō trāſeūt in trāſmutationē exterioris materie: ſꝫ i moderationē ꝑpꝛiaꝝ paſſionū ⁊ oꝑationū. ad vtrūqꝫ autem iſtoꝝ practica cognitio dirigit. vñ nō ois practica cognitio in vita actiua eſſentialr̄ inuenit̄ ſꝫ illa tm̄ q̄ in agibilib⁹ dirigit oꝑa q̄ ſunt ꝟtutis moralis. hec em̄ cognitio ad electionē reqritur: in qua ꝑncipalr̄ cōſiſtit molis virt⁹. Cōtēplatiua aūt cognitio eēntialr̄ nō igredit̄ actiuā vitā: qꝛ i oꝑabilib⁹ hūanis: cū nō hēant ꝟitatē niſi ꝯtigētē ꝑpter ſeipā ꝟitas nūqꝫ q̄reret̄. vñ ēt i ſciētijs moralib⁹ finis nō eſt cognitio ſꝫ op⁹ ſꝫ phꝫ i.2.eth. Sꝫ tñ cognitio cōtēplatiua eternorū aliqñ ꝑtinet ad actiuā vitā: nō q ſit de eēntia ei⁹: ſꝫ qꝛ ꝑexigit ad ipā: ſicut cā dū rōnes viuēdi ex cōtēplatiōe eternoꝝ ſumunt̄. Sicut em̄ itellect⁹ eſt rōnis ⁊ ꝑn^m ⁊ termin⁹: ita ⁊ vita cōtēplatiua reſpcū actiue. Et iō Greg. dicit ſup Eze. q ꝑ hoc q cōtēplatiua mentem accēdit ꝑfectius actiua tenetur.

Ad primū ergo dōꝫ q actio nō dirigit cōtēplationē ſicut cognitio actiua dirigit actiōeꝫ. Et iō non eſt ſimilis rō. ¶ Ad 2^m dōm q ad virtutē moralē ſcire ſpeculatiue de his q̄ ab hoīe nō fiūt nihil ꝑdeſt. de his aūt q̄ ab hoīe fiūt parū cōfert: ſꝫ ſcia practica multū cōfert: cū ſit regula actionis. ¶ Ad 3^m dōꝫ q ꝑteritū iā trāſit in neceſſariū: vñ cōſideratio ꝑteritoꝝ pctōꝝ magis ad ꝯtēplationem q̄ ad practicam pertinet.

Rñſio ad 3ᵃꝫ qſtiunculaꝫ.

Ad tertiā qōnē dōm q in oīb⁹ diſpōnib⁹ naturalib⁹ cōtingit q diſpō inſuo ꝑfecto eſſe attigit id ad qd̄ diſponit: qd̄ ēt erat ꝑ qͣſdā ichoationē: dū diſpō ad ꝑfectionē tendebat. ſicut pꝫ de calore ⁊ forma ignis: qꝛ qñ calor cōpletus eſt in termino alteratiōis forma ignis inducit̄: ⁊ calor ſimul cum forma ignis manet. dū vero erat alteratio nō erat forma ignis niſi ſm qͣſdā inchoationē. Vita aūt actiua eſt diſpō ad cōtēplatiuā. Vñ Iſi. in li. de ſum. bo. Qui ꝑus in vita actiua ꝑficit bñ ad cōtēplationē cōſcēdit. Et iō qͣdiu hō nō ꝑuenit ad ꝑfectionē in vita actiua nō pōt in eo eſſe cōtēplatiua vita niſi ſm quādā inchoationē imꝑfecte. tunc em̄ difficultatem hō patit̄ in actibus virtutū moralū. ⁊ opꝫ q tota ſollicitudine ad ipſoꝝ intendat. vñ retrahit̄ a ſtudio cōtēplationis: ſed qñ iā vita actiua ꝑfecta eſt: tūc oꝑationes virtutū moraliū in promptu hꝫ: vt eis non impeditus libere contemplatiōi vacet: tñ ſm q hō eſt magis vel minus ꝑfectus in vita actiua circa plura vel pauciora occupari pōt actiue vite ſimul cum cōtemplatiua. Et qꝛ ꝑlatoruꝫ eſt in vtraqꝫ vita ꝑfectos eſſe vtpote q̄ mediū ſunt inter deum ⁊ plebem a deo recipientes ꝑ cōtemplationem: ⁊ populo tradentes per actiōem: ideo opꝫ eos in moralibus virtutib⁹ ꝑfectos eē: ⁊ ſimiliter ꝑdicatores: alias indigne qͦs prelationis vel predicationis officium aſſumit.

Ad primū igit̄ dōm q ad diuerſa poteſt homo principaliter intendere diuerſis temporibus qͣuis

nō simul. ¶ Ad scōm dōm q̄ tur batio in vita actiua nō contingit postq̄ ad pfectionē venit: q2 tūc iā delectabiliter et faciliter ope ratur nō perturbatus. ¶ Ad ter tium dōm q̄ dispositiōes q̄ essen tialiter hn̄t impfectionē annexā non manēt cū eo ad qd̄ disponūt sicut fides nō manet cū visione. Sed alie dispositiones possunt simul manere sicut dictū est. Et sic est de vita actiua.

¶ Utrum actiua vita sit nobilior q̄ contemplatatiua.

Ad quartū sic procedit. videt̄ q̄ actiua vita sit nobilior q̄ contēplatiua Tullius eñ in li. de offi. probat preeminentiam iustitie ad alias virtutes: q2 ppter exercitiū act9 eius actus aliaꝝ interimūtur: sꝫ sitr aliq̄s reuocat̄ ab ocio contē plationis vt fructū faciat per la borem actiōis. ergo actiua vita est dignior q̄ contemplatiua.

¶ Preterea bonum gentis diui nius est q̄ bonū vnius: sed vita contemplatiua cōsistit in bono vnius hois: vita actiua in bono multoꝝ: ergo vita actiua est no bilior q̄ cōtēplatiua. ¶ Preterea in oibus artibus ꝛ potentijs im perans est nobilius imperato: sꝫ politica que ad vitā actiuā per tinet imperat oibus disciplinis: et disponit de his q̄ ad cōtemplati nam vitā pertinēt ḃm phm in .1. Ethi. ergo vita actiua ē dignior q̄ contēplatiua. ¶ Preterea ḃm Dionysiū in .3. ca. ce. hierar. nihil est diuinius q̄ dei cooperatoꝛē fieri. hoc autē fit per exercitium actiue qua homo aliorum redu ctioni in deum studet: ergo hoc videtur esse nobilissimū. ¶ Sed contra est qd̄ dn̄s dicit Luce .10. Maria optimā partē elegit. per maria aūt vita cōtēplatiua signi ficat̄: ergo vita contēplatiua no bilior est q̄ actiua. ¶ Preterea quanto vita alicui9 est celesti vi te similior tanto est nobilior. sed vita cōtēplatiua est similior cele sti q̄ actiua: q2 in celesti vita vt dicit Aug. vlti. li. de ci. dei: vaca bim9 ꝛ videbim9: videbim9 ꝛ ama bim9 amabim9 ꝛ laudabim9: qd̄ ad vitā contēplatiuā pertinet: er go vita contemplatiua est nobi lior q̄ actiua.

¶ Utrum vita contemplatiua sit maioris meriti q̄ actiua.

Ulterius vr̄ q̄ etiā vi ta cōtempla tiua sit maioris meriti q̄ actiua Greg. eñ dicit i moralibus. Cō templatiua maior est merito q̄ actiua: q2 actiua in vsu presentis operis laborat: cōtemplatiua ve ro in sapore itimo venturā iā re quiem degustat. ¶ Preterea su pra dictū est q̄ magis ɔsistit me ritū in dilectiōe dei q̄ pximi. Sꝫ in cōtēplatiua vita hō magis in sistit dilectioni dei: in actiua au tem magis dilectiōi pximi: ergo contēplatiua est maioris meriti q̄ actiua. ¶ Preterea q̄to magis aliq̄d bn̄ficiat̄ a deo tāto est ma ioris meriti: sꝫ ḃꝫ phm .l.10. ethi. deus maxime beneficiat eos qui contēplatiōi studēt quasi sibi si millimos: ḡ. vr̄ q̄ vita ɔtēplatiua plus habeat de merito q̄ actiua ¶ Sed cōtra. Totū meritū ho minis cōsistit in acceptatiōe diui na: sed Grego. dicit sup Ezech. Nullū sacrificiū ē deo magis ac ceptū q̄ regimen aiaꝝ. ḡ cū hoc ptineat ad laborē actiue: videt̄ q̄ in

primi q̄stiun cula.

q̄ l actiua sit mal⁹ meritū ¶ p̄terea meritū ꝫ p̄miū diuidit̄: sꝫ cōtē platiua vita plus hꝫ de ratione q̄ȝ actiua: qꝛ pascit̄ a dn̄o cōtem platiua: sꝫ actiua pascit. vt dicit Greg. ꝫ actua pl⁹ hꝫ de merito.

¶ Utrum vita cōtemplatiua sit diuturnioꝛ quā actiua.

2ᵃ que stiūcu la.

Ulterius vr̄ q̄ ꝯtēplatiua vita nō sit diuturnioꝛ q̄ȝ actiua. Uita enim actiua fuit in xp̄o p̄fecta: sꝫ ipse fuit p̄fectus ꝯp̄hēsoꝛ: ꝫ vita actiua manebit in patria: ⁊ ita nō est min⁹ diuturna q̄ȝ cōtemplatiua ¶ Preterea hoies erunt in patria eq̄les angelis: sꝫ in angelis est vtraq̄ȝ vita: qꝛ quidā sunt assistētes: qꝺ ad cōtēplationē ꝑtinet: q̄dā ministrātes. q̄ ꝑtinet ad actionē: ꝫ vtraq̄ȝ vita etiā in hoib⁹ in patria erit: ⁊ sic idē qꝺ prius. ¶ Preterea in p̄ria manebunt ꝟtutes cardinales. ⁊ habebunt aliquos actus: sil̄r etiā et dona oia. sꝫ ꝟtutes cardinales p̄ficiūt in actiua vita: ⁊ sil̄r quedā dona ergo in patria manebit vita actiua: ⁊ sic idem q̄ pri⁹. ¶ Sꝫ ꝯtra Lu. 10. Maria optimaꝫ partem elegit. Glo. Cōtēplatiua hic incipit ⁊ in celesti p̄ria p̄ficit̄ actiua aūt cū coꝛpe deficit. ¶ Preterea ph̄s in. 10. ethi. dicit q̄ ꝯtēplatiua vita diuturnioꝛ ē q̄ȝ actiua.

Boni duplex rō.

Respōdeo dr̄m ad p̄mā q̄ōnem q̄ duplex est rō boni. Aliq̄d eīm dr̄ bonū qꝺ ꝓpter seipsum est desiderandum: ⁊ sic vita cōtēplatiua simpl̄r melioꝛ est quā actiua: inquātū magis assimilatur illi vite ad quā p̄ actiuā ⁊ cōtēplatiuā nitimur ꝑuenire. vñ et cōtēplatiua est finis actiue: ⁊ fini vltimo vicinioꝛ. Aliq̄d ꝟo dr̄ bonū quasi ꝓpter aliud eligendū. ⁊ in hac via vita actiua preeminet ꝯtēplatiue. Uita eīm cōtēplatiua nō oꝛdinat̄ ad aliq̄d aliud in ipso in quo est: qꝛ vita eterna nō ē nisi q̄dā ꝯsūmatio ꝯtēplatiue vite: q̄ per vitam contemplatiuam in presenti quodāmodo prelibat̄. vñ nō restat q̄ oꝛdinet̄ ad aliud nisi ꝫm qꝺ bonū vnius hoīs oꝛdinat̄ ad bonū multoꝝ: ad qꝺ ꝓpinquius se hꝫ vita actiua q̄ȝ cōtemplatiua Uñ actiua q̄ȝtū ad hanc partem q̄ saluti p̄rimoꝝ studet est vtilioꝛ q̄ȝ cōtemplatiua: sed contēplatiua est dignioꝛ. qꝛ dignitas significat bonitatē alicui⁹ ꝓpter seip̄m: vtilitas vero ꝓpter aliud sed vita actiua que nō ad alium sꝫ ad seip̄m tm̄ oꝛdinat̄ neq̄ȝ dignioꝛ neq̄ȝ vtilioꝛ est cōtēplatiua immo cōparat̄ ad contemplatiuam. sicut vtile ad id ad quod est vtile.

Ad primū igit̄ dr̄m q̄ vita cōtemplatiua ꝓpter actiuam intermittitur ad tēpus non simpliciter. sꝫ rōne vtilitatis: nō rōne dignitatis. ¶ Ad 2ᵐ dr̄m q̄ sicut bonū vnius consistit in actione et ꝯtēplatione: ita ⁊ bonū multitudinis ꝫm q̄ contingit multitudinē cōtemplationi vacare. Sed ad bonū multitudinis ꝑuenitur p̄ regimē actiue vite. vñ ex hoc non ꝓbat̄ q̄ actiua sit dignioꝛ: sed vtilioꝛ. ¶ Ad tertiū dr̄m q̄ politica. vt dicit ph̄s in. 6. Ethi. nō p̄cipit sapiētie ⁊ alijs q̄ ad vitam cōtēplatiuā ꝑtinēt: sꝫ impe rat q̄dā ꝓpter ipsa. sicut ēt ipe rat quedā ꝓpter deum cui precipit sic vel sic cultum exhiberi. ¶ Ad 4ᵐ dr̄m q̄ itelligēdū ē rō

ne vtilitatis in alterū ꝓueniēt.

Rñsio ad 1ᵃᵐ ꝗstiunculā.

Ad secūdā qōnē dōm ꝙ meritū pendet ex radice charitatis. vñ contingit quādoq; ꝙ in actiua quis plus mereat̄ quā in contēplatiua vel econuerso ſm ꝙ maiorem habet charitatem vel minorem. Nihilominus tamē cū queritur de duob' in gñe qd sit maioris meriti itelligēdū ē ꝗtū ptinet ad rōnē ipoꝝ actuū. non ꝗtū ad ipsos operantes. Est ergo duplex meritū. s. dimissiōis culpe: ⁊ cōsecutiōnis glīe. Quātū ad pmiū maioris meriti vr actiua ꝙ cōtēplatiua inꝗtum laboriosior. vñ h; plus de rōne satisfactionis. Quantum autē ad meritum cōsecutionis glorie sic cōtemplatiua vita est maioris meriti ꝙ actiua ꝗtū ad puritatē. q: nō admiscet̄ ei tm̄ de puluere terrenorum sicut fit in actiua vita. Sed quātū ad intensionē meriti vr cōtēplatiua iterum maioris meriti illa parte actiue ꝗ circa sui moderationem studet minoris autem quantum ad illam partem ꝗ profectui aliorū inuigilat: quia hoc ipsum videt̄ esse fortioris charitatis ſ; gen' ꝙ homo pretermissa cōsolatiōe qua in dei cōtēplatione reficitur gliam dei in aliorū cōuersione ꝗrat: q: ēt in hūana amicitia ver' amicus querit magis bonū amici ꝙ de eius pñtia delectari.

Ad primū ergo dō; ꝙ cōtēplatiua dr eē a Gre. maior merito quia h; de impuritate demeriti admixtū. ❡ Ad scōm dō; ꝙ ex dilectione dei vr ꝓcedere qḋ hō ptermissa ꝓpria cōsolatione volūtatē dei implere studeat in aliorum salutem. Unde Grego. super Eze. Est amanti aīe non parua cōsolatio si cū ipsa differt p eā multe colligant. ❡ Ad tertiū dōm ꝙ phs loqtur de cōtemplatiua vita p cōparationem ad actiuā que i rebus humanis negociatur. non autem respectu ill' ꝗ proximorum saluti insistit.

Ad tertiā qōnē dōm ꝙ sicut dictū ē de donis et virtutibus perficiētibus in vita actiua ꝙ manent in patria. sed nō ꝗtū ad eosdē act'. sicr etiā dōm ē de vita actiua: vñ vita actiua ꝗtū ad illos actus quos mō h; quib' turbatur de ꝓximorū necessitatibus et de ꝓprijs passiōib' nō remanebit: q: tūc panē esurienti non porriget. vt in glo. inducta sub iūgitur. Manebit aut̄ ꝗtum ad alios actus qui erūt virtutū et donorū in patria. Uita aūt contēplatiua nihilominus est diuturnior quā actiua: q: manet ēt quo ad illos actus quos in via habet. q quidem in statu vie sūt impfecti: sed in pñia pficientur. vñ Greg. dicit super Eze. de cōtēplatiua vita. Etiā cū ꝓcedim' vix aliquid aut parum attingere valemus.

Rñsio ad 2ᵃᵐ ꝗstiunculam

Ad primū tñ dō; ꝙ nō est sile de xpo ⁊ de alijs: q: ipse erat verus viator ⁊ ꝯphensor. vñ simul erat in actu pfecto ꝗtū ad vtrāꝙ vitā ēt ſm act' vie. ❡ Ad 2ᵐ dōm ꝙ angeli ex ordine nāe sūt mediꝫ inter deū ⁊ hoīes: ⁊ iō eis cōpetit ministerium custodie et hmōi: nō aūt aiab' sctōꝝ. ❡ Ad 3ᵐ p; solo p id qḋ dictū est. ❡ Ad alia: etiā p; solo ex pdict

❡ Questio, II.

Einde q̄ritur de donis perficiētibus in vtraq̧ vita. Et p̄mo de dono sapie. Scd̄o de dono itellc̄s. Tertio de dono scie. Quarto de dono consilij.

¶ Utrum sapia sit donum.

D primū sic p̄cedit. vr̄ q̄ sapiētia nō sit donū. Sapiētia em̄ in lr̄a dr̄ cognitio diuinorū: hoc aūt vr̄ esse fidei cuius obiectū ē veritas p̄ma. cū ergo fides nō sit donū sed virtus. vr̄ q̄ nec sapia. ¶ Preterea in littera dr̄ q̄ sapia est cultus dei: & sumit̄ de iob. 28. s̄m aliam trāslationē: s; latria q̄ cultus dr̄ ē virtus et nō donū: ḡ sapiētia nō est donū. ¶ Preterea nullū donū habet̄ p̄ acquisitionē sed sapientia habet̄ p̄ acquisitionē: q: ph̄s philā primā sapientiā noiat que p̄ doctrinā habetur: ergo sapiētia non est donū. ¶ Sed contra Isa. xi. cōputat̄ inter alia dona. ¶ Preterea dona ponunt̄ virtutibus altiora: sed inter oēs habitus vr̄ sapia nobilissimū maxime eorū que ad cognitionē ptinēt vt ph̄s dicit in. 10. ethi. ergo sapiētia maxie debet dici donū.

1a questiuncula. ¶ Utrum sapia sit tm̄ d̄ diuinis.

Ulterius vr̄ q̄d sapia nō sit tm̄ de diuinis. Q: sicut dicit ph̄s in. 1. Meth. oz sapiētē certissimū esse de oībus. ergo nō est de diuinis tm̄. ¶ Preterea ad sapientē ptinet determinare mediū in virtutibus moralibus: vt. p; per diffinitionē phi in. 2. ethi. de v̄tute. sed diuina nō sunt op̄abilia a nobis: ergo cum medium virtutis moralis sit de operabilibus a nobis videtur q̄d non sit sapientia tātū de diuinis. ¶ Preterea sapientia videt̄ esse circa illa quorum est ars mechanica. 1. cor. 3. Ut sapiens architectus fundamentum posui. ergo non est tm̄ de diuinis. ¶ Sed cōtra est q̄d sapiētia est de causis altissimis s̄m ph̄m in principio. meth. S; cause altissime sunt diuina. ergo est tātū de diuinis. ¶ Preterea ph̄s in. 6. Ethi. dicit q̄d sapiētia est quasi caput sciarum: s; oīs cognitionis caput est cognitio q̄ est de diuinis. ergo sapientia est circa diuina.

¶ Utrum sapientia sit in intellectu vel in affectu.

Ulterius vr̄ q̄ sapia nō sit i itellc̄u: s; i affectu mag;: q: sapia s̄z nomen suū ē vt dr̄ Ecc: 6. s; dr̄ a sapore: cū ḡ sapor ad gustū ptieat. q̄ ad affectū trāffert̄ sic visus ad itellectū: vr̄ q̄ sapia sit i affc̄u. ¶ Preterea i lr̄a dr̄ q̄ sapia ē in cognitiōe & dilectiōe eius q̄d s̄p icōmutabilr̄ manet: q̄d ē deus: s; dilectio ad affectionē ptinet: ḡ ē sapia in affectiōe. ¶ Preterea septia btitudo q̄ dr̄. Bti pacifici: ad sapiam reducit̄. s; pax ad affectū ptinet: ḡ et sapia. ¶ S; 𝔷 ē q̄d i lr̄a diffinit̄ p̄ cognitionē. ¶ Preterea oīs virtus itellectualis ē i pte cognitiua s; sapia ponit̄ a ph̄o virtus itellectual: ḡ tā ipa q̄ sapia donū q̄d ei respōdet in parte cognitiua est. 2a questiuncula.

Respōdeo dicēndum ad primam questionem q̄ sapiētia s̄m nois sui vsū vr̄ iportare eminētē quādā sufficientiā i cognoscendo. vt et in seipso certitudinē habeat de

magnis. ꝛ mirabilibꝰ que aliis ignota sunt. ꝛ possit ꝺ oibꝰ iudicare. qꝛ vnusqꝫqꝫ bñ iudicat q̄ cognoscit. possit etiā ꝛ alios ordiare ꝑ dictā eminētiā. Hec aūt sufficiētia in quibusdā q̄dē ē ꝑ studiū ꝛ doctrinā adiūcta viuacitati intellꝰ. ꝛ talis sapiētia a pħo ponit̄ vtꝰ intellꝰualis i. 6. eth. sꝫ i q̄busdā talꝭ sufficiētia accidit ꝑ quādā affinitatē ad diuina. sicut dicit Dio. de ierotħ. l. 2. c. ꝺ di. no. ꝙ patiēdo diuina didicit diuina. Et de talibꝰ dicē apłs. i. cor. 12. Spūalis iudicat oia. Et. 1. Jo. 3. Unctio docebit vos de omnibus.

Ad primū ꝺ dōꝫ ꝙ sicut se hꝫ sapia q̄ est virtꝰ intellectual̄ ad itellm̄ ꝑncipiorꝫ: qꝛ q̄dāmō ꝯp̄hēdit ipm̄: vt dꝛ i. 6. eth. sꝫ ꝙ ex ꝑncipiis negociat̄ circa altissima ꝛ difficillima. Et de his etiā quodāmodo ordinat inquātū reducit oia ad vnū ꝑncipiū. et eius ē disputare ꝯ negantes ipsa: ita se habet sapia q̄ est donū ad fideꝫ q̄ ē cognitio simplex articulorūꝫ q̄ sunt principia totiꝰ xp̄iane sapiētie ꝓcedit eñ sapiētie donuꝫ ad quādā deiformā cōtēplationē ꝛ quodāmō explicitam articulorū q̄ fides sunt quodā mō iuolūto tenet ꝭm hūanū modū. Et iō sapia est donū. fides aūt ꝩtꝰ.

¶ Ad 2m dōm ꝙ sapia nō dicit̄ pietas q̄ est latria ꝑ essentiā. sed q̄si ꝑ cāꝫ: qꝛ ꝓprime ad latriā icli nat. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ equocatio est in sapia: vt dictum est.

Ad secūdā qōnē dōꝫ ꝙ sicut dictuꝫ est ad sapientē ꝑtinet iudicare ꝛ ordinare: iudiciū aūt de aliqbꝰ fieri nō pōt nisi ꝑ ea q̄ sunt lex ꝛ regula eorū. Sꝫꝑ aūt opꝫ ꝙ superiora sint inferiorū regula: ꝛ ideo opꝫ de infimis ꝑ superiora iudicare. vnde quāuis intentio q̄nqꝫ ab infimis incipiat et ad suprema tendat: tñ iudiciū nunqꝫ ꝑficitur nisi ꝑ superiora: in quibus inferiora resoluūtur: ꝛ ideo opꝫ sapiētē de altissimis cognitorē esse. Altissimuꝫ aūt dꝛ dupłr. Uno mō simpłr qđ ꝑeminet oibus: ꝛ hoc modo diuina altissima sunt. vñ euꝫ q̄ simpłr sapiens dicitur opꝫ circa diuina instructum esse. Alio modo dꝛ altissimū in genere aliquo: ꝛ qui circa hoc instructus est non simpłr: sꝫ in genere illo sapiēs dicitur. sicut in artificialibus altissimū est vsus illorum ꝓpter qđ fiūt. vñ qui hñt artem vsualē q̄ architectonica dꝛ i singulis artificiis sapiens illius artificiū dicitur. ꝛ ꝑ modū istū prudens in rebus humanis quibus precipue sapiens dicitur. Et quia ꝑ delectationes ꝛ alias passiōes corrūpitur estimatio prudentie vt dꝛ in. 6. Ethi. iō apud Sen. et alios morales pħos translatū est nomē sapie ad tēperantiā et alias morales virtutes inquātū passiones refrenāt: ꝛ sic prudentiā cōseruant. vnde dicūt ꝙ sapiēs non ꝑturbat̄ ꝛ hmōi. pꝫ ergo ꝙ sapia q̄ simpliciter sapia dr̄ siue sit virtꝰ intellectualis siue donū de diuinis est principaliter: ꝛ inq̄ꝫtū ꝑ ea de oibꝰ aliis iudicare poterit omniū certissimus eē dicitur. ¶ Et per hoc pꝫ solutio ad obiecta:

Ad tertiā qōnē dōm qđ sicut dictum est sapie donū eminentiā cognitionis hꝫ ꝑ quādā vnionē ad di-

Rñsio ad 2a q̄st nu culam

Rñsio ad 3a q̄stiūculam

nina quib⁹ non vnimur nisi per amorē. vt q̄ adheret deo sit vn⁹ spiritus cū eo. 1. Corinth. 6. Vn̄ ꝛ dn̄s Jo. 15. secreta p̄ris se reuelasse discipulis dicit in q̄ꝫtū amici erāt. Et iō sapie donum dilectionē quasi p̄ncipiū presupponit: ꝛ sic affectione est. sed q̄ꝫtū ad essentiā in cognitione ē. vn̄ ipsius act⁹ vꝫ esse ꝛ hic ꝛ in futuro diuina amata cōtēplari: ꝛ p ea de alijs iudicare nō solum in speculatiuis: ſꝫ etiā in agendis: in quib⁹ ex fine iudicium sumit. ꝛ ideo Grego. sapientiā cōtra stultitiam ponit: q̄ importat errorē circa finē intentum.

Ad primum ḡ dōm ꝙ sapore sapia importat q̄ꝫtum ad dilectionē p̄cedentem nō q̄ꝫtū ad cognitionē sequētē nisi rōne delectationis q̄ idām cognitionē in actu exequit. ¶ Uel dōꝫ ꝙ deīn Eccl. nō intelligit q̄ꝫtū ad silitudinē nois cū sapore: q: illa silitudo et si sit in lingua latina nō tn̄ est in alijs linguis: sed loquitur q̄ꝫtū ad significatū. qd oēs concipiūt de noie sapie in quacūq3 lingua dicatur. ¶ Ad scōm ptꝫ solo p id qd dictū est. ¶ Ad tertium dōm ꝙ pacificatio illa pertinet ad effectū ordinationis sapientie: quia ois ordinās pacem intendit: non autem quātuꝫ ad essentialem ipsius actum.

¶ Utꝝ intellect⁹ sit donum.

Ad secundū sic p̄cedit. vꝫ ꝙ intell's non sit donū. Nullū em̄ donū ſm ꝙ nūc de dono loquimur ē nobis a nā: ſꝫ intellect⁹ est nobis nālr insit⁹: ḡ intell's nō est donū. ¶ Preterea eaq̄ sūt vni⁹ diuisionis videnē eē vni⁹ rōnis ſꝫ intellect⁹ q̄nq3 diuidiē ꝯ volūtatē q̄nq3 aūt ꝯ rōnē: sed volūtas nō est donū neq3 rō. ḡ neq3 itellect⁹. ¶ Preterea Greg. dicit i p̄n° moral. ꝙ intell's i die suo pascit dū de auditis mentē illustrat. ergo intellect⁹ est ex auditu: sicut ꝛ fides: sed fides non est donū: sed virt⁹: ḡ intell's non est donum. ¶ Sed cōtra est qd dr Jsa. xi. vbi spūs intellect⁹ cōputaē iter septē dona spūssci. ¶ Preterea donoꝝ ꝓpria est rō. vt pri⁹ dictuꝫ est: vt p ea qs super humanū modum opeē: ſꝫ opatio intellect⁹ p̄cipue est supra hominem. vt dr i ethi. ḡ itellect⁹ maxie dꝫ dici donū.

¶ Utrū donum intellect⁹ hēat aliquem actum in via.

Alterius videē ꝙ donū intellect⁹ nō habeat aliquē actū in via. Jntellect⁹ tn̄ iportat quādā cognitionē sine obūbratiōe. Un̄ isaac dicit ꝙ vbi obūbraē intellectus oriē rō: sed ipoſſe ē ꝙ in statu vie cognoscam⁹ sine obumbratione fantasmatū: vt ph̄s ondit in. 3. d̄ ala. ḡ intellect⁹ nō hꝫ aliquē actū in via. ¶ Preterea Dio. dicit i. ca ce. ierar. ꝙ impoſſe ē nobis alr lucere diuinū radiū nisi varietate sacroꝝ velaminū circūuelatū. Sꝫ vbicūq3 est cognoscere p aliqua velamina oꝫ oē collationē: q̄ nō ad intellm: ſꝫ ad rōnē ptinet: ḡ nō est poſſe ꝙ i statu vie sit nobis itellect⁹ act⁹. ¶ Preterea act⁹ intell's ē videre deum hoc ei ponit i sexta btitudine q̄ ad intellm referē: ſꝫ deū null⁹ pt videre i hac mortali carne exñs. ḡ in statu vie nō habem⁹ visū in- 1ª questiuncula.

tellectus. ¶ Preterea Aug. dicit i qdā ſer. de timore. q intell' vocat q ab oi ifirmitate corda mūdant. vt pura intentio dirigatur in finē. Sz impoſſe ē in ſtatu vie ab oi infirmitate corda mundari: ergo impoſſibile ē in ſtatu vie actum intellectus eſſe. ¶ Sz cōtra habitus ordinat ad actū. ſi ergo actus intellectus a nobis in via haberi non poſſet fruſtra nobis donū intellectus daretur ¶ Preterea ſexta btitudo ad intellect' donū refert. ſz i illa pōit aliqd ptinēs ad ſtatū vie: ⁊ aliqd ad ſtatū prie. ergo intellect' hz actum in nobis ⁊ quantū ad ſtatum vie: ⁊ qntū ad ſtatum prie.

¶ Utrum intellectus a ſapientia differat.

2ª queſtiū cula.

Ulterius videt q itellect' a ſapia nō differat. Totū em a pte eſſentialr nō diſtinguit. Sed itell's vr eſſe totū reſpcū ſapie q eſt tm de deo. cū itell's ſit de deo ⁊ ſpūalibus creaturis: g itell's eēntialr a ſapia nō differt. ¶ Pretea ſapiētia vt i lra magr dicit: delectationē circa diuina experit. ſz hoc idē vr ad intellm ptinere in cōſideratione em intell's eſt maxia delectatio ſicut dicit phs in. 10. ethi. ergo intellect' a ſapia non differt. ¶ Preterea ad eūdē actū nō opz ordinari diuerſos hitus cū habit' diſtinguāt p act': ſed tā ſapia q̄ intellus ordinant ad cōtēplationē. cū g cōtēplatio ſit vn' actus: vr q ſapia ⁊ itell's ſit vn' habit'. ¶ Sz ɔ ē q diuidūt ex oppoſito Iſa. xi. ¶ Preterea dona correſpondēt virtutibus: ſz alia virtus eſt itell's ⁊ alia ſapientia: vt pz in .6. ethi. Ergo et aliū eſt vnū donū ab alio.

Reſpōdeo dōm ad p̄mā qōnem q intell's ſm ſuū nomē iportat cognitionem pertingentem ad intima rei. Vñ cū ſenſus ⁊ ymaginatio circa accidentia occupētur: que quaſi circūſtāt eſſentiā rei: itell's ad eēntiā eius pertinget. vñ ſm phm in .3. de aīa obm intell's eſt qd: ſed in apphēſione huiꝰ eſſentie eſt dña. Aliqñ eniz apphendit ipa eſſentia p ſeipaz itell's nō q ad eā ingrediat itell's ex ipſis q quaſi circūuoluit ipſi eēntie. Et hic eſt modus apphēdēdi a ſubſtantiis ſeparatis: vnde intelligētie dicitur. Aliqñ vo ad itima nō puenit niſi p circunpoſita quaſi p qdā hoſtia. Et hic ē modus aprehendēdi in hoibus q ex effectibus ⁊ pprietatibus pcedutn ad cognitionē eēntie rei Et qz in hoc oz eē quēdā diſcurſum: iō hois apphenſio rō d r q̄s nis ad intellectū terminet i hoc q inqſitio ad eſſentiā rei perducit. vñ ſi aliqua ſunt q ſtatiz ſine diſcurſu rōnis apprehēdat horum nō df eſſe rō. ſz itell's. ſicut pncipia pma: q quiſq ſtatiz pbat audita. Pmo ergo mō intellect' potentia eſt. ſed ſcdo modo accipiendo habit' pncipiorū df. Sicut aūt mens humana in eſſentiam rei non ingreditur niſi per accidentia: ita etiaz in ſpūalia nō ingreditur niſi p corporalia et ſenſibiliū ſimilitudines: vt Dio. dicit. Unde fides q ſpūalia in ſpeculo et enigmate quaſi inuoluta tenere facit humano modo mentem perficit: et ideo virtus eſt. Sed ſi ſupernaturali lumine mens inta ntū eleuet vt ad ipſa ſpūalia aſpicienda introducatur hoc ſupra hūanū modum

Quid noie itell's iportetur.

est: et hoc facit intellectus donū qd de auditis mentē illustrat vt ad modū primorū pncipiorū statim audita probentur. & ideo intellectus donū est. ¶ Et per hoc patz solutio ad obiecta.

Rñsio ad 1ᵃᵐ questiunculam

Ad secūdā questionem dicēdum: quod intellectus ad spiritualia itelligit duplr. Uno modo per viam remotionis dum a spiritualibus viā que in corporalibus inuenit remouet. Alio mō sz quod vlteriꝰ in ipsa spūalia virtutū defigit intuitum. In statu ergo vie intellectꝰ ingredit ad spiritualia pmo mō maxime ad diuina: qz in hoc pficitur cognitio humana fm statum vie: vt intelligamus deū ab oībus separatū super oīa esse: vt dicit Dicit Dio. in lib. de mystica theol. Et ad hoc pueīt Moyses: qui dr intrasse & ī caliginem in qua deꝰ erat Exo. 20. Et propter hoc etiā quantū ad statum vie mundītia ponit in sexta btitudine q̄ pertinet ad depurationem intellectus ab oībus corporalibus: sed ad fm modum pertingere non possumus in statu vie maxime quantū ad deū: sed hoc erit in patria. vñ Greg. sup Ezech. Quādiu ī hac carne mortali viuit. nullus ita in cōtēplationis virtutē pficit vt in ipso iā incircūscripto luminis radio mētis oculos infigat: sed quicquid de illo mō cōspicitur: nō est ipse sub ipso est. Hoc tñ infirme mentis desiderio satisfacit: qz fm quod phs dicit l. 11. d aīali. Amās ī patria cōprehensione amati magis delectatur q̄ in magna aliorū cōprehēsione. Et ideo vt ipse dicit: illud parum qd de substātijs separatis cognoscere possumus plus desideratur et delectāt: q̄ quicquid de alijs rebus cognoscimus.

Notabila pulchra.

Ad primū ergo dōz quod vmbra que in statu vie in intellectu nostro est nos ipedit: vt in diuinā essentiam mētis oculos defigere nequeamus. ¶ Ad secūm dicendū: quod Dio. loquit inquantū ad pncipiū reuelatiōis diuinorum in q̄ quasi per sermonē quēdam nobis in signis & figuris proponūtur: sed vlterius de auditis: sic per donū intellectus mens illustratur. ¶ Ad tertiū dōm: quod videre deū defigendo intuitum in essentiam eius nō possumus in statu vie: sz alio modo: vt dictū est. ¶ Ad quartū dōm: quod Augu. nominat infirmitatem humanā corporalia fantasmata que opz remouere per intellectum tendentes in deum.

Rñsio ad 2ᵃᵐ questiunculam.

Ad tertiā qōnem quod intelectus videtur nominare simplicē apprehensionē: sed sapīa noīat quandam plenitudinem certitudinis ad iudicandum de apprehēsis: & ideo intellectus vr ptinere ad viā intēsiōis: sz sapiētia ad vitā iudicij. Sed qz iudicium nō pōt esse de apphensis nisi per supma: quibꝰ sapiens mente vnit vt q̄si in supiori collocatꝰ de oībꝰ iudicet: q̄ quidē vnio ad diuina per dilectionē est. Jō sapīa circa diuina principalr est. & hz circa ea delectationē de dilectiōe causatam. itellectꝰ aūt est idifferenter circa oīa apphēsa spūalia: & delectationē ex amore ad apphēsa causatā q̄tū est in se nō iportat.

Ad primū ergo dicendum quod nō

eodē modo cōsiderat de deo intellectus & sapiētia: et iō sapiētia non includit in intellectu: sʒ alio mō vt dictū est. ¶ Ad scōm dōʒ ꝙ delectatio que est in actu intellect⁹ causat ex ꝯgruētia opationis ad opantē. nō āt ex dilectiōe ad ea circa q̄ est opatio sicͤ ē in sapiētia. ¶ Ad tertiū dōm: ꝙ in cōtemplatiōe est necessaria apprehensio q̄ est ꝑ itellectū & iudiciū qḋ est ꝑ sapiētiaʒ: & iō necessaria sunt dona.

¶ Utrum donum sciētie sit tantum de humanis.

D tertium sic procedit. videt ꝙ donum sciētie nō sit tm̄ de hūanis: sed ēt de diuinis. dicit em̄ Augu. in lr̃a sciētia donū est q̄ fides defendit & roborat: sʒ fides ē de diuinis: ḡ scia est de diuīs. ¶ Preterea scia donū est altioꝛ q̄ scia virt⁹ sʒ scia vt⁹ de diuīs ē sicͤ metaphysica vł ēt ergo & sciētia donū de diuīs ē. ¶ Preterea caput est forme mēbris: sʒ sapiētia q̄ est de diuinis l metaphysica dr̄ caput sciētiarū: ergo & scientia de diuinis est.

¶ Sed cōtra. Per scientiā scim⁹ conuersari in medio praue & ꝑuerse natiōis: vt in lr̃a dr̄: sʒ hoc non pertinet ad diuina: sʒ ad humana: ergo sciētia nō est diuinorum sed hūanoꝝ. ¶ Preterea ad idē nō sunt necessarij duo habitus: sed ad diuina ordinat sapiētia: ergo scientia nō est diuinoꝝ.

¶ Utrum scientia sit tm̄ practica vel etiā speculatiua.

prima q̄stiuncula. Alterius vr̃ ꝙ non sit tm̄ practica: sed etiā speculatiua: qꝛ q̄to aliqua cognitio est altioꝛ tanto ad plura se extēdit: sed scia donū ē altioꝛ q̄ scia q̄ ponit virt⁹ intellectualis: ḡ cū scia q̄ est virt⁹ intellectualr̃: se extēdat ad oꝑabilia & speculabilia: vr̃ ꝙ multo forti⁹ scia que est donū: ¶ Preterea phs in pn̄° meth. pbat ꝙ scia speculatiua est nobilioꝛ q̄ practica in quantū ꝑ se speculatiue expetūtur. nō āt practice: sʒ scia q̄ est donū dʒ esse altissima scia: ḡ ē magis speculatiua q̄ practica.

¶ Preterea scia ꝑficit inferiorem ronē. vt Aug. dicit. iferioꝛ autem rō cōtra supiorē diuidit. Supioꝛ aūt est taʒ speculatiua q̄ practica: qꝛ ſm Aug. iheret eternis cōspiciēdis ꝙ speculatiōis ē: et cōsulendis quod actiōis est. ḡ silr̃ rō inferioꝛ. ḡ sapia & scia sūt speculatiue & practice. ¶ Sʒ ꝯtra ē qḋ Aug. dicit ꝙ actio q̄ bene vtimur rebus tpalibus scie deputatur: sʒ vsus rerū tpaliū ad practicam ptinet: ḡ scia de q̄ h̄ loq̄mur est practica. ¶ Preterea ab oībus dr̄ ꝙ scia donū dirigit pietatem sed pietas ad actiuā vitā ꝑtinet: ḡ et scientia: ergo est practica.

¶ Utrum in scia hūanorum sit aliquid noxie curiositatis.

Scda q̄stiuncula. Alterius vr̃ ꝙ in scientia humanorum nō sit aliquid noxie curiositatis. Maxime em̄ cognoscere mala malū esse videt. sed sciētia maloꝝ bona est. alias in deo nō esset: ergo in scia non potest esse aliquid noxie curiositatꝫ. ¶ Preterea quāto aliquid magis accedit ad suā ꝑfectionē, tāto magis laudabilis est: sed hō per sciam cuiuslʒ rei perficit: qꝛ trahit de potētia ad actuʒ: cū intellect⁹ nr̃ sit potētia oīa intelligibilia. vt dr̄ in .3. de aīa: ḡ in scia nō pōt accī

dere pctm. ¶ Preterea i medio nõ est accipe superfluũ: sicut nullus põt esse nimis castus: sz scia i medio 9sistit cũ sit virtus intellectual: vt in.33.dis.dictũ ẽ: ergo nõ potest esse superfluitas i sciẽdo: & ita nõ potest esse aliqua noxietas curiositatis. ¶ Sed contra nullus punit nisi pro pctõ: sz Hieronym9 se punitum asstruit p eo q in libris Ciceronis studebat: ergo põt esse in scia hũanoꝝ pctm. ¶ Preterea expẽdere tempus in inutilibus videt non esse sine pctõ: sed quedã sciẽtie videntur esse vel parum vel nihil vtiles ad bene viuendum: cui homo dz totus insistere: sicut sciẽtie mathematice: ergo videt q i eis studere sit peccatum.

Respondeo dõm: ad primam questionẽ q duoꝝ diuidentium aliqd cõe illd qd aliquã excellẽtiam sup rationẽ cõis addit propriũ nomen ex illa differẽtia addita accipit. qd aũt nullã differẽtiam dignitatis addit nomẽ cõe retinet: sicut pz in pprio & diffinitione: qz ppriũ eẽntiale dr diffinitio. ppriũ aũt nõ eẽntiale vocatur noie cõi propriũ. Silr etiã est in pposito. ois em̃ certitudinalis cognitio alicuius et pcipue si sit cõplexi p ratiõis collationẽ habita scia dr. Sed illa q̃ est de altissimis quasi aliaꝝ ordiatrix & iudex propriũ nomẽ supaddit & sapiẽtia dr. Alie vo scie que ei subdũtur simplr sciẽtie nomẽ retinẽt. Et hoc mõ accipiẽdo scientiã est tm̃ de rebus creatis. sapia vo de diuinis siue loqmur i vtutib9 intellectualib9 siue in donis.

Ad primum ergo dicendũ: q̃ etiã ex hũanis cognitio diuinoꝝ & nutrit & defendit: qz inuisibilia dei p ea q̃ facta sunt intellecta cõspiciũtur. ¶ Ad 2^m et 3^m patet solutio ex dictis.

Ad scdam questionez dicendum: q sicut est in sensibilib9 corpis q sensus q̃ est ad eẽ. s. tact9 est i oibus mẽbris. qui aũt sunt ad bene esse sunt i corde tm̃: p qd alia mẽbra regũtur. Ita etiam est de donis gratuitis q̃ in ecclia dant. qdã em̃ sunt de necessitate salutis: & hec opz q oibus membris xpi dent: & hmõi sunt q̃ pertinẽt ad gratiã gratũ facientẽ: vt vtutes & dona. qdã aũt sunt q̃ sunt ad bene eẽ: sicut grẽ gratis date vt opatio miraculoꝝ & hmõi. Et h nõ in oib9 xpi mẽbris dant: sed illis tm̃ quib9 expedit ad edificationẽ fidei. Cũ ergo scia sit donũ et sit circa res creatas: opz q de rõne scie sit tm̃ illa cognitio que est ad necessitatẽ salutis. non est aũt de necessitate salutis cognitio rerũ qtũ ad nãs & qditates suas: sed solũ cognitio eoꝝ q̃ qs dz facere vel vitare: & ipa scia cõtẽplatiua nõ ptinet ad rõnẽ doni scie: sed solũ scia practica q̃ hõ quãdã certitudinẽ 9cipit de agẽdis ex pñtia spũs: & i hoc differt a prudẽtia q̃ nõ certitudinalr: sz magis estimatiue d'agẽdis iudiciũ hz. & hoc donũ a certitudine iudicij nomen hz. Scia vo q̃ ad defẽsionẽ fidei ordiat ptinet ad grãs grat; datã: d q̃ dr. 1. coꝝ. 12. Alij dat sermo scie sz eũdẽ spm̃: et nõ ẽ d necitate dõi: sz d pfectiõe fidei. 1. coꝝ. 13. vñ dic aug. i lfa q tali scia mlti q̃ fidẽ hñt nõ pollẽt

Rñsio ad 1ª questiunculam

Ad primũ igit dicendum: q scia

altior non opz q extendat se ad plura: nisi in illis ad q ordinat: et ita sciētia donū ad plura se extē dit q̄ acq̄sita scia de operib⁹ hu manis: qr in multis illa deficit: l quib⁹ ista dirigit. ¶ Ad scdm dicendū q nō oz dona q̄tū ad oēs cōditiones esse pfectiora virtutibus: sz q̄tū ad modū operādi q est supra hoiez: vt dcm est. ¶ Ad tertiū dōz q nō est incōueniens vnā potentiā diuersis habitibus perfici vnde et inferior rō que et speculatiua et practica potest esse perficit dono scie q̄tū ad operabilia. sciētijs vero speculatiuis in q̄tum est speculatiua. Sapiētia aūt rōnē supiorē q̄tū ad vtrūq pficit: qr superiores rōnes q̄bus cōtēplādis sapiētia inheret etiā operationū nostrarū regule sunt Vn̄ scdm q assumit eas vt regulas opabiliū sic in praxi extēdit.

Rn̄sio ad 2ᵃ 3 q̄stiunculam

Ad tertiā qōnē dōm q scire q̄tuz in se est nunq̄ malū est. et per cōsequēs nec adiscere: qr cui⁹ generatio est mala ipsuz est malū. Sed per accidēs cōtingit esse peccatū in sciēdo vel adiscēdo siue cōsiderādo. hoc aūt accidēs pōt accidere vel ex parte cognoscibil: vel ex parte cognoscētis. Ex pte cognoscētis est duplex accidēs. vnū est qn̄ propter occupationē in studio alicuius scientie impedit ab executione officij ad qđ tenetur sicut si iudex propter studiū geometrie desisteret a causis expediendis. vel sacerdos a cōfessionibus audiendis: quādo eas audire tenetur. Aliud est quando propter delectationem in aliqua scientia veniret in cōtemptum alicuius qđ revereri opz: sicut de Jeronymo accidit: qr tm̄ delectabatur in ordinatu verborū Tullij: q desipiebat ei incultus sermo prophetarū: vt ipse dicit. Sicut etiam accidit illis qui tm̄ adherent rōnibus humanis: q a fide discedunt: et eam impugnāt Ex parte vero cognoscibilis est triplex accidens. Unū est quando cognoscibile defacili ad malum inclinat. et preterea in se per ne vtilitatis est. Et propter hoc prohibite sunt sciētie magice ne homo in exercituū earū labatur Aliud est quando cognoscibile est supra potentiā cognoscentis sicut dicit. Eccl. 3. Altiora te ne quesieris. Tertiū est quando in se nullus vtilitatis est. sicut facta contingentia hominū. vnde et curiosi dicūtur q̄ sunt scrutatores cōscientiarū proximi. In omnibus aūt istis tribus contingit q illud qđ est vni curiosuz non est curiosū alteri: qr aliq̄d est supra vnius intellectū qđ nō est supra intellectū alterius. aliquid etiaz est vtile vni qđ nō est vtile alteri aliquid etiā facile in pctm̄ precipitat vnū: qđ nō precipiat aliuz. ¶ Et p hoc pz solutio ad oba.

¶ Utrum consiliū sit donum.

Ad quartū sic procedit. videt q consiliū non sit donū donū enim a seipso quis habere non pōt: sz consiliū cuilibz est a seipso. qr consilium questio est. vt dicit in. 3. ethi. quilibet aūt querere pōt. ergo consilium nō est donum. ¶ Preterea. Sicut in cognitione practica humana est inquisitio: ita et in cognitione speculatiua: sz in donis pertinentibus ad vitā contemplatiuam nō ponitur aliquid qđ

inq̄sitionē importet. cū ergo con silīū inquisitionez importet. vr̄ q̄ consilium non dz poni donū diri gens in vita actiua. ¶ Preterea Dona se extendunt ad illa que sunt de necessitate salutis sicut dictum est: sed consilium ſm q̄ cōmuniter dicitur dirigit in his ad que non omnes tenentur. ergo consilium non est donum.

¶ Sed contra est quod Isa. xi. inter dona computantur. ¶ Preterea. (est donum.) Uirtutib⁹ respondent dōna: sed quedam virtus est ordinata ad bene cōsiliā dum. scʒ eubolia de qua philosophus in sexto ethic. determinat: ergo videtur q̄ debeat esse aliquod donuz quod perficiat nos ad recte consiliandum.

¶ Utrum donuz consilij differat a dono scientie.

1ª questiūcla

Alterius videt̄ q̄ consilium donū non differat a dono sciētie. Sciētia enim est qua bene conuersamur in medio praue et peruerse nationis: sed hoc non potest fieri sine consilio: ergo consiliuz nō distinguitur a sciētia. ¶ Preterea. In donis que ad executionē pertinent idem donum respondet omnibus virtutibus q̄ sunt circa materiam vnam: sicut pietas omnibus virtutibus q̄ sunt circa communicationes: sed prudentia et eubolia sunt circa vnā materiam; quia circa actum rationis in agibilibus. cum ergo prudentie respondeat sciētia. eubolie autem consilium: videtur quod consilium et scientia sint vnum donum. ¶ Preterea. Sicut prudentie subseruit eubolia ita et sinesis. sed preter donum scientie quod respondet prudentie nō īuenit̄ aliud donū: q̄ rn̄deat sinesi ad iudiciū ptinens: ergo nec oportet esse aliud donum a scientia q̄ respondeat eubolie.

¶ Sʒ cōtra ē q̄ Isa. xi. vnū alteri ɔnumerat̄: q̄ nō eēt si vnum donū forent. ¶ Preterea. sicut in speculatiuis ē via inuētiōis ⁊ iudicij: ita ⁊ ī practicis: sʒ ī donis ptinētib⁹ ad vitā ɔtēplatiuā est aliō donū q̄ rn̄det inuētiōi. s. intellect⁹. ⁊ aliud q̄ rn̄det iudicio. s. sapia. ergo ⁊ in donis dirigētib⁹ in vita actiua p̄ter sciaʒ q̄ rn̄det iudicio erit aliō donū q̄ ptinet ad inuētionē. ⁊ hoc ē consiliū.

¶ Utrum actus consilij futurus sit in patria.

2ª questiuncula.

Alterius vr̄ q̄ actus cōsilij non erit patria. Cōsiliū eīm ſʒ Gregō. ɔtra p̄cipitationē mētē munit. Et Dam. dicit. 2. li. q̄ ɔsiliū dubitātis ē: sed ī patria nō erit p̄cipitatio neq̄ dubitatio: ergo neq̄ ɔsiliū. ¶ Preterea. Cōsiliū inquisitionē ⁊ discursū iportat: vt ptʒ p ph̄m i. 3. Eth. Sʒ in p̄ria ſm Aug. nō erūt volubiles cogitatiōes: sʒ vtemur deiformi ītellectu ad sīltudinē angelorū: ergo ī patria nō erit ɔsilij act⁹. ¶ Preterea. Eadem rōne eēt ibi act⁹ sciē: nec ē dare in q̄ vnus act⁹ ab alio ibi differat: q̄r ibi inuētio nō erit. ergo non erit ibi act⁹ ɔsilij. ¶ Sʒ ꝯ. directiuū nobili⁹ est executiuo: sʒ in p̄ria erit aliquis actus timoris. fortitudis ⁊ pietatis q̄ sunt exequētia ī vita actiua. ergo m̄lto forti⁹ erit ibi act⁹ sciē et consilij q̄ sunt dirigētia. ¶ Preterea. Sancti in p̄ria erūt deo sīles: sed in deo est cōsiliū. Isa. 25. Cōsiliū tuū ver̄ fiat. ſʒ aliā lr̄aʒ. ergo ⁊ ī sciē erit ɔsilij act⁹

Respondeo dicendum ad primam questionem quod secundum philosophum in .3. Ethi. consilium est questio de operabilibus a nobis: non tamen de omnibus. que enim determinata sunt qualiter fieri debeant. sicut litterarum figure in dubitationem non veniunt, neque in questionem: et ita de eis non est consilium. Similiter et cum finis sit principium movens agentem in omnibus operabilibus non est consilium de fine: sicut nec in aliis scientiis est questio de principiis illius scientie: sed de his que sunt ad finem consilium est. In his autem recte consiliatur qui si debitum finem prestituat si media accommoda ad finem inveniat ut non faciat mala propter bona si tempus sit conveniens rebus agendis: ne per diuturnitatem consilii tempus agendi transeat: et ad hanc rectitudinem consilii perducit eubolia: ut dicit philosophus in .6. ethi. Sed quia operabilia humana contingentia sunt et possunt deficere ne ad finem intentum perducant: ideo certitudinem consilii attingere non est humanum sed divinum cuius est per certitudinem eventus contingentium providere. Et ideo oportet quod ad hanc certitudinem mens elevetur supra humanum modum instinctu spiritus sancti. Qui enim spiritu dei aguntur hi filii dei sunt. Ro. 8. Et ideo consilium est donum.

Ad primum ergo dicendum quod donum consilii non est ad querendum consilium sed ad inveniendum. ¶ Ad 2m dicendum quod dona dirigentia in vita activa sunt circa contingentia. Et ideo oportet quod sit ibi magis inquisitio quam in contemplativa vita que circa eterna est. ¶ Ad 3m dicendum quod secundum philosophum in .3. ethi. consilium adhibetur in difficilibus in quibus nobis non credimus: et propter hoc in arduis ad que omnes non tenentur precipue est donum consilii: sed non tantum in illis.

Ad secundam questionem dicendum quod habitus dirigentes in vita activa distinguuntur quantum ad tria. Primo quantum ad modum operandi: et sic a virtutibus prudentia et eubolia que operantur humano modo distinguuntur scientia et consilium que operantur supra humanum modum ut ex dictis patet. Alio modo quantum ad actus sive vias que exiguntur ad directionem que sunt invenire et iudicare: et sic consilium quod consistit in inveniendo distinguitur a scientia que consistit in iudicando de inventis per consilium. tertio modo quantum ad medium: et sic sapientia distinguitur a scientia inquantum sapientia quandoque dirigit in agendis per rationes eternas. scientia autem per rationes inferiores. Responsio ad primam questionem.

Ad primum ergo dicendum quod ad bene conversandum ut dictum est: duo requiruntur et ideo oportet esse duo dona. ¶ Ad 2m dicendum quod diverse virtutes exequentes circa unum genus materie distinguuntur penes diversas partes materie. non penes actus agentis. Et ideo ab unitate actus poterit inveniri unus modus altior qui competit uni dono. sed virtutes dirigentes pertinent ad diversos actus ex parte agentis. et ideo requiruntur diversi modi et diversa dona elevantia ad modos digniores. ¶ Ad 3m dicendum quod iudicium quod est synesis et precipere applicanda ad opus: quod est prudentie: totum pertinet ad unam viam scilicet iudicativam et ideo eis non respondet nisi unum donum: sed eubolie que pertinet ad aliam viam respondet aliud donum.

Respo ad 2a 3 qstiun culam

Ad tertiā qōnem dōm q̄ sicut dictū est de donis exequentibus invi¬ta actiua q̄ remanebunt eorum actus circa mensuram: ex qua erat modus supra hominem in eorū actibus: non aūt circa pro¬priā materiam qz fortitudo nul¬lam difficultatem sustinebit vt di¬ctum est. Ita in scia & consilio: qz in patria non remanebūt eoruz actus: nec contingētia opabilia dubia q̄bus nunc iudicāt & inue¬niunt. Uñ non opz q̄ sit ibi dubi¬tatio neq3 etiā discursus remane¬bunt in hoc q̄ conuertēt se ad il¬lum a quo erat certitudo in eoꝝ iudicio & inuētione supra huma¬num modū: & erit actus scientie circa ipsum ꝑm q̄ est regula ad iudicandum: actus vero consilij erit circa ipsum ꝑm q̄ est illumi¬nans ad inueniendum. ¶ Et ꝑ3 hoc patet solutio ad obiecta.

¶ Expositio textus.

Quo fides (saluberrima gignit) hoc intelligendum est q̄tū ad distictio¬nem articulorum siue q̄tum ad exhortationem ad fidem ꝑm q̄ fides ex auditu est: non quātum ad habitum fidei qui est ex infu¬sione. (Abstinere vero a malis &c.) hoc est timoris sicut exequē¬tis: scientie sicut dirigētis. (Que naturaliter sunt in natura homi¬nis) quantum ad seminaria sciē¬tie. non autem q̄tum ad habitū completum. intellectus autez si¬militer a natura est.

¶ De connetione virtutum que non separantur.

¶ Distinctio. xxxvj.

Solet et queri vtꝝ ṽtutes ita sint sibi ꝯiūcte vt separatim non possint posside¬ri ab aliquo: s3 q̄ vnā h3 oēs habeat. De hoc Iero. ait. oēs ṽtutes sibi co¬herētvt q̄ vna caruerit oib⁹ careat. Qui ergo vnā h3 oēs h3. Qd̄ quidē ꝓbabile ē. Cū em̄ caritas mater sit oīm vir¬tutum in quocunq3 mr̄ ipsa est. s. charitas & cūcti filij ei⁹ id est virtutes recte fore cre¬dunt. Unde Aug. Ubi chari¬tas est quid ē qd̄ possit dees¬se? vbi autē nō est q̄d est qd̄ possit ꝓdesse? Cur. em̄ nō di¬cimus qui hācvirtutē h3 hr̄e oēs: cum plenitudo legis sit charitas: que quāto magis est in hoīe tāto magis est vir¬tute ꝑdictus? Quāto ṽo mi¬nus tāto min⁹ in est virtus. & quāto minus inest virt⁹ tāto magis inest vicium:

¶ Si cōiuncte virtutes pari¬ter sint in quocunq3. sunt.

Verum ṽo pari¬ter q̄s oēs pos¬sideat ṽtutes: an alie magis alie min⁹ i ali¬quo fuerit qd̄ est. Quibusdā3 em̄ vr̄ q̄ alie magis alie minus habeant ab aliquo sicut in iob patien¬tia emicuit. In dauid humi¬

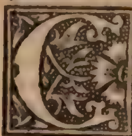
litas. In moyse mãsuetudo. q̃ et cõcedũt magis aliquez mereri p aliquã vnã virtutez q̃ p aliã sicut eã pleni⁹ hz q̃ aliã: nõ tñ magis p aliquam mereri dicũt q̃ p charitatez nec aliquaz plenius a quoq̃ haberi q̃ charitatez. Alias igit̃ magis: et alias minus et in aliquo esse dicũt: sz nullã plenius charitate q̃ ceteras gignit. Hasq; dicũt eẽ multas facies quas memorat apl's dicẽs: Ex psonis multa⁊ faciem ⁊c. Alij veri⁹ dicunt virtutes oẽs et simul et pares esse in quocunq; sunt: vt q̃ in vna alteri⁹ par extiterit ĩ oib⁹ dez equalis sit. vñ Aug. Uirtutes q̃ sunt in aĩo hũano q̃uis alio et alio mõ singule intelligant̃. nullo modo tamen separant̃ abinuicẽ: vt q̃cũq; fuerit equales verbi gr̃a in fortitudine: eq̃les sint et prudentia et iustitia et temperãtia Si eñ dixeris equales esse istos in fortitudine: sed illum prestare prudentia: sequit̃ vt hui⁹ fortitudo min⁹ prudẽs sit ac per hoc nec fortitudine equales sint: q: est illius fortitudo prudẽtior: atq; ita de ceteris virtutibus inuenies si omnes eadem consideratione percurras. Ex his clarescit omnes virtutes nõ solũ esse cõnexas: sed ẽt pares in aĩo hoĩs. Cum ergo d̃r aliquis aliqua p̃eminere virtute: vt ab: ã fide. iob patientia s̃m v sus exteriores accipiendu m est: vel in cõparatione alio⁊ hominũ: q: vel humilitatis habitus maxime p̃fert vel op⁹ fidei vel alicui⁹ cetera⁊ virtutũ p̃cipue exequit̃. vñ et ea pre alijs pollere. vel int er alios hoĩes singulariter excellere d̃: s̃z hũc modũ s. s̃m rõnẽ actuũ exterio⁊ alibi aug. dicit in aliquo aliam magis esse virtutem: aliã minus. et vnã esse et nõ alteram: ait eñ sic. Clarissima disputatiõe tua satis apparuit nõ placuisse auctoribus nostris immo ipsi veritati oĩa paria esse pctã etiã si hoc de virtutib⁹ ve⁊ sit: q: et si verũ est eum q̃ hz vnã oẽs hr̃e virtutes: et eũ q̃ vnã nõ hz nullã habere: nec sic pctã sunt paria: q: vbi nulla virt⁹ ẽ nihil rectũ est: nec tamen iõ non est prauo prauius distortoq; distortius. Si aũt qd̃ puto esse verius sacrisq; l'ris cõgruẽtius ita sunt anime intẽtiones vt corporis mẽbra nõ qd̃ videãtur oculis: sz q̃ sentiant̃ affectibus: et alius illuminat̃ ampli⁹: ali⁹ min⁹. alius oĩno caret lumie: pfecto vt q̃sq; illustratiõe pie charitatis affectus est: i alio actu magis in alio min⁹: in aliquo nihil: sic dici põt hr̃e aliam et aliã non

Alia ẽ trãslatio.

Nota vba.

hʒ cetaliā magis: aliā minus hʒ e virtutē. nā ⁊ maiorem in isto charitas ꝙ in illo. ⁊ iõ recte possumus dicere ⁊ aliqua in isto nulla in illo quantum ꝑtinet ad charitatē q̄ pietas est: ⁊ in vno hōie q̄dez ꝙ maiorē habeat pudicitiā ꝙ patientiā ⁊ maiorez hodie ꝙ heri si ꝓficit. ⁊ adhuc ñ habeat cōtinentiā: ⁊ habeat nō paruaz misericordiā. Et vt generaliter breuiterq; cōplectar quā de virtute habeo notionez: virtus est charitas: qua id qđ diligendū est diligitur Hec ⁊ in aliis maior: in aliis minor: in aliis nulla est. Plenissima vero q̄ iaz non possit augeri ꝙdiu hic hō viuit in nemine. Hic insinuari videt̃ ꝙ aliq̄s ea ratione possit dici habere vnam virtutez magis ꝙ aliam. q: per charitatez magis afficit̃ in actu vni⁹ virtutis ꝙ alterius. ⁊ ꝓpter differentiam actuum ipsas virtutes magis vel min⁹ habere dici potest ⁊ aliq̄ nō habere. cum tamē simul oēs et pariter habeat ꝙtuz ad mentis habitū vel eēntiā cuiusq; In actu vo aliā magis ⁊ aliā minus hʒ: aliā etiā nō habet vt vir iustus vtens coniugio nō hʒ cōtinētiā in actu: quā tñ hʒ in habitu. Cur ergo nō dicant̃ paria peccata: forte q: magis facit contra charitatem q̄ grauius peccat: minus q̄ leuius. Nemo em̄ peccat nisi aduersus illam faciē do que est plenitudo legis. Ideo recte dicit̃. Qui offendit in vno factus est oīm re⁹. i. contra charitatem facit in qua pendent omnia.

¶ Repetit đ charitate vt addat quomodo tota lex in ea pendet.

Cum duo sint precepta charitatis in q̄bus vt ꝓtactuz ē: tota lex pendet ⁊ ꝓphete aduertēdū ē qñō hoc fit: cū in lege ⁊ ī ꝓphetis multa fuerint cerimonialia mandata: q̄ si ad charitatis sctificationez pertinuissent: viderent̃ nōdum debere cessare. Quia vo nō iustificationis gr̄a quā facit charitas instituta sunt sed in figuris futuri ⁊ in onus imposita ideo clarescente veritate cessauerūt velut vmbra. verū tamen ⁊ ipa cerimonialia ꝑʒ spūalem sensum quē cōtinēt ⁊ omnia moralia ad charitatem referunt̃. Pertinent em̄ oīa ad decem mandata in tabulis scripta: vbi omniū summa perstringitur: ex quibus cetera emanāt. Sicut in sermone domini octo virtutes ꝓmittunt̃ ad quas cetera referunt̃. et sicut ad. x. mandata

decalogi cetera referuntur: ita ipſa .x. ad duo mandata charitatis pertinent: q2 per charitatē implentur: et ad charitatē tanq̄ ad finem referri debēt. vnde aug. Totā magnitudinē ⁊ amplitudinē diuinoꝝ eloqoꝝ poſſidet charitas: qua deum proximūq̄ diligimus: que radix eſt omnium bonoꝝ vnde veritas ait. In his duob⁹ mādatis vniuerſa lex pēdet ⁊ prophete. Si ergo nō vacat omnes paginas ſctās perſcruptari: omnia inuolucra ſermonum euoluere: tene charitatē vbi pendent omnia: q2 perfectio eſt ⁊ finis omniū. Tūc enim ⁊ precepta ⁊ conſilia recte fiunt cum referūtur ad diligēdum deum ⁊ proximum propter deū. Quod vero timore pene vel aliqua intētiōe carnali fit: vt nō referatur ad charitatem: nondū fit ſicut fieri oportet q̄uis fieri videatur. Inimicus enim iuſticie ē q̄ pene timore nō peccat. amic⁹ vero qui eius amore nō peccat. Omniū enim hec ſūma eſt vt itelligatur legis ⁊ oīm diuinaꝝ ſcripturarū plenitudo eſſe dilectio dei et p̄ximi.

¶ Diuiſio textus.

POſtq̄ determinauit magiſter de ꝟtutib⁹ et donis: hic determinat de cōnexione eoꝝ. Diuiditur aūt hec pars in duas. In p̄ma determinat de cōnexiōe virtutū. In ſcđa de cōnexiōe p̄ceptoꝝ q̄b⁹ actus ꝟtutū impātur ibi. (Cum aūt duo ſint p̄cepta.) P̄ria diuidit i duas In p̄ma p̄bat ꝟtutes eē ↄnexas In ſcđa p̄bat eas eſſe eq̄les ibi. (Utrū vero pariter ⁊c. (Et circa hoc tria facit. Primo mouet q̄ōnē. Scđo ponit vnā opinionē cū ſua p̄batiōe ibi. (Quibuſdā eīn videtur ⁊c:) Tertio ponit aliā opinionē que ꝟa eſt ibi. Aliȷ̄ veri⁹ dicunt.) Et circa hoc tria facit. Primo ponit opinionē cū ſua probatione. Scđo ſoluit p̄bationem prime opinionis ibi. (Cū ergo di aliq̄s ⁊c. (Tertio cōfirmat p auctoritatē. ibi. (Sm hunc modū. ſ. ſm rationem ⁊c.)

¶ Queſtio. I.

HIc querūtur ſex. Primo vtrū ꝟtutes politice ſint cōnexe. 2° vtrū ꝟtutes gratuite. 3° vtrum dona. 4°. vtrū ꝟtutes ſint eq̄les. 5°. vtrū vitia ſint cōnexa ⁊ p̄ia. 6° vtrum precepta cōnectantur in charitate ita q̄ modus ſit in precepto.

¶ Utrum virtutes politice ſint connexe.

AD primum ſic proceditur. videtur q̄ virtutes politice non ſint cōnexe. virtutes eīn iſte ex actibus acq̄runtur vt p̄bat phs in 2. Ethi. ſʒ actus nō ſunt cōnexi: ergo neq̄ p̄dicte virtutes. ¶ Preterea quecūq̄ connectūtur opʒ q̄ in aliq̄ vno cōnectantur: ſʒ nō eſt dare aliqđ vnū in q̄ cōnectantur ꝟtutes niſi prudētiam

tiũ: in q̃ cõnectiõ nõ pñt: q2 cũ pru dẽtia sit q̃si ars quedã opabiliũ nõ ẽ incõueniẽs q hẽat qs prudẽtia cõtrũ ad vnã mãm et nõ cõtũ ad alia. g̃ nõ est necessariũ q virtutes sint cõnexe. ¶ Pręterea sicut prudẽtia oẽs ꝟtutes morales ordiãt: ita sapia ordinat oẽs scias quasi caput sciarũ vt dr. 6. ethi. sed propter hoc scie nõ sũt cõnexe. q2 cõiter ordianẽ a sapia ergo nec pp hoc ꝟtutes morales sunt cõnexe: q2 cõiter ordinanẽ a prudẽtia. ¶ Pręterea sz phz in 4. eth. q̃ circa mediocres honores moderate se hz non est magnanim9. ↄstat aũt q virtuosus est sm aliã ꝟtutẽ: quã ipe inoiatã dicit. ergo vna virtus hri põt alia nõ habita. ¶ Pręterea ad vnã quãq ꝟtutẽ politicã ptinet mediũ i ꝑpria mã tenere. sed videmus ad sensum q̃ q̃dã se hñt moderate circa mãm vnius ꝟtutis q̃ nõ hñt se moderate circa mãz alteri9: ergo vna politica habeẽ sine alia. ¶ Pręterea aug. dicit ad Jero. q nõ ẽ diuina snia q̃ dr: q̃ hz vnã hz oẽs. ergo cũ ois vera snia sit diuina: q2 sm Ambr. Oẽ veꝝ a quocũq dicaẽ est a spũscõ vr q nõ sit vera snia. ¶ Sed ↄ phs i. 6. eth. pbat q null9 pt hre prudẽtiã: nisi habeat ꝟtutes morales: neq pt qs hre ꝟtutes morales nisi prudentiã habeat. ergo opr ad hoc q vna virtus habeaẽ oẽs simul hri. ¶ Pręterea Tulli9 dicit. si vnã de virtutib9 tuis amiseris: nullã te habiturũ necesse est ↄfitearis: et loquiẽ de virtutibus politicis q2 ð gratuitis nihil ponit. ergo virtutes politice sunt cõnexe. ¶ Pręterea qui hz castitatẽ cast9 est: sz q̃ ẽ cast9 virtuosus est. q̃ aũt virtuosus ẽ nullũ viciũ ei inest. ergo q̃ hz castitatẽ caret ol vicio. et ita vr hre oẽm ꝟtutẽ: et eadẽ rõ ẽ de aliis virtutib9 ergo q̃ hz vnã hz oẽs.

Respondeo dĩm q̃ virt9 dupliciter põt ↄsiderari. vno mõ sz eẽ ipsius imꝑfectũ sm q̃ seminaria virtutũ insunt nobis a nã: et sic virt9 dr q̃dã nãlis inclinatio ad virtutis actum: et hoc mõ vna virtus põt haberi sine alia. Qui dã eñ sunt naturaliter apti ad liberalitatẽ q̃ sunt proni ad luxuriã ex nã sue cõplexionis: et sic ẽt contingit in aliis. Alio modo cõsideratur virtus sm esse ꝑfectũ q̃ ex assuefactione recipit: et sic accipit nomen politice virtutis: et hoc modo opz virtutes oẽs eẽ simul. et põt triplex ratio ex dictis phorum accipi. Assignatur aũt prima a pho in. 6. ethi. que sumitur ab eo quo perficitur quelibet virtus politica. Inest eñ homini inclinatio quedam naturalis ad actum prudentie. que virtus naturalis dicitur: et vocatur a philosopho demotica quã nos industriã dicere possumus. que q̃dem et ad bona et ad mala se hre põt. vnde nõ est virtus: q2 virtus est que opus hñtis semꝑ bonũ reddit. vnde si debeat ad hoc perduci q̃ semꝑ eius iudiciũ sit rectũ: opz q̃ addatur aliq̃d ꝑ q̃ ois error prohibeaẽ. Est aũt duplex error in iudicio. Un9 qui est circa finẽ: sicut habẽs habitũ viciũ. qui q̃dẽ iclinat ad suũ actum sicut ad per se bonũ: et talis error in agendis assimilatur errori qui est circa ꝑncipia in speculandis. Alius error est in prosecutione finis qui contingit cũ quis a recta conceptione. quaz

Consideratio secunda de virtute.

de fine hȝ abducit per passiões sicut dr qꝫ delectatio corrumpit estimationē prudentie: et hic er ror assimilatur in agendis erro ri q̄ est in speculatiuis circa de cursum principiorū ad cōclusio nem. Utrūqꝫ aūt errorē ꝓhibet moralis virtus q̄ in finē rectū in clinationem facit ⁊ passionē cō primit. ⁊ ideo nō potest esse pru dentia sine morali virtute: dico temperantia fortitudine ⁊ hmōi Similiter etiā inclinatio natu ralis ad ea q̄ virtutis sunt quā to maior est tanto est magis no xia nisi rōnis discretio adhibeat sicut cecus quāto forti⁹ currit: tāto magis offenditur. Et iō ad hoc qꝫ virtus moralis ꝑficiat oꝫ qꝫ a prudentia dirigatur. vñ pru dentia in diffinitiōe moralis vir tutis ponit vt pꝫ in. 2. Ethi. Et iō opꝫ virtutes politicas cōne xas esse. Alia rō cōnexionis su mitur ex his q̄ cōiter in oī virtu te esse opꝫ. quoꝝ tamē vnūqdqꝫ aliqua virtus principal'r sibi vē dicat: sicut difficile vendicat sibi fortitudo mediū inter sup̄fluuȝ et diminutū. qđ est moderatum vendicat sibi tēperātia. rectum vendicat sibi iustitia. sciam autē sibi hȝ prudentia. Et iō ab his cōditionibus vnaq̄qꝫ dictarum virtutū nomen accipit. Qr aūt illud qđ est maximū in quolibet genere est cā aliorū: iō alie vir tutes participāt quodāmō ali quā ꝑdictarū cōditionū ex ꝟtu te q̄ illud ꝑncipal'r sibi vēdicat. qr enim fortis est circa maxime difficilia ꝑseuerans: facile ēt in alijs difficultatibus minorib⁹ ꝑseuerabit. Et hāc cām assigna re vr. Seneca: q̄ dicit/oē qꝫ bene fit iuste: prudēter: fortiter: tēpe rate fieri. Tertia rō pōt sumi ex fine quē intendit quelibet ꝟtus q̄libet enī virtus opat ꝑpter bo nū virtutis. vñ si bonum ꝟtutis quēadmodū ꝟtuosum decet in tendit: nullo mō ab ipso intētio nē deflectit. vñ pħus dicit in. 4. ethi. qꝫ prodigus qui expendit non curās bonum facile in ꝯtrū cliqꝫ malum declinat.

Ad primū ergo dōm qꝫ qñ aliq̄s exercet in actu alicui⁹ virtutis: si simul exercetur ī actu alicui⁹ vicij nūqꝫ acq̄ret aliquā ꝟtutem qr nō acq̄rit prudētiā. Uñ oꝫ ad hoc qꝫ vna virt⁹ habeat qꝫ bene se habeat quis circa omnia que in vsum vite veniūt ⁊ sic istis vir tutibus simul cum prudentia ac quisitis ex hoc causabuntur alie virtutes que sunt circa ea q̄ non ita frequenter in vsum vite ve niunt ex hoc ipso quod ratio as suefacta est inferiorib⁹ virib⁹ pre esse et inferiores eius nutum se qui: in quo cōsistit tota ratio mo ralis virtutis. ¶ Ad secundum dicendum qđ ex eodem princi pio procedit prudens circa om nes materias virtutum scilicet ex intētione boni rationis. Un de non potest esse quod prudē tia acquiratur ꝫm vnam partē materie moralis virtutis et nō ꝫm aliam sicut contingit in ar tib⁹ quantū ad illas materias circa quas eodem modo operā tur: sicut carpentarius de nuce et de quercu similiter facit ar cam. Et per hoc etiam patet so lutio ad tertiuȝ: qr scientie alie addunt principia specialia ad principia cōmunia sapie: ⁊ ideo vna illarum potest sciri altera ignorata: sed morales virtutes

Nota la: mo ralis.

non addunt alia principia super principia prudentie: imo princi pia prudentie sunt secundum virtutes morales que quidem principia sunt fines moralium virtutum secundum philosophum in. 4. ethi. ¶ Ad quartum dicendum quod qui moderate se habet circa mediocres honores non habet semper actum magnanimitatis: quia eius materia non sibi competit: habet tamen habitum quo etiam circa illas optime se haberet si materia illa sibi competeret. Et similiter est de liberali et magnifico non enim est inconueniens quod alicui habenti vnam virtutem desit exercitium alterius virtutis. quia non habet materiam. ¶ Ad quintum dicendum quod ratio illa procedit de virtutibus naturalibus vt ex dictis patet ¶ Ad sextum dicendum quod negatur esse diuina sententia. quia non est ex sacra scriptura prolata vt ei necesse sit consentire.

¶ Utrum virtutes gratuite sint connexe.

Ad secundum sic proceditur. videtur quod virtutes gratuite non sint connexe. Beda enim dicit quod sancti magis humiliantur de virtutibus quas non habent quam de virtutibus quas habent. gloriantur ergo habent aliquas virtutes. et aliquas non habent. ¶ Preterea constat quod multi habent fidem que non habent charitatem. vtraque autem est virtus gratuita: ergo etc. ¶ Preterea christus habuit omnes virtutes alias: cui tamen defuit fides, et spes: ergo vna virtus potest haberi sine alia ¶ Preterea perseuerantia est quedam virtus: sed multi habent virtutes aliquas in quibus non perseuerant: ergo vna virtus potest haberi sine alia. ¶ Preterea coniugati et innocentes possunt habere castitatem. Sed coniugati non habent virginitatem. innocentes autem non habent penitentiam: ergo non est necessarium quod qui habet vnam habeat omnes. ¶ Preterea nihil est laudabile nisi actus virtutis: neque vituperabile nisi vicium.. Sed in sacra scriptura quidam laudantur de vno et vituperantur de alio. vt patet Apoc. 2. ergo potest haberi vna virtus sine alia: cuius oppositum vicium habetur. ¶ Sed contra super illud. Feci iudicium et iusticiam. glo. a parte totum. vt qui habet vnam omnes habeat virtutes et qui vna caret omnibus careat. ¶ Idem potest haberi ex glo. hieronymi super illud Isa. 16. venter meus ad moab quasi cythara sonabit. vbi dicit glo. Cythara sonum compositum non emittit si vna corda rupta fuerit: sic spiritus vel venter prophete si vna virtus defuerit. ¶ Preterea Qui habet charitatem oportet quod habeat alias virtutes similiter qui habet alias virtutes oportet quod charitatem habeat. que est forma virtutum: ergo qui habet vnam virtutem omnes habet.

Respondeo dicendum quod virtutes gratuite quantum ad id quod essentialiter se habet ad virtutem connexionem habent. quantum autem ad id quod accidit virtuti inquantum est virtus quamuis forte non accidat ei inquantum est talis virtus. non oportet connexionem esse. Ratio autem connexionis ex tribus sumi potest. Primo ex charitate que est forma virtutum cum qua omnes virtutes simul infunduntur. Secundo ex gratia que est quasi totum potentiale adiunctum virtutes: ex qua quodammodo fluunt virtutes sicut ex essentia anime potentie. Unde sicut omnes potentie sunt simul Conexio virtutum plenius ostendit.

inc̄ꝑtū cōnectūt i vna eēntia: ita oēs ꝟtutes gratuite sunt simul in c̄ꝑtū cōnectuntur in grā. 3° ex ipa iustitia gn̄ali qua iustificat̄ impius q̄ nihil impfectū relinquit qꝛ impiū ē a deo dimidiā ſpare salutē vt scti dicūt. vn̄ cū ds iustificat̄ oēs ꝟtutes ei sīt infūdunt.

Ad primū ḡ dōz q̄ verbum Bede intelligēdū est de ꝟtutib⁹ q̄ntuꝫ ad vsus: ꝛ nō q̄ntū ad habit⁹. Diuersi em̄ scti diuersimode excedūt se inuicē in vsib⁹ diuersaruꝫ ꝟtutū ſm q̄ de quolꝫ ꝯfessore dictū est. Nō est inuēt⁹ silis illi qui ꝯseruaret legē excelsi. ¶ Ad 2m dōm q̄ sicut ꝟtutes morales nō hn̄t pfectā rōnē virtutis nisi sint directe p prudētiā: ita nec virtutes gratuite nisi sint formate p charitatē. Vn̄ supra dist. 23. dcm̄ est q̄ fides informis nō ē virtus ¶ Ad 3m dōz q̄ in xp̄o fuit de fide q̄cq̄d pfectiōis est. s. visio hoc em̄ p se ad virtutē ptinet. nō autē fuit in xp̄o impfectio. q̄ quidē accidit ꝟtuti q̄ꝰuis p se ꝯueniat fidei. ¶ Ad 4m dōm q̄ pseuerātia vno mō est spālis virtus ſm q̄ dicit ꝓpositū ꝑsistēdi vt non recedat quis a rōne recta ꝓpter tristitias: vt dr. 7. ethi. ꝛ sic est simul de necessitate cū aliis virtutib⁹. Alio mō est qōdā accidens virtutib⁹ ſm q̄ dicit ꝯtinuatio nē virtutū vsq̄ in finē: ꝛ sic nō est necessario simul cū aliis ꝟtutib⁹ ¶ Ad 5m dōm q̄ virginitas nō dicit virtutē: sꝫ quoddā accidēs virtuti. vn̄ pōt sine pctō amitti. Penitētia aūt si sit spālis virt⁹ pōt esse in innocētib⁹ sub ꝯditione: vt. s. si peccarēt peniterēt sicut ph̄s dicit de verecūdia in. 4. ethi. ¶ Ad sextū dōm q̄ nō solū laudatur act⁹ q̄ est a virtute. sꝫ actus qui est ad virtutē quo fiūt bona: sed non bene: similiter nō solum semper vituperatur pctm̄ mortale quod expellit virtutem sed etiā veniale quod est simul cum virtute.

¶ Utrum dona sint connexa.

AD tertiū sic pcedit̄. videt̄ q̄ dona nō sint cōnexa. 1. Corin. 12. aliis datur sermo sapie p spm̄ alii sermo scie ſm eundē spm̄. sꝫ sapia ꝛ scia sunt donū. ḡ aliis datur vnū donū ꝛ alii aliud: et ita nō sunt cōnexa. ¶ Preterea Greg. dicit i moralib⁹. q̄ minor ē sapia si intellectu careat: ergo sapia sine intellectu hr̄i pōt. ¶ Preterea Aug. dicit de sermone dn̄i i monte: q̄ ab vno dono paulatim̄ fit ꝓcessus ad aliud. hoc autē non esset si necesse foret ea simul esse: ergo dona nō sunt connexa. ¶ Preterea. pl⁹ distat a cōi statu virtutū pfectio trāscēdēs genus virtut̄ q̄ꝫ pfectio manēs in gn̄e virtutū: sꝫ q̄ hꝫ ꝟtutes nō oꝫ q̄ habeat eas in pfecto statu virtutū. q̄ quidē pfectio i gn̄e virtutis maneat. ḡ multo min⁹ oꝫ q̄ habeat pfectionē donorū q̄ gen⁹ virtutis trāscedit: ꝛ ita dona nō cōnectūtur sibi in grā charitate vel iustificatione. nec est aliō dare in quo sibi cōnectātur: ḡ non sunt cōnexa. ¶ Preterea donoꝝ q̄dā pficiūt in vita actiua. q̄daꝫ in cōtēplatiua: sꝫ multi sunt perfecti in vita actiua: q̄ gradū vite cōtēplatiue nōdū attingūt. Ergo, dona nō habent oīa simul.

¶ Sed ꝯ. Quidq̄d est de neces=

ssitate salutis opz esse simul cuz gra. Sed dona sunt de necessita te salutis. qd ptz p glo. Matth. 6. q dicit q in donis est vt opere mur mādata in quib9 est vt ad btitudinē veniamus. Ergo vr qd dona sint cōnexa in gra sicut et virtutes. ¶ Preterea Sapia donū ex charitate causat ex vt dictz ptz. & qcūqz hz charitatem hz sapiētiā: sz sapia ponit in vltimo gradu. Ergo qcūqz hz eā. habet oia alia dona: & sic oia dona sūt cōnexa i charitate. ¶ Preterea iustitia gnalis defect9 q pctm implicāt tollit. Sed cōtra tales defectus dona dant. sicut consiliū ꝯ pcipitationē vt dicit Greg. & timor ꝯ superbie tumorē: ergo simul cū iustificatur ala oia dona infunduntur.

Respondeo dōm q sicut dcm est donū in hoc transcendit virtutē q supra modū humnū opatur: qui quidē modus ex mēsura altiori quā sit humana mēsura causat. huic aūt mēsure que de9 est mēs hūana p charitatez innititur. Et iō modū istuz hnt ex ipa charitate qtū ad eē absolutū. quod esse dicimus sm q p ficiūt in his que sunt necessaria ad salutem. Sz qtū ad pfectuz esse sm q dona ad altiora se extēdūt: qd quidē est p grām gratis datā. nō oz q sint cōnexa.

Ad primū ergo dōm qd ibi non ponit simplr donū sapiētie & sciē tie: sed sermo sapie & scie. & hoc quidem ad pfectionē donoꝝ ptinet. vt. s. hō ita sapia & scia abūdet vt nō solū sibi sufficiat: sed p sermonē in alios redundet. vnde ponit inter gras gratis datas.

¶ Ad scdm dōm q dictū Greg. facit ad ostēdēdū cōnexionē donoꝝ. vult eni ostēdere q pfectio vni9 don: nō est sine alio. vn sapiētia q sine itellectu ē: & hebes est & rōnē doni nō hz. ¶ Ad tertiū dōm q gradus ille sine pcessus attēdit quātū ad vsue donorū: sicut etiā dr q fides pcedit & gignit alias virtutes: cū quibus tn simul qnqz infūdit. ¶ Ad 4m dōm q pfectio virtutū sm itēsionē nō ē de necessitate salutis: sic pfectio q ē ex donis: vt in oibus s. deum p regula habeat. ¶ Ad quintū dōm q qruis ad pfectuz statū ꝯtēplationis non pueniat ois q in vita actiua ē. tn ois xpianus q in statu salutis est. opz q aliqd de cōtēplatione pticipet: cū pceptū sit oibus. vacate et videte qm ego sum deus. ad qd ēt est tertium pceptum legis.

¶ Utrū virtutes sint aquales.

D quartū sic pcedit. vr q virtutes non sint eqles primo Corin. 13. dr. Qd charitas est maior fide & spe: sed qlibet harū est virtus. & vna virt9 est minor qz alia. ¶ Preterea quātitas virtutis obiecto mensurat. sed vna virt9 ad plura se extendit obiecta qz alia ergo vna virt9 est maior qz alia. ¶ Preterea habitus est ad actum habilitare. sed hō qnqz ē magis habilis ad actū vni9 virtutis qz ad actuz alterius: & hz vnā virtutē magis intensam qz aliā. ¶ Preterea, supra dist. 25. dictū est q fides spes & charitas et operatio adequantur: sz non omnes operationes virtutum sunt

equales ergo nec oēs virtutes. ¶ Preterea. De quolibet sancto legitur: nō est inuentus similis illi qui cōseruaret legē excelsi. Hoc autem nō potest esse nisi quia vnus excedit aliū ꝭm vnā: et ali⁹ ꝭm aliam. ergo in vno hoīe virtutes nō sunt equales: alias q̄ excederet in vna excederet in oībus. ¶ Sed cōtra est qḋ dicitur Apoc. 21. Latera ciuitatis sunt equalia. in quo significatur ꝭm glo. ꝙ ꝟtutes gratuite sūt equales. Preterea ꝑ idē per quod habitus causantur augentur secū dū philosophū in. 2. ethi. sꝫ oēs habitus virtutū simul infundū tur cum gratia ergo simul augetur cū augmēto grē: sꝫ q̄cūꝗ sūt intēdunt et remittunt sūt eq̄lia. ergo oēs ꝟtutes sūt eq̄les. ¶ Preterea ꝭm q̄titatē ꝟtutis ē q̄titas meriti: et ꝑ ꝯñs quātitas p̄mij. Si ergo vna virt⁹ eēt altera maior: eidē deberetur maius et minus premiū quā alteri in quo esset. et ecōuerso. quod est impossibile: cum non sit nisi vnum premium.

Respōdeo dicendum ꝙ est equalitas ꝭm quātitatē absolutā et equalitas ꝭm quantitatem cōparatā que dicitur ꝓportionis equalitas: sicut patet in digitis manus qui non sunt equales ꝭm quātitatem absolutā cum vnus alteri superpositus excedat ipm. sunt tñ equales ꝭm ꝓportiones; quia sicut quātitas vnius digiti sufficit ad suum officium: ita et q̄titas alterius digiti. vñ et digiti ꝓportionalr augent. Quātitas ergo absoluta ꝟtutis potest attēdi quantum ad tria. primo quātū ad dignitatē. scḋo q̄tū ad obiecta ad que se extēdit. tertio q̄tū ad intēsionem. q̄ cognoscit in efficacia et modo agendi. Et his tribus modis contingit quod vna virtus excedatur ab alia absolute loquendo. quia vna est digni or alia sicut charitas fide: et prudentia temperantia. Item vna est plurium obiectorum quam alia sicut prudentia quam temperantia. Item vna ꝭm speciem suam requirit maiorem intēsionem quā alia. quia quanto ē difficilius obiectum: tanto oportet magis contra tendere et intensius in ipm moueri. Sed ꝭꝫ quātitatem comparatam sunt equales: quia proportionaliter in his tribus se habent respectu suorū obiectorum: et ideo proportionaliter crescunt.

Virtutis q̄titas in tribus ꝯsistit.

Ad primum ergo et secundum patet solutio ex dictis. Ad 3m dicendum ꝙ hoc qḋ homo est magis habilis ad actum vnius virtutis quā ad actum alterius non est ex diuersitate habituum semper sed ex diuersa dispositione naturali: aut etiam ex exercitio. ¶ Ad quartum dicēdum qḋ per operationē accipit ibi exterior actus qui per morales virtutes completur: quas opꝫ theologicis ꝓportionabiliter equari vt dictum est. Uel aliter dicendum ꝙ intelligitur de operatiōib⁹ q̄ eēntialiter consequuntur ad virtutes: sicut sunt act⁹ interiores: et q̄s etiā opꝫ equaliter ꝭm proportionem eē: nō aūt ꝭm act⁹ exteriores q̄ pñt esse vel expeditiores vel impeditiores ꝑpter aliq̄ accidētia ¶ Ad 5m dicendum ꝙ hoc dicit quantū ad exercitium ꝟtutū et vsum. et nō quantum ad habitū.

¶ Utrum vitia sint connexa.

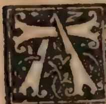
Ad quintū sic ꝓcedit. vr̄ q̄ vitia sint cōnexa. Jaco. 2. Qui offendit in vno factus est oim reus: sed nō effici tur oim reus mādatoꝝ nisi per peccata. ergo qui facit vnuz pec catū habet oīa pctā. ¶ Preterea Peccatum nihil videt̄ esse in aīa nisi priuatio virtutis: sed ꝑ vnuz pctm̄ mortale priuātur oēs ꝟtu: tes. Qui ergo hʒ vnuz pctm̄ hʒ oīa. ¶ Preterea sicut ꝟtutes ꝓ: cedūt ex bono amore dei: ita pec cata oīa procedūt ex inordinato amore sui fʒ Aug. Sed virtutes habēt cōnexionē pp hoc q̄ cōue niūt in charitate. Ergo etiā pec cata habebūt connexionē ꝓpter inordinatū amorē ex q̄ ꝓcedūt. ¶ Preterea virtus et vitiū sunt opposita imediate ad min⁹ fm theologos: sed nulla virt⁹ inest habēti aliqḋ pctm̄. ergo insunt oīa vitia opposita singulis virtu tib⁹: ꝛ sic idē qḋ prius. ¶ Preterea ꝓnior est hō ad pctm̄ ad minus ī statu nāe corrupte quā ad ꝟtu tē. virt⁹ em̄ est circa difficile: sed q̄ habet vnā virtutē hʒ oēs. Er go multo fortius q̄ hʒ vnū vitiū hʒ oīa. ¶ Sʒ cōtra. Pctm̄ cōtin git infinitis modis fm Dio. et phm. sed impoſe est infinita in esse eidē. ergo nō possūt oīa pec cata cōnexa esse. ¶ Preterea phs dicit in. 4. Ethi. q̄ malū si sit in tegrū importabile fieret ꝛ seipm̄ corrūperet: sʒ si inessent oīa pctā vni esset malitia moralis itegra. ergo hoc nō pōt stare. ¶ Preterea ꝯtraria ipossibile ē inesse eidē: sʒ cōtrariū est vnuz vitiū aliȷ̄ sicut prodigalitas illiberalitati. ergo impossibile est esse pctā cōnexa.

Respondeo dr̄m: q̄ in pctō duo sunt. s. auersio ꝛ cōuersio: ex parte auersiōis pctā cōnexionē habent inquantū auertunt a bo no incōmutabili. Sed ex ꝑte cō uersionis nullo modo connexio nē hr̄e possunt sicut hn̄t virtutes Uirtutes em̄ hn̄t esse ordinatū: q2 in ipsa potētiarū ordinatione cōsistit ratio virtutis: fʒ pctā pre ter intentionē et ꝑ accidēs fiunt et iō non reducūtur ad rectū or dinē: nec in aliq̄ vno ꝯnecti pn̄t. Et p̄terea. pctā ex opib⁹ sunt et ꝯtingūt oīfariā: nec sunt ab aliq̄ ꝑncipio infundēte sicut virtutes.

Ad primum ergo di cenduʒ q̄ hoc intelligit̄ quantū ad amis sionē summi boni a quo oē pctm̄ auertit: quo amisso qcq̄d virtutiſ debebat̄ deperit ꝛ oīa virtutum merita mortificant̄. ¶ Ad scđm dr̄m: q̄ pctm̄ qn̄q3 noiat actum: qn̄q3 aūt noiat maculā q̄ est ꝑua tio gratie ꝛ virtutis ꝑ ꝯparatio nē ad actū precedentē: qn̄q3 etiā noiat reatū q̄ ē obligatio ad pe nā pp actus inordiate cōmissos ꝛ ideo fʒ diuersos actus diuerse macule sunt ꝛ diuersi reat⁹: q̄ua uis sit eadē virtus vel grā q̄ pri uat̄. ¶ Ad 3m dr̄m: q̄ a charita te ꝓcedūt ꝟtutes fm ordinez re ctum: ꝛ iō cōsonātiā ꝛ ꝯnexionē hn̄t: sed ex amore inordinato se quunt̄ vitia extra ordinē: et ideo congruitatē adinuicē hn̄t ꝛ mul tifariā diuidūtur. ¶ Ad 4m dr̄ʒ q̄ imediata oppositio fm theo logos ꝟtutis ꝛ vitij intelligitur quantū ad actus ꝛ nō quātū ad habitus. Aliquis em̄ ꝑ vnū actū pcti mortal̄ ꝑdit oēs habit⁹ ꝟtu tū: nō tn̄ per illū actū aggenerat̄

in ipso aliquis habit⁹. vñ tūc ca= ret vtroq₃ habitu: nō est aūt con ueniēs vt in illo q̄ h₃ actū luxu= rie: τ careat p̱ hoc habitu māsue= tudinis inueniaꝛ actus ei⁹ nō q̄dē ab ipsa p̱cedēs: sed ei silis sicut act⁹ ꝟtutū dicūtur q̄ sunt ad vir tutē. ❡ Ad 5m dōm: q̄ ex hoc ip so q̄ hō p̱nior est ad peccandu₃ non requirūtur tot ad vnū pctm̄ sicut ad vnā ꝟtutē: et iō nō est ne cessariū: vt q̄ h₃ vnu₃ pctm̄ hēat oia: sicut q̄ h₃ vnā ꝟtutē habeat oēs. Utrum aūt oia pctā sint pa ria quere in 2. lib. dis. 42.

❡ Utrum modus charitatis sit in precepto.

D sextum sic p̱ceditur. videꝛ q̄ modus charitat⁊ sit in p̄cepto. Sicut em̄ virtutes ꝯnectūtur sibiīnuicē in charitate: ita et oia mandata ad charitatē reducūtur: s₃ ꝟtutes iō cōnectunꝛ sibi in chartate: q₂ per charitatē formātur. ergo τ prece pta ad charitatem reducūtur: q₂ modus charitatis sub precepto cadit. ❡ Preterea Deut. 6. dr̄. Di liges dn̄m deū tuu₃ τc. cōstat q̄ ibi p̄cipiꝛ actus charitatis: s₃ ex actu charitatis modificanꝛ opa q̄ sunt in p̄cepto. ergo predict⁹ mo= dus est in precepto. ❡ Preterea Matth. 18. dr̄. Si vis ad vitā in= gredi ꝟua mādata: s₃ nullus po test ad vitā ingredi sine charita= te. ergo modus charitatis est in precepto. ❡ Preterea sicut defor matiōi opponiꝛ formatio: ita p̱= hibitioni opponiꝛ p̄ceptū: sed de formatio operū cadit sub prohi bitione. ergo. formatio que fit p̱ modū charitatis cadit sub prece pto. ❡ Preterea per charitatem actus preceptoꝝ ordinātur in fi nem debitū: sed hoc cadit sub p̄= cepto. vt pt₃ p̱ apl'm. 1. Coꝝ. 12. Oia in gloriā dei facite. ergo et mo dus charitatis. ❡ Sed contra. Nihil cadit sub precepto nisi q̄d est in p̱tāte nr̄a. vñ Hierony. ana thematizat eos q̄ dicunt deū ali quid impoſſe homini precepisse: sed hr̄e charitatē nō est in ptāte nr̄a. ergo modus charitatis non cadit sub p̄cepto. ❡ Preterea qui= cunq₃ omittit hoc q̄d est de sub stātia precepti peccat: sed aliq̄s diligēs deu₃ dilectione nāli vel opa pietatis faciēs charitate ca rens hoc ip̄o nō pecat. ergo mo= dus nō cadit sub p̄cepto. ❡ Pre terea hō in statu innocētie etia₃ si grām non habuit. habebat vñ poterat stare q̄d non esset si mo dus esset sub p̄cepto: q₂ caderet si sine modo precepta seruaret. ergo modus non est in precepto.

Respondeo dō₃ q̄ circa hoc sunt quattuor opiniones. Prima opinio est q̄ modus cadit sub p̄= cepto: q₂ tn̄ illud preceptū est af firmatiuū nō obligat ad semper q̄uis obliget semp̱: τ sic hō non teneꝛ ex charitate iplere manda ta nisi p̱ tp̄e illo q̄ charitatē h₃: τ sic nō obligaꝛ ad ipoſſe. S₃ hoc dictū non vr̄ sufficiens: q₂ si mo= dus est de sub̄a p̄cepti simul cur ret obligatio ad actū τ ad modū. ꝯtingit aūt q̄ erit tp̄s honorādi parētes qn̄ etiā charitatē nō ha bent. vñ videꝛ q̄ tūc teneatur ex charitate iplere. Et iō aliĳ dicunt q̄ eq̄liter currit obligatio prece pti et modi: ꝟt. s. q̄ncūq₃ teneꝛ hō implere p̄ceptū teneꝛ implere il lud ex charitate. Nec pp̱ hoc deꝰ aliq̄d impoſſe p̄cipit; q₂ quāuis opiniones de precepto charitatis

homo per se charitatem habere nõ possit: tamẽ potest facere aliquid vnde ipsam a deo accipiet: q: ſm phm in. 3. Ethi. que p amicos facim⁹ aliquo modo possibilia sunt. Sed hoc non põt stare: q: aliqs in pctõ mortali existens in ql3 actu de gñe bonoꝝ q̃ preceptũ impleret q̃ ad subam opis peccaret pctõ omissiõis inquantũ omitteret modum: qđ falsum est. Et iõ alij dicũt q̄ modus nullo modo cadit sub pcepto: et q̄ homo sine charitate preceptũ legis implet. Sed hoc vr̃ vicinum Pelagiane heresi: q̃ ponebat oia pcepta sine gr̃a posse ipleri. Jõ alij mediã viã tenẽt. et dicũt q̄ modus quodãmõ in pcepto cadit: ⁊ quodãmõ nõ. Dicimur eñ ad mãdata teneri dupl'r. Uno modo ita q̄ nisi impleam⁹ hoc ad qđ tenemur sumus omissionis vel transgressiõis rei: et ſm hoc tenemur solũ ad suba3 mãdati nõ admodu3. Alio mõ ita si non ipleamus id ad qđ tenemur nõ pcipimus mandati fructum: ⁊ sic tenemur ad substantiã operis ⁊ ad modũ sine quo quantũcũq3 hõ substãtia3 opis exequat ad vitã nõ pueniet.: et hec opinio vr̃ rõnabilior. Constat eñ q̄ pceptũ põt dupl'r ɔsiderari. Uno mõ inquantũ iponit ſm necessitatẽ quandã implenti. ⁊ sic nihil dz imponi alicui nisi qđ statim ẽ in ipõ: vt impleat. qđ si nõ iplet punit: q: sic lex hz vim coactiuã ſm phm in 10. Ethi. Alio mõ quantũ ad intensionez legislatoris qui p legis precepta intẽdit ad virtutẽ pducere. vt dz in. 2. Ethico. ⁊ sic quantũ ad intensionem legislatoris modus virtutis cadit sub precepto non quantũ ad obligationem legis.

Obligatio. duplex mãdatorum

Ad primum ergo dicendu: q̄ pcepta quodãmõ cõnectũtur in charitate sicut in fine: q: per ipsam fructu3 mãdati obseruati quis pcipit. ¶ Ad scđm dđm: q̄ illo precepto pcipit actus charitatis nõ qui sit a charitate: sed q̄ est siẽs actui charitatis: sicut est actus naturalis dilectiõis. Uel si pcipit actus charitat: pceptũ illud magis est ad ostendẽdu3 q̃ tẽdere debeamus: q̃ ad obligãdũ: sicut supra. dis. 26. dictu3 est. ¶ Ad 3^m dđm: q̄ rõ illa pcedit quantũ ad intẽtionẽ legislatoris magis q̃ quãtũ ad obligationez legis. ¶ Ad 4^m dđm: q̄ facere actũ deformẽ ⁊ abstiere ab ipso est i ptãte nr̃a. nõ ãt facere actũ formatũ: et iõ nõ ẽ siẽs rõ. ¶ Ad quintũ dđm: q̄ modus charitat plus iportat q̃ relationẽ opis i finẽ debitu3: iportat eñ q̄ actus ex habitu charitat pcedat: quã multi carẽtes actus suos in deũ referũt. ¶ Expositio text⁹

Bi charitas ẽ qđ est qđ possit deesse.) Ergo oẽs alie ꝟtutes supfluũt. Et dđ3: q̄ hoc dz pp necessariã ɔnexionẽ aliarũ virtutũ: quarũ ipa quodãmõ est causa: (Sequit vt eius fortitudo minus sit prudẽs.) Hoc dz ſm q̄ ab vna virtute aliqđ in aliã redundat: vt dictũ est. (Quia nõ iustificationis gratia ⁊c.) De hoc dđ3 in pma di. 4. libri. (Sicut in sermone dñi. 7. virtutes ⁊c.) Loqt de btitudinib⁹ que ꝟtutes dicũt

inquantū sunt actus virtutum. (Quia p charitatē implētur rc.) Videtur q dicat duo contraria scilicet q charitas sit principiuz r finis mandatoꝝ. Et dicenduz q hoc nō est incōueniēs: q: sicut in naturalib⁹ forma r finis incidunt in idē: ita r i moralib⁹. Habitus em̄ q est pncipiū act⁹ vt imperans actū est etiā quodāmodo finis inquantū ad finē ppriū vtitur actu imperato.) Totā magnitudinē et amplitudinem rc.) Sm hoc videtur q pluritas sacre scripture sit superflua. Et dicendum q cōtinētur oīa diuina eloquia in pcepto charitatis sicut in radice: sed oportuit per ramos distingui.

Instātia cōtra textū dissoluit.

De decē preceptis quō cōtineātur in duob⁹ mādatis. Distinctio. xxxvij.

SEd iam distributio decalogi q in duobus mādatis continetur consideranda est. Habet em̄ decalogus decez precepta q sunt decachordum psalteriū: que sic sunt distributa: vt tria q sunt in prima tabula pertineant ad deum scilicet ad cognitionem r dilectionem trinitatis. septez que sunt in secunda tabula ad dilectionez proximi.

De primo precepto.

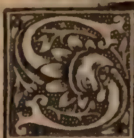
PRimū in prima tabula est. Non hēbis deos alienos: non facies tibi sculptile: neqꝫ omnez similitudinē rc. Hec Origenes dicit duo esse mādata: sed Aug. vnū. Hoc ipm enim quod dixerat. Non habebis deos alienos pfecti⁹ explicat cum prohibet coli figmenta scilicet idoluz vel similitudinem alicuius rei que duo Orige. ita dicit distare vt idolum sit quod nihil habet simile sui: similitudo vo que habet speciem alicuius rei. verbi gratia. Si quis in auro vel ligno vel alia re faciat serpētis speciē: vel auis vel alicuius rei r statuat adorandum: non idolum sꝫ similitudinez facit. Qui vero facit speciem quam non videt oculus sed animus sibi fingit vt si quis hūanis mēbris caput canis vel arietis formet vel in vno habitu hoīs duas facies: non similitudinē sed idolum facit: q: facit qd non habet aliquid simile sui. Jō dicit apostolus: quia idolum nihil est in mūdo. Non enim aliqua ex rebus constantib⁹ assumitur species: sed quod mens ociosa r curiosa reperit. Similitudo vero est dū aliqd ex his q sunt vel in celo vel in tra vel i aqs formaf. Aug. vo ita expōit illd. Idolum nihil est in mundo idest inter creaturas mundi non est forma idoli. Materiam enim formauit deus: sed stul

titia hominuz formam dedit Quecūq; facta sunt naturaliter facta sunt per verbuz sz forma hominis in idolo non est facta per verbū sicut peccatum nō est factum per verbum sed est nihil: et nihil fiūt homines cū peccāt. Sz queritur quomō hic dicatur forma idoli nō esse facta p verbum cum alibi legatur. Omnis forma: omnis compago omnis concordia partiū facta est per verbum. Hoc autem a diuersis varie soluitur Quidam enim dicūt omnem formam et quicquid est a deo esse inquātū est: et formā idoli inquantum est vel inquantum est forma a deo esse sed nō inquantum est idoli idest posita ad adorandū In hoc enim non est creatura sed puersio nature. Sicut illō qō peccatum est inquātum peccatū est nihil est: et homines cum peccāt nihil fiunt: quia ab illo qui vere est separant' vnde Hiero. Qō ex deo non est qui solus vere est nō esse dicitur. Ideoq; peccatū qō nos a vero esse abducit nil esse vel nō esse dicitur. Alij vero dicūt omnē formā.s.q̄ naturaliter est: et oē qō naturaliter est esse a deo: sed forma idoli nō est naturaliter quia nature iustitie nō seruit. Id enim naturaliter esse dicitur

Notula vtil'.

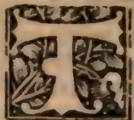
qō simplici nature iusticie q̄ deus est militat non resultat et naturā creatā nō vitiat.

De secūdo pcepto.

Ecūduz precepttū ē. Nō assumes nomē dei tui in vanū. qō est dicere sz litteram. Nō iurabis pro nihilo nomen dei. Allegorice vo pcipit' vt nō putes creaturā esse xp̄m dei filiū: q: oīs creatura vanitati subieta est sz equalē patri.

De tertio precepto.

Ertiū vero est Memento vt diez sabbati sāctifices. Ubi sz litteram pcipitur sabbati obseruātia. Allegorice vo vt requiez hic a vitijs: et in futuro in dei cōtemplatione expectes ex spūscō idest ex charitate et dono dei nō q spūsscūs sine patre et filio hoc operetur. Accepit vtiq; eccl'ia donū hoc vt in spiritusctō fiat remissio pctōrū quā remissionē cuz trinitas faciat. ppe tn̄ ad spm̄ sctm̄ dicitur pertinere: q: ipse ē spiritus adoptionis filiorum. Ipse est pr̄is et filij amor et cōnexio vel cōitas. Iōq; iustificatio nr̄a et requies ei attribuit' sepius Hec sunt tria mandata pme tabule ad deū ptinētia. Et p

Prime tabule māda ta.

mũ q̃dẽ q̃ꝺ est de vno deo colẽdo ꝑtinet ad p̄rẽ ĩ quo est vnitas vel auctoritas. Scꝺ̃ȝ ad filiũ in quo est equalitas. Tertium ad spm̄sctm̃ in quo est vtriusq; communitas.

¶ De mandatis secunde tabule.

N scd̃a vero tabula septã erãt mãdata ad dilectionẽ ꝓximi ꝑtinẽtia quoꝝ ꝑmũ ad p̄rem carnalem referṫ: sicut pmuȝ ꝑme tabule ad p̄rem celesteȝ q̃ꝺ est. Honora p̄rem tuum ⁊ m̄rem tuã vt sis longeuꝰ sup terrã.s. viuentiũ. Parentes ꝺo sic sunt honorãdi vt eis ꝺ̄bita reuerẽtia exhibeaṫ ⁊ necessaria ministrentur.

Ecꝺm est. Nõ occides. vbi ꝺm lr̃am actus homicidij ꝓhibeṫ: ꝺm spm̃ ꝺo etiã volũtas occidẽdi vñ huic mandato ꝺm litterã fit superadditio in euãgelio: q: litera euãgelij exꝑmiṫ quod legis littera nõ exprimebaṫ. Euãgelij littera exprimit intelligentiam spiritualem.i. quaȝ spũales habent: ⁊ ꝺm quam spũaliter viuiṫ. Littera legis sensum carnalem.i. quã carnales habent: ⁊ ꝺm quã carnaliter viuitur: cui facta est superadditio.

Ertiũ est. Nõ mecchaberis.i. ne cuilibet misceari; excepto federe m̄rimonij. A parte eñ totũ itelliṫ. Noĩe igr̄ mechie oĩs ꝯcubitꝰ illicitꝰ illoꝝumq; membroꝝ non legitimꝰ vsus prohibitus debet intelligi.

Uartũ est. Nõ furtũ facies vbi sacrilegiũ ⁊ rapina oĩs ꝓhibeṫ. Nõ eñ rapinaȝ ꝑmisit q̃ furtum ꝓhibuit: sȝ furti noĩe bñ intelligi voluit oẽm illicitẽ vsurpatiõeȝ rei aliene. Sacrilegiũ tribꝰ modis cõmittiṫ. qñ.s. vel sacruȝ de sacro: vel non sacrũ de sacro vel sacrũ de nõ sacro auferṫ. Sacrũ vero ꝺ̄r q̃cq̃d mãcipatuȝ est cultui diuio vt eccl'ia: vel res eccl'ie. Hic ẽ vsura ꝓhibeṫ q̃ sub rapina ꝯtineṫ. vñ Iero. Usuras q̃rere vel fraudare: vel rapere nihil ĩterest. Cõmoda fr̄i tuo ⁊ accipe q̃ꝺ dedisti: ⁊ nihil superfluum q̃ras: quia superabundãtia in vsura computatur. Est enim vsura. vt ait august. cuȝ quis plus exigit in iuria vel qualibet re q̃̄ accepit. itẽ Iero. Putãt aliq̃ vsurã tantuȝ esse in pecunia: sed intelligãt vsuram vocari superabundãtiã

Usure scelꝰ taxatur.

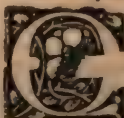
s. q̃cq̃d ẽ si ab eo qđ dederit plus est vt si in hyeme dem⁹ x. modios: ꝛ in messe. xv. recipiamus.

¶ Si furtum fecerunt filij israel quando spoliauerunt egyptios.

I vero q̃rit̃ de filijs israel. q̃ dño iubente ab egyptijs mutauerũt vasa argentea ꝛ aurea ꝛ vestes preciosas: et asportauerũt: vtrũ furtuꝫ cõmiserint. Dicimus eos q̃ vt parerent deo iubenti illud fecerunt: nõ fecisse furtum: nec omni modo peccasse. vnde Augustinus. Israelite non fecerunt furtũ: sꝫ deo iubẽti misteriuꝫ ꝑbuerunt. Hoc em̃ deus iussit qui legem dedit: sicut mister iudicis sine peccato occidit: quem lex precipit: sed si id sponte faciat homicida est: etiam si eum occidat quem scit a iudice occidendum. infirmi autem qui ex cupiditate egyptios decaeperunt magis permissi sunt hoc facere illis qui talia iure passi sunt q̃ iussi. Hic opponitur ꝙ etiam boni in illo opere peccauerunt: quia naturalem legeꝫ cui concordat euangeliuꝫ ꝛ lex moralis preceptionis transgressi sunt: q̃ est. Quod tibi non vis fieri alij ne feceris: quam veritas scripsit in corde hominum: ꝛ quia non legebatur in corde iterauit in tabulis: vt voce forisecus admota rediret ad cor: ꝛ ibi inueniret quod extra legeret. Hanc igitur illi ꝑuaricati videntur in illo facto alijs facientes quod nolebant sibi fieri. Sed ibi subintelligendum est iniuste: vt non alij. s. iniuste facias qđ tibi non vis fieri. Alioquin huius preuaricator est iudex dum punit reum nolens aliquid tale sibi fieri. Ita etiaꝫ illud domini verbum. Omnia quecunq̃ vultis vt faciant vobis homines ꝛc. de bonis accipiendum est que nobis inuicem exhibere debemus.

¶ De quinto precepto.

Uintum preceptuꝫ est. Non loqueris contra ꝓximũ tuũ falsuꝫ testimonium. vbi crimen mẽdacij ꝛ periurij ꝓhibet̃. Solet autẽ queri vtrum ꝓhibitũ sit omne mendacium? Quidam dicunt illud tm̃ prohiberi quod obest ꝛ non prodest ei cui dicitur. Tale enim non est aduersus ꝓximum: vt idõ videatur hoc addidisse scriptura. Sed de mendacio magna q̃stio ẽ, nec cito explicari põt.

¶ Diuisio textus.

Ostquã determiauit magister de virtutibus & donis q̃ nos ad bñ opandũ inclinãt. In parte ista determiat de p̃ceptis legis quibus ad opa virtutũ & donorũ dirigimur. Diuidit aũt i duas ptes. In p^a determiat de octo primis mãdatis q̃ aliq̃ mõ op^9 respiciũt. In 2ª determiat de duob^9 mandatis vltimis q̃ respiciũt tm̃ cõcupiscẽtiã cordis. xl. dist. ibi. (Sextum p̃ceptũ &c.) Prima in duas. In p̃ma determiat de p̃mis octo mãdatis. In scđa determinat de qbusdã q̃ vno illorũ mandatorum intelligunt phiberi q̃ spãlez difficultatẽ habẽt. 38. dis. ibi. (Sciẽdũ tñ tria eẽ gña mẽdaciorũ &c.) P^a ria in duas. In p^a determiat de p̃ceptis p̃me tabule. In 2^a de p̃ceptis scđe tabule. ibi. (In 2ª vero tabula.) Pria in tres fz tria mãdata de q̃bus determiat. Scđa incipit ibi. (Scđm p̃ceptũ est &c.) Tertia ibi. (Memento vt diẽ sabbati &c.) Circa p^m tria facit. Prio distinguit p̃cepta. Scđo exponit primũ ipsorũ. ibi. (Primũ in prima tabula &c.) Tertio soluit qõnem ex predictis ortã. ibi. (Sed querit qũo hic dicat &c.) (In scđa vero tabula &c.) Hic determiat de p̃ceptis scđe tabule. Et diuidit in q̃nq3 ptes fm q̃nq3 mãdata que satis patent in lr̃a. Quarũ quarta ps diuidit i duas In p̃ma exponit quartũ mãdatũ In 2ª mouet qõnẽ. ibi. (Si vero q̃rit de filijs israel &c.) Scđa incipit ibi (Hic oppõit q̃ ẽt boni &c.) Et similr̃ q̃nta ps diuidit in expõnẽ p̃cepti & qõnẽ: q̃ icipit ibi (So-

let aũt queri &c.) Qõ. 1.

Ic querũtur sex. Prio de necessitate legis scripte. Scđo de distinctiõe ordine & assignatiõe mandatorũ. Tertio vtrum oĩa mãdata legis ad hec. x. referant. Quarto vtrum dispensationez in aliquo casu recipiant. Quinto de obseruatiõe sabbati. Sexto de vsura.

¶ Utrum fuerit necessariũ tradi legem scriptam.

D p̃mũ sic p̃cedit vr̃ q̃ nõ fuit necessariũ legẽ scriptã tradi: maxime de his. x. preceptis. Ea em̃ q̃ sunt naturalr̃ scripta in intellectu speculatiuo nulla scia in scripturã colligit: sz vtitur eis q̃tum indiget vnaqueq3. Sed hec. x. precepta sunt naturaliter scripta in itellectu practico vniuscuiusq3. ergo non fuit necesse ea in scripturam redigere. ¶ Preterea. scriptura videt eẽ inuẽta ad succurrẽdũ labilitati memorie sz alia p̃cepta legis q̃ non sunt ita scripta in corde hoĩs sicut iudicialia & cerimonialia facili^9 poterãt tradi obliuiõi. g̃ ea magis d̃buerũt in tabulis lapideis scribi. ¶ Pretea. ea q̃ scripto tradũt ad plebẽ p sapiẽtes pueniũt sed hec decẽ mãdata ipsa plebs immediate audiuit a deo. vt p3 Exo. 20. ergo nõ debuerũt in scripto redigi. ¶ Preterea legislator q̃ intẽdit sibi subiectos bonos facere non d3 aliq̃d p lege ferre ex quo vitia augeant eo p̃uidẽte: sz ex hoc q̃ ista mandata obligato

ria populo sunt tradita p̄uaricatio creuit. 1. cor. 15. Uirt⁹ pcti lex glo. Lex p̄hibēdo auget pcti cupiditatē. ḡ nō debuerūt hm̄ōi p̄cepta legis a deo dari q̄ oia p̄uidet. ¶ Preterea. seruitia coacta sunt min⁹ deo accepta: s3 p legē fit coactio q̄dā inq̄ntū obligat. ḡ videt̄ q̄ hm̄ōi obligatoriā legē edere nō debuit. ¶ S3 cōtra. nō minor cura est deo de rebus hūanis q̄ de reb⁹ naturalib⁹: quas p̄pter hoiem fecit: s3 reb⁹ nālib⁹ certas leges posuit ḡ et reb⁹ humanis aliq̄s leges pōere debuit. ¶ Preterea in q̄lib3 regimie op3 q̄ volūtas rectoris rectis innotescat: s3 dei volūtas nobis p legis p̄cepta inotescit inq̄ntū eit signū diuie volūtatis. ḡ oportuit q̄ ab ipo q̄ orbem regit p̄cepta mūdo ederent̄. ¶ Preterea. in. 8. eth. dicit p̄hs q̄ rex p iperiū suū mouet eos qui regno suo sunt: sed de⁹ oia mouet. ergo oportuit q̄ ad homines eius imperium deueniret quo in deum mouerentur.

Necessitas legis pp q̄tuor. **Respōdeo** dōm q̄ necessarium fuit ea q̄ nālis rō dictat: q̄ dicuntur ad legē nature p̄tinere pp̄lo in p̄ceptū dari: ⁊ in scriptū redigi p̄pter q̄tuor rōnes. P̄rio q2 p cōtrariā ꝯsuetudinē: q̄ multi i pctō p̄cipitabāt: iā apd̄ multos rō nālis in q̄ scripta erāt obtenebrata erat. 2° q2 etsi in aliq̄b⁹ vigebat rō: tñ amor boni i eis deficiebat vñ p q̄dā coactiōem legis obligatorie ad bonū inducendi erāt 3° vt ad opa v̄tut3 nō solū nā illinaret s3 et reuerētia diuini iperij 4° vt magis mēorie tenerēt ⁊ freq̄ēti⁹ in cogitatiōe versarētur.

Ad primū ergo dōz q̄ passiones aie nō corrūpūt existimationem speculatiuā sicut corrūpūt existimationem practicam: ⁊ iō magis oportuit p̄cepta legis nature in scriptis redigi q̄ p̄n^a speculatiua. ¶ Ad 2^m dōz q̄ p̄cepta iudicialia ⁊ cerimōialia erāt mutabilia s̄m diuersos stat⁹ ⁊ cōditiōes hoim s3 p̄cepta ista legis nature immobilr p̄māsura erāt in cui⁹ signu3 in tabulis lapideis deus ea scribi voluit. ¶ Ad 3^m dōm q̄ ista precepta oibus indita erant in naturali cognitiōe ⁊ iō in hui⁹ signū deus toti populo p se ea edidit: s3 p̄pter multos q̄ s3 passiōes viuūt: in q̄b⁹ iudiciū rōnis obtenebrat: voluit vt per sapientiores: in q̄bus iudicium ratiōis viget: in alijs cognitio horū p̄ceptoꝝ cōseruaret̄: ⁊ iō scribi ea voluit. ¶ Ad 4^m dōm q̄ lex q̄ntu3 erat in se nullo modo nec occasio nec causa erat augende cupiditatis: sed propter corruptionem fomitis hoc contingebat occasione accepta ex lege ab ipsis peccantibus: non data ipsis a lege. ¶ Ad 5^m dōz q̄ boni qui habent voluntatē benefaciendi nō opant̄ quasi coacti a lege: s3 ipi sibi sunt lex. vñ nō p̄pter eos lex est posita: s3 p̄pter trāsgressores vt dr̄ Gal. 3. in quibus melius est vt coacti a malo desistant q̄ vt mala libere exequantur.

¶ Utrum p̄cepta decalogi cōuenienter assignentur.

AD secūdū sic p̄cedit̄. videt̄ q̄ precepta decalogi non cōuenienter assignentur. Precepta enim legis ad merendum ordinant̄: sed meritum in aliq̄ actu cōsistit cū ḡ in

preceptis negatiuis nõ ponatur aliquis actus: sed solum negetur videtur q precepta decalogi non debuerũt per negationem assignari. ¶ Preterea illud ex quo datur aliud intelligi debet aliquo modo cõtinere illud sed phibitio maioris mali non continet prohibitionẽ minoris mali: nec preceptũ magis debiti cõtinet preceptũ minus debiti: cũ ergo per prohibitiões mechie detur intelligi oĩs illicit⁹ vsus membrorũ: vt in littera dicitur cũ mechia sit grauius q̃ simplex fornicatio: videtur q nõ fuerit rectus mod⁹ assignãdi preceptũ p phibitionez mechie alia minora phibere. Et similiter potest obijci de honoratione parẽtuz qd est magis debituz q̃ beneficia que alijs hominibus sunt exhibenda q̃ ad hoc preceptuz reducuntur ¶ Preterea oĩa precepta legis debẽt equaliter ĩ memoria contineri: ergo cũ 13°. pcepto fiat mentio de memoria vr̃ q eadẽ ratione debuerit in alijs pceptis põi. ¶ Preterea precepta decalogi ad legem naturalem ptinent. s3 legis naturalis dictamen p rationẽ naturalẽ est ergo nõ oportet in alio pcepto legis aliaz rationẽ assignari nisi q naturalis rõ dictat. ¶ Preterea oĩb⁹ pceptis obßuatis pmiũ debetur. s3 in quarto pcepto pmiz poitur vt .s. longeu⁹ sit super terrã ergo eadẽ ratione ĩ alijs pceptis põi debe ret.

¶ Utrũ precepta legis debeant esse decem.

1ª questiũcl'a **Alterius** vr̃ q nõ debeãt esse decem legis precepta. Sicut eniz dicitur in glo. Mat. 6. in precibus est vt impetrentur dona: in donis vt impleant mandata: in mandatis vt btĩtudines cõseq̃mur. Sed preces & etiam dona similiter & btĩtudines quodam modo sunt. 7. ergo & mãdata legis debebãt esse tm̃. 7. ¶ Preterea Ro. 13. Dilectio primi legem ipleuit. sed intẽtio legislatoris in oĩbus preceptis est vt lex ipleat. ergo sufficiens fuit vnuz preceptum tantum. s. de dilectione proximi ponere. ¶ Preterea Ro. 7. dicit glos. Bona est lex q̃ dũ ɔcupiscẽtiã phibet malũ phibet: sed precepta ordinãtur ɔ peccata: vt ptz per Augu. in li. de decem cord. ergo suffecisset vnuz preceptum ponere in quo concupiscentia prohiberetur. ¶ Sed cõtra videtur q debeãt esse plus q̃ decẽ. vbicũq3 eñ cõtingit esse pctm̃ in opere contingit esse peccatum & in interiori concupiscentia: q2 consensus in peccatum: pctm̃ est. sed furtum & mechia prohibentur diuersis preceptis quantum ad actum & quantũ ad concupicentiam. ergo eadem ratiõe & alia peccata debuerũt duplicibus preceptis prohiberi. ¶ Preterea vt in. 2. li. dis. 42. dicit magister: tribus modis aliquis peccat. s. in deuz in proximũ: in seipsum. cum ergo quedã precepta ordinent cõtra pctm̃ in deũ: q̃dam u͛o cõtra pctm̃ in primũ: vr̃ etiã q q̃dam debuerũt ordiari ɔtra pctm̃ ĩ seipm. ¶ Preterea s3 ph3. in. 2. eth. intẽtio legislatoris est ad u͛tutẽ cives inducere. vñ & de singulis virtutib⁹ aliq̃d lex pcipit: sic ptz in. 5. eiusdẽ. s3 mlto pl'es u͛tutes sũt q̃. 10. g debẽt eẽ pl'a pcepta.

Utrum

¶ Utrum precepta bene ordinentur.

2ª que stiuncula **Alterius** videtur quod precepta male ordinentur: quia sicut Greg. dicit ex visibilibus in amorem inuisibilium rapimur. sed precepta secunde tabule ordinant ad dilectionem proximi quem videmus. precepta vero prime tabule ad dilectionem dei qui inuisibilis est: ergo precepta secunde tabule prius poni debuerunt. ¶ Preterea prius est aliquid in corde quam sit in executione operis. sed preceptum tertium prime tabule videtur ad cor pertinere. preceptum vero secundum ad opus interius. primum autem ad opus exterius quia ad actus latrie pertinet. ergo inconuenienter ordinantur. ¶ Preterea secundum Boe. prius extirpanda sunt vitia quam inserantur virtutes. sed precepta negatiua ordinantur ad extirpationem vitiorum: affirmatiua autem ad habendas virtutes: ergo in secunda tabula preceptum affirmatiuum non debuit esse primum sed vltimum.

Respondeo dicendum ad primam questionem quod cum intentio legislatoris sit ad virtutes homines inducere quibus legem tradit: oportet quod illo modo in assignandis preceptis legis vtatur qui competat vie ad virtutem: que quidem est vt ex his que magis in promptu sunt in difficiliora tendat: sicut etiam in disciplinis ex magis notis in minus nota procedit. et ideo legislator in istis. x. preceptis que sunt quasi principia legis initia illa prohibuit vel precepit que primo occurrunt facienda vel dimittenda eunti ad virtutem: et ex his alia intelligi voluit que in eis quasi in suis principiis includuntur. et propter hoc prima negatiua posuit quam affirmatiua: quia magis in promptu est et facile vt mala dimittantur quam vt bona perficiantur. In malis etiam illa prohibuit que statim in primo aspectu detestanda videntur: et similiter in bonis illa precepit que cuilibet esse debita manifestum est.

Ad primum ergo dicendum quod quamuis in preceptis negatiuis ponatur actus exterior potius quam ponatur includitur tamen actus rationis eligentis repressionem cupiditatis vel concupiscentie que ad actus prohibitos inclinabat: et in hoc meritum consistit. ¶ Ad secundum dicendum quod quamuis prohibitio minoris mali in magis malo non includatur via silogistica: vt argui possit si magis malum dimittendum est quod et minus malum: includitur tamen eo modo quo ea que ex seminibus nature progrediuntur in rationibus seminalibus continentur. Sicut enim natura ex paruis seminibus in maximas arbores profecit: ita etiam et lex ex his que in principio. et in promptu sunt in alia procedit que sunt quamque difficiliora et perfectiora et ideo legislator per prohibitionem mechie prohibuit fornicationem simplicem. Et per falsum testimonium prohibuit omne mendacium. et per furtum prohibuit omnem turpem questum: et sic de aliis. ¶ Ad tertium dicendum quod tertium preceptum prime tabule non erat simpliciter inditum rationi: quia determinatio diei que vacandum est diuinis obsequiis est cerimonialis non moralis: quamuis substantia precepti moralis sit. vnde magis natum erat a mente excidere quam ea que totaliter naturalis ratio dictat. et ideo potius in hoc precepto induxit memoriam: et rationem precepti assignauit quam in aliis preceptis. Et ex hoc patet solutio ad quartum. ¶ Ad quintum dicendum quod quartum preceptum maxime videtur habere de debito et de naturali inclinatione et paruo amore. et ideo minus videbatur esse meritorium quam alia: et ideo propter hoc oportuit vt ei adderetur premium. ¶ Uel dicendum quod quartum preceptum est

primū scd̄e tabule. vñ ipsi pmiū additur: sicut ⁊ in primo p̄cepto prime tabule premiuȝ innuit ex hoc q̄ dei misericordia cōmemoratur: vt ex his duobus mandatis ostendātur omnia sequentia premiabilia esse.

Rñ. ad pmā q̄stiūculam.

Ad scd̄aȝ q̄ōnē dōm q̄ lex ciuil' suis p̄ceptis dirigit hoīem in cōicatiōib⁹ que sunt ad alteꝝ s̄m vitā politicā: que q̄dē nō pōt esse nisi hoīs ad hoīem. Derisibiles enī vidētur laudes politice vite in deo transferētes: vt dr̄ in .x. eth. sed lex dīna dirigit nos suis p̄ceptis in spūali vita s̄m quā societatē habem⁹ nō solū ad hoīeȝ sȝ ad deū. i. Jo. j. ⁊ iō oportuit precepta legis diuine hoc mō distingui q̄ quedā dirigerēt hoīem in his que ad deū spectāt: que dn̄r precepta pme tabule. quedā vero in his q̄ spectāt ad pximū: q̄ dn̄r p̄cepta scd̄e tabule. Ordinat̄ autem hō ad deū tripl'r. Uno mō p meditationē cordis: vt dr̄ in ps. Uacate ⁊ videte. q. e. suȝ deus. ⁊ ad hoc dirigit tertiū preceptū. s. scificatio sabbati. s̄ aliqd̄ tēpus deputat̄ ad vacandū diuinis cessando ab oīb⁹ q̄ hoc ociū perturbare possent. Alio mō p reuerētiā oris: qd̄ fit dum laudat̄: ⁊ nomē eius cū reuerētia enūciatur. Et q̄ pmo occurrit in reuerētia dīni nois iurare q̄ȝ laudes debitas deo reddere. Jō in scd̄o p̄cepto ponit̄. Nō assumes nomen dei tui in vanū. Tertio vt i ope seruitiū debitū exhibeat̄: quod latria dr̄. ad cuius actū pm̄ preceptū ordinat̄. si'r per phibitionē ꝯiij. Nō hēbis deos aliēos. Ad primuȝ aūt hō dupl'r ordinat̄. Uno mō vt ei bñficiū ipenȝ

Rō pulchra mādatoꝝ decalogi

dat̄: qd̄ maxie parētibus faciendū est. vñ in pmo p̄cepto scd̄e tabule honoratio parētū p̄cipitur. in q̄ intelligit̄ et bñficiuȝ pximo exhibēdū. Alio mō vt pximo nocumentū nō inferat̄. qd̄ q̄dē ꝯtigit tripl'r. Primo q̄tū ad cor. ⁊ sic sunt duo p̄cepta vltia. Nō desiderabis vxorē pximi tui. ⁊ Nō ꝯcupisces domuȝ pximi tui. Scd̄o pōt iferri nocumētum pximo ore. et hoc phibet̄ q̄nto p̄cepto. Nō loqueris ꝯ pximū tuū falsuȝ testimoniū. in q̄ s̄m regulā pri⁹ datā detractio ⁊ obiurgatio ⁊ oīa huiusmodi phibētur. Tertio infert̄ pximo nocumētū ope. qd̄ q̄dē contingit dupl'r. Uno mō inquātuȝ subtrahūtur ea q̄ sūt necessaria vite. ⁊ sic est quartū preceptum. Nō furtū facies. Alio mō inq̄tū ipsi vite ipedimētū parat̄. qd̄ dupliciter ꝯtingit. Uno mō circa vitā qua ipse in seipso ideȝ nūero viuit. ⁊ ꝯ hoc est s̄m p̄ceptū. Nō occides. in q̄ et oē nocumētuȝ in psonā phibet̄. Alio mō circa vitā q̄ aliq̄s viuit in ple idē spē. Et ꝯ hoc nocumētū est tertiū preceptū. Nō mechaberis. q̄ adulteriū cōtra certitudinē prolis est.

Ad primū q̄ dōm qd̄ plures dona btitudines petitiōes ⁊ precepta legis sicut dcm̄ ē supra corrñdēt sibi i gnāli: q̄ q̄libet istoꝝ se extendūt ad totā hūanā vitā. nō tñ opȝ q̄ pticulariter singl'a singulis rñdeant nisi p adaptationē aliquā: eo q̄ nō est eadem rō distinguēdi in oīb⁹ predictis: ¶ Ad scd̄m dōm q̄ dilectio pximi est sicut pma radix obseruādi precepta put in dilectiōe pximi etiā dilectio dei includit̄. est enim finis precepti, vt dicitur. i.

ethi.i.vbi tenet locū primi principij i disciplinis. vnde sicut ibi ponit primū principiū ad qd oia reducūtur: vt dr in qrto metha. scz q affirmatio et negatio nō verificātur de eodez. ponūtur alia principia magis ppinqua particularibus cōclusionibus. Ita et in lege pter dilectionez proximi oportuit poni aliqua specialia precepta que dirigerēt in pticularibus actibus. ¶Et silr dicendū ad tertiū de ɔcupiscētia que est sicut radix omniū malorum. ¶Ad quartuz dicendū q nocumentū qd alicui in psona infert naturalē horrorem hz: nec terminatur ad aliqd reale bonum facietis sed soluz ad bonū estimatū: qd est vindicta: sed nocumentuz qd infertur in subtractōe rerū vel in abusu vxoris natuz est habere quādam delectationez: inquātuz terminat ad aliquod bonuz reale ad minus sensibile ipsius operantis. Et iō ista duo nocumēta distinguūtur pceptis pertinētibus ad cor et ad actuz: non autē preceptū qd est de nocumēto persone pximi talem distinctionē respicit. ¶Ad qntuz dōz q sm phm in. 5. ethi. legislator intēdit cōe bonū p latiōez legis. Et iō act⁹ pticulares vnius hois nō pcipit nisi sm q ad aliū ordinātur. Et pp hoc et ɔgruū ad modū tradendi ista pcepta hoc mō fuerūt assignāda vt p ea ordinaret hō tm ad alterū: quis in ordīatōe ad alterū icludat et ordinatio ad seipz: sicut i dilectiōe pximi icludit dilectio sui. ¶Ad 6m dōz q nō oportuit i pceptis decalogi oluz vtutū act⁹ pcipi: qr hoc ad pfectōez vite vtuose ptinet. sz oportuit tm i illis hoiem dirigi p precepta decalogi: q primo facienda occurrūt tendentibus in virtutem vt dictum est.

Ad tertiā qōnē dōz q pcepta decalogi ordinat sm q p⁹ et pncipalr faciēda vel vitāda occurrūt. Et qr i spūali vita ad cui⁹ directionē decalog⁹ dat rō agēdi de⁹ ē qsi finis: iō precepta q ad deū ordināt p⁹ ponūtur: iter q tal ordo ɔsideratur vt p⁹ illō pceptuz ponat: cui⁹ ɔriū a deo magis elōgat qr gradatī deo approximamus a remotiorib⁹ discedētes. Et iō pceptū q phibetur ɔrius cult⁹ p quē hō qsi totalr a deo recedit: p⁹ poni q preceptuz: q phibet irreuerētia in vane assumēdo diuinū nomē. Et vltio ponit pceptū de qete cordis i deuz in q hō deo maxie appropiquat. In precepti aūt scōe tabule et similr ordo obfuat vt. s. p⁹ ponat illō pceptū qd p⁹ in hōa ɔuersatiōe occurrit. et qr p⁹ ē ordiatio hois ad domesticos q ad extraneos. iō pceptū de honoratiōe parētū pmittit alijs q ad oēs cōiter ptinēt: i qb⁹ et pmittūt phibitiōes illoꝝ q pncipalr occurrūt cauēda. Tēdētib⁹ autē ad vtutē p⁹ occurrit vitādū nocumētuz opis q oris: et oris q cordis. et inter nocumēta opis graui⁹ nocumētū p⁹ vitandū occurrit. et ideo phibitio homicidij precedit phibitionē mechie: que pcedit phibitionē furti. et he tres phibitiōes precedūt phibitionez falsi testimonij. Et vltimo ponitur prohibitio cōcupiscentie: in quo iam perfectio vtutis ɔsistit. ¶Et p hoc ptz solutio ad oba. ¶Utrum oia legis precepta ad hec decem ordinentur.

Rñ. ad scōam qstiunculaz.

D tertiū sic pcedit. videt q non oīa legis pcepta ad hec. x. reducant. Cuz eni hec pcepta ius nāle ptineāt non poterūt ad ea reduci nisi q ex iure nāli pficiscūtur: sed q̄dā phibētur in lege que nō vident mō aliq ex lege nāli pficisci: que nihil differūt vtrū sic vel sic hāt anteq lege posita sint. vt q sacrificet hircus vl thaurus: sicut et phs in. 5. ethi. dicit. g non oīa pcepta legis ad hoc. x. reducūt. ¶ Preterea. ea q sunt diuersoꝝ generū inuicē nō reducūtur: sicut artificialia nō reducūtur in pn^a nālia: sed in pn^m qd est volūtas vt in. 6. meth. dr. sꝫ hec pcepta nālia sunt cū sint de lege naturali. g pcepta cerimonialia q sunt alterius gnis ad ipsa nō reducūtur. ¶ Preterea manēte cā manet effectus. sꝫ qdā pcepta legis mutata sunt illis pceptis manētibus: g nō reducūtur ad ista sicut ad cāz. ¶ Preterea oīa ista pcepta nālis rō dictat. sꝫ nō omniuz q in lege posita sunt q̄rēda est rō: vt. ff. de le. z se. g nō oīa pcepta legis ad hec reducuntur. ¶ Preterea. vbi ē eadē cā z idez effectus. hec aūt pcepta eadem sunt apd oēs. cū g multa pcepta legis diue z legis ciuil apud diuersos diuersa sint: vr q nō oīa pcepta legalia ad h reducātur. ¶ Sed 3. Oīa pcepta leg ad dilectionē dei z pximi aliqr reducūtur: vt in pce. di. dixit magr. sꝫ dilectō dei z pximi sufficiēter cōtinet in istis pceptis. g oīa alia pcepta legis ad hec reducūtur. ¶ Preterea. sicut celsus dixit ius est ars eq z boni. sed qcqd ptinetur in aliq arte reducit ad pn^a prin^a illius artis: sicut in sciētijs demōstratiuis ad dignitates. cū ergo pcepta legis nālis sint in agibilib^9: sicut pn^a nātr cognita in demōstratiuis: vr q oīa precepta legalia ad hec pcepta legis nātr reducātur. ¶ Preterea nullū preceptū legis iustum est nisi rōnabilr positū sit. sed ois recta rōcinatio oꝫ q a nāli cognitiōe deducat: qr pncipiū rōnis intellectus principioꝝ est. g oꝫ q oīa legis pcepta si iusta sunt a pceptis legis nāe deducant. z sic oīa alia in hec precepta reducūtur.

Respōdeo dōm q in reb^9 nālib^9 inuenit triplex cursus reꝝ. Quedā em sunt sp que nūq deficiūt ex natura sua hoc hntia vt sint z ipediri nō possint. Quedaz vero sunt frequēter q in paucioribus ipediūtur. Quedā vo sunt raro vel i minori pte. Ea aūt q sunt sp sunt cā z origo eoꝝ q sunt freqnter z raro. vn ēt in ea que sunt sp reducūtur vt i. 6. meth. pbat. sicut motus celestes q sp sunt: sūt cā z regula mot^9 pluuiaꝝ z ibriū q vt frequēter currūt. Eodē mō z vtriq sunt regula z cā casualiū motuū: vt inuētiōis thesauri vel alicui^9 huiusmodi fm q hō vel ex pluuia vel ex aliq hmōi: qd ad motuz celi reducit: hꝫ occasionē fodiēdi in agrū vbi thesaurū iuenit. Ita ēt est de legib^9 qbus humani motus dirigūtur. Quedā. n. sūt leges q ipsi rōni sunt idite: que sunt p^a mēsura z regla omniū humanoꝝ actuū. z hec nullo mō deficiūt sicut nec regimē rōnis deficere pōt: vt aliqñ esse

triplex rerum cursus distinguit.

nō debeat. ⁊ he leges ius naturale dn̄r. Quedā ꝟo leges sunt que ſm id qđ sunt h̄n̄t rōnē vt obſuari debeāt: ꝗuis aliqb⁹ cōcurrētibus eaꝝ obſuatio impediat: sicut ꝙ depositū reddatur deponēti ipeditur qñ gladi⁹ furioso deponēti reddēdus eēt. et he leges similātur his q̄ frequēter i natura accidūt. ⁊ iō directe ⁊ imediate ad ius nāle reducūtur. Et iō Tul. in p̄i rhetorica noiat hmōi ius a naturali iure ꝓfectū. Quedā ꝟo leges sunt q̄ ſm se ꝯsiderate nullā rōnē hr̄e videtur sue obſuatiōis. ſ; rōnē hmōi nāciscūtur ex aliqb⁹ cōcurrētibus q̄ faciūt decentiā obseruādi: ⁊ hmōi ısimilātur his que raro accidūt in natura. Uñ sicut illa non reducūtur in cās nāles nisi obſuato ꝯcursu oium q̄bus aliqs rarus euētus accidebat: ita ēt hmōi legalia que dn̄r positiua iura reducūtur ad legem nature nō ſm se absolute: ſ; ꝯsideratꝭ oib⁹ circūstātijs ꝑticularibus q̄ faciebāt decētiā sue obseruatiōis. Uñ p; ꝙ oia p̄cepta legis diuine vel ciuil' ad hec p̄cepta reducūtur aliquo modo.

Notu la vtil'.

Ad primū ḡ dōm ꝙ illa lege politica de q̄bus ph̄us loq̄tur ſm se ꝯsiderata dr̄iaȝ nō h̄n̄t vtꝝ sic vl' sic fieri debeāt. sed hmōi dr̄iam sortiūtur ex diuersis ꝯcurrētib⁹: vt dcm̄ est. ¶ Ad ſm dōm ꝙ artificialia nō reducūtur in naturalia ita ꝙ natura sit eoꝝ p̄n̄m ⁊ p̄ncipale principiū: sed inq̄ntum ars vtit' naturalibus organis ad cōplementū artificij. Sl'r ēt p̄cepta cerimonialia vel iuris positiui non reducūtur ad nālia q̄si ex ipsa natura vim obligādi habeāt. ſ; hoc h̄n̄t ex volūtate instituētis que in instōne nāli ratiōe vtit' si recte instituit. ¶ Ad 3m dicendū ꝙ illa p̄cepta legis q̄ mutata sunt obſuātie sue rōnē habebāt nō ex ipsa suba facti: ſ; ex aliqb⁹ circūstantibus cāis. sicut ꝙ oportebat nr̄e redēptōis mysteriū aliqbus signis ꝑfigurari: vel aliqd hmōi. Uñ cessantibus his causis non manet reductio istoꝝ p̄ceptoꝝ ad p̄cepta nālia. ¶ Ad 4m dōm ꝙ hoc itelligēdū est q̄ntum ad subaȝ facti qđ lege p̄cipit'. qđ aliqñ nō h; rationē quare sic vel al'r fiat vt dictū est. ¶ Ad 5m dōm ꝙ precepta legis que apud diuersos diuersa sunt dependēt a preceptis naturalibus que sunt eadē apud oēs mediantibus aliq̄bus circūstantijs vt dcm̄ est. Et horū varietas varietatem in iure positiuo cāt.

¶ Utruȝ precepta decalogi sint dispensabilia.

D quartū sic ꝓcedit'. vr̄ ꝙ p̄cepta decalogi sint dispēsabilia: q: ſm ph̄; in. 5. ethi. in hūanis actibus ꝓp eoꝝ varietatē non pōt vna cōis regula inueniri: q[...] nō oporteat in aliq̄bus casibus deficere ad sl'itudinē lesbie edificatōis. sed p̄cepta legis sunt mēsura hūanorū actuū. cū igit' oē p̄ceptū qđ in aliq̄ casu intermittēdū est dispēsabile sit: vr̄ ꝙ oia p̄cepta leg; dispensabilia sint. ¶ Preterea. ph̄s dicit in. 5. ethi. ꝙ iustū naturale non est idē apud oēs: sicut nec alia q̄ naturā hois ꝯsequūtur eadē in oibus inueniūtur vt ꝙ dextera sit fortior sinistra: cuȝ cōtingat aliq̄s ambidextros eē:

sed oīa p̄cepta que nō ab oībus sunt obseruāda sunt dispensabilia: ergo precepta decalogi q̄ sūt de iure naturali sunt dispēsabilia. ¶ Preterea. p̄ceptū diuinū nō pōt esse iniustū: sed deus aliq̄n p̄cepit fieri aliqđ ɔ̄triū p̄ceptis decalogi: sicut patz Exo. 12. de spoliatiōe egyptiorū. Et osee. 1. de accessu ad fornicariam. ergo aliq̄n iustū est fieri ɔ̄ p̄cepta decalogi. ergo p̄cepta decalogi sunt dispēsabilia. ¶ Preterea. iter decalogi p̄cepta continet homicidiū phibitio. Sed aliqb⁹ casibus ɔtigentibus iudex p̄cipit hoiez occidi et iuste. ergo et silr alia p̄cepta aliq̄bus casibus emergētibus pñt nō obseruāda esse. ¶ Preterea. sicut p̄us dcm̄ est oīa precepta legis aliquo mō ad precepta decalogi reducūtur: sed p̄latis ecclesie lz in aliqb⁹ legis p̄ceptis dispēsare. ergo et similr in preceptis decalogi. ¶ Sed ɔ̄. s̄m Ber. l li. de p̄cepto et regula: nulli lz dispēsare in p̄cepto qđ a suo supiori est ipositū: sed p̄cepta decalogi sunt iposita a deo q̄ est supior oib⁹: ergo nulli lz in p̄ceptis hmōi dispensare. ¶ Preterea. in q̄libet gn̄e ē vna prima mēsura quā opz esse certissimā: et infallibilē: vt ptz in 10. meta. sed p̄ma mēsura omniū humanorū actuū est lex decalogi: ergo i nullo casu ab ea discedere licet: et ita indispēsabil' est. ¶ Preterea. illud qđ est p se verum semp et vbiq3 est verū: ergo illud qđ est per se iustum semp et vbiq3 obseruādum est: sed precepta decalogi sunt hmōi. ergo et c.

Respōdeo dicendū q̄ in qualz legislatiōe opz duo cōsiderare. s. substantiā legis que ponitur: et id ad qđ legislator respicit. Et sicut lex lata est mēsura subditorum in suis actibus: ita hoc ad quod respicit legislator: qđ est legis intētio et finis est mensura legis positiue. Sicut ergo actus subditorū sunt distorti si a lege positiua discordāt: ita lex ipa rectitudinē non habet si ab intentione legislatoris deficeret q̄ est rectitudinē constituere: et cōseruare. Si ergo sint aliq̄ precepta que continēt ipsaz intentionē legislatoris ipossibile est q̄ in aliquo casu salua iustitia possit aliquis ab eis deflectere. sicut si esset hoc preceptū nulli faciendum esse iniuriā. et ideo cū omnia precepta decalogi sint huiusmodi ipossibile est q̄ dispensationē recipiant. Precepta autē que legislator edidit ad mensurā predictorū metienda sunt. Unde quādiu illa precepta posita nō possunt preteriri sine p̄iudicio prime mēsure ad quaz instituta sunt nulli licet in eis dispēsare. Si quādo vero possunt salua intētione legis preteriri: tunc est licitū dispensare in illis preceptis ei qui auctoritatē habet. Si vero in aliquibus casibus lex posita ab intētione legislatoris discedat: q2 nō potuit legislator ad omnes casus intēdere legem statuēs: sed ad ea que pluries accidūt: tunc etiā licitum est legē positam preterire: et intentionē legislatoris sequi. sicut patet i eo qui nō reddit depositū impugnāti fidez vel patriā: et ad hoc perficit quedā ṽtus q̄ vocatur a pho in. 5. ethi. epicheia p quā homo pretermissa lege legislatoris intentionem sequitur.

Nō legis serende.

Ad primū ergo dicēdū q̄ phs loquit de p̄ceptis leg̃ positiue: & nō de illis q̄ intentionē legislatoris includūt. ¶ Ad 2m dōm q̄ iustum naturale ē duplex vt supra dictū est. Quoddā qd̄ semp & vbiq̄ ē iustum: sicut hoc in quo ↄsistit forma iustitie & v̄tutis in gn̄ali. sicut mediū tenere: rectitudinē seruare: & alia hm̄oi. Quoddā v̄o ē ex hoc perfectuz s̄m Tul. & hoc in pluribꝰ ita ↄtingit: s; pōt in paucioribꝰ deficere: vt dictū ē: qd̄ cōtingit ex hoc q̄ iustū hm̄oi ē applicatio q̄daz vl'is & prime mēsure ad materiā difformē & mutabilem: & de hm̄oi iusto loquit phs. ¶ Ad 3m dōm q̄ circa precepta decalogi s̄m q̄ ad decalogū pertinent nunq̄ deus fieri precepit ↄhibitio em̄ furti ad decaloguz pertinet inq̄ntuz res furata aliena ē ab accipiēte. retenta g̃ hac cōditiōe si res illa fiat ipsius accipiētis iam nō erit ↄ̃ decalogū. Hoc aūt nō solū deus q̄ ē omniū dn̄s facere poterat: s; etiā qn̄q̄ hoies auctoritatē h̄ntes rem q̄ vnius fuerat alteri ↄferūt ex aliqua cā. Pōt tn̄ deus in aliquibꝰ factis ↄditiones ↄ̃rias decalogo auferre qui & naturā mutare potest: qd̄ hō facere nō potest. sicut ab ea q̄ nō est matrimonio iūcta pōt auferre hāc cōditionem non suam sine hoc q̄ vxor plenarie fiat vt sic accedere ad eam nō sit ↄ̃ decalogū. ¶ Ad 4m dōz q̄ nō prohibet in decalogo occisio sim̄pl̄r: s; occisio eius q̄ mortē pati nō debuit. ¶ Ad 5m dicenduz q̄ nō est eadē rō de preceptis decalogi: et de alijs preceptis legis: vt ex predictis patet.

Justi-nālis distin-ctio.

¶ Utrum fuerit ↄueniens obseruationem sabbati precipere.

Ad quituz sic pcedit. videt q̄ incōueniens fuerit sabbati obseruationem p̄cipere. Sabbatum enī ē septima pars tpis totius vite hois: s; valde irrōnabile vr̄ q̄ hō septimā partez vite sue in ocio amittat. sicut Sen̄. dicit deridēs cerimonias iudeorū: sicut Aug. narrat in li. de ci. dei. g̃ irrōnabile fuit sabbati obseruantiā p̄cipere. ¶ Preterea. quāto exercitatio alicuius rei mag̃ discōtinuat tāto hō in illa re minus ꝓficit: s; sabbati obseruatio instituta fuit ad vacādū diuinis multo aūt ↄtinuatius esset exercitium diuinoruz si ei cuiuslibet diei vna hora saltē deputaretur g̃ vr̄ q̄ ad maiorē ꝓfectum hoc fuisset q̄ꝫ diem septimū obseruare. ¶ Preterea. ab operibus v̄tutis nullo tpe vacandū est: s; opera seruilia sunt materia v̄tutis. g̃ nō debuit precipi vt die sabbati a seruilibus operibus abstinerētur. ¶ Sed ↄ̃. Ad legislatorez pertinet oēs hūanos actꝰ moderare: s; cum impossibile sit semp agere. vt phs in li. de som. & vigi. dicit ad moderationē hūanoruz actuū ptinet vt aliqd̄ tps quieti deputet. g̃ ↄueniēs fuit vt legislator hoc instituerct. ¶ Preterea. hoibus spāli vita viuētibus maxima cura adhibenda est vt dei oīpotentiā & ꝓuidentiā cognoscant: s; lex moysi data ē ad instruendā vitā spūalem: g̃ p̄cipue hoc lege illa debuit p̄cipi qd̄ ad dei oīpotentiaz & ꝓuidentiā credendaz hoies assuefaceret. hoc aūt est obseruatio sabbati q̄ in

memoriā reducit: vt rabbi moyses dicit p̄n^m mūdi cui⁹ factura septia die ꝯsummata ē: qua supposita cunctis ēt simplicib⁹ euidēs ē deū omnipotētē eē. ex pui dētia nō ex necessitate agere. ergo conueniēs fuit vt obseruatio sabbati lege statueretur.

¶ Utrū p̄ceptū de sabbato obseruādo fuerit morale.

1ª questiūcula Ulterius vr q̄ p̄ceptū de sabbato obs̄uādo fuerit morale simplr. Ea em̄ q̄ in vnā diuisionē veniūt vni⁹ rōnis eē videnť: sʒ preceptū de sabbato obseruādo ꝯdiuidiť alijs p̄ceptis decalogi q̄ sunt p̄cepta moralia legis nature: ḡ p̄ceptū de sabbato est morale.

¶ Preterea. sup illud Luce. 13. Sex dies sunt in q̄b⁹ opari licet dicit glo. Lex in sabbato nō hominē curare: sʒ seruilia opa facere. i. pctīs grauari phibet. Sʒ vacare a pctō est morale p̄ceptū: ergo p̄ceptū de sabbato obseruādo. ¶ Preterea. illō qō hʒ rōnē moralē vr eē morale p̄ceptū: sed obseruatio sabbati est hmōi: qō pʒ ex causa quā assignat Dam. li. 4°. Uacatiōis inquit grā que est ad deū ꝛ vt ptículā vite deo tribuāt ꝛ requiescāt seru⁹ ꝛ subiugale sabbati obseruātia excogitata est: ergo p̄ceptū de sabbato obseruādo est morale.

¶ Sʒ ꝯ. Precepta q̄ sunt data in signū nō sunt moralia: sed cerimonialia: sed p̄ceptū de sabbato ē hmōi: vt pʒ Exo. 31. Uidete vt sabbatū meū custodiatis ꝛ q: signū est inter me ꝛ vos: ergo p̄ceptū de sabbato ē cerimoniale ¶ Preterea. Leui. 26. dicit glo. Mandatū sabbati q̄uis in decē mādatis numeratū sit non tñ ex eis est. vr ergo q̄ sit cerimoniale ꝛ non morale.

¶ Utrū preceptū de sabbati obseruatōe d̄buerit cessare tpe grē.

2ª questiūcula Ulterius vr q̄ nō debuerit cessare tpe grē. Thurificatio enim vt dicūt sancti ꝛ magistri nō cessauit: q: significat illō qō semp faciēdū est. s. deuotionē orōnis: sʒ obseruatio sabbati sig̃t requiē in deo vt Aug. dicit sup Exod. q̄ quidē sp faciēda est. ergo nō debuit tpe grē cessare ¶ Preterea obseruatio sabbati ad maximā pfectionē ordiabat. s. ad vacādū diuine ꝯtēplatiōi: sʒ stat⁹ grē est pfectior statu legis: ergo ēt magis dʒ obseruari in hoc statu q̄ in illo. ¶ Si dicas q̄ obs̄uať sʒ mutata die. s. dñica. Cōtra. Magis est in reuerētia habendū qō ad diuinitatē ptiet q̄ qō ad hūanitatē. Sʒ rō obseruādi sabbatū fuit mysteriū diuine quietis: ergo nō fuit obseruatio sabbati cōmutāda in obseruationē dñice pp mysteriū resurrectiōis: qō xp̄o s̄m hūanā naturā cōpetit.

¶ Preterea. tpe grē tenemur pfecti⁹ deo vacare q̄ tpe legis: sʒ tpe legis a multis abstinebať q̄ nūc in die dñico licite fiunt. Nō em̄ erat licitū cibos coquere nec itinerare: ergo obseruatio sabbati nō est mutata in dominicā ergo adhuc dʒ obseruatio sabbati remanere.

¶ Sʒ ꝯ Exo. 31. Septia dies erit sabbatū. i. requies. glo. alia p̄cepta obseruāda in no. te. ad lraʒ nō dubitam⁹. illō aūt de sabbato velatū ꝛ in mysterio p̄ceptū fuit vt hodie a nobis nō seruet: sʒ solū signatū itueamur. ¶ Preterea. da. dicit q̄ sabbati obs̄ua-

tio excogitata fuit puulis ꝛ sub elemētis mūdi seruiētib⁹: sed a tali seruitio liberati sum⁹ p aduentum xp̄i: ergo ꝛ sabbati obseruatio cessauit.

Respōdeo dōm ad pri mā qōnem ꝙ sicut pceptū de sacrificijs habuit aliquā causaȝ moralē non simplr ſȝ ſm ꝯgruētiā illoꝝ qb⁹ lex dabat̄: q̄ ad ydolatriā proni erāt vt deo offerrēt: qđ aliasidolis obtulissent. ꝛ aliā causaȝ mysticā. s. ad significandū sacrificiū passiōis xp̄i. Ita ꝛ preceptū đ obseruatōe sabbati habuit aliquā causaȝ moralē ex ꝯditiōe eorum quib⁹ lex dabat̄. q̄ pp auaritiaȝ eis inditā intm̄ se ꝛ sibi subditos operib⁹ seruilibus occupassent ꝙ oīno mēs eoꝝ a diuinis subtraheret̄. Et hāc causaȝ tangit Dam̄. Silr ēt q2 ad errores gentiū p̄ni erāt indicta ē eis obseruatio sabbati vt creationē mūdi semꝑ p̄ oculis haberēt: ꝛ sic deū recognoscerēt: ꝛ timerēt: quam causaȝ tāgit rabbi moyses. Habuit nihilomin⁹ ꝛ causaȝ mysticā triplicē. Unā allegoricā ad significandū quietē xp̄i in sepulchro Aliā moralē ad significandū requiē hūane mētis a pctīs ꝛ ab omnib⁹ alijs reb⁹: in qb⁹ requiē nō inuenit nisi in deo in q̄ solo ē quies Tertiā anagogicā ad significādū eternā requiē q̄ sancti in gloria quiescēt: ꝛ iō ꝯueniens fuit institutio sabbati p tp̄e illo

Ad primū ergo dōm ꝙ sabbati tp̄s nō amittit̄ si hoc in sabbato fiat ad qđ deputatū ē. s. diuinorū ꝯtēplatio: ſȝ q2 iudei omissis diuinis in sabbatis magis inutilibus reb⁹ vacabāt: ideo eos. Seū. derisit. vt dr̄ Treñ. i. Uiderūt eā hostes ꝛ deriserūt sabbata eius. ¶ Ad 2m dōm ꝙ labor nō solū impedit ꝯtēplationis actū dū exercet̄: sed etiā postq̄ trāsit dū remanēt ex labore mēbra fessa: ꝛ mens distracta: vñ conueniēti⁹ fuit vt vn⁹ dies integer diuinis deputaret̄ q̄ȝ in singulis dieb⁹ alique hore. ¶ Ad 3m dōȝ ꝙ qñq3 act⁹ vnius virtutis intermittend⁹ est pp actū excellētioris virtutis. sicut op a aliarū virtutū aliqñ pp op⁹ iustitie intermittunt̄: vt dicit Tulli⁹ in p̄io de offi. Uirtutes aūt oēs ꝯtēplatiue sunt digniores virtutib⁹ actiuis quarū materia esse pñt seruilia opa. vñ nō est incōueniēs ꝙ op⁹ seruile intermittat̄ ad tp̄s vt cōtēplationi vacetur.

Ad secundā qōnem dōm ꝙ preceptū de sabbato obseruādo q̄ȝtū ad aliqd morale est: ꝛ q̄ȝtuȝ ad aliq̄d cerimoniale: ꝛ q̄ȝtū ad aliqd pōt ēt dici iudiciale. Scđȝ em̄ illud ei⁹ ꝙ naturalis rō dictat p̄ceptū morale est: vt. s aliquo tp̄e hō ꝯtēplatiōi vacet: sed taxatio tp̄is: in quo vacāduȝ sit nō ē de dictamine naturalis legis: ꝛ iō nō est morale preceptū. Sȝ ſm ꝙ habȝ p causa significationeȝ sic est cerimoniale. ſm aūt ꝙ hȝ p cā cōditionē illi⁹ populi cui subueniendū erat p hoc p̄ceptū iudiciale est.

Ad primū ergo dōȝ ꝙ cōnumerat̄ alijs preceptis decalogi q̄ȝtū ad id qđ hȝ de rōe moralis p̄cepti. ¶ Ad 2m dōȝ ꝙ opa seruilia mistice intelligunt̄ pctā ſȝ ad litterā opa seruilia dicunt̄ ad quoꝝ exercitiū seruos deputatos ha

bem⁹:l q̄b⁹ debēt artes mechani ce dirigere q̄ ꝯ liberales diuidū tur. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ cause ille sunt morales nisi cōsiderata cō ditiōe illi⁹ ppli cui lex dabatur vñ ex hoc magis pōt cōcludi ꝙ sit iudiciale preceptū q̄ȝ morale.

Rñsio ad 2ᵃ3 q̄stiun culam **Ad tertiā** qōnem dōm ꝙ sabbati ob seruatio q̄tū ad illud qd̄ d̄ lege naturali habebat ꝓut mortale preceptū est tpe grē nō cessauit imo pfecti⁹ iplēdū ē sicut ⁊ alia moralia p̄cepta. Et ideo apl's. i. Cor. 7. dat cōsiliū de virginib⁹. vt extra sollicitudinē existentes semp q̄ dei sunt cogitēt: ſʒ taxa tio diei vel tpis q̄ ad legē mora lē nō ptinebat veniēte statu grē cessauit sicut ⁊ alia legalia.

Ad primuȝ ergo dōȝ ꝙ obser uatio sabbati inq̄tū cerimonia lis est sigt principaliter requieȝ xp̄i in sepulchro: ⁊ p ꝯñs quietē quā habem⁹ p ipʒ ꝯsepulti cū eo p baptismū in mortem. Ro. 6. vñ veniēte veritate figura cessauit. Et nō ē sile de thurificatione q̄ p̄ncipalr nō est signū futuri: sed ei⁹ qd̄ sp eē dʒ. ¶ Ad 2ᵐ dōȝ ꝙ q̄ȝ pfecti⁹ in noua lege debem⁹ deo vacare. id̄ non fuit taxāduȝ tp̄s illis quib⁹ iniūgit: vt sine in termissiōe orēt. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ obseruatio dñice non obligat ex p̄cepto decalogi nisi q̄tū ad hoc qd̄ est de dictamie legis nature taxatio eni illi⁹ diei est ex institu tiōe eccl'ie volētis resurrectionē xp̄i cui nr̄aȝ vitā ꝯformare debe mus in iugi mēoria eē. q̄uis au tē resurrectio xp̄i ei b̄m hūanita tē cōueniat: tñ opus diuinitatis est q̄ eū a mortuis suscitauit. vñ nō in minori reuerētia est habē da q̄ȝ requies artificis: ⁊ cōsum matio cōditoris facte in die sab bati: imo ampli⁹ b̄m ꝙ op⁹ cōdi toris ope repatiōis pficit. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ i die dñico tenemur vacare ex ꝯstitiōe eccl'ie ab ope rib⁹ q̄ nos ipedire possent a cul tu diuino q̄ indicit in tali die ex ercendus nisi ex causa p eū qui hʒ auctoritatē in aliquo dispen set. Nec ꝙ opʒ ꝙ ab oib⁹ i die dñi ca cessem⁹ a quib⁹ in die sabba ti cessabāt: q̄ȝ antiquoꝝ cessatio ab oib⁹ operib⁹ seruilib⁹ in signi ficationē erat: nō āt nr̄a cessatio

¶ Utrū vsuras accipe sit pctm̄.

Ad sextum sic ꝓcedit. vr ꝙ vsu ras accipe nō sit pec catū nihil. n. ē pcm̄ ni si qd̄ ē ꝯ̄ p̄ceptū aliqd̄ morale. ce rimōialia āt ⁊ iudicialia leg' mo sayce nō nos obligāt. sed p̄ceptū de nō accipiēdo vsurā nō ē mo rale: q̄ȝ p̄cepta moralia obligāt respectu oiuȝ ⁊ ad oēs: ſʒ Deut. 23. iudeis ꝯcedit ꝙ fenerent non ꝓximis ſʒ extraneis: ergo vsuras accipe nō est pctm̄. ¶ Preterea. ꝯstat ꝙ ille q̄ alicui pecuniā mu tuat aliqd̄ cōmodū ei facit: ſʒ b̄ʒ ph̄ʒ. in. 5. eth̄. in retributiōe cō manet ciuitas: vt. s. q̄tū fecit tm̄ ei fiat: ergo nō est pctm̄. ſʒ licitū ⁊ iustū: vt ꝓ ꝯmodo qd̄ mutuan do fecit aliquod lucrū reportet. ¶ Si dicas ꝙ tenebat ei gratis mutuare: vñ in hoc peccat ꝙ vē dit alicui qd̄ ei debebat. Cōtra. b̄m hoc ergo nō peccabit lucrū de mutuo querēs nisi qñ mutua re tenet: ſʒ nō sp tenet mutuare ergo aliqñ licet ei vsuras accipe re. ¶ Preterea nō min⁹ possuȝ ac cipe ab eo cui benefic⁹ extiti q̄ȝ

ab eo cui nullū bñficiū ↄtuli: sꝫ si aliqs cui nō mutuassez aliqd mihi daret de suo: ēt si sperassem accipe licite detinere possez: ergo ⁊ ab eo cui bñfic⁹ extiti mutuū cōcedēdo. licꝫ mihi aliqd expectare recipe ⁊ detiere. ¶ Preterea. pl⁹ efficit mihi debitor ille in quē trāstuli dñiū rei mee q̄ ille cui solū vsum rei mee ↄcessi: sꝫ in reb⁹ in qb⁹ nō trāssert dñiū si ↄcedant ad aliquē vsuꝫ. licꝫ inde aliqd accipe: sicut pꝫ in locationib⁹ domoꝝ equoꝝ ⁊ hmōi. ergo multo ampli⁹ licet mihi accipere ab eo in quē p mutuū pecunie mee dominiū trāstuli.

¶ Preterea. qcūq; cōicat alicui in pctō mortali peccat mortalr: sed ille q̄ dat vsuras accipiens mutuū cōicat ei q̄ accipit vsuras dās mutuū. si ḡ accipiēs vsuras sp peccat: ꝙ ⁊ dans qđ falsuꝫ ē. ¶ Sꝫ ↄ̄. Lu. vi. Date mutuū nihil inde sperātes: ⁊ ↄ̄ hoc veniūt feneratores. ergo peccāt. ¶ Preterea. ea q̄ veniūt in eandē diuisionē sunt vni⁹ rōnis: sꝫ dare pecuniā ad vsurā ↄnumerat alijs q̄ sunt pctā mortalia: vt pꝫ i ps. Dñe qs habitabit ⁊c. ergo ē peccatū mortale. ¶ Preterea. vbicūq; ē turpe lucrū est pctm̄. sed phs ponit: in. 4. ethi. feneratores iter turpes lucratores: ḡ ⁊c.

Rñdeo dđm ꝙ ab oib⁹ dr cōiter ꝙ dare ad vsurā pctm̄ mortale est: sꝫ diuersi diuersas rōnes assignant. Quidā. n. dicūt ꝙ iō pecuniā p certo lucro ↄcedere nō licꝫ sicut domū vel equū vel alia hmōi: qr pecunia nō deteriorat ex vsu: sꝫ alijs reb⁹ aliqd deperit ex vsu. Sꝫ ista rō nō ē gnalis. qr in aliqbus reb⁹. p quarū ↄcessiōe aliqd accipi pōt licite nihil ex vsu deperit sicut in ↄcessiōe dom⁹ ad viuum ad vnū diē. Et preterea pciū qđ accipit nō cōmensurat dāno qđ accidit ex vsu rei. nō em̄ tm̄ deperit in mutuo q̄tū dat. Et ideo alij assignāt aliā rōnē: qr videlꝫ qn pecunia mutuat transfertur dominiū: qđ nō fit in domo: ⁊ in alijs reb⁹. iustū vr vt p vsu rei q̄ mea remanet. s. dom⁹. aliqd accipere possim. sꝫ p rei vsu. s. pecunie q̄ fit alteri⁹ ex hoc ipso ꝙ mutuat aliqd accipe nihil aliđ est q̄ accipe aliqd ab aliquo p vsu rei ppie: ⁊ iō vr ꝙ est quedā exactio ⁊ pctm̄. Sꝫ hec rō satis pbabilis vr: ⁊ iō silr accidit in omnib⁹ reb⁹ in qb⁹ trāsserī dominiū p mutuū: sicut granū vinū ⁊ hmōi p quoꝝ vsu nihil accipe licet vltra valorē ei⁹ qđ mutuatū est. pōt tn̄ ⁊ alia rō assignari: qr oēs alie res ex seipsis habēt aliquā vtilitatē: pecunia aūt nō: sꝫ ex mensura vtilitatis aliaꝝ rerū: vt pꝫ per phꝫ in. 5. ethi. Et iō pecunie vsus nō hꝫ mensurā vtilitatis ex ipa pecunia: sꝫ ex rebus q̄ p pecuniā mensurant fm differētiā ei⁹ q̄ pecuniā ad res trāsmutat. Uñ accipere maiorē pecuniā p minori nihil aliđ esse vr q̄ diuersificare mensuram in accipiēdo ⁊ dādo: qđ manifeste iniquitatē continet.

vsura q̄re sit pctm̄.

Ad primū ergo dđꝫ ꝙ lex Deu. loquit de iudeis respectu aliarū nationū q̄ terrā pmissiōis iudeis diuinit⁹ ↄcessam detinebāt. ⁊ iō pmissum fuit eis vsuris ⁊ qbuscunq; exactiōib⁹ extorq̄re ab iniuste possidentibus qđ eis iuste debebatur: sicut etiā dicit đ spoliatiōe egyptioꝝ q̄ iudeis mer=

cedem laboris q̄d eis seruierāt subtraxerāt. ¶ Uel dōm q̄ sicut libellus repudij p̄missus est eis ad duritiā cordis eoꝝ ne vxores interficerēt: ad q̄d p̄ni erant: ita etiā p̄missuȝ fuit eis fenerare ex neis ne fratrib⁹ suis fenerarent ad q̄d eos innata auaritia incitabat. ¶ Ad 2m dōm q̄ b̄nficiuȝ mutui nō ē amplius q̄ȝ pecunia mutuata. vn̄ si plus exigit. exigitur plus q̄ȝ debitū ē: ⁊ iō ē iniusta exactio. ¶ Ad 3m dōm q̄ q̄ȝuis hō nō teneat semp̄ mutuuȝ cōcedere: tenet t̄n ad hoc vt q̄ñ cū ꝓ mutuū exigit non plus exigat q̄ȝ dederat. ¶ Ad 4m dōȝ q̄ ab eo cui b̄nficium ꝯtuli: lȝ mihi t̄m sperare ⁊ accipere q̄ȝtū feci: ⁊ nō plus. q̄cq̄d aūt de vtilitate cōtingit ei cui mutuum dedi vltra mensurā mutui ex pecunia mutuata. hoc ē ex industria eius q̄ sagaciter pecunia vsus est. industriā aūt eius sibi vēdere nō debeo: sicut nec ꝓ stultitia eius minus h̄re debeo. ¶ Ad 5m dōȝ q̄ hoc ipso q̄ dn̄ium pecunie transfert ē rō quare ꝓ vsu eius nihil accipere debeā vel sperare q̄ȝ mihi debitū. ¶ Ad 6m dōȝ q̄ ille q̄ vsuras dat ⁊ mutuū accipit i necessitate nō peccat nec vsurario cōicat inq̄ȝtū h̄mōi: q̄ȝ nō voluntarius vsurā dat; sȝ quasi coactus necessitate. ¶ Expō textus.

Ec orige/nes dicit eē duo mādata.) Sicut Orige. primū mandatū diuidit in duo: ita duo vltima mādata q̄ sunt de ꝓhibitiōe ꝯcupiscētie ꝯiūgit in vnū: ⁊ sic p̄cepta denariū nō trāscēdūt. (Idolū nihil est in mūdo.) Hoc aūt multiplr̄ intelligi pōt. Uno mō inq̄ȝtū idolum ē sil'itudo: ⁊ sic exponit Origе. vt dicat idolū nihil eē: q̄ȝ nulla res ē in mūdo: cuius sit sil'itudo. Alio mō pōt intelligi de idolo fȝ q̄ ē res q̄dā. Et hoc dupl'r. Uno mō q̄ȝtū ad formā q̄ estimatur eē in idolo ⁊ nō ē in eo. s. forma deitatis. Alio mō q̄ȝtū ad effectū: q̄ȝ. s. ad pctm̄ inducit q̄d nihil ē. (Nō assumes nomē dei tui in vanū.) Assumere est ad aliq̄d sumere. sumit aūt nomē dei ad alicuius v̄itatis ꝯfirmationē per modū iuramēti. Si ḡ sumat ad cōfirmāduȝ aliq̄d falsuȝ q̄d in se nullo mō ꝯfirmabile ē: tūc in vanuȝ assumit ⁊ ꝓ nihilo iurat: q̄ȝ vanū ē q̄d ē ad finē aliquē quem nō includit. vt d̄r in. 2. phy. (Nomine igit mechie ois illicitus cōcubitus ⁊c.) Cuȝ pctm̄ ꝯ̄ naturā sit grauius q̄ȝ mechia vr̄ q̄ illud potius prohiberi debuerit quasi p̄ilo tramite relinquēdū. Et dōȝ q̄ q̄ȝ legislator hoib⁹ legē dabat iō in primis legis mādatis non debebat nisi pctā h̄uana ꝓhibere pctm̄ aūt ꝯ̄ naturā nō est humanū sȝ bestiale fm̄ ph̄m in. 7. ethic. (Ut si in hyeme credimus decē modios ⁊c.) hoc ē intelligēdum si plus valeāt in messe q̄ndecim modij fm̄ cōe forum q̄ȝ in hyeme decē. al's si fiat cōmensuratio dati ⁊ accepti ad valorem pecunie non erit vsura: sȝ equalis commutatio.

¶ De triplici gn̄e mendacij.
¶ Distinctio. xxxviij.

Ciēdū ē t̄n tria esse gn̄a mendaciorū. sunt enim mēdacia q̄dā ꝓ salute vel cōmo-

do alicui⁹: nō malitia: sed benignitate dicta: qualiter obstetrices sunt mētite ⁊ raab: est ⁊ aliud mēdacij gen⁹ qd̓ fit ioco: qd̓ nō fallit. scit enim cui dr̄ cā ioci dici. ⁊ hec duo gn̄a mendacioꝝ nō sunt sine culpa: sȝ nō cum magna: pfectis ꝗ̄ nō ꝯuenit mētiri: nec etiā ꝑ tp̄ali vita alicuius: ne ꝑ corpore alterius aīam suā occidat. lȝ aūt eis veꝝ tacere sȝ nō falsuȝ dicere. vt si quis nō vult hoīeȝ ad mortē ꝓdere: veꝝ taceat: sȝ nō falsuȝ dicat. Tertiū ꝟo genus mēdacij ē qd̓ ex malignitate ⁊ duplicitate ꝓcedit: cūctis valde cauēdū. His innui vr̄ mēdacia illa q̄ fiūt ioco vel ꝓ salute alicui⁹ imperfectis esse venialia pctā. perfectis vero illud qd̓ ꝓ cōmodo alterius dicit̄ eē dānabile. qd̓ etiā de mēdacio iocoso putari pōt: precipue si iteretur.

¶ Qd̓ mendacium obstetricum ⁊ raab fuit veniale.

DE mendacio autē obstetricū ⁊ raab qd̓ fuerit veniale Aug. tradit dicēs Forsitā sicut obstetrices nō remunerate sunt: qꝛ mentite sunt: sȝ qꝛ infantes liberauerunt: ⁊ ꝓpter hanc miam veniale fuit peccatū: non tñ nullum. Sic raab liberata pp̄ liberationē exploratoꝝ ꝓ qua nō fuit veniale pctm̄. Sȝ nē putet ꝗsq̄ in ceteris peccatis: si ꝓpter liberationē hominū fiāt ita posse cūcedi veniaȝ. multa em̄ mala detestāda talē sequunt̄ errorē. Possumus enīȝ ⁊ furando alicui ꝓdesse: si pauper cui datur sentit cōmoduȝ: ⁊ diues cui tollit̄ nō sentit incōmoduȝ. Itaq̄ ⁊ adulterādo possumus ꝓdesse si aliqua nisi adȝ hoc ei consentiat̄ appareat amādo moritura: ⁊ si vixerit penitēdo purganda: nec iō peccatum graue negabitur tale adulterium.

¶ Qd̓ octo sūt gn̄a mēdacij.

SCiendū est etiaȝ octo esse genera mēdacij. vt aug. in li. de mēdacio tradit: q̄ diligenter notāda sunt vt appareat qd̓ mēdaciū fit veniale ⁊ qd̓ dānabile. Primū capitale ē mēdaciū lōge fugiēdum: qd̓ fit in doctrina religionis ad qd̓ nulla cā quisq̄ dȝ adduci Scd̓m ꝙ tale ē vt nulli ꝓsit ⁊ obsit alicui. Tertiuȝ qd̓ ita prodest alicui vt obsit alteri. Quartū qd̓ fit sola mētiendi fallēdiq̄ libidine. qd̓ mirum mendaciū est. Quintū qd̓ fit placēdi cupiditate de suauiloquio. His oībus euitatis. sequit̄ sextuȝ genus qd̓ nulli obest ⁊ ꝓdest alicui; vt si qs

pecuniā alicuius iniuste tol- lendā sciens vbi sit se nesci- re mentiat. Septimū qd̄ et nulli obest ꝛ ꝓdest alicui: vt si quis nolens hoīem q̄situꝫ ad mortē prodere mētiatur. Octauū qd̄ nulli obest et ad hoc ꝓdest: vt ab īmundicia corporali aliqueꝫ tueatur. in his aūt tāto minus q̄sqꝫ pec cat cum mētit quāto magis a primo recedit. q̄squis vero aliqd̄ genus esse mēdacij qd̄ peccatū nō sit putauerit: de- cipiet seipm̄ turpiter: cuꝫ ho nestum eē deceptorē alioruꝫ arbitret: oē genus ḡ menda cij summopere fuge: q2 omē mendaciū non est a deo.

Quid sit mendacium.

Hic videndū ē q̇d sit mendaciū: ꝛ q̇d sit mētiri. deinde vtrū oē mendaciū sit peccatū: ꝛ quare: Mēda- ciū est vt Aug. ait falsa signi ficatio vocis cū intētione fal lendi. vt ergo mēdaciū sit ne cesse est vt falsuꝫ ꝓferat ꝛ cū intētiōe fallēdi. hoc nō ma- lū est propriū mentiētis vnū hr̄e clausuꝫ in pectore: aliud ꝓmptū in lingua. Mētiri ve ro est loq̇ ꝯtra hoc ꝙ aīo sen tit q̇s siue illud verū sit siue nō. Ois ergo q̇ loquunt mē daciū mētit: q2 loq̇tur ꝯ hoc qd̄ aīo sentit. i. volūtate fallē di: sꝫ nō oīs q̇ mētit menda- ciū dicit: q2 qd̄ verū est loq̇tur aliq̄n mentiēdo: sicut ecōuer so falsuꝫ dicēdo aliq̄n verat est. vn̄ aug. Nemo sane men tiēs iudicand9 est q̇ dicit fal suꝫ qd̄ putat verū: q2 ꝙtū in ipso est nō fallit ipse: sꝫ fallit. Nō igit mēdatij arguēdus est: q2 falsa incauti9 credit ac ꝓ veris hꝫ. potiusqꝫ ecōtra- rio ille mētit q̇ dicit verū qd̄ falsuꝫ putat. ꝙtū ꝓ nō ad aīuꝫ ei9 attinet: nō verū dicit: q2 nō qd̄ sentit dicit. ꝙuis verū inueniat esse qd̄ dicit: nec il- le liber est a mendacio q̇ ore nesciēs loquit verū: sciēs au tem voluntate mentitur.

Nō de iudeo q̇ dicit chri- stum esse deum.

Hic q̄ri solet si iu deus dicat xp̄m esse deū cū non ita sentiat aīo: vtrū loq̇tur mē dacium. nō est mendaciū: qd̄ dicit: quia licet aliter teneat animo: verū tamen est quod dicit: ꝛ iō non ē mēdaciū: mē titur tn̄ illud qd̄ verū est di- cens. Qd̄ vero oē mendaciū sit pctm̄ Aug. insinuat. Mi- hi inq̇t videt oē mendaciuꝫ esse pctm̄: sed multū interest quo aīo ꝛ de quib9 reb9 quis qꝫ mentiat. Non em̄ sic pec cat q̇ consulendi vt q̇ nocen- di voluntate mentit. nec tm̄ nocet q̇ viatorē mentiēdo in

diuerso itinere mittit ꝙtum qui viā vite mendacio deprauat. Porro oē mēdaciū ideo dicendū est esse peccatū: qꝛ hoc debꝫ loqui hō qđ animo gerit. siue illud veruꝫ sit siue putetur ⁊ nō sit. verba enim iō instituta sunt: nō vt per ea homines inuicē fallāt: sꝫ que per ea in alterius notitiam suas cogitationes ferant. Verbis ģ vti ad fallaciā non ad qđ sunt instituta peccatū est: nec etiā iō vllum mendaciuꝫ putandū nō esse peccatuꝫ: qꝛ possumus alicui aliqñ ꝓdeē mentiendo. Possumus enim vt predictum est ⁊ furando ⁊ adulterando prodesse. Mendacium quoqꝫ non tūc tātuꝫ esse possumus dicere qñ aliquis leditur. Cum em̄ a sciē te dicit̄ falsum mendaciū est siue quis siue nemo ledatur. Ecce ex his constat oē mendacium esse peccatum: nō tñ de omni mendacio accipiendū est illud: perdes oēs qui loquunt̄ mendaciū. Nec illđ os qđ mentit̄ occidit animā. Nec omne mendaciū isto p̄cepto ꝓhiberi videt̄: nec premissa descriptione mendacium ioci includi.

Ligua consonet mēti.

Ubi cū piculo erraf vl' nō

Llud etiā sciendū est ꝙ in quibusdā rebus magno malo: in quibusdā paruo: i quibusdā nullo fallimur In quibusdā rebus nihil interest ad capescendū dei regnū. vtrū credat̄. an non: vel vtrū putent̄ vera: an falsa: siue sint siue non. In his errare. i. aliud ꝓ alio putare non arbitrandū est esse pctm̄: vel si est minimū atqꝫ leuissimū: ⁊ sunt vera ꝙuis nō videantur: que nisi credantur ad vitam eternā non potest perueniri. Et licꝫ error maxima cura cauēdus sit nō solūmodo in maioribus: sꝫ etiā in minoribus rebꝰ: nec nisi reꝝ ignorancia possit errari: nō est tātum cōsequens vt cōtinuo erret quisquis aliqđ nescit. Sꝫ quisquis se estimat scire qđ nescit. pro vero em̄ approbat falsum qđ erroris ꝓpriū est. Ueruntamen in qua re quisquis erret interest plurimū. Sunt eniꝫ ꝗ nescire est melius ꝙ scire. Itē in nōnullis errare profuit aliqñ: sꝫ in via pedū: non in via morum.

De iacob si mētitus fuit.

Olet etiā queri de iacob qui dixit se eē esau aliter aīo sentiens. vtrū mētitus sit. đ hoc Aug. ait. Iacob qđ matre fecit auctore: vt falleret patrē: si diligēter attendatur. videtur nō esse mendaciū: sꝫ my-

sterium: intēdebat eñi matri obedire: q̄ per spiritu3 noue rat mysteriū: ⁊ iō ꝓpter familiare consiliu3 spūs sancti qđ mater acceperat: a mēdacio excusatur iacob.

¶ Diuisio textus.

Distinctis quinq3 p̄ceptis scđe tabule et expositis. hic magr̄ determinat de quibusdā q̄ p̄cepto quinto ↄriant̄. s. de mēdacio ⁊ periurio. Diuidit̄ aūt hec ps in duas. In prima determinat de mendacio. In scđa de periurio. 39. dist. (Nūc de periurio videam⁹.) Prima pars in duas. Primo distinguit diuersos modos mendacij. In scđa diffinit mēdaciū ibi. (Hic videndū est q̄d sit mendaciū ⁊c.) Prima in duas. In prima parte ponit quādā diuisionē mēdacij per quā scitur qđ mēdacium sit mortale ⁊ qđ veniale peccatū. In scđa ponit quandā aliā: per quā scitur qđ mendaciū sit alio grauius. (Sciendū est octo esse gh̄a mendacij ⁊c.) Circa pmū duo facit. Primo distinguit tres mendacij modos. scđo ex dictis manifestat quoddā qđ dubiu3 esse poterat ibi. (De mendacio autē obstetricū ⁊c.) (Hic videndū est quid sit mēdaciū ⁊c.) Hic diffinit mendaciū. Et circa hoc tria facit. Primo ostēdit q̄d sit mendaciū. scđo ostēdit ꝙ oē mendaciu3 est peccatū ibi. (Qđ mendaciū oē.) tertio soluit quoddā qđ videbat̄ ↄtrium ibi. (Solet q̄ri de iacob.) Circa primū tria facit. prio ostēdit quid sit mendaciū. scđo quid sit mētiri ibi. (Mētiri ꝟo est ⁊c.) tertio soluit quandā qōne3 ibi. (Hic solet queri.) (Qđ ꝟo omne mēdaciū ⁊c.) Circa hoc. d. fa. p̄o oñdit in oī mēdacio esse peccati periculū. scđo oñdit de errore q̄ est mēdacij effectus: qđ q̄nq3 pōt esse cu3 peccato q̄nq3 sine peccato ibi. (Illud etiam sciendum.)

¶ Questio. 1.

Hic querūtur q̄nq3. primo quid sit mendaciū. scđo de diuisione quā ponit tertio vtrū oē mendaciū sit peccatū. quarto vtrū oē mēdaciū sit pctm̄ mortale. quinto de ordine mēdacioꝝ in grauitate peccati.

¶ Utrum diffinitio mendacij in littera sit conueniens.

Ad primū sic ꝓcedit̄. vr̄ꝙ inconuenienter diffiniat̄ mendaciu3 in lr̄a. q̄ eñi veꝝ loq̄tur qđ falsum eē credit mētit̄ sic̄ dicit Aug. in li. de mēda. s3 ibi nō ē falsa vocis significatio. ḡ male mēdaciū diffinit̄ eē falsa vocis significatio. ¶ Preterea mēdaciū opponit̄ ꝟitati. ꝟtus aūt ꝟitatis nō solū in dictis: s3 ēt in factis cōsistit s̄m ph̄m in. 4. ethi. ḡ nō oē mēdaciū ē falsa voc̄ significatio ¶ Preterea sicut in. 2. li. dictū ē: intētio respicit finē vltimū: sed a fine vltimo nō recipit aliq̄d spēē s3 a ꝓximo qđ ē obm̄: cuius ē volūtas. cum aūt in diffinitione nō debeāt poni nisi specificātia diffinitū: vr̄ ꝙ incōueniēter ponat̄ in diffinitiōe mēdacij intētio fallēdi. ¶ Preterea id qđ ē cōe bn̄ ⁊ male factis nō d3 poni in diffinitiōe alicu⁹ mali maxime quasi

cōpletiuum

completiuũ diffinitiõis: sed intẽtio mala põt cõiter inueniri: ⁊ in his que sunt bona ex genere ⁊ in his q̃ sunt mala ex genere: sicut etiã in proposito pꝫ de illo q̃ verũ dicit ne ei credat si estimet quicquid dixerit sibi nõ credi: ergo intẽtio fallẽdi nõ dꝫ poni in diffõne mẽdacij. ¶ Preterea. ille q̃ ioco mentiꝛ fallere nõ intẽdit: qꝛ scit sibi non credi: sed tamẽ iocosum mendaciũ inter mendacia reputaꝛ: ergo intentio fallendi nõ debet poni in diffinitione mẽdacij.

Regula moralis. **Respõdeo** dõꝫ ꝙ duobus mõis in actibꝰ hũanis cõtingit eẽ peccatũ. vno mõ ex ipa natura facti qd in se malũ est sicut i illis que sunt mala ex genere. alio mõ ex abusu faciẽtis sicut cũ quis ea que sunt bona ex genere: ex intentiõe praua facit. Mẽdaciuꝫ ergo vtrũqꝫ istoꝛuꝫ complectit: qꝛ quãtuꝫ est de se inoꝛdinatũ est: ⁊ qꝛ inoꝛdinatio in signãdo non potest esse nisi ex falsitate significatiõis. ideo in mẽdacio falsa significatio includit falsa aũt significatio ad rationẽ peccati in moralibus non sufficit: cũ non sit in ptãte hoĩs verum significare: sicut nec verũ scire. vnde opꝫ ꝙ sit talis falsa significatio in mendacio qua q̃s volens a recto deuiet. hoc autem nõ est nisi quãdo sciens falsuꝫ loq̃tur: qꝛ ignorãs nonvoluntarius est. ex hoc autẽ ipso ꝙ aliquis scienter falsum loq̃tur falsitateꝫ intendit significare. ⁊ iõ completiuũ in diffõne mẽdacij poniꝛ intẽtio fallẽdi: sed quasi male falsa vocis significatio.

Ad primuꝫ ergo dõm ꝙ mẽtiri et mendaciũ in hoc differũt: qꝛ mẽdaciũ nolat aliq̃d qd ẜm se ẽ de genere maloꝝ per abstractionẽ suã: mentiri aũt rõne sue concretiõis impoꝛtat obliquitatẽ siue pctm̃ ex pte dicẽtis. vnde aliq̃s dicẽdo illud qd ẜm se a ꝟo non deuiat si ẜm suã opinionẽ deuiet mentitur. non aũt qd dicit est mendaciũ. ¶ Ad ẜm dõm ꝙ vox hoĩ principalr data est ad significandũ. vnde oẽ signuꝫ quo q̃s aliquid significat noie vocis intelligiꝛ: ⁊ eo mendacium perfici põt: sicut pꝫ in signis ⁊ nutibus monachoꝝ: sicut ⁊ oẽs alij sensus soꝛtiũtur nomẽ visus qui est pncipalioꝛ inter eos. ¶ Ad 3m dicendũ ꝙ finis est duplex. vnꝰ qui est ꝓprius alicui ꝟtuti vel vitio: ⁊ cõmensuraꝛ obo eius: ⁊ hmõi finis intẽtio ad spẽꝫ virtutis vel vitij ptinet sicut ⁊ volũtas obiecti: equalr enim est essentiale foꝛtitudini velle sustinere difficilia ⁊ intẽdere bonũ: quod est ẜm habitũ. Alius est finis cõis sicut felicitas respectu oĩuꝫ virtutum. ⁊ intẽtio hmõi finis non specificat virtutẽ. Intẽtio autẽ que in diffõne mendacij poniꝛ est finis ꝓpꝛij ⁊ obiecto ꝓpoꝛtionati. sicut eñ verax ꝟa loq̃tur amoꝛe veri: ita mẽdax falsuꝫ loq̃tur falsitatẽ intẽdens. ¶ Ad 4m dõꝫ ꝙ ex hoc ipso ꝙ fcm̃ qd est de gñe bonoꝛũ fit ꝑuersa intẽtiõe alicui vitio appꝛopꝛiata ad spẽꝫ illiꝰ vitij trahiꝛ. Sicut q̃ vadit ad ecclesiam vt fureꝛ. vnde ⁊ vera vocis significatio quãdo intẽtione fallendi fit ad speciẽ mendacij trahitur. ¶ Ad vltimũ dõm ꝙ intẽtio fallẽdi potest intelligi dupliciter. vno mõ respectu fallatie put est in ipso fallente tm̃: alio

Finis duplicis distictio.

modo put est in fallēte & in eo qui fallit. quicūqꝫ eñ falsum loquit quātū est in se fallit. ꝗuis nō semꝑ aliquis per eius verbū fallat. Quicūqꝫ ergo sciēs falsū loqtur. fallaciā intēdit ſm ꝙ est in fallēte. vnde ista intētio fallēdi cōis est oī mendacio. sed intētio qua aliquis intendit fallaciā non solū vt ipse fallat: sed vt alij fallātur non est in mēdacio iocoso. vnde minimū habet de ratione mendacij.

¶ Utrum diuisio mendacij in littera sit conueniens.

D scđm sic ꝓcedit. vr ꝙ incōuenięter mendaciū diuidat in lra. Ea. n q̄ scđm accn̄s sunt cū infinita sint dimittenda sunt. Sed mēdacio inꝗtū hmōi. accidit ꝙ fiat ioco vel cōmodo vel dāno alicuius: ꝫ ſm ista incōueniēter diuidit mendaciuꝫ. ¶ Preterea ſm phm in q̄rto ethi. Ludꝰ cū sit quedā reqes vtil' est ad vitaꝫ ēt virtuosam: sed mendaciū officiosum dr qđ fit ad vtilitatē alicuius. iocosuꝫ aūt qđ fit cā ioci: ergo mendaciū iocosuꝫ in officioso includit: nec deberet ꝯ ipsum diuidi. ¶ Preterea. phs in. 4. eth. dicit ꝙ aliqs fallax est q̄ nullius grā maiora existētibꝰ fingit: sed mēdaciū iocosuꝫ: officiosuꝫ: & ꝑniciosuꝫ alicuiꝰ cā fit. ꝫ est aliqđ mēdaciū preter ista tria. ¶ Preterea. aug. ponit octo mendacij genera: ꝫ insufficienter ꝑ tria tñ diuidit. ¶ Preterea. vr ꝙ ī illis octo sit ēt aliq̄ supflluitas. mendaciū eñ qđ fit in doctrina religionis nō distinguitur ab alijs nisi ſm materiā: sed mãlis multiplicatio relinquēda est: ergo nō debuit hoc mendaciū ꝯ alia distingui. ¶ Preterea. phs in. 4. ethi. diuidit mēdaciū ī iactātiā & ironiā. cū ꝫ h mēbra hic ꝑtermittātur. videt diuisio insufficiens.

Respōdeo dđꝫ ꝙ mendaciuꝫ hic diuidit vt cognoscat qūo diuersimode ꝯtingit mēdacio peccare. & iō nō assignātur hic modi mēdacij faciētes diuersitatē in ipo ſm ꝙ est hmōi: sed magis ſꝫ qđ est pctm̄. Et ꝓpter hoc assignantur tres modi mēdacij ſm ꝙ fallacia q̄ est mēdacij ꝯplemētū in tribꝰ gradibus cōsistere pōt. Primus gradꝰ est vt sit tm̄ in fallēte q̄ fallit: ꝗuis nullꝰ ab ipso fallatur. & hoc ꝯtingit in mēdacio ioco so. Scđs gradus est vt fallacia tm̄ ad opinionē audiētiꝭ ꝑueniat: vt. s. verū estimet qđ falsum est sibi a dicēte ꝓlatum. & in hoc gradu ꝯsistit mēdaciū officiosuꝫ in quo nō ꝑuenitur ad plꝰ mali nisi ꝙ audiēs falsaꝫ intētionem ꝯcipiat ꝗtū ad intētionē dicentis. Tertiꝰ gradus est vt ſꝫ eiusdē intētionē fallacia ꝑducat vlteriꝰ vsqꝫ ad dānuꝫ in rebꝰ vel ꝑsona alicuiꝰ. & hoc est ꝑniciosū mendaciū. Et ꝑ hoc pꝫ solo ad primᵐ qꝛ ꝗuis hmōi accidāt mēdacio inꝗtuꝫ hmōi: non tñ accidūt ei inꝗtum pctm̄. ¶ Ad ſm dđm ꝙ ꝗuis ludus aliqs sit vtil': nō tñ ludus ille talis q̄lis est ludꝰ mētientis. ¶ Ad 3ᵐ dđm ꝙ ille q̄ nullius grā mētitur ad mēdacium iocosuꝫ reducit: maxīe si mētiat de indifferētibus. & que ad nullius dānum pertinere pñt. operatiōes eñ ludicre nullius grā fiunt: vt dr in. x. ethi. ¶ Ad quar

Rō. diuisiōis mēdacij.

tum dicendū q illa octo genera mēdacij sub trib9 ꝑmis ɔtinent: sed iō magis particulari diuidū tur: qꝛ in diuersis materijs ɔtin git esse maius vel minus pecca tū. vnde tria mēbra scōe diuisio nis reducūtur ad mendaciū ꝑni ciosuz. pōt enim alicui īferri no cumentū vel in spūali vita: ꝛ sic est pꝛimū: qđ fit in doctrina reli gionis vel in alijs: siue nocumē tum alicui illatū in nullius ꝑfe ctū cadat: qđ est secūdus mod9: siue cadat in ꝑfectū alicuius qđ est tertius modus. Duo ꝟo alij modi reducūtur ad mēdaciū io cosum: qꝛ aliqñ aliqs mentit ꝑꝑ suā delectationē quā hꝫ in men tiendo. ꝛ sic est q̄rtus mod9. Ali qñ aūt ꝑpter delectationem alte rius cui ex mēdacio placet: ꝛ sic est quintus modus. tres vero vl timi modi reducūtur ad officio sum mendaciū. Aliquādo enim aliquis mentit ad vitandū dam nuz alterius in pecunia: ꝛ sic est sext9 modus. Aliquādo in perso na quātum ad vitā corꝑalem: ꝛ sic est septimus modus. Aliquā do vero q̄ītum ad ea q̄ virtutis sunt: ꝛ sic est octau9. ¶ Ad 5m di cendū q mālis multiplicatio de buit h̄ tangi: inquātum diuersa quātitas culpe per eā insinuat. ¶ Ad vltimū dōm q ph̄us assi gnat duas species mendacij ꝑm q opponitur virtuti. ꝛ iō diuisit mēdaciū in superfluū: quod est iactantia. ꝛ diminutū qđ est iro nia. iactatoꝛ: eni est qui maioꝛa de se fingit q̄̄ sint: ironia autez qui minoꝛa. hic autē diuiditur mendacium ad cognoscēdū q̄̄ti tatez in ipso. ꝛ ideo opoꝛtuit ali ter diuidere.

Redu- ctio) oc to gñꝫ mēda- cij ad tria.

¶ Utrū oē mendaciuz sit pctm̄.

Ad tertiū sic ꝑcedit. videt q nō oē menda- ciū sit pctm̄. nul lum em̄ pctm̄ fit instīctu spi. s. sed Jacob: vt in lr̄a dī ꝑꝑ familiare ɔsiliū spi. s. qđ a mr̄e acceperat: di xit se esse ꝑmogenitū cū no eēt: ꝛ ita mēritus est: ꝗ aliqđ mēdaciū nō est pctm̄. ¶ Pꝛeterea. nullū pec catū remunerat a deo. Sed ob- stetrices egypti sunt remūerate a deo ꝑ mēdacio qđ pharaōi dī xerūt vt dr̄ Exo. 1. ꝗ aliqđ men- daciū nō est pctm̄. ¶ Pꝛeterea. nul lus ꝟtuosus in ꝗrū hmōi: peccat sꝫ ꝑm ph̄m l. 4. eth̄. ad ꝟtutē ve ritatis ꝑtinet declinare ad mi n9 in q̄ aliqđ mendaciū est: ꝗ nō oē mēdaciū est pctm̄. ¶ Pꝛeterea. vt dr̄. 1. Pe. 1. Spūscō īspirati lo cuti sunt scī dei hoīes: q̄ scriptu ras diuas ediderūt: sꝫ īueniunt in scripturis aliq̄ locutiōes q̄ nō sunt ꝟe ꝑm q ꝟba sonāt: sicͭ q li gna silue iuerūt ad rānuz vt eis imparet. Jud. 9. Cuꝫ ꝗ ꝑ īspira- tionē spi. s. nō fiat aliqđ pctm̄. vi det q nō oē mendaciū sit pctm̄. ¶ Pꝛeterea. vitiū mēdacij qđ ꝟtu ti ꝟitatis opponit nō solū est in dcis: sꝫ ēt in factis: sꝫ sine pctō ꝑt aliqs aliqñ signare fcō qđ nō est sicͭ de xp̄o legit. Luc. vl. q finxit se lōgi9 ire. Silr̄ ēt Josue q̄ simi- lauit se fugere ante habitatoꝛes Hay. ꝛ Dauid q̄ sīlauit se stultū añ regē Achis: ꝗ ꝛ verbo pōt ali qs sine pctō mētiri. ¶ Pꝛeterea. mēdaciū nō vr̄ esse pctm̄ nisi ex eo q fallit: sed aliqñ expedit ho mini vt in aliq̄ fallat ꝛ erret vt in lr̄a dr̄. ꝛ in multis casib9 pꝫ: ergo aliqñ pōt aliqs sine pctō mētiri.

¶ Preterea. nullus act⁹ ꝯgruus est pctm: sed mendaciū officiosū est hmōi: qꝛ offm est congru⁹ ac tus ꝑsone ſm statuta patrie. igi tur ℞c. ¶ Sed ꝯ. Augu. in lib. de mē. dicit. quiſq̄s aliqđ gen⁹ men dacij qđ pctm non sit eſſe puta uerit ſeipm turpiter decipit: er go oē mendaciū pctm est. ¶ Pre terea. ois inordinatio i actibus hūanis ſi volūtaria ſit pctm est. ſed vbicūq̄ est mēdaciū est aliq̄ inordinatio: qꝛ adhibet vox ad ſignificandū aliquid qđ ſignifi cabile nō est: ergo oē mēdaciū est peccatū. ¶ Preterea nihil op ponit virtuti niſi pctm: ſed om ne mendaciū opponitur ꝟtuti que est veritas: vt in q̄rto ethi. pꝫ. ergo oē mendaciū est pctm.

Rn̄deo dōm ꝙ cū maluꝫ oīfariā ꝯtigat cu iuſlibet circunſtantie ꝑuerſitas ēt alijs circūſtātijs debitꝫ exn̄ti bus pctm in morib⁹ facit vt ſi ali q̄s accipiat vnde nō dꝫ q̄ntūcūq̄ bonū intēdat vel alie circūſtātie ordinate videātur pctm nō euī tabit. cum aūt locutio inuēta ſit ad exprimendā ꝯceptōeꝫ cordis q̄ncūq̄ aliq̄s loquit qđ in corde nō hꝫ loq̄tur ꝙ non dꝫ. hoc autē cōtingit in oi mendacio. vn̄ om ne mendaciū est pctm q̄ntūcūq̄ aliquis ꝑpter bonum mētiatur.

Ad primū ꝫ dōm qđ ꝟba q̄ ia cob ꝑtulit ſm aliquē intelłm ne ceſſitatē vel veritatē habuerūt. Ibi eñ pmogenitura dei electio ne debebat: ℞ ad illū itelłm ſpūi tusſcūs ꝟba ordinabat cui⁹ iſtin ctu ℞ itellectu loq̄bat ſiue ipe il lū itelłꝫ ex ꝟbis acciperet explicite ſiue iplicite hoc ſignificare intē dēs ad qđ ſpūſſcūs ordiabat. vn̄ a mēdacio excuſat. ℞ eadē rō est de oib⁹ ꝟbis que mēdaciū ſape videtur ab illis viris ꝑlata in q̄ bus mēdaciū ꝯcedere nephariū vr. ¶ Ad ſm dōm ꝙ obſtetrices mētite ſunt ad lrāꝫ: nec ꝑ mēda cio remunerate ſunt: ſꝫ ꝑ pieta te: qꝛ pueros hebreoꝝ liberarūt ¶ Ad 3m dōm ꝙ i maiori icludit min⁹ ℞ non ecōuerſo: ℞ q̄n ꝟtuo ſus eligit min⁹ dicere de ſe quā poſſit ſm rei veritateꝫ nō mētit: ſed aliqđ verū tacet. ¶ Ad q̄rtuꝫ dōm ꝙ ꝟba q̄ in ſacra ſcriptura ſunt ſcripta aut sunt ꝟba eius q̄ ſcripturā edidit: aut ſunt verba alicui⁹ q̄ in ſcriptura recitat lo quēs. Si pmo mō ſic nō ꝯtingit i eis mēdaciū: qꝛ in figuratiuis locutōib⁹ nō est ſenſus ꝟborum quē pmo aſpectu faciūt: ſꝫ quē ꝑferēs ſub tali mō loquēdi fa cere intēdit: ſicut q̄ dicit ꝙ pra tū ridet ſub quadā rei ſimilitudi ne intēdit ſignificare prati flori tionē. Si aūt ſunt ꝟba alicuius qui recitat loquēs aut ſunt ali cui⁹ cuius malitia in ſcriptura arguit: ℞ ſic nō est incōueniens ꝙ ſint ibi ēt mēdacia: ſicut ꝟba iudeoꝝ xp̄m blaſphemātium. Aut alicui⁹ qui cōmēdat nō de ꝑfectōe ꝟtutis: ſed de ꝑfectu ſi cut obſtetrices cōmēdant ꝙ in hoc ꝑfecerūt ꝙ nō in dānū ali cui⁹ ſꝫ in obſequiū diuinū men tite ſunt: aut ſunt ꝟba alicui⁹ q̄ cōmēdat de ꝑfectōe ꝟtutis ℞ in exemplū ꝑponitur: ℞ tūc est ea deꝫ rō ſicut de ꝟbis ſcripture. ¶ Ad 5m dōm ꝙ fcā. nō ſunt or dinata de ſe ad ſignificādū ſic voces. Et iō nō oꝫ ꝙ ſi aliquid fiat ꝑ qđ aliqđ falſum deꝫ itel ligi ꝙ hoc ipſo fiat qđ nō dꝫ fie ri: ſicut dꝫ ꝙ nō dꝫ dici q̄n fal

Diſtinctō pulchra de verbis ſacre ſcptur.

sum voce significat. vñ nõ oȝ q̄ oẽ tale fcm̃ sit pctm̃ ⁊ p̄cipue qñ factũ in significatõe alicuiꝰ exhibet. tunc em̃ eadẽ rõ est de illis factis ⁊ de locutiõibꝰ figuratiuis. Sicut. n. locutio figuratiua ꝯtatẽ hȝ nõ a sensu quẽ ꝟba hñt in p̄ᵒ aspectu sed ab eo loquens facere intẽdit: ita ẽt q̄ dñs ostẽdit se velle lõgius ire q̄si p̱ silitudinẽ elõgationis in itinere significabat elõgationẽ sui a cognitõe discipulorꝫ. ⁊ in hospitatẽ habebat. ❡ Ad 6ᵐ dõm q̄ q̄uis alicui ꝓsit in aliq̄ casu falli: non tñ ꝓpter hoc bonũ aliqđ maluȝ faciendũ est: sicut nec ẽ furandũ vt elemosyne dẽtur: ⁊ ita cũ mẽdaciũ de se inordinationẽ hẽat: nõ est mẽtienduȝ p̄ quocũq̄ alteriꝰ cõmodo. ❡ Ad vltimũ dđȝ q̄ mẽdaciũ dr̃ officiosũ nõ rõne sui: sȝ rõne cãe que ad mẽtiẽdũ iclinat

❡ Utruȝ oẽ mendacium sit peccatum mortale.

D quartũ sic ꝓceditur. vr̃ q̄ oẽ mendacium sit pctm̃ mortale. oẽ. n. pctm̃ qđ in p̱ditionẽ adducit est pctm̃ mortale. Sed in ps. dr̃. Perdes oẽs q̄ loquũtur mẽdacium: ergo oẽ mẽdaciũ ẽ pctm̃ mortale. ❡ Preterea. oẽ id qđ i s̄bversionẽ fidei ꝟgit est pctm̃ mortale. sed mẽdaciũ est hmõi, vt aug. p̱bat i li. de mẽda. ergo oẽ mẽdaciũ est peccatũ mortale. Minor pȝ ex hoc q̄ si i aliq̄ casu mẽtiri lȝ tũc nõ sp̄ opȝ fidẽ bono hoi adhibere: ⁊ si i aliquo nõ sibi credit̃ nõ erit necessitas vt in aliis sibi credat̃. ❡ Preterea si aliqđ mẽdaciũ excuset̃ a pctõ mortali p̄cipue mẽdaciũ officiosuȝ tale eẽ vr̃ sed mẽdaciũ officiosuȝ est pctm̃ mortale: cũ per ip̄m eterna merces ipalẽ cõmutet̃. Gre. n. dicit i gl. Exo. i. de obstetricibꝰ. benignitatis earꝫ merces q̄ in eterna vita remunerari poterat p̱ culpã mẽdacij i terrenã recõpẽsationẽ cõmutata: ẽ ergo oẽ mẽdacium est pctm̃ mortale. ❡ Preterea i lr̃a dr̃ q̄ p̱fectis viris dãnabile ẽ ꝓ cõmõ alterius mẽtiri: sȝ nllm̃ pctm̃ dr̃ esse dãnabile nisi mortale: ergo mẽdaciũ officiosũ p̱fectis ẽ mortale: ⁊ eadẽ rõne oẽ aliđ mẽdaciũ: cũ mẽdaciuȝ officiosũ minꝰ videat̃ eẽ dãnosũ: ⁊ ita p̱ ꝯñs ẽt i aliis oẽ mẽdaciũ pctm̃ mortale ẽ: q: p̱fecti nõ sũt peioris ꝯditiõis q̄ alij. ❡ Preterea nihil ꝓhibet̃ diuo p̄cepto nisi pctm̃ mortale: sȝ in ꝓhibitiõe falsi testimonij ꝓhibet̃ oẽ mẽdaciũ: sicut Aug. dicit i li. đ mẽda. ergo oẽ mẽdacium est pctm̃ mortale. ❡ Sȝ ꝯ. p̱p pctm̃ mortale nõ edificãt̃ sp̄uales domꝰ: sed obstetricibꝰ edificauit deꝰ sp̄uales domꝰ ſm Jero. ergo obstetrices mẽtiẽdo mortalr̃ nõ peccauerũt: ⁊ ita ñ oẽ mẽdaciũ ẽ mortale pctm̃. ❡ Preterea. nullũ pctm̃ mortale alicui ꝯcedit̃ sȝ i glo. sup p̄ᵐ Exo. dr̃ q̄ īfirmis ꝯcedit̃ mẽtiri. ergo nõ oẽ mẽdaciũ est pctm̃ mortale. ❡ Preterea. Gre. dicit q̄ mẽdaciũ officiosum facile credimus relaxari: sȝ pctm̃ ex hoc; dicit̃ veniale q̄ facile remit tit̃: ergo mendacium officiosum eꝰ peccatum veniale.

Respõdeo dicendũ q̄ peccatum mortale dicitur quod hominem vita spirituali priuat. spiritualis autem vita per charitatẽ est vnde illa peccata ex sui genere mortalia sunt. que contra dilectionem dei vel proximi ver= Mortalis peccati rõ.

gūt. Et ideo duplex genus mencij peccatū mortale ponēdum est. Primū quod ꝯ deū est sicut cū quis in doctrina religionis mētitur. Scdm est qd in detrimētum iustitie ad ꝓximū ꝓgit: siue sit tale mendaciū qd ad peruersionē iudicij ordinat: sicut cum quis in loco iudicij falsuʒ dicit: siue sit in nocumētuʒ alicuius quod sine mortali pctō esse nō potest. Alia vero mēdacia quia inordinationē quādam hñt nō tñ a dilectōe dei ⁊ ꝓximi auertūt: pctā sunt: sed sunt venialia.

Ad primū ḡ dōʒ ꝙ auctoritas illa nō loquit de oi mēdacio: sed de ꝑnitioso tm. ¶ Ad ſm dōʒ ꝙ mēdaciū platuʒ si estimet esse licitū ipsa estimatio in subuersionē fidei ꝓgeret: non tñ opʒ ꝙ oē mendaciuʒ ad subuersionē fidei ordinet: ꝑcipue cuʒ nō sit de his que ad fidē spectat. ¶ Ad 3m dicendū ꝙ de mēdacio obstetricū diuersa est opio. Quidā. n. dicūt ꝙ mendaciū fuit ad obseruādaʒ vitā pueroꝝ: ⁊ sic fuit officiosuʒ ⁊ veniale pctm: fuit ēt ad conseruādū vitā ꝓpriā: ⁊ sic fuit libidinosuʒ ⁊ mortale pctm. Sed hoc nō vr rōnabile: qr nō minus dʒ hō suam vitā tueri ꝗ̄ alterius. Et iō alij dicūt ꝙ in actib9 obstetricū tria est cōsiderare. Primo ipsaʒ pietatem qua pueris parcere voluerunt. ⁊ ꝗ̄tum ad hoc vel meruerūt: vel ad mentū disponebāt ⁊ ſm hoc intelligendū est verbū Jero. ꝙ edificauit eis de9 domos spūales. Fuit ēt ibi mendaciū quod sine ꝑ liberatiōe puerorū siue ꝓ liberatiōe vite ꝓprie: qd magis vr subtilr discutienti ſm Greg. dem pctm veniale fuit: ⁊ sic habent laudē ſm Aug. i li. de mendacio nō ꝑfecte iustitie: lʒ ꝑfect9 ad iustitiā. Fuit ēt ibi omissio cōfessiōis diuine veritatis ⁊ iustitie. si tñ corā pharaone tūc confiteri tenebātur: ⁊ ꝗ̄tū ad hoc potuit ibi esse pctm mortale. Et secūdū hoc potest intelligi ꝙ merces eterna eis in tpalem cōmutata est. Vñ si ex hoc mortaliter nō peccauerunt dr merces eterna in tēporaleʒ cōmutata: quia earū benignitas grā non informata remunerationē tpaleʒ habuit que grē adiūcta habuisset eternā. ¶ Ad quartū dicendū ꝙ ſm quosdā omne mendaciū viris perfectis peccatū mortale ē. Cuius rōnem duplr aliqui assignant. Quidā enim sumūt rōnē ex perfectiōe charitatis per quā mens hoīs summe veritati adheret adeo ꝙ oē mendacium eorum cū deliberatione ⁊ ex contemptu est. vnde nō potest esse veniale: sicut nec homo in primo statu venialr peccare potuit. Sed hoc nihil est dictuʒ: qr eadē rōne nullū aliud peccatum veniale cōmittere possent: qd falsissimū est: ꝗ̄tūcunqȝ ꝑfectissimis viris cū etiam in apostolis peccatū veniale fuerit. i. Jo. i. Si dixerim9 ꝙ pctm non habem9 ⁊c. Alij ꝓo sumūt rōnē ex ꝑfectione status sʒ ꝙ aliqui perfectionē in publico pretendunt: vt religiosi ⁊ ꝑlati: ⁊ istis adhibet fides tanꝗ̄ ꝯseruatoribus ꝟitatis. vnde si in aliquo a veritate deuiarent nec eis nec alijs fides adhiberet: ⁊ sic fieret magnū preiudicium veritati. Sed hoc iterū nihil est: qr nō credit eis tanꝗ̄ ꝯseruatoribus

Obstetricum mēdacij discutit.

Notula moralis.

veritatis in oībus eoꝝ factis vel dictis: ſ; in illis tm̄ q̄ ad officiū cōſeruāde ꝟitatis ſpectāt. ſic doctrinas iudiciū in q̄bus ſi a ꝟitate deuiarēt nō ē dubiū q̄n peccarēt mortalr̄. Et iō dōm ꝙ nec mēdaciū nec aliud pctm̄ qḋ ex gñe ſuo peccatū mortale nō eſt perfectis vir; mortale peccatū fit: niſi ſit ꝯ eoꝝ votū: ſ; p accñs pōt eis mortale fieri ſic ⁊ aliis: vt ſi fiat ꝯ cōſcientiā ꝗuis errantē vel rōne ſcādali vel alicuiꝰ hmōi. Qḋ vero dr̄ in lr̄a ꝙ mēdaciū officioſum perfectis viris eſt dānabile intelligendū eſt cōparatiue: q̄r in eodē genere peccati mag; peccat perfectus ꝗ̄ imperfectus: ꝗ̄uis vtriq; venialiter vel mortaliter: nō tm̄ hec circūſtantia aggrauans aggrauat in infinitū: vt ꝙ vni ē veniale alteri mortale fiat. ¶Ad quintū dicendū ꝙ diuino precepto ꝓhibet aliquid duplr̄. vno mō directe qḋ ꝯ preceptum dicit ⁊ ſic prohibet mēdaciū perniciosum qḋ ex ipſa forma precepti p;. Nō loquaris ꝯ proximū tuum falſum teſti. alio mō indirecte qḋ preter preceptū dr̄: ⁊ ſic mendaciū iocoſum ⁊ officioſum ſicut ⁊ alia peccata venialia precepto diuino prohibentur.

¶Utrum gradus mendaciorum cōuenienter aſſignent in littera.

D quintum ſic ꝓcedit. vr ꝙ inconuenienter gradus mēdaciorum in littera aſſignentur. q̄ñcunq; eñ aliq̄s falſum ſciēter loquit mentit: ſed aliquis diſputādo falſum ſciēter loquitur etiā in his q̄ ad fidē pertinent. ḡ dicit mendaciū in doctrina religionis: ⁊ hoc non eſt grauius mendacio pernicioſo. ḡ mendaciū qḋ fit in doctrina non eſt pmū ⁊ grauiſſimū mendacium. ¶Preterea. cōtingit ꝙ de his que ad fidei religionē pertinent aliq̄s ioco mentiat: nec tm̄ hoc grauius reputaret ꝗ̄ mēdacium vergens in graue dānum ꝓximi. ḡ idē qḋ prius. ¶Preterea. officioſum mendaciū plus h; de rōne mendacij ꝗ̄ iocoſū: vt ex dictis p;. cū ḡ iocoſum mēdacium preponat officioſo vr ꝙ incōuenienter ordinet. ¶Preterea. cuicūq; malicia propter ſeipſam placet vr in ſpiritū ſanctū peccare: ſ; peccatū in ſpiritū ſanctū ē grauiſſimū: vt in. 2. li. dictum eſt. cum ḡ ille qui mentitur ſola mētiendi libidine in ipſa malicia delectari videat. vr ꝙ hoc mendaciū ceteris ſit grauius qḋ tamē quarto loco ponit. ¶Preterea. quāto maius nocumētū p mēdaciū euitat tāto ē minus pctm̄: ſ; maius dānū ē corporis mors ꝗ̄ corporis imundicia. ḡ ſeptimū mendaciū qḋ fit ad tuendū vitā deberet poſtponi octauo: qḋ fit ad tuendū aliquē ab imundicia corporali. ¶In ꝯtrium ē auctoritas Aug. in li. de mendacio.

Reſpōdeo dicendū ꝙ qḋlibet peccatū ſm ſuum genus h; aliquā quantitatē cui addi vel ſubtrahi poteſt rōne alicuius adiūcti. vnde ⁊ quantitas mēdacij ſm tres gradus pōt cōſiderari. Primus gradus eſt qñ quātitas mendacij ex aliquo adiuncto augmētatur. hoc aūt adiunctū mendaciū aggrauans eſt vel prophanatio diuinorū q̄ eſt conditio maxime aggrauans: et ideo mendacium

qd fit in doctria religiosis poni tur primu. Uel est nocumetu p ximorum: qd qdē mitigat si nocumēto aliqua vtilitas adiūgat. et iō in scdo ordie ponit mēdaciū qd obest et nulli pdest. In 3° loco mēdaciū qd alicui pdest et nulli obest Scds vo grad⁹ mendacij osiderat sine additiōe vel dimi nutiōe: sed qr in quolz gñe pcti grauis est pctm qd ex habitu pcedit: inqtuz ex libidine maiori fit: iō in 4° loco ponit mēdaciū: qd fit ex libine mentiēdi: qr vni cuiqz habēti habitū dlectabilis est opatio fm ppriū habitum. 5° vo loco ponit mēdaciū: qd non vr ex habitu pcedere sz ex inten tiōe alicui⁹ finis extranei: q tn mēdaciū nō aggrauat nec alleuiat: sicut qd fit ex intētiōe placendi vel delectādi. terti⁹ grad⁹ est in quo osiderat qtitas mēdaciī diminuta ex aliquo adiūcto qd est intētio vtilitatis: q tanto magis alleuiat qto dānū ē grauius qd vitat. et iō in 6° loco ponit mendaciū qd fit ad vitandū subleuationē pecunie. Septimū mēdacium qd fit ad vitandum occisionez. Octauū ad vitandnz deturpationē libidinis qd ppter ppiquitatē osensus vix sine peccato esse potest.

mēdaciī gradº distīguūt.

Ad primū ergo dōm qr ille q disputādo falsū loquit: qruis sciē ter nō mentit nisi asserēdo dicat qr nō ex sua psona falsuz illud enūciat: sz gerēs psonā veritatē negātis. ¶ Ad 2m dōm qr distinctio istorum graduū et ordo accipiū tur ceteris parib⁹. vñ in aliquo casu illd qd ē scdz fit eē pm: et sic de alijs est. ¶ Ad 3m dōz qr qruis mēdaciū officiosum habeat pl⁹ de rōne mēdacij qz iocosum inqtū hz pl⁹ de assertiōe: tamē officiosuz hz min⁹ de malo rōne vtilitatis adiūcte. et iō est minus pctm. ¶ Ad 4m dōm. qr sicut in li. ij. distin. pe. dictū est: nō omne pctm qd fit ex electiōe habitus est pctm in spmscm. alias nō eēt spāle gen⁹ pcti et iō hoc mendaciū qd fit ex mētiēdi libidine: cū procedat ex inclinatiōe habit⁹ et nō ex rebelliōe voluntatis ad aliqd eorum qb⁹ a pctō liberamur qd est ppriū pcti in spm scm: nō erit pctm in spmscm. ¶ An 5m dōz qr imūdicia corpal hic itel ligit q hz vicinitatē ad pctm rōne cuius maius dānū reputatur qz corporis mors.

¶ Expositio textus.

Ec pro corpe alteri⁹ animā suā occidāt) Qd sic vitari pt fm Aug. in li. de mēdacio. Si em aliqs ad mortem querat. simplr nobis interrogatis de eo sine loci determiatiōe. Rñdēdū ē qr eū non pdemus et si oporteat nos tormēta sustinere: pro quo facto quēdā epm laudat. Si aūt interrogamur vtrū sit in illo loco determiato. Rñdēduz est: scio vbi ē sz nō dicā (Precipue si iteretur) hoc df inqtū multiplicatio venialiū disponit ad mortale. (Ut ab imūdicia corpali aliquē tueatur.) Sz qd faciēdū est ipsi mulieri si pp libidinē vel imūdiciaz querat? Quidā dicūt qr si sentit se pfectā nō dz mētiri: qr in ipsa violatiōe nō cōsentiet: et sic imunis a pctō erit. Si aūt sentit se imperfectā dz veniale pctm cō

Caute le morales.

mittere potius quam incurrat pcti mortalis periculũ. Sz meli⁹ dõz q̃ si ppositũ nõ ꝯsentiẽdi habet spẽ suã in deo ponere debet: q̃ nõ patit̃ tentari supra posse. & nõ debet venial'r peccare. ex hoc. n. ipso q̃ ponit aliq̃d debitũ vel dignum fieri auferẽ ois rõ pcti. Et ita omne mendaciũ nõ eẽt peccatũ: qd̃ est ꝯ Aug. (Nec oẽ mẽdaciũ isto p̃cepto prohiberi vr̃.) Intelligendũ est directe sicut cõtrariũ p̃cepto. (Nec p̃missa descriptiõe mendaciũ iocosum includi.) Verũ est si intelligat̃ intẽtio fallendi s̃m ꝓ fallacia est nõ tm̃ in dicẽte: sz etiã in audiẽte q̃ fallit̃: vt dictũ est.

¶ De periurio. Di. xxxix.

Nunc de periurio videam⁹. ꝑiuriũ est mẽdaciuz iuramẽto firmatum. hic querit̃ vtrũ sit periuriũ vbi nõ est mẽdaciũ Qd̃ q̃busdã videt̃ ex auctoritate Hieronymi dicentis. Aduertendũ est q̃ iusiurandũ tres hz comites veritatẽ iudiciũ & iusticiam. si ista defuerint: nõ erit iuramentũ: sz ꝑiuriũ: vbi aũt falsũ iuratur v̓itas dẽst. Si g̃ falsuz iuret̃ & si nõ sit: ibi intentio fallendi: vr̃ esse periuriũ vbi nõ ẽ periurium: q: deest veritas. Quibusdã placet nõ eẽ periuriũ vbi nõ est mendaciũ: & sicut dicitur aliquãdo falsuz sine mendacio: ita iurat̃ falsum sine periurio: falsum forte dicit apostol⁹ cũ se venturũ ad corinthios ꝓmisit: nec tamen sicut imponebat̃ culpaz mendacij cõtraxit: q: sic animo sentiebat. & si iuramẽto illud cõfirmasset nõ periuriũ incurrisset: q: q̃tuz in ipso fuit verũ dixit. & si iuratio nẽ addidisset q̃tũ in se foret verũ iurasset: & si aliter euenerit q̃ dixit. Ideo sicut q̃s non est mẽdax nisi aliter sentiat animo q̃ dicit: siue ita sit siue non. Ita videtur quibusdam neminẽ periurũ constitui: nisi aliter sentiat in animo quã loquatur siue ita sit siue non.

¶ De triplici mõ periurij.

Sed melius creditur: & ille pejerare qui falsum voluntate fallendi iurat: & qui falsuz putãs qd̃ verũ est iurat: & q̃ verũ putans qd̃ falsuz est iurat vñ aug. hoĩes falsum iurant vel cũ fallunt: vel cũ fallunt̃ aut putat homo verũ eẽ qd̃ falsuz est: & temere iurat: aut scit vel putat falsum esse: et tamen ꝓ vero iurat: & nihilomin⁹ cũ scelere iurat. Distant aũt ista periuria duo q̃ cõmemoraui: fac illũ iurare q̃ verũ eẽ putat ꝓ quo iurat verũ putat esse: & tamen fal-

sum est. nō est animo iste per iurat. sed fallitur. hoc pro vero hȝ qd̄ falsum est: non pro falsa re sciēs iurationē interponit: da aliū qui scit falsum esse: ꝛ dicit verū esse: ꝛ iurat tanꝙ verū sit qd̄ scit falsum esse. Videtis ꝙ ista detestāda sit belua: fac alium q̇ putat falsuȝ eē. ꝛ iurat tanꝙ verū sit: ꝛ verū forte est. verbi gratia. vt intelligatis. Pluit in illo loco ꝛ interrogas hominem. ꝛ dicit pluisse: ꝛ tūc pluit ibi: sȝ putat nō pluisse: periur⁹ ē: interest queādmodū ꝟbū ꝓcedat ex aīo: ream linguā nō facit nisi rea mēs sit: his euidēter tradiť ꝙ tripl'r peierat hō: vt supra diximus. dū vel sciēs falsuȝ iurat vel putās falsuȝ qd̄ verū est iurat: vel existimās verū qd̄ falsuȝ ē iurat. sȝ hoc extremū nō vr̄ eē ꝑiuriū: vel si ꝑiuriū noīeť eo ꝙ falsuȝ iurať: non vr̄ esse re⁹ ꝑiurij q̇ sic iurat: qꝛ non est mēs eius rea. ꝛ iō nec lingua: imo ei⁹ mēs rea est dū iurare presumit quod perspicue verū nō deꝓhēdit nō ergo oē periuriū mendaciū est: nec oīs q̇ peierat mētitur: sȝ oīs mentiādo iurās peierat: ꝛ oīs q̇ falsuȝ iurat sine mentiēs siue: nō peierat Cū ergo q̇s iurat qd̄ verū est estimās eē falsuȝ: queriť q̇d sit ibi: ꝑiuriū. Ipsa em̄ significatio vocis vera est: qꝛ verū nesciēter loquiť: Nō igiť ipsa significatio vel falsuȝ vel mendaciū est: qꝛ ꝟa est: ꝛ qd̄ verū est ꝑiuriū nō vr̄ eē. Ad qd̄ dicim⁹: loqui sic. s. ꝯ mentē sub attestatiōe iuramenti eē ꝑiuriū. Mentiri ergo adhibita iuratiōe ꝑiuriū ē. periuriū ergo ē vel iurādo loqui falsuȝ cū intētiōe fallēdi: vel iurando loqui falsuȝ sine intētiōe fallendi: vel iurādo loqui verū cū intētiōe fallēdi.

triplex peieratio distinguiť

¶ Oppositio.

Hic opponiť si oīs q̇ falsuȝ iurat peierat: tūc qui alicui ꝓmittit dare sub certo termīo aliq̇d: qd̄ tm̄ nō faciet: ex quo iurauit peierauit: qꝛ falsum iurauit: nō em̄ ita futuium erat vt iurauit. Ad hoc dici pōt. quia non oīs qui iurat qd̄ falsuȝ est ex equo iurat ꝑiur⁹ ē: sicut iste de quo agim⁹: sȝ ex quo ꝓpositū mutat vl' terminū transgrediť iuratio talis fit periuriū reatu.

¶ An iuratio sit malum.

Si aūt q̄riť vtrū iurare sit malū dicim⁹ aliquando malū eē: aliqn̄ nō spōte em̄ ꝛ sine necessitate iurare vel falsuȝ iurare pct̄m grāde est Ex necessitate aūt iurare:

vel ad asserendū innocentiā vel ad federa pacis cōfirmāda: vel ad persuadendū auditorib⁹ qđ ē eis vtile: malum nō ē: q: necessariū ē. vñ Augu. Iuramētū faciēdū est in necessarijs cū pigri sunt homies credere qđ ē eis vtile. Iuratio non est bona: non tamen mala cum est necessaria. i. nō est appetēda sicut bona: nō tñ fugiēda tāq̄ mala cū est necessaria. Nō ē eñ ꝯ pceptū dei iuratio: sed ita itelligiť dñs ꝓhibuisse a iuramēto: vt q̄tū in ipo ē quisq̄ nō iuret: qđ multi faciūt i ore hñtes iurationē tāq̄ magnū atq̄ suaue aliq̄d. Apl's eñ nouit pceptū dñi ⁊ tñ iurauit. ꝓhibemur ergo iurare cupiditate vel delectatione iurandi. qđ ergo xp̄s ait in euangelio: ego dico vobis nō iurare oino. ita intelligiť pcepisse: ne q̄sq̄ sicut bonū appetat iuramētū: ⁊ assiduitate iurādi labať in piuriū Qđ ꝟo addidit sit ſmo vester: est: est: nō: nō: bonū esse ⁊ appetendū: qđ aūt ampli⁹ est a malo est. i. si iurare cogeris: scias de necessitte venire infirmitatis eoꝝ: quib⁹ aliq̄d suades. q̄ infirmitas vtiq̄ malū ē: vñ quotidie p̄camur nos liberari dicētes libera nos a malo. Ideo nō dixit qđ ampli⁹ est malū est

abusio iuramēti ostenditur.

Tu eñ non facis malū qui bene vteris iuratione: sed a malo est illi⁹ q̄ aliter nō credit. i. ab infirmitate que aliquādo pena est aliqñ pena ⁊ culpa. ibi ergo dñs ꝓhibuit malū: suasit bonū: inclusit necessariū.

¶ De iuramento qđ fit per creaturas.

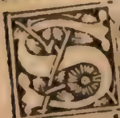

Querit̃ vtrū ē licceat iurare p creaturā. q̄ nō vr̄: cū in lege scriptū sit. redde aūt dño iuramēta tua. ⁊ xp̄s i euāgelio pcipiat nō iurare oino neq̄ p celū neq̄ p terrā: nec p Ierosolymā: nec p caput tuū: iudeis q̄si puulis ꝯcessū fuit iurare p creatorē: ⁊ preceptū vt si iurare ꝯtingeret: nō nisi p creatorē iurarēt: nō p creaturā: q: iurātes per angelos ⁊ elemēta creaturas venerabanť honore: ⁊ melius erat hoc exhiberi deo q̄ creaturis. Infirmis ergo illđ ꝓhibuit. sanctis ꝟo q̄ in creaturis creatorē venerabanť tñ nō ꝓhibuit. vñ Ioseph per salutem pharaonis iurauit: dei iudicium in eo venerat⁹ quo positus erat in infimis xp̄s vero ita per creaturas iurare prohibuit ne vel aliquid diuinum in eis crederetur: pro quo reuerent a

euāgelij ꝟba ponūť.

cis deberet: vel ne per eas iurantes falsum hoïes se iuramento nō teneri putarēt.

¶ Que iuratio magis teneatur: an que fit per deum an que fit per euangelia vel per creaturas.

SI queritur qs magis teneat: an q per deū: an q p euangeliū: vel p creaturas iurat. Dicimus q per deū: qz p eum hec facta & scā sunt. vñ chri. Si qua causa fuerit modicū videt facere q iurat per deū Qui vero per euāgeliū maius aliqd fecisse videt. Quibus dicēdū est, stulti scripture pp̄ter deū sancte sunt: nō deus pp̄ter scripturas: ita & creature scē sunt pp̄ter deū.

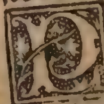
¶ Quid est dicere per deū.

HIc queritur qd sit dicere per deū iuro: hoc est testem adhibere deū. Jurauit eñ apostolꝰ dicēs. Testis est mihi deꝰ: ac si dixisset per deū ita est. vnde Augu. Ridiculū est putare hoc si dicas p deū: iuras. si dicas testis ē deꝰ: nō iuras. Quid eñ est per deū nisi testis est deus? aut quid est testis est deus nisi per deum iurare? Quid autē est iurare nisi ius deo reddere qñ per deū iuras: ius scilicet veritatis et non falsitatis? Itē ecce dico charitati vestre: & q per lapidē iurat falsuz piurus est. qz non lapidez q non audit: sed eiꝰ creatorē adhibet testez. Hoc est ergo iurare p qualibet creaturā. s. creatorē eius testē adhibere. Est etiā qddaz genus iuramēti grauissimū qd fit per execrationē vt cuz hō dicit: si istud feci illud patiar: vel illud cōtingat filiis meis. Scdm quē modū accipitur etiā interdū cū aliquis iurādo dicit per salutē meā vel per filios meos & huiusmodi. obligat eñ hec deo vñ Aug. Cū qs ait p salutez meā: salutē suā obligat deo. cū dicit p filios meos oppignorat eos deo: vt hoc eueniat in caput eorū qd exit de ore ipsius si verū: verū: si falsuz: falsuz. Et sicut p hoc iurans aliqñ deo hoc obligat: ita p deū iurans ipsuz adhibet testē. In oī ergo iuratione aut deꝰ testis adhibetur: aut creatura deo obligat et oppignorat: vt hoc sit iurare. s. deū testē adhibere: vel deo aliquid oppignorare.

Juramentū execrabile notatur.

¶ De illis qui iurant per falsos deos.

POst hoc queritur vtrū fide eiꝰ vtendū sit q per demonia vel idola iurauerit. De hoc Aug. scribens

ad publicolam ait. Te prius cõsiderare volo vtrū si quispiaʒ p deos falsos iurauerit ⁊ fideʒ nõ seruauerit: nõ tibi videt bis peccasse? Bis vtiq; peccauit: q: ⁊ iurauit per quos nõ debuit: ⁊ ɔtra pollicitaʒ fecit fidē: qđ nõ debuit Ideoq; qui vtitur fide illius. quem cõstat iurasse p deos falsos: ⁊ vtitur nõ ad malum sʒ ad bonū: nõ peccato illius se sociat q̇ per demonia iurauit: sed bono pacto eius qui fidē seruauit. Et sine dubitatione minus malū est p deos falsos iurare veraciter q̄ p deum verū fallaciter. Quanto em̄ per qđ iuratur magis sanctum est tanto magis penale periurium est.

¶ Qđ iuramentū quo incaute iuratur nõ est obseruāduʒ nec votum vel promissio iniuste facta.

Hunc superest inuestigare vtrum omē iuramentū implendū sit. si eniʒ quis aliq̇d iurauerit contra fidem ⁊ charitatē: qđ obseruatuʒ peiorē vergat in exitū potius est mutandū q̄ adimplendū. vn̄ Amb. Est contra officiū nõnunq̄ ꝑmissuʒ soluere sacramentū vt herodes fecit. Item Isi. In malis ꝑmissis rescinde fidē. In turpi voto muta decretū. Qđ incaute vouisti nõ facias: et impia est ꝑmissio que scelere adimplet. Idem. Nõ est obseruādū sacramentū quo malum incaute ꝑmittit: vt si quis adultere perpetuaʒ fidem cū ea permanēdi polliceat. Tolerabilius est em̄ nõ implere sacr̄m q̄ permanere in stupro. Item Beda Si quid nos incauti⁹ iurare cõtigerit: qđ obseruatuʒ peiorē vergat in exitū: libere illud salubriori ɔsilio mutandum nouerimus: ac magis instāte necessitate peierandū esse nobis q̄ ꝓ vitando periurio in aliud crimen grauius esse diuertendū: deniq; iurauit dauid per deum occidere nabal virū stultū: sʒ ad primā intercessionē abigail femine prudentis remisit minas. reuocauit ensem i vaginā: nec aliq̇d culpe se tali periurio ɔtraxisse doluit. Item Aug. ait: q Dauid iuramentū per sanguinis effusionē nõ impleuit maior pietas fuit. Iurauit dauid temere: sʒ nõ impleuit iurationeʒ maiori pietate. Ex his aliisq; pluribus ostendit quedā iuramenta nõ obseruāda eē et q̇ sic iurat vehemēter peccat. Cum aūt mutat bn̄ facit qui aūt nõ mutat dupl'r peccat: ⁊ q: iniuste iurauit: et q: facit quod non debet.

Nota la mos falto.

¶ Si est periurus qui nõ facit quod incaute iurauit.

Ui vo mutat vtrũ periur⁹ debeat dici solet queri. Beda supra: tale iuramentuȝ vocauit periurium. Joãnes etiam apocrisarius orientaliũ sedium dixit. Sermo patris nostri sophronij significat ꝙ melius est iurantem periurare ꝙ̃ seruare sacramentũ in fractiõe sanctarum imaginũ. Sed periuriũ dr̃ tale iuramẽtũ nõ obseruatũ: ⁊ peierare q̇ nõ implet: qꝛ falsũ iurauit: nõ qꝛ inde re⁹ fit ꝙ nõ obseruat: sȝ qꝛ iurauit iniustum: ex quo reus est sicut ille qui peierat.

¶ De eo qui verborum calliditate iurat.

Oc etiã sciendum est ꝙ quacũq̧ arte verborũ quis iuret: deus tñ quicõscientie testis est: ita hoc accipit sicut ille cui iurat̃ intelligit. dupliciter aũt reus fit q̇ ⁊ nomen dei in vanũ assumit ⁊ proximũ in dolo capit.

¶ De illo qui cogit aliquem iurare.

Uerit̃ etiã si peccat qui hoiem iurare cogit De hoc Aug. ait. Qui exigit iuratioñ multũ interest an nescit illũ iuraturũ falsum; an scit. Si non nescit: ⁊ ideo dicit iuramẽtũ: vt fides ei sit non est peccatũ. tñ humana tẽtatio: ẽ si vero scit eum fecisse: ⁊ cogit eum iurare homicida est. Idẽ si prouocat hominem ad iurationẽ: ⁊ scit eũ falsum iurare: vincit homicidam: qꝛ homicida corpus occisurus est ille animã: immo duas aĩa: ⁊ eius quẽ iurare prouocauit ⁊ suam.

¶ Ex consilio aurelianensi.

Ancta synodus decreuit nisi pro pace faciẽda: vt omnes fideles ieiuni ad sacramẽtum accedant.

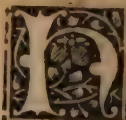
¶ Diuisio textus.

Ostquã determiauit magister de mendacio: hic determinat de periurio. Et diuiditur in duas partes. In prima determinat de periurio. In scđa de iuramento ibi. (Si aũt queritur vtrũ iurare sit malum ⁊c.) Circa primũ duo facit. Primo diffinit periurium. secũdo circa diffinitionẽ mouet quandã questionem ibi. (Hic querit̃ vtrum sit periuriũ.) Circa qđ tria facit. primo, mouet questionẽ. ⁊ ponit opinioneȝ ad alteraȝ partẽ questionis. secũdo ponit opinionẽ ad contrariã partem ibi. (Quibusdã placet quibusdam non placet.) tertio veritatem determinat ibi. (Sed me

lius creditur.) Circa qd duo facit. Primo determinat veritaté. secundo circa determinationem mouet duas questiões. quarum prima incipit ibi. (Cum vero qs iurat ꝛc.) scda ibi.) Hic opponitur ꝛc.) (Si autem queratur ꝛc.) Hic determinat de iuramento. Et pmo determinat de ipso ex parte iurantis. scdo ex parte iuramentũ exigentis ibi. (Queritur ꝛ si peccat ꝛc.) Circa primuz tria facit. primo inquirit an iuramentũ sit licitum. scdo determinat de forma iuramenti ibi. (Querit etiaz si liceat ꝛc.) tertio determinat de obligatione ipsius ibi. (Nũc superest videre ꝛc.) Circa secũduz duo facit. primo determinat formam debitã iuramenti. secundo inquirit vtrũ liceat vti iuramento: quod hz indebitã formã ibi. (Post hoc querit vtrum fidei casus ꝛc.) Circa primuz duo facit. primo tangit formã iuraméti qd fit per attestationem. scdo illius qd fit per execrationem ibi. (Est etiam quoddã genus ꝛc.) Circa primũ duo facit. primo ponit formam iuraméti. scdo exponit eaz ibi. (Hic queritur quid sit dicere ꝛc.) Circa primũ duo facit. pmo ponit formã iuraméti bm diuersa. scdo cõparat iuraméta bm diuersa facta ibi. (Si autem queritur ꝛc.) (Nũc supest videre ꝛc.) Hic determinat de obligatione iuraméti. Et circa hoc tria facit. primo ostendit in quo casu iuramentũ obliget. scdo vtrũ incurratur periuriũ ex iuramento nõ obligatorio ibi. (Qui vero imutat ꝛc.) Queritur etiaz si peccat ꝛc.) Hic duo facit. primo inquirit vtrum liceat iuramentũ exigere scdo quo tempore ad iuraméta conuenire debeant ibi. (Sancta synodus decreuit ꝛc.

¶ Questio. i.

Ic queruntur quinq. Primo quid sit iuramentuz. Secũdo an iuramentũ sit licituz. Tertio de obligatione iuramenti. Quarto quid sit periurium. Quinto vtrũ omne periurium siue iuramenti abusiuo sit peccatum mortale.

¶ Utrum iurare sit idem quod deum in testem inuocare.

D primum sic procedit. videtur q iurare non sit idem qd deuz in testem inuocare aliquãdo enim vt in littera dicitur licitũ est per creaturas iurare: sed tunc nõ videtur inuocari diuinũ testimoniũ: sz magis testimoniũ creature. ergo iurare nõ est deũ in testé inuocare. ¶ Preterea apostolus ad. Heb. dicit q hoies per maioré se iurãt: nec hoc solũ de deo intelligit: sz etiã de hominib⁹ q supra nos sunt: qz ioseph per salutẽ pharaonis iurauit: ergo iurare non est idé qd deũ in testé inuocare. ¶ Preterea non est idé esse iudicé ꝛ testé: sz in iuraméto qd fit p execrationé de⁹ videt inuocari vt iudex: vt cum dicimus. si hoc feci: ita mihi accidat. qui modus ponit Job. 31. ergo non omne iuramentũ fit per inuocationem diuini testimonij. ¶ Preterea accipere testimoniũ a deo et ab homine non differt

nisi materialiter: sꝫ ille qui inuocat hoīem in testē: nō dr̄ per hominē iurare: ergo et ille qui inuocat deum in testē: nō dr̄ per deuꝫ iurare. ¶ Preterea. in littera dr̄ ex verbis Aug. Jurare ē ius veritatis deo reddere: sꝫ quicūqꝫ verū dicit etiā si nulluꝫ inuocet testimoniū ius veritatis deo reddit. ergo ad iuramentū nō exigitur inuocatio diuini testimonij. ¶ Sꝫ cōtra ē qḋ dicit Aug. et habet in littera: quid ē iurare per deū nisi testis ē deus: sꝫ ista est cōissima forma iurādi. ergo iuramentū ē inuocatio diuini testimonij. ¶ Preterea. oē illud qḋ ad ꝯfirmandū aliqḋ assumit quodāmō dat ei testimoniū: sꝫ i iuramēto diuina veritas ad ꝯfirmationē nostri dicti inducitur. ergo iurare est deum testem inuocare. ¶ Preterea. cōtrouersie nō solent nisi testibus terminari: sꝫ finis oīs ꝯtrouersie est iuramentū: vt dicit aplus ad Heb. ergo iuramentū vr̄ esse aliqua inuocatio diuini testimonij.

Respōdeo dicendū qꝫ iuramentū ꝓprie fit ad confirmationē eorū que in dubiū veniunt audienti: de quibus loquēs vel certitudinem hꝫ vel dicit se habere: et de illis dubijs que ex sui natura dubitationē habent: sicut suntꝫ facta ꝯtingentia: que per rationem cōfirmari non possunt. In alijs em̄ ridiculum videt iuramentū exhibere. Horꝫ ergo dubiorum certitudo fieri nō pōt nisi per aliquem: cuius sciētie nihil deesit: et cuius veritas infallibilis sit. hoc aūt in solo deo inuenitur. et ideo eius testimoniū solum ad hmōi cōfirmationē efficax est. Sꝫ testimoniū eius aut assumitur ad hmōi ꝯfirmationē qḋ iam exhibitū est. et hoc nō vocatur iuramentū: sꝫ magis ꝓbatio per auctoritatē: vel inuocat ad exhibendū: et hoc ꝓprie iuramentū est: et iō aliquod iuramentum fit in quo simplr̄ diuinū testimoniuꝫ inuocatur. vt dicitur: testis est mihi deus. Aliqḋ vero in quo ipsius testis inuocati reuerentia qui testimoniū credibile facit proponitur. vel in seipso: vt cum dicitur per deū vel viuit dn̄s: vel in aliquo eius effectu precipue: vt cum iurat per celū: vel euangeliuꝫ: vel per sanctos. Aliqn̄ vero ipse modus testificationis specificat: vt cum dr̄ si nō est ita hoc mihi accidat.

Juramenti ratio discutitur.

Ad primū ergo dicenduꝫ qꝫ cuꝫ quis per creaturā iurat eius deū inuocat. Hoc em̄ pōt duplr̄ fieri. Uno mō per aliquā creaturā in qua diuina magnificentia ostenditur q̄ in testimonium inducit. Alio mō dr̄ in illa creatura effectus diuine testificatiōis exquiri: vt cum dr̄ per caput meū: vel per salutē meā. ¶ Ad scḋm dicēdum qꝫ Joseph iurās p salutem pharaonis vtroqꝫ dictoꝝ modorum iurare potuit vel quasi oppignorās deo salutē pharaonis cui astrictus erat: vel in potestate pharaonis diuinā magnificētiam venerās et in testimoniū inducens. ¶ Ad tertiū dicendū qꝫ hoc ipso qꝫ deus iudex efficitur mendaciū iudicās testificat veritatē vel falsitatē dicentis. ¶ Ad quartū dḋm qꝫ sicut veneratio q̄ fit summe maiestati hꝫ specialeꝫ modum et nomē pre alijs venerationibus exhibitis quibuscunqꝫ dicit em̄ latria: ita etiam inuocatio

Notula moralis.

catio testimonij infallibilis veritatis hz spālē rōnē ⁊ nomē testificandi pre alijs testimonijs ⁊ iō inuocare hoīem in testem ⁊ similiter seruire homini. non est ei latriā exhibere sicut seruire deo. Ideo tñ licet per creaturā iurare: nō aūt creature latriā exhibere: qꝛ testificatio diuina in manifestatione cōsistit. ⁊. diuina aūt nobis ꝑ creaturas manifestant. sꝫ latria exhibet ipsi inquātū in se summus est. ⁊ ideo nō exhibet sibi in aliq̄ creatura. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ tunc ꝓprie dr̄ aliqͥs ius veritatis dicte a se deo reddere qñ in ip̄m sicut in p̄mā originem oīs veritatis suū dictū reducit: qđ nō fit in simplici assertione. Et iō sciendū ꝙ iuramentū quod fit per creaturas quodāmō est licitū et quodāmō illicitū. Si enim aliquis ꝑ creaturā iuret quasi per primā originem veritatis illicitū est iuramētum et ad idolatriam ꝑtinet. Si aūt iuret qͥs ꝑ creaturā vt in qua p̄ma veritas relucet: sic licitū est iuramentum.

¶ Utrum iuramentum sit de ꝑ se appetendis.

D secūdū sic ꝓcedit. vr̄ ꝙ iuramentū sit de ꝑ se appetendis. Sicut eīn in lr̄a dr̄ iurare est ius veritatis deo reddere. hoc autē est honestissimū ⁊ appetendū: ergo ⁊ iuramētū. ¶ P̄terea in lr̄a dr̄ ex verbis Aug. quicūqꝫ iurat ꝑ aliqđ venerat illud. sꝫ veneratio nē deo exhibere est appetēdū et frequētādū. ꝗ iuramētū ē hmōi. ¶ P̄terea oīs actus in quo deo cōformamur est per se bonꝰ: sed iurare est hmōi: qꝛ in. ps. dicitur Jurauit dn̄s ⁊ nō penitebit eū. ergo iuramētū est ꝑ se bonum. ¶ Sꝫ ꝯ. Nullius ꝑ se boni cupiditas vel delectatio ꝓhibet: sꝫ sicut dicit Aug. ꝓhibemur iurare cupiditate vel delectatione iurādi: ergo iurare nō est ꝑ se bonuꝫ. ¶ P̄terea cuiuslibet ꝑ se boni frequētatio est vtilis. sꝫ frequēs iuratio ꝓhibet in Eccl. Iurationi nō assuescat os tuū. ergo iurare nō est bonū.

¶ Utrū iuramētū sit licitum. 1ª que stiuncula.

Ulterius videt ꝙ etiā nō sit licituꝫ Omne qđ prohibet est illicitum sꝫ iuramētū ē prohibitū Mat. 5. Ego aūt dico nō iurare oīno ⁊c. Et Jac. vlti. Ante oīa fratres mei nolite iurare ⁊c. ergo iuramentū est illicitū. ¶ P̄terea nullius rei volūtas prohibetur nisi peccati sed voluntas iurandi ꝓhibetur: cum dicitur. Nolite iurare: vt sci ⁊ magistri dicūt ergo iurare est illicitū. ¶ P̄terea in sortibus ⁊ iudicijs q̄ fiunt per ignē ⁊ aquā vel per duellū expectatur diuinū testimoniū: ⁊ ꝓpt̄ hoc sunt ꝓhibita: qꝛ in his videtur esse q̄dā dei tētatio. sed iuramētū est inuocatio diuini testimonij: vt dictū est. ergo iuramentum est illicitum. ¶ Sed contra est ꝙ apl's in multis locis iurauit: vt ptꝫ Ro. p̄mo. Testis ē mihi deus ⁊c. ¶ P̄terea nullꝰ actus cadēs supra debitā mām est illicitus si nō fiat ibi alterius circūstantie corruptio. sed iurare per deū est actus cadēs sup debitaꝫ materiaꝫ. ergo cumꝫ nō importetur in hoc alicuius circūstantie corruptio videtur ꝙ sit licitum. ¶ Utrum ad hoc ꝙ iuramentū

sit licitum requirantur veritas iustitia. et iudicium.

1a que stiūcula.

Alterius videt q non reqrātur isti tres comites qui in littera ponūtur ad hoc q iuramētū sit licitū scz veritas: iustitia: et iudiciū. vbi eni non est veritas non est iustitia: q veritas iustitie pars est: sz pars nō dz diuidi cōtra totū. ergo veritas nō debet cōnumerari iustitie. ¶ Preterea iudiciū non videt aliud esse q̄ executio iustitie. ergo posita iustitia superfluū est ponere iudiciū. ¶ Preterea iuramētū qd fit sine istis comitib9 est piuriū. vt in littera dr. si ergo iudiciū est comes iuramenti nūq̄ licebit iurare extra iudicium qd falsum est. ¶ Preterea multa alia requirūtur ad iuramētū q̄ ista tria: sicut debita forma iurādi: debitū tps statū: vt. s. ieiuni ad iuramētū accedant: et multa hmōi. ergo videt q nō sint tātū tres comites iuramenti. ¶ Preterea in oib9 factis nris reqruntur ista tria. ergo non magis debent poni comites iuramenti q̄ alioꝝ nostrorum operum.

Respondeo dōm ad pmā qōnē q sicut in cōfirmatione q̄ fit p rōnes duo sūt. s. mediū pbās et id qd pbat. Ita ēt in cōfirmatione iuramēti est dictū humanū quasi pbādū: et diuinū testimoniū quasi mediuz probans. Mediū aūt fm artē sillogisticā debet esse ex eodē gñe: vnde in necessarijs sumunt media necia et in cōtingētib9 contingentia. veritas aūt hūanorū verborum est minime firmitatis. Tum ex hoc q error facile rōni accidit. Tum ex hoc q lingua prona est ad defectum: et idō diuinā veritatē q̄ est oīno infallibilis ad dicta nostra confirmāda assumere nō multū ꝯuenit nisi necessitas incūbat. Et idō iuramētū nō ē ꝯputādū inter ea q̄ sunt p se appetēda. sz iter ea q̄ ppter necessitatē fiunt: sicut sunt bona vtilia: vt sectio vulneris vel aliqd hmōi.

Ad primū g dōm qd supposito q iurādū sit. iustū est q p deū iuret: q in hoc vis originis ois veritatis sibi recognoscit: nō tñ opz q iurare simplr sit p se iustū et bonū. ¶ Ad scōm dōz q veneratio diuina consistit in ipso iuramento quasi medio assumpto: sed applicatio ei9 ad māz in qua de facili est defectus nō est oīno conueniens. ¶ Ad tertiū dōm q in iuramento diuino medium assumitur ex eodē gñe. q sicut deus est imutabilis. ita ēt in dicto suo falsitas eē nō pōt: et ppter hoc iuramentū eius est p se bonū: nec est siřr de nostro iuramento.

Rñsio ad 1am qstiunculam

Ad secūdā qōnē dōm q aliquid pt habere indecētiā duplr vel p se: vel ex eo qd seqt. quod aūt ex se indecētiā hz nullo mō. pōt licitū eē q̄tūcūq; necessitas incumbat: sicut pz i stupro et in alijs q̄ sunt mala ex genere. Qd autem hz indecētiā ppt pīculū seqūs duo reqrit ad hoc q ꝯueniēter fiat. Unū est cautela sufficiēter cauens illud periculū. Aliud ē vtilitas cōsequens. sicut pz i sectione vulneris. si eni per eā sanitas reddat: et talis cautela adhibeatur q mēbra cetera nō ledantur cōuenienter fit iuramētū autē incōuenientiā quandaz videtur habere. vt dictū ē pro-

pter defectibilitatē hūanoꝝ verborū: ad q̄ assumit veritas imutabilis: si aūt hūana verba eēnt hoc mō defectibilia ꝙ sꝑ necesse esset ea deficere: oīno iuramentū de se indecētiā haberet: ꝛ nulla necessitate liceret iurare: sed qꝛ vba hūana nō semꝑ deficiunt sed aliqn̄ veritatē hn̄t: iō diligenti cautela adhibita vt defectus euitet licet iurare ꝓpter aliquā necessitatem.

Ad primū ꝗ dōꝫ ꝙ iuramētū oīno nō est ꝓhibitū: neqꝫ ꝑ xp̄ꝫ. neqꝫ ꝑ aplm eiꝰ. sed ē ꝓhibita facilitas iurādi: ꝑꝑ piculū. vt. s. ds nō ex q̄cūqꝫ cā iuret. nec iuramētū affectet tāqꝫ ꝑ se bonū. ¶ Ad 2m dōꝫ ꝙ volūtas absoluta ē ꝑ se bona: sꝫ eiꝰ qđ est bonū tm̄ ꝑꝑ iminētē necessitatē nō est voluntas absoluta sed ex suppōne. In his ꝗ q̄ sunt ꝑ se mala vtraqꝫ volūtas ꝓhibet. In his vo q̄ sunt ꝑ se bona: neutra. In his vero q̄ sunt ꝑ se bona ꝑꝑ necessitatē aliquā ꝓhibetur pma voluntas: et nō scda. ꝛ hoc mō ꝓhibet voluntas iurandi. ¶ Ad 3m dōm ꝙ in pdictis factis vbi expectamꝰ diuinū iudiciū vel testimoniū prefigit hō quasi terminū ꝛ modū do testimoniū reddēdi: ꝛ iō est q̄dā dei tentatio. sed in iuramēto nō fit ita: ꝛ iō non est simile.

Rn̄sio ad 2am q̄stiun culam

Ad tertiā qōnē dōm ꝙ ad hoc ꝙ iuramētū sit rectū tria requirūtur Unū ex parte ipsiꝰ rei de qua iurat: ꝛ sic reqritur veritas ꝑ quā dictū rei adequat: alˢ dictū non eēt ꝯfirmatiōe dignū. Aliđ reqrit ex pte cāe ꝑ q̄ iurat. ꝛ sic reqrit iustitia. alˢ nō eēt debita necessitas. Tertiū reqrit ex pte iurātis. ꝛ sic reqrit vt cū discretiōe iuret: alˢ non adhiberet debita cautela: ꝛ sic est iudicium.

Ad primuꝫ ꝗ dōm ꝙ veritas nō accipit hic fm ꝙ est pars iustitie sed fm ꝙ est adeqtio vocis ad rem. ¶ Ad scōm dōm ꝙ iudiciū nō accipit hic quod est vnius in ordine ad alterum qđ est executio iustitie: sed quod est alicuius ad seipꝫ i hoc ꝙ discutit qđ facere debeat. ꝛ qđ accidere possit. Et per hoc ptꝫ solˀo ad tertium. ¶ Ad 4m dōm ꝙ in iudicio qđ est discretio iurātis includit debita forma: ꝛ euētus ꝛ tempus: et omnia q̄ ex parte iurātis cōsiderādo occurrūt. ¶ Ad 5m dōꝫ ꝙ ꝓpter periculum qđ in iuramento imminet ꝑ alijs nostris actibus precipue iuramento isti comites adhibentur.

¶ Utrum iuramentum incautū sit obligatorium.

Ad tertiuꝫ sic ꝓcedit. videtur ꝙ iuramētum incautum sit obligatoriuꝫ Juramentum eīm incautū dr ꝙ vergit in exitum malū vel minꝰ bonum: sed tale fuit iuramētum quod Josue Gabaonitis exhibuit: qđ cōtra preceptū dei fuit quo preceperat: ne cum gentibꝰ fedus inirent: ꝛ tamen obseruauit illud iuramētum reputans se obligatū: ergo iuramentū incautuꝫ est obligatoriū. ¶ Preterea esto ꝙ aliquis iuret nūqꝫ se intraturū religionē: illud iuramentuꝫ incautum reputatur: ꝛ tn̄ vr qđ sit obligatoriū: qꝛ sine peccato pōt religionem nō ingredi: si aūt intret piurium incurrit. quilibet

quod obrigat ad hoc vt bonū illō dimittat qd̄ sine pctō fieri nō pt ergo iuramētū incautū videt̄ obligatoriū. ¶ Preterea si aliqs iuret se nunq̄ plationē recipe: hoc iuramētū sit̄ reputat̄ incautū eo q̄ ipedit̄ vtilitas cōis. ꝛ tn̄ vt videt̄ obligat ad sui obseruationē qꝛ si etiā nō iurasset laudabile est vt prelationē quis fugiat. ergo iuramētū incautū ē obligatoriū. ¶ Sꝫ cōtra. Sicut Bern. dicit qd̄ pro charitate institutuꝫ est cōtra charitatē nō militat. sꝫ iuramētū ꝓ charitate institutuꝫ est. cū ergo p iuramētū icautū charitas ipugnet̄: qꝛ ē de aliq̄ malo faciēdo vl̄ d̄ aliq̄ bono omittēdo vr̄ q̄ tale iuramentū nō sit obligatoriū. Preterea nihil attigit ꝓpriā ꝟtutē nisi qñ pfectū est: vt dr̄. 7. phy. sed virtꝰ iuramēti est obligare. cū ergo iuramētū pficiat̄ tribꝰ comitibꝰ videt̄ q̄ iuramentū vbi tres comites nō occurrūt nō sit obligatoriū. sꝫ in omni iuramento incauto deest iustitia si illicitū sit q̄ iurat̄. vel iudicium. si per hoc aliqd̄ bonū impediatur. ergo iuramentuꝫ incautum non est obligatorium.

1ª questiuncula. ¶ Utrum iuramentum coactuꝫ sit obligatorium.

Alterius videt̄ q̄ iuramētū coactū nō sit obligatoriū. Nullus enim pōt ad aliqd̄ spāle obligari nisi seipsum obliget sꝫ nullꝰ dr̄ aliqd̄ facere nisi qd̄ volēs facit. cū ergo iuramētū coactū volūtatē iurātis excludat. videt̄ q̄ tale iuramētū nō sit obligatorium.

¶ Preterea maior est obligatio matrimonij q̄ iuramēti: qꝛ si aliqs iurauit se nūq̄ matrimoniuꝫ initurū: ꝛ postea mr̄imoniū consummauerit: tenet̄ in mr̄imonio pseuerare: sed coactio cōtractuꝫ impedit matrimoniū. ergo etiaꝫ impedit obligationē iuramēti.

¶ Preterea iuramentū nō obligat nisi in hac necessitate: vt pctm̄ euitet̄. sꝫ coactio excludit reatū pcti. vn̄ Lucia dixit. Si inuitam me violare feceris castitas mihi duplicabitur ad coronā. ergo et obligationem iuramēti tollit.

¶ Sꝫ cōtra est auctoritas Aug. qui respondit ex cōsilio btī Ambro. cuidā qui coactꝰ iurauerat quādam ducere vxorē q̄ matrimoniū teneret. ergo videt̄ q̄ coactū iuramētū sit obligatoriuꝫ.

¶ Preterea iuramētū cui nō deest aliqs suoꝝ comitū est obligatoriū. sꝫ coactio nō tollit aliquē comitē iuramēti. ergo nō aufert obligationem a iuramento.

¶ Utrum iuramentum obliget ſm intentionem recipientis.

Alterius vr̄ qd̄ iuramētū nō obliget ſm intentionē recipientis. 2ª questiuncula.

Nullꝰ enī debet ad ignotū obligari. sed intētio iuramētū recipiētis est mihi ignota. ergo iuramētū meum non obligat me ſm intentionem illius. ¶ Preterea iuramentū exhibetur ad confirmationem sermonis iurantis: sꝫ intentio iurantis propinquior est sermoni suo quam intentio alterius. ergo magis obligat ſm intentionē iurantis q̄ recipientis ¶ Preterea ad obligationem iuramēti voluntas iurantis requiritur q̄ seipsum obligat: sed si desit ei intentio obligandi se ſꝫ intentionē recipiētis nō est ibi volūtas obligationis. ergo iuramētū illud nō erit obligatorium ſꝫ intentionē recipientis. ¶ Sꝫ cō

tra. Iuramētū institutū est vt p ipm fiat fides de sermonib⁹ iurātis recipienti. sʒ hoc nō eēt nisi fm suū intellm iuramētum acci piendum esset. ergo iuramētum obligat fm intentionē recipien tis. ¶ Preterea fraus ꝛ dol⁹ nemini debet patrocinari. hoc aūt accideret si aliquis dolose iurās fm suam intentionem tantum obligaretur. ergo obligat fʒ intentionem recipientis.

Respondeo dōm ad pri mā qōnem ꝙ duplex est iuramētū. vnū assertoriū. ꝛ aliō ꝑmissoriū. Promissoriū iuramētū ē de eo qō i futurū a iurante faciendum expectatur. vel per se vel per aliū. Assertorium vero est qō fit ad confirmationem veritatis ꝛ phtis et preterite: si etiam cā non simus. In iuramento ergo assertorio est vna tm̄ obligatio scilʒ qua qs obligat ad pctm̄ si veritas suo iuramento desit. In iuramento aūt ꝑmissorio est duplex obligatio. Una qua quis obligat ad faciēdū hoc qō iuramēto ꝑmisit. Alia qua obligat ad pctm̄ si nō fecerit. His ergo visis sciendū ꝙ sicut nō ois assertio est digna vt iuramēto firmet: ita nec ois promissio: sʒ illa tantū que vtilitatē aliquam cōtinet. Unde si promissio q̄ est de aliquo quod salutē impediat siue sit ɔ̄irū saluti siue vie pfecte in salutem iuramento firmetur: ex hoc ipso iuramētum efficitur indebitū quasi act⁹ cadens sup idebitā mā. n. vnde obligat scdā obligatiōe q̄ est ad pctm̄: nec remanet ei ṽt⁹ obligādi p̄ma obligatiōe ad faciendū. p̄ª eīm obligatio est ad vitādū scdām obligatio nem.

Distinctio iuramēti.

gationē. vn̄ iuramētū qō de necessitate ad peccatum obligat ipso facto ab alia obligatione vacuatur.

Ad primū ergo dōʒ ꝙ iuramentū Josue nō erat de eo qō fm se esset illicitū: sed de eo qō factum erat illicitū: q̄ ꝓhibitum. vn̄ in hoc sufficiebat intentionē seruare ꝓhibētis. Et iō vt dicit Amb. in li. de offi. mulctauit eos meliori morte. s. obsequio ministerij diuini. vt esset clemētior snia: et sic quodāmō occisi sunt serui litate que est mors interꝑtatiua fm leges. ¶ Ad scdm dōm ꝙ ipso facto quo qs iurat se religionē nō intracturuʒ periurus est ɔ̄suis eīm liceat sibi religionem nō intrare: nō tn̄ licet obicē spūi sctō ponere: ꝛ iō nō opʒ vt ad cauendū crimē periurij: qō iam vitari nō pōt. religionis ingressuʒ omittat. ¶ Ad tertiū dōm ꝙ ɔ̄suis p̄lationē fugere possit qn̄ꝙ ex bono ꝓcedere. tn̄ ꝑtinaciter resistere semꝑ malū est. sicut patʒ in glo. Gre. Hiere. i. qui hoc ꝓbat exēplo hieremie et Moysi qui cū primo recusassent p̄lationis officiū: ad vltimū humiliter obedierūt. vnde hmōi iuramētū incautū reputatur: q: quantum in se est prouidentie diuine p̄iudicat: ꝛ obedientiam ad superiores excludit. quibus in hoc obedire tenetur.

Ad secūdā qōnē dōm ꝙ coactio in iuramento assertorio non pōt esse sufficiens. quia nihil potest sufficienter cogere ad hoc quod homo mortaliter peccet. quod contingit si falsum cum iuramē to asserat. vnde tale iuramētuʒ

quãtũcũqꝫ coactuꝫ est obligato rium ad peccatũ. In iuramento autẽ promissorio sciendũ ꝙ co actio potest esse sufficienter co geus ad promittendũ: qꝛ vt ma ius periculum euitetur põt ali quis aliquid promittere sibi dã nosum. quod sine peccato cõtin gere potest: ⁊ tunc talis coactio si sit sufficiens que inconstãtem virũ cadere possit tollit obliga tionẽ iuramẽti in foro cõtẽtioso, qꝛ et qui vim intulit non ꝯpetit actio ex obligatione illi⁹ iura menti. Sꝫ i foro ꝯscie ẽ obliga toriũ: qꝛ magis dꝫ hõ subire tẽ porale dãnũ ꝙ̃ fidẽ frãgere. hꝫ tñ remediũ vt in iudicio ab eo repetat: ꝙ si iurauerit se non re petiturũ potest iudici denũcia re: qui ex officio suo dꝫ raptorẽ ad restituẽdũ cogere; si autẽ iu rauerit se non denũciaturuꝫ ꝯ correptionẽ fraternaꝫ iurauit: et non tenetur obseruare.

Coactio qñ te nus suffi ciat in iuramẽ to.

Ad primũ ergo dicẽdũ qꝺ coactio non potest facere in tali casu vi olentũ absolute: sed violentum mixtũ: qꝛ opꝫ vt q̃ iurat mẽbra moueat ad loquendũ ⁊ sua vo luntate. tale aũt violẽtũ vt dicit phs in. 3. ethi. quãuis simpl'r sit inuolũtarium: tñ hic ⁊ nunc est voluntarium: qꝛ ad vitandũ ma ius malum vult minus dãnum subire. ¶ Ad. 2^m dõm ꝙ coactio tollit obligationem matrimonij qꝛ nõ solũ requirit cõsensuꝫ: sed etiã cõsensum liberũ: qꝺ non est in obligatione iuramenti. ¶ Ad tertiũ dicendum ꝙ Lucia loqui tur de violẽto simpliciter i quo patiens nihil confert agenti. ta le autem violentum non potest esse in tali casu.

Ad tertiã qõnẽ dõm ꝙ iuramẽtũ ꝓ missoriũ vt dictũ ẽ obligat hac necessitate vt culpa euitetur. vñ obligat ad oẽ illud faciendum. quo nõ facto culpa incurritur. Distinguẽdũ est ergo in eo q̃ iu rat: aut eñ simpl'r: aut dolose iurat. Si iurat dolose ex duab⁹ partibus põt culpa sequi scilꝫ ex fractione iuramẽti. ⁊ ex dolo ꝯ̃uis ꝙ̃ ex ipsa rõne iuramẽti i quãtũ iuramentũ non obliget ad seruãdũ ipm nisi ꝓm suã in tentioneꝫ: tñ ex necessitate iura menti inꝯ̃tũ fuit dolosuꝫ obli gatur ad obseruandũ tal'r quod ex dolo ali⁹ non ledat: ⁊ hoc est qñ ꝓm intentionem recipientis implet iuramẽtũ. Si aũt simpl'r iuret absqꝫ dolo. tunc in foro cõ scientie nõ obligatur nisi ꝓꝫ suã intentionem: sed in foro conten tioso vbi intentio ignorat obli gatur ꝓm ꝙ verba cõiter accipi solent. ¶ Et per hoc patet solu tio ad obiecta.

Rñsio ad 2^a ꝫ q̃stiun culaꝫ.

¶ Utrum periuriũ sit mẽdaciuꝫ iurameto firmatum.

AD quartũ sic ꝓcedit. Uidet ꝙ periuriũ nõ sit mẽ daciũ iuramẽto fir matũ. Omne eñ mendaciũ ẽ fal sa vocis significatio. vt in prece. di. dictũ est. sed piuriũ põt eẽ si ne falsa vocꝭ significatiõe. qꝛ siẽ in lr̃a dr̃ q̃ iurat verꝫ qꝺ putat eẽ falsum periurus est. ꝙ̃ non oẽ piuriũ est mendacium iuramẽto confirmatum. ¶ Preterea per iurium qñqꝫ incurritur in iura mentis q̃ de futuris contingen tibus fiunt. sed in futuris cõtin gẽtib⁹ non est veritas vel falsi

tas determinata. vt probat phs. et sic piuriu pot esse sine falsa vocis significatioe: et sine medacio ¶ Preterea in lra dr q qui falsum iurat qd credit esse veru periurus est. sed talis no mentit. ergo piurium potest esse sine mendacio. ¶ Preterea hiero. dicit q iuramentu qd tres comites no hz est piurium: sed defectus iustitie vl iudicij no facit mendaciu: sed solum defectus veritatis. ergo no oe periuriu est medaciu. ¶ Preterea periuriu nihil aliud est vt videt q̄ peruersuz iuramentu: sz iuramentu peruertit no mendacio tantu: sed etia per falsam forma iurandi: sicut q iurat p idola. ergo periuriu pot est sine medacio. ¶ In contrariu est diffinitio q̄ in lra ponit. ¶ Preterea iuramentum est ad confirmatione veritatis: sed medaciu veritati opponitur. ergo periuriu qd est peruersitas iuramenti est mendacium. ¶ Preterea iurare est ius veritatis deo reddere: sed quicuq sine medacio iurat ius veritatis deo reddit. ergo sine medacio est iuramentum et non periurium.

Respōdeo dōm q qlibet res denominat a suo copleméto: et nome qd sumit a defectu alicuius rei pprie denolat defectum q accidit circa cōplemētu alicuius rei. Iuramētu aut in cōfirmatioe veritatis cōplet: sic silogismus in confirmatioe cōclusiōis. vn sicut dr insillogizatum esse quando cōclusio non sequit ex premissis: non autē quādo aliqua premissaru est falsa manēte forma debita. Ita etiam periuriu qd defectu iuramenti nominat significat defectum qui accidit in re

Cōpletio iuramēti veritas.

que iuramento confirmāda erat defectus autē cōfirmationi veritatis contrarius est mendaciuz et ideo piuriu pprie loquēdo nolat defectu mendacij in iuramento.

Ad primum ergo dicenduz: q q̄uis assertio illius q dicit verū putans esse falsum no sit mēdacium absolute: est tamen mēdacium in cōparatione ad dicētem. vnde et ipse mentiri dr vnde et in hoc periurio est aliquo modo mendacium. ¶ Ad scdm dōz q futuru no potest habere veritatē determiatā nisi i sua causa que determiatur ad affectu illuz causa aut cōtingentiu q̄ per nos fiunt est nostra voluntas: q̄ quidem determinatur ad effectu p propositu firum de aliquo faciēdo: et tale propositum significat se habere q iurat se aliqd facturum. vnde ex hoc ipso q iurat illud ad qd firum ppositu no habet mendacium incurrit et periurium. ¶ Ad 3m dōm: q iuramētum non est exhibendum nisi de eo de quo quis certitudinē habet. vnde q̄cuq iurat aliquid significat se de hoc certu esse. De falso aut certitudo esse non pōt vnde q iurat falsuz qd putat eē veru: ex ipso mō affectiōis quodāmodo mendaciu incurrit: q̄uis assertum ipsum sm se no sit mendaciu. ¶ Ad 4m dōm: q iuramentu pmissoriu in quo deest iustitia vel iudicium aliquo modo continet mendaciu quantuz ad id qd fieri debet: quia vnusquisq tenetur abstiere ab eo qd est illicitum: et bonis et perfectionibus non contra niti. vnde ex hoc q iurat aliquid illicitu obligatus remanet quodāmodo ad

mentiendum. ¶ Ad quintum dicendum: ꝙ non omnis peruersitas iuramenti facit periuriū: sed illa tantum que est in eius complemento: vt dictum est.

¶ Utrum omne periuriū sit peccatum mortale.

Ad quintū sic proceditur. videtur ꝙ non omne periuriū sit peccatū mortale. Sicut enim ↄtingit mentiri iocose: ita et piurare: sed mendaciuꝫ iocosum non est pctm̄ mortale. ergo nec periurium. ¶ Preterea cōtingit ꝙ propter consuetudinem iurādi aliquis ex lapsu lingue falsum iurat: et esset graue dicere ꝙ talis mortaliter peccaret. ergo nō oē periuriū est mortale pctm̄. ¶ Preterea sicut iurare falsum: ita etiā iurare sine cā ꝓhibetur precepto scd̄o decalogi. Non assumes nomen dei tui invanū: sed iurare sine causa nō semꝑ est pctm̄ mortale. ergo nec iurare falsuꝫ. ergo vt ꝑus. ¶ Sꝫ cōtra Aug. in quodā ser. dicit ꝙ falsa iuratio perniciosa est: sꝫ nihil dr̄ esse perniciosuꝫ nisi pctm̄ mortale. ergo periuriū est pctm̄ mortale. ¶ Preterea omne qd̄ contrariū precepto legis est peccatum mortale: sed periuriū directe contrariatur huic ꝑcepto. Non assumes nomen dei tui in vanum ⁊c.

¶ Utrum liceat recipere vel exigere iuramentum.

1ª que stiūcla Alterius videtur ꝙ non liceat iuramentū recipere vel exigere. Super illud Ro. 1. Testis est mihi deus. dicit glo. Tu nō facis malum qui bene vteris iuratione vt alteri sudeas qd̄ vtile est: sed a malo est. supple illius qui recipit iuramentū. ergo recipiēs iuramentū peccat. ¶ Preterea ille q̄ exigit ab aliquo iuramentū vel scit eū iurare verum: vel scit eum iurare falsum: vel nescit an falsum an verū iuret. Si scit eū iurare verū videtur peccare: quia pro nihilo facit eum iurare. Si scit eū iuraturū falsum: homicida illius est. vt in lr̄a dr̄. Si aūt nesciat alterum. Or de hoc dicit Aug. sup illud Ro. 1. Testis est mihi deꝰ. Non audeo dicere hoc nō esse pctm̄: sed hūana tētatio est. ergo exigere iuramentū q̄libet modo pctm̄ est. ¶ Preterea Ro. 1. dicitur ꝙ qui consentiūt male faciētibus digni sunt morte: sꝫ q̄ iurat ꝑ idola peccat mortaliter. qui aūt ab eo iuramētuꝫ recipit videtur ei ↄsentire. ergo ad minus recipiens tale iuramētū peccat. ¶ Sed cōtra est qd̄ legitur Gen. 31. de Jacob q̄ recepit iuramentum Laban. qui. s. per deos suos iurauit: nec est dc̄m ꝙ peccauerit. ¶ Preterea sine quo nō potest ordo iudiciarius obseruari nō videtur esse pctm̄: sed ordo iudiciarius in multis casibus sine receptione iuramenti obseruari nō posset. ergo recipere iuramētum non est peccatum.

Respondeo dc̄m ad primam questionē ꝙ iuramentum est duplex. Quoddā in quo aliqs percipit se iurare: ⁊ tūc si falsum iurat credo ꝙ semper peccet mortaliter siue sit iuramentū solēne siue nō solēne: ⁊ precipue qn̄ percipit falsuꝫ esse qd̄ iurat. Qd̄dam vero iuramentum est in quo hō non attēdit ad iuramentū: et q̄si Iuramenti distinctio.

nõ percipit se iurare: s3 ex lapsu lingue & iuramentũ prolabitur: et qz tunc quasi nesciens iurat: & nesciẽs nõ reputat voluntarius: ideo in tali casu videt quis non volũtarie iurare. vnde si sit falsũ hoc de quo iurat: siue percipiat esse falsum siue non: dummodo non sit mendacium perniciosuz nõ dico q sit peccatũ mortale s3 veniale. valde tamen cauenduz propter vicinitatez ad mortale.

Ad primũ ergo dõs: q nõ est simile de mendacio & periurio: qz iuramentũ non est nisi cuz magna cautela adhibendũ vt dictum ẽ: & propter vtilitatẽ aliquã. vnde si iocose aliquis periurat nõ excusabitur. ¶ Ad scõm ptz solutio ex dictis. ¶ Ad 3m dõm q iurare sine causa nõ directe opponitur illi precepto: sed indirecte. Directe aũt apponiur ei iurare falsum; qz hoc est qõ confirmari nõ potest. vnde vana est iuratio vnde nõ op3 q iurare sine causa semp sit mortale peccatuz: sicut iurare falsum.

Rñsio ad q̃stiunculam

Ad secundã questionẽ dicẽdum: q sicut iurare non semper malũ est; sed qñq3 est licitũ quãdo p necessitate aliq̃ et cũ cautela iurat. & ita etiam iuramentuz recipere vel exigere ex causa necessaria: & aliis debitis circustantiis obseruatis potest esse sine peccato.

Ad primũ ergo dõm: q non itelligitur ibi malum culpe sed malum pene: qõ est ex ignorãtia illius qui iuramẽtuz recipit: si eñ sciret an esset verũ hoc pro quo iuratur iuramẽto opus nõ esset

¶ Ad scõm dõm: q quando aliquis scit l pbabiliter credit q aliquis deierabit non licet ei iuramentum exigere nisi forte sit in loco iudicij: quia iuramentuz in iudiciis non tantum exhibetur propter iudicẽ: sed pter alios. vnde nõ est in potestate eius iuramentũ remittere: qõ sm ordinem iuris exhibendũ esset. Silr si sciat eum iuraturũ verũ põt licite iuramentũ exigere nõ pro se sed p aliis qui hoc nesciũt. si autem dubitet dubitatio ex tanta suspitione pcedere põt q cũ peccato erit. Et iõ Augu. nõ audet dicere q sit sine pctõ: nõ tamen dicit q semp sit pctm ¶ Ad 3m dõm: q ille q iurat per idola peccat q̃dem quãtũ ad formã iuramenti: sed nõ quãtũ ad assertionẽ veri vel promissionẽ alicuius qõ redũdat in bonũ cõmune. et quantũ ad hoc potest ei cõsentire sine peccato: sed non quantuz ad primum. et ideo iuramento eius vti possumus quandoq3 sine peccato.

Nota la moralis.

¶ Expositio textus.

Hunc de periurio videamus &c.) Videt q tractatum istum ponere debuerit in expositiõe scdi pcepti. Sed dicendum q periurium ad sui cognitionẽ presupponit mendaciũ: & ideo necessitate tractandi post mendacium de periurio tractauit. (Infirmis ergo illud prohibuit.) propter duo pericula. Primo ne aliquod numẽ creaturis inesse crederent. Secundo ne tali iuramento se obligari nõ credentes fidẽ frangerent. (Qui vero per euangeliũ maius

Instãtia cõtra textũ dissoluit.

quidā rc) Hoc ideo cōtingit q2 in solēni iuratione vbi maior deliberatio adhibetur tali forma i iurādo vtimur. (Sācta sinodus decreuit rc.) Ratio institutionis fuit q2 ad iuramētū reqritur sūma cautela que exigit sobrietatē Excipiūtur tamē casus illi in q̄bus mora protraheret periculū sicut est pro pace facienda.

¶ Distinctio. xl.

Extū p̄ceptum est. Non desiderabis vxorē p̄ximi tui. Septimum. Nō cōcupisces domū p̄ximi tui, nō seruū nō ancillā rc. sed videtur p̄ceptū de non cōcupiscēdis rebus proximi vnu3 cū eo esse q̄d dicitur. Nō furaberis. Et p̄ceptū de non cōcupiscēda vxore vnu3 esse cū eo quo dicit̄. Nō mechaberis. Poterat enim p̄ceptū nō furandi in illa generalitate intelligi: vbi de nō cōcupiscenda re proximi p̄cipitur. Et in eo q dc̄m est. Non mecaberis poterat illud intelligi. Nō ɔcupisces vxorē p̄ximi tui. S3 i ill' duob⁹ p̄cept3 nō meccandi et non furandi ip̄a op̄a notata sunt et p̄hibita. In his v̄o extremis ip̄a cōcupia. Multū ergo differunt illa ab istis. Vñ illi p̄cepto non mechādi fit supadditio in euāgelio: vbi omnis cōcupiscētia mechādi p̄hibet̄

¶ Quare lex comprimere dicitur nō animū sed manum.

Ed cū hic p̄hibet̄ concupiscētia aliene vxoris et aliene rei: quare dicit̄ lex comprimere manū et nō animum. Euāgelium vero r manum et animum: illud de lege dicitur secundum cerimonialia non secūdum moralia vel quia in lege non est generalis prohibitio omnis mortifere cōcupiscētie: vt in euāgelio.

¶ Quid sit littera occidēs.

I vero queritur quam vocat apostolus litterā occidētem. Ea certe est decalogus qui non dicitur littera occidēs eo q mala sit lex: sed q2 prohibens peccatum auget concupiscentia3: r addit preuaricationē nisi liberet gratia: que gratia nō sic abūdat in lege vt in euangelio. Lex ergo bona est: et tamen occidit sine gratia: cum sit virt⁹ peccati que iubet quod sine gratia ipleri nō potest. Gratia aute3 deerat: et ideo littera occidens erat. Distat autem euangelij littera a legis littera: quia diuersa sunt p̄missa ibi terrena: hic celestia p̄mittit. Diuersa etia3 sacramenta quia illa tantu3 signi

Attende lector hoc capitulū

ficabant: hec conferunt gratiam. Precepta etiam diuersa quantum ad cerimonialia. non quantum ad moralia sunt eadem: sed plenius in euangelio continentur. Audistis decem chordas psalterij: vtrique sexui impositas: que charitate tangenda sunt: vt vitiorum fere occidantur. ¶ Diuisio textus.

Ostquam determinauit magister de preceptis decalogi que respiciunt opus exterius et locutionem. hic ponit duo vltima precepta que respiciunt concupiscentiam cordis. Et circa hoc tria facit. Primo enumerat ipsa precepta. Secundo mouet questiones circa ea. ibi. (Sed vtrum preceptum etc.) Tertio recapitulat quod dixerat: et continuat se ad sequentia. ibi. (Audistis decem chordas etc.) Circa secundam partem mouet duas questiones. prima est de differentia horum preceptorum ad alia precepta decalogi. 2ª est de differentia totius veteris legis ad nouam que ex solutione prime questionis ortum habet. et hoc ponitur ibi. (Sed cum hoc prohibeatur concupiscentia etc.) Et circa hoc tria facit. Primo mouet questionem et eam soluit. Secundo mouet questionem de effectu littere veteris le. ibi. (Si vero queritur quam vocat apostolus etc.) Tertio breuiter colligit differentiam inter litteram euangelij et literam legis. ibi. (Distat autem euangelium litera.)

¶ Questio. I.

Ic queruntur quattuor. primo de assignatione istorum preceptorum. 2º vtrum verum sit quod lex Moysi in manus cohibuerit. 3º vtrum eadem lex iustificaret vel occideret. 4º. vtrum eterna promitteret vel terrena.

¶ Utrum duo precepta de concupiscentia conuenienter assignentur.

D primum sic proceditur. videtur quod hec duo precepta inconuenienter assignentur. Precepta enim negatiua ordinantur ad prohibitionem peccatorum. Sed vnum est peccatum cordis et operis: sicut in .2. li. dis. 42. dictum est. ergo non debuit alio precepto prohiberi concupiscentia mechandi vel furandi quam ipsa mechia vel furtum. ¶ Preterea sicut in furto et mechia contingit peccare corde et opere; ita et in homicidio: et alijs peccatis: sed alia precepta non variantur per concupiscentiam et opus neque affirmatiua neque negatiua. ergo neque preceptum de furto et de mechia debuit hoc modo variari. ¶ Preterea nihil debet lege prohiberi quod licite fieri potest: sed licite potest fieri quod aliquis domum proximi sui possideat; vt si emat eam. ergo licite potest eam concupiscere. ergo talis concupiscentia non debuit lege prohiberi. ¶ Preterea sicut contingit peccare in concupiscentia rerum proximi: ita et in concupiscentia curiositatis quam aug. dicit esse concupiscentiam oculorum in li. de vera religione. Et similiter in concupiscentia dignitatum et huiusmodi: circa quas et concupiscentias sunt diuerse virtutes et vitia: sed precepta dantur ad inducendum homines ad virtutem et ad vitiorum prohibitionem. ergo de omnibus istis concupiscentijs debuerunt diuersa precepta dari. ¶ Preterea omne quod est contra preceptum est peccatum mortale: sed primi motus qui ex corrupta concupiscentia procedunt non sunt peccata mortalia. ergo non debuit dari preceptum de non concupiscendo.

Virtutis rō i͂finuat

Respondeo dīm q intētio legis est vt hoīes ad ꝟtutē iducāt: ad virtutē aūt non sufficit vt act⁹ ꝟtutis qualr̄cūq; fiat: ſ; opꝫ vt hō sciēs ⁊ volēs: ⁊ ꝑpter debitū finē ꝑseuerāter ⁊ delectabil'r opetur: ſimil'r ēt nō sufficit q act⁹ cōtrari⁹ q̄litercūq; ꝑtermitat. niſi ēt volūtas illd faciēdi derelinqt: ⁊ paſſiōes iclinātes ad actū illicitū ordinent: ⁊ iō i ꝑceptis decalogi nō debuit solū ꝓhiberi act⁹ illicit⁹: ſ; ēt cōcupiscētia illicitaꝝ rerū.

Ad primū ergo dīcꝫ q petm̄ cordis ⁊ operis: sicut ibidē dictū est: qn̄ coniungunt sunt vnuꝫ petm̄: sed qꝛ qn̄q; in corde peccat nō ꝑueniēdo ad actū: tūc petm̄ cordis a petō exterioris opis distiguit: et iō etiaꝫ diuerso ꝑcepto ꝓhibet. ¶ Ad 2m dīcꝫ q ꝑcepta affirmatiua ꝑcipiunt aliquē actū bonū: bonū aūt cōsurgit ex diuersis coadunatis ad ꝑfectiōem suā qd ē ex vna ⁊ tota causa. vt dicit Dio. ⁊ iō hoc ipo q aliqs bonus act⁹ p̄cipit oēs cōditiōes iplicant q̄ ad bonitatē requirunt: ⁊ iō p̄cepta affirmatiua nō fuerūt distincta circa idē genus ꝑ ꝑceptū operis ⁊ cordis: petm̄ aūt qd p̄cepto negatiuo ꝓhibet cōtingit olfariā ex singularibus defectibus: vt Dio dicit. ⁊ iō ad diuersa q̄ possunt petm̄ inducere ꝑnt diuersa ꝑcepta ordinari. Iō tn̄ potius petm̄ furti ⁊ mechie hoc mō variat ꝑ diuersa ꝑcepta q̄ homicidioꝫ vel alia petā: qꝛ bonum in q̄tum in se est mouet cōcupiscētiā: obiectū aūt furti ⁊ mechie est aliqd bonū tpale: vn̄ etiā ꝑ se cōcupiscētia hoꝝ sine ꝓgreſſu ad actū hꝫ quādaꝫ delectatiōeꝫ qd

Notu lavnl.

nō cōtingit in homicidio cuius obiectum est nocumētū illarū ꝓximo: qd de se horrorez potius q̄ delectationē facit. ¶ Ad 3m dīcꝫ q nō pōt licite poſſideri domus ꝓximi niſi dominio translato in alterū: ⁊ tūc desinit eſſe ꝓximi: et iō nō simpl'r ꝓhibet cōcupiscentia dom⁹: ſ; cōcupiscētia dom⁹ ꝓximi: cū ipm cōcupiscētie nomē: qꝛ itēſionē desiderij dicit in quādam supfluitatē sonare videt: et ita in malum. ¶ Ad 4m dicēdū q cōcupiscentia curiositatis que fit per oculos reducit ad cōcupiscentiā delectationis carnis: ad quā etiaꝫ reducunt delectationes alioꝝ sensuū sicut ad ꝑncipalius cōcupiscētia aūt honoris dignitatis vel hmōi reducit ad cōcupiscētiā tpaliū bonoꝝ quoꝝ dignitas nūmismate mensurat. ¶ Et sic pꝫ q oīs cōcupiscentia aliquo mō istis duobus mandatis ꝓhibet fm regulā superi⁹ de intellectu ꝑceptoꝝ datā. ¶ Ad 5m dīm q lex nō dat niſi rōnem habēti. vn̄ illa cōcupiscētia tm̄ directe precepto legis prohibet: q̄ ad rōnis consensum ꝑtingit que petm̄ mortale est. Cōcupiscentia aūt q̄ est in ꝑmis motibus nō est cōtra legē sed ꝑter legem: ⁊ ideo peccatum veniale est.

¶ Utꝝ lex mosaica cohibeat tm̄ manum: an etiam animum.

Ad secūduꝫ sic procedit. videt q lex mosaica nō soluꝫ manum: sed etiā animum cohibere debeat. Eiusdeꝫ em̄ est animum ordinare ad virtutem ⁊ cohibere a petō. sed lex mosaica ordinat animum ad virtutem. vt pꝫ Deut. 6. Diliges

dñm deum tuũ ⁊c. ergo ⁊ ipa etiã
cohibet aĩm a pctõ. ¶ Preterea.
cõcupiscẽtia in aĩa est: sʒ lex vet⁹
cohibet a cõcupiscẽtia: vt ptʒ in
his duob⁹ pceptis. ergo cohibet
aĩm a peccato. ¶ Si dicatur ꝙ
non cohibeat ab omni cõcupiscẽ
tia. Cõtra. Sub his duobus pre
ceptis; vt dictũ est oĩs cõcupiscẽ
tia phibetꝛ: sʒ hec duo precepta
in veteri lege edita sunt. ergo to
talr aĩuʒ a pctõ cohibebat. ¶ Si
dicas ꝙ hoc intelligitꝛ quo ad ce
rimonialia. Contra. Cerimonia
lia eñ legis non pcipiebant ab
aliquo pctõ abstinere: sed poti⁹
quid in figuram esset faciendũ.
ergo nõ magis manũ ꝙ̃ aĩuʒ co
hibebãt. ¶ Preterea. lex moysi
pfectior erat ꝙ̃ lex ciuilis: sʒ lex
ciuilis non tm̃ cohibet manum
sed etiã animũ: alias ad virtutẽ
non induceret; q̃ pncipalr in aĩo
cõsistit. ergo lex mosaica non tm̃
cohibet manũ sed aĩum. ¶ Sed
contra. Lex noua est pfectior ꝙ̃
lex vet⁹: sed nihil põt esse pfecti⁹
ꝙ̃ cohibitio animi ⁊ man⁹. ergo
in lege. ve. nõ cohibebatꝛ vtruq₃.
¶ Preterea. Mat. 5. dñs supra p
cepta legis q̃ ad factũ exteri⁹ p
tinent: sicut de homicidio facit
additionẽ de interiori actu pctĩ:
sicut de ira; qδ non esset si lex ve.
aĩum cohiberet. ergo lex vet⁹ ani
mum non cohibebat. ¶ Preter
ea. nihil cohibet animuʒ nisi gr̃a
sʒ vetus lex gr̃aʒ nõ cõferebat er
go animum non cohibebat.

Respondeo dicẽdũ ꝙ coa
ctio legis ẽm phm in x. ethic. ad
hoc necessaria est: vt illi qui per
suasionibus ad bonum nõ incli
nanꝛ p penas cogantur. vñ cohi
bitio legis se extendit ꝙ̃tum pe
na inflicta p legem. Sicut autẽ
lex vetus infirmis animis nõ ni- Virt⁹
si terrena pmittebat. ita etiaʒ p legi ne
peccatis tpalem penam infige- cessa-
bat oculum p oculo denteʒ pro ria.
dente. Pene autẽ tpales p pctis
animi infligi nõ possunt nisi qua-
tenus in actu ex timore prũpũt
alias eñ ab homine de eis iudi
cari nõ põt: ⁊ iõ lex vetus manuʒ
⁊ non animũ cohibere dicebatur
lex aũt noua eterna pmittit et
cõminaꝛ in premium ⁊ penã eter
na aũt pena ab illo iudice infligi
tur qui est cordis scrutator. ⁊ iõ
non solum manũ sed etiã animũ
cohibet: qδ ptʒ in hoc precepto.
Nõ occides p cuius trãsgressio
ne lex vet⁹ hoĩem occidebat sʒ p
ira interiori lex noua penaʒ eter
nam cõminaꝛ: q eñ irascitꝛ fratri
suo reus erit consilio. Mat. 5.

Ad primũ ergo dicen dum ꝙ lex
preceptis affirmatiuis ⁊ negati-
uis animũ ordinabat ad virtutẽ
⁊ a vitio retrahebat: non tamen
cõtra transgressores huiusmodi
precep'orũ penaʒ aliquã ordina
re poterat ẽm quã cohibere vel
cogere dr: ⁊ ideo nõ sequitꝛ ꝙ ani
muʒ cohiberet. ¶ Et per hoc pa
tet solutio ad 2^m. ¶ Ad tertium
dõm ꝙ omnem concupiscentiaʒ
ꝙ̃tum ad genus suum lex prohi
bebat: nõ tamẽ ab omni cohibe
bat per penas: sed solum ab ea
que prorumpebat in actũ. ¶ Ad
quartũ dõm ꝙ cerimonialia pre
cepta indicebant sacrificia pro
certis peccatis: non autem ita p
peccatis cordis sicut p peccatis
operis ⁊ ita cerimonialia magis
manuʒ ꝙ̃ animum cohibebant.
¶ Ad quintum dõm. ꝙ lex ciuilis
ꝙ̃uis intẽdat p cohibitiõem pe-

narum ad virtutes inducere: nō tamen cogit per penas animuz: sed solum manum.

¶ Utrum lex vetus iustificabat.

Ad tertiū sic ꝓcedit. videt ꝙ lex ve. iustificabat ⁊ nō occidebat Matt. 19. Si vis ad vitā igredi serua mādata: ⁊ loquit de mādatis decalogi: sicut ibidem ptz. Sed nullus ad vitā ingredit nisi iustificatus. ergo lex vetus iustificabat. ¶ Preterea. lex est iustitie quedā doctrina: qꝛ est ars eq̄ ⁊ boni ergo nō pōt iustificare nisi docēdo iustitiā: sz lex vetus iustitiam docebat. nā cōcupiscētiā nesciebaz esse pctm̄ nisi lex diceret. nō concupisces. Ro. 7. ergo lex vet⁹ iustificabat. ¶ Preterea. oē quod remouet dispositiones ⁊ causas non occidit sed iustificat: lex vetus hoc faciebat pctm̄ ꝓhibēdo ergo ⁊c. ¶ Preterea. in naturis ita cōtingit ꝙ vnūqdq3 vt fit frequēter: ita natuz est fieri. vt dꝛ in. 2. physi. Si ergo lex vetus occidebat vt frequēter: tūc ad hoc nata erat: sz oē qd naturā hꝫ ordiatā ad occasionē est maluz. ergo lex vetus fuisset mala: qd falsuz est. ¶ Preterea. mors nō sequebat ex ve. le. nisi ꝑ occasionē: sz ēt ex lege noua sequit mors ꝑ occasionē. 2. Cor. 2. Alij sum⁹ odor mortis in mortē: sz ꝓpter hoc lex noua nō dꝛ occidēs. ergo nec lex vetus occidēs: sz iustificās dꝫ dici. ¶ Sed cōtra. 2. Cor. 3. Lr̄a occidit: spūs aūt viuificat. ⁊ loquit de lr̄a ve. le. ergo lex vet⁹ nō iustificabat. ¶ Preterea. Ro. x. Justitiaz q̄ ex lege est ⁊c. glos. q̄ in opibus legis iustificat tpalem hꝫ mercedem nō apud deū: sed vera iustitia est que habet mercedē apud deum. ergo lex vetus nō iustificabat. ¶ Preterea qui iustificat ex operibus non iustificat gratis sz iustificatio legis nō pōt esse nisi ꝑ opera. cū ergo vera iustificatio sit gratis. vt ptz Ro. 3. videtur ꝙ lex non iustificaret.

Respōdeo dicēdum ꝙ lex quodāmō iustificabat: ⁊ quodāmō occidebat. Ad cui⁹ intellectū sciēdū est ꝙ iustificare dupl'r hic pōt accipi. Uno mō iustitiaz facere. Alio mō iustitiā docere. Justitia autē est duplex: q̄dā acq̄sita: quedam infusa: iustitia acq̄sita ex opibus causatur. ⁊ ꝑ hūc modum lex ciuilis hoīes iustos facit inq̄tum ꝑ exercitiū operum habitum iustitie in obseruatoribus causat ⁊ per hūc modū etiam lex mosaica iustificare poterat iustitiā acquisitā causando: sed de hac iustitia nihil ad p̄sens. Justitia autem infusa a solo deo effectiue ē vñ lex ꝑ opa eam inducere non pōt sed ꝑ legē nouā talis inducit iustitia: qꝛ ꝑ sacr̄a eius gr̄a ꝯfert q̄ iustificat formaliter. Sacr̄a ꝟo vet. le. gr̄am non cōferebāt: vt in 4. li. dicetur. ⁊ iō lex vetus nullo mō iustificabat q̄si iustitiaz causans: sed quasi iustitiā docēs: qꝛ in obseruatione mandatoꝝ eius forma iustitie cōsistit. Occidere aūt legis lr̄a dꝛ: ⁊ q̄tum ad moralia: ⁊ q̄tum ad cerimonialia: sed differenter: qꝛ q̄tum ad cerimonialia ꝑ se loquēdo. tpe enim gratie reuelate ceperūt esse mortifera. Sed q̄tum ad moralia non: nisi accidētaliter inq̄tuz ex ipsa lege peccatum ꝓhibente ex

Justificatio legis declarat

auxiliū grē cōtra ip̄z non ferēte infirmus periculū mortis sumebat tripl'r. Primo q2 ex hoc ip̄o q̄ pcti cōmemoratiōnē faciebat et in quo cōcupiscētia pcti extincta nō erat magis in ip̄z exardescebat: sicut cū aqua ostēditur siticti. Scd̄o q2 ex hoc ip̄o q̄ phibebat ponebat quasi in quodaz alto ⁊ difficili ad habēdū. Et iō mēs humana pctō subiecta vehemētius in illud tēdebat sicut scriptū est pver. 9. Aque furtiue dulciores sunt. Tertio q2 lex phibēs pcti spālē reatuz addebat in q̄tū nō solū naturalem legem transgrediebat: sed etiam legis scripte preuaricator erat.

Ad primū ergo dd̄z q̄ obseruatio mādatoꝝ legis necessaria est ad vitam eternam consequendā. q2 sine ea ad vitā eternā intrare nō pōt q̄ tp̄s habet opandi. non tñ obseruatio mādatoꝝ legis ad vitam cōsequēdam sufficiebat nisi modus charitatis adiūgeretur quā lex nullomodo cāre poterat ⁊ ideo non perfecte iustificabat. ¶ Ad 2m dd̄m q̄ docere iustitiā non est iustitiā facere pfecte: sed solū dispositiue. Inuenit aūt aliqua lex. s. lex noua q̄ iustitiā facē effectiue p sacra q̄ grām cōferūt. ¶ Ad 3m dd̄m q̄ ex hoc pbat q̄ lex nō occidebat per se loquēdo sz dispositiue iustificabat. ¶ Ad 4m dd̄m q̄ rō sequeretur si causa mortis esset ex lege: non autē erat ex ea: imo poti9 ad cōtrariū ordinata erat; sz cā mortis erat ex pctō eoꝝ quibus lex dabat: sicut cā mortis nō est ex sole si febricitātes ad solem stantes moriuntur. ¶ Ad 5m dd̄m q̄ in lege noua non est aliquis defectus q̄n iustificare possit; sicut erat in ve. le. ⁊ iō magis poterat accipi occasio mortis ex ve. le. q̄ꝫ noua. Ex noua eñ lege nō sequit occasio mortis nisi cōtennentibus ipsam; q2 volētib9 obseruare auxilium prebet: sz lex vetus etiaz volētibus obseruare ⁊ deficiētibus propter infirmitatē occasio mortis erat. Nota laytr

¶ Utrū lex vetus pmittebat tñ temporalia vel etiam eterna.

Ad quartuz sic pcedit. vr q̄ lex vetus nō soluz tpalia sz eterna pmittebat. Illud eñ in lege pmittit qd̄ merces legis ponit: sz deus seip̄m mercedē abrae pmisit q̄ est bonū eternū. vt ptz Gen. 12. ergo nō solū tēporalia sz eterna pmittebat. ¶ Preterea. qd̄ pmittit in lege est p̄miū virtutis: sz p̄miū virtutis dz esse meli9 v̄tute cū igitur v̄tus sit melior oī mercede tpali videtur q̄ lex terrena pmittere nō debuerit. ¶ Preterea. illd̄ qd̄ est cōtra rōnē virtutis i lege fieri nō dz. sz v̄tuti ɔtrariū est rei9 corruptiuū: vt act9 ei9 pter bonū terrenū fiat ḡ pmissio terrenoꝝ in lege fieri nō debuit ¶ Sz cōtra. illis solis pōt hō ad bñfaciēdū inuitari q̄ in pcio habz. sed carnalis populus cui lex vet9 data fuit sola bona tpalia in precio habebat. ergo eoꝝ sibi pmissio fieri debuit. ¶ Preterea. 1. Cor. 15. nō p̄us qd̄ sp̄uale sz qd̄ aiale sed lex vet9 p̄mo dāda erat. ergo non sp̄ualis promissio: sed tēporalis in ea fieri debuit.

¶ Utruz lex vet9 differat a noua per adicē timoris ⁊ amoris.

1ª questiūcula

Alterius videt᷑ q̄ lex vetus nō differat a noua per radicem timoris et amoris. Differentia eni legis non attenditur ex diuersitate obseruātiū legē: sed potiꝰ ecōuerso: cū lex sit regula ꝛ mēsura obseruantiū ipsā: sed facere aliquid ex timore vel amore contingit ex diuersa dispositione obseruātium legem ergo penes hoc due leges non distiguūtur. ℂ Preterea nullꝰ fructuose legē custodit nisi qui ex amore eā obseruat: ſʒ in statu ve.le. multi fuerunt qui eam fructuose obseruabāt: vitam eternā ex hoc ꝓmerētes ꝫ lex vetus ꝛ noua nō distinguūtur per timorē ꝛ amorē. ℂ Preterea timor seruilis qui contra amorē diuiditur respicit penā ſʒ maioris pene cōminatio fit in noua lege: q̄ȝ i veteri. vt patet heb. 5. Quāto inquid putatis deteriora mereri supplicia ꝛc. ergo lex noua magis in timore consistit q̄ȝ vetus. ℂ In cōtrariū est qđ Aug. dicit q̄ breuis differētia legis ꝛ euāgeliȷ̄ ē timor ꝛ amor. ℂ Preterea Ro. 8. Nō accepistis spiritum seruitutis iterū in timore. dicit glo. precepta in ve. lege timore seruabātur.

ℂ Utrū lex vetus sit magis onerosa q̄ȝ noua

Scđa questiuncula.

Alterius vr̄ q̄ lex vetꝰ nō sit magis onerosa q̄ȝ noua. Quod eni se habet ex additone ad aliud plura continet: sed noua addit supra veterē. Mat. 5. ergo plura continet: ꝛ ita videtur difficilior. ℂ Preterea quanto est perfectior status virtutis tāto maiorem difficultātē habet: quia ars et virtus circa difficile ꝛ bonum sunt vt dicitur in secundo ethicorum. sed status noue legis est perfectior q̄ȝ status veteris ergo lex noua est difficilior. ℂ Preterea infirmis et paruulis leuia onera sunt imponenda: sed illi qui erāt in veteri lege paruulis comparantur. qui autem sunt in noua viris perfectis. vt patet. Gal. 4. ergo lex noua est grauior q̄ȝ vetꝰ. ℂ Sʒ contra est qđ dicitur Mat. 11. Iugum meum suaue est ꝛ onꝰ meum leue. ℂ Preterea. Actu. 15. dicit Petrꝰ de veteri le. hoc est onus qđ nec nos nec patres nostri po. por. ergo ꝛc.

Respōdeo dicēdū ad primā questionem q̄ secundum Dio. i. 4. cap. celest. hierar. lex noua media est inter ecclesiam celestem et statum ve. le. et ideo eterna bona que in celesti ecclesia palam et copiose exibhētur in noua lege manifeste promittūtur In veteri autem lege non promittebantur nisi sub quibusdā figuris. vnde hebreos. x. dicit᷑ vmbram habens lex futurorū bonorum. Et hoc propter tres causas precipue. Primo vt ex his que cognoscebant assuefierent etiā a deo maiora sperare Secundo vt non solū cognitio sed affectus a temporalibꝰ ad eterna māduceretur. Tertio quia bona eterna nondū statī eis poterant exiberi nondum soluto ꝑcio. vnde dilatio ꝓmissorū in efficacem faceret apud infirmos promissionem.

Ad primū ergo dicendum q̄ vbicūq̄ ꝓmittūtur eterna in veteri lege

lege hoc est sub quadā figura et similitudine tēporalium. Et sm hoc etiā deus se mercedē abrae cōstituit ad litterā quasi remuneratorem in multiplicatiōe seminis et in terre pmisse collatiōe. ¶ Ut dicendū q hoc intelligit de promissione cōiter oibus facta in vete. le. nō aūt de illa q̄ fiebat spāliter ad aliquos pfectos viros qui ad legē nouā pertinebāt. ¶ Ad scdm dicendū q pmissiones tpales nō ponant in lege quasi premia virtutū: sz quasi incitamēta quedā ad virtutē. ¶ Ad tertium dicendū q sicut facere aliquid timore pene est cōtra rōnem perfecte virtutis: tn ducit ad vtutē: ita etiā facere aliqd pp̄ter retributionē temporalē: et ideo sicut in lege fit comminatio pene: ita etiam potest fieri pmissio temporalis mercedis.

Rūsio ad primam q̄stiunculam.

Ad secundā qōnem dicēdū q ex ipso mō legislationis apparet q lex vetus ē lex timoris: lex aūt noua lex amoris. Lex eñ noua ex ostēsione diuine charitatis initiū sumpsit: qz in effusiōe sanguinis iesu xpi: qui fuit pfectissime charitatis signū nouū testamentū cōsummatū est. lex aūt vetus in ostensione diuine ptātis q̄ timorē incutit initium sumpsit. vñ et in ipsa legislatiōe pp̄ter fulgura voces et tonitrua terror audiētes inuasit: vt dicerent. nō loquat nobis dñs ne forte moriamur. Exo. 20. et iō ve. lex hoies p̄cipue inducebat p cōminationē penarū. Noua vero lex p bñficia exhibita et sperāda: et hoc satis ꝯpetebat statui humani generis. vt prius quasi rudis ppl's per timorē pene cogeretur: postmodū vero p amorē in bono pficeret. sicut eñ timor est via ad amorē: ita lex vetus ad nouam.

Ad primū ḡ dicendum q ista differentia nō tñ sumit ex parte obseruantiū legē: sz ex mō editiōis leg: vt dictū est. ¶ Ad scdm dicēdum q illi q̄ in veteri le. ex amore legē obseruabant pfecti erant vnde ad legē nouā pertinebant in qua ē status pfectionis. ¶ Ad tertiū dōm q q̄uis lex noua maiora supplicia cōminet: tñ cōminatio suppliciorū nō est principalis inductio in legē nouā: sicut erat in le. ve. sed magis pmissio premiorū et cōmemoratio bñficiorum que ad amorē incitant: et iō lex noua nō timorē: sed amorem principalem radicem hz.

Rūsio ad secūdā q̄stiūculam.

Ad tertiā qōnem dōm q difficile et onerosum mensurat sm virtutē sustinētis. aliqd eñ onerosum est debili qd forti ē leue: et iō de onere legis et euāgelij possum' loqui dupl'r: aut q̄tum ad gratuitatē p̄ceptorū sm se: aut per cōparationē ad virtutē obseruātium. Si primo mō. sic q̄tū ad numerū p̄cepta veteris le. erāt magis onerosa: qz lex vetus arctabat ad cerimonialia multa et iudicialia: lex aūt noua ad moralia tñ: q̄ etiā lex nature imperat: et in vno vbo abbreuiato dilectiōis dei et pximi ꝯcluduntur. Sed q̄tū ad explicationē istorū p̄ceptorū: sic p̄cepta noue legis quodāmō sunt difficiliora: qz magis explicat virtus p̄ceptorū moraliū in noua le. q̄ in veteri. Et superaddit lex noua cōsilia q̄uis ad ea nō cogat: et quedā etiā phibet q̄ lex etus

permittebat infirmitati deferēs sicut libellum repudij et huiusmodi. Si autem secundo modo sic absolute lex vetus onerosior erat. Tu qz auxilium gratie nō conferebat ad mandata implenda sicut noua facit. Tu qz vetus lex per modum timoris cogebat ad hoc ad qđ noua lex ex amore inducit qui omnia leuia facit.

Ad primuz ergo dicendū ꝙ additio nouele ad veterem vel est ꝗtum ad consilia ad que noua lex non obligat: vel etiam ꝗtum ad explicationem eorū que in veteri le. implicite habebantur. vnde ex hoc non potest concludi ꝙ lex noua sit grauior.

¶ Ad 2m dicendum ꝙ virtuosus ea que ad virtutē pertinent delectabiliter exequitur: vt dicitur in. 1. eth. ⁊ ideo virtus perfecta leuius ꝗtuncunqꝫ difficilia exequetur ꝗ carens virtute facilia: cui hoc ipsum triste est: ꝙ a delectationibus illicitis abstineat. ¶ Ad 3m dicendum ꝙ sicut qui tortuosa ligna dirigunt ad partem contrariā magis deflectunt: vt sic ad rectitudinem veniatur. Ita etiaz vt dicitur in 2. eth. tendentibus ad virtutem faciendum est vt qui a rectitudine virtutis distorti fuerunt magis a contrarijs virtutis abstrahantur. Et propter hoc etiā penitentibus grauiora onera imponuntur ꝗ innocētibus. Et ita etiam carnali populo et ceruicoso maiora onera imponenda fuerunt ad eius duritiam edomandam: cum tamē modū eius non excederet. sicut etiam infirmis dieta artior: ⁊ pueris disciplina strictior imponitur.

¶ Expositio textus.

Non ancillam ⁊c.) Sciendum ꝙ ancilla dupliciter concupisci potest. Uno modo ad concubitum: ⁊ sic pertinet ad sextum preceptum. Alio modo ad dominm: ⁊ sic pertinet ad septimum.) Audistis. x. chordas psalterij ⁊c.) per. x. chordas psalterij. x. precepta legis intelligūtur. Sicut enim Dauid egregius psaltes sono cythare ⁊ psalterij spiritum malum a Saul expellebat. vt đr. 1. Reg. 16. ⁊ vrsum ⁊ leonē interfecit. vt đr in eodem 17. ita xp̄s: qui per Dauid significatur corda nostra quasi psalterium his. x. preceptis percutiens omniū mortaliū peccatoꝝ feras in nobis occidit: ⁊ ꝟtutes perficit quibus ad vitā perueniatur eternā: in qua cum christo viuamus per omnia secula seculorum. Amen. Notula vtil.

¶ Explicit scriptum sanctissimi doctoris Thome Aquinatis ordinis predicatoruz: super tertio libro sententiarū magistri petri lombardi cum textu singulis distinctionibus anteposito ꝗ dilligentissime emendatum atqꝫ correctuz per Dominū Tymotheū Ueronēsem canonicū regularez sacre Theologie scientissimum.

¶ Incipit prologus Magistri in tertio libro Sententiarum.

Iam nunc his intelligendis atque pertractandis: que ad verbi incarnati mysterium pertinent: integra mentis consideratione intendamus: vt de ineffabilibus vel modicum aliquid fari deo reuelante valeamus. Sic enim rationis ordo postulat: vt qui in primo libro de inexplicabili mysterio summe trinitatis: irrefragabili sanctorum attestatione aliquid diximus: ac deinde in secundo libro conditionis rerum ordinem: hominisque lapsum subiectis auctoritatis regulis insinuauimus: de eius reparatione per gratiam mediatoris dei et hominum prestita: atque humane redemptionis sacramentis quibus contritiones hominis alligantur: ac vulnera peccatorum curantur. Consequenter in tertio et quarto disseramus: vt samaritanus ad vulneratum: medicus ad infirmum: gratia ad miserum accedat.

¶ Incipiunt rubrice tertij libri.

Finis tabule.

¶ Scriptum sanctissimi doctoris Thome Aquinatis: ordinis Predicatorum: super tertio libro Sententiarū Magistri Petri Lombardi: cū textu singulis distinctionibus anteposito.

D locū vnde exeūt flumina reuertuntur. Eccli. i. Ex verbis istis duo possumus accipere: in quibus huius tertij libri materia compreh̄enditur scilicz diuine incarnationis mysterium: et eius copiosum fructum. Mysterium incarnationis insinuatur in fluminū reuersione cū dicit. Ad locum vnde exeunt fluere. Sed incarnationis fructus ostēditur in iterato fluxu cum dicit vt iterū fluāt. Flumina ista sunt naturales bonitates quas de⁹ creaturis influit: vt esse: viuere: intelligere: ꝛ hmōi. De quibus fluminibus pōt intelligi qđ dicitur. Ysaie. xi. Aperiā in supmis montibus flumina. Montes em̄ supremi sunt nobilissime creature in qb⁹ predicta flumina aperiri dicunt: q2 in eis ꝛ copiosissime recipiuntur: ꝛ sine imperfectiōe ostenduntur. Sed locus vn̄ ista flumina exeunt est ipse de⁹. De quo potest intelligi quod dicitur Ysa. 33. Locus fluuiorū riui latissimi ꝛ patentes. ac si diceret. In loco ortus fluuiorū riui naturaliū bonitatū eminenter inueniuntur. vnde dicit latissimi quātū ad perfectionē diuine bonitatis ꝫm omnia attributa: ꝛ patentes quantū ad cōmunicationez sufficientem: q2 eius bonitas ex qua omnia fluunt nec exhauriri nec cōcludi potest. Ista flumina in alijs creaturis inueniūtur distincta: sed in homine inueniūtur quodāmodo aggregata. hō em̄, est quasi orizon ꝛ confinium spiritualis ꝛ corporalis nature: vt quasi mediū inter vtrasqꝫ bonitates participet ꝛ corporales ꝛ spirituales. vnde ꝛ omnis creature nomine homo intelligitur Mar. vlti. vbi dicitur: predicate euangeliū omni creature: vt beatus Greg. exponit. ꝛ ideo quādo humana natura ꝑ incarnatiōis mysterium deo coniuncta ē. omnia flumina naturaliū bonitatū ad suū principiū reflexa redierunt: vt possit dici qđ legitur Iosue. 4. Reuerse sunt aque in alueū suum: et fluebant sicut añ cōsueuerant ꝛ vn̄ hic sequit. Ut iterum fluant. in quo notat incarnationis fructus. Ipse em̄ deus qui naturalia bona influxerat reuersus quodāmodo omnib⁹ per assumptionē humane nature in ipsum: non iam deus tātū modo: sed deus ꝛ homo hominibus fluenta gratiarū abundāter influxit: q2 de plenitudine eius omnes accepimus gratiaz ꝑ gratia. Ioā. i. Et de isto influxu legitur. Ecclesiastici. 39. Bes

nedictio illius quasi fluuius in nudabit. Et sic patet materia tertij libri: in cuius prima parte agitur de incarnatione. in scda de virtutibus ꝛ donis nobis per christum collatis.

¶ Exhortatio Domini Eleutherij Canonici Regularis ad emptorem de vtilitate libri.

Qui cupis errorum grandes vitare labores.
  Ne fugiat dubio tempus inane tibi:
Hūc eme. nec credas paucos graue pendere nūmos:
  Qui fugiunt poteris his reparare dies.
Mancus erat varijs corrosus tempore longo.
  Et lacer innumeris tertius iste locis.
Hunc parua impressit cura librarius ante.
  Dum granis impense ferre recusat onus.
Religionis honor grandis Thimotheus: ꝛ ingens.
  Gloria Canonice: tam graue fecit opus.
Abstulit errores: ꝛ que visenda reuisit:
  Ni falsas aliquis imprimat ere notas.

Utrum

Explicit tituli tertij sentẽtiarum sancti Thome aquinatis ordinis predicatorum.

Regestum.
a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z et con rum A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T U X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee.
Omnes sunt quaterni preter Ee qui est duernus.

¶ Explicit tertiū scriptum Sententiarum Diui Thome
Aquinatis sacre theologie ⁊ inclyti predicatorū ordi-
nis celeberrimi ꝓfessoris recognitū ad vnguem ⁊
marginalibus annotamētis insignitum per fra
trem Lābertum campestrē Theologū Im-
pressuʒ Lugduni impēsis honorati viri
Jacobi.q. Francisci de Giunta ⁊ so-
cioꝝ florētini: in edib⁹ Jacobi myt
Calchographi Anno edite mū
do salutis Millesimo q̄ngē
tesimo vigesimo ad
kalēdas octo-
bris.

✠

